Suttantapiṭake Khuddakanikāye

Jātakapāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

JĀTAKAṬṬHAKATHĀ

(Dutiyo bhāgo)

- Ciraṁ Tiṭṭhatu Saddhammo - Buddhavasse 2552 - Marammaraṭṭhe Buddhasāsana Society

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

ခုဒ္ဒကနိကာယေ ဇာတကပါဠိယာ

သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ဇာတကဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒဏာယတ္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၃ မရမ္မဝဿေ ၁၃၂၁ ခ၁၉၅၉

Romanized from Myanmar version published in 1959

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 37

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

၁၁၈၂၃

ခုဒ္ဒကနိကာယေ ဇာတကပါဠိယာ

သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒ္ဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ဇာတကဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

သာသနာရေးဦးစီးဌာန
စာကြည့်တိုက်
ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၃ မရမ္မဝဿေ ၁၃၂၁ ၁၉၅၉

Jātakaṭṭhakathā

Dutiyabhāga

Mātikā ... Piṭṭhaṅka

1. Daḷhavagga

1. Rājovādajātakavaṇṇanā (151) 1
2. Siṅgālajātakavaṇṇanā (152) 5
3. Sūkarajātakavaṇṇanā (153) 8
4. Uragajātakavaṇṇanā (154) 11
5. Bhaggajātakavaṇṇanā (155) 14
6. Alīnacittajātakavaṇṇanā (156) 16
7. Guṇajātakavaṇṇanā (157) 21
8. Suhanujātakavaṇṇanā (158) 27
9. Morajātakavaṇṇanā (159) 29
10. Vinīlajātakavaṇṇanā (160) 34

Uddānagāthā 36

2. Santhavavagga

1. Indasamānagottajātakavaṇṇanā (161) 36
2. Santhavajātakavaṇṇanā (162) 38
3. Susīmajātakavaṇṇanā (163) 40
4. Gijjhajātakavaṇṇanā (164) 45
5. Nakulajātakavaṇṇanā (165) 47
6. Upasāḷakajātakavaṇṇanā (166) 48
7. Samiddhijātakavaṇṇanā (167) 51
8. Sakuṇagghijātakavaṇṇanā (168) 53
9. Arakajātakavaṇṇanā (169) 55

ဇာတကဋ္ဌကထာ

ဒုတိယဘာဂ

မာတိကာ ... ပိဋ္ဌင်္က

၁-ဒဠှဝဂ္ဂ

၁-ရာဇောဝါဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၁) ၁
၂-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၂) ၅
၃-သူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၃) ၈
၄-ဥရဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၄) ၁၁
၅-ဘဂ္ဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၅) ၁၄
၆-အလီနစိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၆) ၁၆
၇-ဂုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၇) ၂၁
၈-သုဟနုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၈) ၂၇
၉-မောရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၉) ၂၉
၁၀-ဝိနီလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၀) ၃၄
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၃၆

၂-သန္ထဝဝဂ္ဂ

၁-ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၁) ၃၆
၂-သန္ထဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၂) ၃၈
၃-သုသီမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၃) ၄၀
၄-ဂိဇ္ဈဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၄) ၄၅
၅-နကုလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၅) ၄၇
၆-ဥပသာဠကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၆) ၄၈
၇-သမိဒ္ဓိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၇) ၅၁
၈-သကုဏဂ္ဃိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၈) ၅၃
၉-အရကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၉) ၅၅

Mātikā			Piṭṭhaṅka
10. Kakaṇṭakajātakavaṇṇanā (170)	...	...	57
Uddānagāthā	...	...	57
3. Kalyāṇavagga			
1. Kalyāṇadhammajātakavaṇṇanā (171)	...	...	57
2. Daddarajātakavaṇṇanā (172)	...	...	60
3. Makkaṭajātakavaṇṇanā (173)	...	...	62
4. Dubbhiyamakkaṭajātakavaṇṇanā (174)	...	...	64
5. Ādiccupaṭṭhānajātakavaṇṇanā (175)	...	...	66
6. Kaḷāyamuṭṭhijātakavaṇṇanā (176)	...	...	67
7. Tindukajātakavaṇṇanā (177)	...	...	69
8. Kacchapajātakavaṇṇanā (178)	...	...	72
9. Satadhammajātakavaṇṇanā (179)	...	...	74
10. Duddadajātakavaṇṇanā (180)	...	...	77
Uddānagāthā	...	...	79
4. Asadisavagga			
1. Asadisajātakavaṇṇanā (181)	...	...	79
2. Saṅgāmāvacarajātakavaṇṇanā (182)	...	...	83
3. Vālodakajātakavaṇṇanā (183)	...	...	87
4. Giridattajātakavaṇṇanā (184)	...	...	89
5. Anabhiratijātakavaṇṇanā (185)	...	...	90
6. Dadhivāhanajātakavaṇṇanā (186)	...	...	92
7. Catumaṭṭhajātakavaṇṇanā (187)	...	...	97
8. Sīhakotthujātakavaṇṇanā (188)	...	...	98
9. Sīhacammajātakavaṇṇanā (189)	...	...	99
10. Sīlānisaṁsajātakavaṇṇanā (190)	...	...	101
Uddānagāthā	...	...	103

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၁၀-ကကဏ္ဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၀)	....	....	၅၇
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၅၇
၃-ကလျာဏဝဂ္ဂ			
၁-ကလျာဏဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၁)	....	....	၅၇
၂-ဒဒ္ဒရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၂)	....	....	၆၀
၃-မက္ကဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၃)	....	....	၆၂
၄-ဒုဗ္ဘိယမက္ကဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၄)	....	....	၆၄
၅-အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၅)	....	....	၆၆
၆-ကဠာယမုဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၆)	....	....	၆၇
၇-တိန္ဒုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၇)	....	....	၆၉
၈-ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၈)	....	....	၇၂
၉-သတဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၉)	....	....	၇၄
၁၀-ဒုဒ္ဒဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၀)	....	....	၇၇
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၇၉
၄-အသဒိသဝဂ္ဂ			
၁-အသဒိသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၁)	....	....	၇၉
၂-သင်္ဂါမာဝစရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၂)	....	....	၈၃
၃-ဝါလောဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၃)	....	....	၈၇
၄-ဂိရိဒတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၄)	....	....	၈၉
၅-အနဘိရတိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၅)	....	....	၉၀
၆-ဒဓိဝါဟနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၆)	...	....	၉၂
၇-စတုမဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၇)	....	....	၉၇
၈-သီဟကောတ္ထုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၈)	....	....	၉၈
၉-သီဟစမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၉)	....	....	၉၉
၁၀-သီလာနိသံသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၀)	....	....	၁၀၁
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၁၀၃

Mātikā Piṭṭhaṅka

5. Ruhakavagga

1. Ruhakajātakavaṇṇanā (191) 103
2. Sirikāḷakaṇṇijātakavaṇṇanā (192) 105
3. Cūḷapadumajātakavaṇṇanā (193) 105
4. Maṇicorajātakavaṇṇanā (194) 110
5. Pabbatūpattharajātakavaṇṇanā (195) 114
6. Valāhakassajātakavaṇṇanā (196) 116
7. Mittāmittajātakavaṇṇanā (197) 119
8. Rādhajātakavaṇṇanā (198) 121
9. Gahapatijātakavaṇṇanā (199) 123
10. Sādhusīlajātakavaṇṇanā (200) 125
Uddānagāthā 127

6. Nataṁdaḷhavagga

1. Bandhanāgārajātakavaṇṇanā (201) 127
2. Keḷisīlajātakavaṇṇanā (202) 129
3. Khandhajātakavaṇṇanā (203) 132
4. Vīrakajātakavaṇṇanā (204) 136
5. Gaṅgeyyajātakavaṇṇanā (205) 138
6. Kuruṅgamigajātakavaṇṇanā (206) 139
7. Assakajātakavaṇṇanā (207) 142
8. Susumārajātakavaṇṇanā (208) 145
9. Kukkuṭajātakavaṇṇanā (209) 147
10. Kandagalakajātakavaṇṇanā (210) 148
Uddānagāthā 150

7. Bīraṇathambhavagga

1. Somadattajātakavaṇṇanā (211) 150
2. Ucchiṭṭhabhattajātakavaṇṇanā (212) 153

မာတိကာ ပိဋ္ဌက်

၅-ရုဟကဝဂ္ဂ

၁-ရုဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၁) ၁၀၃
၂-သိရိကာဠကဏ္ဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၂) ၁၀၅
၃-စူဠပဒုမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၃) ၁၀၅
၄-မဏိစောရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၄) ၁၁၀
၅-ပဗ္ဗတူပတ္ထရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၅) ၁၁၄
၆-ဝလာဟကဿဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၆) ၁၁၆
၇-မိတ္တာမိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၇) ၁၁၉
၈-ရာဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၈) ၁၂၁
၉-ဂဟပတိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၉) ၁၂၃
၁၀-သာဓုသီလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၀) ၁၂၅
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၁၂၇

၆-နတံဒဠှဝဂ္ဂ

၁-ဗန္ဓနာဂါရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၁) ၁၂၇
၂-ကေဠိသီလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၂) ၁၂၉
၃-ခန္ဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၃) ၁၃၂
၄-ဝီရကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၄) ၁၃၆
၅-ဂင်္ဂေယျဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၅) ၁၃၈
၆-ကုရုင်္ဂမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၆) ၁၃၉
၇-အဿကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၇) ၁၄၂
၈-သုသုမာရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၈) ၁၄၅
၉-ကုက္ကုဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၉) ၁၄၇
၁၀-ကန္ဒဂလကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၀) ၁၄၈
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၁၅၀

၇-ဗီရဏထမ္ဘဝဂ္ဂ

၁-သောမဒတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၁) ၁၅၀
၂-ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၂) ၁၅၃

Mātikā			Piṭṭhaṅka
3. Bharujātakavaṇṇanā (213)	...	...	155
4. Puṇṇanadījātakavaṇṇanā (214)	...	...	158
5. Kacchapajātakavaṇṇanā (215)	...	...	160
6. Macchajātakavaṇṇanā (216)	...	...	162
7. Seggujātakavaṇṇanā (217)	...	...	164
8. Kūṭavāṇijajātakavaṇṇanā (218)	...	...	165
9. Garahitajātakavaṇṇanā (219)	...	...	168
10. Dhammadhajajātakavaṇṇanā (220)	...	...	170
Uddānagāthā	...	...	180

8. Kāsāvavagga

1. Kāsāvajātakavaṇṇanā (221)	...	...	180
2. Cūḷanandiyajātakavaṇṇanā (222)	...	...	183
3. Puṭabhattajātakavaṇṇanā (223)	...	...	186
4. Kumbhilajātakavaṇṇanā (224)	...	...	189
5. Khantivaṇṇajātakavaṇṇanā (225)	...	...	189
6. Kosiyajātakavaṇṇanā (226)	...	...	190
7. Gūthapāṇajātakavaṇṇanā (227)	...	...	192
8. Kāmanītajātakavaṇṇanā (228)	...	...	195
9. Palāyitajātakavaṇṇanā (229)	...	...	198
10. Dutiyapalāyitajātakavaṇṇanā (230)	...	...	200
Uddānagāthā	...	...	202

9. Upāhanavagga

1. Upāhanajātakavaṇṇanā (231)	...	...	202
2. Vīṇāthūṇajātakavaṇṇanā (232)	...	...	205
3. Vikaṇṇakajātakavaṇṇanā (233)	...	...	207
4. Asitābhūjātakavaṇṇanā (234)	...	...	209

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၃-ဘရုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၃)	....	....	၁၅၅
၄-ပုဏ္ဏနဒီဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၄)	....	....	၁၅၈
၅-ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၅)	....	....	၁၆၀
၆-မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၆)	....	....	၁၆၂
၇-သေဂ္ဂုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၇)	....	....	၁၆၄
၈-ကူဋဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၈)	....	....	၁၆၅
၉-ဂရဟိတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၉)	....	....	၁၆၈
၁၀-ဓမ္မဓဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၀)	....	....	၁၇၀
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၁၈၀

၈-ကာသာဝဝဂ္ဂ

၁-ကာသာဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၁)	....	....	၁၈၀
၂-စူဠနန္ဒိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၂)	....	....	၁၈၃
၃-ပုဋဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၃)	....	....	၁၈၆
၄-ကုမ္ဘိလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၄)	....	....	၁၈၉
၅-ခန္တိဝဏ္ဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၅)	....	....	၁၈၉
၆-ကောသိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၆)	....	....	၁၉၀
၇-ဂူထပါဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၇)	....	....	၁၉၂
၈-ကာမနီတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၈)	....	....	၁၉၅
၉-ပလာယိတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၉)	....	....	၁၉၈
၁၀-ဒုတိယပလာယိတဇာတကဝဏ္ဏနာ(၂၃၀)	....	....	၂၀၀
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၂၀၂

၉-ဥပါဟနဝဂ္ဂ

၁-ဥပါဟနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၁)	....	....	၂၀၂
၂-ဝီဏာထူဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၂)	....	....	၂၀၅
၃-ဝိကဏ္ဏကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၃)	....	....	၂၀၇
၄-အသိတာဘူဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၄)	....	....	၂၀၉

Mātikā — Piṭṭhaṅka

5.	Vacchanakhajātakavaṇṇanā (235)	...	...	212
6.	Bakajātakavaṇṇanā (236)	...	...	214
7.	Sāketajātakavaṇṇanā (237)	...	...	215
8.	Ekapadajātakavaṇṇanā (238)	...	...	216
9.	Haritamaṇḍūkajātakavaṇṇanā (239)	...	...	218
10.	Mahāpiṅgalajātakavaṇṇanā (240)	...	...	219
	Uddānagāthā	...	...	222

10. Siṅgālavagga

1.	Sabbadāṭhajātakavaṇṇanā (241)	...	...	222
2.	Sunakhajātakavaṇṇanā (242)	...	...	225
3.	Guttilajātakavaṇṇanā (243)	...	...	227
4.	Vigaticchajātakavaṇṇanā (244)	...	...	235
5.	Mūlapariyāyajātakavaṇṇanā (245)	...	...	236
6.	Bālovādajātakavaṇṇanā (246)	...	...	239
7.	Pādañjalijātakavaṇṇanā (247)	...	...	240
8.	Kiṁsukopamajātakavaṇṇanā (248)	...	...	242
9.	Sālakajātakavaṇṇanā (249)	...	...	243
10.	Kapijātakavaṇṇanā (250)	...	...	245
	Uddānagāthā	...	...	247

3. Tikanipāta

1. Saṅkappavagga

1.	Saṅkapparāgajātakavaṇṇanā (251)	...	...	248
2.	Tilamuṭṭhijātakavaṇṇanā (252)	...	...	253
3.	Maṇikaṇṭhajātakavaṇṇanā (253)	...	...	257
4.	Kuṇḍakakucchisindhavajātakavaṇṇanā (254)	...	...	261
5.	Sukajātakavaṇṇanā (255)	...	...	266

မာတိကာ — ပိဋ္ဌင်္က

၅-ဝစ္ဆနခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၅)	....	....	၂၁၂
၆-ဗကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၆)	....	....	၂၁၄
၇-သာကေတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၇)	....	....	၂၁၅
၈-ဧကပဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၈)	....	....	၂၁၆
၉-ဟရိတမဏ္ဍူကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၉)	....	....	၂၁၈
၁၀-မဟာပိင်္ဂလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၀)	....	....	၂၁၉
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၂၂၂

၁၀-သိင်္ဂါလဝဂ္ဂ

၁-သဗ္ဗဒါဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၁)	....	....	၂၂၂
၂-သုနခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၂)	....	....	၂၂၅
၃-ဂုတ္တိလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၃)	....	....	၂၂၇
၄-ဝိဂတိစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၄)	....	....	၂၃၅
၅-မူလပရိယာယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၅)	....	....	၂၃၆
၆-ဗာလောဝါဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၆)	....	....	၂၃၉
၇-ပါဒဉ္ဇလိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၇)	....	....	၂၄၀
၈-ကိံသုကောပမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၈)	....	....	၂၄၂
၉-သာလကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၉)	....	....	၂၄၃
၁၀-ကပိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၀)	....	....	၂၄၅
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၂၄၇

၃-တိကနိပါတ

၁-သင်္ကပ္ပဝဂ္ဂ

၁-သင်္ကပ္ပရာဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၁)	....	....	၂၄၈
၂-တိလမုဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၂)	...	....	၂၅၃
၃-မဏိကဏ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၃)	....	....	၂၅၇
၄-ကုဏ္ဍကကုစ္ဆိသိန္ဓဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၄)		....	၂၆၁
၅-သုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၅)	....	....	၂၆၆

Mātikā Piṭṭhaṅka

6. Jarūdapānajātakavaṇṇanā (256) 268
7. Gāmaṇicandajātakavaṇṇanā (257) 270
8. Mandhātujātakavaṇṇanā (258) 281
9. Tirīṭavacchajātakavaṇṇanā (259) 284
10. Dūtajātakavaṇṇanā (260) 288
Uddānagāthā 290

2. Padumavagga

1. Padumajātakavaṇṇanā (261) 290
2. Mudupāṇijātakavaṇṇanā (262) 292
3. Cūḷapalobhanajātakavaṇṇanā (263) 296
4. Mahāpanādajātakavaṇṇanā (264) 299
5. Khurappajātakavaṇṇanā (265) 303
6. Vātaggasindhavajātakavaṇṇanā (266) 305
7. Kakkaṭakajātakavaṇṇanā (267) 308
8. Ārāmadūsakajātakavaṇṇanā (268) 311
9. Sujātajātakavaṇṇanā (269) 313
10. Ulūkajātakavaṇṇanā (270) 317
Uddānagāthā 319

3. Udapānavagga

1. Udapānadūsakajātakavaṇṇanā (271) 320
2. Byagghajātakavaṇṇanā (272) 321
3. Kacchapajātakavaṇṇanā (273) 324
4. Lolajātakavaṇṇanā (274) 326
5. Rucirajātakavaṇṇanā (275) 329
6. Kurudhammajātakavaṇṇanā (276) 330
7. Romakajātakavaṇṇanā (277) 342
8. Mahiṁsajātakavaṇṇanā (278) 345

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

၆-ဇရူဒပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၆) ၂၆၈
၇-ဂါမဏိစန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၇) ၂၇၀
၈-မန္ဓာတုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၈) ၂၈၁
၉-တိရီဋဝစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၉) ၂၈၄
၁၀-ဒူတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၀) ၂၈၈
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၂၉၀

၂-ပဒုမဝဂ္ဂ

၁-ပဒုမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၁) ၂၉၀
၂-မုဒုပါဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၂) ၂၉၂
၃-စူဠပလောဘနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၃) ၂၉၆
၄-မဟာပနာဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၄) ၂၉၉
၅-ခုရပ္ပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၅) ၃၀၃
၆-ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၆) ၃၀၅
၇-ကက္ကဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၇) ၃၀၈
၈-အာရာမဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၈) ၃၁၁
၉-သုဇာတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၉) ၃၁၃
၁၀-ဥလူကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၀) ၃၁၇
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၃၁၉

၃-ဥဒပါနဝဂ္ဂ

၁-ဥဒပါနဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၁) ၃၂၀
၂-ဗျဂ္ဃဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၂) ၃၂၁
၃-ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၃) ၃၂၄
၄-လောလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၄) ၃၂၆
၅-ရုစိရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၅) ၃၂၉
၆-ကုရုဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၆) ၃၃၀
၇-ရောမကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၇) ၃၄၂
၈-မဟိံသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၈) ၃၄၅

Mātikā			Piṭṭhaṅka
9. Satapattajātakavaṇṇanā (279)	...	...	347
10. Puṭadūsakajātakavaṇṇanā (280)	...	...	350
Uddānagāthā	...	...	352

4. Abbhantaravagga

1. Abbhantarajātakavaṇṇanā (281)	...	...	352
2. Seyyajātakavaṇṇanā (282)	...	...	359
3. Vaḍḍhakīsūkarajātakavaṇṇanā (283)	...	...	362
4. Sirijātakavaṇṇanā (284)	...	...	368
5. Maṇisūkarajātakavaṇṇanā (285)	...	...	373
6. Sālūkajātakavaṇṇanā (286)	...	...	376
7. Lābhagarahajātakavaṇṇanā (287)	...	...	378
8. Macchuddānajātakavaṇṇanā (288)	...	...	381
9. Nānāchandajātakavaṇṇanā (289)	...	...	384
10. Sīlavīmaṁsakajātakavaṇṇanā (290)	...	...	386
Uddānagāthā	...	...	388

5. Kumbhavagga

1. Surāghaṭajātakavaṇṇanā (291)	...	...	388
2. Supattajātakavaṇṇanā (292)	...	...	390
3. Kāyanibbindajātakavaṇṇanā (293)	...	...	393
4. Jambukhādakajātakavaṇṇanā (294)	...	...	395
5. Antajātakavaṇṇanā (295)	...	...	397
6. Samuddajātakavaṇṇanā (296)	...	...	398
7. Kāmavilāpajātakavaṇṇanā (297)	...	...	400
8. Udumbarajātakavaṇṇanā (298)	...	...	402
9. Komāraputtajātakavaṇṇanā (299)	...	...	404
10. Vakajātakavaṇṇanā (300)	...	...	406
Uddānagāthā	...	...	408

Jātakaṭṭhakathāya dutiyabhāge mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၉-သတပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၉)	....	....	၃၄၇
၁၀-ပုဋဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၀)	....	....	၃၅၀
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၃၅၂

၄-အဗ္ဘန္တရဝဂ္ဂ

၁-အဗ္ဘန္တရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၁)	....	....	၃၅၂
၂-သေယျဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၂)	....	....	၃၅၉
၃-ဝဍ္ဎကီသူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၃)	....	....	၃၆၂
၄-သိရိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၄)	....	....	၃၆၈
၅-မဏိသူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၅)	....	....	၃၇၃
၆-သာလူကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၆)	....	....	၃၇၆
၇-လာဘဂရဟဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၇)	....	....	၃၇၈
၈-မစ္ဆုဒ္ဒါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၈)	....	....	၃၈၁
၉-နာနာဆန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၉)	....	....	၃၈၄
၁၀-သီလဝီမံသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၀)	....	....	၃၈၆
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၃၈၈

၅-ကုမ္ဘဝဂ္ဂ

၁-သုရာဃဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၁)	...	....	၃၈၈
၂-သုပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၂)	....	....	၃၉၀
၃-ကာယနိဗ္ဗိန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၃)	....	....	၃၉၃
၄-ဇမ္ဗုခါဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၄)	....	....	၃၉၅
၅-အန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၅)	....	....	၃၉၇
၆-သမုဒ္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၆)	....	....	၃၉၈
၇-ကာမဝိလာပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၇)	....	....	၄၀၀
၈-ဥဒုမ္ဗရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၈)	....	....	၄၀၂
၉-ကောမာရပုတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၉)	....	....	၄၀၄
၁၀-ဝကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၀၀)	....	...	၄၀၆
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၄၀၈

ဇာတကဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Khuddakanikāya

Jātakaṭṭhakathā

(Dutiyo bhāgo)

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

2. Dukanipāta

1. Daḷhavagga

1. Rājovādajātakavaṇṇanā (151)

Daḷhaṁ daḷhassa khipatīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Rājovādaṁ ārabbha kathesi. So **Tesakuṇajātake**[1] āvi bhavissati. Ekasmiṁ pana divase Kosalarājā ekaṁ agatigataṁ dubbinicchayaṁ aḍḍaṁ[2] vinicchinitvā bhuttapātarāso allahatthova alaṅkatarathaṁ abhiruyha Satthu santikaṁ gantvā phullapadumasassirikesu pādesu nipatitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Satthā etadavoca "handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divā divassā"ti. Bhante ajja ekaṁ agatigataṁ dubbinicchayaṁ aḍḍaṁ vinicchinanto okāsaṁ alabhitvā idāni taṁ tīretvā bhuñjitvā allahatthova tumhākaṁ upaṭṭhānaṁ āgatomhīti. Satthā "mahārāja dhammena samena aḍḍavinicchayaṁ nāma kusalaṁ, saggamaggo esa. Anacchariyaṁ kho panetaṁ, yaṁ tumhe mādisassa Sabbaññubuddhassa santikā ovādaṁ labhamānā dhammena

---

1. Khu 6. 1 piṭṭhe.
2. Aṭṭaṁ (Sī)

ခုဒ္ဒကနိကာယ

ဇာတကဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၂-ဒုကနိပါတ

၁-ဒဠှဝဂ္ဂ

၁-ရာဇောဝါဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၁)

ဒဠှံ ဒဠှဿ ခိပတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ရာဇောဝါဒံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော **တေသကုဏဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဧကသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ကောသလရာဇာ ဧကံ အဂတိဂတံ ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆယံ အဍ္ဍံ[၂] ဝိနိစ္ဆိနိတွာ ဘုတ္တပါတရာသော အလ္လဟတ္ထောဝ အလင်္ကတရထံ အဘိရုယှ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဖုလ္လပဒုမသဿိရိကေသု ပါဒေသု နိပတိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ ဧတဒဝေါစ "ဟန္ဒ ကုတော နု တွံ မဟာရာဇ အာဂစ္ဆသိ ဒိဝါ ဒိဝဿာ"တိ။ ဘန္တေ အဇ္ဇ ဧကံ အဂတိဂတံ ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆယံ အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနန္တော ဩကာသံ အလဘိတွာ ဣဒါနိ တံ တီရေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ အလ္လဟတ္ထောဝ တုမှာကံ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတောမှီတိ။ သတ္ထာ "မဟာရာဇ ဓမ္မေန သမေန အဍ္ဍဝိနိစ္ဆယံ နာမ ကုသလံ၊ သဂ္ဂမဂ္ဂေါ ဧသော။ အနစ္ဆရိယံ ခေါ ပနေတံ၊ ယံ တုမှေ မာဒိသဿ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဿ သန္တိကာ ဩဝါဒံ လဘမာနာ ဓမ္မေန

၁-ခု ၆-၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-အဍ္ဍံ (သီ)

samena aḍḍaṁ vinicchineyyātha. Etadeva acchariyaṁ, yaṁ pubbe rājāno asabbaññūnampi paṇḍitānaṁ vacanaṁ sutvā dhammena samena aḍḍaṁ vinicchinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasa rājadhamme akopetvā dhammena rajjaṁ kāretvā saggapuraṁ pūrayamānā agamiṁsū"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gahetvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukucchimhā nikkhami. Nāmaggahaṇadivase panassa "Brahmadattakumāro"tveva nāmaṁ akaṁsu. So anupubbena vayappatto soḷasavassakāle Takkasilaṁ gantvā sabbasippesu nipphattiṁ patvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena samena rajjaṁ kāresi, chandādivasena agantvā vinicchayaṁ anusāsi. Tasmiṁ evaṁ dhammena rajjaṁ kārente amaccāpi dhammeneva vohāraṁ vinicchiniṁsu. Vohāresu dhammena vinicchayamānesu kūṭaḍḍakārakā nāma nāhesuṁ, tesaṁ abhāvā aḍḍatthāya rājaṅgaṇe uparavo pacchijji. Amaccā divasampi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci vinicchayatthāya āgacchantaṁ adisvā uṭṭhāya pakkamanti, vinicchayaṭṭhānaṁ chaḍḍetabbabhāvaṁ pāpuṇi.

Bodhisatto cintesi "mayi dhammena rajjaṁ kārente vinicchayaṭṭhānaṁ āgacchantā nāma natthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṁ chaḍḍetabbabhāvaṁ pattaṁ, idāni mayā attano aguṇaṁ pariyesituṁ vaṭṭati "ayaṁ nāma me aguṇo"ti sutvā taṁ pahāya guṇesuyeva vattissāmī"ti. Tato paṭṭhāya "atthi nu kho me koci aguṇavādī"ti pariggaṇhanto antovaḷañjakānaṁ antare kañci aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathameva sutvā "ete mayhaṁ bhayenāpi aguṇaṁ avatvā guṇameva vadeyyun"ti bahivaḷañjanake pariggaṇhanto tatthāpi adisvā antonagare pariggaṇhi. Bahinagare catūsu dvāresu catugāmake pariggaṇhi. Tatthāpi kañci aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathameva sutvā "janapadaṁ pariggaṇhissāmī"ti amacce rajjaṁ paṭicchāpetvā rathaṁ āruyha sārathimeva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā janapadaṁ pariggaṇhamāno yāva paccantabhūmiṁ gantvā kañci aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathameva sutvā paccantasīmato mahāmaggena nagarābhimukhoyeva nivatti.

သမေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနေယျာထ။ ဧတဒေဝ အစ္ဆရိယံ၊ ယံ ပုဗ္ဗေ ရာဇာနော အသဗ္ဗညုနမ္ပိ ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ သုတွာ ဓမ္မေန သမေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနန္တာ စတ္တာရိ အဂတိဂမနာနိ ဝဇ္ဇေတွာ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ သဂ္ဂပုရံ ပူရယမာနာ အဂမိံသူ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ လဒ္ဓဂဗ္ဘပရိဟာရော သောတ္ထိနာ မာတုကုစ္ဆိမှာ နိက္ခမိ။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ပနဿ “ဗြဟ္မဒတ္တကုမာရော”တွေဝ နာမံ အကံသု။ သော အနုပုဗ္ဗေန ဝယပ္ပတ္တော သောဠသဝဿကာလေ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ ဆန္ဒာဒိဝသေန အဂန္တွာ ဝိနိစ္ဆယံ အနုသာသိ။ တသ္မိံ ဧဝံ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ အမစ္စာပိ ဓမ္မေနေဝ ဝေါဟာရံ ဝိနိစ္ဆိနိံသု။ ဝေါဟာရေသု ဓမ္မေန ဝိနိစ္ဆယမာနေသု ကူဋဍ္ဍကာရကာ နာမ နာဟေသုံ၊ တေသံ အဘာဝါ အဍ္ဍတ္ထာယ ရာဇင်္ဂဏေ ဥပရဝေါ ပစ္ဆိဇ္ဇိ။ အမစ္စာ ဒိဝသမ္ပိ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ကဉ္စိ ဝိနိစ္ဆယတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တံ အဒိသွာ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကမန္တိ၊ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗဘာဝံ ပါပုဏိ။

ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “မယိ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တာ နာမ နတ္ထိ၊ ဥပရဝေါ ပစ္ဆိဇ္ဇိ၊ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗဘာဝံ ပတ္တံ၊ ဣဒါနိ မယာ အတ္တနော အဂုဏံ ပရိယေသိတုံ ဝဋ္ဋတိ “အယံ နာမ မေ အဂုဏော”တိ သုတွာ တံ ပဟာယ ဂုဏေသုယေဝ ဝတ္တိဿာမီ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ “အတ္ထိ နု ခေါ မေ ကောစိ အဂုဏဝါဒီ”တိ ပရိဂ္ဂဏှန္တော အန္တောဝဠဉ္ဇကာနံ အန္တရေ ကဉ္စိ အဂုဏဝါဒိံ အဒိသွာ အတ္တနော ဂုဏကထမေဝ သုတွာ “ဧတေ မယှံ ဘယေနာပိ အဂုဏံ အဝတွာ ဂုဏမေဝ ဝဒေယျုံ”န္တိ ဗဟိဝဠဉ္ဇနကေ ပရိဂ္ဂဏှန္တော တတ္ထာပိ အဒိသွာ အန္တောနဂရေ ပရိဂ္ဂဏှိ။ ဗဟိနဂရေ စတူသု ဒွါရေသု စတုဂါမကေ ပရိဂ္ဂဏှိ။ တတ္ထာပိ ကဉ္စိ အဂုဏဝါဒိံ အဒိသွာ အတ္တနော ဂုဏကထမေဝ သုတွာ “ဇနပဒံ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ အမစ္စေ ရဇ္ဇံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ ရထံ အာရုယှ သာရထိမေဝ ဂဟေတွာ အညာတကဝေသေန နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဇနပဒံ ပရိဂ္ဂဏှမာနော ယာဝ ပစ္စန္တဘူမိံ ဂန္တွာ ကဉ္စိ အဂုဏဝါဒိံ အဒိသွာ အတ္တနော ဂုဏကထမေဝ သုတွာ ပစ္စန္တသီမတော မဟာမဂ္ဂေန နဂရာဘိမုခေါယေဝ နိဝတ္တိ။

Tasmiṁ pana kāle Balliko[1] nāma Kosalarājāpi dhammena rajjaṁ kārento aguṇakathaṁ gavesanto[2] hutvā antovaḷañjakādīsu aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathameva sutvā janapadaṁ pariggaṇhanto taṁ padesaṁ agamāsi. Te ubhopi ekasmiṁ ninnaṭṭhāne sakaṭamagge abhimukhā ahesuṁ, rathassa ukkamanaṭṭhānaṁ natthi. Atha Ballikarañño sārathi Bārāṇasirañño sārathiṁ "tava rathaṁ ukkamāpehī"ti āha. Sopi "ambho sārathi tava rathaṁ ukkamāpehi, imasmiṁ rathe Bāraṇasirajjasāmiko Brahmadattamahārājā nisinno"ti āha. Itaropi naṁ "ambho sārathi imasmiṁ rathe Kosalarajjasāmiko Ballikamahārājā nisinno, tava rathaṁ ukkamāpetvā amhākaṁ rañño rathassa okāsaṁ dehī"ti āha. Bārāṇasirañño sārathi "ayampi kira rājāyeva, kiṁ nu kho kātabban"ti cintento "attheso upāyo"ti vayaṁ pucchitvā "daharassa rathaṁ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṁ dāpessāmī"ti sanniṭṭhānaṁ katvā taṁ sārathiṁ Kosalarañño vayaṁ pucchitvā pariggaṇhanto ubhinnampi samānavayabhāvaṁ ñatvā rajjaparimāṇaṁ balaṁ dhanaṁ yasaṁ jātiṁ gottaṁ kulapadesanti sabbaṁ pucchitvā "ubhopi tiyojanasatikassa rajjassa sāmino samānabaladhanayasajātigottakulapadesā"ti ñatvā "sīlavantassa okāsaṁ dassāmī"ti cintetvā "bho sārathi tumhākaṁ rañño sīlācāro kīdiso"ti pucchi. So "ayañca ayañca amhākaṁ rañño sīlācāro"ti attano rañño aguṇameva guṇato pakāsento paṭhamaṁ gāthamāha—

1. "Daḷhaṁ daḷhassa khipati, Balliko mudunā muduṁ.
Sādhumpi sādhunā jeti, asādhumpi asādhunā.
Etādiso ayaṁ rājā, maggā uyyāhi sārathī"ti.

Tattha **daḷhaṁ daḷhassa khipatī**ti yo daḷho hoti balavadaḷhena pahārena vā vacanena vā jinitabbo, tassa daḷhameva pahāraṁ vā vacanaṁ vā khipati. Evaṁ daḷhova hutvā taṁ jinātīti dasseti. **Ballikoti**[3] tassa rañño nāmaṁ. **Mudunā mudu**nti mudupuggalaṁ sayampi mudu hutvā mudunāva upāyena jināti. **Sādhumpi sādhunā jetī**ti ye sādhū sappurisā, te sayampi sādhu hutvā

1. Malliko (Sī) 2. Aguṇagavesako (Sī) 3. Mallikoti (Sī)

တသ္မိံ ပန ကာလေ ဗလ္လိကော[၁] နာမ ကောသလရာဇာပိ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော အဂုဏကထံ ဂဝေသန္တော[၂] ဟုတွာ အန္တောဝဠဉ္ဇကာဒီသု အဂုဏဝါဒိံ အဒိသွာ အတ္တနော ဂုဏကထမေဝ သုတွာ ဇနပဒံ ပရိဂ္ဂဏှန္တော တံ ပဒေသံ အဂမာသိ။ တေ ဥဘောပိ ဧကသ္မိံ နိန္နဋ္ဌာနေ သကဋမဂ္ဂေ အဘိမုခါ အဟေသုံ၊ ရထဿ ဥက္ကမနဋ္ဌာနံ နတ္ထိ။ အထ ဗလ္လိကရညော သာရထိ ဗာရာဏသိရညော သာရထိံ ‘‘တဝ ရထံ ဥက္ကမာပေဟီ’’တိ အာဟ။ သောပိ “အမ္ဘော သာရထိ တဝ ရထံ ဥက္ကမာပေဟိ၊ ဣမသ္မိံ ရထေ ဗာရာဏသိရဇ္ဇသာမိကော ဗြဟ္မဒတ္တမဟာရာဇာ နိသိန္နော”တိ အာဟ။ ဣတရောပိ နံ “အမ္ဘော သာရထိ ဣမသ္မိံ ရထေ ကောသလရဇ္ဇသာမိကော ဗလ္လိကမဟာရာဇာ နိသိန္နော၊ တဝ ရထံ ဥက္ကမာပေတွာ အမှာကံ ရညော ရထဿ ဩကာသံ ဒေဟီ’’တိ အာဟ။ ဗာရာဏသိရညော သာရထိ “အယမ္ပိ ကိရ ရာဇာယေဝ၊ ကိံ နု ခေါ ကာတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေန္တော “အတ္ထေသော ဥပါယော’’တိ ဝယံ ပုစ္ဆိတွာ “ဒဟရဿ ရထံ ဥက္ကမာပေတွာ မဟလ္လကဿ ဩကာသံ ဒါပေဿာမီ”တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ တံ သာရထိံ ကောသလရညော ဝယံ ပုစ္ဆိတွာ ပရိဂ္ဂဏှန္တော ဥဘိန္နမ္ပိ သမာနဝယဘာဝံ ဉတွာ ရဇ္ဇပရိမာဏံ ဗလံ ဓနံ ယသံ ဇာတိံ ဂေါတ္တံ ကုလပဒေသန္တိ သဗ္ဗံ ပုစ္ဆိတွာ “ဥဘောပိ တိယောဇနသတိကဿ ရဇ္ဇဿ သာမိနော သမာနဗလဓနယသဇာတိဂေါတ္တကုလပဒေသာ’’တိ ဉတွာ “သီလဝန္တဿ ဩကာသံ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဘော သာရထိ တုမှာကံ ရညော သီလာစာရော ကီဒိသော’’တိ ပုစ္ဆိ။ သော ‘‘အယဉ္စ အယဉ္စ အမှာကံ ရညော သီလာစာရော’’တိ အတ္တနော ရညော အဂုဏမေဝ ဂုဏတော ပကာသေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁။ “ဒဠှံ ဒဠှဿ ခိပတိ၊ ဗလ္လိကော မုဒုနာ မုဒုံ။
သာဓုမ္ပိ သာဓုနာ ဇေတိ၊ အသာဓုမ္ပိ အသာဓုနာ။
ဧတာဒိသော အယံ ရာဇာ၊ မဂ္ဂါ ဥယျာဟိ သာရထီ”တိ။

တတ္ထ **ဒဠှံ ဒဠှဿ ခိပတီ**တိ ယော ဒဠှော ဟောတိ ဗလဝဒဠှေန ပဟာရေန ဝါ ဝစနေန ဝါ ဇိနိတဗ္ဗော၊ တဿ ဒဠှမေဝ ပဟာရံ ဝါ ဝစနံ ဝါ ခိပတိ။ ဧဝံ ဒဠှောဝ ဟုတွာ တံ ဇိနာတီတိ ဒဿေတိ။ **ဗလ္လိကော**တိ[၃] တဿ ရညော နာမံ။ **မုဒုနာ မုဒု**န္တိ မုဒုပုဂ္ဂလံ သယမ္ပိ မုဒု ဟုတွာ မုဒုနာဝ ဥပါယေန ဇိနာတိ။ **သာဓုမ္ပိ သာဓုနာ ဇေတီ**တိ ယေ သာဓူ သပ္ပုရိသာ၊ တေ သယမ္ပိ သာဓု ဟုတွာ

၁-မလ္လိကော (သီ) ၂-အဂုဏဂဝေသကော (သီ) ၃-မလ္လိကောတိ (သီ)

sādhunāva upāyena jināti. **Asādhumpi asādhunā**ti ye pana asādhū, te sayampi asādhu hutvā asādhunāva upāyena jinātīti dasseti. **Etādiso ayaṁ rājā**ti ayaṁ amhākaṁ Kosalarājā sīlācārena evarūpo. **Maggā uyyāhi sārathī**ti attano rathaṁ maggā ukkamāpetvā uyyāhi, uppathena yāhi, amhākaṁ rañño maggaṁ dehīti vadati.

Atha naṁ Bārāṇasirañño sārathi "ambho kiṁ pana tayā attano rañño guṇakathā kathitā"ti vatvā "āmā"ti vutte "yadi pana ete guṇāti vadasi, aguṇā pana kīdisī"ti vatvā "ete tāva aguṇā hontu, tumhākaṁ pana rañño kīdiso guṇo"ti vutte "tena hi suṇāhī"ti dutiyaṁ gāthamāha—

2. "Akkodhena jine kodhaṁ, asādhuṁ sādhunā jine.
Jine kadariyaṁ dānena, saccenā'likavādinaṁ.
Etādiso ayaṁ rājā, maggā uyyāhi sārathī"ti.

Tattha **etādiso**ti etehi "akkodhena jine kodhan"ti-ādivasena vuttehi guṇehi samannāgato. Ayañhi kuddhaṁ[1] puggalaṁ sayaṁ akkodho hutvā akkodhena jināti, asādhuṁ pana sayaṁ sādhu hutvā sādhunā upāyena jināti, kadariyaṁ thaddhamacchariṁ sayaṁ dāyako hutvā dānena jināti. **Saccenā'likavādinan**ti musāvādiṁ sayaṁ saccavādī hutvā saccena jināti. **Maggā uyyāhi sārathī**ti samma sārathi maggato apagaccha. Evaṁvidhasīlācāraguṇayuttassa amhākaṁ rañño maggaṁ dehi, amhākaṁ rājā maggassa anucchavikoti.

Evaṁ vutte Ballikarājā ca sārathi ca ubhopi rathā otaritvā asse mocetvā rathaṁ apanetvā Bārāṇasirañño maggaṁ adaṁsu. Bārāṇasirājā Ballikarañño "raññā nāma idañcidañca kātuṁ vaṭṭatī"ti ovādaṁ datvā Bārāṇasiṁ gantvā dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapuraṁ pūresi. Ballikarājāpi tassa ovādaṁ gahetvā janapadaṁ pariggahetvā attano aguṇavādiṁ adisvāva sakanagaraṁ gantvā dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapurameva pūresi.

1. Kodhaṁ (Ka)

သာဓုနာဝ ဥပါယေန ဇိနာတိ။ **အသာဓုမ္ပိ အသာဓုနာ**တိ ယေ ပန အသာဓူ၊ တေ သယမ္ပိ အသာဓု ဟုတွာ အသာဓုနာဝ ဥပါယေန ဇိနာတီတိ ဒဿေတိ။ **ဧတာဒိသော အယံ ရာဇာ**တိ အယံ အမှာကံ ကောသလရာဇာ သီလာစာရေန ဧဝရူပေါ။ **မဂ္ဂါ ဥယျာဟိ သာရထီ**တိ အတ္တနော ရထံ မဂ္ဂါ ဥက္ကမာပေတွာ ဥယျာဟိ, ဥပ္ပထေန ယာဟိ၊ အမှာကံ ရညော မဂ္ဂံ ဒေဟီတိ ဝဒတိ။

အထ နံ ဗာရာဏသိရညော သာရထိ "အမ္ဘော ကိံ ပန တယာ အတ္တနော ရညော ဂုဏကထာ ကထိတာ"တိ ဝတွာ "အာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ယဒိ ပန ဧတေ ဂုဏာတိ ဝဒသိ၊ အဂုဏာ ပန ကီဒိသီ"တိ ဝတွာ "ဧတေ တာဝ အဂုဏာ ဟောန္တု၊ တုမှာကံ ပန ရညော ကီဒိသော ဂုဏော"တိ ဝုတ္တေ "တေန ဟိ သုဏာဟီ"တိ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၂။ "အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ၊ အသာဓုံ သာဓုနာ ဇိနေ။
ဇိနေ ကဒရိယံ ဒါနေန၊ သစ္စေနာ'လိကဝါဒိနံ။
ဧတာဒိသော အယံ ရာဇာ၊ မဂ္ဂါ ဥယျာဟိ သာရထီ"တိ။

တတ္ထ **ဧတာဒိသော**တိ ဧတေဟိ "အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓ"န္တိအာဒိဝသေန ဝုတ္တေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတော။ အယဉှိ ကုဒ္ဓံ[၁] ပုဂ္ဂလံ သယံ အက္ကောဓော ဟုတွာ အက္ကောဓေန ဇိနာတိ၊ အသာဓုံ ပန သယံ သာဓု ဟုတွာ သာဓုနာ ဥပါယေန ဇိနာတိ၊ ကဒရိယံ ထဒ္ဓမစ္ဆရိံ သယံ ဒါယကော ဟုတွာ ဒါနေန ဇိနာတိ။ **သစ္စေနာ'လိကဝါဒိန**န္တိ မုသာဝါဒိံ သယံ သစ္စဝါဒီ ဟုတွာ သစ္စေန ဇိနာတိ။ **မဂ္ဂါ ဥယျာဟိ သာရထီ**တိ သမ္မ သာရထိ မဂ္ဂတော အပဂစ္ဆ။ ဧဝံဝိဓသီလာစာရဂုဏယုတ္တဿ အမှာကံ ရညော မဂ္ဂံ ဒေဟိ၊ အမှာကံ ရာဇာ မဂ္ဂဿ အနုစ္ဆဝိကောတိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဗလ္လိကရာဇာ စ သာရထိ စ ဥဘောပိ ရထာ ဩတရိတွာ အဿေ မောစေတွာ ရထံ အပနေတွာ ဗာရာဏသိရညော မဂ္ဂံ အဒံသု။ ဗာရာဏသိရာဇာ ဗလ္လိကရညော "ရညာ နာမ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဩဝါဒံ ဒတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။ ဗလ္လိကရာဇာပိ တဿ ဩဝါဒံ ဂဟေတွာ ဇနပဒံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အတ္တနော အဂုဏဝါဒိံ အဒိသွာဝ သကနဂရံ ဂန္တွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရမေဝ ပူရေသိ။

၁-ကောဓံ (က)

Satthā Kosalarājassa ovādatthāya imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Ballikarañño sārathi Moggallāno ahosi, Ballikarājā Ānando, Bārāṇasirañño sārathi Sāriputto, Bārāṇasirājā pana ahameva ahosin”ti.

Rājovādajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Siṅgālajātakavaṇṇanā (152)

Asamekkhitakammantanti idaṁ Satthā Kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Vesālivāsikaṁ ekaṁ nhāpitaputtaṁ ārabbha kathesi. Tassa kira pitā rājūnaṁ rājorodhānaṁ rājakumārānaṁ rājakumārikānañca massukaraṇakesasaṇṭhāpana-aṭṭhapadaṭṭhapanādīni[1] sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaraṇagato samādinnapañcasīlo, antarantare Satthu dhammaṁ suṇanto kālaṁ vītināmeti. So ekasmiṁ divase rājanivesane kammaṁ kātuṁ gacchanto attano puttaṁ gahetvā gato. So tattha ekaṁ devaccharāpaṭibhāgaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ Licchavikumārikaṁ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto hutvā pitarā saddhiṁ rājanivesanā nikkhamitvā “etaṁ kumārikaṁ labhamāno jīvissāmi, alabhamānassa me ettheva maraṇan”ti āhārupacchedaṁ katvā mañcakaṁ parissajitvā nipajji.

Atha naṁ pitā upasaṅkamitvā “tāta avatthumhi chandarāgaṁ mā kari, hīnajacco tvaṁ nhāpitaputto, Licchavikumārikā khattiyadhītā jātisampannā, na sā tuyhaṁ anucchavikā, aññaṁ te jātigottehi sadisaṁ kumārikaṁ ānessāmī”ti āha. So pitu kathaṁ na gaṇhi. Atha naṁ mātā bhātā bhaginī cūḷapitā cūḷamātāti sabbepi ñātakā ceva mittasuhajjā ca sannipatitvā saññāpentāpi saññāpetuṁ nāsakkhiṁsu. So tattheva sussitvā parisussitvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Athassa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā tanusoko “Satthāraṁ vandissāmī”ti bahuṁ gandhamālāvilepanaṁ gahetvā mahāvanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno “kiṁ nu kho upāsaka bahūni divasāni na dissasī”ti vutte tamatthaṁ ārocesi. Satthā “na kho upāsaka idāneva tava putto

1. Massukaraṇakesasaṇṭhāpana-aṭṭhapanadhovanādīni (Ka)

သတ္ထာ ကောသလရာဇဿ ဩဝါဒတ္ထာယ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗလ္လိကရညော သာရထိ မောဂ္ဂလ္လာနော အဟောသိ၊ ဗလ္လိကရာဇာ အာနန္ဒော၊ ဗာရာဏသိရညော သာရထိ သာရိပုတ္တော၊ ဗာရာဏသိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ရာဇောဝါဒဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၂)

အသမေက္ခိတကမ္မန္တန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တော ဝေသာလိဝါသိကံ ဧကံ နှာပိတပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ကိရ ပိတာ ရာဇူနံ ရာဇောရောဓာနံ ရာဇကုမာရာနံ ရာဇကုမာရိကာနဉ္စ မဿုကရဏကေသသဏ္ဌာပနအဋ္ဌပဒဋ္ဌပနာဒီနိ[၁] သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ သဒ္ဓေါ ပသန္နော တိသရဏဂတော သမာဒိန္နပဉ္စသီလော၊ အန္တရန္တရေ သတ္ထု ဓမ္မံ သုဏန္တော ကာလံ ဝီတိနာမေတိ။ သော ဧကသ္မိံ ဒိဝသေ ရာဇနိဝေသနေ ကမ္မံ ကာတုံ ဂစ္ဆန္တော အတ္တနော ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ဂတော။ သော တတ္ထ ဧကံ ဒေဝစ္ဆရာပဋိဘာဂံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ လိစ္ဆဝိကုမာရိကံ ဒိသွာ ကိလေသဝသေန ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟုတွာ ပိတရာ သဒ္ဓိံ ရာဇနိဝေသနာ နိက္ခမိတွာ “ဧတံ ကုမာရိကံ လဘမာနော ဇီဝိဿာမိ၊ အလဘမာနဿ မေ ဧတ္ထေဝ မရဏ”န္တိ အာဟာရုပစ္ဆေဒံ ကတွာ မဉ္စကံ ပရိဿဇိတွာ နိပဇ္ဇိ။

အထ နံ ပိတာ ဥပသင်္ကမိတွာ “တာတ အဝတ္ထုမှိ ဆန္ဒရာဂံ မာ ကရိ၊ ဟီနဇစ္စော တွံ နှာပိတပုတ္တော၊ လိစ္ဆဝိကုမာရိကာ ခတ္တိယဓီတာ ဇာတိသမ္ပန္နာ၊ န သာ တုယှံ အနုစ္ဆဝိကာ၊ အညံ တေ ဇာတိဂေါတ္တေဟိ သဒိသံ ကုမာရိကံ အာနေဿာမီ”တိ အာဟ။ သော ပိတု ကထံ န ဂဏှိ။ အထ နံ မာတာ ဘာတာ ဘဂိနီ စူဠပိတာ စူဠမာတာတိ သဗ္ဗေပိ ဉာတကာ စေဝ မိတ္တသုဟဇ္ဇာ စ သန္နိပတိတွာ သညာပေန္တာပိ သညာပေတုံ နာသက္ခိံသု။ သော တတ္ထေဝ သုဿိတွာ ပရိသုဿိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ အထဿ ပိတာ သရီရကိစ္စပေတကိစ္စာနိ ကတွာ တနုသောကော “သတ္ထာရံ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ ဗဟုံ ဂန္ဓမာလာဝိလေပနံ ဂဟေတွာ မဟာဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “ကိံ နု ခေါ ဥပါသက ဗဟူနိ ဒိဝသာနိ န ဒိဿသီ”တိ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “န ခေါ ဥပါသက ဣဒါနေဝ တဝ ပုတ္တော

၁-မဿုကရဏကေသသဏ္ဌာပနအဋ္ဌပနဓောဝနာဒီနိ (က)

avatthusmiṁ chandarāgaṁ uppādetvā vināsaṁ pāpuṇi, pubbepi pattoyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese sīhayoniyaṁ nibbatti. Tassa cha kaniṭṭhabhātaro ekā ca bhaginī ahosi, sabbepi Kañcanaguhāyaṁ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapabbate ekā phalikaguhā atthi, tattheko siṅgālo vasati. Aparabhāge sīhānaṁ mātāpitaro kālamakaṁsu. Te bhaginiṁ sīhapotikaṁ Kañcanaguhāyaṁ ṭhapetvā gocarāya pakkamitvā[1] maṁsaṁ āharitvā tassā denti. So siṅgālo taṁ sīhapotikaṁ disvā paṭibaddhacitto ahosi. Tassā pana mātāpitūnaṁ dharamānakāle okāsaṁ nālattha, so sattannampi tesaṁ gocarāya pakkantakāle phalikaguhāya otaritvā Kañcanaguhāya dvāraṁ gantvā sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṁyuttaṁ evarūpaṁ rahassakathaṁ kathesi “sīhapotike ahampi catuppado, tvampi catuppadā, tvaṁ me pajāpatī hohi, ahaṁ te pati bhavissāmi, te mayaṁ samaggā sammodamānā vasissāma, tvaṁ ito paṭṭhāya maṁ kilesavasena saṅgaṇhāhī”ti. Sā tassa vacanaṁ sutvā cintesi “ayaṁ siṅgālo catuppadānaṁ antare hīno paṭikuṭṭho caṇḍālasadiso, mayaṁ uttamarājakulasammatā, esa kho mayā saddhiṁ asabbhiṁ ananucchavikaṁ kathaṁ katheti, ahaṁ evarūpaṁ kathaṁ sutvā jīvitena kiṁ karissāmi, nāsāvātaṁ sannirujjhitvā[2] marissāmī”ti. Athassā etadahosi “mayhaṁ evameva maraṇaṁ ayuttaṁ, bhātikā tāva me āgacchantu, tesaṁ kathetvā marissāmī”ti. Siṅgālopi tassā santikā paṭivacanaṁ alabhitvā “idāni esā mayhaṁ kujjhatī”ti domanassappatto phalikaguhāyaṁ pavisitvā nipajji.

Atheko sīhapotako mahiṁsavāraṇādīsu aññataraṁ vadhitvā maṁsaṁ khāditvā bhaginiyā bhāgaṁ āharitvā “amma maṁsaṁ khādassū”ti āha. Bhātika nāhaṁ maṁsaṁ khādāmi, marissāmīti. Kiṁkāraṇāti. Sā taṁ pavattiṁ ācikkhi. “Idāni kahaṁ so siṅgālo”ti ca vutte phalikaguhāyaṁ nipannaṁ siṅgālaṁ “ākāse nipanno”ti maññamānā bhātika kiṁ na passasi, eso Rajatapabbate ākāse nipannoti. Sīhapotako tassa phalikaguhāyaṁ nipannabhāvaṁ ajānanto “ākāse nipanno”ti

1. Nikkhamitvā (Sī)   2. Sannirumbhitvā (Sī, I)

အဝတ္ထုသ္မိံ ဆန္ဒရာဂံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဝိနာသံ ပါပုဏိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပတ္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ သီဟယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဆ ကနိဋ္ဌဘာတရော ဧကာ စ ဘဂိနီ အဟောသိ၊ သဗ္ဗေပိ ကဉ္စနဂုဟာယံ ဝသန္တိ။ တဿာ ပန ဂုဟာယ အဝိဒူရေ ရဇတပဗ္ဗတေ ဧကာ ဖလိကဂုဟာ အတ္ထိ၊ တတ္ထေကော သိင်္ဂါလော ဝသတိ။ အပရဘာဂေ သီဟာနံ မာတာပိတရော ကာလမကံသု။ တေ ဘဂိနိံ သီဟပေါတိကံ ကဉ္စနဂုဟာယံ ဌပေတွာ ဂေါစရာယ ပက္ကမိတွာ[၁] မံသံ အာဟရိတွာ တဿာ ဒေန္တိ။ သော သိင်္ဂါလော တံ သီဟပေါတိကံ ဒိသွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော အဟောသိ။ တဿာ ပန မာတာပိတူနံ ဓရမာနကာလေ ဩကာသံ နာလတ္ထ၊ သော သတ္တန္နမ္ပိ တေသံ ဂေါစရာယ ပက္ကန္တကာလေ ဖလိကဂုဟာယ ဩတရိတွာ ကဉ္စနဂုဟာယ ဒွါရံ ဂန္တွာ သီဟပေါတိကာယ ပုရတော လောကာမိသပဋိသံယုတ္တံ ဧဝရူပံ ရဟဿကထံ ကထေသိ “သီဟပေါတိကေ အဟမ္ပိ စတုပ္ပဒေါ၊ တွမ္ပိ စတုပ္ပဒါ၊ တွံ မေ ပဇာပတီ ဟောဟိ၊ အဟံ တေ ပတိ ဘဝိဿာမိ၊ တေ မယံ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ဝသိဿာမ၊ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ မံ ကိလေသဝသေန သင်္ဂဏှာဟီ”တိ။ သာ တဿ ဝစနံ သုတွာ စိန္တေသိ “အယံ သိင်္ဂါလော စတုပ္ပဒါနံ အန္တရေ ဟီနော ပဋိကုဋ္ဌော စဏ္ဍာလသဒိသော၊ မယံ ဥတ္တမရာဇကုလသမ္မတာ၊ ဧသ ခေါ မယာ သဒ္ဓိံ အသဗ္ဘိံ အနနုစ္ဆဝိကံ ကထံ ကထေတိ၊ အဟံ ဧဝရူပံ ကထံ သုတွာ ဇီဝိတေန ကိံ ကရိဿာမိ၊ နာသာဝါတံ သန္နိရုဇ္ဈိတွာ[၂] မရိဿာမီ”တိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ “မယှံ ဧဝမေဝ မရဏံ အယုတ္တံ၊ ဘာတိကာ တာဝ မေ အာဂစ္ဆန္တု၊ တေသံ ကထေတွာ မရိဿာမီ”တိ။ သိင်္ဂါလောပိ တဿာ သန္တိကာ ပဋိဝစနံ အလဘိတွာ “ဣဒါနိ ဧသာ မယှံ ကုဇ္ဈတီ”တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော ဖလိကဂုဟာယံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိ။

အထေကော သီဟပေါတကော မဟိံသဝါရဏာဒီသု အညတရံ ဝဓိတွာ မံသံ ခါဒိတွာ ဘဂိနိယာ ဘာဂံ အာဟရိတွာ “အမ္မ မံသံ ခါဒဿူ”တိ အာဟ။ ဘာတိက နာဟံ မံသံ ခါဒါမိ, မရိဿာမီတိ။ ကိံကာရဏာတိ။ သာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ “ဣဒါနိ ကဟံ သော သိင်္ဂါလော”တိ စ ဝုတ္တေ ဖလိကဂုဟာယံ နိပန္နံ သိင်္ဂါလံ “အာကာသေ နိပန္နော”တိ မညမာနာ ဘာတိက ကိံ န ပဿသိ၊ ဧသော ရဇတပဗ္ဗတေ အာကာသေ နိပန္နောတိ။ သီဟပေါတကော တဿ ဖလိကဂုဟာယံ နိပန္နဘာဝံ အဇာနန္တော “အာကာသေ နိပန္နော”တိ

၁-နိက္ခမိတွာ (သီ)   ၂-သန္နိရုန္ဓိတွာ (သီ၊ ဣ)

saññī hutvā “māressāmi nan”ti sīhavegena pakkhanditvā phalikaguhaṁ hadayeneva pahari. So hadayena phalitena tattheva jīvitakkhayaṁ patvā pabbatapāde pati. Athāparo āgacchi, sā tassapi tatheva kathesi. Sopi tatheva katvā jīvitakkhayaṁ patvā pabbatapāde pati.

Evaṁ chasupi bhātikesu matesu sabbapacchā bodhisatto āgacchi. Sā tassapi taṁ kāraṇaṁ ārocetvā “idāni so kuhin”ti vutte “eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno”ti āha. Bodhisatto cintesi “siṅgālānaṁ ākāse patiṭṭhā nāma natthi, phalikaguhāyaṁ nipannako bhavissatī”ti. So pabbatapādaṁ otaritvā cha bhātike mate disvā “ime attano bālatāya parigganhanapaññāya abhāvena phalikaguhabhāvaṁ ajānitvā hadayena paharitvā matā bhavissanti, asamekkhitvā atituritaṁ karontānaṁ kammaṁ nāma evarūpaṁ hotī”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

3. “Asamekkhitakammantaṁ, turitābhinipātinaṁ.
Sāni kammāni tappenti, uṇhaṁva’jjhohitaṁ mukhe”ti.

Tattha **asamekkhitakammantaṁ, turitābhinipātinan**ti yo puggalo yaṁ kammaṁ kattukāmo hoti, tattha dosaṁ asamekkhitvā anupadhāretvā turito hutvā vegeneva taṁ kammaṁ kātuṁ abhinipatati pakkhandati paṭipajjati, taṁ asamekkhitakammantaṁ turitābhinipātinaṁ evaṁ sāni kammāni tappenti, socenti kilamenti. Yathā kiṁ? **Uṇhaṁva’jjhohitaṁ mukhe**ti, yathā bhuñjantena “idaṁ sītalaṁ idaṁ uṇhan”ti anupadhāretvā uṇhaṁ ajjhoharaṇīyaṁ mukhe ajjhoharitaṁ ṭhapitaṁ mukhampi kaṇṭhampi kucchimpi dahati soceti kilameti, evaṁ tathārūpaṁ puggalaṁ sāni kammāni tappenti.

Iti so sīho imaṁ gāthaṁ vatvā “mama bhātikā anupāyakusalatāya ‘siṅgālaṁ māressāmā’ti ativegena pakkhanditvā sayaṁ matā, ahaṁ pana evarūpaṁ akatvā siṅgālassa phalikaguhāyaṁ nipannasseva hadayaṁ phālessāmī”ti siṅgālassa ārohana-orohanamaggaṁ sallakkhetvā tadabhimukho hutvā tikkhattuṁ sīhanādaṁ nadi, pathaviyā saddhiṁ ākāsaṁ ekaninnādaṁ ahosi. Siṅgālassa phalikaguhāyaṁ nipannasseva bhītatasitassa hadayaṁ phali, so tattheva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi.

သညီ ဟုတွာ ‘‘မာရေဿာမိ န’’န္တိ သီဟဝေဂေန ပက္ခန္ဒိတွာ ဖလိကဂုဟံ ဟဒယေနေဝ ပဟရိ။ သော ဟဒယေန ဖလိတေန တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ ပဗ္ဗတပါဒေ ပတိ။ အထာပရော အာဂစ္ဆိ၊ သာ တဿပိ တထေဝ ကထေသိ။ သောပိ တထေဝ ကတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ ပဗ္ဗတပါဒေ ပတိ။

ဧဝံ ဆသုပိ ဘာတိကေသု မတေသု သဗ္ဗပစ္ဆာ ဗောဓိသတ္တော အာဂစ္ဆိ။ သာ တဿပိ တံ ကာရဏံ အာရောစေတွာ “ဣဒါနိ သော ကုဟိ”န္တိ ဝုတ္တေ “ဧသော ရဇတပဗ္ဗတမတ္ထကေ အာကာသေ နိပန္နော”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “သိင်္ဂါလာနံ အာကာသေ ပတိဋ္ဌာ နာမ နတ္ထိ၊ ဖလိကဂုဟာယံ နိပန္နကော ဘဝိဿတီ”တိ။ သော ပဗ္ဗတပါဒံ ဩတရိတွာ ဆ ဘာတိကေ မတေ ဒိသွာ “ဣမေ အတ္တနော ဗာလတာယ ပရိဂ္ဂဏှနပညာယ အဘာဝေန ဖလိကဂုဟာဘာဝံ အဇာနိတွာ ဟဒယေန ပဟရိတွာ မတာ ဘဝိဿန္တိ၊ အသမေက္ခိတွာ အတိတုရိတံ ကရောန္တာနံ ကမ္မံ နာမ ဧဝရူပံ ဟောတီ’’တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၃။ “အသမေက္ခိတကမ္မန္တံ၊ တုရိတာဘိနိပါတိနံ။
သာနိ ကမ္မာနိ တပ္ပေန္တိ၊ ဥဏှံဝ’ဇ္ဈောဟိတံ မုခေ”တိ။

တတ္ထ **အသမေက္ခိတကမ္မန္တံ၊ တုရိတာဘိနိပါတိန**န္တိ ယော ပုဂ္ဂလော ယံ ကမ္မံ ကတ္တုကာမော ဟောတိ၊ တတ္ထ ဒေါသံ အသမေက္ခိတွာ အနုပဓာရေတွာ တုရိတော ဟုတွာ ဝေဂေနေဝ တံ ကမ္မံ ကာတုံ အဘိနိပတတိ ပက္ခန္ဒတိ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ တံ အသမေက္ခိတကမ္မန္တံ တုရိတာဘိနိပါတိနံ ဧဝံ သာနိ ကမ္မာနိ တပ္ပေန္တိ၊ သောစေန္တိ ကိလမေန္တိ။ ယထာ ကိံ? **ဥဏှံဝ’ဇ္ဈောဟိတံ မုခေ**တိ၊ ယထာ ဘုဉ္ဇန္တေန ‘‘ဣဒံ သီတလံ ဣဒံ ဥဏှ’’န္တိ အနုပဓာရေတွာ ဥဏှံ အဇ္ဈောဟရဏီယံ မုခေ အဇ္ဈောဟရိတံ ဌပိတံ မုခမ္ပိ ကဏ္ဌမ္ပိ ကုစ္ဆိမ္ပိ ဒဟတိ သောစေတိ ကိလမေတိ၊ ဧဝံ တထာရူပံ ပုဂ္ဂလံ သာနိ ကမ္မာနိ တပ္ပေန္တိ။

ဣတိ သော သီဟော ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ “မမ ဘာတိကာ အနုပါယကုသလတာယ ‘သိင်္ဂါလံ မာရေဿာမာ’တိ အတိဝေဂေန ပက္ခန္ဒိတွာ သယံ မတာ၊ အဟံ ပန ဧဝရူပံ အကတွာ သိင်္ဂါလဿ ဖလိကဂုဟာယံ နိပန္နဿေဝ ဟဒယံ ဖာလေဿာမီ”တိ သိင်္ဂါလဿ အာရောဟနဩရောဟနမဂ္ဂံ သလ္လက္ခေတွာ တဒဘိမုခေါ ဟုတွာ တိက္ခတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိ၊ ပထဝိယာ သဒ္ဓိံ အာကာသံ ဧကနိန္နာဒံ အဟောသိ။ သိင်္ဂါလဿ ဖလိကဂုဟာယံ နိပန္နဿေဝ ဘီတတသိတဿ ဟဒယံ ဖလိ၊ သော တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။

Satthā “evaṁ so siṅgālo sīhanādaṁ sutvā jīvitakkhayaṁ patto”ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gāthamāha—

4. “Sīho ca sīhanādena, daddaraṁ abhinādayi.
Sutvā sīhassa nigghosaṁ, siṅgālo daddare vasaṁ.
Bhīto santāsamāpādi, hadayañcassa apphalī”ti.

Tattha **sīho**ti cattāro sīhā tiṇasīho paṇḍusīho kāḷasīho surattahatthapādo kesarasīhoti. Tesu kesarasīho idha adhippeto. **Daddaraṁ abhinādayī**ti tena asanipātasaddasadisena bheravatarena[1] sīhanādena taṁ Rajatapabbataṁ abhinādayi ekaninnādaṁ akāsi. **Daddare vasan**ti phalikamissake Rajatapabbate vasanto. **Bhīto santāsamāpādī**ti maraṇabhayena bhīto cittutrāsaṁ āpādi. **Hadayañcassa apphalī**ti tena cassa bhayena hadayaṁ phalīti.

Evaṁ sīho siṅgālaṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā bhātaro ekasmiṁ ṭhāne paṭicchādetvā tesaṁ matabhāvaṁ bhaginiyā ācikkhitvā taṁ samassāsetvā yāvajīvaṁ Kañcanaguhāyaṁ vasitvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā siṅgālo nhāpitaputto ahosi, sīhapotikā licchavikumārikā, cha kaniṭṭhabhātaro aññatatherā ahesuṁ, jeṭṭhabhātikasīho pana ahameva ahosinti.

Siṅgālajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Sūkarajātakavaṇṇanā (153)

Catuppado ahaṁ sammāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ mahallakattheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi divase rattiṁ dhammassavane vattamāne Satthari Gandhakuṭidvāre ramaṇīye sopānaphalake ṭhatvā bhikkhusaṁghassa Sugatovādaṁ datvā Gandhakuṭiṁ paviṭṭhe Dhammasenāpati Satthāraṁ vanditvā attano pariveṇaṁ agamāsi. Mahāmoggallānopi pariveṇameva

1. Asanisatasaddabheravatarena (Sī, I)

သတ္ထာ “ဧဝံ သော သိင်္ဂါလော သီဟနာဒံ သုတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၄။ “သီဟော စ သီဟနာဒေန၊ ဒဒ္ဒရံ အဘိနာဒယိ။
သုတွာ သီဟဿ နိဂ္ဃောသံ၊ သိင်္ဂါလော ဒဒ္ဒရေ ဝသံ။
ဘီတော သန္တာသမာပါဒိ၊ ဟဒယဉ္စဿ အပ္ဖလီ”တိ။

တတ္ထ **သီဟော**တိ စတ္တာရော သီဟာ တိဏသီဟော ပဏ္ဍုသီဟော ကာဠသီဟော သုရတ္တဟတ္ထပါဒေါ ကေသရသီဟောတိ။ တေသု ကေသရသီဟော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ **ဒဒ္ဒရံ အဘိနာဒယီ**တိ တေန အသနိပါတသဒ္ဒသဒိသေန ဘေရဝတရေန[1] သီဟနာဒေန တံ ရဇတပဗ္ဗတံ အဘိနာဒယိ ဧကနိန္နာဒံ အကာသိ။ **ဒဒ္ဒရေ ဝသ**န္တိ ဖလိကမိဿကေ ရဇတပဗ္ဗတေ ဝသန္တော။ **ဘီတော သန္တာသမာပါဒီ**တိ မရဏဘယေန ဘီတော စိတ္တုတြာသံ အာပါဒိ။ **ဟဒယဉ္စဿ အပ္ဖလီ**တိ တေန စဿ ဘယေန ဟဒယံ ဖလီတိ။

ဧဝံ သီဟော သိင်္ဂါလံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ဘာတရော ဧကသ္မိံ ဌာနေ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ တေသံ မတဘာဝံ ဘဂိနိယာ အာစိက္ခိတွာ တံ သမဿာသေတွာ ယာဝဇီဝံ ကဉ္စနဂုဟာယံ ဝသိတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ သိင်္ဂါလော နှာပိတပုတ္တော အဟောသိ၊ သီဟပေါတိကာ လိစ္ဆဝိကုမာရိကာ၊ ဆ ကနိဋ္ဌဘာတရော အညတရထေရာ အဟေသုံ၊ ဇေဋ္ဌဘာတိကသီဟော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-သူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၃)

စတုပ္ပဒေါ အဟံ သမ္မာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ မဟလ္လကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ ဒိဝသေ ရတ္တိံ ဓမ္မဿဝနေ ဝတ္တမာနေ သတ္ထရိ ဂန္ဓကုဋိဒွါရေ ရမဏီယေ သောပါနဖလကေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ သုဂတောဝါဒံ ဒတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေ ဓမ္မသေနာပတိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ပရိဝေဏံ အဂမာသိ။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနောပိ ပရိဝေဏမေဝ

၁-အသနိသတသဒ္ဒဘေရဝတရေန (သီ၊ ဣ)

gantvā muhuttaṁ vissamitvā therassa santikaṁ āgantvā pañhaṁ pucchi, pucchitapucchitaṁ Dhammasenāpati gaganatale puṇṇacandaṁ uṭṭhāpento viya vissajjetvā pākaṭamakāsi. Catassopi parisā dhammaṁ suṇamānā nisīdiṁsu. Tattheko mahallakatthero cintesi “sacāhaṁ imissā parisāya majjhe Sāriputtaṁ āluḷento pañhaṁ pucchissāmi, ayaṁ me parisā ‘bahussuto ayan’ti ñatvā sakkārasammānaṁ karissatī”ti parisantarā uṭṭhāya theraṁ upasaṅkamitvā ekamantaṁ ṭhatvā “āvuso Sāriputta mayampi taṁ ekaṁ pañhaṁ pucchāma, amhākampi okāsaṁ karohi, dehi me vinicchayaṁ āvedhikāya vā nivedhikāya vā[1] niggahe vā paggahe vā visese vā paṭivisese vā”ti āha. Thero taṁ oloketvā “ayaṁ mahallako icchācāre ṭhito tuccho na kiñci jānātī”ti tena saddhiṁ akathetvāva lajjamāno bījaniṁ ṭhapetvā āsanā otaritvā pariveṇaṁ pāvisi, Moggallānattheropi attano pariveṇameva agamāsi.

Manussā uṭṭhāya “gaṇhathetaṁ tucchamahallakaṁ, madhuradhammassavanaṁ no sotuṁ na adāsī”ti anubandhiṁsu. So palāyanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccakuṭiyā patitvā gūthamakkhito aṭṭhāsi[2]. Manussā taṁ disvā vippaṭisārino hutvā Satthu santikaṁ agamaṁsu. Satthā te disvā “kiṁ upāsakā avelāya āgatatthā”ti pucchi, manussā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “na kho upāsakā idānevesa mahallako uppilāvito hutvā attano balaṁ ajānitvā mahābalehi saddhiṁ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbepesa uppilāvito hutvā attano balaṁ ajānitvā mahābalehi saddhiṁ payojetvā gūthamakkhito ahosī”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto sīho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya vāsaṁ kappesi. Tassā avidūre ekaṁ saraṁ nissāya bahū sūkarā nivāsaṁ kappesuṁ. Tameva saraṁ nissāya tāpasāpi paṇṇasālāsu vāsaṁ kappesuṁ. Athekadivasaṁ sīho mahiṁsavāraṇādīsu aññataraṁ vadhitvā yāvadatthaṁ maṁsaṁ khāditvā taṁ saraṁ otaritvā pānīyaṁ pivitvā uttari. Tasmiṁ khaṇe eko thūlasūkaro taṁ saraṁ nissāya gocaraṁ gaṇhāti. Sīho taṁ disvā “aññaṁ

1. Āveṭhikāyeva nibbeṭhikāyeva (Sī)   2. Uṭṭhāsi (Sī, I)

ဂန္တွာ မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတွာ ထေရဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ ဓမ္မသေနာပတိ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပါကဋမကာသိ။ စတဿောပိ ပရိသာ ဓမ္မံ သုဏမာနာ နိသီဒိံသု။ တတ္ထေကော မဟလ္လကတ္ထေရော စိန္တေသိ “သစာဟံ ဣမိဿာ ပရိသာယ မဇ္ဈေ သာရိပုတ္တံ အာလုဠေန္တော ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ အယံ မေ ပရိသာ ‘ဗဟုဿုတော အယ’န္တိ ဉတွာ သက္ကာရသမ္မာနံ ကရိဿတီ”တိ ပရိသန္တရာ ဥဋ္ဌာယ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧကမန္တံ ဌတွာ ‘‘အာဝုသော သာရိပုတ္တ မယမ္ပိ တံ ဧကံ ပဉှံ ပုစ္ဆာမ၊ အမှာကမ္ပိ ဩကာသံ ကရောဟိ၊ ဒေဟိ မေ ဝိနိစ္ဆယံ အာဝေဓိကာယ ဝါ နိဝေဓိကာယ ဝါ[၁] နိဂ္ဂဟေ ဝါ ပဂ္ဂဟေ ဝါ ဝိသေသေ ဝါ ပဋိဝိသေသေ ဝါ”တိ အာဟ။ ထေရော တံ ဩလောကေတွာ “အယံ မဟလ္လကော ဣစ္ဆာစာရေ ဌိတော တုစ္ဆော န ကိဉ္စိ ဇာနာတီ”တိ တေန သဒ္ဓိံ အကထေတွာဝ လဇ္ဇမာနော ဗီဇနိံ ဌပေတွာ အာသနာ ဩတရိတွာ ပရိဝေဏံ ပါဝိသိ၊ မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရောပိ အတ္တနော ပရိဝေဏမေဝ အဂမာသိ။

မနုဿာ ဥဋ္ဌာယ “ဂဏှထေတံ တုစ္ဆမဟလ္လကံ၊ မဓုရဓမ္မဿဝနံ နော သောတုံ န အဒါသီ”တိ အနုဗန္ဓိံသု။ သော ပလာယန္တော ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဘိန္နပဒရာယ ဝစ္စကုဋိယာ ပတိတွာ ဂူထမက္ခိတော အဋ္ဌာသိ[၂]။ မနုဿာ တံ ဒိသွာ ဝိပ္ပဋိသာရိနော ဟုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမံသု။ သတ္ထာ တေ ဒိသွာ “ကိံ ဥပါသကာ အဝေလာယ အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ၊ မနုဿာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ခေါ ဥပါသကာ ဣဒါနေဝေသ မဟလ္လကော ဥပ္ပိလာဝိတော ဟုတွာ အတ္တနော ဗလံ အဇာနိတွာ မဟာဗလေဟိ သဒ္ဓိံ ပယောဇေတွာ ဂူထမက္ခိတော ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေပေသ ဥပ္ပိလာဝိတော ဟုတွာ အတ္တနော ဗလံ အဇာနိတွာ မဟာဗလေဟိ သဒ္ဓိံ ပယောဇေတွာ ဂူထမက္ခိတော အဟောသီ’’တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သီဟော ဟုတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ပဗ္ဗတဂုဟာယ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဿာ အဝိဒူရေ ဧကံ သရံ နိဿာယ ဗဟူ သူကရာ နိဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ တမေဝ သရံ နိဿာယ တာပသာပိ ပဏ္ဏသာလာသု ဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ အထေကဒိဝသံ သီဟော မဟိံသဝါရဏာဒီသု အညတရံ ဝဓိတွာ ယာဝဒတ္ထံ မံသံ ခါဒိတွာ တံ သရံ ဩတရိတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဥတ္တရိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဧကော ထူလသူကရော တံ သရံ နိဿာယ ဂေါစရံ ဂဏှာတိ။ သီဟော တံ ဒိသွာ “အညံ

၁-အာဝေဌိကာယေဝ နိဗ္ဗေဌိကာယေဝ (သီ)   ၂-ဥဋ္ဌာသိ (သီ၊ ဣ)

ekadivasaṁ imaṁ khādissāmi, maṁ kho pana disvā puna na āgaccheyyā”ti tassa anāgamanabhayena sarato uttaritvā ekena passena gantuṁ ārabhi. Sūkaro oloketvā “esa maṁ disvā mama bhayena upagantuṁ asakkonto bhayena palāyati, ajja mayā iminā sīhena saddhiṁ payojetuṁ vaṭṭatī”ti sīsaṁ ukkhipitvā taṁ yuddhatthāya avhayanto paṭhamaṁ gāthamāha—

5. “Catuppado ahaṁ samma, tvampi samma catuppado.
Ehi samma[1] nivattassu, kiṁ nu bhīto palāyasī”ti.

Sīho tassa kathaṁ sutvā “samma sūkara ajja amhākaṁ tayā saddhiṁ saṅgāmo natthi, ito pana sattame divase imasmiṁyeva ṭhāne saṅgāmo hotū”ti vatvā pakkāmi. Sūkaro “sīhena saddhiṁ saṅgāmessāmī”ti haṭṭhapahaṭṭho taṁ pavattiṁ ñātakānaṁ ārocesi. Te tassa kathaṁ sutvā bhītatasitā “idāni tvaṁ sabbepi amhe nāsessasi, attano balaṁ ajānitvā sīhena saddhiṁ saṅgāmaṁ kattukāmosi, sīho āgantvā sabbepi amhe jīvitakkhayaṁ pāpessati, sāhasikakammaṁ mā karī”ti āhaṁsu. Sopi bhītatasito “idāni kiṁ karomī”ti pucchi. Sūkarā “samma tvaṁ etesaṁ tāpasānaṁ uccārabhūmiṁ gantvā pūtigūthe satta divasāni sarīraṁ parivaṭṭetvā sukkhāpetvā sattame divase sarīraṁ ussāvabindūhi temetvā sīhassa āgamanato purimataraṁ gantvā vātayogaṁ ñatvā uparivāte tiṭṭha, sucijātiko sīho tava sarīragandhaṁ ghāyitvā tuyhaṁ jayaṁ datvā gamissatī”ti āhaṁsu. So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Sīho tassa sarīragandhaṁ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṁ ñatvā “samma sūkara sundaro te leso cintito, sace tvaṁ gūthamakkhito nābhavissa, idheva taṁ jīvitakkhayaṁ apāpessaṁ, idāni pana te sarīraṁ neva mukhena ḍaṁsituṁ, na pādena paharituṁ sakkā, jayaṁ te dammī”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

6. “Asuci pūtilomosi, duggandho vāsi sūkara.
Sace yujjhitukāmosi, jayaṁ samma dadāmi te”ti.

1. Sīha (Sī, I)

ဧကဒိဝသံ ဣမံ ခါဒိဿာမိ၊ မံ ခေါ ပန ဒိသွာ ပုန န အာဂစ္ဆေယျာ”တိ တဿ အနာဂမနဘယေန သရတော ဥတ္တရိတွာ ဧကေန ပဿေန ဂန္တုံ အာရဘိ။ သူကရော ဩလောကေတွာ “ဧသ မံ ဒိသွာ မမ ဘယေန ဥပဂန္တုံ အသက္ကောန္တော ဘယေန ပလာယတိ၊ အဇ္ဇ မယာ ဣမိနာ သီဟေန သဒ္ဓိံ ပယောဇေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သီသံ ဥက္ခိပိတွာ တံ ယုဒ္ဓတ္ထာယ အဝှယန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၅။ “စတုပ္ပဒေါ အဟံ သမ္မ၊ တွမ္ပိ သမ္မ စတုပ္ပဒေါ။
ဧဟိ သမ္မ[၁] နိဝတ္တဿု၊ ကိံ နု ဘီတော ပလာယသီ”တိ။

သီဟော တဿ ကထံ သုတွာ “သမ္မ သူကရ အဇ္ဇ အမှာကံ တယာ သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမော နတ္ထိ၊ ဣတော ပန သတ္တမေ ဒိဝသေ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ သင်္ဂါမော ဟောတူ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သူကရော “သီဟေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမေဿာမီ”တိ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော တံ ပဝတ္တိံ ဉာတကာနံ အာရောစေသိ။ တေ တဿ ကထံ သုတွာ ဘီတတသိတာ “ဣဒါနိ တွံ သဗ္ဗေပိ အမှေ နာသေဿသိ၊ အတ္တနော ဗလံ အဇာနိတွာ သီဟေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမံ ကတ္တုကာမောသိ၊ သီဟော အာဂန္တွာ သဗ္ဗေပိ အမှေ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေဿတိ၊ သာဟသိကကမ္မံ မာ ကရီ”တိ အာဟံသု။ သောပိ ဘီတတသိတော “ဣဒါနိ ကိံ ကရောမီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သူကရာ “သမ္မ တွံ ဧတေသံ တာပသာနံ ဥစ္စာရဘူမိံ ဂန္တွာ ပူတိဂူထေ သတ္တ ဒိဝသာနိ သရီရံ ပရိဝဋ္ဋေတွာ သုက္ခာပေတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သရီရံ ဥဿာဝဗိန္ဒူဟိ တေမေတွာ သီဟဿ အာဂမနတော ပုရိမတရံ ဂန္တွာ ဝါတယောဂံ ဉတွာ ဥပရိဝါတေ တိဋ္ဌ၊ သုစိဇာတိကော သီဟော တဝ သရီရဂန္ဓံ ဃာယိတွာ တုယှံ ဇယံ ဒတွာ ဂမိဿတီ”တိ အာဟံသု။ သော တထာ ကတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ တတ္ထ အဋ္ဌာသိ။ သီဟော တဿ သရီရဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဂူထမက္ခိတဘာဝံ ဉတွာ “သမ္မ သူကရ သုန္ဒရော တေ လေသော စိန္တိတော၊ သစေ တွံ ဂူထမက္ခိတော နာဘဝိဿ၊ ဣဓေဝ တံ ဇီဝိတက္ခယံ အပါပေဿံ၊ ဣဒါနိ ပန တေ သရီရံ နေဝ မုခေန ဍံသိတုံ, န ပါဒေန ပဟရိတုံ သက္ကာ၊ ဇယံ တေ ဒမ္မီ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၆။ “အသုစိ ပူတိလောမောသိ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါသိ သူကရ။
သစေ ယုဇ္ဈိတုကာမောသိ၊ ဇယံ သမ္မ ဒဒါမိ တေ”တိ။

၁-သီဟ (သီ၊ ဣ)

Tattha **pūtilomo**ti mīḷhamakkhitattā duggandhalomo. **Duggandho vāsī**ti aniṭṭhajegucchapaṭikūlagandho hutvā vāyasi. **Jayaṁ samma dadāmi te**ti “tuyhaṁ jayaṁ demi, ahaṁ parājito, gaccha tvan”ti vatvā sīho tatova nivattitvā gocaraṁ gahetvā sare pānīyaṁ pivitvā pabbataguhameva gato. Sūkaropi “sīho me jito”ti ñātakānaṁ ārocesi. Te bhītatasitā “puna ekadivasaṁ āgacchanto sīho sabbeva amhe jīvitakkhayaṁ pāpessatī”ti palāyitvā aññattha agamaṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā sūkaro mahallako ahosi, sīho pana ahameva ahosin”ti.

Sūkarajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Uragajātakavaṇṇanā (154)

Idhū’ragānaṁ pavaro paviṭṭhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto seṇibhaṇḍanaṁ ārabbha kathesi. Kosalarañño kira sevakā seṇipamukhā dve mahāmattā aññamaññaṁ diṭṭhaṭṭhāne kalahaṁ karonti, tesaṁ veribhāvo sakalanagare pākaṭo jāto. Te neva rājā, na ñātimittā samagge kātuṁ sakkhiṁsu. Athekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olokento tesaṁ ubhinnampi sotāpattimaggassa upanissayaṁ disvā punadivase ekakova Sāvatthiyaṁ piṇḍāya pavisitvā tesu ekassa gehadvāre aṭṭhāsi. So nikkhamitvā pattaṁ gahetvā Satthāraṁ antonivesanaṁ pavesetvā āsanaṁ paññapetvā nisīdāpesi. Satthā nisīditvā tassa mettābhāvanāya ānisaṁsaṁ kathetvā kallacittataṁ ñatvā saccāni pakāsesi, so saccapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi.

Satthā tassa sotāpannabhāvaṁ ñatvā tameva pattaṁ gāhāpetvā uṭṭhāya itarassa gehadvāraṁ agamāsi. Sopi nikkhamitvā Satthāraṁ vanditvā “pavisatha bhante”ti gharaṁ pavesetvā nisīdāpesi. Itaropi pattaṁ gahetvā Satthārā saddhiṁyeva pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettānisaṁse vaṇṇetvā kallacittataṁ ñatvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne sopi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Iti te ubhopi

တတ္ထ **ပူတိလောမော**တိ မီဠှမက္ခိတတ္တာ ဒုဂ္ဂန္ဓလောမော။ **ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါသီ**တိ အနိဋ္ဌဇေဂုစ္ဆပဋိကူလဂန္ဓော ဟုတွာ ဝါယသိ။ **ဇယံ သမ္မ ဒဒါမိ တေ**တိ “တုယှံ ဇယံ ဒေမိ၊ အဟံ ပရာဇိတော၊ ဂစ္ဆ တွ”န္တိ ဝတွာ သီဟော တတောဝ နိဝတ္တိတွာ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ သရေ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ပဗ္ဗတဂုဟမေဝ ဂတော။ သူကရောပိ “သီဟော မေ ဇိတော”တိ ဉာတကာနံ အာရောစေသိ။ တေ ဘီတတသိတာ “ပုန ဧကဒိဝသံ အာဂစ္ဆန္တော သီဟော သဗ္ဗေဝ အမှေ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေဿတီ”တိ ပလာယိတွာ အညတ္ထ အဂမံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သူကရော မဟလ္လကော အဟောသိ၊ သီဟော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဥရဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၄)

ဣဓူ’ရဂါနံ ပဝရော ပဝိဋ္ဌောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သေဏိဘဏ္ဍနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကောသလရညော ကိရ သေဝကာ သေဏိပမုခါ ဒွေ မဟာမတ္တာ အညမညံ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ ကလဟံ ကရောန္တိ၊ တေသံ ဝေရိဘာဝေါ သကလနဂရေ ပါကဋော ဇာတော။ တေ နေဝ ရာဇာ, န ဉာတိမိတ္တာ သမဂ္ဂေ ကာတုံ သက္ခိံသု။ အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေန္တော တေသံ ဥဘိန္နမ္ပိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ပုနဒိဝသေ ဧကကောဝ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ တေသု ဧကဿ ဂေဟဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သော နိက္ခမိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ အန္တောနိဝေသနံ ပဝေသေတွာ အာသနံ ပညပေတွာ နိသီဒါပေသိ။ သတ္ထာ နိသီဒိတွာ တဿ မေတ္တာဘာဝနာယ အာနိသံသံ ကထေတွာ ကလ္လစိတ္တတံ ဉတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သော သစ္စပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။

သတ္ထာ တဿ သောတာပန္နဘာဝံ ဉတွာ တမေဝ ပတ္တံ ဂါဟာပေတွာ ဥဋ္ဌာယ ဣတရဿ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ သောပိ နိက္ခမိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ပဝိသထ ဘန္တေ”တိ ဃရံ ပဝေသေတွာ နိသီဒါပေသိ။ ဣတရောပိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံယေဝ ပါဝိသိ။ သတ္ထာ တဿ ဧကာဒသ မေတ္တာနိသံသေ ဝဏ္ဏေတွာ ကလ္လစိတ္တတံ ဉတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သောပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဣတိ တေ ဥဘောပိ

sotāpannā hutvā aññamaññaṁ accayaṁ dassetvā khamāpetvā samaggā sammodamānā ekajjhāsayā ahesuṁ. Taṁ divasaññeva ca Bhagavato sammukhāva ekato bhuñjiṁsu. Satthā bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā vihāraṁ agamāsi. Te bahūni mālāgandhavilepanāni ceva sappimadhuphāṇitādīni ca ādāya Satthārā saddhiṁyeva nikkhamiṁsu. Satthā bhikkhusaṁghena vatte dassite Sugatovādaṁ datvā Gandhakuṭiṁ pāvisi.

Bhikkhū sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ Satthu guṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Satthā adantadamako, ye nāma dve mahāmatte ciraṁ vāyamamānopi neva rājā samagge kātuṁ sakkhi, na ñātimittādayo sakkhiṁsu, te ekadivaseneva Tathāgatena damitā"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idānevāhaṁ ime dve jane samagge akāsiṁ, pubbepete mayā samaggā katāyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasiyaṁ ussave ghosite mahāsamajjaṁ ahosi. Bahū manussā ceva devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanatthaṁ sannipatiṁsu. Tatrekasmiṁ ṭhāne eko nāgo ca supaṇṇo ca samajjaṁ passamānā ekato aṭṭhaṁsu. Nāgo supaṇṇassa supaṇṇabhāvaṁ ajānanto aṁse hatthaṁ ṭhapesi. Supaṇṇo "kena me aṁse hattho ṭhapito"ti nivattitvā olokento nāgaṁ sañjāni. Nāgopi olokento supaṇṇaṁ sañjānitvā maraṇabhayatajjito nagarā nikkhamitvā nadīpiṭṭhena[1] palāyi. Supaṇṇopi "taṁ gahessāmī"ti anubandhi. Tasmiṁ samaye bodhisatto tāpaso hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya vasamāno divā darathapaṭippassambhanatthaṁ udakasāṭikaṁ nivāsetvā vakkalaṁ bahi ṭhapetvā nadiṁ otaritvā nhāyati. Nāgo "imaṁ pabbajitaṁ nissāya jīvitaṁ labhissāmī"ti pakativaṇṇaṁ vijahitvā maṇikkhandhavaṇṇaṁ māpetvā vakkalantaraṁ pāvisi. Supaṇṇo anubandhamāno taṁ tattha paviṭṭhaṁ disvā vakkale garubhāvena aggahetvā bodhisattaṁ āmantetvā "bhante ahaṁ chāto, tumhākaṁ vakkalaṁ gaṇhatha, imaṁ nāgaṁ khādissāmī"ti imamatthaṁ pakāsetuṁ paṭhamaṁ gāthamāha—

1. Nadītitthena (Ka)

သောတာပန္နာ ဟုတွာ အညမညံ အစ္စယံ ဒဿေတွာ ခမာပေတွာ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ဧကဇ္ဈာသယာ အဟေသုံ။ တံ ဒိဝသညေဝ စ ဘဂဝတော သမ္မုခါဝ ဧကတော ဘုဉ္ဇိံသု။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ တေ ဗဟူနိ မာလာဂန္ဓဝိလေပနာနိ စေဝ သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီနိ စ အာဒါယ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံယေဝ နိက္ခမိံသု။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃေန ဝတ္တေ ဒဿိတေ သုဂတောဝါဒံ ဒတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။

ဘိက္ခူ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ သတ္ထု ဂုဏကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော သတ္ထာ အဒန္တဒမကော၊ ယေ နာမ ဒွေ မဟာမတ္တေ စိရံ ဝါယမမာနောပိ နေဝ ရာဇာ သမဂ္ဂေ ကာတုံ သက္ခိ၊ န ဉာတိမိတ္တာဒယော သက္ခိံသု၊ တေ ဧကဒိဝသေနေဝ တထာဂတေန ဒမိတာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝါဟံ ဣမေ ဒွေ ဇနေ သမဂ္ဂေ အကာသိံ၊ ပုဗ္ဗေပေတေ မယာ သမဂ္ဂါ ကတာယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိယံ ဥဿဝေ ဃောသိတေ မဟာသမဇ္ဇံ အဟောသိ။ ဗဟူ မနုဿာ စေဝ ဒေဝနာဂသုပဏ္ဏာဒယော စ သမဇ္ဇဒဿနတ္ထံ သန္နိပတိံသု။ တတြေကသ္မိံ ဌာနေ ဧကော နာဂေါ စ သုပဏ္ဏော စ သမဇ္ဇံ ပဿမာနာ ဧကတော အဋ္ဌံသု။ နာဂေါ သုပဏ္ဏဿ သုပဏ္ဏဘာဝံ အဇာနန္တော အံသေ ဟတ္ထံ ဌပေသိ။ သုပဏ္ဏော “ကေန မေ အံသေ ဟတ္ထော ဌပိတော”တိ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တော နာဂံ သဉ္ဇာနိ။ နာဂေါပိ ဩလောကေန္တော သုပဏ္ဏံ သဉ္ဇာနိတွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတော နဂရာ နိက္ခမိတွာ နဒီပိဋ္ဌေန[၁] ပလာယိ။ သုပဏ္ဏောပိ “တံ ဂဟေဿာမီ”တိ အနုဗန္ဓိ။ တသ္မိံ သမယေ ဗောဓိသတ္တော တာပသော ဟုတွာ တဿာ နဒိယာ တီရေ ပဏ္ဏသာလာယ ဝသမာနော ဒိဝါ ဒရထပဋိပ္ပဿမ္ဘနတ္ထံ ဥဒကသာဋိကံ နိဝါသေတွာ ဝက္ကလံ ဗဟိ ဌပေတွာ နဒိံ ဩတရိတွာ နှာယတိ။ နာဂေါ “ဣမံ ပဗ္ဗဇိတံ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိဿာမီ”တိ ပကတိဝဏ္ဏံ ဝိဇဟိတွာ မဏိက္ခန္ဓဝဏ္ဏံ မာပေတွာ ဝက္ကလန္တရံ ပါဝိသိ။ သုပဏ္ဏော အနုဗန္ဓမာနော တံ တတ္ထ ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ ဝက္ကလေ ဂရုဘာဝေန အဂ္ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “ဘန္တေ အဟံ ဆာတော၊ တုမှာကံ ဝက္ကလံ ဂဏှထ၊ ဣမံ နာဂံ ခါဒိဿာမီ”တိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေတုံ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁-နဒီတိတ္ထေန (က)

7. “Idhū’ragānaṁ pavaro paviṭṭho,
Selassa vaṇṇena pamokkha’micchaṁ.
Brahmaṁ ca vaṇṇaṁ apacāyamāno,
Bubhukkhito no vitarāmi[1] bhottun”ti.

Tattha **idhū’ragānaṁ pavaro paviṭṭho**ti imasmiṁ vakkale uragānaṁ pavaro nāgarājā paviṭṭho. **Selassa vaṇṇenā**ti maṇivaṇṇena, maṇikkhandho hutvā paviṭṭhoti attho. **Pamokkha’micchan**ti mama santikā mokkhaṁ icchamāno. **Brahmaṁ ca vaṇṇaṁ apacāyamāno**ti ahaṁ pana tumhākaṁ brahmavaṇṇaṁ seṭṭhavaṇṇaṁ[2] pūjento garuṁ karonto. **Bubhukkhito no vitarāmi bhottun**ti etaṁ nāgaṁ vakkalantaraṁ paviṭṭhaṁ chātopi samāno bhakkhituṁ na sakkomīti.

Bodhisatto udake ṭhitoyeva supaṇṇarājassa thutiṁ katvā dutiyaṁ gāthamāha—

8. “So brahmagutto cirameva jīva,
Dibyā ca te pātubhavantu bhakkhā.
Yo[3] brahmavaṇṇaṁ apacāyamāno,
Bubhukkhito no vitarāsi bhottun”ti.

Tattha **so brahmagutto**ti so tvaṁ brahmagopito brahmarakkhito hutvā. **Dibyā ca te pātubhavantu bhakkhā**ti devatānaṁ paribhogārahā bhakkhā ca tava pātubhavantu, mā pāṇātipātaṁ katvā nāgamaṁsakhādako ahosi.

Iti bodhisatto udake ṭhitova anumodanaṁ katvā uttaritvā vakkalaṁ nivāsetvā te ubhopi gahetvā assamapadaṁ gantvā mettābhāvanāya vaṇṇaṁ kathetvā dvepi jane samagge akāsi. Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhaṁ vasiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā nāgo ca supaṇṇo ca ime dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana ahameva ahosin”ti.

Uragajātakavaṇṇanā catutthā.

1. Visahāmi (Sī, I) 2. Brahmavakkaṁ seṭṭhavakkaṁ (Ka) 3. So (Sī, I)

၇။ “ဣဓူ’ရဂါနံ ပဝရော ပဝိဋ္ဌော၊
သေလဿ ဝဏ္ဏေန ပမောက္ခ’မိစ္ဆံ။
ဗြဟ္မဉ္စ ဝဏ္ဏံ အပစာယမာနော၊
ဗုဘုက္ခိတော နော ဝိတရာမိ[၁] ဘောတ္တုံ”န္တိ။

တတ္ထ **ဣဓူ’ရဂါနံ ပဝရော ပဝိဋ္ဌော**တိ ဣမသ္မိံ ဝက္ကလေ ဥရဂါနံ ပဝရော နာဂရာဇာ ပဝိဋ္ဌော။ **သေလဿ ဝဏ္ဏေနာ**တိ မဏိဝဏ္ဏေန၊ မဏိက္ခန္ဓော ဟုတွာ ပဝိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ **ပမောက္ခ’မိစ္ဆ**န္တိ မမ သန္တိကာ မောက္ခံ ဣစ္ဆမာနော။ **ဗြဟ္မံ စ ဝဏ္ဏံ အပစာယမာနော**တိ အဟံ ပန တုမှာကံ ဗြဟ္မဝဏ္ဏံ သေဋ္ဌဝဏ္ဏံ[၂] ပူဇေန္တော ဂရုံ ကရောန္တော။ **ဗုဘုက္ခိတော နော ဝိတရာမိ ဘောတ္တု**န္တိ ဧတံ နာဂံ ဝက္ကလန္တရံ ပဝိဋ္ဌံ ဆာတောပိ သမာနော ဘက္ခိတုံ န သက္ကောမီတိ။

ဗောဓိသတ္တော ဥဒကေ ဌိတောယေဝ သုပဏ္ဏရာဇဿ ထုတိံ ကတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၈။ “သော ဗြဟ္မဂုတ္တော စိရမေဝ ဇီဝ၊
ဒိဗျာ စ တေ ပါတုဘဝန္တု ဘက္ခာ။
ယော[၃] ဗြဟ္မဝဏ္ဏံ အပစာယမာနော၊
ဗုဘုက္ခိတော နော ဝိတရာသိ ဘောတ္တုံ”န္တိ။

တတ္ထ **သော ဗြဟ္မဂုတ္တော**တိ သော တွံ ဗြဟ္မဂေါပိတော ဗြဟ္မရက္ခိတော ဟုတွာ။ **ဒိဗျာ စ တေ ပါတုဘဝန္တု ဘက္ခာ**တိ ဒေဝတာနံ ပရိဘောဂါရဟာ ဘက္ခာ စ တဝ ပါတုဘဝန္တု၊ မာ ပါဏာတိပါတံ ကတွာ နာဂမံသခါဒကော အဟောသိ။

ဣတိ ဗောဓိသတ္တော ဥဒကေ ဌိတောဝ အနုမောဒနံ ကတွာ ဥတ္တရိတွာ ဝက္ကလံ နိဝါသေတွာ တေ ဥဘောပိ ဂဟေတွာ အဿမပဒံ ဂန္တွာ မေတ္တာဘာဝနာယ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ ဒွေပိ ဇနေ သမဂ္ဂေ အကာသိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ သုခံ ဝသိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ နာဂေါ စ သုပဏ္ဏော စ ဣမေ ဒွေ မဟာမတ္တာ အဟေသုံ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဥရဂဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-ဝိသဟာမိ (သီ၊ ဣ) ၂-ဗြဟ္မဝက္ကံ သေဋ္ဌဝက္ကံ (က) ၃-သော (သီ၊ ဣ)

5. Bhaggajātakavaṇṇanā (155)

Jīva vassasataṁ bhaggāti idaṁ Satthā Jetavanasamīpe Pasenadikosalena raññā kārite Rājakārāme[1] viharanto attano khipitakaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi divase Satthā Rājakārāme catuparisamajjhe nisīditvā dhammaṁ desento khipi. Bhikkhū "jīvatu bhante Bhagavā, jīvatu Sugato"ti uccāsaddaṁ mahāsaddaṁ akaṁsu, tena saddena dhammakathāya antarāyo ahosi. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā'ti vutto[2] tappaccayā jīveyya vā mareyya vā"ti. No hetaṁ bhanteti. Na bhikkhave khipite "jīvā"ti vattabbo, yo vadeyya āpatti dukkaṭassāti[3]. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnaṁ khipite "jīvatha bhante"ti vadanti, bhikkhū kukkuccāyantā nālapanti. Manussā ujjhāyanti "kathañhi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha bhante'ti vuccamānā nālapissantī"ti. Bhagavato etamatthaṁ ārocesuṁ. Gihī bhikkhave maṅgalikā, anujānāmi bhikkhave gihīnaṁ "jīvatha bhante"ti vuccamānena "ciraṁ jīvā"ti vattunti. Bhikkhū Bhagavantaṁ pucchiṁsu "bhante jīvapaṭijīvaṁ nāma kadā uppannan"ti. Satthā "bhikkhave jīvapaṭijīvaṁ nāma porāṇakāle uppannan"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe ekasmiṁ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa pitā vohāraṁ katvā jīvikaṁ kappeti, so soḷasavassuddesikaṁ bodhisattaṁ maṇikabhaṇḍaṁ ukkhipāpetvā gāmanigamādīsu caranto Bārāṇasiṁ patvā dovārikassa ghare bhattaṁ pacāpetvā bhuñjitvā nivāsaṭṭhānaṁ alabhanto "avelāya āgatā āgantukā kattha vasantī"ti pucchi. Atha naṁ manussā "bahinagare ekā sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā. Sace icchatha, tattha vasathā"ti āhaṁsu. Bodhisatto "etha tāta gacchāma, mā yakkhassa bhāyittha, ahaṁ taṁ dametvā tumhākaṁ pādesu pātessāmī"ti pitaraṁ gahetvā tattha gato. Athassa pitā phalake nipajji, sayaṁ pitu pāde sambāhanto nisīdi. Tattha adhivattho yakkho dvādasa vassāni Vessavaṇaṁ upaṭṭhahitvā taṁ sālaṁ labhanto "imaṁ sālaṁ paviṭṭhamanussesu yo khipite 'jīvā'ti vadati, yo ca 'jīvā'ti vutte 'paṭijīvā'ti vadati, te

1. Rājikārāme (Ka) 2. Vutte (Sī, I) 3. Vi 4. 281 piṭṭhe.

၅-ဘဂ္ဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၅)

ဇီဝ ဝဿသတံ ဘဂ္ဂါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနသမီပေ ပသေနဒိကောသလေန ရညာ ကာရိတေ ရာဇကာရာမေ[၁] ဝိဟရန္တော အတ္တနော ခိပိတကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉှိ ဒိဝသေ သတ္ထာ ရာဇကာရာမေ စတုပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ခိပိ။ ဘိက္ခူ "ဇီဝတု ဘန္တေ ဘဂဝါ၊ ဇီဝတု သုဂတော"တိ ဥစ္စာသဒ္ဒံ မဟာသဒ္ဒံ အကံသု၊ တေန သဒ္ဒေန ဓမ္မကထာယ အန္တရာယော အဟောသိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ "အပိ နု ခေါ ဘိက္ခဝေ ခိပိတေ 'ဇီဝါ'တိ ဝုတ္တော[၂] တပ္ပစ္စယာ ဇီဝေယျ ဝါ မရေယျ ဝါ"တိ။ နော ဟေတံ ဘန္တေတိ။ န ဘိက္ခဝေ ခိပိတေ "ဇီဝါ"တိ ဝတ္တဗ္ဗော၊ ယော ဝဒေယျ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿာတိ[၃]။ တေန ခေါ ပန သမယေန မနုဿာ ဘိက္ခူနံ ခိပိတေ "ဇီဝထ ဘန္တေ"တိ ဝဒန္တိ၊ ဘိက္ခူ ကုက္ကုစ္စာယန္တာ နာလပန္တိ။ မနုဿာ ဥဇ္ဈာယန္တိ "ကထဉှိ နာမ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ 'ဇီဝထ ဘန္တေ'တိ ဝုစ္စမာနာ နာလပိဿန္တီ"တိ။ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ဂိဟီ ဘိက္ခဝေ မင်္ဂလိကာ၊ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိဟီနံ "ဇီဝထ ဘန္တေ"တိ ဝုစ္စမာနေန "စိရံ ဇီဝါ"တိ ဝတ္တုန္တိ။ ဘိက္ခူ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိံသု "ဘန္တေ ဇီဝပဋိဇီဝံ နာမ ကဒါ ဥပ္ပန္န"န္တိ။ သတ္ထာ "ဘိက္ခဝေ ဇီဝပဋိဇီဝံ နာမ ပေါရာဏကာလေ ဥပ္ပန္န"န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ပိတာ ဝေါဟာရံ ကတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ၊ သော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကံ ဗောဓိသတ္တံ မဏိကဘဏ္ဍံ ဥက္ခိပါပေတွာ ဂါမနိဂမာဒီသု စရန္တော ဗာရာဏသိံ ပတွာ ဒေါဝါရိကဿ ဃရေ ဘတ္တံ ပစာပေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ နိဝါသဋ္ဌာနံ အလဘန္တော "အဝေလာယ အာဂတာ အာဂန္တုကာ ကတ္ထ ဝသန္တီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ မနုဿာ "ဗဟိနဂရေ ဧကာ သာလာ အတ္ထိ၊ သာ ပန အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ။ သစေ ဣစ္ဆထ၊ တတ္ထ ဝသထာ"တိ အာဟံသု။ ဗောဓိသတ္တော "ဧထ တာတ ဂစ္ဆာမ၊ မာ ယက္ခဿ ဘာယိတ္ထ၊ အဟံ တံ ဒမေတွာ တုမှာကံ ပါဒေသု ပါတေဿာမီ"တိ ပိတရံ ဂဟေတွာ တတ္ထ ဂတော။ အထဿ ပိတာ ဖလကေ နိပဇ္ဇိ၊ သယံ ပိတု ပါဒေ သမ္ဗာဟန္တော နိသီဒိ။ တတ္ထ အဓိဝတ္ထော ယက္ခော ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဝေဿဝဏံ ဥပဋ္ဌဟိတွာ တံ သာလံ လဘန္တော "ဣမံ သာလံ ပဝိဋ္ဌမနုဿေသု ယော ခိပိတေ 'ဇီဝါ'တိ ဝဒတိ၊ ယော စ 'ဇီဝါ'တိ ဝုတ္တေ 'ပဋိဇီဝါ'တိ ဝဒတိ၊ တေ

၁-ရာဇိကာရာမေ (က) ၂-ဝုတ္တေ (သီ၊ ဣ) ၃-ဝိ ၄-၂၈၁-ပိဋ္ဌေ။

jīvapaṭijīvabhāṇino ṭhapetvā avasese khādeyyāsī”ti labhi. So piṭṭhivaṁsathūṇāya vasati. So “bodhisattassa pitaraṁ khipāpessāmī”ti attano ānubhāvena sukhumacuṇṇaṁ vissajjesi, cuṇṇo āgantvā tassa nāsapuṭe pāvisi. So phalake nipannakova khipi, bodhisatto na “jīvā”ti āha. Yakkho taṁ khādituṁ thūṇāya otarati. Bodhisatto taṁ otarantaṁ disvā “iminā me pitā khipāpito bhavissati, ayaṁ so khipite ‘jīvā’ti avadantaṁ khādakayakkho bhavissatī”ti pitaraṁ ārabbha paṭhamaṁ gāthamāha—

9. “Jīva vassasataṁ bhagga, aparāni ca vīsatiṁ.
Mā maṁ pisācā khādantu, jīva tvaṁ saradosatan”ti.

Tattha **bhaggāti**[1] pitaraṁ nāmenālapati. **Aparāni ca vīsatin**ti aparāni ca vīsati vassāni jīva. **Mā maṁ pisācā khādantū**ti maṁ pisācā mā khādantu. **Jīva tvaṁ saradosatan**ti tvaṁ pana vīsuttaraṁ vassasataṁ jīvāti. Saradosatañhi gaṇiyamānaṁ vassasatameva hoti, taṁ purimehi vīsāya saddhiṁ vīsuttaraṁ idha adhippetaṁ.

Yakkho bodhisattassa vacanaṁ sutvā “imaṁ tāva māṇavaṁ ‘jīvā’ti vuttattā khādituṁ na sakkā, pitaraṁ panassa khādissāmī”ti pitu santikaṁ agamāsi. So taṁ āgacchantaṁ disvā cintesi “ayaṁ so ‘paṭijīvā’ti abhaṇantānaṁ khādakayakkho bhavissati, paṭijīvaṁ karissāmī”ti. So puttaṁ ārabbha dutiyaṁ gāthamāha—

10. “Tvampi vassasataṁ jīva, aparāni ca vīsatiṁ.
Visaṁ pisācā khādantu, jīva tvaṁ saradosatan”ti.

Tattha **visaṁ pisācā khādantū**ti pisācā halāhalavisaṁ khādantu.

Yakkho tassa vacanaṁ sutvā “ubhopi me na sakkā khāditun”ti paṭinivatti. Atha naṁ bodhisatto pucchi “bho yakkha kasmā tvaṁ imaṁ sālaṁ paviṭṭhamanusse khādasī”ti. Dvādasa vassāni Vessavaṇaṁ upaṭṭhahitvā laddhattāti. Kiṁ pana sabbeva khādituṁ labhasīti. Jīvapaṭijīvabhāṇino ṭhapetvā avasese khādāmīti. “Yakkha tvaṁ pubbepi akusalaṁ katvā

1. Gaggāti (Sī, I)

ဇီဝပဋိဇီဝဘာဏိနော ဌပေတွာ အဝသေသေ ခါဒေယျာသီ”တိ လဘိ။ သော ပိဋ္ဌိဝံသထူဏာယ ဝသတိ။ သော “ဗောဓိသတ္တဿ ပိတရံ ခိပါပေဿာမီ”တိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန သုခုမစုဏ္ဏံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ စုဏ္ဏော အာဂန္တွာ တဿ နာသပုဋေ ပါဝိသိ။ သော ဖလကေ နိပန္နကောဝ ခိပိ၊ ဗောဓိသတ္တော န “ဇီဝါ”တိ အာဟ။ ယက္ခော တံ ခါဒိတုံ ထူဏာယ ဩတရတိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဩတရန္တံ ဒိသွာ “ဣမိနာ မေ ပိတာ ခိပါပိတော ဘဝိဿတိ၊ အယံ သော ခိပိတေ ‘ဇီဝါ’တိ အဝဒန္တံ ခါဒကယက္ခော ဘဝိဿတီ”တိ ပိတရံ အာရဗ္ဘ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၉။ “ဇီဝ ဝဿသတံ ဘဂ္ဂ၊ အပရာနိ စ ဝီသတိံ။
မာ မံ ပိသာစာ ခါဒန္တု၊ ဇီဝ တွံ သရဒေါသတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဘဂ္ဂါတိ**[၁] ပိတရံ နာမေနာလပတိ။ **အပရာနိ စ ဝီသတိ**န္တိ အပရာနိ စ ဝီသတိ ဝဿာနိ ဇီဝ။ **မာ မံ ပိသာစာ ခါဒန္တူ**တိ မံ ပိသာစာ မာ ခါဒန္တု။ **ဇီဝ တွံ သရဒေါသတ**န္တိ တွံ ပန ဝီသုတ္တရံ ဝဿသတံ ဇီဝါတိ။ သရဒေါသတဉှိ ဂဏိယမာနံ ဝဿသတမေဝ ဟောတိ၊ တံ ပုရိမေဟိ ဝီသာယ သဒ္ဓိံ ဝီသုတ္တရံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။

ယက္ခော ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဣမံ တာဝ မာဏဝံ ‘ဇီဝါ’တိ ဝုတ္တတ္တာ ခါဒိတုံ န သက္ကာ၊ ပိတရံ ပနဿ ခါဒိဿာမီ”တိ ပိတု သန္တိကံ အဂမာသိ။ သော တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အယံ သော ‘ပဋိဇီဝါ’တိ အဘဏန္တာနံ ခါဒကယက္ခော ဘဝိဿတိ၊ ပဋိဇီဝံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော ပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၀။ “တွမ္ပိ ဝဿသတံ ဇီဝ၊ အပရာနိ စ ဝီသတိံ။
ဝိသံ ပိသာစာ ခါဒန္တု၊ ဇီဝ တွံ သရဒေါသတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဝိသံ ပိသာစာ ခါဒန္တူ**တိ ပိသာစာ ဟလာဟလဝိသံ ခါဒန္တု။

ယက္ခော တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဥဘောပိ မေ န သက္ကာ ခါဒိတု”န္တိ ပဋိနိဝတ္တိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ပုစ္ဆိ “ဘော ယက္ခ ကသ္မာ တွံ ဣမံ သာလံ ပဝိဋ္ဌမနုဿေ ခါဒသီ”တိ။ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဝေဿဝဏံ ဥပဋ္ဌဟိတွာ လဒ္ဓတ္တာတိ။ ကိံ ပန သဗ္ဗေဝ ခါဒိတုံ လဘသီတိ။ ဇီဝပဋိဇီဝဘာဏိနော ဌပေတွာ အဝသေသေ ခါဒါမီတိ။ “ယက္ခ တွံ ပုဗ္ဗေပိ အကုသလံ ကတွာ

၁-ဂဂ္ဂါတိ (သီ၊ ဣ)

kakkhaḷo pharuso paravihiṁsako hutvā nibbatto, idānipi tādisaṁ kammaṁ katvā tamo tamaparāyaṇo bhavissasi, tasmā ito paṭṭhāya pāṇātipātādīhi viramassū"ti taṁ yakkhaṁ dametvā nirayabhayena tajjetvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā yakkhaṁ pesanakārakaṁ viya akāsi.

Punadivase sañcarantā manussā yakkhaṁ disvā bodhisattena cassa damitabhāvaṁ ñatvā rañño ārocesuṁ "deva eko māṇavo taṁ yakkhaṁ dametvā pesanakārakaṁ viya katvā ṭhito"ti. Rājā bodhisattaṁ pakkosāpetvā senāpatiṭṭhāne ṭhapesi, pitu cassa mahantaṁ yasaṁ adāsi. So yakkhaṁ balipaṭiggāhakaṁ katvā bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapuraṁ pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "jīvapaṭijīvaṁ nāma tasmiṁ kāle uppannan"ti vatvā jātakaṁ samodhānesi "tadā yakkho Aṅgulimālo ahosi, rājā Ānando, pitā Kassapo, putto pana ahameva ahosin"ti.

Bhaggajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Alīnacittajātakavaṇṇanā (156)

Alīnacittaṁ nissāyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ossaṭṭhavīriyaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu Ekādasanipāte **Saṁvarajātake**[1] āvi bhavissati. So pana bhikkhu Satthārā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu vīriyaṁ ossajī"ti vutte "saccaṁ Bhagavā"ti āha. Atha naṁ Satthā "nanu tvaṁ bhikkhu pubbe vīriyaṁ avissajjetvā[2] maṁsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjaṁ gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā vīriyaṁ ossajasī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasito avidūre Vaḍḍhakīgāmo ahosi, tattha pañcasatā vaḍḍhakī vasanti. Te

1. Khu 5. 238 piṭṭhe. 2. Katvā (Sī, I)

ကက္ခဠော ဖရုသော ပရဝိဟိံသကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဣဒါနိပိ တာဒိသံ ကမ္မံ ကတွာ တမော တမပရာယဏော ဘဝိဿသိ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမဿူ”တိ တံ ယက္ခံ ဒမေတွာ နိရယဘယေန တဇ္ဇေတွာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ ယက္ခံ ပေသနကာရကံ ဝိယ အကာသိ။

ပုနဒိဝသေ သဉ္စရန္တာ မနုဿာ ယက္ခံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တေန စဿ ဒမိတဘာဝံ ဉတွာ ရညော အာရောစေသုံ “ဒေဝ ဧကော မာဏဝေါ တံ ယက္ခံ ဒမေတွာ ပေသနကာရကံ ဝိယ ကတွာ ဌိတော”တိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ သေနာပတိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ၊ ပိတု စဿ မဟန္တံ ယသံ အဒါသိ။ သော ယက္ခံ ဗလိပဋိဂ္ဂါဟကံ ကတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “ဇီဝပဋိဇီဝံ နာမ တသ္မိံ ကာလေ ဥပ္ပန္န”န္တိ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ယက္ခော အင်္ဂုလိမာလော အဟောသိ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပိတာ ကဿပေါ၊ ပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဘဂ္ဂဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-အလီနစိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၆)

အလီနစိတ္တံ နိဿာယာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဧကာဒသနိပါတေ **သံဝရဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သော ပန ဘိက္ခု သတ္ထာရာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဝီရိယံ ဩဿဇီ”တိ ဝုတ္တေ “သစ္စံ ဘဂဝါ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “နနု တွံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ဝီရိယံ အဝိဿဇ္ဇေတွာ[2] မံသပေသိသဒိသဿ ဒဟရကုမာရဿ ဒွါဒသယောဇနိကေ ဗာရာဏသိနဂရေ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ အဒါသိ၊ ဣဒါနိ ကသ္မာ ဧဝရူပေ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝီရိယံ ဩဿဇသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိတော အဝိဒူရေ ဝဍ္ဎကိဂါမော အဟောသိ၊ တတ္ထ ပဉ္စသတာ ဝဍ္ဎကီ ဝသန္တိ။ တေ

၁-ခု ၅-၂၃၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ကတွာ (သီ၊ ဣ)

nāvāya uparisotaṁ gantvā araññe gehasambhāradārūni koṭṭetvā tattheva ekabhūmikadvibhūmikādibhede gehasambhāre[1] sajjetvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu saññaṁ katvā nadītīraṁ netvā nāvaṁ āropetvā anusotena nagaraṁ āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṅkhanti, tesaṁ tādisāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tattheva gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṁ tesaṁ jīvikaṁ kappentānaṁ ekasmiṁ kāle khandhāvāraṁ bandhitvā dārūni koṭṭentānaṁ avidūre eko hatthī khadirakhāṇukaṁ akkami. Tassa so khāṇuko pādaṁ vijjhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṁ gaṇhi. So vedanāppatto tesaṁ dārukoṭṭanasaddaṁ sutvā “ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṁ sotthi bhavissatī”ti maññamāno tīhi pādehi tesaṁ santikaṁ gantvā avidūre nipajji, vaḍḍhakī taṁ uddhumātapādaṁ disvā upasaṅkamitvā pāde khāṇukaṁ disvā tikhiṇavāsiyā khāṇukassa samantato odhiṁ datvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā khāṇuṁ nīharitvā pubbaṁ mocetvā uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi makkhetvā na cirasseva vaṇaṁ phāsukaṁ kariṁsu.

Hatthī arogo hutvā cintesi “mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitaṁ laddhaṁ, idāni tesaṁ mayā upakāraṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti. So tato paṭṭhāya vaḍḍhakīhi saddhiṁ rukkhe nīharati, tacchentānaṁ parivattetvā deti, vāsi-ādīni upasaṁharati, soṇḍāya veṭhetvā kāḷasuttakoṭiyaṁ gaṇhāti. Vaḍḍhakīpissa bhojanavelāya ekekaṁ piṇḍaṁ dentā pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto hatthājānīyapotako atthi, tenassa etadahosi “ahaṁ etarahi mahallako. Idāni mayā imesaṁ vaḍḍhakīnaṁ kammakaraṇatthāya puttaṁ datvā gantuṁ vaṭṭatī”ti. So vaḍḍhakīnaṁ anācikkhitvāva araññaṁ pavisitvā puttaṁ ānetvā “ayaṁ hatthipotako mama putto, tumhehi mayhaṁ jīvitaṁ dinnaṁ, ahaṁ vo vejjavetanatthāya imaṁ dammi, ayaṁ tumhākaṁ ito paṭṭhāya kammāni karissatī”ti vatvā “ito paṭṭhāya puttaka yaṁ mayā kattabbaṁ kammaṁ, taṁ tvaṁ karohī”ti puttaṁ ovaditvā vaḍḍhakīnaṁ datvā sayaṁ araññaṁ pāvisi.

Tato paṭṭhāya hatthipotako vaḍḍhakīnaṁ vacanakaro ovādakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Tepi taṁ pañcahi piṇḍasatehi posenti,

---

1. Gehe (Sī, I)

နာဝါယ ဥပရိသောတံ ဂန္တွာ အရညေ ဂေဟသမ္ဘာရဒါရူနိ ကောဋ္ဋေတွာ တတ္ထေဝ ဧကဘူမိကဒွိဘူမိကာဒိဘေဒေ ဂေဟသမ္ဘာရေ[၁] သဇ္ဇေတွာ ထမ္ဘတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗဒါရူသု သညံ ကတွာ နဒီတီရံ နေတွာ နာဝံ အာရောပေတွာ အနုသောတေန နဂရံ အာဂန္တွာ ယေ ယာဒိသာနိ ဂေဟာနိ အာကင်္ခန္တိ၊ တေသံ တာဒိသာနိ ကတွာ ကဟာပဏေ ဂဟေတွာ ပုန တတ္ထေဝ ဂန္တွာ ဂေဟသမ္ဘာရေ အာဟရန္တိ။ ဧဝံ တေသံ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တာနံ ဧကသ္မိံ ကာလေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ ဒါရူနိ ကောဋ္ဋေန္တာနံ အဝိဒူရေ ဧကော ဟတ္ထီ ခဒိရခါဏုကံ အက္ကမိ။ တဿ သော ခါဏုကော ပါဒံ ဝိဇ္ဈိ၊ ဗလဝဝေဒနာ ဝတ္တန္တိ၊ ပါဒေါ ဥဒ္ဓုမာယိတွာ ပုဗ္ဗံ ဂဏှိ။ သော ဝေဒနာပ္ပတ္တော တေသံ ဒါရုကောဋ္ဋနသဒ္ဒံ သုတွာ “ဣမေ ဝဍ္ဎကီ နိဿာယ မယှံ သောတ္ထိ ဘဝိဿတီ”တိ မညမာနော တီဟိ ပါဒေဟိ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဝိဒူရေ နိပဇ္ဇိ၊ ဝဍ္ဎကီ တံ ဥဒ္ဓုမာတပါဒံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ပါဒေ ခါဏုကံ ဒိသွာ တိခိဏဝါသိယာ ခါဏုကဿ သမန္တတော ဩဓိံ ဒတွာ ရဇ္ဇုယာ ဗန္ဓိတွာ အာကဍ္ဎန္တာ ခါဏုံ နီဟရိတွာ ပုဗ္ဗံ မောစေတွာ ဥဏှောဒကေန ဓောဝိတွာ တဒနုရူပေဟိ ဘေသဇ္ဇေဟိ မက္ခေတွာ န စိရဿေဝ ဝဏံ ဖာသုကံ ကရိံသု။

ဟတ္ထီ အရောဂေါ ဟုတွာ စိန္တေသိ “မယာ ဣမေ ဝဍ္ဎကီ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဒ္ဓံ၊ ဣဒါနိ တေသံ မယာ ဥပကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဝဍ္ဎကီဟိ သဒ္ဓိံ ရုက္ခေ နီဟရတိ၊ တစ္ဆေန္တာနံ ပရိဝတ္တေတွာ ဒေတိ၊ ဝါသိအာဒီနိ ဥပသံဟရတိ၊ သောဏ္ဍာယ ဝေဌေတွာ ကာဠသုတ္တကောဋိယံ ဂဏှာတိ။ ဝဍ္ဎကီပိဿ ဘောဇနဝေလာယ ဧကေကံ ပိဏ္ဍံ ဒေန္တာ ပဉ္စ ပိဏ္ဍသတာနိ ဒေန္တိ။ တဿ ပန ဟတ္ထိဿ ပုတ္တော သဗ္ဗသေတော ဟတ္ထာဇာနီယပေါတကော အတ္ထိ၊ တေနဿ ဧတဒဟောသိ “အဟံ ဧတရဟိ မဟလ္လကော။ ဣဒါနိ မယာ ဣမေသံ ဝဍ္ဎကီနံ ကမ္မကရဏတ္ထာယ ပုတ္တံ ဒတွာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော ဝဍ္ဎကီနံ အနာစိက္ခိတွာဝ အရညံ ပဝိသိတွာ ပုတ္တံ အာနေတွာ “အယံ ဟတ္ထိပေါတကော မမ ပုတ္တော၊ တုမှေဟိ မယှံ ဇီဝိတံ ဒိန္နံ၊ အဟံ ဝေါ ဝေဇ္ဇဝေတနတ္ထာယ ဣမံ ဒမ္မိ၊ အယံ တုမှာကံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ကမ္မာနိ ကရိဿတီ”တိ ဝတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ပုတ္တက ယံ မယာ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ၊ တံ တွံ ကရောဟီ”တိ ပုတ္တံ ဩဝဒိတွာ ဝဍ္ဎကီနံ ဒတွာ သယံ အရညံ ပါဝိသိ။

တတော ပဋ္ဌာယ ဟတ္ထိပေါတကော ဝဍ္ဎကီနံ ဝစနကရော ဩဝါဒက္ခမော ဟုတွာ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ။ တေပိ တံ ပဉ္စဟိ ပိဏ္ဍသတေဟိ ပေါသေန္တိ၊

၁-ဂေဟေ (သီ၊ ဣ)

so kammaṁ katvā nadiṁ otaritvā nhatvā kīḷitvā āgacchati, vaḍḍhakīdārakāpi taṁ soṇḍādīsu gahetvā udakepi thalepi tena saddhiṁ kīḷanti. Ājānīyā pana hatthinopi assāpi purisāpi udake uccāraṁ vā passāvaṁ vā na karonti, tasmā sopi udake uccārapassāvaṁ akatvā bahinadītīreyeva karoti. Athekasmiṁ divase uparinadiyā devo vassi, atha sukkhaṁ hatthilaṇḍaṁ udakena nadiṁ otaritvā gacchantaṁ Bārāṇasīnagaratitthe ekasmiṁ gumbe laggetvā aṭṭhāsi. Atha rañño hatthigopakā “hatthī nhāpessāmā”ti pañca hatthisatāni nayiṁsu. Ājānīyalaṇḍassa gandhaṁ ghāyitvā ekopi hatthī nadiṁ otarituṁ na ussahi. Sabbepi naṅguṭṭhaṁ ukkhipitvā palāyituṁ ārabhiṁsu, hatthigopakā hatthācariyānaṁ ārocesuṁ. Te “udake paripanthena[1] bhavitabban”ti udakaṁ sodhāpetvā tasmiṁ gumbe taṁ ājānīyalaṇḍaṁ disvā “idamettha kāraṇan”ti ñatvā cāṭiṁ āharāpetvā udakassa pūretvā taṁ tattha madditvā hatthīnaṁ sarīre siñcāpesuṁ, sarīrāni sugandhāni ahesuṁ. Tasmiṁ kāle te nadiṁ otaritvā nhāyiṁsu.

Hatthācariyā rañño taṁ pavattiṁ ārocetvā “taṁ hatthājānīyaṁ pariyesitvā ānetuṁ vaṭṭati devā”ti āhaṁsu. Rājā nāvāsaṅghāṭehi nadiṁ pakkhanditvā uddhaṁgāmīhi nāvāsaṅghāṭehi vaḍḍhakīnaṁ vasanaṭṭhānaṁ sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyaṁ kīḷanto bherisaddaṁ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṁ santike aṭṭhāsi. Vaḍḍhakī rañño paccuggamanaṁ katvā “deva sace dārūhi attho, kiṁkāraṇā āgatattha, kiṁ pesetvā āharāpetuṁ[2] na vaṭṭatī”ti āhaṁsu. Nāhaṁ bhaṇe dārūnaṁ atthāya āgato, imassa pana hatthissa atthāya āgatomhīti. Gāhāpetvā gacchatha devāti. Hatthipotako gantuṁ na icchi. Kiṁ kārāpeti bhaṇe hatthīti. Vaḍḍhakīnaṁ posāvanikaṁ āharāpeti devāti. “Sādhu bhaṇe”ti rājā hatthissa catunnaṁ pādānaṁ soṇḍāya naṅguṭṭhassa ca santike satasahassasatasahassakahāpaṇe ṭhapāpesi. Hatthī ettakenāpi agantvā sabbavaḍḍhakīnaṁ dussayugesu vaḍḍhakībhariyānaṁ nivāsanasāṭakesu dinnesu saddhiṁkīḷitānaṁ dārakānañca dārakaparihāre kate nivattitvā vaḍḍhakī[3] ca itthiyo ca dārake ca oloketvā raññā saddhiṁ agamāsi.

1. Paribandhena (Ka) 2. Ārocetuṁ (Ka) 3. Vaḍḍhakī nivattetvā (Sī)

သော ကမ္မံ ကတွာ နဒိံ ဩတရိတွာ နှတွာ ကီဠိတွာ အာဂစ္ဆတိ၊ ဝဍ္ဎကီဒါရကာပိ တံ သောဏ္ဍာဒီသု ဂဟေတွာ ဥဒကေပိ ထလေပိ တေန သဒ္ဓိံ ကီဠန္တိ။ အာဇာနီယာ ပန ဟတ္ထိနောပိ အဿာပိ ပုရိသာပိ ဥဒကေ ဥစ္စာရံ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ န ကရောန္တိ၊ တသ္မာ သောပိ ဥဒကေ ဥစ္စာရပဿာဝံ အကတွာ ဗဟိနဒီတီရေယေဝ ကရောတိ။ အထေကသ္မိံ ဒိဝသေ ဥပရိနဒိယာ ဒေဝေါ ဝဿိ၊ အထ သုက္ခံ ဟတ္ထိလဏ္ဍံ ဥဒကေန နဒိံ ဩတရိတွာ ဂစ္ဆန္တံ ဗာရာဏသီနဂရတိတ္ထေ ဧကသ္မိံ ဂုမ္ဗေ လဂ္ဂေတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ ရညော ဟတ္ထိဂေါပကာ “ဟတ္ထီ နှာပေဿာမာ”တိ ပဉ္စ ဟတ္ထိသတာနိ နယိံသု။ အာဇာနီယလဏ္ဍဿ ဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဧကောပိ ဟတ္ထီ နဒိံ ဩတရိတုံ န ဥဿဟိ။ သဗ္ဗေပိ နင်္ဂုဋ္ဌံ ဥက္ခိပိတွာ ပလာယိတုံ အာရဘိံသု၊ ဟတ္ထိဂေါပကာ ဟတ္ထာစရိယာနံ အာရောစေသုံ။ တေ “ဥဒကေ ပရိပန္ထေန[1] ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥဒကံ သောဓာပေတွာ တသ္မိံ ဂုမ္ဗေ တံ အာဇာနီယလဏ္ဍံ ဒိသွာ “ဣဒမေတ္ထ ကာရဏ”န္တိ ဉတွာ စာဋိံ အာဟရာပေတွာ ဥဒကဿ ပူရေတွာ တံ တတ္ထ မဒ္ဒိတွာ ဟတ္ထီနံ သရီရေ သိဉ္စာပေသုံ၊ သရီရာနိ သုဂန္ဓာနိ အဟေသုံ။ တသ္မိံ ကာလေ တေ နဒိံ ဩတရိတွာ နှာယိံသု။

ဟတ္ထာစရိယာ ရညော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “တံ ဟတ္ထာဇာနီယံ ပရိယေသိတွာ အာနေတုံ ဝဋ္ဋတိ ဒေဝါ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ နာဝါသင်္ဃာဋေဟိ နဒိံ ပက္ခန္ဒိတွာ ဥဒ္ဓံဂါမီဟိ နာဝါသင်္ဃာဋေဟိ ဝဍ္ဎကီနံ ဝသနဋ္ဌာနံ သမ္ပာပုဏိ။ ဟတ္ထိပေါတကော နဒိယံ ကီဠန္တော ဘေရိသဒ္ဒံ သုတွာ ဂန္တွာ ဝဍ္ဎကီနံ သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။ ဝဍ္ဎကီ ရညော ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ “ဒေဝ သစေ ဒါရူဟိ အတ္ထော၊ ကိံကာရဏာ အာဂတတ္ထ၊ ကိံ ပေသေတွာ အာဟရာပေတုံ[2] န ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟံသု။ နာဟံ ဘဏေ ဒါရူနံ အတ္ထာယ အာဂတော၊ ဣမဿ ပန ဟတ္ထိဿ အတ္ထာယ အာဂတောမှီတိ။ ဂါဟာပေတွာ ဂစ္ဆထ ဒေဝါတိ။ ဟတ္ထိပေါတကော ဂန္တုံ န ဣစ္ဆိ။ ကိံ ကာရာပေတိ ဘဏေ ဟတ္ထီတိ။ ဝဍ္ဎကီနံ ပေါသာဝနိကံ အာဟရာပေတိ ဒေဝါတိ။ “သာဓု ဘဏေ”တိ ရာဇာ ဟတ္ထိဿ စတုန္နံ ပါဒါနံ သောဏ္ဍာယ နင်္ဂုဋ္ဌဿ စ သန္တိကေ သတသဟဿသတသဟဿကဟာပဏေ ဌပါပေသိ။ ဟတ္ထီ ဧတ္တကေနာပိ အဂန္တွာ သဗ္ဗဝဍ္ဎကီနံ ဒုဿယုဂေသု ဝဍ္ဎကီဘရိယာနံ နိဝါသနသာဋကေသု ဒိန္နေသု သဒ္ဓိံကီဠိတာနံ ဒါရကာနဉ္စ ဒါရကပရိဟာရေ ကတေ နိဝတ္တိတွာ ဝဍ္ဎကီ[3] စ ဣတ္ထိယော စ ဒါရကေ စ ဩလောကေတွာ ရညာ သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။

၁-ပရိဗန္ဓေန (က) ၂-အာရောစေတုံ (က) ၃-ဝဍ္ဎကီ နိဝတ္တေတွာ (သီ)

Rājā taṁ ādāya nagaraṁ gantvā nagarañca hatthisālañca alaṅkārāpetvā hatthiṁ nagaraṁ padakkhiṇaṁ kāretvā hatthisālaṁ pavesetvā sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā abhisekaṁ datvā opavayhaṁ katvā attano sahāyaṭṭhāne ṭhapetvā upaḍḍharajjaṁ hatthissa datvā attanā samānaparihāraṁ akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakalajambudīpe rajjaṁ hatthagatameva ahosi. Evaṁ kāle gacchante bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kālamakāsi. Hatthī pana sace rañño kālakatabhāvaṁ jāneyya, tatthevassa hadayaṁ phaleyya, tasmā hatthiṁ rañño kālakatabhāvaṁ ajānāpetvāva upaṭṭhahiṁsu. Rañño pana kālakatabhāvaṁ sutvā "tucchaṁ kira rajjan"ti anantarasāmantakosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṁ parivāresi. Nagaravāsino dvārāni pidahitvā Kosalarañño sāsanaṁ pahiṇiṁsu "amhākaṁ rañño aggamahesī paripuṇṇagabbhā 'ito kira sattame divase puttaṁ vijāyissatī'ti aṅgavijjāpāṭhakā āhaṁsu. Sace sā puttaṁ vijāyissati, mayaṁ sattame divase yuddhaṁ dassāma, na rajjaṁ, ettakaṁ kālaṁ āgamethā"ti. Rājā "sādhū"ti sampaṭicchi.

Devī sattame divase puttaṁ vijāyi. Tassa nāmaggahaṇadivase pana mahājanassa alīnacittaṁ paggaṇhanto jātoti "Alīnacittakumāro"tvevassa nāmaṁ akaṁsu. Jātadivasatoyeva panassa paṭṭhāya nāgarā Kosalaraññā saddhiṁ yujjhiṁsu. Ninnāyakattā saṅgāmassa mahantampi balaṁ yujjhamānaṁ thokaṁ thokaṁ osakkati. Amaccā deviyā tamatthaṁ ārocetvā "mayaṁ evaṁ osakkamāne bale parājayabhāvassa[1] bhāyāma, amhākaṁ pana rañño kālakatabhāvaṁ, puttassa jātabhāvaṁ, Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvañca rañño sahāyako maṅgalahatthī na jānāti, jānāpema nan"ti pucchiṁsu[2]. Sā "sādhū"ti sampaṭicchitvā puttaṁ alaṅkaritvā dukūlacumbaṭake nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṁ gantvā bodhisattaṁ hatthissa pādamūle nipajjāpetvā "sāmi sahāyo te kālakato, mayaṁ tuyhaṁ hadayaphālanabhayena nārocayimha, ayaṁ te sahāyassa putto, Kosalarājā āgantvā

1. Parajjanabhāvassa (Sī, I) 2. Āpucchiṁsu (Ka)

ရာဇာ တံ အာဒါယ နဂရံ ဂန္တွာ နဂရဉ္စ ဟတ္ထိသာလဉ္စ အလင်္ကာရာပေတွာ ဟတ္ထိံ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကာရေတွာ ဟတ္ထိသာလံ ပဝေသေတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ အဘိသေကံ ဒတွာ ဩပဝယှံ ကတွာ အတ္တနော သဟာယဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဥပဍ္ဎရဇ္ဇံ ဟတ္ထိဿ ဒတွာ အတ္တနာ သမာနပရိဟာရံ အကာသိ။ ဟတ္ထိဿ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ရညော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဟတ္ထဂတမေဝ အဟောသိ။ ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿာ ဂဗ္ဘပရိပါကကာလေ ရာဇာ ကာလမကာသိ။ ဟတ္ထီ ပန သစေ ရညော ကာလကတဘာဝံ ဇာနေယျ၊ တတ္ထေဝဿ ဟဒယံ ဖလေယျ၊ တသ္မာ ဟတ္ထိံ ရညော ကာလကတဘာဝံ အဇာနာပေတွာဝ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ရညော ပန ကာလကတဘာဝံ သုတွာ “တုစ္ဆံ ကိရ ရဇ္ဇ”န္တိ အနန္တရသာမန္တကောသလရာဇာ မဟတိယာ သေနာယ အာဂန္တွာ နဂရံ ပရိဝါရေသိ။ နဂရဝါသိနော ဒွါရာနိ ပိဒဟိတွာ ကောသလရညော သာသနံ ပဟိဏိံသု “အမှာကံ ရညော အဂ္ဂမဟေသီ ပရိပုဏ္ဏဂဗ္ဘာ ‘ဣတော ကိရ သတ္တမေ ဒိဝသေ ပုတ္တံ ဝိဇာယိဿတီ’တိ အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဌကာ အာဟံသု။ သစေ သာ ပုတ္တံ ဝိဇာယိဿတိ၊ မယံ သတ္တမေ ဒိဝသေ ယုဒ္ဓံ ဒဿာမ, န ရဇ္ဇံ၊ ဧတ္တကံ ကာလံ အာဂမေထာ”တိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

ဒေဝီ သတ္တမေ ဒိဝသေ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ပန မဟာဇနဿ အလီနစိတ္တံ ပဂ္ဂဏှန္တော ဇာတောတိ “အလီနစိတ္တကုမာရော”တွေဝဿ နာမံ အကံသု။ ဇာတဒိဝသတောယေဝ ပနဿ ပဋ္ဌာယ နာဂရာ ကောသလရညာ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိံသု။ နိန္နာယကတ္တာ သင်္ဂါမဿ မဟန္တမ္ပိ ဗလံ ယုဇ္ဈမာနံ ထောကံ ထောကံ ဩသက္ကတိ။ အမစ္စာ ဒေဝိယာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “မယံ ဧဝံ ဩသက္ကမာနေ ဗလေ ပရာဇယဘာဝဿ[1] ဘာယာမ၊ အမှာကံ ပန ရညော ကာလကတဘာဝံ, ပုတ္တဿ ဇာတဘာဝံ, ကောသလရညော အာဂန္တွာ ယုဇ္ဈနဘာဝဉ္စ ရညော သဟာယကော မင်္ဂလဟတ္ထီ န ဇာနာတိ၊ ဇာနာပေမ န”န္တိ ပုစ္ဆိံသု[2]။ သာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပုတ္တံ အလင်္ကရိတွာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ပါသာဒါ ဩရုယှ အမစ္စဂဏပရိဝုတာ ဟတ္ထိသာလံ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဟတ္ထိဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇာပေတွာ “သာမိ သဟာယော တေ ကာလကတော၊ မယံ တုယှံ ဟဒယဖာလနဘယေန နာရောစယိမှ၊ အယံ တေ သဟာယဿ ပုတ္တော၊ ကောသလရာဇာ အာဂန္တွာ

၁-ပရဇ္ဇနဘာဝဿ (သီ၊ ဣ) ၂-အာပုစ္ဆိံသု (က)

nagaraṁ parivāretvā tava puttena saddhiṁ yujjhati, balaṁ osakkati, tava puttaṁ tvaññeva vā mārehi, rajjaṁ vāssa gaṇhitvā dehī”ti āha.

Tasmiṁ kāle hatthī bodhisattaṁ soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā bodhisattaṁ otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā “Kosalarājaṁ gaṇhissāmī”ti hatthisālato nikkhami. Athassa amaccā vammaṁ paṭimuñcitvā alaṅkaritvā nagaradvāraṁ avāpuritvā taṁ parivāretvā nikkhamiṁsu. Hatthī nagarā nikkhamitvā koñcanādaṁ katvā mahājanaṁ santāsetvā palāpetvā balakoṭṭhakaṁ bhinditvā Kosalarājānaṁ cūḷāya gahetvā ānetvā bodhisattassa pādamūle nipajjāpetvā māraṇatthāyassa uṭṭhite vāretvā “ito paṭṭhāya appamatto hohi, ‘kumāro daharo’ti saññaṁ mā karī”ti ovaditvā uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakalajambudīpe rajjaṁ bodhisattassa hatthagatameva jātaṁ, añño paṭisattu nāma uṭṭhahituṁ samattho nāhosi. Bodhisatto sattavassikakāle abhisekaṁ katvā Alīnacittarājā nāma hutvā dhammena rajjaṁ kāretvā jīvitapariyosāne saggapuraṁ pūresi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthādvayamāha—

11. “Alīnacittaṁ nissāya, pahaṭṭhā mahatī camū.
Kosalaṁ senā’santuṭṭhaṁ, jīvaggāhaṁ agāhayi.

12. Evaṁ nissāyasampanno, bhikkhu āraddhavīriyo.
Bhāvayaṁ kusalaṁ dhammaṁ, yogakkhemassa pattiyā.
Pāpuṇe anupubbena, sabbasaṁyojanakkhayan”ti.

Tattha **Alīnacittaṁ nissāyā**ti Alīnacittaṁ rājakumāraṁ nissāya. **Pahaṭṭhā mahatī camū**ti “paveṇīrajjaṁ no diṭṭhan”ti haṭṭhatuṭṭhā hutvā mahatī senā. **Kosalaṁ senā’santuṭṭhan**ti Kosalarājānaṁ sena[1] rajjena asantuṭṭhaṁ pararajjalobhena āgataṁ. **Jīvaggāhaṁ agāhayī**ti amāretvāva sā camū taṁ rājānaṁ hatthinā jīvaggāhaṁ gaṇhāpesi. **Evaṁ nissayasampanno**ti yathā sā camū, evaṁ aññopi kulaputto nissayasampanno

1. Sakena (Sī)

နဂရံ ပရိဝါရေတွာ တဝ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈတိ၊ ဗလံ ဩသက္ကတိ၊ တဝ ပုတ္တံ တွညေဝ ဝါ မာရေဟိ၊ ရဇ္ဇံ ဝါဿ ဂဏှိတွာ ဒေဟီ”တိ အာဟ။

တသ္မိံ ကာလေ ဟတ္ထီ ဗောဓိသတ္တံ သောဏ္ဍာယ ပရာမသိတွာ ဥက္ခိပိတွာ ကုမ္ဘေ ဌပေတွာ ရောဒိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဩတာရေတွာ ဒေဝိယာ ဟတ္ထေ နိပဇ္ဇာပေတွာ “ကောသလရာဇံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဟတ္ထိသာလတော နိက္ခမိ။ အထဿ အမစ္စာ ဝမ္မံ ပဋိမုဉ္စိတွာ အလင်္ကရိတွာ နဂရဒွါရံ အဝါပုရိတွာ တံ ပရိဝါရေတွာ နိက္ခမိံသု။ ဟတ္ထီ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ကောဉ္စနာဒံ ကတွာ မဟာဇနံ သန္တာသေတွာ ပလာပေတွာ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ ကောသလရာဇာနံ စူဠာယ ဂဟေတွာ အာနေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇာပေတွာ မာရဏတ္ထာယဿ ဥဋ္ဌိတေ ဝါရေတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ အပ္ပမတ္တော ဟောဟိ၊ ‘ကုမာရော ဒဟရော’တိ သညံ မာ ကရီ”တိ ဩဝဒိတွာ ဥယျောဇေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဗောဓိသတ္တဿ ဟတ္ထဂတမေဝ ဇာတံ၊ အညော ပဋိသတ္တု နာမ ဥဋ္ဌဟိတုံ သမတ္ထော နာဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော သတ္တဝဿိကကာလေ အဘိသေကံ ကတွာ အလီနစိတ္တရာဇာ နာမ ဟုတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၁။ “အလီနစိတ္တံ နိဿာယ၊ ပဟဋ္ဌာ မဟတီ စမူ။
ကောသလံ သေနာ’သန္တုဋ္ဌံ၊ ဇီဝဂ္ဂါဟံ အဂါဟယိ။

၁၂။ ဧဝံ နိဿယသမ္ပန္နော၊ ဘိက္ခု အာရဒ္ဓဝီရိယော။
ဘာဝယံ ကုသလံ ဓမ္မံ၊ ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ။
ပါပုဏေ အနုပုဗ္ဗေန၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယ”န္တိ။

တတ္ထ **အလီနစိတ္တံ နိဿာယာ**တိ အလီနစိတ္တံ ရာဇကုမာရံ နိဿာယ။ **ပဟဋ္ဌာ မဟတီ စမူ**တိ “ပဝေဏီရဇ္ဇံ နော ဒိဋ္ဌ”န္တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဟုတွာ မဟတီ သေနာ။ **ကောသလံ သေနာ’သန္တုဋ္ဌ**န္တိ ကောသလရာဇာနံ သေန[1] ရဇ္ဇေန အသန္တုဋ္ဌံ ပရရဇ္ဇလောဘေန အာဂတံ။ **ဇီဝဂ္ဂါဟံ အဂါဟယီ**တိ အမာရေတွာဝ သာ စမူ တံ ရာဇာနံ ဟတ္ထိနာ ဇီဝဂ္ဂါဟံ ဂဏှာပေသိ။ **ဧဝံ နိဿယသမ္ပန္နော**တိ ယထာ သာ စမူ၊ ဧဝံ အညောပိ ကုလပုတ္တော နိဿယသမ္ပန္နော

၁-သကေန (သီ)

kalyāṇamittaṁ Buddhaṁ vā Buddhasāvakaṁ vā nissayaṁ labhitvā. **Bhikkhūti** parisuddhādhivacanametaṁ. **Āraddhavīriyoti** paggahitavīriyo catudosāpagatena vīriyena samannāgato. **Bhāvayaṁ kusalaṁ dhammanti** kusalaṁ niravajjaṁ[1] sattatiṁsabodhipakkhiyasaṅkhātaṁ dhammaṁ bhāvento. **Yogakkhemassa pattiyāti** catūhi yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanatthāya taṁ dhammaṁ bhāvento. **Pāpuṇe anupubbena, sabbasaṁyojanakkhayanti** evaṁ vipassanato paṭṭhāya imaṁ kusalaṁ dhammaṁ bhāvento so kalyāṇamittupanissayasampanno bhikkhu anupubbena vipassanāñāṇāni ca heṭṭhimamaggaphalāni ca pāpuṇanto pariyosāne dasannampi saṁyojanānaṁ khayante uppannattā sabbasaṁyojanakkhayasaṅkhātaṁ arahattaṁ pāpuṇāti. Yasmā vā nibbānaṁ āgamma sabbasaṁyojanāni khīyanti, tasmā tampi sabbasaṁyojanakkhayameva, evaṁ anupubbena nibbānasaṅkhātaṁ sabbasaṁyojanakkhayaṁ pāpuṇātīti attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṁ gahetvā uttaripi saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahatte patiṭṭhahi. Tadā mātā Mahāmāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahosi, rajjaṁ gahetvā dinnahatthī ayaṁ ossaṭṭhavīriyo bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, sāmantakosalarājā Moggallāno, Alīnacittakumāro pana ahameva ahosinti.

Alīnacittajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Guṇajātakavaṇṇanā (157)

Yena kāmaṁ paṇāmetīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa sāṭakasahassalābhaṁ ārabbha kathesi. Therassa Kosalarañño antepure dhammavācanavatthu heṭṭhā **Mahāsārajātake**[2] āgatameva. Iti there rañño antepure dhammaṁ vācente rañño sahassagghanikānaṁ sāṭakānaṁ sahassaṁ āhariyittha. Rājā tato pañca sāṭakasatāni pañcannaṁ devīsatānaṁ adāsi. Tā sabbāpi te sāṭake ṭhapetvā punadivase Ānandattherassa datvā sayaṁ purāṇasāṭakeyeva pārupitvā rañño pātarāsaṭṭhānaṁ agamaṁsu.

1. Nirāmisaṁ (Sī, I)
2. Khu 5. 22 piṭṭhe.

ကလျာဏမိတ္တံ ဗုဒ္ဓံ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကံ ဝါ နိဿယံ လဘိတွာ။ **ဘိက္ခူ**တိ ပရိသုဒ္ဓါဓိဝစနမေတံ။ **အာရဒ္ဓဝီရိယော**တိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော စတုဒေါသာပဂတေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတော။ **ဘာဝယံ ကုသလံ ဓမ္မန္တိ** ကုသလံ နိရဝဇ္ဇံ[၁] သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယသင်္ခါတံ ဓမ္မံ ဘာဝေန္တော။ **ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ**တိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမဿ နိဗ္ဗာနဿ ပါပုဏနတ္ထာယ တံ ဓမ္မံ ဘာဝေန္တော။ **ပါပုဏေ အနုပုဗ္ဗေန၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယန္တိ** ဧဝံ ဝိပဿနတော ပဋ္ဌာယ ဣမံ ကုသလံ ဓမ္မံ ဘာဝေန္တော သော ကလျာဏမိတ္တူပနိဿယသမ္ပန္နော ဘိက္ခု အနုပုဗ္ဗေန ဝိပဿနာဉာဏာနိ စ ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂဖလာနိ စ ပါပုဏန္တော ပရိယောသာနေ ဒသန္နမ္ပိ သံယောဇနာနံ ခယန္တေ ဥပ္ပန္နတ္တာ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ယသ္မာ ဝါ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသံယောဇနာနိ ခီယန္တိ၊ တသ္မာ တမ္ပိ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယမေဝ၊ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယံ ပါပုဏာတီတိ အတ္ထော။

ဣတိ ဘဂဝါ အမတမဟာနိဗ္ဗာနေန ဓမ္မဒေသနာယ ကူဋံ ဂဟေတွာ ဥတ္တရိပိ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ မာတာ မဟာမာယာ၊ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ အဟောသိ၊ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဒိန္နဟတ္ထီ အယံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု၊ ဟတ္ထိဿ ပိတာ သာရိပုတ္တော၊ သာမန္တကောသလရာဇာ မောဂ္ဂလ္လာနော၊ အလီနစိတ္တကုမာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

အလီနစိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ဂုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၇)

ယေန ကာမံ ပဏာမေတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာနန္ဒတ္ထေရဿ သာဋကသဟဿလာဘံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ထေရဿ ကောသလရညော အန္တေပုရေ ဓမ္မဝါစနဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ **မဟာသာရဇာတကေ**[၂] အာဂတမေဝ။ ဣတိ ထေရေ ရညော အန္တေပုရေ ဓမ္မံ ဝါစေန္တေ ရညော သဟဿဂ္ဃနိကာနံ သာဋကာနံ သဟဿံ အာဟရိယိတ္ထ။ ရာဇာ တတော ပဉ္စ သာဋကသတာနိ ပဉ္စန္နံ ဒေဝီသတာနံ အဒါသိ။ တာ သဗ္ဗာပိ တေ သာဋကေ ဌပေတွာ ပုနဒိဝသေ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဒတွာ သယံ ပုရာဏသာဋကေယေဝ ပါရုပိတွာ ရညော ပါတရာသဋ္ဌာနံ အဂမံသု။

၁-နိရာမိသံ (သီ၊ ဣ)
၂-ခု ၅-၂၂-ပိဋ္ဌေ။

၁၁၈၂၃

သာသနာရေးဦးစီးဌာန
စာကြည့်တိုက်

Rājā “mayā tumhākaṁ sahassagghanikā sāṭakā dāpitā, kasmā tumhe te apārupitvāva āgatā”ti pucchi. Deva amhehi te Ānandattherassa dinnāti. Ānandattherena sabbe gahitāti. Āma devāti. “Sammāsambuddhena ticīvaraṁ anuññātaṁ, Ānandatthero dussavaṇijjaṁ maññe karissāti, atibahū tena sāṭakā gahitā”ti therassa kujjhitvā bhuttapātarāso vihāraṁ gantvā therassa pariveṇaṁ pavisitvā theraṁ vanditvā nisinno pucchi “api bhante amhākaṁ ghare itthiyo tumhākaṁ santike dhammaṁ uggaṇhanti vā suṇanti vā”ti. Āma mahārāja, gahetabbayuttakaṁ gaṇhanti, sotabbayuttakaṁ suṇantīti. Kiṁ tā suṇantiyeva, udāhu tumhākaṁ nivāsanaṁ vā pārupanaṁ vā dadantīti. Tā ajja mahārāja sahassagghanikāni pañca sāṭakasatāni adaṁsūti. Tumhehi gahitāni tāni bhanteti. Āma mahārājāti. Nanu bhante Satthārā ticīvarameva anuññātanti. Āma mahārāja, Bhagavatā ekassa bhikkhuno ticīvarameva paribhogasīsena anuññātaṁ, paṭiggahaṇaṁ pana avāritaṁ, tasmā mayāpi aññesaṁ jiṇṇacīvarikānaṁ dātuṁ te sāṭakā paṭiggahitāti. Te pana bhikkhū tumhākaṁ santikā sāṭake labhitvā porāṇacīvarāni kiṁ karissantīti. Porāṇasaṅghāṭiṁ uttarāsaṅgaṁ karissantīti. Porāṇa-uttarāsaṅgaṁ kiṁ karissantīti. Antaravāsakaṁ karissantīti. Porāṇa-antaravāsakaṁ kiṁ karissantīti. Paccattharaṇaṁ karissantīti. Porāṇapaccattharaṇaṁ kiṁ karissantīti. Bhummattharaṇaṁ karissantīti. Porāṇabhummattharaṇaṁ kiṁ karissantīti. Pādapuñchanaṁ karissantīti. Porāṇapādapuñchanaṁ kiṁ karissantīti. Mahārāja saddhādeyyaṁ nāma vinipātetuṁ na labbhati, tasmā porāṇapādapuñchanaṁ vāsiyā koṭṭetvā mattikāya makkhetvā[1] senāsanesu mattikālepanaṁ karissantīti[2]. Bhante tumhākaṁ dinnaṁ yāva pādapuñchanāpi nassituṁ na labbhatīti. Āma mahārāja, amhākaṁ dinnaṁ nassituṁ na labbhati, paribhogameva hotīti.

Rājā tuṭṭho somanassappatto hutvā itarānipi gehe ṭhapitāni pañca sāṭakasatāni āharāpetvā therassa datvā anumodanaṁ sutvā theraṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Thero paṭhamaladdhāni pañca sāṭakasatāni jiṇṇacīvarikānaṁ bhikkhūnaṁ adāsi. Therassa pana pañcamattāni

---

1. Pakkhipitvā (Sī, I)
2. Mattikālepaṁ dassantīti (Sī, I)

ရာဇာ “မယာ တုမှာကံ သဟဿဃနိကာ သာဋကာ ဒါပိတာ၊ ကသ္မာ တုမှေ တေ အပါရုပိတွာဝ အာဂတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ အမှေဟိ တေ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဒိန္နာတိ။ အာနန္ဒတ္ထေရေန သဗ္ဗေ ဂဟိတာတိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန တိစီဝရံ အနုညာတံ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော ဒုဿဝဏိဇ္ဇံ မညေ ကရိဿတိ၊ အတိဗဟူ တေန သာဋကာ ဂဟိတာ”တိ ထေရဿ ကုဇ္ဈိတွာ ဘုတ္တပါတရာသော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ထေရဿ ပရိဝေဏံ ပဝိသိတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နော ပုစ္ဆိ “အပိ ဘန္တေ အမှာကံ ဃရေ ဣတ္ထိယော တုမှာကံ သန္တိကေ ဓမ္မံ ဥဂ္ဂဏှန္တိ ဝါ သုဏန္တိ ဝါ”တိ။ အာမ မဟာရာဇ, ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဂဏှန္တိ၊ သောတဗ္ဗယုတ္တကံ သုဏန္တီတိ။ ကိံ တာ သုဏန္တိယေဝ, ဥဒါဟု တုမှာကံ နိဝါသနံ ဝါ ပါရုပနံ ဝါ ဒဒန္တီတိ။ တာ အဇ္ဇ မဟာရာဇ သဟဿဃနိကာနိ ပဉ္စ သာဋကသတာနိ အဒံသူတိ။ တုမှေဟိ ဂဟိတာနိ တာနိ ဘန္တေတိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ နနု ဘန္တေ သတ္ထာရာ တိစီဝရမေဝ အနုညာတန္တိ။ အာမ မဟာရာဇ, ဘဂဝတာ ဧကဿ ဘိက္ခုနော တိစီဝရမေဝ ပရိဘောဂသီသေန အနုညာတံ၊ ပဋိဂ္ဂဟဏံ ပန အဝါရိတံ၊ တသ္မာ မယာပိ အညေသံ ဇိဏ္ဏစီဝရိကာနံ ဒါတုံ တေ သာဋကာ ပဋိဂ္ဂဟိတာတိ။ တေ ပန ဘိက္ခူ တုမှာကံ သန္တိကာ သာဋကေ လဘိတွာ ပေါရာဏစီဝရာနိ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ပေါရာဏသင်္ဃာဋိံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိဿန္တီတိ။ ပေါရာဏ-ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ အန္တရဝါသကံ ကရိဿန္တီတိ။ ပေါရာဏ-အန္တရဝါသကံ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ပစ္စတ္ထရဏံ ကရိဿန္တီတိ။ ပေါရာဏပစ္စတ္ထရဏံ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ဘုမ္မတ္ထရဏံ ကရိဿန္တီတိ။ ပေါရာဏဘုမ္မတ္ထရဏံ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ပါဒပုဉ္ဆနံ ကရိဿန္တီတိ။ ပေါရာဏပါဒပုဉ္ဆနံ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ မဟာရာဇ သဒ္ဓါဒေယျံ နာမ ဝိနိပါတေတုံ န လဗ္ဘတိ၊ တသ္မာ ပေါရာဏပါဒပုဉ္ဆနံ ဝါသိယာ ကောဋ္ဋေတွာ မတ္တိကာယ မက္ခေတွာ[၁] သေနာသနေသု မတ္တိကာလေပနံ ကရိဿန္တီတိ[၂]။ ဘန္တေ တုမှာကံ ဒိန္နံ ယာဝ ပါဒပုဉ္ဆနာပိ နဿိတုံ န လဗ္ဘတီတိ။ အာမ မဟာရာဇ, အမှာကံ ဒိန္နံ နဿိတုံ န လဗ္ဘတိ၊ ပရိဘောဂမေဝ ဟောတီတိ။

ရာဇာ တုဋ္ဌော သောမနဿပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဣတရာနိပိ ဂေဟေ ဌပိတာနိ ပဉ္စ သာဋကသတာနိ အာဟရာပေတွာ ထေရဿ ဒတွာ အနုမောဒနံ သုတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ ထေရော ပဌမလဒ္ဓါနိ ပဉ္စ သာဋကသတာနိ ဇိဏ္ဏစီဝရိကာနံ ဘိက္ခူနံ အဒါသိ။ ထေရဿ ပန ပဉ္စမတ္တာနိ

၁-ပက္ခိပိတွာ (သီ၊ ဣ)
၂-မတ္တိကာလေပံ ဒဿန္တီတိ (သီ၊ ဣ)

saddhivihārikasatāni, tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro pariveṇaṁ sammajjati, pānīyaparibhojanīyaṁ upaṭṭhapeti, dantakaṭṭhaṁ mukhodakaṁ nhānodakaṁ deti, vaccakuṭijantāgharasenāsanāni paṭijaggati, hatthaparikammapādaparikammapiṭṭhiparikammādīni karoti. Thero pacchā laddhāni pañca sāṭakasatāni “ayaṁ me bahūpakāro”ti yuttavasena sabbāni tasseva adāsi. Sopi sabbe te sāṭake bhājetvā attano samānupajjhāyānaṁ adāsi.

Evaṁ sabbepi te laddhasāṭakā bhikkhū sāṭake chinditvā rajitvā kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārupitvā ca Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīditvā evamāhaṁsu “bhante sotāpannassa ariyasāvakassa mukholokanadānaṁ nāma atthī”ti. Na bhikkhave ariyasāvakānaṁ mukholokanadānaṁ nāma atthīti. Bhante amhākaṁ upajjhāyena Dhammabhaṇḍāgārikattherena sahassagghanikānaṁ sāṭakānaṁ pañca satāni ekasseva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā amhākaṁ adāsīti. “Na bhikkhave Ānando mukholokanabhikkhaṁ deti, so panassa bhikkhu bahūpakāro, tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena ‘upakārassa nāma paccupakāro kātuṁ vaṭṭatī’ti kataññukatavedibhāvena adāsi. Porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānaññeva paccupakāraṁ kariṁsū”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto sīho hutvā pabbataguhāyaṁ vasati. So ekadivasaṁ guhāya nikkhamitvā pabbatapādaṁ olokesi, taṁ pana pabbatapādaṁ parikkhipitvā mahāsaro ahosi. Tassa ekasmiṁ unnataṭṭhāne uparithaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatiṇāni jāyiṁsu. Sasakā ceva hariṇādayo ca[1] sallahukamigā kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Taṁ divasampi eko migo tāni khādanto vicarati. Sīho “taṁ migaṁ gaṇhissāmī”ti pabbatamatthakā uppatitvā sīhavegena pakkhandi, migo maraṇabhayatajjito viravanto palāyi. Sīho vegaṁ sandhāretuṁ asakkonto kalalapiṭṭhe

1. Sasakādayo ceva siṅgālabiḷārādayo ca (Ka)

နဂရံ ပရိဝါရေတွာ တဝ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈတိ၊ ဗလံ ဩသက္ကတိ၊ တဝ ပုတ္တံ တွညေဝ ဝါ မာရေဟိ၊ ရဇ္ဇံ ဝါဿ ဂဟေတွာ ဒေဟီ”တိ အာဟ။

တသ္မိံ ကာလေ ဟတ္ထိ ဗောဓိသတ္တံ သောဏ္ဍာယ ပရာမသိတွာ ဥက္ခိပိတွာ ကုမ္ဘေ ဌပေတွာ ရောဒိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဩတာရေတွာ ဒေဝိယာ ဟတ္ထေ နိပဇ္ဇာပေတွာ “ကောသလရာဇံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဟတ္ထိသာလတော နိက္ခမိ။ အထဿ အမစ္စာ ဝမ္မံ ပဋိမုဉ္စိတွာ အလင်္ကရိတွာ နဂရဒွါရံ အဝါပုရိတွာ တံ ပရိဝါရေတွာ နိက္ခမိံသု။ ဟတ္ထီ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ကောဉ္စနာဒံ ကတွာ မဟာဇနံ သန္တာသေတွာ ပလာပေတွာ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ ကောသလရာဇာနံ စူဠာယ ဂဟေတွာ အာနေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇာပေတွာ မာရဏတ္ထာယဿ ဥဋ္ဌိတေ ဝါရေတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ အပ္ပမတ္တော ဟောဟိ၊ ‘ကုမာရော ဒဟရော’တိ သညံ မာ ကရီ”တိ ဩဝဒိတွာ ဥယျောဇေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဗောဓိသတ္တဿ ဟတ္ထဂတမေဝ ဇာတံ၊ အညော ပဋိသတ္တု နာမ ဥဋ္ဌဟိတုံ သမတ္ထော နာဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော သတ္တဝဿိကကာလေ အဘိသေကံ ကတွာ အလီနစိတ္တရာဇာ နာမ ဟုတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၁။ “အလီနစိတ္တံ နိဿာယ၊ ပဟဋ္ဌာ မဟတီ စမူ။
ကောသလံ သေနာ’သန္တုဋ္ဌံ၊ ဇီဝဂ္ဂါဟံ အဂါဟယိ။

၁၂။ ဧဝံ နိဿယသမ္ပန္နော၊ ဘိက္ခု အာရဒ္ဓဝီရိယော။
ဘာဝယံ ကုသလံ ဓမ္မံ၊ ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ။
ပါပုဏေ အနုပုဗ္ဗေန၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယ”န္တိ။

တတ္ထ **အလီနစိတ္တံ နိဿာယာ**တိ အလီနစိတ္တံ ရာဇကုမာရံ နိဿာယ။ **ပဟဋ္ဌာ မဟတီ စမူ**တိ “ပဝေဏိရဇ္ဇံ နော ဒိဋ္ဌ”န္တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဟုတွာ မဟတီ သေနာ။ **ကောသလံ သေနာ’သန္တုဋ္ဌ**န္တိ ကောသလရာဇာနံ သေန[၁] ရဇ္ဇေန အသန္တုဋ္ဌံ ပရရဇ္ဇလောဘေန အာဂတံ။ **ဇီဝဂ္ဂါဟံ အဂါဟယီ**တိ အမာရေတွာဝ သာ စမူ တံ ရာဇာနံ ဟတ္ထိနာ ဇီဝဂ္ဂါဟံ ဂဏှာပေသိ။ **ဧဝံ နိဿယသမ္ပန္နော**တိ ယထာ သာ စမူ၊ ဧဝံ အညောပိ ကုလပုတ္တော နိဿယသမ္ပန္နော

၁-သကေန (သီ)

nipatitvā osīditvā uggantuṁ asakkonto cattāro pādā thambhā viya osīditvā sattāhaṁ nirāhāro aṭṭhāsi.

Atha naṁ eko siṅgālo gocarappasuto taṁ disvā bhayena palāyi. Sīho taṁ pakkositvā “bho siṅgāla mā palāyi, ahaṁ kalale laggo, jīvitaṁ me dehī”ti āha. Siṅgālo tassa santikaṁ gantvā “ahaṁ taṁ uddhareyyaṁ, uddhaṭo pana maṁ khādeyyāsīti bhāyāmī”ti āha. Mā bhāyi, nāhaṁ taṁ khādissāmi, mahantaṁ pana te guṇaṁ karissāmi, ekenupāyena maṁ uddharāhīti. Siṅgālo tassa paṭiññaṁ gahetvā catunnaṁ pādānaṁ samantā kalale apanetvā catunnampi pādānaṁ catasso mātikā khaṇitvā udakābhimukhaṁ akāsi, udakaṁ pavisitvā kalalaṁ muduṁ akāsi. Tasmiṁ khaṇe siṅgālo sīhassa udarantaraṁ attano sīsaṁ pavesetvā “vāyāmaṁ karohi sāmī”ti uccāsaddaṁ karonto sīsena udaraṁ pahari. Sīho vegaṁ janetvā kalalā uggantvā pakkhanditvā thale aṭṭhāsi. So muhuttaṁ vissamitvā saraṁ oruyha kaddamaṁ dhovitvā nhāyitvā darathaṁ paṭippassambhetvā ekaṁ mahiṁsaṁ vadhitvā dāṭhāhi ovijjhitvā maṁsaṁ ubbattetvā “khāda sammā”ti siṅgālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi. Puna siṅgālo ekaṁ maṁsapesiṁ ḍaṁsitvā gaṇhi. “Idaṁ kimatthāya sammā”ti ca vutte “tumhākaṁ dāsī atthi, tassā bhāgo bhavissatī”ti āha. Sīho “gaṇhāhī”ti vatvā sayampi sīhiyā atthāya maṁsaṁ gaṇhitvā “ehi samma, amhākaṁ pabbatamuddhani ṭhatvā sakhiyā vasanaṭṭhānaṁ gamissāmā”ti vatvā tattha gantvā maṁsaṁ khādāpetvā siṅgālañca siṅgāliñca assāsetvā “ito paṭṭhāya idāni ahaṁ tumhe paṭijaggissāmī”ti attano vasanaṭṭhānaṁ netvā guhāya dvāre aññissā guhāya vasāpesi. Te tato paṭṭhāya gocarāya gacchantā sīhiñca siṅgāliñca ṭhapetvā siṅgālena saddhiṁ gantvā nānāmige vadhitvā ubhopi tattheva maṁsaṁ khāditvā itarāsampi dvinnaṁ āharitvā denti.

Evaṁ kāle gacchante sīhī dve putte vijāyi, siṅgālīpi dve putte vijāyi. Te sabbepi samaggavāsaṁ vasiṁsu. Athekadivasaṁ sīhiyā etadahosi “ayaṁ sīho siṅgālañca siṅgāliñca siṅgālapotake ca ativiya piyāyati, nūnamassa siṅgāliyā saddhiṁ santhavo atthi, tasmā evaṁ sinehaṁ karoti, yannūnāhaṁ imaṁ pīḷetvā tajjetvā ito

နိပတိတွာ ဩသီဒိတွာ ဥဂ္ဂန္တုံ အသက္ကောန္တော စတ္တာရော ပါဒါ ထမ္ဘာ ဝိယ ဩသီဒိတွာ သတ္တာဟံ နိရာဟာရော အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ ဧကော သိင်္ဂါလော ဂေါစရပ္ပသုတော တံ ဒိသွာ ဘယေန ပလာယိ။ သီဟော တံ ပက္ကောသိတွာ “ဘော သိင်္ဂါလ မာ ပလာယိ၊ အဟံ ကလလေ လဂ္ဂေါ၊ ဇီဝိတံ မေ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သိင်္ဂါလော တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အဟံ တံ ဥဒ္ဓရေယျံ၊ ဥဒ္ဓဋော ပန မံ ခါဒေယျာသီတိ ဘာယာမီ”တိ အာဟ။ မာ ဘာယိ၊ နာဟံ တံ ခါဒိဿာမိ၊ မဟန္တံ ပန တေ ဂုဏံ ကရိဿာမိ၊ ဧကေနုပါယေန မံ ဥဒ္ဓရာဟီတိ။ သိင်္ဂါလော တဿ ပဋိညံ ဂဟေတွာ စတုန္နံ ပါဒါနံ သမန္တာ ကလလေ အပနေတွာ စတုန္နမ္ပိ ပါဒါနံ စတဿော မာတိကာ ခဏိတွာ ဥဒကာဘိမုခံ အကာသိ၊ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ ကလလံ မုဒုံ အကာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သိင်္ဂါလော သီဟဿ ဥဒရန္တရံ အတ္တနော သီသံ ပဝေသေတွာ “ဝါယာမံ ကရောဟိ သာမီ”တိ ဥစ္စာသဒ္ဒံ ကရောန္တော သီသေန ဥဒရံ ပဟရိ။ သီဟော ဝေဂံ ဇနေတွာ ကလလာ ဥဂ္ဂန္တွာ ပက္ခန္ဒိတွာ ထလေ အဋ္ဌာသိ။ သော မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတွာ သရံ ဩရုယှ ကဒ္ဒမံ ဓောဝိတွာ နှာယိတွာ ဒရထံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတွာ ဧကံ မဟိံသံ ဝဓိတွာ ဒါဌာဟိ ဩဝိဇ္ဈိတွာ မံသံ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ “ခါဒ သမ္မာ”တိ သိင်္ဂါလဿ ပုရတော ဌပေတွာ တေန ခါဒိတေ ပစ္ဆာ အတ္တနာ ခါဒိ။ ပုန သိင်္ဂါလော ဧကံ မံသပေသိံ ဍံသိတွာ ဂဏှိ။ “ဣဒံ ကိမတ္ထာယ သမ္မာ”တိ စ ဝုတ္တေ “တုမှာကံ ဒါသီ အတ္ထိ၊ တဿာ ဘာဂေါ ဘဝိဿတီ”တိ အာဟ။ သီဟော “ဂဏှာဟီ”တိ ဝတွာ သယမ္ပိ သီဟိယာ အတ္ထာယ မံသံ ဂဏှိတွာ “ဧဟိ သမ္မ, အမှာကံ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ဌတွာ သခိယာ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂမိဿာမာ”တိ ဝတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ မံသံ ခါဒါပေတွာ သိင်္ဂါလဉ္စ သိင်္ဂါလိဉ္စ အဿာသေတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣဒါနိ အဟံ တုမှေ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီ”တိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ နေတွာ ဂုဟာယ ဒွါရေ အညိဿာ ဂုဟာယ ဝသာပေသိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ ဂေါစရာယ ဂစ္ဆန္တာ သီဟိဉ္စ သိင်္ဂါလိဉ္စ ဌပေတွာ သိင်္ဂါလေန သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ နာနာမိဂေ ဝဓိတွာ ဥဘောပိ တတ္ထေဝ မံသံ ခါဒိတွာ ဣတရာသမ္ပိ ဒွိန္နံ အာဟရိတွာ ဒေန္တိ။

ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ သီဟီ ဒွေ ပုတ္တေ ဝိဇာယိ၊ သိင်္ဂါလီပိ ဒွေ ပုတ္တေ ဝိဇာယိ။ တေ သဗ္ဗေပိ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိံသု။ အထေကဒိဝသံ သီဟိယာ ဧတဒဟောသိ “အယံ သီဟော သိင်္ဂါလဉ္စ သိင်္ဂါလိဉ္စ သိင်္ဂါလပေါတကေ စ အတိဝိယ ပိယာယတိ၊ နူနမဿ သိင်္ဂါလိယာ သဒ္ဓိံ သန္ထဝေါ အတ္ထိ၊ တသ္မာ ဧဝံ သိနေဟံ ကရောတိ၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ပီဠေတွာ တဇ္ဇေတွာ ဣတော

palāpeyyan”ti. Sā sīhassa siṅgālaṁ gahetvā gocarāya gatakāle siṅgāliṁ pīḷesi tajjesi “kiṁkāraṇā imasmiṁ ṭhāne vasasi, na palāyasī”ti. Puttāpissā siṅgāliputte tatheva tajjayiṁsu. Siṅgālī tamatthaṁ siṅgālassa kathetvā “sīhassa vacanena etāya evaṁ katabhāvampi na jānāma, ciraṁ vasimhā, nāsāpeyyāpi no, amhākaṁ vasanaṭṭhānameva gacchāmā”ti āha. Siṅgālo tassā vacanaṁ sutvā sīhaṁ upasaṅkamitvā āha “sāmi ciraṁ amhehi tumhākaṁ santike nivutthaṁ, aticiraṁ vasantā nāma appiyā honti, amhākaṁ gocarāya pakkantakāle sīhī siṅgāliṁ viheṭheti ‘imasmiṁ ṭhāne kasmā vasatha, palāyathā’ti tajjeti, sīhapotakāpi siṅgālapotake tajjenti. Yo nāma yassa attano santike vāsaṁ na roceti, tena so ‘yāhī’ti nīharitabbova, viheṭhanaṁ nāma kimatthiyan”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

13. “Yena kāmaṁ paṇāmeti, dhammo balavataṁ migī.
Unnadantī vijānāhi, jātaṁ saraṇato bhayan”ti.

Tattha **yena kāmaṁ paṇāmeti, dhammo balavatan**ti balavā nāma issaro attano sevakaṁ yena disābhāgena icchati, tena disābhāgena so paṇāmeti nīharati. Esa dhammo balavataṁ ayaṁ issarānaṁ sabhāvo paveṇidhammova, tasmā sace amhākaṁ vāsaṁ na rocetha, ujukameva no nīharatha, viheṭhanena ko atthoti dīpento evamāha. **Migī**ti sīhaṁ ālapati. So hi migarājatāya migā assa atthīti migī. **Unnadantī**tipi tameva ālapati. So hi unnatānaṁ dantānaṁ atthitāya unnatā dantā assa atthīti unnadantī. “Unnatadantī”tipi pāṭhoyeva. **Vijānāhī**ti “esa issarānaṁ dhammo”ti evaṁ jānāhi. **Jātaṁ saraṇato bhayan**ti amhākaṁ tumhe patiṭṭhānaṭṭhena saraṇaṁ, tumhākaññeva santikā bhayaṁ jātaṁ, tasmā attano vasanaṭṭhānameva gamissāmāti dīpeti.

Aparo nayo—tava **migī sīhī unnadantī** mama puttadāraṁ tajjentī **yena kāmaṁ paṇāmeti,** yena yenākārena icchati, tena paṇāmeti pavattati, viheṭhetipi palāpetipi, evaṁ tvaṁ vijānāhi, tattha kiṁ sakkā amhehi kātuṁ. **Dhammo balavataṁ** esa balavantānaṁ sabhāvo, idāni mayaṁ gamissāma. Kasmā? **Jātaṁ saraṇato bhayan**ti.

ပလာပေယျ”န္တိ။ သာ သီဟဿ သိင်္ဂါလံ ဂဟေတွာ ဂေါစရာယ ဂတကာလေ သိင်္ဂါလိံ ပီဠေသိ တဇ္ဇေသိ “ကိံကာရဏာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသသိ, န ပလာယသီ”တိ။ ပုတ္တာပိဿာ သိင်္ဂါလိပုတ္တေ တထေဝ တဇ္ဇယိံသု။ သိင်္ဂါလီ တမတ္ထံ သိင်္ဂါလဿ ကထေတွာ “သီဟဿ ဝစနေန ဧတာယ ဧဝံ ကတဘာဝမ္ပိ န ဇာနာမ၊ စိရံ ဝသိမှာ, နာသာပေယျာပိ နော၊ အမှာကံ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟ။ သိင်္ဂါလော တဿာ ဝစနံ သုတွာ သီဟံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “သာမိ စိရံ အမှေဟိ တုမှာကံ သန္တိကေ နိဝုတ္ထံ၊ အတိစိရံ ဝသန္တာ နာမ အပ္ပိယာ ဟောန္တိ၊ အမှာကံ ဂေါစရာယ ပက္ကန္တကာလေ သီဟီ သိင်္ဂါလိံ ဝိဟေဌေတိ ‘ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကသ္မာ ဝသထ, ပလာယထာ’တိ တဇ္ဇေတိ၊ သီဟပေါတကာပိ သိင်္ဂါလပေါတကေ တဇ္ဇေန္တိ။ ယော နာမ ယဿ အတ္တနော သန္တိကေ ဝါသံ န ရောစေတိ၊ တေန သော ‘ယာဟီ’တိ နီဟရိတဗ္ဗောဝ၊ ဝိဟေဌနံ နာမ ကိမတ္ထိယ”န္တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၃။ “ယေန ကာမံ ပဏာမေတိ၊ ဓမ္မော ဗလဝတံ မိဂီ။
ဥန္နဒန္တိ ဝိဇာနာဟိ၊ ဇာတံ သရဏတော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **ယေန ကာမံ ပဏာမေတိ၊ ဓမ္မော ဗလဝတ**န္တိ ဗလဝါ နာမ ဣဿရော အတ္တနော သေဝကံ ယေန ဒိသာဘာဂေန ဣစ္ဆတိ၊ တေန ဒိသာဘာဂေန သော ပဏာမေတိ နီဟရတိ။ ဧသ ဓမ္မော ဗလဝတံ အယံ ဣဿရာနံ သဘာဝေါ ပဝေဏိဓမ္မောဝ၊ တသ္မာ သစေ အမှာကံ ဝါသံ န ရောစေထ၊ ဥဇုကမေဝ နော နီဟရထ၊ ဝိဟေဌနေန ကော အတ္ထောတိ ဒီပေန္တော ဧဝမာဟ။ **မိဂီ**တိ သီဟံ အာလပတိ။ သော ဟိ မိဂရာဇတာယ မိဂါ အဿ အတ္ထီတိ မိဂီ။ **ဥန္နဒန္တီ**တိပိ တမေဝ အာလပတိ။ သော ဟိ ဥန္နတာနံ ဒန္တာနံ အတ္ထိတာယ ဥန္နတာ ဒန္တာ အဿ အတ္ထီတိ ဥန္နဒန္တီ။ “ဥန္နတဒန္တီ”တိပိ ပါဌောယေဝ။ **ဝိဇာနာဟီ**တိ “ဧသ ဣဿရာနံ ဓမ္မော”တိ ဧဝံ ဇာနာဟိ။ **ဇာတံ သရဏတော ဘယ**န္တိ အမှာကံ တုမှေ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန သရဏံ၊ တုမှာကညေဝ သန္တိကာ ဘယံ ဇာတံ၊ တသ္မာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂမိဿာမာတိ ဒီပေတိ။

အပရော နယော—တဝ **မိဂီ သီဟီ ဥန္နဒန္တီ** မမ ပုတ္တဒါရံ တဇ္ဇေန္တီ **ယေန ကာမံ ပဏာမေတိ၊** ယေန ယေနာကာရေန ဣစ္ဆတိ၊ တေန ပဏာမေတိ ပဝတ္တတိ၊ ဝိဟေဌေတိပိ ပလာပေတိပိ၊ ဧဝံ တွံ ဝိဇာနာဟိ၊ တတ္ထ ကိံ သက္ကာ အမှေဟိ ကာတုံ။ **ဓမ္မော ဗလဝတံ** ဧသ ဗလဝန္တာနံ သဘာဝေါ၊ ဣဒါနိ မယံ ဂမိဿာမ။ ကသ္မာ? **ဇာတံ သရဏတော ဘယ**န္တိ။

Tassa vacanaṁ sutvā sīho sīhiṁ āha “bhadde asukasmiṁ nāma kāle mama gocaratthāya gantvā sattame divase iminā siṅgālena imāya ca siṅgāliyā saddhiṁ āgatabhāvaṁ sarasī”ti. Āma sarāmīti. Jānāsi pana mayhaṁ sattāhaṁ anāgamanassa kāraṇanti. Na jānāmi sāmīti. “Bhadde ahaṁ ‘ekaṁ migaṁ gaṇhissāmī’ti virajjhitvā kalale laggo, tato nikkhamituṁ asakkonto sattāhaṁ nirāhāro aṭṭhāsiṁ, svāhaṁ imaṁ siṅgālaṁ nissāya jīvitaṁ labhiṁ, ayaṁ me jīvitadāyako sahāyo. Mittadhamme ṭhātuṁ samattho hi mitto dubbalo nāma natthi, ito paṭṭhāya mayhaṁ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānañca evarūpaṁ avamānaṁ mā akāsī”ti vatvā sīho dutiyaṁ gāthamāha—

14. “Api cepi dubbalo mitto, mittadhammesu tiṭṭhati.
So ñātako ca bandhu ca, so mitto so ca me sakhā.
Dāṭhini mā’timaññittho, siṅgālo mama pāṇado”ti.

Tattha **api cepīti** eko **api**saddo anuggahattho, eko sambhāvanattho. Tatrāyaṁ yojanā—**dubbalopi ce mitto mittadhammesu api tiṭṭhati,** sace ṭhātuṁ sakkoti, **so ñātako ca bandhu ca, so** mettacittatāya **mitto, so ca me** sahāyaṭṭhena **sakhā. Dāṭhini mā’timaññittho**ti bhadde dāṭhāsampanne sīhi mā mayhaṁ sahāyaṁ vā sahāyiṁ vā atimaññi, ayañhi **siṅgālo mama pāṇado**ti.

Sā tassa vacanaṁ sutvā siṅgāliṁ khamāpetvā tato paṭṭhāya saputtāya tāya[1] saddhiṁ samaggavāsaṁ vasi. Sīhapotakāpi siṅgālapotakehi saddhiṁ kīḷamānā sammodamānā mātāpitūnaṁ atikkantakālepi mittabhāvaṁ abhinditvā sammodamānā vasiṁsu. Tesaṁ kira sattakulaparivaṭṭe abhijjamānā metti agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahanto ahesuṁ. Tadā siṅgālo Ānando ahosi, sīho pana ahameva ahosinti.

Guṇajātakavaṇṇanā sattamā.

---

1. Saputtadārāya (Ka)

တဿ ဝစနံ သုတွာ သီဟော သီဟိံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ အသုကသ္မိံ နာမ ကာလေ မမ ဂေါစရတ္ထာယ ဂန္တွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဣမိနာ သိင်္ဂါလေန ဣမာယ စ သိင်္ဂါလိယာ သဒ္ဓိံ အာဂတဘာဝံ သရသီ”တိ။ အာမ သရာမီတိ။ ဇာနာသိ ပန မယှံ သတ္တာဟံ အနာဂမနဿ ကာရဏန္တိ။ န ဇာနာမိ သာမီတိ။ “ဘဒ္ဒေ အဟံ ‘ဧကံ မိဂံ ဂဏှိဿာမီ’တိ ဝိရဇ္ဈိတွာ ကလလေ လဂ္ဂေါ၊ တတော နိက္ခမိတုံ အသက္ကောန္တော သတ္တာဟံ နိရာဟာရော အဋ္ဌာသိံ၊ သွာဟံ ဣမံ သိင်္ဂါလံ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိံ၊ အယံ မေ ဇီဝိတဒါယကော သဟာယော။ မိတ္တဓမ္မေ ဌာတုံ သမတ္ထော ဟိ မိတ္တော ဒုဗ္ဗလော နာမ နတ္ထိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မယှံ သဟာယဿ စ သဟာယိကာယ စ ပုတ္တကာနဉ္စ ဧဝရူပံ အဝမာနံ မာ အကာသီ”တိ ဝတွာ သီဟော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၄။ “အပိ စေပိ ဒုဗ္ဗလော မိတ္တော၊ မိတ္တဓမ္မေသု တိဋ္ဌတိ။
သော ဉာတကော စ ဗန္ဓု စ၊ သော မိတ္တော သော စ မေ သခါ။
ဒါဌိနိ မာ’တိမညိတ္ထော၊ သိင်္ဂါလော မမ ပါဏဒေါ”တိ။

တတ္ထ **အပိ စေပီ**တိ ဧကော **အပိ**သဒ္ဒေါ အနုဂ္ဂဟတ္ထော၊ ဧကော သမ္ဘာဝနတ္ထော။ တတြာယံ ယောဇနာ—**ဒုဗ္ဗလောပိ စေ မိတ္တော မိတ္တဓမ္မေသု အပိ တိဋ္ဌတိ၊** သစေ ဌာတုံ သက္ကောတိ၊ **သော ဉာတကော စ ဗန္ဓု စ၊ သော** မေတ္တစိတ္တတာယ **မိတ္တော၊ သော စ မေ** သဟာယဋ္ဌေန **သခါ။ ဒါဌိနိ မာ’တိမညိတ္ထော**တိ ဘဒ္ဒေ ဒါဌာသမ္ပန္နေ သီဟိ မာ မယှံ သဟာယံ ဝါ သဟာယိံ ဝါ အတိမညိ၊ အယဉှိ **သိင်္ဂါလော မမ ပါဏဒေါ**တိ။

သာ တဿ ဝစနံ သုတွာ သိင်္ဂါလိံ ခမာပေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ သပုတ္တာယ တာယ[၁] သဒ္ဓိံ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိ။ သီဟပေါတကာပိ သိင်္ဂါလပေါတကေဟိ သဒ္ဓိံ ကီဠမာနာ သမ္မောဒမာနာ မာတာပိတူနံ အတိက္ကန္တကာလေပိ မိတ္တဘာဝံ အဘိန္ဒိတွာ သမ္မောဒမာနာ ဝသိံသု။ တေသံ ကိရ သတ္တကုလပရိဝဋ္ဋေ အဘိဇ္ဇမာနာ မေတ္တိ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟန္တော အဟေသုံ။ တဒါ သိင်္ဂါလော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ သီဟော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဂုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-သပုတ္တဒါရာယ (က)

8. Suhanujātakavaṇṇanā (158)

Nayidaṁ visamasīlenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto dve caṇḍabhikkhū ārabbha kathesi. Tasmiñhi samaye Jetavanepi eko bhikkhu caṇḍo ahosi pharuso sāhasiko janapadepi. Athekadivasaṁ jānapadobhikkhu kenacideva karaṇīyena Jetavanaṁ agamāsi, sāmaṇerā ceva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṁ jānanti. “Tesaṁ dvinnaṁ caṇḍānaṁ kalahaṁ passissāmā”ti kutūhalena taṁ bhikkhuṁ Jetavanavāsikassa pariveṇaṁ pahiṇiṁsu. Te ubhopi caṇḍā aññamaññaṁ disvāva piyasaṁvāsaṁ saṁsandiṁsu samiṁsu[1], hatthapādapiṭṭhisambāhanādīni akaṁsu. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso caṇḍā bhikkhū aññesaṁ upari caṇḍā pharusā sāhasikā, aññamaññaṁ pana ubhopi samaggā sammodamānā piyasaṁvāsā jātā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepete aññesaṁ caṇḍā pharusā sāhasikā, aññamaññaṁ pana samaggā sammodamānā piyasaṁvāsā ca ahesun”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa sabbatthasādhako atthadhammānusāsako amacco ahosi. So pana rājā thokaṁ dhanalobhapakatiko, tassa Mahāsoṇo nāma kūṭa-asso atthi. Atha Uttarāpathakā assavāṇijā pañca assasatāni ānesuṁ, assānaṁ āgatabhāvaṁ rañño ārocesuṁ. Tato pubbe pana bodhisatto asse agghāpetvā mūlaṁ aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṁ parihāyamāno[2] aññaṁ amaccaṁ pakkosāpetvā “tāta asse agghāpehi, agghāpento ca paṭhamaṁ mahāsoṇaṁ yathā tesaṁ assānaṁ antaraṁ pavisati, tathā vissajjetvā asse ḍaṁsāpetvā vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṁ hāpetvā asse agghāpeyyāsī”ti āha. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā tathā akāsi.

Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyaṁ bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto “kiṁ pana tumhākaṁ nagare kūṭa-asso natthī”ti pucchi. Atthi sāmi Suhanu nāma kūṭa-asso caṇḍo pharusoti.

1. Disvāva piyasaṁvāsaṁ vasiṁsu sammodiṁsu (Ka)   2. Asukhāyamāno (Sī, I)

၈-သုဟနုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၈)

နယိဒံ ဝိသမသီလေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒွေ စဏ္ဍဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိဉှိ သမယေ ဇေတဝနေပိ ဧကော ဘိက္ခု စဏ္ဍော အဟောသိ ဖရုသော သာဟသိကော ဇနပဒေပိ။ အထေကဒိဝသံ ဇာနပဒေါဘိက္ခု ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဇေတဝနံ အဂမာသိ၊ သာမဏေရာ စေဝ ဒဟရဘိက္ခူ စ တဿ စဏ္ဍဘာဝံ ဇာနန္တိ။ “တေသံ ဒွိန္နံ စဏ္ဍာနံ ကလဟံ ပဿိဿာမာ”တိ ကုတူဟလေန တံ ဘိက္ခုံ ဇေတဝနဝါသိကဿ ပရိဝေဏံ ပဟိဏိံသု။ တေ ဥဘောပိ စဏ္ဍာ အညမညံ ဒိသွာဝ ပိယသံဝါသံ သံသန္ဒိံသု သမိံသု[1]၊ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိသမ္ဗာဟနာဒီနိ အကံသု။ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော စဏ္ဍာ ဘိက္ခူ အညေသံ ဥပရိ စဏ္ဍာ ဖရုသာ သာဟသိကာ၊ အညမညံ ပန ဥဘောပိ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ပိယသံဝါသာ ဇာတာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေတေ အညေသံ စဏ္ဍာ ဖရုသာ သာဟသိကာ၊ အညမညံ ပန သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ပိယသံဝါသာ စ အဟေသု”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ သဗ္ဗတ္ထသာဓကော အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အမစ္စော အဟောသိ။ သော ပန ရာဇာ ထောကံ ဓနလောဘပကတိကော၊ တဿ မဟာသောဏော နာမ ကူဋအဿော အတ္ထိ။ အထ ဥတ္တရာပထကာ အဿဝါဏိဇာ ပဉ္စ အဿသတာနိ အာနေသုံ၊ အဿာနံ အာဂတဘာဝံ ရညော အာရောစေသုံ။ တတော ပုဗ္ဗေ ပန ဗောဓိသတ္တော အဿေ အဂ္ဃာပေတွာ မူလံ အပရိဟာပေတွာ ဒါပေသိ။ ရာဇာ တံ ပရိဟာယမာနော[2] အညံ အမစ္စံ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတ အဿေ အဂ္ဃာပေဟိ၊ အဂ္ဃာပေန္တော စ ပဌမံ မဟာသောဏံ ယထာ တေသံ အဿာနံ အန္တရံ ပဝိသတိ၊ တထာ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အဿေ ဍံသာပေတွာ ဝဏိတေ ကာရာပေတွာ ဒုဗ္ဗလကာလေ မူလံ ဟာပေတွာ အဿေ အဂ္ဃာပေယျာသီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကာသိ။

အဿဝါဏိဇာ အနတ္တမနာ ဟုတွာ တေန ကတကိရိယံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော “ကိံ ပန တုမှာကံ နဂရေ ကူဋအဿော နတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ သာမိ သုဟနု နာမ ကူဋအဿော စဏ္ဍော ဖရုသောတိ။

၁-ဒိသွာဝ ပိယသံဝါသံ ဝသိံသု သမ္မောဒိံသု (က)   ၂-အသုခါယမာနော (သီ၊ ဣ)

Tena hi puna āgacchantā taṁ assaṁ āneyyāthāti. Te “sādhū”ti paṭissuṇitvā puna āgacchantā taṁ kūṭassaṁ gāhāpetvā āgacchiṁsu. Rājā “assavāṇijā āgatā”ti sutvā sīhapañjaraṁ ugghāṭetvā asse oloketvā Mahāsoṇaṁ vissajjāpesi. Assavāṇijāpi mahāsoṇaṁ āgacchantaṁ disvā Suhanuṁ vissajjāpesuṁ. Te aññamaññaṁ patvā sarīrāni lehantā sammodamānā aṭṭhaṁsu. Rājā bodhisattaṁ pucchi “passasi ime dve kūṭassā aññesaṁ caṇḍā pharusā sāhasikā, aññe asse ḍaṁsitvā gelaññaṁ pāpenti, idāni aññamaññaṁ pana sarīraṁ lehantā sammodamānā aṭṭhaṁsu, kiṁ nāmetan”ti. Bodhisatto “nayime mahārāja visamasīlā, samasīlā samadhātukā ca ete”ti vatvā imaṁ gāthādvayamāha—

15. “Nayidaṁ visamasīlena, Soṇena Suhanū saha.
Suhanūpi tādisoyeva, yo Soṇassa sagocaro.

16. Pakkhandinā pagabbhena, niccaṁ sandānakhādinā.
Sameti pāpaṁ pāpena, sameti asatā asan”ti.

Tattha **nayidaṁ visamasīlena, Soṇena Suhanū sahā**ti yaṁ idaṁ Suhanu kūṭasso Soṇena saddhiṁ pemaṁ karoti, idaṁ na attano visamasīlena, atha kho attano samasīleneva saddhiṁ karoti. Ubhopi hete attano anācāratāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā. **Suhanūpi tādisoyeva, yo Soṇassa sagocaro**ti yādiso Soṇo, Suhanupi tādisoyeva, yo Soṇassa sagocaro yaṁgocaro Soṇo, sopi taṁgocaroyeva. Yatheva hi Soṇo assagocaro asse ḍaṁsentova carati, tathā Suhanupi. Iminā nesaṁ samānagocarataṁ dasseti.

Te pana ācāragocare[1] ekato katvā dassetuṁ **“pakkhandinā”**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **pakkhandinā**ti assānaṁ upari pakkhandanasīlena pakkhandanagocarena. **Pagabbhenā**ti kāyapāgabbhiyādisamannāgatena dussīlena. **Niccaṁ sandānakhādinā**ti sadā attano bandhanayottaṁ khādanasīlena khādanagocarena ca. **Sameti pāpaṁ pāpenā**ti etesu aññatarena pāpena saddhiṁ

1. Anācāragocare (Ka)

တေန ဟိ ပုန အာဂစ္ဆန္တာ တံ အဿံ အာနေယျာထာတိ။ တေ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ပုန အာဂစ္ဆန္တာ တံ ကူဋဿံ ဂါဟာပေတွာ အာဂစ္ဆိံသု။ ရာဇာ “အဿဝါဏိဇာ အာဂတာ”တိ သုတွာ သီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ အဿေ ဩလောကေတွာ မဟာသောဏံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ အဿဝါဏိဇာပိ မဟာသောဏံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သုဟနုံ ဝိဿဇ္ဇာပေသုံ။ တေ အညမညံ ပတွာ သရီရာနိ လေဟန္တာ သမ္မောဒမာနာ အဋ္ဌံသု။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိ “ပဿသိ ဣမေ ဒွေ ကူဋဿာ အညေသံ စဏ္ဍာ ဖရုသာ သာဟသိကာ၊ အညေ အဿေ ဍံသိတွာ ဂေလညံ ပါပေန္တိ၊ ဣဒါနိ အညမညံ ပန သရီရံ လေဟန္တာ သမ္မောဒမာနာ အဋ္ဌံသု၊ ကိံ နာမေတ”န္တိ။ ဗောဓိသတ္တော “နယိမေ မဟာရာဇ ဝိသမသီလာ၊ သမသီလာ သမဓာတုကာ စ ဧတေ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၅။ “နယိဒံ ဝိသမသီလေန၊ သောဏေန သုဟနူ သဟ။
သုဟနူပိ တာဒိသောယေဝ၊ ယော သောဏဿ သဂေါစရော။

၁၆။ ပက္ခန္ဒိနာ ပဂဗ္ဘေန၊ နိစ္စံ သန္ဒာနခါဒိနာ။
သမေတိ ပါပံ ပါပေန၊ သမေတိ အသတာ အသ”န္တိ။

တတ္ထ **နယိဒံ ဝိသမသီလေန၊ သောဏေန သုဟနူ သဟာ**တိ ယံ ဣဒံ သုဟနု ကူဋဿော သောဏေန သဒ္ဓိံ ပေမံ ကရောတိ၊ ဣဒံ န အတ္တနော ဝိသမသီလေန၊ အထ ခေါ အတ္တနော သမသီလေနေဝ သဒ္ဓိံ ကရောတိ။ ဥဘောပိ ဟေတေ အတ္တနော အနာစာရတာယ ဒုဿီလတာယ သမသီလာ သမဓာတုကာ။ **သုဟနူပိ တာဒိသောယေဝ၊ ယော သောဏဿ သဂေါစရော**တိ ယာဒိသော သောဏော၊ သုဟနုပိ တာဒိသောယေဝ၊ ယော သောဏဿ သဂေါစရော ယံဂေါစရော သောဏော၊ သောပိ တံဂေါစရောယေဝ။ ယထေဝ ဟိ သောဏော အဿဂေါစရော အဿေ ဍံသေန္တောဝ စရတိ၊ တထာ သုဟနုပိ။ ဣမိနာ နေသံ သမာနဂေါစရတံ ဒဿေတိ။

တေ ပန အာစာရဂေါစရေ[၁] ဧကတော ကတွာ ဒဿေတုံ **“ပက္ခန္ဒိနာ”**တိ-အာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ပက္ခန္ဒိနာ**တိ အဿာနံ ဥပရိ ပက္ခန္ဒနသီလေန ပက္ခန္ဒနဂေါစရေန။ **ပဂဗ္ဘေနာ**တိ ကာယပါဂဗ္ဘိယာဒိသမန္နာဂတေန ဒုဿီလေန။ **နိစ္စံ သန္ဒာနခါဒိနာ**တိ သဒါ အတ္တနော ဗန္ဓနယောတ္တံ ခါဒနသီလေန ခါဒနဂေါစရေန စ။ **သမေတိ ပါပံ ပါပေနာ**တိ ဧတေသု အညတရေန ပါပေန သဒ္ဓိံ

၁-အနာစာရဂေါစရေ (က)

aññatarassa pāpaṁ dussīlyaṁ sameti. **Asatā asan**ti etesu aññatarena asatā anācāragocarasampannena saha itarassa asaṁ asādhukammaṁ sameti, gūthādīni viya gūthādīhi ekato saṁsandati sadisaṁ nibbisesameva hotīti.

Evaṁ vatvā ca pana bodhisatto “mahārāja raññā nāma atiluddhena na bhavitabbaṁ, parassa santakaṁ nāma nāsetuṁ na vaṭṭatī”ti rājānaṁ ovaditvā asse agghāpetvā bhūtameva mūlaṁ dāpesi. Assavāṇijā yathāsabhāvameva mūlaṁ labhitvā haṭṭhatuṭṭhā agamaṁsu. Rājāpi bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā dve assā ime dve duṭṭhabhikkhū ahesuṁ, rājā Ānando, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin”ti.

Suhanujātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

9. Morajātakavaṇṇanā (159)

Udetayaṁ cakkhumā ekarājāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu bhikkhūhi Satthu santikaṁ nīto “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito”ti vutte “saccaṁ bhante”ti vatvā “kiṁ disvā”ti vutte “ekaṁ alaṅkatapaṭiyattasarīraṁ mātugāmaṁ oloketvā”ti āha. Atha naṁ Satthā “bhikkhu mātugāmo nāma kasmā tumhādisānaṁ cittaṁ nāluḷessati, porāṇakapaṇḍitānampi hi mātugāmassa saddaṁ sutvā satta vassasatāni asamudāciṇṇakilesā okāsaṁ labhitvā khaṇeneva samudācariṁsu. Visuddhāpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṅginopi āyasakyaṁ pāpuṇanti, pageva aparisuddhā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto morayoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā aṇḍakālepi kaṇikāramakuḷavaṇṇa-aṇḍakoso hutvā aṇḍaṁ bhinditvā nikkhanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi dassanīyo pāsādiko pakkhānaṁ antare surattarājivirājito, so

အညတရဿ ပါပံ ဒုဿီလျံ သမေတိ။ **အသတာ အသ**န္တိ ဧတေသု အညတရေန အသတာ အနာစာရဂေါစရသမ္ပန္နေန သဟ ဣတရဿ အသံ အသာဓုကမ္မံ သမေတိ၊ ဂူထာဒီနိ ဝိယ ဂူထာဒီဟိ ဧကတော သံသန္ဒတိ သဒိသံ နိဗ္ဗိသေသမေဝ ဟောတီတိ။

ဧဝံ ဝတွာ စ ပန ဗောဓိသတ္တော “မဟာရာဇ ရညာ နာမ အတိလုဒ္ဓေန န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ပရဿ သန္တကံ နာမ နာသေတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ရာဇာနံ ဩဝဒိတွာ အဿေ အဂ္ဃာပေတွာ ဘူတမေဝ မူလံ ဒါပေသိ။ အဿဝါဏိဇာ ယထာသဘာဝမေဝ မူလံ လဘိတွာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ အဂမံသု။ ရာဇာပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒွေ အဿာ ဣမေ ဒွေ ဒုဋ္ဌဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သုဟနုဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-မောရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၉)

ဥဒေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘိက္ခု ဘိက္ခူဟိ သတ္ထု သန္တိကံ နီတော “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော”တိ ဝုတ္တေ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ “ကိံ ဒိသွာ”တိ ဝုတ္တေ “ဧကံ အလင်္ကတပဋိယတ္တသရီရံ မာတုဂါမံ ဩလောကေတွာ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဘိက္ခု မာတုဂါမော နာမ ကသ္မာ တုမှာဒိသာနံ စိတ္တံ နာလုဠေဿတိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာနမ္ပိ ဟိ မာတုဂါမဿ သဒ္ဒံ သုတွာ သတ္တ ဝဿသတာနိ အသမုဒါစိဏ္ဏကိလေသာ ဩကာသံ လဘိတွာ ခဏေနေဝ သမုဒါစရိံသု။ ဝိသုဒ္ဓါပိ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ၊ ဥတ္တမယသသမင်္ဂိနောပိ အာယသကျံ ပါပုဏန္တိ၊ ပဂေဝ အပရိသုဒ္ဓါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မောရယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အဏ္ဍကာလေပိ ကဏိကာရမကုဠဝဏ္ဏ-အဏ္ဍကောသော ဟုတွာ အဏ္ဍံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခန္တော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အဟောသိ ဒဿနီယော ပါသာဒိကော ပက္ခာနံ အန္တရေ သုရတ္တရာဇိဝိရာဇိတော၊ သော

attano jīvitaṁ rakkhanto tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṁ Daṇḍakahiraññapabbatatale vāsaṁ kappesi. So pabhātāya rattiyā pabbatamatthake nisinno sūriyaṁ uggacchantaṁ oloketvā attano gocarabhūmiyaṁ rakkhāvaraṇatthāya brahmamantaṁ bandhanto **"udetayan"**ti-ādimāha.

17. "Udetayaṁ cakkhumā ekarājā,
Harissavaṇṇo pathavippabhāso.
Taṁ taṁ namassāmi harissavaṇṇaṁ pathavippabhāsaṁ,
Tayājja guttā viharemu divasan"ti.

Tattha **udetī**ti pācīnalokadhātuto uggacchati. **Cakkhumā**ti sakalacakkavāḷavāsīnaṁ andhakāraṁ vidhamitvā cakkhupaṭilābhakaraṇena yaṁ tena tesaṁ dinnaṁ cakkhu, tena cakkhunā cakkhumā. **Ekarājā**ti sakalacakkavāḷe ālokakarānaṁ antare seṭṭhavisiṭṭhaṭṭhena ekarājā. **Harissavaṇṇo**ti harisamānavaṇṇo, suvaṇṇavaṇṇoti attho. **Pathavippabhāso**ti pathaviyā pabhāso[1]. **Taṁ taṁ namassāmī**ti tasmā taṁ evarūpaṁ bhavantaṁ namassāmi vandāmi. **Tayājja guttā viharemu divasan**ti tayā ajja rakkhitā gopitā hutvā imaṁ divasaṁ catu-iriyāpathavihārena sukhaṁ vihareyyāma.

Evaṁ bodhisatto imāya gāthāya sūriyaṁ namassitvā dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe ceva Buddhaguṇe ca namassati.

"Ye brāhmaṇā vedagū sabbadhamme,
Te me namo te ca maṁ pālayantu.
Namatthu Buddhānaṁ namatthu bodhiyā,
Namo vimuttānaṁ namo vimuttiyā.
Imaṁ so parittaṁ katvā, moro carati esanā"ti.

Tattha **ye brāhmaṇā**ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā. **Vedagū**ti vedānaṁ pāraṁ gatātipi vedagū, vedehi pāraṁ gatātipi vedagū. Idha pana sabbe saṅkhatāsaṅkhatadhamme vidite pākaṭe katvā gatāti vedagū.

1. Pathaviṁ pabhāsetīti pathavippabhāso (Sī, I)

အတ္တနော ဇီဝိတံ ရက္ခန္တော တိဿော ပဗ္ဗတရာဇိယော အတိက္ကမ္မ စတုတ္ထာယ ပဗ္ဗတရာဇိယာ ဧကသ္မိံ ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတတလေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ နိသိန္နော သူရိယံ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တံ ဩလောကေတွာ အတ္တနော ဂေါစရဘူမိယံ ရက္ခာဝရဏတ္ထာယ ဗြဟ္မမန္တံ ဗန္ဓန္တော **"ဥဒေတယ"**န္တိအာဒိမာဟ။

၁၇။ "ဥဒေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာ၊
ဟရိဿဝဏ္ဏော ပထဝိပ္ပဘာသော။
တံ တံ နမဿာမိ ဟရိဿဝဏ္ဏံ ပထဝိပ္ပဘာသံ၊
တယာဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ဒိဝသ"န္တိ။

တတ္ထ **ဥဒေတီ**တိ ပါစီနလောကဓာတုတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ **စက္ခုမာ**တိ သကလစက္ကဝါဠဝါသီနံ အန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ စက္ခုပဋိလာဘကရဏေန ယံ တေန တေသံ ဒိန္နံ စက္ခု၊ တေန စက္ခုနာ စက္ခုမာ။ **ဧကရာဇာ**တိ သကလစက္ကဝါဠေ အာလောကကရာနံ အန္တရေ သေဋ္ဌဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန ဧကရာဇာ။ **ဟရိဿဝဏ္ဏော**တိ ဟရိသမာနဝဏ္ဏော၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောတိ အတ္ထော။ **ပထဝိပ္ပဘာသော**တိ ပထဝိယာ ပဘာသော[၁]။ **တံ တံ နမဿာမီ**တိ တသ္မာ တံ ဧဝရူပံ ဘဝန္တံ နမဿာမိ ဝန္ဒာမိ။ **တယာဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ဒိဝသ**န္တိ တယာ အဇ္ဇ ရက္ခိတာ ဂေါပိတာ ဟုတွာ ဣမံ ဒိဝသံ စတုဣရိယာပထဝိဟာရေန သုခံ ဝိဟရေယျာမ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ သူရိယံ နမဿိတွာ ဒုတိယဂါထာယ အတီတေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဗုဒ္ဓေ စေဝ ဗုဒ္ဓဂုဏေ စ နမဿတိ။

"ယေ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒဂူ သဗ္ဗဓမ္မေ၊
တေ မေ နမော တေ စ မံ ပါလယန္တု။
နမတ္ထု ဗုဒ္ဓါနံ နမတ္ထု ဗောဓိယာ၊
နမော ဝိမုတ္တာနံ နမော ဝိမုတ္တိယာ။
ဣမံ သော ပရိတ္တံ ကတွာ၊ မောရော စရတိ ဧသနာ"တိ။

တတ္ထ **ယေ ဗြာဟ္မဏာ**တိ ယေ ဗာဟိတပါပါ ဝိသုဒ္ဓိဗြာဟ္မဏာ။ **ဝေဒဂူ**တိ ဝေဒါနံ ပါရံ ဂတာတိပိ ဝေဒဂူ၊ ဝေဒေဟိ ပါရံ ဂတာတိပိ ဝေဒဂူ။ ဣဓ ပန သဗ္ဗေ သင်္ခတာသင်္ခတဓမ္မေ ဝိဒိတေ ပါကဋေ ကတွာ ဂတာတိ ဝေဒဂူ။

၁-ပထဝိံ ပဘာသေတီတိ ပထဝိပ္ပဘာသော (သီ၊ ဣ)

tenevāha “sabbadhamme”ti. Sabbe khandhāyatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññalakkhaṇavasena attano ñāṇassa vidite pākaṭe katvā gatā, tiṇṇaṁ mārānaṁ matthakaṁ madditvā dasasahassilokadhātuṁ unnādetvā bodhitale sammāsambodhiṁ patvā saṁsāraṁ vā atikkantāti attho. **Te me namo**ti te mama imaṁ namakkāraṁ paṭicchantu. **Te ca maṁ pālayantū**ti evaṁ mayā namassitā ca te Bhagavanto maṁ pālentu rakkhantu gopentu. **Namatthu Buddhānaṁ namatthu bodhiyā, namo vimuttānaṁ namo vimuttiyā**ti ayaṁ mama namakkāro atītānaṁ parinibbutānaṁ Buddhānaṁ atthu, tesaññeva catūsu ca maggesu catūsu phalesu ñāṇasaṅkhātāya bodhiyā atthu, tathā tesaññeva arahattaphalavimuttiyā vimuttānaṁ atthu, yā ca nesaṁ tadaṅgavimutti vikkhambhanavimutti samucchedavimutti paṭippassaddhivimutti nissaraṇavimuttīti pañcavidhā vimutti, tassā nesaṁ vimuttiyāpi ayaṁ mayhaṁ namakkāro atthūti. “Imaṁ so parittaṁ katvā, moro carati esanā”ti idaṁ pana padadvayaṁ Satthā abhisambuddho hutvā āha. Tassattho—bhikkhave so moro imaṁ parittaṁ imaṁ rakkhaṁ katvā attano gocarabhūmiyaṁ pupphaphalādīnaṁ atthāya nānappakārāya esanāya carati.

Evaṁ divasaṁ caritvā sāyaṁ pabbatamatthake nisīditvā atthaṅgataṁ sūriyaṁ olokento Buddhaguṇe āvajjetvā nivāsaṭṭhāne rakkhāvaraṇatthāya puna brahmamantaṁ bandhanto **“apetayan”**ti-ādimāha.

18. “Apetayaṁ cakkhumā ekarājā,
Harissavaṇṇo pathavippabhāso.
Taṁ taṁ namassāmi harissavaṇṇaṁ pathavippabhāsaṁ,
Tayājja guttā viharemu rattiṁ.

Ye brāhmaṇā vedagū sabbadhamme,
Te me namo te ca maṁ pālayantu.
Namatthu Buddhānaṁ namatthu bodhiyā,
Namo vimuttānaṁ namo vimuttiyā.
Imaṁ so parittaṁ katvā, moro vāsamakappayī”ti.

Tattha **apetī**ti apayāti atthaṁ gacchati. **Imaṁ so parittaṁ katvā, moro vāsamakappayī**ti idampi abhisambuddho hutvā āha. Tassattho—

အညတရဿ ပါပံ ဒုဿီလျံ သမေတိ။ **အသတာ အသန္တိ** ဧတေသု အညတရေန အသတာ အနာစာရဂေါစရသမ္ပန္နေန သဟ ဉာတရဿ အသံ အသာဓုကမ္မံ သမေတိ၊ ဂူထာဒီနိ ဝိယ ဂူထာဒီဟိ ဧကတော သံသန္ဒတိ သဒိသံ နိဗ္ဗိသေသမေဝ ဟောတီတိ။

ဧဝံ ဝတွာ စ ပန ဗောဓိသတ္တော “မဟာရာဇ ရညာ နာမ အတိလုဒ္ဒေန န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ပရဿ သန္တကံ နာမ နာသေတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ရာဇာနံ ဩဝဒိတွာ အဿေ အဂ္ဃာပေတွာ ဘူတမေဝ မူလံ ဒါပေသိ။ အဿဝါဏိဇာ ယထာသဘာဝမေဝ မူလံ လဘိတွာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ အဂမံသု။ ရာဇာပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒွေ အဿာ ဣမေ ဒွေ ဒုဋ္ဌဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သုဟနုဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-မောရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၉)

ဥဒေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘိက္ခု ဘိက္ခူဟိ သတ္ထု သန္တိကံ နီတော “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော”တိ ဝုတ္တေ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ “ကိံ ဒိသွာ”တိ ဝုတ္တေ “ဧကံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မာတုဂါမံ ဩလောကေတွာ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဘိက္ခု မာတုဂါမော နာမ ကသ္မာ တုမှာဒိသာနံ စိတ္တံ နာလုဠေဿတိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာနမ္ပိ ဟိ မာတုဂါမဿ သဒ္ဒံ သုတွာ သတ္တ ဝဿသတာနိ အသမုဒါစိဏ္ဏကိလေသာ ဩကာသံ လဘိတွာ ခဏေနေဝ သမုဒါစရိံသု။ ဝိသုဒ္ဓါပိ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ၊ ဥတ္တမယသသမင်္ဂိနောပိ အာယသက္ယံ ပါပုဏန္တိ၊ ပဂေဝ အပရိသုဒ္ဓါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မောရယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အဏ္ဍကာလေပိ ကဏိကာရမကုဠဝဏ္ဏအဏ္ဍကောသော ဟုတွာ အဏ္ဍံ ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခန္တော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အဟောသိ ဒဿနီယော ပါသာဒိကော ပက္ခာနံ အန္တရေ သုရတ္တရာဇိဝိရာဇိတော၊ သော

bhikkhave so moro imaṁ parittaṁ imaṁ rakkhaṁ katvā attano nivāsaṭṭhāne vāsaṁ kappayittha, tassa rattiṁ vā divā vā imassa parittassānubhāvena neva bhayaṁ, na lomahaṁso ahosi.

Atheko Bārāṇasiyā avidūre Nesādagāmavāsī nesādo Himavantapadese vicaranto tasmiṁ Daṇḍakahiraññapabbatamatthake nisinnaṁ bodhisattaṁ disvā āgantvā puttassa ārocesi. Athekadivasaṁ Khemā nāma Bārāṇasirañño devī supinena suvaṇṇavaṇṇaṁ moraṁ dhammaṁ desentaṁ disvā pabuddhakāle rañño ārocesi “ahaṁ deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammaṁ sotukāmā”ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā “brāhmaṇā jānissantī”ti āhaṁsu. Brāhmaṇā taṁ sutvā “suvaṇṇavaṇṇā morā nāma hontī”ti vatvā “kattha hontī”ti vutte “nesādā jānissantī”ti āhaṁsu. Rājā nesāde sannipātetvā pucchi. Atha so nesādaputto “āma mahārāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇo moro vasatī”ti āha. Tena hi taṁ moraṁ amāretvā bandhitvāva ānehīti. Nesādo gantvā tassa gocarabhūmiyaṁ pāse oḍḍesi. Morena akkantaṭṭhānepi pāso na sañcarati. Nesādo gaṇhituṁ asakkonto satta vassāni vicaritvā tattheva kālamakāsi. Khemāpi devī patthitaṁ alabhamānā kālamakāsi.

Rājā “moraṁ me nissāya devī kālakatā”ti kujjhitvā “Himavantapadese Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇo moro vasati, ye tassa maṁsaṁ khādanti, te ajarā amarā hontī”ti akkharaṁ suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā suvaṇṇapaṭṭaṁ mañjūsāya nikkhipāpesi. Tasmiṁ kālakate añño rājā rajjaṁ patvā suvaṇṇapaṭṭaṁ vācetvā “ajaro amaro bhavissāmī”ti aññaṁ nesādaṁ pesesi. Sopi gantvā bodhisattaṁ gahetuṁ asakkonto tattheva kālamakāsi. Eteneva niyāmena cha rājaparivaṭṭā gatā. Atha sattamo rājā rajjaṁ patvā ekaṁ nesādaṁ pahiṇi. So gantvā bodhisattena akkantaṭṭhānepi pāsassa asañcaraṇabhāvaṁ, attano parittaṁ katvā gocarabhūmigamanabhāvañcassa ñatvā paccantaṁ otaritvā ekaṁ moriṁ gahetvā yathā hatthatāḷasaddena naccati, accharāsaddena ca vassati, evaṁ sikkhāpetvā taṁ ādāya gantvā morena

ဘိက္ခဝေ သော မောရော ဣမံ ပရိတ္တံ ဣမံ ရက္ခံ ကတွာ အတ္တနော နိဝါသဋ္ဌာနေ ဝါသံ ကပ္ပယိတ္ထ၊ တဿ ရတ္တိံ ဝါ ဒိဝါ ဝါ ဣမဿ ပရိတ္တဿာနုဘာဝေန နေဝ ဘယံ, န လောမဟံသော အဟောသိ။

အထေကော ဗာရာဏသိယာ အဝိဒူရေ နေသာဒဂါမဝါသီ နေသာဒေါ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝိစရန္တော တသ္မိံ ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတမတ္ထကေ နိသိန္နံ ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ အာဂန္တွာ ပုတ္တဿ အာရောစေသိ။ အထေကဒိဝသံ ခေမာ နာမ ဗာရာဏသိရညော ဒေဝီ သုပိနေန သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ မောရံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တံ ဒိသွာ ပဗုဒ္ဓကာလေ ရညော အာရောစေသိ “အဟံ ဒေဝ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏဿ မောရဿ ဓမ္မံ သောတုကာမာ”တိ။ ရာဇာ အမစ္စေ ပုစ္ဆိ။ အမစ္စာ “ဗြာဟ္မဏာ ဇာနိဿန္တီ”တိ အာဟံသု။ ဗြာဟ္မဏာ တံ သုတွာ “သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ မောရာ နာမ ဟောန္တီ”တိ ဝတွာ “ကတ္ထ ဟောန္တီ”တိ ဝုတ္တေ “နေသာဒါ ဇာနိဿန္တီ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ နေသာဒေ သန္နိပါတေတွာ ပုစ္ဆိ။ အထ သော နေသာဒပုတ္တော “အာမ မဟာရာဇ, ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတော နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော မောရော ဝသတီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ တံ မောရံ အမာရေတွာ ဗန္ဓိတွာဝ အာနေဟီတိ။ နေသာဒေါ ဂန္တွာ တဿ ဂေါစရဘူမိယံ ပါသေ ဩဍ္ဍေသိ။ မောရေန အက္ကန္တဋ္ဌာနေပိ ပါသော န သဉ္စရတိ။ နေသာဒေါ ဂဏှိတုံ အသက္ကောန္တော သတ္တ ဝဿာနိ ဝိစရိတွာ တတ္ထေဝ ကာလမကာသိ။ ခေမာပိ ဒေဝီ ပတ္ထိတံ အလဘမာနာ ကာလမကာသိ။

ရာဇာ ‘‘မောရံ မေ နိဿာယ ဒေဝီ ကာလကတာ’’တိ ကုဇ္ဈိတွာ “ဟိမဝန္တပဒေသေ ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတော နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော မောရော ဝသတိ၊ ယေ တဿ မံသံ ခါဒန္တိ၊ တေ အဇရာ အမရာ ဟောန္တီ”တိ အက္ခရံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခါပေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ မဉ္ဇူသာယ နိက္ခိပါပေသိ။ တသ္မိံ ကာလကတေ အညော ရာဇာ ရဇ္ဇံ ပတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ ဝါစေတွာ “အဇရော အမရော ဘဝိဿာမီ”တိ အညံ နေသာဒံ ပေသေသိ။ သောပိ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ ကာလမကာသိ။ ဧတေနေဝ နိယာမေန ဆ ရာဇပရိဝဋ္ဋာ ဂတာ။ အထ သတ္တမော ရာဇာ ရဇ္ဇံ ပတွာ ဧကံ နေသာဒံ ပဟိဏိ။ သော ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တေန အက္ကန္တဋ္ဌာနေပိ ပါသဿ အသဉ္စရဏဘာဝံ, အတ္တနော ပရိတ္တံ ကတွာ ဂေါစရဘူမိဂမနဘာဝဉ္စဿ ဉတွာ ပစ္စန္တံ ဩတရိတွာ ဧကံ မောရိံ ဂဟေတွာ ယထာ ဟတ္ထတာဠသဒ္ဒေန နစ္စတိ၊ အစ္ဆရာသဒ္ဒေန စ ဝဿတိ၊ ဧဝံ သိက္ခာပေတွာ တံ အာဒါယ ဂန္တွာ မောရေန

paritte akate pātoyeva pāsayaṭṭhiyo ropetvā pāse oḍḍetvā moriṁ vassāpesi. Moro visabhāgaṁ mātugāmasaddaṁ sutvā kilesāturo hutvā parittaṁ kātuṁ asakkuṇitvā gantvā pāse bajjhi. Atha naṁ nesādo gahetvā gantvā Bārāṇasirañño adāsi.

Rājā tassa rūpasampattiṁ disvā tuṭṭhamānaso āsanaṁ dāpesi. Bodhisatto paññattāsane nisīditvā “mahārāja kasmā maṁ gaṇhāpesī”ti pucchi. Ye kira tava maṁsaṁ khādanti, te ajarā amarā honti, svāhaṁ tava maṁsaṁ khāditvā ajaro amaro hotukāmo taṁ gaṇhāpesinti. Mahārāja mama tāva maṁsaṁ khādantā ajarā amarā hontu, ahaṁ pana marissāmīti. Āma marissasīti. Mayi marante pana mama maṁsameva khāditvā kinti katvā na marissantīti. Tvaṁ suvaṇṇavaṇṇo, tasmā kira tava maṁsaṁ khādakā ajarā amarā bhavissantīti. Mahārāja ahaṁ pana na akāraṇā suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe panāhaṁ imasmiṁyeva nagare cakkavattī rājā hutvā sayampi pañca sīlāni rakkhiṁ, sakalacakkavāḷavāsinopi rakkhāpesiṁ, svāhaṁ kālaṁ karitvā Tāvatiṁsabhavane nibbatto, tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cuto aññassa akusalassa nissandena morayoniyaṁ nibbattitvāpi porāṇasīlānubhāvena suvaṇṇavaṇṇo jātoti. “Tvaṁ cakkavattī rājā hutvā sīlaṁ rakkhitvā sīlaphalena suvaṇṇavaṇṇo jāto”ti kathamidaṁ amhehi saddhātabbaṁ. Atthi no koci sakkhīti. Atthi mahārājāti. Ko nāmāti. Mahārāja ahaṁ cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṁ, so me ratho maṅgalapokkharaṇiyā antobhūmiyaṁ nidahāpito, taṁ maṅgalapokkharaṇito ukkhipāpehi, so me sakkhi bhavissatīti.

Rājā “sādhū”ti paṭissuṇitvā pokkharaṇito udakaṁ harāpetvā rathaṁ nīharāpetvā bodhisattassa saddahi. Bodhisatto “mahārāja ṭhapetvā amatamahānibbānaṁ avasesā sabbe saṅkhatadhammā hutvā abhāvino aniccā khayavayadhammāyevā”ti rañño dhammaṁ desetvā rājānaṁ pañcasu sīlesu patiṭṭhāpesi. Rājā pasanno bodhisattaṁ rajjena pūjetvā mahantaṁ sakkāraṁ akāsi. So rajjaṁ tasseva paṭiniyyādetvā katipāhaṁ vasitvā “appamatto hohi mahārājā”ti ovaditvā

ပရိတ္တေ အကတေ ပါတောယေဝ ပါသယဋ္ဌိယော ရောပေတွာ ပါသေ ဩဍ္ဍေတွာ မောရိံ ဝဿာပေသိ။ မောရော ဝိသဘာဂံ မာတုဂါမသဒ္ဒံ သုတွာ ကိလေသာတုရော ဟုတွာ ပရိတ္တံ ကာတုံ အသက္ကုဏိတွာ ဂန္တွာ ပါသေ ဗဇ္ဈိ။ အထ နံ နေသာဒေါ ဂဟေတွာ ဂန္တွာ ဗာရာဏသိရညော အဒါသိ။

ရာဇာ တဿ ရူပသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ တုဋ္ဌမာနသော အာသနံ ဒါပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “မဟာရာဇ ကသ္မာ မံ ဂဏှာပေသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ယေ ကိရ တဝ မံသံ ခါဒန္တိ၊ တေ အဇရာ အမရာ ဟောန္တိ၊ သွာဟံ တဝ မံသံ ခါဒိတွာ အဇရော အမရော ဟောတုကာမော တံ ဂဏှာပေသိန္တိ။ မဟာရာဇ မမ တာဝ မံသံ ခါဒန္တာ အဇရာ အမရာ ဟောန္တု၊ အဟံ ပန မရိဿာမီတိ။ အာမ မရိဿသီတိ။ မယိ မရန္တေ ပန မမ မံသမေဝ ခါဒိတွာ ကိန္တိ ကတွာ န မရိဿန္တီတိ။ တွံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော၊ တသ္မာ ကိရ တဝ မံသံ ခါဒကာ အဇရာ အမရာ ဘဝိဿန္တီတိ။ မဟာရာဇ အဟံ ပန န အကာရဏာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေ ပနာဟံ ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ စက္ကဝတ္တီ ရာဇာ ဟုတွာ သယမ္ပိ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခိံ၊ သကလစက္ကဝါဠဝါသိနောပိ ရက္ခာပေသိံ၊ သွာဟံ ကာလံ ကရိတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တော၊ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စုတော အညဿ အကုသလဿ နိဿန္ဒေန မောရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာပိ ပေါရာဏသီလာနုဘာဝေန သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဇာတောတိ။ “တွံ စက္ကဝတ္တီ ရာဇာ ဟုတွာ သီလံ ရက္ခိတွာ သီလဖလေန သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဇာတော”တိ ကထမိဒံ အမှေဟိ သဒ္ဓါတဗ္ဗံ။ အတ္ထိ နော ကောစိ သက္ခီတိ။ အတ္ထိ မဟာရာဇာတိ။ ကော နာမာတိ။ မဟာရာဇ အဟံ စက္ကဝတ္တိကာလေ ရတနမယေ ရထေ နိသီဒိတွာ အာကာသေ ဝိစရိံ၊ သော မေ ရထော မင်္ဂလပေါက္ခရဏိယာ အန္တောဘူမိယံ နိဒဟာပိတော၊ တံ မင်္ဂလပေါက္ခရဏိတော ဥက္ခိပါပေဟိ၊ သော မေ သက္ခိ ဘဝိဿတီတိ။

ရာဇာ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ပေါက္ခရဏိတော ဥဒကံ ဟရာပေတွာ ရထံ နီဟရာပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သဒ္ဒဟိ။ ဗောဓိသတ္တော “မဟာရာဇ ဌပေတွာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ အဝသေသာ သဗ္ဗေ သင်္ခတဓမ္မာ ဟုတွာ အဘာဝိနော အနိစ္စာ ခယဝယဓမ္မာယေဝါ”တိ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ရာဇာနံ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ရာဇာ ပသန္နော ဗောဓိသတ္တံ ရဇ္ဇေန ပူဇေတွာ မဟန္တံ သက္ကာရံ အကာသိ။ သော ရဇ္ဇံ တဿေဝ ပဋိနိယျာဒေတွာ ကတိပါဟံ ဝသိတွာ “အပ္ပမတ္တော ဟောဟိ မဟာရာဇာ”တိ ဩဝဒိတွာ

ākāse uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbatameva agamāsi. Rājāpi bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhahi. Tadā rājā Ānando ahosi, suvaṇṇamoro pana ahameva ahosinti.

Morajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Vinīlajātakavaṇṇanā (160)

Evameva nūna rājānanti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Devadatte hi Gayāsīsagatānaṁ dvinnaṁ aggasāvakānaṁ sugatālayaṁ dassetvā nipanne ubhopi therā dhammaṁ desetvā attano nissitake ādāya Veḷuvanaṁ agamiṁsu. Te Satthārā "Sāriputta Devadatto tumhe disvā kiṁ akāsī"ti puṭṭhā "bhante sugatālayaṁ dassetvā mahāvināsaṁ pāpuṇī"ti ārocesuṁ. Satthā "na kho Sāriputta Devadatto idāneva mama anukiriyaṁ karonto vināsaṁ patto, pubbepi pāpuṇiyevā"ti vatvā therehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ Videharāje rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbatti. So vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇahaṁsarājassa gocarabhūmiyaṁ kākiyā saddhiṁ saṁvāso ahosi, sā puttaṁ vijāyi. So neva mātupatirūpako ahosi, na pitu. Athassa vinīlakadhātukattā "Vinīlako"tveva nāmaṁ akaṁsu. Haṁsarājā abhiṇhaṁ gantvā puttaṁ passati. Apare panassa dve haṁsapotakā puttā ahesuṁ. Te pitaraṁ abhiṇhaṁ manussapathaṁ gacchantaṁ disvā pucchiṁsu "tāta tumhe kasmā abhiṇhaṁ manussapathaṁ gacchathā"ti. Tātā ekāya me kākiyā saddhiṁ saṁvāsamanvāya eko putto jāto, "Vinīlako"tissa nāmaṁ, tamahaṁ daṭṭhuṁ gacchāmīti. Kahaṁ

အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဒဏ္ဍကဟိရညပဗ္ဗတမေဝ အဂမာသိ။ ရာဇာပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ သုဝဏ္ဏမောရော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

မောရဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဝိနီလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၀)

ဧဝမေဝ နူန ရာဇာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ သုဂတာလယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တေ ဟိ ဂယာသီသဂတာနံ ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ သုဂတာလယံ ဒဿေတွာ နိပန္နေ ဥဘောပိ ထေရာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ အတ္တနော နိဿိတကေ အာဒါယ ဝေဠုဝနံ အဂမိံသု။ တေ သတ္ထာရာ “သာရိပုတ္တ ဒေဝဒတ္တော တုမှေ ဒိသွာ ကိံ အကာသီ”တိ ပုဋ္ဌာ “ဘန္တေ သုဂတာလယံ ဒဿေတွာ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏီ”တိ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ခေါ သာရိပုတ္တ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မမ အနုကိရိယံ ကရောန္တော ဝိနာသံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ ပါပုဏိယေဝါ”တိ ဝတွာ ထေရေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယံ ဝိဒေဟရာဇေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာသိ။ တဒါ ဧကဿ သုဝဏ္ဏဟံသရာဇဿ ဂေါစရဘူမိယံ ကာကိယာ သဒ္ဓိံ သံဝါသော အဟောသိ၊ သာ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ သော နေဝ မာတုပတိရူပကော အဟောသိ, န ပိတု။ အထဿ ဝိနီလကဓာတုကတ္တာ “ဝိနီလကော”တွေဝ နာမံ အကံသု။ ဟံသရာဇာ အဘိဏှံ ဂန္တွာ ပုတ္တံ ပဿတိ။ အပရေ ပနဿ ဒွေ ဟံသပေါတကာ ပုတ္တာ အဟေသုံ။ တေ ပိတရံ အဘိဏှံ မနုဿပထံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပုစ္ဆိံသု “တာတ တုမှေ ကသ္မာ အဘိဏှံ မနုဿပထံ ဂစ္ဆထာ”တိ။ တာတာ ဧကာယ မေ ကာကိယာ သဒ္ဓိံ သံဝါသမန္ဝာယ ဧကော ပုတ္တော ဇာတော၊ “ဝိနီလကော”တိဿ နာမံ၊ တမဟံ ဒဋ္ဌုံ ဂစ္ဆာမီတိ။ ကဟံ

panete vasantīti. Videharaṭṭhe Mithilāya avidūre asukasmiṁ nāma ṭhāne ekasmiṁ tālagge vasantīti. “Tāta manussapatho nāma sāsaṅko sappaṭibhayo, tumhe mā gacchatha, mayaṁ gantvā taṁ ānessāmā”ti dve haṁsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā taṁ Vinīlakaṁ ekasmiṁ daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena daṇḍakoṭiyaṁ ḍaṁsitvā Mithilānagaramatthakena pāyiṁsu. Tasmiṁ khaṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare nisīditvā nagaraṁ padakkhiṇaṁ karoti. Vinīlako taṁ disvā cintesi “mayhaṁ Videharaññā kiṁ nānākāraṇaṁ, esa catusindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṁ anusañcarati, ahaṁ pana haṁsayuttarathe nisīditvā gacchāmī”ti. So ākāsena gacchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

19. “Evameva nūna rājānaṁ, Vedehaṁ Mithilaggahaṁ.
Assā vahanti ājaññā, yathā haṁsā vinīlakan”ti.

Tattha **evamevā**ti evaṁ eva, **nūnā**ti parivitakke nipāto. Ekaṁsepi vaṭṭatiyeva. **Vedehan**ti Videharaṭṭhasāmikaṁ[1]. **Mithilaggahan**ti mithilagehaṁ, mithilāyaṁ gharaṁ pariggahetvā vasamānanti attho. **Ājaññā**ti kāraṇākāraṇajānanakā. **Yathā haṁsā vinīlakan**ti yathā ime haṁsā maṁ vinīlakaṁ vahanti, evameva vahantīti.

Haṁsapotakā tassa vacanaṁ sutvā kujjhitvā “idheva naṁ pātetvā gamissāmā”ti cittaṁ uppādetvāpi “evaṁ kate pitā no kiṁ vakkhatī”ti garahabhayena pitu santikaṁ netvā tena katakiriyaṁ pitu ācikkhiṁsu. Atha naṁ pitā kujjhitvā “kiṁ tvaṁ mama puttehi adhikatarosi, yo[2] mama putte abhibhavitvā rathe yuttasindhave viya karosi, attano pamāṇaṁ na jānāsi. Imaṁ ṭhānaṁ tava agocaro, attano mātu vasanaṭṭhānameva gacchāhī”ti tajjetvā dutiyaṁ gāthamāha—

20. “Vinīla duggaṁ bhajasi, abhūmiṁ tāta sevasi.
Gāmantakāni sevassu, etaṁ mātālayaṁ tavā”ti.

Tattha **Vinīlā**ti taṁ nāmenālapati. **Duggaṁ bhajasī**ti imesaṁ vasena giriduggaṁ bhajasi. **Abhūmiṁ tāta sevasī**ti tāta girivisamaṁ nāma tava

1. Videharaṭṭhissaraṁ (Sī) 2. Sotvaṁ (Ka)

ပနေတေ ဝသန္တီတိ။ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယ အဝိဒူရေ အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ ဧကသ္မိံ တာလဂ္ဂေ ဝသန္တီတိ။ “တာတ မနုဿပထော နာမ သာသင်္ကော သပ္ပဋိဘယော၊ တုမှေ မာ ဂစ္ဆထ၊ မယံ ဂန္တွာ တံ အာနေဿာမာ”တိ ဒွေ ဟံသပေါတကာ ပိတရာ အာစိက္ခိတသညာယ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ဝိနီလကံ ဧကသ္မိံ ဒဏ္ဍကေ နိသီဒါပေတွာ မုခတုဏ္ဍကေန ဒဏ္ဍကောဋိယံ ဍံသိတွာ မိထိလာနဂရမတ္ထကေန ပါယိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဝိဒေဟရာဇာ သဗ္ဗသေတစတုသိန္ဓဝယုတ္တရထဝရေ နိသီဒိတွာ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောတိ။ ဝိနီလကော တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “မယှံ ဝိဒေဟရညာ ကိံ နာနာကာရဏံ၊ ဧသ စတုသိန္ဓဝယုတ္တရထေ နိသီဒိတွာ နဂရံ အနုသဉ္စရတိ၊ အဟံ ပန ဟံသယုတ္တရထေ နိသီဒိတွာ ဂစ္ဆာမီ”တိ။ သော အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၉။ “ဧဝမေဝ နူန ရာဇာနံ၊ ဝေဒေဟံ မိထိလဂ္ဂဟံ။
အဿာ ဝဟန္တိ အာဇညာ၊ ယထာ ဟံသာ ဝိနီလက”န္တိ။

တတ္ထ **ဧဝမေဝါ**တိ ဧဝံ ဧဝ၊ **နူနာ**တိ ပရိဝိတက္ကေ နိပါတော။ ဧကံသေပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ **ဝေဒေဟ**န္တိ ဝိဒေဟရဋ္ဌသာမိကံ[၁]။ **မိထိလဂ္ဂဟ**န္တိ မိထိလဂေဟံ၊ မိထိလာယံ ဃရံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝသမာနန္တိ အတ္ထော။ **အာဇညာ**တိ ကာရဏာကာရဏဇာနနကာ။ **ယထာ ဟံသာ ဝိနီလက**န္တိ ယထာ ဣမေ ဟံသာ မံ ဝိနီလကံ ဝဟန္တိ၊ ဧဝမေဝ ဝဟန္တီတိ။

ဟံသပေါတကာ တဿ ဝစနံ သုတွာ ကုဇ္ဈိတွာ “ဣဓေဝ နံ ပါတေတွာ ဂမိဿာမာ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာပိ “ဧဝံ ကတေ ပိတာ နော ကိံ ဝက္ခတီ”တိ ဂရဟဘယေန ပိတု သန္တိကံ နေတွာ တေန ကတကိရိယံ ပိတု အာစိက္ခိံသု။ အထ နံ ပိတာ ကုဇ္ဈိတွာ “ကိံ တွံ မမ ပုတ္တေဟိ အဓိကတရောသိ၊ ယော[၂] မမ ပုတ္တေ အဘိဘဝိတွာ ရထေ ယုတ္တသိန္ဓဝေ ဝိယ ကရောသိ၊ အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာသိ။ ဣမံ ဌာနံ တဝ အဂေါစရော၊ အတ္တနော မာတု ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆာဟီ”တိ တဇ္ဇေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၂၀။ “ဝိနီလ ဒုဂ္ဂံ ဘဇသိ၊ အဘူမိံ တာတ သေဝသိ။
ဂါမန္တကာနိ သေဝဿု၊ ဧတံ မာတာလယံ တဝါ”တိ။

တတ္ထ **ဝိနီလာ**တိ တံ နာမေနာလပတိ။ **ဒုဂ္ဂံ ဘဇသီ**တိ ဣမေသံ ဝသေန ဂိရိဒုဂ္ဂံ ဘဇသိ။ **အဘူမိံ တာတ သေဝသီ**တိ တာတ ဂိရိဝိသမံ နာမ တဝ

၁-ဝိဒေဟရဋ္ဌိဿရံ (သီ) ၂-သောတွံ (က)

abhūmi, taṁ sevasi upagacchasi. **Etaṁ mātālayaṁ tavā**ti etaṁ gāmantaṁ ukkāraṭṭhānaṁ āmakasusānaṭṭhānañca tava mātu ālayaṁ gehaṁ vasanaṭṭhānaṁ, tattha gacchāhīti. Evaṁ taṁ tajjetvā “gacchatha, naṁ Mithilanagarassa ukkārabhūmiyaññeva otāretvā ethā”ti putte āṇāpesi, te tathā akaṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Vinīlako Devadatto ahosi, dve haṁsapotakā dve aggasāvakā ahesuṁ, pitā Ānando ahosi, Videharājā pana ahameva ahosin”ti.

Vinīlajātakavaṇṇanā dasamā.

Daḷhavaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Rājovādañca Siṅgālaṁ, Sūkaraṁ Uragaṁ Bhaggaṁ.
Alīnacittaguṇañca, Suhanu Moravinīlaṁ.

---

2. Santhavavagga

1. Indasamānagottajātakavaṇṇanā (161)

Na santhavaṁ kāpurisena kayirāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ dubbacajātikaṁ ārabbha kathesi. Tassa vatthu Navakanipāte **Gijjhajātake**[1] āvi bhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ “pubbepi tvaṁ bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṁ vacanaṁ akatvā mattahatthipādehi sañcuṇṇito”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuḍḍhippatto gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā pañcannaṁ isisatānaṁ gaṇasatthā hutvā Himavantapadese vāsaṁ kappesi. Tadā tesu tāpasesu Indasamānagotto nāmeko

1. Khu 5. 187 piṭṭhe.

အဘူမိ၊ တံ သေဝသိ ဥပဂစ္ဆသိ။ **ဧတံ မာတာလယံ တဝါ**တိ ဧတံ ဂါမန္တံ ဥက္ကာရဋ္ဌာနံ အာမကသုသာနဋ္ဌာနဉ္စ တဝ မာတု အာလယံ ဂေဟံ ဝသနဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထ ဂစ္ဆာဟီတိ။ ဧဝံ တံ တဇ္ဇေတွာ “ဂစ္ဆထ, နံ မိထိလနဂရဿ ဥက္ကာရဘူမိယညေဝ ဩတာရေတွာ ဧထာ”တိ ပုတ္တေ အာဏာပေသိ၊ တေ တထာ အကံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဝိနီလကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဒွေ ဟံသပေါတကာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ အဟေသုံ၊ ပိတာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဝိဒေဟရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝိနီလဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ဒဠှဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ရာဇောဝါဒဉ္စ သိင်္ဂါလံ၊ သူကရံ ဥရဂံ ဘဂ္ဂံ။
အလီနစိတ္တဂုဏဉ္စ၊ သုဟနု မောရဝိနီလံ။

၂-သန္ထဝဝဂ္ဂ

၁-ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၁)

န သန္ထဝံ ကာပုရိသေန ကယိရာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဒုဗ္ဗစဇာတိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ဝတ္ထု နဝကနိပါတေ **ဂိဇ္ဈဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန တံ ဘိက္ခုံ “ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဘိက္ခု ဒုဗ္ဗစတာယ ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ အကတွာ မတ္တဟတ္ထိပါဒေဟိ သဉ္စုဏ္ဏိတော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော ဃရာဝါသံ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စန္နံ ဣသိသတာနံ ဂဏသတ္ထာ ဟုတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဒါ တေသု တာပသေသု ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တော နာမေကော

၁-ခု ၅-၁၈၇-ပိဋ္ဌေ။

tāpaso ahosi dubbaco anovādako. So ekaṁ hatthipotakaṁ posesi. Bodhisatto sutvā taṁ pakkositvā “saccaṁ kira tvaṁ hatthipotakaṁ posesī”ti pucchi. Saccaṁ ācariya, matamātikaṁ ekaṁ hatthipotakaṁ posemīti. Hatthino nāma vuḍḍhippattā posakeyeva mārenti, mā taṁ posehīti. Tena vinā vattituṁ na sakkomi ācariyāti. Tena hi paññāyissasīti. So tena posiyamāno aparabhāge mahāsarīro ahosi.

Athekasmiṁ kāle te isayo vanamūlaphalāphalatthāya dūraṁ gantvā tattheva katipāhaṁ vasiṁsu. Hatthīpi aggadakkhiṇavāte pabhinnamado hutvā tassa paṇṇasālaṁ viddhaṁsetvā pānīyaghaṭaṁ bhinditvā pāsāṇaphalakaṁ khipitvā ālambanaphalakaṁ luñcitvā “taṁ tāpasaṁ māretvāva gamissāmī”ti ekaṁ gahanaṭṭhānaṁ pavisitvā tassa āgamanamaggaṁ olokento aṭṭhāsi. Indasamānagotto tassa gocaraṁ gahetvā sabbesaṁ puratova āgacchanto taṁ disvā pakatisaññāyevassa santikaṁ agamāsi. Atha naṁ so hatthī gahanaṭṭhānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṁ pātetvā sīsaṁ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā madditvā koñcanādaṁ katvā araññaṁ pāvisi. Sesatāpasā taṁ pavattiṁ bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto “kāpurisehi nāma saddhiṁ saṁsaggo na kātabbo”ti vatvā imā gāthā āha—

21. “Na santhavaṁ kāpurisena kayirā,
Ariyo anariyena pajānamatthaṁ.
Cirānuvutthopi karoti pāpaṁ,
Gajo yathā Indasamānagottaṁ.

22. Yaṁ tveva jaññā sadiso mamanti,
Sīlena paññāya sutena cāpi.
Teneva mettiṁ kayirātha saddhiṁ,
Sukho have sappurisena saṅgamo”ti.

Tattha **na santhavaṁ kāpurisena kayirā**ti kucchitena kodhapurisena saddhiṁ taṇhāsanthavaṁ vā mittasanthavaṁ vā na kayirātha. **Ariyo anariyena**

တာပသော အဟောသိ ဒုဗ္ဗစော အနောဝါဒကော။ သော ဧကံ ဟတ္ထိပေါတကံ ပေါသေသိ။ ဗောဓိသတ္တော သုတွာ တံ ပက္ကောသိတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဟတ္ထိပေါတကံ ပေါသေသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သစ္စံ အာစရိယ, မတမာတိကံ ဧကံ ဟတ္ထိပေါတကံ ပေါသေမီတိ။ ဟတ္ထိနော နာမ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာ ပေါသကေယေဝ မာရေန္တိ၊ မာ တံ ပေါသေဟီတိ။ တေန ဝိနာ ဝတ္တိတုံ န သက္ကောမိ အာစရိယာတိ။ တေန ဟိ ပညာယိဿသီတိ။ သော တေန ပေါသိယမာနော အပရဘာဂေ မဟာသရီရော အဟောသိ။

အထေကသ္မိံ ကာလေ တေ ဣသယော ဝနမူလဖလာဖလတ္ထာယ ဒူရံ ဂန္တွာ တတ္ထေဝ ကတိပါဟံ ဝသိံသု။ ဟတ္ထီပိ အဂ္ဂဒက္ခိဏဝါတေ ပဘိန္နမဒေါ ဟုတွာ တဿ ပဏ္ဏသာလံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ ပါနီယဃဋံ ဘိန္ဒိတွာ ပါသာဏဖလကံ ခိပိတွာ အာလမ္ဗနဖလကံ လုဉ္စိတွာ “တံ တာပသံ မာရေတွာဝ ဂမိဿာမီ”တိ ဧကံ ဂဟနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ တဿ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တော တဿ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗေသံ ပုရတောဝ အာဂစ္ဆန္တော တံ ဒိသွာ ပကတိသညာယေဝဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သော ဟတ္ထီ ဂဟနဋ္ဌာနာ နိက္ခမိတွာ သောဏ္ဍာယ ပရာမသိတွာ ဘူမိယံ ပါတေတွာ သီသံ ပါဒေန အက္ကမိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ မဒ္ဒိတွာ ကောဉ္စနာဒံ ကတွာ အရညံ ပါဝိသိ။ သေသတာပသာ တံ ပဝတ္တိံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော “ကာပုရိသေဟိ နာမ သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂေါ န ကာတဗ္ဗော”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

၂၁။ “န သန္ထဝံ ကာပုရိသေန ကယိရာ၊
အရိယော အနရိယေန ပဇာနမတ္ထံ။
စိရာနုဝုတ္ထောပိ ကရောတိ ပါပံ၊
ဂဇော ယထာ ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တံ။

၂၂။ ယံ တွေဝ ဇညာ သဒိသော မမန္တိ၊
သီလေန ပညာယ သုတေန စာပိ။
တေနေဝ မေတ္တိံ ကယိရာထ သဒ္ဓိံ၊
သုခေါ ဟဝေ သပ္ပုရိသေန သင်္ဂမော”တိ။

တတ္ထ **န သန္ထဝံ ကာပုရိသေန ကယိရာ**တိ ကုစ္ဆိတေန ကောဓပုရိသေန သဒ္ဓိံ တဏှာသန္ထဝံ ဝါ မိတ္တသန္ထဝံ ဝါ န ကယိရာထ။ **အရိယော အနရိယေန**

pajānamatthanti **ariyo**ti cattāro ariyā ācāra-ariyo liṅga-ariyo dassana-ariyo paṭivedha-ariyoti. Tesu ācāra-ariyo idha adhippeto. So pajānamatthaṁ atthaṁ pajānanto atthānatthakusalo ācāre ṭhito ariyapuggalo anariyena nillajjena dussīlena saddhiṁ santhavaṁ na kareyyāti attho. Kiṁ kāraṇā? **Cirānuvutthopi karoti pāpan**ti, yasmā anariyo ciraṁ ekato anuvutthopi taṁ ekato nivāsaṁ agaṇetvā karoti pāpaṁ lāmakakammaṁ karotiyeva. Yathā kiṁ? **Gajo yathā Indasamānagottan**ti, yathā so gajo Indasamānagottaṁ mārento pāpaṁ akāsīti attho. **Yaṁ tveva jaññā sadiso maman**ti-ādīsu yaṁ tveva puggalaṁ "ayaṁ mama sīlādīhi sadiso"ti jāneyya, teneva saddhiṁ mettiṁ kayirātha, sappurisena saddhiṁ samāgamo sukhāvahoti.

Evaṁ bodhisatto "anovādakena nāma na bhavitabbaṁ, susikkhitena bhavituṁ vaṭṭatī"ti isigaṇaṁ ovaditvā Indasamānagottassa sarīrakiccaṁ kāretvā brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Indasamānagotto ayaṁ dubbaco ahosi, gaṇasatthā pana ahameva ahosin"ti.

Indasamānagottajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Santhavajātakavaṇṇanā (162)

Na santhavasmā para'matthi pāpiyoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aggijuhanaṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā **Naṅguṭṭhajātake**[1] kathitasadisameva. Bhikkhū te aggiṁ juhante disvā "bhante jaṭilā nānappakāraṁ micchātapaṁ karonti, atthi nu kho ettha vuḍḍhī"ti Bhagavantaṁ pucchiṁsu. "Na bhikkhave etthakāci vuḍḍhi nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi aggijuhane vuḍḍhi atthīti saññāya ciraṁ aggiṁ juhitvā tasmiṁ kamme avuḍḍhimeva

1. Khu 5. 33 piṭṭhe.

ပဇာနမတ္ထန္တိ အရိယောတိ စတ္တာရော အရိယာ အာစာရအရိယော လိင်္ဂအရိယော ဒဿနအရိယော ပဋိဝေဓအရိယောတိ။ တေသု အာစာရအရိယော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ သော ပဇာနမတ္ထံ အတ္ထံ ပဇာနန္တော အတ္ထာနတ္ထကုသလော အာစာရေ ဌိတော အရိယပုဂ္ဂလော အနရိယေန နိလ္လဇ္ဇေန ဒုဿီလေန သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ န ကရေယျာတိ အတ္ထော။ ကိံ ကာရဏာ? **စိရာနုဝုတ္ထောပိ ကရောတိ ပါပန္တိ**၊ ယသ္မာ အနရိယော စိရံ ဧကတော အနုဝုတ္ထောပိ တံ ဧကတော နိဝါသံ အဂဏေတွာ ကရောတိ ပါပံ လာမကကမ္မံ ကရောတိယေဝ။ ယထာ ကိံ? **ဂဇော ယထာ ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တန္တိ**၊ ယထာ သော ဂဇော ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တံ မာရေန္တော ပါပံ အကာသီတိ အတ္ထော။ **ယံ တွေဝ ဇညာ သဒိသော မမန္တိ**အာဒီသု ယံ တွေဝ ပုဂ္ဂလံ “အယံ မမ သီလာဒီဟိ သဒိသော”တိ ဇာနေယျ၊ တေနေဝ သဒ္ဓိံ မေတ္တိံ ကယိရာထ၊ သပ္ပုရိသေန သဒ္ဓိံ သမာဂမော သုခါဝဟောတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော “အနောဝါဒကေန နာမ န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သုသိက္ခိတေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဣသိဂဏံ ဩဝဒိတွာ ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တဿ သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တော အယံ ဒုဗ္ဗစော အဟောသိ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သန္ထဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၂)

န သန္ထဝသ္မာ ပရ’မတ္ထိ ပါပိယောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အဂ္ဂိဇုဟနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ **နင်္ဂုဋ္ဌဇာတကေ**[၁] ကထိတသဒိသမေဝ။ ဘိက္ခူ တေ အဂ္ဂိံ ဇုဟန္တေ ဒိသွာ “ဘန္တေ ဇဋိလာ နာနပ္ပကာရံ မိစ္ဆာတပံ ကရောန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဧတ္ထ ဝုဍ္ဎီ”တိ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိံသု။ “န ဘိက္ခဝေ ဧတ္ထကာစိ ဝုဍ္ဎိ နာမ အတ္ထိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ အဂ္ဂိဇုဟနေ ဝုဍ္ဎိ အတ္ထီတိ သညာယ စိရံ အဂ္ဂိံ ဇုဟိတွာ တသ္မိံ ကမ္မေ အဝုဍ္ဎိမေဝ

၁-ခု ၅-၃၃-ပိဋ္ဌေ။

disvā aggiṁ udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā puna nivattitvāpi na olokesun”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitaro tassa jātaggiṁ gahetvā taṁ soḷasavassuddese ṭhitaṁ āhaṁsu “kiṁ tāta jātaggiṁ gahetvā araññe aggiṁ paricarissasi, udāhu tayo vede uggaṇhitvā kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā gharāvāsaṁ vasissasī”ti. So “na me gharāvāsena attho, araññe aggiṁ paricaritvā brahmalokaparāyaṇo bhavissāmī”ti jātaggiṁ gahetvā mātāpitaro vanditvā araññaṁ pavisitvā paṇṇasālāya vāsaṁ kappetvā aggiṁ paricari. So ekadivasaṁ nimantitaṭṭhānaṁ gantvā sappinā pāyāsaṁ labhitvā “imaṁ pāyāsaṁ mahābrahmuno yajissāmī”ti taṁ pāyāsaṁ āharitvā aggiṁ jāletvā “aggiṁ tāva bhavantaṁ sappiyuttaṁ pāyāsaṁ pāyemī”ti pāyāsaṁ aggimhi pakkhipi. Bahusinehe pāyāse aggimhi pakkhittamatteyeva aggi jalitvā paccuggatāhi accīhi paṇṇasālaṁ jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatasito palāyitvā bahi ṭhatvā “kāpurisehi nāma santhavo na kātabbo, idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

23. “Na santhavasmā para’matthi pāpiyo,
Yo santhavo kāpurisena hoti.
Santappito sappinā pāyasena,
Kicchākataṁ paṇṇakuṭiṁ adayhī”ti.

Tattha **na santhavasmā**ti taṇhāsanthavāpi ca mittasanthavāpi cāti duvidhāpi etasmā santhavā paraṁ uttari aññaṁ pāpataraṁ natthi, lāmakataraṁ nāma natthīti attho. **Yo santhavo kāpurisenā**ti yo pāpakena kāpurisena saddhiṁ duvidhopi santhavo, tato pāpataraṁ aññaṁ natthi. Kasmā? **Santappito -pa- adayhī**ti, yasmā sappinā ca pāyāsena ca santappitopi ayaṁ aggi mayā kicchena kataṁ paṇṇasālaṁ jhāpesīti attho.

So evaṁ vatvā “na me tayā mittadubbhinā attho”ti taṁ aggiṁ udakena nibbāpetvā sākhāhi pothetvā antohimavantaṁ pavisitvā ekaṁ sāmamigiṁ sīhassa ca byagghassa ca dīpino ca mukhaṁ lehantiṁ

ဒိသွာ အဂ္ဂိံ ဥဒကေန နိဗ္ဗာပေတွာ သာခါဒီဟိ ပေါထေတွာ ပုန နိဝတ္တိတွာပိ န ဩလောကေသု”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ မာတာပိတရော တဿ ဇာတဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ တံ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသေ ဌိတံ အာဟံသု “ကိံ တာတ ဇာတဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ အရညေ အဂ္ဂိံ ပရိစရိဿသိ၊ ဥဒါဟု တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေတွာ ဃရာဝါသံ ဝသိဿသီ”တိ။ သော “န မေ ဃရာဝါသေန အတ္ထော၊ အရညေ အဂ္ဂိံ ပရိစရိတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော ဘဝိဿာမီ”တိ ဇာတဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ပဏ္ဏသာလာယ ဝါသံ ကပ္ပေတွာ အဂ္ဂိံ ပရိစရိ။ သော ဧကဒိဝသံ နိမန္တိတဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သပ္ပိနာ ပါယာသံ လဘိတွာ “ဣမံ ပါယာသံ မဟာဗြဟ္မုနော ယဇိဿာမီ”တိ တံ ပါယာသံ အာဟရိတွာ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ “အဂ္ဂိံ တာဝ ဘဝန္တံ သပ္ပိယုတ္တံ ပါယာသံ ပါယေမီ”တိ ပါယာသံ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိပိ။ ဗဟုသိနေဟေ ပါယာသေ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တမတ္တေယေဝ အဂ္ဂိ ဇလိတွာ ပစ္စုဂ္ဂတာဟိ အစ္စီဟိ ပဏ္ဏသာလံ ဈာပေသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဘီတတသိတော ပလာယိတွာ ဗဟိ ဌတွာ “ကာပုရိသေဟိ နာမ သန္ထဝေါ န ကာတဗ္ဗော၊ ဣဒါနိ မေ ဣမိနာ အဂ္ဂိနာ ကိစ္ဆေန ကတာ ပဏ္ဏသာလာ ဈာပိတာ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၂၃။ “န သန္ထဝသ္မာ ပရ’မတ္ထိ ပါပိယော၊
ယော သန္ထဝေါ ကာပုရိသေန ဟောတိ။
သန္တပ္ပိတော သပ္ပိနာ ပါယသေန၊
ကိစ္ဆာကတံ ပဏ္ဏကုဋိံ အဒယှီ”တိ။

တတ္ထ **န သန္ထဝသ္မာ**တိ တဏှာသန္ထဝေါပိ စ မိတ္တသန္ထဝေါပိ စာတိ ဒုဝိဓာပိ ဧတသ္မာ သန္ထဝါ ပရံ ဥတ္တရိ အညံ ပါပတရံ နတ္ထိ၊ လာမကတရံ နာမ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ **ယော သန္ထဝေါ ကာပုရိသေနာ**တိ ယော ပါပကေန ကာပုရိသေန သဒ္ဓိံ ဒုဝိဓောပိ သန္ထဝေါ၊ တတော ပါပတရံ အညံ နတ္ထိ။ ကသ္မာ? **သန္တပ္ပိတော။ပ။ အဒယှီ**တိ၊ ယသ္မာ သပ္ပိနာ စ ပါယာသေန စ သန္တပ္ပိတောပိ အယံ အဂ္ဂိ မယာ ကိစ္ဆေန ကတံ ပဏ္ဏသာလံ ဈာပေသီတိ အတ္ထော။

သော ဧဝံ ဝတွာ “န မေ တယာ မိတ္တဒုဗ္ဘိနာ အတ္ထော”တိ တံ အဂ္ဂိံ ဥဒကေန နိဗ္ဗာပေတွာ သာခါဟိ ပေါထေတွာ အန္တောဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဧကံ သာမမိဂိံ သီဟဿ စ ဗျဂ္ဃဿ စ ဒီပိနော စ မုခံ လေဟန္တိံ

disvā “sappurisehi saddhiṁ santhavāparaṁ seyyo nāma natthī”ti cintetvā dutiyaṁ gāthamāha—

24. “Na santhavasmā para’matthi seyyo,
Yo santhavo sappurisena hoti.
Sīhassa byagghassa ca dīpino ca,
Sāmā mukhaṁ lehati santhavenā”ti.

Tattha **sāmā mukhaṁ lehati santhavenā**ti sāmā nāma migī imesaṁ tiṇṇaṁ janānaṁ santhavena sinehena mukhaṁ lehatīti.

Evaṁ vatvā bodhisatto antohimavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tena samayena tāpaso ahameva ahosin”ti.

Santhavajātakavaṇṇanā dutiyā.

3. Susīmajātakavaṇṇanā (163)

Kāḷā migā setadantā tavīmeti idaṁ Satthā Jetavane viharanto chandakadānaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyañhi kadāci ekameva kulaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ deti, kadāci aññatitthiyānaṁ deti, kadāci gaṇabandhanena bahū ekato hutvā denti, kadāci vīthisabhāgena, kadāci sakalanagaravāsino chandakaṁ saṁharitvā dānaṁ denti. Imasmiṁ pana kāle sakalanagaravāsino chandakaṁ saṁharitvā sabbaparikkhāradānaṁ sajjetvā dve koṭṭhāsā hutvā ekacce “imaṁ sabbaparikkhāradānaṁ aññatitthiyānaṁ dassāmā”ti āhaṁsu, ekacce “Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassā”ti. Evaṁ punappunaṁ kathāya vattamānāya aññatitthiyasāvakehi aññatitthiyānaññeva, Buddhasāvakehi “Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassevā”ti vutte sambahulaṁ karissāmā”ti sambahulāya kathāya “Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dassāmā”ti vadantāyeva bahukā jātā, tesaññeva kathā

ဒိသွာ “သပ္ပုရိသေဟိ သဒ္ဓိံ သန္ထဝါပရံ သေယျော နာမ နတ္ထီ”တိ စိန္တေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၂၄။ “န သန္ထဝသ္မာ ပရ’မတ္ထိ သေယျော၊
ယော သန္ထဝေါ သပ္ပုရိသေန ဟောတိ။
သီဟဿ ဗျဂ္ဃဿ စ ဒီပိနော စ၊
သာမာ မုခံ လေဟတိ သန္ထဝေနာ”တိ။

တတ္ထ **သာမာ မုခံ လေဟတိ သန္ထဝေနာ**တိ သာမာ နာမ မိဂီ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ ဇနာနံ သန္ထဝေန သိနေဟေန မုခံ လေဟတီတိ။

ဧဝံ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော အန္တောဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တေန သမယေန တာပသော အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သန္ထဝဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-သုသီမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၃)

ကာဠာ မိဂါ သေတဒန္တာ တဝီမေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဆန္ဒကဒါနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယဉှိ ကဒါစိ ဧကမေဝ ကုလံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒေတိ၊ ကဒါစိ အညတိတ္ထိယာနံ ဒေတိ၊ ကဒါစိ ဂဏဗန္ဓနေန ဗဟူ ဧကတော ဟုတွာ ဒေန္တိ၊ ကဒါစိ ဝီထိသဘာဂေန၊ ကဒါစိ သကလနဂရဝါသိနော ဆန္ဒကံ သံဟရိတွာ ဒါနံ ဒေန္တိ။ ဣမသ္မိံ ပန ကာလေ သကလနဂရဝါသိနော ဆန္ဒကံ သံဟရိတွာ သဗ္ဗပရိက္ခာရဒါနံ သဇ္ဇေတွာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ ဟုတွာ ဧကစ္စေ “ဣမံ သဗ္ဗပရိက္ခာရဒါနံ အညတိတ္ထိယာနံ ဒဿာမာ”တိ အာဟံသု၊ ဧကစ္စေ “ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿာ”တိ။ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ကထာယ ဝတ္တမာနာယ အညတိတ္ထိယသာဝကေဟိ အညတိတ္ထိယာနညေဝ, ဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ “ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿေဝါ”တိ ဝုတ္တေ သမ္ဗဟုလံ ကရိဿာမာ”တိ သမ္ဗဟုလာယ ကထာယ “ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒဿာမာ”တိ ဝဒန္တာယေဝ ဗဟုကာ ဇာတာ၊ တေသညေဝ ကထာ

patiṭṭhāsi. Aññatitthiyasāvakā Buddhānaṁ dātabbadānassa antarāyaṁ kātuṁ nāsakkhiṁsu. Nāgarā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adaṁsu. Satthā anumodanaṁ katvā mahājanaṁ maggaphalehi pabodhetvā Jetavanavihārameva gantvā bhikkhusaṁghena vatte dassite Gandhakuṭippamukhe ṭhatvā Sugatovādaṁ datvā Gandhakuṭiṁ pāvisi.

Sāyanhasamaye bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso aññatitthiyasāvakā Buddhānaṁ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya vāyamantāpi antarāyaṁ kātuṁ nāsakkhiṁsu, taṁ sabbaparikkhāradānaṁ Buddhānaṁyeva pādamūlaṁ āgataṁ, aho Buddhabalaṁ nāma mahantan"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave ete aññatitthiyasāvakā idāneva mayhaṁ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya vāyamanti, pubbepi vāyamiṁsu, so pana parikkhāro sabbakālepi mameva pādamūlaṁ āgacchatī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Susīmo nāma rājā ahosi. Tadā bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi, tassa soḷasavassikakāle pitā kālamakāsi. So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi. Hatthīnaṁ maṅgalakaraṇaṭṭhāne ābhata-upakaraṇabhaṇḍañca hatthālaṅkārañca sabbaṁ soyeva alattha. Evamassa ekekasmiṁ maṅgale koṭimattaṁ dhanaṁ uppajjati. Atha tasmiṁ kāle hatthimaṅgalachaṇo sampāpuṇi. Sesā brāhmaṇā rājānaṁ upasaṅkamitvā "mahārāja hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṁ kātuṁ vaṭṭati. Purohitabrāhmaṇassa pana putto atidaharo, neva tayo vede jānāti, na hatthisuttaṁ, mayaṁ hatthimaṅgalaṁ karissāmā"ti āhaṁsu. Rājā "sādhū"ti sampaṭicchi. Brāhmaṇā purohitaputtassa hatthimaṅgalaṁ kātuṁ adatvā "hatthimaṅgalaṁ katvā mayaṁ dhanaṁ gaṇhissāmā"ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti. Atha "catutthe divase hatthimaṅgalaṁ bhavissatī"ti bodhisattassa mātā taṁ pavattiṁ sutvā "hatthimaṅgalakaraṇaṁ nāma yāva sattamā kulaparivaṭṭā amhākaṁ vaṁso, vaṁso ca no osakkissati, dhanā ca parihāyissāmā"ti anusocamānā parodi.

ပတိဋ္ဌာသိ။ အညတိတ္ထိယသာဝကာ ဗုဒ္ဓါနံ ဒါတဗ္ဗဒါနဿ အန္တရာယံ ကာတုံ နာသက္ခိံသု။ နာဂရာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သဗ္ဗပရိက္ခာရေ အဒံသု။ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကတွာ မဟာဇနံ မဂ္ဂဖလေဟိ ပဗောဓေတွာ ဇေတဝနဝိဟာရမေဝ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃေန ဝတ္တေ ဒဿိတေ ဂန္ဓကုဋိပ္ပမုခေ ဌတွာ သုဂတောဝါဒံ ဒတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။

သာယနှသမယေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အညတိတ္ထိယသာဝကာ ဗုဒ္ဓါနံ ဒါတဗ္ဗဒါနဿ အန္တရာယကရဏတ္ထာယ ဝါယမန္တာပိ အန္တရာယံ ကာတုံ နာသက္ခိံသု၊ တံ သဗ္ဗပရိက္ခာရဒါနံ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ ပါဒမူလံ အာဂတံ၊ အဟော ဗုဒ္ဓဗလံ နာမ မဟန္တ"န္တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဧတေ အညတိတ္ထိယသာဝကာ ဣဒါနေဝ မယှံ ဒါတဗ္ဗဒါနဿ အန္တရာယကရဏတ္ထာယ ဝါယမန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝါယမိံသု၊ သော ပန ပရိက္ခာရော သဗ္ဗကာလေပိ မမေဝ ပါဒမူလံ အာဂစ္ဆတီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ သုသီမော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပုရောဟိတဿ ဗြာဟ္မဏိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ တဿ သောဠသဝဿိကကာလေ ပိတာ ကာလမကာသိ။ သော ပန ဓရမာနကာလေ ရညော ဟတ္ထိမင်္ဂလကာရကော အဟောသိ။ ဟတ္ထီနံ မင်္ဂလကရဏဋ္ဌာနေ အာဘတဥပကရဏဘဏ္ဍဉ္စ ဟတ္ထာလင်္ကာရဉ္စ သဗ္ဗံ သောယေဝ အလတ္ထ။ ဧဝမဿ ဧကေကသ္မိံ မင်္ဂလေ ကောဋိမတ္တံ ဓနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အထ တသ္မိံ ကာလေ ဟတ္ထိမင်္ဂလဆဏော သမ္ပာပုဏိ။ သေသာ ဗြာဟ္မဏာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "မဟာရာဇ ဟတ္ထိမင်္ဂလဆဏော သမ္ပတ္တော၊ မင်္ဂလံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ပုရောဟိတဗြာဟ္မဏဿ ပန ပုတ္တော အတိဒဟရော၊ နေဝ တယော ဝေဒေ ဇာနာတိ, န ဟတ္ထိသုတ္တံ၊ မယံ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကရိဿာမာ"တိ အာဟံသု။ ရာဇာ "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏာ ပုရောဟိတပုတ္တဿ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကာတုံ အဒတွာ "ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကတွာ မယံ ဓနံ ဂဏှိဿာမာ"တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဝိစရန္တိ။ အထ "စတုတ္ထေ ဒိဝသေ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ဘဝိဿတီ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ မာတာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ "ဟတ္ထိမင်္ဂလကရဏံ နာမ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ အမှာကံ ဝံသော၊ ဝံသော စ နော ဩသက္ကိဿတိ၊ ဓနာ စ ပရိဟာယိဿာမာ"တိ အနုသောစမာနာ ပရောဒိ။

Bodhisatto “kasmā amma rodasī”ti vatvā taṁ kāraṇaṁ sutvā “nanu amma ahaṁ maṅgalaṁ karissāmī”ti āha. Tāta tvaṁ neva tayo vede jānāsi, na hatthisuttaṁ, kathaṁ maṅgalaṁ karissasīti. Amma kadā pana hatthimaṅgalaṁ karissatīti. Ito catutthe divase tātāti. Amma tayo pana vede paguṇe katvā hatthisuttaṁ jānanaka-ācariyo kahaṁ vasatīti. Tāta evarūpo disāpāmokkho ācariyo ito vīsayojanasatamatthake Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṁ vasatīti. “Amma amhākaṁ vaṁsaṁ na nāsessāmi, ahaṁ sve ekadivaseneva Takkasilaṁ gantvā ekaratteneva tayo vede ca hatthisuttañca uggaṇhitvā punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṁ karissāmi, mā rodī”ti mātaraṁ samassāsetvā punadivase bodhisatto pātova bhuñjitvā ekakova nikkhamitvā ekadivaseneva ( )[1] Takkasilaṁ gantvā ācariyaṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi.

Atha naṁ ācariyo “kuto āgatosi tātā”ti pucchi. Bārāṇasito ācariyāti. Kenatthenāti. Tumhākaṁ santike tayo vede ca hatthisuttañca uggaṇhanatthāyāti. Sādhu tāta uggaṇhāti. Bodhisatto “ācariya mayhaṁ kammaṁ accāyikan”ti sabbaṁ pavattiṁ ārocetvā “ahaṁ ekadivaseneva vīsayojanasataṁ āgato, ajjevekarattiṁ mayhameva okāsaṁ karotha, ito tatiyadivase hatthimaṅgalaṁ bhavissati, ahaṁ ekeneva uddesamaggena sabbaṁ uggaṇhissāmī”ti vatvā ācariyaṁ okāsaṁ kāretvā ācariyassa bhuttakāle sayaṁ bhuñjitvā ācariyassa pāde dhovitvā sahassatthavikaṁ purato ṭhapetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno pariyattiṁ paṭṭhapetvā aruṇe uggacchante tayo vede ca hatthisuttañca niṭṭhapetvā “aññopi atthi ācariyā”ti pucchitvā “natthi tāta, sabbaṁ niṭṭhitan”ti vutte “ācariya imasmiṁ ganthe ettakaṁ padapaccābhaṭṭhaṁ, ettakaṁ sajjhāyasammohaṭṭhānaṁ, ito paṭṭhāya tumhe antevāsike evaṁ vāceyyāthā”ti ācariyassa sippaṁ sodhetvā pātova bhuñjitvā ācariyaṁ vanditvā ekadivaseneva bārāṇasiṁ paccāgantvā mātaraṁ vanditvā “uggahitaṁ te tāta sippan”ti vutte “āma ammā”ti vatvā mātaraṁ paritosesi.

1. Mahāsattassānubhāvena devatā pathaviṁ saṅkhipitvā (Ka)

ဗောဓိသတ္တော “ကသ္မာ အမ္မ ရောဒသီ”တိ ဝတွာ တံ ကာရဏံ သုတွာ “နနု အမ္မ အဟံ မင်္ဂလံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ တာတ တွံ နေဝ တယော ဝေဒေ ဇာနာသိ, န ဟတ္ထိသုတ္တံ၊ ကထံ မင်္ဂလံ ကရိဿသီတိ။ အမ္မ ကဒါ ပန ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကရိဿတီတိ။ ဣတော စတုတ္ထေ ဒိဝသေ တာတာတိ။ အမ္မ တယော ပန ဝေဒေ ပဂုဏေ ကတွာ ဟတ္ထိသုတ္တံ ဇာနနကအာစရိယော ကဟံ ဝသတီတိ။ တာတ ဧဝရူပေါ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဣတော ဝီသယောဇနသတမတ္ထကေ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာယံ ဝသတီတိ။ “အမ္မ အမှာကံ ဝံသံ န နာသေဿာမိ၊ အဟံ သွေ ဧကဒိဝသေနေဝ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ ဧကရတ္တေနေဝ တယော ဝေဒေ စ ဟတ္ထိသုတ္တဉ္စ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပုနဒိဝသေ အာဂန္တွာ စတုတ္ထေ ဒိဝသေ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကရိဿာမိ၊ မာ ရောဒီ”တိ မာတရံ သမဿာသေတွာ ပုနဒိဝသေ ဗောဓိသတ္တော ပါတောဝ ဘုဉ္ဇိတွာ ဧကကောဝ နိက္ခမိတွာ ဧကဒိဝသေနေဝ ( )[၁] တက္ကသိလံ ဂန္တွာ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

အထ နံ အာစရိယော “ကုတော အာဂတောသိ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗာရာဏသိတော အာစရိယာတိ။ ကေနတ္ထေနာတိ။ တုမှာကံ သန္တိကေ တယော ဝေဒေ စ ဟတ္ထိသုတ္တဉ္စ ဥဂ္ဂဏှနတ္ထာယာတိ။ သာဓု တာတ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ ဗောဓိသတ္တော “အာစရိယ မယှံ ကမ္မံ အစ္စာယိက”န္တိ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “အဟံ ဧကဒိဝသေနေဝ ဝီသယောဇနသတံ အာဂတော၊ အဇ္ဇေဝေကရတ္တိံ မယှမေဝ ဩကာသံ ကရောထ၊ ဣတော တတိယဒိဝသေ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ဘဝိဿတိ၊ အဟံ ဧကေနေဝ ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂေန သဗ္ဗံ ဥဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ ဝတွာ အာစရိယံ ဩကာသံ ကာရေတွာ အာစရိယဿ ဘုတ္တကာလေ သယံ ဘုဉ္ဇိတွာ အာစရိယဿ ပါဒေ ဓောဝိတွာ သဟဿတ္ထဝိကံ ပုရတော ဌပေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ပရိယတ္တိံ ပဋ္ဌပေတွာ အရုဏေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ တယော ဝေဒေ စ ဟတ္ထိသုတ္တဉ္စ နိဋ္ဌပေတွာ “အညောပိ အတ္ထိ အာစရိယာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “နတ္ထိ တာတ၊ သဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာစရိယ ဣမသ္မိံ ဂန္ထေ ဧတ္တကံ ပဒပစ္စာဘဋ္ဌံ, ဧတ္တကံ သဇ္ဈာယသမ္မောဟဋ္ဌာနံ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှေ အန္တေဝါသိကေ ဧဝံ ဝါစေယျာထာ”တိ အာစရိယဿ သိပ္ပံ သောဓေတွာ ပါတောဝ ဘုဉ္ဇိတွာ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ ဧကဒိဝသေနေဝ ဗာရာဏသိံ ပစ္စာဂန္တွာ မာတရံ ဝန္ဒိတွာ “ဥဂ္ဂဟိတံ တေ တာတ သိပ္ပ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာမ အမ္မာ”တိ ဝတွာ မာတရံ ပရိတောသေသိ။

၁-မဟာသတ္တဿာနုဘာဝေန ဒေဝတာ ပထဝိံ သင်္ခိပိတွာ (က)

Punadivase hatthimaṅgalachaṇo paṭiyādiyittha. Satamatte hatthisoṇḍālaṅkāre ca suvaṇṇaddhaje hemajālasañchanne katvā ṭhapesuṁ, rājaṅgaṇaṁ alaṅkariṁsu. Brāhmaṇā “mayaṁ hatthimaṅgalaṁ karissāma, mayaṁ karissāmā”ti maṇḍitapasādhitā aṭṭhaṁsu. Susīmopi rājā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito upakaraṇabhaṇḍaṁ gāhāpetvā maṅgalaṭṭhānaṁ agamāsi. Bodhisattopi kumāraparihārena alaṅkato attano parisāya purakkhataparivārito rañño santikaṁ gantvā “saccaṁ kira mahārāja tumhe amhākaṁ vaṁsañca attano vaṁsañca nāsetvā ‘aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalaṁ kāretvā hatthālaṅkārañca upakaraṇāni ca tesaṁ dassāmā’ti avacutthā”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

25. “Kāḷā migā setadantā tavīme,
Parosataṁ hemajālābhichannā.
Te te dadāmīti susīma brūsi,
Anussaraṁ pettipitāmahānan”ti.

Tattha **te te dadāmīti susīma brūsī**ti te ete tava[1] santake “kāḷā migā setadantā”ti evaṁ saṅkhaṁ gate parosataṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍite hatthī aññesaṁ brāhmaṇānaṁ dadāmīti saccaṁ kira bho Susīma evaṁ brūsīti attho. **Anussaraṁ pettipitāmahānan**ti amhākañca attano ca vaṁse pitupitāmahānaṁ āciṇṇaṁ sarantoyeva. Idaṁ vuttaṁ hoti—mahārāja yāva sattamakulaparivaṭṭā tumhākaṁ pettipitāmahānaṁ amhākaṁ pettipitāmahā ca hatthimaṅgalaṁ karonti, so tvaṁ evaṁ anussarantopi amhākañca attano ca vaṁsaṁ nāsetvā saccaṁ kira evaṁ brūsīti.

Susīmo rājā bodhisattassa vacanaṁ sutvā dutiyaṁ gāthamāha—

26. “Kāḷā migā setadantā mamīme,
Parosataṁ hemajālābhichannā.
Te te dadāmīti vadāmi māṇava,
Anussaraṁ pettipitāmahānan”ti.

1. Te vā (Sī)

ပုနဒိဝသေ ဟတ္ထိမင်္ဂလဆဏော ပဋိယာဒိယိတ္ထ။ သတမတ္တေ ဟတ္ထိသောဏ္ဍာလင်္ကာရေ စ သုဝဏ္ဏဒ္ဓဇေ ဟေမဇာလသဉ္ဆန္နေ ကတွာ ဌပေသုံ၊ ရာဇင်္ဂဏံ အလင်္ကရိံသု။ ဗြာဟ္မဏာ “မယံ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကရိဿာမ၊ မယံ ကရိဿာမာ''တိ မဏ္ဍိတပသာဓိတာ အဋ္ဌံသု။ သုသီမောပိ ရာဇာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော ဥပကရဏဘဏ္ဍံ ဂါဟာပေတွာ မင်္ဂလဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ကုမာရပရိဟာရေန အလင်္ကတော အတ္တနော ပရိသာယ ပုရက္ခတပရိဝါရိတော ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “သစ္စံ ကိရ မဟာရာဇ တုမှေ အမှာကံ ဝံသဉ္စ အတ္တနော ဝံသဉ္စ နာသေတွာ ‘အညေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကာရေတွာ ဟတ္ထာလင်္ကာရဉ္စ ဥပကရဏာနိ စ တေသံ ဒဿာမာ’တိ အဝစုတ္ထာ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၂၅။ “ကာဠာ မိဂါ သေတဒန္တာ တဝိမေ၊
ပရောသတံ ဟေမဇာလာဘိဆန္နာ။
တေ တေ ဒဒါမီတိ သုသီမ ဗြူသိ၊
အနုဿရံ ပေတ္တိပိတာမဟာန”န္တိ။

တတ္ထ **တေ တေ ဒဒါမီတိ သုသီမ ဗြူသီ**တိ တေ ဧတေ တဝ[1] သန္တကေ “ကာဠာ မိဂါ သေတဒန္တာ”တိ ဧဝံ သင်္ခံ ဂတေ ပရောသတံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေ ဟတ္ထီ အညေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒဒါမီတိ သစ္စံ ကိရ ဘော သုသီမ ဧဝံ ဗြူသီတိ အတ္ထော။ **အနုဿရံ ပေတ္တိပိတာမဟာန**န္တိ အမှာကဉ္စ အတ္တနော စ ဝံသေ ပိတုပိတာမဟာနံ အာစိဏ္ဏံ သရန္တောယေဝ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—မဟာရာဇ ယာဝ သတ္တမကုလပရိဝဋ္ဋာ တုမှာကံ ပေတ္တိပိတာမဟာနံ အမှာကံ ပေတ္တိပိတာမဟာ စ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကရောန္တိ၊ သော တွံ ဧဝံ အနုဿရန္တောပိ အမှာကဉ္စ အတ္တနော စ ဝံသံ နာသေတွာ သစ္စံ ကိရ ဧဝံ ဗြူသီတိ။

သုသီမော ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၂၆။ “ကာဠာ မိဂါ သေတဒန္တာ မမိမေ၊
ပရောသတံ ဟေမဇာလာဘိဆန္နာ။
တေ တေ ဒဒါမီတိ ဝဒါမိ မာဏဝ၊
အနုဿရံ ပေတ္တိပိတာမဟာန”န္တိ။

၁-တေ ဝါ (သီ)

Tattha **te te dadāmī**ti te ete hatthī aññesaṁ brāhmaṇānaṁ dadāmīti saccameva māṇava vadāmi, neva hatthī[1] brāhmaṇānaṁ dadāmīti attho[2]. **Anussaran**ti pettipitāmahānaṁ kiriyaṁ anussarāmiyeva, no nānussarāmi, amhākaṁ pettipitāmahānaṁ hatthimaṅgalaṁ tumhākaṁ pettipitāmahā karontīti pana anussarantopi evaṁ vadāmiyevāti adhippāyenevamāha.

Atha naṁ bodhisatto etadavoca "mahārāja amhākañca attano ca vaṁsaṁ anussarantoyeva kasmā maṁ ṭhapetvā aññehi hatthimaṅgalaṁ kārāpethā"ti. "Tvaṁ kira tāta tayo vede hatthisuttañca na jānāsī"ti mayhaṁ ārocesuṁ, tenāhaṁ aññehi brāhmaṇehi kārāpemīti. "Tena hi mahārāja ettakesu brāhmaṇesu ekabrāhmaṇopi tīsu vedesu vā hatthisuttesu vā ekadesampi yadi mayā saddhiṁ kathetuṁ samattho atthi, uṭṭhahatu, tayopi vede hatthisuttañca saddhiṁ hatthimaṅgalakaraṇena maṁ ṭhapetvā añño sakalajambudīpepi jānanto nāma natthī"ti sīhanādaṁ nadi. Ekabrāhmaṇopi tassa paṭisattu hutvā uṭṭhātuṁ nāsakkhi. Bodhisatto attano kulavaṁsaṁ patiṭṭhāpetvā maṅgalaṁ katvā bahuṁ dhanaṁ ādāya attano nivesanaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṁ, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodanamahārājā, Susīmo rājā Ānando, disāpāmokkho ācariyo Sāriputto, māṇavo pana ahameva ahosinti.

Susīmajātakavaṇṇanā tatiyā.

1. Te vā hatthī (Sī)
2. Te hatthī brāhmāṇānaṁ dadāmīti te brāhmaṇe saccaṁ evaṁ vadāmīti attho (Ka)

တတ္ထ **တေ တေ ဒဒါမီ**တိ တေ ဧတေ ဟတ္ထီ အညေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒဒါမီတိ သစ္စမေဝ မာဏဝ ဝဒါမိ၊ နေဝ ဟတ္ထီ[၁] ဗြာဟ္မဏာနံ ဒဒါမီတိ အတ္ထော[၂]။ **အနုဿရ**န္တိ ပေတ္တိပိတာမဟာနံ ကိရိယံ အနုဿရာမိယေဝ, နော နာနုဿရာမိ၊ အမှာကံ ပေတ္တိပိတာမဟာနံ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ တုမှာကံ ပေတ္တိပိတာမဟာ ကရောန္တီတိ ပန အနုဿရန္တောပိ ဧဝံ ဝဒါမိယေဝါတိ အဓိပ္ပါယေနေဝမာဟ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ဧတဒဝေါစ "မဟာရာဇ အမှာကဉ္စ အတ္တနော စ ဝံသံ အနုဿရန္တောယေဝ ကသ္မာ မံ ဌပေတွာ အညေဟိ ဟတ္ထိမင်္ဂလံ ကာရာပေထာ"တိ။ "တွံ ကိရ တာတ တယော ဝေဒေ ဟတ္ထိသုတ္တဉ္စ န ဇာနာသီ"တိ မယှံ အာရောစေသုံ၊ တေနာဟံ အညေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ ကာရာပေမီတိ။ "တေန ဟိ မဟာရာဇ ဧတ္တကေသု ဗြာဟ္မဏေသု ဧကဗြာဟ္မဏောပိ တီသု ဝေဒေသု ဝါ ဟတ္ထိသုတ္တေသု ဝါ ဧကဒေသမ္ပိ ယဒိ မယာ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ သမတ္ထော အတ္ထိ၊ ဥဋ္ဌဟတု၊ တယောပိ ဝေဒေ ဟတ္ထိသုတ္တဉ္စ သဒ္ဓိံ ဟတ္ထိမင်္ဂလကရဏေန မံ ဌပေတွာ အညော သကလဇမ္ဗုဒီပေပိ ဇာနန္တော နာမ နတ္ထီ"တိ သီဟနာဒံ နဒိ။ ဧကဗြာဟ္မဏောပိ တဿ ပဋိသတ္တု ဟုတွာ ဥဋ္ဌာတုံ နာသက္ခိ။ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော ကုလဝံသံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ မင်္ဂလံ ကတွာ ဗဟုံ ဓနံ အာဒါယ အတ္တနော နိဝေသနံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ အဟေသုံ၊ ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော၊ ကေစိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ တဒါ မာတာ မဟာမာယာ အဟောသိ၊ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ၊ သုသီမော ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော သာရိပုတ္တော၊ မာဏဝေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သုသီမဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၁-တေ ဝါ ဟတ္ထီ (သီ)
၂-တေ ဟတ္ထီ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒဒါမီတိ တေ ဗြာဟ္မဏေ သစ္စံ ဧဝံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော (က)

4. Gijjhajātakavaṇṇanā (164)

Yaṁ nu gijjho yojanasatanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ mātuposakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu **Sāmajātake**[1] āvi bhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu gihī posesī”ti pucchitvā “saccan”ti vutte “kiṁ pana te hontī”ti pucchitvā “mātāpitaro me bhante”ti vutte “sādhu sādhū”ti tassa sādhukāraṁ datvā “mā bhikkhave imaṁ bhikkhuṁ ujjhāyittha, porāṇakapaṇḍitāpi guṇavasena aññātakānampi upakāraṁ akaṁsu, imassa pana mātāpitūnaṁ upakārakaraṇaṁ bhāroyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Gijjhakūṭapabbate gijjhayoniyaṁ nibbattitvā mātāpitaro poseti. Athekasmiṁ kāle mahatī vātavuṭṭhi ahosi. Gijjhā vātavuṭṭhiṁ sahituṁ asakkontā sītabhayena Bārāṇasiṁ gantvā pākārasamīpe ca parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisīdiṁsu. Tadā Bārāṇasiseṭṭhi nagarā nikkhamitvā nhāyituṁ gacchanto te gijjhe kilamante disvā ekasmiṁ anovassakaṭṭhāne sannipātetvā aggiṁ kārāpetvā gosusānaṁ pesetvā gomaṁsaṁ āharāpetvā tesaṁ dāpetvā ārakkhaṁ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya vātavuṭṭhiyā kallasarīrā hutvā pabbatameva agamaṁsu. Te tattheva sannipatitvā evaṁ mantayiṁsu “Bārāṇasiseṭṭhinā amhākaṁ upakāro kato, katūpakārassa ca nāma paccupakāraṁ kātuṁ vaṭṭati, tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṁ vatthaṁ vā ābharaṇaṁ vā labhati, tena taṁ Bārāṇasiseṭṭhissa gehe ākāsaṅgaṇe pātetabban”ti.

Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṁ vatthābharaṇāni ātape sukkhāpentānaṁ pamādaṁ oloketvā senā viya maṁsapesiṁ sahasā gahetvā Bārāṇasiseṭṭhissa gehe ākāsaṅgaṇe pātenti. So gijjhānaṁ āharaṇabhāvaṁ ñatvā sabbāni tāni visuṁyeva ṭhapesi. “Gijjhā nagaraṁ vilumpantī”ti rañño ārocesuṁ. Rājā “ekaṁ gijjhampi tāva gaṇhatha, sabbaṁ āharāpessāmī”ti tattha tattha pāse ceva jālāni ca oḍḍāpesi.

---

1. Khu 6. 174 piṭṭhe.

၄-ဂိဇ္ဈဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၄)

ယံ နု ဂိဇ္ဈော ယောဇနသတန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ မာတုပေါသကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု **သာမဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန တံ ဘိက္ခုံ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဂိဟီ ပေါသေသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “ကိံ ပန တေ ဟောန္တီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “မာတာပိတရော မေ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “သာဓု သာဓူ”တိ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ “မာ ဘိက္ခဝေ ဣမံ ဘိက္ခုံ ဥဇ္ဈာယိတ္ထ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ ဂုဏဝသေန အညာတကာနမ္ပိ ဥပကာရံ အကံသု၊ ဣမဿ ပန မာတာပိတူနံ ဥပကာရကရဏံ ဘာရောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂိဇ္ဈကူဋပဗ္ဗတေ ဂိဇ္ဈယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မာတာပိတရော ပေါသေတိ။ အထေကသ္မိံ ကာလေ မဟတီ ဝါတဝုဋ္ဌိ အဟောသိ။ ဂိဇ္ဈာ ဝါတဝုဋ္ဌိံ သဟိတုံ အသက္ကောန္တာ သီတဘယေန ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ပါကာရသမီပေ စ ပရိခါသမီပေ စ သီတေန ကမ္ပမာနာ နိသီဒိံသု။ တဒါ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ နဂရာ နိက္ခမိတွာ နှာယိတုံ ဂစ္ဆန္တော တေ ဂိဇ္ဈေ ကိလမန္တေ ဒိသွာ ဧကသ္မိံ အနောဝဿကဋ္ဌာနေ သန္နိပါတေတွာ အဂ္ဂိံ ကာရာပေတွာ ဂေါသုသာနံ ပေသေတွာ ဂေါမံသံ အာဟရာပေတွာ တေသံ ဒါပေတွာ အာရက္ခံ ဌပေသိ။ ဂိဇ္ဈာ ဝူပသန္တာယ ဝါတဝုဋ္ဌိယာ ကလ္လသရီရာ ဟုတွာ ပဗ္ဗတမေဝ အဂမံသု။ တေ တတ္ထေဝ သန္နိပတိတွာ ဧဝံ မန္တယိံသု “ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိနာ အမှာကံ ဥပကာရော ကတော၊ ကတူပကာရဿ စ နာမ ပစ္စုပကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှေသု ယော ယံ ဝတ္ထံ ဝါ အာဘရဏံ ဝါ လဘတိ၊ တေန တံ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ အာကာသင်္ဂဏေ ပါတေတဗ္ဗ”န္တိ။

တတော ပဋ္ဌာယ ဂိဇ္ဈာ မနုဿာနံ ဝတ္ထာဘရဏာနိ အာတပေ သုက္ခာပေန္တာနံ ပမာဒံ ဩလောကေတွာ သေနာ ဝိယ မံသပေသိံ သဟသာ ဂဟေတွာ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ အာကာသင်္ဂဏေ ပါတေန္တိ။ သော ဂိဇ္ဈာနံ အာဟရဏဘာဝံ ဉတွာ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဝိသုံယေဝ ဌပေသိ။ “ဂိဇ္ဈာ နဂရံ ဝိလုမ္ပန္တီ”တိ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ “ဧကံ ဂိဇ္ဈမ္ပိ တာဝ ဂဏှထ၊ သဗ္ဗံ အာဟရာပေဿာမီ”တိ တတ္ထ တတ္ထ ပါသေ စေဝ ဇာလာနိ စ ဩဍ္ဍာပေသိ။

၁-ခု ၆-၁၇၄-ပိဋ္ဌေ။

Mātuposakagijjho pāse bajjhi, taṁ gahetvā “rañño dassessāmā”ti nenti. Bārāṇasiseṭṭhi rājupaṭṭhānaṁ gacchanto te manusse gijjhaṁ gahetvā gacchante disvā “mā imaṁ gijjhaṁ bādhayiṁsū”ti saddhiññeva agamāsi. Gijjhaṁ rañño dassesuṁ. Atha naṁ rājā pucchi “tumhe nagaraṁ vilumpitvā vatthādīni gaṇhathā”ti. Āma mahārājāti. Kassa tāni dinnānīti. Bārāṇasiseṭṭhissāti. Kiṁkāraṇāti. Amhākaṁ tena jīvitaṁ dinnaṁ, upakārassa nāma paccupakāraṁ kātuṁ vaṭṭati, tasmā adamhāti. Atha naṁ rājā “gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā kuṇapaṁ passanti, kasmā tvaṁ attano oḍḍitaṁ pāsaṁ na passasī”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

27. “Yaṁ nu gijjho yojanasataṁ, kuṇapāni avekkhati.
Kasmā jālañca pāsañca, āsajjāpi na bujjhasī”ti.

Tattha **yan**ti nipātamattaṁ, **nū**ti nāmatthe nipāto. Gijjho nāma yojanasataṁ atikkamitvā ṭhitāni kuṇapāni avekkhati, passatīti attho. **Āsajjāpī**ti āsādetvāpi[1], sampāpuṇitvāpīti attho. “Tvaṁ attano atthāya oḍḍitaṁ jālañca pāsañca patvāpi kasmā na bujjhasī”ti pucchi.

Gijjho tassa vacanaṁ sutvā dutiyaṁ gāthamāha—

28. “Yadā parābhavo hoti, poso jīvitasaṅkhaye.
Atha jālañca pāsañca, āsajjāpi na bujjhatī”ti.

Tattha **parābhavo**ti vināso. **Poso**ti satto.

Gijjhassa vacanaṁ sutvā rājā seṭṭhiṁ pucchi “saccaṁ kira mahāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṁ gehe vatthādīni ābhatānī”ti. Saccaṁ devāti. Kahaṁ tānīti. “Deva mayā tāni sabbāni visuṁ ṭhapitāni, yaṁ yesaṁ santakaṁ, taṁ tesaṁ dassāmi, imaṁ gijjhaṁ vissajjethā”ti gijjhaṁ vissajjāpetvā mahāseṭṭhiṁ sabbesaṁ santakāni dāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne mātuposakabhikkhu sotāpattiphale

1. Āsajjitvāpi (Ka)

မာတုပေါသကဂိဇ္ဈော ပါသေ ဗဇ္ဈိ၊ တံ ဂဟေတွာ “ရညော ဒဿေဿာမာ”တိ နေန္တိ။ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော တေ မနုဿေ ဂိဇ္ဈံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ “မာ ဣမံ ဂိဇ္ဈံ ဗာဓယိံသူ”တိ သဒ္ဓိညေဝ အဂမာသိ။ ဂိဇ္ဈံ ရညော ဒဿေသုံ။ အထ နံ ရာဇာ ပုစ္ဆိ “တုမှေ နဂရံ ဝိလုမ္ပိတွာ ဝတ္ထာဒီနိ ဂဏှထာ”တိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ကဿ တာနိ ဒိန္နာနီတိ။ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဿာတိ။ ကိံကာရဏာတိ။ အမှာကံ တေန ဇီဝိတံ ဒိန္နံ၊ ဥပကာရဿ နာမ ပစ္စုပကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ အဒမှာတိ။ အထ နံ ရာဇာ “ဂိဇ္ဈာ ကိရ ယောဇနသတမတ္ထကေ ဌတွာ ကုဏပံ ပဿန္တိ၊ ကသ္မာ တွံ အတ္တနော ဩဍ္ဍိတံ ပါသံ န ပဿသီ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၂၇။ “ယံ နု ဂိဇ္ဈော ယောဇနသတံ၊ ကုဏပါနိ အဝေက္ခတိ။
ကသ္မာ ဇာလဉ္စ ပါသဉ္စ၊ အာသဇ္ဇာပိ န ဗုဇ္ဈသီ”တိ။

တတ္ထ **ယန္တိ** နိပါတမတ္တံ၊ **နူ**တိ နာမတ္ထေ နိပါတော။ ဂိဇ္ဈော နာမ ယောဇနသတံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာနိ ကုဏပါနိ အဝေက္ခတိ၊ ပဿတီတိ အတ္ထော။ **အာသဇ္ဇာပီ**တိ အာသာဒေတွာပိ[၁]၊ သမ္ပာပုဏိတွာပီတိ အတ္ထော။ “တွံ အတ္တနော အတ္ထာယ ဩဍ္ဍိတံ ဇာလဉ္စ ပါသဉ္စ ပတွာပိ ကသ္မာ န ဗုဇ္ဈသီ”တိ ပုစ္ဆိ။

ဂိဇ္ဈော တဿ ဝစနံ သုတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၂၈။ “ယဒါ ပရာဘဝေါ ဟောတိ၊ ပေါသော ဇီဝိတသင်္ခယေ။
အထ ဇာလဉ္စ ပါသဉ္စ၊ အာသဇ္ဇာပိ န ဗုဇ္ဈတီ”တိ။

တတ္ထ **ပရာဘဝေါ**တိ ဝိနာသော။ **ပေါသော**တိ သတ္တော။

ဂိဇ္ဈဿ ဝစနံ သုတွာ ရာဇာ သေဋ္ဌိံ ပုစ္ဆိ “သစ္စံ ကိရ မဟာသေဋ္ဌိ ဂိဇ္ဈေဟိ တုမှာကံ ဂေဟေ ဝတ္ထာဒီနိ အာဘတာနီ”တိ။ သစ္စံ ဒေဝါတိ။ ကဟံ တာနီတိ။ “ဒေဝ မယာ တာနိ သဗ္ဗာနိ ဝိသုံ ဌပိတာနိ၊ ယံ ယေသံ သန္တကံ၊ တံ တေသံ ဒဿာမိ၊ ဣမံ ဂိဇ္ဈံ ဝိဿဇ္ဇေထာ”တိ ဂိဇ္ဈံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ မဟာသေဋ္ဌိံ သဗ္ဗေသံ သန္တကာနိ ဒါပေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ မာတုပေါသကဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ

၁-အာသဇ္ဇိတွာပိ (က)

patiṭṭhahi. Tadā rājā Ānando ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi Sāriputto, mātuposakagijjho pana ahameva ahosinti.

Gijjhajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Nakulajātakavaṇṇanā (165)

Sandhiṁ katvā amittenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto seṇibhaṇḍanaṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā **Uragajātake**[1] kathitasadisameva. Idhāpi Satthā "na bhikkhave ime dve mahāmattā idāneva mayā samaggā katā, pubbepāhaṁ ime samagge akāsiṁyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggahetvā gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya vanamūlaphalāhāro Himavanthapadese vāsaṁ kappesi. Tassa caṅkamanakoṭiyaṁ ekasmiṁ vammike nakulo, tasseva santike ekasmiṁ rukkhabile[2] sappo ca vāsaṁ kappesi. Te ubhopi ahinakulā niccakālaṁ kalahaṁ karonti. Bodhisatto tesaṁ kalahe ādīnavañca mettābhāvanāya ca ānisaṁsaṁ kathetvā "kalahaṁ nāma akatvā samaggavāsaṁ vasituṁ vaṭṭatī"ti ovaditvā ubhopi te samagge akāsi. Atha sappassa bahinikkhantakāle nakulo caṅkamanakoṭiyaṁ vammikassa biladvāre sīsaṁ nīharitvā[3] mukhaṁ vivaritvā nipanno assasanto passasanto niddaṁ upagañchi. Bodhisatto taṁ tathā niddāyamānaṁ disvā "kiṁ nu kho te nissāya bhayaṁ uppannan"ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

29. "Sandhiṁ katvā amittena, aṇḍajena jalābuja.
Vivariya dāṭhaṁ sesi, kuto te bhayamāgatan"ti.

---

1. Khu 5. 37 piṭṭhe. 2. Rukkhajāle (Ka) 3. Katvā (Sī, I)

ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ သာရိပုတ္တော၊ မာတုပေါသကဂိဇ္ဈော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဂိဇ္ဈဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-နကုလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၅)

သန္ဓိံ ကတွာ အမိတ္တေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သေဏိဘဏ္ဍနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ **ဥရဂဇာတကေ**[၁] ကထိတသဒိသမေဝ။ ဣဓာပိ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဣမေ ဒွေ မဟာမတ္တာ ဣဒါနေဝ မယာ သမဂ္ဂါ ကတာ၊ ပုဗ္ဗေပါဟံ ဣမေ သမဂ္ဂေ အကာသိံယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဃရာဝါသံ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဥဉ္ဆာစရိယာယ ဝနမူလဖလာဟာရော ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဿ စင်္ကမနကောဋိယံ ဧကသ္မိံ ဝမ္မိကေ နကုလော, တဿေဝ သန္တိကေ ဧကသ္မိံ ရုက္ခဗိလေ[၂] သပ္ပေါ စ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တေ ဥဘောပိ အဟိနကုလာ နိစ္စကာလံ ကလဟံ ကရောန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော တေသံ ကလဟေ အာဒီနဝဉ္စ မေတ္တာဘာဝနာယ စ အာနိသံသံ ကထေတွာ "ကလဟံ နာမ အကတွာ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဩဝဒိတွာ ဥဘောပိ တေ သမဂ္ဂေ အကာသိ။ အထ သပ္ပဿ ဗဟိနိက္ခန္တကာလေ နကုလော စင်္ကမနကောဋိယံ ဝမ္မိကဿ ဗိလဒွါရေ သီသံ နီဟရိတွာ[၃] မုခံ ဝိဝရိတွာ နိပန္နော အဿသန္တော ပဿသန္တော နိဒ္ဒံ ဥပဂစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ တထာ နိဒ္ဒါယမာနံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ တေ နိဿာယ ဘယံ ဥပ္ပန္န"န္တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၂၉။ "သန္ဓိံ ကတွာ အမိတ္တေန၊ အဏ္ဍဇေန ဇလာဗုဇ။
ဝိဝရိယ ဒါဌံ သေသိ၊ ကုတော တေ ဘယမာဂတ"န္တိ။

၁-ခု ၅-၃၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ရုက္ခဇာလေ (က) ၃-ကတွာ (သီ၊ ဣ)

Tattha **sandhiṁ katvā**ti mittabhāvaṁ karitvā. **Aṇḍajenā**ti aṇḍakose nibbattena nāgena. **Jalābujā**ti nakulaṁ ālapati. So hi jalābumhi jātattā “jalābujo”ti vuccati. **Vivariyā**ti vivaritvā.

Evaṁ bodhisattena vutto nakulo “ayya paccāmitto nāma na avajānitabbo āsaṅkitabboyevā”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

30. “Saṅketheva amittasmiṁ, mittasmimpi na vissase.
Abhayā bhayamuppannaṁ, api mūlāni kantatī”ti.

Tattha **abhayā bhayamuppannan**ti na ito te bhayamuppannanti abhayo, ko so? Mitto. Yaṁ hi mittasmimpi vissāse sati tato bhayaṁ uppajjati, taṁ **mūlāni**pi **kantati,** mittassa sabbarandhānaṁ[1] viditattā mūlaghaccāya[2] saṁvattatīti attho.

Atha naṁ bodhisatto “mā bhāyi, yathā sappo tayi na dubbhati, evamahaṁ karissāmi, tvaṁ ito paṭṭhāya tasmiṁ āsaṅkaṁ mā karī”ti ovaditvā cattāro brahmavihāre bhāvetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi. Tepi yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana ahameva ahosin”ti.

Nakulajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Upasāḷakajātakavaṇṇanā (166)

Upasāḷakanāmānīti idaṁ Satthā Veḷuvane[3] viharanto ekaṁ upasāḷakaṁ nāma susānasuddhikaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. So kira aḍḍho ahosi mahaddhano, diṭṭhigatikattā pana dhuravihāre vasantānampi Buddhānaṁ saṅgahaṁ nāma na akāsi. Putto panassa paṇḍito ahosi ñāṇasampanno. So mahallakakāle puttaṁ āha “mā kho maṁ tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi, ekasmiṁ pana anucchiṭṭhasusāneyeva

1. Sambandhānaṁ (Ka) 2. Mūlaghacchāya (Ka) 3. Jetavane (Sī, Syā, I)

တတ္ထ **သန္ဓိံ ကတွာ**တိ မိတ္တဘာဝံ ကရိတွာ။ **အဏ္ဍဇေနာ**တိ အဏ္ဍကောသေ နိဗ္ဗတ္တေန နာဂေန။ **ဇလာဗုဇာ**တိ နကုလံ အာလပတိ။ သော ဟိ ဇလာဗုမှိ ဇာတတ္တာ “ဇလာဗုဇော”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဝိဝရိယာ**တိ ဝိဝရိတွာ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တေန ဝုတ္တော နကုလော “အယျ ပစ္စာမိတ္တော နာမ န အဝဇာနိတဗ္ဗော အာသင်္ကိတဗ္ဗောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၃၀။ “သင်္ကေထေဝ အမိတ္တသ္မိံ၊ မိတ္တသ္မိမ္ပိ န ဝိဿသေ။
အဘယာ ဘယမုပ္ပန္နံ၊ အပိ မူလာနိ ကန္တတီ”တိ။

တတ္ထ **အဘယာ ဘယမုပ္ပန္န**န္တိ န ဣတော တေ ဘယမုပ္ပန္နန္တိ အဘယော၊ ကော သော? မိတ္တော။ ယံ ဟိ မိတ္တသ္မိမ္ပိ ဝိဿာသေ သတိ တတော ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ **မူလာနိ**ပိ **ကန္တတိ၊** မိတ္တဿ သဗ္ဗရန္ဓာနံ[၁] ဝိဒိတတ္တာ မူလဃစ္စာယ[၂] သံဝတ္တတီတိ အတ္ထော။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “မာ ဘာယိ, ယထာ သပ္ပော တယိ န ဒုဗ္ဘတိ၊ ဧဝမဟံ ကရိဿာမိ၊ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ တသ္မိံ အာသင်္ကံ မာ ကရီ”တိ ဩဝဒိတွာ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။ တေပိ ယထာကမ္မံ ဂတာ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သပ္ပော စ နကုလော စ ဣမေ ဒွေ မဟာမတ္တာ အဟေသုံ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

နကုလဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဥပသာဠှကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၆)

ဥပသာဠှကနာမာနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ[၃] ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥပသာဠှကံ နာမ သုသာနသုဒ္ဓိကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ အဍ္ဎော အဟောသိ မဟဒ္ဓနော၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကတ္တာ ပန ဓုရဝိဟာရေ ဝသန္တာနမ္ပိ ဗုဒ္ဓါနံ သင်္ဂဟံ နာမ န အကာသိ။ ပုတ္တော ပနဿ ပဏ္ဍိတော အဟောသိ ဉာဏသမ္ပန္နော။ သော မဟလ္လကကာလေ ပုတ္တံ အာဟ “မာ ခေါ မံ တာတ အညဿ ဝသလဿ ဈာပိတသုသာနေ ဈာပေဟိ၊ ဧကသ္မိံ ပန အနုစ္ဆိဋ္ဌသုသာနေယေဝ

၁-သမ္ဗန္ဓာနံ (က) ၂-မူလဃစ္ဆာယ (က) ၃-ဇေတဝနေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

maṁ jhāpeyyāsī”ti. Tāta ahaṁ tumhākaṁ jhāpetabbayuttakaṁ ṭhānaṁ na jānāmi, sādhu vata maṁ ādāya gantvā “imasmiṁ ṭhāne maṁ jhāpeyyāsī”ti tumheva ācikkhathāti. Brāhmaṇo “sādhu tātā”ti taṁ ādāya nagarā nikkhamitvā Gijjhakūṭamatthakaṁ abhiruhitvā “tāta idaṁ aññassa vasalassa ajhāpitaṭṭhānaṁ, ettha maṁ jhāpeyyāsī”ti vatvā puttena saddhiṁ pabbatā otarituṁ ārabhi.

Satthā pana taṁ divasaṁ paccūsakāle bodhaneyyabandhave olokento tesaṁ pitāputtānaṁ sotāpattimaggassa upanissayaṁ addasa. Tasmā maggaṁ gahetvā[1] ṭhitaluddako viya pabbatapādaṁ gantvā tesaṁ pabbatamatthakā otarantānaṁ āgamayamāno nisīdi, te otarantā Satthāraṁ addasaṁsu. Satthā paṭisanthāraṁ karonto “kahaṁ gamissatha[2] brāhmaṇā”ti pucchi. Māṇavo tamatthaṁ ārocesi. Satthā “tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitaṭṭhānaṁ gacchāmā”ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakaṁ āruyha “kataraṁ ṭhānan”ti pucchi. Māṇavo “imesaṁ tiṇṇaṁ pabbatānaṁ antaraṁ ācikkhi bhante”ti āha. Satthā “na kho māṇava tava pitā idāneva susānasuddhiko, pubbepi susānasuddhikova, na cesa idāneva ‘imasmiṁ ṭhāne maṁ jhāpeyyāsī’ti tava ācikkhati, pubbepi imasmiṁyeva ṭhāne attano jhāpitabhāvaṁ ācikkhī”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte imasmiññeva Rājagahe ayameva Upasāḷako brāhmaṇo ayamevassa putto ahosi. Tadā bodhisatto Magadharaṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā paripuṇṇasippo isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto Himavantapadese ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṁ vihāsi. Tadā so brāhmaṇo imināva niyāmena puttaṁ vatvā puttena “tumheyeva me tathārūpaṁ ṭhānaṁ ācikkhathā”ti vutte “idameva ṭhānan”ti ācikkhitvā puttena saddhiṁ otaranto bodhisattaṁ disvā tassa santikaṁ upasaṅkami. Bodhisatto imināva niyāmena pucchitvā māṇavassa vacanaṁ sutvā “ehi, tava pitarā ācikkhitaṭṭhānassa ucchiṭṭhabhāvaṁ vā anucchiṭṭhabhāvaṁ vā jānissāmā”ti tehi saddhiṁ pabbatamatthakaṁ āruyha “idaṁ tiṇṇaṁ pabbatānaṁ

1. Migaṁ gahetuṁ (Ka)   2. Gamittha (Sī, I)

မံ ဈာပေယျာသီ”တိ။ တာတ အဟံ တုမှာကံ ဈာပေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဌာနံ န ဇာနာမိ၊ သာဓု ဝတ မံ အာဒါယ ဂန္တွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ မံ ဈာပေယျာသီ”တိ တုမှေဝ အာစိက္ခထာတိ။ ဗြာဟ္မဏော “သာဓု တာတာ”တိ တံ အာဒါယ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဂိဇ္ဈကူဋမတ္ထကံ အဘိရုဟိတွာ “တာတ ဣဒံ အညဿ ဝသလဿ အဈာပိတဋ္ဌာနံ၊ ဧတ္ထ မံ ဈာပေယျာသီ”တိ ဝတွာ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗတာ ဩတရိတုံ အာရဘိ။

သတ္ထာ ပန တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသကာလေ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေန္တော တေသံ ပိတာပုတ္တာနံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယံ အဒ္ဒသ။ တသ္မာ မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ[1] ဌိတလုဒ္ဒကော ဝိယ ပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္တွာ တေသံ ပဗ္ဗတမတ္ထကာ ဩတရန္တာနံ အာဂမယမာနော နိသီဒိ၊ တေ ဩတရန္တာ သတ္ထာရံ အဒ္ဒသံသု။ သတ္ထာ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တော “ကဟံ ဂမိဿထ[2] ဗြာဟ္မဏာ”တိ ပုစ္ဆိ။ မာဏဝေါ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “တေန ဟိ ဧဟိ, တဝ ပိတရာ အာစိက္ခိတဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆာမာ”တိ ဥဘော ပိတာပုတ္တေ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗတမတ္ထကံ အာရုယှ “ကတရံ ဌာန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ မာဏဝေါ “ဣမေသံ တိဏ္ဏံ ပဗ္ဗတာနံ အန္တရံ အာစိက္ခိ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “န ခေါ မာဏဝ တဝ ပိတာ ဣဒါနေဝ သုသာနသုဒ္ဓိကော၊ ပုဗ္ဗေပိ သုသာနသုဒ္ဓိကောဝ၊ န စေသ ဣဒါနေဝ ‘ဣမသ္မိံ ဌာနေ မံ ဈာပေယျာသီ’တိ တဝ အာစိက္ခတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ အတ္တနော ဈာပိတဘာဝံ အာစိက္ခီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဣမသ္မိညေဝ ရာဇဂဟေ အယမေဝ ဥပသာဠ္ဟကော ဗြာဟ္မဏော အယမေဝဿ ပုတ္တော အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော မဂဓရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပရိပုဏ္ဏသိပ္ပေါ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ စိရံ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဂိဇ္ဈကူဋေ ပဏ္ဏသာလာယံ ဝိဟာသိ။ တဒါ သော ဗြာဟ္မဏော ဣမိနာဝ နိယာမေန ပုတ္တံ ဝတွာ ပုတ္တေန “တုမှေယေဝ မေ တထာရူပံ ဌာနံ အာစိက္ခထာ”တိ ဝုတ္တေ “ဣဒမေဝ ဌာန”န္တိ အာစိက္ခိတွာ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ဩတရန္တော ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ တဿ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိ။ ဗောဓိသတ္တော ဣမိနာဝ နိယာမေန ပုစ္ဆိတွာ မာဏဝဿ ဝစနံ သုတွာ “ဧဟိ, တဝ ပိတရာ အာစိက္ခိတဋ္ဌာနဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘာဝံ ဝါ အနုစ္ဆိဋ္ဌဘာဝံ ဝါ ဇာနိဿာမာ”တိ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗတမတ္ထကံ အာရုယှ “ဣဒံ တိဏ္ဏံ ပဗ္ဗတာနံ

၁-မိဂံ ဂဟေတုံ (က)   ၂-ဂမိတ္ထ (သီ၊ ဣ)

antaraṁ anucchiṭṭhaṭṭhānan”ti māṇavena vutte “māṇava imasmiṁyeva ṭhāne jhāpitakānaṁ[1] pamāṇaṁ natthi, taveva pitā imasmiṁyeva Rājagahe brāhmaṇakuleyeva nibbattitvā Upasāḷakoyeva nāma hutvā imasmiṁyeva pabbatantare cuddasa jātisahassāni jhāpito. Pathaviyañhi ajhāpitaṭṭhānaṁ vā asusānaṭṭhānaṁ vā sīsānaṁ anivesitaṭṭhānaṁ[2] vā laddhuṁ na sakkā”ti pubbenivāsañāṇena paricchinditvā imaṁ gāthādvayamāha—

31. “Upasāḷakanāmāni, sahassāni catuddasa.
Asmiṁ padese daḍḍhāni, natthi loke anāmataṁ.

32. Yamhi saccañca dhammo ca, ahiṁsā saṁyamo damo.
Etaṁ ariyā sevanti, etaṁ loke anāmatan”ti.

Tattha **anāmatan**ti mataṭṭhānaṁ[3]. Tañhi upacāravasena “amatan”ti vuccati, taṁ paṭisedhento “anāmatan”ti āha. “Anamatan”tipi[4] pāṭho, lokasmiñhi anamataṭṭhānaṁ[5] asusānaṁ nāma natthīti attho. **Yamhi saccañca dhammo cā**ti yasmiṁ puggale catusaccavatthukaṁ pubbabhāgasaccañāṇañca lokuttaradhammo ca atthi. **Ahiṁsā**ti paresaṁ avihesā aviheṭhanā. **Saṁyamo**ti sīlasaṁyamo. **Damo**ti indriyadamanaṁ. Idañca guṇajātaṁ yamhi puggale atthi, **etaṁ ariyā sevantī**ti, ariyā Buddhā ca Paccekabuddhā ca Buddhasāvakā ca etaṁ ṭhānaṁ sevanti, evarūpaṁ puggalaṁ upasaṅkamanti bhajantīti attho. **Etaṁ loke anāmatan**ti etaṁ guṇajātaṁ loke amatabhāvasādhanato anāmataṁ nāma.

Evaṁ bodhisatto pitāputtānaṁ dhammaṁ desetvā cattāro brahmavihāre bhāvetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Tadā pitāputtāva etarahi pitāputtā ahesuṁ, tāpaso pana ahameva ahosinti.

Upasāḷhakajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

1. Jhāpitamatānaṁ (Ka)
2. Sīsānaṁ aniveṭhitaṭṭhānaṁ (I), susāne aniviṭṭhaṭṭhānaṁ (Ka)
3. Āmakaṭṭhānaṁ (Ka)
4. Anāmakantipi (Ka)
5. Anāmakaṭṭhānaṁ (Ka)

အန္တရံ အနုစ္ဆိဋ္ဌဋ္ဌာန”န္တိ မာဏဝေန ဝုတ္တေ “မာဏဝ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဈာပိတကာနံ[၁] ပမာဏံ နတ္ထိ၊ တဝေဝ ပိတာ ဣမသ္မိံယေဝ ရာဇဂဟေ ဗြာဟ္မဏကုလေယေဝ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥပသာဠှကောယေဝ နာမ ဟုတွာ ဣမသ္မိံယေဝ ပဗ္ဗတန္တရေ စုဒ္ဒသ ဇာတိသဟဿာနိ ဈာပိတော။ ပထဝိယဉှိ အဈာပိတဋ္ဌာနံ ဝါ အသုသာနဋ္ဌာနံ ဝါ သီသာနံ အနိဝေသိတဋ္ဌာနံ[၂] ဝါ လဒ္ဓုံ န သက္ကာ”တိ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၃၁။ “ဥပသာဠှကနာမာနိ၊ သဟဿာနိ စတုဒ္ဒသ။
အသ္မိံ ပဒေသေ ဒဍ္ဎာနိ၊ နတ္ထိ လောကေ အနာမတံ။

၃၂။ ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ၊ အဟိံသာ သံယမော ဒမော။
ဧတံ အရိယာ သေဝန္တိ၊ ဧတံ လောကေ အနာမတ”န္တိ။

တတ္ထ **အနာမတန္တိ** မတဋ္ဌာနံ[၃]။ တဉှိ ဥပစာရဝသေန “အမတ”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ပဋိသေဓေန္တော “အနာမတ”န္တိ အာဟ။ “အနမတ”န္တိပိ[၄] ပါဌော၊ လောကသ္မိဉှိ အနမတဋ္ဌာနံ[၅] အသုသာနံ နာမ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ **ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စာ**တိ ယသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ စတုသစ္စဝတ္ထုကံ ပုဗ္ဗဘာဂသစ္စဉာဏဉ္စ လောကုတ္တရဓမ္မော စ အတ္ထိ။ **အဟိံသာ**တိ ပရေသံ အဝိဟေသာ အဝိဟေဌနာ။ **သံယမော**တိ သီလသံယမော။ **ဒမော**တိ ဣန္ဒြိယဒမနံ။ ဣဒဉ္စ ဂုဏဇာတံ ယမှိ ပုဂ္ဂလေ အတ္ထိ၊ **ဧတံ အရိယာ သေဝန္တီ**တိ၊ အရိယာ ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စ ဧတံ ဌာနံ သေဝန္တိ၊ ဧဝရူပံ ပုဂ္ဂလံ ဥပသင်္ကမန္တိ ဘဇန္တီတိ အတ္ထော။ **ဧတံ လောကေ အနာမတ**န္တိ ဧတံ ဂုဏဇာတံ လောကေ အမတဘာဝသာဓနတော အနာမတံ နာမ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ပိတာပုတ္တာနံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥဘော ပိတာပုတ္တာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တဒါ ပိတာပုတ္တာဝ ဧတရဟိ ပိတာပုတ္တာ အဟေသုံ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဥပသာဠှကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၁-ဈာပိတမတာနံ (က)
၂-သီသာနံ အနိဝေဌိတဋ္ဌာနံ (ဣ)၊ သုသာနေ အနိဝိဋ္ဌဋ္ဌာနံ (က)
၃-အာမကဋ္ဌာနံ (က)
၄-အနာမကန္တိပိ (က)
၅-အနာမကဋ္ဌာနံ (က)

7. Samiddhijātakavaṇṇanā (167)

Abhutvā bhikkhasi bhikkhūti idaṁ Satthā Rājagahaṁ upanissāya Tapodārāme viharanto samiddhitheraṁ ārabbha kathesi. Ekadivasañhi āyasmā Samiddhi sabbarattiṁ padhānaṁ padahitvā aruṇuggamanavelāya nhatvā suvaṇṇavaṇṇaṁ attabhāvaṁ sukkhāpayamāno antaravāsakaṁ nivāsetvā uttarāsaṅgaṁ hatthena gahetvā aṭṭhāsi suparikammakatā viya suvaṇṇapaṭimā. Attabhāvasamiddhiyāyeva hissa “Samiddhī”ti nāmaṁ ahosi. Athassa sarīrasobhaggaṁ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā theraṁ evamāha “tvaṁ khosi bhikkhu daharo yuvā susu kāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato abhirūpo dassanīyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjitvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇadhammaṁ karissasī”ti. Atha naṁ thero āha “devadhīte ‘asukasmiṁ nāma vaye ṭhito marissāmī’ti mama maraṇakālaṁ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāleyeva samaṇadhammaṁ katvā dukkhassantaṁ karissāmī”ti. Sā therassa santikā paṭisanthāraṁ alabhitvā tattheva antaradhāyi. Thero Satthāraṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ ārocesi. Satthā “na kho samiddhi tvaññeva etarahi devadhītāya palobhito, pubbepi devadhītaro pabbajite palobhiṁsuyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ Kāsigāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sabbasippesu nipphattiṁ patvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese ekaṁ Jātassaraṁ nissāya vāsaṁ kappesi. So sabbarattiṁ padhānaṁ padahitvā aruṇuggamanavelāya nhatvā ekaṁ vakkalaṁ nivāsetvā ekaṁ hatthena gahetvā sarīraṁ vodakaṁ karonto aṭṭhāsi. Athassa rūpasobhaggappattaṁ attabhāvaṁ oloketvā paṭibaddhacittā ekā devadhītā bodhisattaṁ palobhayamānā paṭhamaṁ gāthamāha—

33. “Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi.
Bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṁ kālo upaccagā”ti.

၇-သမိဒ္ဓိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၇)

အဘုတွာ ဘိက္ခသိ ဘိက္ခူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ တပေါဒါရာမေ ဝိဟရန္တော သမိဒ္ဓိထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသဉှိ အာယသ္မာ သမိဒ္ဓိ သဗ္ဗရတ္တိံ ပဓာနံ ပဒဟိတွာ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ နှတွာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ အတ္တဘာဝံ သုက္ခာပယမာနော အန္တရဝါသကံ နိဝါသေတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ သုပရိကမ္မကတာ ဝိယ သုဝဏ္ဏပဋိမာ။ အတ္တဘာဝသမိဒ္ဓိယာယေဝ ဟိဿ "သမိဒ္ဓီ"တိ နာမံ အဟောသိ။ အထဿ သရီရသောဘဂ္ဂံ ဒိသွာ ဧကာ ဒေဝဓီတာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ထေရံ ဧဝမာဟ "တွံ ခေါသိ ဘိက္ခု ဒဟရော ယုဝါ သုသု ကာဠကေသော ဘဒြေန ယောဗ္ဗနေန သမန္နာဂတော အဘိရူပေါ ဒဿနီယော ပါသာဒိကော၊ ဧဝရူပဿ တဝ ကာမေ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ ကော အတ္ထော ပဗ္ဗဇ္ဇာယ၊ ကာမေ တာဝ ပရိဘုဉ္ဇဿု၊ ပစ္ဆာ ပဗ္ဗဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိဿသီ"တိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ "ဒေဝဓီတေ 'အသုကသ္မိံ နာမ ဝယေ ဌိတော မရိဿာမီ'တိ မမ မရဏကာလံ န ဇာနာမိ၊ ဧသ မေ ကာလော ပဋိစ္ဆန္နော၊ တသ္မာ တရုဏကာလေယေဝ သမဏဓမ္မံ ကတွာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿာမီ"တိ။ သာ ထေရဿ သန္တိကာ ပဋိသန္ထာရံ အလဘိတွာ တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။ ထေရော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ "န ခေါ သမိဒ္ဓိ တွညေဝ ဧတရဟိ ဒေဝဓီတာယ ပလောဘိတော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒေဝဓီတရော ပဗ္ဗဇိတေ ပလောဘိံသုယေဝါ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ကာသိဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဧကံ ဇာတဿရံ နိဿာယ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော သဗ္ဗရတ္တိံ ပဓာနံ ပဒဟိတွာ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ နှတွာ ဧကံ ဝက္ကလံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ သရီရံ ဝေါဒကံ ကရောန္တော အဋ္ဌာသိ။ အထဿ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဧကာ ဒေဝဓီတာ ဗောဓိသတ္တံ ပလောဘယမာနာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၃၃။ "အဘုတွာ ဘိက္ခသိ ဘိက္ခု၊ န ဟိ ဘုတွာန ဘိက္ခသိ။
ဘုတွာန ဘိက္ခု ဘိက္ခဿု၊ မာ တံ ကာလော ဥပစ္စဂါ"တိ။

Tattha **abhutvā bhikkhasi bhikkhū**ti bhikkhu tvaṁ daharakāle kilesakāmavasena vatthukāme abhutvāva bhikkhāya carasi. **Na hi bhutvāna bhikkhasī**ti nanu nāma pañca kāmaguṇe bhutvā bhikkhāya caritabbaṁ, kāme abhutvāva bhikkhācariyaṁ upagatosi. **Bhutvāna bhikkhu bhikkhassū**ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñjitvā pacchā mahallakakāle bhikkhassu. **Mā taṁ kālo upaccagā**ti ayaṁ kāme bhuñjanakālo daharakālo, taṁ mā atikkamatūti.

Bodhisatto devatāya vacanaṁ sutvā attano ajjhāsayaṁ pakāsento dutiyaṁ gāthamāha—

34. “Kālaṁ vohaṁ na jānāmi, channo kālo na dissati.
Tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā maṁ kālo upaccagā”ti.

Tattha **kālaṁ vohaṁ na jānāmī**ti **vo**ti nipātamattaṁ. Ahaṁ pana “paṭhamavaye vā mayā maritabbaṁ majjhimavaye vā pacchimavaye vā”ti evaṁ attano maraṇakālaṁ na jānāmi. Paṇḍitena[1] hi puggalena—

Jīvitaṁ byādhi kālo ca, dehanikkhepanaṁ gati.
Pañcete jīvalokasmiṁ, animittā na nāyareti.

channo kālo na dissatīti yasmā “asukasmiṁ nāma vayakāle hemantādi-utukāle vā mayā maritabban”ti mayhampesa channo hutvā kālo na dissati, suppaṭicchanno hutvā ṭhito na paññāyati. **Tasmā abhutvā bhikkhāmī**ti tena kāraṇena pañca kāmaguṇe abhutvā bhikkhāmi. **Mā maṁ kālo upaccagā**ti maṁ samaṇadhammakaraṇakālo mā atikkamatūti attho. Iminā kāraṇena daharova samāno pabbajitvā samaṇadhammaṁ karomīti. Devadhītā bodhisattassa vacanaṁ sutvā tattheva antaradhāyi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā devadhītā ayaṁ devadhītā ahosi, ahameva tena samayena tāpaso ahosin”ti.

Samiddhijātakavaṇṇanā sattamā.

---

1. Atipaṇḍitena (Sī, I)

တတ္ထ **အဘုတွာ ဘိက္ခသိ ဘိက္ခူ**တိ ဘိက္ခု တွံ ဒဟရကာလေ ကိလေသကာမဝသေန ဝတ္ထုကာမေ အဘုတွာဝ ဘိက္ခာယ စရသိ။ **န ဟိ ဘုတွာန ဘိက္ခသီ**တိ နနု နာမ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ဘုတွာ ဘိက္ခာယ စရိတဗ္ဗံ၊ ကာမေ အဘုတွာဝ ဘိက္ခာစရိယံ ဥပဂတောသိ။ **ဘုတွာန ဘိက္ခု ဘိက္ခဿူ**တိ ဘိက္ခု ဒဟရကာလေ တာဝ ကာမေ ဘုဉ္ဇိတွာ ပစ္ဆာ မဟလ္လကကာလေ ဘိက္ခဿု။ **မာ တံ ကာလော ဥပစ္စဂါ**တိ အယံ ကာမေ ဘုဉ္ဇနကာလော ဒဟရကာလော၊ တံ မာ အတိက္ကမတူတိ။

ဗောဓိသတ္တော ဒေဝတာယ ဝစနံ သုတွာ အတ္တနော အဇ္ဈာသယံ ပကာသေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၃၄။ “ကာလံ ဝေါဟံ န ဇာနာမိ၊ ဆန္နော ကာလော န ဒိဿတိ။
တသ္မာ အဘုတွာ ဘိက္ခာမိ၊ မာ မံ ကာလော ဥပစ္စဂါ”တိ။

တတ္ထ **ကာလံ ဝေါဟံ န ဇာနာမီ**တိ **ဝေါ**တိ နိပါတမတ္တံ။ အဟံ ပန “ပဌမဝယေ ဝါ မယာ မရိတဗ္ဗံ မဇ္ဈိမဝယေ ဝါ ပစ္ဆိမဝယေ ဝါ”တိ ဧဝံ အတ္တနော မရဏကာလံ န ဇာနာမိ။ ပဏ္ဍိတေန[၁] ဟိ ပုဂ္ဂလေန—

ဇီဝိတံ ဗျာဓိ ကာလော စ၊ ဒေဟနိက္ခေပနံ ဂတိ။
ပဉ္စေတေ ဇီဝလောကသ္မိံ၊ အနိမိတ္တာ န နာယရေတိ။

ဆန္နော ကာလော န ဒိဿတီတိ ယသ္မာ “အသုကသ္မိံ နာမ ဝယကာလေ ဟေမန္တာဒိဥတုကာလေ ဝါ မယာ မရိတဗ္ဗ”န္တိ မယှမ္ပေသ ဆန္နော ဟုတွာ ကာလော န ဒိဿတိ၊ သုပ္ပဋိစ္ဆန္နော ဟုတွာ ဌိတော န ပညာယတိ။ **တသ္မာ အဘုတွာ ဘိက္ခာမီ**တိ တေန ကာရဏေန ပဉ္စ ကာမဂုဏေ အဘုတွာ ဘိက္ခာမိ။ **မာ မံ ကာလော ဥပစ္စဂါ**တိ မံ သမဏဓမ္မကရဏကာလော မာ အတိက္ကမတူတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ကာရဏေန ဒဟရောဝ သမာနော ပဗ္ဗဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောမီတိ။ ဒေဝဓီတာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒေဝဓီတာ အယံ ဒေဝဓီတာ အဟောသိ၊ အဟမေဝ တေန သမယေန တာပသော အဟောသိ”န္တိ။

သမိဒ္ဓိဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-အတိပဏ္ဍိတေန (သီ၊ ဣ)

8. Sakuṇagghijātakavaṇṇanā (168)

Seno balasā patamānoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto attajjhāsayaṁ **Sakuṇovādasuttaṁ**[1] ārabbha kathesi. Ekadivasañhi Satthā bhikkhū āmantetvā "gocare bhikkhave caratha sake pettike visaye"ti[2] imaṁ Saṁyuttamahāvagge suttantaṁ kathento "tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakaṁ pettikavisayaṁ pahāya agocare carantā paccāmittānaṁ hatthapathaṁ gantvāpi attano paññāsampattiyā upāyakosallena paccāmittānaṁ hatthā mucciṁsū"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto lāpasakuṇayoniyaṁ nibbattitvā naṅgalakaṭṭhakaraṇe leḍḍuṭṭhāne vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ "sakavisaye gocaragahaṇaṁ pahāya paravisaye gocaraṁ gaṇhissāmī"ti aṭavipariyantaṁ agamāsi. Atha naṁ tattha gocaraṁ gaṇhantaṁ disvā sakuṇagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakuṇagghiyā hariyamāno evaṁ paridevasi "mayamevamha alakkhikā, mayaṁ appapuññā, ye mayaṁ agocare carimha paravisaye, sacejja mayaṁ gocare careyyāma sake pettike visaye, na myāyaṁ sakuṇagghi alaṁ abhavissa yadidaṁ yuddhāyā"ti. Ko pana te lāpa gocaro sako pettiko visayoti. Yadidaṁ naṅgalakaṭṭhakaraṇaṁ leḍḍuṭṭhānanti. Atha naṁ sakuṇagghi sake bale apatthaddhā amuñci "gaccha kho tvaṁ lāpa tatrapi me gantvā na mokkhasī"ti. So tattha gantvā mahantaṁ leḍḍuṁ abhiruhitvā "ehi kho dāni sakuṇagghī"ti senaṁ avhayanto aṭṭhāsi. Sakuṇagghi sake bale apatthaddhā ubho pakkhe sannayha lāpasakuṇaṁ sahasā ajjhappattā. Yadā pana taṁ lāpo "bahu-āgatā[3] kho myāyaṁ sakuṇagghī"ti aññāsi, atha parivattitvā tasseva leḍḍussa antaraṁ paccāpādi. Sakuṇagghi vegaṁ sandhāretuṁ asakkontī tattheva uraṁ paccatāḷesi. Evaṁ sā bhinnena hadayena nikkhantehi akkhīhi jīvitakkhayaṁ pāpuṇi.

Satthā imaṁ atītaṁ dassetvā "evaṁ bhikkhave tiracchānagatāpi agocare carantā sapattahatthaṁ gacchanti, gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇhanti, tasmā tumhepi mā agocare caratha paravisaye.

1. Saṁ 3. 127 piṭṭhe. 2. Saṁ 3. 128 piṭṭhe. 3. Bahu-āgato (Sī, I)

၈-သကုဏဂ္ဃိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၈)

သေနော ဗလသာ ပတမာနောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အတ္တဇ္ဈာသယံ **သကုဏောဝါဒသုတ္တံ**[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသဉှိ သတ္ထာ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ဂေါစရေ ဘိက္ခဝေ စရထ သကေ ပေတ္တိကေ ဝိသယေ”တိ[၂] ဣမံ သံယုတ္တမဟာဝဂ္ဂေ သုတ္တန္တံ ကထေန္တော “တုမှေ တာဝ တိဋ္ဌထ၊ ပုဗ္ဗေ တိရစ္ဆာနဂတာပိ သကံ ပေတ္တိကဝိသယံ ပဟာယ အဂေါစရေ စရန္တာ ပစ္စာမိတ္တာနံ ဟတ္ထပထံ ဂန္တွာပိ အတ္တနော ပညာသမ္ပတ္တိယာ ဥပါယကောသလ္လေန ပစ္စာမိတ္တာနံ ဟတ္ထာ မုစ္စိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော လာပသကုဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နင်္ဂလကဋ္ဌကရဏေ လေဍ္ဍုဋ္ဌာနေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ “သကဝိသယေ ဂေါစရဂဟဏံ ပဟာယ ပရဝိသယေ ဂေါစရံ ဂဏှိဿာမီ”တိ အဋဝိပရိယန္တံ အဂမာသိ။ အထ နံ တတ္ထ ဂေါစရံ ဂဏှန္တံ ဒိသွာ သကုဏဂ္ဃိ သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တာ အဂ္ဂဟေသိ။ သော သကုဏဂ္ဃိယာ ဟရိယမာနော ဧဝံ ပရိဒေဝသိ “မယမေဝမှ အလက္ခိကာ၊ မယံ အပ္ပပုညာ၊ ယေ မယံ အဂေါစရေ စရိမှ ပရဝိသယေ၊ သစေဇ္ဇ မယံ ဂေါစရေ စရေယျာမ သကေ ပေတ္တိကေ ဝိသယေ၊ န မျာယံ သကုဏဂ္ဃိ အလံ အဘဝိဿ ယဒိဒံ ယုဒ္ဓါယာ”တိ။ ကော ပန တေ လာပ ဂေါစရော သကော ပေတ္တိကော ဝိသယောတိ။ ယဒိဒံ နင်္ဂလကဋ္ဌကရဏံ လေဍ္ဍုဋ္ဌာနန္တိ။ အထ နံ သကုဏဂ္ဃိ သကေ ဗလေ အပတ္ထဒ္ဓါ အမုဉ္စိ “ဂစ္ဆ ခေါ တွံ လာပ တတြာပိ မေ ဂန္တွာ န မောက္ခသီ”တိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ မဟန္တံ လေဍ္ဍုံ အဘိရုဟိတွာ “ဧဟိ ခေါ ဒါနိ သကုဏဂ္ဃီ”တိ သေနံ အဝှယန္တော အဋ္ဌာသိ။ သကုဏဂ္ဃိ သကေ ဗလေ အပတ္ထဒ္ဓါ ဥဘော ပက္ခေ သန္နယှ လာပသကုဏံ သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တာ။ ယဒါ ပန တံ လာပေါ “ဗဟုအာဂတာ[၃] ခေါ မျာယံ သကုဏဂ္ဃီ”တိ အညာသိ၊ အထ ပရိဝတ္တိတွာ တဿေဝ လေဍ္ဍုဿ အန္တရံ ပစ္စာပါဒိ။ သကုဏဂ္ဃိ ဝေဂံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ တတ္ထေဝ ဥရံ ပစ္စတာဠေသိ။ ဧဝံ သာ ဘိန္နေန ဟဒယေန နိက္ခန္တေဟိ အက္ခီဟိ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ ဒဿေတွာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာပိ အဂေါစရေ စရန္တာ သပတ္တဟတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂေါစရေ ပန သကေ ပေတ္တိကေ ဝိသယေ စရန္တာ သပတ္တေ နိဂ္ဂဏှန္တိ၊ တသ္မာ တုမှေပိ မာ အဂေါစရေ စရထ ပရဝိသယေ။

၁-သံ ၃-၁၂၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၃-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဗဟုအာဂတော (သီ၊ ဣ)

agocare bhikkhave carataṁ paravisaye lacchati māro otāraṁ, lacchati māro ārammaṇaṁ. Ko ca bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo. Yadidaṁ pañca kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā -pa-. Ayaṁ bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo"ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamaṁ gāthamāha—

35. "Seno balasā patamāno, lāpaṁ gocaraṭhāyinaṁ[1].
Sahasā ajjhappattova, maraṇaṁ tenu'pāgamī"ti.

Tattha **balasā patamāno**ti "lāpaṁ gaṇhissāmī"ti balena thāmena patamāno. **Gocaraṭhāyinanti**[2] sakavisayā nikkhamitvā gocaratthāya aṭavipariyante ṭhitaṁ. **Ajjhappatto**ti sampatto. **Maraṇaṁ tenu'pāgamī**ti tena kāraṇena maraṇaṁ patto.

Tasmiṁ pana maraṇaṁ patte lāpo nikkhamitvā "diṭṭhā vata me paccāmittassa piṭṭhī"ti tassa hadaye ṭhatvā udānaṁ udānento dutiyaṁ gāthamāha—

36. "Sohaṁ nayena sampanno, pettike gocare rato.
Apetasattu modāmi, sampassaṁ atthamattano"ti.

Tattha **nayenā**ti upāyena. **Atthamattano**ti attano arogabhāvasaṅkhātaṁ vuḍḍhiṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana ahameva ahosinti.

Sakuṇagghijātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

1. Lāpagocaraṭhāyinaṁ (Sī) 2. Agocaraṭhāyinanti (Sī)

အဂေါစရေ ဘိက္ခဝေ စရတံ ပရဝိသယေ လစ္ဆတိ မာရော ဩတာရံ၊ လစ္ဆတိ မာရော အာရမ္မဏံ။ ကော စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အဂေါစရော ပရဝိသယော။ ယဒိဒံ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ။ ကတမေ ပဉ္စ၊ စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ။ပ။ အယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အဂေါစရော ပရဝိသယော”တိ ဝတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၃၅။ “သေနော ဗလသာ ပတမာနော၊ လာပံ ဂေါစရဋ္ဌာယိနံ[၁]။
သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တောဝ၊ မရဏံ တေနု’ပါဂမီ”တိ။

တတ္ထ **ဗလသာ ပတမာနော**တိ “လာပံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဗလေန ထာမေန ပတမာနော။ **ဂေါစရဋ္ဌာယိန**န္တိ[၂] သကဝိသယာ နိက္ခမိတွာ ဂေါစရတ္ထာယ အဋဝိပရိယန္တေ ဌိတံ။ **အဇ္ဈပ္ပတ္တော**တိ သမ္ပတ္တော။ **မရဏံ တေနု’ပါဂမီ**တိ တေန ကာရဏေန မရဏံ ပတ္တော။

တသ္မိံ ပန မရဏံ ပတ္တေ လာပေါ နိက္ခမိတွာ “ဒိဋ္ဌာ ဝတ မေ ပစ္စာမိတ္တဿ ပိဋ္ဌီ”တိ တဿ ဟဒယေ ဌတွာ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၃၆။ “သောဟံ နယေန သမ္ပန္နော၊ ပေတ္တိကေ ဂေါစရေ ရတော။
အပေတသတ္တု မောဒါမိ၊ သမ္ပဿံ အတ္ထမတ္တနော”တိ။

တတ္ထ **နယေနာ**တိ ဥပါယေန။ **အတ္ထမတ္တနော**တိ အတ္တနော အရောဂဘာဝသင်္ခါတံ ဝုဍ္ဎိံ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗဟူ ဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ တဒါ သေနော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ လာပေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သကုဏဂ္ဃိဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၁-လာပဂေါစရဋ္ဌာယိနံ (သီ) ၂-အဂေါစရဋ္ဌာယိနန္တိ (သီ)

9. Arakajātakavaṇṇanā (169)

Yo ve mettena cittenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Mettasuttaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi samaye Satthā bhikkhū āmantesi “mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya bhāvitāya bahulīkatāya yānīkatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya paricitāya susamāraddhāya ekādasānisaṁsā pāṭikaṅkhā. Katame ekādasa, sukhaṁ supati, sukhaṁ paṭibujjhati, na pāpakaṁ supinaṁ passati, manussānaṁ piyo hoti, amanussānaṁ piyo hoti, devatā rakkhanti, nāssa aggi vā visaṁ vā satthaṁ vā kamati, tuvaṭaṁ cittaṁ samādhiyati, mukhavaṇṇo vippasīdati, asammūḷho kālaṁ karoti, uttari appaṭivijjhanto brahmalokūpago hoti. Mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya -pa- susamāraddhāya ime ekādasānisaṁsā pāṭikaṅkhā”ti[1]. Ime ekādasānisaṁse gahetvā ṭhitaṁ mettābhāvanaṁ vaṇṇetvā “bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakānodissakavasena mettā bhāvetabbā, hitopi hitena pharitabbo, ahitopi hitena pharitabbo, majjhattopi hitena pharitabbo. Evaṁ sabbasattesu odissakānodissakavasena mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā bhāvetabbā, catūsu brahmavihāresu kammaṁ kātabbameva. Evaṁ karonto hi maggaṁ vā phalaṁ vā alabhantopi brahmalokaparāyaṇo ahosi, porāṇakapaṇḍitāpi satta vassāni mettaṁ bhāvetvā satta saṁvaṭṭavivaṭṭakappe brahmalokasmiṁyeva vasiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte ekasmiṁ kappe bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā catunnaṁ brahmavihārānaṁ lābhī Arako nāma satthā hutvā Himavantapadese vāsaṁ kappesi, tassa mahā parivāro ahosi. So isigaṇaṁ ovadanto “pabbajitena nāma mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā bhāvetabbā. Mettacittañhi nāmetaṁ appanāppattaṁ brahmalokaparāyaṇataṁ sādhetī”ti mettāya ānisaṁsaṁ pakāsento imā gāthā āha—

1. Aṁ 3. 542 piṭṭhe.

၉-အရကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆၉)

ယော ဝေ မေတ္တေန စိတ္တေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မေတ္တသုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ သမယေ သတ္ထာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “မေတ္တာယ ဘိက္ခဝေ စေတောဝိမုတ္တိယာ အာသေဝိတာယ ဘာဝိတာယ ဗဟုလီကတာယ ယာနီကတာယ ဝတ္ထုကတာယ အနုဋ္ဌိတာယ ပရိစိတာယ သုသမာရဒ္ဓါယ ဧကာဒသာနိသံသာ ပါဋိကင်္ခါ။ ကတမေ ဧကာဒသ၊ သုခံ သုပတိ၊ သုခံ ပဋိဗုဇ္ဈတိ၊ န ပါပကံ သုပိနံ ပဿတိ၊ မနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ၊ အမနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ၊ ဒေဝတာ ရက္ခန္တိ၊ နာဿ အဂ္ဂိ ဝါ ဝိသံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ ကမတိ၊ တုဝဋံ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ မုခဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသီဒတိ၊ အသမ္မူဠှော ကာလံ ကရောတိ၊ ဥတ္တရိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ဗြဟ္မလောကူပဂေါ ဟောတိ။ မေတ္တာယ ဘိက္ခဝေ စေတောဝိမုတ္တိယာ အာသေဝိတာယ။ပ။ သုသမာရဒ္ဓါယ ဣမေ ဧကာဒသာနိသံသာ ပါဋိကင်္ခါ”တိ[၁]။ ဣမေ ဧကာဒသာနိသံသေ ဂဟေတွာ ဌိတံ မေတ္တာဘာဝနံ ဝဏ္ဏေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ သဗ္ဗသတ္တေသု ဩဒိဿကာနောဒိဿကဝသေန မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ဟိတောပိ ဟိတေန ဖရိတဗ္ဗော၊ အဟိတောပိ ဟိတေန ဖရိတဗ္ဗော၊ မဇ္ဈတ္တောပိ ဟိတေန ဖရိတဗ္ဗော။ ဧဝံ သဗ္ဗသတ္တေသု ဩဒိဿကာနောဒိဿကဝသေန မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ စတူသု ဗြဟ္မဝိဟာရေသု ကမ္မံ ကာတဗ္ဗမေဝ။ ဧဝံ ကရောန္တော ဟိ မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ အလဘန္တောပိ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ သတ္တ ဝဿာနိ မေတ္တံ ဘာဝေတွာ သတ္တ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ ဗြဟ္မလောကသ္မိံယေဝ ဝသိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ စတုန္နံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနံ လာဘီ အရကော နာမ သတ္ထာ ဟုတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ၊ တဿ မဟာ ပရိဝါရော အဟောသိ။ သော ဣသိဂဏံ ဩဝဒန္တော “ပဗ္ဗဇိတေန နာမ မေတ္တာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ မေတ္တစိတ္တဉ္ဟိ နာမေတံ အပ္ပနာပ္ပတ္တံ ဗြဟ္မလောကပရာယဏတံ သာဓေတီ”တိ မေတ္တာယ အာနိသံသံ ပကာသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

၁-အံ ၃-၅၄၂-ပိဋ္ဌေ။

37. “Yo ve mettena cittena, sabbalokānukampati.
Uddhaṁ adho ca tiriyaṁ, appamāṇena sabbaso.

38. Appamāṇaṁ hitaṁ cittaṁ, paripuṇṇaṁ subhāvitaṁ.
Yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissatī”ti.

Tattha **yo ve mettena cittena, sabbalokānukampatī**ti khattiyādīsu vā samaṇabrāhmaṇesu vā yo koci appamāṇena mettena cittena sakalaṁ sattalokaṁ anukampati. **Uddhan**ti pathavito yāva Nevasaññānāsaññāyatanabrahmalokā. **Adho**ti pathaviyā heṭṭhā ussade mahāniraye. **Tiriyan**ti manussaloke, yattakāni cakkavāḷāni ca tesu sabbesu ettake ṭhāne nibbattā sabbe sattā averā hontu, abyāpajjhā anīghā, sukhī attānaṁ pariharantūti evaṁ bhāvitena mettena cittenāti attho. **Appamāṇenā**ti appamāṇasattānaṁ appamāṇārammaṇattā appamāṇena. **Sabbaso**ti sabbākārena, uddhaṁ adho tiriyanti evaṁ sabbasugatiduggativasenāti attho.

Appamāṇaṁ hitaṁ cittanti appamāṇaṁ katvā bhāvitaṁ sabbasattesu hitacittaṁ. **Paripuṇṇan**ti avikalaṁ. **Subhāvitan**ti suvaḍḍhitaṁ, appanācittassetaṁ nāmaṁ. **Yaṁ pamāṇakataṁ kamman**ti yaṁ “appamāṇaṁ appamāṇārammaṇan”ti evaṁ ārammaṇattikavasena ca vasībhāvappattivasena ca avaḍḍhitvā[1] kataṁ parittaṁ kāmāvacarakammaṁ. **Na taṁ tatrāvasissatī**ti taṁ parittaṁ kammaṁ yaṁ taṁ “appamāṇaṁ hitaṁ cittan”ti saṅkhagataṁ rūpāvacarakammaṁ, tatra na avasissati. Yathā nāma mahoghena ajjhotthaṭaṁ parittodakaṁ oghassa abbhantare tena asaṁhīramānaṁ nāvasissati na tiṭṭhati, atha kho mahoghova taṁ ajjhottharitvā tiṭṭhati, evameva taṁ parittakammaṁ tassa mahaggatakammassa abbhantare tena mahaggatakammena acchinditvā aggahitavipākokāsaṁ hutvā na avasissati na tiṭṭhati, na sakkoti attano vipākaṁ dātuṁ, atha kho mahaggatakammameva taṁ ajjhottharitvā tiṭṭhati vipākaṁ detīti.

Evaṁ bodhisatto antevāsikānaṁ mettābhāvanāya ānisaṁsaṁ kathetvā aparihīnajjhāno brahmaloke nibbattitvā satta saṁvaṭṭavivaṭṭakappe na imaṁ lokaṁ puna agamāsi.

---

1. Āvajjetvā (Sī)

၃၇။ “ယော ဝေ မေတ္တေန စိတ္တေန၊ သဗ္ဗလောကာနုကမ္ပတိ။
ဥဒ္ဓံ အဓော စ တိရိယံ၊ အပ္ပမာဏေန သဗ္ဗသော။

၃၈။ အပ္ပမာဏံ ဟိတံ စိတ္တံ၊ ပရိပုဏ္ဏံ သုဘာဝိတံ။
ယံ ပမာဏကတံ ကမ္မံ၊ န တံ တတြာဝသိဿတီ”တိ။

တတ္ထ **ယော ဝေ မေတ္တေန စိတ္တေန၊ သဗ္ဗလောကာနုကမ္ပတီ**တိ ခတ္တိယာဒီသု ဝါ သမဏဗြာဟ္မဏေသု ဝါ ယော ကောစိ အပ္ပမာဏေန မေတ္တေန စိတ္တေန သကလံ သတ္တလောကံ အနုကမ္ပတိ။ **ဥဒ္ဓ**န္တိ ပထဝိတော ယာဝ နေဝသညာနာသညာယတနဗြဟ္မလောကာ။ **အဓော**တိ ပထဝိယာ ဟေဋ္ဌာ ဥဿဒေ မဟာနိရယေ။ **တိရိယ**န္တိ မနုဿလောကေ၊ ယတ္တကာနိ စက္ကဝါဠာနိ စ တေသု သဗ္ဗေသု ဧတ္တကေ ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တာ သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တု၊ အဗျာပဇ္ဈာ အနီဃာ၊ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တူတိ ဧဝံ ဘာဝိတေန မေတ္တေန စိတ္တေနာတိ အတ္ထော။ **အပ္ပမာဏေနာ**တိ အပ္ပမာဏသတ္တာနံ အပ္ပမာဏာရမ္မဏတ္တာ အပ္ပမာဏေန။ **သဗ္ဗသော**တိ သဗ္ဗာကာရေန၊ ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယန္တိ ဧဝံ သဗ္ဗသုဂတိဒုဂ္ဂတိဝသေနာတိ အတ္ထော။

အပ္ပမာဏံ ဟိတံ စိတ္တန္တိ အပ္ပမာဏံ ကတွာ ဘာဝိတံ သဗ္ဗသတ္တေသု ဟိတစိတ္တံ။ **ပရိပုဏ္ဏ**န္တိ အဝိကလံ။ **သုဘာဝိတ**န္တိ သုဝဍ္ဎိတံ၊ အပ္ပနာစိတ္တဿေတံ နာမံ။ **ယံ ပမာဏကတံ ကမ္မ**န္တိ ယံ “အပ္ပမာဏံ အပ္ပမာဏာရမ္မဏ”န္တိ ဧဝံ အာရမ္မဏတ္တိကဝသေန စ ဝသီဘာဝပ္ပတ္တိဝသေန စ အဝဍ္ဎိတွာ[၁] ကတံ ပရိတ္တံ ကာမာဝစရကမ္မံ။ **န တံ တတြာဝသိဿတီ**တိ တံ ပရိတ္တံ ကမ္မံ ယံ တံ “အပ္ပမာဏံ ဟိတံ စိတ္တ”န္တိ သင်္ခဂတံ ရူပါဝစရကမ္မံ၊ တတြ န အဝသိဿတိ။ ယထာ နာမ မဟောဃေန အဇ္ဈောတ္ထဋံ ပရိတ္တောဒကံ ဩဃဿ အဗ္ဘန္တရေ တေန အသံဟီရမာနံ နာဝသိဿတိ န တိဋ္ဌတိ၊ အထ ခေါ မဟောဃောဝ တံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝ တံ ပရိတ္တကမ္မံ တဿ မဟဂ္ဂတကမ္မဿ အဗ္ဘန္တရေ တေန မဟဂ္ဂတကမ္မေန အစ္ဆိန္ဒိတွာ အဂ္ဂဟိတဝိပါကောကာသံ ဟုတွာ န အဝသိဿတိ န တိဋ္ဌတိ၊ န သက္ကောတိ အတ္တနော ဝိပါကံ ဒါတုံ၊ အထ ခေါ မဟဂ္ဂတကမ္မမေဝ တံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ တိဋ္ဌတိ ဝိပါကံ ဒေတီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော အန္တေဝါသိကာနံ မေတ္တာဘာဝနာယ အာနိသံသံ ကထေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သတ္တ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ န ဣမံ လောကံ ပုန အာဂမာသိ။

၁-အာဝဇ္ဇေတွာ (သီ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, Arako pana satthā ahameva ahosin”ti.

Arakajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Kakaṇṭakajātakavaṇṇanā (170)

Nāyaṁ pure uṇṇamatīti idaṁ Kakaṇṭakajātakaṁ Mahā-umaṅgajātake[1] āvi bhavissati.

Kakaṇṭakajātakavaṇṇanā dasamā.

Santhavavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Indasamānagottañca, Santhavaṁ Susīmaṁ Gijjhaṁ.
Nakulaṁ Upasāḷakaṁ, Samiddhi ca Sakuṇagghi.
Arakañca kakaṇṭakaṁ.

---

3. Kalyāṇavagga

1. Kalyāṇadhammajātakavaṇṇanā (171)

Kalyāṇadhammoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ badhirasassuṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyañhi eko kuṭumbiko saddho pasanno tisaraṇagato pañcasīlena samannāgato. So ekadivasaṁ bahūni sappi-ādīni bhesajjāni ceva pupphagandhavatthādīni ca gahetvā “Jetavane Satthu santike dhammaṁ sossāmī”ti agamāsi. Tassa tattha gatakāle sassu khādanīyabhojanīyaṁ gahetvā dhītaraṁ daṭṭhukāmā taṁ gehaṁ agamāsi, sā ca thokaṁ badhiradhātukā hoti. Sā dhītarā saddhiṁ

1. Khu 6. 204 piṭṭhe.

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဣသိဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟောသိ၊ အရကော ပန သတ္ထာ အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အရကဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ကကဏ္ဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၀)

နာယံ ပုရေ ဥဏ္ဏမတီတိ ဣဒံ ကကဏ္ဋကဇာတကံ မဟာဥမင်္ဂဇာတကေ[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။

ကကဏ္ဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

သန္ထဝဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တဉ္စ၊ သန္ထဝံ သုသီမံ ဂိဇ္ဈံ။
နကုလံ ဥပသာဠကံ၊ သမိဒ္ဓိ စ သကုဏဂ္ဃိ။
အရကဉ္စ ကကဏ္ဋကံ။

၃-ကလျာဏဝဂ္ဂ

၁-ကလျာဏဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၁)

ကလျာဏဓမ္မောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဗဓိရသဿုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယဉ္ဟိ ဧကော ကုဋုမ္ဗိကော သဒ္ဓေါ ပသန္နော တိသရဏဂတော ပဉ္စသီလေန သမန္နာဂတော။ သော ဧကဒိဝသံ ဗဟူနိ သပ္ပိအာဒီနိ ဘေသဇ္ဇာနိ စေဝ ပုပ္ဖဂန္ဓဝတ္ထာဒီနိ စ ဂဟေတွာ “ဇေတဝနေ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သောဿာမီ”တိ အဂမာသိ။ တဿ တတ္ထ ဂတကာလေ သဿု ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဂဟေတွာ ဓီတရံ ဒဋ္ဌုကာမာ တံ ဂေဟံ အဂမာသိ၊ သာ စ ထောကံ ဗဓိရဓာတုကာ ဟောတိ။ သာ ဓီတရာ သဒ္ဓိံ

၁-ခု ၆-၂၀၄-ပိဋ္ဌေ။

bhuttabhojanā bhattasammadaṁ vinodayamānā dhītaraṁ pucchi “kiṁ amma bhattā te sammodamāno avivadamāno piyasaṁvāsaṁ vasatī”ti. Kiṁ amma kathetha yādiso tumhākaṁ jāmātā sīlena ceva ācārasampadāya ca, tādiso pabbajitopi dullabhoti. Upāsikā dhītu vacanaṁ sādhukaṁ asallakkhetvā “pabbajito”ti padameva gahetvā “amma kasmā te bhattā pabbajito”ti mahāsaddaṁ akāsi. Taṁ sutvā sakalagehavāsino “amhākaṁ kira kuṭumbiko pabbajito”ti viraviṁsu. Tesaṁ saddaṁ sutvā dvārena sañcarantā “kiṁ nāma kiretan”ti pucchiṁsu. “Imasmiṁ kira gehe kuṭumbiko pabbajito”ti. Sopi kho kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṁ sutvā vihārā nikkhamma nagaraṁ pāvisi.

Atha naṁ antarāmaggeyeva eko puriso disvā “samma tvaṁ kira pabbajitoti tava gehe puttadāraparijano paridevatī”ti āha. Athassa etadahosi “ayaṁ apabbajitameva kira maṁ ‘pabbajito’ti vadati, uppanno kho pana me kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajjeva mayā pabbajituṁ vaṭṭatī”ti tatova nivattitvā Satthu santikaṁ gantvā “kiṁ nu kho upāsaka idāneva Buddhupaṭṭhānaṁ katvā gantvā idāneva paccāgatosī”ti vutte tamatthaṁ ārocetvā “bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetuṁ vaṭṭati, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgatomhī”ti āha. So pabbajjañca upasampadañca labhitvā sammā paṭipanno na cirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Idaṁ kira kāraṇaṁ bhikkhusaṁghe pākaṭaṁ jātaṁ. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asuko nāma kuṭumbiko ‘uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo’ti pabbajitvā idāni arahattaṁ patto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte ‘bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi ‘uppanno kalyāṇasaddo virādhetuṁ na vaṭṭatī’ti pabbajiṁsuyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ pāpuṇi. So ekadivasaṁ nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṁ agamāsi. Athassa sassu “dhītaraṁ passissāmī”ti taṁ gehaṁ agamāsi, sā thokaṁ badhiradhātukāti

ဘုတ္တဘောဇနာ ဘတ္တသမ္မဒံ ဝိနောဒယမာနာ ဓီတရံ ပုစ္ဆိ “ကိံ အမ္မ ဘတ္တာ တေ သမ္မောဒမာနော အဝိဝဒမာနော ပိယသံဝါသံ ဝသတီ”တိ။ ကိံ အမ္မ ကထေထ ယာဒိသော တုမှာကံ ဇာမာတာ သီလေန စေဝ အာစာရသမ္ပဒါယ စ၊ တာဒိသော ပဗ္ဗဇိတောပိ ဒုလ္လဘောတိ။ ဥပါသိကာ ဓီတု ဝစနံ သာဓုကံ အသလ္လက္ခေတွာ “ပဗ္ဗဇိတော”တိ ပဒမေဝ ဂဟေတွာ “အမ္မ ကသ္မာ တေ ဘတ္တာ ပဗ္ဗဇိတော”တိ မဟာသဒ္ဒံ အကာသိ။ တံ သုတွာ သကလဂေဟဝါသိနော “အမှာကံ ကိရ ကုဋုမ္ဗိကော ပဗ္ဗဇိတော”တိ ဝိရဝိံသု။ တေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဒွါရေန သဉ္စရန္တာ “ကိံ နာမ ကိရေတ”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ “ဣမသ္မိံ ကိရ ဂေဟေ ကုဋုမ္ဗိကော ပဗ္ဗဇိတော”တိ။ သောပိ ခေါ ကုဋုမ္ဗိကော ဒသဗလဿ ဓမ္မံ သုတွာ ဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ နဂရံ ပါဝိသိ။

အထ နံ အန္တရာမဂ္ဂေယေဝ ဧကော ပုရိသော ဒိသွာ “သမ္မ တွံ ကိရ ပဗ္ဗဇိတောတိ တဝ ဂေဟေ ပုတ္တဒါရပရိဇနော ပရိဒေဝတီ”တိ အာဟ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ အပဗ္ဗဇိတမေဝ ကိရ မံ ‘ပဗ္ဗဇိတော’တိ ဝဒတိ၊ ဥပ္ပန္နော ခေါ ပန မေ ကလျာဏသဒ္ဒေါ န အန္တရဓာပေတဗ္ဗော၊ အဇ္ဇေဝ မယာ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တတောဝ နိဝတ္တိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ နု ခေါ ဥပါသက ဣဒါနေဝ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ ကတွာ ဂန္တွာ ဣဒါနေဝ ပစ္စာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “ဘန္တေ ကလျာဏသဒ္ဒေါ နာမ ဥပ္ပန္နော န အန္တရဓာပေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ ပဗ္ဗဇိတုကာမော ဟုတွာ အာဂတောမှီ”တိ အာဟ။ သော ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ သမ္မာ ပဋိပန္နော န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဣဒံ ကိရ ကာရဏံ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋံ ဇာတံ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကော နာမ ကုဋုမ္ဗိကော ‘ဥပ္ပန္နော ကလျာဏသဒ္ဒေါ န အန္တရဓာပေတဗ္ဗော’တိ ပဗ္ဗဇိတွာ ဣဒါနိ အရဟတ္တံ ပတ္တော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ ‘ဥပ္ပန္နော ကလျာဏသဒ္ဒေါ ဝိရာဓေတုံ န ဝဋ္ဋတီ’တိ ပဗ္ဗဇိံသုယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပိတု အစ္စယေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ပါပုဏိ။ သော ဧကဒိဝသံ နိဝေသနာ နိက္ခမိတွာ ရာဇုပဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ အထဿ သဿု “ဓီတရံ ပဿိဿာမီ”တိ တံ ဂေဟံ အဂမာသိ၊ သာ ထောကံ ဗဓိရဓာတုကာတိ

sabbaṁ paccuppannavatthusadisameva. Taṁ pana rājupaṭṭhānaṁ gantvā attano gharaṁ āgacchantaṁ disvā eko puriso “tumhe kira pabbajitāti tumhākaṁ gehe mahāparidevo pavattatī”ti āha. Bodhisatto “uppanno kalyāṇasaddo nāma na antaradhāpetuṁ vaṭṭatī”ti tatova nivattitvā rañño santikaṁ gantvā “kiṁ mahāseṭṭhi idāneva gantvā puna āgatosī”ti vutte “deva gehajano kira maṁ apabbajitameva ‘pabbajito’ti vatvā paridevati, uppanno kho pana kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, pabbajissāmahaṁ, pabbajjaṁ me anujānāhī”ti etamatthaṁ pakāsetuṁ imā gāthā āha—

41. “Kalyāṇadhammoti yadā janinda,
Loke samaññaṁ anupāpuṇāti.
Tasmā na hiyyetha naro sapañño,
Hiriyāpi santo dhuramādiyanti.

42. Sāyaṁ samaññā idha ma’jja pattā,
Kalyāṇadhammoti janinda loke.
Tāhaṁ samekkhaṁ idha pabbajissaṁ,
Na hi ma’tthi chando idha kāmabhoge”ti.

Tattha **kalyāṇadhammo**ti sundaradhammo. **Samaññaṁ anupāpuṇātī**ti yadā sīlavā kalyāṇadhammo pabbajitoti idaṁ paññattivohāraṁ pāpuṇāti. **Tasmā na hiyyethā**ti tato sāmaññato na parihāyetha. **Hiriyāpi santo dhuramādiyantī**ti mahārāja sappurisā nāma ajjhattasamuṭṭhitāya hiriyā bahiddhasamuṭṭhitena ottappenapi etaṁ pabbajitadhuraṁ gaṇhanti. **Idha ma’jja pattā**ti idha mayā ajja pattā. **Tāhaṁ samekkha**nti taṁ ahaṁ guṇavasena laddhasamaññaṁ samekkhanto passanto. **Na hi ma’tthi chando**ti na hi me atthi chando. **Idha kāmabhoge**ti imasmiṁ loke kilesakāmavatthukāmaparibhogeti.

Bodhisatto evaṁ vatvā rājānaṁ pabbajjaṁ anujānāpetvā Himavantapadesaṁ gantvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

သဗ္ဗံ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ တံ ပန ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အတ္တနော ဃရံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဧကော ပုရိသော “တုမှေ ကိရ ပဗ္ဗဇိတာတိ တုမှာကံ ဂေဟေ မဟာပရိဒေဝေါ ပဝတ္တတီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “ဥပ္ပန္နော ကလျာဏသဒ္ဒေါ နာမ န အန္တရဓာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တတောဝ နိဝတ္တိတွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ မဟာသေဋ္ဌိ ဣဒါနေဝ ဂန္တွာ ပုန အာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ “ဒေဝ ဂေဟဇနော ကိရ မံ အပဗ္ဗဇိတမေဝ ‘ပဗ္ဗဇိတော’တိ ဝတွာ ပရိဒေဝတိ၊ ဥပ္ပန္နော ခေါ ပန ကလျာဏသဒ္ဒေါ န အန္တရဓာပေတဗ္ဗော၊ ပဗ္ဗဇိဿာမဟံ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ မေ အနုဇာနာဟီ”တိ ဧတမတ္ထံ ပကာသေတုံ ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

၄၁။ “ကလျာဏဓမ္မောတိ ယဒါ ဇနိန္ဒ၊
လောကေ သမညံ အနုပါပုဏာတိ။
တသ္မာ န ဟိယျေထ နရော သပညော၊
ဟိရိယာပိ သန္တော ဓုရမာဒိယန္တိ။

၄၂။ သာယံ သမညာ ဣဓ မ’ဇ္ဇ ပတ္တာ၊
ကလျာဏဓမ္မောတိ ဇနိန္ဒ လောကေ။
တာဟံ သမေက္ခံ ဣဓ ပဗ္ဗဇိဿံ၊
န ဟိ မ’တ္ထိ ဆန္ဒော ဣဓ ကာမဘောဂေ”တိ။

တတ္ထ **ကလျာဏဓမ္မော**တိ သုန္ဒရဓမ္မော။ **သမညံ အနုပါပုဏာတီ**တိ ယဒါ သီလဝါ ကလျာဏဓမ္မော ပဗ္ဗဇိတောတိ ဣဒံ ပညတ္တိဝေါဟာရံ ပါပုဏာတိ။ **တသ္မာ န ဟိယျေထာ**တိ တတော သာမညတော န ပရိဟာယေထ။ **ဟိရိယာပိ သန္တော ဓုရမာဒိယန္တီ**တိ မဟာရာဇ သပ္ပုရိသာ နာမ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌိတာယ ဟိရိယာ ဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌိတေန ဩတ္တပ္ပေနာပိ ဧတံ ပဗ္ဗဇိတဓုရံ ဂဏှန္တိ။ **ဣဓ မ’ဇ္ဇ ပတ္တာ**တိ ဣဓ မယာ အဇ္ဇ ပတ္တာ။ **တာဟံ သမေက္ခ**န္တိ တံ အဟံ ဂုဏဝသေန လဒ္ဓသမညံ သမေက္ခန္တော ပဿန္တော။ **န ဟိ မ’တ္ထိ ဆန္ဒော**တိ န ဟိ မေ အတ္ထိ ဆန္ဒော။ **ဣဓ ကာမဘောဂေ**တိ ဣမသ္မိံ လောကေ ကိလေသကာမဝတ္ထုကာမပရိဘောဂေတိ။

ဗောဓိသတ္တော ဧဝံ ဝတွာ ရာဇာနံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေတွာ ဟိမဝန္တပဒေသံ ဂန္တွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Kalyāṇadhammajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Daddarajātakavaṇṇanā (172)

Ko nu saddena mahatāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Tasmiñhi kāle bahū bahussutā bhikkhū manosilātale nadamānā[1] taruṇasīhā viya ākāsagaṅgaṁ otārentā[2] viya saṁghamajjhe sarabhāṇaṁ[3] bhaṇanti. Kokāliko tesu sarabhāṇaṁ bhaṇantesu attano tucchabhāvaṁ ajānitvāva “ahampi sarabhāṇaṁ bhaṇissāmī”ti bhikkhūnaṁ antaraṁ pavisitvā “amhākaṁ sarabhāṇaṁ na pāpenti. Sace amhākampi pāpeyyuṁ, mayampi bhaṇeyyāmā”ti bhikkhusaṁghassa nāmaṁ aggahetvāva tattha tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Bhikkhū “vīmaṁsissāma tāva nan”ti saññāya evamāhaṁsu “āvuso Kokālika ajja saṁghassa sarabhāṇaṁ bhaṇāhī”ti. So attano balaṁ ajānitvāva “sādhū”ti sampaṭicchitvā “ajja sarabhāṇaṁ bhaṇissāmī”ti attano sappāyaṁ yāguṁ pivi, khajjakaṁ khādi, sappāyeneva sūpena bhuñji.

Sūriye atthaṅgate dhammassavanakāle ghosite bhikkhusaṁgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍakavaṇṇaṁ[4] kāsāvaṁ nivāsetvā kaṇikārapupphavaṇṇaṁ cīvaraṁ pārupitvā saṁghamajjhaṁ pavisitvā there vanditvā alaṅkataratanamaṇḍape paññattavaradhammāsanaṁ abhiruhitvā citrabījaniṁ gahetvā “sarabhāṇaṁ bhaṇissāmī”ti nisīdi, tāvadevassa sarīrā sedā mucciṁsu, sārajjaṁ okkami, pubbagāthāya paṭhamaṁ padaṁ udāharitvā anantaraṁ na passi[5]. So kampamāno āsanā oruyha lajjito saṁghamajjhato apakkamma attano pariveṇaṁ agamāsi. Añño bahussuto bhikkhu sarabhāṇaṁ bhaṇi. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṁ jāniṁsu.

1. Nisīdamānā (Ka) 2. Otarantā (Ka) 3. Padabhāṇaṁ (Sī, I)
4. Koraṇḍakavaṇṇaṁ (Ka) 5. Antaṁ neva passi (Ka)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကလျာဏဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ဒဒ္ဒရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၂)

ကော နု သဒ္ဒေန မဟတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကာလိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိဉ္ဟိ ကာလေ ဗဟူ ဗဟုဿုတာ ဘိက္ခူ မနောသိလာတလေ နဒမာနာ[၁] တရုဏသီဟာ ဝိယ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တာ[၂] ဝိယ သံဃမဇ္ဈေ သရဘာဏံ[၃] ဘဏန္တိ။ ကောကာလိကော တေသု သရဘာဏံ ဘဏန္တေသု အတ္တနော တုစ္ဆဘာဝံ အဇာနိတွာဝ “အဟမ္ပိ သရဘာဏံ ဘဏိဿာမီ”တိ ဘိက္ခူနံ အန္တရံ ပဝိသိတွာ “အမှာကံ သရဘာဏံ န ပါပေန္တိ။ သစေ အမှာကမ္ပိ ပါပေယျုံ၊ မယမ္ပိ ဘဏေယျာမာ”တိ ဘိက္ခုသံဃဿ နာမံ အဂ္ဂဟေတွာဝ တတ္ထ တတ္ထ ကထေန္တော အာဟိဏ္ဍတိ။ တဿ သာ ကထာ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋာ ဇာတာ။ ဘိက္ခူ “ဝီမံသိဿာမ တာဝ န”န္တိ သညာယ ဧဝမာဟံသု “အာဝုသော ကောကာလိက အဇ္ဇ သံဃဿ သရဘာဏံ ဘဏာဟီ”တိ။ သော အတ္တနော ဗလံ အဇာနိတွာဝ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ “အဇ္ဇ သရဘာဏံ ဘဏိဿာမီ”တိ အတ္တနော သပ္ပါယံ ယာဂုံ ပိဝိ၊ ခဇ္ဇကံ ခါဒိ၊ သပ္ပါယေနေဝ သူပေန ဘုဉ္ဇိ။

သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ဓမ္မဿဝနကာလေ ဃောသိတေ ဘိက္ခုသံဃော သန္နိပတိ။ သော ကဏ္ဋကုရဏ္ဍကဝဏ္ဏံ[၄] ကာသာဝံ နိဝါသေတွာ ကဏိကာရပုပ္ဖဝဏ္ဏံ စီဝရံ ပါရုပိတွာ သံဃမဇ္ဈံ ပဝိသိတွာ ထေရေ ဝန္ဒိတွာ အလင်္ကတရတနမဏ္ဍပေ ပညတ္တဝရဓမ္မာသနံ အဘိရုဟိတွာ စိတြဗီဇနိံ ဂဟေတွာ “သရဘာဏံ ဘဏိဿာမီ”တိ နိသီဒိ၊ တာဝဒေဝဿ သရီရာ သေဒါ မုစ္စိံသု၊ သာရဇ္ဇံ ဩက္ကမိ၊ ပုဗ္ဗဂါထာယ ပဌမံ ပဒံ ဥဒါဟရိတွာ အနန္တရံ န ပဿိ[၅]။ သော ကမ္ပမာနော အာသနာ ဩရုယှ လဇ္ဇိတော သံဃမဇ္ဈတော အပက္ကမ္မ အတ္တနော ပရိဝေဏံ အဂမာသိ။ အညော ဗဟုဿုတော ဘိက္ခု သရဘာဏံ ဘဏိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခူ တဿ တုစ္ဆဘာဝံ ဇာနိံသု။

၁-နိသီဒမာနာ (က) ၂-ဩတရန္တာ (က) ၃-ပဒဘာဏံ (သီ၊ ဣ)
၄-ကောရဏ္ဍကဝဏ္ဏံ (က) ၅-အန္တံ နေဝ ပဿိ (က)

athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso paṭhamaṁ Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno, idāni panesa sayaṁ naditvā pākaṭo jāto"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave Kokāliko idāneva naditvā pākaṭo jāto, pubbepi naditvā pākaṭo ahosī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese sīhayoniyaṁ nibbattitvā bahūnaṁ sīhānaṁ rājā ahosi. So anekasīhaparivāro Rajataguhāyaṁ vāsaṁ kappesi. Tassa avidūre ekissāya guhāya eko siṅgālopi vasati. Athekadivasaṁ deve vassitvā vigate sabbe sīhā sīharājasseva guhadvāre sannipatitvā sīhanādaṁ nadantā sīhakīḷaṁ kīḷiṁsu. Tesaṁ evaṁ naditvā kīḷanakāle sopi siṅgālo nadati. Sīhā tassa saddaṁ sutvā "ayaṁ siṅgālo amhehi saddhiṁ nadatī"ti lajjitā tuṇhī ahesuṁ. Tesaṁ tuṇhībhūtakāle bodhisattassa putto sīhapotako "tāta ime sīhā naditvā sīhakīḷaṁ kīḷantā etassa saddaṁ sutvā lajjāya tuṇhī jātā, ko nāmesa attano saddena attānaṁ jānāpetī"ti pitaraṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

43. "Ko nu saddena mahatā, abhinādeti daddaraṁ.
Taṁ[1] sīhā nappaṭinadanti, ko nāme'so migādhibhū"ti.

Tattha **abhinādeti daddaran**ti daddaraṁ Rajatapabbataṁ ekanādaṁ karoti. **Migādhibhū**ti pitaraṁ ālapati. Ayañhettha attho—migādhibhū migajeṭṭhaka sīharāja pucchāmi taṁ "ko nāmeso"ti.

Athassa vacanaṁ sutvā pitā dutiyaṁ gāthamāha—

44. "Adhamo migajātānaṁ, siṅgālo tāta vassati.
Jāti'massa jigucchantā, tuṇhī sīhā samaccare"ti.

Tattha **samaccare**ti **san**ti upasaggamattaṁ, accantīti attho, tuṇhī hutvā[2] nisīdantīti vuttaṁ hoti. Potthakesu pana "samacchare"ti likhanti.

1. Kiṁ (Sī, I)   2. Tuṇhī acchanti, tuṇhī hutvā (Sī, I)

အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော ပဌမံ ကောကာလိကဿ တုစ္ဆဘာဝေါ ဒုဇ္ဇာနော၊ ဣဒါနိ ပနေသ သယံ နဒိတွာ ပါကဋော ဇာတော''တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ ''ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ ''န ဘိက္ခဝေ ကောကာလိကော ဣဒါနေဝ နဒိတွာ ပါကဋော ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေပိ နဒိတွာ ပါကဋော အဟောသီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ သီဟယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဗဟူနံ သီဟာနံ ရာဇာ အဟောသိ။ သော အနေကသီဟပရိဝါရော ရဇတဂုဟာယံ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဿ အဝိဒူရေ ဧကိဿာယ ဂုဟာယ ဧကော သိင်္ဂါလောပိ ဝသတိ။ အထေကဒိဝသံ ဒေဝေ ဝဿိတွာ ဝိဂတေ သဗ္ဗေ သီဟာ သီဟရာဇဿေဝ ဂုဟဒွါရေ သန္နိပတိတွာ သီဟနာဒံ နဒန္တာ သီဟကီဠံ ကီဠိံသု။ တေသံ ဧဝံ နဒိတွာ ကီဠနကာလေ သောပိ သိင်္ဂါလော နဒတိ။ သီဟာ တဿ သဒ္ဒံ သုတွာ "အယံ သိင်္ဂါလော အမှေဟိ သဒ္ဓိံ နဒတီ"တိ လဇ္ဇိတာ တုဏှီ အဟေသုံ။ တေသံ တုဏှီဘူတကာလေ ဗောဓိသတ္တဿ ပုတ္တော သီဟပေါတကော "တာတ ဣမေ သီဟာ နဒိတွာ သီဟကီဠံ ကီဠန္တာ ဧတဿ သဒ္ဒံ သုတွာ လဇ္ဇာယ တုဏှီ ဇာတာ၊ ကော နာမေသ အတ္တနော သဒ္ဒေန အတ္တာနံ ဇာနာပေတီ"တိ ပိတရံ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၄၃။ "ကော နု သဒ္ဒေန မဟတာ၊ အဘိနာဒေတိ ဒဒ္ဒရံ။
တံ[၁] သီဟာ နပ္ပဋိနဒန္တိ၊ ကော နာမေ'သော မိဂါဓိဘူ"တိ။

တတ္ထ **အဘိနာဒေတိ ဒဒ္ဒရ**န္တိ ဒဒ္ဒရံ ရဇတပဗ္ဗတံ ဧကနာဒံ ကရောတိ။ **မိဂါဓိဘူ**တိ ပိတရံ အာလပတိ။ အယဉှေတ္ထ အတ္ထော—မိဂါဓိဘူ မိဂဇေဋ္ဌက သီဟရာဇ ပုစ္ဆာမိ တံ "ကော နာမေသော"တိ။

အထဿ ဝစနံ သုတွာ ပိတာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၄၄။ "အဓမော မိဂဇာတာနံ၊ သိင်္ဂါလော တာတ ဝဿတိ။
ဇာတိ'မဿ ဇိဂုစ္ဆန္တာ၊ တုဏှီ သီဟာ သမစ္စရေ''တိ။

တတ္ထ **သမစ္စရေ**တိ **သ**န္တိ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ အစ္စန္တီတိ အတ္ထော၊ တုဏှီ ဟုတွာ[၂] နိသီဒန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပေါတ္ထကေသု ပန "သမစ္ဆရေ''တိ လိခန္တိ။

၁-ကိံ (သီ၊ ဣ)   ၂-တုဏှီ အစ္ဆန္တိ၊ တုဏှီ ဟုတွာ (သီ၊ ဣ)

Satthā “na bhikkhave Kokāliko idāneva attano nādena attānaṁ pākaṭaṁ karoti, pubbepi akāsiyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo Kokāliko ahosi, sīhapotako Rāhulo, sīharājā pana ahameva ahosin”ti.

Daddarajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Makkaṭajātakavaṇṇanā (173)

Tāta māṇavako esoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu Pakiṇṇakanipāte **Uddālakajātake**[1] āvi bhavissati. Tadā pana Satthā “bhikkhave nāyaṁ bhikkhu idāneva kuhako, pubbepi makkaṭo hutvā aggissa kāraṇā kohaññaṁ akāsiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ Kāsigāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippaṁ uggaṇhitvā gharāvāsaṁ saṇṭhapesi. Athassa brāhmaṇī ekaṁ puttaṁ vijāyitvā puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle kālamakāsi. Bodhisatto tassā petakiccaṁ katvā “kiṁ me dāni gharāvāsena, puttaṁ gahetvā pabbajissāmī”ti assumukhaṁ ñātimittavaggaṁ pahāya puttaṁ ādāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā tattha vanamūlaphalāhāro vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ vassānakāle deve vassante sāradārūni aggiṁ jāletvā visibbanto phalakatthare nipajji, puttopissa Tāpasakumārako pitu pāde sambāhantova nisīdi.

Atheko vanamakkaṭo sītena pīḷiyamāno tassa paṇṇasālāya taṁ aggiṁ disvā “sacāhaṁ ettha pavisissāmi, ‘makkaṭo makkaṭo’ti maṁ pothetvā nīharissanti, aggiṁ visibbetuṁ na labhissāmi, atthi dāni me upāyo, tāpasavesaṁ gahetvā kohaññaṁ katvā pavisissāmī”ti cintetvā ekassa matatāpasassa vakkalāni nivāsetvā pacchiñca

1. Khu 5. 283 piṭṭhe.

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ကောကာလိကော ဣဒါနေဝ အတ္တနော နာဒေန အတ္တာနံ ပါကဋံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော ကောကာလိကော အဟောသိ၊ သီဟပေါတကော ရာဟုလော၊ သီဟရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဒဒ္ဒရဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-မက္ကဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၃)

တာတ မာဏဝကော ဧသောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဟကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ပကိဏ္ဏကနိပါတေ **ဥဒ္ဒါလကဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ နာယံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ကုဟကော၊ ပုဗ္ဗေပိ မက္ကဋော ဟုတွာ အဂ္ဂိဿ ကာရဏာ ကောဟညံ အကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ကာသိဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဃရာဝါသံ သဏ္ဌပေသိ။ အထဿ ဗြာဟ္မဏီ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ ပုတ္တဿ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ ကာလမကာသိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿာ ပေတကိစ္စံ ကတွာ “ကိံ မေ ဒါနိ ဃရာဝါသေန၊ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အဿုမုခံ ဉာတိမိတ္တဝဂ္ဂံ ပဟာယ ပုတ္တံ အာဒါယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တတ္ထ ဝနမူလဖလာဟာရော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဝဿာနကာလေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ သာရဒါရူနိ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ ဝိသိဗ္ဗေန္တော ဖလကတ္ထရေ နိပဇ္ဇိ၊ ပုတ္တောပိဿ တာပသကုမာရကော ပိတု ပါဒေ သမ္ဗာဟန္တောဝ နိသီဒိ။

အထေကော ဝနမက္ကဋော သီတေန ပီဠိယမာနော တဿ ပဏ္ဏသာလာယ တံ အဂ္ဂိံ ဒိသွာ “သစာဟံ ဧတ္ထ ပဝိသိဿာမိ၊ ‘မက္ကဋော မက္ကဋော’တိ မံ ပေါထေတွာ နီဟရိဿန္တိ၊ အဂ္ဂိံ ဝိသိဗ္ဗေတုံ န လဘိဿာမိ၊ အတ္ထိ ဒါနိ မေ ဥပါယော၊ တာပသဝေသံ ဂဟေတွာ ကောဟညံ ကတွာ ပဝိသိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဧကဿ မတတာပသဿ ဝက္ကလာနိ နိဝါသေတွာ ပစ္ဆိဉ္စ

၁-ခု ၅-၂၇၃-ပိဋ္ဌေ။

aṅkusayaṭṭhiñca gahetvā paṇṇasāladvāre ekaṁ tālarukkhaṁ nissāya saṁkuṭito aṭṭhāsi. Tāpasakumārako taṁ disvā makkaṭabhāvaṁ ajānanto "eko mahallakatāpaso sītena pīḷito aggiṁ visibbetuṁ āgato bhavissatī"ti pitu tāpasassa kathetvā "etaṁ paṇṇasālaṁ pavesetvā visibbāpessāmī"ti cintetvā pitaraṁ ālapanto paṭhamaṁ gāthamāha—

45. "Tāta māṇavako eso, tālamūlaṁ apassito.
Agārakañcidaṁ atthi, handa demassa'gārakan"ti.

Tattha **māṇavako**ti sattādhivacanaṁ[1]. Tena "tāta eso eko māṇavako satto eko tāpaso"ti dīpeti. **Tālamūlaṁ apassito**ti tālakkhandhaṁ nissāya ṭhito. **Agārakañcidaṁ atthī**ti idañca amhākaṁ pabbajitāgāraṁ atthi, paṇṇasālaṁ sandhāya vadati. **Handā**ti vavassaggatthe nipāto. **Demassa'gāraka**nti etassa ekamante vasanatthāya agārakaṁ dema.

Bodhisatto puttassa vacanaṁ sutvā uṭṭhāya paṇṇasāladvāre ṭhatvā olokento tassa makkaṭabhāvaṁ ñatvā "tāta manussānaṁ nāma na evarūpaṁ mukhaṁ hoti, makkaṭo esa, nayidha pakkositabbo"ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

46. "Mā kho tvaṁ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṁ.
Netādisaṁ mukhaṁ hoti, brāhmaṇassa susīlino"ti.

Tattha **dūseyya no agāraka**nti ayañhi idha paviṭṭho samāno imaṁ kicchena kataṁ paṇṇasālaṁ agginā vā jhāpento uccārādīni vā karonto dūseyya. **Netādisa**nti "etādisaṁ brāhmaṇassa susīlino mukhaṁ na hoti, makkaṭo eso"ti vatvā bodhisatto ekaṁ ummukaṁ gahetvā "kiṁ ettha tiṭṭhasī"ti khipitvā taṁ palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā rukkhaṁ abhiruhitvā vanasaṇḍaṁ pāvisi. Bodhisatto cattāro brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

---

1. Sattavevacanaṁ (Ka)

အင်္ကုသယဋ္ဌိဉ္စ ဂဟေတွာ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ ဧကံ တာလရုက္ခံ နိဿာယ သံကုဋိတော အဋ္ဌာသိ။ တာပသကုမာရကော တံ ဒိသွာ မက္ကဋဘာဝံ အဇာနန္တော "ဧကော မဟလ္လကတာပသော သီတေန ပီဠိတော အဂ္ဂိံ ဝိသိဗ္ဗေတုံ အာဂတော ဘဝိဿတီ"တိ ပိတု တာပသဿ ကထေတွာ "ဧတံ ပဏ္ဏသာလံ ပဝေသေတွာ ဝိသိဗ္ဗာပေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ပိတရံ အာလပန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၄၅။ "တာတ မာဏဝကော ဧသော၊ တာလမူလံ အပဿိတော။
အဂါရကဉ္စိဒံ အတ္ထိ၊ ဟန္ဒ ဒေမဿ'ဂါရက"န္တိ။

တတ္ထ **မာဏဝကော**တိ သတ္တာဓိဝစနံ[၁]။ တေန "တာတ ဧသော ဧကော မာဏဝကော သတ္တော ဧကော တာပသော"တိ ဒီပေတိ။ **တာလမူလံ အပဿိတော**တိ တာလက္ခန္ဓံ နိဿာယ ဌိတော။ **အဂါရကဉ္စိဒံ အတ္ထီ**တိ ဣဒဉ္စ အမှာကံ ပဗ္ဗဇိတာဂါရံ အတ္ထိ၊ ပဏ္ဏသာလံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဟန္ဒာ**တိ ဝဝဿဂ္ဂတ္ထေ နိပါတော။ **ဒေမဿ'ဂါရက**န္တိ ဧတဿ ဧကမန္တေ ဝသနတ္ထာယ အဂါရကံ ဒေမ။

ဗောဓိသတ္တော ပုတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဥဋ္ဌာယ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ ဌတွာ ဩလောကေန္တော တဿ မက္ကဋဘာဝံ ဉတွာ "တာတ မနုဿာနံ နာမ န ဧဝရူပံ မုခံ ဟောတိ၊ မက္ကဋော ဧသ၊ နယိဓ ပက္ကောသိတဗ္ဗော"တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၄၆။ "မာ ခေါ တွံ တာတ ပက္ကောသိ၊ ဒူသေယျ နော အဂါရကံ။
နေတာဒိသံ မုခံ ဟောတိ၊ ဗြာဟ္မဏဿ သုသီလိနော"တိ။

တတ္ထ **ဒူသေယျ နော အဂါရက**န္တိ အယဉ္ဟိ ဣဓ ပဝိဋ္ဌော သမာနော ဣမံ ကိစ္ဆေန ကတံ ပဏ္ဏသာလံ အဂ္ဂိနာ ဝါ ဈာပေန္တော ဥစ္စာရာဒီနိ ဝါ ကရောန္တော ဒူသေယျ။ **နေတာဒိသ**န္တိ "ဧတာဒိသံ ဗြာဟ္မဏဿ သုသီလိနော မုခံ န ဟောတိ၊ မက္ကဋော ဧသော"တိ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော ဧကံ ဥမ္မုကံ ဂဟေတွာ "ကိံ ဧတ္ထ တိဋ္ဌသီ"တိ ခိပိတွာ တံ ပလာပေသိ။ မက္ကဋော ဝက္ကလာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ရုက္ခံ အဘိရုဟိတွာ ဝနသဏ္ဍံ ပါဝိသိ။ ဗောဓိသတ္တော စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

၁-သတ္တဝေဝစနံ (က)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā makkaṭo ayaṁ kuhakabhikkhu ahosi, Tāpasakumāro Rāhulo, tāpaso pana ahameva ahosin”ti.

Makkaṭajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Dubbhiyamakkaṭajātakavaṇṇanā (174)

Adamha te vāri pahūtarūpanti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasañhi dhammasabhāyaṁ bhikkhū Devadattassa akataññumittadubbhibhāvaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “na bhikkhave Devadatto idāneva akataññū mittadubbhī, pubbepi evarūpo ahosī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ Kāsigāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ saṇṭhapesi. Tasmiṁ pana samaye Kāsiraṭṭhe vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti anotaraṇīyo tiracchānānaṁ, maggappaṭipannā puññatthikā manussā dīgharajjukena vārakena udakaṁ ussiñcitvā ekissā doṇiyā pūretvā tiracchānānaṁ pānīyaṁ denti. Tassa sāmantato mahantaṁ araññaṁ, tattha bahū makkaṭā vasanti. Atha tasmiṁ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro pacchijji, tiracchānā pānīyaṁ na labhiṁsu. Eko makkaṭo pipāsāturo hutvā pānīyaṁ pariyesanto udapānassa santike vicarati. Bodhisatto kenacideva karaṇīyena taṁ maggaṁ paṭipajjitvā tattha gacchanto pānīyaṁ uttāretvā[1] pivitvā hatthapāde dhovitvā ṭhito taṁ makkaṭaṁ addasa. Athassa pipāsitabhāvaṁ ñatvā pānīyaṁ ussiñcitvā doṇiyaṁ ākiritvā adāsi, datvā ca pana “vissamissāmī”ti ekasmiṁ rukkhamūle nipajji. Makkaṭo pānīyaṁ pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭikaṁ karonto bodhisattaṁ bhiṁsāpesi. Bodhisatto tassa taṁ kiriyaṁ disvā “are duṭṭhamakkaṭa ahaṁ tava pipāsitassa kilantassa bahuṁ pānīyaṁ adāsiṁ, idāni tvaṁ mayhaṁ mukhamakkaṭikaṁ karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

---

1. Ukkācetvā (Sī, I)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မက္ကဋော အယံ ကုဟကဘိက္ခု အဟောသိ၊ တာပသကုမာရော ရာဟုလော၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မက္ကဋဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဒုဗ္ဘိယမက္ကဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၄)

အဒမှ တေ ဝါရိ ပဟူတရူပန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသဉှိ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ဒေဝဒတ္တဿ အကတညုမိတ္တဒုဗ္ဘိဘာဝံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ အကတညူ မိတ္တဒုဗ္ဘီ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝရူပေါ အဟောသိ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ကာသိဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဃရာဝါသံ သဏ္ဌပေသိ။ တသ္မိံ ပန သမယေ ကာသိရဋ္ဌေ ဝတ္တနိမဟာမဂ္ဂေ ဧကော ဂမ္ဘီရော ဥဒပါနော ဟောတိ အနောတရဏီယော တိရစ္ဆာနာနံ၊ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နာ ပုညတ္ထိကာ မနုဿာ ဒီဃရဇ္ဇုကေန ဝါရကေန ဥဒကံ ဥဿိဉ္စိတွာ ဧကိဿာ ဒေါဏိယာ ပူရေတွာ တိရစ္ဆာနာနံ ပါနီယံ ဒေန္တိ။ တဿ သာမန္တတော မဟန္တံ အရညံ၊ တတ္ထ ဗဟူ မက္ကဋာ ဝသန္တိ။ အထ တသ္မိံ မဂ္ဂေ ဒွေ တီဏိ ဒိဝသာနိ မနုဿသဉ္စာရော ပစ္ဆိဇ္ဇိ၊ တိရစ္ဆာနာ ပါနီယံ န လဘိံသု။ ဧကော မက္ကဋော ပိပါသာတုရော ဟုတွာ ပါနီယံ ပရိယေသန္တော ဥဒပါနဿ သန္တိကေ ဝိစရတိ။ ဗောဓိသတ္တော ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန တံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ တတ္ထ ဂစ္ဆန္တော ပါနီယံ ဥတ္တာရေတွာ[1] ပိဝိတွာ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ ဌိတော တံ မက္ကဋံ အဒ္ဒသ။ အထဿ ပိပါသိတဘာဝံ ဉတွာ ပါနီယံ ဥဿိဉ္စိတွာ ဒေါဏိယံ အာကိရိတွာ အဒါသိ၊ ဒတွာ စ ပန “ဝိဿမိဿာမီ”တိ ဧကသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိပဇ္ဇိ။ မက္ကဋော ပါနီယံ ပိဝိတွာ အဝိဒူရေ နိသီဒိတွာ မုခမက္ကဋိကံ ကရောန္တော ဗောဓိသတ္တံ ဘိံသာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ တံ ကိရိယံ ဒိသွာ “အရေ ဒုဋ္ဌမက္ကဋ အဟံ တဝ ပိပါသိတဿ ကိလန္တဿ ဗဟုံ ပါနီယံ အဒါသိံ၊ ဣဒါနိ တွံ မယှံ မုခမက္ကဋိကံ ကရောသိ၊ အဟော ပါပဇနဿ နာမ ကတော ဥပကာရော နိရတ္ထကော”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဥက္ကာစေတွာ (သီ၊ ဣ)

47. “Adamha te vāri pahūtarūpaṁ.
Ghammābhitattassa pipāsitassa.
So dāni pitvāna kiriṅkarosi,
Asaṅgamo pāpajanena seyyo”ti.

Tattha **so dāni pitvāna kiriṅkarosī**ti[1] so idāni tvaṁ mayā dinnapānīyaṁ pivitvā mukhamakkaṭikaṁ karonto “kiri kirī”ti saddaṁ karosi. **Asaṅgamo pāpajanena seyyo**ti pāpajanena saddhiṁ saṅgamo na seyyo, asaṅgamova seyyoti.

Taṁ sutvā so mittadubbhī makkaṭo “tvaṁ ‘ettakenavetaṁ niṭṭhitan’ti saññaṁ karosi, idāni te sīse vaccaṁ pātetvā gamissāmī”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

48. “Ko te suto vā diṭṭho vā, sīlavā nāma makkaṭo.
Idāni kho taṁ ohacchaṁ, esā asmāka dhammatā”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—bho brāhmaṇa “makkaṭo kataguṇajānanako ācārasampanno sīlavā nāma atthī”ti kahaṁ tayā suto vā diṭṭho vā, idāni kho ahaṁ taṁ ohacchaṁ[2] vaccaṁ te sīse katvā pakkamissāmi, asmākañhi makkaṭānaṁ nāma esā dhammatā ayaṁ jātisabhāvo, yadidaṁ upakārakassa sīse vaccaṁ kātabbanti.

Taṁ sutvā bodhisatto uṭṭhāya gantuṁ ārabhi. Makkaṭo taṅkhaṇaññeva uppatitvā sākhāyaṁ nisīditvā olambakaṁ otaranto viya tassa sīse vaccaṁ pātetvā viravanto vanasaṇḍaṁ pāvisi. Bodhisatto nhatvā agamāsi.

Satthā “na bhikkhave idāneva Devadatto, pubbepi mayā kataguṇaṁ na jānāsiyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā makkaṭo Devadatto ahosi, brāhmaṇo pana ahameva ahosin”ti.

Dubbhiyamakkaṭajātakavaṇṇanā catutthā.

---

1. Kikiṁ karosīti (Sī, I)
2. Ūhacca (Sī, I)

၄၇။ “အဒမှ တေ ဝါရိ ပဟူတရူပံ။
ဃမ္မာဘိတတ္တဿ ပိပါသိတဿ။
သော ဒါနိ ပိတွာန ကိရိင်္ကရောသိ၊
အသင်္ဂမော ပါပဇနေန သေယျော”တိ။

တတ္ထ **သော ဒါနိ ပိတွာန ကိရိင်္ကရောသီ**တိ[၁] သော ဣဒါနိ တွံ မယာ ဒိန္နပါနီယံ ပိဝိတွာ မုခမက္ကဋိကံ ကရောန္တော “ကိရိ ကိရီ”တိ သဒ္ဒံ ကရောသိ။ **အသင်္ဂမော ပါပဇနေန သေယျော**တိ ပါပဇနေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂမော န သေယျော၊ အသင်္ဂမောဝ သေယျောတိ။

တံ သုတွာ သော မိတ္တဒုဗ္ဘီ မက္ကဋော “တွံ ‘ဧတ္တကေနေဝေတံ နိဋ္ဌိတ’န္တိ သညံ ကရောသိ၊ ဣဒါနိ တေ သီသေ ဝစ္စံ ပါတေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၄၈။ “ကော တေ သုတော ဝါ ဒိဋ္ဌော ဝါ၊ သီလဝါ နာမ မက္ကဋော။
ဣဒါနိ ခေါ တံ ဩဟစ္ဆံ၊ ဧသာ အသ္မာက ဓမ္မတာ”တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ဘော ဗြာဟ္မဏ “မက္ကဋော ကတဂုဏဇာနနကော အာစာရသမ္ပန္နော သီလဝါ နာမ အတ္ထီ”တိ ကဟံ တယာ သုတော ဝါ ဒိဋ္ဌော ဝါ၊ ဣဒါနိ ခေါ အဟံ တံ ဩဟစ္ဆံ[၂] ဝစ္စံ တေ သီသေ ကတွာ ပက္ကမိဿာမိ၊ အသ္မာကဉှိ မက္ကဋာနံ နာမ ဧသာ ဓမ္မတာ အယံ ဇာတိသဘာဝေါ၊ ယဒိဒံ ဥပကာရကဿ သီသေ ဝစ္စံ ကာတဗ္ဗန္တိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော ဥဋ္ဌာယ ဂန္တုံ အာရဘိ။ မက္ကဋော တင်္ခဏညေဝ ဥပ္ပတိတွာ သာခါယံ နိသီဒိတွာ ဩလမ္ဗကံ ဩတရန္တော ဝိယ တဿ သီသေ ဝစ္စံ ပါတေတွာ ဝိရဝန္တော ဝနသဏ္ဍံ ပါဝိသိ။ ဗောဓိသတ္တော နှတွာ အဂမာသိ။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ မယာ ကတဂုဏံ န ဇာနာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မက္ကဋော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဗြာဟ္မဏော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဒုဗ္ဘိယမက္ကဋဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-ကိကိံ ကရောသီတိ (သီ၊ ဣ)
၂-ဦဟစ္စ (သီ၊ ဣ)

5. Ādiccupaṭṭhānajātakavaṇṇanā (175)

Sabbesu kira bhūtesūti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā kathitasadisameva.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāparivāro gaṇasatthā hutvā Himavante vāsaṁ kappesi. So tattha ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante ekaṁ gāmaṁ nissāya paṇṇasālāyaṁ vāsaṁ upagañchi. Atheko lolamakkaṭo isigaṇe bhikkhācāraṁ gate assamapadaṁ āgantvā paṇṇasālā uttiṇṇā[1] karoti, pānīyaghaṭesu udakaṁ chaḍḍeti, kuṇḍikaṁ bhindati, aggisālāyaṁ vaccaṁ karoti. Tāpasā vassaṁ vasitvā "idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇīyo, tattheva gamissāmā"ti paccantagāmavāsike āpucchiṁsu. Manussā "sve bhante mayaṁ bhikkhaṁ gahetvā assamapadaṁ āgamissāma, taṁ paribhuñjitvāva gamissathā"ti vatvā dutiyadivase pahūtaṁ khādanīyabhojanīyaṁ gahetvā tattha agamaṁsu. Taṁ disvā so makkaṭo cintesi "kohaññaṁ katvā manusse ārādhetvā mayhampi khādanīyabhojanīyaṁ āharāpessāmī"ti. So tāpasacaraṇaṁ[2] caranto viya sīlavā viya ca hutvā tāpasānaṁ avidūre sūriyaṁ namassamāno aṭṭhāsi. Manussā taṁ disvā "sīlavantānaṁ santike vasantā sīlavantā hontī"ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

49. "Sabbesu kira bhūtesu, santi sīlasamāhitā.
Passa sākhamigaṁ jammaṁ, ādicca'mupatiṭṭhatī"ti.

Tattha **santi sīlasamāhitā**ti sīlena samannāgato saṁvijjanti, sīlavantā ca samāhitā ca ekaggacittā saṁvijjantītipi attho. **Jamman**ti lāmakaṁ. **Ādicca'mupatiṭṭhatī**ti sūriyaṁ namassamāno tiṭṭhati.

Evaṁ te manusse tassa guṇaṁ kathente disvā bodhisatto "tumhe imassa lolamakkaṭassa sīlācāraṁ ajānitvā avatthusmiṁyeva pasannā"ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

1. Paṇṇasālāya uttiṇṇaṁ (I), paṇṇasālāya uttiṇṇāni (Ka)
2. Tapacaraṇaṁ (Sī, I)

၅-အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၅)

သဗ္ဗေသု ကိရ ဘူတေသူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဟကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ကထိတသဒိသမေဝ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ မဟာပရိဝါရော ဂဏသတ္ထာ ဟုတွာ ဟိမဝန္တေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော တတ္ထ စိရံ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ပဗ္ဗတာ ဩရုယှ ပစ္စန္တေ ဧကံ ဂါမံ နိဿာယ ပဏ္ဏသာလာယံ ဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ။ အထေကော လောလမက္ကဋော ဣသိဂဏေ ဘိက္ခာစာရံ ဂတေ အဿမပဒံ အာဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလာ ဥတ္တိဏ္ဏာ[၁] ကရောတိ၊ ပါနီယဃဋေသု ဥဒကံ ဆဍ္ဍေတိ၊ ကုဏ္ဍိကံ ဘိန္ဒတိ၊ အဂ္ဂိသာလာယံ ဝစ္စံ ကရောတိ။ တာပသာ ဝဿံ ဝသိတွာ "ဣဒါနိ ဟိမဝန္တော ပုပ္ဖဖလသမိဒ္ဓေါ ရမဏီယော၊ တတ္ထေဝ ဂမိဿာမာ"တိ ပစ္စန္တဂါမဝါသိကေ အာပုစ္ဆိံသု။ မနုဿာ "သွေ ဘန္တေ မယံ ဘိက္ခံ ဂဟေတွာ အဿမပဒံ အာဂမိဿာမ၊ တံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာဝ ဂမိဿထာ"တိ ဝတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ပဟူတံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဂဟေတွာ တတ္ထ အဂမံသု။ တံ ဒိသွာ သော မက္ကဋော စိန္တေသိ "ကောဟညံ ကတွာ မနုဿေ အာရာဓေတွာ မယှမ္ပိ ခါဒနီယဘောဇနီယံ အာဟရာပေဿာမီ"တိ။ သော တာပသစရဏံ[၂] စရန္တော ဝိယ သီလဝါ ဝိယ စ ဟုတွာ တာပသာနံ အဝိဒူရေ သူရိယံ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။ မနုဿာ တံ ဒိသွာ "သီလဝန္တာနံ သန္တိကေ ဝသန္တာ သီလဝန္တာ ဟောန္တီ"တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၄၉။ "သဗ္ဗေသု ကိရ ဘူတေသု၊ သန္တိ သီလသမာဟိတာ။
ပဿ သာခမိဂံ ဇမ္မံ၊ အာဒိစ္စ'မုပတိဋ္ဌတီ"တိ။

တတ္ထ **သန္တိ သီလသမာဟိတာ**တိ သီလေန သမန္နာဂတာ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ သီလဝန္တာ စ သမာဟိတာ စ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ သံဝိဇ္ဇန္တီတိပိ အတ္ထော။ **ဇမ္မန္တိ** လာမကံ။ **အာဒိစ္စ'မုပတိဋ္ဌတီ**တိ သူရိယံ နမဿမာနော တိဋ္ဌတိ။

ဧဝံ တေ မနုဿေ တဿ ဂုဏံ ကထေန္တေ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တော "တုမှေ ဣမဿ လောလမက္ကဋဿ သီလာစာရံ အဇာနိတွာ အဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ပသန္နာ"တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁-ပဏ္ဏသာလာယ ဥတ္တိဏ္ဏံ (ဣ)၊ ပဏ္ဏသာလာယ ဥတ္တိဏ္ဏာနိ (က)
၂-တာပစရဏံ (သီ၊ ဣ)

50. "Nāssa sīlaṁ vijānātha, anaññāya pasaṁsatha.
Aggihuttañca uhannaṁ, dve ca bhinnā kamaṇḍalū"ti.

Tattha **anaññāyā**ti ajānitvā. **Uhannanti**[1] iminā pāpamakkaṭena ūhadaṁ. **Kamaṇḍalū**ti kuṇḍikā. "Dve ca kuṇḍikā tena bhinnā"ti evamassa aguṇaṁ kathesi.

Manussā makkaṭassa kuhakabhāvaṁ ñatvā leḍḍuñca yaṭṭhiñca gahetvā pothetvā palāpetvā isigaṇassa bhikkhaṁ adaṁsu. Isayopi Himavantameva gantvā aparihīnajjhānā brahmalokaparāyaṇā ahesuṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā makkaṭo ayaṁ kuhako bhikkhu ahosi, isigaṇo Buddhaparisā, gaṇasatthā pana ahameva ahosin"ti.

Ādiccupaṭṭhānajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Kaḷāyamuṭṭhijātakavaṇṇanā (176)

Bālo vatāyaṁ dumasākhagocaroti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi samaye vassakāle Kosalarañño paccanto kupi. Tattha ṭhitā yodhā dve tīṇi yuddhāni katvā paccatthike abhibhavituṁ asakkontā rañño sāsanaṁ pesesuṁ. Rājā akāle vassāneyeva nikkhamitvā Jetavanasamīpe khandhāvāraṁ bandhitvā cintesi "ahaṁ akāle nikkhanto,kandarapadarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Satthāraṁ upasaṅkamissāmi, so maṁ 'kahaṁ gacchasi mahārājā'ti pucchissati, athāhaṁ etamatthaṁ ārocessāmi, na kho pana maṁ Satthā samparāyikenevatthena anuggaṇhāti, diṭṭhadhammikenāpi anuggaṇhātiyeva, tasmiṁ sace me gamanena avuḍḍhi bhavissati, akālo mahārājā'ti vakkhati. Sace pana vuḍḍhi bhavissati, tuṇhī bhavissatī"ti. So Jetavanaṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā "handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divā divassā"ti pucchi. Bhante ahaṁ paccantaṁ vūpasametuṁ nikkhanto "tumhe vanditvā gamissāmī"ti

---

1. Ūhantanti (Sī), ūhantīti (I)

၅၀။ "နာဿ သီလံ ဝိဇာနာထ၊ အနညာယ ပသံသထ။
အဂ္ဂိဟုတ္တဉ္စ ဥဟန္နံ၊ ဒွေ စ ဘိန္နာ ကမဏ္ဍလူ"တိ။

တတ္ထ **အနညာယာ**တိ အဇာနိတွာ။ **ဥဟန္နန္တိ**[1] ဣမိနာ ပါပမက္ကဋေန ဦဟဒံ။ **ကမဏ္ဍလူ**တိ ကုဏ္ဍိကာ။ "ဒွေ စ ကုဏ္ဍိကာ တေန ဘိန္နာ"တိ ဧဝမဿ အဂုဏံ ကထေသိ။

မနုဿာ မက္ကဋဿ ကုဟကဘာဝံ ဉတွာ လေဍ္ဍုဉ္စ ယဋ္ဌိဉ္စ ဂဟေတွာ ပေါထေတွာ ပလာပေတွာ ဣသိဂဏဿ ဘိက္ခံ အဒံသု။ ဣသယောပိ ဟိမဝန္တမေဝ ဂန္တွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ အဟေသုံ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ မက္ကဋော အယံ ကုဟကော ဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဣသိဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ကဠာယမုဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၆)

ဗာလော ဝတာယံ ဒုမသာခဂေါစရောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရာဇာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ သမယေ ဝဿကာလေ ကောသလရညော ပစ္စန္တော ကုပိ။ တတ္ထ ဌိတာ ယောဓာ ဒွေ တီဏိ ယုဒ္ဓါနိ ကတွာ ပစ္စတ္ထိကေ အဘိဘဝိတုံ အသက္ကောန္တာ ရညော သာသနံ ပေသေသုံ။ ရာဇာ အကာလေ ဝဿာနေယေဝ နိက္ခမိတွာ ဇေတဝနသမီပေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ စိန္တေသိ "အဟံ အကာလေ နိက္ခန္တော၊ ကန္ဒရပဒရာဒယော ဥဒကပူရာ၊ ဒုဂ္ဂမော မဂ္ဂေါ၊ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိဿာမိ၊ သော မံ 'ကဟံ ဂစ္ဆသိ မဟာရာဇာ'တိ ပုစ္ဆိဿတိ၊ အထာဟံ ဧတမတ္ထံ အာရောစေဿာမိ၊ န ခေါ ပန မံ သတ္ထာ သမ္ပရာယိကေနေဝတ္ထေန အနုဂ္ဂဏှာတိ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကေနာပိ အနုဂ္ဂဏှာတိယေဝ၊ တသ္မိံ သစေ မေ ဂမနေန အဝုဍ္ဎိ ဘဝိဿတိ၊ 'အကာလော မဟာရာဇာ'တိ ဝက္ခတိ။ သစေ ပန ဝုဍ္ဎိ ဘဝိဿတိ၊ တုဏှီ ဘဝိဿတီ"တိ။ သော ဇေတဝနံ ပဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ "ဟန္ဒ ကုတော နု တွံ မဟာရာဇ အာဂစ္ဆသိ ဒိဝါ ဒိဝဿာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ အဟံ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတုံ နိက္ခန္တော "တုမှေ ဝန္ဒိတွာ ဂမိဿာမီ"တိ

၁-ဦဟန္တန္တိ (သီ)၊ ဦဟန္တီတိ (ဣ)

āgatomhīti. Satthā “pubbepi mahārāja rājāno senāya abbhuggacchamānāya paṇḍitānaṁ kathaṁ sutvā akāle abbhuggamanaṁ nāma na gamiṁsū”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ karente bodhisatto tassa atthadhammānusāsako sabbatthaka-amacco ahosi. Atha rañño paccante kupite paccantayodhā paṇṇaṁ pesesuṁ. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāraṁ bandhi, bodhisatto rañño santike aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe assānaṁ kaḷāye sedetvā āharitvā doṇiyaṁ pakkhipiṁsu. Uyyāne makkaṭesu eko makkaṭo rukkhā otaritvā tato kaḷāye gahetvā mukhaṁ pūretvā hatthehipi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā khādituṁ ārabhi, athassa khādamānassa hatthato eko kaḷāyo bhūmiyaṁ pati. So mukhena ca hatthehi ca gahite sabbe kaḷāye chaḍḍetvā rukkhā oruyha tameva kaḷāyaṁ olokento taṁ kaḷāyaṁ adisvāva puna rukkhaṁ abhiruhitvā aḍḍe sahassaparājito viya socamāno dummukho rukkhasākhāyaṁ nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyaṁ disvā bodhisattaṁ āmantetvā “passatha,[1] kiṁ nāmetaṁ makkaṭena katan”ti pucchi. Bodhisatto “mahārāja bahuṁ anavaloketvā appaṁ oloketvā dubbuddhino bālā evarūpaṁ karontiyevā”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

51. “Bālo vatāyaṁ dumasākhagocaro,
Paññā janinda nayimassa vijjati.
Kaḷāyamuṭṭhiṁ avakiriya kevalaṁ,
Ekaṁ kaḷāyaṁ patitaṁ gavesatī”ti.

Tattha **dumasākhagocaro**ti makkaṭo. So hi dumasākhāsu gocaraṁ gaṇhāti, sāva assa gocaro sañcaraṇabhūmibhūtā, tasmā “dumasākhagocaro”ti vuccati. **Janindā**ti rājānaṁ ālapati. Rājā hi paramissarabhāvena janassa indoti janindo. **Kaḷāyamuṭṭhin**ti caṇakamuṭṭhiṁ[2]. “Kāḷarājamāsamuṭṭhin”tipi vadantiyeva. **Avakiriyā**ti avakiritvā. **Kevalan**ti sabbaṁ. **Gavesatī**ti bhūmiyaṁ patitaṁ ekameva pariyesati.

1. Vayassa (Sī) 2. Varakamuṭṭhiṁ (I, Ka)

အာဂတောမှီတိ။ သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေပိ မဟာရာဇ ရာဇာနော သေနာယ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆမာနာယ ပဏ္ဍိတာနံ ကထံ သုတွာ အကာလေ အဗ္ဘုဂ္ဂမနံ နာမ န ဂမိံသူ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော သဗ္ဗတ္ထကအမစ္စော အဟောသိ။ အထ ရညော ပစ္စန္တေ ကုပိတေ ပစ္စန္တယောဓာ ပဏ္ဏံ ပေသေသုံ။ ရာဇာ ဝဿကာလေ နိက္ခမိတွာ ဥယျာနေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိ၊ ဗောဓိသတ္တော ရညော သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ အဿာနံ ကဠာယေ သေဒေတွာ အာဟရိတွာ ဒေါဏိယံ ပက္ခိပိံသု။ ဥယျာနေ မက္ကဋေသု ဧကော မက္ကဋော ရုက္ခာ ဩတရိတွာ တတော ကဠာယေ ဂဟေတွာ မုခံ ပူရေတွာ ဟတ္ထေဟိပိ ဂဟေတွာ ဥပ္ပတိတွာ ရုက္ခေ နိသီဒိတွာ ခါဒိတုံ အာရဘိ၊ အထဿ ခါဒမာနဿ ဟတ္ထတော ဧကော ကဠာယော ဘူမိယံ ပတိ။ သော မုခေန စ ဟတ္ထေဟိ စ ဂဟိတေ သဗ္ဗေ ကဠာယေ ဆဍ္ဍေတွာ ရုက္ခာ ဩရုယှ တမေဝ ကဠာယံ ဩလောကေန္တော တံ ကဠာယံ အဒိသွာဝ ပုန ရုက္ခံ အဘိရုဟိတွာ အဍ္ဍေ သဟဿပရာဇိတော ဝိယ သောစမာနော ဒုမ္မုခေါ ရုက္ခသာခါယံ နိသီဒိ။ ရာဇာ မက္ကဋဿ ကိရိယံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “ပဿထ,[1] ကိံ နာမေတံ မက္ကဋေန ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော “မဟာရာဇ ဗဟုံ အနဝလောကေတွာ အပ္ပံ ဩလောကေတွာ ဒုမ္ဗုဒ္ဓိနော ဗာလာ ဧဝရူပံ ကရောန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၅၁။ “ဗာလော ဝတာယံ ဒုမသာခဂေါစရော၊
ပညာ ဇနိန္ဒ နယိမဿ ဝိဇ္ဇတိ။
ကဠာယမုဋ္ဌိံ အဝကိရိယ ကေဝလံ၊
ဧကံ ကဠာယံ ပတိတံ ဂဝေသတီ”တိ။

တတ္ထ **ဒုမသာခဂေါစရော**တိ မက္ကဋော။ သော ဟိ ဒုမသာခါသု ဂေါစရံ ဂဏှာတိ၊ သာဝ အဿ ဂေါစရော သဉ္စရဏဘူမိဘူတာ၊ တသ္မာ “ဒုမသာခဂေါစရော”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဇနိန္ဒာ**တိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ ရာဇာ ဟိ ပရမိဿရဘာဝေန ဇနဿ ဣန္ဒောတိ ဇနိန္ဒော။ **ကဠာယမုဋ္ဌိ**န္တိ စဏကမုဋ္ဌိံ[2]။ “ကာဠရာဇမာသမုဋ္ဌိ”န္တိပိ ဝဒန္တိယေဝ။ **အဝကိရိယာ**တိ အဝကိရိတွာ။ **ကေဝလ**န္တိ သဗ္ဗံ။ **ဂဝေသတီ**တိ ဘူမိယံ ပတိတံ ဧကမေဝ ပရိယေသတိ။

၁-ဝယဿ (သီ) ၂-ဝရကမုဋ္ဌိံ (ဣ၊ က)

Evaṁ vatvā puna bodhisatto taṁ upasaṅkamitvā rājānaṁ āmantetvā dutiyaṁ gāthamāha—

52. “Evameva mayaṁ rāja, ye caññe atilobhino.
Appena bahuṁ jiyyāma, kaḷāyeneva vānaro”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—mahārāja evameva mayañca ye caññe lobhābhibhūtā janā sabbepi appena bahuṁ jiyyāma. Mayañhi etarahi akāle vassānasamaye maggaṁ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā atthā parihāyāma. **Kaḷāyeneva vānaro**ti yathā ayaṁ vānaro ekaṁ kaḷāyaṁ pariyesamāno tenekena kaḷāyena sabbakaḷāyehi parihīno, evaṁ mayampi akālena kandarapadarādīsu pūresu gacchamānā appamattakaṁ atthaṁ pariyesamānā bahūhi hatthivāhana-assavāhanādīhi ceva balakāyena ca parihāyissāma. Tasmā akāle gantuṁ na vaṭṭatīti rañño ovādaṁ adāsi.

Rājā tassa kathaṁ sutvā tato nivattitvā Bārāṇasimeva pāvisi. Corāpi “rājā kira coramaddanaṁ karissāmīti nagarā nikkhanto”ti sutvā paccantato palāyiṁsu. Paccuppannepi corā “Kosalarājā kira nikkhanto”ti sutvā palāyiṁsu. Rājā Satthu dhammadesanaṁ sutvā uṭṭhāyāsanā vanditvā padakkhiṇaṁ katvā Sāvatthimeva pāvisi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin”ti.

Kaḷāyamuṭṭhijātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Tindukajātakavaṇṇanā (177)

Dhanuhatthakalāpehīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto paññāpāramiṁ ārabbha kathesi. Satthā hi **Mahābodhijātake**[1] viya **Umaṅgajātake**[2] viya ca attano paññāya vaṇṇaṁ vaṇṇitaṁ sutvā “na bhikkhave idāneva Tathāgato paññavā, pubbepi paññavā upāyakusaloyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Khu 6. 47 piṭṭhe. 2. Khu 6. 204 piṭṭhe.

ဧဝံ ဝတွာ ပုန ဗောဓိသတ္တော တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ရာဇာနံ အာမန္တေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၅၂။ “ဧဝမေဝ မယံ ရာဇ၊ ယေ စညေ အတိလောဘိနော။
အပ္ပေန ဗဟုံ ဇိယျာမ၊ ကဠာယေနေဝ ဝါနရော”တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—မဟာရာဇ ဧဝမေဝ မယဉ္စ ယေ စညေ လောဘာဘိဘူတာ ဇနာ သဗ္ဗေပိ အပ္ပေန ဗဟုံ ဇိယျာမ။ မယဉှိ ဧတရဟိ အကာလေ ဝဿာနသမယေ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တာ အပ္ပကဿ အတ္ထဿ ကာရဏာ ဗဟုကာ အတ္ထာ ပရိဟာယာမ။ **ကဠာယေနေဝ ဝါနရော**တိ ယထာ အယံ ဝါနရော ဧကံ ကဠာယံ ပရိယေသမာနော တေနေကေန ကဠာယေန သဗ္ဗကဠာယေဟိ ပရိဟီနော၊ ဧဝံ မယမ္ပိ အကာလေန ကန္ဒရပဒရာဒီသု ပူရေသု ဂစ္ဆမာနာ အပ္ပမတ္တကံ အတ္ထံ ပရိယေသမာနာ ဗဟူဟိ ဟတ္ထိဝါဟနအဿဝါဟနာဒီဟိ စေဝ ဗလကာယေန စ ပရိဟာယိဿာမ။ တသ္မာ အကာလေ ဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတီတိ ရညော ဩဝါဒံ အဒါသိ။

ရာဇာ တဿ ကထံ သုတွာ တတော နိဝတ္တိတွာ ဗာရာဏသိမေဝ ပါဝိသိ။ စောရာပိ “ရာဇာ ကိရ စောရမဒ္ဒနံ ကရိဿာမီတိ နဂရာ နိက္ခန္တော”တိ သုတွာ ပစ္စန္တတော ပလာယိံသု။ ပစ္စုပ္ပန္နေပိ စောရာ “ကောသလရာဇာ ကိရ နိက္ခန္တော”တိ သုတွာ ပလာယိံသု။ ရာဇာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ သာဝတ္ထိမေဝ ပါဝိသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကဠာယမုဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-တိန္ဒုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၇)

ဓနုဟတ္ထကလာပေဟီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပညာပါရမိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သတ္ထာ ဟိ **မဟာဗောဓိဇာတကေ**[1] ဝိယ **ဥမင်္ဂဇာတကေ**[2] ဝိယ စ အတ္တနော ပညာယ ဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏိတံ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ တထာဂတော ပညဝါ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပညဝါ ဥပါယကုသလောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ခု ၆-၄၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၆-၂၀၄-ပိဋ္ဌေ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto vānarayoniyaṁ nibbattitvā asītisahassavānaragaṇaparivāro Himavantapadese vāsaṁ kappesi. Tassāsanne eko paccantagāmako kadāci vasati, kadāci ubbasati. Tassa pana gāmassa majjhe sākhāviṭapasampanno madhuraphalo eko tindukarukkho atthi, vānaragaṇo ubbasitakāle āgantvā tassa phalāni khādati. Athāparasmiṁ phalavāre so gāmo puna āvāso ahosi daḷhaparikkhitto[1] dvārayutto, sopi rukkho phalabhāranamitasākho aṭṭhāsi. Vānaragaṇo cintesi "mayaṁ pubbe asukagāme tindukaphalāni khādāma, phalito nu kho so etarahi rukkho, udāhu no, āvasito so gāmo, udāhu no"ti. Evañca pana cintetvā "gaccha imaṁ pavattiṁ jānāhī"ti ekaṁ vānaraṁ pesesi. So gantvā rukkhassa ca phalitabhāvaṁ gāmassa ca gāḷhavāsabhāvaṁ ñatvā āgantvā vānarānaṁ ārocesi.

Vānarā tassa phalitabhāvaṁ sutvā "madhurāni tindukaphalāni khādissāmā"ti ussāhajātā vānarindassa tamatthaṁ ārocesuṁ. Vānarindo "gāmo āvāso anāvāso"ti pucchi. Āvāso devāti. Tena hi na gantabbaṁ. Manussā hi bahumāyā hontīti. "Deva manussānaṁ paṭisallānavelāya aḍḍharattasamaye khādissāmā"ti bahū gantvā Vānarindaṁ sampaṭicchāpetvā Himavantā otaritvā tassa gāmassa avidūre manussānaṁ paṭisallānakālaṁ āgamayamānā mahāpāsāṇapiṭṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddaṁ okkamantesu rukkhaṁ āruyha phalāni khādiṁsu. Atheko puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjhagato vānare disvā manussānaṁ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṁ sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudaṇḍādīni ādāya "pabhātāya rattiyā vānare gaṇhissāmā"ti rukkhaṁ parivāretvā aṭṭhaṁsu. Asītisahassavānarā manusse disvā maraṇabhayatajjitā "natthi no aññaṁ paṭissaraṇaṁ aññatra vānarindenā"ti tassa santikaṁ gantvā paṭhamaṁ gāthamāhaṁsu—

53. "Dhanuhatthakalāpehi, nettiṁsavaradhāribhi.
Samantā parikiṇṇa'mha, kathaṁ mokkho bhavissatī"ti.

---

1. Naḷaparikkhitto (Sī, I)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဝါနရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အသီတိသဟဿဝါနရဂဏပရိဝါရော ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဿာသန္နေ ဧကော ပစ္စန္တဂါမကော ကဒါစိ ဝသတိ၊ ကဒါစိ ဥဗ္ဗသတိ။ တဿ ပန ဂါမဿ မဇ္ဈေ သာခါဝိဋပသမ္ပန္နော မဓုရဖလော ဧကော တိန္ဒုကရုက္ခော အတ္ထိ၊ ဝါနရဂဏော ဥဗ္ဗသိတကာလေ အာဂန္တွာ တဿ ဖလာနိ ခါဒတိ။ အထာပရသ္မိံ ဖလဝါရေ သော ဂါမော ပုန အာဝါသော အဟောသိ ဒဠှပရိက္ခိတ္တော[၁] ဒွါရယုတ္တော၊ သောပိ ရုက္ခော ဖလဘာရနမိတသာခေါ အဋ္ဌာသိ။ ဝါနရဂဏော စိန္တေသိ “မယံ ပုဗ္ဗေ အသုကဂါမေ တိန္ဒုကဖလာနိ ခါဒါမ၊ ဖလိတော နု ခေါ သော ဧတရဟိ ရုက္ခော, ဥဒါဟု နော၊ အာဝသိတော သော ဂါမော, ဥဒါဟု နော”တိ။ ဧဝဉ္စ ပန စိန္တေတွာ “ဂစ္ဆ ဣမံ ပဝတ္တိံ ဇာနာဟီ”တိ ဧကံ ဝါနရံ ပေသေသိ။ သော ဂန္တွာ ရုက္ခဿ စ ဖလိတဘာဝံ ဂါမဿ စ ဂါဠှဝါသဘာဝံ ဉတွာ အာဂန္တွာ ဝါနရာနံ အာရောစေသိ။

ဝါနရာ တဿ ဖလိတဘာဝံ သုတွာ “မဓုရာနိ တိန္ဒုကဖလာနိ ခါဒိဿာမာ”တိ ဥဿာဟဇာတာ ဝါနရိန္ဒဿ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ဝါနရိန္ဒော “ဂါမော အာဝါသော အနာဝါသော”တိ ပုစ္ဆိ။ အာဝါသော ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ န ဂန္တဗ္ဗံ။ မနုဿာ ဟိ ဗဟုမာယာ ဟောန္တီတိ။ “ဒေဝ မနုဿာနံ ပဋိသလ္လာနဝေလာယ အဍ္ဎရတ္တသမယေ ခါဒိဿာမာ”တိ ဗဟူ ဂန္တွာ ဝါနရိန္ဒံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဟိမဝန္တာ ဩတရိတွာ တဿ ဂါမဿ အဝိဒူရေ မနုဿာနံ ပဋိသလ္လာနကာလံ အာဂမယမာနာ မဟာပါသာဏပိဋ္ဌေ သယိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ မနုဿေသု နိဒ္ဒံ ဩက္ကမန္တေသု ရုက္ခံ အာရုယှ ဖလာနိ ခါဒိံသု။ အထေကော ပုရိသော သရီရကိစ္စေန ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ ဂါမမဇ္ဈဂတော ဝါနရေ ဒိသွာ မနုဿာနံ အာစိက္ခိ။ ဗဟူ မနုဿာ ဓနုကလာပံ သန္နယှိတွာ နာနာဝုဓဟတ္ထာ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီနိ အာဒါယ “ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ဝါနရေ ဂဏှိဿာမာ”တိ ရုက္ခံ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု။ အသီတိသဟဿဝါနရာ မနုဿေ ဒိသွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ “နတ္ထိ နော အညံ ပဋိသရဏံ အညတြ ဝါနရိန္ဒေနာ”တိ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဌမံ ဂါထမာဟံသု—

၅၃။ “ဓနုဟတ္ထကလာပေဟိ၊ နေတ္တိံသဝရဓာရိဘိ။
သမန္တာ ပရိကိဏ္ဏ’မှ၊ ကထံ မောက္ခော ဘဝိဿတီ”တိ။

၁-နဠပရိက္ခိတ္တော (သီ၊ ဣ)

Tattha **dhanuhatthakalāpehī**ti dhanukalāpahatthehi, dhanūni ceva sarakalāpe ca gahetvā ṭhitehīti attho. **Nettiṁsavaradhāribhī**ti nettiṁsā vuccanti khaggā, uttamakhaggadhārīhīti attho. **Parikiṇṇa'mhā**ti parivāritamha. **Kathan**ti kena nu kho upāyena amhākaṁ mokkho bhavissatīti.

Tesaṁ kathaṁ sutvā Vānarindo "mā bhāyittha, manussā nāma bahukiccā, ajjapi majjhimayāmo vattati, api nāma tesaṁ 'amhe māressāmā'ti parivāritānaṁ imassa kiccassa antarāyakaraṁ aññaṁ kiccaṁ uppajjeyyā"ti[1] vānare samassāsetvā dutiyaṁ gāthamāha—

54. "Appeva bahukiccānaṁ, attho jāyetha koci naṁ.
Atthi rukkhassa acchinnaṁ, khajjathaññeva tindukan"ti.

Tattha **nan**ti nipātamattaṁ, appeva bahukiccānaṁ manussānaṁ añño koci attho uppajjeyyāti ayamevettha attho. **Atthi rukkhassa acchinnan**ti imassa rukkhassa phalānaṁ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṁ bahu ṭhānaṁ[2] atthi. **Khajjathaññeva**[3] **tindukan**ti tindukaphalaṁ khajjathaññeva[4]. Tumhe hi yāvatakena vo attho atthi, tattakaṁ khādatha, amhākaṁ paharaṇakālaṁ jānissāmāti.

Evaṁ mahāsatto kapigaṇaṁ samassāsesi. Ettakañhi assāsaṁ alabhamānā sabbepi te phalitena hadayena jīvitakkhayaṁ pāpuṇeyyuṁ. Mahāsatto pana evaṁ vānaragaṇaṁ assāsetvā "sabbe vānare samānethā"ti āha. Samānentā tassa bhāgineyyaṁ Senakaṁ nāma vānaraṁ adisvā "Senako nāgato"ti ārocesuṁ. Sace Senako nāgato, tumhe mā bhāyittha, idāni vo so sotthiṁ karissatīti. Senakopi kho vānaragaṇassa gamanakāle niddāyitvā pacchā pabuddho kañci adisvā padānupadiko hutvā āgacchanto manusse disvā "vānaragaṇassa bhayaṁ uppannan"ti ñatvā ekasmiṁ pariyante gehe aggiṁ jāletvā suttaṁ kantantiyā mahallakitthiyā santikaṁ gantvā khettaṁ gacchanto gāmadārako viya ekaṁ ummukaṁ gahetvā uparivāte ṭhatvā gāmaṁ padīpesi. Manussā makkaṭe chaḍḍetvā aggiṁ nibbāpetuṁ agamaṁsu. Vānarā palāyantā Senakassatthāya ekekaṁ phalaṁ gahetvā palāyiṁsu.

---

1. Uppādeyyāmāti (Sī, I)
2. Phalaṁ (Ka)
3. Khajjataññeva (Sī, I)
4. Khajjatu eva (Sī, I)

တတ္ထ **ဓနုဟတ္ထကလာပေဟီ**တိ ဓနုကလာပဟတ္ထေဟိ၊ ဓနူနိ စေဝ သရကလာပေ စ ဂဟေတွာ ဌိတေဟီတိ အတ္ထော။ **နေတ္တိံသဝရဓာရိဘီ**တိ နေတ္တိံသာ ဝုစ္စန္တိ ခဂ္ဂါ၊ ဥတ္တမခဂ္ဂဓာရီဟီတိ အတ္ထော။ **ပရိကိဏ္ဏ'မှာ**တိ ပရိဝါရိတမှ။ **ကထ**န္တိ ကေန နု ခေါ ဥပါယေန အမှာကံ မောက္ခော ဘဝိဿတီတိ။

တေသံ ကထံ သုတွာ ဝါနရိန္ဒော "မာ ဘာယိတ္ထ၊ မနုဿာ နာမ ဗဟုကိစ္စာ၊ အဇ္ဇာပိ မဇ္ဈိမယာမော ဝတ္တတိ၊ အပိ နာမ တေသံ 'အမှေ မာရေဿာမာ'တိ ပရိဝါရိတာနံ ဣမဿ ကိစ္စဿ အန္တရာယကရံ အညံ ကိစ္စံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျာ"တိ[1] ဝါနရေ သမဿာသေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၅၄။ "အပ္ပေဝ ဗဟုကိစ္စာနံ၊ အတ္ထော ဇာယေထ ကောစိ နံ။
အတ္ထိ ရုက္ခဿ အစ္ဆိန္နံ၊ ခဇ္ဇထညေဝ တိန္ဒုက"န္တိ။

တတ္ထ **န**န္တိ နိပါတမတ္တံ၊ အပ္ပေဝ ဗဟုကိစ္စာနံ မနုဿာနံ အညော ကောစိ အတ္ထော ဥပ္ပဇ္ဇေယျာတိ အယမေဝေတ္ထ အတ္ထော။ **အတ္ထိ ရုက္ခဿ အစ္ဆိန္န**န္တိ ဣမဿ ရုက္ခဿ ဖလာနံ အာကဍ္ဎနပရိကဍ္ဎနဝသေန အစ္ဆိန္နံ ဗဟု ဌာနံ[2] အတ္ထိ။ **ခဇ္ဇထညေဝ**[3] **တိန္ဒုက**န္တိ တိန္ဒုကဖလံ ခဇ္ဇထညေဝ[4]။ တုမှေ ဟိ ယာဝတကေန ဝေါ အတ္ထော အတ္ထိ၊ တတ္တကံ ခါဒထ၊ အမှာကံ ပဟရဏကာလံ ဇာနိဿာမာတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော ကပိဂဏံ သမဿာသေသိ။ ဧတ္တကဉှိ အဿာသံ အလဘမာနာ သဗ္ဗေပိ တေ ဖလိတေန ဟဒယေန ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏေယျုံ။ မဟာသတ္တော ပန ဧဝံ ဝါနရဂဏံ အဿာသေတွာ "သဗ္ဗေ ဝါနရေ သမာနေထာ"တိ အာဟ။ သမာနေန္တာ တဿ ဘာဂိနေယျံ သေနကံ နာမ ဝါနရံ အဒိသွာ "သေနကော နာဂတော"တိ အာရောစေသုံ။ သစေ သေနကော နာဂတော၊ တုမှေ မာ ဘာယိတ္ထ၊ ဣဒါနိ ဝေါ သော သောတ္ထိံ ကရိဿတီတိ။ သေနကောပိ ခေါ ဝါနရဂဏဿ ဂမနကာလေ နိဒ္ဒါယိတွာ ပစ္ဆာ ပဗုဒ္ဓေါ ကဉ္စိ အဒိသွာ ပဒါနုပဒိကော ဟုတွာ အာဂစ္ဆန္တော မနုဿေ ဒိသွာ "ဝါနရဂဏဿ ဘယံ ဥပ္ပန္န"န္တိ ဉတွာ ဧကသ္မိံ ပရိယန္တေ ဂေဟေ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ သုတ္တံ ကန္တန္တိယာ မဟလ္လကိတ္ထိယာ သန္တိကံ ဂန္တွာ ခေတ္တံ ဂစ္ဆန္တော ဂါမဒါရကော ဝိယ ဧကံ ဥမ္မုကံ ဂဟေတွာ ဥပရိဝါတေ ဌတွာ ဂါမံ ပဒီပေသိ။ မနုဿာ မက္ကဋေ ဆဍ္ဍေတွာ အဂ္ဂိံ နိဗ္ဗာပေတုံ အဂမံသု။ ဝါနရာ ပလာယန္တာ သေနကဿတ္ထာယ ဧကေကံ ဖလံ ဂဟေတွာ ပလာယိံသု။

၁-ဥပ္ပါဒေယျာမာတိ (သီ၊ ဣ) ၂-ဖလံ (က) ၃-ခဇ္ဇတညေဝ (သီ၊ ဣ) ၄-ခဇ္ဇတု ဧဝ (သီ၊ ဣ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā bhāgineyyo Senako Mahānāmo Sakko ahosi, vānaragaṇo Buddhaparisā, vānarindo pana ahameva ahosin”ti.

Tindukajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Kacchapajātakavaṇṇanā (178)

Janittaṁ me bhavittaṁ meti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ahivātakarogamuttaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira ekasmiṁ kule ahivātakarogo uppajji. Mātāpitaro puttaṁ āhaṁsu “tāta mā imasmiṁ gehe vasa, bhittiṁ bhinditvā palāyitvā yattha katthaci gantvā jīvitaṁ rakkha, pacchā āgantvā imasmiṁ nāma ṭhāne mahānidhānaṁ atthi, taṁ uddharitvā kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā sukhena jīveyyāsī”ti. Putto tesaṁ vacanaṁ sampaṭicchitvā bhittiṁ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahānidhānaṁ uddharitvā kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā gharāvāsaṁ vasi. So ekadivasaṁ sappitelādīni ceva vatthacchādanādīni ca gāhāpetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā “tumhākaṁ gehe ahivātakarogo uppannoti assumha, kinti katvā muttosī”ti pucchi, so taṁ pavattiṁ ācikkhi. Satthā “pubbepi kho upāsaka bhaye uppanne attano vasanaṭṭhāne ālayaṁ katvā aññattha agatā jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu, anālayaṁ pana katvā aññattha gatā jīvitaṁ labhiṁsū”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsigāmake[1] kumbhakārakule nibbattitvā kumbhakārakammaṁ katvā puttadāraṁ posesi. Tadā pana Bārāṇasiyaṁ mahānadiyā saddhiṁ ekābaddho Mahājātassaro ahosi. So bahu-udakakāle nadiyā saddhiṁ ekodako hoti, udake mandībhūte visuṁ hoti. Macchakacchapā pana “imasmiṁ saṁvacchare suvuṭṭhikā bhavissati, imasmiṁ saṁvacchare dubbuṭṭhikā”ti jānanti. Atha tasmiṁ sare nibbattamacchakacchapā “imasmiṁ saṁvacchare dubbuṭṭhikā bhavissatī”ti ñatvā udakassa ekābaddhakāleyeva tamhā sarā

---

1. Gāmake (Sī, I)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဘာဂိနေယျော သေနကော မဟာနာမော သက္ကော အဟောသိ၊ ဝါနရဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ဝါနရိန္ဒော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တိန္ဒုကဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၈)

ဇနိတ္တံ မေ ဘဝိတ္တံ မေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အဟိဝါတကရောဂမုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဧကသ္မိံ ကုလေ အဟိဝါတကရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ မာတာပိတရော ပုတ္တံ အာဟံသု “တာတ မာ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဝသ၊ ဘိတ္တိံ ဘိန္ဒိတွာ ပလာယိတွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဂန္တွာ ဇီဝိတံ ရက္ခ၊ ပစ္ဆာ အာဂန္တွာ ဣမသ္မိံ နာမ ဌာနေ မဟာနိဓာနံ အတ္ထိ၊ တံ ဥဒ္ဓရိတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေတွာ သုခေန ဇီဝေယျာသီ”တိ။ ပုတ္တော တေသံ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဘိတ္တိံ ဘိန္ဒိတွာ ပလာယိတွာ အတ္တနော ရောဂေ ဝူပသန္တေ အာဂန္တွာ မဟာနိဓာနံ ဥဒ္ဓရိတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေတွာ ဃရာဝါသံ ဝသိ။ သော ဧကဒိဝသံ သပ္ပိတေလာဒီနိ စေဝ ဝတ္ထစ္ဆာဒနာဒီနိ စ ဂါဟာပေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “တုမှာကံ ဂေဟေ အဟိဝါတကရောဂေါ ဥပ္ပန္နောတိ အဿုမှ၊ ကိန္တိ ကတွာ မုတ္တောသီ”တိ ပုစ္ဆိ၊ သော တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေပိ ခေါ ဥပါသက ဘယေ ဥပ္ပန္နေ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ အာလယံ ကတွာ အညတ္ထ အဂတာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိံသု၊ အနာလယံ ပန ကတွာ အညတ္ထ ဂတာ ဇီဝိတံ လဘိံသူ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိဂါမကေ[၁] ကုမ္ဘကာရကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကုမ္ဘကာရကမ္မံ ကတွာ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေသိ။ တဒါ ပန ဗာရာဏသိယံ မဟာနဒိယာ သဒ္ဓိံ ဧကာဗဒ္ဓေါ မဟာဇာတဿရော အဟောသိ။ သော ဗဟုဥဒကကာလေ နဒိယာ သဒ္ဓိံ ဧကောဒကော ဟောတိ၊ ဥဒကေ မန္ဒီဘူတေ ဝိသုံ ဟောတိ။ မစ္ဆကစ္ဆပါ ပန “ဣမသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ သုဝုဋ္ဌိကာ ဘဝိဿတိ, ဣမသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ”တိ ဇာနန္တိ။ အထ တသ္မိံ သရေ နိဗ္ဗတ္တမစ္ဆကစ္ဆပါ “ဣမသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ ဥဒကဿ ဧကာဗဒ္ဓကာလေယေဝ တမှာ သရာ

၁-ဂါမကေ (သီ၊ ဣ)

nikkhamitvā nadiṁ agamiṁsu. Eko pana kacchapo “idaṁ me jātaṭṭhānaṁ vaḍḍhitaṭṭhānaṁ, mātāpitūhi vasitaṭṭhānaṁ, na sakkomi imaṁ jahitun”ti nadiṁ na agamāsi. Atha nidāghasamaye tattha udakaṁ chijji, so kacchapo bodhisattassa mattikagahaṇaṭṭhāne bhūmiṁ khaṇitvā pāvisi. Bodhisatto “mattikaṁ gahessāmī”ti tattha gantvā mahākuddālena bhūmiṁ khaṇanto kacchapassa piṭṭhiṁ bhinditvā mattikapiṇḍaṁ viya kuddāleneva naṁ uddharitvā thale pātesi. So vedanāppatto hutvā “vasanaṭṭhāne ālayaṁ jahituṁ asakkonto evaṁ vināsaṁ pāpuṇin”ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca—

55. “Janittaṁ me bhavittaṁ me, iti paṅke avassayiṁ.
Taṁ maṁ paṅko ajjhabhavi, yathā dubbalakaṁ tathā.
Taṁ taṁ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṁ mama.

56. Gāme vā yadi vārañño, sukhaṁ yatrādhigacchati.
Taṁ janittaṁ bhavittañca, purisassa pajānato.
Yamhi jīve tamhi gacche, na niketahato siyā”ti.

Tattha **janittaṁ me bhavittaṁ me**ti idaṁ mama jātaṭṭhānaṁ, idaṁ mama vaḍḍhitaṭṭhānaṁ. **Iti paṅke avassayin**ti iminā kāraṇenāhaṁ imasmiṁ kaddame avassayiṁnipajjiṁ, vāsaṁ kappesinti attho. **Ajjhabhavī**ti adhi-abhavi vināsaṁ pāpesi. **Bhaggavā**ti kumbhakāraṁ ālapati. Kumbhakārānañhi nāmagottapaññatti esā, yadidaṁ bhaggavāti. **Sukhan**ti kāyikacetasikassādaṁ. **Taṁ janittaṁ bhavittañcā**ti taṁ jātaṭṭhānañca vaḍḍhitaṭṭhānañca. “Jānittaṁ bhāvittan”ti[1] dīghavasenapi pāṭho, soyevattho. **Pajānato**ti atthānatthaṁ kāraṇākāraṇaṁ jānantassa. **Na niketahato siyā**ti nikete ālayaṁ katvā aññattha agantvā niketena hato, evarūpaṁ maraṇadukkhaṁ pāpito na bhaveyyāti.

Evaṁ so bodhisattena saddhiṁ kathento kālamakāsi. Bodhisatto taṁ gahetvā sakalagāmavāsino sannipātāpetvā te manusse ovadanto evamāha “passatha imaṁ kacchapaṁ, ayaṁ aññesaṁ macchakacchapānaṁ mahānadiṁ gamanakāle attano vasanaṭṭhāne ālayaṁ chindituṁ

1. Jānitaṁ bhāvitanti (Sī, I)

နိက္ခမိတွာ နဒိံ အဂမိံသု။ ဧကော ပန ကစ္ဆပေါ “ဣဒံ မေ ဇာတဋ္ဌာနံ ဝဍ္ဎိတဋ္ဌာနံ၊ မာတာပိတူဟိ ဝသိတဋ္ဌာနံ၊ န သက္ကောမိ ဣမံ ဇဟိတု”န္တိ နဒိံ န အဂမာသိ။ အထ နိဒါဃသမယေ တတ္ထ ဥဒကံ ဆိဇ္ဇိ၊ သော ကစ္ဆပေါ ဗောဓိသတ္တဿ မတ္တိကဂဟဏဋ္ဌာနေ ဘူမိံ ခဏိတွာ ပါဝိသိ။ ဗောဓိသတ္တော “မတ္တိကံ ဂဟေဿာမီ”တိ တတ္ထ ဂန္တွာ မဟာကုဒ္ဒါလေန ဘူမိံ ခဏန္တော ကစ္ဆပဿ ပိဋ္ဌိံ ဘိန္ဒိတွာ မတ္တိကပိဏ္ဍံ ဝိယ ကုဒ္ဒါလေနေဝ နံ ဥဒ္ဓရိတွာ ထလေ ပါတေသိ။ သော ဝေဒနာပ္ပတ္တော ဟုတွာ “ဝသနဋ္ဌာနေ အာလယံ ဇဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဧဝံ ဝိနာသံ ပါပုဏိ”န္တိ ဝတွာ ပရိဒေဝမာနော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၅၅။ “ဇနိတ္တံ မေ ဘဝိတ္တံ မေ၊ ဣတိ ပင်္ကေ အဝဿယိံ။
တံ မံ ပင်္ကော အဇ္ဈဘဝိ၊ ယထာ ဒုဗ္ဗလကံ တထာ။
တံ တံ ဝဒါမိ ဘဂ္ဂဝ၊ သုဏောဟိ ဝစနံ မမ။

၅၆။ ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ၊ သုခံ ယတြာဓိဂစ္ဆတိ။
တံ ဇနိတ္တံ ဘဝိတ္တဉ္စ၊ ပုရိသဿ ပဇာနတော။
ယမှိ ဇီဝေ တမှိ ဂစ္ဆေ၊ န နိကေတဟတော သိယာ”တိ။

တတ္ထ **ဇနိတ္တံ မေ ဘဝိတ္တံ မေ**တိ ဣဒံ မမ ဇာတဋ္ဌာနံ၊ ဣဒံ မမ ဝဍ္ဎိတဋ္ဌာနံ။ **ဣတိ ပင်္ကေ အဝဿယိ**န္တိ ဣမိနာ ကာရဏေနာဟံ ဣမသ္မိံ ကဒ္ဒမေ အဝဿယိံ နိပဇ္ဇိံ၊ ဝါသံ ကပ္ပေသိန္တိ အတ္ထော။ **အဇ္ဈဘဝီ**တိ အဓိအဘဝိ ဝိနာသံ ပါပေသိ။ **ဘဂ္ဂဝါ**တိ ကုမ္ဘကာရံ အာလပတိ။ ကုမ္ဘကာရာနဉှိ နာမဂေါတ္တ-ပညတ္တိ ဧသာ၊ ယဒိဒံ ဘဂ္ဂဝါတိ။ **သုခ**န္တိ ကာယိကစေတသိကဿာဒံ။ **တံ ဇနိတ္တံ ဘဝိတ္တဉ္စာ**တိ တံ ဇာတဋ္ဌာနဉ္စ ဝဍ္ဎိတဋ္ဌာနဉ္စ။ “ဇာနိတ္တံ ဘာဝိတ္တ”န္တိ[၁] ဒီဃဝသေနပိ ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ **ပဇာနတော**တိ အတ္ထာနတ္ထံ ကာရဏာကာရဏံ ဇာနန္တဿ။ **န နိကေတဟတော သိယာ**တိ နိကေတေ အာလယံ ကတွာ အညတ္ထ အဂန္တွာ နိကေတေန ဟတော, ဧဝရူပံ မရဏဒုက္ခံ ပါပိတော န ဘဝေယျာတိ။

ဧဝံ သော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ကာလမကာသိ။ ဗောဓိ-သတ္တော တံ ဂဟေတွာ သကလဂါမဝါသိနော သန္နိပါတာပေတွာ တေ မနုဿေ ဩဝဒန္တော ဧဝမာဟ “ပဿထ ဣမံ ကစ္ဆပံ၊ အယံ အညေသံ မစ္ဆ-ကစ္ဆပါနံ မဟာနဒိံ ဂမနကာလေ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ အာလယံ ဆိန္ဒိတုံ

၁-ဇာနိတံ ဘာဝိတန္တိ (သီ၊ ဣ)

asakkonto tehi saddhiṁ agantvā mama mattikagahaṇaṭṭhānaṁ pavisitvā nipajji. Athassāhaṁ mattikaṁ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhiṁ bhinditvā mattikapiṇḍaṁ viya naṁ thale pātesiṁ, ayaṁ attanā katakammaṁ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kālamakāsi. Evamesa attano vasanaṭṭhāne ālayaṁ katvā maraṇaṁ patto, tumhepi mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha, ito paṭṭhāya 'mayhaṁ rūpaṁ mayhaṁ saddo mayhaṁ gandho mayhaṁ raso mayhaṁ phoṭṭhabbo mayhaṁ putto mayhaṁ dhītā mayhaṁ dāsadāsiparicchedo mayhaṁ hiraññasuvaṇṇan'ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha, ekakovesa satto tīsu bhavesu parivattatī"ti. Evaṁ Buddhalīlāya mahājanassa ovādamadāsi, so ovādo sakalajambudīpaṁ pattharitvā saṭṭhimattāni vassasahassāni[1] aṭṭhāsi. Mahājano bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā āyupariyosāne saggapuraṁ pūresi, bodhisattopi tatheva puññāni katvā saggapuraṁ pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne so kulaputto sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Tadā kacchapo Ānando ahosi, kumbhakāro pana ahameva ahosinti.

Kacchapajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

9. Satadhammajātakavaṇṇanā (179)

Tañca appanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekavīsatividhaṁ anesanaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi kāle bahū bhikkhū vejjakammena dūtakammena pahiṇakakammena[2] jaṅghapesanikena piṇḍapaṭipiṇḍenāti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya jīvikaṁ kappesuṁ. Sā **Sāketajātake**[3] āvi bhavissati. Satthā tesaṁ tathā jīvikakappanabhāvaṁ ñatvā "etarahi kho bahū bhikkhū anesanāya jīvikaṁ kappenti, te pana evaṁ jīvikaṁ kappetvā yakkhattabhāvā petattabhāvā na muccissanti, dhuragoṇā hutvāva nibbattissanti, niraye paṭisandhiṁ gaṇhissanti, etesaṁ hitatthāya

1. Sattamattāni vassasatāni (Sī, I) 2. Pahenagamanena (Sī, I) 3. Khu 5. 66 piṭṭhe.

အသက္ကောန္တော တေဟိ သဒ္ဓိံ အဂန္တွာ မမ မတ္တိကဂဟဏဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိ။ အထဿာဟံ မတ္တိကံ ဂဏှန္တော မဟာကုဒ္ဒါလေန ပိဋ္ဌိံ ဘိန္ဒိတွာ မတ္တိကပိဏ္ဍံ ဝိယ နံ ထလေ ပါတေသိံ၊ အယံ အတ္တနာ ကတကမ္မံ သရိတွာ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ ပရိဒေဝိတွာ ကာလမကာသိ။ ဧဝမေသ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ အာလယံ ကတွာ မရဏံ ပတ္တော၊ တုမှေပိ မာ ဣမိနာ ကစ္ဆပေန သဒိသာ အဟုဝတ္ထ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ 'မယှံ ရူပံ မယှံ သဒ္ဒေါ မယှံ ဂန္ဓော မယှံ ရသော မယှံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗော မယှံ ပုတ္တော မယှံ ဓီတာ မယှံ ဒါသဒါသိပရိစ္ဆေဒေါ မယှံ ဟိရညသုဝဏ္ဏ'န္တိ တဏှာဝသေန ဥပဘောဂဝသေန မာ ဂဏှိတ္ထ၊ ဧကကောဝေသ သတ္တော တီသု ဘဝေသု ပရိဝတ္တတီ"တိ။ ဧဝံ ဗုဒ္ဓလီလာယ မဟာဇနဿ ဩဝါဒမဒါသိ၊ သော ဩဝါဒေါ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ပတ္ထရိတွာ သဋ္ဌိမတ္တာနိ ဝဿသဟဿာနိ[၁] အဋ္ဌာသိ။ မဟာဇနော ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ အာယုပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ၊ ဗောဓိသတ္တောပိ တထေဝ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ကုလပုတ္တော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ တဒါ ကစ္ဆပေါ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ကုမ္ဘကာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-သတဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇၉)

တဉ္စ အပ္ပန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကဝီသတိဝိဓံ အနေသနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉှိ ကာလေ ဗဟူ ဘိက္ခူ ဝေဇ္ဇကမ္မေန ဒူတကမ္မေန ပဟိဏကကမ္မေန[၂] ဇင်္ဃပေသနိကေန ပိဏ္ဍပဋိပိဏ္ဍေနာတိ ဧဝရူပါယ ဧကဝီသတိဝိဓာယ အနေသနာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသုံ။ သာ **သာကေတဇာတကေ**[၃] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ တေသံ တထာ ဇီဝိကကပ္ပနဘာဝံ ဉတွာ "ဧတရဟိ ခေါ ဗဟူ ဘိက္ခူ အနေသနာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တိ၊ တေ ပန ဧဝံ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတွာ ယက္ခတ္တဘာဝါ ပေတတ္တဘာဝါ န မုစ္စိဿန္တိ၊ ဓုရဂေါဏာ ဟုတွာဝ နိဗ္ဗတ္တိဿန္တိ၊ နိရယေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိဿန္တိ၊ ဧတေသံ ဟိတတ္ထာယ

၁-သတ္တမတ္တာနိ ဝဿသတာနိ (သီ၊ ဣ) ၂-ပဟေနဂမနေန (သီ၊ ဣ) ၃-ခု ၅-၆၆-ပိဋ္ဌေ။

sukhatthāya attajjhāsayaṁ sakapaṭibhānaṁ ekaṁ dhammadesanaṁ kathetuṁ vaṭṭatī”ti bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpetvā “na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya paccayā uppādetabbā. Anesanāya hi uppanno piṇḍapāto ādittalohaguḷasadiso halāhalavisūpamo. Anesanā hi nāmesā Buddhapaccekabuddhasāvakehi garahitabbā paṭikuṭṭhā. Anesanāya uppannaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjantassa hi hāso vā somanassaṁ vā natthi. Evaṁ uppanno hi piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa ucchiṭṭhabhojanasadiso, tassa paribhogo satadhammamāṇavassa caṇḍālucchiṭṭhabhattaparibhogo viya hotī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto caṇḍālayoniyaṁ nibbattitvā vayappatto kenacideva karaṇīyena pātheyyataṇḍule ca bhattapuṭañca gahetvā maggaṁ paṭipajji. Tasmiñhi kāle Bārāṇasiyaṁ eko māṇavo atthi Satadhammo nāma udiccabrāhmaṇamahāsālakule nibbatto. Sopi kenacideva karaṇīyena taṇḍule ca bhattapuṭañca agahetvāva maggaṁ paṭipajji, te ubhopi mahāmagge samāgacchiṁsu. Māṇavo bodhisattaṁ “kiṁjātikosī”ti pucchi. So “ahaṁ caṇḍālo”ti vatvā “tvaṁ kiṁjātikosī”ti māṇavaṁ pucchi. Udiccabrāhmaṇo ahanti. “Sādhu gacchāmā”ti te ubhopi maggaṁ agamaṁsu. Bodhisatto pātarāsavelāya udakaphāsukaṭṭhāne nisīditvā hatthe dhovitvā bhattapuṭaṁ mocetvā “māṇava bhattaṁ bhuñjāhī”ti āha. Natthi are caṇḍāla mama bhattena atthoti. Bodhisatto “sādhū”ti puṭakabhattaṁ ucchiṭṭhaṁ akatvāva attano yāpanamattaṁ aññasmiṁ paṇṇe pakkhipitvā puṭakabhattaṁ bandhitvā ekamante ṭhapetvā bhuñjitvā pānīyaṁ pivitvā dhotahatthapādo taṇḍule ca sesabhattañca ādāya “gacchāma māṇavā”ti maggaṁ paṭipajji.

Te sakaladivasaṁ gantvā sāyaṁ ubhopi ekasmiṁ udakaphāsukaṭṭhāne nhatvā paccuttariṁsu. Bodhisatto phāsukaṭṭhāne nisīditvā bhattapuṭaṁ mocetvā māṇavaṁ anāpucchitvā bhuñjituṁ ārabhi. Māṇavo sakaladivasaṁ maggagamanena kilanto chātajjhatto “sace me bhattaṁ dassati, bhuñjissāmī”ti olokento aṭṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñjateva. Māṇavo cintesi “ayaṁ caṇḍālo mayhaṁ avatvāva sabbaṁ

သုခတ္ထာယ အတ္တဇ္ဈာသယံ သကပဋိဘာနံ ဧကံ ဓမ္မဒေသနံ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတာပေတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဧကဝီသတိဝိဓာယ အနေသနာယ ပစ္စယာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ။ အနေသနာယ ဟိ ဥပ္ပန္နော ပိဏ္ဍပါတော အာဒိတ္တလောဟဂုဠသဒိသော ဟလာဟလဝိသူပမော။ အနေသနာ ဟိ နာမေသာ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ ဂရဟိတဗ္ဗာ ပဋိကုဋ္ဌာ။ အနေသနာယ ဥပ္ပန္နံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇန္တဿ ဟိ ဟာသော ဝါ သောမနဿံ ဝါ နတ္ထိ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နော ဟိ ပိဏ္ဍပါတော မမ သာသနေ စဏ္ဍာလဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘောဇနသဒိသော၊ တဿ ပရိဘောဂေါ သတဓမ္မမာဏဝဿ စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တပရိဘောဂေါ ဝိယ ဟောတီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော စဏ္ဍာလယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ပါထေယျတဏ္ဍုလေ စ ဘတ္တပုဋဉ္စ ဂဟေတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တသ္မိဉှိ ကာလေ ဗာရာဏသိယံ ဧကော မာဏဝေါ အတ္ထိ သတဓမ္မော နာမ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ သောပိ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန တဏ္ဍုလေ စ ဘတ္တပုဋဉ္စ အဂဟေတွာဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ၊ တေ ဥဘောပိ မဟာမဂ္ဂေ သမာဂစ္ဆိံသု။ မာဏဝေါ ဗောဓိသတ္တံ “ကိံဇာတိကောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော “အဟံ စဏ္ဍာလော”တိ ဝတွာ “တွံ ကိံဇာတိကောသီ”တိ မာဏဝံ ပုစ္ဆိ။ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏော အဟန္တိ။ “သာဓု ဂစ္ဆာမာ”တိ တေ ဥဘောပိ မဂ္ဂံ အဂမံသု။ ဗောဓိသတ္တော ပါတရာသဝေလာယ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ ဘတ္တပုဋံ မောစေတွာ “မာဏဝ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇာဟီ”တိ အာဟ။ နတ္ထိ အရေ စဏ္ဍာလ မမ ဘတ္တေန အတ္ထောတိ။ ဗောဓိသတ္တော “သာဓူ”တိ ပုဋကဘတ္တံ ဥစ္ဆိဋ္ဌံ အကတွာဝ အတ္တနော ယာပနမတ္တံ အညသ္မိံ ပဏ္ဏေ ပက္ခိပိတွာ ပုဋကဘတ္တံ ဗန္ဓိတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဓောတဟတ္ထပါဒေါ တဏ္ဍုလေ စ သေသဘတ္တဉ္စ အာဒါယ “ဂစ္ဆာမ မာဏဝါ”တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

တေ သကလဒိဝသံ ဂန္တွာ သာယံ ဥဘောပိ ဧကသ္မိံ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ နှတွာ ပစ္စုတ္တရိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ဖာသုကဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တပုဋံ မောစေတွာ မာဏဝံ အနာပုစ္ဆိတွာ ဘုဉ္ဇိတုံ အာရဘိ။ မာဏဝေါ သကလဒိဝသံ မဂ္ဂဂမနေန ကိလန္တော ဆာတဇ္ဈတ္တော “သစေ မေ ဘတ္တံ ဒဿတိ၊ ဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဣတရော ကိဉ္စိ အဝတွာ ဘုဉ္ဇတေဝ။ မာဏဝေါ စိန္တေသိ “အယံ စဏ္ဍာလော မယှံ အဝတွာဝ သဗ္ဗံ

bhuñjati nippīḷetvāpi taṁ gahetvā upari ucchiṭṭhabhattaṁ chaḍḍetvā sesaṁ bhuñjituṁ vaṭṭatī"ti. So tathā katvā ucchiṭṭhabhattaṁ bhuñji. Athassa bhuttamattasseva "mayā attano jātigottakulapadesānaṁ ananucchavikaṁ kataṁ, caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṁ bhuttan"ti balavavippaṭisāro uppajji, tāvadevassa salohitaṁ bhattaṁ mukhato uggacchi. So "appamattakassa vata me kāraṇā ananucchavikaṁ kammaṁ katan"ti uppannabalavasokatāya paridevamāno paṭhamaṁ gāthamāha—

57. "Tañca appañca ucchiṭṭhaṁ, tañca kicchena no adā.
Sohaṁ brāhmaṇajātiko, yaṁ bhuttaṁ tampi uggatan"ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—yaṁ mayā bhuttaṁ, taṁ appañca ucchiṭṭhañca, tañca so caṇḍālo na attano ruciyā maṁ adāsi, atha kho nippīḷiyamāno kicchena kasirena adāsi, sohaṁ parisuddhabrāhmaṇajātiko, teneva me yaṁ bhuttaṁ, tampi saddhiṁ lohitena uggatanti.

Evaṁ māṇavo paridevitvā "kiṁ dāni me evarūpaṁ ananucchavikaṁ kammaṁ katvā jīvitenā"ti araññaṁ pavisitvā kassaci attānaṁ adassetvāva anāthamaraṇaṁ patto.

Satthā imaṁ atītaṁ dassetvā "seyyathāpi bhikkhave Satadhammamāṇavassa taṁ caṇḍālucchiṭṭhakaṁ bhuñjitvā attano ayuttabhojanassa bhuttattā neva hāso, na somanassaṁ uppajji, evameva yo imasmiṁ sāsane pabbajito anesanāya jīvikaṁ kappento tathāladdhapaccayaṁ paribhuñjati, tassa Buddhapaṭikuṭṭhagarahitajīvitabhāvato neva hāso, na somanassaṁ uppajjatī"ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gāthamāha—

58. "Evaṁ dhammaṁ niraṁkatvā, yo adhammena jīvati.
Satadhammova lābhena, laddhenapi na nandatī"ti.

Tattha **dhamman**ti ājīvapārisuddhisīladhammaṁ. **Niraṁkatvā**ti nīharitvā chaḍḍetvā. **Adhammenā**ti ekavīsatiyā anesanasaṅkhātena micchājīvena. **Satadhammo**ti tassa nāmaṁ, "santadhammo"tipi[1] pāṭho. **Na nandatī**ti yathā Satadhammo māṇavo "caṇḍālucchiṭṭhakaṁ me laddhan"ti tena lābhena

1. Sataṁ dhammotipi (Ka)

ဘုဉ္ဇတိ နိပ္ပီဠေတွာပိ တံ ဂဟေတွာ ဥပရိ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ သေသံ ဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ''တိ။ သော တထာ ကတွာ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိ။ အထဿ ဘုတ္တမတ္တဿေဝ "မယာ အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တကုလပဒေသာနံ အနနုစ္ဆဝိကံ ကတံ၊ စဏ္ဍာလဿ နာမ မေ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တံ ဘုတ္တ"န္တိ ဗလဝဝိပ္ပဋိသာရော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တာဝဒေဝဿ သလောဟိတံ ဘတ္တံ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆိ။ သော "အပ္ပမတ္တကဿ ဝတ မေ ကာရဏာ အနနုစ္ဆဝိကံ ကမ္မံ ကတ"န္တိ ဥပ္ပန္နဗလဝသောကတာယ ပရိဒေဝမာနော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၅၇။ "တဉ္စ အပ္ပဉ္စ ဥစ္ဆိဋ္ဌံ၊ တဉ္စ ကိစ္ဆေန နော အဒါ။
သောဟံ ဗြာဟ္မဏဇာတိကော၊ ယံ ဘုတ္တံ တမ္ပိ ဥဂ္ဂတ"န္တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ယံ မယာ ဘုတ္တံ၊ တံ အပ္ပဉ္စ ဥစ္ဆိဋ္ဌဉ္စ၊ တဉ္စ သော စဏ္ဍာလော န အတ္တနော ရုစိယာ မံ အဒါသိ၊ အထ ခေါ နိပ္ပီဠိယမာနော ကိစ္ဆေန ကသိရေန အဒါသိ၊ သောဟံ ပရိသုဒ္ဓဗြာဟ္မဏဇာတိကော၊ တေနေဝ မေ ယံ ဘုတ္တံ၊ တမ္ပိ သဒ္ဓိံ လောဟိတေန ဥဂ္ဂတန္တိ။

ဧဝံ မာဏဝေါ ပရိဒေဝိတွာ "ကိံ ဒါနိ မေ ဧဝရူပံ အနနုစ္ဆဝိကံ ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝိတေနာ''တိ အရညံ ပဝိသိတွာ ကဿစိ အတ္တာနံ အဒဿေတွာဝ အနာထမရဏံ ပတ္တော။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ ဒဿေတွာ "သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ သတဓမ္မမာဏဝဿ တံ စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌကံ ဘုဉ္ဇိတွာ အတ္တနော အယုတ္တဘောဇနဿ ဘုတ္တတ္တာ နေဝ ဟာသော, န သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဧဝမေဝ ယော ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော အနေသနာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တော တထာလဒ္ဓပစ္စယံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ တဿ ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌဂရဟိတဇီဝိတဘာဝတော နေဝ ဟာသော, န သောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ ဝတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၅၈။ "ဧဝံ ဓမ္မံ နိရံကတွာ၊ ယော အဓမ္မေန ဇီဝတိ။
သတဓမ္မောဝ လာဘေန၊ လဒ္ဓေနပိ န နန္ဒတီ"တိ။

တတ္ထ **ဓမ္မန္တိ** အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလဓမ္မံ။ **နိရံကတွာ**တိ နီဟရိတွာ ဆဍ္ဍေတွာ။ **အဓမ္မေနာ**တိ ဧကဝီသတိယာ အနေသနသင်္ခါတေန မိစ္ဆာဇီဝေန။ **သတဓမ္မော**တိ တဿ နာမံ၊ "သန္တဓမ္မော"တိပိ[၁] ပါဌော။ **န နန္ဒတီ**တိ ယထာ သတဓမ္မော မာဏဝေါ ''စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌကံ မေ လဒ္ဓ"န္တိ တေန လာဘေန

၁-သတံ ဓမ္မောတိပိ (က)

na nandati, evaṁ imasmimpi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya laddhalābhaṁ paribhuñjanto na nandati na tussati, “Buddhagarahitajīvikāya jīvāmī”ti domanassappatto hoti. Tasmā anesanāya jīvikaṁ kappentassa Satadhammamāṇavasseva araññaṁ pavisitvā anāthamaraṇaṁ marituṁ varanti.

Evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ desetvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Tadā māṇavo Ānando ahosi, ahameva caṇḍālaputto ahosinti.

Satadhammajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Duddadajātakavaṇṇanā (180)

Duddadaṁ dadamānānanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto gaṇadānaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira dve sahāyakā kuṭumbiyaputtā chandakaṁ saṁharitvā sabbaparikkhāradānaṁ sajjetvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā Sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adaṁsu. Tesu gaṇajeṭṭhako satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīditvā “bhante imasmiṁ dāne bahudāyakāpi atthi appadāyakāpi, tesaṁ sabbesampi ‘idaṁ dānaṁ mahapphalaṁ hotū’ti” dānaṁ niyyādesi. Satthā “tumhehi kho upāsakā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ datvā evaṁ niyyādentehi mahākammaṁ kataṁ, porāṇakapaṇḍitāpi dānaṁ datvā evameva niyyādiṁsū”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā gaṇasatthā hutvā Himavantapadese ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṁ caramāno Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāragāme saparivāro bhikkhāya cari. Manussā bhikkhaṁ adaṁsu. Punadivase Bārāṇasiyaṁ cari, manussā sampiyāyamānā bhikkhaṁ datvā gaṇabandhanena

န နန္ဒတိ၊ ဧဝံ ဣမသ္မိမ္ပိ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော ကုလပုတ္တော အနေသနာယ လဒ္ဓလာဘံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော န နန္ဒတိ န တုဿတိ၊ “ဗုဒ္ဓဂရဟိတဇီဝိကာယ ဇီဝါမီ”တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော ဟောတိ။ တသ္မာ အနေသနာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တဿ သတဓမ္မမာဏဝဿေဝ အရညံ ပဝိသိတွာ အနာထမရဏံ မရိတုံ ဝရန္တိ။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဒေသေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗဟူ ဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ တဒါ မာဏဝေါ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ အဟမေဝ စဏ္ဍာလပုတ္တော အဟောသိန္တိ။

သတဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဒုဒ္ဒဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၀)

ဒုဒ္ဒဒံ ဒဒမာနာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဂဏဒါနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဒွေ သဟာယကာ ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တာ ဆန္ဒကံ သံဟရိတွာ သဗ္ဗပရိက္ခာရဒါနံ သဇ္ဇေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သဗ္ဗပရိက္ခာရေ အဒံသု။ တေသု ဂဏဇေဋ္ဌကော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဒါနေ ဗဟုဒါယကာပိ အတ္ထိ အပ္ပဒါယကာပိ၊ တေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ‘ဣဒံ ဒါနံ မဟပ္ဖလံ ဟောတူ’တိ” ဒါနံ နိယျာဒေသိ။ သတ္ထာ “တုမှေဟိ ခေါ ဥပါသကာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ ဧဝံ နိယျာဒေန္တေဟိ မဟာကမ္မံ ကတံ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ ဒါနံ ဒတွာ ဧဝမေဝ နိယျာဒိံသူ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဃရာဝါသံ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဂဏသတ္ထာ ဟုတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ စိရံ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဇနပဒစာရိကံ စရမာနော ဗာရာဏသိံ ပတွာ ရာဇုယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ဒွါရဂါမေ သပရိဝါရော ဘိက္ခာယ စရိ။ မနုဿာ ဘိက္ခံ အဒံသု။ ပုနဒိဝသေ ဗာရာဏသိယံ စရိ၊ မနုဿာ သမ္ပိယာယမာနာ ဘိက္ခံ ဒတွာ ဂဏဗန္ဓနေန

chandakaṁ saṁharitvā dānaṁ sajjetvā isigaṇassa mahādānaṁ pavattayiṁsu. Dānapariyosāne gaṇajeṭṭhako evameva vatvā imināva niyāmena dānaṁ niyyādesi. Bodhisatto “āvuso cittappasāde sati appakaṁ nāma dānaṁ natthī”ti vatvā anumodanaṁ karonto imā gāthā avoca—

59. “Duddadaṁ dadamānānaṁ, dukkaraṁ kamma kubbataṁ.
Asanto nānukubbanti, sataṁ dhammo durannayo.

60. Tasmā satañca asataṁ, nānā hoti ito gati.
Asanto nirayaṁ yanti, santo saggaparāyaṇā”ti.

Tattha **duddadan**ti dānaṁ nāma lobhadosavasikehi apaṇḍitehi dātuṁ na sakkā, tasmā “duddadan”ti vuccati. Taṁ dadamānānaṁ. **Dukkaraṁ kamma kubbatan**ti tadeva dānakammaṁ sabbehi kātuṁ na sakkāti dukkaraṁ. Taṁ kurumānānaṁ. **Asanto**ti apaṇḍitā bālā. **Nānukubbantī**ti taṁ kammaṁ nānukaronti. **Sataṁ dhammo**ti paṇḍitānaṁ sabhāvo. Dānaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Durannayo**ti phalasambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti duranubodho. Apica **durannayo**ti duradhigamo, apaṇḍitehi dānaṁ datvā dānaphalaṁ nāma laddhuṁ na sakkātipi attho. **Nānā hoti ito gatī**ti ito cavitvā paralokaṁ gacchantānaṁ paṭisandhiggahaṇaṁ nānā hoti. **Asanto nirayaṁ yantī**ti apaṇḍitā dussīlā dānaṁ adatvā sīlaṁ arakkhitvā nirayaṁ gacchanti. **Santo saggaparāyaṇā**ti paṇḍitā pana dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhitvā uposathakammaṁ karitvā tīṇi sucaritāni pūretvā saggaparāyaṇā honti, mahantaṁ saggasukhasampattiṁ anubhavantīti.

Evaṁ bodhisatto anumodanaṁ katvā cattāro vassike māse tattheva vasitvā vassātikkame Himavantaṁ gantvā jhānaṁ nibbattetvā aparihīnajjhāno brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, gaṇasatthā pana ahameva ahosin”ti.

Duddadajātakavaṇṇanā dasamā.

Kalyāṇavaggo tatiyo.

ဆန္ဒကံ သံဟရိတွာ ဒါနံ သဇ္ဇေတွာ ဣသိဂဏဿ မဟာဒါနံ ပဝတ္တယိံသု။ ဒါနပရိယောသာနေ ဂဏဇေဋ္ဌကော ဧဝမေဝ ဝတွာ ဣမိနာဝ နိယာမေန ဒါနံ နိယျာဒေသိ။ ဗောဓိသတ္တော “အာဝုသော စိတ္တပ္ပသာဒေ သတိ အပ္ပကံ နာမ ဒါနံ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၅၉။ “ဒုဒ္ဒဒံ ဒဒမာနာနံ၊ ဒုက္ကရံ ကမ္မ ကုဗ္ဗတံ။
အသန္တော နာနုကုဗ္ဗန္တိ၊ သတံ ဓမ္မော ဒုရန္နယော။

၆၀။ တသ္မာ သတဉ္စ အသတံ၊ နာနာ ဟောတိ ဣတော ဂတိ။
အသန္တော နိရယံ ယန္တိ၊ သန္တော သဂ္ဂပရာယဏာ”တိ။

တတ္ထ **ဒုဒ္ဒဒ**န္တိ ဒါနံ နာမ လောဘဒောသဝသိကေဟိ အပဏ္ဍိတေဟိ ဒါတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ “ဒုဒ္ဒဒ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ တံ ဒဒမာနာနံ။ **ဒုက္ကရံ ကမ္မ ကုဗ္ဗတ**န္တိ တဒေဝ ဒါနကမ္မံ သဗ္ဗေဟိ ကာတုံ န သက္ကာတိ ဒုက္ကရံ။ တံ ကုရုမာနာနံ။ **အသန္တော**တိ အပဏ္ဍိတာ ဗာလာ။ **နာနုကုဗ္ဗန္တီ**တိ တံ ကမ္မံ နာနုကရောန္တိ။ **သတံ ဓမ္မော**တိ ပဏ္ဍိတာနံ သဘာဝေါ။ ဒါနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဒုရန္နယော**တိ ဖလသမ္ဗန္ဓဝသေန ဒုဇ္ဇာနော၊ ဧဝရူပဿ ဒါနဿ ဧဝရူပေါ ဖလဝိပါကော ဟောတီတိ ဒုရနုဗောဓော။ အပိစ **ဒုရန္နယော**တိ ဒုရဓိဂမော၊ အပဏ္ဍိတေဟိ ဒါနံ ဒတွာ ဒါနဖလံ နာမ လဒ္ဓုံ န သက္ကာတိပိ အတ္ထော။ **နာနာ ဟောတိ ဣတော ဂတီ**တိ ဣတော စဝိတွာ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တာနံ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏံ နာနာ ဟောတိ။ **အသန္တော နိရယံ ယန္တီ**တိ အပဏ္ဍိတာ ဒုဿီလာ ဒါနံ အဒတွာ သီလံ အရက္ခိတွာ နိရယံ ဂစ္ဆန္တိ။ **သန္တော သဂ္ဂပရာယဏာ**တိ ပဏ္ဍိတာ ပန ဒါနံ ဒတွာ သီလံ ရက္ခိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကရိတွာ တီဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ သဂ္ဂပရာယဏာ ဟောန္တိ၊ မဟန္တံ သဂ္ဂသုခသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော အနုမောဒနံ ကတွာ စတ္တာရော ဝဿိကေ မာသေ တတ္ထေဝ ဝသိတွာ ဝဿာတိက္ကမေ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဣသိဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟောသိ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဒုဒ္ဒဒဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ကလျာဏဝဂ္ဂေါ တတိယော။

Tassuddānaṁ

Kalyāṇadhammaṁ Daddaraṁ, Makkaṭi Dubbhimakkaṭaṁ.
Ādiccupaṭṭhānañceva, Kaḷāyamuṭṭhi Tindukaṁ.
Kacchapaṁ Satadhammañca, Duddadanti ca te dasa.

---

4. Asadisavagga

1. Asadisajātakavaṇṇanā (181)

Dhanuggaho asadisoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto mahābhinikkhamanaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ hi bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannisinnā Bhagavato mahānikkhamapāramiṁ vaṇṇentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Tathāgato idāneva mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto, pubbepi setacchattaṁ pahāya nikkhantoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi, tassa sotthinā jātassa nāmaggahaṇadivase “Asadisakumāro”ti nāmaṁ akaṁsu. Athassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño puññavā satto deviyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi, tassa sotthinā jātassa nāmaggahaṇadivase “Brahmadattakumāro”ti nāmaṁ akaṁsu. Tesu bodhisatto soḷasavassakāle Takkasilaṁ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa santike tayo vede aṭṭhārasa ca sippāni uggaṇhitvā tesu issāsasippe asadiso hutvā Bārāṇasiṁ paccāgami. Rājā kālaṁ karonto “Asadisakumārassa rajjaṁ datvā Brahmadattassa oparajjaṁ dethā”ti vatvā kālamakāsi. Tasmiṁ kālakate bodhisatto attano rajje dīyamāne “na mayhaṁ rajjenattho”ti paṭikkhipi, Brahmadattaṁ rajje abhisiñciṁsu. Bodhisatto “mayhaṁ rajjena[1] attho natthī”ti kiñcipi[2] na icchi, kaniṭṭhe rajjaṁ kārente pakatiyā vasanākāreneva vasi. Rājapādamūlikā

1. Yasena (Sī) 2. Kiñcāpi (Ka)

တဿုဒ္ဒါနံ

ကလျာဏဓမ္မံ ဒဒ္ဒရံ၊ မက္ကဋိ ဒုဗ္ဘိမက္ကဋံ။
အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနဉ္စေဝ၊ ကဠာယမုဋ္ဌိ တိန္ဒုကံ။
ကစ္ဆပံ သတဓမ္မဉ္စ၊ ဒုဒ္ဒဒန္တိ စ တေ ဒသ။

၄-အသဒိသဝဂ္ဂ

၁-အသဒိသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၁)

ဓနုဂ္ဂဟော အသဒိသောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာဘိနိက္ခမနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသံ ဟိ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ ဘဂဝတော မဟာနိက္ခမပါရမိံ ဝဏ္ဏေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ သေတစ္ဆတ္တံ ပဟာယ နိက္ခန္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ တဿ သောတ္ထိနာ ဇာတဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ “အသဒိသကုမာရော”တိ နာမံ အကံသု။ အထဿ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ အညော ပုညဝါ သတ္တော ဒေဝိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ တဿ သောတ္ထိနာ ဇာတဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ “ဗြဟ္မဒတ္တကုမာရော”တိ နာမံ အကံသု။ တေသု ဗောဓိသတ္တော သောဠသဝဿကာလေ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ သန္တိကေ တယော ဝေဒေ အဋ္ဌာရသ စ သိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တေသု ဣဿာသသိပ္ပေ အသဒိသော ဟုတွာ ဗာရာဏသိံ ပစ္စာဂမိ။ ရာဇာ ကာလံ ကရောန္တော “အသဒိသကုမာရဿ ရဇ္ဇံ ဒတွာ ဗြဟ္မဒတ္တဿ ဩပရဇ္ဇံ ဒေထာ”တိ ဝတွာ ကာလမကာသိ။ တသ္မိံ ကာလကတေ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော ရဇ္ဇေ ဒီယမာနေ “န မယှံ ရဇ္ဇေနတ္ထော”တိ ပဋိက္ခိပိ၊ ဗြဟ္မဒတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ ဗောဓိသတ္တော “မယှံ ရဇ္ဇေန[1] အတ္ထော နတ္ထီ”တိ ကိဉ္စိပိ[2] န ဣစ္ဆိ၊ ကနိဋ္ဌေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ပကတိယာ ဝသနာကာရေနေဝ ဝသိ။ ရာဇပါဒမူလိကာ

၁-ယသေန (သီ) ၂-ကိဉ္စာပိ (က)

“Asadisakumāro rajjaṁ patthetī”ti vatvā rañño santike bodhisattaṁ paribhindiṁsu. Sopi tesaṁ vacanaṁ gahetvā paribhinnacitto “bhātaraṁ me gaṇhathā”ti manusse payojesi.

Atheko bodhisattassa atthacarako taṁ kāraṇaṁ bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā nagarā nikkhamitvā aññaṁ raṭṭhaṁ gantvā “eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito”ti rañño ārocāpesi. Rājā “kittakaṁ bhogaṁ icchasī”ti pucchi. Ekasaṁvaccharena satasahassanti. Sādhu āgacchatūti. Atha naṁ āgantvā samīpe ṭhitaṁ pucchi “tvaṁ dhanuggahosī”ti. Āma devāti. Sādhu maṁ upaṭṭhahassūti. So tato paṭṭhāya rājānaṁ upaṭṭhahi. Tassa paribbayaṁ dīyamānaṁ disvā “atibahuṁ labhatī”ti porāṇakadhanuggahā ujjhāyiṁsu. Athekadivasaṁ rājā uyyānaṁ gantvā maṅgalasilāpaṭṭasamīpe sāṇipākāraṁ parikkhipāpetvā ambarukkhamūle mahāsayane nipanno uddhaṁolokento rukkhagge ekaṁ ambapiṇḍiṁ disvā “imaṁ na sakkā abhiruhitvā gaṇhitun”ti dhanuggahe pakkosāpetvā “imaṁ ambapiṇḍiṁ sarena chinditvā pātetuṁ sakkhissathā”ti āha. Na taṁ deva amhākaṁ garu, devena pana no bahuvāre kammaṁ diṭṭhapubbaṁ, adhunāgato dhanuggaho amhehi bahutaraṁ labhati, taṁ pātāpethāti.

Rājā bodhisattaṁ pakkosāpetvā “sakkhissasi tāta etaṁ pātetun”ti pucchi. Āma mahārāja, ekaṁ okāsaṁ labhamāno sakkhissāmīti. Katarokāsanti. Tumhākaṁ sayanassa antokāsanti. Rājā sayanaṁ harāpetvā okāsaṁ kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanu natthi, nivāsanantare dhanuṁ sannayhitvā vicarati, tasmā “sāṇiṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti āha. Rājā “sādhū”ti sāṇiṁ āharāpetvā parikkhipāpesi. Bodhisatto antosāṇiṁ pavisitvā uparinivatthaṁ setavatthaṁ haritvā ekaṁ rattapaṭaṁ nivāsetvā kacchaṁ bandhitvā ekaṁ rattapaṭaṁ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttaṁ khaggaṁ nīharitvā vāmapasse sannayhitvā suvaṇṇakañcukaṁ paṭimuñcitvā cāpanāḷiṁ piṭṭhiyaṁ sannayhitvā sandhiyuttameṇḍakamahādhanuṁ ādāya pavāḷavaṇṇaṁ jiyaṁ āropetvā uṇhīsaṁ sīse paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṁ nakhehi parivattayamāno sāṇiṁ dvidhā katvā pathaviṁ phāletvā alaṅkatanāgakumāro viya nikkhamitvā sarakhipanaṭṭhānaṁ gantvā khurappaṁ sannayhitvā rājānaṁ āha “kiṁ mahārāja etaṁ ambapiṇḍiṁ uddhaṁ ārohanakaṇḍena pātemi,

“အသဒိသကုမာရော ရဇ္ဇံ ပတ္ထေတီ”တိ ဝတွာ ရညော သန္တိကေ ဗောဓိသတ္တံ ပရိဘိန္ဒိံသု။ သောပိ တေသံ ဝစနံ ဂဟေတွာ ပရိဘိန္နစိတ္တော “ဘာတရံ မေ ဂဏှထာ”တိ မနုဿေ ပယောဇေသိ။

အထေကော ဗောဓိသတ္တဿ အတ္ထစရကော တံ ကာရဏံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ကနိဋ္ဌဘာတိကဿ ကုဇ္ဈိတွာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ အညံ ရဋ္ဌံ ဂန္တွာ “ဧကော ဓနုဂ္ဂဟော အာဂန္တွာ ရာဇဒွါရေ ဌိတော”တိ ရညော အာရောစာပေသိ။ ရာဇာ “ကိတ္တကံ ဘောဂံ ဣစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဧကသံဝစ္ဆရေန သတသဟဿန္တိ။ သာဓု အာဂစ္ဆတူတိ။ အထ နံ အာဂန္တွာ သမီပေ ဌိတံ ပုစ္ဆိ “တွံ ဓနုဂ္ဂဟောသီ”တိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ သာဓု မံ ဥပဋ္ဌဟဿူတိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟိ။ တဿ ပရိဗ္ဗယံ ဒီယမာနံ ဒိသွာ “အတိဗဟုံ လဘတီ”တိ ပေါရာဏကဓနုဂ္ဂဟာ ဥဇ္ဈာယိံသု။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ မင်္ဂလသိလာပဋ္ဋသမီပေ သာဏိပါကာရံ ပရိက္ခိပါပေတွာ အမ္ဗရုက္ခမူလေ မဟာသယနေ နိပန္နော ဥဒ္ဓံဩလောကေန္တော ရုက္ခဂ္ဂေ ဧကံ အမ္ဗပိဏ္ဍိံ ဒိသွာ “ဣမံ န သက္ကာ အဘိရုဟိတွာ ဂဏှိတု”န္တိ ဓနုဂ္ဂဟေ ပက္ကောသာပေတွာ “ဣမံ အမ္ဗပိဏ္ဍိံ သရေန ဆိန္ဒိတွာ ပါတေတုံ သက္ခိဿထာ”တိ အာဟ။ န တံ ဒေဝ အမှာကံ ဂရု၊ ဒေဝေန ပန နော ဗဟုဝါရေ ကမ္မံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ အဓုနာဂတော ဓနုဂ္ဂဟော အမှေဟိ ဗဟုတရံ လဘတိ၊ တံ ပါတာပေထာတိ။

ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သက္ခိဿသိ တာတ ဧတံ ပါတေတု”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မဟာရာဇ, ဧကံ ဩကာသံ လဘမာနော သက္ခိဿာမီတိ။ ကတရောကာသန္တိ။ တုမှာကံ သယနဿ အန္တောကာသန္တိ။ ရာဇာ သယနံ ဟရာပေတွာ ဩကာသံ ကာရေသိ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဟတ္ထေ ဓနု နတ္ထိ၊ နိဝါသနန္တရေ ဓနုံ သန္နယှိတွာ ဝိစရတိ၊ တသ္မာ “သာဏိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သာဏိံ အာဟရာပေတွာ ပရိက္ခိပါပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော အန္တောသာဏိံ ပဝိသိတွာ ဥပရိနိဝတ္ထံ သေတဝတ္ထံ ဟရိတွာ ဧကံ ရတ္တပဋံ နိဝါသေတွာ ကစ္ဆံ ဗန္ဓိတွာ ဧကံ ရတ္တပဋံ ဥဒရေ ဗန္ဓိတွာ ပသိဗ္ဗကတော သန္ဓိယုတ္တံ ခဂ္ဂံ နီဟရိတွာ ဝါမပဿေ သန္နယှိတွာ သုဝဏ္ဏကဉ္စုကံ ပဋိမုဉ္စိတွာ စာပနာဠိံ ပိဋ္ဌိယံ သန္နယှိတွာ သန္ဓိယုတ္တမေဏ္ဍကမဟာဓနုံ အာဒါယ ပဝါဠဝဏ္ဏံ ဇိယံ အာရောပေတွာ ဥဏှီသံ သီသေ ပဋိမုဉ္စိတွာ တိခိဏခုရပ္ပံ နခေဟိ ပရိဝတ္တယမာနော သာဏိံ ဒွိဓာ ကတွာ ပထဝိံ ဖာလေတွာ အလင်္ကတနာဂကုမာရော ဝိယ နိက္ခမိတွာ သရခိပနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ခုရပ္ပံ သန္နယှိတွာ ရာဇာနံ အာဟ “ကိံ မဟာရာဇ ဧတံ အမ္ဗပိဏ္ဍိံ ဥဒ္ဓံ အာရောဟနကဏ္ဍေန ပါတေမိ,

udāhu adho orohanakaṇḍenā”ti. Tāta bahū mayā ārohanakaṇḍena pātentā diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehīti. Mahārāja idaṁ kaṇḍaṁ dūraṁ ārohissati, yāva Cātumahārājikabhavanaṁ, tāva gantvā sayaṁ orohissati, yāvassa orohanaṁ, tāva tumhehi adhivāsetuṁ vaṭṭatīti. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchi.

Atha naṁ puna āha “mahārāja idaṁ kaṇḍaṁ pana ārohamānaṁ ambapiṇḍivaṇṭaṁ yāvamajjhaṁ kantamānaṁ ārohissati, orohamānaṁ kesaggamattampi ito vā etto vā agantvā ujuññeva[1] patitvā ambapiṇḍiṁ gahetvā otarissati, passa mahārājā”ti vegaṁ janetvā kaṇḍaṁ khipi. Taṁ kaṇḍaṁ ambapiṇḍivaṇṭaṁ yāvamajjhaṁ kantamānaṁ abhiruhi. Bodhisatto “idāni taṁ kaṇḍaṁ yāvacātumahārājikabhavanaṁ gataṁ bhavissatī”ti ñatvā paṭhamaṁ khittakaṇḍato adhikataraṁ vegaṁ janetvā aññaṁ kaṇḍaṁ khipi, taṁ gantvā purimakaṇḍapuṅkhe[2] paharitvā nivattitvā sayaṁ Tāvatiṁsabhavanaṁ abhiruhi. Tattha naṁ devatā aggahesuṁ, nivattanakaṇḍassa vātachinnasaddo asanisaddo viya ahosi. Mahājanena “kiṁ eso saddo”ti vutte bodhisatto “nivattanakaṇḍassa saddo”ti vatvā attano attano sarīre kaṇḍassa patanabhāvaṁ ñatvā[3] bhītatasitaṁ mahājanaṁ “mā bhāyitthā”ti samassāsetvā “kaṇḍassa bhūmiyaṁ patituṁ na dassāmī”ti āha. Kaṇḍaṁ otaramānaṁ kesaggamattampi ito vā etto vā agantvā ujuññeva[4] patitvā ambapiṇḍiṁ[5] chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmiyaṁ patituṁ adatvā ākāseyeva sampaṭicchanto ekena hatthena ambapiṇḍiṁ, ekena hatthena kaṇḍaṁ aggahesi. Mahājano taṁ acchariyaṁ disvā “na no evarūpaṁ diṭṭhapubban”ti mahāpurisaṁ pasaṁsati unnadati apphoṭeti aṅguliyo vidhūnati, celukkhepasahassāni pavatteti. Rājaparisāya tuṭṭhapahaṭṭhāya bodhisattassa dinnadhanaṁ koṭimattaṁ ahosi. Rājāpissa dhanavassaṁ vassento viya bahuṁ dhanaṁ mahantañca yasaṁ adāsi.

Evaṁ bodhisatte tena raññā sakkate garukate tattha vasante “Asadisakumāro kira Bārāṇasiyaṁ natthī”ti satta rājāno āgantvā

1. Odhiyaññeva (Sī, Syā, I)
2. Purimakaṇḍaṁ puṅkhe (Syā), purimakaṇḍaṁ pakkhena (Ka)
3. Patanabhayena (Syā, Ka) 4. Odhiyaññeva (Sī, Syā, I) 5. Vaṇḍaṁ (Ka)

ဥဒါဟု အဓော ဩရောဟနကဏ္ဍေနာ”တိ။ တာတ ဗဟူ မယာ အာရောဟနကဏ္ဍေန ပါတေန္တာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ ဩရောဟနကဏ္ဍေန ပန ပါတေန္တာ မယာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ ဩရောဟနကဏ္ဍေန ပါတေဟီတိ။ မဟာရာဇ ဣဒံ ကဏ္ဍံ ဒူရံ အာရောဟိဿတိ၊ ယာဝ စာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ၊ တာဝ ဂန္တွာ သယံ ဩရောဟိဿတိ၊ ယာဝဿ ဩရောဟနံ၊ တာဝ တုမှေဟိ အဓိဝါသေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

အထ နံ ပုန အာဟ “မဟာရာဇ ဣဒံ ကဏ္ဍံ ပန အာရောဟမာနံ အမ္ဗပိဏ္ဍိဝဏ္ဋံ ယာဝမဇ္ဈံ ကန္တမာနံ အာရောဟိဿတိ၊ ဩရောဟမာနံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ အဂန္တွာ ဥဇုညေဝ[1] ပတိတွာ အမ္ဗပိဏ္ဍိံ ဂဟေတွာ ဩတရိဿတိ၊ ပဿ မဟာရာဇာ”တိ ဝေဂံ ဇနေတွာ ကဏ္ဍံ ခိပိ။ တံ ကဏ္ဍံ အမ္ဗပိဏ္ဍိဝဏ္ဋံ ယာဝမဇ္ဈံ ကန္တမာနံ အဘိရုဟိ။ ဗောဓိသတ္တော “ဣဒါနိ တံ ကဏ္ဍံ ယာဝစာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ ဂတံ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ ပဌမံ ခိတ္တကဏ္ဍတော အဓိကတရံ ဝေဂံ ဇနေတွာ အညံ ကဏ္ဍံ ခိပိ၊ တံ ဂန္တွာ ပုရိမကဏ္ဍပုင်္ခေ[2] ပဟရိတွာ နိဝတ္တိတွာ သယံ တာဝတိံသဘဝနံ အဘိရုဟိ။ တတ္ထ နံ ဒေဝတာ အဂ္ဂဟေသုံ၊ နိဝတ္တနကဏ္ဍဿ ဝါတစ္ဆိန္နသဒ္ဒေါ အသနိသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ မဟာဇနေန “ကိံ ဧသော သဒ္ဒေါ”တိ ဝုတ္တေ ဗောဓိသတ္တော “နိဝတ္တနကဏ္ဍဿ သဒ္ဒေါ”တိ ဝတွာ အတ္တနော အတ္တနော သရီရေ ကဏ္ဍဿ ပတနဘာဝံ ဉတွာ[3] ဘီတတသိတံ မဟာဇနံ “မာ ဘာယိတ္ထာ”တိ သမဿာသေတွာ “ကဏ္ဍဿ ဘူမိယံ ပတိတုံ န ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ ကဏ္ဍံ ဩတရမာနံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ အဂန္တွာ ဥဇုညေဝ[4] ပတိတွာ အမ္ဗပိဏ္ဍိံ[5] ဆိန္ဒိ။ ဗောဓိသတ္တော အမ္ဗပိဏ္ဍိယာ စ ကဏ္ဍဿ စ ဘူမိယံ ပတိတုံ အဒတွာ အာကာသေယေဝ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော ဧကေန ဟတ္ထေန အမ္ဗပိဏ္ဍိံ, ဧကေန ဟတ္ထေန ကဏ္ဍံ အဂ္ဂဟေသိ။ မဟာဇနော တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ “န နော ဧဝရူပံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ”န္တိ မဟာပုရိသံ ပသံသတိ ဥန္နဒတိ အပ္ဖောဋေတိ အင်္ဂုလိယော ဝိဓူနတိ၊ စေလုက္ခေပသဟဿာနိ ပဝတ္တေတိ။ ရာဇပရိသာယ တုဋ္ဌပဟဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တဿ ဒိန္နဓနံ ကောဋိမတ္တံ အဟောသိ။ ရာဇာပိဿ ဓနဝဿံ ဝဿေန္တော ဝိယ ဗဟုံ ဓနံ မဟန္တဉ္စ ယသံ အဒါသိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တေ တေန ရညာ သက္ကတေ ဂရုကတေ တတ္ထ ဝသန္တေ “အသဒိသကုမာရော ကိရ ဗာရာဏသိယံ နတ္ထီ”တိ သတ္တ ရာဇာနော အာဂန္တွာ

၁-ဩဓိယညေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ပုရိမကဏ္ဍံ ပုင်္ခေ (သျာ)၊ ပုရိမကဏ္ဍံ ပက္ခေန (က)
၃-ပတနဘယေန (သျာ၊ က) ၄-ဩဓိယညေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၅-ဝဏ္ဋံ (က)

Bārāṇasinagaraṁ parivāretvā “rajjaṁ vā detu yuddhaṁ vā”ti rañño paṇṇaṁ pesesuṁ. Rājā maraṇabhayabhīto “kuhiṁ me bhātā vasatī”ti pucchitvā “ekaṁ sāmantarājānaṁ upaṭṭhahatī”ti sutvā “mama bhātike anāgacchante mayhaṁ jīvitaṁ natthi, gacchatha tassa mama vacanena pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā āgacchathā”ti dūte pāhesi, te gantvā bodhisattassa taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Bodhisatto taṁ rājānaṁ āpucchitvā Bārāṇasiṁ paccāgantvā rājānaṁ “mā bhāyī”ti samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā “ahaṁ Asadisakumāro āgato, aññaṁ ekakaṇḍaṁ khipanto sabbesaṁ vo jīvitaṁ harissāmi, jīvitena atthikā palāyantū”ti aṭṭālake ṭhatvā sattannaṁ rājūnaṁ bhuñjantānaṁ kañcanapātimakuleyeva kaṇḍaṁ pātesi. Te akkharāni disvā maraṇabhayabhītā sabbeva palāyiṁsu. Evaṁ mahāsatto khuddakamakkhikāya pivanamattampi lohitaṁ anuppādetvā satta rājāno palāpetvā kaniṭṭhabhātaraṁ apaloketvā[1] kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

Satthā “evaṁ bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasaṅgāmo isipabbajjaṁ pabbajito”ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

61. “Dhanuggaho asadiso, rājaputto mahabbalo.
Dūrepātī akkhaṇavedhī, mahākāyappadālano.

62. Sabbāmitte raṇaṁ katvā, na ca kañci viheṭhayi.
Bhātaraṁ sotthiṁ katvāna, saṁyamaṁ ajjhupāgamī”ti.

Tattha **asadiso**ti **na** kevalaṁ nāmeneva, balavīriyapaññāhipi asadisova. **Mahabbalo**ti kāyabalenapi paññābalenapi mahabbalo. **Dūrepātī**ti yāva Cātumahārājikabhavanā Tāvatiṁsabhavanā ca kaṇḍaṁ pesetuṁ samatthatāya dūrepātī. **Akkhaṇavedhī**ti avirādhitavedhī. Atha vā akkhaṇā vuccati vijju, yāva ekā vijju niccharati, tāva tenobhāsena

1. Oloketvā (Sī, Syā, I)

ဗာရာဏသိနဂရံ ပရိဝါရေတွာ “ရဇ္ဇံ ဝါ ဒေတု ယုဒ္ဓံ ဝါ”တိ ရညော ပဏ္ဏံ ပေသေသုံ။ ရာဇာ မရဏဘယဘီတော “ကုဟိံ မေ ဘာတာ ဝသတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဧကံ သာမန္တရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟတီ”တိ သုတွာ “မမ ဘာတိကေ အနာဂစ္ဆန္တေ မယှံ ဇီဝိတံ နတ္ထိ၊ ဂစ္ဆထ တဿ မမ ဝစနေန ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ ခမာပေတွာ ဂဏှိတွာ အာဂစ္ဆထာ”တိ ဒူတေ ပါဟေသိ၊ တေ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ရာဇာနံ အာပုစ္ဆိတွာ ဗာရာဏသိံ ပစ္စာဂန္တွာ ရာဇာနံ “မာ ဘာယီ”တိ သမဿာသေတွာ ကဏ္ဍေ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ “အဟံ အသဒိသကုမာရော အာဂတော၊ အညံ ဧကကဏ္ဍံ ခိပန္တော သဗ္ဗေသံ ဝေါ ဇီဝိတံ ဟရိဿာမိ၊ ဇီဝိတေန အတ္ထိကာ ပလာယန္တူ”တိ အဋ္ဋာလကေ ဌတွာ သတ္တန္နံ ရာဇူနံ ဘုဉ္ဇန္တာနံ ကဉ္စနပါတိမကုလေယျေဝ ကဏ္ဍံ ပါတေသိ။ တေ အက္ခရာနိ ဒိသွာ မရဏဘယဘီတာ သဗ္ဗေဝ ပလာယိံသု။ ဧဝံ မဟာသတ္တော ခုဒ္ဒကမက္ခိကာယ ပိဝနမတ္တမ္ပိ လောဟိတံ အနုပ္ပါဒေတွာ သတ္တ ရာဇာနော ပလာပေတွာ ကနိဋ္ဌဘာတရံ အပလောကေတွာ[၁] ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

သတ္ထာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ အသဒိသကုမာရော သတ္တ ရာဇာနော ပလာပေတွာ ဝိဇိတသင်္ဂါမော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတော”တိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၆၁။ “ဓနုဂ္ဂဟော အသဒိသော၊ ရာဇပုတ္တော မဟဗ္ဗလော။
ဒူရေပါတီ အက္ခဏဝေဓီ၊ မဟာကာယပ္ပဒါလနော။

၆၂။ သဗ္ဗာမိတ္တေ ရဏံ ကတွာ၊ န စ ကဉ္စိ ဝိဟေဌယိ။
ဘာတရံ သောတ္ထိံ ကတွာန၊ သံယမံ အဇ္ဈုပါဂမီ”တိ။

တတ္ထ **အသဒိသော**တိ န ကေဝလံ နာမေနေဝ၊ ဗလဝီရိယပညာဟိပိ အသဒိသောဝ။ **မဟဗ္ဗလော**တိ ကာယဗလေနပိ ပညာဗလေနပိ မဟဗ္ဗလော။ **ဒူရေပါတီ**တိ ယာဝ စာတုမဟာရာဇိကဘဝနာ တာဝတိံသဘဝနာ စ ကဏ္ဍံ ပေသေတုံ သမတ္ထတာယ ဒူရေပါတီ။ **အက္ခဏဝေဓီ**တိ အဝိရာဓိတဝေဓီ။ အထ ဝါ အက္ခဏာ ဝုစ္စတိ ဝိဇ္ဇု၊ ယာဝ ဧကာ ဝိဇ္ဇု နိစ္ဆရတိ၊ တာဝ တေနောဘာသေန

၁-ဩလောကေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

sattaṭṭha vāre kaṇḍāni gahetvā vijjhatīti **akkhaṇavedhī. Mahākāyappadālano**ti mahante kāye padāleti. Cammakāyo, dārukāyo, lohakāyo, ayokāyo, vālikakāyo, udakakāyo, phalakakāyoti ime satta mahākāyā nāma. Tattha añño cammakāyapadālano mahiṁsacammaṁ vinivijjhati, so pana satampi mahiṁsacammānaṁ[1] vinivijjhatiyeva. Añño aṭṭhaṅgulabahalaṁ udumbarapadaraṁ, caturaṅgulabahalaṁ asanapadaraṁ vinivijjhati, so pana phalakasatampi ekato baddhaṁ vinivijjhati, tathā dvaṅgulabahalaṁ[2] tambalohapaṭṭaṁ, aṅgulabahalaṁ[2] ayapaṭṭaṁ. Vālikasakaṭassa badarasakaṭassa palālasakaṭassa vā pacchābhāgena kaṇḍaṁ pavesetvā purebhāgena atipāteti, pakatiyā udake catu-usabhaṭṭhānaṁ kaṇḍaṁ peseti[3], thale aṭṭha-usabhanti evaṁ imesaṁ sattannaṁ mahākāyānaṁ padālanato mahākāyappadālano. **Sabbāmitte**ti sabbe amitte. **Raṇaṁ katvā**ti yuddhaṁ katvā palāpesīti attho. **Na ca kañci viheṭhayī**ti ekampi na viheṭhesi. Aviheṭhayantoyeva pana tehi saddhiṁ kaṇḍapesaneneva raṇaṁ katvā. **Saṁyamaṁ ajjhupāgamī**ti sīlasaṁyamaṁ pabbajjaṁ upagato.

Evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā kaniṭṭhabhātā Ānando ahosi, Asadisakumāro pana ahameva ahosin"ti.

Asadisajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Saṅgāmāvacarajātakavaṇṇanā (182)

Saṅgāmāvacaro sūroti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Nandattheraṁ ārabbha kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena Kapilapuraṁ gantvā kaniṭṭhabhātikaṁ Nandarājakumāraṁ pabbājetvā Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvatthiṁ gantvā viharante āyasmā Nando Bhagavato pattaṁ ādāya Tathāgatena saddhiṁ gehā nikkhamanakāle "Nandakumāro kira Satthārā saddhiṁ gacchatī"ti sutvā aḍḍhullikhitehi kesehi vātapānantarena oloketvā "tuvaṭaṁ kho ayyaputta āgaccheyyāsī"ti idaṁ Janapadakalyāṇiyā vuttavacanaṁ anussaranto ukkaṇṭhito anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto

1. Mahiṁsacammāni (Sī, Syā) 2. Aṭṭhaṅgulabahalaṁ (Ka) 3. Paveseti (Syā, Ka)

သတ္တဋ္ဌ ဝါရေ ကဏ္ဍာနိ ဂဟေတွာ ဝိဇ္ဈတီတိ **အက္ခဏဝေဓီ။ မဟာကာယပ္ပဒါလနော**တိ မဟန္တေ ကာယေ ပဒါလေတိ။ စမ္မကာယော, ဒါရုကာယော, လောဟကာယော, အယောကာယော, ဝါလိကကာယော, ဥဒကကာယော, ဖလကကာယောတိ ဣမေ သတ္တ မဟာကာယာ နာမ။ တတ္ထ အညော စမ္မကာယပဒါလနော မဟိံသစမ္မံ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ၊ သော ပန သတမ္ပိ မဟိံသစမ္မာနံ[၁] ဝိနိဝိဇ္ဈတိယေဝ။ အညော အဋ္ဌင်္ဂုလဗဟလံ ဥဒုမ္ဗရပဒရံ, စတုရင်္ဂုလဗဟလံ အသနပဒရံ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ၊ သော ပန ဖလကသတမ္ပိ ဧကတော ဗဒ္ဓံ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ၊ တထာ ဒွင်္ဂုလဗဟလံ[၂] တမ္ဗလောဟပဋ္ဋံ, အင်္ဂုလဗဟလံ[၂] အယပဋ္ဋံ။ ဝါလိကသကဋဿ ဗဒရသကဋဿ ပလာလသကဋဿ ဝါ ပစ္ဆာဘာဂေန ကဏ္ဍံ ပဝေသေတွာ ပုရေဘာဂေန အတိပါတေတိ၊ ပကတိယာ ဥဒကေ စတုဥသဘဋ္ဌာနံ ကဏ္ဍံ ပေသေတိ[၃], ထလေ အဋ္ဌဥသဘန္တိ ဧဝံ ဣမေသံ သတ္တန္နံ မဟာကာယာနံ ပဒါလနတော မဟာကာယပ္ပဒါလနော။ **သဗ္ဗာမိတ္တေ**တိ သဗ္ဗေ အမိတ္တေ။ **ရဏံ ကတွာ**တိ ယုဒ္ဓံ ကတွာ ပလာပေသီတိ အတ္ထော။ **န စ ကဉ္စိ ဝိဟေဌယီ**တိ ဧကမ္ပိ န ဝိဟေဌေသိ။ အဝိဟေဌယန္တောယေဝ ပန တေဟိ သဒ္ဓိံ ကဏ္ဍပေသနေနေဝ ရဏံ ကတွာ။ **သံယမံ အဇ္ဈုပါဂမီ**တိ သီလသံယမံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂတော။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ကနိဋ္ဌဘာတာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ အသဒိသကုမာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

အသဒိသဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သင်္ဂါမာဝစရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၂)

သင်္ဂါမာဝစရော သူရောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော နန္ဒတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သတ္ထရိ ဟိ ပဌမဂမနေန ကပိလပုရံ ဂန္တွာ ကနိဋ္ဌဘာတိကံ နန္ဒရာဇကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ကပိလပုရာ နိက္ခမ္မ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ဝိဟရန္တေ အာယသ္မာ နန္ဒော ဘဂဝတော ပတ္တံ အာဒါယ တထာဂတေန သဒ္ဓိံ ဂေဟာ နိက္ခမနကာလေ "နန္ဒကုမာရော ကိရ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆတီ"တိ သုတွာ အဍ္ဎုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ ဝါတပါနန္တရေန ဩလောကေတွာ "တုဝဋံ ခေါ အယျပုတ္တ အာဂစ္ဆေယျာသီ"တိ ဣဒံ ဇနပဒကလျာဏိယာ ဝုတ္တဝစနံ အနုဿရန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတော အနဘိရတော ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတော

၁-မဟိံသစမ္မာနိ (သီ၊ သျာ) ၂-အဋ္ဌင်္ဂုလဗဟလံ (က) ၃-ပဝေသေတိ (သျာ၊ က)

dhamanisanthatagatto ahosi. Satthā tassa taṁ pavattiṁ ñatvā “yannūnāhaṁ Nandaṁ arahatte patiṭṭhāpeyyan”ti cintetvā tassa vasanapariveṇaṁ gantvā paññattāsane nisinno “kacci Nanda imasmiṁ sāsane abhiramasī”ti pucchi. Bhante Janapadakalyāṇiyā paṭibaddhacitto hutvā nābhiramāmīti. Himavantacārikaṁ gatapubbosi Nandāti. Na gatapubbo bhanteti. Tena hi gacchāmāti. Natthi me bhante iddhi, kathāhaṁ gamissāmīti. Satthā “ahaṁ taṁ Nanda mama iddhibalena nessāmī”ti theraṁ hatthe gahetvā ākāsaṁ pakkhandanto antarāmagge ekasmiṁ jhāmakhette[1] jhāmakhāṇuke nisinnaṁ chinnakaṇṇanāsanaṅguṭṭhaṁ jhāmalomaṁ chinnachaviṁ cammamattaṁ lohitapaliguṇṭhitaṁ ekaṁ paluṭṭhamakkaṭiṁ dassesi “passasi Nanda etaṁ makkaṭin”ti. Āma bhanteti. Suṭṭhu paccakkhaṁ karohīti.

Atha naṁ gahetvā saṭṭhiyojanikaṁ manosilātalaṁ, Anotattadahādayo satta mahāsare, pañca mahānadiyo, Suvaṇṇapabbatarajatapabbatamaṇipabbatapaṭimaṇḍitaṁ anekasatarāmaṇeyyakaṁ Himavantapabbatañca dassetvā “Tāvatiṁsabhavanaṁ te Nanda diṭṭhapubban”ti pucchitvā “na diṭṭhapubbaṁ bhante”ti vutte “ehi Nanda Tāvatiṁsabhavanaṁ te dassayissāmī”ti tattha netvā Paṇḍukambalasilāsane nisīdi. Sakko devarājā dvīsu devalokesu devasaṁghena saddhiṁ āgantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Aḍḍhatiyakoṭisaṅkhā tassa paricārikā pañcasatā kakuṭapādā devaccharāyopi āgantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā āyasmantaṁ Nandaṁ tā pañcasatā accharā kilesavasena punappunaṁ olokāpesi. Passasi Nanda imā kakuṭapādiniyo accharāyoti. Āma bhanteti. Kiṁ nu kho etā sobhanti, udāhu Janapadakalyāṇīti. Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇiṁ upanidhāya sā paluṭṭhamakkaṭī, evameva imā upanidhāya Janapadakalyāṇīti. Idāni kiṁ karissasi Nandāti. Kiṁ kammaṁ katvā bhante imā accharā labhantīti. Samaṇadhammaṁ katvāti. Sace me bhante imāsaṁ paṭilābhatthāya Bhagavā pāṭibhogo hoti, ahaṁ samaṇadhammaṁ karissāmīti. Karohi Nanda, ahaṁ te pāṭibhogoti. Evaṁ thero devasaṁghassa majjhe Tathāgataṁ pāṭibhogaṁ gahetvā “mā bhante atipapañcaṁ karotha, etha gacchāma, ahaṁ samaṇadhammaṁ karissāmī”ti āha.

1. Ekaṁ jhāmakhettaṁ dassetvā (Sī, Syā, I)

ဓမနိသန္ထတဂတ္တော အဟောသိ။ သတ္ထာ တဿ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ “ယန္နူနာဟံ နန္ဒံ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေယျ”န္တိ စိန္တေတွာ တဿ ဝသနပရိဝေဏံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသိန္နော “ကစ္စိ နန္ဒ ဣမသ္မိံ သာသနေ အဘိရမသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ ဇနပဒကလျာဏိယာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟုတွာ နာဘိရမာမီတိ။ ဟိမဝန္တစာရိကံ ဂတပုဗ္ဗောသိ နန္ဒာတိ။ န ဂတပုဗ္ဗော ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ ဂစ္ဆာမာတိ။ နတ္ထိ မေ ဘန္တေ ဣဒ္ဓိ၊ ကထာဟံ ဂမိဿာမီတိ။ သတ္ထာ “အဟံ တံ နန္ဒ မမ ဣဒ္ဓိဗလေန နေဿာမီ”တိ ထေရံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ အာကာသံ ပက္ခန္ဒန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကသ္မိံ ဈာမခေတ္တေ[၁] ဈာမခါဏုကေ နိသိန္နံ ဆိန္နကဏ္ဏနာသနင်္ဂုဋ္ဌံ ဈာမလောမံ ဆိန္နဆဝိံ စမ္မမတ္တံ လောဟိတပလိဂုဏ္ဌိတံ ဧကံ ပလုဋ္ဌမက္ကဋိံ ဒဿေသိ “ပဿသိ နန္ဒ ဧတံ မက္ကဋိ”န္တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ သုဋ္ဌု ပစ္စက္ခံ ကရောဟီတိ။

အထ နံ ဂဟေတွာ သဋ္ဌိယောဇနိကံ မနောသိလာတလံ, အနောတတ္တဒဟာဒယော သတ္တ မဟာသရေ, ပဉ္စ မဟာနဒိယော, သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတရဇတပဗ္ဗတမဏိပဗ္ဗတပဋိမဏ္ဍိတံ အနေကသတရာမဏေယျကံ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတဉ္စ ဒဿေတွာ “တာဝတိံသဘဝနံ တေ နန္ဒ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ဧဟိ နန္ဒ တာဝတိံသဘဝနံ တေ ဒဿယိဿာမီ”တိ တတ္ထ နေတွာ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာသနေ နိသီဒိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝသံဃေန သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အဍ္ဎတိယကောဋိသင်္ခါ တဿ ပရိစာရိကာ ပဉ္စသတာ ကကုဋပါဒါ ဒေဝစ္ဆရာယောပိ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ တာ ပဉ္စသတာ အစ္ဆရာ ကိလေသဝသေန ပုနပ္ပုနံ ဩလောကာပေသိ။ ပဿသိ နန္ဒ ဣမာ ကကုဋပါဒိနိယော အစ္ဆရာယောတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိံ နု ခေါ ဧတာ သောဘန္တိ, ဥဒါဟု ဇနပဒကလျာဏီတိ။ သေယျထာပိ ဘန္တေ ဇနပဒကလျာဏိံ ဥပနိဓာယ သာ ပလုဋ္ဌမက္ကဋီ၊ ဧဝမေဝ ဣမာ ဥပနိဓာယ ဇနပဒကလျာဏီတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿသိ နန္ဒာတိ။ ကိံ ကမ္မံ ကတွာ ဘန္တေ ဣမာ အစ္ဆရာ လဘန္တီတိ။ သမဏဓမ္မံ ကတွာတိ။ သစေ မေ ဘန္တေ ဣမာသံ ပဋိလာဘတ္ထာယ ဘဂဝါ ပါဋိဘောဂေါ ဟောတိ၊ အဟံ သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီတိ။ ကရောဟိ နန္ဒ၊ အဟံ တေ ပါဋိဘောဂေါတိ။ ဧဝံ ထေရော ဒေဝသံဃဿ မဇ္ဈေ တထာဂတံ ပါဋိဘောဂံ ဂဟေတွာ “မာ ဘန္တေ အတိပပဉ္စံ ကရောထ၊ ဧထ ဂစ္ဆာမ၊ အဟံ သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။

၁-ဧကံ ဈာမခေတ္တံ ဒဿေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Satthā taṁ ādāya Jetavanameva paccāgami. Thero samaṇadhammaṁ kātuṁ ārabhi.

Satthā Dhammasenāpatiṁ āmantetvā “Sāriputta mayhaṁ kaniṭṭhabhātā Nando Tāvatiṁsadevaloke devasaṁghassa majjhe devaccharānaṁ kāraṇā maṁ pāṭibhogaṁ aggahesī”ti tassa ācikkhi. Etenupāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapattherassa Anuruddhattherassa Dhammabhaṇḍāgārika-ānandattherassāti asītiyā mahāsāvakānaṁ yebhuyyena ca sesabhikkhūnaṁ ācikkhi. Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṁ upasaṅkamitvā “saccaṁ kira tvaṁ āvuso Nanda Tāvatiṁsadevaloke devasaṁghassa majjhe ‘devaccharā labhanto samaṇadhammaṁ karissāmī’ti Dasabalaṁ pāṭibhogaṁ gaṇhī”ti vatvā “nanu evaṁ sante tava brahmacariyavāso mātugāmasannissito kilesasannissito, tassa te itthīnaṁ atthāya samaṇadhammaṁ karontassa bhatiyā kammaṁ karontena kammakārakena saddhiṁ kiṁ nānākaraṇan”ti theraṁ lajjāpesi nittejaṁ akāsi. Etenupāyena sabbepi asītimahāsāvakā avasesabhikkhū ca taṁ āyasmantaṁ Nandaṁ lajjāpayiṁsu.

So “ayuttaṁ vata me katan”ti hiriyā ca ottappena ca vīriyaṁ daḷhaṁ paggaṇhitvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ patvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā “ahaṁ bhante Bhagavato paṭissavaṁ muñcāmī”ti āha. Satthāpi “yadā tvaṁ Nanda arahattaṁ patto, tadāyevāhaṁ paṭissavā mutto”ti āha. Etamatthaṁ viditvā dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “yāva ovādakkhamo cāyaṁ āvuso Nandatthero ekovādeneva hirottappaṁ paccupaṭṭhapetvā samaṇadhammaṁ katvā arahattaṁ patto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepi Nando ovādakkhamoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthācariyasippe nipphattiṁ patto ekaṁ Bārāṇasirañño sapattarājānaṁ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalahatthiṁ susikkhitaṁ katvā sikkhāpesi. So rājā “Bārāṇasirajjaṁ gaṇhissāmī”ti bodhisattaṁ gahetvā maṅgalahatthiṁ āruyha mahatiyā senāya

သတ္ထာ တံ အာဒါယ ဇေတဝနမေဝ ပစ္စာဂမိ။ ထေရော သမဏဓမ္မံ ကာတုံ အာရဘိ။

သတ္ထာ ဓမ္မသေနာပတိံ အာမန္တေတွာ “သာရိပုတ္တ မယှံ ကနိဋ္ဌဘာတာ နန္ဒော တာဝတိံသဒေဝလောကေ ဒေဝသံဃဿ မဇ္ဈေ ဒေဝစ္ဆရာနံ ကာရဏာ မံ ပါဋိဘောဂံ အဂ္ဂဟေသီ”တိ တဿ အာစိက္ခိ။ ဧတေနုပါယေန မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ မဟာကဿပတ္ထေရဿ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကအာနန္ဒတ္ထေရဿာတိ အသီတိယာ မဟာသာဝကာနံ ယေဘုယျေန စ သေသဘိက္ခူနံ အာစိက္ခိ။ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရော နန္ဒတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ အာဝုသော နန္ဒ တာဝတိံသဒေဝလောကေ ဒေဝသံဃဿ မဇ္ဈေ ‘ဒေဝစ္ဆရာ လဘန္တော သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ ဒသဗလံ ပါဋိဘောဂံ ဂဏှီ”တိ ဝတွာ “နနု ဧဝံ သန္တေ တဝ ဗြဟ္မစရိယဝါသော မာတုဂါမသန္နိဿိတော ကိလေသသန္နိဿိတော၊ တဿ တေ ဣတ္ထီနံ အတ္ထာယ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တဿ ဘတိယာ ကမ္မံ ကရောန္တေန ကမ္မကာရကေန သဒ္ဓိံ ကိံ နာနာကရဏ”န္တိ ထေရံ လဇ္ဇာပေသိ နိတ္တေဇံ အကာသိ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗေပိ အသီတိမဟာသာဝကာ အဝသေသဘိက္ခူ စ တံ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ လဇ္ဇာပယိံသု။

သော “အယုတ္တံ ဝတ မေ ကတ”န္တိ ဟိရိယာ စ ဩတ္တပ္ပေန စ ဝီရိယံ ဒဠှံ ပဂ္ဂဏှိတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတော ပဋိဿဝံ မုဉ္စာမီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာပိ “ယဒါ တွံ နန္ဒ အရဟတ္တံ ပတ္တော၊ တဒါယေဝါဟံ ပဋိဿဝါ မုတ္တော”တိ အာဟ။ ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ယာဝ ဩဝါဒက္ခမော စာယံ အာဝုသော နန္ဒတ္ထေရော ဧကောဝါဒေနေဝ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ သမဏဓမ္မံ ကတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ နန္ဒော ဩဝါဒက္ခမောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထာစရိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဟတ္ထာစရိယသိပ္ပေ နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော ဧကံ ဗာရာဏသိရညော သပတ္တရာဇာနံ ဥပဋ္ဌာသိ။ သော တဿ မင်္ဂလဟတ္ထိံ သုသိက္ခိတံ ကတွာ သိက္ခာပေသိ။ သော ရာဇာ “ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဗောဓိသတ္တံ ဂဟေတွာ မင်္ဂလဟတ္ထိံ အာရုယှ မဟတိယာ သေနာယ

Bārāṇasiṁ gantvā parivāretvā “rajjaṁ vā detu yuddhaṁ vā”ti rañño paṇṇaṁ pesesi. Brahmadatto “yuddhaṁ dassāmī”ti pākāradvāraṭṭālakagopuresu balakāyaṁ āropetvā yuddhaṁ adāsi. Sapattarājā maṅgalahatthiṁ vammena chādetvā sayampi vammaṁ paṭimuñcitvā hatthikkhandhavaragato tikhiṇaṁ aṅkusaṁ ādāya “nagaraṁ bhinditvā paccāmittaṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā rajjaṁ hatthagataṁ karissāmī”ti hatthiṁ nagarābhimukhaṁ pesesi. So uṇhakalalāni ceva yantapāsāṇe ca nānappakārāni ca paharaṇāni vissajjente disvā maraṇabhayabhīto upasaṅkamituṁ asakkonto paṭikkami. Atha naṁ hatthācariyo upasaṅkamitvā “tāta tvaṁ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe ṭhāne paṭikkamanaṁ nāma tuyhaṁ nānucchavikan”ti vatvā hatthiṁ ovadanto imā gāthā avoca—

63. “Saṅgāmāvacaro sūro, balavā iti vissuto.
Kiṁ nu toraṇamāsajja, paṭikkamasi kuñjara.

64. Omadda khippaṁ palighaṁ, esikāni ca abbaha.
Toraṇāni ca madditvā, khippaṁ pavisa kuñjarā”ti.

Tattha **iti vissuto**ti tāta tvaṁ pavattasampahāraṁ saṅgāmaṁ madditvā avacaraṇato **saṅgāmāvacaro,** thirahadayatāya **sūro,** thāmasampattiyā **balavā**ti evaṁ vissuto paññāto pākaṭo. **Toraṇamāsajjā**ti nagaradvārasaṅkhātaṁ toraṇaṁ[1] patvā. **Paṭikkamasī**ti kiṁ nu kho osakkasi, kena kāraṇena nivattasīti vadati. **Omaddā**ti avamadda adho pātaya. **Esikāni ca abbahā**ti nagaradvāre soḷasaratanaṁ aṭṭharatanaṁ bhūmiyaṁ pavesetvā niccalaṁ katvā nikhātā esikatthambhā honti, te khippaṁ uddhara luñcāhīti āṇāpeti. **Toraṇāni ca madditvā**ti nagaradvārassa piṭṭhasaṅghāṭe madditvā. **Khippaṁ pavisā**ti sīghaṁ nagaraṁ pavisa. **Kuñjarā**ti nāgaṁ ālapati.

Taṁ sutvā nāgo bodhisattassa ekovādeneva nivattitvā esikatthambhe soṇḍāya paliveṭhetvā ahicchattakāni viya luñcitvā toraṇaṁ madditvā palighaṁ otāretvā[2] nagaradvāraṁ bhinditvā nagaraṁ pavisitvā rajjaṁ gahetvā adāsi.

1. Nagaradvārasaṅghātaṁ (Sī, I), nagaradvārasaṅghaṭṭatoraṇaṁ (Syā)
2. Osādetvā (Sī, I)

ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ပရိဝါရေတွာ "ရဇ္ဇံ ဝါ ဒေတု ယုဒ္ဓံ ဝါ"တိ ရညော ပဏ္ဏံ ပေသေသိ။ ဗြဟ္မဒတ္တော "ယုဒ္ဓံ ဒဿာမီ"တိ ပါကာရဒွါရဋ္ဋာလကဂေါပုရေသု ဗလကာယံ အာရောပေတွာ ယုဒ္ဓံ အဒါသိ။ သပတ္တရာဇာ မင်္ဂလဟတ္ထိံ ဝမ္မေန ဆာဒေတွာ သယမ္ပိ ဝမ္မံ ပဋိမုဉ္စိတွာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော တိခိဏံ အင်္ကုသံ အာဒါယ "နဂရံ ဘိန္ဒိတွာ ပစ္စာမိတ္တံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ရဇ္ဇံ ဟတ္ထဂတံ ကရိဿာမီ"တိ ဟတ္ထိံ နဂရာဘိမုခံ ပေသေသိ။ သော ဥဏှကလလာနိ စေဝ ယန္တပါသာဏေ စ နာနပ္ပကာရာနိ စ ပဟရဏာနိ ဝိဿဇ္ဇေန္တေ ဒိသွာ မရဏဘယဘီတော ဥပသင်္ကမိတုံ အသက္ကောန္တော ပဋိက္ကမိ။ အထ နံ ဟတ္ထာစရိယော ဥပသင်္ကမိတွာ "တာတ တွံ သူရော သင်္ဂါမာဝစရော၊ ဧဝရူပေ ဌာနေ ပဋိက္ကမနံ နာမ တုယှံ နာနုစ္ဆဝိက"န္တိ ဝတွာ ဟတ္ထိံ ဩဝဒန္တော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၆၃။ "သင်္ဂါမာဝစရော သူရော၊ ဗလဝါ ဣတိ ဝိဿုတော။
ကိံ နု တောရဏမာသဇ္ဇ၊ ပဋိက္ကမသိ ကုဉ္ဇရ။

၆၄။ ဩမဒ္ဒ ခိပ္ပံ ပလိဃံ၊ ဧသိကာနိ စ အဗ္ဗဟ။
တောရဏာနိ စ မဒ္ဒိတွာ၊ ခိပ္ပံ ပဝိသ ကုဉ္ဇရာ"တိ။

တတ္ထ **ဣတိ ဝိဿုတော**တိ တာတ တွံ ပဝတ္တသမ္ပဟာရံ သင်္ဂါမံ မဒ္ဒိတွာ အဝစရဏတော **သင်္ဂါမာဝစရော**, ထိရဟဒယတာယ **သူရော**, ထာမသမ္ပတ္တိယာ **ဗလဝါ**တိ ဧဝံ ဝိဿုတော ပညာတော ပါကဋော။ **တောရဏမာသဇ္ဇာ**တိ နဂရဒွါရသင်္ခါတံ တောရဏံ[၁] ပတွာ။ **ပဋိက္ကမသီ**တိ ကိံ နု ခေါ ဩသက္ကသိ၊ ကေန ကာရဏေန နိဝတ္တသီတိ ဝဒတိ။ **ဩမဒ္ဒါ**တိ အဝမဒ္ဒ အဓော ပါတယ။ **ဧသိကာနိ စ အဗ္ဗဟာ**တိ နဂရဒွါရေ သောဠသရတနံ အဋ္ဌရတနံ ဘူမိယံ ပဝေသေတွာ နိစ္စလံ ကတွာ နိခါတာ ဧသိကတ္ထမ္ဘာ ဟောန္တိ၊ တေ ခိပ္ပံ ဥဒ္ဓရ လုဉ္စာဟီတိ အာဏာပေတိ။ **တောရဏာနိ စ မဒ္ဒိတွာ**တိ နဂရဒွါရဿ ပိဋ္ဌသင်္ဃာဋေ မဒ္ဒိတွာ။ **ခိပ္ပံ ပဝိသာ**တိ သီဃံ နဂရံ ပဝိသ။ **ကုဉ္ဇရာ**တိ နာဂံ အာလပတိ။

တံ သုတွာ နာဂေါ ဗောဓိသတ္တဿ ဧကောဝါဒေနေဝ နိဝတ္တိတွာ ဧသိကတ္ထမ္ဘေ သောဏ္ဍာယ ပလိဝေဌေတွာ အဟိစ္ဆတ္တကာနိ ဝိယ လုဉ္စိတွာ တောရဏံ မဒ္ဒိတွာ ပလိဃံ ဩတာရေတွာ[၂] နဂရဒွါရံ ဘိန္ဒိတွာ နဂရံ ပဝိသိတွာ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ အဒါသိ။

၁-နဂရဒွါရသင်္ဃာတံ (သီ၊ ဣ)၊ နဂရဒွါရသင်္ဃဋ္ဋတောရဏံ (သျာ) ၂-ဩသာဒေတွာ (သီ၊ ဣ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā hatthī Nando ahosi, rājā Ānando, hatthācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Saṅgāmāvacarajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Vālodakajātakavaṇṇanā (183)

Vālodakaṁ apparasaṁ nihīnanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vighāsāde ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira pañcasatā upāsakā gharāvāsapalibodhaṁ puttadārassa niyyādetvā Satthu dhammadesanaṁ suṇantā ekatova vicaranti. Tesu keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, ekopi puthujjano nāma natthi, Satthāraṁ nimantentāpi te upāsake antokaritvāva nimantenti. Tesaṁ pana dantakaṭṭhamukhodakavatthagandhamāladāyakā pañcasatā cūḷupaṭṭhākā vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātarāsā niddāyitvā uṭṭhāya Aciravatiṁ gantvā nadītīre unnadantā mallayuddhaṁ yujjhanti. Te pana pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā paṭisallānamanuyuñjanti. Satthā tesaṁ vighāsādānaṁ uccāsaddaṁ sutvā “kiṁ eso Ānanda saddo”ti theraṁ pucchitvā “vighāsādasaddo bhante”ti vutte “na kho Ānanda ime vighāsādā idāneva vighāsaṁ khāditvā unnadanti, pubbepi unnadantiyeva, imepi upāsakā na idāneva sannisinnā, pubbepi sannisinnāyevā”ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño atthadhammānusāsako ahosi. Athekasmiṁ kāle so rājā “paccanto kupito”ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturaṅginiyā senāya gantvā paccantaṁ vūpasametvā Bārāṇasimeva paccāgantvā “sindhavā kilantā allarasameva nesaṁ muddikapānaṁ dethā”ti āṇāpesi. Sindhavā gandhapānaṁ pivitvā assasālaṁ gantvā attano attano ṭhānesu aṭṭhaṁsu. Tesaṁ

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဟတ္ထီ နန္ဒော အဟောသိ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ဟတ္ထာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သင်္ဂါမာဝစရဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဝါလောဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၃)

ဝါလောဒကံ အပ္ပရသံ နိဟီနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စသတေ ဝိဃာသာဒေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ပဉ္စသတာ ဥပါသကာ ဃရာဝါသပလိဗောဓံ ပုတ္တဒါရဿ နိယျာဒေတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တာ ဧကတောဝ ဝိစရန္တိ။ တေသု ကေစိ သောတာပန္နာ၊ ကေစိ သကဒါဂါမိနော၊ ကေစိ အနာဂါမိနော၊ ဧကောပိ ပုထုဇ္ဇနော နာမ နတ္ထိ၊ သတ္ထာရံ နိမန္တေန္တာပိ တေ ဥပါသကေ အန္တောကရိတွာဝ နိမန္တေန္တိ။ တေသံ ပန ဒန္တကဋ္ဌမုခေါဒကဝတ္ထဂန္ဓမာလဒါယကာ ပဉ္စသတာ စူဠုပဋ္ဌာကာ ဝိဃာသာဒါ ဟုတွာ ဝသန္တိ။ တေ ဘုတ္တပါတရာသာ နိဒ္ဒါယိတွာ ဥဋ္ဌာယ အစိရဝတိံ ဂန္တွာ နဒီတီရေ ဥန္နဒန္တာ မလ္လယုဒ္ဓံ ယုဇ္ဈန္တိ။ တေ ပန ပဉ္စသတာ ဥပါသကာ အပ္ပသဒ္ဒါ အပ္ပနိဂ္ဃောသာ ပဋိသလ္လာနမနုယုဉ္ဇန္တိ။ သတ္ထာ တေသံ ဝိဃာသာဒါနံ ဥစ္စာသဒ္ဒံ သုတွာ “ကိံ ဧသော အာနန္ဒ သဒ္ဒေါ”တိ ထေရံ ပုစ္ဆိတွာ “ဝိဃာသာဒသဒ္ဒေါ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “န ခေါ အာနန္ဒ ဣမေ ဝိဃာသာဒါ ဣဒါနေဝ ဝိဃာသံ ခါဒိတွာ ဥန္နဒန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဥန္နဒန္တိယေဝ၊ ဣမေပိ ဥပါသကာ န ဣဒါနေဝ သန္နိသိန္နာ၊ ပုဗ္ဗေပိ သန္နိသိန္နာယေဝါ”တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ရညော အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ အထေကသ္မိံ ကာလေ သော ရာဇာ “ပစ္စန္တော ကုပိတော”တိ သုတွာ ပဉ္စသတေ သိန္ဓဝေ ကပ္ပါပေတွာ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ ဂန္တွာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ ဗာရာဏသိမေဝ ပစ္စာဂန္တွာ “သိန္ဓဝါ ကိလန္တာ အလ္လရသမေဝ နေသံ မုဒ္ဒိကပါနံ ဒေထာ”တိ အာဏာပေသိ။ သိန္ဓဝါ ဂန္ဓပါနံ ပိဝိတွာ အဿသာလံ ဂန္တွာ အတ္တနော အတ္တနော ဌာနေသု အဋ္ဌံသု။ တေသံ

pana dinnāvasiṭṭhakaṁ apparasaṁ[1] bahukasaṭaṁ ahosi. Manussā “idaṁ kiṁ karomā”ti rājānaṁ pucchiṁsu. Rājā udakena madditvā makacipilotikāhi parissāvetvā “ye gadrabhā sindhavānaṁ nivāpaṁ pahiṁsu, tesaṁ dāpethā”ti dāpesi. Gadrabhā kasaṭa-udakaṁ pivitvā mattā hutvā viravantā rājaṅgaṇe vicariṁsu. Rājā mahāvātapānaṁ vivaritvā rājaṅgaṇaṁ olokayamāno samīpe ṭhitaṁ bodhisattaṁ āmantetvā “passa, ime gadrabhā kasaṭodakaṁ pivitvā mattā hutvā viravantā uppatantā vicaranti, sindhavakule jātasindhavā pana gandhapānaṁ pivitvā nissaddā sannisinnā na uppilavanti[2], kiṁ nu kho kāraṇan”ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

65. “Vālodakaṁ apparasaṁ nihīnaṁ,
Pitvā mado jāyati gadrabhānaṁ.
Imaṁ ca pitvāna rasaṁ paṇītaṁ,
Mado na sañjāyati sindhavānan”ti.

Tattha **vālodakan**ti makacivālehi parissāvita-udakaṁ. “Vāludakan”tipi pāṭho. **Nihīnan**ti nihīnarasabhāvena nihīnaṁ. **Na sañjāyatī**ti sindhavānaṁ mado na jāyati, kiṁ nu kho kāraṇanti pucchi.

Athassa kāraṇaṁ ācikkhanto bodhisatto dutiyaṁ gāthamāha—

66. “Appaṁ pivitvāna nihīnajacco,
So majjatī tena janinda puṭṭho.
Dhorayhasīlī ca kulamhi jāto,
Na majjatī aggarasaṁ pivitvā”ti.

Tattha **tena janinda puṭṭho**ti[3] janinda uttamarāja yo nihīnajacco, tena nihīnajaccabhāvena puṭṭho[4] majjati pamajjati. **Dhorayhasīlī**ti dhorayhasīlo dhuravahanaka-ācārena sampanno jātisindhavo. **Aggarasan**ti sabbapaṭhamaṁ gahitaṁ muddikarasaṁ pivitvāpi na majjati.

Rājā bodhisattassa vacanaṁ sutvā gadrabhe rājaṅgaṇā nīharāpetvā tasseva ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā

1. Sarasaṁ (Sī) 2. Uppalapanti (Syā) 3. Phuṭṭhoti (Sī, Syā) 4. Phuṭṭho (Sī, Syā)

ပန ဒိန္နာဝသိဋ္ဌကံ အပ္ပရသံ[၁] ဗဟုကသဋံ အဟောသိ။ မနုဿာ “ဣဒံ ကိံ ကရောမာ”တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိံသု။ ရာဇာ ဥဒကေန မဒ္ဒိတွာ မကစိပိလောတိကာဟိ ပရိဿာဝေတွာ “ယေ ဂဒြဘာ သိန္ဓဝါနံ နိဝါပံ ပဟိံသု၊ တေသံ ဒါပေထာ”တိ ဒါပေသိ။ ဂဒြဘာ ကသဋဥဒကံ ပိဝိတွာ မတ္တာ ဟုတွာ ဝိရဝန္တာ ရာဇင်္ဂဏေ ဝိစရိံသု။ ရာဇာ မဟာဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ ရာဇင်္ဂဏံ ဩလောကယမာနော သမီပေ ဌိတံ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “ပဿ, ဣမေ ဂဒြဘာ ကသဋောဒကံ ပိဝိတွာ မတ္တာ ဟုတွာ ဝိရဝန္တာ ဥပ္ပတန္တာ ဝိစရန္တိ၊ သိန္ဓဝကုလေ ဇာတသိန္ဓဝါ ပန ဂန္ဓပါနံ ပိဝိတွာ နိဿဒ္ဒါ သန္နိသိန္နာ န ဥပ္ပိလဝန္တိ[၂]၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၆၅။ “ဝါလောဒကံ အပ္ပရသံ နိဟီနံ၊
ပိတွာ မဒေါ ဇာယတိ ဂဒြဘာနံ။
ဣမံ စ ပိတွာန ရသံ ပဏီတံ၊
မဒေါ န သဉ္ဇာယတိ သိန္ဓဝါန”န္တိ။

တတ္ထ **ဝါလောဒက**န္တိ မကစိဝါလေဟိ ပရိဿာဝိတဥဒကံ။ “ဝါလုဒက”န္တိပိ ပါဌော။ **နိဟီန**န္တိ နိဟီနရသဘာဝေန နိဟီနံ။ **န သဉ္ဇာယတီ**တိ သိန္ဓဝါနံ မဒေါ န ဇာယတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏန္တိ ပုစ္ဆိ။

အထဿ ကာရဏံ အာစိက္ခန္တော ဗောဓိသတ္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၆။ “အပ္ပံ ပိဝိတွာန နိဟီနဇစ္စော၊
သော မဇ္ဇတီ တေန ဇနိန္ဒ ပုဋ္ဌော။
ဓောရယှသီလီ စ ကုလမှိ ဇာတော၊
န မဇ္ဇတီ အဂ္ဂရသံ ပိဝိတွာ”တိ။

တတ္ထ **တေန ဇနိန္ဒ ပုဋ္ဌော**တိ[၃] ဇနိန္ဒ ဥတ္တမရာဇ ယော နိဟီနဇစ္စော၊ တေန နိဟီနဇစ္စဘာဝေန ပုဋ္ဌော[၄] မဇ္ဇတိ ပမဇ္ဇတိ။ **ဓောရယှသီလီ**တိ ဓောရယှသီလော ဓုရဝဟနကအာစာရေန သမ္ပန္နော ဇာတိသိန္ဓဝေါ။ **အဂ္ဂရသ**န္တိ သဗ္ဗပဌမံ ဂဟိတံ မုဒ္ဒိကရသံ ပိဝိတွာပိ န မဇ္ဇတိ။

ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဂဒြဘေ ရာဇင်္ဂဏာ နီဟရာပေတွာ တဿေဝ ဩဝါဒေ ဌိတော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ

၁-သရသံ (သီ) ၂-ဥပ္ပလပန္တိ (သျာ) ၃-ဖုဋ္ဌောတိ (သီ၊ သျာ) ၄-ဖုဋ္ဌော (သီ၊ သျာ)

pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesuṁ, pañcasatā sindhavā ime upāsakā, rājā Ānando, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin”ti.

Vālodakajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Giridattajātakavaṇṇanā (184)

Dūsito giridattenāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ vipakkhasevim bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā **Mahiḷāmukhajātake**[1] kathitameva. Satthā pana “na bhikkhave ayaṁ bhikkhu idāneva vipakkhaṁ sevati, pubbepesa vipakkhasevakoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Sāmarājā rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rañño pana Paṇḍavo nāma maṅgalasso, tassa Giridatto[2] nāma assabandho, so khañjo ahosi. Asso mukharajjuke gahetvā taṁ purato purato gacchantaṁ disvā “maṁ esa sikkhāpetī”ti saññāya tassa anusikkhanto khañjo ahosi. Tassa assassa khañjabhāvaṁ rañño ārocesuṁ, rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogaṁ apassantā “rogamassa na passāmā”ti rañño kathayiṁsu. Rājā bodhisattaṁ pesesi “gaccha vayassa, ettha kāraṇaṁ jānāhī”ti. So gantvā khañja-assabandhasaṁsaggena tassa khañjabhūtabhāvaṁ ñatvā rañño tamatthaṁ ārocetvā “saṁsaggadosena nāma evaṁ hotī”ti dassento paṭhamaṁ gāthamāha—

67. “Dūsito Giridattena, hayo sāmassa Paṇḍavo.
Porāṇaṁ pakatiṁ hitvā, tassevā’nuvidhiyyatī”ti.

Tattha **hayo sāmassā**ti sāmassa rañño maṅgalasso. **Porāṇaṁ pakatiṁ hitvā**ti attano porāṇapakatiṁ[3] siṅgārabhāvaṁ pahāya. **Anuvidhiyyatī**ti anusikkhati.

1. Khu 5. 7 piṭṭhe. 2. Giridanto (I) 3. Pubbapakatiṁ (Syā)

ပဉ္စသတာ ဂဒြဘာ ဣမေ ဝိဃာသာဒါ အဟေသုံ၊ ပဉ္စသတာ သိန္ဓဝါ ဣမေ ဥပါသကာ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝါလောဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဂိရိဒတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၄)

ဒူသိတော ဂိရိဒတ္တေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဝိပက္ခသေဝိံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ **မဟိဠာမုခဇာတကေ**[1] ကထိတမေဝ။ သတ္ထာ ပန “န ဘိက္ခဝေ အယံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဝိပက္ခံ သေဝတိ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ဝိပက္ခသေဝကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ သာမရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ ရညော ပန ပဏ္ဍဝေါ နာမ မင်္ဂလဿော၊ တဿ ဂိရိဒတ္တော[2] နာမ အဿဗန္ဓော၊ သော ခဉ္ဇော အဟောသိ။ အဿော မုခရဇ္ဇုကေ ဂဟေတွာ တံ ပုရတော ပုရတော ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “မံ ဧသ သိက္ခာပေတီ”တိ သညာယ တဿ အနုသိက္ခန္တော ခဉ္ဇော အဟောသိ။ တဿ အဿဿ ခဉ္ဇဘာဝံ ရညော အာရောစေသုံ၊ ရာဇာ ဝေဇ္ဇေ ပေသေသိ။ တေ ဂန္တွာ အဿဿ သရီရေ ရောဂံ အပဿန္တာ “ရောဂမဿ န ပဿာမာ”တိ ရညော ကထယိံသု။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ ဝယဿ, ဧတ္ထ ကာရဏံ ဇာနာဟီ”တိ။ သော ဂန္တွာ ခဉ္ဇအဿဗန္ဓသံသဂ္ဂေန တဿ ခဉ္ဇဘူတဘာဝံ ဉတွာ ရညော တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “သံသဂ္ဂဒေါသေန နာမ ဧဝံ ဟောတီ”တိ ဒဿေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၆၇။ “ဒူသိတော ဂိရိဒတ္တေန၊ ဟယော သာမဿ ပဏ္ဍဝေါ။
ပေါရာဏံ ပကတိံ ဟိတွာ၊ တဿေဝါ'နုဝိဓိယျတီ”တိ။

တတ္ထ **ဟယော သာမဿာ**တိ သာမဿ ရညော မင်္ဂလဿော။ **ပေါရာဏံ ပကတိံ ဟိတွာ**တိ အတ္တနော ပေါရာဏပကတိံ[3] သိင်္ဂါရဘာဝံ ပဟာယ။ **အနုဝိဓိယျတီ**တိ အနုသိက္ခတိ။

၁-ခု ၅-၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဂိရိဒန္တော (ဣ) ၃-ပုဗ္ဗပကတိံ (သျာ)

Atha naṁ rājā “idānivayassa[1] kiṁ kattabban”ti pucchi. Bodhisatto “sundaraṁ assabandhaṁ labhitvā yathā porāṇo bhavissatī”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

68. “Sace ca tanujo poso, sikharākārakappito.
Ānane naṁ gahetvāna, maṇḍale parivattaye.
Khippameva pahantvāna, tassevā’nuvidhiyyatī”ti.

Tattha **tanujo**ti tassa anujo. Anurūpaṁ jāto hi anujo, tassa anujo tanujo. Idaṁ vuttaṁ hoti—sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa anurūpaṁ jāto siṅgāro ācārasampanno[2] poso. **Sikharākārakappito**ti sikharena sundarena ākārena kappitakesamassu taṁ assaṁ ānane gahetvā assamaṇḍale parivatteyya, khippamevesa taṁ khañjabhāvaṁ pahāya “ayaṁ siṅgāro ācārasampanno assagopako maṁ sikkhāpetī”ti saññāya khippameva tassa anuvidhiyyati anusikkhissati, pakatibhāveyeva ṭhassatīti attho. Rājā tathā kāresi, asso pakatibhāve patiṭṭhāsi. Rājā “tiracchānānampi nāma āsayaṁ jānissatī”ti[3] tuṭṭhacitto bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Giridatto Devadatto ahosi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana ahameva ahosin”ti.

Giridattajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Anabhiratijātakavaṇṇanā (185)

Yathodake āvile appasanneti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇakumāraṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū bahū khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge gharāvāsaṁ saṇṭhapetvā

1. Idānissa (Ka) 2. Siṅgārākārasampanno (Sī, I), siṅgārācārasampanno (Syā)
3. Jānātīti (Sī, Syā, Ka)

အထ နံ ရာဇာ “ဣဒါနိဝယဿ[1] ကိံ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော “သုန္ဒရံ အဿဗန္ဓံ လဘိတွာ ယထာ ပေါရာဏော ဘဝိဿတီ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၈။ “သစေ စ တနုဇော ပေါသော၊ သိခရာကာရကပ္ပိတော။
အာနနေ နံ ဂဟေတွာန၊ မဏ္ဍလေ ပရိဝတ္တယေ။
ခိပ္ပမေဝ ပဟန္တွာန၊ တဿေဝါ’နုဝိဓိယျတီ”တိ။

တတ္ထ **တနုဇော**တိ တဿ အနုဇော။ အနုရူပံ ဇာတော ဟိ အနုဇော၊ တဿ အနုဇော တနုဇော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သစေ ဟိ မဟာရာဇ တဿ သိင်္ဂါရဿ အာစာရသမ္ပန္နဿ အဿဿ အနုရူပံ ဇာတော သိင်္ဂါရော အာစာရသမ္ပန္နော[2] ပေါသော။ **သိခရာကာရကပ္ပိတော**တိ သိခရေန သုန္ဒရေန အာကာရေန ကပ္ပိတကေသမဿု တံ အဿံ အာနနေ ဂဟေတွာ အဿမဏ္ဍလေ ပရိဝတ္တေယျ၊ ခိပ္ပမေဝေသ တံ ခဉ္ဇဘာဝံ ပဟာယ “အယံ သိင်္ဂါရော အာစာရသမ္ပန္နော အဿဂေါပကော မံ သိက္ခာပေတီ”တိ သညာယ ခိပ္ပမေဝ တဿ အနုဝိဓိယျတိ အနုသိက္ခိဿတိ၊ ပကတိဘာဝေယေဝ ဌဿတီတိ အတ္ထော။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ၊ အဿော ပကတိဘာဝေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ရာဇာ “တိရစ္ဆာနာနမ္ပိ နာမ အာသယံ ဇာနိဿတီ”တိ[3] တုဋ္ဌစိတ္တော ဗောဓိသတ္တဿ မဟန္တံ ယသံ အဒါသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဂိရိဒတ္တော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ အဿော ဝိပက္ခသေဝကော ဘိက္ခု၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ အမစ္စပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဂိရိဒတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-အနဘိရတိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၅)

ယထောဒကေ အာဝိလေ အပ္ပသန္နေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗြာဟ္မဏကုမာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဧကော ဗြာဟ္မဏကုမာရော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ ဗဟူ ခတ္တိယကုမာရေ စ ဗြာဟ္မဏကုမာရေ စ မန္တေ ဝါစေသိ။ သော အပရဘာဂေ ဃရာဝါသံ သဏ္ဌပေတွာ

၁-ဣဒါနိဿ (က) ၂-သိင်္ဂါရာကာရသမ္ပန္နော (သီ၊ ဣ)၊ သိင်္ဂါရာစာရသမ္ပန္နော (သျာ)
၃-ဇာနာတီတိ (သီ၊ သျာ၊ က)

vatthālaṅkāradāsadāsikhettavatthugomahiṁsaputtadārādīnaṁ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvilacitto ahosi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṁ nāsakkhi, ito cito ca mantā na paṭibhaṁsu. So ekadivasaṁ bahuṁ gandhamālādiṁ gahetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā “kiṁ māṇava mante vācesi, paguṇā te mantā”ti pucchi. Pubbe me bhante mantā paguṇā ahesuṁ, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṁ me āvilaṁ jātaṁ, tena me mantā na paguṇāti. Atha naṁ Satthā “na kho māṇava idāneva, pubbepi te cittassa anāvilakāle tava mantā paguṇā ahesuṁ, rāgādīhi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṁsū”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ mante uggaṇhitvā disāpāmokkho ācariyo hutvā Bārāṇasiyaṁ bahū khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede paguṇe akāsi, ekapadepi nikkaṅkho piṭṭhi-ācariyo hutvā mante vācesi. So aparena samayena gharāvāsaṁ gahetvā gharāvāsacintāya[1] āvilacitto mante parivattetuṁ nāsakkhi. Atha naṁ ācariyo attano santikaṁ āgataṁ “kiṁ māṇava paguṇā te mantā”ti pucchitvā “gharāvāsagahitakālato paṭṭhāya me cittaṁ āvilaṁ jātaṁ, mante parivattetuṁ na sakkomī”ti vutte “tāta āvile cittamhi paguṇāpi mantā na paṭibhanti, anāvile pana citte appaṭibhāṇaṁ nāma natthī”ti vatvā imā gāthā āha—

69. “Yathodake āvile appasanne,
Na passati sippikasambukaṁ ca.
Sakkharaṁ vālukaṁ macchagumbaṁ,
Evaṁ āvilamhi citte.
Na so passati attadatthaṁ paratthaṁ.

1. Sagharāvāsacittatāya (Sī)

ဝတ္ထာလင်္ကာရဒါသဒါသိခေတ္တဝတ္ထုဂေါမဟိံသပုတ္တဒါရာဒီနံ အတ္ထာယ စိန္တယမာနော ရာဂဒေါသမောဟဝသိကော ဟုတွာ အာဝိလစိတ္တော အဟောသိ၊ မန္တေ ပဋိပါဋိယာ ပရိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိ၊ ဣတော စိတော စ မန္တာ န ပဋိဘံသု။ သော ဧကဒိဝသံ ဗဟုံ ဂန္ဓမာလာဒိံ ဂဟေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “ကိံ မာဏဝ မန္တေ ဝါစေသိ၊ ပဂုဏာ တေ မန္တာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပုဗ္ဗေ မေ ဘန္တေ မန္တာ ပဂုဏာ အဟေသုံ၊ ဃရာဝါသဿ ပန ဂဟိတကာလတော ပဋ္ဌာယ စိတ္တံ မေ အာဝိလံ ဇာတံ၊ တေန မေ မန္တာ န ပဂုဏာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “န ခေါ မာဏဝ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ တေ စိတ္တဿ အနာဝိလကာလေ တဝ မန္တာ ပဂုဏာ အဟေသုံ၊ ရာဂါဒီဟိ ပန အာဝိလကာလေ တဝ မန္တာ န ပဋိဘံသူ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ မန္တေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ဗာရာဏသိယံ ဗဟူ ခတ္တိယကုမာရေ စ ဗြာဟ္မဏကုမာရေ စ မန္တေ ဝါစေသိ။ တဿ သန္တိကေ ဧကော ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ တယော ဝေဒေ ပဂုဏေ အကာသိ၊ ဧကပဒေပိ နိက္ကင်္ခေါ ပိဋ္ဌိအာစရိယော ဟုတွာ မန္တေ ဝါစေသိ။ သော အပရေန သမယေန ဃရာဝါသံ ဂဟေတွာ ဃရာဝါသစိန္တာယ[၁] အာဝိလစိတ္တော မန္တေ ပရိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ အထ နံ အာစရိယော အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတံ “ကိံ မာဏဝ ပဂုဏာ တေ မန္တာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဃရာဝါသဂဟိတကာလတော ပဋ္ဌာယ မေ စိတ္တံ အာဝိလံ ဇာတံ၊ မန္တေ ပရိဝတ္တေတုံ န သက္ကောမီ”တိ ဝုတ္တေ “တာတ အာဝိလေ စိတ္တမှိ ပဂုဏာပိ မန္တာ န ပဋိဘန္တိ၊ အနာဝိလေ ပန စိတ္တေ အပ္ပဋိဘာဏံ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

၆၉။ “ယထောဒကေ အာဝိလေ အပ္ပသန္နေ၊
န ပဿတိ သိပ္ပိကသမ္ဗုကံ စ။
သက္ခရံ ဝါလုကံ မစ္ဆဂုမ္ဗံ၊
ဧဝံ အာဝိလမှိ စိတ္တေ။
န သော ပဿတိ အတ္တဒတ္ထံ ပရတ္ထံ။

၁-သဃရာဝါသစိတ္တတာယ (သီ)

70. “Yathodake acche vippasanne,
So passati sippikasambukaṁ ca.
Sakkharaṁ vālukaṁ macchagumbaṁ,
Evaṁ anāvilamhi citte.
So passati attadatthaṁ paratthan”ti.

Tattha **āvile**ti kaddamāluḷite. **Appasanne**ti tāyeva āvilatāya avippasanne. **Sippikasambukaṁ cā**ti sippikañca sambukañca. **Macchagumban**ti macchaghaṭaṁ. **Evaṁ āvilamhī**ti evameva rāgādīhi āvile citte. **Attadatthaṁ paratthan**ti neva attadatthaṁ na paratthaṁ passatīti attho. **So passatī**ti evameva anāvile citte so puriso attadatthaṁ paratthañca passatīti.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā māṇavo ayameva māṇavo ahosi, ācariyo pana ahameva ahosinti.

Anabhiratijātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Dadhivāhanajātakavaṇṇanā (186)

Vaṇṇagandharasūpetoti idaṁ Satthā Veḷuvane[1] viharanto vipakkhaseviṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā kathitameva. Satthā pana “bhikkhave asādhusannivāso nāma pāpo anatthakaro, tattha manussabhūtānaṁ tāva pāpasannivāsassa anatthakaratāya kiṁ vattabbaṁ, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkhena saddhiṁ sannivāsamāgamma madhuraraso dibbarasapaṭibhāgo acetano ambarukkhopi amadhuro tittako jāto”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Kāsiraṭṭhe cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese paṭipāṭiyā paṇṇasālā katvā vāsaṁ kappesuṁ. Tesaṁ jeṭṭhakabhātā kālaṁ katvā sakkattaṁ pāpuṇi. So taṁ kāraṇaṁ ñatvā antarantarā sattaṭṭhadivasaccayena

1. Jetavane (Syā, Ka)

၇၀။ “ယထောဒကေ အစ္ဆေ ဝိပ္ပသန္နေ၊
သော ပဿတိ သိပ္ပိကသမ္ဗုကံ စ။
သက္ခရံ ဝါလုကံ မစ္ဆဂုမ္ဗံ၊
ဧဝံ အနာဝိလမှိ စိတ္တေ။
သော ပဿတိ အတ္တဒတ္ထံ ပရတ္ထ”န္တိ။

တတ္ထ **အာဝိလေ**တိ ကဒ္ဒမာလုဠိတေ။ **အပ္ပသန္နေ**တိ တာယေဝ အာဝိလတာယ အဝိပ္ပသန္နေ။ **သိပ္ပိကသမ္ဗုကံ စာ**တိ သိပ္ပိကဉ္စ သမ္ဗုကဉ္စ။ **မစ္ဆဂုမ္ဗ**န္တိ မစ္ဆဃဋံ။ **ဧဝံ အာဝိလမှီ**တိ ဧဝမေဝ ရာဂါဒီဟိ အာဝိလေ စိတ္တေ။ **အတ္တဒတ္ထံ ပရတ္ထ**န္တိ နေဝ အတ္တဒတ္ထံ န ပရတ္ထံ ပဿတီတိ အတ္ထော။ **သော ပဿတီ**တိ ဧဝမေဝ အနာဝိလေ စိတ္တေ သော ပုရိသော အတ္တဒတ္ထံ ပရတ္ထဉ္စ ပဿတီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗြာဟ္မဏကုမာရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ မာဏဝေါ အယမေဝ မာဏဝေါ အဟောသိ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

အနဘိရတိဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဒဓိဝါဟနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၆)

ဝဏ္ဏဂန္ဓရသူပေတောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ[၁] ဝိဟရန္တော ဝိပက္ခသေဝိံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ကထိတမေဝ။ သတ္ထာ ပန “ဘိက္ခဝေ အသာဓုသန္နိဝါသော နာမ ပါပေါ အနတ္ထကရော၊ တတ္ထ မနုဿဘူတာနံ တာဝ ပါပသန္နိဝါသဿ အနတ္ထကရတာယ ကိံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ပုဗ္ဗေ ပန အသာတေန အမဓုရေန နိမ္ဗရုက္ခေန သဒ္ဓိံ သန္နိဝါသမာဂမ္မ မဓုရရသော ဒိဗ္ဗရသပဋိဘာဂေါ အစေတနော အမ္ဗရုက္ခောပိ အမဓုရော တိတ္တကော ဇာတော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ကာသိရဋ္ဌေ စတ္တာရော ဘာတရော ဗြာဟ္မဏာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ပဋိပါဋိယာ ပဏ္ဏသာလာ ကတွာ ဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ တေသံ ဇေဋ္ဌကဘာတာ ကာလံ ကတွာ သက္ကတ္တံ ပါပုဏိ။ သော တံ ကာရဏံ ဉတွာ အန္တရန္တရာ သတ္တဋ္ဌဒိဝသစ္စယေန

၁-ဇေတဝနေ (သျာ၊ က)

tesaṁ upaṭṭhānaṁ gacchanto ekadivasaṁ jeṭṭhakatāpasaṁ vanditvā ekamantaṁ nisīditvā "bhante kena te attho"ti pucchi. Paṇḍurogo tāpaso "agginā me attho"ti āha. So taṁ sutvā tassa vāsipharasukaṁ adāsi. Vāsipharasuko nāma daṇḍe pavesanavasena vāsipi hoti pharasupi. Tāpaso "ko me imaṁ ādāya dārūni āharissatī"ti āha. Atha naṁ Sakko evamāha "yadā te bhante dārūhi attho, imaṁ pharasuṁ hatthena paharitvā[1] 'dārūni me āharitvā aggiṁ karohī'ti vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggiṁ katvā dassatī"ti. Tassa vāsipharasukaṁ datvā dutiyampi upasaṅkamitvā "bhante kena te attho"ti pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti, so hatthīhi upadduto "hatthīnaṁ me vasena[2] dukkhaṁ uppajjati, te palāpehī"ti āha. Sakko tassa ekaṁ bheriṁ upanāmetvā "bhante imasmiṁ tale pahaṭe tumhākaṁ paccāmittā palāyissanti, imasmiṁ tale pahaṭe mettacittā hutvā caturaṅginiyā senāya parivāressantī"ti vatvā taṁ bheriṁ datvā kaniṭṭhassa santikaṁ gantvā "bhante kena te attho"ti pucchi. Sopi paṇḍurogadhātukova, tasmā "dadhinā me attho"ti āha. Sakko tassa ekaṁ dadhighaṭaṁ datvā "sace tumhe icchamānā imaṁ āsiñceyyātha[3], mahānadī hutvā mahoghaṁ pavattetvā tumhākaṁ rajjaṁ gahetvā dātuṁ samatthopi bhavissatī"ti vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharasuko jeṭṭhabhātikassa aggiṁ karoti, itarena bheritale pahaṭe hatthī palāyanti, kaniṭṭho dadhiṁ paribhuñjati.

Tasmiṁ kāle eko sūkaro ekasmiṁ purāṇagāmaṭṭhāne caranto ānubhāvasampannaṁ ekaṁ maṇikkhandhaṁ addasa. So taṁ maṇikkhandhaṁ mukhena ḍaṁsitvā tassānubhāvena ākāse uppatitvā samuddassa majjhe ekaṁ dīpakaṁ gantvā "ettha dāni mayā vasituṁ vaṭṭatī"ti otaritvā phāsukaṭṭhāne ekassa udumbararukkhassa heṭṭhā vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ tasmiṁ rukkhamūle maṇikkhandhaṁ purato ṭhapetvā niddaṁ okkami. Atheko Kāsiraṭṭhavāsī manusso "nirupakāro esa amhākan"ti mātāpitūhi gehā nikkaḍḍhito ekaṁ Paṭṭanagāmaṁ gantvā nāvikānaṁ kammakāro hutvā nāvaṁ

1. Hatthe pahaṁsitvā (Sī), hatthena pahaṁsitvā (I) 2. Hatthīnaṁ laṇḍavasena (Ka)
3. Āvajjessatha (Sī, I), āvaṭeyyātha (Syā)

တေသံ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ဧကဒိဝသံ ဇေဋ္ဌကတာပသံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ "ဘန္တေ ကေန တေ အတ္ထော"တိ ပုစ္ဆိ။ ပဏ္ဍုရောဂေါ တာပသော "အဂ္ဂိနာ မေ အတ္ထော"တိ အာဟ။ သော တံ သုတွာ တဿ ဝါသိဖရသုကံ အဒါသိ။ ဝါသိဖရသုကော နာမ ဒဏ္ဍေ ပဝေသနဝသေန ဝါသိပိ ဟောတိ ဖရသုပိ။ တာပသော "ကော မေ ဣမံ အာဒါယ ဒါရူနိ အာဟရိဿတီ"တိ အာဟ။ အထ နံ သက္ကော ဧဝမာဟ "ယဒါ တေ ဘန္တေ ဒါရူဟိ အတ္ထော၊ ဣမံ ဖရသုံ ဟတ္ထေန ပဟရိတွာ[1] 'ဒါရူနိ မေ အာဟရိတွာ အဂ္ဂိံ ကရောဟီ'တိ ဝဒေယျာသိ၊ ဒါရူနိ အာဟရိတွာ အဂ္ဂိံ ကတွာ ဒဿတီ"တိ။ တဿ ဝါသိဖရသုကံ ဒတွာ ဒုတိယမ္ပိ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဘန္တေ ကေန တေ အတ္ထော"တိ ပုစ္ဆိ။ တဿ ပဏ္ဏသာလာယ ဟတ္ထိမဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ သော ဟတ္ထီဟိ ဥပဒ္ဒုတော "ဟတ္ထီနံ မေ ဝသေန[2] ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေ ပလာပေဟီ"တိ အာဟ။ သက္ကော တဿ ဧကံ ဘေရိံ ဥပနာမေတွာ "ဘန္တေ ဣမသ္မိံ တလေ ပဟဋေ တုမှာကံ ပစ္စာမိတ္တာ ပလာယိဿန္တိ၊ ဣမသ္မိံ တလေ ပဟဋေ မေတ္တစိတ္တာ ဟုတွာ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ ပရိဝါရေဿန္တီ"တိ ဝတွာ တံ ဘေရိံ ဒတွာ ကနိဋ္ဌဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဘန္တေ ကေန တေ အတ္ထော"တိ ပုစ္ဆိ။ သောပိ ပဏ္ဍုရောဂဓာတုကောဝ၊ တသ္မာ "ဒဓိနာ မေ အတ္ထော"တိ အာဟ။ သက္ကော တဿ ဧကံ ဒဓိဃဋံ ဒတွာ "သစေ တုမှေ ဣစ္ဆမာနာ ဣမံ အာသိဉ္စေယျာထ[3]၊ မဟာနဒီ ဟုတွာ မဟောဃံ ပဝတ္တေတွာ တုမှာကံ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဒါတုံ သမတ္ထောပိ ဘဝိဿတီ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဝါသိဖရသုကော ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ အဂ္ဂိံ ကရောတိ၊ ဣတရေန ဘေရိတလေ ပဟဋေ ဟတ္ထီ ပလာယန္တိ၊ ကနိဋ္ဌော ဒဓိံ ပရိဘုဉ္ဇတိ။

တသ္မိံ ကာလေ ဧကော သူကရော ဧကသ္မိံ ပုရာဏဂါမဋ္ဌာနေ စရန္တော အာနုဘာဝသမ္ပန္နံ ဧကံ မဏိက္ခန္ဓံ အဒ္ဒသ။ သော တံ မဏိက္ခန္ဓံ မုခေန ဍံသိတွာ တဿာနုဘာဝေန အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ သမုဒ္ဒဿ မဇ္ဈေ ဧကံ ဒီပကံ ဂန္တွာ "ဧတ္ထ ဒါနိ မယာ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဩတရိတွာ ဖာသုကဋ္ဌာနေ ဧကဿ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခဿ ဟေဋ္ဌာ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ တသ္မိံ ရုက္ခမူလေ မဏိက္ခန္ဓံ ပုရတော ဌပေတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ အထေကော ကာသိရဋ္ဌဝါသီ မနုဿော "နိရုပကာရော ဧသ အမှာက"န္တိ မာတာပိတူဟိ ဂေဟာ နိက္ကဍ္ဎိတော ဧကံ ပဋ္ဋနဂါမံ ဂန္တွာ နာဝိကာနံ ကမ္မကာရော ဟုတွာ နာဝံ

၁-ဟတ္ထေ ပဟံသိတွာ (သီ)၊ ဟတ္ထေန ပဟံသိတွာ (ဣ) ၂-ဟတ္ထီနံ လဏ္ဍဝသေန (က)
၃-အာဝဇ္ဇေဿထ (သီ၊ ဣ)၊ အာဝဋေယျာထ (သျာ)

āruyha samuddamajjhe bhinnāya nāvāya phalake nipanno taṁ dīpakaṁ patvā phalāphalāni pariyesanto taṁ sūkaraṁ niddāyantaṁ disvā saṇikaṁ gantvā maṇikkhandhaṁ gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā cintesi “ayaṁ sūkaro imassa maṇikkhandhassa ānubhāvena ākāsacāriko hutvā idha vasati maññe, mayā paṭhamameva imaṁ sūkaraṁ māretvā maṁsaṁ khāditvā pacchā gantuṁ vaṭṭatī”ti. So ekaṁ daṇḍakaṁ bhañjitvā tassa sīse pāteti. Sūkaro pabujjhitvā maṇiṁ apassanto ito cito ca kampamāno vidhāvati, rukkhe nisinnapuriso hasi. Sūkaro olokento taṁ disvā taṁ rukkhaṁ sīsena paharitvā tattheva mato.

So puriso otaritvā aggiṁ katvā tassa maṁsaṁ pacitvā khāditvā ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṁ disvā jeṭṭhabhātikassa tāpasassa assame otaritvā dvīhatīhaṁ vasitvā tāpasassa vattapaṭivattaṁ akāsi, vāsipharasukassa ānubhāvañca passi. So “imaṁ mayā gahetuṁ vaṭṭatī”ti maṇikkhandhassa ānubhāvaṁ tāpasassa dassetvā “bhante imaṁ maṇiṁgahetvā vāsipharasukaṁ dethā”ti āha. Tāpaso ākāsena caritukāmo taṁ gahetvā vāsipharasukaṁ adāsi. So taṁ gahetvā thokaṁ gantvā vāsipharasukaṁ paharitvā “vāsipharasuka tāpasassa sīsaṁ chinditvā maṇikkhandhaṁ me āharā”ti āha. So gantvā tāpasassa sīsaṁ chinditvā maṇikkhandhaṁ āhari. So vāsipharasukaṁ paṭicchannaṭṭhāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa santikaṁ gantvā katipāhaṁ vasitvā bheriyā ānubhāvaṁ disvā maṇikkhandhaṁ datvā bheriṁ gaṇhitvā purimanayeneva tassapi sīsaṁ chindāpetvā kaniṭṭhaṁ upasaṅkamitvā dadhighaṭassa ānubhāvaṁ disvā maṇikkhandhaṁ datvā dadhighaṭaṁ gahetvā purimanayeneva tassa sīsaṁ chindāpetvā maṇikkhandhañca vāsipharasukañca bheriñca dadhighaṭañca gahetvā ākāse uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre ṭhatvā Bārāṇasirañño “yuddhaṁ vā me detu rajjaṁ vā”ti ekassa purisassa hatthe paṇṇaṁ pāhesi.

Rājā sāsanaṁ sutvāva “coraṁ gaṇhissāmī”ti nikkhami. So ekaṁ bheritalaṁ pahari, caturaṅginī senā parivāresi. Rañño avattharaṇabhāvaṁ ñatvā dadhighaṭaṁ vissajjesi, mahānadī pavatti. Mahājano dadhimhi osīditvā nikkhamituṁ nāsakkhi. Vāsipharasukaṁ paharitvā “rañño sīsaṁ

အာရုယှ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဘိန္နာယ နာဝါယ ဖလကေ နိပန္နော တံ ဒီပကံ ပတွာ ဖလာဖလာနိ ပရိယေသန္တော တံ သူကရံ နိဒ္ဒါယန္တံ ဒိသွာ သဏိကံ ဂန္တွာ မဏိက္ခန္ဓံ ဂဏှိတွာ တဿ အာနုဘာဝေန အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခေ နိသီဒိတွာ စိန္တေသိ “အယံ သူကရော ဣမဿ မဏိက္ခန္ဓဿ အာနုဘာဝေန အာကာသစာရိကော ဟုတွာ ဣဓ ဝသတိ မညေ၊ မယာ ပဌမမေဝ ဣမံ သူကရံ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိတွာ ပစ္ဆာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော ဧကံ ဒဏ္ဍကံ ဘဉ္ဇိတွာ တဿ သီသေ ပါတေတိ။ သူကရော ပဗုဇ္ဈိတွာ မဏိံ အပဿန္တော ဣတော စိတော စ ကမ္ပမာနော ဝိဓာဝတိ၊ ရုက္ခေ နိသိန္နပုရိသော ဟသိ။ သူကရော ဩလောကေန္တော တံ ဒိသွာ တံ ရုက္ခံ သီသေန ပဟရိတွာ တတ္ထေဝ မတော။

သော ပုရိသော ဩတရိတွာ အဂ္ဂိံ ကတွာ တဿ မံသံ ပစိတွာ ခါဒိတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဟိမဝန္တမတ္ထကေန ဂစ္ဆန္တော အဿမပဒံ ဒိသွာ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ တာပသဿ အဿမေ ဩတရိတွာ ဒွီဟတီဟံ ဝသိတွာ တာပသဿ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ အကာသိ၊ ဝါသိဖရသုကဿ အာနုဘာဝဉ္စ ပဿိ။ သော “ဣမံ မယာ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ မဏိက္ခန္ဓဿ အာနုဘာဝံ တာပသဿ ဒဿေတွာ “ဘန္တေ ဣမံ မဏိံ ဂဟေတွာ ဝါသိဖရသုကံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ တာပသော အာကာသေန စရိတုကာမော တံ ဂဟေတွာ ဝါသိဖရသုကံ အဒါသိ။ သော တံ ဂဟေတွာ ထောကံ ဂန္တွာ ဝါသိဖရသုကံ ပဟရိတွာ ‘‘ဝါသိဖရသုက တာပသဿ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ မဏိက္ခန္ဓံ မေ အာဟရာ’’တိ အာဟ။ သော ဂန္တွာ တာပသဿ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ မဏိက္ခန္ဓံ အာဟရိ။ သော ဝါသိဖရသုကံ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ မဇ္ဈိမတာပသဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ကတိပါဟံ ဝသိတွာ ဘေရိယာ အာနုဘာဝံ ဒိသွာ မဏိက္ခန္ဓံ ဒတွာ ဘေရိံ ဂဏှိတွာ ပုရိမနယေနေဝ တဿပိ သီသံ ဆိန္ဒာပေတွာ ကနိဋ္ဌံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဒဓိဃဋဿ အာနုဘာဝံ ဒိသွာ မဏိက္ခန္ဓံ ဒတွာ ဒဓိဃဋံ ဂဟေတွာ ပုရိမနယေနေဝ တဿ သီသံ ဆိန္ဒာပေတွာ မဏိက္ခန္ဓဉ္စ ဝါသိဖရသုကဉ္စ ဘေရိဉ္စ ဒဓိဃဋဉ္စ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဗာရာဏသိယာ အဝိဒူရေ ဌတွာ ဗာရာဏသိရညော “ယုဒ္ဓံ ဝါ မေ ဒေတု ရဇ္ဇံ ဝါ”တိ ဧကဿ ပုရိသဿ ဟတ္ထေ ပဏ္ဏံ ပါဟေသိ။

ရာဇာ သာသနံ သုတွာဝ “စောရံ ဂဏှိဿာမီ”တိ နိက္ခမိ။ သော ဧကံ ဘေရိတလံ ပဟရိ၊ စတုရင်္ဂိနီ သေနာ ပရိဝါရေသိ။ ရညော အဝတ္ထရဏဘာဝံ ဉတွာ ဒဓိဃဋံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ မဟာနဒီ ပဝတ္တိ။ မဟာဇနော ဒဓိမှိ ဩသီဒိတွာ နိက္ခမိတုံ နာသက္ခိ။ ဝါသိဖရသုကံ ပဟရိတွာ “ရညော သီသံ

āharā”ti āha, vāsipharasuko gantvā rañño sīsaṁ āharitvā pādamūle nikkhipi. Ekopi āvudhaṁ ukkhipituṁ nāsakkhi. So mahantena balena parivuto nagaraṁ pavisitvā abhisekaṁ kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena samena rajjaṁ kāresi.

Tassekadivasaṁ mahānadiyaṁ jālakaraṇḍake kīḷantassa kaṇṇamuṇḍadahato devaparibhogaṁ ekaṁ ambapakkaṁ āgantvā jāle laggi, jālaṁ ukkhipantā taṁ disvā rañño adaṁsu. Taṁ mahantaṁ ghaṭappamāṇaṁ parimaṇḍalaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ ahosi. Rājā “kissa phalaṁ nāmetan”ti vanacarake pucchitvā “ambaphalan”ti sutvā paribhuñjitvā tassa aṭṭhiṁ attano uyyāne ropāpetvā khīrodakena siñcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye saṁvacchare phalaṁ adāsi. Ambassa sakkāro mahā ahosi, khīrodakena siñcanti, gandhapañcaṅgulikaṁ denti, mālādāmāni parikkhipanti, gandhatelena dīpaṁ jālenti, parikkhepo panassa paṭasāṇiyā ahosi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesuṁ. Dadhivāhanarājā aññesaṁ rājūnaṁ ambaphalaṁ pesento aṭṭhito rukkhanibbattanabhayena aṅkuranibbattanaṭṭhānaṁ maṇḍūkakaṇṭakena vijjhitvā pesesi. Tesaṁ ambaṁ khāditvā aṭṭhi ropitaṁ na sampajjati. Te “kiṁ nu kho ettha kāraṇan”ti pucchantā taṁ kāraṇaṁ jāniṁsu.

Atheko rājā uyyānapālaṁ pakkositvā “Dadhivāhanassa ambaphalānaṁ rasaṁ nāsetvā tittakabhāvaṁ kātuṁ sakkhissasī”ti pucchitvā “āma devā”ti vutte “tena hi gacchāhī”ti sahassaṁ datvā pesesi. So Bārāṇasiṁ gantvā “eko uyyānapālo āgato”ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito pavisitvā rājānaṁ vanditvā “tvaṁ uyyānapālo”ti puṭṭho “āma devā”ti vatvā attano ānubhāvaṁ vaṇṇesi. Rājā “gaccha amhākaṁ uyyānapālassa santike hohī”ti āha. Te tato paṭṭhāya dve janā uyyānaṁ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo akālapupphāni suṭṭhu pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṁ ramaṇīyaṁ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇaka-uyyānapālaṁ nīharitvā tasseva uyyānaṁ adāsi. So uyyānassa attano hatthagatabhāvaṁ ñatvā ambarukkhaṁ parivāretvā nimbe ca phaggavavalliyo ca ropesi, anupubbena nimbā vaḍḍhiṁsu, mūlehi mūlāni, sākhāhi ca sākhā saṁsaṭṭhā onaddhavinaddhā ahesuṁ. Tena asāta-amadhurasaṁsaggena

အာဟရာ”တိ အာဟ၊ ဝါသိဖရသုကော ဂန္တွာ ရညော သီသံ အာဟရိတွာ ပါဒမူလေ နိက္ခိပိ။ ဧကောပိ အာဝုဓံ ဥက္ခိပိတုံ နာသက္ခိ။ သော မဟန္တေန ဗလေန ပရိဝုတော နဂရံ ပဝိသိတွာ အဘိသေကံ ကာရေတွာ ဒဓိဝါဟနော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။

တဿေကဒိဝသံ မဟာနဒိယံ ဇာလကရဏ္ဍကေ ကီဠန္တဿ ကဏ္ဏမုဏ္ဍဒဟတော ဒေဝပရိဘောဂံ ဧကံ အမ္ဗပက္ကံ အာဂန္တွာ ဇာလေ လဂ္ဂိ၊ ဇာလံ ဥက္ခိပန္တာ တံ ဒိသွာ ရညော အဒံသု။ တံ မဟန္တံ ဃဋပ္ပမာဏံ ပရိမဏ္ဍလံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ အဟောသိ။ ရာဇာ “ကိဿ ဖလံ နာမေတ”န္တိ ဝနစရကေ ပုစ္ဆိတွာ “အမ္ဗဖလ”န္တိ သုတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ တဿ အဋ္ဌိံ အတ္တနော ဥယျာနေ ရောပါပေတွာ ခီရောဒကေန သိဉ္စာပေသိ။ ရုက္ခော နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတိယေ သံဝစ္ဆရေ ဖလံ အဒါသိ။ အမ္ဗဿ သက္ကာရော မဟာ အဟောသိ၊ ခီရောဒကေန သိဉ္စန္တိ၊ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ ဒေန္တိ၊ မာလာဒါမာနိ ပရိက္ခိပန္တိ၊ ဂန္ဓတေလေန ဒီပံ ဇာလေန္တိ၊ ပရိက္ခေပေါ ပနဿ ပဋသာဏိယာ အဟောသိ။ ဖလာနိ မဓုရာနိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာနိ အဟေသုံ။ ဒဓိဝါဟနရာဇာ အညေသံ ရာဇူနံ အမ္ဗဖလံ ပေသေန္တော အဋ္ဌိတော ရုက္ခနိဗ္ဗတ္တနဘယေန အင်္ကုရနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌာနံ မဏ္ဍူကကဏ္ဋကေန ဝိဇ္ဈိတွာ ပေသေသိ။ တေသံ အမ္ဗံ ခါဒိတွာ အဋ္ဌိ ရောပိတံ န သမ္ပဇ္ဇတိ။ တေ “ကိံ နု ခေါ ဧတ္ထ ကာရဏ”န္တိ ပုစ္ဆန္တာ တံ ကာရဏံ ဇာနိံသု။

အထေကော ရာဇာ ဥယျာနပါလံ ပက္ကောသိတွာ “ဒဓိဝါဟနဿ အမ္ဗဖလာနံ ရသံ နာသေတွာ တိတ္တကဘာဝံ ကာတုံ သက္ခိဿသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဂစ္ဆာဟီ”တိ သဟဿံ ဒတွာ ပေသေသိ။ သော ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ “ဧကော ဥယျာနပါလော အာဂတော”တိ ရညော အာရောစာပေတွာ တေန ပက္ကောသာပိတော ပဝိသိတွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ “တွံ ဥယျာနပါလော”တိ ပုဋ္ဌော “အာမ ဒေဝါ”တိ ဝတွာ အတ္တနော အာနုဘာဝံ ဝဏ္ဏေသိ။ ရာဇာ “ဂစ္ဆ အမှာကံ ဥယျာနပါလဿ သန္တိကေ ဟောဟီ”တိ အာဟ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွေ ဇနာ ဥယျာနံ ပဋိဇဂ္ဂန္တိ။ အဓုနာဂတော ဥယျာနပါလော အကာလပုပ္ဖာနိ သုဋ္ဌု ပုပ္ဖာပေန္တော အကာလဖလာနိ ဂဏှာပေန္တော ဥယျာနံ ရမဏီယံ အကာသိ။ ရာဇာ တဿ ပသီဒိတွာ ပေါရာဏက-ဥယျာနပါလံ နီဟရိတွာ တဿေဝ ဥယျာနံ အဒါသိ။ သော ဥယျာနဿ အတ္တနော ဟတ္ထဂတဘာဝံ ဉတွာ အမ္ဗရုက္ခံ ပရိဝါရေတွာ နိမ္ဗေ စ ဖဂ္ဂဝဝလ္လိယော စ ရောပေသိ၊ အနုပုဗ္ဗေန နိမ္ဗာ ဝဍ္ဎိံသု၊ မူလေဟိ မူလာနိ, သာခါဟိ စ သာခါ သံသဋ္ဌာ ဩနဒ္ဓဝိနဒ္ဓါ အဟေသုံ။ တေန အသာတအမဓုရသံသဂ္ဂေန

tāvamadhuraphalo ambo tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso, ambaphalānaṁ tittakabhāvaṁ ñatvā uyyānapālo palāyi.

Dadhivāhano uyyānaṁ gantvā ambaphalaṁ khādanto mukhe paviṭṭhaṁ ambarasaṁ nimbakasaṭaṁ[1] viya ajjhoharituṁ asakkonto kakkāretvā niṭṭhubhi. Tadā bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahosi. Rājā bodhisattaṁ āmantetvā "paṇḍita imassa rukkhassa porāṇakaparihārato parihīnaṁ natthi, evaṁ santepissa phalaṁ tittakaṁ jātaṁ, kiṁ nu kho kāraṇan"ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

71. "Vaṇṇagandharasūpeto, ambo'yaṁ ahuvā pure.
Tameva pūjaṁ labhamāno, kena'mbo kaṭukapphalo"ti.

Athassa kāraṇaṁ ācikkhanto bodhisatto dutiyaṁ gāthamāha—

72. "Pucimandaparivāro, ambo te Dadhivāhana.
Mūlaṁ mūlena saṁsaṭṭhaṁ, sākhā sākhā nisevare.
Asātasannivāsena, tena'mbo kaṭukapphalo"ti.

Tattha **pucimandaparivāro**ti nimbarukkhaparivāro. **Sākhā sākhā**[2] **nisevare**ti pucimandassa sākhāyo ambarukkhassa sākhāyo[3] nisevanti. **Asātasannivāsenā**ti amadhurehi pucimandehi saddhiṁ sannivāsena. **Tenā**ti tena kāraṇena ayaṁ ambo kaṭukapphalo asātaphalo tittakaphalo jātoti.

Rājā tassa vacanaṁ sutvā sabbepi pucimande ca phaggavavalliyo ca chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhurapaṁsuṁ harāpetvā madhurapaṁsuṁ pakkhipāpetvā khīrodakasakkharodakagandhodakehi ambaṁ paṭijaggāpesi. So madhurasaṁsaggena puna madhurova ahosi. Rājā pakati-uyyānapālasseva uyyānaṁ niyyādetvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā ahameva paṇḍitāmacco ahosin"ti.

Dadhivāhanajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

1. Nimbakasāvaṁ (Syā), nimbarasaṁ khādanto (Ka)
2. Sākhaṁ (Syā, Ka)
3. Sākhaṁ (Ka)

တာဝမဓုရဖလော အမ္ဗော တိတ္တကော ဇာတော နိမ္ဗပဏ္ဏသဒိသရသော၊ အမ္ဗဖလာနံ တိတ္တကဘာဝံ ဉတွာ ဥယျာနပါလော ပလာယိ။

ဒဓိဝါဟနော ဥယျာနံ ဂန္တွာ အမ္ဗဖလံ ခါဒန္တော မုခေ ပဝိဋ္ဌံ အမ္ဗရသံ နိမ္ဗကသဋံ[၁] ဝိယ အဇ္ဈောဟရိတုံ အသက္ကောန္တော ကက္ကာရေတွာ နိဋ္ဌုဘိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အမစ္စော အဟောသိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ "ပဏ္ဍိတ ဣမဿ ရုက္ခဿ ပေါရာဏကပရိဟာရတော ပရိဟီနံ နတ္ထိ၊ ဧဝံ သန္တေပိဿ ဖလံ တိတ္တကံ ဇာတံ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ"န္တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၇၁။ "ဝဏ္ဏဂန္ဓရသူပေတော၊ အမ္ဗော'ယံ အဟုဝါ ပုရေ။
တမေဝ ပူဇံ လဘမာနော၊ ကေန'မ္ဗော ကဋုကပ္ဖလော"တိ။

အထဿ ကာရဏံ အာစိက္ခန္တော ဗောဓိသတ္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၇၂။ "ပုစိမန္ဒပရိဝါရော၊ အမ္ဗော တေ ဒဓိဝါဟန။
မူလံ မူလေန သံသဋ္ဌံ၊ သာခါ သာခါ နိသေဝရေ။
အသာတသန္နိဝါသေန၊ တေန'မ္ဗော ကဋုကပ္ဖလော"တိ။

တတ္ထ **ပုစိမန္ဒပရိဝါရော**တိ နိမ္ဗရုက္ခပရိဝါရော။ **သာခါ သာခါ**[၂] **နိသေဝရေ**တိ ပုစိမန္ဒဿ သာခါယော အမ္ဗရုက္ခဿ သာခါယော[၃] နိသေဝန္တိ။ **အသာတသန္နိဝါသေနာ**တိ အမဓုရေဟိ ပုစိမန္ဒေဟိ သဒ္ဓိံ သန္နိဝါသေန။ **တေနာ**တိ တေန ကာရဏေန အယံ အမ္ဗော ကဋုကပ္ဖလော အသာတဖလော တိတ္တကဖလော ဇာတောတိ။

ရာဇာ တဿ ဝစနံ သုတွာ သဗ္ဗေပိ ပုစိမန္ဒေ စ ဖဂ္ဂဝဝလ္လိယော စ ဆိန္ဒာပေတွာ မူလာနိ ဥဒ္ဓရာပေတွာ သမန္တာ အမဓုရပံသုံ ဟရာပေတွာ မဓုရပံသုံ ပက္ခိပါပေတွာ ခီရောဒကသက္ခရောဒကဂန္ဓောဒကေဟိ အမ္ဗံ ပဋိဇဂ္ဂါပေသိ။ သော မဓုရသံသဂ္ဂေန ပုန မဓုရောဝ အဟောသိ။ ရာဇာ ပကတိဥယျာန-ပါလဿေဝ ဥယျာနံ နိယျာဒေတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ အဟမေဝ ပဏ္ဍိတာမစ္စော အဟောသိ"န္တိ။

ဒဓိဝါဟနဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၁-နိမ္ဗကသာဝံ (သျာ)၊ နိမ္ဗရသံ ခါဒန္တော (က)
၂-သာခံ (သျာ၊ က)
၃-သာခံ (က)

7. Catumaṭṭhajātakavaṇṇanā (187)

Ucce viṭabhimāruyhāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ mahallakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ kira dvīsu aggasāvakesu aññamaññaṁ pañhapucchanavissajjanakathāya nisinnesu eko mahallako bhikkhu tesaṁ santikaṁ gantvā tatiyo hutvā nisīditvā "bhante mayampi tumhe pañhaṁ pucchissāma, tumhepi attano kaṅkhaṁ amhe pucchathā"ti āha. Therā taṁ jigucchitvā uṭṭhāya pakkamiṁsu. Therānaṁ dhammaṁ sotuṁ nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle Satthu santikaṁ gantvā "kiṁ akāle āgatatthā"ti vutte taṁ kāraṇaṁ ārocayiṁsu. Satthā "na bhikkhave idāneva Sāriputtamoggallānā etaṁ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbepi pakkamiṁsū"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve haṁsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmiṁ rukkhe nisīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmiṁyeva vissamitvā Cittakūṭaṁ gacchanti. Gacchante gacchante kāle tesaṁ bodhisattena saddhiṁ vissāso ahosi. Gacchantā ca āgacchantā ca aññamaññaṁ sammoditvā dhammakathaṁ kathetvā pakkamiṁsu. Athekadivasaṁ tesu rukkhagge nisīditvā bodhisattena saddhiṁ kathentesu eko siṅgālo tassa rukkhassa heṭṭhā ṭhatvā tehi haṁsapotakehi saddhiṁ mantento paṭhamaṁ gāthamāha—

73. "Ucce viṭabhimāruyha, mantayavho rahogatā.
Nīce oruyha mantavho, migarājāpi sossatī"ti.

Tattha **ucce viṭabhimāruyhā**ti pakatiyā ca ucce imasmiṁ rukkhe uccataraṁ ekaṁ viṭapaṁ abhiruhitvā. **Mantayavho**ti mantetha kathetha. **Nīce oruyhā**ti otaritvā nīce ṭhāne ṭhatvā mantetha. **Migarājāpi sossatī**ti attānaṁ migarājānaṁ katvā āha. Haṁsapotakā jigucchitvā uṭṭhāya Cittakūṭameva gatā.

Tesaṁ gatakāle bodhisatto siṅgālassa dutiyaṁ gāthamāha—

74. "Yaṁ suvaṇṇo suvaṇṇena, devo devena mantaye.
Kiṁ te'ttha catumaṭṭhassa, bilaṁ pavisa jambukā"ti.

၇. စတုမဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၇)

ဥစ္စေ ဝိဋဘိမာရုယှာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ မဟလ္လကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ဒွီသု အဂ္ဂသာဝကေသု အညမညံ ပဉှပုစ္ဆနဝိဿဇ္ဇနကထာယ နိသိန္နေသု ဧကော မဟလ္လကော ဘိက္ခု တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ တတိယော ဟုတွာ နိသီဒိတွာ “ဘန္တေ မယမ္ပိ တုမှေ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမ၊ တုမှေပိ အတ္တနော ကင်္ခံ အမှေ ပုစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ ထေရာ တံ ဇိဂုစ္ဆိတွာ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကမိံသု။ ထေရာနံ ဓမ္မံ သောတုံ နိသိန္နပရိသာ သမာဂမဿ ဘိန္နကာလေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ အကာလေ အာဂတတ္ထာ”တိ ဝုတ္တေ တံ ကာရဏံ အာရောစယိံသု။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ ဧတံ ဇိဂုစ္ဆိတွာ အကထေတွာ ပက္ကမန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပက္ကမိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညာယတနေ ရုက္ခဒေဝတာ အဟောသိ။ အထ ဒွေ ဟံသပေါတကာ စိတ္တကူဋပဗ္ဗတာ နိက္ခမိတွာ တသ္မိံ ရုက္ခေ နိသီဒိတွာ ဂေါစရာယ ဂန္တွာ နိဝတ္တန္တာပိ တသ္မိံယေဝ ဝိဿမိတွာ စိတ္တကူဋံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ တေသံ ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော အဟောသိ။ ဂစ္ဆန္တာ စ အာဂစ္ဆန္တာ စ အညမညံ သမ္မောဒိတွာ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ပက္ကမိံသု။ အထေကဒိဝသံ တေသု ရုက္ခဂ္ဂေ နိသီဒိတွာ ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တေသု ဧကော သိင်္ဂါလော တဿ ရုက္ခဿ ဟေဋ္ဌာ ဌတွာ တေဟိ ဟံသပေါတကေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၇၃။ “ဥစ္စေ ဝိဋဘိမာရုယှ၊ မန္တယဝှော ရဟောဂတာ။
နီစေ ဩရုယှ မန္တဝှော၊ မိဂရာဇာပိ သောဿတီ”တိ။

တတ္ထ **ဥစ္စေ ဝိဋဘိမာရုယှာ**တိ ပကတိယာ စ ဥစ္စေ ဣမသ္မိံ ရုက္ခေ ဥစ္စတရံ ဧကံ ဝိဋပံ အဘိရုဟိတွာ။ **မန္တယဝှော**တိ မန္တေထ ကထေထ။ **နီစေ ဩရုယှာ**တိ ဩတရိတွာ နီစေ ဌာနေ ဌတွာ မန္တေထ။ **မိဂရာဇာပိ သောဿတီ**တိ အတ္တာနံ မိဂရာဇာနံ ကတွာ အာဟ။ ဟံသပေါတကာ ဇိဂုစ္ဆိတွာ ဥဋ္ဌာယ စိတ္တကူဋမေဝ ဂတာ။

တေသံ ဂတကာလေ ဗောဓိသတ္တော သိင်္ဂါလဿ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၇၄။ “ယံ သုဝဏ္ဏော သုဝဏ္ဏေန၊ ဒေဝေါ ဒေဝေန မန္တယေ။
ကိံ တေ’တ္ထ စတုမဋ္ဌဿ၊ ဗိလံ ပဝိသ ဇမ္ဗုကာ”တိ။

Tattha **suvaṇṇo**ti sundaravaṇṇo[1]. **Suvaṇṇenā**ti dutiyena haṁsapotakena. **Devo devenā**ti teyeva dve deve katvā katheti. **Catumaṭṭhassā**ti sarīrena jātiyā sarena guṇenāti imehi catūhi maṭṭhassa suddhassāti akkharattho. Asuddhaṁyeva pana taṁ pasaṁsāvacanena nindanto evamāha, catūhi lāmakassa kiṁ te ettha siṅgālassāti ayamettha adhippāyo. **“Bilaṁ pavisā”**ti idaṁ bodhisatto bheravārammaṇaṁ dassetvā taṁ palāpento āha.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo mahallako ahosi, dve haṁsapotakā Sāriputtamoggallānā, rukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Catumaṭṭhajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Sīhakotthujātakavaṇṇanā (188)

Sīhaṅgulī sīhanakhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ kira Kokāliko aññesu bahussutesu dhammaṁ kathentesu sayampi kathetukāmo ahosīti sabbaṁ heṭṭhā vuttanayeneva vitthāretabbaṁ. Taṁ pana pavattiṁ sutvā Satthā “na bhikkhave Kokāliko idāneva attano saddena pākaṭo jāto, pubbepi pākaṭo ahosī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese sīho hutvā ekāya siṅgāliyā saddhiṁ saṁvāsamanvāya puttaṁ paṭilabhi. So aṅgulīhi nakhehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenāti imehi ākārehi pitusadiso ahosi, saddena mātusadiso. Athekadivasaṁ deve vassitvā vigate sīhesu naditvā sīhakīḷaṁ kīḷantesu sopi tesaṁ antare naditukāmo hutvā siṅgālikaṁ nādaṁ nadi. Athassa saddaṁsutvā sīhā tuṇhī ahesuṁ. Tassa saddaṁ sutvā aparo bodhisattassa sajātiputto[2] “tāta ayaṁ sīho vaṇṇādīhi

---

1. Supaṇṇoti sundarapaṇṇo (Sī, Syā, I) 2. Sīhajātiputto (Ka)

တတ္ထ **သုဝဏ္ဏော**တိ သုန္ဒရဝဏ္ဏော[၁]။ **သုဝဏ္ဏေနာ**တိ ဒုတိယေန ဟံသပေါတကေန။ **ဒေဝေါ ဒေဝေနာ**တိ တေယေဝ ဒွေ ဒေဝေ ကတွာ ကထေတိ။ **စတုမဋ္ဌဿာ**တိ သရီရေန ဇာတိယာ သရေန ဂုဏေနာတိ ဣမေဟိ စတူဟိ မဋ္ဌဿ သုဒ္ဓဿာတိ အက္ခရတ္ထော။ အသုဒ္ဓံယေဝ ပန တံ ပသံသာဝစနေန နိန္ဒန္တော ဧဝမာဟ၊ စတူဟိ လာမကဿ ကိံ တေ ဧတ္ထ သိင်္ဂါလဿာတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ **“ဗိလံ ပဝိသာ”**တိ ဣဒံ ဗောဓိသတ္တော ဘေရဝါရမ္မဏံ ဒဿေတွာ တံ ပလာပေန္တော အာဟ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော မဟလ္လကော အဟောသိ၊ ဒွေ ဟံသပေါတကာ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

စတုမဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-သီဟကောတ္ထုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၈)

သီဟင်္ဂုလီ သီဟနခေါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကာလိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ကောကာလိကော အညေသု ဗဟုဿုတေသု ဓမ္မံ ကထေန္တေသု သယမ္ပိ ကထေတုကာမော အဟောသီတိ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ တံ ပန ပဝတ္တိံ သုတွာ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ကောကာလိကော ဣဒါနေဝ အတ္တနော သဒ္ဒေန ပါကဋော ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေပိ ပါကဋော အဟောသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ သီဟော ဟုတွာ ဧကာယ သိင်္ဂါလိယာ သဒ္ဓိံ သံဝါသမန္ဝာယ ပုတ္တံ ပဋိလဘိ။ သော အင်္ဂုလီဟိ နခေဟိ ကေသရေန ဝဏ္ဏေန သဏ္ဌာနေနာတိ ဣမေဟိ အာကာရေဟိ ပိတုသဒိသော အဟောသိ, သဒ္ဒေန မာတုသဒိသော။ အထေကဒိဝသံ ဒေဝေ ဝဿိတွာ ဝိဂတေ သီဟေသု နဒိတွာ သီဟကီဠံ ကီဠန္တေသု သောပိ တေသံ အန္တရေ နဒိတုကာမော ဟုတွာ သိင်္ဂါလိကံ နာဒံ နဒိ။ အထဿ သဒ္ဒံ သုတွာ သီဟာ တုဏှီ အဟေသုံ။ တဿ သဒ္ဒံ သုတွာ အပရော ဗောဓိသတ္တဿ သဇာတိပုတ္တော[၂] “တာတ အယံ သီဟော ဝဏ္ဏာဒီဟိ

၁-သုပဏ္ဏောတိ သုန္ဒရပဏ္ဏော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-သီဟဇာတိပုတ္တော (က)

amhehi samāno, saddo panassa aññādiso, ko nāmeso”ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

75. “Sīhaṅgulī sīhanakho, sīhapādapatiṭṭhito.
So sīho sīhasaṁghamhi, eko nadati aññathā”ti.

Tattha **sīhapādapatiṭṭhito**ti sīhapādeheva patiṭṭhito. **Eko nadati aññathā**ti ekova avasesasīhehi asadisena siṅgālasaddena nadanto aññathā nadati.

Taṁ sutvā bodhisatto “tāta esa tava bhātā siṅgāliyā putto, rūpena mayā sadise, saddena mātarā sadiso”ti vatvā siṅgāliputtaṁ āmantetvā “tāta tvaṁ ito paṭṭhāya idha vasanto appasaddo vasa, sace puna nadissasi siṅgālabhāvaṁ te jānissantī”ti ovadanto dutiyaṁ gāthamāha—

76. “Mā tvaṁ nadi rājaputta, appasaddo vane vasa.
Sarena kho taṁ jāneyyuṁ, na hi te pettiko saro”ti.

Tattha **rājaputtā**ti sīhassa migarañño putta. Imañca pana ovādaṁ sutvā puna so nadituṁ nāma na ussahi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo Kokāliko ahosi, sajātiputto Rāhulo, migarājā pana ahameva ahosin”ti.

Sīhakotthujātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Sīhacammajātakavaṇṇanā (189)

Netaṁ sīhassa naditanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaññeva ārabbha kathesi. So imasmiṁ kāle sarabhaññaṁ bhaṇitukāmo ahosi. Satthā taṁ pavattiṁ sutvā atītaṁ āhari.

အမှေဟိ သမာနော၊ သဒ္ဒေါ ပနဿ အညာဒိသော၊ ကော နာမေသော”တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၇၅။ “သီဟင်္ဂုလီ သီဟနခေါ၊ သီဟပါဒပတိဋ္ဌိတော။
သော သီဟော သီဟသံဃမှိ၊ ဧကော နဒတိ အညထာ”တိ။

တတ္ထ **သီဟပါဒပတိဋ္ဌိတော**တိ သီဟပါဒေဟေဝ ပတိဋ္ဌိတော။ **ဧကော နဒတိ အညထာ**တိ ဧကောဝ အဝသေသသီဟေဟိ အသဒိသေန သိင်္ဂါလသဒ္ဒေန နဒန္တော အညထာ နဒတိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော “တာတ ဧသ တဝ ဘာတာ သိင်္ဂါလိယာ ပုတ္တော၊ ရူပေန မယာ သဒိသော၊ သဒ္ဒေန မာတရာ သဒိသော”တိ ဝတွာ သိင်္ဂါလိပုတ္တံ အာမန္တေတွာ “တာတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣဓ ဝသန္တော အပ္ပသဒ္ဒေါ ဝသ၊ သစေ ပုန နဒိဿသိ၊ သိင်္ဂါလဘာဝံ တေ ဇာနိဿန္တီ”တိ ဩဝဒန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၇၆။ “မာ တွံ နဒိ ရာဇပုတ္တ၊ အပ္ပသဒ္ဒေါ ဝနေ ဝသ။
သရေန ခေါ တံ ဇာနေယျုံ၊ န ဟိ တေ ပေတ္တိကော သရော”တိ။

တတ္ထ **ရာဇပုတ္တာ**တိ သီဟဿ မိဂရညော ပုတ္တ။ ဣမဉ္စ ပန ဩဝါဒံ သုတွာ ပုန သော နဒိတုံ နာမ န ဥဿဟိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော ကောကာလိကော အဟောသိ၊ သဇာတိပုတ္တော ရာဟုလော၊ မိဂရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သီဟကောတ္ထုဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-သီဟစမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈၉)

နေတံ သီဟဿ နဒိတန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကာလိကညေဝ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဣမသ္မိံ ကာလေ သရဘညံ ဘဏိတုကာမော အဟောသိ။ သတ္ထာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ အတီတံ အာဟရိ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kassakakule nibbattitvā vayappatto kasikammena jīvikaṁ kappesi. Tasmiṁ kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāraṁ karonto vicarati. So gatagataṭṭhāne gadrabhassa piṭṭhito bhaṇḍikaṁ otāretvā gadrabhaṁ sīhacammena pārupitvā sāliyavakhettesu vissajjeti. Khettarakkhakā taṁ disvā "sīho"ti saññāya upasaṅkamituṁ na sakkonti. Athekadivasaṁ so vāṇijo ekasmiṁ gāmadvāre nivāsaṁ gahetvā pātarāsaṁ pacāpento tato gadrabhaṁ sīhacammaṁ pārupitvā yavakhette vissajjesi. Khettarakkhakā "sīho"ti saññāya taṁ upasaṅkamituṁ asakkontā gehaṁ gantvā ārocesuṁ. Sakalagāmavāsino āvudhāni gahetvā saṅkhe dhamentā bheriyo vādentā khettasamīpaṁ gantvā unnadiṁsu, gadrabho maraṇabhayabhīto gadrabharavaṁ ravi. Athassa gadrabhabhāvaṁ ñatvā bodhisatto paṭhamaṁ gāthamāha—

77. "Netaṁ sīhassa naditaṁ, na byagghassa na dīpino.
Pāruto sīhacammena, jammo nadati gadrabho"ti.

Tattha **jammo**ti lāmako. Gāmavāsinopi tassa gadrabhabhāvaṁ ñatvā taṁ aṭṭhīni bhañjantā pothetvā sīhacammaṁ ādāya agamaṁsu.

Atha so vāṇijo āgantvā taṁ byasanabhāvappattaṁ gadrabhaṁ disvā dutiyaṁ gāthamāha—

78. "Cirampi kho taṁ khādeyya, gadrabho haritaṁ yavaṁ.
Pāruto sīhacammena, ravamānova dūsayī"ti.

Tattha **tan**ti nipātamattaṁ, ayaṁ gadrabho attano gadrabhabhāvaṁ ajānāpetvā sīhacammena pāruto cirampi kālaṁ haritaṁ yavaṁ khādeyyāti attho. **Ravamānova dūsayī**ti attano pana gadrabharavaṁ ravamānovesa attānaṁ dūsayi, natthettha sīhacammassa dosoti. Tasmiṁ evaṁ kathenteyeva gadrabho tattheva nipanno mari, vāṇijopi taṁ pahāya pakkāmi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā vāṇijo Devadatto ahosi, gadrabho Kokāliko, paṇḍitakassako pana ahameva ahosin"ti.

Sīhacammajātakavaṇṇanā navamā.

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကဿကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကသိကမ္မေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ တသ္မိံ ကာလေ ဧကော ဝါဏိဇော ဂဒြဘဘာရကေန ဝေါဟာရံ ကရောန္တော ဝိစရတိ။ သော ဂတဂတဋ္ဌာနေ ဂဒြဘဿ ပိဋ္ဌိတော ဘဏ္ဍိကံ ဩတာရေတွာ ဂဒြဘံ သီဟစမ္မေန ပါရုပိတွာ သာလိယဝခေတ္တေသု ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ခေတ္တရက္ခကာ တံ ဒိသွာ "သီဟော"တိ သညာယ ဥပသင်္ကမိတုံ န သက္ကောန္တိ။ အထေကဒိဝသံ သော ဝါဏိဇော ဧကသ္မိံ ဂါမဒွါရေ နိဝါသံ ဂဟေတွာ ပါတရာသံ ပစာပေန္တော တတော ဂဒြဘံ သီဟစမ္မံ ပါရုပိတွာ ယဝခေတ္တေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ခေတ္တရက္ခကာ "သီဟော"တိ သညာယ တံ ဥပသင်္ကမိတုံ အသက္ကောန္တာ ဂေဟံ ဂန္တွာ အာရောစေသုံ။ သကလဂါမဝါသိနော အာဝုဓာနိ ဂဟေတွာ သင်္ခေ ဓမေန္တာ ဘေရိယော ဝါဒေန္တာ ခေတ္တသမီပံ ဂန္တွာ ဥန္နဒိံသု၊ ဂဒြဘော မရဏဘယဘီတော ဂဒြဘရဝံ ရဝိ။ အထဿ ဂဒြဘဘာဝံ ဉတွာ ဗောဓိသတ္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၇၇။ "နေတံ သီဟဿ နဒိတံ၊ န ဗျဂ္ဃဿ န ဒီပိနော။
ပါရုတော သီဟစမ္မေန၊ ဇမ္မော နဒတိ ဂဒြဘော"တိ။

တတ္ထ **ဇမ္မော**တိ လာမကော။ ဂါမဝါသိနောပိ တဿ ဂဒြဘဘာဝံ ဉတွာ တံ အဋ္ဌီနိ ဘဉ္ဇန္တာ ပေါထေတွာ သီဟစမ္မံ အာဒါယ အဂမံသု။

အထ သော ဝါဏိဇော အာဂန္တွာ တံ ဗျသနဘာဝပ္ပတ္တံ ဂဒြဘံ ဒိသွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၇၈။ "စိရမ္ပိ ခေါ တံ ခါဒေယျ၊ ဂဒြဘော ဟရိတံ ယဝံ။
ပါရုတော သီဟစမ္မေန၊ ရဝမာနောဝ ဒူသယီ"တိ။

တတ္ထ **တ**န္တိ နိပါတမတ္တံ၊ အယံ ဂဒြဘော အတ္တနော ဂဒြဘဘာဝံ အဇာနာပေတွာ သီဟစမ္မေန ပါရုတော စိရမ္ပိ ကာလံ ဟရိတံ ယဝံ ခါဒေယျာတိ အတ္ထော။ **ရဝမာနောဝ ဒူသယီ**တိ အတ္တနော ပန ဂဒြဘရဝံ ရဝမာနောဝေသ အတ္တာနံ ဒူသယိ၊ နတ္ထေတ္ထ သီဟစမ္မဿ ဒေါသောတိ။ တသ္မိံ ဧဝံ ကထေန္တေယေဝ ဂဒြဘော တတ္ထေဝ နိပန္နော မရိ၊ ဝါဏိဇောပိ တံ ပဟာယ ပက္ကာမိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဝါဏိဇော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဂဒြဘော ကောကာလိကော၊ ပဏ္ဍိတကဿကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သီဟစမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

10. Sīlānisaṁsajātakavaṇṇanā (190)

Passa saddhāya sīlassāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ saddhaṁ upāsakaṁ ārabbha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasaṁ Jetavanaṁ gacchanto sāyaṁ Aciravatinadītīraṁ gantvā nāvike nāvaṁ tīre ṭhapetvā dhammassavanatthāya gate titthe nāvaṁ adisvā Buddhārammaṇaṁ pītiṁ gahetvā nadiṁ otari, pādā udakamhi na osīdiṁsu. So pathavītale gacchanto viya vemajjhaṁ gatakāle vīciṁ passi. Athassa Buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osīdituṁ ārabhiṁsu, so puna Buddhārammaṇaṁ pītiṁ daḷhaṁ katvā udakapiṭṭheneva gantvā Jetavanaṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "upāsaka kacci maggaṁ āgacchanto appakilamathena āgatosī"ti pucchitvā "bhante Buddhārammaṇaṁ pītiṁ gahetvā udakapiṭṭhe patiṭṭhaṁ labhitvā pathaviṁ maddanto viya āgatomhī"ti vutte "na kho pana upāsaka tvaññeva Buddhaguṇe anussaritvā patiṭṭhaṁ laddho, pubbepi upāsakā samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhaguṇe anussarantā patiṭṭhaṁ labhiṁsū"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena nhāpitakuṭumbikena saddhiṁ nāvaṁ abhiruhi, tassa nhāpitassa bhariyā "ayya imassa sukhadukkhaṁ tava bhāro"ti nhāpitaṁ tassa upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā, tepi dve janā ekasmiṁ phalake nipannā ekaṁ dīpakaṁ pāpuṇiṁsu. Tattha so nhāpito sakuṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassapi deti. Upāsako "alaṁ mayhan"ti na khādati. So cintesi "imasmiṁ ṭhāne amhākaṁ ṭhapetvā tīṇi saraṇāni aññā patiṭṭhā natthī"ti. So tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussari. Athassānussarantassa tasmiṁ dīpake nibbatto nāgarājā attano sarīraṁ mahānāvaṁ katvā māpesi, samuddadevatā niyāmako ahosi, nāvā sattahi ratanehi pūrayittha, tayo kūpakā indanīlamaṇimayā ahesuṁ, suvaṇṇamayo laṅkāro, rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni yaṭṭhiphiyāni[1].

1. Padarāni (Sī, I), yaṭṭhiyāni (Syā)

၁၀-သီလာနိသံသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၀)

ပဿ သဒ္ဓါယ သီလဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ သဒ္ဓံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သဒ္ဓေါ ပသန္နော အရိယသာဝကော ဧကဒိဝသံ ဇေတဝနံ ဂစ္ဆန္တော သာယံ အစိရဝတိနဒီတီရံ ဂန္တွာ နာဝိကေ နာဝံ တီရေ ဌပေတွာ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဂတေ တိတ္ထေ နာဝံ အဒိသွာ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ ဂဟေတွာ နဒိံ ဩတရိ၊ ပါဒါ ဥဒကမှိ န ဩသီဒိံသု။ သော ပထဝီတလေ ဂစ္ဆန္တော ဝိယ ဝေမဇ္ဈံ ဂတကာလေ ဝီစိံ ပဿိ။ အထဿ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာ ပီတိ မန္ဒာ ဇာတာ၊ ပါဒါ ဩသီဒိတုံ အာရဘိံသု၊ သော ပုန ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ ဒဠှံ ကတွာ ဥဒကပိဋ္ဌေနေဝ ဂန္တွာ ဇေတဝနံ ပဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "ဥပါသက ကစ္စိ မဂ္ဂံ အာဂစ္ဆန္တော အပ္ပကိလမထေန အာဂတောသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဘန္တေ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ ဂဟေတွာ ဥဒကပိဋ္ဌေ ပတိဋ္ဌံ လဘိတွာ ပထဝိံ မဒ္ဒန္တော ဝိယ အာဂတောမှီ"တိ ဝုတ္တေ "န ခေါ ပန ဥပါသက တွညေဝ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရိတွာ ပတိဋ္ဌံ လဒ္ဓေါ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဥပါသကာ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ နာဝါယ ဘိန္နာယ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရန္တာ ပတိဋ္ဌံ လဘိံသူ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ သောတာပန္နော အရိယသာဝကော ဧကေန နှာပိတကုဋုမ္ဗိကေန သဒ္ဓိံ နာဝံ အဘိရုဟိ၊ တဿ နှာပိတဿ ဘရိယာ "အယျ ဣမဿ သုခဒုက္ခံ တဝ ဘာရော"တိ နှာပိတံ တဿ ဥပါသကဿ ဟတ္ထေ နိက္ခိပိ။ အထ သာ နာဝါ သတ္တမေ ဒိဝသေ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဘိန္နာ၊ တေပိ ဒွေ ဇနာ ဧကသ္မိံ ဖလကေ နိပန္နာ ဧကံ ဒီပကံ ပါပုဏိံသု။ တတ္ထ သော နှာပိတော သကုဏေ မာရေတွာ ပစိတွာ ခါဒန္တော ဥပါသကဿပိ ဒေတိ။ ဥပါသကော "အလံ မယှ"န္တိ န ခါဒတိ။ သော စိန္တေသိ "ဣမသ္မိံ ဌာနေ အမှာကံ ဌပေတွာ တီဏိ သရဏာနိ အညာ ပတိဋ္ဌာ နတ္ထီ"တိ။ သော တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏေ အနုဿရိ။ အထဿာနုဿရန္တဿ တသ္မိံ ဒီပကေ နိဗ္ဗတ္တော နာဂရာဇာ အတ္တနော သရီရံ မဟာနာဝံ ကတွာ မာပေသိ၊ သမုဒ္ဒဒေဝတာ နိယာမကော အဟောသိ၊ နာဝါ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပူရယိတ္ထ၊ တယော ကူပကာ ဣန္ဒနီလမဏိမယာ အဟေသုံ၊ သုဝဏ္ဏမယော လင်္ကာရော၊ ရဇတမယာနိ ယောတ္တာနိ၊ သုဝဏ္ဏမယာနိ ယဋ္ဌိဖိယာနိ[၁]။

၁-ပဒရာနိ (သီ၊ ဣ)၊ ယဋ္ဌိယာနိ (သျာ)

Samuddadevatā nāvāya ṭhatvā “atthi jambudīpagamikā”ti ghosesi. Upāsako “mayaṁ gamissāmā”ti āha. Tena hi ehi, nāvaṁ abhiruhāti. So nāvaṁ abhiruhitvā nhāpitaṁ pakkosi, samuddadevatā “tuyhaññeva labbhati, na etassā”ti āha. Kiṁkāraṇāti. Etassa sīlaguṇācāro natthi, taṁ kāraṇaṁ. Ahañhi tuyhaṁ nāvaṁ āhariṁ, na etassāti. Hotu, ahaṁ attanā dinnadānena rakkhitasīlena[1] bhāvitabhāvanāya etassa pattiṁ dammīti. Nhāpito “anumodāmi sāmī”ti āha. Devatā “idāni gaṇhissāmī”ti tampi āropetvā ubhopi jane samuddā nikkhāmetvā nadiyā Bārāṇasiṁ gantvā attano ānubhāvena dvinnampi tesaṁ gehe dhanaṁ patiṭṭhapetvā “paṇḍiteheva saddhiṁ saṁsaggo nāma kātabbo. Sace hi imassa nhāpitassa iminā upāsakena saddhiṁ saṁsaggo nābhavissa, samuddamajjheyeva nassissā”ti paṇḍitasaṁsaggaguṇaṁ kathayamānā imā gāthā avoca—

79. “Passa saddhāya sīlassa, cāgassa ca ayaṁ phalaṁ.
Nāgo nāvāya vaṇṇena, saddhaṁ vahatu’pāsakaṁ.

80. Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ hi sannivāsena, sotthiṁ gacchati nhāpito”ti.

Tattha **passā**ti kañci aniyametvā passathāti ālapati. **Saddhāyā**ti lokiyalokuttarāya saddhāya. Sīlepi eseva nayo. **Cāgassā**ti deyyadhammapariccāgassa ceva kilesapariccāgassa ca. **Ayaṁ phalan**ti idaṁ phalaṁ, guṇaṁ ānisaṁsanti attho. Atha vā cāgassa ca phalaṁ passa, ayaṁ nāgo nāvāya vaṇṇenāti evampettha attho daṭṭhabbo. **Nāvāya vaṇṇenā**ti nāvāya saṇṭhānena. **Saddhan**ti tīsu ratanesu patiṭṭhitasaddhaṁ. **Sabbhirevā**ti paṇḍitehiyeva. **Samāsethā**ti ekato āvaseyya, upavaseyyāti attho. **Kubbethā**ti kareyya. **Santhavan**ti mittasanthavaṁ. Taṇhāsanthavo pana kenacipi saddhiṁ na kātabbo. **Nhāpito**ti nhāpitakuṭumbiko. “Nahāpito”tipi pāṭho.

Evaṁ samuddadevatā ākāse ṭhatvā dhammaṁ desetvā ovaditvā nāgarājānaṁ gaṇhitvā attano vimānameva agamāsi.

1. Dinnadāne rakkhitasīle (Sī)

သမုဒ္ဒဒေဝတာ နာဝါယ ဌတွာ “အတ္ထိ ဇမ္ဗုဒီပဂမိကာ”တိ ဃောသေသိ။ ဥပါသကော “မယံ ဂမိဿာမာ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဧဟိ, နာဝံ အဘိရုဟာတိ။ သော နာဝံ အဘိရုဟိတွာ နှာပိတံ ပက္ကောသိ၊ သမုဒ္ဒဒေဝတာ “တုယှညေဝ လဗ္ဘတိ၊ န ဧတဿာ”တိ အာဟ။ ကိံကာရဏာတိ။ ဧတဿ သီလဂုဏာစာရော နတ္ထိ၊ တံ ကာရဏံ။ အဟဉှိ တုယှံ နာဝံ အာဟရိံ၊ န ဧတဿာတိ။ ဟောတု, အဟံ အတ္တနာ ဒိန္နဒါနေန ရက္ခိတသီလေန[၁] ဘာဝိတဘာဝနာယ ဧတဿ ပတ္တိံ ဒမ္မီတိ။ နှာပိတော “အနုမောဒါမိ သာမီ”တိ အာဟ။ ဒေဝတာ “ဣဒါနိ ဂဏှိဿာမီ”တိ တမ္ပိ အာရောပေတွာ ဥဘောပိ ဇနေ သမုဒ္ဒါ နိက္ခာမေတွာ နဒိယာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဒွိန္နမ္ပိ တေသံ ဂေဟေ ဓနံ ပတိဋ္ဌပေတွာ “ပဏ္ဍိတေဟေဝ သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂေါ နာမ ကာတဗ္ဗော။ သစေ ဟိ ဣမဿ နှာပိတဿ ဣမိနာ ဥပါသကေန သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂေါ နာဘဝိဿ၊ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေယေဝ နဿိဿာ”တိ ပဏ္ဍိတသံသဂ္ဂဂုဏံ ကထယမာနာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၇၉။ “ပဿ သဒ္ဓါယ သီလဿ၊ စာဂဿ စ အယံ ဖလံ။
နာဂေါ နာဝါယ ဝဏ္ဏေန၊ သဒ္ဓံ ဝဟတု’ပါသကံ။

၈၀။ သဗ္ဘိရေဝ သမာသေထ၊ သဗ္ဘိ ကုဗ္ဗေထ သန္ထဝံ။
သတံ ဟိ သန္နိဝါသေန၊ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆတိ နှာပိတော”တိ။

တတ္ထ **ပဿာ**တိ ကဉ္စိ အနိယမေတွာ ပဿထာတိ အာလပတိ။ **သဒ္ဓါယာ**တိ လောကိယလောကုတ္တရာယ သဒ္ဓါယ။ သီလေပိ ဧသေဝ နယော။ **စာဂဿာ**တိ ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂဿ စေဝ ကိလေသပရိစ္စာဂဿ စ။ **အယံ ဖလ**န္တိ ဣဒံ ဖလံ၊ ဂုဏံ အာနိသံသန္တိ အတ္ထော။ အထ ဝါ စာဂဿ စ ဖလံ ပဿ၊ အယံ နာဂေါ နာဝါယ ဝဏ္ဏေနာတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **နာဝါယ ဝဏ္ဏေနာ**တိ နာဝါယ သဏ္ဌာနေန။ **သဒ္ဓ**န္တိ တီသု ရတနေသု ပတိဋ္ဌိတသဒ္ဓံ။ **သဗ္ဘိရေဝါ**တိ ပဏ္ဍိတေဟိယေဝ။ **သမာသေထာ**တိ ဧကတော အာဝသေယျ၊ ဥပဝသေယျာတိ အတ္ထော။ **ကုဗ္ဗေထာ**တိ ကရေယျ။ **သန္ထဝ**န္တိ မိတ္တသန္ထဝံ။ တဏှာသန္ထဝေါ ပန ကေနစိပိ သဒ္ဓိံ န ကာတဗ္ဗော။ **နှာပိတော**တိ နှာပိတကုဋုမ္ဗိကော။ “နဟာပိတော”တိပိ ပါဌော။

ဧဝံ သမုဒ္ဒဒေဝတာ အာကာသေ ဌတွာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဩဝဒိတွာ နာဂရာဇာနံ ဂဏှိတွာ အတ္တနော ဝိမာနမေဝ အဂမာသိ။

၁-ဒိန္နဒါနေ ရက္ခိတသီလေ (သီ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patiṭṭhahi. Tadā sotāpanna-upāsako parinibbāyi, nāgarājā Sāriputto ahosi, samuddadevatā pana ahameva ahosinti.

Sīlānisaṁsajātakavaṇṇanā dasamā.

Asadisavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Asadisañca Saṅgāmaṁ, Vālodakaṁ Giridattaṁ.
Nabhirati Dadhivāhaṁ, Catumaṭṭhaṁ Sīhakoṭṭhaṁ.
Sīhacammaṁ Sīlānisaṁsaṁ.

---

5. Ruhakavagga

1. Ruhakajātakavaṇṇanā (191)

Api ruhaka chinnāpīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Vatthu Aṭṭhakanipāte **Indriyajātake**[1] āvi bhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ "ayaṁ te bhikkhu itthī anatthakārikā, pubbepi te esā sarājikāya parisāya majjhe lajjāpetvā gehā nikkhamanākāraṁ kāresī"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāresi. Tassa Ruhako nāma purohito ahosi, tassa Purāṇī nāma brāhmaṇī bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍakena alaṅkaritvā assaṁ adāsi. So taṁ assaṁ āruyha rañño upaṭṭhānaṁ gacchati. Atha naṁ alaṅkata-assassa piṭṭhe nisīditvā gacchantaṁ āgacchantañca disvā tahiṁ tahiṁ ṭhitā manussā

---

1. Khu 5. 182 piṭṭhe.

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥပါသကော သကဒါဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ သောတာပန္နဥပါသကော ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ နာဂရာဇာ သာရိပုတ္တော အဟောသိ၊ သမုဒ္ဒဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သီလာနိသံသဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

အသဒိသဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

တဿုဒ္ဒါနံ

အသဒိသဉ္စ သင်္ဂါမံ၊ ဝါလောဒကံ ဂိရိဒတ္တံ။
နာဘိရတိ ဒဓိဝါဟံ၊ စတုမဋ္ဌံ သီဟကောဋ္ဌံ။
သီဟစမ္မံ သီလာနိသံသံ။

၅-ရုဟကဝဂ္ဂ

၁-ရုဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၁)

အပိ ရုဟက ဆိန္နာပီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု အဋ္ဌကနိပါတေ **ဣန္ဒြိယဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန တံ ဘိက္ခုံ "အယံ တေ ဘိက္ခု ဣတ္ထီ အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ တေ ဧသာ သရာဇိကာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ လဇ္ဇာပေတွာ ဂေဟာ နိက္ခမနာကာရံ ကာရေသီ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဿ ရုဟကော နာမ ပုရောဟိတော အဟောသိ၊ တဿ ပုရာဏီ နာမ ဗြာဟ္မဏီ ဘရိယာ။ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏဿ အဿဘဏ္ဍကေန အလင်္ကရိတွာ အဿံ အဒါသိ။ သော တံ အဿံ အာရုယှ ရညော ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ အလင်္ကတအဿဿ ပိဋ္ဌေ နိသီဒိတွာ ဂစ္ဆန္တံ အာဂစ္ဆန္တဉ္စ ဒိသွာ တဟိံ တဟိံ ဌိတာ မနုဿာ

၁-ခု ၅-၁၈၂-ပိဋ္ဌေ။

“aho assassa rūpaṁ, aho asso sobhatī”ti assameva pasaṁsanti. So gehaṁ āgantvā pāsādaṁ abhiruyha bhariyaṁ āmantesi “bhadde amhākaṁ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu ṭhitā manussā amhākaṁ assameva vaṇṇentī”ti. Sā pana brāhmaṇī thokaṁ chinnikā dhuttikadhātukā[1], tena naṁ evamāha “ayya tvaṁ assassa sobhanakāraṇaṁ na jānāsi, ayaṁ asso attano alaṅkataṁ assabhaṇḍakaṁ nissāya sobhati, sace tvampi asso viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṁ piḷandhitvā antaravīthiṁ oruyha asso viya pāde koṭṭayamāno gantvā rājānaṁ passa, rājāpi taṁ vaṇṇayissati, manussāpi taññeva vaṇṇayissantī”ti.

So ummattakajātiko brāhmaṇo tassā vacanaṁ sutvā “iminā nāma kāraṇena sā maṁ vadatī”ti ajānitvā tathāsaññī hutvā tathā akāsi. Ye ye passanti, te te parihāsaṁ karontā “sobhati ācariyo”ti vadiṁsu. Rājā pana naṁ “kiṁ ācariya pittaṁ te kupitaṁ, ummattakosi jāto”ti-ādīni vatvā lajjāpesi. Tasmiṁ kāle brāhmaṇo “ayuttaṁ mayā katan”ti lajjito brāhmaṇiyā kujjhitvā “tāyamhi sarājikāya parisāya antare lajjāpito, pothetvā taṁ nikkaḍḍhissāmī”ti gehaṁ agamāsi. Dhuttikabrāhmaṇī tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṁ ñatvā puretaraññeva cūḷadvārena nikkhamitvā rājanivesanaṁ gantvā catūhapañcāhaṁ tattheva ahosi. Rājā taṁ kāraṇaṁ ñatvā purohitaṁ pakkosāpetvā “ācariya mātugāmassa nāma doso hotiyeva, brāhmaṇiyā khamituṁ vaṭṭatī”ti khamāpanatthāya paṭhamaṁ gāthamāha—

81. “Api ruhaka chinnāpi, jiyā sandhīyate puna.
Sandhīyassu purāṇiyā, mā kodhassa vasaṁ gamī”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—bho Ruhaka nanu chinnāpi dhanujiyā puna sandhīyati ghaṭīyati, evameva tvampi purāṇiyā saddhiṁ sandhīyassu, kodhassa vasaṁ mā gamīti.

1. Dhuttikajātikā (Syā), chindahirottappāvuttikadhātukā (Ka)

“အဟော အဿဿ ရူပံ၊ အဟော အဿော သောဘတီ”တိ အဿမေဝ ပသံသန္တိ။ သော ဂေဟံ အာဂန္တွာ ပါသာဒံ အဘိရုယှ ဘရိယံ အာမန္တေသိ “ဘဒ္ဒေ အမှာကံ အဿော အတိဝိယ သောဘတိ၊ ဥဘောသု ပဿေသု ဌိတာ မနုဿာ အမှာကံ အဿမေဝ ဝဏ္ဏေန္တီ”တိ။ သာ ပန ဗြာဟ္မဏီ ထောကံ ဆိန္နိကာ ဓုတ္တိကဓာတုကာ[၁]၊ တေန နံ ဧဝမာဟ “အယျ တွံ အဿဿ သောဘနကာရဏံ န ဇာနာသိ၊ အယံ အဿော အတ္တနော အလင်္ကတံ အဿဘဏ္ဍကံ နိဿာယ သောဘတိ၊ သစေ တွမ္ပိ အဿော ဝိယ သောဘိတုကာမော အဿဘဏ္ဍကံ ပိဠန္ဓိတွာ အန္တရဝီထိံ ဩရုယှ အဿော ဝိယ ပါဒေ ကောဋ္ဋယမာနော ဂန္တွာ ရာဇာနံ ပဿ၊ ရာဇာပိ တံ ဝဏ္ဏယိဿတိ၊ မနုဿာပိ တညေဝ ဝဏ္ဏယိဿန္တီ”တိ။

သော ဥမ္မတ္တကဇာတိကော ဗြာဟ္မဏော တဿာ ဝစနံ သုတွာ “ဣမိနာ နာမ ကာရဏေန သာ မံ ဝဒတီ”တိ အဇာနိတွာ တထာသညီ ဟုတွာ တထာ အကာသိ။ ယေ ယေ ပဿန္တိ၊ တေ တေ ပရိဟာသံ ကရောန္တာ “သောဘတိ အာစရိယော”တိ ဝဒိံသု။ ရာဇာ ပန နံ “ကိံ အာစရိယ ပိတ္တံ တေ ကုပိတံ၊ ဥမ္မတ္တကောသိ ဇာတော”တိအာဒီနိ ဝတွာ လဇ္ဇာပေသိ။ တသ္မိံ ကာလေ ဗြာဟ္မဏော “အယုတ္တံ မယာ ကတ”န္တိ လဇ္ဇိတော ဗြာဟ္မဏိယာ ကုဇ္ဈိတွာ “တာယမှိ သရာဇိကာယ ပရိသာယ အန္တရေ လဇ္ဇာပိတော၊ ပေါထေတွာ တံ နိက္ကဍ္ဎိဿာမီ”တိ ဂေဟံ အဂမာသိ။ ဓုတ္တိကဗြာဟ္မဏီ တဿ ကုဇ္ဈိတွာ အာဂမနဘာဝံ ဉတွာ ပုရေတရညေဝ စူဠဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ရာဇနိဝေသနံ ဂန္တွာ စတူဟပဉ္စာဟံ တတ္ထေဝ အဟောသိ။ ရာဇာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ပုရောဟိတံ ပက္ကောသာပေတွာ “အာစရိယ မာတုဂါမဿ နာမ ဒေါသော ဟောတိယေဝ၊ ဗြာဟ္မဏိယာ ခမိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ခမာပနတ္ထာယ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၈၁။ “အပိ ရုဟက ဆိန္နာပိ၊ ဇိယာ သန္ဓီယတေ ပုန။
သန္ဓီယဿု ပုရာဏိယာ၊ မာ ကောဓဿ ဝသံ ဂမီ”တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ဘော ရုဟက နနု ဆိန္နာပိ ဓနုဇိယာ ပုန သန္ဓီယတိ ဃဋီယတိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ ပုရာဏိယာ သဒ္ဓိံ သန္ဓီယဿု၊ ကောဓဿ ဝသံ မာ ဂမီတိ။

၁-ဓုတ္တိကဇာတိကာ (သျာ)၊ ဆိန္နဟိရောတ္တပ္ပါဝုတ္တိကဓာတုကာ (က)

Taṁ sutvā Ruhako dutiyaṁ gāthamāha—

82. "Vijjamānesu vākesu[1], vijjamānesu kārisu.
Aññaṁ jiyaṁ karissāmi, alaññeva purāṇiyā"ti.

Tassattho—mahārāja dhanukāramuduvākesu[2] ca jiyakārakesu ca manussesu vijjamānesu aññaṁ jiyaṁ karissāmi, imāya chinnāya purāṇiyā jiyāya alaṁ, natthi me koci atthoti. Evañca pana vatvā taṁ nīharitvā aññaṁ brāhmaṇiṁ ānesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā brāhmaṇī purāṇadutiyikā ahosi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, Bārāṇasirājā pana ahameva ahosinti.

Ruhakajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Sirikāḷakaṇṇijātakavaṇṇanā (192)

Itthī siyā rūpavatīti idaṁ Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ Mahā-umaṅgajātake āvi bhavissati.

Sirikāḷakaṇṇijātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Cūḷapadumajātakavaṇṇanā (193)

Ayameva sā ahamapi so anaññoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu **Ummādantījātake**[3] āvi bhavissati. So pana bhikkhu Sattharā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito"ti vutte[4] "saccaṁ Bhagavā"ti vatvā "kena pana tvaṁ ukkaṇṭhāpito"ti[5]

---

1. Vijjamānāsu maruvāsu (Sī), vijjamānāsu marūdvāsu (I)
2. Maruvavākesu (Sī), marucavākesu (I)
3. Khu 6. 39 piṭṭhe.
4. Puṭṭho (?)
5. Ko pana taṁ ukkaṇṭhāpetīti (Sī, Syā, I)

တံ သုတွာ ရုဟကော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၈၂။ "ဝိဇ္ဇမာနေသု ဝါကေသု[၁]၊ ဝိဇ္ဇမာနေသု ကာရိသု။
အညံ ဇိယံ ကရိဿာမိ၊ အလညေဝ ပုရာဏိယာ"တိ။

တဿတ္ထော—မဟာရာဇ ဓနုကာရမုဒုဝါကေသု[၂] စ ဇိယကာရကေသု စ မနုဿေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု အညံ ဇိယံ ကရိဿာမိ၊ ဣမာယ ဆိန္နာယ ပုရာဏိယာ ဇိယာယ အလံ၊ နတ္ထိ မေ ကောစိ အတ္ထောတိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ တံ နီဟရိတွာ အညံ ဗြာဟ္မဏိံ အာနေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဗြာဟ္မဏီ ပုရာဏဒုတိယိကာ အဟောသိ၊ ရုဟကော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု၊ ဗာရာဏသိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ရုဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သိရိကာဠကဏ္ဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၂)

ဣတ္ထီ သိယာ ရူပဝတီတိ ဣဒံ သိရိကာဠကဏ္ဏိဇာတကံ မဟာဥမင်္ဂဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။

သိရိကာဠကဏ္ဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-စူဠပဒုမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၃)

အယမေဝ သာ အဟမပိ သော အနညောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု **ဥမ္မာဒန္တီဇာတကေ**[၃] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သော ပန ဘိက္ခု သတ္ထာရာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော"တိ ဝုတ္တေ[၄] "သစ္စံ ဘဂဝါ"တိ ဝတွာ "ကေန ပန တွံ ဥက္ကဏ္ဌာပိတော"တိ[၅]

၁-ဝိဇ္ဇမာနာသု မရုဝါသု (သီ)၊ ဝိဇ္ဇမာနာသု မရူဒွါသု (ဣ)
၂-မရုဝဝါကေသု (သီ)၊ မရုစဝါကေသု (ဣ)
၃-ခု ၆-၃၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ပုဋ္ဌော (?)
၅-ကော ပန တံ ဥက္ကဏ္ဌာပေတီတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

vutte “ahaṁ bhante ekaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ mātugāmaṁ disvā kilesānuvattako hutvā ukkaṇṭhitomhī”ti āha. Atha naṁ Satthā “bhikkhu mātugāmo nāma akataññū mittadubbhī bahumāyā[1], porāṇakapaṇḍitāpi attano dakkhiṇajāṇulohitaṁ[2] pāyetvā yāvajīvitadānampi datvā mātugāmassa cittaṁ na labhiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbatti, nāmaggahaṇadivase cassa “Padumakumāro”ti nāmaṁ akaṁsu. Tassa aparena[3] cha kaniṭṭhabhātikā ahesuṁ. Te sattapi janā anupubbena vuḍḍhippattā gharāvāsaṁ gahetvā rañño sahāyā viya vicaranti. Athekadivasaṁ rājā rājaṅgaṇaṁ olokento ṭhito te mahāparivārena rājupaṭṭhānaṁ āgacchante disvā “ime maṁ vadhitvā rajjampi gaṇheyyun”ti āsaṅkaṁ uppādetvā te pakkosāpetvā “tātā tumhe imasmiṁ nagare vasituṁ na labhatha, aññattha gantvā mama accayena āgantvā kulasantakaṁ rajjaṁ gaṇhathā”ti āha. Te pitu vacanaṁ sampaṭicchitvā roditvā kanditvā attano attano gharāni gantvā pajāpatiyo ādāya “yattha vā tattha vā gantvā jīvissāmā”ti nagarā nikkhamitvā maggaṁ gacchantā ekaṁ kantāraṁ patvā annapānaṁ alabhamānā khudaṁ adhivāsetuṁ asakkontā “mayaṁ jīvamānā itthiyo labhissāmā”ti kaniṭṭhassa bhariyaṁ māretvā terasa koṭṭhāse katvā maṁsaṁ khādiṁsu. Bodhisatto attano ca bhariyāya ca laddhakoṭṭhāsesu ekaṁ ṭhapetvā ekaṁ dvepi khādiṁsu. Evaṁ cha divase cha itthiyo māretvā maṁsaṁ khādiṁsu.

Bodhisatto pana divase divase ekekaṁ ṭhapetvā cha koṭṭhāse ṭhapesi. Sattame divase “bodhisattassa bhariyaṁ māressāmā”ti vutte bodhisatto te cha koṭṭhāse tesaṁ datvā “ajja tāva ime cha koṭṭhāse khādatha, sve jānissāmā”ti vatvā tesaṁ maṁsaṁ khāditvā niddāyanakāle bhariyaṁ gahetvā palāyi. Sā thokaṁ gantvā “gantuṁ na sakkomi sāmī”ti āha. Atha naṁ bodhisatto khandhenādāya aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā sūriye uggate “pipāsitāmhi sāmī”ti āha. Bodhisatto “udakaṁ natthi bhadde”ti vatvā punappunaṁ kathite

1. Thaddhahadayā (Sī), thaddhahadayo (Syā)
2. Dakkhiṇajattulohitaṁ (Sī), dakkhiṇajannulohitaṁ (Syā, I)
3. Apare (Sī, Syā)

ဝုတ္တေ “အဟံ ဘန္တေ ဧကံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မာတုဂါမံ ဒိသွာ ကိလေသာနုဝတ္တကော ဟုတွာ ဥက္ကဏ္ဌိတောမှီ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဘိက္ခု မာတုဂါမော နာမ အကတညူ မိတ္တဒုဗ္ဘီ ဗဟုမာယာ[1]၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ အတ္တနော ဒက္ခိဏဇာဏုလောဟိတံ[2] ပါယေတွာ ယာဝဇီဝိတဒါနမ္ပိ ဒတွာ မာတုဂါမဿ စိတ္တံ န လဘိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စဿ “ပဒုမကုမာရော”တိ နာမံ အကံသု။ တဿ အပရေန[3] ဆ ကနိဋ္ဌဘာတိကာ အဟေသုံ။ တေ သတ္တပိ ဇနာ အနုပုဗ္ဗေန ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာ ဃရာဝါသံ ဂဟေတွာ ရညော သဟာယာ ဝိယ ဝိစရန္တိ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ရာဇင်္ဂဏံ ဩလောကေန္တော ဌိတော တေ မဟာပရိဝါရေန ရာဇုပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ “ဣမေ မံ ဝဓိတွာ ရဇ္ဇမ္ပိ ဂဏှေယျု”န္တိ အာသင်္ကံ ဥပ္ပါဒေတွာ တေ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတာ တုမှေ ဣမသ္မိံ နဂရေ ဝသိတုံ န လဘထ၊ အညတ္ထ ဂန္တွာ မမ အစ္စယေန အာဂန္တွာ ကုလသန္တကံ ရဇ္ဇံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ တေ ပိတု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ရောဒိတွာ ကန္ဒိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဃရာနိ ဂန္တွာ ပဇာပတိယော အာဒါယ “ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ ဂန္တွာ ဇီဝိဿာမာ”တိ နဂရာ နိက္ခမိတွာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တာ ဧကံ ကန္တာရံ ပတွာ အန္နပါနံ အလဘမာနာ ခုဒံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တာ “မယံ ဇီဝမာနာ ဣတ္ထိယော လဘိဿာမာ”တိ ကနိဋ္ဌဿ ဘရိယံ မာရေတွာ တေရသ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ မံသံ ခါဒိံသု။ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော စ ဘရိယာယ စ လဒ္ဓကောဋ္ဌာသေသု ဧကံ ဌပေတွာ ဧကံ ဒွေပိ ခါဒိံသု။ ဧဝံ ဆ ဒိဝသေ ဆ ဣတ္ထိယော မာရေတွာ မံသံ ခါဒိံသု။

ဗောဓိသတ္တော ပန ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဧကေကံ ဌပေတွာ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ဌပေသိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ “ဗောဓိသတ္တဿ ဘရိယံ မာရေဿာမာ”တိ ဝုတ္တေ ဗောဓိသတ္တော တေ ဆ ကောဋ္ဌာသေ တေသံ ဒတွာ “အဇ္ဇ တာဝ ဣမေ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ခါဒထ၊ သွေ ဇာနိဿာမာ”တိ ဝတွာ တေသံ မံသံ ခါဒိတွာ နိဒ္ဒါယနကာလေ ဘရိယံ ဂဟေတွာ ပလာယိ။ သာ ထောကံ ဂန္တွာ “ဂန္တုံ န သက္ကောမိ သာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ခန္ဓေနာဒါယ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ ကန္တာရာ နိက္ခမိ။ သာ သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ “ပိပါသိတာမှိ သာမီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “ဥဒကံ နတ္ထိ ဘဒ္ဒေ”တိ ဝတွာ ပုနပ္ပုနံ ကထိတေ

၁-ထဒ္ဓဟဒယာ (သီ)၊ ထဒ္ဓဟဒယော (သျာ)
၂-ဒက္ခိဏဇတ္တုလောဟိတံ (သီ)၊ ဒက္ခိဏဇန္နုလောဟိတံ (သျာ၊ ဣ)
၃-အပရေ (သီ၊ သျာ)

khaggena dakkhiṇajāṇukaṁ[1] paharitvā “bhadde pānīyaṁ natthi, idaṁ pana me dakkhiṇajāṇulohitaṁ pivamānā nisīdāhī”ti āha. Sā tathā akāsi. Te anupubbena mahāgaṅgaṁ patvā pivitvā ca nhatvā ca phalāphalaṁ khāditvā phāsukaṭṭhāne vissamitvā ekasmiṁ Gaṅgānivattane assamapadaṁ māpetvā vāsaṁ kappesuṁ.

Athekadivasaṁ uparigaṅgāya rājāparādhikaṁ coraṁ hatthapāde ca kaṇṇanāsañca chinditvā ekasmiṁ ambaṇake nipajjāpetvā Mahāgaṅgāya pavāhesuṁ. So mahantaṁ aṭṭassaraṁ karonto taṁ ṭhānaṁ pāpuṇi. Bodhisatto tassa karuṇaṁ paridevitasaddaṁ sutvā “dukkhappatto satto mayi ṭhite mā nassī”ti Gaṅgātīraṁ gantvā taṁ uttāretvā assamapadaṁ ānetvā kāsāvadhovanalepanādīhi vaṇapaṭikammaṁ akāsi. Bhariyā panassa “evarūpaṁ nāma dussīlaṁ kuṇṭhaṁ[2] Gaṅgāya āvāhetvā[3] paṭijagganto vicaratī”ti vatvā taṁ kuṇṭhaṁ jigucchamānā niṭṭhubhantī vicarati. Bodhisatto tassa vaṇesu saṁviruḷhesu bhariyāya saddhiṁ taṁ assamapadeyeva ṭhapetvā aṭavito phalāphalāni āharitvā tañca bhariyañca posesi. Tesu evaṁ vasantesu sā itthī etasmiṁ kuṇṭhe paṭibaddhacittā hutvā tena saddhiṁ anācāraṁ caritvā ekenupāyena bodhisattaṁ māretukāmā hutvā evamāha “sāmi ahaṁ tumhākaṁ aṁse nisīditvā kantārā nikkhamamānā ekaṁ pabbataṁ oloketvā ayye pabbatamhi nibbattadevate ‘sace ahaṁ sāmikena saddhiṁ arogā jīvitaṁ labhissāmi, balikammaṁ te karissāmī’ti āyāciṁ, sā maṁ idāni uttāseti, karomassā balikamman”ti. Bodhisatto taṁ māyaṁ ajānanto “sādhū”ti sampaṭicchitvā balikammaṁ sajjetvā tāya balibhājanaṁ gāhāpetvā pabbatamatthakaṁ abhiruhi. Atha naṁ sā evamāha “sāmi devatāyapi tvaññeva uttamadevatā, paṭhamaṁ tāva taṁ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṁ katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṁ karissāmī”ti. Sā bodhisattaṁ papātābhimukhaṁ ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṁ katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā piṭṭhiyaṁ paharitvā papāte pātetvā “diṭṭhā me paccāmittassa piṭṭhī”ti tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā kuṇṭhassa santikaṁ agamāsi.

1. Dakkhiṇajattuṁ (Sī), dakkhiṇajannu (Syā, I) 2. Koṇṭhaṁ (Sī, I), koṇḍaṁ (Syā)
3. Pavāhitaṁ (Syā, Ka)

ခဂ္ဂေန ဒက္ခိဏဇာဏုကံ[၁] ပဟရိတွာ “ဘဒ္ဒေ ပါနီယံ နတ္ထိ၊ ဣဒံ ပန မေ ဒက္ခိဏဇာဏုလောဟိတံ ပိဝမာနာ နိသီဒါဟီ”တိ အာဟ။ သာ တထာ အကာသိ။ တေ အနုပုဗ္ဗေန မဟာဂင်္ဂံ ပတွာ ပိဝိတွာ စ နှတွာ စ ဖလာဖလံ ခါဒိတွာ ဖာသုကဋ္ဌာနေ ဝိဿမိတွာ ဧကသ္မိံ ဂင်္ဂါနိဝတ္တနေ အဿမပဒံ မာပေတွာ ဝါသံ ကပ္ပေသုံ။

အထေကဒိဝသံ ဥပရိဂင်္ဂါယ ရာဇာပရာဓိကံ စောရံ ဟတ္ထပါဒေ စ ကဏ္ဏနာသဉ္စ ဆိန္ဒိတွာ ဧကသ္မိံ အမ္ဗဏကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ မဟာဂင်္ဂါယ ပဝါဟေသုံ။ သော မဟန္တံ အဋ္ဋဿရံ ကရောန္တော တံ ဌာနံ ပါပုဏိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ ကရုဏံ ပရိဒေဝိတသဒ္ဒံ သုတွာ “ဒုက္ခပ္ပတ္တော သတ္တော မယိ ဌိတေ မာ နဿီ”တိ ဂင်္ဂါတီရံ ဂန္တွာ တံ ဥတ္တာရေတွာ အဿမပဒံ အာနေတွာ ကာသာဝဓောဝနလေပနာဒီဟိ ဝဏပဋိကမ္မံ အကာသိ။ ဘရိယာ ပနဿ “ဧဝရူပံ နာမ ဒုဿီလံ ကုဏ္ဌံ[၂] ဂင်္ဂါယ အာဝါဟေတွာ[၃] ပဋိဇဂ္ဂန္တော ဝိစရတီ”တိ ဝတွာ တံ ကုဏ္ဌံ ဇိဂုစ္ဆမာနာ နိဋ္ဌုဘန္တီ ဝိစရတိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ ဝဏေသု သံဝိရုဠှေသု ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ တံ အဿမပဒေယေဝ ဌပေတွာ အဋဝိတော ဖလာဖလာနိ အာဟရိတွာ တဉ္စ ဘရိယဉ္စ ပေါသေသိ။ တေသု ဧဝံ ဝသန္တေသု သာ ဣတ္ထီ ဧတသ္မိံ ကုဏ္ဌေ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟုတွာ တေန သဒ္ဓိံ အနာစာရံ စရိတွာ ဧကေနုပါယေန ဗောဓိသတ္တံ မာရေတုကာမာ ဟုတွာ ဧဝမာဟ “သာမိ အဟံ တုမှာကံ အံသေ နိသီဒိတွာ ကန္တာရာ နိက္ခမမာနာ ဧကံ ပဗ္ဗတံ ဩလောကေတွာ အယျေ ပဗ္ဗတမှိ နိဗ္ဗတ္တဒေဝတေ ‘သစေ အဟံ သာမိကေန သဒ္ဓိံ အရောဂါ ဇီဝိတံ လဘိဿာမိ၊ ဗလိကမ္မံ တေ ကရိဿာမီ’တိ အာယာစိံ၊ သာ မံ ဣဒါနိ ဥတ္တာသေတိ၊ ကရောမဿာ ဗလိကမ္မ”န္တိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ မာယံ အဇာနန္တော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဗလိကမ္မံ သဇ္ဇေတွာ တာယ ဗလိဘာဇနံ ဂါဟာပေတွာ ပဗ္ဗတမတ္ထကံ အဘိရုဟိ။ အထ နံ သာ ဧဝမာဟ “သာမိ ဒေဝတာယပိ တွညေဝ ဥတ္တမဒေဝတာ၊ ပဌမံ တာဝ တံ ဝနပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ ပစ္ဆာ ဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ။ သာ ဗောဓိသတ္တံ ပပါတာဘိမုခံ ဌပေတွာ ဝနပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝန္ဒိတုကာမာ ဝိယ ဟုတွာ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌတွာ ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတွာ ပပါတေ ပါတေတွာ “ဒိဋ္ဌာ မေ ပစ္စာမိတ္တဿ ပိဋ္ဌီ”တိ တုဋ္ဌမာနသာ ပဗ္ဗတာ ဩရောဟိတွာ ကုဏ္ဌဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။

၁-ဒက္ခိဏဇတ္တုံ (သီ)၊ ဒက္ခိဏဇန္နု (သျာ၊ ဣ) ၂-ကောဏ္ဌံ (သီ၊ ဣ)၊ ကောဏ္ဍံ (သျာ)
၃-ပဝါဟိတံ (သျာ၊ က)

Bodhisattopi papātānusārena[1] pabbatā patanto udumbararukkhamatthake ekasmiṁ akaṇṭake pattasañchanne gumbe laggi, heṭṭhāpabbataṁ pana orohituṁ na sakkā. So udumbaraphalāni khāditvā sākhantare nisīdi. Atheko mahāsarīro godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhiruhitvā tasmiṁ udumbaraphalāni khādati. So taṁ divasaṁ bodhisattaṁ disvā palāyi, punadivase āgantvā ekasmiṁ passe phalāni khāditvā pakkāmi. So evaṁ punappunaṁ āgacchanto bodhisattena saddhiṁ vissāsaṁ āpajjitvā "tvaṁ imaṁ ṭhānaṁ kena kāraṇena āgatosī"ti pucchitvā "iminā nāma kāraṇenā"ti vutte "tena hi mā bhāyī"ti vatvā bodhisattaṁ attano piṭṭhiyaṁ nipajjāpetvā otāretvā araññato nikkhamitvā mahāmagge ṭhapetvā "tvaṁ iminā maggena gacchāhī"ti uyyojetvā araññameva pāvisi. Bodhisatto ekaṁ gāmakaṁ gantvā tattheva vasanto pitu kālakatabhāvaṁ sutvā Bārāṇasiṁ gantvā kulasantake rajje patiṭṭhāya Padumarājā nāma hutvā dasa rājadhamme akopetvā dhammena rajjaṁ kārento catūsu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāreti cha dānasālāyo kāretvā devasikaṁ cha satasahassāni vissajjetvā dānaṁ adāsi.

Sāpi kho itthī taṁ kuṇṭhaṁ khandhe nisīdāpetvā araññā nikkhamitvā manussapathe bhikkhaṁ caramānā yāgubhattaṁ saṁharitvā[2] taṁ kuṇṭhaṁ posesi. Manussā "ayaṁ te kiṁ hotī"ti pucchiyamānā "ahaṁ etassa mātuladhītā, pitucchāputto me eso, etasseva maṁ adaṁsu, sāhaṁ vajjhappattampi attano sāmikaṁ ukkhipitvā pariharantī bhikkhaṁ caritvā posemīti. Manussā "ayaṁ patibbatā"ti tato paṭṭhāya bahutaraṁ yāgubhattaṁ adaṁsu. Apare pana janā evamāhaṁsu "tvaṁ mā evaṁ vicari, Padumarājā Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ kāreti, sakalajambudīpaṁ saṅkhobhetvā dānaṁ deti, so taṁ disvā tussissati, tuṭṭho te bahuṁ dhanaṁ dassati, tava sāmikaṁ idheva nisīdāpetvā gacchā"ti thiraṁ katvā vettapacchiṁ adaṁsu. Sā anācārā taṁ kuṇṭhaṁ vettapacchiyaṁ nisīdāpetvā pacchiṁ ukkhipitvā Bārāṇasiṁ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati. Bodhisatto alaṅkatahatthikkhandhavaragato dānaggaṁ gantvā aṭṭhannaṁ vā dasannaṁ vā sahatthā dānaṁ datvā puna gehaṁ

1. Papātataṭānusārena (Sī), pabbatānusārena (Ka) 2. Saṅgharitvā (Sī)

ဗောဓိသတ္တောပိ ပပါတာနုသာရေန[၁] ပဗ္ဗတာ ပတန္တော ဥဒုမ္ဗရရုက္ခမတ္ထကေ ဧကသ္မိံ အကဏ္ဋကေ ပတ္တသဉ္ဆန္နေ ဂုမ္ဗေ လဂ္ဂိ၊ ဟေဋ္ဌာပဗ္ဗတံ ပန ဩရောဟိတုံ န သက္ကာ။ သော ဥဒုမ္ဗရဖလာနိ ခါဒိတွာ သာခန္တရေ နိသီဒိ။ အထေကော မဟာသရီရော ဂောဓရာဇာ ဟေဋ္ဌာပဗ္ဗတပါဒတော အဘိရုဟိတွာ တသ္မိံ ဥဒုမ္ဗရဖလာနိ ခါဒတိ။ သော တံ ဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ ပလာယိ၊ ပုနဒိဝသေ အာဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ပဿေ ဖလာနိ ခါဒိတွာ ပက္ကာမိ။ သော ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ အာဂစ္ဆန္တော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ အာပဇ္ဇိတွာ "တွံ ဣမံ ဌာနံ ကေန ကာရဏေန အာဂတောသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမိနာ နာမ ကာရဏေနာ"တိ ဝုတ္တေ "တေန ဟိ မာ ဘာယီ"တိ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တံ အတ္တနော ပိဋ္ဌိယံ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဩတာရေတွာ အရညတော နိက္ခမိတွာ မဟာမဂ္ဂေ ဌပေတွာ "တွံ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆာဟီ"တိ ဥယျောဇေတွာ အရညမေဝ ပါဝိသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဧကံ ဂါမကံ ဂန္တွာ တတ္ထေဝ ဝသန္တော ပိတု ကာလကတဘာဝံ သုတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ကုလသန္တကေ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ပဒုမရာဇာ နာမ ဟုတွာ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော စတူသု နဂရဒွါရေသု နဂရမဇ္ဈေ နိဝေသနဒွါရေတိ ဆ ဒါနသာလာယော ကာရေတွာ ဒေဝသိကံ ဆ သတသဟဿာနိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒါနံ အဒါသိ။

သာပိ ခေါ ဣတ္ထီ တံ ကုဏ္ဌံ ခန္ဓေ နိသီဒါပေတွာ အရညာ နိက္ခမိတွာ မနုဿပထေ ဘိက္ခံ စရမာနာ ယာဂုဘတ္တံ သံဟရိတွာ[၂] တံ ကုဏ္ဌံ ပေါသေသိ။ မနုဿာ "အယံ တေ ကိံ ဟောတီ"တိ ပုစ္ဆိယမာနာ "အဟံ ဧတဿ မာတုလဓီတာ၊ ပိတုစ္ဆာပုတ္တော မေ ဧသော၊ ဧတဿေဝ မံ အဒံသု၊ သာဟံ ဝဇ္ဈပ္ပတ္တမ္ပိ အတ္တနော သာမိကံ ဥက္ခိပိတွာ ပရိဟရန္တီ ဘိက္ခံ စရိတွာ ပေါသေမီ"တိ။ မနုဿာ "အယံ ပတိဗ္ဗတာ"တိ တတော ပဋ္ဌာယ ဗဟုတရံ ယာဂုဘတ္တံ အဒံသု။ အပရေ ပန ဇနာ ဧဝမာဟံသု "တွံ မာ ဧဝံ ဝိစရိ၊ ပဒုမရာဇာ ဗာရာဏသိယံ ရဇ္ဇံ ကာရေတိ၊ သကလဇမ္ဗုဒီပံ သင်္ခောဘေတွာ ဒါနံ ဒေတိ၊ သော တံ ဒိသွာ တုဿိဿတိ၊ တုဋ္ဌော တေ ဗဟုံ ဓနံ ဒဿတိ၊ တဝ သာမိကံ ဣဓေဝ နိသီဒါပေတွာ ဂစ္ဆာ"တိ ထိရံ ကတွာ ဝေတ္တပစ္ဆိံ အဒံသု။ သာ အနာစာရာ တံ ကုဏ္ဌံ ဝေတ္တပစ္ဆိယံ နိသီဒါပေတွာ ပစ္ဆိံ ဥက္ခိပိတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဒါနသာလာသု ဘုဉ္ဇမာနာ ဝိစရတိ။ ဗောဓိသတ္တော အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော ဒါနဂ္ဂံ ဂန္တွာ အဋ္ဌန္နံ ဝါ ဒသန္နံ ဝါ သဟတ္ထာ ဒါနံ ဒတွာ ပုန ဂေဟံ

၁-ပပါတတဋာနုသာရေန (သီ)၊ ပဗ္ဗတာနုသာရေန (က) ၂-သင်္ဃရိတွာ (သီ)

gacchati. Sā anācārā taṁ kuṇṭhaṁ pacchiyaṁ nisīdāpetvā pacchiṁ ukkhipitvā tassa gamanamagge aṭṭhāsi.

Rājā disvā “kiṁ etan”ti pucchi. Ekā deva patibbatāti. Atha naṁ pakkosāpetvā sañjānitvā kuṇṭhaṁ pacchiyā nīharāpetvā “ayaṁ te kiṁ hotī”ti pucchi. Sā “pitucchāputto me deva kuladattiko sāmiko”ti āha. Manussā taṁ antaraṁ ajānantā “aho patibbatā”ti-ādīni vatvā taṁ anācāritthiṁ vaṇṇayiṁsu. Puna rājā “ayaṁ te kuṇṭho kuladattiko sāmiko”ti pucchi. Sā rājānaṁ asañjānantī “āma devā”ti sūrā hutvā kathesi. Atha naṁ rājā “kiṁ esa Bārāṇasirañño putto, nanu tvaṁ Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma mama jāṇulohitaṁ pivitvā imasmiṁ kuṇṭhe paṭibaddhacittā maṁ papāte pātesi. Sā idāni tvaṁ nalāṭena maccuṁ gahetvā maṁ ‘mato’ti maññamānā imaṁ ṭhānaṁ āgatā, nanu ahaṁ jīvāmī”ti vatvā amacce āmantetvā “bho amaccā nanu cāhaṁ tumhehi puṭṭho evaṁ kathesiṁ ‘mama kaniṭṭhabhātikā cha itthiyo māretvā maṁsaṁ khādiṁsu, ahaṁ pana mayhaṁ bhariyaṁ arogaṁ katvā Gaṅgātīraṁ netvā assamapade vasanto ekaṁ vajjhappattaṁ kuṇṭhaṁ uttāretvā paṭijaggiṁ. Sā itthī etasmiṁ paṭibaddhacittā maṁ pabbatapāde pātesi. Ahaṁ attano mettacittatāya jīvitaṁ labhin’ti. Yāya ahaṁ pabbatā pātito, na sā aññā, esā dussīlā, sopi vajjhappatto kuṇṭho na añño, ayamevā”ti vatvā imā gāthā avoca—

85. “Ayameva sā ahamapi so anañño,
Ayameva so hatthacchinno anañño.
Yamāha ‘komārapatī maman’ti,
Vajjhi’tthiyo natthi itthīsu saccaṁ.

86. Imañca jammaṁ musalena hantvā,
Luddaṁ chavaṁ paradārūpaseviṁ.
Imissā ca naṁ pāpapatibbatāya,
Jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsan”ti.

Tattha **yamāha komārapatī maman**ti yaṁ esā “ayaṁ me komārapati kuladattiko sāmiko”ti āha, ayameva so, na añño.

ဂစ္ဆတိ။ သာ အနာစာရာ တံ ကုဏ္ဍံ ပစ္ဆိယံ နိသီဒါပေတွာ ပစ္ဆိံ ဥက္ခိပိတွာ တဿ ဂမနမဂ္ဂေ အဋ္ဌာသိ။

ရာဇာ ဒိသွာ “ကိံ ဧတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဧကာ ဒေဝ ပတိဗ္ဗတာတိ။ အထ နံ ပက္ကောသာပေတွာ သဉ္ဇာနိတွာ ကုဏ္ဍံ ပစ္ဆိယာ နီဟရာပေတွာ “အယံ တေ ကိံ ဟောတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာ “ပိတုစ္ဆာပုတ္တော မေ ဒေဝ ကုလဒတ္တိကော သာမိကော”တိ အာဟ။ မနုဿာ တံ အန္တရံ အဇာနန္တာ “အဟော ပတိဗ္ဗတာ”တိအာဒီနိ ဝတွာ တံ အနာစာရိတ္ထိံ ဝဏ္ဏယိံသု။ ပုန ရာဇာ “အယံ တေ ကုဏ္ဍော ကုလဒတ္တိကော သာမိကော”တိ ပုစ္ဆိ။ သာ ရာဇာနံ အသဉ္ဇာနန္တီ “အာမ ဒေဝါ”တိ သူရာ ဟုတွာ ကထေသိ။ အထ နံ ရာဇာ “ကိံ ဧသ ဗာရာဏသိရညော ပုတ္တော၊ နနု တွံ ပဒုမကုမာရဿ ဘရိယာ အသုကရညော ဓီတာ၊ အသုကာ နာမ မမ ဇာဏုလောဟိတံ ပိဝိတွာ ဣမသ္မိံ ကုဏ္ဍေ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ မံ ပပါတေ ပါတေသိ။ သာ ဣဒါနိ တွံ နလာဋေန မစ္စုံ ဂဟေတွာ မံ ‘မတော’တိ မညမာနာ ဣမံ ဌာနံ အာဂတာ၊ နနု အဟံ ဇီဝါမီ”တိ ဝတွာ အမစ္စေ အာမန္တေတွာ “ဘော အမစ္စာ နနု စာဟံ တုမှေဟိ ပုဋ္ဌော ဧဝံ ကထေသိံ ‘မမ ကနိဋ္ဌဘာတိကာ ဆ ဣတ္ထိယော မာရေတွာ မံသံ ခါဒိံသု၊ အဟံ ပန မယှံ ဘရိယံ အရောဂံ ကတွာ ဂင်္ဂါတီရံ နေတွာ အဿမပဒေ ဝသန္တော ဧကံ ဝဇ္ဈပ္ပတ္တံ ကုဏ္ဍံ ဥတ္တာရေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိံ။ သာ ဣတ္ထီ ဧတသ္မိံ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ မံ ပဗ္ဗတပါဒေ ပါတေသိ။ အဟံ အတ္တနော မေတ္တစိတ္တတာယ ဇီဝိတံ လဘိ’န္တိ။ ယာယ အဟံ ပဗ္ဗတာ ပါတိတော၊ န သာ အညာ, ဧသာ ဒုဿီလာ၊ သောပိ ဝဇ္ဈပ္ပတ္တော ကုဏ္ဍော န အညော, အယမေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၈၅။ “အယမေဝ သာ အဟမပိ သော အနညော၊
အယမေဝ သော ဟတ္ထစ္ဆိန္နော အနညော။
ယမာဟ ‘ကောမာရပတီ မမ’န္တိ၊
ဝဇ္ဈိ’တ္ထိယော နတ္ထိ ဣတ္ထီသု သစ္စံ။

၈၆။ ဣမဉ္စ ဇမ္မံ မုသလေန ဟန္တွာ၊
လုဒ္ဒံ ဆဝံ ပရဒါရူပသေဝိံ။
ဣမိဿာ စ နံ ပါပပတိဗ္ဗတာယ၊
ဇီဝန္တိယာ ဆိန္ဒထ ကဏ္ဏနာသ”န္တိ။

တတ္ထ **ယမာဟ ကောမာရပတီ မမန္တိ** ယံ ဧသာ “အယံ မေ ကောမာရပတိ ကုလဒတ္တိကော သာမိကော”တိ အာဟ၊ အယမေဝ သော, န အညော။

“Yamāhu komārapatī”tipi[1] pāṭho. Ayameva hi potthakesu likhito, tassāpi ayamevattho, vacanavipallāso panettha veditabbo. Yañhi raññā vuttaṁ, tadeva idha āgataṁ. **Vajjhi’tthiyo**ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā eva. **Natthi itthīsu sacca**nti etāsu sabhāvo nāmeko natthi. **“Imañca jamman”**ti-ādidvinnampi tesaṁ daṇḍāṇāpanavasena vuttaṁ. Tattha **jamma**nti lāmakaṁ. **Musalena hantvā**ti musalena hanitvā pothetvā aṭṭhīni bhañjitvā cuṇṇavicuṇṇaṁ katvā. **Ludda**nti dāruṇaṁ. **Chava**nti guṇābhāvena nijjīvaṁ matasadisaṁ. **Imissā ca na**nti ettha **na**nti nipātamattaṁ, imissā ca pāpapatibbatāya anācārāya dussīlāya jīvantiyāva kaṇṇanāsaṁ chindathāti attho.

Bodhisatto kodhaṁ adhivāsetuṁ asakkonto evaṁ tesaṁ daṇḍaṁ āṇāpetvāpi na tathā kāresi. Kopaṁ pana mandaṁ katvā yathā sā pacchiṁ sīsato oropetuṁ na sakkoti, evaṁ gāḷhataraṁ bandhāpetvā kuṇṭhaṁ tattha pakkhipāpetvā attano vijitā nīharāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā cha bhātaro aññatarā therā ahesuṁ, bhariyā Ciñcamāṇavikā, kuṇṭho Devadatto, Godharājā Ānando, Padumarājā pana ahameva ahosinti.

Cūḷapadumajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Maṇicorajātakavaṇṇanā (194)

Na santi devā pavasantinūnāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto vadhāya parisakkantaṁ Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tadā pana Satthā “Devadatto vadhāya parisakkatī”ti sutvā “na bhikkhave idāneva, pubbepi Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkatiyeva, parisakkantopi pana maṁ vadhituṁ nāsakkhī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. Athassa

1. Komāripatītipi (Syā)

“ယမာဟု ကောမာရပတီ”တိပိ[၁] ပါဌော။ အယမေဝ ဟိ ပေါတ္ထကေသု လိခိတော၊ တဿာပိ အယမေဝတ္ထော၊ ဝစနဝိပလ္လာသော ပနေတ္ထ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယဉ္ဟိ ရညာ ဝုတ္တံ၊ တဒေဝ ဣဓ အာဂတံ။ **ဝဇ္ဈိ’တ္ထိယော**တိ ဣတ္ထိယော နာမ ဝဇ္ဈာ ဝဓိတဗ္ဗာ ဧဝ။ **နတ္ထိ ဣတ္ထီသု သစ္စ**န္တိ ဧတာသု သဘာဝေါ နာမေကော နတ္ထိ။ “**ဣမဉ္စ ဇမ္မ**”န္တိအာဒိဒွိန္နမ္ပိ တေသံ ဒဏ္ဍာဏာပနဝသေန ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဇမ္မ**န္တိ လာမကံ။ **မုသလေန ဟန္တွာ**တိ မုသလေန ဟနိတွာ ပေါထေတွာ အဋ္ဌီနိ ဘဉ္ဇိတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကတွာ။ **လုဒ္ဒ**န္တိ ဒါရုဏံ။ **ဆဝ**န္တိ ဂုဏာဘာဝေန နိဇ္ဇီဝံ မတသဒိသံ။ **ဣမိဿာ စ န**န္တိ ဧတ္ထ **န**န္တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဣမိဿာ စ ပါပပတိဗ္ဗတာယ အနာစာရာယ ဒုဿီလာယ ဇီဝန္တိယာဝ ကဏ္ဏနာသံ ဆိန္ဒထာတိ အတ္ထော။

ဗောဓိသတ္တော ကောဓံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဧဝံ တေသံ ဒဏ္ဍံ အာဏာပေတွာပိ န တထာ ကာရေသိ။ ကောပံ ပန မန္ဒံ ကတွာ ယထာ သာ ပစ္ဆိံ သီသတော ဩရောပေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ ဂါဠှတရံ ဗန္ဓာပေတွာ ကုဏ္ဌံ တတ္ထ ပက္ခိပါပေတွာ အတ္တနော ဝိဇိတာ နီဟရာပေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဆ ဘာတရော အညတရာ ထေရာ အဟေသုံ၊ ဘရိယာ စိဉ္စမာဏဝိကာ၊ ကုဏ္ဌော ဒေဝဒတ္တော၊ ဂေါဓရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပဒုမရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

စူဠပဒုမဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-မဏိစောရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၄)

န သန္တိ ဒေဝါ ပဝသန္တိ နူနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဝဓာယ ပရိသက္ကန္တံ ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ပန သတ္ထာ “ဒေဝဒတ္တော ဝဓာယ ပရိသက္ကတီ”တိ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒေဝဒတ္တော မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိယေဝ၊ ပရိသက္ကန္တောပိ ပန မံ ဝဓိတုံ နာသက္ခီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိတော အဝိဒူရေ ဂါမကေ ဂဟပတိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿ

၁-ကောမာရိပတီတိပိ (သျာ)

vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaraṁ ānesuṁ, sā suvaṇṇavaṇṇā ahosi abhirūpā dassanīyā devaccharā viya pupphalatā viya laḷamānā[1] Mattakinnarī viya ca Sujātāti nāmena patibbatā sīlācārasampannā vattasampannā. Niccakālampissā pativattaṁ sassuvattaṁ sasuravattañca katameva hoti, sā bodhisattassa piyā ahosi manāpā. Iti ubhopi te sammodamānā ekacittā samaggavāsaṁ vasiṁsu.

Athekadivasaṁ Sujātā "mātāpitaro daṭṭhukāmāmhī"ti bodhisattassa ārocesi. "Sādhu bhadde, maggapātheyyaṁ pahonakaṁ paṭiyādehī"ti khajjavikatiṁ pacāpetvā khajjakādīni yānake ṭhapetvā yānakaṁ pājento yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṁ gantvā yānakaṁ mocetvā nhatvā bhuñjiṁsu. Puna bodhisatto yānakaṁ yojetvā purato nisīdi, Sujātā vatthāni parivattetvā alaṅkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaraṁ paviṭṭhakāle Bārāṇasirājā hatthikkhandhavaragato nagaraṁ padakkhiṇaṁ karonto taṁ padesaṁ agamāsi. Sujātā otaritvā yānakassa pacchato padasā pāyāsi. Rājā taṁ disvā tassā rūpasampattiyā ākaḍḍhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṁ amaccaṁ āṇāpesi "gaccha tvaṁ etissā sassāmikabhāvaṁ vā assāmikabhāvaṁ vā jānāhī"ti. So gantvā tassā sassāmikabhāvaṁ ñatvā "sassāmikā kira deva, yānake nisinno puriso etissā sāmiko"ti āha.

Rājā paṭibaddhacittaṁ vinodetuṁ asakkonto kilesāturo hutvā "ekena naṁ upāyena mārāpetvā itthiṁ gaṇhissāmī"ti cintetvā ekaṁ purisaṁ āmantetvā "gaccha bho imaṁ cūḷāmaṇiṁ vīthiṁ gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehī"ti cūḷāmaṇiṁ datvā uyyojesi. So "sādhū"ti taṁ gahetvā gantvā yānake ṭhapetvā "ṭhapito me devā"ti āgantvā ārocesi. Rājā "cūḷāmaṇi me naṭṭho"ti āha, manussā ekakolāhalaṁ akaṁsu. Rājā "sabbadvārāni pidahitvā sañcāraṁ chinditvā coraṁ pariyesathā"ti āha, rājapurisā tathā akaṁsu, nagaraṁ ekasaṅkhobhaṁ ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā bodhisattassa santikaṁ gantvā "bho yānakaṁ ṭhapehi, rañño

1. Vilāsamānā (Syā), kīḷāyamānā (Ka)

ဝယပ္ပတ္တဿ ဗာရာဏသိတော ကုလဓီတရံ အာနေသုံ၊ သာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ အဟောသိ အဘိရူပါ ဒဿနီယာ ဒေဝစ္ဆရာ ဝိယ ပုပ္ဖလတာ ဝိယ လဠမာနာ[1] မတ္တကိန္နရီ ဝိယ စ သုဇာတာတိ နာမေန ပတိဗ္ဗတာ သီလာစာရသမ္ပန္နာ ဝတ္တသမ္ပန္နာ။ နိစ္စကာလမ္ပိဿာ ပတိဝတ္တံ သဿုဝတ္တံ သသုရဝတ္တဉ္စ ကတမေဝ ဟောတိ၊ သာ ဗောဓိသတ္တဿ ပိယာ အဟောသိ မနာပါ။ ဣတိ ဥဘောပိ တေ သမ္မောဒမာနာ ဧကစိတ္တာ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိံသု။

အထေကဒိဝသံ သုဇာတာ "မာတာပိတရော ဒဋ္ဌုကာမာမှိ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသိ။ "သာဓု ဘဒ္ဒေ, မဂ္ဂပါထေယျံ ပဟောနကံ ပဋိယာဒေဟီ"တိ ခဇ္ဇဝိကတိံ ပစာပေတွာ ခဇ္ဇကာဒီနိ ယာနကေ ဌပေတွာ ယာနကံ ပါဇေန္တော ယာနကဿ ပုရတော အဟောသိ၊ ဣတရာ ပစ္ဆတော။ တေ နဂရသမီပံ ဂန္တွာ ယာနကံ မောစေတွာ နှာတွာ ဘုဉ္ဇိံသု။ ပုန ဗောဓိသတ္တော ယာနကံ ယောဇေတွာ ပုရတော နိသီဒိ၊ သုဇာတာ ဝတ္ထာနိ ပရိဝတ္တေတွာ အလင်္ကရိတွာ ပစ္ဆတော နိသီဒိ။ ယာနကဿ အန္တောနဂရံ ပဝိဋ္ဌကာလေ ဗာရာဏသိရာဇာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော တံ ပဒေသံ အဂမာသိ။ သုဇာတာ ဩတရိတွာ ယာနကဿ ပစ္ဆတော ပဒသာ ပါယာသိ။ ရာဇာ တံ ဒိသွာ တဿာ ရူပသမ္ပတ္တိယာ အာကဍ္ဎိယမာနလောစနော ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟုတွာ ဧကံ အမစ္စံ အာဏာပေသိ "ဂစ္ဆ တွံ ဧတိဿာ သဿာမိကဘာဝံ ဝါ အဿာမိကဘာဝံ ဝါ ဇာနာဟီ"တိ။ သော ဂန္တွာ တဿာ သဿာမိကဘာဝံ ဉတွာ "သဿာမိကာ ကိရ ဒေဝ၊ ယာနကေ နိသိန္နော ပုရိသော ဧတိဿာ သာမိကော"တိ အာဟ။

ရာဇာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တံ ဝိနောဒေတုံ အသက္ကောန္တော ကိလေသာတုရော ဟုတွာ "ဧကေန နံ ဥပါယေန မာရာပေတွာ ဣတ္ထိံ ဂဏှိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဧကံ ပုရိသံ အာမန္တေတွာ "ဂစ္ဆ ဘော ဣမံ စူဠာမဏိံ ဝီထိံ ဂစ္ဆန္တော ဝိယ ဟုတွာ ဧတဿ ပုရိသဿ ယာနကေ ပက္ခိပိတွာ ဧဟီ"တိ စူဠာမဏိံ ဒတွာ ဥယျောဇေသိ။ သော "သာဓူ"တိ တံ ဂဟေတွာ ဂန္တွာ ယာနကေ ဌပေတွာ "ဌပိတော မေ ဒေဝါ"တိ အာဂန္တွာ အာရောစေသိ။ ရာဇာ "စူဠာမဏိ မေ နဋ္ဌော"တိ အာဟ၊ မနုဿာ ဧကကောလာဟလံ အကံသု။ ရာဇာ "သဗ္ဗဒွါရာနိ ပိဒဟိတွာ သဉ္စာရံ ဆိန္ဒိတွာ စောရံ ပရိယေသထာ"တိ အာဟ၊ ရာဇပုရိသာ တထာ အကံသု၊ နဂရံ ဧကသင်္ခေါဘံ အဟောသိ။ ဣတရော ပုရိသော မနုဿေ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဘော ယာနကံ ဌပေဟိ၊ ရညော

၁-ဝိလာသမာနာ (သျာ)၊ ကီဠာယမာနာ (က)

cūḷāmaṇi naṭṭho, yānakaṁ sodhessāmī”ti yānakaṁ sodhento attanā ṭhapitamaṇiṁ gahetvā bodhisattaṁ gahetvā “maṇicoro”ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāhaṁ bandhitvā netvā “ayaṁ maṇicoro”ti rañño dassesi. Rājāpi “sīsamassa chindathā”ti āṇāpesi.

Atha naṁ rājapurisā catukke catukke kasāhi tāḷentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamāpesuṁ. Sujātāpi yānakaṁ pahāya bāhā paggayha paridevamānā “sāmi maṁ nissāya imaṁ dukkhaṁ pattosī”ti paridevamānā pacchato pacchato agamāsi. Rājapurisā “sīsamassa chindissāmā”ti bodhisattaṁ uttānaṁ nipajjāpesuṁ. Taṁ disvā Sujātā attano sīlaguṇaṁ āvajjetvā “natthi vata maññe imasmiṁ loke sīlavantānaṁ viheṭhake pāpasāhasikamanusse nisedhetuṁ samatthā devatā nāmā”ti-ādīni vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

87. “Na santi devā pavasanti nūna,
Na hi nūna santi idha lokapālā.
Sahasā karontāna’masaññatānaṁ,
Na hi nūna santi paṭisedhitāro”ti.

Tattha **na santi devā**ti imasmiṁ loke sīlavantānaṁ olokanakā pāpānañca nisedhakā na santi nūna devā. **Pavasanti nūnā**ti evarūpesu vā kiccesu uppannesu nūna pavasanti pavāsaṁ gacchanti. **Idha lokapālā**ti imasmiṁ loke lokapālasammatā samaṇabrāhmaṇāpi sīlavantānaṁ anuggāhakā na hi nūna santi. **Sahasā karontāna’masaññatānan**ti sahasā avīmaṁsitvā sāhasikaṁ dāruṇaṁ kammaṁ karontānaṁ dussīlānaṁ. **Paṭisedhitāro**ti evarūpaṁ kammaṁ mā karittha, na labbhā etaṁ kātunti paṭisedhentā natthīti attho.

Evaṁ tāya sīlasampannāya paridevamānāya Sakkassa devarañño nisinnāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi, Sakko “ko nu kho maṁ sakkattato cāvetukāmo”ti āvajjento imaṁ kāraṇaṁ ñatvā “Bārāṇasirājā atipharusakammaṁ karoti, sīlasampannaṁ Sujātaṁ kilameti, gantuṁ dāni me vaṭṭatī”ti devalokā oruyha attano ānubhāvena

စူဠာမဏိ နဋ္ဌော၊ ယာနကံ သောဓေဿာမီ”တိ ယာနကံ သောဓေန္တော အတ္တနာ ဌပိတမဏိံ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဂဟေတွာ “မဏိစောရော”တိ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ပေါထေတွာ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ နေတွာ “အယံ မဏိစောရော”တိ ရညော ဒဿေသိ။ ရာဇာပိ “သီသမဿ ဆိန္ဒထာ”တိ အာဏာပေသိ။

အထ နံ ရာဇပုရိသာ စတုက္ကေ စတုက္ကေ ကသာဟိ တာဠေန္တာ ဒက္ခိဏ-ဒွါရေန နဂရာ နိက္ခမာပေသုံ။ သုဇာတာပိ ယာနကံ ပဟာယ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ပရိဒေဝမာနာ “သာမိ မံ နိဿာယ ဣမံ ဒုက္ခံ ပတ္တောသီ”တိ ပရိဒေဝမာနာ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အဂမာသိ။ ရာဇပုရိသာ “သီသမဿ ဆိန္ဒိဿာမာ”တိ ဗောဓိသတ္တံ ဥတ္တာနံ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ တံ ဒိသွာ သုဇာတာ အတ္တနော သီလဂုဏံ အာဝဇ္ဇေတွာ “နတ္ထိ ဝတ မညေ ဣမသ္မိံ လောကေ သီလဝန္တာနံ ဝိဟေဌကေ ပါပသာဟသိကမနုဿေ နိသေဓေတုံ သမတ္ထာ ဒေဝတာ နာမာ”တိအာဒီနိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၈၇။ “န သန္တိ ဒေဝါ ပဝသန္တိ နူန၊
န ဟိ နူန သန္တိ ဣဓ လောကပါလာ။
သဟသာ ကရောန္တာန’မသညတာနံ၊
န ဟိ နူန သန္တိ ပဋိသေဓိတာရော”တိ။

တတ္ထ **န သန္တိ ဒေဝါ**တိ ဣမသ္မိံ လောကေ သီလဝန္တာနံ ဩလောကနကာ ပါပါနဉ္စ နိသေဓကာ န သန္တိ နူန ဒေဝါ။ **ပဝသန္တိ နူနာ**တိ ဧဝရူပေသု ဝါ ကိစ္စေသု ဥပ္ပန္နေသု နူန ပဝသန္တိ ပဝါသံ ဂစ္ဆန္တိ။ **ဣဓ လောကပါလာ**တိ ဣမသ္မိံ လောကေ လောကပါလသမ္မတာ သမဏဗြာဟ္မဏာပိ သီလဝန္တာနံ အနုဂ္ဂါဟကာ န ဟိ နူန သန္တိ။ **သဟသာ ကရောန္တာန’မသညတာနန္တိ** သဟသာ အဝီမံသိတွာ သာဟသိကံ ဒါရုဏံ ကမ္မံ ကရောန္တာနံ ဒုဿီလာနံ။ **ပဋိသေဓိတာရော**တိ ဧဝရူပံ ကမ္မံ မာ ကရိတ္ထ၊ န လဗ္ဘာ ဧတံ ကာတုန္တိ ပဋိသေဓေန္တာ နတ္ထီတိ အတ္ထော။

ဧဝံ တာယ သီလသမ္ပန္နာယ ပရိဒေဝမာနာယ သက္ကဿ ဒေဝရညော နိသိန္နာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ၊ သက္ကော “ကော နု ခေါ မံ သက္ကတ္တတော စာဝေတုကာမော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဣမံ ကာရဏံ ဉတွာ “ဗာရာဏသိ-ရာဇာ အတိဖရုသကမ္မံ ကရောတိ၊ သီလသမ္ပန္နံ သုဇာတံ ကိလမေတိ၊ ဂန္တုံ ဒါနိ မေ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒေဝလောကာ ဩရုယှ အတ္တနော အာနုဘာဝေန

hatthipiṭṭhe nisinnaṁ taṁ pāparājānaṁ hatthikkhandhato otāretvā dhammagaṇḍikāya uttānaṁ nipajjāpetvā bodhisattaṁ ukkhipitvā sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā rājavesaṁ gāhāpetvā hatthikkhandhe nisīdāpesi. Rājapurisā pharasuṁ ukkhipitvā sīsaṁ chindantā rañño sīsaṁ chindiṁsu, chinnakāleyeva cassa rañño sīsabhāvaṁ jāniṁsu. Sakko devarājā dissamānakasarīreneva bodhisattassa santikaṁ gantvā bodhisattassa rājābhisekaṁ katvā Sujātāya ca aggamahesiṭṭhānaṁ dāpesi. Amaccā ceva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṁ devarājānaṁ disvā "Adhammikarājā mārito, idāni amhehi sakkadattiko dhammikarājā laddho"ti somanassappattā ahesuṁ.

Sakkopi ākāse ṭhatvā "ayaṁ vo Sakkadattiko rājā, ito paṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāressati. Sace hi rājā adhammiko hoti, devo akāle vassati, kāle na vassati, chātabhayaṁ rogabhayaṁ satthabhayanti imāni tīṇi bhayāni upagatāneva[1] hontī"ti ovadanto dutiyaṁ gāthamāha—

88. "Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati.
Saggā ca cavati ṭhānā, nanu so tāvatā hato"ti.

Tattha **akāle**ti adhammikarañño rajje ayuttakāle sassānaṁ pakkakāle vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati. **Kāle**ti yuttapayuttakāle vapanakāle taruṇasassakāle gabbhaggahaṇakāle ca na vassati. **Saggā ca cavati ṭhānā**ti saggasaṅkhātā ṭhānā devalokā cavatīti attho. Adhammikarājā hi appaṭilābhavasena devalokā cavati nāma, saggepi vā rajjaṁ kārento Adhammikarājā tato cavatītipi attho. **Nanu so tāvatā hato**ti nanu so adhammiko rājā ettakena hato hoti. Atha vā ekaṁsavācī ettha nukāro, neso ekaṁsena ettāvatā hato, aṭṭhasu pana mahānirayesu soḷasasu ca ussadanirayesu dīgharattaṁ so haññissatīti ayamettha attho.

1. Anapagatāneva (Sī)

ဟတ္ထိပိဋ္ဌေ နိသိန္နံ တံ ပါပရာဇာနံ ဟတ္ထိက္ခန္ဓတော ဩတာရေတွာ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာယ ဥတ္တာနံ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥက္ခိပိတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ ရာဇဝေသံ ဂါဟာပေတွာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ နိသီဒါပေသိ။ ရာဇပုရိသာ ဖရသုံ ဥက္ခိပိတွာ သီသံ ဆိန္ဒန္တာ ရညော သီသံ ဆိန္ဒိံသု၊ ဆိန္နကာလေယေဝ စဿ ရညော သီသဘာဝံ ဇာနိံသု။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒိဿမာနကသရီရေနေဝ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ရာဇာဘိသေကံ ကတွာ သုဇာတာယ စ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ ဒါပေသိ။ အမစ္စာ စေဝ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာဒယော စ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဒိသွာ "အဓမ္မိကရာဇာ မာရိတော၊ ဣဒါနိ အမှေဟိ သက္ကဒတ္တိကော ဓမ္မိကရာဇာ လဒ္ဓေါ"တိ သောမနဿပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။

သက္ကောပိ အာကာသေ ဌတွာ "အယံ ဝေါ သက္ကဒတ္တိကော ရာဇာ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေဿတိ။ သစေ ဟိ ရာဇာ အဓမ္မိကော ဟောတိ၊ ဒေဝေါ အကာလေ ဝဿတိ၊ ကာလေ န ဝဿတိ၊ ဆာတဘယံ ရောဂဘယံ သတ္ထဘယန္တိ ဣမာနိ တီဏိ ဘယာနိ ဥပဂတာနေဝ[1] ဟောန္တီ"တိ ဩဝဒန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၈၈။ "အကာလေ ဝဿတီ တဿ၊ ကာလေ တဿ န ဝဿတိ။
သဂ္ဂါ စ စဝတိ ဌာနာ၊ နနု သော တာဝတာ ဟတော"တိ။

တတ္ထ **အကာလေ**တိ အဓမ္မိကရညော ရဇ္ဇေ အယုတ္တကာလေ သဿာနံ ပက္ကကာလေ ဝါ လာယနမဒ္ဒနာဒိကာလေ ဝါ ဒေဝေါ ဝဿတိ။ **ကာလေ**တိ ယုတ္တပယုတ္တကာလေ ဝပနကာလေ တရုဏသဿကာလေ ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏကာလေ စ န ဝဿတိ။ **သဂ္ဂါ စ စဝတိ ဌာနာ**တိ သဂ္ဂသင်္ခါတာ ဌာနာ ဒေဝလောကာ စဝတီတိ အတ္ထော။ အဓမ္မိကရာဇာ ဟိ အပ္ပဋိလာဘဝသေန ဒေဝလောကာ စဝတိ နာမ၊ သဂ္ဂေပိ ဝါ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော အဓမ္မိကရာဇာ တတော စဝတီတိပိ အတ္ထော။ **နနု သော တာဝတာ ဟတော**တိ နနု သော အဓမ္မိကော ရာဇာ ဧတ္တကေန ဟတော ဟောတိ။ အထ ဝါ ဧကံသဝါစီ ဧတ္ထ နုကာရော၊ နေသော ဧကံသေန ဧတ္တာဝတာ ဟတော၊ အဋ္ဌသု ပန မဟာနိရယေသု သောဠသသု စ ဥဿဒနိရယေသု ဒီဃရတ္တံ သော ဟညိဿတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

၁-အနပဂတာနေဝ (သီ)

Evaṁ Sakko mahājanassa ovādaṁ datvā attano devaṭṭhānameva agamāsi. Bodhisattopi dhammena rajjaṁ kāretvā saggapuraṁ pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Adhammikarājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rāhulamātā, Sakkadattiyarājā pana ahameva ahosin"ti.

Maṇicorajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Pabbatūpattharajātakavaṇṇanā (195)

Pabbatūpatthare rammeti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Kosalarañño kira eko amacco antepure padussi. Rājāpi parivīmaṁsamāno taṁ tathato ñatvā "Satthu ārocessāmī"ti Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā "bhante amhākaṁ antepure eko amacco padussi, tassa kiṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti pucchi. Atha naṁ Satthā "upakārako te mahārāja, so ca amacco sā ca itthī piyā"ti pucchitvā "āma bhante, ativiya upakārako sakalaṁ rājakulaṁ sandhāreti, sāpi me itthī piyā"ti vutte "mahārāja 'attano upakārakesu sevakesu piyāsu ca itthīsu dubbhituṁ na sakkā'ti pubbepi rājāno paṇḍitānaṁ kathaṁ sutvā majjhattāva ahesun"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Athassa rañño eko amacco antepure padussi. Rājā naṁ tathato ñatvā "amaccopi me bahūpakāro, ayaṁ itthīpi me piyā, dvepi ime nāsetuṁ na sakkā, paṇḍitāmaccaṁ pañhaṁ pucchitvā sace sahitabbaṁ bhavissati, sahissāmi, no ce, na sahissāmī"ti bodhisattaṁ pakkosāpetvā āsanaṁ datvā "paṇḍita pañhaṁ pucchissāmī"ti vatvā "pucchatha mahārāja vissajjessāmī"ti vutte pañhaṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

ဧဝံ သက္ကော မဟာဇနဿ ဩဝါဒံ ဒတွာ အတ္တနော ဒေဝဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ အဓမ္မိကရာဇာ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သက္ကော အနုရုဒ္ဓေါ၊ သုဇာတာ ရာဟုလမာတာ၊ သက္ကဒတ္တိယရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

မဏိစောရဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ပဗ္ဗတူပတ္ထရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၅)

ပဗ္ဗတူပတ္ထရေ ရမ္မေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရာဇာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကောသလရညော ကိရ ဧကော အမစ္စော အန္တေပုရေ ပဒုဿိ။ ရာဇာပိ ပရိဝီမံသမာနော တံ တထတော ဉတွာ "သတ္ထု အာရောစေဿာမီ"တိ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ အမှာကံ အန္တေပုရေ ဧကော အမစ္စော ပဒုဿိ၊ တဿ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ "ဥပကာရကော တေ မဟာရာဇ၊ သော စ အမစ္စော သာ စ ဣတ္ထီ ပိယာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "အာမ ဘန္တေ, အတိဝိယ ဥပကာရကော သကလံ ရာဇကုလံ သန္ဓာရေတိ၊ သာပိ မေ ဣတ္ထီ ပိယာ"တိ ဝုတ္တေ "မဟာရာဇ 'အတ္တနော ဥပကာရကေသု သေဝကေသု ပိယာသု စ ဣတ္ထီသု ဒုဗ္ဘိတုံ န သက္ကာ'တိ ပုဗ္ဗေပိ ရာဇာနော ပဏ္ဍိတာနံ ကထံ သုတွာ မဇ္ဈတ္တာဝ အဟေသု"န္တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ အထဿ ရညော ဧကော အမစ္စော အန္တေပုရေ ပဒုဿိ။ ရာဇာ နံ တထတော ဉတွာ "အမစ္စောပိ မေ ဗဟူပကာရော၊ အယံ ဣတ္ထီပိ မေ ပိယာ၊ ဒွေပိ ဣမေ နာသေတုံ န သက္ကာ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ သစေ သဟိတဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ၊ သဟိဿာမိ၊ နော စေ, န သဟိဿာမီ"တိ ဗောဓိသတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ အာသနံ ဒတွာ "ပဏ္ဍိတ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ ဝတွာ "ပုစ္ဆထ မဟာရာဇ ဝိဿဇ္ဇေဿာမီ"တိ ဝုတ္တေ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

89. “Pabbatūpatthare ramme, jātā pokkharaṇī sivā.
Taṁ siṅgālo apāpāyi, jānaṁ sīhena rakkhitan”ti.

Tattha **pabbatūpatthare ramme**ti Himavantapabbatapāde pattharitvā ṭhite aṅgaṇaṭṭhāneti attho. **Jātā pokkharaṇī sivā**ti sivā sītalā madhurodakā pokkharaṇī nibbattā, apica kho pokkharasañchannā nadīpi pokkharaṇīyeva. **Apāpāyī**ti[1] **apa**-iti upasaggo, apāyīti[2] attho. **Jānaṁ sīhena rakkhitan**ti sā pokkharaṇī sīhaparibhogā sīhena rakkhitā, sopi naṁ siṅgālo “sīhena rakkhitā ayan”ti jānantova apāyi. Taṁ[3] kiṁ maññasi, bālo siṅgālo sīhassa abhāyitvā piveyya evarūpaṁ pokkharaṇinti ayametthādhippāyo.

Bodhisatto “addhā etassa antepure eko amacco paduṭṭho bhavissatī”ti ñatvā dutiyaṁ gāthamāha—

90. “Pivanti ce[4] mahārāja, sāpadāni mahānadiṁ.
Na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā”ti.

Tattha **sāpadānī**ti na kevalaṁ siṅgālova, avasesāni sunakhapasadabiḷāramigādīni[5] sabbasāpadāni taṁ pokkharasañchannattā “pokkharaṇī”ti laddhanāmaṁ nadiṁ pivanti ce[6]. **Na tena anadī hotī**ti nadiyañhi dvipadacatuppadāpi ahimacchāpi sabbe pipāsitā pānīyaṁ pivanti, na sā tena kāraṇena anadī nāma hoti, nāpi ucchiṭṭhanadī. Kasmā? Sabbesaṁ sādhāraṇattā. Yathā nadī yena kenaci pītā na dussati, evaṁ itthīpi kilesavasena sāmikaṁ atikkamitvā aññena saddhiṁ saṁvāsaṁ gatā neva anitthī hoti. Kasmā? Sabbesaṁ sādhāraṇabhāvena. Nāpi ucchiṭṭhitthī. Kasmā? Odakantikatāya suddhabhāvena. **Khamassu yadi te piyā**ti yadi pana te sā itthī piyā, so ca amacco bahūpakāro, tesaṁ ubhinnampi khamassu majjhattabhāvena tiṭṭhāhīti.

Evaṁ mahāsatto rañño ovādaṁ adāsi. Rājā tassa ovāde ṭhatvā “puna evarūpaṁ pāpakammaṁ mā karitthā”ti vatvā ubhinnampi khami. Tato

1. Apāpāsīti (Sī, Syā, I)
2. Apāsīti (Sī, Syā, I)
3. Tvaṁ (Sī, Syā, I)
4. Pivanti ve (Sī), pivantiva (I)
5. Dīpisunakhasasabiḷāramigādīni (Sī), sunakhasasabiḷārādīni (Syā, I)
6. Pivanteva (Sī, I)

၈၉။ “ပဗ္ဗတူပတ္ထရေ ရမ္မေ၊ ဇာတာ ပေါက္ခရဏီ သိဝါ။
တံ သိင်္ဂါလော အပါပါယိ၊ ဇာနံ သီဟေန ရက္ခိတ”န္တိ။

တတ္ထ **ပဗ္ဗတူပတ္ထရေ ရမ္မေ**တိ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတပါဒေ ပတ္ထရိတွာ ဌိတေ အင်္ဂဏဋ္ဌာနေတိ အတ္ထော။ **ဇာတာ ပေါက္ခရဏီ သိဝါ**တိ သိဝါ သီတလာ မဓုရောဒကာ ပေါက္ခရဏီ နိဗ္ဗတ္တာ၊ အပိစ ခေါ ပေါက္ခရသဉ္ဆန္နာ နဒီပိ ပေါက္ခရဏီယေဝ။ **အပါပါယီ**တိ[1] **အပ**-ဣတိ ဥပသဂ္ဂေါ၊ အပါယီတိ[2] အတ္ထော။ **ဇာနံ သီဟေန ရက္ခိတ**န္တိ သာ ပေါက္ခရဏီ သီဟပရိဘောဂါ သီဟေန ရက္ခိတာ၊ သောပိ နံ သိင်္ဂါလော “သီဟေန ရက္ခိတာ အယ”န္တိ ဇာနန္တောဝ အပါယိ။ တံ[3] ကိံ မညသိ, ဗာလော သိင်္ဂါလော သီဟဿ အဘာယိတွာ ပိဝေယျ ဧဝရူပံ ပေါက္ခရဏိန္တိ အယမေတ္ထာဓိပ္ပါယော။

ဗောဓိသတ္တော “အဒ္ဓါ ဧတဿ အန္တေပုရေ ဧကော အမစ္စော ပဒုဋ္ဌော ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၉၀။ “ပိဝန္တိ စေ[4] မဟာရာဇ၊ သာပဒါနိ မဟာနဒိံ။
န တေန အနဒီ ဟောတိ၊ ခမဿု ယဒိ တေ ပိယာ”တိ။

တတ္ထ **သာပဒါနီ**တိ န ကေဝလံ သိင်္ဂါလောဝ၊ အဝသေသာနိ သုနခပသဒဗိဠာရမိဂါဒီနိ[5] သဗ္ဗသာပဒါနိ တံ ပေါက္ခရသဉ္ဆန္နတ္တာ “ပေါက္ခရဏီ”တိ လဒ္ဓနာမံ နဒိံ ပိဝန္တိ စေ[6]။ **န တေန အနဒီ ဟောတီ**တိ နဒိယဉ္ဟိ ဒွိပဒစတုပ္ပဒါပိ အဟိမစ္ဆာပိ သဗ္ဗေ ပိပါသိတာ ပါနီယံ ပိဝန္တိ၊ န သာ တေန ကာရဏေန အနဒီ နာမ ဟောတိ၊ နာပိ ဥစ္ဆိဋ္ဌနဒီ။ ကသ္မာ? သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏတ္တာ။ ယထာ နဒီ ယေန ကေနစိ ပီတာ န ဒုဿတိ၊ ဧဝံ ဣတ္ထီပိ ကိလေသဝသေန သာမိကံ အတိက္ကမိတွာ အညေန သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ဂတာ နေဝ အနိတ္ထီ ဟောတိ။ ကသ္မာ? သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏဘာဝေန။ နာပိ ဥစ္ဆိဋ္ဌိတ္ထီ။ ကသ္မာ? ဩဒကန္တိကတာယ သုဒ္ဓဘာဝေန။ **ခမဿု ယဒိ တေ ပိယာ**တိ ယဒိ ပန တေ သာ ဣတ္ထီ ပိယာ၊ သော စ အမစ္စော ဗဟူပကာရော၊ တေသံ ဥဘိန္နမ္ပိ ခမဿု မဇ္ဈတ္တဘာဝေန တိဋ္ဌာဟီတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော ရညော ဩဝါဒံ အဒါသိ။ ရာဇာ တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ “ပုန ဧဝရူပံ ပါပကမ္မံ မာ ကရိတ္ထာ”တိ ဝတွာ ဥဘိန္နမ္ပိ ခမိ။ တတော

၁-အပါပါသီတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-အပါသီတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-တွံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၄-ပိဝန္တိ ဝေ (သီ)၊ ပိဝန္တိဝ (ဣ)
၅-ဒီပိသုနခသသဗိဠာရမိဂါဒီနိ (သီ)၊ သုနခသသဗိဠာရာဒီနိ (သျာ၊ ဣ)
၆-ပိဝန္တေဝ (သီ၊ ဣ)

paṭṭhāya te oramiṁsu. Rājāpi dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapuraṁ pūresi. Kosalarājāpi imaṁ dhammadesanaṁ sutvā tesaṁ ubhinnampi khamitvā majjhatto ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin"ti.

Pabbatūpattharajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Valāhakassajātakavaṇṇanā (196)

Ye na kāhanti ovādanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthārā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī"ti puṭṭho "saccan"ti vatvā "kiṁkāraṇā"ti vutte "ekaṁ alaṅkataṁ mātugāmaṁ disvā kilesavasenā"ti āha. Atha naṁ Satthā "itthiyo nāmetā bhikkhu attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi ceva itthikuttavilāsehi ca purise[1] palobhetvā attano vase katvā vasaṁ upagatabhāvaṁ ñatvā sīlavināsañceva dhanavināsañca pāpanaṭṭhena "yakkhiniyo"ti vuccanti. Pubbepi hi yakkhiniyo itthikuttena ekaṁ purisasatthaṁ upasaṅkamitvā vāṇije palobhetvā attano vase katvā puna aññe purise disvā te sabbepi jīvitakkhayaṁ pāpetvā ubhohi hanukapassehi lohitena paggharantena mukhaṁ pūrāpetvā[2] khādiṁsū"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirīsavatthu nāma yakkhanagaraṁ ahosi, tattha yakkhiniyo vasiṁsu. Tā bhinnanāvānaṁ vāṇijānaṁ āgatakāle alaṅkatapaṭiyattā khādanīyabhojanīyaṁ gāhāpetvā dāsigaṇaparivutā dārake aṅkenādāya vāṇije upasaṅkamanti. Tesaṁ "manussāvāsaṁ āgatamhā"ti sañjānanatthaṁ tattha tattha kasigorakkhādīni karonte manusse gogaṇe sunakheti evamādīni dassenti, vāṇijānaṁ santikaṁ gantvā "imaṁ yāguṁ pivatha, bhattaṁ bhuñjatha, khādanīyaṁ khādathā"ti vadanti. Vāṇijā ajānantā tāhi dinnaṁ paribhuñjanti. Atha tesaṁ khāditvā bhuñjitvā pivitvā

1. Vāṇijake (Ka) 2. Paggharantena murumurāpetvā (Sī, Syā, I)

ပဋ္ဌာယ တေ ဩရမိံသု။ ရာဇာပိ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။ ကောသလရာဇာပိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ တေသံ ဥဘိန္နမ္ပိ ခမိတွာ မဇ္ဈတ္တော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ပဗ္ဗတူပတ္ထရဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဝလာဟကဿဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၆)

ယေ န ကာဟန္တိ ဩဝါဒန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘိက္ခု သတ္ထာရာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ ပုဋ္ဌော "သစ္စ"န္တိ ဝတွာ "ကိံကာရဏာ"တိ ဝုတ္တေ "ဧကံ အလင်္ကတံ မာတုဂါမံ ဒိသွာ ကိလေသဝသေနာ"တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ "ဣတ္ထိယော နာမေတာ ဘိက္ခု အတ္တနော ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗေဟိ စေဝ ဣတ္ထိကုတ္တဝိလာသေဟိ စ ပုရိသေ[၁] ပလောဘေတွာ အတ္တနော ဝသေ ကတွာ ဝသံ ဥပဂတဘာဝံ ဉတွာ သီလဝိနာသဉ္စေဝ ဓနဝိနာသဉ္စ ပါပနဋ္ဌေန "ယက္ခိနိယော"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ပုဗ္ဗေပိ ဟိ ယက္ခိနိယော ဣတ္ထိကုတ္တေန ဧကံ ပုရိသသတ္ထံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝါဏိဇေ ပလောဘေတွာ အတ္တနော ဝသေ ကတွာ ပုန အညေ ပုရိသေ ဒိသွာ တေ သဗ္ဗေပိ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ဥဘောဟိ ဟနုကပဿေဟိ လောဟိတေန ပဂ္ဃရန္တေန မုခံ ပူရာပေတွာ[၂] ခါဒိံသူ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ သိရီသဝတ္ထု နာမ ယက္ခနဂရံ အဟောသိ၊ တတ္ထ ယက္ခိနိယော ဝသိံသု။ တာ ဘိန္နနာဝါနံ ဝါဏိဇာနံ အာဂတကာလေ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဂါဟာပေတွာ ဒါသိဂဏပရိဝုတာ ဒါရကေ အင်္ကေနာဒါယ ဝါဏိဇေ ဥပသင်္ကမန္တိ။ တေသံ "မနုဿာဝါသံ အာဂတမှာ"တိ သဉ္ဇာနနတ္ထံ တတ္ထ တတ္ထ ကသိဂေါရက္ခာဒီနိ ကရောန္တေ မနုဿေ ဂေါဂဏေ သုနခေတိ ဧဝမာဒီနိ ဒဿေန္တိ၊ ဝါဏိဇာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဣမံ ယာဂုံ ပိဝထ၊ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇထ၊ ခါဒနီယံ ခါဒထာ"တိ ဝဒန္တိ။ ဝါဏိဇာ အဇာနန္တာ တာဟိ ဒိန္နံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ အထ တေသံ ခါဒိတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ပိဝိတွာ

၁-ဝါဏိဇကေ (က) ၂-ပဂ္ဃရန္တေန မုရုမုရာပေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

vissamitakāle paṭisanthāraṁ karonti, "tumhe kattha vāsikā, kuto āgatā, kahaṁ gacchissatha, kena kammena idhāgatatthā"ti pucchanti. "Bhinnanāvā hutvā idhāgatamhā"ti vutte "sādhu ayyā, amhākampi sāmikānaṁ nāvaṁ abhiruhitvā gatānaṁ tīṇi saṁvaccharāni atikkantāni, te matā bhavissanti, tumhepi vāṇijāyeva, mayaṁ tumhākaṁ pādaparicārikā bhavissāmā"ti vatvā te vāṇije itthikuttahāvabhāvavilāsehi[1] palobhetvā yakkhanagaraṁ netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi, te devasaṅkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipanti, attano vasanaṭṭhāne bhinnanāve manusse alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṁ orato Nāgadīpanti evaṁ samuddatīraṁ anusañcaranti. Ayaṁ tāsaṁ dhammatā.

Athekadivasaṁ pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsaṁ nagarasamīpe uttariṁsu. Tā tesaṁ santikaṁ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṁ netvā paṭhamaṁ gahite manusse devasaṅkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jeṭṭhayakkhinī jeṭṭhakavāṇijaṁ, sesā seseti tā pañcasatā yakkhiniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akaṁsu. Atha sā jeṭṭhayakkhinī rattibhāge vāṇije niddaṁ upagate uṭṭhāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṁsaṁ khāditvā āgacchati, sesāpi tatheva karonti. Jeṭṭhayakkhiniyā manussamaṁsaṁ khāditvā āgatakāle sarīraṁ sītalaṁ hoti. Jeṭṭhavāṇijo parigganhanto tassā yakkhinibhāvaṁ ñatvā "imā pañcasatā yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyituṁ vaṭṭatī"ti punadivase pātova mukhadhovanatthāya gantvā sesavāṇijānaṁ ārocesi "imā yakkhiniyo, na manussitthiyo, aññesaṁ bhinnanāvānaṁ āgatakāle te sāmike katvā amhepi khādissanti, etha ito palāyissāmā"ti. Tesu pañcasatesu aḍḍhateyyasatā "na mayaṁ etā vijahituṁ sakkhissāma, tumhe gacchatha, mayaṁ na palāyissāmā"ti āhaṁsu. Jeṭṭhavāṇijo attano vacanakare aḍḍhateyyasate gahetvā tāsaṁ bhīto palāyi.

Tasmiṁ pana kāle bodhisatto valāhakassayoniyaṁ nibbatti, sabbaseto kāḷasīso muñjakeso iddhimā vehāsaṅgamo ahosi.

1. Itthikuttabhāvavilāsehi (I), itthikuttahāsavilāsehi (Syā, Ka)

ဝိဿမိတကာလေ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တိ၊ "တုမှေ ကတ္ထ ဝါသိကာ၊ ကုတော အာဂတာ၊ ကဟံ ဂစ္ဆိဿထ၊ ကေန ကမ္မေန ဣဓာဂတတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆန္တိ။ "ဘိန္နနာဝါ ဟုတွာ ဣဓာဂတမှာ"တိ ဝုတ္တေ "သာဓု အယျာ, အမှာကမ္ပိ သာမိကာနံ နာဝံ အဘိရုဟိတွာ ဂတာနံ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ အတိက္ကန္တာနိ၊ တေ မတာ ဘဝိဿန္တိ၊ တုမှေပိ ဝါဏိဇာယေဝ၊ မယံ တုမှာကံ ပါဒပရိစာရိကာ ဘဝိဿာမာ"တိ ဝတွာ တေ ဝါဏိဇေ ဣတ္ထိကုတ္တဟာဝဘာဝဝိလာသေဟိ[၁] ပလောဘေတွာ ယက္ခနဂရံ နေတွာ သစေ ပဌမဂဟိတာ မနုဿာ အတ္ထိ၊ တေ ဒေဝသင်္ခလိကာယ ဗန္ဓိတွာ ကာရဏဃရေ ပက္ခိပန္တိ၊ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ ဘိန္နနာဝေ မနုဿေ အလဘန္တိယော ပန ပရတော ကလျာဏိံ ဩရတော နာဂဒီပန္တိ ဧဝံ သမုဒ္ဒတီရံ အနုသဉ္စရန္တိ။ အယံ တာသံ ဓမ္မတာ။

အထေကဒိဝသံ ပဉ္စသတာ ဘိန္နနာဝါ ဝါဏိဇာ တာသံ နဂရသမီပေ ဥတ္တရိံသု။ တာ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပလောဘေတွာ ယက္ခနဂရံ နေတွာ ပဌမံ ဂဟိတေ မနုဿေ ဒေဝသင်္ခလိကာယ ဗန္ဓိတွာ ကာရဏဃရေ ပက္ခိပိတွာ ဇေဋ္ဌယက္ခိနီ ဇေဋ္ဌကဝါဏိဇံ, သေသာ သေသေတိ တာ ပဉ္စသတာ ယက္ခိနိယော တေ ပဉ္စသတေ ဝါဏိဇေ အတ္တနော သာမိကေ အကံသု။ အထ သာ ဇေဋ္ဌယက္ခိနီ ရတ္တိဘာဂေ ဝါဏိဇေ နိဒ္ဒံ ဥပဂတေ ဥဋ္ဌာယ ဂန္တွာ ကာရဏဃရေ မနုဿေ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိတွာ အာဂစ္ဆတိ၊ သေသာပိ တထေဝ ကရောန္တိ။ ဇေဋ္ဌယက္ခိနိယာ မနုဿမံသံ ခါဒိတွာ အာဂတကာလေ သရီရံ သီတလံ ဟောတိ။ ဇေဋ္ဌဝါဏိဇော ပရိဂ္ဂဏှန္တော တဿာ ယက္ခိနိဘာဝံ ဉတွာ "ဣမာ ပဉ္စသတာ ယက္ခိနိယော ဘဝိဿန္တိ၊ အမှေဟိ ပလာယိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ မုခဓောဝနတ္ထာယ ဂန္တွာ သေသဝါဏိဇာနံ အာရောစေသိ "ဣမာ ယက္ခိနိယော, န မနုဿိတ္ထိယော၊ အညေသံ ဘိန္နနာဝါနံ အာဂတကာလေ တေ သာမိကေ ကတွာ အမှေပိ ခါဒိဿန္တိ၊ ဧထ ဣတော ပလာယိဿာမာ"တိ။ တေသု ပဉ္စသတေသု အဍ္ဎတေယျသတာ "န မယံ ဧတာ ဝိဇဟိတုံ သက္ခိဿာမ၊ တုမှေ ဂစ္ဆထ၊ မယံ န ပလာယိဿာမာ"တိ အာဟံသု။ ဇေဋ္ဌဝါဏိဇော အတ္တနော ဝစနကရေ အဍ္ဎတေယျသတေ ဂဟေတွာ တာသံ ဘီတော ပလာယိ။

တသ္မိံ ပန ကာလေ ဗောဓိသတ္တော ဝလာဟကဿယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သဗ္ဗ-သေတော ကာဠသီသော မုဉ္ဇကေသော ဣဒ္ဓိမာ ဝေဟာသင်္ဂမော အဟောသိ။

၁-ဣတ္ထိကုတ္တဘာဝဝိလာသေဟိ (ဣ)၊ ဣတ္ထိကုတ္တဟာသဝိလာသေဟိ (သျာ၊ က)

So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṁ gantvā tattha Tambapaṇṇisare[1] pallale sayaṁjātasāliṁ khāditvā gacchati. Evaṁ gacchanto ca “janapadaṁ gantukāmā atthī”ti tikkhattuṁ karuṇāparibhāvitaṁ mānusiṁ vācaṁ bhāsati. Te bodhisattassa vacanaṁ sutvā upasaṅkamitvā añjaliṁ paggayha “sāmi mayaṁ janapadaṁ gamissāmā”ti āhaṁsu. Tena hi mayhaṁ piṭṭhiṁ abhiruhathāti. Appekacce abhiruhiṁsu, tesu ekacce vāladhiṁ gaṇhiṁsu, ekacce añjaliṁ paggahetvā aṭṭhaṁsuyeva. Bodhisatto antamaso añjaliṁ paggahetvā ṭhite sabbepi te aḍḍhateyyasate vāṇije attano ānubhāvena janapadaṁ netvā sakasakaṭṭhānesu patiṭṭhapetvā attano vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo aññesaṁ āgatakāle tattha ohīnake aḍḍhateyyasate manusse vadhitvā khādiṁsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā “bhikkhave yathā te yakkhinīnaṁ vasaṁ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṁ pattā, Valāhakassarājassa vacanakarā vāṇijā sakasakaṭṭhānesu patiṭṭhitā, evameva Buddhānaṁ ovādaṁ akarontā bhikkhūpi bhikkhuniyopi upāsakāpi upāsikāyopi catūsu apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādīsu mahādukkhaṁ pāpuṇanti. Ovādakarā pana tisso kulasampattiyo ca cha kāmasagge vīsati brahmaloketi imāni ca ṭhānāni patvā amatamahānibbānaṁ sacchikatvā mahantaṁ sukhaṁ anubhavantī”ti vatvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

91. “Ye na kāhanti ovādaṁ, narā Buddhena desitaṁ.
Byasanaṁ te gamissanti, rakkhasīhiva vāṇijā.

92. Ye ca kāhanti ovādaṁ, narā Buddhena desitaṁ.
Sotthiṁ pāraṁ gamissanti, valāheneva vāṇijā”ti.

Tattha **ye na kāhantī**ti ye na karissanti. **Byasanaṁ te gamissantī**ti te mahāvināsaṁ pāpuṇissanti. **Rakkhasīhiva vāṇijā**ti rakkhasīhi palobhitavāṇijā viya. **Sotthiṁ pāraṁ gamissantī**ti anantarāyena nibbānaṁ pāpuṇissanti. **Valāheneva vāṇijā**ti valāheneva[2]

1. Tambapaṇṇitale (Ka) 2. Vālāheneva (Sī)

သော ဟိမဝန္တတော အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပံ ဂန္တွာ တတ္ထ တမ္ဗပဏ္ဏိသရေ[၁] ပလ္လလေ သယံဇာတသာလိံ ခါဒိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ ဂစ္ဆန္တော စ “ဇနပဒံ ဂန္တုကာမာ အတ္ထီ”တိ တိက္ခတ္တုံ ကရုဏာပရိဘာဝိတံ မာနုသိံ ဝါစံ ဘာသတိ။ တေ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဥပသင်္ကမိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ “သာမိ မယံ ဇနပဒံ ဂမိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ တေန ဟိ မယှံ ပိဋ္ဌိံ အဘိရုဟထာတိ။ အပ္ပေကစ္စေ အဘိရုဟိံသု၊ တေသု ဧကစ္စေ ဝါလဓိံ ဂဏှိံသု၊ ဧကစ္စေ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ အဋ္ဌံသုယေဝ။ ဗောဓိသတ္တော အန္တမသော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ ဌိတေ သဗ္ဗေပိ တေ အဍ္ဎတေယျသတေ ဝါဏိဇေ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဇနပဒံ နေတွာ သကသကဋ္ဌာနေသု ပတိဋ္ဌပေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ တာပိ ခေါ ယက္ခိနိယော အညေသံ အာဂတကာလေ တတ္ထ ဩဟီနကေ အဍ္ဎတေယျသတေ မနုဿေ ဝဓိတွာ ခါဒိံသု။

သတ္ထာ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ဘိက္ခဝေ ယထာ တေ ယက္ခိနီနံ ဝသံ ဂတာ ဝါဏိဇာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ၊ ဝလာဟကဿရာဇဿ ဝစနကရာ ဝါဏိဇာ သကသကဋ္ဌာနေသု ပတိဋ္ဌိတာ၊ ဧဝမေဝ ဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒံ အကရောန္တာ ဘိက္ခူပိ ဘိက္ခုနိယောပိ ဥပါသကာပိ ဥပါသိကာယောပိ စတူသု အပါယေသု ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနကမ္မကရဏဋ္ဌာနာဒီသု မဟာဒုက္ခံ ပါပုဏန္တိ။ ဩဝါဒကရာ ပန တိဿော ကုလသမ္ပတ္တိယော စ ဆ ကာမသဂ္ဂေ ဝီသတိ ဗြဟ္မလောကေတိ ဣမာနိ စ ဌာနာနိ ပတွာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကတွာ မဟန္တံ သုခံ အနုဘဝန္တီ”တိ ဝတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၉၁။ “ယေ န ကာဟန္တိ ဩဝါဒံ၊ နရာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတံ။
ဗျသနံ တေ ဂမိဿန္တိ၊ ရက္ခသီဟိဝ ဝါဏိဇာ။

၉၂။ ယေ စ ကာဟန္တိ ဩဝါဒံ၊ နရာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတံ။
သောတ္ထိံ ပါရံ ဂမိဿန္တိ၊ ဝလာဟေနေဝ ဝါဏိဇာ”တိ။

တတ္ထ **ယေ န ကာဟန္တီ**တိ ယေ န ကရိဿန္တိ။ **ဗျသနံ တေ ဂမိဿန္တီ**တိ တေ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏိဿန္တိ။ **ရက္ခသီဟိဝ ဝါဏိဇာ**တိ ရက္ခသီဟိ ပလောဘိတဝါဏိဇာ ဝိယ။ **သောတ္ထိံ ပါရံ ဂမိဿန္တီ**တိ အနန္တရာယေန နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏိဿန္တိ။ **ဝလာဟေနေဝ ဝါဏိဇာ**တိ ဝလာဟေနေဝ[၂]

၁-တမ္ဗပဏ္ဏိတလေ (က) ၂-ဝါလာဟေနေဝ (သီ)

"āgacchathā"ti vuttā tassa vacanakarā vāṇijā viya. Yathā hi te samuddapāraṁ gantvā sakasakaṭṭhānaṁ agamaṁsu, evaṁ Buddhānaṁ ovādakarā saṁsārapāraṁ nibbānaṁ gacchantīti amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṁ gaṇhi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpattiphalasakadāgāmiphala-anāgāmiphala-arahattaphalāni pāpuṇiṁsu. Tadā valāhakassarājassa vacanakarā aḍḍhateyyasatā vāṇijā Buddhaparisā ahesuṁ, Valāhakassarājā pana ahameva ahosinti.

Valāhakassajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Mittāmittajātakavaṇṇanā (197)

Na naṁ umhayate disvāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Aññataro bhikkhu "mayā gahite mayhaṁ upajjhāyo na kujjhissatī"ti upajjhāyena ṭhapitaṁ vissāsena ekaṁ vatthakhaṇḍaṁ gahetvā upāhanatthavikaṁ katvā pacchā upajjhāyaṁ āpucchi. Atha taṁ upajjhāyo "kiṁkāraṇā gaṇhī"ti vatvā "mayā gahite na kujjhissatīti tumhākaṁ vissāsenā"ti vutte "ko mayā saddhiṁ tuyhaṁ vissāso nāmā"ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūsu pākaṭā jātā. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso asuko kira daharo upajjhāyassa vissāsena vatthakhaṇḍaṁ gahetvā upāhanatthavikaṁ akāsi. Atha naṁ upajjhāyo 'ko mayā saddhiṁ tuyhaṁ vissāso nāmā'ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā paharī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idānevesa bhikkhu attano saddhivihārikena saddhiṁ avissāsiko, pubbepi avissāsikoyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā

"အာဂစ္ဆထာ"တိ ဝုတ္တာ တဿ ဝစနကရာ ဝါဏိဇာ ဝိယ။ ယထာ ဟိ တေ သမုဒ္ဒပါရံ ဂန္တွာ သကသကဋ္ဌာနံ အဂမံသု၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒကရာ သံသာရပါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အမတမဟာနိဗ္ဗာနေန ဓမ္မဒေသနာယ ကူဋံ ဂဏှိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလသကဒါဂါမိဖလအနာဂါမိဖလ-အရဟတ္တဖလာနိ ပါပုဏိံသု။ တဒါ ဝလာဟကဿရာဇဿ ဝစနကရာ အဍ္ဎ-တေယျသတာ ဝါဏိဇာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ ဝလာဟကဿရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဝလာဟကဿဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-မိတ္တာမိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၇)

န နံ ဥမှယတေ ဒိသွာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အညတရော ဘိက္ခု "မယာ ဂဟိတေ မယှံ ဥပဇ္ဈာယော န ကုဇ္ဈိဿတီ"တိ ဥပဇ္ဈာယေန ဌပိတံ ဝိဿာသေန ဧကံ ဝတ္ထ-ခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဥပါဟနတ္ထဝိကံ ကတွာ ပစ္ဆာ ဥပဇ္ဈာယံ အာပုစ္ဆိ။ အထ တံ ဥပဇ္ဈာယော "ကိံကာရဏာ ဂဏှီ"တိ ဝတွာ "မယာ ဂဟိတေ န ကုဇ္ဈိဿ-တီတိ တုမှာကံ ဝိဿာသေနာ"တိ ဝုတ္တေ "ကော မယာ သဒ္ဓိံ တုယှံ ဝိဿာသော နာမာ"တိ ဝတွာ ကုဒ္ဓေါ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပဟရိ။ တဿ သာ ကိရိယာ ဘိက္ခူသု ပါကဋာ ဇာတာ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အသုကော ကိရ ဒဟရော ဥပဇ္ဈာယဿ ဝိဿာသေန ဝတ္ထခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဥပါဟနတ္ထဝိကံ အကာသိ။ အထ နံ ဥပဇ္ဈာယော 'ကော မယာ သဒ္ဓိံ တုယှံ ဝိဿာသော နာမာ'တိ ဝတွာ ကုဒ္ဓေါ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပဟရီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ ဘိက္ခု အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကေန သဒ္ဓိံ အဝိဿာသိကော၊ ပုဗ္ဗေပိ အဝိဿာသိကောယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ

abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā gaṇasatthā hutvā Himavantapadese vāsaṁ kappesi. Tasmiṁ isigaṇe eko tāpaso bodhisattassa vacanaṁ akatvā ekaṁ matamātikaṁ hatthipotakaṁ paṭijaggi. Atha naṁ so vuddhippatto māretvā araññaṁ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṁ katvā isigaṇo bodhisattaṁ parivāretvā "bhante kena nu kho kāraṇena mittabhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun"ti pucchi. Bodhisatto "iminā ca iminā ca kāraṇenā"ti ācikkhanto imā gāthā avoca—

93. "Na naṁ umhayate disvā, na ca naṁ paṭinandati.
Cakkhūni cassa na dadāti, paṭilomañca vattati.

94. Ete bhavanti ākārā, amittasmiṁ patiṭṭhitā.
Yehi amittaṁ jāneyya, disvā sutvā ca paṇḍito"ti.

Tattha **na naṁ umhayate disvā**ti yo hi yassa amitto hoti, so taṁ puggalaṁ disvā na umhayate, hasitaṁ na karoti, pahaṭṭhākāraṁ na dasseti. **Na ca naṁ paṭinandatī**ti tassa vacanaṁ sutvāpi taṁ puggalaṁ na paṭinandati, sādhu subhāsitanti na cānumodati. **Cakkhūni cassa na dadātī**ti cakkhunā cakkhuṁ āhacca paṭimukho hutvā na oloketi, aññato cakkhūni harati. **Paṭilomañca vattatī**ti tassa kāyakammampi vacīkammampi na roceti, paṭilomagāhaṁ gaṇhāti paccanīkagāhaṁ. **Ākārā**ti kāraṇāni. **Yehi amitta**nti yehi kāraṇehi tāni kāraṇāni disvā sutvā ca paṇḍito puggalo "ayaṁ me amitto"ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo jānitabboti.

Evaṁ bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā hatthiposakatāpaso saddhivihāriko ahosi, hatthī upajjhāyo, isigaṇo[1] Buddhaparisā, gaṇasatthā pana ahameva ahosin"ti.

Mittāmittajātakavaṇṇanā sattamā.

1. Hatthigaṇā (Ka)

အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဂဏသတ္ထာ ဟုတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တသ္မိံ ဣသိဂဏေ ဧကော တာပသော ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ အကတွာ ဧကံ မတမာတိကံ ဟတ္ထိပေါတကံ ပဋိဇဂ္ဂိ။ အထ နံ သော ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တော မာရေတွာ အရညံ ပါဝိသိ။ တဿ သရီရကိစ္စံ ကတွာ ဣသိဂဏော ဗောဓိသတ္တံ ပရိဝါရေတွာ "ဘန္တေ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန မိတ္တဘာဝေါ ဝါ အမိတ္တဘာဝေါ ဝါ သက္ကာ ဇာနိတု"န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော "ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေနာ"တိ အာစိက္ခန္တော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၉၃။ "န နံ ဥမှယတေ ဒိသွာ၊ န စ နံ ပဋိနန္ဒတိ။
စက္ခူနိ စဿ န ဒဒါတိ၊ ပဋိလောမဉ္စ ဝတ္တတိ။

၉၄။ ဧတေ ဘဝန္တိ အာကာရာ၊ အမိတ္တသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတာ။
ယေဟိ အမိတ္တံ ဇာနေယျ၊ ဒိသွာ သုတွာ စ ပဏ္ဍိတော"တိ။

တတ္ထ **န နံ ဥမှယတေ ဒိသွာ**တိ ယော ဟိ ယဿ အမိတ္တော ဟောတိ၊ သော တံ ပုဂ္ဂလံ ဒိသွာ န ဥမှယတေ, ဟသိတံ န ကရောတိ၊ ပဟဋ္ဌာကာရံ န ဒဿေတိ။ **န စ နံ ပဋိနန္ဒတီ**တိ တဿ ဝစနံ သုတွာပိ တံ ပုဂ္ဂလံ န ပဋိနန္ဒတိ၊ သာဓု သုဘာသိတန္တိ န စာနုမောဒတိ။ **စက္ခူနိ စဿ န ဒဒါတီ**တိ စက္ခုနာ စက္ခုံ အာဟစ္စ ပဋိမုခေါ ဟုတွာ န ဩလောကေတိ၊ အညတော စက္ခူနိ ဟရတိ။ **ပဋိလောမဉ္စ ဝတ္တတီ**တိ တဿ ကာယကမ္မမ္ပိ ဝစီကမ္မမ္ပိ န ရောစေတိ၊ ပဋိလောမဂါဟံ ဂဏှာတိ ပစ္စနီကဂါဟံ။ **အာကာရာ**တိ ကာရဏာနိ။ **ယေဟိ အမိတ္တ**န္တိ ယေဟိ ကာရဏေဟိ တာနိ ကာရဏာနိ ဒိသွာ သုတွာ စ ပဏ္ဍိတော ပုဂ္ဂလော "အယံ မေ အမိတ္တော"တိ ဇာနေယျ၊ တတော ဝိပရီတေဟိ ပန မိတ္တဘာဝေါ ဇာနိတဗ္ဗောတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော မိတ္တာမိတ္တဘာဝကာရဏာနိ အာစိက္ခိတွာ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဟတ္ထိပေါသကတာပသော သဒ္ဓိဝိဟာရိကော အဟောသိ၊ ဟတ္ထီ ဥပဇ္ဈာယော၊ ဣသိဂဏော[၁] ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

မိတ္တာမိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-ဟတ္ထိဂဏာ (က)

8. Rādhajātakavaṇṇanā (198)

Pavāsā āgato tātāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Sattharā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito"ti puṭṭho "saccaṁ bhante"ti vatvā "kiṁkāraṇā"ti vutte "ekaṁ alaṅkata-itthiṁ disvā kilesavasenā"ti āha. Atha naṁ Satthā "mātugāmo nāma bhikkhu na sakkā rakkhituṁ, pubbepi dovārike ṭhapetvā rakkhantāpi rakkhituṁ na sakkhiṁsu, kiṁ te itthiyā, laddhāpi sā rakkhituṁ na sakkā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto suvayoniyaṁ nibbatti, "Rādho"tissa nāmaṁ, kaniṭṭhabhātā panassa Poṭṭhapādo nāma. Te ubhopi taruṇakāleyeva eko luddako gahetvā Bārāṇasiyaṁ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi, brāhmaṇo te puttaṭṭhāne ṭhapetvā paṭijaggi. Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā[1] dussīlā. So vohārakaraṇatthāya gacchanto te suvapotake āmantetvā "tātā ahaṁ vohārakaraṇatthāya gacchāmi, kāle vā vikāle vā tumhākaṁ mātu karaṇakammaṁ olokeyyātha, aññassa purisassa gamanabhāvaṁ vā agamanabhāvaṁ vā jāneyyāthā"ti brāhmaṇiṁ suvapotakānaṁ paṭicchāpetvā agamāsi. Sā tassa nikkhantakālato paṭṭhāya anācāraṁ cari, rattimpi divāpi āgacchantānañca gacchantānañca pamāṇaṁ natthi.

Taṁ disvā Poṭṭhapādo Rādhaṁ pucchi "brāhmaṇo imaṁ brāhmaṇiṁ amhākaṁ niyyādetvā gato, ayañca pāpakammaṁ karoti, vadāmi nan"ti. Rādho "mā vadāhī"ti āha. So tassa vacanaṁ aggahetvā "amma kiṁkāraṇā pāpakammaṁ karosī"ti āha. Sā taṁ māretukāmā hutvā "tāta tvaṁ nāma mayhaṁ putto, ito paṭṭhāya na karissāmi, ehi tāta tāvā"ti piyāyamānā viya pakkositvā āgataṁ gahetvā "tvaṁ maṁ ovadasi, attano pamāṇaṁ na jānāsī"ti gīvaṁ parivattetvā māretvā uddhanantaresu pakkhipi. Brāhmaṇo āgantvā vissamitvā bodhisattaṁ "kiṁ tāta Rādha mātā te anācāraṁ karoti, na karotī"ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

1. Arakkhiyā (Sī), arakkhikā (Syā)

၈-ရာဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၈)

ပဝါသာ အာဂတော တာတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သတ္ထာရာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော"တိ ပုဋ္ဌော "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝတွာ "ကိံကာရဏာ"တိ ဝုတ္တေ "ဧကံ အလင်္ကတဣတ္ထိံ ဒိသွာ ကိလေသဝသေနာ"တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ "မာတုဂါမော နာမ ဘိက္ခု န သက္ကာ ရက္ခိတုံ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒေါဝါရိကေ ဌပေတွာ ရက္ခန္တာပိ ရက္ခိတုံ န သက္ခိံသု၊ ကိံ တေ ဣတ္ထိယာ၊ လဒ္ဓါပိ သာ ရက္ခိတုံ န သက္ကာ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သုဝယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ "ရာဓော"တိဿ နာမံ၊ ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ ပေါဋ္ဌပါဒေါ နာမ။ တေ ဥဘောပိ တရုဏကာလေယေဝ ဧကော လုဒ္ဒကော ဂဟေတွာ ဗာရာဏသိယံ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ အဒါသိ၊ ဗြာဟ္မဏော တေ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိ။ ဗြာဟ္မဏဿ ပန ဗြာဟ္မဏီ အရက္ခိတာ[၁] ဒုဿီလာ။ သော ဝေါဟာရကရဏတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တော တေ သုဝပေါတကေ အာမန္တေတွာ "တာတာ အဟံ ဝေါဟာရကရဏတ္ထာယ ဂစ္ဆာမိ၊ ကာလေ ဝါ ဝိကာလေ ဝါ တုမှာကံ မာတု ကရဏကမ္မံ ဩလောကေယျာထ၊ အညဿ ပုရိသဿ ဂမနဘာဝံ ဝါ အဂမနဘာဝံ ဝါ ဇာနေယျာထာ"တိ ဗြာဟ္မဏိံ သုဝပေါတကာနံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ အဂမာသိ။ သာ တဿ နိက္ခန္တကာလတော ပဋ္ဌာယ အနာစာရံ စရိ၊ ရတ္တိမ္ပိ ဒိဝါပိ အာဂစ္ဆန္တာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တာနဉ္စ ပမာဏံ နတ္ထိ။

တံ ဒိသွာ ပေါဋ္ဌပါဒေါ ရာဓံ ပုစ္ဆိ "ဗြာဟ္မဏော ဣမံ ဗြာဟ္မဏိံ အမှာကံ နိယျာဒေတွာ ဂတော၊ အယဉ္စ ပါပကမ္မံ ကရောတိ၊ ဝဒါမိ န"န္တိ။ ရာဓော "မာ ဝဒါဟီ"တိ အာဟ။ သော တဿ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ "အမ္မ ကိံကာရဏာ ပါပကမ္မံ ကရောသီ"တိ အာဟ။ သာ တံ မာရေတုကာမာ ဟုတွာ "တာတ တွံ နာမ မယှံ ပုတ္တော၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ န ကရိဿာမိ၊ ဧဟိ တာတ တာဝါ"တိ ပိယာယမာနာ ဝိယ ပက္ကောသိတွာ အာဂတံ ဂဟေတွာ "တွံ မံ ဩဝဒသိ၊ အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာသီ"တိ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတွာ မာရေတွာ ဥဒ္ဓနန္တရေသု ပက္ခိပိ။ ဗြာဟ္မဏော အာဂန္တွာ ဝိဿမိတွာ ဗောဓိသတ္တံ "ကိံ တာတ ရာဓ မာတာ တေ အနာစာရံ ကရောတိ, န ကရောတီ"တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁-အရက္ခိယာ (သီ)၊ အရက္ခိကာ (သျာ)

95. “Pavāsā āgato tāta, idāni nacirāgato.
Kaccinnu tāta te mātā, na aññamupasevatī”ti.

Tassattho—ahaṁ tāta Rādha pavāsā āgato, so camhi idāneva āgato nacirāgato, tena pavattiṁ ajānanto taṁ pucchāmi “kacci nu te tāta mātā aññaṁ purisaṁ na upasevatī”ti.

Rādho “tāta paṇḍitā nāma bhūtaṁ vā abhūtaṁ vā aniyyānikaṁ nāma na kathesun”ti ñāpento dutiyaṁ gāthamāha—

96. “Na kho panetaṁ subhaṇaṁ, giraṁ saccupasaṁhitaṁ.
Sayetha Poṭṭhapādova, mummure upakūthito”ti[1].

Tattha **giran**ti vacanaṁ. Tañhi yathā idāni girā, evaṁ tadā “giran”ti vuccati, so suvapotako liṅgaṁ anādiyitvā evamāha. Ayaṁ panettha attho—tāta paṇḍitena nāma saccupasaṁhitaṁ yathābhūtaṁ atthayuttaṁ sabhāvavacanampi aniyyānikaṁ na subhaṇaṁ. Aniyyānikañca saccaṁ bhaṇanto **sayetha Poṭṭhapādova, mummure upakūthito**[2], yathā Poṭṭhapādo kukkuḷe jhāmo sayati, evaṁ sayeyyāti. “Upakūdhito”tipi[3] pāṭho, ayamevattho.

Evaṁ bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṁ desetvā “mayāpi imasmiṁ ṭhāne vasituṁ na sakkā”ti brāhmaṇaṁ āpucchitvā araññameva pāvisi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā Poṭṭhapādo Ānando ahosi, Rādho pana ahameva ahosinti.

Rādhajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

1. Upakūsitoti (Sī, Syā, I) 2. Upakūsito (Sī, Syā, I)
3. Upakūjitotipi (Sī, I), upakuṭṭhitotipi (Syā)

၉၅။ “ပဝါသာ အာဂတော တာတ၊ ဣဒါနိ နစိရာဂတော။
ကစ္စိန္နု တာတ တေ မာတာ၊ န အညမုပသေဝတီ”တိ။

တဿတ္ထော—အဟံ တာတ ရာဓ ပဝါသာ အာဂတော၊ သော စမှိ ဣဒါနေဝ အာဂတော နစိရာဂတော၊ တေန ပဝတ္တိံ အဇာနန္တော တံ ပုစ္ဆာမိ “ကစ္စိ နု တေ တာတ မာတာ အညံ ပုရိသံ န ဥပသေဝတီ”တိ။

ရာဓော “တာတ ပဏ္ဍိတာ နာမ ဘူတံ ဝါ အဘူတံ ဝါ အနိယျာနိကံ နာမ န ကထေသု”န္တိ ဉာပေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၉၆။ “န ခေါ ပနေတံ သုဘဏံ၊ ဂိရံ သစ္စုပသံဟိတံ။
သယေထ ပေါဋ္ဌပါဒေါဝ၊ မုမ္မုရေ ဥပကူထိတော”တိ[၁]။

တတ္ထ **ဂိရ**န္တိ ဝစနံ။ တဉ္ဟိ ယထာ ဣဒါနိ ဂိရာ၊ ဧဝံ တဒါ “ဂိရ”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ သော သုဝပေါတကော လိင်္ဂံ အနာဒိယိတွာ ဧဝမာဟ။ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော—တာတ ပဏ္ဍိတေန နာမ သစ္စုပသံဟိတံ ယထာဘူတံ အတ္ထယုတ္တံ သဘာဝဝစနမ္ပိ အနိယျာနိကံ န သုဘဏံ။ အနိယျာနိကဉ္စ သစ္စံ ဘဏန္တော **သယေထ ပေါဋ္ဌပါဒေါဝ၊ မုမ္မုရေ ဥပကူထိတော**[၂]၊ ယထာ ပေါဋ္ဌပါဒေါ ကုက္ကုဠေ ဈာမော သယတိ၊ ဧဝံ သယေယျာတိ။ ‘‘ဥပကူဓိတော’’တိပိ[၃] ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ “မယာပိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတုံ န သက္ကာ”တိ ဗြာဟ္မဏံ အာပုစ္ဆိတွာ အရညမေဝ ပါဝိသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ပေါဋ္ဌပါဒေါ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ရာဓော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ရာဓဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၁-ဥပကူသိတောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဥပကူသိတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-ဥပကူဇိတောတိပိ (သီ၊ ဣ)၊ ဥပကုဋ္ဌိတောတိပိ (သျာ)

9. Gahapatijātakavaṇṇanā (199)

Ubhayaṁ me na khamatīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitameva bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Kathento ca “mātugāmo nāma arakkhito, pāpakammaṁ katvā yena kenaci upāyena sāmikaṁ vañcetiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe gahapatikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ gaṇhi. Tassa bhariyā dussīlā gāmabhojakena saddhiṁ anācāraṁ carati. Bodhisatto taṁ ñatvā pariggaṇhanto carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhaṭesu chātakaṁ ahosi, sassānaṁ gabbhagahaṇakālo jāto. Sakalagāmavāsino “ito māsadvayena sassāni uddharitvā vīhiṁ dassāmā”ti ekato hutvā gāmabhojakassa hatthato ekaṁ jaragoṇaṁ gahetvā maṁsaṁ khādiṁsu.

Athekadivasaṁ gāmabhojako khaṇaṁ oloketvā bodhisattassa bahigatavelāyaṁ gehaṁ pāvisi. Tesaṁ sukhanipannakkhaṇeyeva bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhimukho pāyāsi. Sā itthī gāmadvārābhimukhī taṁ disvā “ko nu kho eso”ti ummāreṭhatvā olokentī “soyevā”ti ñatvā gāmabhojakassa ācikkhi, gāmabhojako bhīto pakampi. Atha naṁ sā “mā bhāyi, attheko upāyo, amhehi tava hatthato goṇamaṁsaṁ khāditaṁ, tvaṁ maṁsamūlaṁ sodhento viya hohi, ahaṁ koṭṭhaṁ āruyha koṭṭhadvāre ṭhatvā ‘vīhi natthī’ti vakkhāmi. Tvaṁ gehamajjhe ṭhatvā ‘amhākaṁ ghare dārakā chātā, maṁsamūlaṁ me dehī’ti punappunaṁ codeyyāsī”ti vatvā koṭṭhaṁ āruyha koṭṭhadvāre nisīdi. Itaro gehamajjhe ṭhatvā “maṁsamūlaṁ dehī”ti vadati. Sā koṭṭhadvāre nisinnā “koṭṭhe vīhi natthi, sasse uddharante dassāmi gacchāhī”ti āha.

Bodhisatto gehaṁ pavisitvā tesaṁ kiriyaṁ disvā “imāya pāpāya kata-upāyo esa bhavissatī”ti ñatvā gāmabhojakaṁ āmantetvā “bho gāmabhojaka amhe tava jaragoṇassa maṁsaṁ khādantā ‘ito māsadvayena vīhiṁ dassāmā’ti khādimha, tvaṁ aḍḍhamāsampi anatikkamitvā

၉-ဂဟပတိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉၉)

ဥဘယံ မေ န ခမတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတမေဝ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကထေန္တော စ “မာတုဂါမော နာမ အရက္ခိတော၊ ပါပကမ္မံ ကတွာ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန သာမိကံ ဝဉ္စေတိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဂဟပတိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဃရာဝါသံ ဂဏှိ။ တဿ ဘရိယာ ဒုဿီလာ ဂါမဘောဇကေန သဒ္ဓိံ အနာစာရံ စရတိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဉတွာ ပရိဂ္ဂဏှန္တော စရတိ။ တဒါ ပန အန္တောဝဿေ ဗီဇေသု နီဟဋေသု ဆာတကံ အဟောသိ၊ သဿာနံ ဂဗ္ဘဂဟဏကာလော ဇာတော။ သကလဂါမဝါသိနော “ဣတော မာသဒွယေန သဿာနိ ဥဒ္ဓရိတွာ ဝီဟိံ ဒဿာမာ”တိ ဧကတော ဟုတွာ ဂါမဘောဇကဿ ဟတ္ထတော ဧကံ ဇရဂေါဏံ ဂဟေတွာ မံသံ ခါဒိံသု။

အထေကဒိဝသံ ဂါမဘောဇကော ခဏံ ဩလောကေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဗဟိဂတဝေလာယံ ဂေဟံ ပါဝိသိ။ တေသံ သုခနိပန္နက္ခဏေယေဝ ဗောဓိသတ္တော ဂါမဒွါရေန ပဝိသိတွာ ဂေဟာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ သာ ဣတ္ထီ ဂါမဒွါရာဘိမုခီ တံ ဒိသွာ “ကော နု ခေါ ဧသော”တိ ဥမ္မာရေဌတွာ ဩလောကေန္တီ “သောယေဝါ”တိ ဉတွာ ဂါမဘောဇကဿ အာစိက္ခိ၊ ဂါမဘောဇကော ဘီတော ပကမ္ပိ။ အထ နံ သာ “မာ ဘာယိ၊ အတ္ထေကော ဥပါယော၊ အမှေဟိ တဝ ဟတ္ထတော ဂေါဏမံသံ ခါဒိတံ၊ တွံ မံသမူလံ သောဓေန္တော ဝိယ ဟောဟိ၊ အဟံ ကောဋ္ဌံ အာရုယှ ကောဋ္ဌဒွါရေ ဌတွာ ‘ဝီဟိ နတ္ထီ’တိ ဝက္ခာမိ။ တွံ ဂေဟမဇ္ဈေ ဌတွာ ‘အမှာကံ ဃရေ ဒါရကာ ဆာတာ၊ မံသမူလံ မေ ဒေဟီ’တိ ပုနပ္ပုနံ စောဒေယျာသီ”တိ ဝတွာ ကောဋ္ဌံ အာရုယှ ကောဋ္ဌဒွါရေ နိသီဒိ။ ဣတရော ဂေဟမဇ္ဈေ ဌတွာ “မံသမူလံ ဒေဟီ”တိ ဝဒတိ။ သာ ကောဋ္ဌဒွါရေ နိသိန္နာ “ကောဋ္ဌေ ဝီဟိ နတ္ထိ၊ သဿေ ဥဒ္ဓရန္တေ ဒဿာမိ ဂစ္ဆာဟီ”တိ အာဟ။

ဗောဓိသတ္တော ဂေဟံ ပဝိသိတွာ တေသံ ကိရိယံ ဒိသွာ “ဣမာယ ပါပါယ ကတဥပါယော ဧသ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ ဂါမဘောဇကံ အာမန္တေတွာ “ဘော ဂါမဘောဇက အမှေ တဝ ဇရဂေါဏဿ မံသံ ခါဒန္တာ ‘ဣတော မာသဒွယေန ဝီဟိံ ဒဿာမာ’တိ ခါဒိမှ၊ တွံ အဍ္ဎမာသမ္ပိ အနတိက္ကမိတွာ

idāneva kasmā āharāpesi, na tvaṁ iminā kāraṇena āgato, aññena kāraṇena āgato bhavissasi, mayhaṁ tava kiriyā na ruccati, ayampi anācārā pāpadhammā koṭṭhe vīhīnaṁ abhāvaṁ jānāti, sā dāni koṭṭhaṁ āruyha 'vīhi natthī'ti vadati, tvampi 'dehī'ti vadasi, ubhinnampi vo karaṇaṁ[1] mayhaṁ na ruccatī"ti etamatthaṁ pakāsento imā gāthā avoca—

97. "Ubhayaṁ me na khamati, ubhayaṁ me na ruccati.
Yācāyaṁ koṭṭhamotiṇṇā, nadassaṁ[2] iti bhāsati.

98. Taṁ taṁ gāmapati brūmi, kadare appasmi jīvite.
Dve māse saṅgaraṁ katvā, maṁsaṁ jaraggavaṁ kisaṁ.
Appattakāle codesi, tampi mayhaṁ na ruccatī"ti.

Tattha **taṁ taṁ gāmapati brūmī**ti ambho gāmajeṭṭhaka tena kāraṇena taṁ vadāmi. **Kadare appasmi jīvite**ti amhākaṁ jīvitaṁ nāma kadarañceva thaddhaṁ lūkhaṁ kasiraṁ appañca mandaṁ parittaṁ, tasmiṁ no evarūpe jīvite vattamāne. **Dve māse saṅgaraṁ katvā, maṁsaṁ jaraggavaṁ kisan**ti amhākaṁ maṁsaṁ gaṇhantānaṁ jaraggavaṁ kisaṁ dubbalaṁ jaragoṇaṁ dadamāno tvaṁ "dvīhi māsehi mūlaṁ dātabban"ti evaṁ dve māse saṅgaraṁ paricchedaṁ katvā. **Appattakāle codesī**ti tasmiṁ kāle asampatte antarāva codesi. **Tampi mayhaṁ na ruccatī**ti yā cāyaṁ pāpadhammā dussīlā antokoṭṭhe vīhīnaṁ natthibhāvaṁ jānamānāva ajānantī viya hutvā koṭṭhamotiṇṇā koṭṭhadvāre ṭhatvā na dassaṁ iti bhāsati, yañca tvaṁ akāle codesi, tampīti idaṁ ubhayampi mama neva khamati na ruccatīti.

Evaṁ so kathentova gāmabhojakaṁ cūḷāya gahetvā kaḍḍhitvā gehamajjhe pātetvā[3] "gāmabhojakomhīti parassa rakkhitagopitabhaṇḍe aparajjhasī"ti-ādīhi paribhāsitvā pothetvā dubbalaṁ katvā gīvāya gahetvā gehā nikkaḍḍhitvā tampi duṭṭha-itthiṁ kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā "sace puna evarūpaṁ karosi, jānissasī"ti santajjesi. Tato paṭṭhāya gāmabhojako taṁ gehaṁ oloketumpi na visahi, sāpi pāpā puna manasāpi aticarituṁ nāsakkhi.

1. Kāraṇaṁ (Sī, Syā, I) 2. Nāddasaṁ (Ka) 3. Pothetvā (Ka)

ဣဒါနေဝ ကသ္မာ အာဟရာပေသိ၊ န တွံ ဣမိနာ ကာရဏေန အာဂတော၊ အညေန ကာရဏေန အာဂတော ဘဝိဿသိ၊ မယှံ တဝ ကိရိယာ န ရုစ္စတိ၊ အယမ္ပိ အနာစာရာ ပါပဓမ္မာ ကောဋ္ဌေ ဝီဟီနံ အဘာဝံ ဇာနာတိ၊ သာ ဒါနိ ကောဋ္ဌံ အာရုယှ 'ဝီဟိ နတ္ထီ'တိ ဝဒတိ၊ တွမ္ပိ 'ဒေဟီ'တိ ဝဒသိ၊ ဥဘိန္နမ္ပိ ဝေါ ကရဏံ[1] မယှံ န ရုစ္စတီ"တိ ဧတမတ္ထံ ပကာသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၉၇။ "ဥဘယံ မေ န ခမတိ၊ ဥဘယံ မေ န ရုစ္စတိ။
ယာစာယံ ကောဋ္ဌမောတိဏ္ဏာ၊ နဒဿံ[2] ဣတိ ဘာသတိ။

၉၈။ တံ တံ ဂါမပတိ ဗြူမိ၊ ကဒရေ အပ္ပသ္မိ ဇီဝိတေ။
ဒွေ မာသေ သင်္ဂရံ ကတွာ၊ မံသံ ဇရဂ္ဂဝံ ကိသံ။
အပ္ပတ္တကာလေ စောဒေသိ၊ တမ္ပိ မယှံ န ရုစ္စတီ"တိ။

တတ္ထ **တံ တံ ဂါမပတိ ဗြူမီ**တိ အမ္ဘော ဂါမဇေဋ္ဌက တေန ကာရဏေန တံ ဝဒါမိ။ **ကဒရေ အပ္ပသ္မိ ဇီဝိတေ**တိ အမှာကံ ဇီဝိတံ နာမ ကဒရဉ္စေဝ ထဒ္ဓံ လူခံ ကသိရံ အပ္ပဉ္စ မန္ဒံ ပရိတ္တံ၊ တသ္မိံ နော ဧဝရူပေ ဇီဝိတေ ဝတ္တမာနေ။ **ဒွေ မာသေ သင်္ဂရံ ကတွာ၊ မံသံ ဇရဂ္ဂဝံ ကိသ**န္တိ အမှာကံ မံသံ ဂဏှန္တာနံ ဇရဂ္ဂဝံ ကိသံ ဒုဗ္ဗလံ ဇရဂေါဏံ ဒဒမာနော တွံ "ဒွီဟိ မာသေဟိ မူလံ ဒါတဗ္ဗ"န္တိ ဧဝံ ဒွေ မာသေ သင်္ဂရံ ပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ။ **အပ္ပတ္တကာလေ စောဒေသီ**တိ တသ္မိံ ကာလေ အသမ္ပတ္တေ အန္တရာဝ စောဒေသိ။ **တမ္ပိ မယှံ န ရုစ္စတီ**တိ ယာ စာယံ ပါပဓမ္မာ ဒုဿီလာ အန္တောကောဋ္ဌေ ဝီဟီနံ နတ္ထိဘာဝံ ဇာနမာနာဝ အဇာနန္တီ ဝိယ ဟုတွာ ကောဋ္ဌမောတိဏ္ဏာ ကောဋ္ဌဒွါရေ ဌတွာ န ဒဿံ ဣတိ ဘာသတိ၊ ယဉ္စ တွံ အကာလေ စောဒေသိ၊ တမ္ပီတိ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ မမ နေဝ ခမတိ န ရုစ္စတီတိ။

ဧဝံ သော ကထေန္တောဝ ဂါမဘောဇကံ စူဠာယ ဂဟေတွာ ကဍ္ဎိတွာ ဂေဟမဇ္ဈေ ပါတေတွာ[3] "ဂါမဘောဇကောမှီတိ ပရဿ ရက္ခိတဂေါပိတဘဏ္ဍေ အပရဇ္ဈသီ"တိအာဒီဟိ ပရိဘာသိတွာ ပေါထေတွာ ဒုဗ္ဗလံ ကတွာ ဂီဝါယ ဂဟေတွာ ဂေဟာ နိက္ကဍ္ဎိတွာ တမ္ပိ ဒုဋ္ဌဣတ္ထိံ ကေသေသု ဂဟေတွာ ကောဋ္ဌာ ဩတာရေတွာ နိပ္ပောထေတွာ "သစေ ပုန ဧဝရူပံ ကရောသိ၊ ဇာနိဿသီ"တိ သန္တဇ္ဇေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဂါမဘောဇကော တံ ဂေဟံ ဩလောကေတုမ္ပိ န ဝိသဟိ၊ သာပိ ပါပါ ပုန မနသာပိ အတိစရိတုံ နာသက္ခိ။

၁-ကာရဏံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-နာဒ္ဒသံ (က) ၃-ပေါထေတွာ (က)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā gāmabhojako Devadatto, niggahakārako gahapati pana ahameva ahosinti.

Gahapatijātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Sādhusīlajātakavaṇṇanā (200)

Sarīradabyanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Tassa kira catasso dhītaro ahesuṁ. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarīrasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisampanno, eko sīlavā. Brāhmaṇo cintesi "dhītaro nivesentena patiṭṭhāpentena[1] kassa nu kho dātabbā, kiṁ rūpasampannassa, udāhu vayappattassa, jātisampannasīlavantānaṁ aññatarassā"ti. So cintentopi ajānitvā "imaṁ kāraṇaṁ Sammāsambuddho jānissati, taṁ pucchitvā etesaṁ antare anucchavikassa dassāmī"ti gandhamālādīni gāhāpetvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno ādito paṭṭhāya tamatthaṁ ārocetvā "bhante imesu catūsu janesu kassa dātuṁ vaṭṭatī"ti pucchi. Satthā "pubbepi paṇḍitā etaṁ pañhaṁ kathayiṁsu, bhavasaṅkhepagatattā pana sallakkhetuṁ na sakkosī"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brāhmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippaṁ uggaṇhitvā āgantvā Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo ahosi. Athekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesuṁ, tā evameva cattāro janā patthayiṁsu. Brāhmaṇo "kassa nu kho dātabbā"ti ajānanto "ācariyaṁ pucchitvā dātabbayuttakassa dassāmī"ti tassa santikaṁ gantvā tamatthaṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

1. Patthentena (Ka)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဂါမဘောဇကော ဒေဝဒတ္တော၊ နိဂ္ဂဟကာရကော ဂဟပတိ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဂဟပတိဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-သာဓုသီလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၀)

သရီရဒဗျန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ကိရ စတဿော ဓီတရော အဟေသုံ။ တာ စတ္တာရော ဇနာ ပတ္ထေန္တိ၊ တေသု ဧကော အဘိရူပေါ သရီရသမ္ပန္နော၊ ဧကော ဝယပ္ပတ္တော မဟလ္လကော၊ ဧကော ဇာတိသမ္ပန္နော၊ ဧကော သီလဝါ။ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ "ဓီတရော နိဝေသေန္တေန ပတိဋ္ဌာပေန္တေန[၁] ကဿ နု ခေါ ဒါတဗ္ဗာ၊ ကိံ ရူပသမ္ပန္နဿ, ဥဒါဟု ဝယပ္ပတ္တဿ, ဇာတိသမ္ပန္နသီလဝန္တာနံ အညတရဿာ"တိ။ သော စိန္တေန္တောပိ အဇာနိတွာ "ဣမံ ကာရဏံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဇာနိဿတိ၊ တံ ပုစ္ဆိတွာ ဧတေသံ အန္တရေ အနုစ္ဆဝိကဿ ဒဿာမီ"တိ ဂန္ဓမာလာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ "ဘန္တေ ဣမေသု စတူသု ဇနေသု ကဿ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ "ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာ ဧတံ ပဉှံ ကထယိံသု၊ ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ ပန သလ္လက္ခေတုံ န သက္ကောသီ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အာဂန္တွာ ဗာရာဏသိယံ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော အဟောသိ။ အထေကဿ ဗြာဟ္မဏဿ စတဿော ဓီတရော အဟေသုံ၊ တာ ဧဝမေဝ စတ္တာရော ဇနာ ပတ္ထယိံသု။ ဗြာဟ္မဏော "ကဿ နု ခေါ ဒါတဗ္ဗာ"တိ အဇာနန္တော "အာစရိယံ ပုစ္ဆိတွာ ဒါတဗ္ဗယုတ္တကဿ ဒဿာမီ"တိ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁-ပတ္ထေန္တေန (က)

99. “Sarīradabyaṁ vuḍḍhabyaṁ, sojaccaṁ sādhusīliyaṁ.
Brāhmaṇaṁ teva pucchāma, kannu tesaṁ vanimhase”ti.

Tattha **“sarīradabyan”**ti-ādīhi tesaṁ catunnaṁ vijjamāne guṇe pakāseti. Ayañhettha adhippāyo—dhītaro me cattāro janā patthenti, tesu ekassa sarīradabyamatthi, sarīrasampadā abhirūpabhāvo saṁvijjati. Ekassa vuḍḍhabyaṁ vuḍḍhibhāvo mahallakatā atthi. Ekassa sojaccaṁ Sujātitā jātisampadā atthi. “Sujaccan”tipi pāṭho. Ekassa sādhusīliyaṁ sundarasīlabhāvo sīlasampadā atthi. **Brāhmaṇaṁ teva pucchāma**ti tesu asukassa nāmetā dātabbāti ajānantā mayaṁ bhavantaṁ brāhmaṇaññeva pucchāma. **Kannu tesaṁ vanimhase**ti tesaṁ catunnaṁ janānaṁ kaṁ vanimhase, kaṁ icchāma, kassa tā kumārikā dadāmāti pucchati.

Taṁ sutvā ācariyo “rūpasampadādīsu vijjamānāsupi vipannasīlo gārayho, tasmā taṁ nappamāṇaṁ, amhākaṁ sīlavantabhāvo ruccatī”ti imamatthaṁ pakāsento dutiyaṁ gāthamāha—

100. “Attho atthi sarīrasmiṁ, vuḍḍhabyassa namo kare.
Attho atthi Sujātasmiṁ, sīlaṁ asmāka ruccatī”ti.

Tattha **attho atthi sarīrasmin**ti rūpasampanne sarīrepi attho viseso vuddhi atthiyeva, “natthī”ti na vadāmi. **Vuḍḍhabyassa namo kare**ti vuḍḍhabhāvassa pana namakkārameva karomi. Vuḍḍhabhāvo hi vandanamānanaṁ labhati. **Attho atthi sujātasmin**ti sujātepi purise vuḍḍhi atthi, jātisampattipi icchitabbāyeva. **Sīlaṁ asmāka ruccatī**ti amhākaṁ pana sīlameva ruccati. Sīlavā hi ācārasampanno sarīradabyavirahitopi pujjo pāsaṁsoti. Brāhmaṇo tassa vacanaṁ sutvā sīlavantasseva dhītaro adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā brāhmaṇo ayameva brāhmaṇo ahosi, disāpāmokkho ācariyo pana ahameva ahosinti.

Sādhusīlajātakavaṇṇanā dasamā.

Ruhakavaggo pañcamo.

၉၉။ “သရီရဒဗျံ ဝုဍ္ဎဗျံ၊ သောဇစ္စံ သာဓုသီလိယံ။
ဗြာဟ္မဏံ တေဝ ပုစ္ဆာမ၊ ကန္နု တေသံ ဝနိမှသေ”တိ။

တတ္ထ **“သရီရဒဗျ”**န္တိအာဒီဟိ တေသံ စတုန္နံ ဝိဇ္ဇမာနေ ဂုဏေ ပကာသေတိ။ အယဉ္ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—ဓီတရော မေ စတ္တာရော ဇနာ ပတ္ထေန္တိ၊ တေသု ဧကဿ သရီရဒဗျမတ္ထိ၊ သရီရသမ္ပဒါ အဘိရူပဘာဝေါ သံဝိဇ္ဇတိ။ ဧကဿ ဝုဍ္ဎဗျံ ဝုဍ္ဎိဘာဝေါ မဟလ္လကတာ အတ္ထိ။ ဧကဿ သောဇစ္စံ သုဇာတိတာ ဇာတိသမ္ပဒါ အတ္ထိ။ “သုဇစ္စ”န္တိပိ ပါဌော။ ဧကဿ သာဓုသီလိယံ သုန္ဒရသီလဘာဝေါ သီလသမ္ပဒါ အတ္ထိ။ **ဗြာဟ္မဏံ တေဝ ပုစ္ဆာမာ**တိ တေသု အသုကဿ နာမေတာ ဒါတဗ္ဗာတိ အဇာနန္တာ မယံ ဘဝန္တံ ဗြာဟ္မဏညေဝ ပုစ္ဆာမ။ **ကန္နု တေသံ ဝနိမှသေ**တိ တေသံ စတုန္နံ ဇနာနံ ကံ ဝနိမှသေ, ကံ ဣစ္ဆာမ၊ ကဿ တာ ကုမာရိကာ ဒဒါမာတိ ပုစ္ဆတိ။

တံ သုတွာ အာစရိယော “ရူပသမ္ပဒါဒီသု ဝိဇ္ဇမာနာသုပိ ဝိပန္နသီလော ဂါရယှော၊ တသ္မာ တံ နပ္ပမာဏံ၊ အမှာကံ သီလဝန္တဘာဝေါ ရုစ္စတီ”တိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၀၀။ “အတ္ထော အတ္ထိ သရီရသ္မိံ၊ ဝုဍ္ဎဗျဿ နမော ကရေ။
အတ္ထော အတ္ထိ သုဇာတသ္မိံ၊ သီလံ အသ္မာက ရုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **အတ္ထော အတ္ထိ သရီရသ္မိ**န္တိ ရူပသမ္ပန္နေ သရီရေပိ အတ္ထော ဝိသေသော ဝုဍ္ဎိ အတ္ထိယေဝ၊ “နတ္ထီ”တိ န ဝဒါမိ။ **ဝုဍ္ဎဗျဿ နမော ကရေ**တိ ဝုဍ္ဎဘာဝဿ ပန နမက္ကာရမေဝ ကရောမိ။ ဝုဍ္ဎဘာဝေါ ဟိ ဝန္ဒနမာနနံ လဘတိ။ **အတ္ထော အတ္ထိ သုဇာတသ္မိ**န္တိ သုဇာတေပိ ပုရိသေ ဝုဍ္ဎိ အတ္ထိ၊ ဇာတိသမ္ပတ္တိပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာယေဝ။ **သီလံ အသ္မာက ရုစ္စတီ**တိ အမှာကံ ပန သီလမေဝ ရုစ္စတိ။ သီလဝါ ဟိ အာစာရသမ္ပန္နော သရီရဒဗျဝိရဟိတောပိ ပုဇ္ဇော ပါသံသောတိ။ ဗြာဟ္မဏော တဿ ဝစနံ သုတွာ သီလဝန္တဿေဝ ဓီတရော အဒါသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဗြာဟ္မဏော အယမေဝ ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ၊ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သာဓုသီလဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ရုဟကဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

Tassuddānaṁ

Ruhakaṁ Sirikāḷakaṁ, Padumaṁ Maṇicorakaṁ.
Pabbatūpattharavalāhaṁ, Mittāmittañca Rādhañca.
Gahapati Sādhusīlaṁ.

---

6. Nataṁdaḷhavagga

1. Bandhanāgārajātakavaṇṇanā (201)

Na taṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto bandhanāgāraṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira kāle bahū sandhicchedakapanthaghātakacore ānetvā Kosalarañño dassesuṁ. Te rājā addubandhanarajjubandhanasaṅkhalikabandhanehi bandhāpesi. Tiṁsamattā jānapadā bhikkhū Satthāraṁ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase piṇḍāya carantā bandhanāgāraṁ gantvā te core disvā piṇḍapātapaṭikkantā sāyanhasamaye Tathāgataṁ upasaṅkamitvā “bhante ajja amhehi piṇḍāya carantehi bandhanāgāre bahū corā addubandhanādīhi baddhā mahādukkhaṁ anubhavantā diṭṭhā, te tāni bandhanāni chinditvā palāyituṁ na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thirataraṁ nāma aññaṁ bandhanan”ti pucchiṁsu. Satthā “bhikkhave kiṁ bandhanāni nāmetāni, yaṁ panetaṁ dhanadhaññaputtadārādīsu taṇhāsaṅkhātaṁ kilesabandhanaṁ, etaṁ etehi bandhanehi sataguṇena sahassaguṇena thirataraṁ, evaṁ mahantampi panetaṁ ducchindaniyaṁ[1] bandhanaṁ porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṁ pavisitvā pabbajiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ duggatagahapatikule nibbatti, tassa vayappattassa pitā kālamakāsi. So bhatiṁ katvā mātaraṁ posesi, athassa mātā anicchamānasseva ekaṁ kuladhītaraṁ gehe katvā[2] aparabhāge kālamakāsi. Bhariyāyapissa kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi. So gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ajānanto “bhadde tvaṁ bhatiṁ katvā jīvāhi, ahaṁ pabbajissāmī”ti

---

1. Acchindiyaṁ (Sī), ducchindiyaṁ (Syā) 2. Gahetvā (Ka)

တဿုဒ္ဒါနံ

ရုဟကံ သိရိကာဠကံ၊ ပဒုမံ မဏိစောရကံ။
ပဗ္ဗတူပတ္ထရဝလာဟံ၊ မိတ္တာမိတ္တဉ္စ ရာဓဉ္စ။
ဂဟပတိ သာဓုသီလံ။

၆-နတံဒဠှဝဂ္ဂ

၁-ဗန္ဓနာဂါရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၁)

န တံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗန္ဓနာဂါရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ကိရ ကာလေ ဗဟူ သန္ဓိစ္ဆေဒကပန္ထဃာတကစောရေ အာနေတွာ ကောသလရညော ဒဿေသုံ။ တေ ရာဇာ အဒ္ဒုဗန္ဓနရဇ္ဇုဗန္ဓနသင်္ခလိကဗန္ဓနေဟိ ဗန္ဓာပေသိ။ တိံသမတ္တာ ဇာနပဒါ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမာ အာဂန္တွာ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ ပုနဒိဝသေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တာ ဗန္ဓနာဂါရံ ဂန္တွာ တေ စောရေ ဒိသွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ သာယနှသမယေ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ အဇ္ဇ အမှေဟိ ပိဏ္ဍာယ စရန္တေဟိ ဗန္ဓနာဂါရေ ဗဟူ စောရာ အဒ္ဒုဗန္ဓနာဒီဟိ ဗဒ္ဓါ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝန္တာ ဒိဋ္ဌာ၊ တေ တာနိ ဗန္ဓနာနိ ဆိန္ဒိတွာ ပလာယိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ တေဟိ ဗန္ဓနေဟိ ထိရတရံ နာမ အညံ ဗန္ဓန”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ကိံ ဗန္ဓနာနိ နာမေတာနိ၊ ယံ ပနေတံ ဓနဓညပုတ္တဒါရာဒီသု တဏှာသင်္ခါတံ ကိလေသဗန္ဓနံ၊ ဧတံ ဧတေဟိ ဗန္ဓနေဟိ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန ထိရတရံ၊ ဧဝံ မဟန္တမ္ပိ ပနေတံ ဒုစ္ဆိန္ဒနိယံ[၁] ဗန္ဓနံ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ ဆိန္ဒိတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ပဗ္ဗဇိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဒုဂ္ဂတဂဟပတိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ဝယပ္ပတ္တဿ ပိတာ ကာလမကာသိ။ သော ဘတိံ ကတွာ မာတရံ ပေါသေသိ၊ အထဿ မာတာ အနိစ္ဆမာနဿေဝ ဧကံ ကုလဓီတရံ ဂေဟေ ကတွာ[၂] အပရဘာဂေ ကာလမကာသိ။ ဘရိယာယပိဿ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သော ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ အဇာနန္တော “ဘဒ္ဒေ တွံ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝါဟိ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ

၁-အစ္ဆိန္ဒိယံ (သီ)၊ ဒုစ္ဆိန္ဒိယံ (သျာ) ၂-ဂဟေတွာ (က)

āha. Sāpi “gabbho me patiṭṭhito, mayi vijātāya dārakaṁ disvā pabbajissasī”ti āha. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā tassā vijātakāle “bhadde tvaṁ sotthinā vijātā, idānāhaṁ pabbajissāmī”ti āpucchi. Atha naṁ sā “puttakassa tāva thanapānato apagamanakālaṁ āgamehī”ti vatvā puna gabbhaṁ gaṇhi.

So cintesi “imaṁ sampaṭicchāpetvā gantuṁ na sakkā, imissā anācikkhitvāva palāyitvā pabbajissāmī”ti. So tassā anācikkhitvā rattibhāge uṭṭhāya palāyi. Atha naṁ nagaraguttikā aggahesuṁ. So “ahaṁ sāmi mātuposako nāma, vissajjetha man”ti tehi attānaṁ vissajjāpetvā ekasmiṁ ṭhāne vasitvā aggadvāreneva nikkhamitvā Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto vihāsi. So tattha vasanto “evarūpampi nāma me ducchindaniyaṁ puttadārabandhanaṁ kilesabandhanaṁ chinditan”ti udānaṁ udānento imā gāthā avoca—

101. “Na taṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā,
Yadāyasaṁ dārujapabbajañca.
Sārattarattā maṇikuṇḍalesu,
Puttesu dāresu ca yā apekkhā.

102. Etaṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā,
Ohārinaṁ sīthilaṁ duppamuñcaṁ.
Etampi chetvāna vajanti dhīrā,
Anapekkhino kāmasukhaṁ pahāyā”ti.

Tattha **dhīrā**ti dhitimantā, dhikkatapāpāti dhīrā. Atha vā dhī vuccati paññā, tāya paññāya samannāgatāti dhīrā, Buddhā Paccekabuddhā Buddhasāvakā bodhisattā ca ime dhīrā nāma. **Yadāyasan**ti-ādīsu yaṁ saṅkhalikasaṅkhātaṁ ayasā nibbattaṁ āyasaṁ, yaṁ addubandhanasaṅkhātaṁ dārujaṁ, yañca pabbajatiṇehi vā aññehi vā vākādīhi rajjuṁ katvā katarajjubandhanaṁ, taṁ āyasādiṁ chindituṁ sakkuṇeyyabhāvena dhīrā daḷhaṁ thiranti nāhu na kathenti. **Sārattarattā**ti sārattā hutvā rattā, balavarāgarattāti attho. **Maṇikuṇḍalesū**ti maṇīsu ca kuṇḍalesu ca, maṇiyuttesu vā kuṇḍalesu.

အာဟ။ သာပိ “ဂဗ္ဘော မေ ပတိဋ္ဌိတော၊ မယိ ဝိဇာတာယ ဒါရကံ ဒိသွာ ပဗ္ဗဇိဿသီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တဿာ ဝိဇာတကာလေ “ဘဒ္ဒေ တွံ သောတ္ထိနာ ဝိဇာတာ၊ ဣဒါနာဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အာပုစ္ဆိ။ အထ နံ သာ “ပုတ္တကဿ တာဝ ထနပါနတော အပဂမနကာလံ အာဂမေဟီ”တိ ဝတွာ ပုန ဂဗ္ဘံ ဂဏှိ။

သော စိန္တေသိ “ဣမံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဂန္တုံ န သက္ကာ၊ ဣမိဿာ အနာစိက္ခိတွာဝ ပလာယိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ သော တဿာ အနာစိက္ခိတွာ ရတ္တိဘာဂေ ဥဋ္ဌာယ ပလာယိ။ အထ နံ နဂရဂုတ္တိကာ အဂ္ဂဟေသုံ။ သော “အဟံ သာမိ မာတုပေါသကော နာမ၊ ဝိဿဇ္ဇေထ မ”န္တိ တေဟိ အတ္တာနံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတွာ အဂ္ဂဒွါရေနေဝ နိက္ခမိတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော ဝိဟာသိ။ သော တတ္ထ ဝသန္တော “ဧဝရူပမ္ပိ နာမ မေ ဒုစ္ဆိန္ဒနိယံ ပုတ္တဒါရဗန္ဓနံ ကိလေသဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိတ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၀၁။ “န တံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ၊
ယဒါယသံ ဒါရုဇပဗ္ဗဇဉ္စ။
သာရတ္တရတ္တာ မဏိကုဏ္ဍလေသု၊
ပုတ္တေသု ဒါရေသု စ ယာ အပေက္ခာ။

၁၀၂။ ဧတံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ၊
ဩဟာရိနံ သိထိလံ ဒုပ္ပမုဉ္စံ။
ဧတမ္ပိ ဆေတွာန ဝဇန္တိ ဓီရာ၊
အနပေက္ခိနော ကာမသုခံ ပဟာယာ”တိ။

တတ္ထ **ဓီရာ**တိ ဓိတိမန္တာ, ဓိက္ကတပါပါတိ ဓီရာ။ အထ ဝါ ဓီ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ ပညာယ သမန္နာဂတာတိ ဓီရာ၊ ဗုဒ္ဓါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓသာဝကာ ဗောဓိသတ္တာ စ ဣမေ ဓီရာ နာမ။ **ယဒါယသ**န္တိအာဒီသု ယံ သင်္ခလိကသင်္ခါတံ အယသာ နိဗ္ဗတ္တံ အာယသံ၊ ယံ အဒ္ဒုဗန္ဓနသင်္ခါတံ ဒါရုဇံ၊ ယဉ္စ ပဗ္ဗဇတိဏေဟိ ဝါ အညေဟိ ဝါ ဝါကာဒီဟိ ရဇ္ဇုံ ကတွာ ကတရဇ္ဇုဗန္ဓနံ၊ တံ အာယသာဒိံ ဆိန္ဒိတုံ သက္ကုဏေယျဘာဝေန ဓီရာ ဒဠှံ ထိရန္တိ နာဟု န ကထေန္တိ။ **သာရတ္တရတ္တာ**တိ သာရတ္တာ ဟုတွာ ရတ္တာ၊ ဗလဝရာဂရတ္တာတိ အတ္ထော။ **မဏိကုဏ္ဍလေသူ**တိ မဏီသု စ ကုဏ္ဍလေသု စ, မဏိယုတ္တေသု ဝါ ကုဏ္ဍလေသု။

Etaṁ daḷhanti ye maṇikuṇḍalesu sārattarattā, tesaṁ yo ca sārāgo, yā ca tesaṁ puttadāresu apekkhā taṇhā, etaṁ kilesamayaṁ bandhanaṁ daḷhaṁ thiranti dhīrā āhu. **Ohārinan**ti ākaḍḍhitvā catūsu apāyesu pātanato avaharati heṭṭhā haratīti ohārinaṁ. **Sithilan**ti bandhanaṭṭhāne chavicammamaṁsāni na chindati, lohitaṁ na nīharati, bandhanabhāvampi na jānāpeti, thalapathajalapathādīsu kammāni kātuṁ detīti[1] sithilaṁ. **Duppamuñcan**ti taṇhālobhavasena hi ekavārampi uppannaṁ kilesabandhanaṁ daṭṭhaṭṭhānato kacchapo viya dummocayaṁ hotīti duppamuñcaṁ. **Etampi chetvānā**ti etaṁ evaṁ daḷhampi kilesabandhanaṁ ñāṇakhaggena chinditvā ayadāmāni[2] chinditvā mattavaravāraṇā[3]viya pañjare chinditvā sīhapotakā viya ca dhīrā vatthukāmakilesakāme ukkārabhūmiṁ viya jigucchamānā anapekkhino hutvā kāmasukhaṁ pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā jhānasukhena vītināmentīti.

Evaṁ bodhisatto imaṁ udānaṁ udānetvā aparihīnajjhāno brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahanto ahesuṁ. Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodanamahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadāraṁ pahāya nikkhamitvā pabbajito puriso pana ahameva ahosinti.

Bandhanāgārajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Keḷisīlajātakavaṇṇanā (202)

Haṁsā koñcā mayūrā cāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṁ Lakuṇḍakabhaddiyaṁ[4] ārabbha kathesi. So kirāyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahosi paññāto madhurassaro madhuradhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhīṇāsavo asītiyā mahātherānaṁ

---

1. Na detīti (Ka)
2. Āyasāni (Ka)
3. Mattavāraṇo (Ka)
4. Lakuṇṭakabhaddiyaṁ (Sī)

ဧတံ ဒဠှန္တိ ယေ မဏိကုဏ္ဍလေသု သာရတ္တရတ္တာ၊ တေသံ ယော စ သာရာဂေါ၊ ယာ စ တေသံ ပုတ္တဒါရေသု အပေက္ခာ တဏှာ၊ ဧတံ ကိလေသမယံ ဗန္ဓနံ ဒဠှံ ထိရန္တိ ဓီရာ အာဟု။ **ဩဟာရိန**န္တိ အာကဍ္ဎိတွာ စတူသု အပါယေသု ပါတနတော အဝဟရတိ ဟေဋ္ဌာ ဟရတီတိ ဩဟာရိနံ။ **သိထိလ**န္တိ ဗန္ဓနဋ္ဌာနေ ဆဝိစမ္မမံသာနိ န ဆိန္ဒတိ၊ လောဟိတံ န နီဟရတိ၊ ဗန္ဓနဘာဝမ္ပိ န ဇာနာပေတိ၊ ထလပထဇလပထာဒီသု ကမ္မာနိ ကာတုံ ဒေတီတိ[1] သိထိလံ။ **ဒုပ္ပမုဉ္စ**န္တိ တဏှာလောဘဝသေန ဟိ ဧကဝါရမ္ပိ ဥပ္ပန္နံ ကိလေသဗန္ဓနံ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော ကစ္ဆပေါ ဝိယ ဒုမ္မောစယံ ဟောတီတိ ဒုပ္ပမုဉ္စံ။ **ဧတမ္ပိ ဆေတွာန**တိ ဧတံ ဧဝံ ဒဠှမ္ပိ ကိလေသဗန္ဓနံ ဉာဏခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိတွာ အယဒါမာနိ[2] ဆိန္ဒိတွာ မတ္တဝရဝါရဏာ[3] ဝိယ ပဉ္ဇရေ ဆိန္ဒိတွာ သီဟပေါတကာ ဝိယ စ ဓီရာ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေ ဥက္ကာရဘူမိံ ဝိယ ဇိဂုစ္ဆမာနာ အနပေက္ခိနော ဟုတွာ ကာမသုခံ ပဟာယ ဝဇန္တိ ပက္ကမန္တိ၊ ပက္ကမိတွာ စ ပန ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဈာနသုခေန ဝီတိနာမေန္တီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟန္တော အဟေသုံ။ တဒါ မာတာ မဟာမာယာ အဟောသိ၊ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ၊ ဘရိယာ ရာဟုလမာတာ၊ ပုတ္တော ရာဟုလော၊ ပုတ္တဒါရံ ပဟာယ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော ပုရိသော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဗန္ဓနာဂါရဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ကေဠိသီလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၂)

ဟံသာ ကောဉ္စာ မယူရာ စာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မန္တံ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယံ[4] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရာယသ္မာ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပါကဋော အဟောသိ ပညာတော မဓုရဿရော မဓုရဓမ္မကထိကော ပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တော မဟာခီဏာသဝေါ အသီတိယာ မဟာထေရာနံ

၁-န ဒေတီတိ (က) ၂-အာယသာနိ (က) ၃-မတ္တဝါရဏော (က) ၄-လကုဏ္ဋကဘဒ္ဒိယံ (သီ)

antaro pamāṇena omako Lakuṇḍako sāmaṇero viya, khuddako[1] kīḷanatthāya kato viya. Tasmiṁ ekadivasaṁ Tathāgataṁ vanditvā Jetavanakoṭṭhakaṁ gate janapadā tiṁsamattā bhikkhū “Dasabalaṁ vandissāmā”ti Jetavanaṁ pavisantā vihārakoṭṭhake theraṁ disvā “sāmaṇero eso”ti[2] saññāya theraṁ cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīsaṁ gaṇhantā nāsāya parāmasantā kaṇṇesu gahetvā cāletvā hatthakukkuccaṁ katvā pattacīvaraṁ paṭisāmetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā nisīditvā Satthārā madhurapaṭisanthāre kate pucchiṁsu “bhante Lakuṇḍakabhaddiyatthero kira nāmeko tumhākaṁ sāvako madhuradhammakathiko atthi, kahaṁ so idānī”ti. Kiṁ pana bhikkhave daṭṭhukāmatthāti. Āma bhanteti. Yaṁ bhikkhave tumhe dvārakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādīsu gaṇhantā hatthakukkuccaṁ katvā āgatā, esa soti. Bhante evarūpo patthitapatthano abhinīhārasampanno sāvako kiṁkāraṇā appesakkho jātoti. Satthā “attanā katapāpakammaṁ nissāyā”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa jiṇṇaṁ jarāppattaṁ hatthiṁ vā assaṁ vā goṇaṁ vā dassetuṁ na sakkā, keḷisīlo hutvā tathārūpaṁ disvāva anubandhāpeti, jiṇṇasakaṭampi disvā bhindāpeti, jiṇṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare paharāpetvā pātāpetvā puna uṭṭhāpetvā bhāyāpeti, jiṇṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyaṁ saṁparivattakādikīḷaṁ kīḷāpeti, apassanto “asukaghare kira mahallako atthī”ti sutvāpi pakkosāpetvā kīḷati. Manussā lajjantā attano mātāpitaro tiroraṭṭhāni pesenti, mātupaṭṭhānadhammo pitupaṭṭhānadhammo pacchijji, rājasevakāpi keḷisīlāva ahesuṁ. Matamatā cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati.

Sakko abhinave devaputte apassanto “kiṁ nu kho kāraṇan”ti āvajjento taṁ kāraṇaṁ ñatvā “damessāmi nan”ti mahallakavaṇṇaṁ abhinimminitvā jiṇṇayānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve

1. Bhaṇḍako (Syā) 2. Ekoti (Sī)

အန္တရော ပမာဏေန ဩမကော လကုဏ္ဍကော သာမဏေရော ဝိယ, ခုဒ္ဒကော[၁] ကီဠနတ္ထာယ ကတော ဝိယ။ တသ္မိံ ဧကဒိဝသံ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ ဇေတဝနကောဋ္ဌကံ ဂတေ ဇနပဒါ တိံသမတ္တာ ဘိက္ခူ “ဒသဗလံ ဝန္ဒိဿာမာ”တိ ဇေတဝနံ ပဝိသန္တာ ဝိဟာရကောဋ္ဌကေ ထေရံ ဒိသွာ “သာမဏေရော ဧသော”တိ[၂] သညာယ ထေရံ စီဝရကဏ္ဏေ ဂဏှန္တာ ဟတ္ထေ ဂဏှန္တာ သီသံ ဂဏှန္တာ နာသာယ ပရာမသန္တာ ကဏ္ဏေသု ဂဟေတွာ စာလေတွာ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ကတွာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိတွာ သတ္ထာရာ မဓုရပဋိသန္ထာရေ ကတေ ပုစ္ဆိံသု “ဘန္တေ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရော ကိရ နာမေကော တုမှာကံ သာဝကော မဓုရဓမ္မကထိကော အတ္ထိ၊ ကဟံ သော ဣဒါနီ”တိ။ ကိံ ပန ဘိက္ခဝေ ဒဋ္ဌုကာမတ္ထာတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ယံ ဘိက္ခဝေ တုမှေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဒိသွာ စီဝရကဏ္ဏာဒီသု ဂဏှန္တာ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ကတွာ အာဂတာ၊ ဧသ သောတိ။ ဘန္တေ ဧဝရူပေါ ပတ္ထိတပတ္ထနော အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော သာဝကော ကိံကာရဏာ အပ္ပေသက္ခော ဇာတောတိ။ သတ္ထာ “အတ္တနာ ကတပါပကမ္မံ နိဿာယာ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သက္ကော ဒေဝရာဇာ အဟောသိ။ တဒါ ဗြဟ္မဒတ္တဿ ဇိဏ္ဏံ ဇရာပ္ပတ္တံ ဟတ္ထိံ ဝါ အဿံ ဝါ ဂေါဏံ ဝါ ဒဿေတုံ န သက္ကာ၊ ကေဠိသီလော ဟုတွာ တထာရူပံ ဒိသွာဝ အနုဗန္ဓာပေတိ၊ ဇိဏ္ဏသကဋမ္ပိ ဒိသွာ ဘိန္ဒာပေတိ၊ ဇိဏ္ဏမာတုဂါမေ ဒိသွာ ပက္ကောသာပေတွာ ဥဒရေ ပဟာရာပေတွာ ပါတာပေတွာ ပုန ဥဋ္ဌာပေတွာ ဘာယာပေတိ၊ ဇိဏ္ဏပုရိသေ ဒိသွာ လင်္ဃကေ ဝိယ ဘူမိယံ သံပရိဝတ္တကာဒိကီဠံ ကီဠာပေတိ၊ အပဿန္တော “အသုကဃရေ ကိရ မဟလ္လကော အတ္ထီ”တိ သုတွာပိ ပက္ကောသာပေတွာ ကီဠတိ။ မနုဿာ လဇ္ဇန္တာ အတ္တနော မာတာပိတရော တိရောရဋ္ဌာနိ ပေသေန္တိ၊ မာတုပဋ္ဌာနဓမ္မော ပိတုပဋ္ဌာနဓမ္မော ပစ္ဆိဇ္ဇိ၊ ရာဇသေဝကာပိ ကေဠိသီလာဝ အဟေသုံ။ မတမတာ စတ္တာရော အပါယေ ပူရေန္တိ၊ ဒေဝပရိသာ ပရိဟာယတိ။

သက္ကော အဘိနဝေ ဒေဝပုတ္တေ အပဿန္တော “ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တံ ကာရဏံ ဉတွာ “ဒမေဿာမိ န”န္တိ မဟလ္လကဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ ဇိဏ္ဏယာနကေ ဒွေ တက္ကစာဋိယော အာရောပေတွာ ဒွေ

၁-ဘဏ္ဍကော (သျာ) ၂-ဧကောတိ (သီ)

jaragoṇe yojetvā ekasmiṁ chaṇadivase alaṅkatahatthiṁ abhiruhitvā Brahmadatte alaṅkatanagaraṁ padakkhiṇaṁ karonte pilotikanivattho taṁ yānakaṁ pājento rañño abhimukho agamāsi. Rājā jiṇṇayānakaṁ disvā “etaṁ yānakaṁ apanethā”ti vadati. Manussā “kahaṁ deva na passāmā”ti āhaṁsu. Sakko attano ānubhāvena raññoyeva dassesi. Atha naṁ bahusampatte tasmiṁ tassa uparibhāgena pājento rañño matthake ekaṁ cāṭiṁ bhinditvā nivattāpento[1] dutiyaṁ bhindi. Athassa sīsato paṭṭhāya ito cito ca takkaṁ paggharati, so tena aṭṭīyati harāyati jigucchati. Athassa taṁ upaddutabhāvaṁ ñatvā Sakko yānakaṁ antaradhāpetvā Sakkattabhāvaṁ māpetvā vajirahattho ākāse ṭhatvā “pāpa Adhammikarāja kiṁ tvaṁ mahallako na bhavissasi, tava sarīraṁ jarā na paharissati, keḷisīlo hutvā vuḍḍhe viheṭhanakammaṁ karosi, ekakaṁ taṁ nissāya etaṁ kammaṁ katvā matamatā apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro paṭijaggituṁ na labhanti. Sace imamhā kammā na viramissasi, vajirena te sīsaṁ padālessāmi, mā ito paṭṭhāyetaṁ kammaṁ akatthā”ti santajjetvā mātāpitūnaṁ guṇaṁ kathetvā vuḍḍhāpacāyikakammassa ānisaṁsaṁ pakāsetvā ovaditvā sakaṭṭhānameva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpaṁ kammaṁ kātuṁ cittampi na uppādesi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

103. “Haṁsā koñcā mayūrā ca, hatthayo pasadā migā.
Sabbe sīhassa bhāyanti, natthi kāyasmi tulyatā.

104. Evameva manussesu, daharo cepi paññavā.
So hi tattha mahā hoti, neva bālo sarīravā”ti.

Tattha **pasadā migā**ti pasadasaṅkhātā migā, pasadā migā ca avasesā migā cātipi attho. “Pasadamigā”tipi pāṭho, pasadā migāti attho. **Natthi kāyasmi tulyatā**ti sarīre pamāṇaṁ nāma natthi. Yadi bhaveyya, mahāsarīrā hatthino ceva pasadamigā ca sīhaṁ māreyyuṁ, sīho

1. Tintāpento (Sī)

ဇရဂေါဏေ ယောဇေတွာ ဧကသ္မိံ ဆဏဒိဝသေ အလင်္ကတဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ ဗြဟ္မဒတ္တေ အလင်္ကတနဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တေ ပိလောတိကနိဝတ္ထော တံ ယာနကံ ပါဇေန္တော ရညော အဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ရာဇာ ဇိဏ္ဏယာနကံ ဒိသွာ “ဧတံ ယာနကံ အပနေထာ”တိ ဝဒတိ။ မနုဿာ “ကဟံ ဒေဝ န ပဿာမာ”တိ အာဟံသု။ သက္ကော အတ္တနော အာနုဘာဝေန ရညောယေဝ ဒဿေသိ။ အထ နံ ဗဟုသမ္ပတ္တေ တသ္မိံ တဿ ဥပရိဘာဂေန ပါဇေန္တော ရညော မတ္ထကေ ဧကံ စာဋိံ ဘိန္ဒိတွာ နိဝတ္တာပေန္တော[၁] ဒုတိယံ ဘိန္ဒိ။ အထဿ သီသတော ပဋ္ဌာယ ဣတော စိတော စ တက္ကံ ပဂ္ဃရတိ၊ သော တေန အဋ္ဋီယတိ ဟရာယတိ ဇိဂုစ္ဆတိ။ အထဿ တံ ဥပဒ္ဒုတဘာဝံ ဉတွာ သက္ကော ယာနကံ အန္တရဓာပေတွာ သက္ကတ္တဘာဝံ မာပေတွာ ဝဇိရဟတ္ထော အာကာသေ ဌတွာ “ပါပ အဓမ္မိကရာဇ ကိံ တွံ မဟလ္လကော န ဘဝိဿသိ၊ တဝ သရီရံ ဇရာ န ပဟရိဿတိ၊ ကေဠိသီလော ဟုတွာ ဝုဍ္ဎေ ဝိဟေဌနကမ္မံ ကရောသိ၊ ဧကကံ တံ နိဿာယ ဧတံ ကမ္မံ ကတွာ မတမတာ အပါယေ ပရိပူရေန္တိ၊ မနုဿာ မာတာပိတရော ပဋိဇဂ္ဂိတုံ န လဘန္တိ။ သစေ ဣမမှာ ကမ္မာ န ဝိရမိဿသိ၊ ဝဇိရေန တေ သီသံ ပဒါလေဿာမိ၊ မာ ဣတော ပဋ္ဌာယေတံ ကမ္မံ အကတ္ထာ”တိ သန္တဇ္ဇေတွာ မာတာပိတူနံ ဂုဏံ ကထေတွာ ဝုဍ္ဎာပစာယိကကမ္မဿ အာနိသံသံ ပကာသေတွာ ဩဝဒိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။ ရာဇာ တတော ပဋ္ဌာယ တထာရူပံ ကမ္မံ ကာတုံ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပါဒေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၀၃။ “ဟံသာ ကောဉ္စာ မယူရာ စ၊ ဟတ္ထယော ပသဒါ မိဂါ။
သဗ္ဗေ သီဟဿ ဘာယန္တိ၊ နတ္ထိ ကာယသ္မိ တုလျတာ။

၁၀၄။ ဧဝမေဝ မနုဿေသု၊ ဒဟရော စေပိ ပညဝါ။
သော ဟိ တတ္ထ မဟာ ဟောတိ၊ နေဝ ဗာလော သရီရဝါ”တိ။

တတ္ထ **ပသဒါ မိဂါ**တိ ပသဒသင်္ခါတာ မိဂါ၊ ပသဒါ မိဂါ စ အဝသေသာ မိဂါ စာတိပိ အတ္ထော။ “ပသဒမိဂါ”တိပိ ပါဌော၊ ပသဒါ မိဂါတိ အတ္ထော။ **နတ္ထိ ကာယသ္မိ တုလျတာ**တိ သရီရေ ပမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ယဒိ ဘဝေယျ၊ မဟာသရီရာ ဟတ္ထိနော စေဝ ပသဒမိဂါ စ သီဟံ မာရေယျုံ၊ သီဟော

၁-တိန္တာပေန္တော (သီ)

haṁsādayo khuddakasarīreyeva māreyya, khuddakāyeva[1] sīhassa bhāyeyyuṁ, na mahantā. Yasmā panetaṁ natthi, tasmā sabbepi te sīhassa bhāyanti. **Sarīravā**ti bālo mahāsarīropi mahā nāma na hoti, tasmā Lakuṇḍakabhaddiyo sarīrena khuddakopi mā taṁ ñāṇenapi khuddakoti maññitthāti attho.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahanto ahesuṁ. Tadā rājā Lakuṇḍakabhaddiyo ahosi, so tāya keḷisīlatāya paresaṁ keḷinissayo jāto, Sakko pana ahameva ahosinti.

Keḷisīlajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Khandhajātakavaṇṇanā (203)

Virūpakkhehi me mettanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ kira jantāgharadvāre kaṭṭhāni phālentaṁ pūtirukkhantarā nikkhamitvā eko sappo pādaṅguliyaṁ ḍaṁsi, so tattheva mato. Tassa matabhāvo sakalavihāre pākaṭo ahosi. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni phālento sappena daṭṭho tattheva mato"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirājakulāni ārabbha mettaṁ abhāvayissa, na naṁ sappo ḍaṁseyya. Porāṇakatāpasāpi anuppanne Buddhe catūsu ahirājakulesu mettaṁ bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato mucciṁsū"ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Yadi evaṁ khuddakāyeva (Syā, Ka)

ဟံသာဒယော ခုဒ္ဒကသရီရေယေဝ မာရေယျ၊ ခုဒ္ဒကာယေဝ[၁] သီဟဿ ဘာယေယျုံ, န မဟန္တာ။ ယသ္မာ ပနေတံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗေပိ တေ သီဟဿ ဘာယန္တိ။ **သရီရဝါ**တိ ဗာလော မဟာသရီရောပိ မဟာ နာမ န ဟောတိ၊ တသ္မာ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယော သရီရေန ခုဒ္ဒကောပိ မာ တံ ဉာဏေနပိ ခုဒ္ဒကောတိ မညိတ္ထာတိ အတ္ထော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ တေသု ဘိက္ခူသု ကေစိ သောတာပန္နာ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟန္တော အဟေသုံ။ တဒါ ရာဇာ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယော အဟောသိ၊ သော တာယ ကေဠိသီလတာယ ပရေသံ ကေဠိနိဿယော ဇာတော၊ သက္ကော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ကေဠိသီလဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ခန္ဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၃)

ဝိရူပက္ခေဟိ မေ မေတ္တန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ ကိရ ဇန္တာဃရဒွါရေ ကဋ္ဌာနိ ဖာလေန္တံ ပူတိရုက္ခန္တရာ နိက္ခမိတွာ ဧကော သပ္ပော ပါဒင်္ဂုလိယံ ဍံသိ၊ သော တတ္ထေဝ မတော။ တဿ မတဘာဝေါ သကလဝိဟာရေ ပါကဋော အဟောသိ။ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အသုကော ကိရ ဘိက္ခု ဇန္တာဃရဒွါရေ ကဋ္ဌာနိ ဖာလေန္တော သပ္ပေန ဒဋ္ဌော တတ္ထေဝ မတော"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "သစေ သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု စတ္တာရိ အဟိရာဇကုလာနိ အာရဗ္ဘ မေတ္တံ အဘာဝယိဿ၊ န နံ သပ္ပော ဍံသေယျ။ ပေါရာဏကတာပသာပိ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ စတူသု အဟိရာဇကုလေသု မေတ္တံ ဘာဝေတွာ တာနိ အဟိရာဇကုလာနိ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကဘယတော မုစ္စိံသူ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ယဒိ ဧဝံ ခုဒ္ဒကာယေဝ (သျာ၊ က)

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese ekasmiṁ Gaṅgānivattane assamapadaṁ māpetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto isigaṇaparivuto vihāsi. Tadā Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isīnaṁ paripanthaṁ karonti, yebhuyyena isayo jīvitakkhayaṁ pāpuṇanti. Tāpasā tamatthaṁ bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto sabbe tāpase sannipātāpetvā “sace tumhe catūsu ahirājakulesu mettaṁ bhāveyyātha, na vo sappā ḍaṁseyyuṁ, tasmā ito paṭṭhāya catūsu ahirājakulesu evaṁ mettaṁ bhāvethā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

105. “Virūpakkhehi me mettaṁ, mettaṁ Erāpathehi me.
Chabyāputtehi me mettaṁ, mettaṁ Kaṇhāgotamakehi cā”ti.

Tattha **virūpakkhehi me mettan**ti Virūpakkhanāgarājakulehi saddhiṁ mayhaṁ mettaṁ. **Erāpathā**dīsupi eseva nayo. Etānipi hi Erāpathanāgarājakulaṁ Chabyāputtanāgarājakulaṁ Kaṇhāgotamakanāgarājakulanti nāgarājakulāneva.

Evaṁ cattāri nāgarājakulāni dassetvā “sace tumhe etesu mettaṁ bhāvetuṁ sakkhissatha, dīghajātikā vo na ḍaṁsissanti na viheṭhessantī”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

“Apādakehi me mettaṁ, mettaṁ dvipādakehi me.
Catuppadehi me mettaṁ, mettaṁ bahuppadehi me”ti.

Tattha paṭhamapadena odissakaṁ katvā sabbesu apādakesu dīghajātikesu ceva macchesu ca mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manussesu ceva pakkhijātesu ca, tatiyapadena hatthi-assādīsu sabbacatuppadesu, catutthapadena vicchikasatapadi-uccāliṅgapāṇakamakkaṭakādīsu.

Evaṁ sarūpena mettābhāvanaṁ dassetvā idāni āyācanavasena dassento imaṁ gāthamāha—

“Mā maṁ apādako hiṁsi, mā maṁ hiṁsi dvipādako.
Mā maṁ catuppado hiṁsi, mā maṁ hiṁsi bahuppado”ti.

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဧကသ္မိံ ဂင်္ဂါနိဝတ္တနေ အဿမပဒံ မာပေတွာ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော ဣသိဂဏပရိဝုတော ဝိဟာသိ။ တဒါ ဂင်္ဂါတီရေ နာနပ္ပကာရာ ဒီဃဇာတိကာ ဣသီနံ ပရိပန္ထံ ကရောန္တိ၊ ယေဘုယျေန ဣသယော ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏန္တိ။ တာပသာ တမတ္ထံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗေ တာပသေ သန္နိပါတာပေတွာ “သစေ တုမှေ စတူသု အဟိရာဇကုလေသု မေတ္တံ ဘာဝေယျာထ၊ န ဝေါ သပ္ပါ ဍံသေယျုံ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ စတူသု အဟိရာဇကုလေသု ဧဝံ မေတ္တံ ဘာဝေထာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၅။ “ဝိရူပက္ခေဟိ မေ မေတ္တံ၊ မေတ္တံ ဧရာပထေဟိ မေ။
ဆဗျာပုတ္တေဟိ မေ မေတ္တံ၊ မေတ္တံ ကဏှာဂေါတမကေဟိ စာ”တိ။

တတ္ထ **ဝိရူပက္ခေဟိ မေ မေတ္တ**န္တိ ဝိရူပက္ခနာဂရာဇကုလေဟိ သဒ္ဓိံ မယှံ မေတ္တံ။ **ဧရာပထာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတာနိပိ ဟိ ဧရာပထနာဂရာဇကုလံ ဆဗျာပုတ္တနာဂရာဇကုလံ ကဏှာဂေါတမကနာဂရာဇကုလန္တိ နာဂရာဇကုလာနေဝ။

ဧဝံ စတ္တာရိ နာဂရာဇကုလာနိ ဒဿေတွာ “သစေ တုမှေ ဧတေသု မေတ္တံ ဘာဝေတုံ သက္ခိဿထ၊ ဒီဃဇာတိကာ ဝေါ န ဍံသိဿန္တိ န ဝိဟေဌေဿန္တီ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

“အပါဒကေဟိ မေ မေတ္တံ၊ မေတ္တံ ဒွိပါဒကေဟိ မေ။
စတုပ္ပဒေဟိ မေ မေတ္တံ၊ မေတ္တံ ဗဟုပ္ပဒေဟိ မေ”တိ။

တတ္ထ ပဌမပဒေန ဩဒိဿကံ ကတွာ သဗ္ဗေသု အပါဒကေသု ဒီဃဇာတိကေသု စေဝ မစ္ဆေသု စ မေတ္တာဘာဝနာ ဒဿိတာ, ဒုတိယပဒေန မနုဿေသု စေဝ ပက္ခိဇာတေသု စ၊ တတိယပဒေန ဟတ္ထိအဿာဒီသု သဗ္ဗစတုပ္ပဒေသု၊ စတုတ္ထပဒေန ဝိစ္ဆိကသတပဒိဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကမက္ကဋကာဒီသု။

ဧဝံ သရူပေန မေတ္တာဘာဝနံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အာယာစနဝသေန ဒဿေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“မာ မံ အပါဒကော ဟိံသိ၊ မာ မံ ဟိံသိ ဒွိပါဒကော။
မာ မံ စတုပ္ပဒေါ ဟိံသိ၊ မာ မံ ဟိံသိ ဗဟုပ္ပဒေါ”တိ။

Tattha **mā man**ti etesu apādakādīsu koci ekopi mā maṁ hiṁsatu, mā viheṭhetūti evaṁ āyācantā mettaṁ bhāvethāti attho.

Idāni anodissakavasena mettābhāvanaṁ dassento imaṁ gāthamāha—

“Sabbe sattā sabbe pāṇā, sabbe bhūtā ca kevalā.
Sabbe bhadrāni passantu, mā kañci pāpamāgamā”ti.

Tattha taṇhādiṭṭhivasena vaṭṭe pañcasu khandhesu āsattā visattā laggā laggitāti **sattā,** assāsapassāsapavattanasaṅkhātena pāṇanavasena **pāṇā,** bhūtabhāvitanibbattanavasena **bhūtā**ti evaṁ vacanamattaviseso veditabbo. Avisesena pana sabbānipetāni padāni sabbasattasaṅgāhakāneva. **Kevalā**ti sakalā. Idaṁ sabbasaddasseva[1] hi pariyāyavacanaṁ. **Bhadrāni passantū**ti sabbepete sattā bhadrāni sādhūni kalyāṇāneva passantu. **Mā kañci pāpamāgamā**ti etesu kañci ekaṁ sattampi pāpaṁ lāmakaṁ dukkhaṁ mā āgamā, mā āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjā sukhī niddukkhā hontūti.

Evaṁ “sabbasattesu anodissakavasena mettaṁ bhāvethā”ti vatvā puna tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussarāpetuṁ—

106. “Appamāṇo Buddho, appamāṇo dhammo.
Appamāṇo saṁgho”ti āha.

Tattha pamāṇakarānaṁ kilesānaṁ abhāvena guṇānañca pamāṇābhāvena Buddharatanaṁ **appamāṇaṁ. Dhammo**ti navavidho lokuttaradhammo. Tassapi pamāṇaṁ kātuṁ na sakkāti **appamāṇo.** Tena appamāṇena dhammena samannāgatattā **saṁghopi appamāṇo.**

Iti bodhisatto “imesaṁ tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussarathā”ti vatvā tiṇṇaṁ ratanānaṁ appamāṇaguṇataṁ dassetvā sappamāṇe satte dassetuṁ—

1. Sabbasattasseva (Syā, I), sabbasattavasena (Ka)

တတ္ထ **မာ မန္တိ** ဧတေသု အပါဒကာဒီသု ကောစိ ဧကောပိ မာ မံ ဟိံသတု၊ မာ ဝိဟေဌေတူတိ ဧဝံ အာယာစန္တာ မေတ္တံ ဘာဝေထာတိ အတ္ထော။

ဣဒါနိ အနောဒိဿကဝသေန မေတ္တာဘာဝနံ ဒဿေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“သဗ္ဗေ သတ္တာ သဗ္ဗေ ပါဏာ၊ သဗ္ဗေ ဘူတာ စ ကေဝလာ။
သဗ္ဗေ ဘဒြာနိ ပဿန္တု၊ မာ ကဉ္စိ ပါပမာဂမာ”တိ။

တတ္ထ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ဝဋ္ဋေ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အာသတ္တာ ဝိသတ္တာ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာတိ **သတ္တာ,** အဿာသပဿာသပဝတ္တနသင်္ခါတေန ပါဏနဝသေန **ပါဏာ,** ဘူတဘာဝိတနိဗ္ဗတ္တနဝသေန **ဘူတာ**တိ ဧဝံ ဝစနမတ္တဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဝိသေသေန ပန သဗ္ဗာနိပေတာနိ ပဒါနိ သဗ္ဗသတ္တသင်္ဂါဟကာနေဝ။ **ကေဝလာ**တိ သကလာ။ ဣဒံ သဗ္ဗသဒ္ဒဿေဝ[1] ဟိ ပရိယာယဝစနံ။ **ဘဒြာနိ ပဿန္တူ**တိ သဗ္ဗေပေတေ သတ္တာ ဘဒြာနိ သာဓူနိ ကလျာဏာနေဝ ပဿန္တု။ **မာ ကဉ္စိ ပါပမာဂမာ**တိ ဧတေသု ကဉ္စိ ဧကံ သတ္တမ္ပိ ပါပံ လာမကံ ဒုက္ခံ မာ အာဂမာ, မာ အာဂစ္ဆတု မာ ပါပုဏာတု၊ သဗ္ဗေ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာ သုခီ နိဒ္ဒုက္ခာ ဟောန္တူတိ။

ဧဝံ “သဗ္ဗသတ္တေသု အနောဒိဿကဝသေန မေတ္တံ ဘာဝေထာ”တိ ဝတွာ ပုန တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏေ အနုဿရာပေတုံ—

၁၀၆။ “အပ္ပမာဏော ဗုဒ္ဓေါ၊ အပ္ပမာဏော ဓမ္မော။
အပ္ပမာဏော သံဃော”တိ အာဟ။

တတ္ထ ပမာဏကရာနံ ကိလေသာနံ အဘာဝေန ဂုဏာနဉ္စ ပမာဏာဘာဝေန ဗုဒ္ဓရတနံ **အပ္ပမာဏံ။ ဓမ္မော**တိ နဝဝိဓော လောကုတ္တရဓမ္မော။ တဿပိ ပမာဏံ ကာတုံ န သက္ကာတိ **အပ္ပမာဏော။** တေန အပ္ပမာဏေန ဓမ္မေန သမန္နာဂတတ္တာ **သံဃောပိ အပ္ပမာဏော။**

ဣတိ ဗောဓိသတ္တော “ဣမေသံ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏေ အနုဿရထာ”တိ ဝတွာ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ အပ္ပမာဏဂုဏတံ ဒဿေတွာ သပ္ပမာဏေ သတ္တေ ဒဿေတုံ—

၁-သဗ္ဗသတ္တဿေဝ (သျာ၊ ဣ)၊ သဗ္ဗသတ္တဝသေန (က)

“Pamāṇavantāni sarīsapāni, ahi vicchika satapadī,
Uṇṇanābhi sarabū mūsikā”ti āha.

Tattha **sarīsapānī**ti sappadīghajātikānaṁ nāmaṁ. Te hi sarantā gacchanti, sirena vā sapantīti sarīsapā. “**Ahī**”ti-ādi tesaṁ sarūpato nidassanaṁ. Tattha **uṇṇanābhī**ti makkaṭako. Tassa hi nābhito uṇṇāsadisaṁ suttaṁ nikkhamati, tasmā “uṇṇanābhī”ti vuccati. **Sarabū**ti gharagoḷikā.

Iti bodhisatto “yasmā etesaṁ antorāgādayo pamāṇakarā dhammā atthi, tasmā tāni sarīsapādīni pamāṇavantānī”ti dassetvā “appamāṇānaṁ tiṇṇaṁ ratanānaṁ ānubhāvena ime pamāṇavantā[1] sattā rattindivaṁ parittakammaṁ karontūti evaṁ tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussarathā”ti vatvā tato uttari kattabbaṁ dassetuṁ imaṁ gāthamāha—

“Katā me rakkhā katā me parittā,
Paṭikkamantu bhūtāni.
Sohaṁ namo Bhagavato,
Namo sattannaṁ Sammāsambuddhānan”ti.

Tattha **katā me rakkhā**ti mayā ratanattayaguṇe anussarantena attano rakkhā gutti katā. **Katā me parittā**ti parittāṇampi me attano kataṁ. **Paṭikkamantu bhūtānī**ti mayi ahitajjhāsayāni bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu. **Sohaṁ namo Bhagavato**ti so ahaṁ evaṁ kataparitto atītassa parinibbutassa sabbassapi Buddhassa Bhagavato namo karomi. **Namo sattannaṁ Sammāsambuddhānan**ti visesena pana atīte paṭipāṭiyā parinibbutānaṁ sattannaṁ Sammāsambuddhānaṁ namo karomīti.

Evaṁ “namakkāraṁ karontāpi satta Buddhe[2] anussarathā”ti bodhisatto isigaṇassa imaṁ parittaṁ bandhitvā adāsi. Ādito pana paṭṭhāya dvīhi gāthāhi catūsu ahirājakulesu mettāya dīpitattā odissakānodissakavasena vā dvinnaṁ mettābhāvanānaṁ dīpitattā idaṁ parittaṁ idha vuttanti veditabbaṁ, aññaṁ vā[3] kāraṇaṁ pariyesitabbaṁ. Tato paṭṭhāya isigaṇo bodhisattassa ovāde ṭhatvā mettaṁ bhāvesi, Buddhaguṇe anussari.

1. Nopamāṇavantā (Sī), no pamāṇavantā (Syā, I)
2. Sabbabuddhe (Syā, Ka)
3. Aññathā (Syā, Ka)

“ပမာဏဝန္တာနိ သရီသပါနိ၊ အဟိ ဝိစ္ဆိက သတပဒီ၊
ဥဏ္ဏနာဘိ သရဗူ မူသိကာ”တိ အာဟ။

တတ္ထ **သရီသပါနီ**တိ သပ္ပဒီဃဇာတိကာနံ နာမံ။ တေ ဟိ သရန္တာ ဂစ္ဆန္တိ, သိရေန ဝါ သပန္တီတိ သရီသပါ။ “**အဟီ**”တိအာဒိ တေသံ သရူပတော နိဒဿနံ။ တတ္ထ **ဥဏ္ဏနာဘီ**တိ မက္ကဋကော။ တဿ ဟိ နာဘိတော ဥဏ္ဏာသဒိသံ သုတ္တံ နိက္ခမတိ၊ တသ္မာ “ဥဏ္ဏနာဘီ”တိ ဝုစ္စတိ။ **သရဗူ**တိ ဃရဂေါဠိကာ။

ဣတိ ဗောဓိသတ္တော “ယသ္မာ ဧတေသံ အန္တောရာဂါဒယော ပမာဏကရာ ဓမ္မာ အတ္ထိ၊ တသ္မာ တာနိ သရီသပါဒီနိ ပမာဏဝန္တာနီ”တိ ဒဿေတွာ “အပ္ပမာဏာနံ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ အာနုဘာဝေန ဣမေ ပမာဏဝန္တာ[1] သတ္တာ ရတ္တိန္ဒိဝံ ပရိတ္တကမ္မံ ကရောန္တူတိ ဧဝံ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏေ အနုဿရထာ”တိ ဝတွာ တတော ဥတ္တရိ ကတ္တဗ္ဗံ ဒဿေတုံ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ကတာ မေ ရက္ခာ ကတာ မေ ပရိတ္တာ၊
ပဋိက္ကမန္တု ဘူတာနိ။
သောဟံ နမော ဘဂဝတော၊
နမော သတ္တန္နံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါန”န္တိ။

တတ္ထ **ကတာ မေ ရက္ခာ**တိ မယာ ရတနတ္တယဂုဏေ အနုဿရန္တေန အတ္တနော ရက္ခာ ဂုတ္တိ ကတာ။ **ကတာ မေ ပရိတ္တာ**တိ ပရိတ္တာဏမ္ပိ မေ အတ္တနော ကတံ။ **ပဋိက္ကမန္တု ဘူတာနီ**တိ မယိ အဟိတဇ္ဈာသယာနိ ဘူတာနိ ပဋိက္ကမန္တု အပဂစ္ဆန္တု။ **သောဟံ နမော ဘဂဝတော**တိ သော အဟံ ဧဝံ ကတပရိတ္တော အတီတဿ ပရိနိဗ္ဗုတဿ သဗ္ဗဿပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော နမော ကရောမိ။ **နမော သတ္တန္နံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါန**န္တိ ဝိသေသေန ပန အတီတေ ပဋိပါဋိယာ ပရိနိဗ္ဗုတာနံ သတ္တန္နံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ နမော ကရောမီတိ။

ဧဝံ “နမက္ကာရံ ကရောန္တာပိ သတ္တ ဗုဒ္ဓေ[2] အနုဿရထာ”တိ ဗောဓိသတ္တော ဣသိဂဏဿ ဣမံ ပရိတ္တံ ဗန္ဓိတွာ အဒါသိ။ အာဒိတော ပန ပဋ္ဌာယ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ စတူသု အဟိရာဇကုလေသု မေတ္တာယ ဒီပိတတ္တာ ဩဒိဿကာနောဒိဿကဝသေန ဝါ ဒွိန္နံ မေတ္တာဘာဝနာနံ ဒီပိတတ္တာ ဣဒံ ပရိတ္တံ ဣဓ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အညံ ဝါ[3] ကာရဏံ ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဣသိဂဏော ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ မေတ္တံ ဘာဝေသိ၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရိ။

၁-နောပမာဏဝန္တာ (သီ)၊ နော ပမာဏဝန္တာ (သျာ၊ ဣ)
၂-သဗ္ဗဗုဒ္ဓေ (သျာ၊ က)
၃-အညထာ (သျာ၊ က)

evametesu Buddhaguṇe anussarantesuyeva sabbe dīghajātikā paṭikkamiṁsu. Bodhisattopi brahmavihāre bhāvetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, gaṇasatthā pana ahameva ahosin"ti.

Khandhajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Vīrakajātakavaṇṇanā (204)

Api vīraka passesīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Devadattassa parisaṁ gahetvā āgatesu hi theresu Satthā "Sāriputta Devadatto tumhe disvā kiṁ akāsī"ti pucchitvā "sugatālayaṁ bhante dassesī"ti vutte "na kho Sāriputta idāneva Devadatto mama anukiriyaṁ karonto vināsaṁ patto, pubbepi vināsaṁ pāpuṇī"ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese udakakākayoniyaṁ nibbattitvā ekaṁ saraṁ upanissāya vasi, "Vīrako"tissa nāmaṁ ahosi. Tadā Kāsiraṭṭhe dubbhikkhaṁ ahosi, manussā kākabhattaṁ vā dātuṁ yakkhanāgabalikammaṁ vā kātuṁ nāsakkhiṁsu. Chātakaraṭṭhato kākā yebhuyyena araññaṁ pavisiṁsu. Tattheko Bārāṇasivāsī Saviṭṭhako nāma kāko kākiṁ ādāya Vīrakassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā taṁ saraṁ nissāya ekamante vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ tasmiṁ sare gocaraṁ gaṇhanto Vīrakaṁ saraṁ otaritvā macche khāditvā paccuttaritvā sarīraṁ sukkhāpentaṁ disvā "imaṁ udakakākaṁ nissāya sakkā bahū macche laddhuṁ, imaṁ upaṭṭhahissāmī"ti taṁ upasaṅkamitvā "kiṁ sammā"ti vutte "icchāmi taṁ sāmi upaṭṭhahitun"ti vatvā "sādhū"ti tena sampaṭicchito tato paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Vīrakopi tato paṭṭhāya attano yāpanamattaṁ khāditvā macche uddharitvā Saviṭṭhakassa deti. Sopi attano yāpanamattaṁ khāditvā sesaṁ kākiyā deti.

ဧဝမေတေသု ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရန္တေသုယေဝ သဗ္ဗေ ဒီဃဇာတိကာ ပဋိက္ကမိံသု။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဣသိဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟောသိ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ခန္ဓဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဝီရကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၄)

အပိ ဝီရက ပဿေသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သုဂတာလယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တဿ ပရိသံ ဂဟေတွာ အာဂတေသု ဟိ ထေရေသု သတ္ထာ "သာရိပုတ္တ ဒေဝဒတ္တော တုမှေ ဒိသွာ ကိံ အကာသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သုဂတာလယံ ဘန္တေ ဒဿေသီ"တိ ဝုတ္တေ "န ခေါ သာရိပုတ္တ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော မမ အနုကိရိယံ ကရောန္တော ဝိနာသံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝိနာသံ ပါပုဏီ"တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ ဥဒကကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ သရံ ဥပနိဿာယ ဝသိ၊ "ဝီရကော"တိဿ နာမံ အဟောသိ။ တဒါ ကာသိရဋ္ဌေ ဒုဗ္ဘိက္ခံ အဟောသိ၊ မနုဿာ ကာကဘတ္တံ ဝါ ဒါတုံ ယက္ခနာဂဗလိကမ္မံ ဝါ ကာတုံ နာသက္ခိံသု။ ဆာတကရဋ္ဌတော ကာကာ ယေဘုယျေန အရညံ ပဝိသိံသု။ တတ္ထေကော ဗာရာဏသိဝါသီ သဝိဋ္ဌကော နာမ ကာကော ကာကိံ အာဒါယ ဝီရကဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တံ သရံ နိဿာယ ဧကမန္တေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ တသ္မိံ သရေ ဂေါစရံ ဂဏှန္တော ဝီရကံ သရံ ဩတရိတွာ မစ္ဆေ ခါဒိတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ သရီရံ သုက္ခာပေန္တံ ဒိသွာ "ဣမံ ဥဒကကာကံ နိဿာယ သက္ကာ ဗဟူ မစ္ဆေ လဒ္ဓုံ၊ ဣမံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ"တိ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ကိံ သမ္မာ"တိ ဝုတ္တေ "ဣစ္ဆာမိ တံ သာမိ ဥပဋ္ဌဟိတု"န္တိ ဝတွာ "သာဓူ"တိ တေန သမ္ပဋိစ္ဆိတော တတော ပဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဝီရကောပိ တတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော ယာပနမတ္တံ ခါဒိတွာ မစ္ဆေ ဥဒ္ဓရိတွာ သဝိဋ္ဌကဿ ဒေတိ။ သောပိ အတ္တနော ယာပနမတ္တံ ခါဒိတွာ သေသံ ကာကိယာ ဒေတိ။

Tassa aparabhāge māno uppajji “ayampi udakakāko kāḷako, ahampi kāḷako, akkhituṇḍapādehipi etassa ca mayhañca nānākaraṇaṁ natthi, ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi mayhaṁ kammaṁ natthi, ahameva gaṇhissāmī”ti. So Vīrakaṁ upasaṅkamitvā “samma ito paṭṭhāya ahameva saraṁ otaritvā macche gaṇhissāmī”ti vatvā “na tvaṁ samma udakaṁ otaritvā macche gaṇhanakakule nibbatto, mā nassī”ti tena vāriyamānopi vacanaṁ anādiyitvā saraṁ oruyha udakaṁ pavisitvā ummujjamāno sevālaṁ chinditvā nikkhamituṁ nāsakkhi, sevālantare laggi, aggatuṇḍameva paññāyi. So nirassāso anto-udakeyeva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Athassa bhariyā āgamanaṁ apassamānā taṁ pavattiṁ jānanatthaṁ Vīrakassa santikaṁ gantvā “sāmi Saviṭṭhako na paññāyati, kahaṁ nu kho so”ti pucchamānā paṭhamaṁ gāthamāha—

107. “Api Vīraka passesi, sakuṇaṁ mañjubhāṇakaṁ.
Mayūragīvasaṅkāsaṁ, patiṁ mayhaṁ Saviṭṭhakan”ti.

Tattha **api Vīraka passesī**ti sāmi Vīraka api passasi. **Mañjubhāṇakan**ti mañjubhāṇinaṁ. Sā hi rāgavasena “madhurassaro me patī”ti maññati, tasmā evamāha. **Mayūragīvasaṅkāsan**ti moragīvasamānavaṇṇaṁ.

Taṁ sutvā vīrako “āma jānāmi te sāmikassa gataṭṭhānan”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

108. “Udakathalacarassa pakkhino,
Niccaṁ āmakamacchabhojino.
Tassā’nukaraṁ Saviṭṭhako,
Sevāle paliguṇṭhito mato”ti.

Tattha **udakathalacarassā**ti udake ca thale ca carituṁ samatthassa. **Pakkhino**ti attānaṁ sandhāya vadati. **Tassā’nukaran**ti tassa anukaronto. **Sevāle paliguṇṭhito mato**ti udakaṁ pavisitvā sevālaṁ chinditvā nikkhamituṁ asakkonto sevālapariyonaddho anto-udakeyeva mato, passa, etassa tuṇḍaṁ dissatīti. Taṁ sutvā kākī paridevitvā Bārāṇasimeva agamāsi.

တဿ အပရဘာဂေ မာနော ဥပ္ပဇ္ဇိ “အယမ္ပိ ဥဒကကာကော ကာဠကော၊ အဟမ္ပိ ကာဠကော၊ အက္ခိတုဏ္ဍပါဒေဟိပိ ဧတဿ စ မယှဉ္စ နာနာကရဏံ နတ္ထိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣမိနာ ဂဟိတမစ္ဆေဟိ မယှံ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ အဟမေဝ ဂဏှိဿာမီ”တိ။ သော ဝီရကံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သမ္မ ဣတော ပဋ္ဌာယ အဟမေဝ သရံ ဩတရိတွာ မစ္ဆေ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဝတွာ “န တွံ သမ္မ ဥဒကံ ဩတရိတွာ မစ္ဆေ ဂဏှနကကုလေ နိဗ္ဗတ္တော၊ မာ နဿီ”တိ တေန ဝါရိယမာနောပိ ဝစနံ အနာဒိယိတွာ သရံ ဩရုယှ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ ဥမ္မုဇ္ဇမာနော သေဝါလံ ဆိန္ဒိတွာ နိက္ခမိတုံ နာသက္ခိ၊ သေဝါလန္တရေ လဂ္ဂိ၊ အဂ္ဂတုဏ္ဍမေဝ ပညာယိ။ သော နိရဿာသော အန္တောဥဒကေယေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ အထဿ ဘရိယာ အာဂမနံ အပဿမာနာ တံ ပဝတ္တိံ ဇာနနတ္ထံ ဝီရကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “သာမိ သဝိဋ္ဌကော န ပညာယတိ၊ ကဟံ နု ခေါ သော”တိ ပုစ္ဆမာနာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၇။ “အပိ ဝီရက ပဿေသိ၊ သကုဏံ မဉ္ဇုဘာဏကံ။
မယူရဂီဝသင်္ကာသံ၊ ပတိံ မယှံ သဝိဋ္ဌက”န္တိ။

တတ္ထ **အပိ ဝီရက ပဿေသီ**တိ သာမိ ဝီရက အပိ ပဿသိ။ **မဉ္ဇုဘာဏက**န္တိ မဉ္ဇုဘာဏိနံ။ သာ ဟိ ရာဂဝသေန “မဓုရဿရော မေ ပတီ”တိ မညတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **မယူရဂီဝသင်္ကာသ**န္တိ မောရဂီဝသမာနဝဏ္ဏံ။

တံ သုတွာ ဝီရကော “အာမ ဇာနာမိ တေ သာမိကဿ ဂတဋ္ဌာန”န္တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၀၈။ “ဥဒကထလစရဿ ပက္ခိနော၊
နိစ္စံ အာမကမစ္ဆဘောဇိနော။
တဿာ’နုကရံ သဝိဋ္ဌကော၊
သေဝါလေ ပလိဂုဏ္ဌိတော မတော”တိ။

တတ္ထ **ဥဒကထလစရဿာ**တိ ဥဒကေ စ ထလေ စ စရိတုံ သမတ္ထဿ။ **ပက္ခိနော**တိ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **တဿာ’နုကရ**န္တိ တဿ အနုကရောန္တော။ **သေဝါလေ ပလိဂုဏ္ဌိတော မတော**တိ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ သေဝါလံ ဆိန္ဒိတွာ နိက္ခမိတုံ အသက္ကောန္တော သေဝါလပရိယောနဒ္ဓေါ အန္တောဥဒကေယေဝ မတော၊ ပဿ, ဧတဿ တုဏ္ဍံ ဒိဿတီတိ။ တံ သုတွာ ကာကီ ပရိဒေဝိတွာ ဗာရာဏသိမေဝ အဂမာသိ။

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Saviṭṭhako Devadatto ahosi, Vīrako pana ahameva ahosin”ti.

Vīrakajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Gaṅgeyyajātakavaṇṇanā (205)

Sobhati maccho gaṅgeyyoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto dve daharabhikkhū ārabbha kathesi. Te kira Sāvatthivāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanaṁ ananuyuñjitvā rūpapasaṁsakā hutvā rūpaṁ upalāḷentā[1] vicariṁsu. Te ekadivasaṁ “tvaṁ na sobhasi, ahaṁ sobhāmī”ti rūpaṁ nissāya uppannavivādā avidūre nisinnaṁ ekaṁ mahallakattheraṁ disvā “eso amhākaṁ sobhanabhāvaṁ vā asobhanabhāvaṁ vā jānissatī”ti taṁ upasaṅkamitvā “bhante ko amhesu sobhano”ti pucchiṁsu. So “āvuso tumhehi ahameva sobhanataro”ti āha. Daharā “ayaṁ mahallako amhehi pucchitaṁ akathetvā apucchitaṁ kathetī”ti taṁ paribhāsitvā pakkamiṁsu. Sā tesaṁ kiriyā bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asuko mahallako thero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave ime dve daharā idāneva rūpapasaṁsakā, pubbepete rūpameva upalāḷentā[1] vicariṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā ahosi. Tadā Gaṅgāyamunānaṁ samāgamaṭṭhāne Gaṅgeyyo ca Yāmuneyyo ca dve macchā “ahaṁ sobhāmi, tvaṁ na sobhasī”ti rūpaṁ nissāya vivadamānā avidūre Gaṅgātīre kacchapaṁ nipannaṁ disvā “eso amhākaṁ sobhanabhāvaṁ vā asobhanabhāvaṁ vā jānissatī”ti taṁ upasaṅkamitvā “kiṁ nu kho samma kacchapa Gaṅgeyyo sobhati, udāhu Yāmuneyyo”ti pucchiṁsu. Kacchapo “Gaṅgeyyopi

1. Upalāpentā (Syā)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သဝိဋ္ဌကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဝီရကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝီရကဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ဂင်္ဂေယျဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၅)

သောဘတိ မစ္ဆော ဂင်္ဂေယျောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒွေ ဒဟရဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေ ကိရ သာဝတ္ထိဝါသိနော ကုလပုတ္တာ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ အသုဘဘာဝနံ အနနုယုဉ္ဇိတွာ ရူပပသံသကာ ဟုတွာ ရူပံ ဥပလာဠေန္တာ[၁] ဝိစရိံသု။ တေ ဧကဒိဝသံ “တွံ န သောဘသိ၊ အဟံ သောဘာမီ”တိ ရူပံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နဝိဝါဒါ အဝိဒူရေ နိသိန္နံ ဧကံ မဟလ္လကတ္ထေရံ ဒိသွာ “ဧသော အမှာကံ သောဘနဘာဝံ ဝါ အသောဘနဘာဝံ ဝါ ဇာနိဿတီ”တိ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ကော အမှေသု သောဘနော”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော “အာဝုသော တုမှေဟိ အဟမေဝ သောဘနတရော”တိ အာဟ။ ဒဟရာ “အယံ မဟလ္လကော အမှေဟိ ပုစ္ဆိတံ အကထေတွာ အပုစ္ဆိတံ ကထေတီ”တိ တံ ပရိဘာသိတွာ ပက္ကမိံသု။ သာ တေသံ ကိရိယာ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋာ ဇာတာ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကော မဟလ္လကော ထေရော ကိရ တေ ရူပနိဿိတကေ ဒဟရေ လဇ္ဇာပေသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣမေ ဒွေ ဒဟရာ ဣဒါနေဝ ရူပပသံသကာ၊ ပုဗ္ဗေပေတေ ရူပမေဝ ဥပလာဠေန္တာ[၁] ဝိစရိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂင်္ဂါတီရေ ရုက္ခဒေဝတာ အဟောသိ။ တဒါ ဂင်္ဂါယမုနာနံ သမာဂမဋ္ဌာနေ ဂင်္ဂေယျော စ ယာမုနေယျော စ ဒွေ မစ္ဆာ “အဟံ သောဘာမိ၊ တွံ န သောဘသီ”တိ ရူပံ နိဿာယ ဝိဝဒမာနာ အဝိဒူရေ ဂင်္ဂါတီရေ ကစ္ဆပံ နိပန္နံ ဒိသွာ “ဧသော အမှာကံ သောဘနဘာဝံ ဝါ အသောဘနဘာဝံ ဝါ ဇာနိဿတီ”တိ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကိံ နု ခေါ သမ္မ ကစ္ဆပ ဂင်္ဂေယျော သောဘတိ, ဥဒါဟု ယာမုနေယျော”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ကစ္ဆပေါ “ဂင်္ဂေယျောပိ

၁-ဥပလာပေန္တာ (သျာ)

sobhati, Yāmuneyyopi sobhati, tumhehi pana dvīhi ahameva atirekataraṁ sobhāmī”ti imamatthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gāthamāha—

109. “Sobhati maccho Gaṅgeyyo, atho sobhati Yāmuno.
Catuppadoyaṁ puriso, nigrodhaparimaṇḍalo.
Īsakāyatagīvo ca, sabbeva atirocatī”ti.

Tattha **catuppadoyan**ti catuppado ayaṁ. **Puriso**ti attānaṁ sandhāya vadati. **Nigrodhaparimaṇḍalo**ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo. **Īsakāyatagīvo**ti rathīsā viya āyatagīvo. **Sabbeva atirocatī**ti evaṁ saṇṭhānasampanno kacchapo sabbeva atirocati, ahameva sabbe tumhe atikkamitvā sobhāmīti vadati.

Macchā tassa kathaṁ sutvā “ambho pāpakacchapa amhehi pucchitaṁ akathetvā aññameva kathesī”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

110. “Yaṁ pucchito na taṁ akkhāsi, aññaṁ akkhāsi pucchito.
Attappasaṁsako poso, nāyaṁ asmāka ruccatī”ti.

Tattha **attappasaṁsako**ti attānaṁ pasaṁsanasīlo attukkaṁsako poso. **Nāyaṁ asmāka ruccatī**ti ayaṁ pāpakacchapo amhākaṁ na ruccati na khamatīti kacchapassa upari udakaṁ khipitvā sakaṭṭhānameva gamiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā dve macchā dve daharabhikkhū ahesuṁ, kacchapo mahallako, imassa kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṅgātīre nibbattarukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Gaṅgeyyajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Kuruṅgamigajātakavaṇṇanā (206)

Iṅgha vaṭṭamayaṁ pāsanti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā “Devadatto vadhāya parisakkatī”ti sutvā “na bhikkhave Devadatto idāneva mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

သောဘတိ၊ ယာမုနေယျောပိ သောဘတိ၊ တုမှေဟိ ပန ဒွီဟိ အဟမေဝ အတိရေကတရံ သောဘာမီ”တိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၉။ “သောဘတိ မစ္ဆော ဂင်္ဂေယျော၊ အထော သောဘတိ ယာမုနော။
စတုပ္ပဒေါယံ ပုရိသော၊ နိဂြောဓပရိမဏ္ဍလော။
ဤသကာယတဂီဝေါ စ၊ သဗ္ဗေဝ အတိရောစတီ”တိ။

တတ္ထ **စတုပ္ပဒေါယန္တိ** စတုပ္ပဒေါ အယံ။ **ပုရိသော**တိ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **နိဂြောဓပရိမဏ္ဍလော**တိ သုဇာတော နိဂြောဓော ဝိယ ပရိမဏ္ဍလော။ **ဤသကာယတဂီဝေါ**တိ ရထီသာ ဝိယ အာယတဂီဝေါ။ **သဗ္ဗေဝ အတိရောစတီ**တိ ဧဝံ သဏ္ဌာနသမ္ပန္နော ကစ္ဆပေါ သဗ္ဗေဝ အတိရောစတိ၊ အဟမေဝ သဗ္ဗေ တုမှေ အတိက္ကမိတွာ သောဘာမီတိ ဝဒတိ။

မစ္ဆာ တဿ ကထံ သုတွာ “အမ္ဘော ပါပကစ္ဆပ အမှေဟိ ပုစ္ဆိတံ အကထေတွာ အညမေဝ ကထေသီ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၁၀။ “ယံ ပုစ္ဆိတော န တံ အက္ခာသိ၊ အညံ အက္ခာသိ ပုစ္ဆိတော။
အတ္တပ္ပသံသကော ပေါသော၊ နာယံ အသ္မာက ရုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **အတ္တပ္ပသံသကော**တိ အတ္တာနံ ပသံသနသီလော အတ္တုက္ကံသကော ပေါသော။ **နာယံ အသ္မာက ရုစ္စတီ**တိ အယံ ပါပကစ္ဆပေါ အမှာကံ န ရုစ္စတိ န ခမတီတိ ကစ္ဆပဿ ဥပရိ ဥဒကံ ခိပိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂမိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒွေ မစ္ဆာ ဒွေ ဒဟရဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ကစ္ဆပေါ မဟလ္လကော၊ ဣမဿ ကာရဏဿ ပစ္စက္ခကာရိကာ ဂင်္ဂါတီရေ နိဗ္ဗတ္တရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဂင်္ဂေယျဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ကုရုင်္ဂမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၆)

ဣင်္ဃ ဝဋ္ဋမယံ ပါသန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ “ဒေဝဒတ္တော ဝဓာယ ပရိသက္ကတီ”တိ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kuruṅgamigo hutvā araññe ekassa sarassa avidūre ekasmiṁ gumbe vāsaṁ kappesi. Tasseva sarassa avidūre ekasmiṁ rukkhagge satapatto, sarasmiṁ pana kacchapo vāsaṁ kappesi. Evaṁ te tayopi sahāyakā aññamaññaṁ piyasaṁvāsaṁ vasiṁsu. Atheko migaluddako araññe caranto pānīyatitthe bodhisattassa padavalañjaṁ disvā lohanigaḷasadisaṁ vaṭṭamayaṁ[1] pāsaṁ oḍḍetvā agamāsi. Bodhisatto pānīyaṁ pātuṁ āgato paṭhamayāmeyeva pāse bajjhitvā baddharavaṁ ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato satapatto udakato ca kacchapo āgantvā "kiṁ nu kho kātabban"ti mantayiṁsu. Atha satapatto kacchapaṁ āmantetvā "samma tava dantā atthi, tvaṁ imaṁ pāsaṁ chinda, ahaṁ gantvā yathā so nāgacchati, tathā karissāmi, evaṁ amhehi dvīhipi kataparakkamena sahāyo no jīvitaṁ labhissatī"ti imamamatthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gāthamāha—

111\. "Iṅgha vaṭṭamayaṁ pāsaṁ, chinda dantehi kacchapa.
Ahaṁ tathā karissāmi, yathā nehiti luddako"ti.

Atha kacchapo cammavarattaṁ khādituṁ ārabhi, satapatto luddakassa vasanagāmaṁ gato[2] avidūre rukkhe nisīdi. Luddako paccūsakāleyeva sattiṁ gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṁ ñatvā vassitvā pakkhe papphoṭetvā taṁ purimadvārena nikkhamantaṁ mukhe pahari. Luddo "kāḷakaṇṇinā sakuṇenamhi pahaṭo"ti nivattitvā thokaṁ sayitvā puna sattiṁ gahetvā uṭṭhāsi. Sakuṇo "ayaṁ paṭhamaṁ purimadvārena nikkhanto idāni pacchimadvārena nikkhamissatī"ti ñatvā gantvā pacchimagehe nisīdi. Luddopi "purimadvārena me nikkhantena kāḷakaṇṇī sakuṇo diṭṭho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmī"ti pacchimadvārena nikkhami, sakuṇo puna vassitvā gantvā mukhe pahari. Luddo "punapi kāḷakaṇṇīsakuṇena pahaṭo, na dāni me esa nikkhamituṁ detī"ti nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇuggamanavelāya sattiṁ gahetvā nikkhami. Sakuṇo vegena gantvā "luddo āgacchatī"ti bodhisattassa kathesi.

1\. Vaddhamayaṁ (Sī, Syā, I) 2. Vasanagāmato (Syā)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကုရုင်္ဂမိဂေါ ဟုတွာ အရညေ ဧကဿ သရဿ အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ဂုမ္ဗေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဿေဝ သရဿ အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ရုက္ခဂ္ဂေ သတပတ္တော, သရသ္မိံ ပန ကစ္ဆပေါ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဧဝံ တေ တယောပိ သဟာယကာ အညမညံ ပိယသံဝါသံ ဝသိံသု။ အထေကော မိဂလုဒ္ဒကော အရညေ စရန္တော ပါနီယတိတ္ထေ ဗောဓိသတ္တဿ ပဒဝလဉ္ဇံ ဒိသွာ လောဟနိဂဠသဒိသံ ဝဋ္ဋမယံ[၁] ပါသံ ဩဍ္ဍေတွာ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပါနီယံ ပါတုံ အာဂတော ပဌမယာမေယေဝ ပါသေ ဗဇ္ဈိတွာ ဗဒ္ဓရဝံ ရဝိ။ တဿ တေန သဒ္ဒေန ရုက္ခဂ္ဂတော သတပတ္တော ဥဒကတော စ ကစ္ဆပေါ အာဂန္တွာ "ကိံ နု ခေါ ကာတဗ္ဗ"န္တိ မန္တယိံသု။ အထ သတပတ္တော ကစ္ဆပံ အာမန္တေတွာ "သမ္မ တဝ ဒန္တာ အတ္ထိ၊ တွံ ဣမံ ပါသံ ဆိန္ဒ၊ အဟံ ဂန္တွာ ယထာ သော နာဂစ္ဆတိ၊ တထာ ကရိဿာမိ၊ ဧဝံ အမှေဟိ ဒွီဟိပိ ကတပရက္ကမေန သဟာယော နော ဇီဝိတံ လဘိဿတီ"တိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၁။ "ဣင်္ဃ ဝဋ္ဋမယံ ပါသံ၊ ဆိန္ဒ ဒန္တေဟိ ကစ္ဆပ။
အဟံ တထာ ကရိဿာမိ၊ ယထာ နေဟိတိ လုဒ္ဒကော"တိ။

အထ ကစ္ဆပေါ စမ္မဝရတ္တံ ခါဒိတုံ အာရဘိ၊ သတပတ္တော လုဒ္ဒကဿ ဝသနဂါမံ ဂတော[၂] အဝိဒူရေ ရုက္ခေ နိသီဒိ။ လုဒ္ဒကော ပစ္စူသကာလေယေဝ သတ္တိံ ဂဟေတွာ နိက္ခမိ။ သကုဏော တဿ နိက္ခမနဘာဝံ ဉတွာ ဝဿိတွာ ပက္ခေ ပပ္ဖောဋေတွာ တံ ပုရိမဒွါရေန နိက္ခမန္တံ မုခေ ပဟရိ။ လုဒ္ဒေါ "ကာဠကဏ္ဏိနာ သကုဏေနမှိ ပဟဋော"တိ နိဝတ္တိတွာ ထောကံ သယိတွာ ပုန သတ္တိံ ဂဟေတွာ ဥဋ္ဌာသိ။ သကုဏော "အယံ ပဌမံ ပုရိမဒွါရေန နိက္ခန္တော ဣဒါနိ ပစ္ဆိမဒွါရေန နိက္ခမိဿတီ"တိ ဉတွာ ဂန္တွာ ပစ္ဆိမဂေဟေ နိသီဒိ။ လုဒ္ဒေါပိ "ပုရိမဒွါရေန မေ နိက္ခန္တေန ကာဠကဏ္ဏီ သကုဏော ဒိဋ္ဌော၊ ဣဒါနိ ပစ္ဆိမဒွါရေန နိက္ခမိဿာမီ"တိ ပစ္ဆိမဒွါရေန နိက္ခမိ၊ သကုဏော ပုန ဝဿိတွာ ဂန္တွာ မုခေ ပဟရိ။ လုဒ္ဒေါ "ပုနပိ ကာဠကဏ္ဏီသကုဏေန ပဟဋော၊ န ဒါနိ မေ ဧသ နိက္ခမိတုံ ဒေတီ"တိ နိဝတ္တိတွာ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ သယိတွာ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ သတ္တိံ ဂဟေတွာ နိက္ခမိ။ သကုဏော ဝေဂေန ဂန္တွာ "လုဒ္ဒေါ အာဂစ္ဆတီ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ ကထေသိ။

၁-ဝဒ္ဓမယံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဝသနဂါမတော (သျာ)

Tasmiṁkhaṇe kacchapena ekameva cammavaddhaṁ ṭhapetvā sesavarattā khāditā honti. Dantā panassa patanākārappattā jātā, mukhato lohitaṁ paggharati[1]. Bodhisatto luddaputtaṁ sattiṁ gahetvā asanivegena āgacchantaṁ disvā taṁ vaddhaṁ chinditvā vanaṁ pāvisi, sakuṇo rukkhagge nisīdi, kacchapo pana dubbalattā tattheva nipajji. Luddo kacchapaṁ gahetvā pasibbake pakkhipitvā ekasmiṁ khāṇuke laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokento kacchapassa gahitabhāvaṁ ñatvā "sahāyassa jīvitadānaṁ dassāmī"ti dubbalo viya hutvā luddassa attānaṁ dassesi. So "dubbalo esa bhavissati, māressāmi nan"ti sattiṁ ādāya anubandhi. Bodhisatto nātidūre nāccāsanne gacchanto taṁ ādāya araññaṁ pāvisi, dūraṁ gatabhāvaṁ ñatvā padaṁ vañcetvā aññena maggena vātavegena gantvā siṅgena pasibbakaṁ ukkhipitvā bhūmiyaṁ pātetvā phāletvā kacchapaṁ nīhari. Satapattopi rukkhā otari. Bodhisatto dvinnampi ovādaṁ dadamāno "ahaṁ tumhe nissāya jīvitaṁ labhiṁ, tumhehi sahāyakassa kattabbaṁ mayhaṁ kataṁ, idāni luddo āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṁ attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvampi samma kacchapa udakaṁ pavisāhī"ti āha. Te tathā akaṁsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gāthamāha—

112. "Kacchapo pāvisī vāriṁ, Kuruṅgo pāvisī vanaṁ.
Satapatto dumaggamhā, dūre putte apānayī"ti.

Tattha **apānayī**ti ānayi, gahetvā agamāsīti attho.

Luddopi taṁ ṭhānaṁ āgantvā kañci apassitvā chinnapasibbakaṁ gahetvā domanassappatto attano gehaṁ agamāsi. Te tayopi sahāyā yāvajīvaṁ vissāsaṁ acchinditvā yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā luddako Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, Kuruṅgamigo pana ahameva ahosin"ti.

Kuruṅgamigajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

1. Mukhaṁ lohitamakkhitaṁ (Sī, Syā, I)

တသ္မိံ ခဏေ ကစ္ဆပေန ဧကမေဝ စမ္မဝဒ္ဓံ ဌပေတွာ သေသဝရတ္တာ ခါဒိတာ ဟောန္တိ။ ဒန္တာ ပနဿ ပတနာကာရပ္ပတ္တာ ဇာတာ၊ မုခတော လောဟိတံ ပဂ္ဃရတိ[၁]။ ဗောဓိသတ္တော လုဒ္ဒပုတ္တံ သတ္တိံ ဂဟေတွာ အသနိဝေဂေန အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ တံ ဝဒ္ဓံ ဆိန္ဒိတွာ ဝနံ ပါဝိသိ၊ သကုဏော ရုက္ခဂ္ဂေ နိသီဒိ၊ ကစ္ဆပေါ ပန ဒုဗ္ဗလတ္တာ တတ္ထေဝ နိပဇ္ဇိ။ လုဒ္ဒေါ ကစ္ဆပံ ဂဟေတွာ ပသိဗ္ဗကေ ပက္ခိပိတွာ ဧကသ္မိံ ခါဏုကေ လဂ္ဂေသိ။ ဗောဓိသတ္တော နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တော ကစ္ဆပဿ ဂဟိတဘာဝံ ဉတွာ "သဟာယဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒဿာမီ"တိ ဒုဗ္ဗလော ဝိယ ဟုတွာ လုဒ္ဒဿ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ သော "ဒုဗ္ဗလော ဧသ ဘဝိဿတိ၊ မာရေဿာမိ န"န္တိ သတ္တိံ အာဒါယ အနုဗန္ဓိ။ ဗောဓိသတ္တော နာတိဒူရေ နာစ္စာသန္နေ ဂစ္ဆန္တော တံ အာဒါယ အရညံ ပါဝိသိ၊ ဒူရံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ ပဒံ ဝဉ္စေတွာ အညေန မဂ္ဂေန ဝါတဝေဂေန ဂန္တွာ သိင်္ဂေန ပသိဗ္ဗကံ ဥက္ခိပိတွာ ဘူမိယံ ပါတေတွာ ဖာလေတွာ ကစ္ဆပံ နီဟရိ။ သတပတ္တောပိ ရုက္ခာ ဩတရိ။ ဗောဓိသတ္တော ဒွိန္နမ္ပိ ဩဝါဒံ ဒဒမာနော "အဟံ တုမှေ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိံ၊ တုမှေဟိ သဟာယကဿ ကတ္တဗ္ဗံ မယှံ ကတံ၊ ဣဒါနိ လုဒ္ဒေါ အာဂန္တွာ တုမှေ ဂဏှေယျ၊ တသ္မာ သမ္မ သတပတ္တ တွံ အတ္တနော ပုတ္တကေ ဂဟေတွာ အညတ္ထ ယာဟိ၊ တွမ္ပိ သမ္မ ကစ္ဆပ ဥဒကံ ပဝိသာဟီ"တိ အာဟ။ တေ တထာ အကံသု။

သတ္ထာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၁၂။ "ကစ္ဆပေါ ပါဝိသီ ဝါရိံ၊ ကုရုင်္ဂေါ ပါဝိသီ ဝနံ။
သတပတ္တော ဒုမဂ္ဂမှာ၊ ဒူရေ ပုတ္တေ အပါနယီ"တိ။

တတ္ထ **အပါနယီ**တိ အာနယိ၊ ဂဟေတွာ အဂမာသီတိ အတ္ထော။

လုဒ္ဒေါပိ တံ ဌာနံ အာဂန္တွာ ကဉ္စိ အပဿိတွာ ဆိန္နပသိဗ္ဗကံ ဂဟေတွာ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော အတ္တနော ဂေဟံ အဂမာသိ။ တေ တယောပိ သဟာယာ ယာဝဇီဝံ ဝိဿာသံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ယထာကမ္မံ ဂတာ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ လုဒ္ဒကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သတပတ္တော သာရိပုတ္တော၊ ကစ္ဆပေါ မောဂ္ဂလ္လာနော၊ ကုရုင်္ဂမိဂေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ကုရုင်္ဂမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၁-မုခံ လောဟိတမက္ခိတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

7. Assakajātakavaṇṇanā (207)

Aya'massakarājenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthārā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī"ti puṭṭho "saccan"ti vatvā "kena ukkaṇṭhāpitosī"ti vutte "purāṇadutiyikāyā"ti āha. Atha naṁ Satthā "na idāneva tassā bhikkhu itthiyā tayi sineho atthi, pubbepi tvaṁ taṁ nissāya mahādukkhaṁ patto"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Kāsiraṭṭhe Pāṭalinagare[1] Assako nāma rājā rajjaṁ kāresi. Tassa Uparī[2] nāma aggamahesī piyā ahosi manāpā abhirūpā dassanīyā pāsādikā atikkantā mānusavaṇṇaṁ, apattā dibbavaṇṇaṁ. Sā kālamakāsi, tassā kālakiriyāya rājā sokābhibhūto ahosi dukkhī dummano. So tassā sarīraṁ doṇiyaṁ nipajjāpetvā telakalalaṁ pakkhipāpetvā heṭṭhāmañce ṭhapāpetvā nirāhāro rodamāno paridevamāno nipajji. Mātāpitaro avasesañātakā mittāmaccabrāhmaṇagahapatikādayopi "mā soci mahārāja, aniccā saṅkhārā"ti-ādīni vadantā saññāpetuṁ nāsakkhiṁsu. Tassa vilapantasseva satta divasā atikkantā. Tadā bodhisatto pañcābhiñña-aṭṭhasamāpattilābhī tāpaso hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṁ vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā jambudīpaṁ olokento taṁ rājānaṁ tathā paridevamānaṁ disvā "etassa mayā avassayena bhavitabban"ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otaritvā maṅgalasilāpaṭṭe kañcanapaṭimā viya nisīdi.

Atheko Pāṭalinagaravāsī brāhmaṇamāṇavo uyyānaṁ gato bodhisattaṁ disvā vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "kiṁ māṇava rājā dhammiko"ti pucchi. Āma bhante, dhammiko rājā, bhariyā panassa kālakatā, so tassā sarīraṁ doṇiyaṁ pakkhipāpetvā vilapamāno nipanno, ajja sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṁ evarūpā dukkhā na mocetha, yuttaṁ nu kho tumhādisesu sīlavantesu saṁvijjamānesu rañño evarūpaṁ dukkhaṁ anubhavituntі. Na kho

---

1. Potale nāma nagare (Sī), Potali nāma nagare (I)
2. Ubbarī (Sī, Syā, I)

၇-အဿကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၇)

အယ'မဿကရာဇေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘိက္ခု သတ္ထာရာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ ပုဋ္ဌော "သစ္စ"န္တိ ဝတွာ "ကေန ဥက္ကဏ္ဌာပိတောသီ"တိ ဝုတ္တေ "ပုရာဏဒုတိယိကာယာ"တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ "န ဣဒါနေဝ တဿာ ဘိက္ခု ဣတ္ထိယာ တယိ သိနေဟော အတ္ထိ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ တံ နိဿာယ မဟာဒုက္ခံ ပတ္တော''တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ကာသိရဋ္ဌေ ပါဋလိနဂရေ[၁] အဿကော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဿ ဥပရီ[၂] နာမ အဂ္ဂမဟေသီ ပိယာ အဟောသိ မနာပါ အဘိရူပါ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ အတိက္ကန္တာ မာနုသဝဏ္ဏံ, အပတ္တာ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏံ။ သာ ကာလမကာသိ၊ တဿာ ကာလကိရိယာယ ရာဇာ သောကာဘိဘူတော အဟောသိ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော။ သော တဿာ သရီရံ ဒေါဏိယံ နိပဇ္ဇာပေတွာ တေလကလလံ ပက္ခိပါပေတွာ ဟေဋ္ဌာမဉ္စေ ဌပါပေတွာ နိရာဟာရော ရောဒမာနော ပရိဒေဝမာနော နိပဇ္ဇိ။ မာတာပိတရော အဝသေသဉာတကာ မိတ္တာမစ္စဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာဒယောပိ "မာ သောစိ မဟာရာဇ၊ အနိစ္စာ သင်္ခါရာ''တိအာဒီနိ ဝဒန္တာ သညာပေတုံ နာသက္ခိံသု။ တဿ ဝိလပန္တဿေဝ သတ္တ ဒိဝသာ အတိက္ကန္တာ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ပဉ္စာဘိညအဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ တာပသော ဟုတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝိဟရန္တော အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဇမ္ဗုဒီပံ ဩလောကေန္တော တံ ရာဇာနံ တထာ ပရိဒေဝမာနံ ဒိသွာ "ဧတဿ မယာ အဝဿယေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေန အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ရညော ဥယျာနေ ဩတရိတွာ မင်္ဂလသိလာပဋ္ဋေ ကဉ္စနပဋိမာ ဝိယ နိသီဒိ။

အထေကော ပါဋလိနဂရဝါသီ ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ ဥယျာနံ ဂတော ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ ဗောဓိသတ္တော တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "ကိံ မာဏဝ ရာဇာ ဓမ္မိကော"တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေ, ဓမ္မိကော ရာဇာ၊ ဘရိယာ ပနဿ ကာလကတာ၊ သော တဿာ သရီရံ ဒေါဏိယံ ပက္ခိပါပေတွာ ဝိလပမာနော နိပန္နော၊ အဇ္ဇ သတ္တမော ဒိဝသော၊ ကိဿ တုမှေ ရာဇာနံ ဧဝရူပါ ဒုက္ခာ န မောစေထ၊ ယုတ္တံ နု ခေါ တုမှာဒိသေသု သီလဝန္တေသု သံဝိဇ္ဇမာနေသု ရညော ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ အနုဘဝိတုန္တိ။ န ခေါ

၁-ပေါတလေ နာမ နဂရေ (သီ)၊ ပေါတလိ နာမ နဂရေ (ဣ)

၂-ဥဗ္ဗရီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

ahaṁ māṇava rājānaṁ jānāmi, sace pana so āgantvā maṁ puccheyya, ahamevassa tassā nibbattaṭṭhānaṁ ācikkhitvā rañño santikeyeva taṁ kathāpeyyanti. “Tena hi bhante yāva rājānaṁ ānemi, tāva idheva nisīdathā”ti māṇavo bodhisattassa paṭiññaṁ gahetvā rañño santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocetvā “tassa dibbacakkhukassa santikaṁ gantuṁ vaṭṭatī”ti āha.

Rājā “upariṁ kira daṭṭhuṁ labhissāmī”ti tuṭṭhamānaso rathaṁ abhiruhitvā tattha gantvā bodhisattaṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno “saccaṁ kira tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṁ jānāthā”ti pucchi. Āma mahārājāti. Kattha nibbattāti. Sā kho mahārāja rūpasmiṁyeva mattā pamādamāgamma kalyāṇakammaṁ akatvā imasmiṁyeva uyyāne gomayapāṇakayoniyaṁ nibbattāti. Nāhaṁ saddahāmīti. Tena hi te[1] dassetvā kathāpemīti. Sādhu kathāpethāti. Bodhisatto attano ānubhāvena “ubhopi gomayapiṇḍaṁ vaṭṭayamānā rañño purato āgacchantū”ti tesaṁ āgamanaṁ akāsi. Te tatheva āgamiṁsu. Bodhisatto taṁ dassento “ayaṁ te mahārāja uparidevī, taṁ jahitvā gomayapāṇakassa pacchato pacchatogacchati, passatha nan”ti āha. Bhante “Uparī nāma gomayapāṇakayoniyaṁ nibbattissatī”ti na saddahāmahanti. Kathāpemi naṁ mahārājāti. Kathāpetha bhanteti.

Bodhisatto attano ānubhāvena taṁ kathāpento “Uparī”ti āha. Sā manussabhāsāya “kiṁ bhante”ti āha. Tvaṁ atītabhave[2] kā nāma ahosīti. Bhante Assakarañño aggamahesī Uparī nāma ahosinti. Kiṁ pana te idāni Assakarājā piyo, udāhu gomayapāṇakoti. “Bhante so mayhaṁ purimajātiyā sāmiko, tadā ahaṁ imasmiṁ uyyāne tena saddhiṁ rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbe anubhavamānā vicariṁ. Idāni pana me bhavasaṅkhepagatakālato paṭṭhāya so kiṁ hoti, ahañhi idāni Assakarājānaṁ māretvā tassa galalohitena mayhaṁ sāmikassa gomayapāṇakassa pāde makkheyyan”ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca—

1. Taṁ (Ka)
2. Atītattabhāve (Sī, Syā, I)

အဟံ မာဏဝ ရာဇာနံ ဇာနာမိ၊ သစေ ပန သော အာဂန္တွာ မံ ပုစ္ဆေယျ၊ အဟမေဝဿ တဿာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ရညော သန္တိကေယေဝ တံ ကထာပေယျန္တိ။ “တေန ဟိ ဘန္တေ ယာဝ ရာဇာနံ အာနေမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ နိသီဒထာ”တိ မာဏဝေါ ဗောဓိသတ္တဿ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “တဿ ဒိဗ္ဗစက္ခုကဿ သန္တိကံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။

ရာဇာ “ဥပရိံ ကိရ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿာမီ”တိ တုဋ္ဌမာနသော ရထံ အဘိရုဟိတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဒေဝိယာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ဇာနာထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ကတ္ထ နိဗ္ဗတ္တာတိ။ သာ ခေါ မဟာရာဇ ရူပသ္မိံယေဝ မတ္တာ ပမာဒမာဂမ္မ ကလျာဏကမ္မံ အကတွာ ဣမသ္မိံယေဝ ဥယျာနေ ဂေါမယပါဏကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တာတိ။ နာဟံ သဒ္ဒဟာမီတိ။ တေန ဟိ တေ[၁] ဒဿေတွာ ကထာပေမီတိ။ သာဓု ကထာပေထာတိ။ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော အာနုဘာဝေန “ဥဘောပိ ဂေါမယပိဏ္ဍံ ဝဋ္ဋယမာနာ ရညော ပုရတော အာဂစ္ဆန္တူ”တိ တေသံ အာဂမနံ အကာသိ။ တေ တထေဝ အာဂမိံသု။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဒဿေန္တော “အယံ တေ မဟာရာဇ ဥပရိဒေဝီ၊ တံ ဇဟိတွာ ဂေါမယပါဏကဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတောဂစ္ဆတိ၊ ပဿထ န”န္တိ အာဟ။ ဘန္တေ “ဥပရီ နာမ ဂေါမယပါဏကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိဿတီ”တိ န သဒ္ဒဟာမဟန္တိ။ ကထာပေမိ နံ မဟာရာဇာတိ။ ကထာပေထ ဘန္တေတိ။

ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော အာနုဘာဝေန တံ ကထာပေန္တော “ဥပရီ”တိ အာဟ။ သာ မနုဿဘာသာယ “ကိံ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ တွံ အတီတဘဝေ[၂] ကာ နာမ အဟောသီတိ။ ဘန္တေ အဿကရညော အဂ္ဂမဟေသီ ဥပရီ နာမ အဟောသိန္တိ။ ကိံ ပန တေ ဣဒါနိ အဿကရာဇာ ပိယော, ဥဒါဟု ဂေါမယပါဏကောတိ။ “ဘန္တေ သော မယှံ ပုရိမဇာတိယာ သာမိကော၊ တဒါ အဟံ ဣမသ္မိံ ဥယျာနေ တေန သဒ္ဓိံ ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗေ အနုဘဝမာနာ ဝိစရိံ။ ဣဒါနိ ပန မေ ဘဝသင်္ခေပဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ သော ကိံ ဟောတိ၊ အဟဉှိ ဣဒါနိ အဿကရာဇာနံ မာရေတွာ တဿ ဂလလောဟိတေန မယှံ သာမိကဿ ဂေါမယပါဏကဿ ပါဒေ မက္ခေယျ”န္တိ ဝတွာ ပရိသမဇ္ဈေ မနုဿဘာသာယ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁-တံ (က)
၂-အတီတတ္တဘာဝေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

113. “Aya’massakarājena, deso vicarito mayā.
Anukāmaya kāmena, piyena patinā saha.

114. Navena sukhadukkhena, porāṇaṁ apidhīyati.
Tasmā assakaraññāva, kīṭo piyataro mamā”ti.

Tattha **aya’massakarājena, deso vicarito mayā**ti ayaṁ ramaṇīyo uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiṁ vicarito. **Anukāmaya kāmenā**ti[1] **anū**ti nipātamattaṁ, mayā taṁ kāmayamānāya tena maṁ kāmayamānena sahāti attho. **Piyenā**ti tasmiṁ attabhāve piyena. **Navena sukhadukkhena, porāṇaṁ apidhīyatī**ti bhante navena hi sukhena porāṇaṁ sukhaṁ, navena ca dukkhena porāṇaṁ dukkhaṁ pidhīyati paṭicchādīyati, esā lokassa dhammatāti dīpeti. **Tasmā assakaraññāva, kīṭo piyataro mamā**ti yasmā navena porāṇaṁ pidhīyati, tasmā mama Assakarājato sataguṇena sahassaguṇena kīṭova piyataroti.

Taṁ sutvā Assakarājā vippaṭisārī hutvā tattha ṭhitova kuṇapaṁ nīharāpetvā sīsaṁ nhatvā bodhisattaṁ vanditvā nagaraṁ pavisitvā aññaṁ aggamahesiṁ katvā dhammena rajjaṁ kāresi. Bodhisattopi rājānaṁ ovaditvā nissokaṁ katvā Himavantameva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā Uparī purāṇadutiyikā ahosi, Assakarājā ukkaṇṭhito bhikkhu, māṇavo Sāriputto, tāpaso pana ahameva ahosinti.

Assakajātakavaṇṇanā sattamā.

1. Anukāmayānukāmenāti (Sī, I)

၁၁၃။ “အယ’မဿကရာဇေန၊ ဒေသော ဝိစရိတော မယာ။
အနုကာမယ ကာမေန၊ ပိယေန ပတိနာ သဟ။

၁၁၄။ နဝေန သုခဒုက္ခေန၊ ပေါရာဏံ အပိဓီယတိ။
တသ္မာ အဿကရညာဝ၊ ကီဋောဝ ပိယတရော မမာ”တိ။

တတ္ထ **အယ’မဿကရာဇေန၊ ဒေသော ဝိစရိတော မယာ**တိ အယံ ရမဏီယော ဥယျာနပဒေသော ပုဗ္ဗေ မယာ အဿကရာဇေန သဒ္ဓိံ ဝိစရိတော။ **အနုကာမယ ကာမေနာ**တိ[1] **အနူ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ မယာ တံ ကာမယမာနာယ တေန မံ ကာမယမာနေန သဟာတိ အတ္ထော။ **ပိယေနာ**တိ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ပိယေန။ **နဝေန သုခဒုက္ခေန၊ ပေါရာဏံ အပိဓီယတီ**တိ ဘန္တေ နဝေန ဟိ သုခေန ပေါရာဏံ သုခံ, နဝေန စ ဒုက္ခေန ပေါရာဏံ ဒုက္ခံ ပိဓီယတိ ပဋိစ္ဆာဒီယတိ၊ ဧသာ လောကဿ ဓမ္မတာတိ ဒီပေတိ။ **တသ္မာ အဿကရညာဝ၊ ကီဋောဝ ပိယတရော မမာ**တိ ယသ္မာ နဝေန ပေါရာဏံ ပိဓီယတိ၊ တသ္မာ မမ အဿကရာဇတော သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန ကီဋောဝ ပိယတရောတိ။

တံ သုတွာ အဿကရာဇာ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ တတ္ထ ဌိတောဝ ကုဏပံ နီဟရာပေတွာ သီသံ နှတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ နဂရံ ပဝိသိတွာ အညံ အဂ္ဂမဟေသိံ ကတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ရာဇာနံ ဩဝဒိတွာ နိဿောကံ ကတွာ ဟိမဝန္တမေဝ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဥပရီ ပုရာဏဒုတိယိကာ အဟောသိ၊ အဿကရာဇာ ဥက္ကဏ္ဌိတော ဘိက္ခု၊ မာဏဝေါ သာရိပုတ္တော၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

အဿကဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-အနုကာမယာနုကာမေနာတိ (သီ၊ ဣ)

8. Susumārajātakavaṇṇanā (208)

Alaṁ me'tehi ambehīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā "Devadatto vadhāya parisakkatī"ti sutvā "na bhikkhave idāneva Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyeva, santāsamattampi pana kātuṁ na sakkhī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Himavantapadese bodhisatto kapiyoniyaṁ nibbattitvā nāgabalo thāmasampanno mahāsarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgānivattane araññāyatane vāsaṁ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko Susumāro vasi. Athassa bhariyā bodhisattassa sarīraṁ disvā tassa hadayamaṁse dohaḷaṁ uppādetvā Susumāraṁ āha "ahaṁ sāmi etassa Kapirājassa hadayamaṁsaṁ khāditukāmā"ti. Bhadde mayaṁ jalagocarā, eso thalagocaro, kinti naṁ gaṇhituṁ sakkhissāmāti. Yena kenaci upāyena gaṇha, sace na labhissāmi, marissāmīti. "Tena hi mā soci, attheko upāyo, khādāpessāmi taṁ tassa hadayamaṁsan"ti Susumāriṁ samassāsetvā bodhisattassa Gaṅgāya pānīyaṁ pivitvā Gaṅgātīre nisinnakāle santikaṁ gantvā evamāha "Vānarinda imasmiṁ padese kasāyaphalāni[1] khādanto kiṁ tvaṁ niviṭṭhaṭṭhāneyeva[2] carasi, pāragaṅgāya ambalabujādīnaṁ madhuraphalānaṁ anto natthi, kiṁ te tattha gantvā phalāphalaṁ khādituṁ na vaṭṭatī"ti. Kumbhīlarāja Gaṅgā mahodakā vitthiṇṇā, kathaṁ tattha gamissāmīti. Sace icchasi, ahaṁ taṁ mama piṭṭhiṁ āropetvā nessāmīti. So saddahitvā "sādhū"ti sampaṭicchi. "Tena hi ehi piṭṭhiṁ me abhiruhā"ti ca vutte taṁ abhiruhi. Susumāro thokaṁ netvā udake osīdāpesi.

Bodhisatto "samma udake maṁ osīdāpesi, kiṁ nu kho etan"ti-āha. Nāhaṁ taṁ dhammasudhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya pana me tava hadayamaṁse dohaḷo uppanno, tamahaṁ tava hadayaṁ khādāpetukāmoti. Samma kathentena te sundaraṁ kataṁ. Sace hi amhākaṁ udare hadayaṁ bhaveyya, sākhaggesu carantānaṁ cuṇṇavicuṇṇaṁ bhaveyyāti. Kahaṁ pana tumhe ṭhapethāti.

1. Kasaṭaphalāni (Sī, I), kadaliphalāni (Syā) 2. Ciṇṇaṭṭhāneyeva (Sī, Syā, I)

၈-သုသုမာရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၈)

အလံ မေ'တေဟိ အမ္ဗေဟီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ "ဒေဝဒတ္တော ဝဓာယ ပရိသက္ကတီ"တိ သုတွာ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝ၊ သန္တာသမတ္တမ္ပိ ပန ကာတုံ န သက္ခီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဗောဓိသတ္တော ကပိယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော မဟာသရီရော သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဂင်္ဂါနိဝတ္တနေ အရညာယတနေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဒါ ဂင်္ဂါယ ဧကော သုသုမာရော ဝသိ။ အထဿ ဘရိယာ ဗောဓိသတ္တဿ သရီရံ ဒိသွာ တဿ ဟဒယမံသေ ဒောဟဠံ ဥပ္ပါဒေတွာ သုသုမာရံ အာဟ "အဟံ သာမိ ဧတဿ ကပိရာဇဿ ဟဒယမံသံ ခါဒိတုကာမာ"တိ။ ဘဒ္ဒေ မယံ ဇလဂေါစရာ၊ ဧသော ထလဂေါစရော၊ ကိန္တိ နံ ဂဏှိတုံ သက္ခိဿာမာတိ။ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဂဏှ၊ သစေ န လဘိဿာမိ၊ မရိဿာမီတိ။ "တေန ဟိ မာ သောစိ၊ အတ္ထေကော ဥပါယော၊ ခါဒါပေဿာမိ တံ တဿ ဟဒယမံသ"န္တိ သုသုမာရိံ သမဿာသေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဂင်္ဂါယ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဂင်္ဂါတီရေ နိသိန္နကာလေ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧဝမာဟ "ဝါနရိန္ဒ ဣမသ္မိံ ပဒေသေ ကသာယဖလာနိ[1] ခါဒန္တော ကိံ တွံ နိဝိဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ[2] စရသိ၊ ပါရဂင်္ဂါယ အမ္ဗလဗုဇာဒီနံ မဓုရဖလာနံ အန္တော နတ္ထိ၊ ကိံ တေ တတ္ထ ဂန္တွာ ဖလာဖလံ ခါဒိတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ။ ကုမ္ဘီလရာဇ ဂင်္ဂါ မဟောဒကာ ဝိတ္ထိဏ္ဏာ၊ ကထံ တတ္ထ ဂမိဿာမီတိ။ သစေ ဣစ္ဆသိ၊ အဟံ တံ မမ ပိဋ္ဌိံ အာရောပေတွာ နေဿာမီတိ။ သော သဒ္ဒဟိတွာ "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ "တေန ဟိ ဧဟိ ပိဋ္ဌိံ မေ အဘိရုဟာ"တိ စ ဝုတ္တေ တံ အဘိရုဟိ။ သုသုမာရော ထောကံ နေတွာ ဥဒကေ ဩသီဒါပေသိ။

ဗောဓိသတ္တော "သမ္မ ဥဒကေ မံ ဩသီဒါပေသိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ အာဟ။ နာဟံ တံ ဓမ္မသုဓမ္မတာယ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာမိ၊ ဘရိယာယ ပန မေ တဝ ဟဒယမံသေ ဒောဟဠော ဥပ္ပန္နော၊ တမဟံ တဝ ဟဒယံ ခါဒါပေတုကာမောတိ။ သမ္မ ကထေန္တေန တေ သုန္ဒရံ ကတံ။ သစေ ဟိ အမှာကံ ဥဒရေ ဟဒယံ ဘဝေယျ၊ သာခဂ္ဂေသု စရန္တာနံ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ဘဝေယျာတိ။ ကဟံ ပန တုမှေ ဌပေထာတိ။

၁-ကသဋဖလာနိ (သီ၊ ဣ)၊ ကဒလိဖလာနိ (သျာ) ၂-စိဏ္ဏဋ္ဌာနေယေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Bodhisatto avidūre ekaṁ udumbaraṁ pakkaphalapiṇḍisañchannaṁ[1] dassento "passetāni amhākaṁ hadayāni etasmiṁ udumbare olambantī"ti āha. Sace me hadayaṁ dassasi, ahaṁ taṁ na māressāmīti. Tena hi maṁ ettha nehi, ahaṁ te rukkhe olambantaṁ dassāmīti. So taṁ ādāya tattha agamāsi. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā "samma bāla Susumāra 'imesaṁ sattānaṁ hadayaṁ nāma rukkhagge hotī'ti saññī ahosi, bālosi, ahaṁ taṁ vañcesiṁ, tava phalāphalaṁ taveva hotu, sarīrameva pana te mahantaṁ, paññā pana natthī"ti vatvā imamatthaṁ pakāsento imā gāthā avoca—

115. "Alaṁ me'tehi ambehi, jambūhi panasehi ca.
Yāni pāraṁ samuddassa, varaṁ mayhaṁ udumbaro.

116. Mahatī vata te bondi, na ca paññā tadūpikā.
Susumāra vañcito mesi, gaccha dāni yathāsukhan"ti.

Tattha **alaṁ me'tehī**ti yāni tayā dīpake nidditthāni, etehi mayhaṁ alaṁ. **Varaṁ mayhaṁ udumbaro**ti mayhaṁ ayameva udumbararukkho varaṁ. **Bondī**ti sarīraṁ. **Tadūpikā**ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anucchavikā natthi. **Gaccha dāni yathāsukhan**ti idāni yathāsukhaṁ gaccha, natthi te hadayamaṁsagahaṇūpāyoti attho[2]. Susumāro sahassaṁ parājito viya dukkhī dummano pajjhāyantova attano nivāsaṭṭhānameva gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Susumāro Devadatto ahosi, Susumārī Ciñcamāṇavikā, Kapirājā pana ahameva ahosin"ti.

Susumārajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

1. Pakkaphalapiṇḍisampannaṁ (Sī, Syā, I)
2. Natthi te hadayanti (Sī, I), hadayamaṁsalabhanūpāyoti attho (Syā)

ဗောဓိသတ္တော အဝိဒူရေ ဧကံ ဥဒုမ္ဗရံ ပက္ကဖလပိဏ္ဍိသဉ္ဆန္နံ[၁] ဒဿေန္တော "ပဿေတာနိ အမှာကံ ဟဒယာနိ ဧတသ္မိံ ဥဒုမ္ဗရေ ဩလမ္ဗန္တီ"တိ အာဟ။ သစေ မေ ဟဒယံ ဒဿသိ၊ အဟံ တံ န မာရေဿာမီတိ။ တေန ဟိ မံ ဧတ္ထ နေဟိ၊ အဟံ တေ ရုက္ခေ ဩလမ္ဗန္တံ ဒဿာမီတိ။ သော တံ အာဒါယ တတ္ထ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပိဋ္ဌိတော ဥပ္ပတိတွာ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခေ နိသီဒိတွာ "သမ္မ ဗာလ သုသုမာရ 'ဣမေသံ သတ္တာနံ ဟဒယံ နာမ ရုက္ခဂ္ဂေ ဟောတီ'တိ သညီ အဟောသိ၊ ဗာလောသိ၊ အဟံ တံ ဝဉ္စေသိံ၊ တဝ ဖလာဖလံ တဝေဝ ဟောတု၊ သရီရမေဝ ပန တေ မဟန္တံ၊ ပညာ ပန နတ္ထီ"တိ ဝတွာ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၁၅။ "အလံ မေ'တေဟိ အမ္ဗေဟိ၊ ဇမ္ဗူဟိ ပနသေဟိ စ။
ယာနိ ပါရံ သမုဒ္ဒဿ၊ ဝရံ မယှံ ဥဒုမ္ဗရော။

၁၁၆။ မဟတီ ဝတ တေ ဗောန္ဒိ၊ န စ ပညာ တဒူပိကာ။
သုသုမာရ ဝဉ္စိတော မေသိ၊ ဂစ္ဆ ဒါနိ ယထာသုခ"န္တိ။

တတ္ထ **အလံ မေ'တေဟီ**တိ ယာနိ တယာ ဒီပကေ နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ၊ ဧတေဟိ မယှံ အလံ။ **ဝရံ မယှံ ဥဒုမ္ဗရော**တိ မယှံ အယမေဝ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခော ဝရံ။ **ဗောန္ဒီ**တိ သရီရံ။ **တဒူပိကာ**တိ ပညာ ပန တေ တဒူပိကာ တဿ သရီရဿ အနုစ္ဆဝိကာ နတ္ထိ။ **ဂစ္ဆ ဒါနိ ယထာသုခ**န္တိ ဣဒါနိ ယထာသုခံ ဂစ္ဆ၊ နတ္ထိ တေ ဟဒယမံသဂဟဏူပါယောတိ အတ္ထော[၂]။ သုသုမာရော သဟဿံ ပရာဇိတော ဝိယ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော ပဇ္ဈာယန္တောဝ အတ္တနော နိဝါသဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ သုသုမာရော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သုသုမာရီ စိဉ္စမာဏဝိကာ၊ ကပိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သုသုမာရဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၁-ပက္ကဖလပိဏ္ဍိသမ္ပန္နံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-နတ္ထိ တေ ဟဒယန္တိ (သီ၊ ဣ)၊ ဟဒယမံသလဘနူပါယောတိ အတ္ထော (သျာ)

9. Kukkuṭajātakavaṇṇanā (209)

Diṭṭhā mayā vane rukkhāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhammasenāpatisāriputtattherassa saddhivihārikaṁ daharabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme cheko ahosi. “Sarīrassa me na sukhaṁ bhaveyyā”ti bhayena atisītaṁ accuṇhaṁ paribhogaṁ na karoti, “sītuṇhehi sarīraṁ kilameyyā”ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinna-uttaṇḍulādīni na bhuñjati. Tassa sā sarīraguttikusalatā saṁghamajjhe pākaṭā jātā. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asuko daharo kira bhikkhu sarīraguttikamme cheko”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave ayaṁ daharo idāneva sarīraguttikamme cheko, pubbepi chekova ahosī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññāyatane rukkhadevatā ahosi. Atheko sakuṇaluddako ekaṁ dīpakakukkuṭamādāya[1] vālarajjuñca yaṭṭhiñca gahetvā araññe kukkuṭe bandhanto ekaṁ palāyitvā araññaṁ paviṭṭhaṁ porāṇakukkuṭaṁ bandhituṁ ārabhi. So vālapāse kusalatāya attānaṁ bandhituṁ na deti, uṭṭhāyuṭṭhāya nilīyati. Luddako attānaṁ sākhāpallavehi paṭicchādetvā punappunaṁ yaṭṭhiñca pāsañca oḍḍeti. Kukkuṭo taṁ lajjāpetukāmo mānusiṁ vācaṁ nicchāretvā paṭhamaṁ gāthamāha—

117. “Diṭṭhā mayā vane rukkhā, assakaṇṇā vibhītakā.
Na tāni evaṁ sakkanti, yathā tvaṁ rukkha sakkasī”ti.

Tassattho—samma luddaka mayā imasmiṁ vane jātā bahū assakaṇṇā ca vibhītakā ca rukkhā diṭṭhapubbā, tāni pana rukkhāni yathā tvaṁ sakkasi saṅkamasi ito cito ca vicarasi, evaṁ na sakkanti na saṅkamanti na vicarantīti.

Evaṁ vatvā ca pana so kukkuṭo palāyitvā aññattha agamāsi. Tassa palāyitvā gatakāle luddako dutiyaṁ gāthamāha—

1. Dīpakakkaraṁ ādāya (Sī, I), ekaṁ kakkaraṁ ādāya (Syā)

၉-ကုက္ကုဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀၉)

ဒိဋ္ဌာ မယာ ဝနေ ရုက္ခာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ ဒဟရဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ အတ္တနော သရီရဿ ဂုတ္တိကမ္မေ ဆေကော အဟောသိ။ “သရီရဿ မေ န သုခံ ဘဝေယျာ”တိ ဘယေန အတိသီတံ အစ္စုဏှံ ပရိဘောဂံ န ကရောတိ၊ “သီတုဏှေဟိ သရီရံ ကိလမေယျာ”တိ ဘယေန ဗဟိ န နိက္ခမတိ၊ အတိကိလိန္နဥတ္တဏ္ဍုလာဒီနိ န ဘုဉ္ဇတိ။ တဿ သာ သရီရဂုတ္တိကုသလတာ သံဃမဇ္ဈေ ပါကဋာ ဇာတာ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကော ဒဟရော ကိရ ဘိက္ခု သရီရဂုတ္တိကမ္မေ ဆေကော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ အယံ ဒဟရော ဣဒါနေဝ သရီရဂုတ္တိကမ္မေ ဆေကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဆေကောဝ အဟောသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညာယတနေ ရုက္ခဒေဝတာ အဟောသိ။ အထေကော သကုဏလုဒ္ဒကော ဧကံ ဒီပကကုက္ကုဋမာဒါယ[1] ဝါလရဇ္ဇုဉ္စ ယဋ္ဌိဉ္စ ဂဟေတွာ အရညေ ကုက္ကုဋေ ဗန္ဓန္တော ဧကံ ပလာယိတွာ အရညံ ပဝိဋ္ဌံ ပေါရာဏကုက္ကုဋံ ဗန္ဓိတုံ အာရဘိ။ သော ဝါလပါသေ ကုသလတာယ အတ္တာနံ ဗန္ဓိတုံ န ဒေတိ၊ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ နိလီယတိ။ လုဒ္ဒကော အတ္တာနံ သာခါပလ္လဝေဟိ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပုနပ္ပုနံ ယဋ္ဌိဉ္စ ပါသဉ္စ ဩဍ္ဍေတိ။ ကုက္ကုဋော တံ လဇ္ဇာပေတုကာမော မာနုသိံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၇။ “ဒိဋ္ဌာ မယာ ဝနေ ရုက္ခာ၊ အဿကဏ္ဏာ ဝိဘီဋကာ။
န တာနိ ဧဝံ သက္ကန္တိ၊ ယထာ တွံ ရုက္ခ သက္ကသီ”တိ။

တဿတ္ထော—သမ္မ လုဒ္ဒက မယာ ဣမသ္မိံ ဝနေ ဇာတာ ဗဟူ အဿကဏ္ဏာ စ ဝိဘီဋကာ စ ရုက္ခာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ တာနိ ပန ရုက္ခာနိ ယထာ တွံ သက္ကသိ သင်္ကမသိ ဣတော စိတော စ ဝိစရသိ၊ ဧဝံ န သက္ကန္တိ န သင်္ကမန္တိ န ဝိစရန္တီတိ။

ဧဝံ ဝတွာ စ ပန သော ကုက္ကုဋော ပလာယိတွာ အညတ္ထ အဂမာသိ။ တဿ ပလာယိတွာ ဂတကာလေ လုဒ္ဒကော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁-ဒီပကက္ကရံ အာဒါယ (သီ၊ ဣ)၊ ဧကံ ကက္ကရံ အာဒါယ (သျာ)

118. “Porāṇakukkuṭo ayaṁ, bhetvā pañjaramāgato.
Kusalo vālapāsānaṁ, apakkamati bhāsatī”ti.

Tattha **kusalo vālapāsānan**ti vālamayesu pāsesu kusalo attānaṁ bandhituṁ adatvā apakkamati ceva bhāsati ca, bhāsitvā ca pana palātoti evaṁ vatvā luddako araññe caritvā yathāladdhamādāya gehameva gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā luddako Devadatto ahosi, kukkuṭo kāyaguttikusalo daharabhikkhu, tassa pana kāraṇassa paccakkhakārikā rukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Kukkuṭajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Kandagalakajātakavaṇṇanā (210)

Ambho ko nāmayaṁ rukkhoti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā “Devadatto sugatālayaṁ akāsī”ti sutvā “na bhikkhave idāneva Devadatto mayhaṁ anukiriyaṁ karonto vināsaṁ patto, pubbepi pāpuṇiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese rukkhakoṭṭakasakuṇayoniyaṁ nibbatti, “Khadiravaniyo”tissa nāmaṁ ahosi. So Khadiravaneyeva gocaraṁ gaṇhi, tasseko Kandagalako nāma sahāyo ahosi, so Simbalipālibhaddakavane[1] gocaraṁ gaṇhāti. So ekadivasaṁ Khadiravaniyassa santikaṁ agamāsi. Khadiravaniyo “sahāyo me āgato”ti Kandagalakaṁ gahetvā Khadiravanaṁ pavisitvā khadirakhandhaṁ tuṇḍena paharitvā rukkhato pāṇake nīharitvā adāsi. Kandagalako dinne dinne madhurapūve viya chinditvā chinditvā khādi. Tassa khādantasseva māno uppajji “ayampi rukkhakoṭṭakayoniyaṁ nibbatto, ahampi, kiṁ me etena dinnagocarena, sayameva Khadiravane

1. Pālibhaddakavane (Sī), Phālibhaddakavane (I), Pātalibhaddavane (Syā)

၁၁၈။ “ပေါရာဏကုက္ကုဋော အယံ၊ ဘေတွာ ပဉ္ဇရမာဂတော။
ကုသလော ဝါလပါသာနံ၊ အပက္ကမတိ ဘာသတီ”တိ။

တတ္ထ **ကုသလော ဝါလပါသာန**န္တိ ဝါလမယေသု ပါသေသု ကုသလော အတ္တာနံ ဗန္ဓိတုံ အဒတွာ အပက္ကမတိ စေဝ ဘာသတိ စ၊ ဘာသိတွာ စ ပန ပလာတောတိ ဧဝံ ဝတွာ လုဒ္ဒကော အရညေ စရိတွာ ယထာလဒ္ဓမာဒါယ ဂေဟမေဝ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ လုဒ္ဒကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ကုက္ကုဋော ကာယဂုတ္တိကုသလော ဒဟရဘိက္ခု၊ တဿ ပန ကာရဏဿ ပစ္စက္ခကာရိကာ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုက္ကုဋဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ကန္ဒဂလကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၀)

အမ္ဘော ကော နာမယံ ရုက္ခောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သုဂတာလယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ “ဒေဝဒတ္တော သုဂတာလယံ အကာသီ”တိ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော မယှံ အနုကိရိယံ ကရောန္တော ဝိနာသံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ ပါပုဏိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ ရုက္ခကောဋ္ဋကသကုဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ “ခဒိရဝနိယော”တိဿ နာမံ အဟောသိ။ သော ခဒိရဝနေယေဝ ဂေါစရံ ဂဏှိ၊ တဿေကော ကန္ဒဂလကော နာမ သဟာယော အဟောသိ၊ သော သိမ္ဗလိပါလိဘဒ္ဒကဝနေ[၁] ဂေါစရံ ဂဏှာတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ခဒိရဝနိယဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ခဒိရဝနိယော “သဟာယော မေ အာဂတော”တိ ကန္ဒဂလကံ ဂဟေတွာ ခဒိရဝနံ ပဝိသိတွာ ခဒိရခန္ဓံ တုဏ္ဍေန ပဟရိတွာ ရုက္ခတော ပါဏကေ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ ကန္ဒဂလကော ဒိန္နေ ဒိန္နေ မဓုရပူဝေ ဝိယ ဆိန္ဒိတွာ ဆိန္ဒိတွာ ခါဒိ။ တဿ ခါဒန္တဿေဝ မာနော ဥပ္ပဇ္ဇိ “အယမ္ပိ ရုက္ခကောဋ္ဋကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော, အဟမ္ပိ၊ ကိံ မေ ဧတေန ဒိန္နဂေါစရေန၊ သယမေဝ ခဒိရဝနေ

၁-ပါလိဘဒ္ဒကဝနေ (သီ)၊ ဖာလိဘဒ္ဒကဝနေ (ဣ)၊ ပါတလိဘဒ္ဒဝနေ (သျာ)

gocaraṁ gaṇhissāmī”ti. So Khadiravaniyaṁ āha “samma mā tvaṁ dukkhaṁ anubhavi, ahameva Khadiravane gocaraṁ gaṇhissāmī”ti.

Atha naṁ so “handa tvaṁ samma Simbalipālibhaddakādivane nissāre gocaraggahaṇakule jāto, Khadirā nāma jātasārā[1] thaddhā, mā te etaṁ ruccī”ti āha. Kandagalako “kiṁ dānāhaṁ na rukkhakoṭṭakayoniyaṁ nibbatto”ti tassa vacanaṁ anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkhaṁ tuṇḍena pahari. Tavadevassa tuṇḍaṁ bhijji, akkhīni nikkhamanākārappattāni jātāni, sīsaṁ phalitaṁ. So khandhe patiṭṭhātuṁ asakkonto bhūmiyaṁ patitvā paṭhamaṁ gāthamāha—

119. “Ambho ko nāmayaṁ rukkho, sinnapatto sakaṇṭako.
Yattha ekappahārena, uttamaṅgaṁ vibhijjitan”ti.

Tattha **ambho ko nāmayaṁ rukkho**ti bho Khadiravaniya ko nāma ayaṁ rukkho. “Ko nāma so”tipi pāṭho. **Sinnapatto**ti[2] sukhumapatto. **Yattha ekappahārenā**ti yasmiṁ rukkhe ekeneva pahārena. **Uttamaṅgaṁ vibhijjitan**ti sīsaṁ bhinnaṁ, na kevalañca sīsaṁ, tuṇḍampi bhinnaṁ. So vedanāppattatāya[3] khadirarukkhaṁ “kiṁ rukkho nāmeso”ti jānituṁ asakkonto vedanāppatto hutvā imāya gāthāya vippalapi.

Taṁ vacanaṁ sutvā Khadiravaniyo dutiyaṁ gāthamāha—

120. “Acāri vatāyaṁ vitudaṁ vanāni, kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu.
Athā’sadā khadiraṁ jātasāraṁ,
Yattha’bbhidā garuḷo uttamaṅgan”ti.

Tattha **acāri vatāyan**ti acari vata ayaṁ. **Vitudaṁ vanānī**ti nissārasimbalipālibhaddakavanāni vitudanto vijjhanto. **Kaṭṭhaṅgarukkhesū**ti vanakaṭṭhakoṭṭhāsesu rukkhesu. **Asārakesū**ti nissāresu Pālibhaddakasimbali-ādīsu. **Athā’sadā khadiraṁ jātasāran**ti atha potakakālato paṭṭhāya jātasāraṁ khadiraṁ sampāpuṇi. **Yattha’bbhidā garuḷo uttamaṅgan**ti **yattha’bbhidā**ti yasmiṁ khadire abhindi padālayi. **Garuḷo**ti sakuṇo. Sabbasakuṇānañhetaṁ sagāravasappatissa vacanaṁ.

1. Jātisārā (Ka) 2. Sīnapattoti (Sī), sītapattoti (I) 3. Vedanāmattatāya (Sī)

ဂေါစရံ ဂဏှိဿာမီ”တိ။ သော ခဒိရဝနိယံ အာဟ “သမ္မ မာ တွံ ဒုက္ခံ အနုဘဝိ၊ အဟမေဝ ခဒိရဝနေ ဂေါစရံ ဂဏှိဿာမီ”တိ။

အထ နံ သော “ဟန္ဒ တွံ သမ္မ သိမ္ဗလိပါလိဘဒ္ဒကာဒိဝနေ နိဿာရေ ဂေါစရဂ္ဂဟဏကုလေ ဇာတော၊ ခဒိရာ နာမ ဇာတသာရာ[1] ထဒ္ဓါ၊ မာ တေ ဧတံ ရုစ္စီ”တိ အာဟ။ ကန္ဒဂလကော “ကိံ ဒါနာဟံ န ရုက္ခကောဋ္ဋကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော”တိ တဿ ဝစနံ အနာဒိယိတွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ခဒိရရုက္ခံ တုဏ္ဍေန ပဟရိ။ တာဝဒေဝဿ တုဏ္ဍံ ဘိဇ္ဇိ၊ အက္ခီနိ နိက္ခမနာကာရပ္ပတ္တာနိ ဇာတာနိ၊ သီသံ ဖလိတံ။ သော ခန္ဓေ ပတိဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော ဘူမိယံ ပတိတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၉။ “အမ္ဘော ကော နာမယံ ရုက္ခော၊ သိန္နပတ္တော သကဏ္ဋကော။
ယတ္ထ ဧကပ္ပဟာရေန၊ ဥတ္တမင်္ဂံ ဝိဘိဇ္ဇိတ”န္တိ။

တတ္ထ **အမ္ဘော ကော နာမယံ ရုက္ခော**တိ ဘော ခဒိရဝနိယ ကော နာမ အယံ ရုက္ခော။ “ကော နာမ သော”တိပိ ပါဌော။ **သိန္နပတ္တော**တိ[2] သုခုမပတ္တော။ **ယတ္ထ ဧကပ္ပဟာရေနာ**တိ ယသ္မိံ ရုက္ခေ ဧကေနေဝ ပဟာရေန။ **ဥတ္တမင်္ဂံ ဝိဘိဇ္ဇိတ**န္တိ သီသံ ဘိန္နံ၊ န ကေဝလဉ္စ သီသံ၊ တုဏ္ဍမ္ပိ ဘိန္နံ။ သော ဝေဒနာပ္ပတ္တတာယ[3] ခဒိရရုက္ခံ “ကိံ ရုက္ခော နာမေသော”တိ ဇာနိတုံ အသက္ကောန္တော ဝေဒနာပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဣမာယ ဂါထာယ ဝိပ္ပလပိ။

တံ ဝစနံ သုတွာ ခဒိရဝနိယော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၂၀။ “အစာရိ ဝတာယံ ဝိတုဒံ ဝနာနိ၊ ကဋ္ဌင်္ဂရုက္ခေသု အသာရကေသု။
အထာ’သဒါ ခဒိရံ ဇာတသာရံ၊ ယတ္ထာ’ဘိဒါ ဂရုဠော ဥတ္တမင်္ဂ”န္တိ။

တတ္ထ **အစာရိ ဝတာယ**န္တိ အစရိ ဝတ အယံ။ **ဝိတုဒံ ဝနာနီ**တိ နိဿာရသိမ္ဗလိပါလိဘဒ္ဒကဝနာနိ ဝိတုဒန္တော ဝိဇ္ဈန္တော။ **ကဋ္ဌင်္ဂရုက္ခေသူ**တိ ဝနကဋ္ဌကောဋ္ဌာသေသု ရုက္ခေသု။ **အသာရကေသူ**တိ နိဿာရေသု ပါလိဘဒ္ဒကသိမ္ဗလိအာဒီသု။ **အထာ’သဒါ ခဒိရံ ဇာတသာရ**န္တိ အထ ပေါတကကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇာတသာရံ ခဒိရံ သမ္ပာပုဏိ။ **ယတ္ထာ’ဘိဒါ ဂရုဠော ဥတ္တမင်္ဂ**န္တိ **ယတ္ထာ’ဘိဒါ**တိ ယသ္မိံ ခဒိရေ အဘိန္ဒိ ပဒါလယိ။ **ဂရုဠော**တိ သကုဏော။ သဗ္ဗသကုဏာနဉှေတံ သဂါရဝသပ္ပတိဿ ဝစနံ။

၁-ဇာတိသာရာ (က) ၂-သီနပတ္တောတိ (သီ)၊ သီတပတ္တောတိ (ဣ) ၃-ဝေဒနာမတ္တတာယ (သီ)

Iti naṁ Khadiravaniyo vatvā “bho Kandagalaka yattha tvaṁ uttamaṅgaṁ abhindi, khadiro nāmeso sārarukkho”ti āha. So tattheva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Kandagalako Devadatto ahosi, Khadiravaniyo pana ahameva ahosin”ti.

Kandagalakajātakavaṇṇanā dasamā.

Nataṁdaḷhavaggo chaṭṭho.

Tassuddānaṁ

Bandhanāgāraṁ Keḷisīlaṁ, Khaṇḍaṁ Vīrakagaṅgeyyaṁ.
Kuruṅgamassakañceva, Susumārañca Kukkuṭaṁ.

Kandagalakanti te dasa.

---

7. Bīraṇathambhavagga

1. Somadattajātakavaṇṇanā (211)

Akāsi yogganti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyittheraṁ ārabbha kathesi. So hi dvinnaṁ tiṇṇaṁ janānaṁ antare ekavacanampi sampādetvā kathetuṁ na sakkoti, sārajjabahulo “aññaṁ kathessāmī”ti aññameva kathesi. Tassa taṁ pavattiṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Lāḷudāyī idāneva sārajjabahulo, pubbepi sārajjabahuloyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṁ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippaṁ uggaṇhitvā puna gehaṁ āgantvā mātāpitūnaṁ duggatabhāvaṁ ñatvā “parihīnakulato seṭṭhikulaṁ patiṭṭhapessāmī”ti mātāpitaro

ဣတိ နံ ခဒိရဝနိယော ဝတွာ “ဘော ကန္ဒဂလက ယတ္ထ တွံ ဥတ္တမင်္ဂံ အဘိန္ဒိ၊ ခဒိရော နာမေသော သာရရုက္ခော”တိ အာဟ။ သော တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကန္ဒဂလကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ခဒိရဝနိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကန္ဒဂလကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

နတံဒဠှဝဂ္ဂေါ ဆဋ္ဌော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဗန္ဓနာဂါရံ ကေဠိသီလံ၊ ခဏ္ဍံ ဝီရကဂင်္ဂေယျံ။
ကုရုင်္ဂမဿကဉ္စေဝ၊ သုသုမာရဉ္စ ကုက္ကုဋံ။

ကန္ဒဂလကန္တိ တေ ဒသ။

၇-ဗီရဏထမ္ဘဝဂ္ဂ

၁-သောမဒတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၁)

အကာသိ ယောဂ္ဂန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လာဠုဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဒွိန္နံ တိဏ္ဏံ ဇနာနံ အန္တရေ ဧကဝစနမ္ပိ သမ္ပာဒေတွာ ကထေတုံ န သက္ကောတိ၊ သာရဇ္ဇဗဟုလော “အညံ ကထေဿာမီ”တိ အညမေဝ ကထေသိ။ တဿ တံ ပဝတ္တိံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ လာဠုဒါယီ ဣဒါနေဝ သာရဇ္ဇဗဟုလော၊ ပုဗ္ဗေပိ သာရဇ္ဇဗဟုလောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ အညတရသ္မိံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပုန ဂေဟံ အာဂန္တွာ မာတာပိတူနံ ဒုဂ္ဂတဘာဝံ ဉတွာ “ပရိဟီနကုလတော သေဋ္ဌိကုလံ ပတိဋ္ဌပေဿာမီ”တိ မာတာပိတရော

āpucchitvā Bārāṇasiṁ gantvā rājānaṁ upaṭṭhāsi. So raññā piyo ahosi manāpo. Athassa pituno dvīhiyeva goṇehi kasiṁ katvā jīvikaṁ kappentassa eko goṇo mato. So bodhisattaṁ upasaṅkamitvā “tāta eko goṇo mato, kasikammaṁ na pavattati, rājānaṁ ekaṁ goṇaṁ yācāhī”ti āha. Tāta na cirasseva me rājā diṭṭho, idāneva goṇaṁ yācituṁ na yuttaṁ, tumhe yācathāti. Tāta tvaṁ mayhaṁ sārajjabahulabhāvaṁ na jānāsi, ahañhi dvinnaṁ tiṇṇaṁ sammukhe kathaṁ sampādetuṁ na sakkomi. Sace ahaṁ rañño santikaṁ goṇaṁ yācituṁ gamissāmi, imampi datvā āgamissāmīti. Tāta yaṁ hoti, taṁ hotu, na sakkā mayā rājānaṁ yācituṁ, apica kho panāhaṁ tumhe yoggaṁ kāressāmīti. Tena hi sādhu maṁ yoggaṁ kārehīti.

Bodhisatto pitaraṁ ādāya bīraṇatthambhakasusānaṁ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe bandhitvā “ayaṁ rājā, ayaṁ uparājā, ayaṁ senāpatī”ti nāmāni katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā “tāta tvaṁ rañño santikaṁ gantvā ‘jayatu mahārājā’ti evaṁ imaṁ gāthaṁ vatvā goṇaṁ yāceyyāsī”ti gāthaṁ uggaṇhāpesi—

“Dve me goṇā mahārāja, yehi khettaṁ kasāmase.
Tesu eko mato deva, dutiyaṁ dehi khattiyā”ti.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṁ gāthaṁ paguṇaṁ katvā bodhisattaṁ āha “tāta Somadatta gāthā me paguṇā jātā, idāni ahaṁ yassa kassaci santike vattuṁ sakkomi, maṁ rañño santikaṁ nehī”ti. So “sādhu tātā”ti tathārūpaṁ paṇṇākāraṁ gāhāpetvā pitaraṁ rañño santikaṁ nesi. Brāhmaṇo “jayatu mahārājā”ti vatvā paṇṇākāraṁ adāsi. Rājā “ayaṁ te Somadatta brāhmaṇo kiṁ hotī”ti āha. Pitā me mahārājāti. Kenaṭṭhenāgatoti. Tasmiṁ khaṇe brāhmaṇo goṇayācanatthāya gāthaṁ vadanto—

“Dve me goṇā mahārāja, yehi khettaṁ kasāmase.
Tesu eko mato deva, dutiyaṁ gaṇha khattiyā”ti—āha.

Rājā brāhmaṇena virajjhitvā kathitabhāvaṁ ñatvā sitaṁ katvā “Somadatta tumhākaṁ gehe bahū maññe goṇā”ti āha. Tumhehi

အာပုစ္ဆိတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌာသိ။ သော ရညာ ပိယော အဟောသိ မနာပေါ။ အထဿ ပိတုနော ဒွီဟိယေဝ ဂေါဏေဟိ ကသိံ ကတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တဿ ဧကော ဂေါဏော မတော။ သော ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “တာတ ဧကော ဂေါဏော မတော၊ ကသိကမ္မံ န ပဝတ္တတိ၊ ရာဇာနံ ဧကံ ဂေါဏံ ယာစာဟီ”တိ အာဟ။ တာတ န စိရဿေဝ မေ ရာဇာ ဒိဋ္ဌော၊ ဣဒါနေဝ ဂေါဏံ ယာစိတုံ န ယုတ္တံ၊ တုမှေ ယာစထာတိ။ တာတ တွံ မယှံ သာရဇ္ဇဗဟုလဘာဝံ န ဇာနာသိ၊ အဟဉှိ ဒွိန္နံ တိဏ္ဏံ သမ္မုခေ ကထံ သမ္ပာဒေတုံ န သက္ကောမိ။ သစေ အဟံ ရညော သန္တိကံ ဂေါဏံ ယာစိတုံ ဂမိဿာမိ၊ ဣမမ္ပိ ဒတွာ အာဂမိဿာမီတိ။ တာတ ယံ ဟောတိ, တံ ဟောတု၊ န သက္ကာ မယာ ရာဇာနံ ယာစိတုံ၊ အပိစ ခေါ ပနာဟံ တုမှေ ယောဂ္ဂံ ကာရေဿာမီတိ။ တေန ဟိ သာဓု မံ ယောဂ္ဂံ ကာရေဟီတိ။

ဗောဓိသတ္တော ပိတရံ အာဒါယ ဗီရဏတ္ထမ္ဘကသုသာနံ ဂန္တွာ တတ္ထ တတ္ထ တိဏကလာပေ ဗန္ဓိတွာ “အယံ ရာဇာ၊ အယံ ဥပရာဇာ၊ အယံ သေနာပတီ”တိ နာမာနိ ကတွာ ပဋိပါဋိယာ ပိတု ဒဿေတွာ “တာတ တွံ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ ‘ဇယတု မဟာရာဇာ’တိ ဧဝံ ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ဂေါဏံ ယာစေယျာသီ”တိ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိ—

“ဒွေ မေ ဂေါဏာ မဟာရာဇ၊ ယေဟိ ခေတ္တံ ကသာမသေ။
တေသု ဧကော မတော ဒေဝ၊ ဒုတိယံ ဒေဟိ ခတ္တိယာ”တိ။

ဗြာဟ္မဏော ဧကေန သံဝစ္ဆရေန ဣမံ ဂါထံ ပဂုဏံ ကတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာဟ “တာတ သောမဒတ္တ ဂါထာ မေ ပဂုဏာ ဇာတာ၊ ဣဒါနိ အဟံ ယဿ ကဿစိ သန္တိကေ ဝတ္တုံ သက္ကောမိ၊ မံ ရညော သန္တိကံ နေဟီ”တိ။ သော “သာဓု တာတာ”တိ တထာရူပံ ပဏ္ဏာကာရံ ဂါဟာပေတွာ ပိတရံ ရညော သန္တိကံ နေသိ။ ဗြာဟ္မဏော “ဇယတု မဟာရာဇာ”တိ ဝတွာ ပဏ္ဏာကာရံ အဒါသိ။ ရာဇာ “အယံ တေ သောမဒတ္တ ဗြာဟ္မဏော ကိံ ဟောတီ”တိ အာဟ။ ပိတာ မေ မဟာရာဇာတိ။ ကေနဋ္ဌေနာဂတောတိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဗြာဟ္မဏော ဂေါဏယာစနတ္ထာယ ဂါထံ ဝဒန္တော—

“ဒွေ မေ ဂေါဏာ မဟာရာဇ၊ ယေဟိ ခေတ္တံ ကသာမသေ။
တေသု ဧကော မတော ဒေဝ၊ ဒုတိယံ ဂဏှ ခတ္တိယာ”တိ—အာဟ။

ရာဇာ ဗြာဟ္မဏေန ဝိရဇ္ဈိတွာ ကထိတဘာဝံ ဉတွာ သိတံ ကတွာ “သောမဒတ္တ တုမှာကံ ဂေဟေ ဗဟူ မညေ ဂေါဏာ”တိ အာဟ။ တုမှေဟိ

dinnā bhavissanti mahārājāti. Rājā bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa goṇe alaṅkārabhaṇḍake nivāsanagāmañcassa brahmadeyyaṁ datvā mahantena yasena brāhmaṇaṁ uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṁ rathaṁ abhiruyha mahantena parivārena gāmaṁ agamāsi. Bodhisatto pitarā saddhiṁ rathe nisīditvā gacchanto "tāta ahaṁ tumhe sakalasaṁvaccharaṁ yoggaṁ kāresiṁ, sanniṭṭhānakāle pana tumhākaṁ goṇaṁ rañño adatthā"ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

121. "Akāsi yoggaṁ dhuva'mappamatto,
Saṁvaccharaṁ bīraṇathambhakasmiṁ.
Byākāsi saññaṁ parisaṁ vigayha,
Na niyyamo tāyati appapaññan"ti.

Tattha **akāsi yoggaṁ dhuva'mappamatto, saṁvaccharaṁ bīraṇathambhakasmin**ti tāta tvaṁ niccaṁ appamatto bīraṇatthambhamaye susāne yoggaṁ akāsi. **Byākāsi saññaṁ parisaṁ vigayhā**ti atha ca pana parisaṁ vigāhitvā taṁ saññaṁ vi-akāsi vikāraṁ āpādesi, parivattesīti[1] attho. **Na niyyamo tāyati appapaññan**ti appapaññaṁ nāma puggalaṁ niyyamo yoggāciṇṇaṁ caraṇaṁ[2] na tāyati na rakkhatīti.

Athassa vacanaṁ sutvā brāhmaṇo dutiyaṁ gāthamāha—

122. "Dvayaṁ yācanako tāta, Somadatta nigacchati.
Alābhaṁ dhanalābhaṁ vā, evaṁdhammā hi yācanā"ti.

Tattha **evaṁdhammā hi yācanā**ti yācanā hi evaṁsabhāvāti.

Satthā "na bhikkhave Lāḷudāyī idāneva sārajjabahulo, pubbepi sārajjabahuloyevā"ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājā Ānando, Somadattassa pitā Lāḷudāyī ahosi, Somadatto pana ahameva ahosin"ti.

Somadattajātakavaṇṇanā paṭhamā.

1. Parivattayīti (Sī, I) 2. Yoggaṁ ciṇṇacaraṇaṁ (Sī), yoggā ciṇṇacaraṇaṁ (I)

ဒိန္နာ ဘဝိဿန္တိ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ တုဿိတွာ ဗြာဟ္မဏဿ သောဠသ ဂေါဏေ အလင်္ကာရဘဏ္ဍကေ နိဝါသနဂါမဉ္စဿ ဗြဟ္မဒေယျံ ဒတွာ မဟန္တေန ယသေန ဗြာဟ္မဏံ ဥယျောဇေသိ။ ဗြာဟ္မဏော သဗ္ဗသေတသိန္ဓဝယုတ္တံ ရထံ အဘိရုယှ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဂါမံ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပိတရာ သဒ္ဓိံ ရထေ နိသီဒိတွာ ဂစ္ဆန္တော “တာတ အဟံ တုမှေ သကလသံဝစ္ဆရံ ယောဂ္ဂံ ကာရေသိံ၊ သန္နိဋ္ဌာနကာလေ ပန တုမှာကံ ဂေါဏံ ရညော အဒတ္ထာ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၁။ “အကာသိ ယောဂ္ဂံ ဓုဝ’မပ္ပမတ္တော၊ သံဝစ္ဆရံ ဗီရဏထမ္ဘကသ္မိံ။
ဗျာကာသိ သညံ ပရိသံ ဝိဂယှ၊ န နိယျမော တာယတိ အပ္ပပည”န္တိ။

တတ္ထ **အကာသိ ယောဂ္ဂံ ဓုဝ’မပ္ပမတ္တော၊ သံဝစ္ဆရံ ဗီရဏထမ္ဘကသ္မိ**န္တိ တာတ တွံ နိစ္စံ အပ္ပမတ္တော ဗီရဏတ္ထမ္ဘမယေ သုသာနေ ယောဂ္ဂံ အကာသိ။ **ဗျာကာသိ သညံ ပရိသံ ဝိဂယှာ**တိ အထ စ ပန ပရိသံ ဝိဂါဟိတွာ တံ သညံ ဝိအကာသိ ဝိကာရံ အာပါဒေသိ၊ ပရိဝတ္တေသီတိ[၁] အတ္ထော။ **န နိယျမော တာယတိ အပ္ပပည**န္တိ အပ္ပပညံ နာမ ပုဂ္ဂလံ နိယျမော ယောဂ္ဂါစိဏ္ဏံ စရဏံ[၂] န တာယတိ န ရက္ခတီတိ။

အထဿ ဝစနံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၂၂။ “ဒွယံ ယာစနကော တာတ၊ သောမဒတ္တ နိဂစ္ဆတိ။
အလာဘံ ဓနလာဘံ ဝါ၊ ဧဝံဓမ္မာ ဟိ ယာစနာ”တိ။

တတ္ထ **ဧဝံဓမ္မာ ဟိ ယာစနာ**တိ ယာစနာ ဟိ ဧဝံသဘာဝါတိ။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ လာဠုဒါယီ ဣဒါနေဝ သာရဇ္ဇဗဟုလော၊ ပုဗ္ဗေပိ သာရဇ္ဇဗဟုလောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ သောမဒတ္တဿ ပိတာ လာဠုဒါယီ အဟောသိ၊ သောမဒတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သောမဒတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၁-ပရိဝတ္တယီတိ (သီ၊ ဣ) ၂-ယောဂ္ဂံ စိဏ္ဏစရဏံ (သီ)၊ ယောဂ္ဂါ စိဏ္ဏစရဏံ (ဣ)

2. Ucchiṭṭhabhattajātakavaṇṇanā (212)

Añño uparimo vaṇṇoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthārā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti puṭṭho “saccan”ti vatvā “ko taṁ ukkaṇṭhāpesī”ti vutte “purāṇadutiyikā”ti āha. Atha naṁ Satthā “bhikkhu ayaṁ te itthī anatthakārikā, pubbepi attano jārassa ucchiṭṭhakaṁ bhojesī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ ṭhāne bhikkhaṁ caritvā jīvikakappake kapaṇe naṭakakule nibbattitvā vayappatto duggato durūpako hutvā bhikkhaṁ caritvā jīvikaṁ kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe ekasmiṁ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussīlā pāpadhammā aticāraṁ carati. Athekadivasaṁ brāhmaṇe kenacideva karaṇīyena bahi gate tassā jāro taṁ khaṇaṁ oloketvā taṁ gehaṁ pāvisi. Sā tena saddhiṁ aticaritvā “muhuttaṁ accha, bhuñjitvāva gamissasī”ti bhattaṁ sampādetvā sūpabyañjanasampannaṁ uṇhabhattaṁ vaḍḍhetvā “tvaṁ bhuñjā”ti tassa datvā sayaṁ brāhmaṇassa āgamanaṁ olokayamānā dvāre aṭṭhāsi. Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanaṭṭhāne piṇḍaṁ paccāsīsanto aṭṭhāsi.

Tasmiṁ khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati. Brāhmaṇī taṁ āgacchantaṁ disvā vegena pavisitvā “uṭṭhehi, brāhmaṇo āgacchatī”ti jāraṁ koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisitvā nisinnakāle phalakaṁ upanetvā hatthadhovanaṁ datvā itarena bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uṇhabhattaṁ vaḍḍhetvā brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṁ otāretvā upari uṇhaṁ heṭṭhā ca bhattaṁ sītalaṁ disvā cintesi “iminā aññassa bhuttādhikena ucchiṭṭhabhattena bhavitabban”ti. So brāhmaṇiṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

123. “Añño uparimo vaṇṇo, añño vaṇṇo ca heṭṭhimo.
Brāhmaṇī tveva pucchāmi, kiṁ heṭṭhā kiñca upparī”ti.

Tattha **vaṇṇo**ti ākāro. Ayañhi uparimassa uṇhabhāvaṁ heṭṭhimassa ca sītabhāvaṁ pucchanto evamāha. **Kiṁ heṭṭhā kiñca upparī**ti

၂-ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၂)

အညော ဥပရိမော ဝဏ္ဏောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘိက္ခု သတ္ထာရာ“သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ''တိ ပုဋ္ဌော''သစ္စ''န္တိ ဝတွာ “ကော တံ ဥက္ကဏ္ဌာပေသီ''တိ ဝုတ္တေ ''ပုရာဏဒုတိယိကာ''တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဘိက္ခု အယံ တေ ဣတ္ထီ အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ အတ္တနော ဇာရဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌကံ ဘောဇေသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဘိက္ခံ စရိတွာ ဇီဝိကကပ္ပကေ ကပဏေ နဋကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဒုဂ္ဂတော ဒုရူပကော ဟုတွာ ဘိက္ခံ စရိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ တဒါ ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဧကဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဗြာဟ္မဏီ ဒုဿီလာ ပါပဓမ္မာ အတိစာရံ စရတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏေ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဗဟိ ဂတေ တဿာ ဇာရော တံ ခဏံ ဩလောကေတွာ တံ ဂေဟံ ပါဝိသိ။ သာ တေန သဒ္ဓိံ အတိစရိတွာ ''မုဟုတ္တံ အစ္ဆ, ဘုဉ္ဇိတွာဝ ဂမိဿသီ”တိ ဘတ္တံ သမ္ပာဒေတွာ သူပဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ ဥဏှဘတ္တံ ဝဍ္ဎေတွာ “တွံ ဘုဉ္ဇာ”တိ တဿ ဒတွာ သယံ ဗြာဟ္မဏဿ အာဂမနံ ဩလောကယမာနာ ဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏိယာ ဇာရဿ ဘုဉ္ဇနဋ္ဌာနေ ပိဏ္ဍံ ပစ္စာသီသန္တော အဋ္ဌာသိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဗြာဟ္မဏော ဂေဟာဘိမုခေါ အာဂစ္ဆတိ။ ဗြာဟ္မဏီ တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဝေဂေန ပဝိသိတွာ “ဥဋ္ဌေဟိ, ဗြာဟ္မဏော အာဂစ္ဆတီ”တိ ဇာရံ ကောဋ္ဌေ ဩတာရေတွာ ဗြာဟ္မဏဿ ပဝိသိတွာ နိသိန္နကာလေ ဖလကံ ဥပနေတွာ ဟတ္ထဓောဝနံ ဒတွာ ဣတရေန ဘုတ္တာဝသိဋ္ဌဿ သီတဘတ္တဿ ဥပရိ ဥဏှဘတ္တံ ဝဍ္ဎေတွာ ဗြာဟ္မဏဿ အဒါသိ။ သော ဘတ္တေ ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ ဥပရိ ဥဏှံ ဟေဋ္ဌာ စ ဘတ္တံ သီတလံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “ဣမိနာ အညဿ ဘုတ္တာဓိကေန ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗ''န္တိ။ သော ဗြာဟ္မဏိံ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၃။ “အညော ဥပရိမော ဝဏ္ဏော၊ အညော ဝဏ္ဏော စ ဟေဋ္ဌိမော။
ဗြာဟ္မဏီ တွေဝ ပုစ္ဆာမိ၊ ကိံ ဟေဋ္ဌာ ကိဉ္စ ဥပ္ပရီ”တိ။

တတ္ထ **ဝဏ္ဏော**တိ အာကာရော။ အယဉှိ ဥပရိမဿ ဥဏှဘာဝံ ဟေဋ္ဌိမဿ စ သီတဘာဝံ ပုစ္ဆန္တော ဧဝမာဟ။ **ကိံ ဟေဋ္ဌာ ကိဉ္စ ဥပ္ပရီ**တိ

vuḍḍhitabhattena nāma upari sītalena, heṭṭhā uṇhena bhavitabbaṁ, idañca pana na tādisaṁ, tena taṁ pucchāmi "kena kāraṇena upari bhattaṁ uṇhaṁ, heṭṭhimaṁ sītalan"ti.

Brāhmaṇī attanā katakammassa uttānabhāvabhayena brāhmaṇe punappunaṁ kathentepi tuṇhīyeva ahosi. Tasmiṁ khaṇe Naṭaputtassa etadahosi "koṭṭhe nisīdāpitapāpapurisena jārena bhavitabbaṁ, iminā gehassāmikena, brāhmaṇī pana attanā katakammassa pākaṭabhāvabhayena kiñci na katheti, handāhaṁ imissā katakammaṁ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdāpitabhāvaṁ brāhmaṇassa kathemī"ti. So brāhmaṇassa gehā nikkhantakālato paṭṭhāya itarassa gehapavesanaṁ aticaraṇaṁ aggabhattabhuñjanaṁ brāhmaṇiyā dvāre ṭhatvā maggaṁ olokanaṁ itarassa koṭṭhe otāritabhāvanti sabbaṁ taṁ pavattiṁ ācikkhitvā dutiyaṁ gāthamāha—

124. "Ahaṁ naṭosmi bhaddante, bhikkhakosmi idhāgato.
Ayaṁ hi koṭṭhamotiṇṇo, ayaṁ so yaṁ gavesasī"ti.

Tattha **ahaṁ naṭosmi bhaddante**ti sāmi ahaṁ naṭajātiko. **Bhikkhakosmi idhāgato**ti svāhaṁ imaṁ ṭhānaṁ bhikkhako bhikkhaṁ pariyesamāno āgatosmi. **Ayaṁ hi koṭṭhamotiṇṇo**ti ayaṁ pana etissā jāro imaṁ bhattaṁ bhuñjanto tava bhayena koṭṭhaṁ otiṇṇo. **Ayaṁ so yaṁ gavesasī**ti yaṁ tvaṁ kassa nu kho iminā ucchiṭṭhakena bhavitabbanti gavesasi, ayaṁ so. Cūḷāya naṁ gahetvā koṭṭhā nīharitvā yathā na punevarūpaṁ pāpaṁ karoti, tathā assa satiṁ janehīti[1] vatvā pakkāmi. Brāhmaṇo ubhopi te yathā naṁ na punevarūpaṁ pāpaṁ karonti, tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhito bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā brāhmaṇī purāṇadutiyikā ahosi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito bhikkhu, Naṭaputto pana ahameva ahosinti.

Ucchiṭṭhabhattajātakavaṇṇanā dutiyā.

1. Tathā assa taṁ jānāhīti (Syā)

ဝုဍ္ဎိတဘတ္တေန နာမ ဥပရိ သီတလေန, ဟေဋ္ဌာ ဥဏှေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဣဒဉ္စ ပန န တာဒိသံ၊ တေန တံ ပုစ္ဆာမိ "ကေန ကာရဏေန ဥပရိ ဘတ္တံ ဥဏှံ၊ ဟေဋ္ဌိမံ သီတလ"န္တိ။

ဗြာဟ္မဏီ အတ္တနာ ကတကမ္မဿ ဥတ္တာနဘာဝဘယေန ဗြာဟ္မဏေ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တေပိ တုဏှီယေဝ အဟောသိ။ တသ္မိံ ခဏေ နဋပုတ္တဿ ဧတဒဟောသိ "ကောဋ္ဌေ နိသီဒါပိတပါပပုရိသေန ဇာရေန ဘဝိတဗ္ဗံ, ဣမိနာ ဂေဟဿာမိကေန၊ ဗြာဟ္မဏီ ပန အတ္တနာ ကတကမ္မဿ ပါကဋဘာဝဘယေန ကိဉ္စိ န ကထေတိ၊ ဟန္ဒါဟံ ဣမိဿာ ကတကမ္မံ ပကာသေတွာ ဇာရဿ ကောဋ္ဌကေ နိသီဒါပိတဘာဝံ ဗြာဟ္မဏဿ ကထေမီ"တိ။ သော ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟာ နိက္ခန္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ဣတရဿ ဂေဟပဝေသနံ အတိစရဏံ အဂ္ဂဘတ္တဘုဉ္ဇနံ ဗြာဟ္မဏိယာ ဒွါရေ ဌတွာ မဂ္ဂံ ဩလောကနံ ဣတရဿ ကောဋ္ဌေ ဩတာရိတဘာဝန္တိ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၂၄။ "အဟံ နဋောသ္မိ ဘဒ္ဒန္တေ ဘိက္ခကောသ္မိ ဣဓာဂတော။
အယံ ဟိ ကောဋ္ဌမောတိဏ္ဏော၊ အယံ သော ယံ ဂဝေသသီ"တိ။

တတ္ထ **အဟံ နဋောသ္မိ ဘဒ္ဒန္တေ**တိ သာမိ အဟံ နဋဇာတိကော။ **ဘိက္ခကောသ္မိ ဣဓာဂတော**တိ သွာဟံ ဣမံ ဌာနံ ဘိက္ခကော ဘိက္ခံ ပရိယေသမာနော အာဂတောသ္မိ။ **အယံ ဟိ ကောဋ္ဌမောတိဏ္ဏော**တိ အယံ ပန ဧတိဿာ ဇာရော ဣမံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇန္တော တဝ ဘယေန ကောဋ္ဌံ ဩတိဏ္ဏော။ **အယံ သော ယံ ဂဝေသသီ**တိ ယံ တွံ ကဿ နု ခေါ ဣမိနာ ဥစ္ဆိဋ္ဌကေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဂဝေသသိ၊ အယံ သော။ စူဠာယ နံ ဂဟေတွာ ကောဋ္ဌာ နီဟရိတွာ ယထာ န ပုနေဝရူပံ ပါပံ ကရောတိ၊ တထာ အဿ သတိံ ဇနေဟီတိ[၁] ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဗြာဟ္မဏော ဥဘောပိ တေ ယထာ နံ န ပုနေဝရူပံ ပါပံ ကရောန္တိ၊ တဇ္ဇနပေါထနေဟိ တထာ သိက္ခာပေတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဗြာဟ္မဏီ ပုရာဏဒုတိယိကာ အဟောသိ၊ ဗြာဟ္မဏော ဥက္ကဏ္ဌိတော ဘိက္ခု၊ နဋပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၁-တထာ အဿ တံ ဇာနာဟီတိ (သျာ)

3. Bharujātakavaṇṇanā (213)

Isīna'mantaraṁ katvāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Bhagavato hi bhikkhusaṁghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi. Yathāha—

> "Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānaṁ. Bhikkhusaṁghopi kho sakkato hoti -pa- parikkhārānaṁ. Aññatitthiyā pana paribbājakā asakkatā honti -pa- parikkhārānan"ti[1].

Te evaṁ parihīnalābhasakkārā ahorattaṁ guḷhasannipātaṁ katvā mantayanti "samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya mayaṁ hatalābhasakkārā jātā, samaṇo Gotamo lābhaggayasaggappatto jāto, kena nu kho kāraṇenassa esā sampattī"ti. Tatreke evamāhaṁsu "samaṇo Gotamo sakalajambudīpassa uttamaṭṭhāne bhūmisīse vasati. Tenassa lābhassakkāro uppajjatī"ti, sesā "atthetaṁ kāraṇaṁ, mayampi Jetavanapiṭṭhe titthiyārāmaṁ kāremu, evaṁ lābhino bhavissāmā"ti āhaṁsu. Te sabbepi "evametan"ti sanniṭṭhānaṁ katvā "sacepi mayaṁ rañño anārocetvā ārāmaṁ kāressāma, bhikkhū vāressanti, lañjaṁ labhitvā abhijjanako nāma natthi, tasmā rañño lañjaṁ datvā ārāmaṭṭhānaṁ gaṇhissāmā"ti sammantetvā upaṭṭhāke yācitvā rañño satasahassaṁ datvā "mahārāja mayaṁ Jetavanapiṭṭhiyaṁ titthiyārāmaṁ karissāma, sace bhikkhū 'kātuṁ na dassāmā'ti tumhākaṁ ārocenti, nesaṁ paṭivacanaṁ na dātabban"ti āhaṁsu. Rājā lañjalobhena "sādhū"ti sampaṭicchi.

Titthiyā rājānaṁ saṅgaṇhitvā vaḍḍhakiṁ pakkosāpetvā kammaṁ paṭṭhapesuṁ, mahāsaddo ahosi. Satthā "ke panete Ānanda uccāsaddamahāsaddā"ti pucchi. Aññatitthiyā bhante Jetavanapiṭṭhiyaṁ titthiyārāmaṁ kārenti, tattheso saddoti. "Ānanda netaṁ ṭhānaṁ titthiyārāmassa anucchavikaṁ, titthiyā uccāsaddakāmā, na sakkā tehi

1. Khu 1. 89 piṭṭhe.

၃-ဘရုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၃)

ဣသီနံ'မန္တရံ ကတွာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရာဇာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဘဂဝတော ဟိ ဘိက္ခုသံဃဿ စ လာဘသက္ကာရော မဟာ အဟောသိ။ ယထာဟ—

> “တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ သက္ကတော ဟောတိ ဂရုကတော မာနိတော ပူဇိတော အပစိတော လာဘီ စီဝရပိဏ္ဍပါတသေနာသနဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရာနံ။ ဘိက္ခုသံဃောပိ ခေါ သက္ကတော ဟောတိ။ပ။ ပရိက္ခာရာနံ။ အညတိတ္ထိယာ ပန ပရိဗ္ဗာဇကာ အသက္ကတာ ဟောန္တိ။ပ။ ပရိက္ခာရာန”န္တိ[1]။

တေ ဧဝံ ပရိဟီနလာဘသက္ကာရာ အဟောရတ္တံ ဂုဠှသန္နိပါတံ ကတွာ မန္တယန္တိ “သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ မယံ ဟတလာဘသက္ကာရာ ဇာတာ၊ သမဏော ဂေါတမော လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော ဇာတော၊ ကေန နု ခေါ ကာရဏေနဿ ဧသာ သမ္ပတ္တီ”တိ။ တတြေကေ ဧဝမာဟံသု “သမဏော ဂေါတမော သကလဇမ္ဗုဒီပဿ ဥတ္တမဋ္ဌာနေ ဘူမိသီသေ ဝသတိ။ တေနဿ လာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ၊ သေသာ “အတ္ထေတံ ကာရဏံ၊ မယမ္ပိ ဇေတဝနပိဋ္ဌေ တိတ္ထိယာရာမံ ကာရေမ၊ ဧဝံ လာဘိနော ဘဝိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ တေ သဗ္ဗေပိ “ဧဝမေတ”န္တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ “သစေပိ မယံ ရညော အနာရောစေတွာ အာရာမံ ကာရေဿာမ၊ ဘိက္ခူ ဝါရေဿန္တိ၊ လဉ္ဇံ လဘိတွာ အဘိဇ္ဇနကော နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ရညော လဉ္ဇံ ဒတွာ အာရာမဋ္ဌာနံ ဂဏှိဿာမာ”တိ သမ္မန္တေတွာ ဥပဋ္ဌာကေ ယာစိတွာ ရညော သတသဟဿံ ဒတွာ “မဟာရာဇ မယံ ဇေတဝနပိဋ္ဌိယံ တိတ္ထိယာရာမံ ကရိဿာမ၊ သစေ ဘိက္ခူ ‘ကာတုံ န ဒဿာမာ’တိ တုမှာကံ အာရောစေန္တိ၊ နေသံ ပဋိဝစနံ န ဒါတဗ္ဗ”န္တိ အာဟံသု။ ရာဇာ လဉ္ဇလောဘေန “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

တိတ္ထိယာ ရာဇာနံ သင်္ဂဏှိတွာ ဝဍ္ဎကိံ ပက္ကောသာပေတွာ ကမ္မံ ပဋ္ဌပေသုံ၊ မဟာသဒ္ဒေါ အဟောသိ။ သတ္ထာ “ကေ ပနေတေ အာနန္ဒ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒါ”တိ ပုစ္ဆိ။ အညတိတ္ထိယာ ဘန္တေ ဇေတဝနပိဋ္ဌိယံ တိတ္ထိယာရာမံ ကာရေန္တိ၊ တတ္ထေသော သဒ္ဒေါတိ။ “အာနန္ဒ နေတံ ဌာနံ တိတ္ထိယာရာမဿ အနုစ္ဆဝိကံ၊ တိတ္ထိယာ ဥစ္စာသဒ္ဒကာမာ၊ န သက္ကာ တေဟိ

၁-ခု ၁-၈၉-ပိဋ္ဌေ။

saddhiṁ vasitun”ti vatvā bhikkhusaṁghaṁ sannipātetvā “gacchatha bhikkhave rañño ācikkhitvā titthiyārāmakaraṇaṁ nivārethā”ti āha. Bhikkhusaṁgho gantvā rañño nivesanadvāre aṭṭhāsi. Rājā saṁghassa āgatabhāvaṁ sutvāpi[1] “titthiyārāmaṁ nissāya āgatā bhavissantī”ti lañjassa gahitattā “rājā gehe natthī”ti vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṁ. Satthā “lañjaṁ nissāya evaṁ karotī”ti dve aggasāvake pesesi. Rājā tesampi āgatabhāvaṁ sutvā tatheva vadāpesi. Tepi āgantvā Satthu ārocesuṁ. Satthā “na idāni Sāriputta rājā gehe nisīdituṁ labhissati, bahi nikkhamissatī”ti punadivase pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ rañño nivesanadvāraṁ agamāsi. Rājā sutvā pāsādā otaritvā pattaṁ gahetvā Satthāraṁ pavesetvā Buddhappamukhassa saṁghassa yāgukhajjakaṁ datvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā rañño ekaṁ pariyāyadhammadesanaṁ ārabhanto “mahārāja porāṇakarājāno lañjaṁ gahetvā sīlavante aññamaññaṁ kalahaṁ kāretvā attano raṭṭhassa assāmino hutvā mahāvināsaṁ pāpuṇiṁsū”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bharuraṭṭhe Bharurājā[2] nāma rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto pañcābhiñño aṭṭhasamāpattilābhī gaṇasatthā tāpaso hutvā Himavantapadese ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā otaritvā anupubbena Bharunagaraṁ patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā nikkhamitvā uttaradvāre sākhāviṭapasampannassa vaṭarukkhassa mūle nisīditvā bhattakiccaṁ katvā tattheva rukkhamūle vāsaṁ kappesi. Evaṁ tasmiṁ isigaṇe tattha vasante aḍḍhamāsaccayena añño gaṇasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre tādisasseva vaṭarukkhassa mūle nisīditvā bhattakiccaṁ katvā tattha rukkhamūle vāsaṁ kappesi. Iti te dvepi isigaṇā tattha yathābhirantaṁ viharitvā Himavantameva agamaṁsu.

Tesaṁ gatakāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkho. Punavāre tesu āgacchantesu dakkhiṇadvāre vaṭarukkhavāsino paṭhamataraṁ āgantvā attano

---

1. Ñatvā (Ka) 2. Kururaṭṭhe Kururājā (Ka), Saṁ-Ṭṭha 3. 314 piṭṭhe passitabbaṁ.

သဒ္ဓိံ ဝသိတု”န္တိ ဝတွာ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတေတွာ “ဂစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ ရညော အာစိက္ခိတွာ တိတ္ထိယာရာမကရဏံ နိဝါရေထာ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခုသံဃော ဂန္တွာ ရညော နိဝေသနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာ သံဃဿ အာဂတဘာဝံ သုတွာပိ[၁] “တိတ္ထိယာရာမံ နိဿာယ အာဂတာ ဘဝိဿန္တီ”တိ လဉ္ဇဿ ဂဟိတတ္တာ “ရာဇာ ဂေဟေ နတ္ထီ”တိ ဝဒါပေသိ။ ဘိက္ခူ ဂန္တွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “လဉ္ဇံ နိဿာယ ဧဝံ ကရောတီ”တိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ ပေသေသိ။ ရာဇာ တေသမ္ပိ အာဂတဘာဝံ သုတွာ တထေဝ ဝဒါပေသိ။ တေပိ အာဂန္တွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဣဒါနိ သာရိပုတ္တ ရာဇာ ဂေဟေ နိသီဒိတုံ လဘိဿတိ၊ ဗဟိ နိက္ခမိဿတီ”တိ ပုနဒိဝသေ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ရညော နိဝေသနဒွါရံ အဂမာသိ။ ရာဇာ သုတွာ ပါသာဒါ ဩတရိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ ပဝေသေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ ရညော ဧကံ ပရိယာယဓမ္မဒေသနံ အာရဘန္တော “မဟာရာဇ ပေါရာဏကရာဇာနော လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ သီလဝန္တေ အညမညံ ကလဟံ ကာရေတွာ အတ္တနော ရဋ္ဌဿ အဿာမိနော ဟုတွာ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏိံသူ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဘရုရဋ္ဌေ ဘရုရာဇာ[၂] နာမ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ပဉ္စာဘိညော အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ ဂဏသတ္ထာ တာပသော ဟုတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ စိရံ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ပဉ္စသတတာပသပရိဝုတော ဟိမဝန္တာ ဩတရိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဘရုနဂရံ ပတွာ တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဥတ္တရဒွါရေ သာခါဝိဋပသမ္ပန္နဿ ဝဋရုက္ခဿ မူလေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ တတ္ထေဝ ရုက္ခမူလေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဧဝံ တသ္မိံ ဣသိဂဏေ တတ္ထ ဝသန္တေ အဍ္ဎမာသစ္စယေန အညော ဂဏသတ္ထာ ပဉ္စသတပရိဝါရော အာဂန္တွာ နဂရေ ဘိက္ခာယ စရိတွာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဒက္ခိဏဒွါရေ တာဒိသဿေဝ ဝဋရုက္ခဿ မူလေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ တတ္ထ ရုက္ခမူလေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဣတိ တေ ဒွေပိ ဣသိဂဏာ တတ္ထ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ဟိမဝန္တမေဝ အဂမံသု။

တေသံ ဂတကာလေ ဒက္ခိဏဒွါရေ ဝဋရုက္ခော သုက္ခော။ ပုနဝါရေ တေသု အာဂစ္ဆန္တေသု ဒက္ခိဏဒွါရေ ဝဋရုက္ခဝါသိနော ပဌမတရံ အာဂန္တွာ အတ္တနော

၁-ဉတွာ (က) ၂-ကုရုရဋ္ဌေ ကုရုရာဇာ (က)၊ သံ-ဋ္ဌ-၃-၃၁၄-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

vaṭarukkhassa sukkhabhāvaṁ ñatvā bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṁ gantvā bhattakiccaṁ katvā tattha vāsaṁ kappesuṁ. Itare pana isayo pacchā āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkhamūlameva gantvā bhattakiccaṁ katvā vāsaṁ kappesuṁ. Te "na so tumhākaṁ rukkho, amhākaṁ rukkho"ti rukkhaṁ nissāya aññamaññaṁ kalahaṁ kariṁsu, kalaho mahā ahosi. Eke "amhākaṁ paṭhamaṁ vasitaṭṭhānaṁ tumhe na labhissathā"ti vadanti. Eke "mayaṁ imasmiṁ vāre paṭhamataraṁ idhāgatā, tumhe na labhissathā"ti vadanti. Iti te "mayaṁ sāmino, mayaṁ sāmino"ti kalahaṁ karontā rukkhamūlassatthāya rājakulaṁ agamaṁsu. Rājā paṭhamaṁ vuttha-isigaṇaññeva sāmikaṁ akāsi. Itare "na dāni mayaṁ imehi parājitāti attānaṁ vadāpessāmā"ti dibbacakkhunā oloketvā ekaṁ cakkavattiparibhogaṁ rathapañjaraṁ disvā āharitvā rañño lañjaṁ datvā "mahārāja amhepi sāmike karohī"ti āhaṁsu.

Rājā lañjaṁgahetvā "dvepi gaṇā vasantū"ti dvepi sāmike akāsi. Itare isayo tassa rathapañjarassa rathacakkāni nīharitvā lañjaṁ datvā "mahārāja amheyeva sāmike karohī"ti āhaṁsu. Rājā tathā akāsi. Isigaṇā "amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca pahāya pabbajitehi rukkhamūlassa kāraṇā kalahaṁ karontehi lañjaṁ dadantehi ayuttaṁ katan"ti vippaṭisārino hutvā vegena palāyitvā Himavantameva agamaṁsu. Sakalabharuraṭṭhavāsino devatā ekato hutvā "sīlavante kalahaṁ karontena raññā ayuttaṁ katan"ti Bharurañño kujjhitvā tiyojanasatikaṁ Bharuraṭṭhaṁ samuddaṁ ubbattetvā araṭṭhamakaṁsu. Iti ekaṁ Bharurājānaṁ nissāya sakalaraṭṭhavāsinopi vināsaṁ pattāti.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

125. "Isīna'mantaraṁ katvā, Bharurājāti me sutaṁ.
Ucchinno saha raṭṭhehi[1], sa rājā vibhavaṅgato.

126. Tasmā hi chandāgamanaṁ, nappasaṁsanti paṇḍitā.
Aduṭṭhacitto bhāseyya, giraṁ saccupasaṁhitan"ti.

1. Raṭṭhena (Sī, I)

ဝဋရုက္ခဿ သုက္ခဘာဝံ ဉတွာ ဘိက္ခာယ စရိတွာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဥတ္တရဒွါရေ ဝဋရုက္ခမူလံ ဂန္တွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ တတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ ဣတရေ ပန ဣသယော ပစ္ဆာ အာဂန္တွာ နဂရေ ဘိက္ခာယ စရိတွာ အတ္တနော ရုက္ခမူလမေဝ ဂန္တွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ တေ "န သော တုမှာကံ ရုက္ခော၊ အမှာကံ ရုက္ခော"တိ ရုက္ခံ နိဿာယ အညမညံ ကလဟံ ကရိံသု၊ ကလဟော မဟာ အဟောသိ။ ဧကေ "အမှာကံ ပဌမံ ဝသိတဋ္ဌာနံ တုမှေ န လဘိဿထာ"တိ ဝဒန္တိ။ ဧကေ "မယံ ဣမသ္မိံ ဝါရေ ပဌမတရံ ဣဓာဂတာ၊ တုမှေ န လဘိဿထာ"တိ ဝဒန္တိ။ ဣတိ တေ "မယံ သာမိနော၊ မယံ သာမိနော"တိ ကလဟံ ကရောန္တာ ရုက္ခမူလဿတ္ထာယ ရာဇကုလံ အဂမံသု။ ရာဇာ ပဌမံ ဝုတ္ထဣသိဂဏဿေဝ သာမိကံ အကာသိ။ ဣတရေ "န ဒါနိ မယံ ဣမေဟိ ပရာဇိတာတိ အတ္တာနံ ဝဒါပေဿာမာ"တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဩလောကေတွာ ဧကံ စက္ကဝတ္တိပရိဘောဂံ ရထပဉ္ဇရံ ဒိသွာ အာဟရိတွာ ရညော လဉ္ဇံ ဒတွာ "မဟာရာဇ အမှေပိ သာမိကေ ကရောဟီ"တိ အာဟံသု။

ရာဇာ လဉ္ဇံဂဟေတွာ "ဒွေပိ ဂဏာ ဝသန္တူ"တိ ဒွေပိ သာမိကေ အကာသိ။ ဣတရေ ဣသယော တဿ ရထပဉ္ဇရဿ ရထစက္ကာနိ နီဟရိတွာ လဉ္ဇံ ဒတွာ "မဟာရာဇ အမှေယေဝ သာမိကေ ကရောဟီ"တိ အာဟံသု။ ရာဇာ တထာ အကာသိ။ ဣသိဂဏာ "အမှေဟိ ဝတ္ထုကာမေ စ ကိလေသကာမေ စ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတေဟိ ရုက္ခမူလဿ ကာရဏာ ကလဟံ ကရောန္တေဟိ လဉ္ဇံ ဒဒန္တေဟိ အယုတ္တံ ကတ"န္တိ ဝိပ္ပဋိသာရိနော ဟုတွာ ဝေဂေန ပလာယိတွာ ဟိမဝန္တမေဝ အဂမံသု။ သကလဘရုရဋ္ဌဝါသိနော ဒေဝတာ ဧကတော ဟုတွာ "သီလဝန္တေ ကလဟံ ကရောန္တေန ရညာ အယုတ္တံ ကတ"န္တိ ဘရုရညော ကုဇ္ဈိတွာ တိယောဇနသတိကံ ဘရုရဋ္ဌံ သမုဒ္ဒံ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ အရဋ္ဌမကံသု။ ဣတိ ဧကံ ဘရုရာဇာနံ နိဿာယ သကလရဋ္ဌဝါသိနောပိ ဝိနာသံ ပတ္တာတိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓော ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၂၅။ "ဣသီန'မန္တရံ ကတွာ၊ ဘရုရာဇာတိ မေ သုတံ။
ဥစ္ဆိန္နော သဟ ရဋ္ဌေဟိ[၁]၊ သ ရာဇာ ဝိဘဝင်္ဂတော။

၁၂၆။ တသ္မာ ဟိ ဆန္ဒာဂမနံ၊ နပ္ပသံသန္တိ ပဏ္ဍိတာ။
အဒုဋ္ဌစိတ္တော ဘာသေယျ၊ ဂိရံ သစ္စုပသံဟိတ"န္တိ။

၁-ရဋ္ဌေန (သီ၊ ဣ)

Tattha **antaraṁ katvā**ti chandāgativasena vivaraṁ katvā. **Bharurājā**ti Bharuraṭṭhe[1] rājā. **Iti me sutan**ti iti mayā pubbe etaṁ sutaṁ. **Tasmā hi chandāgamanan**ti yasmā hi chandāgamanaṁ gantvā Bharurājā saha raṭṭhena ucchinno, tasmā chandāgamanaṁ paṇḍitā nappasaṁsanti. **Aduṭṭhacitto**ti kilesehi adūsitacitto hutvā. **Bhāseyya giraṁ saccupasaṁhitan**ti sabhāvanissitaṁ atthanissitaṁ kāraṇanissitameva giraṁ bhāseyya. Ye hi tattha Bharurañño lañjaṁ gaṇhantassa ayuttaṁ etanti paṭikkosantā saccupasaṁhitaṁ giraṁ bhāsiṁsu, tesaṁ ṭhitaṭṭhānaṁ Nāḷikeradīpe ajjāpi dīpakasahassaṁ paññāyatīti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā “mahārāja chandavasikena nāma na bhavitabbaṁ, dve pabbajitagaṇe kalahaṁ kāretuṁ na vaṭṭatī”ti vatvā jātakaṁ samodhānesi “ahaṁ tena samayena jeṭṭhaka-isi ahosin”ti, rājā Tathāgatassa bhattakiccaṁ katvā gatakāle manusse pesetvā titthiyārāmaṁ viddhaṁsāpesi, titthiyā appatiṭṭhā ahesuṁ.

Bharujātakavaṇṇanā tatiyā.

4. Puṇṇanadījātakavaṇṇanā (214)

Puṇṇaṁ nadinti idaṁ Satthā Jetavane viharanto paññāpāramiṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi divase dhammasabhāyaṁ bhikkhū Tathāgatassa paññaṁ ārabbha kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Sammāsambuddho mahāpañño puthupañño hāsapañño javanapañño tikkhapañño gambhīrapañño nibbedhikapañño upāyapaññāya samannāgato”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepi Tathāgato paññavā upāyakusaloyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitaṭṭhānaṁ labhitvā Bārāṇasirañño

1. Kururājāti Kururaṭṭhe (Ka)

တတ္ထ **အန္တရံ ကတွာ**တိ ဆန္ဒာဂတိဝသေန ဝိဝရံ ကတွာ။ **ဘရုရာဇာ**တိ ဘရုရဋ္ဌေ[၁] ရာဇာ။ **ဣတိ မေ သုတ**န္တိ ဣတိ မယာ ပုဗ္ဗေ ဧတံ သုတံ။ **တသ္မာ ဟိ ဆန္ဒာဂမန**န္တိ ယသ္မာ ဟိ ဆန္ဒာဂမနံ ဂန္တွာ ဘရုရာဇာ သဟ ရဋ္ဌေန ဥစ္ဆိန္နော၊ တသ္မာ ဆန္ဒာဂမနံ ပဏ္ဍိတာ နပ္ပသံသန္တိ။ **အဒုဋ္ဌစိတ္တော**တိ ကိလေသေဟိ အဒူသိတစိတ္တော ဟုတွာ။ **ဘာသေယျ ဂိရံ သစ္စုပသံဟိတ**န္တိ သဘာဝနိဿိတံ အတ္ထနိဿိတံ ကာရဏနိဿိတမေဝ ဂိရံ ဘာသေယျ။ ယေ ဟိ တတ္ထ ဘရုရညော လဉ္ဇံ ဂဏှန္တဿ အယုတ္တံ ဧတန္တိ ပဋိက္ကောသန္တာ သစ္စုပသံဟိတံ ဂိရံ ဘာသိံသု၊ တေသံ ဌိတဋ္ဌာနံ နာဠိကေရဒီပေ အဇ္ဇာပိ ဒီပကသဟဿံ ပညာယတီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “မဟာရာဇ ဆန္ဒဝသိကေန နာမ န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဒွေ ပဗ္ဗဇိတဂဏေ ကလဟံ ကာရေတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “အဟံ တေန သမယေန ဇေဋ္ဌကဣသိ အဟောသိ”န္တိ၊ ရာဇာ တထာဂတဿ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဂတကာလေ မနုဿေ ပေသေတွာ တိတ္ထိယာရာမံ ဝိဒ္ဓံသာပေသိ၊ တိတ္ထိယာ အပ္ပတိဋ္ဌာ အဟေသုံ။

ဘရုဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ပုဏ္ဏနဒီဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၄)

ပုဏ္ဏံ နဒီန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပညာပါရမိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ ဒိဝသေ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ ပညံ အာရဗ္ဘ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ မဟာပညော ပုထုပညော ဟာသပညော ဇဝနပညော တိက္ခပညော ဂမ္ဘီရပညော နိဗ္ဗေဓိကပညော ဥပါယပညာယ သမန္နာဂတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ တထာဂတော ပညဝါ ဥပါယကုသလောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပုရောဟိတကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ပုရောဟိတဋ္ဌာနံ လဘိတွာ ဗာရာဏသိရညော

၁-ကုရုရာဇာတိ ကုရုရဋ္ဌေ (က)

atthadhammānusāsako ahosi. Aparabhāge rājā paribhedakānaṁ kathaṁ gahetvā bodhisattassa kuddho “mā mama santike vasī”ti bodhisattaṁ Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto puttadāraṁ gahetvā ekasmiṁ Kāsikagāmake vāsaṁ kappesi. Aparabhāge rājā tassa guṇaṁ saritvā “mayhaṁ kañci pesetvā ācariyaṁ pakkosituṁ na yuttaṁ, ekaṁ pana gāthaṁ bandhitvā paṇṇaṁ likhitvā kākamaṁsaṁ pacāpetvā paṇṇañca maṁsañca setavatthena paliveṭhetvā rājamuddikāya lañchetvā pesessāmi. Yadi paṇḍito bhavissati, paṇṇaṁ vācetvā kākamaṁsabhāvaṁ ñatvā āgamissati, no ce, nāgamissatī”ti “puṇṇaṁ nadin”ti imaṁ gāthaṁ paṇṇe likhi.

127. Puṇṇaṁ nadiṁ yena ca peyyamāhu,
Jātaṁ yavaṁ yena ca guyhamāhu.
Dūraṁ gataṁ yena ca avhayanti,
So tyā’gato handa ca bhuñja brāhmaṇāti.

Tattha **puṇṇaṁ nadiṁ yena ca peyyamāhū**ti kākapeyyā nadīti vadantā yena puṇṇaṁ nadiṁ kākapeyyamāhu[1], na hi apuṇṇā nadī “kākapeyyā”ti vuccati. Yadāpi nadītīre ṭhatvā gīvaṁ pasāretvā kākena pātuṁ sakkā hoti, tadā naṁ “kākapeyyā”ti vadanti. **Jātaṁ yavaṁ yena ca guyhamāhū**ti **yavan**ti desanāsīsamattaṁ, idha pana sabbampi jātaṁ uggataṁ sampannataruṇasassaṁ adhippetaṁ. Tañhi yadā anto paviṭṭhakākaṁ paṭicchādetuṁ sakkoti, tadā guyhatīti guyhaṁ. Kiṁ guyhati? Kākaṁ. Iti kākassa guyhaṁ kākaguyhanti taṁ vadamānā kākena guyhavacanassa kāraṇabhūtena “guyhan”ti vadanti. Tena vuttaṁ “yena ca guyhamāhū”ti. **Dūraṁ gataṁ yena ca avhayantī**ti dūraṁ gataṁ vippavutthaṁ piyapuggalaṁ yaṁ āgantvā nisinnaṁ[2] disvā sace itthannāmo āgacchati, vassa kākāti vā vassantaññeva vā sutvā “yathā kāko vassati, itthannāmo āgamissatī”ti evaṁ vadantā yena ca avhayanti kathenti mantenti, udāharantīti attho. **Sotyā’gato**ti so te ānīto. **Handa ca bhuñja brāhmaṇā**ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu naṁ, khāda idaṁ kākamaṁsanti attho.

1. Peyyamāhu (Sī, I) 2. Nilīnaṁ (Sī, I)

အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ အပရဘာဂေ ရာဇာ ပရိဘေဒကာနံ ကထံ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ကုဒ္ဓေါ “မာ မမ သန္တိကေ ဝသီ”တိ ဗောဓိသတ္တံ ဗာရာဏသိတော ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပုတ္တဒါရံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ ကာသိကဂါမကေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ အပရဘာဂေ ရာဇာ တဿ ဂုဏံ သရိတွာ “မယှံ ကဉ္စိ ပေသေတွာ အာစရိယံ ပက္ကောသိတုံ န ယုတ္တံ၊ ဧကံ ပန ဂါထံ ဗန္ဓိတွာ ပဏ္ဏံ လိခိတွာ ကာကမံသံ ပစာပေတွာ ပဏ္ဏဉ္စ မံသဉ္စ သေတဝတ္ထေန ပလိဝေဌေတွာ ရာဇမုဒ္ဒိကာယ လဉ္ဆေတွာ ပေသေဿာမိ။ ယဒိ ပဏ္ဍိတော ဘဝိဿတိ၊ ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ ကာကမံသဘာဝံ ဉတွာ အာဂမိဿတိ၊ နော စေ, နာဂမိဿတီ”တိ “ပုဏ္ဏံ နဒီ”န္တိ ဣမံ ဂါထံ ပဏ္ဏေ လိခိ။

၁၂၇။ ပုဏ္ဏံ နဒိံ ယေန စ ပေယျမာဟု၊
ဇာတံ ယဝံ ယေန စ ဂုယှမာဟု။
ဒူရံ ဂတံ ယေန စ အဝှယန္တိ၊
သော တျာ’ဂတော ဟန္ဒ စ ဘုဉ္ဇ ဗြာဟ္မဏာတိ။

တတ္ထ **ပုဏ္ဏံ နဒိံ ယေန စ ပေယျမာဟူ**တိ ကာကပေယျာ နဒီတိ ဝဒန္တာ ယေန ပုဏ္ဏံ နဒိံ ကာကပေယျမာဟု[1]၊ န ဟိ အပုဏ္ဏာ နဒီ “ကာကပေယျာ”တိ ဝုစ္စတိ။ ယဒါပိ နဒီတီရေ ဌတွာ ဂီဝံ ပသာရေတွာ ကာကေန ပါတုံ သက္ကာ ဟောတိ၊ တဒါ နံ “ကာကပေယျာ”တိ ဝဒန္တိ။ **ဇာတံ ယဝံ ယေန စ ဂုယှမာဟူ**တိ **ယဝ**န္တိ ဒေသနာသီသမတ္တံ၊ ဣဓ ပန သဗ္ဗမ္ပိ ဇာတံ ဥဂ္ဂတံ သမ္ပန္နတရုဏသဿံ အဓိပ္ပေတံ။ တဉှိ ယဒါ အန္တော ပဝိဋ္ဌကာကံ ပဋိစ္ဆာဒေတုံ သက္ကောတိ၊ တဒါ ဂုယှတီတိ ဂုယှံ။ ကိံ ဂုယှတိ? ကာကံ။ ဣတိ ကာကဿ ဂုယှံ ကာကဂုယှန္တိ တံ ဝဒမာနာ ကာကေန ဂုယှဝစနဿ ကာရဏဘူတေန “ဂုယှ”န္တိ ဝဒန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ယေန စ ဂုယှမာဟူ”တိ။ **ဒူရံ ဂတံ ယေန စ အဝှယန္တီ**တိ ဒူရံ ဂတံ ဝိပ္ပဝုတ္ထံ ပိယပုဂ္ဂလံ ယံ အာဂန္တွာ နိသိန္နံ[2] ဒိသွာ သစေ ဣတ္ထန္နာမော အာဂစ္ဆတိ၊ ဝဿ ကာကာတိ ဝါ ဝဿန္တညေဝ ဝါ သုတွာ “ယထာ ကာကော ဝဿတိ၊ ဣတ္ထန္နာမော အာဂမိဿတီ”တိ ဧဝံ ဝဒန္တာ ယေန စ အဝှယန္တိ ကထေန္တိ မန္တေန္တိ၊ ဥဒါဟရန္တီတိ အတ္ထော။ **သော တျာ’ဂတော**တိ သော တေ အာနီတော။ **ဟန္ဒ စ ဘုဉ္ဇ ဗြာဟ္မဏာ**တိ ဂဏှ ဗြာဟ္မဏ ဘုဉ္ဇဿု နံ၊ ခါဒ ဣဒံ ကာကမံသန္တိ အတ္ထော။

၁-ပေယျမာဟု (သီ၊ ဣ) ၂-နိလီနံ (သီ၊ ဣ)

Iti rājā imaṁ gāthaṁ paṇṇe likhitvā bodhisattassa pesesi. So paṇṇaṁ vācetvā “rājā maṁ daṭṭhukāmo”ti ñatvā dutiyaṁ gāthamāha—

128. “Yato maṁ saratī rājā, vāyasampi pahetave.
Haṁsā koñcā mayūrā ca, asatīyeva pāpiyā”ti.

Tattha **yato maṁ saratī rājā, vāyasampi pahetave**ti yadā rājā vāyasamaṁsaṁ labhitvā tampi pahetuṁ maṁ sarati. **Haṁsā koñcā mayūrā cā**ti yadā panassa ete haṁsādayo upanītā bhavissanti, etāni haṁsamaṁsādīni lacchati, tadā maṁ kasmā na sarissatīti attho. Aṭṭhakathāyaṁ pana “haṁsakoñcamayūrānan”ti pāṭho. So sundarataro, imesaṁ haṁsādīnaṁ maṁsaṁ labhitvā kasmā maṁ na sarissati, sarissatiyevāti attho[1]. **Asatīyeva pāpiyā**ti yaṁ vā taṁ vā labhitvā saraṇaṁ nāma sundaraṁ, lokasmiṁ pana asatiyeva pāpiyā, asatikaraṇaṁyeva hīnaṁ lāmakaṁ, tañca amhākaṁ rañño natthi. Sarati maṁ rājā, āgamanaṁ me paccāsīsati, tasmā gamissāmīti yānaṁ yojāpetvā gantvā rājānaṁ passi, rājā tussitvā purohitaṭṭhāneyeva patiṭṭhāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, purohito pana ahameva ahosin”ti.

Puṇṇanadījātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Kacchapajātakavaṇṇanā (215)

Avadhī vata attānanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Vatthu **Mahātakkārijātake**[2] āvi bhavissati. Tadā pana Satthā “na bhikkhave Kokāliko idāneva vācāya hato, pubbepi vācāya hatoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. So pana rājā bahubhāṇī ahosi, tasmiṁ kathente

1. Na sarissatīti cevassa attho (Sī, I)
2. Khu 5. 68 piṭṭhe Jātake.

ဣတိ ရာဇာ ဣမံ ဂါထံ ပဏ္ဏေ လိခိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပေသေသိ။ သော ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ “ရာဇာ မံ ဒဋ္ဌုကာမော”တိ ဉတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၂၈။ “ယတော မံ သရတီ ရာဇာ၊ ဝါယသမ္ပိ ပဟေတဝေ။
ဟံသာ ကောဉ္စာ မယူရာ စ၊ အသတီယေဝ ပါပိယာ”တိ။

တတ္ထ **ယတော မံ သရတီ ရာဇာ၊ ဝါယသမ္ပိ ပဟေတဝေ**တိ ယဒါ ရာဇာ ဝါယသမံသံ လဘိတွာ တမ္ပိ ပဟေတုံ မံ သရတိ။ **ဟံသာ ကောဉ္စာ မယူရာ စာ**တိ ယဒါ ပနဿ ဧတေ ဟံသာဒယော ဥပနီတာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဧတာနိ ဟံသမံသာဒီနိ လစ္ဆတိ၊ တဒါ မံ ကသ္မာ န သရိဿတီတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌကထာယံ ပန “ဟံသကောဉ္စမယူရာန”န္တိ ပါဌော။ သော သုန္ဒရတရော၊ ဣမေသံ ဟံသာဒီနံ မံသံ လဘိတွာ ကသ္မာ မံ န သရိဿတိ၊ သရိဿတိယေဝါတိ အတ္ထော[1]။ **အသတီယေဝ ပါပိယာ**တိ ယံ ဝါ တံ ဝါ လဘိတွာ သရဏံ နာမ သုန္ဒရံ၊ လောကသ္မိံ ပန အသတိယေဝ ပါပိယာ၊ အသတိကရဏံယေဝ ဟီနံ လာမကံ၊ တဉ္စ အမှာကံ ရညော နတ္ထိ။ သရတိ မံ ရာဇာ၊ အာဂမနံ မေ ပစ္စာသီသတိ၊ တသ္မာ ဂမိဿာမီတိ ယာနံ ယောဇာပေတွာ ဂန္တွာ ရာဇာနံ ပဿိ၊ ရာဇာ တုဿိတွာ ပုရောဟိတဋ္ဌာနေယေဝ ပတိဋ္ဌာပေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ပုရောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပုဏ္ဏနဒီဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၅)

အဝဓီ ဝတ အတ္တာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကာလိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု **မဟာတက္ကာရိဇာတကေ**[2] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ကောကာလိကော ဣဒါနေဝ ဝါစာယ ဟတော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝါစာယ ဟတောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ သော ပန ရာဇာ ဗဟုဘာဏီ အဟောသိ၊ တသ္မိံ ကထေန္တေ

၁-န သရိဿတီတိ စေဝဿ အတ္ထော (သီ၊ ဣ)
၂-ခု ၅-၆၈-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

aññesaṁ vacanassa okāso nāma natthi. Bodhisatto tassa taṁ bahubhāṇitaṁ vāretukāmo[1] ekaṁ upāyaṁ upadhārento vicarati. Tasmiñca kāle Himavantapadese ekasmiṁ sare kacchapo vasati, dve haṁsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṁ vissāsaṁ akaṁsu. Te daḷhavissāsikā hutvā ekadivasaṁ kacchapaṁ āhaṁsu “samma kacchapa amhākaṁ Himavante Cittakūṭapabbatatale Kañcanaguhāyaṁ vasanaṭṭhānaṁ ramaṇīyo padeso, gacchasi amhākaṁ saddhin”ti. Ahaṁ kinti katvā gamissāmīti. Mayaṁ taṁ gahetvā gamissāma, sace tvaṁ mukhaṁ rakkhituṁ sakkhissasi, kassaci kiñci na kathessasīti. Rakkhissāmi sāmi, gahetvā maṁ gacchathāti. Te “sādhū”ti vatvā ekaṁ daṇḍakaṁ kacchapena ḍaṁsāpetvā sayaṁ tassa ubho koṭiyo ḍaṁsitvā ākāsaṁ pakkhandiṁsu. Taṁ tathā haṁsehi nīyamānaṁ gāmadārakā disvā “dve haṁsā kacchapaṁ daṇḍakena harantī”ti āhaṁsu.

Kacchapo “yadi maṁ sahāyakā nenti, tumhākaṁ ettha kiṁ duṭṭhaceṭakā”ti vattukāmo haṁsānaṁ sīghavegatāya Bārāṇasinagare rājanivesanassa uparibhāgaṁ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṁ vissajjetvā ākāsaṅgaṇe patitvā dvebhāgo ahosi, “kacchapo ākāsato patitvā dvedhā bhinno”ti ekakolāhalaṁ ahosi. Rājā bodhisattaṁ ādāya amaccagaṇaparivuto taṁ ṭhānaṁ gantvā kacchapaṁ disvā bodhisattaṁ pucchi “paṇḍita kinti katvā esa patito”ti. Bodhisatto “cirapaṭikaṅkhohaṁ rājānaṁ ovaditukāmo upāyaṁ upadhārento carāmi, iminā kacchapena haṁsehi saddhiṁ vissāso kato bhavissati, tehi imaṁ ‘Himavantaṁ nessāmā’ti daṇḍakaṁ ḍaṁsāpetvā ākāsaṁ pakkhantehi bhavitabbaṁ, atha iminā kassaci vacanaṁ sutvā arakkhitamukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍakā vissaṭṭho bhavissati, evaṁ ākāsato patitvā jīvitakkhayaṁ patteneva bhavitabban”ti cintetvā “āma mahārāja atimukharā nāma apariyantavacanā evarūpaṁ dukkhaṁ pāpuṇantiyevā”ti vatvā imā gāthā avoca—

129. “Avadhī vata attānaṁ, kacchapo byāharaṁ giraṁ.
Suggahītasmiṁ kaṭṭhasmiṁ, vācāya sakiyā’vadhi.

1. Hāretukāmo (Sī, I)

အညေသံ ဝစနဿ ဩကာသော နာမ နတ္ထိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ တံ ဗဟုဘာဏိတံ ဝါရေတုကာမော[၁] ဧကံ ဥပါယံ ဥပဓာရေန္တော ဝိစရတိ။ တသ္မိဉ္စ ကာလေ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဧကသ္မိံ သရေ ကစ္ဆပေါ ဝသတိ၊ ဒွေ ဟံသပေါတကာ ဂေါစရာယ စရန္တာ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ အကံသု။ တေ ဒဠှဝိဿာသိကာ ဟုတွာ ဧကဒိဝသံ ကစ္ဆပံ အာဟံသု “သမ္မ ကစ္ဆပ အမှာကံ ဟိမဝန္တေ စိတ္တကူဋပဗ္ဗတတလေ ကဉ္စနဂုဟာယံ ဝသနဋ္ဌာနံ ရမဏီယော ပဒေသော၊ ဂစ္ဆသိ အမှာကံ သဒ္ဓိ”န္တိ။ အဟံ ကိန္တိ ကတွာ ဂမိဿာမီတိ။ မယံ တံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမ၊ သစေ တွံ မုခံ ရက္ခိတုံ သက္ခိဿသိ၊ ကဿစိ ကိဉ္စိ န ကထေဿသီတိ။ ရက္ခိဿာမိ သာမိ၊ ဂဟေတွာ မံ ဂစ္ဆထာတိ။ တေ “သာဓူ”တိ ဝတွာ ဧကံ ဒဏ္ဍကံ ကစ္ဆပေန ဍံသာပေတွာ သယံ တဿ ဥဘော ကောဋိယော ဍံသိတွာ အာကာသံ ပက္ခန္ဒိံသု။ တံ တထာ ဟံသေဟိ နီယမာနံ ဂါမဒါရကာ ဒိသွာ “ဒွေ ဟံသာ ကစ္ဆပံ ဒဏ္ဍကေန ဟရန္တီ”တိ အာဟံသု။

ကစ္ဆပေါ “ယဒိ မံ သဟာယကာ နေန္တိ၊ တုမှာကံ ဧတ္ထ ကိံ ဒုဋ္ဌစေဋကာ”တိ ဝတ္တုကာမော ဟံသာနံ သီဃဝေဂတာယ ဗာရာဏသိနဂရေ ရာဇနိဝေသနဿ ဥပရိဘာဂံ သမ္ပတ္တကာလေ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော ဒဏ္ဍကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အာကာသင်္ဂဏေ ပတိတွာ ဒွေဘာဂေါ အဟောသိ၊ ‘‘ကစ္ဆပေါ အာကာသတော ပတိတွာ ဒွေဓာ ဘိန္နော’’တိ ဧကကောလာဟလံ အဟောသိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာဒါယ အမစ္စဂဏပရိဝုတော တံ ဌာနံ ဂန္တွာ ကစ္ဆပံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိ “ပဏ္ဍိတ ကိန္တိ ကတွာ ဧသ ပတိတော”တိ။ ဗောဓိသတ္တော “စိရပဋိကင်္ခေါဟံ ရာဇာနံ ဩဝဒိတုကာမော ဥပါယံ ဥပဓာရေန္တော စရာမိ၊ ဣမိနာ ကစ္ဆပေန ဟံသေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော ကတော ဘဝိဿတိ၊ တေဟိ ဣမံ ‘ဟိမဝန္တံ နေဿာမာ’တိ ဒဏ္ဍကံ ဍံသာပေတွာ အာကာသံ ပက္ခန္တေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ အထ ဣမိနာ ကဿစိ ဝစနံ သုတွာ အရက္ခိတမုခတာယ ကိဉ္စိ ဝတ္တုကာမေန ဒဏ္ဍကာ ဝိဿဋ္ဌော ဘဝိဿတိ၊ ဧဝံ အာကာသတော ပတိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေတွာ “အာမ မဟာရာဇ အတိမုခရာ နာမ အပရိယန္တဝစနာ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ ပါပုဏန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၂၉။ “အဝဓီ ဝတ အတ္တာနံ၊ ကစ္ဆပေါ ဗျာဟရံ ဂိရံ။
သုဂ္ဂဟီတသ္မိံ ကဋ္ဌသ္မိံ၊ ဝါစာယ သကိယာ’ဝဓိ။

၁-ဟာရေတုကာမော (သီ၊ ဣ)

130. Etampi disvā naravīriyaseṭṭha, vācaṁ pamuñce kusalaṁ nātivelaṁ.
Passasi bahubhāṇena, kacchapaṁ byasanaṁ gatan”ti.

Tattha **avadhī vatā**ti ghātesi vata. **Byāharan**ti byāharanto. **Suggahītasmiṁ kaṭṭhasmin**ti mukhena suṭṭhu ḍaṁsitvā gahite daṇḍake. **Vācāya sakiyā’vadhī**ti atimukharatāya akāle vācaṁ nicchārento daṭṭhaṭṭhānaṁ vissajjetvā tāya sakāya vācāya attānaṁ avadhi ghātesi. Evamesa jīvitakkhayaṁ patto, na aññathāti. **Etampi disvā**ti etampi kāraṇaṁ disvā. **Naravīriyaseṭṭhā**ti naresu vīriyena seṭṭha uttamavīriya rājavara. **Vācaṁ pamuñce kusalaṁ nātivelan**ti saccādipaṭisaṁyuttaṁ kusalameva paṇḍito puriso muñceyya nicchāreyya, tampi hitaṁ kālayuttaṁ, na ativelaṁ, atikkantakālaṁ apariyantavācaṁ na bhāseyya. **Passasī**ti nanu paccakkhato passasi. **Bahubhāṇenā**ti bahubhaṇanena. **Kacchapaṁ byasanaṁ gatan**ti etaṁ kacchapaṁ jīvitakkhayaṁ pattanti.

Rājā “maṁ sandhāya bhāsatī”ti ñatvā “amhe sandhāya kathesi paṇḍitā”ti āha. Bodhisatto “mahārāja tvaṁ vā hohi añño vā, yo koci pamāṇātikkantaṁ bhāsanto evarūpaṁ byasanaṁ pāpuṇātī”ti pākaṭaṁ katvā kathesi. Rājā tato paṭṭhāya viramitvā mandabhāṇī ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kacchapo Kokāliko ahosi, dve haṁsapotakā dve mahātherā, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana ahameva ahosin”ti.

Kacchapajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Macchajātakavaṇṇanā (216)

Na mā’yamaggi tapatīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Tañhi bhikkhuṁ Satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti pucchi. “Saccaṁ bhante”ti vutte “kena ukkaṇṭhāpitosī”ti puṭṭho “purāṇadutiyikāyā”ti āha. Atha naṁ Satthā “ayaṁ te bhikkhu itthī anatthakārikā, pubbepi tvaṁ etaṁ nissāya sūlena

၁၃၀။ ဧတမ္ပိ ဒိသွာ နရဝီရိယသေဋ္ဌ၊ ဝါစံ ပမုဉ္စေ ကုသလံ နာတိဝေလံ။
ပဿသိ ဗဟုဘာဏေန၊ ကစ္ဆပံ ဗျသနံ ဂတ”န္တိ။

တတ္ထ **အဝဓီ ဝတာ**တိ ဃာတေသိ ဝတ။ **ဗျာဟရ**န္တိ ဗျာဟရန္တော။ **သုဂ္ဂဟီတသ္မိံ ကဋ္ဌသ္မိ**န္တိ မုခေန သုဋ္ဌု ဍံသိတွာ ဂဟိတေ ဒဏ္ဍကေ။ **ဝါစာယ သကိယာ’ဝဓီ**တိ အတိမုခရတာယ အကာလေ ဝါစံ နိစ္ဆာရေန္တော ဒဋ္ဌဋ္ဌာနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တာယ သကာယ ဝါစာယ အတ္တာနံ အဝဓိ ဃာတေသိ။ ဧဝမေသ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော၊ န အညထာတိ။ **ဧတမ္ပိ ဒိသွာ**တိ ဧတမ္ပိ ကာရဏံ ဒိသွာ။ **နရဝီရိယသေဋ္ဌာ**တိ နရေသု ဝီရိယေန သေဋ္ဌ ဥတ္တမဝီရိယ ရာဇဝရ။ **ဝါစံ ပမုဉ္စေ ကုသလံ နာတိဝေလ**န္တိ သစ္စာဒိပဋိသံယုတ္တံ ကုသလမေဝ ပဏ္ဍိတော ပုရိသော မုဉ္စေယျ နိစ္ဆာရေယျ, တမ္ပိ ဟိတံ ကာလယုတ္တံ, န အတိဝေလံ၊ အတိက္ကန္တကာလံ အပရိယန္တဝါစံ န ဘာသေယျ။ **ပဿသီ**တိ နနု ပစ္စက္ခတော ပဿသိ။ **ဗဟုဘာဏေနာ**တိ ဗဟုဘဏနေန။ **ကစ္ဆပံ ဗျသနံ ဂတ**န္တိ ဧတံ ကစ္ဆပံ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တန္တိ။

ရာဇာ “မံ သန္ဓာယ ဘာသတီ”တိ ဉတွာ “အမှေ သန္ဓာယ ကထေသိ ပဏ္ဍိတာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “မဟာရာဇ တွံ ဝါ ဟောဟိ အညော ဝါ၊ ယော ကောစိ ပမာဏာတိက္ကန္တံ ဘာသန္တော ဧဝရူပံ ဗျသနံ ပါပုဏာတီ”တိ ပါကဋံ ကတွာ ကထေသိ။ ရာဇာ တတော ပဋ္ဌာယ ဝိရမိတွာ မန္ဒဘာဏီ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကစ္ဆပေါ ကောကာလိကော အဟောသိ၊ ဒွေ ဟံသပေါတကာ ဒွေ မဟာထေရာ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ အမစ္စပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၆)

န မာ’ယမဂ္ဂိ တပတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ ဘိက္ခုံ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ကေန ဥက္ကဏ္ဌာပိတောသီ”တိ ပုဋ္ဌော “ပုရာဏဒုတိယိကာယာ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “အယံ တေ ဘိက္ခု ဣတ္ထီ အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဧတံ နိဿာယ သူလေန

vijjhitvā aṅgāresu pacitvā khāditabbataṁ patto paṇḍite nissāya jīvitaṁ alatthā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa purohito ahosi. Athekadivasaṁ kevaṭṭā jāle laggaṁ macchaṁ uddharitvā uṇhavālukāpiṭṭhe ṭhapetvā "aṅgāresu naṁ pacitvā khādissāmā"ti sūlaṁ tacchiṁsu. Maccho macchiṁ ārabbha paridevamāno imā gāthā avoca—

131. "Na mā'yamaggi tapati, na sūlo sādhutacchito.
Yañca maṁ maññate macchī, aññaṁ so ratiyā gato.

132. So maṁ dahati rāgaggi, cittaṁ cūpatapeti maṁ.
Jālino muñcathā'yirā maṁ, na kāme haññate kvacī"ti.

Tattha **na mā'yamaggi tapatī**ti na maṁ ayaṁ aggi tapati, na tāpaṁ janeti, na socayatīti attho. **Na sūlo**ti ayaṁ sūlopi sādhutacchito maṁ na tapati, na me sokaṁ uppādeti. **Yañca maṁ maññate**ti yaṁ pana maṁ macchī evaṁ maññati "aññaṁ macchiṁ so pañcakāmaguṇaratiyā gato"ti, tadeva maṁ tapati socayati. **So maṁ dahatī**ti yo panesa rāgaggi, so maṁ dahati jhāpeti. **Cittaṁ cūpatapeti man**ti rāgasampayuttakaṁ mama cittameva ca maṁ upatāpeti kilameti viheṭheti. **Jālino**ti kevaṭṭe ālapati. Te hi jālassa atthitāya "jālino"ti vuccanti. **Muñcathā'yirā man**ti muñcatha maṁ sāminoti yācati. **Na kāme haññate kvacī**ti kāme patiṭṭhito[1] kāmena nīyamāno satto na kvaci haññati. Na hi taṁ tumhādisā hanituṁ anucchavikāti paridevati. Atha vā **kāme**ti hetuvacane bhummaṁ, kāmahetu macchiṁ anubandhamāno nāma na kvaci tumhādisehi haññatīti paridevati. Tasmiṁ khaṇe bodhisatto nadītīraṁ gato tassa macchassa paridevitasaddaṁ sutvā kevaṭṭe upasaṅkamitvā taṁ macchaṁ mocesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale

1. Patthito (Ka)

ဝိဇ္ဈိတွာ အင်္ဂါရေသု ပစိတွာ ခါဒိတဗ္ဗတံ ပတ္တော ပဏ္ဍိတေ နိဿာယ ဇီဝိတံ အလတ္ထာ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပုရောဟိတော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ ကေဝဋ္ဋာ ဇာလေ လဂ္ဂံ မစ္ဆံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဥဏှဝါလုကာပိဋ္ဌေ ဌပေတွာ “အင်္ဂါရေသု နံ ပစိတွာ ခါဒိဿာမာ”တိ သူလံ တစ္ဆိံသု။ မစ္ဆော မစ္ဆိံ အာရဗ္ဘ ပရိဒေဝမာနော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၃၁။ “န မာ’ယမဂ္ဂိ တပတိ၊ န သူလော သာဓုတစ္ဆိတော။
ယဉ္စ မံ မညတေ မစ္ဆီ၊ အညံ သော ရတိယာ ဂတော။

၁၃၂။ သော မံ ဒဟတိ ရာဂဂ္ဂိ၊ စိတ္တံ စူပတာပေတိ မံ။
ဇာလိနော မုဉ္စထာ’ယိရာ မံ၊ န ကာမေ ဟညတေ ကွစိ”တိ။

တတ္ထ **န မာ’ယမဂ္ဂိ တပတီ**တိ န မံ အယံ အဂ္ဂိ တပတိ, န တာပံ ဇနေတိ၊ န သောစယတီတိ အတ္ထော။ **န သူလော**တိ အယံ သူလောပိ သာဓုတစ္ဆိတော မံ န တပတိ၊ န မေ သောကံ ဥပ္ပါဒေတိ။ **ယဉ္စ မံ မညတေ**တိ ယံ ပန မံ မစ္ဆီ ဧဝံ မညတိ “အညံ မစ္ဆိံ သော ပဉ္စကာမဂုဏရတိယာ ဂတော”တိ၊ တဒေဝ မံ တပတိ သောစယတိ။ **သော မံ ဒဟတီ**တိ ယော ပနေသ ရာဂဂ္ဂိ၊ သော မံ ဒဟတိ ဈာပေတိ။ **စိတ္တံ စူပတာပေတိ မ**န္တိ ရာဂသမ္ပယုတ္တကံ မမ စိတ္တမေဝ စ မံ ဥပတာပေတိ ကိလမေတိ ဝိဟေဌေတိ။ **ဇာလိနော**တိ ကေဝဋ္ဋေ အာလပတိ။ တေ ဟိ ဇာလဿ အတ္ထိတာယ “ဇာလိနော”တိ ဝုစ္စန္တိ။ **မုဉ္စထာ’ယိရာ မ**န္တိ မုဉ္စထ မံ သာမိနောတိ ယာစတိ။ **န ကာမေ ဟညတေ ကွစီ**တိ ကာမေ ပတိဋ္ဌိတော[၁] ကာမေန နီယမာနော သတ္တော န ကွစိ ဟညတိ။ န ဟိ တံ တုမှာဒိသာ ဟနိတုံ အနုစ္ဆဝိကာတိ ပရိဒေဝတိ။ အထ ဝါ **ကာမေ**တိ ဟေတုဝစနေ ဘုမ္မံ၊ ကာမဟေတု မစ္ဆိံ အနုဗန္ဓမာနော နာမ န ကွစိ တုမှာဒိသေဟိ ဟညတီတိ ပရိဒေဝတိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဗောဓိသတ္တော နဒီတီရံ ဂတော တဿ မစ္ဆဿ ပရိဒေဝိတသဒ္ဒံ သုတွာ ကေဝဋ္ဋေ ဥပသင်္ကမိတွာ တံ မစ္ဆံ မောစေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ

၁-ပတ္ထိတော (က)

patiṭṭhahi. Tadā macchī purāṇadutiyikā ahosi, maccho ukkaṇṭhitabhikkhu, purohito pana ahameva ahosinti.

Macchajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Seggujātakavaṇṇanā (217)

Sabbo lokoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Paṇṇika-upāsakaṁ ārabbha kathesi. Vatthu Ekakanipāte vitthāritameva. Idhāpi Satthā taṁ “kiṁ upāsaka cirassaṁ āgatosī”ti pucchi. Paṇṇika-upāsako “dhītā me bhante niccaṁ pahaṁsitamukhī, tamahaṁ vīmaṁsitvā ekassa kuladārakassa adāsiṁ, tattha itikattabbatāya tumhākaṁ dassanāya āgantuṁ okāsaṁ na labhin”ti āha. Atha naṁ Satthā “na kho upāsaka idānevesā sīlavatī, pubbepi sīlavatī, tvaṁ ca na idānevetaṁ vīmaṁsasi, pubbepi vīmaṁsiyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto rukkhadevatā ahosi. Tadā ayameva Paṇṇika-upāsako “dhītaraṁ vīmaṁsissāmī”ti araññaṁ netvā kilesavasena icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṁ paridevamānaṁ paṭhamagāthāya ajjhabhāsi—

133. “Sabbo loko attamano ahosi,
Akovidā gāmadhammassa seggu.
Komāri ko nāma tava’jja dhammo,
Yaṁ tvaṁ gahitā pavane parodasī”ti.

Tattha **sabbo loko attamano ahosī**ti amma sakalopi sattaloko etissā kāmasevanāya attamano jāto. **Akovidā gāmadhammassa seggū**ti seggūti tassā nāmaṁ. Tena tvaṁ pana amma seggu akovidā gāmadhammassa, imasmiṁ gāmadhamme vasaladhamme akusalāsīti vuttaṁ hoti. **Komāri ko nāma**[1] **tava’jja dhammo**ti amma kumāri ko nāmesa[2] tava ajja sabhāvo. **Yaṁ tvaṁ gahitā pavane parodasī**ti tvaṁ[3] mayā imasmiṁ pavane santhavavasena hatthe gahitā

---

1. Komāriko nāma (Syā, I) 2. Kumāriko nāmesa (Syā, I) 3. Yaṁ (Sī)

ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ မစ္ဆီ ပုရာဏဒုတိယိကာ အဟောသိ၊ မစ္ဆော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု၊ ပုရောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-သေဂ္ဂုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၇)

သဗ္ဗော လောကောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ပဏ္ဏိကဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဧကကနိပါတေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဣဓာပိ သတ္ထာ တံ “ကိံ ဥပါသက စိရဿံ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပဏ္ဏိကဥပါသကော “ဓီတာ မေ ဘန္တေ နိစ္စံ ပဟံသိတမုခီ၊ တမဟံ ဝီမံသိတွာ ဧကဿ ကုလဒါရကဿ အဒါသိံ၊ တတ္ထ ဣတိကတ္တဗ္ဗတာယ တုမှာကံ ဒဿနာယ အာဂန္တုံ ဩကာသံ န လဘိ”န္တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “န ခေါ ဥပါသက ဣဒါနေဝေသာ သီလဝတီ၊ ပုဗ္ဗေပိ သီလဝတီ၊ တွံ စ န ဣဒါနေဝေတံ ဝီမံသသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝီမံသိယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ရုက္ခဒေဝတာ အဟောသိ။ တဒါ အယမေဝ ပဏ္ဏိကဥပါသကော “ဓီတရံ ဝီမံသိဿာမီ”တိ အရညံ နေတွာ ကိလေသဝသေန ဣစ္ဆန္တော ဝိယ ဟတ္ထေ ဂဏှိ။ အထ နံ ပရိဒေဝမာနံ ပဌမဂါထာယ အၛ္ဈဘာသိ—

၁၃၃။ “သဗ္ဗော လောကော အတ္တမနော အဟောသိ၊
အကောဝိဒါ ဂါမဓမ္မဿ သေဂ္ဂု။
ကောမာရိ ကော နာမ တဝ’ဇ္ဇ ဓမ္မော၊
ယံ တွံ ဂဟိတာ ပဝနေ ပရောဒသီ”တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗော လောကော အတ္တမနော အဟောသီ**တိ အမ္မ သကလောပိ သတ္တလောကော ဧတိဿာ ကာမသေဝနာယ အတ္တမနော ဇာတော။ **အကောဝိဒါ ဂါမဓမ္မဿ သေဂ္ဂူ**တိ **သေဂ္ဂူ**တိ တဿာ နာမံ။ တေန တွံ ပန အမ္မ သေဂ္ဂု အကောဝိဒါ ဂါမဓမ္မဿ၊ ဣမသ္မိံ ဂါမဓမ္မေ ဝသလဓမ္မေ အကုသလာသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ကောမာရိ ကော နာမ**[၁] **တဝ’ဇ္ဇ ဓမ္မော**တိ အမ္မ ကုမာရိ ကော နာမေသ[၂] တဝ အဇ္ဇ သဘာဝေါ။ **ယံ တွံ ဂဟိတာ ပဝနေ ပရောဒသီ**တိ တွံ[၃] မယာ ဣမသ္မိံ ပဝနေ သန္ထဝဝသေန ဟတ္ထေ ဂဟိတာ

၁-ကောမာရိကော နာမ (သျာ၊ ဣ) ၂-ကုမာရိကော နာမေသ (သျာ၊ ဣ) ၃-ယံ (သီ)

parodasi na sampaṭicchasi, ko esa tava sabhāvo, kiṁ kumārikāyeva tvanti pucchati.

Taṁ sutvā kumārikā “āma tāta kumārikāyevāhaṁ, nāhaṁ methunadhammaṁ nāma jānāmī”ti vatvā paridevamānā dutiyaṁ gāthamāha—

134. “Yo dukkhaphuṭṭhāya bhaveyya tāṇaṁ,
So me pitā dubbhi vane karoti.
Sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
Yo tāyitā so sahasaṁ karotī”ti.

Sā heṭṭhā kathitāyeva. Iti so Paṇṇiko tadā dhītaraṁ vīmaṁsitvā gehaṁ netvā kuladārakassa datvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne Paṇṇika-upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā dhītā dhītāyeva, pitā pitāyeva ahosi, tassa kāraṇassa paccakkhakārikā rukkhadevatā pana ahameva ahosinti.

Seggujātakavaṇṇanā sattamā.

8. Kūṭavāṇijajātakavaṇṇanā (218)

Saṭhassa sāṭheyyamidanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kūṭavāṇijaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthivāsino hi kūṭavāṇijo ca paṇḍitavāṇijo ca dve vāṇijā mittikā[1] hutvā pañca sakaṭasatāni bhaṇḍassa pūrāpetvā pubbantato aparantaṁ vicaramānā vohāraṁ katvā bahuṁ lābhaṁ labhitvā Sāvatthiṁ paccāgamiṁsu. Paṇḍitavāṇijo kūṭavāṇijaṁ āha “samma bhaṇḍaṁ bhājemā”ti. Kūṭavāṇijo “ayaṁ dīgharattaṁ dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṁ bhattaṁ bhuñjitvā ajīrakena marissati, atha sabbampetaṁ bhaṇḍaṁ mayhameva bhavissatī”ti cintetvā “nakkhattaṁ na manāpaṁ, divaso na manāpo, sve

1. Pattikā (Sī, Syā, I)

ပရောဒသိ န သမ္ပဋိစ္ဆသိ၊ ကော ဧသ တဝ သဘာဝေါ၊ ကိံ ကုမာရိကာယေဝ တွန္တိ ပုစ္ဆတိ။

တံ သုတွာ ကုမာရိကာ “အာမ တာတ ကုမာရိကာယေဝါဟံ၊ နာဟံ မေထုနဓမ္မံ နာမ ဇာနာမီ”တိ ဝတွာ ပရိဒေဝမာနာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၃၄။ “ယော ဒုက္ခဖုဋ္ဌာယ ဘဝေယျ တာဏံ၊
သော မေ ပိတာ ဒုဗ္ဘိ ဝနေ ကရောတိ။
သာ ကဿ ကန္ဒာမိ ဝနဿ မဇ္ဈေ၊
ယော တာယိတာ သော သဟသံ ကရောတီ”တိ။

သာ ဟေဋ္ဌာ ကထိတာယေဝ။ ဣတိ သော ပဏ္ဏိကော တဒါ ဓီတရံ ဝီမံသိတွာ ဂေဟံ နေတွာ ကုလဒါရကဿ ဒတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ပဏ္ဏိကဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဓီတာ ဓီတာယေဝ, ပိတာ ပိတာယေဝ အဟောသိ၊ တဿ ကာရဏဿ ပစ္စက္ခကာရိကာ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သေဂ္ဂုဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ကူဋဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၈)

သဌဿ သာဌေယျမိဒန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကူဋဝါဏိဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော ဟိ ကူဋဝါဏိဇော စ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော စ ဒွေ ဝါဏိဇာ မိတ္တိကာ[1] ဟုတွာ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ဘဏ္ဍဿ ပူရာပေတွာ ပုဗ္ဗန္တတော အပရန္တံ ဝိစရမာနာ ဝေါဟာရံ ကတွာ ဗဟုံ လာဘံ လဘိတွာ သာဝတ္ထိံ ပစ္စာဂမိံသု။ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော ကူဋဝါဏိဇံ အာဟ “သမ္မ ဘဏ္ဍံ ဘာဇေမာ”တိ။ ကူဋဝါဏိဇော “အယံ ဒီဃရတ္တံ ဒုက္ခသေယျာယ ဒုဗ္ဘောဇနေန ကိလန္တော အတ္တနော ဃရေ နာနဂ္ဂရသံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ အဇီရကေန မရိဿတိ၊ အထ သဗ္ဗမ္ပေတံ ဘဏ္ဍံ မယှမေဝ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “နက္ခတ္တံ န မနာပံ၊ ဒိဝသော န မနာပေါ၊ သွေ

၁-ပတ္တိကာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

jānissāmi, punadivase jānissāmī”ti kālaṁ khepeti. Atha naṁ paṇḍitavāṇijo nippīḷetvā bhājāpetvā gandhamālaṁ ādāya Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā “kadā āgatosī”ti pucchitvā “aḍḍhamāsamatto me bhante āgatassā”ti vatvā “atha kasmā evaṁ papañcaṁ katvā Buddhupaṭṭhānaṁ āgatosī”ti puṭṭho taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā “na kho upāsaka idāneva, pubbepesa kūṭavāṇijoyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa vinicchayāmacco ahosi. Tadā gāmavāsī ca nagaravāsī ca dve vāṇijā mittā ahesuṁ. Gāmavāsī nagaravāsissa santike pañca phālasatāni ṭhapesi. So te phāle vikkiṇitvā mūlaṁ gahetvā phālānaṁ ṭhapitaṭṭhāne mūsikavaccaṁ ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmavāsī āgantvā “phāle me dehī”ti āha. Kūṭavāṇijo “phālā te mūsikāhi khāditā”ti mūsikavaccaṁ dassesi. Itaro “khāditāva hontu, mūsikāhi khādite kiṁ sakkā kātun”ti nhānatthāya tassa puttaṁ ādāya gacchanto ekassa sahāyakassa gehe “imassa katthaci gantuṁ mā adatthā”ti vatvā antogabbhe nisīdāpetvā sayaṁ nhāyitvā kūṭavāṇijassa gehaṁ agamāsi. So “putto me kahan”ti āha. Samma tava puttaṁ tīre ṭhapetvā mama udake nimuggakāle eko kulalo āgantvā tava puttaṁ nakhapañjarena gahetvā ākāsaṁ pakkhanto, ahaṁ pāṇiṁ paharitvā viravitvā vāyamantopi mocetuṁ nāsakkhinti. Tvaṁ musā bhaṇasi, kulalā dārake gahetvā gantuṁ samatthā nāma natthīti. Samma hotu, ayuttepi honte[1] ahaṁ kiṁ karomi, kulaleneva te putto nītoti. So taṁ santajjetvā “are duṭṭhacora manussamāraka idāni taṁ vinicchayaṁ gantvā kaḍḍhāpessāmī”ti[2] nikkhami. So “mama[3] ruccanakameva karosī”ti teneva saddhiṁ vinicchayaṭṭhānaṁ agamāsi.

Kūṭavāṇijo bodhisattaṁ āha “ayaṁ sāmi mama puttaṁ gahetvā nhāyituṁ gato, ‘kahaṁ me putto’ti vutte ‘kulalena haṭo’ti āha,

1. Yuttopi hotu ayuttopi (Ka), yuttampi hotu, ayuttampi hotu (Syā)
2. Kathāpessāmīti (Ka) 3. Tava (Sī, I)

ဇာနိဿာမိ၊ ပုနဒိဝသေ ဇာနိဿာမီ”တိ ကာလံ ခေပေတိ။ အထ နံ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော နိပ္ပီဠေတွာ ဘာဇာပေတွာ ဂန္ဓမာလံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ “ကဒါ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အဍ္ဎမာသမတ္တော မေ ဘန္တေ အာဂတဿာ”တိ ဝတွာ “အထ ကသ္မာ ဧဝံ ပပဉ္စံ ကတွာ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ အာဂတောသီ”တိ ပုဋ္ဌော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “န ခေါ ဥပါသက ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ကူဋဝါဏိဇောယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တဿ ဝိနိစ္ဆယာမစ္စော အဟောသိ။ တဒါ ဂါမဝါသီ စ နဂရဝါသီ စ ဒွေ ဝါဏိဇာ မိတ္တာ အဟေသုံ။ ဂါမဝါသီ နဂရဝါသိဿ သန္တိကေ ပဉ္စ ဖာလသတာနိ ဌပေသိ။ သော တေ ဖာလေ ဝိက္ကိဏိတွာ မူလံ ဂဟေတွာ ဖာလာနံ ဌပိတဋ္ဌာနေ မူသိကဝစ္စံ အာကိရိတွာ ဌပေသိ။ အပရဘာဂေ ဂါမဝါသီ အာဂန္တွာ “ဖာလေ မေ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ ကူဋဝါဏိဇော “ဖာလာ တေ မူသိကာဟိ ခါဒိတာ”တိ မူသိကဝစ္စံ ဒဿေသိ။ ဣတရော “ခါဒိတာဝ ဟောန္တု၊ မူသိကာဟိ ခါဒိတေ ကိံ သက္ကာ ကာတု”န္တိ နှာနတ္ထာယ တဿ ပုတ္တံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော ဧကဿ သဟာယကဿ ဂေဟေ “ဣမဿ ကတ္ထစိ ဂန္တုံ မာ အဒတ္ထာ”တိ ဝတွာ အန္တောဂဗ္ဘေ နိသီဒါပေတွာ သယံ နှာယိတွာ ကူဋဝါဏိဇဿ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သော “ပုတ္တော မေ ကဟ”န္တိ အာဟ။ သမ္မ တဝ ပုတ္တံ တီရေ ဌပေတွာ မမ ဥဒကေ နိမုဂ္ဂကာလေ ဧကော ကုလလော အာဂန္တွာ တဝ ပုတ္တံ နခပဉ္ဇရေန ဂဟေတွာ အာကာသံ ပက္ခန္တော၊ အဟံ ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဝိရဝိတွာ ဝါယမန္တောပိ မောစေတုံ နာသက္ခိန္တိ။ တွံ မုသာ ဘဏသိ၊ ကုလလာ ဒါရကေ ဂဟေတွာ ဂန္တုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထီတိ။ သမ္မ ဟောတု, အယုတ္တေပိ ဟောန္တေ[၁] အဟံ ကိံ ကရောမိ၊ ကုလလေနေဝ တေ ပုတ္တော နီတောတိ။ သော တံ သန္တဇ္ဇေတွာ “အရေ ဒုဋ္ဌစောရ မနုဿမာရက ဣဒါနိ တံ ဝိနိစ္ဆယံ ဂန္တွာ ကဍ္ဎာပေဿာမီ”တိ[၂] နိက္ခမိ။ သော “မမ[၃] ရုစ္စနကမေဝ ကရောသီ”တိ တေနေဝ သဒ္ဓိံ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။

ကူဋဝါဏိဇော ဗောဓိသတ္တံ အာဟ “အယံ သာမိ မမ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ နှာယိတုံ ဂတော၊ ‘ကဟံ မေ ပုတ္တော’တိ ဝုတ္တေ ‘ကုလလေန ဟဋော’တိ အာဟ၊

၁-ယုတ္တောပိ ဟောတု အယုတ္တောပိ (က)၊ ယုတ္တမ္ပိ ဟောတု၊ အယုတ္တမ္ပိ ဟောတု (သျာ)
၂-ကထာပေဿာမီတိ (က) ၃-တဝ (သီ၊ ဣ)

vinicchinatha me aḍḍan”ti. Bodhisatto “saccaṁ bhaṇe”ti itaraṁ pucchi. So āha “āma sāmi, ahaṁ taṁ ādāya gato, senena pahaṭabhāvo saccameva sāmī”ti. Kiṁ pana loke kulalā nāma dārake harantīti. Sāmi ahampi tumhe pucchāmi “kulalā dārake gahetvā ākāse gantuṁ na sakkonti, mūsikā pana ayaphāle khādantī”ti. Idaṁ kiṁ nāmāti. Sāmi mayā etassa ghare pañca phālasatāni ṭhapitāni, svāyaṁ “phālā te mūsikāhi khāditā”ti vatvā “idaṁ te phāle khāditamūsikānaṁ vaccan”ti vaccaṁ dasseti, sāmi mūsikā ce phāle khādanti, kulalāpi dārake harissanti. Sace na khādanti, senāpi taṁ na harissanti. Eso pana “phālā te mūsikāhi khāditā”ti vadati, tesaṁ khāditabhāvaṁ vā akhāditabhāvaṁ vā jānātha, aḍḍaṁ me vinicchinathāti. Bodhisatto “saṭhassa paṭisāṭheyyaṁ katvā jinissāmīti iminā cintitaṁ bhavissatī”ti ñatvā “suṭṭhu te cintitan”ti vatvā imā gāthā avoca—

135. “Saṭhassa sāṭheyyamidaṁ sucintitaṁ,
Paccoḍḍitaṁ paṭikūṭassa kūṭaṁ.
Phālaṁ ce khādeyyuṁ mūsikā,
Kasmā kumāraṁ kulalā na hareyyuṁ.

136. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
Bhavati cāpi nikatino nikatyā.
Dehi puttanaṭṭha phālanaṭṭhassa phālaṁ,
Mā te puttamahāsi phālanaṭṭho”ti.

Tattha **saṭhassāti** saṭhabhāvena kerāṭikena “ekaṁ upāyaṁ katvā parasantakaṁ khādituṁ vaṭṭatī”ti saṭhassa. **Sāṭheyyamidaṁ sucintitan**ti idaṁ paṭisāṭheyyaṁ cintentena tayā suṭṭhu cintitaṁ. **Paccoḍḍitaṁ paṭikūṭassa kūṭan**ti kūṭassa puggalassa tayā paṭikūṭaṁ suṭṭhu paccoḍḍitaṁ, paṭibhāgaṁ katvā oḍḍitasadisameva katanti attho. **Phālaṁ ce khādeyyuṁ**[1] **mūsikā**ti yadi mūsikā phālaṁ khādeyyuṁ. **Kasmā kumāraṁ kulalā na hareyyun**ti mūsikāsu phāle khādantīsu kulalā kiṁkāraṇā kumāraṁ no hareyyuṁ.

1. Adeyyuṁ (Sī, Syā, I)

ဝိနိစ္ဆိနထ မေ အဍ္ဍ”န္တိ။ ဗောဓိသတ္တော “သစ္စံ ဘဏေ”တိ ဣတရံ ပုစ္ဆိ။ သော အာဟ “အာမ သာမိ၊ အဟံ တံ အာဒါယ ဂတော၊ သေနေန ပဟဋ-ဘာဝေါ သစ္စမေဝ သာမီ”တိ။ ကိံ ပန လောကေ ကုလလာ နာမ ဒါရကေ ဟရန္တီတိ။ သာမိ အဟမ္ပိ တုမှေ ပုစ္ဆာမိ “ကုလလာ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဂန္တုံ န သက္ကောန္တိ၊ မူသိကာ ပန အယဖာလေ ခါဒန္တီ”တိ။ ဣဒံ ကိံ နာမာတိ။ သာမိ မယာ ဧတဿ ဃရေ ပဉ္စ ဖာလသတာနိ ဌပိတာနိ၊ သွာယံ “ဖာလာ တေ မူသိကာဟိ ခါဒိတာ”တိ ဝတွာ “ဣဒံ တေ ဖာလေ ခါဒိတမူသိကာနံ ဝစ္စ”န္တိ ဝစ္စံ ဒဿေတိ၊ သာမိ မူသိကာ စေ ဖာလေ ခါဒန္တိ၊ ကုလလာပိ ဒါရကေ ဟရိဿန္တိ။ သစေ န ခါဒန္တိ၊ သေနာပိ တံ န ဟရိဿန္တိ။ ဧသော ပန “ဖာလာ တေ မူသိကာဟိ ခါဒိတာ”တိ ဝဒတိ၊ တေသံ ခါဒိတဘာဝံ ဝါ အခါဒိတဘာဝံ ဝါ ဇာနာထ၊ အဍ္ဍံ မေ ဝိနိစ္ဆိနထာတိ။ ဗောဓိသတ္တော “သဌဿ ပဋိသာဌေယျံ ကတွာ ဇိနိဿာမီတိ ဣမိနာ စိန္တိတံ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ “သုဋ္ဌု တေ စိန္တိတ”န္တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၃၅။ “သဌဿ သာဌေယျမိဒံ သုစိန္တိတံ၊
ပစ္စောဍ္ဍိတံ ပဋိကူဋဿ ကူဋံ။
ဖာလံ စေ ခါဒေယျုံ မူသိကာ၊
ကသ္မာ ကုမာရံ ကုလလာ န ဟရေယျုံ။

၁၃၆။ ကူဋဿ ဟိ သန္တိ ကူဋကူဋာ၊
ဘဝတိ စာပိ နိကတိနော နိကတျာ။
ဒေဟိ ပုတ္တနဋ္ဌ ဖာလနဋ္ဌဿ ဖာလံ၊
မာ တေ ပုတ္တမဟာသိ ဖာလနဋ္ဌော”တိ။

တတ္ထ **သဌဿာ**တိ သဌဘာဝေန ကေရာဋိကေန “ဧကံ ဥပါယံ ကတွာ ပရသန္တကံ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သဌဿ။ **သာဌေယျမိဒံ သုစိန္တိတ**န္တိ ဣဒံ ပဋိသာဌေယျံ စိန္တေန္တေန တယာ သုဋ္ဌု စိန္တိတံ။ **ပစ္စောဍ္ဍိတံ ပဋိကူဋဿ ကူဋ**န္တိ ကူဋဿ ပုဂ္ဂလဿ တယာ ပဋိကူဋံ သုဋ္ဌု ပစ္စောဍ္ဍိတံ၊ ပဋိဘာဂံ ကတွာ ဩဍ္ဍိတသဒိသမေဝ ကတန္တိ အတ္ထော။ **ဖာလံ စေ ခါဒေယျုံ**[1] **မူသိကာ**တိ ယဒိ မူသိကာ ဖာလံ ခါဒေယျုံ။ **ကသ္မာ ကုမာရံ ကုလလာ န ဟရေယျု**န္တိ မူသိကာသု ဖာလေ ခါဒန္တီသု ကုလလာ ကိံကာရဏာ ကုမာရံ နော ဟရေယျုံ။

၁-အဒေယျုံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Kūṭassa hi santikūṭakūṭāti tvaṁ “ahameva mūsikāhi phāle khādāpitapuriso kūṭo”ti maññasi, tādisassa pana kūṭassa imasmiṁ loke bahū kūṭā santi, kūṭassa kūṭāti kūṭapaṭikūṭānaṁ etaṁ nāmaṁ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santīti vuttaṁ hoti. **Bhavati cāpi nikatino nikatyā**ti nikatino nekatikassa vañcanakapuggalassa nikatyā aparo nikatikārako vañcanakapuriso bhavatiyeva. **Dehi puttanaṭṭha phālanaṭṭhassa phāla**nti ambho naṭṭhaputta purisa etassa naṭṭhaphālassa phālaṁ dehi. **Mā te puttamahāsi phālanaṭṭho**ti sace hissa phālaṁ na dassasi, puttaṁ te harissati, taṁ te[1] esa mā haratu, phālamassa dehīti. Demi sāmi, sace me puttaṁ detīti. Demi sāmi, sace me phāle detīti. Evaṁ naṭṭhaputto puttaṁ, naṭṭhaphālo ca phālaṁ paṭilabhitvā ubhopi yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kūṭavāṇijo idāni kūṭavāṇijova, paṇḍitavāṇijo paṇḍitavāṇijoyeva, vinicchayāmacco pana ahameva ahosin”ti.

Kūṭavāṇijajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Garahitajātakavaṇṇanā (219)

Hiraññaṁ me suvaṇṇaṁ meti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Etassa hi paccekaṁ gahitaṁ ārammaṇaṁ nāma natthi, anabhirativāsaṁ vasantaṁ pana taṁ Satthu santikaṁ ānesuṁ. So Satthārā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti puṭṭho “saccan”ti vatvā “kiṁkāraṇā”ti vutte “kilesavasenā”ti āha. Atha naṁ Satthā “ayaṁ bhikkhu kileso nāma pubbe tiracchānehipi garahito, tvaṁ evarūpe sāsane pabbajito kasmā tiracchānehipi garahitakilesavasena ukkaṇṭhito”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese vānarayoniyaṁ nibbatti. Tamenaṁ eko vanacarako

1. Tañce (Sī)

ကူဋဿ ဟိ သန္တိကူဋကူဋာတိ တွံ “အဟမေဝ မူသိကာဟိ ဖာလေ ခါဒါပိတပုရိသော ကူဋော”တိ မညသိ၊ တာဒိသဿ ပန ကူဋဿ ဣမသ္မိံ လောကေ ဗဟူ ကူဋာ သန္တိ၊ ကူဋဿ ကူဋာတိ ကူဋပဋိကူဋာနံ ဧတံ နာမံ၊ ကူဋဿ ပဋိကူဋာ နာမ သန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဘဝတိ စာပိ နိကတိနော နိကတျာ**တိ နိကတိနော နေကတိကဿ ဝဉ္စနကပုဂ္ဂလဿ နိကတျာ အပရော နိကတိကာရကော ဝဉ္စနကပုရိသော ဘဝတိယေဝ။ **ဒေဟိ ပုတ္တနဋ္ဌ ဖာလနဋ္ဌဿ ဖာလ**န္တိ အမ္ဘော နဋ္ဌပုတ္တ ပုရိသ ဧတဿ နဋ္ဌဖာလဿ ဖာလံ ဒေဟိ။ **မာ တေ ပုတ္တမဟာသိ ဖာလနဋ္ဌော**တိ သစေ ဟိဿ ဖာလံ န ဒဿသိ၊ ပုတ္တံ တေ ဟရိဿတိ၊ တံ တေ[1] ဧသ မာ ဟရတု၊ ဖာလမဿ ဒေဟီတိ။ ဒေမိ သာမိ၊ သစေ မေ ပုတ္တံ ဒေတီတိ။ ဒေမိ သာမိ၊ သစေ မေ ဖာလေ ဒေတီတိ။ ဧဝံ နဋ္ဌပုတ္တော ပုတ္တံ, နဋ္ဌဖာလော စ ဖာလံ ပဋိလဘိတွာ ဥဘောပိ ယထာကမ္မံ ဂတာ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကူဋဝါဏိဇော ဣဒါနိ ကူဋဝါဏိဇောဝ၊ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော ပဏ္ဍိတဝါဏိဇောယေဝ၊ ဝိနိစ္ဆယာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကူဋဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ဂရဟိတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁၉)

ဟိရညံ မေ သုဝဏ္ဏံ မေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အနဘိရတိယာ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧတဿ ဟိ ပစ္စေကံ ဂဟိတံ အာရမ္မဏံ နာမ နတ္ထိ၊ အနဘိရတိဝါသံ ဝသန္တံ ပန တံ သတ္ထု သန္တိကံ အာနေသုံ။ သော သတ္ထာရာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုဋ္ဌော “သစ္စ”န္တိ ဝတွာ “ကိံကာရဏာ”တိ ဝုတ္တေ “ကိလေသဝသေနာ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “အယံ ဘိက္ခု ကိလေသော နာမ ပုဗ္ဗေ တိရစ္ဆာနေဟိပိ ဂရဟိတော၊ တွံ ဧဝရူပေ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော ကသ္မာ တိရစ္ဆာနေဟိပိ ဂရဟိတကိလေသဝသေန ဥက္ကဏ္ဌိတော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝါနရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တမေနံ ဧကော ဝနစရကော

၁-တဉ္စေ (သီ)

gahetvā ānetvā rañño adāsi. So ciraṁ rājagehe vasamāno vattasampanno ahosi, manussaloke vattamānaṁ kiriyaṁ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte pasīditvā vanacarakaṁ pakkosāpetvā "imaṁ vānaraṁ gahitaṭṭhāneyeva vissajjehī"ti āṇāpesi, so tathā akāsi. Vānaragaṇo bodhisattassa āgatabhāvaṁ ñatvā tassa dassanatthāya mahante pāsāṇapiṭṭhe sannipatitvā bodhisattena saddhiṁ sammodanīyaṁ kathaṁ katvā "samma kahaṁ ettakaṁ kālaṁ vutthosī"ti āha. Bārāṇasiyaṁ rājanivesaneti. Atha kathaṁ muttosīti. Rājā maṁ keḷimakkaṭaṁ katvā mama vatte pasanno maṁ vissajjesīti.

Atha naṁ te vānarā "manussaloke vattamānakiriyaṁ[1] nāma tumhe jānissatha, amhākampi tāva kathetha, sotukāmamhā"ti āhaṁsu. Mā maṁ manussānaṁ kiriyaṁ pucchathāti. Kathetha sotukāmamhāti. Bodhisattopi "manussā nāma khattiyāpi brāhmaṇāpi 'mayhaṁ mayhan'ti vadanti, hutvā abhāvaṭṭhena aniccataṁ na jānanti, suṇātha dāni tesaṁ andhabālānaṁ kāraṇan"ti vatvā imā gāthā avoca—

137. "Hiraññaṁ me suvaṇṇaṁ me, esā rattiṁ divā kathā.
Dummedhānaṁ manussānaṁ, ariyadhammaṁ apassataṁ.

138. Dve dve gahapatayo gehe, eko tattha amassuko.
Lambatthano veṇikato, atho aṅkitakaṇṇako.
Kīto dhanena bahunā, so taṁ vitudate janan"ti.

Tattha **hiraññaṁ me suvaṇṇaṁ me**ti desanāsīsamattametaṁ, iminā pana padadvayena dasavidhampi ratanaṁ sabbaṁ, pubbaṇṇāparaṇṇaṁ khettavatthuṁ dvipadacatuppadañca sabbaṁ dassento "idaṁ me idaṁ me"ti āha. **Esā rattiṁ divā kathā**ti esā manussānaṁ rattiñca divā ca niccakālaṁ kathā. Aññaṁ pana te "pañcakkhandhā aniccā"ti vā "hutvā na bhavantī"ti vā na jānanti, evameva paridevantā vicaranti. **Dummedhānan**ti appapaññānaṁ. **Ariyadhammaṁ apassatan**ti ariyānaṁ Buddhādīnaṁ dhammaṁ, ariyaṁ vā niddosaṁ navavidhaṁ lokuttaradhammaṁ apassantānaṁ esāva kathā. Aññā pana "aniccaṁ vā dukkhaṁ vā"ti tesaṁ kathā nāma natthi.

1. Vattanakiriyaṁ (Sī, I), manussānaṁ kiriyaṁ (Ka)

ဂဟေတွာ အာနေတွာ ရညော အဒါသိ။ သော စိရံ ရာဇဂေဟေ ဝသမာနော ဝတ္တသမ္ပန္နော အဟောသိ၊ မနုဿလောကေ ဝတ္တမာနံ ကိရိယံ ယေဘုယျေန အညာသိ။ ရာဇာ တဿ ဝတ္တေ ပသီဒိတွာ ဝနစရကံ ပက္ကောသာပေတွာ "ဣမံ ဝါနရံ ဂဟိတဋ္ဌာနေယေဝ ဝိဿဇ္ဇေဟီ"တိ အာဏာပေသိ၊ သော တထာ အကာသိ။ ဝါနရဂဏော ဗောဓိသတ္တဿ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ တဿ ဒဿနတ္ထာယ မဟန္တေ ပါသာဏပိဋ္ဌေ သန္နိပတိတွာ ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒနီယံ ကထံ ကတွာ "သမ္မ ကဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဝုတ္ထောသီ"တိ အာဟ။ ဗာရာဏသိယံ ရာဇနိဝေသနေတိ။ အထ ကထံ မုတ္တောသီတိ။ ရာဇာ မံ ကေဠိမက္ကဋံ ကတွာ မမ ဝတ္တေ ပသန္နော မံ ဝိဿဇ္ဇေသီတိ။

အထ နံ တေ ဝါနရာ "မနုဿလောကေ ဝတ္တမာနကိရိယံ[၁] နာမ တုမှေ ဇာနိဿထ၊ အမှာကမ္ပိ တာဝ ကထေထ၊ သောတုကာမမှာ"တိ အာဟံသု။ မာ မံ မနုဿာနံ ကိရိယံ ပုစ္ဆထာတိ။ ကထေထ သောတုကာမမှာတိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ "မနုဿာ နာမ ခတ္တိယာပိ ဗြာဟ္မဏာပိ 'မယှံ မယှ'န္တိ ဝဒန္တိ၊ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စတံ န ဇာနန္တိ၊ သုဏာထ ဒါနိ တေသံ အန္ဓဗာလာနံ ကာရဏ"န္တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၃၇။ "ဟိရညံ မေ သုဝဏ္ဏံ မေ၊ ဧသာ ရတ္တိံ ဒိဝါ ကထာ။
ဒုမ္မေဓာနံ မနုဿာနံ၊ အရိယဓမ္မံ အပဿတံ။

၁၃၈။ ဒွေ ဒွေ ဂဟပတယော ဂေဟေ၊ ဧကော တတ္ထ အမဿုကော။
လမ္ဗတ္ထနော ဝေဏိကတော၊ အထော အင်္ကိတကဏ္ဏကော။
ကီတော ဓနေန ဗဟုနာ၊ သော တံ ဝိတုဒတေ ဇန"န္တိ။

တတ္ထ **ဟိရညံ မေ သုဝဏ္ဏံ မေ**တိ ဒေသနာသီသမတ္တမေတံ၊ ဣမိနာ ပန ပဒဒွယေန ဒသဝိဓမ္ပိ ရတနံ သဗ္ဗံ, ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏံ ခေတ္တဝတ္ထုံ ဒွိပဒစတုပ္ပဒဉ္စ သဗ္ဗံ ဒဿေန္တော "ဣဒံ မေ ဣဒံ မေ"တိ အာဟ။ **သော ရတ္တိံ ဒိဝါ ကထာ**တိ ဧသာ မနုဿာနံ ရတ္တိဉ္စ ဒိဝါ စ နိစ္စကာလံ ကထာ။ အညံ ပန တေ "ပဉ္စက္ခန္ဓာ အနိစ္စာ"တိ ဝါ "ဟုတွာ န ဘဝန္တီ"တိ ဝါ န ဇာနန္တိ၊ ဧဝမေဝ ပရိဒေဝန္တာ ဝိစရန္တိ။ **ဒုမ္မေဓာန**န္တိ အပ္ပပညာနံ။ **အရိယဓမ္မံ အပဿတ**န္တိ အရိယာနံ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဓမ္မံ, အရိယံ ဝါ နိဒ္ဒောသံ နဝဝိဓံ လောကုတ္တရဓမ္မံ အပဿန္တာနံ ဧသာဝ ကထာ။ အညာ ပန "အနိစ္စံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ"တိ တေသံ ကထာ နာမ နတ္ထိ။

၁-ဝတ္တနကိရိယံ (သီ၊ ဣ)၊ မနုဿာနံ ကိရိယံ (က)

Gahapatayoti gehe adhipatibhūtā. **Eko tatthā**ti tesu dvīsu gharasāmikesu “eko”ti mātugāmaṁ sandhāya vadati. Tattha **veṇikato**ti kataveṇī, nānappakārena saṇṭhāpitakesakalāpoti attho. **Atho aṅkitakaṇṇako**ti atha sveva viddhakaṇṇo chiddakaṇṇoti lambakaṇṇataṁ sandhāyāha. **Kīto dhanena bahunā**ti so panesa amassuko lambatthano veṇikato aṅkitakaṇṇo mātāpitūnaṁ bahuṁ dhanaṁ datvā kīto, maṇḍetvā pasādhetvā yānaṁ āropetvā mahantena parivārena gharaṁ ānīto. **So taṁ vitudate jana**nti so gahapati āgatakālato paṭṭhāya tasmiṁ gehe dāsakammakarādibhedaṁ janaṁ “are duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi imaṁ na karosī”ti mukhasattīhi vitudati, sāmiko viya hutvā mahājanaṁ vicāreti. Evaṁ tāva “manussaloke ativiya ayuttan”ti manussalokaṁ garahi.

Taṁ sutvā sabbe vānarā “mā kathetha, mā kathetha, asotabbayuttakaṁ assumhā”ti ubhohi hatthehi kaṇṇe daḷhaṁ pidahiṁsu. “Imasmiṁ ṭhāne amhehi idaṁ ayuttaṁ sutan”ti taṁ ṭhanampi garahitvā aññattha agamaṁsu. So piṭṭhipāsāṇo garahitapiṭṭhipāsāṇoyeva kira nāma jāto.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pākāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā vānaragaṇo Buddhaparisā ahosi, Vānarindo pana ahameva ahosinti.

Garahitajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Dhammadhajajātakavaṇṇanā (220)

Sukhaṁ jīvitarūposīti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā “na bhikkhave idāneva, pubbepi Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkiyeva, santāsamattampi pana kātuṁ nāsakkhī”ti vatvā atītaṁ āhari.

ဂဟပတယောတိ ဂေဟေ အဓိပတိဘူတာ။ **ဧကော တတ္ထာ**တိ တေသု ဒွီသု ဃရသာမိကေသု “ဧကော”တိ မာတုဂါမံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တတ္ထ **ဝေဏိကတော**တိ ကတဝေဏီ၊ နာနပ္ပကာရေန သဏ္ဌာပိတကေသကလာပေါတိ အတ္ထော။ **အထော အင်္ကိတကဏ္ဏကော**တိ အထ သွေဝ ဝိဒ္ဓကဏ္ဏော ဆိဒ္ဒကဏ္ဏောတိ လမ္ဗကဏ္ဏတံ သန္ဓာယာဟ။ **ကီတော ဓနေန ဗဟုနာ**တိ သော ပနေသ အမဿုကော လမ္ဗတ္ထနော ဝေဏိကတော အင်္ကိတကဏ္ဏော မာတာပိတူနံ ဗဟုံ ဓနံ ဒတွာ ကီတော၊ မဏ္ဍေတွာ ပသာဓေတွာ ယာနံ အာရောပေတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဃရံ အာနီတော။ **သော တံ ဝိတုဒတေ ဇန**န္တိ သော ဂဟပတိ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ တသ္မိံ ဂေဟေ ဒါသကမ္မကရာဒိဘေဒံ ဇနံ “အရေ ဒုဋ္ဌဒါသ ဒုဋ္ဌဒါသိ ဣမံ န ကရောသီ”တိ မုခသတ္တီဟိ ဝိတုဒတိ၊ သာမိကော ဝိယ ဟုတွာ မဟာဇနံ ဝိစာရေတိ။ ဧဝံ တာဝ “မနုဿလောကေ အတိဝိယ အယုတ္တ”န္တိ မနုဿလောကံ ဂရဟိ။

တံ သုတွာ သဗ္ဗေ ဝါနရာ “မာ ကထေထ, မာ ကထေထ၊ အသောတဗ္ဗယုတ္တကံ အဿုမှာ”တိ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ကဏ္ဏေ ဒဠှံ ပိဒဟိံသု။ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ အမှေဟိ ဣဒံ အယုတ္တံ သုတ”န္တိ တံ ဌာနမ္ပိ ဂရဟိတွာ အညတ္ထ အဂမံသု။ သော ပိဋ္ဌိပါသာဏော ဂရဟိတပိဋ္ဌိပါသာဏောယေဝ ကိရ နာမ ဇာတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဝါနရဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟောသိ၊ ဝါနရိန္ဒော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဂရဟိတဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဓမ္မဓဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၀)

သုခံ ဇီဝိတရူပေါသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒေဝဒတ္တော မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကိယေဝ၊ သန္တာသမတ္တမ္ပိ ပန ကာတုံ နာသက္ခီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Yasapāṇi[1] nāma rājā rajjaṁ kāresi, Kāḷako nāmassa senāpati ahosi. Tadā bodhisatto tasseva purohito ahosi nāmena Dhammadhajo nāma, rañño pana sīsappasādhanakappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena rajjaṁ kāreti, senāpati panassa vinicchayaṁ karonto lañjaṁ khādati parapiṭṭhimaṁsiko, lañjaṁ gahetvā assāmike sāmike karoti. Athekadivasaṁ vinicchaye parājito manusso bāhā paggayha kandanto vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānaṁ gacchantaṁ bodhisattaṁ disvā tassa pādesu patitvā "tumhādisesu nāma sāmi rañño atthañca dhammañca anusāsantesu Kāḷakasenāpati lañjaṁ gahetvā assāmike sāmike karotī"ti attano parājitabhāvaṁ bodhisattassa kathesi. Bodhisatto kāruññaṁ uppādetvā "ehi bhaṇe, aḍḍaṁ te vinicchinissāmī"ti taṁ gahetvā vinicchayaṭṭhānaṁ agamāsi. Mahājano sannipati, bodhisatto taṁ aḍḍaṁ paṭivinicchinitvā sāmikaññeva sāmikaṁ akāsi.

Mahājano sādhukāraṁ adāsi, so saddo mahā ahosi. Rājā taṁ sutvā "kiṁ saddo nāmeso"ti pucchi. Deva Dhammadhajapaṇḍitena dubbinicchito aḍḍo suvinicchito, tatresa sādhukārasaddoti. Rājā tuṭṭho bodhisattaṁ pakkosāpetvā "aḍḍo kira te ācariya vinicchito"ti pucchi. "Āma mahārāja, Kāḷakena dubbinicchitaṁ aḍḍaṁ vinicchinin"ti vutte "ito dāni paṭṭhāya tumheva aḍḍaṁ vinicchinatha, mayhañca kaṇṇasukhaṁ bhavissati lokassa ca vuḍḍhī"ti vatvā anicchantampi taṁ "sattānuddayāya vinicchaye nisīdathā"ti yācitvā sampaṭicchāpesi. Tato paṭṭhāya bodhisatto vinicchaye nisīdati, sāmikeyeva sāmike karoti.

Kāḷako tato paṭṭhāya lañjaṁ alabhanto lābhato parihāyitvā bodhisattassa āghātaṁ bandhitvā "mahārāja Dhammadhajapaṇḍito tava rajjaṁ patthetī"ti bodhisattaṁ rañño antare paribhindi. Rājā asaddahanto "mā evaṁ avacā"ti paṭikkhipitvā puna tena "sace me na saddahatha, tassāgamanakāle vātapānena oloketha. Athānena sakalanagarassa attano hatthe katabhāvaṁ passissathā"ti vutte rājā tassa aḍḍakārakaparisaṁ disvā "etasseva parisā"ti saññāya bhijjitvā "kiṁ

1. Pāyāsapāṇi (Sī)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ယသပါဏိ[၁] နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ ကာဠကော နာမဿ သေနာပတိ အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တဿေဝ ပုရောဟိတော အဟောသိ နာမေန ဓမ္မဒ္ဓဇော နာမ၊ ရညော ပန သီသပ္ပသာဓနကပ္ပကော ဆတ္တပါဏိ နာမ။ ရာဇာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတိ၊ သေနာပတိ ပနဿ ဝိနိစ္ဆယံ ကရောန္တော လဉ္ဇံ ခါဒတိ ပရပိဋ္ဌိမံသိကော၊ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ အဿာမိကေ သာမိကေ ကရောတိ။ အထေကဒိဝသံ ဝိနိစ္ဆယေ ပရာဇိတော မနုဿော ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တော ဝိနိစ္ဆယာ နိက္ခန္တော ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တံ ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ တဿ ပါဒေသု ပတိတွာ "တုမှာဒိသေသု နာမ သာမိ ရညော အတ္ထဉ္စ ဓမ္မဉ္စ အနုသာသန္တေသု ကာဠကသေနာပတိ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ အဿာမိကေ သာမိကေ ကရောတီ"တိ အတ္တနော ပရာဇိတဘာဝံ ဗောဓိသတ္တဿ ကထေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ကာရုညံ ဥပ္ပါဒေတွာ "ဧဟိ ဘဏေ, အဍ္ဍံ တေ ဝိနိစ္ဆိနိဿာမီ"တိ တံ ဂဟေတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ မဟာဇနော သန္နိပတိ၊ ဗောဓိသတ္တော တံ အဍ္ဍံ ပဋိဝိနိစ္ဆိနိတွာ သာမိကညေဝ သာမိကံ အကာသိ။

မဟာဇနော သာဓုကာရံ အဒါသိ၊ သော သဒ္ဒေါ မဟာ အဟောသိ။ ရာဇာ တံ သုတွာ ''ကိံ သဒ္ဒေါ နာမေသော''တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ ဓမ္မဒ္ဓဇပဏ္ဍိတေန ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတော အဍ္ဍော သုဝိနိစ္ဆိတော၊ တတြေသ သာဓုကာရသဒ္ဒေါတိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော ဗောဓိသတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ "အဍ္ဍော ကိရ တေ အာစရိယ ဝိနိစ္ဆိတော"တိ ပုစ္ဆိ။ "အာမ မဟာရာဇ, ကာဠကေန ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတံ အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနိ"န္တိ ဝုတ္တေ "ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ တုမှေဝ အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနထ၊ မယှဉ္စ ကဏ္ဏသုခံ ဘဝိဿတိ လောကဿ စ ဝုဍ္ဎီ"တိ ဝတွာ အနိစ္ဆန္တမ္ပိ တံ "သတ္တာနုဒ္ဒယာယ ဝိနိစ္ဆယေ နိသီဒထာ"တိ ယာစိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တော ဝိနိစ္ဆယေ နိသီဒတိ၊ သာမိကေယေဝ သာမိကေ ကရောတိ။

ကာဠကော တတော ပဋ္ဌာယ လဉ္ဇံ အလဘန္တော လာဘတော ပရိဟာယိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ "မဟာရာဇ ဓမ္မဒ္ဓဇပဏ္ဍိတော တဝ ရဇ္ဇံ ပတ္ထေတီ"တိ ဗောဓိသတ္တံ ရညော အန္တရေ ပရိဘိန္ဒိ။ ရာဇာ အသဒ္ဒဟန္တော "မာ ဧဝံ အဝစာ"တိ ပဋိက္ခိပိတွာ ပုန တေန "သစေ မေ န သဒ္ဒဟထ၊ တဿာဂမနကာလေ ဝါတပါနေန ဩလောကေထ။ အထာနေန သကလနဂရဿ အတ္တနော ဟတ္ထေ ကတဘာဝံ ပဿိဿထာ"တိ ဝုတ္တေ ရာဇာ တဿ အဍ္ဍကာရကပရိသံ ဒိသွာ "ဧတဿေဝ ပရိသာ"တိ သညာယ ဘိဇ္ဇိတွာ "ကိံ

၁-ပါယာသပါဏိ (သီ)

karoma senāpatī”ti pucchi. Deva etaṁ māretuṁ vaṭṭatīti. Oḷārikadosaṁ apassantā kathaṁ māressāmāti. Attheko upāyoti. Katarūpāyoti. Asayhamassa kammaṁ āropetvā[1] taṁ kātuṁ asakkontaṁ taṁ tena dosena māressāmāti. Kiṁ pana asayhakammanti. Mahārāja uyyānaṁ nāma sārabhūmiyaṁ ropitaṁ paṭijaggiyamānaṁ tīhi catūhi[2] saṁvaccharehi phalaṁ deti. Tumhe taṁ pakkosāpetvā “sve uyyānaṁ kīḷissāma, uyyānaṁ me māpehī”ti vadatha, so māpetuṁ na sakkhissati. Atha naṁ tasmiṁ dose māressāmāti.

Rājā bodhisattaṁ āmantetvā paṇḍita mayhaṁ purāṇa-uyyāne ciraṁ kīḷimha, idāni nava-uyyāne kīḷitukāmamha, sve kīḷissāma, uyyānaṁ no māpehi, sace māpetuṁ na sakkhissasi, jīvitaṁ te natthīti. Bodhisatto “Kāḷakena lañjaṁ alabhamānena rājā antare paribhinno bhavissatī”ti ñatvā “sakkonto jānissāmi mahārājā”ti vatvā gehaṁ gantvā subhojanaṁ bhuñjitvā cintayamāno sayane nipajji, Sakkassa bhavanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko āvajjento bodhisattassa cittaṁ ñatvā vegenāgantvā sirigabbhaṁ pavisitvā ākāse ṭhatvā “kiṁ cintesi paṇḍitā”ti pucchi. Kosi tvanti. Sakkohamasmīti. Rājā maṁ uyyānaṁ māpehīti āha, taṁ cintemīti. Paṇḍita mā cintayi, ahaṁ te Nandanavanacittalatāvanasadisaṁ uyyānaṁ māpessāmi, katarasmiṁ ṭhāne māpemīti. Asukaṭṭhāne māpehīti. Sakko māpetvā devapurameva gato.

Punadivase bodhisatto uyyānaṁ paccakkhato disvā gantvā rañño ārocesi “niṭṭhitaṁ te mahārāja uyyānaṁ, kīḷassū”ti. Rājā gantvā aṭṭhārasahatthena manosilāvaṇṇena pākārena parikkhittaṁ dvāraṭṭālakasampannaṁ pupphaphalabhārabharitanānārukkhapaṭimaṇḍitaṁ uyyānaṁ disvā Kāḷakaṁ pucchi “paṇḍitena amhākaṁ vacanaṁ kataṁ, idāni kiṁ karomā”ti. Mahārāja ekarattena uyyānaṁ māpetuṁ sakkonto rajjaṁ gahetuṁ kiṁ na sakkotīti. Idāni kiṁ karomāti. Aparampi naṁ asayhakammaṁ kāremāti. Kiṁ kammaṁ nāmāti. Sattaratanamayaṁ pokkharaṇiṁ māpemāti. Rājā “sādhū”ti bodhisattaṁ āmantetvā “ācariya uyyānaṁ tāva te

1. Ārocetvā (Sī, I) 2. Dvīhi catūhi (Sī, I)

ကရောမ သေနာပတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ ဧတံ မာရေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဩဠာရိကဒေါသံ အပဿန္တာ ကထံ မာရေဿာမာတိ။ အတ္ထေကော ဥပါယောတိ။ ကတရူပါယောတိ။ အသယှမဿ ကမ္မံ အာရောပေတွာ[၁] တံ ကာတုံ အသက္ကောန္တံ တံ တေန ဒေါသေန မာရေဿာမာတိ။ ကိံ ပန အသယှကမ္မန္တိ။ မဟာရာဇ ဥယျာနံ နာမ သာရဘူမိယံ ရောပိတံ ပဋိဇဂ္ဂိယမာနံ တီဟိ စတူဟိ[၂] သံဝစ္ဆရေဟိ ဖလံ ဒေတိ။ တုမှေ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သွေ ဥယျာနံ ကီဠိဿာမ၊ ဥယျာနံ မေ မာပေဟီ”တိ ဝဒထ၊ သော မာပေတုံ န သက္ခိဿတိ။ အထ နံ တသ္မိံ ဒေါသေ မာရေဿာမာတိ။

ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ ပဏ္ဍိတ မယှံ ပုရာဏဥယျာနေ စိရံ ကီဠိမှ၊ ဣဒါနိ နဝဥယျာနေ ကီဠိတုကာမမှ၊ သွေ ကီဠိဿာမ၊ ဥယျာနံ နော မာပေဟိ၊ သစေ မာပေတုံ န သက္ခိဿသိ၊ ဇီဝိတံ တေ နတ္ထီတိ။ ဗောဓိသတ္တော “ကာဠကေန လဉ္ဇံ အလဘမာနေန ရာဇာ အန္တရေ ပရိဘိန္နော ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ “သက္ကောန္တော ဇာနိဿာမိ မဟာရာဇာ”တိ ဝတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ စိန္တယမာနော သယနေ နိပဇ္ဇိ၊ သက္ကဿ ဘဝနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သက္ကော အာဝဇ္ဇေန္တော ဗောဓိသတ္တဿ စိတ္တံ ဉတွာ ဝေဂေနာဂန္တွာ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ အာကာသေ ဌတွာ “ကိံ စိန္တေသိ ပဏ္ဍိတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကောသိ တွန္တိ။ သက္ကောဟမသ္မီတိ။ ရာဇာ မံ ဥယျာနံ မာပေဟီတိ အာဟ၊ တံ စိန္တေမီတိ။ ပဏ္ဍိတ မာ စိန္တယိ၊ အဟံ တေ နန္ဒနဝနစိတ္တလတာဝနသဒိသံ ဥယျာနံ မာပေဿာမိ၊ ကတရသ္မိံ ဌာနေ မာပေမီတိ။ အသုကဋ္ဌာနေ မာပေဟီတိ။ သက္ကော မာပေတွာ ဒေဝပုရမေဝ ဂတော။

ပုနဒိဝသေ ဗောဓိသတ္တော ဥယျာနံ ပစ္စက္ခတော ဒိသွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ “နိဋ္ဌိတံ တေ မဟာရာဇ ဥယျာနံ၊ ကီဠဿူ”တိ။ ရာဇာ ဂန္တွာ အဋ္ဌာရသဟတ္ထေန မနောသိလာဝဏ္ဏေန ပါကာရေန ပရိက္ခိတ္တံ ဒွါရဋ္ဋာလကသမ္ပန္နံ ပုပ္ဖဖလဘာရဘရိတနာနာရုက္ခပဋိမဏ္ဍိတံ ဥယျာနံ ဒိသွာ ကာဠကံ ပုစ္ဆိ “ပဏ္ဍိတေန အမှာကံ ဝစနံ ကတံ၊ ဣဒါနိ ကိံ ကရောမာ”တိ။ မဟာရာဇ ဧကရတ္တေန ဥယျာနံ မာပေတုံ သက္ကောန္တော ရဇ္ဇံ ဂဟေတုံ ကိံ န သက္ကောတီတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရောမာတိ။ အပရမ္ပိ နံ အသယှကမ္မံ ကာရေမာတိ။ ကိံ ကမ္မံ နာမာတိ။ သတ္တရတနမယံ ပေါက္ခရဏိံ မာပေမာတိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “အာစရိယ ဥယျာနံ တာဝ တေ

၁-အာရောစေတွာ (သီ၊ ဣ) ၂-ဒွီဟိ စတူဟိ (သီ၊ ဣ)

māpitaṁ, etassa pana anucchavikaṁ sattaratanamayaṁ pokkharaṇiṁ māpehi. Sace māpetuṁ na sakkhissasi, jīvitaṁ te natthī”ti āha. Bodhisatto “sādhu mahārāja, sakkonto māpessāmī”ti-āha. Athassa Sakko pokkharaṇiṁ māpesi sobhaggappattaṁ satatitthaṁ sahassavaṅkaṁ pañcavaṇṇapadumasañchannaṁ Nandanapokkharaṇisadisaṁ.

Punadivase bodhisatto tampi paccakkhaṁ katvā rañño ārocesi “māpitā deva pokkharaṇī”ti. Rājā tampidisvā “idāni kiṁ karomā”ti Kāḷakaṁ pucchi. Uyyānassa anucchavikaṁ gehaṁ māpetuṁ āṇāpehi devāti. Rājā bodhisattaṁ āmantetvā “idāni ācariya imassa uyyānassa ceva pokkharaṇiyā ca anucchavikaṁ sabbadantamayaṁ gehaṁ māpehi, no ce māpessasi, jīvitaṁ te natthī”ti āha. Athassa Sakko gehampi māpesi. Bodhisatto punadivase tampi paccakkhaṁ katvā rañño ārocesi. Rājā tampi disvā “idāni kiṁ karomā”ti Kāḷakaṁ pucchi. “Gehassa anucchavikaṁ maṇiṁ māpetuṁ āṇāpehi mahārājā”ti āha. Rājā bodhisattaṁ āmantetvā “paṇḍita imassa dantamayagehassa anucchavikaṁ maṇiṁ māpehi, maṇi-ālokena vicarissāma. Sace māpetuṁ na sakkosi, jīvitaṁ te natthī”ti āha. Athassa Sakko maṇimpi māpesi.

Bodhisatto punadivase taṁ paccakkhaṁ katvā rañño ārocesi. Rājā tampi disvā “idāni kiṁ karissāmā”ti Kāḷakaṁ pucchi. Mahārāja Dhammadhajabrāhmaṇassa icchiticchitadāyikā devatā atthi maññe, idāni yaṁ devatāpi māpetuṁ na sakkoti, taṁ āṇāpehi. Caturaṅgasamannāgataṁ nāma manussaṁ devatāpi māpetuṁ na sakkoti, tasmā “caturaṅgasamannāgataṁ me uyyānapālaṁ māpehī”ti taṁ vadāhīti. Rājā bodhisattaṁ āmantetvā “ācariya tayā amhākaṁ uyyānaṁ, pokkharaṇī, dantamayapāsādo, tassa ālokakaraṇatthāya maṇiratanañca māpitaṁ, idāni me uyyānarakkhakaṁ caturaṅgasamannāgataṁ uyyānapālaṁ māpehi, no ce māpessasi, jīvitaṁ te natthī”ti āha. Bodhisatto “hotu, labhamāno jānissāmī”ti gehaṁ gantvā subhojanaṁ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pabujjhitvā sayanapīṭhe nisinno cintesi “Sakko devarājā yaṁ attanā sakkā māpetuṁ, taṁ māpesi, caturaṅgasamannāgataṁ pana uyyānapālaṁ na sakkā māpetuṁ, evaṁ

မာပိတံ၊ ဧတဿ ပန အနုစ္ဆဝိကံ သတ္တရတနမယံ ပေါက္ခရဏိံ မာပေဟိ။ သစေ မာပေတုံ န သက္ခိဿသိ၊ ဇီဝိတံ တေ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “သာဓု မဟာရာဇ, သက္ကောန္တော မာပေဿာမီ”တိအာဟ။ အထဿ သက္ကော ပေါက္ခရဏိံ မာပေသိ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ သတတိတ္ထံ သဟဿဝင်္ကံ ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဉ္ဆန္နံ နန္ဒနပေါက္ခရဏိသဒိသံ။

ပုနဒိဝသေ ဗောဓိသတ္တော တမ္ပိ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ရညော အာရောစေသိ “မာပိတာ ဒေဝ ပေါက္ခရဏီ”တိ။ ရာဇာ တမ္ပိဒိသွာ “ဣဒါနိ ကိံ ကရောမာ”တိ ကာဠကံ ပုစ္ဆိ။ ဥယျာနဿ အနုစ္ဆဝိကံ ဂေဟံ မာပေတုံ အာဏာပေဟိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “ဣဒါနိ အာစရိယ ဣမဿ ဥယျာနဿ စေဝ ပေါက္ခရဏိယာ စ အနုစ္ဆဝိကံ သဗ္ဗဒန္တမယံ ဂေဟံ မာပေဟိ၊ နော စေ မာပေဿသိ၊ ဇီဝိတံ တေ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ အထဿ သက္ကော ဂေဟမ္ပိ မာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပုနဒိဝသေ တမ္ပိ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ တမ္ပိ ဒိသွာ “ဣဒါနိ ကိံ ကရောမာ”တိ ကာဠကံ ပုစ္ဆိ။ “ဂေဟဿ အနုစ္ဆဝိကံ မဏိံ မာပေတုံ အာဏာပေဟိ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “ပဏ္ဍိတ ဣမဿ ဒန္တမယဂေဟဿ အနုစ္ဆဝိကံ မဏိံ မာပေဟိ၊ မဏိအာလောကေန ဝိစရိဿာမ။ သစေ မာပေတုံ န သက္ကောသိ၊ ဇီဝိတံ တေ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ အထဿ သက္ကော မဏိမ္ပိ မာပေသိ။

ဗောဓိသတ္တော ပုနဒိဝသေ တံ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ တမ္ပိ ဒိသွာ “ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿာမာ”တိ ကာဠကံ ပုစ္ဆိ။ မဟာရာဇ ဓမ္မဓဇဗြာဟ္မဏဿ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဒါယိကာ ဒေဝတာ အတ္ထိ မညေ၊ ဣဒါနိ ယံ ဒေဝတာပိ မာပေတုံ န သက္ကောတိ၊ တံ အာဏာပေဟိ။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ နာမ မနုဿံ ဒေဝတာပိ မာပေတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ “စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ မေ ဥယျာနပါလံ မာပေဟီ”တိ တံ ဝဒါဟီတိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “အာစရိယ တယာ အမှာကံ ဥယျာနံ, ပေါက္ခရဏီ, ဒန္တမယပါသာဒေါ, တဿ အာလောကကရဏတ္ထာယ မဏိရတနဉ္စ မာပိတံ၊ ဣဒါနိ မေ ဥယျာနရက္ခကံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥယျာနပါလံ မာပေဟိ၊ နော စေ မာပေဿသိ၊ ဇီဝိတံ တေ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “ဟောတု, လဘမာနော ဇာနိဿာမီ”တိ ဂေဟံ ဂန္တွာ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ နိပန္နော ပစ္စူသကာလေ ပဗုဇ္ဈိတွာ သယနပိဋ္ဌေ နိသိန္နော စိန္တေသိ “သက္ကော ဒေဝရာဇာ ယံ အတ္တနာ သက္ကာ မာပေတုံ၊ တံ မာပေသိ၊ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ပန ဥယျာနပါလံ န သက္ကာ မာပေတုံ၊ ဧဝံ

sante paresaṁ hatthe maraṇato araññe anāthamaraṇameva varataran”ti. So kassaci anārocetvā pāsādā otaritvā aggadvāreneva nagarā nikkhamitvā araññaṁ pavisitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle sataṁ dhammaṁ āvajjamāno nisīdi.

Sakko taṁ kāraṇaṁ ñatvā vanacarako viya hutvā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā “brāhmaṇa tvaṁ sukhumālo, adiṭṭhapubbadukkharūpo[1] viya imaṁ araññaṁ pavisitvā kiṁ karonto nisinnosī”ti imamatthaṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

139. “Sukhaṁ jīvitarūposi, raṭṭhā vivanamāgato.
So ekako rukkhamūle[2], kapaṇo viya jhāyasī”ti.

Tattha **sukhaṁ jīvitarūposī**ti tvaṁ sukhena jīvitasadiso sukhedhito sukhaparihato viya. **Raṭṭhā**ti ākiṇṇamanussaṭṭhānā. **Vivanamāgato**ti nirudakaṭṭhānaṁ araññaṁ paviṭṭho. **Rukkhamūle**ti rukkhasamīpe. **Kapaṇo viya jhāyasī**ti kapaṇo viya ekako nisinno jhāyasi pajjhāyasi, kiṁ nāmetaṁ cintesīti pucchi.

Taṁ sutvā bodhisatto dutiyaṁ gāthamāha—

140. “Sukhaṁ jīvitarūposmi, raṭṭhā vivanamāgato.
So ekako rukkhamūle[2], kapaṇo viya jhāyāmi.
Sataṁ dhammaṁ anussaran”ti.

Tattha **sataṁ dhammaṁ anussaran**ti samma saccametaṁ, ahaṁ sukhaṁ jīvitarūpo raṭṭhā ca vivanamāgato, sohaṁ ekakova imasmiṁ rukkhamūle nisīditvā kapaṇo viya jhāyāmi. Yaṁ pana vadesi “kiṁ nāmetaṁ cintesī”ti, taṁ te pavedemi “sataṁ dhamman”ti. Ahañhi[3] sataṁ dhammaṁ anussaranto idha nisinno. **Sataṁ dhamman**ti Buddhapaccekabuddhabuddhasāvakānaṁ sataṁ sappurisānaṁ paṇḍitānaṁ dhammaṁ. Lābho alābho yaso ayaso nindā pasaṁsā sukhaṁ dukkhanti ayañhi aṭṭhavidho lokadhammo. Iminā pana abbhāhatā santo na kampanti na pavedhenti, ayamettha akampanasaṅkhāto sataṁ dhammo imaṁ anussaranto nisinnomhīti dīpeti.

1. Abhidukkharūpo (Ka) 2. Araññasmiṁ rukkhamūle (Sī, Syā, I)
3. Taṁ te pavedemi. Ahañhi (Sī)

သန္တေ ပရေသံ ဟတ္ထေ မရဏတော အရညေ အနာထမရဏမေဝ ဝရတရ”န္တိ။ သော ကဿစိ အနာရောစေတွာ ပါသာဒါ ဩတရိတွာ အဂ္ဂဒွါရေနေဝ နဂရာ နိက္ခမိတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ သတံ ဓမ္မံ အာဝဇ္ဇမာနော နိသီဒိ။

သက္ကော တံ ကာရဏံ ဉတွာ ဝနစရကော ဝိယ ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဗြာဟ္မဏ တွံ သုခုမာလော၊ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗဒုက္ခရူပေါ[1] ဝိယ ဣမံ အရညံ ပဝိသိတွာ ကိံ ကရောန္တော နိသိန္နောသီ”တိ ဣမမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၉။ “သုခံ ဇီဝိတရူပေါသိ၊ ရဋ္ဌာ ဝိဝနမာဂတော။
သော ဧကကော ရုက္ခမူလေ[2]၊ ကပဏော ဝိယ ဈာယသီ”တိ။

တတ္ထ **သုခံ ဇီဝိတရူပေါသီ**တိ တွံ သုခေန ဇီဝိတသဒိသော သုခေဓိတော သုခပရိဟတော ဝိယ။ **ရဋ္ဌာ**တိ အာကိဏ္ဏမနုဿဋ္ဌာနာ။ **ဝိဝနမာဂတော**တိ နိရုဒကဋ္ဌာနံ အရညံ ပဝိဋ္ဌော။ **ရုက္ခမူလေ**တိ ရုက္ခသမီပေ။ **ကပဏော ဝိယ ဈာယသီ**တိ ကပဏော ဝိယ ဧကကော နိသိန္နော ဈာယသိ ပဇ္ဈာယသိ၊ ကိံ နာမေတံ စိန္တေသီတိ ပုစ္ဆိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၄၀။ “သုခံ ဇီဝိတရူပေါသ္မိ၊ ရဋ္ဌာ ဝိဝနမာဂတော။
သော ဧကကော ရုက္ခမူလေ[2]၊ ကပဏော ဝိယ ဈာယာမိ။
သတံ ဓမ္မံ အနုဿရ”န္တိ။

တတ္ထ **သတံ ဓမ္မံ အနုဿရ**န္တိ သမ္မ သစ္စမေတံ၊ အဟံ သုခံ ဇီဝိတရူပေါ ရဋ္ဌာ စ ဝိဝနမာဂတော၊ သောဟံ ဧကကောဝ ဣမသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိတွာ ကပဏော ဝိယ ဈာယာမိ။ ယံ ပန ဝဒေသိ ‘‘ကိံ နာမေတံ စိန္တေသီ’’တိ၊ တံ တေ ပဝေဒေမိ “သတံ ဓမ္မ”န္တိ။ အဟဉှိ[3] သတံ ဓမ္မံ အနုဿရန္တော ဣဓ နိသိန္နော။ **သတံ ဓမ္မ**န္တိ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ သတံ သပ္ပုရိသာနံ ပဏ္ဍိတာနံ ဓမ္မံ။ လာဘော အလာဘော ယသော အယသော နိန္ဒာ ပသံသာ သုခံ ဒုက္ခန္တိ အယဉှိ အဋ္ဌဝိဓော လောကဓမ္မော။ ဣမိနာ ပန အဗ္ဘာဟတာ သန္တော န ကမ္ပန္တိ န ပဝေဓေန္တိ၊ အယမေတ္ထ အကမ္ပနသင်္ခါတော သတံ ဓမ္မော ဣမံ အနုဿရန္တော နိသိန္နောမှီတိ ဒီပေတိ။

၁-အဘိဒုက္ခရူပေါ (က) ၂-အရညသ္မိံ ရုက္ခမူလေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃-တံ တေ ပဝေဒေမိ။ အဟဉှိ (သီ)

Atha naṁ Sakko evaṁsante brāhmaṇa imasmiṁ ṭhāne kasmā nisinnosīti. Rājā caturaṅgasamannāgataṁ uyyānapālaṁ āharāpeti, tādisaṁ na sakkomi laddhuṁ, sohaṁ “kiṁ me parassa hatthe maraṇena, araññaṁ pavisitvā anāthamaraṇaṁ marissāmī”ti cintetvā idhāgantvā nisinnoti. Brāhmaṇa ahaṁ Sakko devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturaṅgasamannāgataṁ uyyānapālaṁ māpetuṁ na sakkā, tumhākaṁ rañño sīsappasādhanakappako Chattapāṇi nāma, so caturaṅgasamannāgato, caturaṅgasamannāgatena uyyānapālena atthe sati etaṁ kappakaṁ uyyānapālaṁ kātuṁ vadehīti. Iti sakko bodhisattassa ovādaṁ datvā “mā bhāyī”ti samassāsetvā attano devapurameva gato.

Bodhisatto gehaṁ gantvā bhuttapātarāso rājadvāraṁ gantvā Chattapāṇimpi tattheva disvā hatthe gahetvā “tvaṁ kira samma Chattapāṇi caturaṅgasamannāgatosī”ti pucchitvā “ko te mayhaṁ caturaṅgasamannāgatabhāvaṁ ācikkhī”ti vutte “Sakko devarājā”ti vatvā “kiṁkaraṇā ācikkhī”ti puṭṭho “iminā nāma kāraṇenā”ti sabbaṁ ācikkhi. So “āma ahaṁ caturaṅgasamannāgato”ti āha. Atha naṁ bodhisatto hatthe gahetvāva rañño santikaṁ gantvā “ayaṁ mahārāja Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato, caturaṅgasamannāgatena uyyānapālena atthe sati imaṁ uyyānapālaṁ karothā”ti āha. Atha naṁ rājā “tvaṁ kira caturaṅgasamannāgatosī”ti pucchi. Āma mahārājāti. Katamehi caturaṅgehi samannāgatosīti.

Anusūyako ahaṁ deva, amajjapāyako ahaṁ.
Nisnehako ahaṁ deva, akkodhanaṁ adhiṭṭhitoti.

Mayhañhi mahārāja usūyā nāma natthi, majjaṁ me na pivitapubbaṁ, paresu me sneho vā kodho vā na bhūtapubbo. Imehi catūhi aṅgehi samannāgatomhīti.

Atha naṁ rājā bho Chattapāṇi “anusūyakosmī”ti vadasīti. Āma deva anusūyakomhīti. Kiṁ ārammaṇaṁ disvā anusūyako jātosīti. Suṇāhi devāti attano anusūyakakāraṇaṁ kathento imaṁ gāthamāha—

အထ နံ သက္ကော ဧဝံသန္တေ ဗြာဟ္မဏ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကသ္မာ နိသိန္နောသီတိ။ ရာဇာ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥယျာနပါလံ အာဟရာပေတိ၊ တာဒိသံ န သက္ကောမိ လဒ္ဓုံ၊ သောဟံ “ကိံ မေ ပရဿ ဟတ္ထေ မရဏေန၊ အရညံ ပဝိသိတွာ အနာထမရဏံ မရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဣဓာဂန္တွာ နိသိန္နောတိ။ ဗြာဟ္မဏ အဟံ သက္ကော ဒေဝရာဇာ၊ မယာ တေ ဥယျာနာဒီနိ မာပိတာနိ၊ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥယျာနပါလံ မာပေတုံ န သက္ကာ၊ တုမှာကံ ရညော သီသပ္ပသာဓနကပ္ပကော ဆတ္တပါဏိ နာမ၊ သော စတုရင်္ဂသမန္နာဂတော၊ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတေန ဥယျာနပါလေန အတ္ထေ သတိ ဧတံ ကပ္ပကံ ဥယျာနပါလံ ကာတုံ ဝဒေဟီတိ။ ဣတိ သက္ကော ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒံ ဒတွာ “မာ ဘာယီ”တိ သမဿာသေတွာ အတ္တနော ဒေဝပုရမေဝ ဂတော။

ဗောဓိသတ္တော ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘုတ္တပါတရာသော ရာဇဒွါရံ ဂန္တွာ ဆတ္တပါဏိမ္ပိ တတ္ထေဝ ဒိသွာ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ “တွံ ကိရ သမ္မ ဆတ္တပါဏိ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ကော တေ မယှံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတဘာဝံ အာစိက္ခီ”တိ ဝုတ္တေ “သက္ကော ဒေဝရာဇာ”တိ ဝတွာ “ကိံကာရဏာ အာစိက္ခီ”တိ ပုဋ္ဌော “ဣမိနာ နာမ ကာရဏေနာ”တိ သဗ္ဗံ အာစိက္ခိ။ သော “အာမ အဟံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတော”တိ အာဟ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထေ ဂဟေတွာဝ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “အယံ မဟာရာဇ ဆတ္တပါဏိ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတော၊ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတေန ဥယျာနပါလေန အတ္ထေ သတိ ဣမံ ဥယျာနပါလံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ အထ နံ ရာဇာ “တွံ ကိရ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ကတမေဟိ စတုရင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတောသီတိ။

အနုသူယကော အဟံ ဒေဝ၊ အမဇ္ဇပါယကော အဟံ။
နိသ္နေဟကော အဟံ ဒေဝ၊ အက္ကောဓနံ အဓိဋ္ဌိတောတိ။

မယှဉှိ မဟာရာဇ ဥသူယာ နာမ နတ္ထိ၊ မဇ္ဇံ မေ န ပိဝိတပုဗ္ဗံ၊ ပရေသု မေ သ္နေဟော ဝါ ကောဓော ဝါ န ဘူတပုဗ္ဗော။ ဣမေဟိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတောမှီတိ။

အထ နံ ရာဇာ ဘော ဆတ္တပါဏိ “အနုသူယကောသ္မီ”တိ ဝဒသီတိ။ အာမ ဒေဝ အနုသူယကောမှီတိ။ ကိံ အာရမ္မဏံ ဒိသွာ အနုသူယကော ဇာတောသီတိ။ သုဏာဟိ ဒေဝါတိ အတ္တနော အနုသူယကကာရဏံ ကထေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

"Itthiyā kāraṇā rāja, bandhāpesiṁ purohitaṁ.
So maṁ atthe nivedesi[1], tasmāhaṁ anusūyako"ti.

Tassattho—ahaṁ deva pubbe imasmiṁyeva Bārāṇasinagare tādisova rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitaṁ bandhāpesiṁ.

"Abaddhā tattha bajjhanti, yattha bālā pabhāsare.
Baddhāpi tattha muccanti, yattha dhīrā pabhāsare"ti[2]—

imasmiñhi jātake āgatanayeneva ekasmiṁ kāle ayaṁ Chattapāṇi rājā hutvā catusaṭṭhiyā pādamūlikehi saddhiṁ sampadussitvā bodhisattaṁ attano manorathaṁ apūrentaṁ nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi. Tadā naṁ bandhitvā ānīto bodhisatto yathābhūtaṁ deviyā dosaṁ āropetvā[3] sayaṁ mutto raññā bandhāpite sabbepi te pādamūlike mocetvā "etesañca deviyā ca aparādhaṁ khamatha mahārājā"ti ovadi. Sabbaṁ heṭṭhā vuttanayeneva vitthārato veditabbaṁ. Taṁ sandhāyāha—

"Itthiyā kāraṇā rāja, bandhāpesiṁ purohitaṁ.
So maṁ atthe nivedesi, tasmāhaṁ anusūyako"ti.

Tadā pana sohaṁ cintesiṁ "ahaṁ soḷasa sahassa-itthiyo pahāya etaṁ ekameva kilesavasena saṅgaṇhantopi santappetuṁ nāsakkhiṁ, evaṁ duppūraṇīyānaṁ itthīnaṁ kujjhanaṁ nāma nivatthavatthe kilissante 'kasmā kilissasī'ti kujjhanasadisaṁ hoti, bhuttabhatte gūthabhāvaṁ āpajjante 'kasmā etaṁ sabhāvaṁ āpajjasī'ti kujjhanasadisaṁ hoti[4]. 'Ito dāni paṭṭhāya yāva arahattaṁ na pāpuṇāmi, tāva kilesaṁ nissāya mayi usūyā mā uppajjatū"ti adhiṭṭhahiṁ. Tato paṭṭhāya anusūyako jāto. Idaṁ sandhāya "tasmāhaṁ anusūyako"ti āha.

Atha naṁ rājā "samma Chattapāṇi kiṁ ārammaṇaṁ disvā amajjapo jātosī"ti pucchi. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhanto imaṁ gāthamāha—

---

1. Nivesesi (Sī, Syā, I)
2. Khu 5. 28 piṭṭhe.
3. Ārocetvā (Sī, Syā, I)
4. Kujjhanasadisaṁ viya hoti (I)

"ဣတ္ထိယာ ကာရဏာ ရာဇ၊ ဗန္ဓာပေသိံ ပုရောဟိတံ။
သော မံ အတ္ထေ နိဝေဒေသိ[1]၊ တသ္မာဟံ အနုသူယကော"တိ။

တဿတ္ထော—အဟံ ဒေဝ ပုဗ္ဗေ ဣမသ္မိံယေဝ ဗာရာဏသိနဂရေ တာဒိသောဝ ရာဇာ ဟုတွာ ဣတ္ထိယာ ကာရဏာ ပုရောဟိတံ ဗန္ဓာပေသိံ။

"အဗဒ္ဓါ တတ္ထ ဗဇ္ဈန္တိ၊ ယတ္ထ ဗာလာ ပဘာသရေ။
ဗဒ္ဓါပိ တတ္ထ မုစ္စန္တိ၊ ယတ္ထ ဓီရာ ပဘာသရေ"တိ[2]—

ဣမသ္မိဉ္ဟိ ဇာတကေ အာဂတနယေနေဝ ဧကသ္မိံ ကာလေ အယံ ဆတ္တပါဏိ ရာဇာ ဟုတွာ စတုသဋ္ဌိယာ ပါဒမူလိကေဟိ သဒ္ဓိံ သမ္ပဒုဿိတွာ ဗောဓိသတ္တံ အတ္တနော မနောရထံ အပူရေန္တံ နာသေတုကာမာယ ဒေဝိယာ ပရိဘိန္နော ဗန္ဓာပေသိ။ တဒါ နံ ဗန္ဓိတွာ အာနီတော ဗောဓိသတ္တော ယထာဘူတံ ဒေဝိယာ ဒေါသံ အာရောပေတွာ[3] သယံ မုတ္တော ရညာ ဗန္ဓာပိတေ သဗ္ဗေပိ တေ ပါဒမူလိကေ မောစေတွာ "ဧတေသဉ္စ ဒေဝိယာ စ အပရာဓံ ခမထ မဟာရာဇာ"တိ ဩဝဒိ။ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိတ္ထာရတော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တံ သန္ဓာယာဟ—

"ဣတ္ထိယာ ကာရဏာ ရာဇ၊ ဗန္ဓာပေသိံ ပုရောဟိတံ။
သော မံ အတ္ထေ နိဝေဒေသိ၊ တသ္မာဟံ အနုသူယကော"တိ။

တဒါ ပန သောဟံ စိန္တေသိံ "အဟံ သောဠသ သဟဿဣတ္ထိယော ပဟာယ ဧတံ ဧကမေဝ ကိလေသဝသေန သင်္ဂဏှန္တောပိ သန္တပ္ပေတုံ နာသက္ခိံ၊ ဧဝံ ဒုပ္ပူရဏီယာနံ ဣတ္ထီနံ ကုဇ္ဈနံ နာမ နိဝတ္ထဝတ္ထေ ကိလိဿန္တေ 'ကသ္မာ ကိလိဿသီ'တိ ကုဇ္ဈနသဒိသံ ဟောတိ၊ ဘုတ္တဘတ္တေ ဂူထဘာဝံ အာပဇ္ဇန္တေ 'ကသ္မာ ဧတံ သဘာဝံ အာပဇ္ဇသီ'တိ ကုဇ္ဈနသဒိသံ ဟောတိ[4]။ 'ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တံ န ပါပုဏာမိ၊ တာဝ ကိလေသံ နိဿာယ မယိ ဥသူယာ မာ ဥပ္ပဇ္ဇတူ"တိ အဓိဋ္ဌဟိံ။ တတော ပဋ္ဌာယ အနုသူယကော ဇာတော။ ဣဒံ သန္ဓာယ "တသ္မာဟံ အနုသူယကော"တိ အာဟ။

အထ နံ ရာဇာ "သမ္မ ဆတ္တပါဏိ ကိံ အာရမ္မဏံ ဒိသွာ အမဇ္ဇပေါ ဇာတောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ကာရဏံ အာစိက္ခန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-နိဝေသေသိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-ခု ၅-၂၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-အာရောစေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၄-ကုဇ္ဈနသဒိသံ ဝိယ ဟောတိ (ဣ)

“Matto ahaṁ mahārāja, puttamaṁsāni khādayiṁ.
Tassa sokenahaṁ phuṭṭho, majjapānaṁ vivajjayin”ti.

Ahaṁ mahārāja pubbe tādiso Bārāṇasirājā hutvā majjena vinā vattituṁ nāsakkhiṁ, amaṁsakabhattampi bhuñjituṁ nāsakkhiṁ. Nagare uposathadivasesu māghāto hoti, bhattakārako pakkhassa terasiyaññeva maṁsaṁ gahetvā ṭhapesi, taṁ dunnikkhittaṁ sunakhā khādiṁsu. Bhattakārako uposathadivase maṁsaṁ alabhitvā rañño nānaggarasabhojanaṁ pacitvā pāsādaṁ āropetvā upanāmetuṁ asakkonto deviṁ upasaṅkamitvā “devi ajja me maṁsaṁ na laddhaṁ, amaṁsakabhojanaṁ nāma upanāmetuṁ na sakkomi, kinti karomī”ti āha. Tāta mayhaṁ putto raññā piyo manāpo, puttaṁ me disvā rājā tameva cumbanto parissajanto attano atthibhāvampi na jānāti, ahaṁ puttaṁ maṇḍetvā rañño ūrumhi nisīdāpeyyaṁ, rañño puttena saddhiṁ kīḷanakāle tvaṁ bhattaṁ upaneyyāsīti. Sā evaṁ vatvā attano puttaṁ alaṅkatābharaṇaṁ[1] maṇḍetvā rañño ūrumhi nisīdāpesi. Rañño puttena saddhiṁ kīḷanakāle bhattakārako bhattaṁ upanāmesi. Rājā surāmadamatto pātiyaṁ[2] maṁsaṁ adisvā “maṁsaṁ kahan”ti pucchitvā “ajja deva uposathadivasaṁ māghātatāya[3] maṁsaṁ na laddhan”ti vutte “mayhaṁ maṁsaṁ nāma dullabhan”ti vatvā ūrumhi nisinnassa piyaputtassa gīvaṁ vaṭṭetvā[4] jīvitakkhayaṁ pāpetvā bhattakārakassa purato khipitvā “vegena sampādetvā āharā”ti āha. Bhattakārako tathā akāsi, rājā puttamaṁsena bhattaṁ bhuñji. Rañño bhayena ekopi kandituṁ vā roditum vā kathetuṁ vā samattho nāma nāhosi.

Rājā bhuñjitvā sayanapiṭṭhe niddaṁ upagantvā paccūsakāle pabujjhitvā vigatamado “puttaṁ me ānethā”ti āha. Tasmiṁ kāle devī kandamānā pādamūle pati. “Kiṁ bhadde”ti ca vutte “deva hiyyo te puttaṁ māretvā puttamaṁsena bhattaṁ bhuttan”ti āha. Rājā puttasokena roditvā kanditvā “idaṁ me dukkhaṁ surāpānaṁ nissāya uppannan”ti surāpāne dosaṁ disvā “ito paṭṭhāya yāva arahattaṁ na pāpuṇāmi, tāva evarūpaṁ

1. Lalitadārakaṁ (Sī, I), pilandhanakumāraṁ (Syā)   2. Pākiyaṁ (Sī)
3. Uposathamāghātatāya (Sī), uposathe māghātatāya (Syā, I)
4. Vaḷetvā (Sī, I), pīḷetvā (Ka)

“မတ္တော အဟံ မဟာရာဇ၊ ပုတ္တမံသာနိ ခါဒယိံ။
တဿ သောကေနဟံ ဖုဋ္ဌော၊ မဇ္ဇပါနံ ဝိဝဇ္ဇယိ”န္တိ။

အဟံ မဟာရာဇ ပုဗ္ဗေ တာဒိသော ဗာရာဏသိရာဇာ ဟုတွာ မဇ္ဇေန ဝိနာ ဝတ္တိတုံ နာသက္ခိံ အမံသကဘတ္တမ္ပိ ဘုဉ္ဇိတုံ နာသက္ခိံ။ နဂရေ ဥပေါသထဒိဝသေသု မာဃာတော ဟောတိ၊ ဘတ္တကာရကော ပက္ခဿ တေရသိယညေဝ မံသံ ဂဟေတွာ ဌပေသိ၊ တံ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ သုနခါ ခါဒိံသု။ ဘတ္တကာရကော ဥပေါသထဒိဝသေ မံသံ အလဘိတွာ ရညော နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ပစိတွာ ပါသာဒံ အာရောပေတွာ ဥပနာမေတုံ အသက္ကောန္တော ဒေဝိံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝိ အဇ္ဇ မေ မံသံ န လဒ္ဓံ၊ အမံသကဘောဇနံ နာမ ဥပနာမေတုံ န သက္ကောမိ၊ ကိန္တိ ကရောမီ”တိ အာဟ။ တာတ မယှံ ပုတ္တော ရညော ပိယော မနာပေါ၊ ပုတ္တံ မေ ဒိသွာ ရာဇာ တမေဝ စုမ္ဗန္တော ပရိဿဇန္တော အတ္တနော အတ္ထိဘာဝမ္ပိ န ဇာနာတိ၊ အဟံ ပုတ္တံ မဏ္ဍေတွာ ရညော ဦရုမှိ နိသီဒါပေယျံ၊ ရညော ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ကီဠနကာလေ တွံ ဘတ္တံ ဥပနေယျာသီတိ။ သာ ဧဝံ ဝတွာ အတ္တနော ပုတ္တံ အလင်္ကတာဘရဏံ[၁] မဏ္ဍေတွာ ရညော ဦရုမှိ နိသီဒါပေသိ။ ရညော ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ကီဠနကာလေ ဘတ္တကာရကော ဘတ္တံ ဥပနာမေသိ။ ရာဇာ သုရာမဒမတ္တော ပါတိယံ[၂] မံသံ အဒိသွာ “မံသံ ကဟ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “အဇ္ဇ ဒေဝ ဥပေါသထဒိဝသံ မာဃာတတာယ[၃] မံသံ န လဒ္ဓ”န္တိ ဝုတ္တေ “မယှံ မံသံ နာမ ဒုလ္လဘ”န္တိ ဝတွာ ဦရုမှိ နိသိန္နဿ ပိယပုတ္တဿ ဂီဝံ ဝဋ္ဋေတွာ[၄] ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ဘတ္တကာရကဿ ပုရတော ခိပိတွာ “ဝေဂေန သမ္ပာဒေတွာ အာဟရာ”တိ အာဟ။ ဘတ္တကာရကော တထာ အကာသိ၊ ရာဇာ ပုတ္တမံသေန ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိ။ ရညော ဘယေန ဧကောပိ ကန္ဒိတုံ ဝါ ရောဒိတုံ ဝါ ကထေတုံ ဝါ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။

ရာဇာ ဘုဉ္ဇိတွာ သယနပိဋ္ဌေ နိဒ္ဒံ ဥပဂန္တွာ ပစ္စူသကာလေ ပဗုဇ္ဈိတွာ ဝိဂတမဒေါ “ပုတ္တံ မေ အာနေထာ”တိ အာဟ။ တသ္မိံ ကာလေ ဒေဝီ ကန္ဒမာနာ ပါဒမူလေ ပတိ။ “ကိံ ဘဒ္ဒေ”တိ စ ဝုတ္တေ “ဒေဝ ဟိယျော တေ ပုတ္တံ မာရေတွာ ပုတ္တမံသေန ဘတ္တံ ဘုတ္တ”န္တိ အာဟ။ ရာဇာ ပုတ္တသောကေန ရောဒိတွာ ကန္ဒိတွာ “ဣဒံ မေ ဒုက္ခံ သုရာပါနံ နိဿာယ ဥပ္ပန္န”န္တိ သုရာပါနေ ဒေါသံ ဒိသွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တံ န ပါပုဏာမိ၊ တာဝ ဧဝရူပံ

၁-လလိတဒါရကံ (သီ၊ ဣ)၊ ပိလန္ဓနကုမာရံ (သျာ)   ၂-ပါကိယံ (သီ)
၃-ဥပေါသထမာဃာတတာယ (သီ)၊ ဥပေါသထေ မာဃာတတာယ (သျာ၊ ဣ)
၄-ဝဠေတွာ (သီ၊ဣ)၊ ပီဠေတွာ (က)

vināsakārakaṁ suraṁ nāma na pivissāmī”ti paṁsuṁ gahetvā mukhaṁ puñchitvā adhiṭṭhāsi. Tato paṭṭhāya majjaṁ nāma na piviṁ. Imamatthaṁ sandhāya “matto ahaṁ mahārājā”ti imaṁ gāthamāha.

Atha naṁ rājā “kiṁ pana samma Chattapāṇi ārammaṇaṁ disvā nisneho jātosī”ti pucchi. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhanto imaṁ gāthamāha—

“Kitavāso nāmahaṁ rāja, putto paccekabodhi me.
Pattaṁ bhinditvā cavito, nisneho tassa kāraṇā”ti.

Mahārāja pubbe ahaṁ Bārāṇasiyaṁyeva Kitavāso nāma rājā. Tassa me putto vijāyi. Lakkhaṇapāṭhakā taṁ disvā “mahārāja ayaṁ kumāro pānīyaṁ alabhitvā marissatī”ti āhaṁsu. “Duṭṭhakumāro”tissa nāmaṁ ahosi. So viññutaṁ patto oparajjaṁ kāresi, rājā kumāraṁ purato vā pacchato vā katvā vicari, pānīyaṁ alabhitvā maraṇabhayena cassa catūsu dvāresu antonagaresu ca tattha tattha pokkharaṇiyo kāresi, catukkādīsu maṇḍape kāretvā pānīyacāṭiyo ṭhapāpesi. So ekadivase alaṅkatapaṭiyatto pātova uyyānaṁ gacchanto antarāmagge Paccekabuddhaṁ passi. Mahājanopi Paccekabuddhaṁ disvā tameva vandati pasaṁsati, añjaliñcassa paggaṇhāti.

Kumāro cintesi “mādisena saddhiṁ gacchantā imaṁ muṇḍakaṁ vandanti pasaṁsanti, añjaliñcassa paggaṇhantī”ti. So kupito hatthikkhandhato oruyha Paccekabuddhaṁ upasaṅkamitvā “laddhaṁ te samaṇa bhattan”ti vatvā “āma kumārā”ti vutte tassa hatthato pattaṁ gahetvā bhūmiyaṁ pātetvā saddhiṁ bhattena madditvā pādappahārena cuṇṇavicuṇṇaṁ akāsi. Paccekabuddho “naṭṭho vatāyaṁ satto”ti tassa mukhaṁ olokesi. Kumāro “ahaṁ samaṇa Kitavāsarañño putto, nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvaṁ me kuddho akkhīni ummīletvā olokento kiṁ karissasī”ti āha.

Paccekabuddho chinnabhatto hutvā vehāsaṁ abbhuggantvā uttarahimavante Nandanamūlapabbhārameva gato. Kumārassāpi taṅkhaṇaññeva pāpakammaṁ paripacci. So “ḍayhāmi ḍayhāmī”ti samuggatasarīraḍāho tattheva pati. Tattha tattheva yattakaṁ pānīyaṁ, tattakaṁ pānīyaṁ sabbaṁ chijji, mātikā[1] sussiṁsu, tattheva

1. Cāṭikā (Sī)

ဝိနာသကာရကံ သုရံ နာမ န ပိဝိဿာမီ”တိ ပံသုံ ဂဟေတွာ မုခံ ပုဉ္ဆိတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဇံ နာမ န ပိဝိံ။ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ “မတ္တော အဟံ မဟာရာဇာ”တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။

အထ နံ ရာဇာ “ကိံ ပန သမ္မ ဆတ္တပါဏိ အာရမ္မဏံ ဒိသွာ နိသ္နေဟော ဇာတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ကာရဏံ အာစိက္ခန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ကိတဝါသော နာမဟံ ရာဇ၊ ပုတ္တော ပစ္စေကဗောဓိ မေ။
ပတ္တံ ဘိန္ဒိတွာ စဝိတော၊ နိသ္နေဟော တဿ ကာရဏာ”တိ။

မဟာရာဇ ပုဗ္ဗေ အဟံ ဗာရာဏသိယံယေဝ ကိတဝါသော နာမ ရာဇာ။ တဿ မေ ပုတ္တော ဝိဇာယိ။ လက္ခဏပါဌကာ တံ ဒိသွာ “မဟာရာဇ အယံ ကုမာရော ပါနီယံ အလဘိတွာ မရိဿတီ”တိ အာဟံသု။ “ဒုဋ္ဌကုမာရော”တိဿ နာမံ အဟောသိ။ သော ဝိညုတံ ပတ္တော ဩပရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ ရာဇာ ကုမာရံ ပုရတော ဝါ ပစ္ဆတော ဝါ ကတွာ ဝိစရိ၊ ပါနီယံ အလဘိတွာ မရဏဘယေန စဿ စတူသု ဒွါရေသု အန္တောနဂရေသု စ တတ္ထ တတ္ထ ပေါက္ခရဏိယော ကာရေသိ၊ စတုက္ကာဒီသု မဏ္ဍပေ ကာရေတွာ ပါနီယစာဋိယော ဌပါပေသိ။ သော ဧကဒိဝသေ အလင်္ကတပဋိယတ္တော ပါတောဝ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ပဿိ။ မဟာဇနောပိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ တမေဝ ဝန္ဒတိ ပသံသတိ၊ အဉ္ဇလိဉ္စဿ ပဂ္ဂဏှာတိ။

ကုမာရော စိန္တေသိ “မာဒိသေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တာ ဣမံ မုဏ္ဍကံ ဝန္ဒန္တိ ပသံသန္တိ၊ အဉ္ဇလိဉ္စဿ ပဂ္ဂဏှန္တီ”တိ။ သော ကုပိတော ဟတ္ထိက္ခန္ဓတော ဩရုယှ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမိတွာ “လဒ္ဓံ တေ သမဏ ဘတ္တ”န္တိ ဝတွာ “အာမ ကုမာရာ”တိ ဝုတ္တေ တဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ပါတေတွာ သဒ္ဓိံ ဘတ္တေန မဒ္ဒိတွာ ပါဒပ္ပဟာရေန စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ အကာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ “နဋ္ဌော ဝတာယံ သတ္တော”တိ တဿ မုခံ ဩလောကေသိ။ ကုမာရော “အဟံ သမဏ ကိတဝါသရညော ပုတ္တော၊ နာမေန ဒုဋ္ဌကုမာရော နာမ၊ တွံ မေ ကုဒ္ဓေါ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဩလောကေန္တော ကိံ ကရိဿသီ”တိ အာဟ။

ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဆိန္နဘတ္တော ဟုတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဥတ္တရဟိမဝန္တေ နန္ဒနမူလပဗ္ဘာရမေဝ ဂတော။ ကုမာရဿာပိ တင်္ခဏညေဝ ပါပကမ္မံ ပရိပစ္စိ။ သော “ဍယှာမိ ဍယှာမီ”တိ သမုဂ္ဂတသရီရဍာဟော တတ္ထေဝ ပတိ။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ယတ္တကံ ပါနီယံ၊ တတ္တကံ ပါနီယံ သဗ္ဗံ ဆိဇ္ဇိ၊ မာတိကာ[1] သုဿိံသု၊ တတ္ထေဝ

၁-စာဋိကာ (သီ)

jīvitakkhayaṁ patvā Avīcimhi nibbatti. Rājā taṁ pavattiṁ sutvā puttasokena abhibhūto cintesi “ayaṁ me soko piyavatthuto uppajji, sace me sneho nābhavissa, soko na uppajjissa, ito dāni me paṭṭhāya saviññāṇake vā aviññāṇeke vā kismiñci vatthusmiṁ sneho nāma mā uppajjatū”ti adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāya sneho nāma natthi. Taṁ sandhāya “kitavāso nāmāhan”ti gāthamāha.

Tattha **putto paccekabodhi me. Pattaṁ bhinditvā cavito**ti mama putto paccekabodhipattaṁ bhinditvā cavitoti attho. **Nisneho tassa kāraṇā**ti tadā uppannasnehavatthussa kāraṇā ahaṁ nisneho jātoti attho.

Atha naṁ rājā “kiṁ pana samma ārammaṇaṁ disvā nikkodho jātosī”ti pucchi. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhanto imaṁ gāthamāha—

“Arako hutvā mettacittaṁ, satta vassāni bhāvayiṁ.
Satta kappe brahmaloke, tasmā akkodhano ahan”ti.

Tassattho—ahaṁ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni mettacittaṁ bhāvetvā satta saṁvaṭṭavivaṭṭakappe brahmaloke vasiṁ, tasmā ahaṁ dīgharattaṁ mettābhāvanāya āciṇṇapariciṇṇattā akkodhano jātoti.

Evaṁ Chattapāṇinā attano catūsu aṅgesu kathitesu rājā parisāya iṅghitasaññaṁ adāsi. Taṅkhaṇaññeva amaccā ca brāhmaṇagahapatikādayo ca uṭṭhahitvā “are lañjakhādaka duṭṭhacora tvaṁ lañjaṁ alabhitvā paṇḍitaṁ upavaditvā māretukāmo jāto”ti Kāḷakaṁ senāpatiṁ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteheva pāsāṇamuggarehi sīsaṁ bhinditvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā pādesu gahetvā kaḍḍhantā saṅkāraṭṭhāne chaḍḍesuṁ. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṁ kārento yathākammaṁ gato.

ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။ ရာဇာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ပုတ္တသောကေန အဘိဘူတော စိန္တေသိ “အယံ မေ သောကော ပိယဝတ္ထုတော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သစေ မေ သ္နေဟော နာဘဝိဿ၊ သောကော န ဥပ္ပဇ္ဇိဿ၊ ဣတော ဒါနိ မေ ပဋ္ဌာယ သဝိညာဏကေ ဝါ အဝိညာဏကေ ဝါ ကိသ္မိဉ္စိ ဝတ္ထုသ္မိံ သ္နေဟော နာမ မာ ဥပ္ပဇ္ဇတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ သ္နေဟော နာမ နတ္ထိ။ တံ သန္ဓာယ “ကိတဝါသော နာမာဟ”န္တိ ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **ပုတ္တော ပစ္စေကဗောဓိ မေ။ ပတ္တံ ဘိန္ဒိတွာ စဝိတော**တိ မမ ပုတ္တော ပစ္စေကဗောဓိပတ္တံ ဘိန္ဒိတွာ စဝိတောတိ အတ္ထော။ **နိသ္နေဟော တဿ ကာရဏာ**တိ တဒါ ဥပ္ပန္နသ္နေဟဝတ္ထုဿ ကာရဏာ အဟံ နိသ္နေဟော ဇာတောတိ အတ္ထော။

အထ နံ ရာဇာ “ကိံ ပန သမ္မ အာရမ္မဏံ ဒိသွာ နိက္ကောဓော ဇာတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ကာရဏံ အာစိက္ခန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“အရကော ဟုတွာ မေတ္တစိတ္တံ၊ သတ္တ ဝဿာနိ ဘာဝယိံ။
သတ္တ ကပ္ပေ ဗြဟ္မလောကေ၊ တသ္မာ အက္ကောဓနော အဟ”န္တိ။

တဿတ္ထော—အဟံ မဟာရာဇ အရကော နာမ တာပသော ဟုတွာ သတ္တ ဝဿာနိ မေတ္တစိတ္တံ ဘာဝေတွာ သတ္တ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ ဗြဟ္မလောကေ ဝသိံ၊ တသ္မာ အဟံ ဒီဃရတ္တံ မေတ္တာဘာဝနာယ အာစိဏ္ဏပရိစိဏ္ဏတ္တာ အက္ကောဓနော ဇာတောတိ။

ဧဝံ ဆတ္တပါဏိနာ အတ္တနော စတူသု အင်္ဂေသု ကထိတေသု ရာဇာ ပရိသာယ ဣင်္ဃိတသညံ အဒါသိ။ တင်္ခဏညေဝ အမစ္စာ စ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာဒယော စ ဥဋ္ဌဟိတွာ “အရေ လဉ္ဇခါဒက ဒုဋ္ဌစောရ တွံ လဉ္ဇံ အလဘိတွာ ပဏ္ဍိတံ ဥပဝဒိတွာ မာရေတုကာမော ဇာတော”တိ ကာဠကံ သေနာပတိံ ဟတ္ထပါဒေသု ဂဟေတွာ ရာဇနိဝေသနာ ဩတာရေတွာ ဂဟိတဂဟိတေဟေဝ ပါသာဏမုဂ္ဂရေဟိ သီသံ ဘိန္ဒိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ပါဒေသု ဂဟေတွာ ကဍ္ဎန္တာ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍေသုံ။ တတော ပဋ္ဌာယ ရာဇာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော ယထာကမ္မံ ဂတော။

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Kāḷakasenāpati Devadatto ahosi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Sakko Anuruddho, Dhammadhajo pana ahameva ahosin”ti.

Dhammadhajajātakavaṇṇanā dasamā.

Bīraṇathambhavaggo sattamo.

Tassuddānaṁ

Somadattañca Ucchiṭṭhaṁ, Kuru Puṇṇanadīpi ca.
Kacchapamacchaseggu ca, Kūṭavāṇijagarahi.
Dhammadhajanti te dasa.

---

8. Kāsāvavagga

1. Kāsāvajātakavaṇṇanā (221)

Anikkasāvo kāsāvanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Vatthu pana Rājagahe samuṭṭhitaṁ. Ekasmiṁ samaye Dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ Veḷuvane viharati. Devadattopi attano anurūpāya dussīlaparisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṁ samaye Rājagahavāsino chandakaṁ saṅgharitvā[1] dānaṁ sajjayiṁsu. Atheko vohāratthāya āgatavāṇijo imaṁ sāṭakaṁ vissajjetvā “mampi pattikaṁ karothā”ti mahagghaṁ gandhakāsāvaṁ adāsi. Nāgarā mahādānaṁ pavattayiṁsu, sabbaṁ chandakena saṅkaḍḍhitaṁ kahāpaṇeheva niṭṭhāsi. So sāṭako atireko ahosi. Mahājano sannipatitvā “ayaṁ gandhakāsāvasāṭako atireko, kassa naṁ dema, kiṁ Sāriputtattherassa, udāhu Devadattassā”ti mantayiṁsu.

Tattheke “Sāriputtattherassā”ti āhaṁsu. Apare “Sāriputtatthero katipāhaṁ vasitvā yathāruci pakkamissati, Devadattatthero pana nibaddhaṁ amhākaṁ nagarameva upanissāya viharati, maṅgalāmaṅgalesu ayameva

1. Saṁharitvā (Syā, I)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကာဠကသေနာပတိ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဆတ္တပါဏိကပ္ပကော သာရိပုတ္တော၊ သက္ကော အနုရုဒ္ဓေါ၊ ဓမ္မဓဇော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဓမ္မဓဇဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ဗီရဏထမ္ဘဝဂ္ဂေါ သတ္တမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

သောမဒတ္တဉ္စ ဥစ္ဆိဋ္ဌံ၊ ကုရု ပုဏ္ဏနဒီပိ စ။
ကစ္ဆပမစ္ဆသေဂ္ဂု စ၊ ကူဋဝါဏိဇဂရဟိ။
ဓမ္မဓဇန္တိ တေ ဒသ။

၈-ကာသာဝဝဂ္ဂ

၁-ကာသာဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၁)

အနိက္ကသာဝေါ ကာသာဝန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ပန ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတံ။ ဧကသ္မိံ သမယေ ဓမ္မသေနာပတိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရတိ။ ဒေဝဒတ္တောပိ အတ္တနော အနုရူပါယ ဒုဿီလပရိသာယ ပရိဝုတော ဂယာသီသေ ဝိဟရတိ။ တသ္မိံ သမယေ ရာဇဂဟဝါသိနော ဆန္ဒကံ သံဃရိတွာ[1] ဒါနံ သဇ္ဇယိံသု။ အထေကော ဝေါဟာရတ္ထာယ အာဂတဝါဏိဇော ဣမံ သာဋကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ “မမ္ပိ ပတ္တိကံ ကရောထာ”တိ မဟဂ္ဃံ ဂန္ဓကာသာဝံ အဒါသိ။ နာဂရာ မဟာဒါနံ ပဝတ္တယိံသု၊ သဗ္ဗံ ဆန္ဒကေန သင်္ကဍ္ဎိတံ ကဟာပဏေဟေဝ နိဋ္ဌာသိ။ သော သာဋကော အတိရေကော အဟောသိ။ မဟာဇနော သန္နိပတိတွာ “အယံ ဂန္ဓကာသာဝသာဋကော အတိရေကော၊ ကဿ နံ ဒေမ၊ ကိံ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ, ဥဒါဟု ဒေဝဒတ္တဿာ”တိ မန္တယိံသု။

တတ္ထေကေ “သာရိပုတ္တတ္ထေရဿာ”တိ အာဟံသု။ အပရေ “သာရိပုတ္တတ္ထေရော ကတိပါဟံ ဝသိတွာ ယထာရုစိ ပက္ကမိဿတိ၊ ဒေဝဒတ္တတ္ထေရော ပန နိဗဒ္ဓံ အမှာကံ နဂရမေဝ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ၊ မင်္ဂလာမင်္ဂလေသု အယမေဝ

၁-သံဟရိတွာ (သျာ၊ ဣ)

amhākaṁ avassayo, Devadattassa dassāmā”ti āhaṁsu. Sambahulikaṁ karontesupi “Devadattassa dassāmā”ti vattāro bahutarā ahesuṁ, atha naṁ Devadattassa adaṁsu. Devadatto tassa dasā chindāpetvā ovaṭṭikaṁ sibbāpetvā rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavaṇṇaṁ katvā pārupi. Tasmiṁ kāle tiṁsamattā bhikkhū Rājagahā nikkhamitvā Sāvatthiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā katapaṭisanthārā taṁ pavattiṁ ārocetvā “evaṁ bhante attano ananucchavikaṁ arahaddhajaṁ pārupī”ti ārocesuṁ. Satthā “na Devadatto bhikkhave Devadatto idāneva attano ananurūpaṁ arahaddhajaṁ paridahati, pubbepi paridahiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese hatthikule nibbattitvā vayappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araññāyatane vasati. Atheko duggatamanusso Bārāṇasiyaṁ viharanto dantakāravīthiyaṁ dantakāre dantavalayādīni karonte disvā “hatthidante labhitvā gaṇhissathā”ti pucchi. Te “āma gaṇhissāmā”ti āhaṁsu. So āvudhaṁ ādāya kāsāvavatthavasano Paccekabuddhavesaṁ gaṇhitvā paṭisīsakaṁ paṭimuñcitvā hatthivīthiyaṁ ṭhatvā āvudhena hatthiṁ māretvā dante ādāya Bārāṇasiyaṁ vikkiṇanto jīvikaṁ kappesi. So aparabhāge bodhisattassa parivārahatthīnaṁ sabbapacchimaṁ hatthiṁ māretuṁ ārabhi. Hatthino devasikaṁ hatthīsu parihāyantesu “kena nu kho kāraṇena hatthino parihāyantī”ti bodhisattassa ārocesuṁ.

Bodhisatto pariggaṇhanto “Paccekabuddhavesaṁ gahetvā hatthivīthipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci nu kho so māreti, pariggaṇhissāmi nan”ti ekadivasaṁ hatthī purato katvā sayaṁ pacchato ahosi. So bodhisattaṁ disvā āvudhaṁ ādāya pakkhandi. Bodhisatto nivattitvā ṭhito “bhūmiyaṁ pothetvā māressāmi nan”ti soṇḍaṁ pasāretvā tena paridahitāni kāsāvāni disvā “imaṁ arahaddhajaṁ mayā garuṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti soṇḍaṁ paṭisaṁharitvā “ambho purisa nanu esa arahaddhajo ananucchaviko tuyhaṁ, kasmā etaṁ paridahasī”ti imā gāthā avoca—

141. “Anikkasāvo kāsāvaṁ, yo vatthaṁ paridahissati.
Apeto damasaccena, na so kāsāvamarahati.

အမှာကံ အဝဿယော၊ ဒေဝဒတ္တဿ ဒဿာမာ”တိ အာဟံသု။ သမ္ဗဟုလိကံ ကရောန္တေသုပိ “ဒေဝဒတ္တဿ ဒဿာမာ”တိ ဝတ္တာရော ဗဟုတရာ အဟေသုံ၊ အထ နံ ဒေဝဒတ္တဿ အဒံသု။ ဒေဝဒတ္တော တဿ ဒသာ ဆိန္ဒာပေတွာ ဩဝဋ္ဋိကံ သိဗ္ဗာပေတွာ ရဇာပေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋဝဏ္ဏံ ကတွာ ပါရုပိ။ တသ္မိံ ကာလေ တိံသမတ္တာ ဘိက္ခူ ရာဇဂဟာ နိက္ခမိတွာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ကတပဋိသန္ထာရာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “ဧဝံ ဘန္တေ အတ္တနော အနနုစ္ဆဝိကံ အရဟဒ္ဓဇံ ပါရုပီ”တိ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဒေဝဒတ္တော ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ အတ္တနော အနနုရူပံ အရဟဒ္ဓဇံ ပရိဒဟတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိဒဟိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ ဟတ္ထိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော အသီတိသဟဿမတ္တဝါရဏပရိဝါရော ယူထပတိ ဟုတွာ အရညာယတနေ ဝသတိ။ အထေကော ဒုဂ္ဂတမနုဿော ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရန္တော ဒန္တကာရဝီထိယံ ဒန္တကာရေ ဒန္တဝလယာဒီနိ ကရောန္တေ ဒိသွာ “ဟတ္ထိဒန္တေ လဘိတွာ ဂဏှိဿထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေ “အာမ ဂဏှိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ သော အာဝုဓံ အာဒါယ ကာသာဝဝတ္ထဝသနော ပစ္စေကဗုဒ္ဓဝေသံ ဂဏှိတွာ ပဋိသီသကံ ပဋိမုဉ္စိတွာ ဟတ္ထိဝီထိယံ ဌတွာ အာဝုဓေန ဟတ္ထိံ မာရေတွာ ဒန္တေ အာဒါယ ဗာရာဏသိယံ ဝိက္ကိဏန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ သော အပရဘာဂေ ဗောဓိသတ္တဿ ပရိဝါရဟတ္ထီနံ သဗ္ဗပစ္ဆိမံ ဟတ္ထိံ မာရေတုံ အာရဘိ။ ဟတ္ထိနော ဒေဝသိကံ ဟတ္ထီသု ပရိဟာယန္တေသု “ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ဟတ္ထိနော ပရိဟာယန္တီ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသုံ။

ဗောဓိသတ္တော ပရိဂ္ဂဏှန္တော “ပစ္စေကဗုဒ္ဓဝေသံ ဂဟေတွာ ဟတ္ထိဝီထိပရိယန္တေ ဧကော ပုရိသော တိဋ္ဌတိ၊ ကစ္စိ နု ခေါ သော မာရေတိ၊ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမိ န”န္တိ ဧကဒိဝသံ ဟတ္ထီ ပုရတော ကတွာ သယံ ပစ္ဆတော အဟောသိ။ သော ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ အာဝုဓံ အာဒါယ ပက္ခန္ဒိ။ ဗောဓိသတ္တော နိဝတ္တိတွာ ဌိတော “ဘူမိယံ ပေါထေတွာ မာရေဿာမိ န”န္တိ သောဏ္ဍံ ပသာရေတွာ တေန ပရိဒဟိတာနိ ကာသာဝါနိ ဒိသွာ “ဣမံ အရဟဒ္ဓဇံ မယာ ဂရုံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သောဏ္ဍံ ပဋိသံဟရိတွာ “အမ္ဘော ပုရိသ နနု ဧသ အရဟဒ္ဓဇော အနနုစ္ဆဝိကော တုယှံ၊ ကသ္မာ ဧတံ ပရိဒဟသီ”တိ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၄၁။ “အနိက္ကသာဝေါ ကာသာဝံ၊ ယော ဝတ္ထံ ပရိဒဟိဿတိ။
အပေတော ဒမသစ္စေန၊ န သော ကာသာဝမရဟတိ။

142. Yo ca vantakasāva’ssa, sīlesu susamāhito.
Upeto damasaccena, sa ve kāsāvamarahatī”ti.

Tattha **anikkasāvo**ti kasāvo vuccati rāgo doso moho makkho paḷāso issā macchariyaṁ māyā sāṭheyyaṁ thambho sārambho māno atimāno mado pamādo, sabbe akusalā dhammā sabbe duccaritā sabbaṁ bhavagāmikammaṁ diyaḍḍhakilesasahassaṁ, eso kasāvo nāma. So yassa puggalassa appahīno santānato anissaṭṭho anikkhanto, so anikkasāvo nāma. **Kāsāvan**ti kasāyarasapītaṁ arahaddhajabhūtaṁ. **Yo vatthaṁ paridahissatī**ti[1] yo evarūpo hutvā evarūpaṁ vatthaṁ paridahissati[2] nivāseti ceva pārupati ca. **Apeto damasaccenā**ti indriyadamasaṅkhātena damena ca nibbānasaṅkhātena ca paramatthasaccena apeto parivajjito. Nissakkatthe vā karaṇavacanaṁ, etasmā damasaccā apetoti attho. “Saccan”ti cettha vacīsaccaṁ catusaccampi vaṭṭatiyeva. **Na so kāsāvamarahatī**ti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajaṁ kāsāvaṁ na arahati ananucchaviko etassa.

Yo ca vantakasāva’ssāti yo pana puggalo yathāvuttasseva kasāvassa vantattā[3] vantakasāvo assa. **Sīlesu susamāhito**ti maggasīlesu ceva phalasīlesu ca sammā āhito, ānetvā ṭhapito viya tesu patiṭṭhito. Tehi sīlehi samaṅgībhūtassetaṁ adhivacanaṁ. **Upeto**ti samannāgato. **Damasaccenā**ti vuttappakārena damena ca saccena ca. **Sa ve kāsāvamarahatī**ti so evarūpo puggalo imaṁ arahaddhajaṁ kāsāvaṁ arahati.

Evaṁ bodhisatto tassa purisassa imaṁ kāraṇaṁ kathetvā “ito paṭṭhāya ‘mā idha āgami, āgacchasi ce, jīvitaṁ te natthī’ti” tajjetvā palāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana ahameva ahosin”ti.

Kāsāvajātakavaṇṇanā paṭhamā.

1. Paridahessatīti (Sī, I) 2. Paridahessati (Sī, I) 3. Abhavā (Sī, I)

၁၄၂။ ယော စ ဝန္တကသာဝ’ဿ၊ သီလေသု သုသမာဟိတော။
ဥပေတော ဒမသစ္စေန၊ သ ဝေ ကာသာဝမရဟတီ”တိ။

တတ္ထ **အနိက္ကသာဝေါ**တိ ကသာဝေါ ဝုစ္စတိ ရာဂေါ ဒေါသော မောဟော မက္ခော ပဠာသော ဣဿာ မစ္ဆရိယံ မာယာ သာဌေယျံ ထမ္ဘော သာရမ္ဘော မာနော အတိမာနော မဒေါ ပမာဒေါ, သဗ္ဗေ အကုသလာ ဓမ္မာ သဗ္ဗေ ဒုစ္စရိတာ သဗ္ဗံ ဘဝဂါမိကမ္မံ ဒိယဍ္ဎကိလေသသဟဿံ၊ ဧသော ကသာဝေါ နာမ။ သော ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အပ္ပဟီနော သန္တာနတော အနိဿဋ္ဌော အနိက္ခန္တော၊ သော အနိက္ကသာဝေါ နာမ။ **ကာသာဝ**န္တိ ကသာယရသပီတံ အရဟဒ္ဓဇဘူတံ။ **ယော ဝတ္ထံ ပရိဒဟိဿတီ**တိ[1] ယော ဧဝရူပေါ ဟုတွာ ဧဝရူပံ ဝတ္ထံ ပရိဒဟိဿတိ[2] နိဝါသေတိ စေဝ ပါရုပတိ စ။ **အပေတော ဒမသစ္စေနာ**တိ ဣန္ဒြိယဒမသင်္ခါတေန ဒမေန စ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတေန စ ပရမတ္ထသစ္စေန အပေတော ပရိဝဇ္ဇိတော။ နိဿက္ကတ္ထေ ဝါ ကရဏဝစနံ၊ ဧတသ္မာ ဒမသစ္စာ အပေတောတိ အတ္ထော။ “သစ္စ”န္တိ စေတ္ထ ဝစီသစ္စံ စတုသစ္စမ္ပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ **န သော ကာသာဝမရဟတီ**တိ သော ပုဂ္ဂလော အနိက္ကသာဝတ္တာ အရဟဒ္ဓဇံ ကာသာဝံ န အရဟတိ အနနုစ္ဆဝိကော ဧတဿ။

ယော စ ဝန္တကသာဝ’ဿာတိ ယော ပန ပုဂ္ဂလော ယထာဝုတ္တဿေဝ ကသာဝဿ ဝန္တတ္တာ[3] ဝန္တကသာဝေါ အဿ။ **သီလေသု သုသမာဟိတော**တိ မဂ္ဂသီလေသု စေဝ ဖလသီလေသု စ သမ္မာ အာဟိတော၊ အာနေတွာ ဌပိတော ဝိယ တေသု ပတိဋ္ဌိတော။ တေဟိ သီလေဟိ သမင်္ဂီဘူတဿေတံ အဓိဝစနံ။ **ဥပေတော**တိ သမန္နာဂတော။ **ဒမသစ္စေနာ**တိ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဒမေန စ သစ္စေန စ။ **သ ဝေ ကာသာဝမရဟတီ**တိ သော ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ဣမံ အရဟဒ္ဓဇံ ကာသာဝံ အရဟတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပုရိသဿ ဣမံ ကာရဏံ ကထေတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ‘မာ ဣဓ အာဂမိ၊ အာဂစ္ဆသိ စေ, ဇီဝိတံ တေ နတ္ထီ’တိ” တဇ္ဇေတွာ ပလာပေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဟတ္ထိမာရကပုရိသော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ယူထပတိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကာသာဝဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၁-ပရိဒဟေဿတီတိ (သီ၊ ဣ) ၂-ပရိဒဟေဿတိ (သီ၊ ဣ) ၃-အဘာဝါ (သီ၊ ဣ)

2. Cūḷanandiyajātakavaṇṇanā (222)

Idaṁ tadācariyavacoti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasañhi bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Devadatto nāma kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre payojesi, silaṁ pavijjhi, Nāḷāgiriṁ payojesi, khantimettānuddayamattampissa Tathāgate natthī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāruṇikoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese Mahānandiyo nāma vānaro ahosi, kaniṭṭhabhātiko panassa Cūḷanandiyo nāma. Te ubhopi asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese andhamātaraṁ paṭijaggantā vāsaṁ kappesuṁ. Te mātaraṁ sayanagumbe ṭhapetvā araññaṁ pavisitvā madhurāni phalāphalāni mātuyā pesenti. Āharaṇakavānarā tassā na denti, sā khudāpīḷitā aṭṭhicammāvasesā kisā ahosi. Atha naṁ bodhisatto āha “mayaṁ amma tumhākaṁ madhuraphalāphalāni pesema, tumhe kasmā milāyathā”ti. Tāta nāhaṁ labhāmīti. Bodhisatto cintesi “mayi yūthaṁ pariharante mātā me nassissati, yūthaṁ pahāya mātaraṁyeva paṭijaggissāmī”ti. So Cūḷanandiyaṁ pakkositvā “tāta tvaṁ yūthaṁ parihara, ahaṁ mātaraṁ paṭijaggissāmī”ti āha. Sopi naṁ “bhātika mayhaṁ yūthapariharaṇena kammaṁ natthi, ahampi mātarameva paṭijaggissāmī”ti āha. Iti te ubhopi ekacchandā hutvā yūthaṁ pahāya mātaraṁ gahetvā Himavantā oruyha paccante nigrodharukkhe vāsaṁ kappetvā mātaraṁ paṭijaggiṁsu.

Atheko Bārāṇasivāsī Brāhmaṇamāṇavo Takkasilāyaṁ disāpāmokkhassa ācariyassa santike sabbasippāni uggaṇhitvā “gamissāmī”ti ācariyaṁ āpucchi. Ācariyo aṅgavijjānubhāvena tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṁ ñatvā “tāta tvaṁ kakkhaḷo pharuso sāhasiko, evarūpānaṁ na sabbakālaṁ ekasadisameva ijjhati, mahāvināsaṁ mahādukkhaṁ pāpuṇissasi[1], mā tvaṁ kakkhaḷo hohi, pacchānutāpanakāraṇaṁ kammaṁ mā

1. Pāpuṇissanti (Sī), passissati (Syā), passanti (I)

၂-စူဠနန္ဒိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၂)

ဣဒံ တဒါစရိယဝစောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသဉှိ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော နာမ ကက္ခဠော ဖရုသော သာဟသိကော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ အဘိမာရေ ပယောဇေသိ၊ သိလံ ပဝိဇ္ဈိ၊ နာဠာဂိရိံ ပယောဇေသိ၊ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယမတ္တမ္ပိဿ တထာဂတေ နတ္ထီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒေဝဒတ္တော ကက္ခဠော ဖရုသော နိက္ကာရုဏိကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ မဟာနန္ဒိယော နာမ ဝါနရော အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌဘာတိကော ပနဿ စူဠနန္ဒိယော နာမ။ တေ ဥဘောပိ အသီတိသဟဿဝါနရပရိဝါရာ ဟိမဝန္တပဒေသေ အန္ဓမာတရံ ပဋိဇဂ္ဂန္တာ ဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ တေ မာတရံ သယနဂုမ္ဗေ ဌပေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ မဓုရာနိ ဖလာဖလာနိ မာတုယာ ပေသေန္တိ။ အာဟရဏကဝါနရာ တဿာ န ဒေန္တိ၊ သာ ခုဒါပီဠိတာ အဋ္ဌိစမ္မာဝသေသာ ကိသာ အဟောသိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အာဟ “မယံ အမ္မ တုမှာကံ မဓုရဖလာဖလာနိ ပေသေမ၊ တုမှေ ကသ္မာ မိလာယထာ”တိ။ တာတ နာဟံ လဘာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “မယိ ယူထံ ပရိဟရန္တေ မာတာ မေ နဿိဿတိ၊ ယူထံ ပဟာယ မာတရံယေဝ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီ”တိ။ သော စူဠနန္ဒိယံ ပက္ကောသိတွာ “တာတ တွံ ယူထံ ပရိဟရ၊ အဟံ မာတရံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီ”တိ အာဟ။ သောပိ နံ “ဘာတိက မယှံ ယူထပရိဟရဏေန ကမ္မံ နတ္ထိ၊ အဟမ္ပိ မာတရမေဝ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီ”တိ အာဟ။ ဣတိ တေ ဥဘောပိ ဧကစ္ဆန္ဒာ ဟုတွာ ယူထံ ပဟာယ မာတရံ ဂဟေတွာ ဟိမဝန္တာ ဩရုယှ ပစ္စန္တေ နိဂြောဓရုက္ခေ ဝါသံ ကပ္ပေတွာ မာတရံ ပဋိဇဂ္ဂိံသု။

အထေကော ဗာရာဏသိဝါသီ ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ တက္ကသိလာယံ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ သန္တိကေ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ “ဂမိဿာမီ”တိ အာစရိယံ အာပုစ္ဆိ။ အာစရိယော အင်္ဂဝိဇ္ဇာနုဘာဝေန တဿ ကက္ခဠဖရုသသာဟသိကဘာဝံ ဉတွာ “တာတ တွံ ကက္ခဠော ဖရုသော သာဟသိကော၊ ဧဝရူပါနံ န သဗ္ဗကာလံ ဧကသဒိသမေဝ ဣဇ္ဈတိ၊ မဟာဝိနာသံ မဟာဒုက္ခံ ပါပုဏိဿသိ[1]၊ မာ တွံ ကက္ခဠော ဟောဟိ၊ ပစ္ဆာနုတာပနကာရဏံ ကမ္မံ မာ

၁-ပါပုဏိဿန္တိ (သီ)၊ ပဿိဿတိ (သျာ)၊ ပဿန္တိ (ဣ)၊

karī”ti ovaditvā uyyojesi. So ācariyaṁ vanditvā Bārāṇasiṁ gantvā gharāvāsaṁ gahetvā aññehi sippehi jīvikaṁ kappetuṁ asakkonto “dhanukoṭiṁ nissāya jīvissāmi, luddakammaṁ katvā jīvikaṁ kappessāmī”ti Bārāṇasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpasannaddho araññaṁ pavisitvā nānāmige māretvā maṁsavikkayena jīvikaṁ kappesi. So ekadivasaṁ araññe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante ṭhitaṁ nigrodharukkhaṁ disvā “api nāmettha kiñci bhaveyyā”ti nigrodharukkhābhimukho pāyāsi.

Tasmiṁ khaṇe ubhopi te bhātaro mātaraṁ phalāni khādāpetvā purato katvā viṭapabbhantare nisinnā taṁ āgacchantaṁ disvā “kiṁ no mātaraṁ karissatī”ti sākhantare nilīyiṁsu. Sopi kho sāhasikapuriso rukkhamūlaṁ āgantvā taṁ tesaṁ mātaraṁ jarādubbalaṁ andhaṁ disvā cintesi “kiṁ me tucchahatthagamanena imaṁ makkaṭiṁ vijjhitvā gahetvā gamissāmī”ti. So tassā vijjhanatthāya dhanuṁ gaṇhi. Taṁ disvā bodhisatto “tāta Cūḷanandiya eso me puriso mātaraṁ vijjhitukāmo, ahamassā jīvitadānaṁ dassāmi, tvaṁ mamaccayena mātaraṁ paṭijaggeyyāsī”ti vatvā sākhantarā nikkhamitvā “bho purisa mā me mātaraṁ vijjhi, esā andhā jarādubbalā, ahamassā jīvitadānaṁ demi, tvaṁ etaṁ amāretvā maṁ mārehī”ti tassa paṭiññaṁ gahetvā sarassa āsannaṭṭhāne nisīdi. So nikkaruṇo bodhisattaṁ vijjhitvā pātetvā mātarampissa vijjhituṁ puna dhanuṁ sannayhi. Taṁ disvā Cūḷanandiyo “ayaṁ me mātaraṁ vijjhitukāmo, ekadivasampi kho me mātā jīvamānā laddhajīvitāyeva nāma hoti, jīvitadānamassā dassāmī”ti sākhantarā nikkhamitvā “bho purisa mā me mātaraṁ vijjhi, ahamassā jīvitadānaṁ dammi, tvaṁ maṁ vijjhitvā amhe dve bhātike gahetvā amhākaṁ mātu jīvitadānaṁ dehī”ti tassa paṭiññaṁ gahetvā sarassa āsannaṭṭhāne nisīdi. So tampi vijjhitvā pātetvā “ayaṁ makkaṭī ghare dārakānaṁ bhavissatī”ti mātarampi tesaṁ vijjhitvā pātetvā tayopi kājenādāya gehābhimukho pāyāsi.

Athassa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyañca dve dārake ca geheneva saddhiṁ jhāpesi, piṭṭhivaṁsathūṇamattaṁ avasissi. Athassa naṁ gāmadvāreyeva eko puriso disvā taṁ pavattiṁ ārocesi. So

ကရီ”တိ ဩဝဒိတွာ ဥယျောဇေသိ။ သော အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဃရာဝါသံ ဂဟေတွာ အညေဟိ သိပ္ပေဟိ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတုံ အသက္ကောန္တော ‘‘ဓနုကောဋိံ နိဿာယ ဇီဝိဿာမိ၊ လုဒ္ဒကမ္မံ ကတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေဿာမီ’’တိ ဗာရာဏသိတော နိက္ခမိတွာ ပစ္စန္တဂါမကေ ဝသန္တော ဓနုကလာပသန္နဒ္ဓော အရညံ ပဝိသိတွာ နာနာမိဂေ မာရေတွာ မံသဝိက္ကယေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ အရညေ ကိဉ္စိ အလဘိတွာ အာဂစ္ဆန္တော အင်္ဂဏပရိယန္တေ ဌိတံ နိဂြောဓရုက္ခံ ဒိသွာ “အပိ နာမေတ္ထ ကိဉ္စိ ဘဝေယျာ”တိ နိဂြောဓရုက္ခာဘိမုခေါ ပါယာသိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဥဘောပိ တေ ဘာတရော မာတရံ ဖလာနိ ခါဒါပေတွာ ပုရတော ကတွာ ဝိဋပဗ္ဘန္တရေ နိသိန္နာ တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ကိံ နော မာတရံ ကရိဿတီ”တိ သာခန္တရေ နိလီယိံသု။ သောပိ ခေါ သာဟသိကပုရိသော ရုက္ခမူလံ အာဂန္တွာ တံ တေသံ မာတရံ ဇရာဒုဗ္ဗလံ အန္ဓံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “ကိံ မေ တုစ္ဆဟတ္ထဂမနေန ဣမံ မက္ကဋိံ ဝိဇ္ဈိတွာ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ။ သော တဿာ ဝိဇ္ဈနတ္ထာယ ဓနုံ ဂဏှိ။ တံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တော ‘‘တာတ စူဠနန္ဒိယ ဧသော မေ ပုရိသော မာတရံ ဝိဇ္ဈိတုကာမော၊ အဟမဿာ ဇီဝိတဒါနံ ဒဿာမိ၊ တွံ မမစ္စယေန မာတရံ ပဋိဇဂ္ဂေယျာသီ’’တိ ဝတွာ သာခန္တရာ နိက္ခမိတွာ “ဘော ပုရိသ မာ မေ မာတရံ ဝိဇ္ဈိ၊ ဧသာ အန္ဓာ ဇရာဒုဗ္ဗလာ၊ အဟမဿာ ဇီဝိတဒါနံ ဒေမိ၊ တွံ ဧတံ အမာရေတွာ မံ မာရေဟီ”တိ တဿ ပဋိညံ ဂဟေတွာ သရဿ အာသန္နဋ္ဌာနေ နိသီဒိ။ သော နိက္ကရုဏော ဗောဓိသတ္တံ ဝိဇ္ဈိတွာ ပါတေတွာ မာတရမ္ပိဿ ဝိဇ္ဈိတုံ ပုန ဓနုံ သန္နယှိ။ တံ ဒိသွာ စူဠနန္ဒိယော “အယံ မေ မာတရံ ဝိဇ္ဈိတုကာမော၊ ဧကဒိဝသမ္ပိ ခေါ မေ မာတာ ဇီဝမာနာ လဒ္ဓဇီဝိတာယေဝ နာမ ဟောတိ၊ ဇီဝိတဒါနမဿာ ဒဿာမီ”တိ သာခန္တရာ နိက္ခမိတွာ ‘‘ဘော ပုရိသ မာ မေ မာတရံ ဝိဇ္ဈိ၊ အဟမဿာ ဇီဝိတဒါနံ ဒမ္မိ၊ တွံ မံ ဝိဇ္ဈိတွာ အမှေ ဒွေ ဘာတိကေ ဂဟေတွာ အမှာကံ မာတု ဇီဝိတဒါနံ ဒေဟီ’’တိ တဿ ပဋိညံ ဂဟေတွာ သရဿ အာသန္နဋ္ဌာနေ နိသီဒိ။ သော တမ္ပိ ဝိဇ္ဈိတွာ ပါတေတွာ “အယံ မက္ကဋီ ဃရေ ဒါရကာနံ ဘဝိဿတီ’’တိ မာတရမ္ပိ တေသံ ဝိဇ္ဈိတွာ ပါတေတွာ တယောပိ ကာဇေနာဒါယ ဂေဟာဘိမုခေါ ပါယာသိ။

အထဿ ပါပပုရိသဿ ဂေဟေ အသနိ ပတိတွာ ဘရိယဉ္စ ဒွေ ဒါရကေ စ ဂေဟေနေဝ သဒ္ဓိံ ဈာပေသိ၊ ပိဋ္ဌိဝံသထူဏမတ္တံ အဝသိဿိ။ အထဿ နံ ဂါမဒွါရေယေဝ ဧကော ပုရိသော ဒိသွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သော

puttadārasokena abhibhūto tasmiṁyeva ṭhāne maṁsakājañca dhanuñca chaḍḍetvā vatthaṁ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno gantvā gharaṁ pāvisi. Athassa sā thūṇā bhijjitvā sīse patitvā sīsaṁ bhindi, pathavī vivaraṁ adāsi, avīcito jālā uṭṭhahi. So pathaviyā giliyamāno ācariyassa ovādaṁ saritvā "imaṁ vata kāraṇaṁ disvā Pārāsariyabrāhmaṇo mayhaṁ ovādamadāsī"ti paridevamāno imaṁ gāthādvayamāha—

143. "Idaṁ tadācariyavaco, Pārāsariyo[1] yadabravi.
Māsu tvaṁ akari pāpaṁ, yaṁ tvaṁ pacchā kataṁ tape.

144. Yāni karoti puriso, tāni attani passati.
Kalyāṇakārī kalyāṇaṁ, pāpakārī ca pāpakaṁ.
Yādisaṁ vapate bījaṁ, tādisaṁ harate phalan"ti.

Tassattho—yaṁ Pārāsariyo[1] brāhmaṇo abravi "māsu tvaṁ pāpaṁ akarī, yaṁ kataṁ pacchā tvaññeva tapeyyā"ti, idaṁ taṁ ācariyassa vacanaṁ. Yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti, tesaṁ vipākaṁ paṭilabhanto tāniyeva attani passati. Kalyāṇakammakārī kalyāṇaṁ phalamanubhoti, pāpakārī ca pāpakameva hīnaṁ lāmakaṁ aniṭṭhaphalaṁ anubhoti. Lokasmimpi hi yādisaṁ vapate bījaṁ, tādisaṁ harate phalaṁ, bījānurūpaṁ bījānucchavikameva phalaṁ harati gaṇhāti anubhavatīti. Iti so paridevanto pathaviṁ pavisitvā Avīcimahāniraye nibbatti.

Satthā "na bhikkhave Devadatto idāneva, pubbepi kakkhaḷo pharuso nikkāruṇikoyevā"ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā luddakapuriso Devadatto ahosi, disāpāmokkho ācariyo Sāriputto, Cūḷanandiyo Ānando, mātā Mahāpajāpatigotamī, Mahānandiyo pana ahameva ahosin"ti.

Cūḷanandiyajātakavaṇṇanā dutiyā.

1. Porāṇācariyo (Ka)

ပုတ္တဒါရသောကေန အဘိဘူတော တသ္မိံယေဝ ဌာနေ မံသကာဇဉ္စ ဓနုဉ္စ ဆဍ္ဍေတွာ ဝတ္ထံ ပဟာယ နဂ္ဂေါ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ပရိဒေဝမာနော ဂန္တွာ ဃရံ ပါဝိသိ။ အထဿ သာ ထူဏာ ဘိဇ္ဇိတွာ သီသေ ပတိတွာ သီသံ ဘိန္ဒိ၊ ပထဝီ ဝိဝရံ အဒါသိ၊ အဝီစိတော ဇာလာ ဥဋ္ဌဟိ။ သော ပထဝိယာ ဂိလိယမာနော အာစရိယဿ ဩဝါဒံ သရိတွာ "ဣမံ ဝတ ကာရဏံ ဒိသွာ ပါရာသရိယဗြာဟ္မဏော မယှံ ဩဝါဒမဒါသီ"တိ ပရိဒေဝမာနော ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၄၃။ "ဣဒံ တဒါစရိယဝစော၊ ပါရာသရိယော[၁] ယဒဗြဝိ။
မာသု တွံ အကရိ ပါပံ၊ ယံ တွံ ပစ္ဆာ ကတံ တပေ။

၁၄၄။ ယာနိ ကရောတိ ပုရိသော၊ တာနိ အတ္တနိ ပဿတိ။
ကလျာဏကာရီ ကလျာဏံ၊ ပါပကာရီ စ ပါပကံ။
ယာဒိသံ ဝပတေ ဗီဇံ၊ တာဒိသံ ဟရတေ ဖလ"န္တိ။

တဿတ္ထော—ယံ ပါရာသရိယော[၁] ဗြာဟ္မဏော အဗြဝိ "မာသု တွံ ပါပံ အကရိ၊ ယံ ကတံ ပစ္ဆာ တွညေဝ တပေယျာ"တိ၊ ဣဒံ တံ အာစရိယဿ ဝစနံ။ ယာနိ ကာယဝစီမနောဒွါရေဟိ ကမ္မာနိ ပုရိသော ကရောတိ၊ တေသံ ဝိပါကံ ပဋိလဘန္တော တာနိယေဝ အတ္တနိ ပဿတိ။ ကလျာဏကမ္မကာရီ ကလျာဏံ ဖလမနုဘောတိ၊ ပါပကာရီ စ ပါပကမေဝ ဟီနံ လာမကံ အနိဋ္ဌဖလံ အနုဘောတိ။ လောကသ္မိမ္ပိ ဟိ ယာဒိသံ ဝပတေ ဗီဇံ၊ တာဒိသံ ဟရတေ ဖလံ၊ ဗီဇာနုရူပံ ဗီဇာနုစ္ဆဝိကမေဝ ဖလံ ဟရတိ ဂဏှာတိ အနုဘဝတီတိ။ ဣတိ သော ပရိဒေဝန္တော ပထဝိံ ပဝိသိတွာ အဝီစိမဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ကက္ခဠော ဖရုသော နိက္ကာရုဏိကောယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ လုဒ္ဒကပုရိသော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော သာရိပုတ္တော၊ စူဠနန္ဒိယော အာနန္ဒော၊ မာတာ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ၊ မဟာနန္ဒိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

စူဠနန္ဒိယဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၁-ပေါရာဏာစရိယော (က)

3. Puṭabhattajātakavaṇṇanā (223)

Name namantassa bhaje bhajantanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuṭumbikaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthinagaravāsī kireko kuṭumbiko ekena janapadakuṭumbikena saddhiṁ vohāraṁ akāsi. So attano bhariyaṁ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṁ agamāsi. Dhāraṇako "dātuṁ na sakkomī"ti na kiñci adāsi, itaro kujjhitvā bhattaṁ abhuñjitvāva nikkhami. Atha naṁ antarāmagge chātajjhattaṁ disvā maggapaṭipannā purisā "bhariyāyapi datvā bhuñjāhī"ti bhattapuṭaṁ adaṁsu. So taṁ gahetvā tassā adātukāmo hutvā "bhadde idaṁ corānaṁ tiṭṭhanaṭṭhānaṁ, tvaṁ purato yāhī"ti uyyojetvā sabbaṁ bhattaṁ bhuñjitvā tucchapuṭaṁ dassetvā "bhadde abhattakaṁ tucchapuṭameva adaṁsū"ti āha. Sā tena ekakeneva bhuttabhāvaṁ ñatvā domanassappattā ahosi. Te ubhopi Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā "pānīyaṁ pivissāmā"ti Jetavanaṁ pavisiṁsu.

Satthāpi tesaññeva āgamanaṁ olokento maggaṁ gahetvā[1] ṭhitaluddako viya Gandhakuṭichāyāya nisīdi, te Satthāraṁ disvā upasaṅkamitvā vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "kiṁ upāsike ayaṁ te bhattā hitakāmo sasneho"ti pucchi. Bhante ahaṁ etassa sasnehā, ayaṁ pana mayhaṁ nisneho, tiṭṭhantu aññepi divasā, ajjevesa antarāmagge puṭabhattaṁ labhitvā mayhaṁ adatvā attanāva bhuñjīti. "Upāsike niccakālampi tvaṁ etassa hitakāmā sasnehā, ayaṁ pana nisnehova. Yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti, tadā te sabbissariyaṁ niyyādetī"ti vatvā tāya yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Atha rājā "padubbheyyāpi me ayan"ti attano puttaṁ āsaṅkanto nīhari. So attano bhariyaṁ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṁ Kāsikagāmake vāsaṁ kappesi. So aparabhāge pitu

---

1. Migaṁ gahetuṁ (Syā, Ka)

၃-ပုဋဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၃)

နမေ နမန္တဿ ဘဇေ ဘဇန္တန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဋုမ္ဗိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိနဂရဝါသီ ကိရေကော ကုဋုမ္ဗိကော ဧကေန ဇနပဒကုဋုမ္ဗိကေန သဒ္ဓိံ ဝေါဟာရံ အကာသိ။ သော အတ္တနော ဘရိယံ အာဒါယ တဿ ဓာရဏကဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဓာရဏကော “ဒါတုံ န သက္ကောမီ”တိ န ကိဉ္စိ အဒါသိ၊ ဣတရော ကုဇ္ဈိတွာ ဘတ္တံ အဘုဉ္ဇိတွာဝ နိက္ခမိ။ အထ နံ အန္တရာမဂ္ဂေ ဆာတဇ္ဈတ္တံ ဒိသွာ မဂ္ဂပဋိပန္နာ ပုရိသာ “ဘရိယာယပိ ဒတွာ ဘုဉ္ဇာဟီ”တိ ဘတ္တပုဋံ အဒံသု။ သော တံ ဂဟေတွာ တဿာ အဒါတုကာမော ဟုတွာ “ဘဒ္ဒေ ဣဒံ စောရာနံ တိဋ္ဌနဋ္ဌာနံ၊ တွံ ပုရတော ယာဟီ”တိ ဥယျောဇေတွာ သဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ တုစ္ဆပုဋံ ဒဿေတွာ “ဘဒ္ဒေ အဘတ္တကံ တုစ္ဆပုဋမေဝ အဒံသူ”တိ အာဟ။ သာ တေန ဧကကေနေဝ ဘုတ္တဘာဝံ ဉတွာ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာ အဟောသိ။ တေ ဥဘောပိ ဇေတဝနပိဋ္ဌိဝိဟာရေန ဂစ္ဆန္တာ “ပါနီယံ ပိဝိဿာမာ”တိ ဇေတဝနံ ပဝိသိံသု။

သတ္ထာပိ တေသညေဝ အာဂမနံ ဩလောကေန္တော မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ[၁] ဌိတလုဒ္ဒကော ဝိယ ဂန္ဓကုဋိဆာယာယ နိသီဒိ၊ တေ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “ကိံ ဥပါသိကေ အယံ တေ ဘတ္တာ ဟိတကာမော သသ္နေဟော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ အဟံ ဧတဿ သသ္နေဟာ၊ အယံ ပန မယှံ နိသ္နေဟော၊ တိဋ္ဌန္တု အညေပိ ဒိဝသာ၊ အဇ္ဇေဝေသ အန္တရာမဂ္ဂေ ပုဋဘတ္တံ လဘိတွာ မယှံ အဒတွာ အတ္တနာဝ ဘုဉ္ဇီတိ။ “ဥပါသိကေ နိစ္စကာလမ္ပိ တွံ ဧတဿ ဟိတကာမာ သသ္နေဟာ၊ အယံ ပန နိသ္နေဟောဝ။ ယဒါ ပန ပဏ္ဍိတေ နိဿာယ တဝ ဂုဏေ ဇာနာတိ၊ တဒါ တေ သဗ္ဗိဿရိယံ နိယျာဒေတီ”တိ ဝတွာ တာယ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ အထ ရာဇာ “ပဒုဗ္ဘေယျာပိ မေ အယ”န္တိ အတ္တနော ပုတ္တံ အာသင်္ကန္တော နီဟရိ။ သော အတ္တနော ဘရိယံ ဂဟေတွာ နဂရာ နိက္ခမ္မ ဧကသ္မိံ ကာသိကဂါမကေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော အပရဘာဂေ ပိတု

၁-မိဂံ ဂဟေတုံ (သျာ၊ က)

kālakatabhāvaṁ sutvā “kulasantakaṁ rajjaṁ gaṇhissāmī”ti Bārāṇasiṁ paccāgacchanto antarāmagge “bhariyāyapi datvā bhuñjāhī”ti bhattapuṭaṁ labhitvā tassā adatvā sayameva taṁ bhuñji. Sā “kakkhaḷo vatāyaṁ puriso”ti domanassappattā ahosi. So Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ gahetvā taṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapetvā “ettakameva etissā alan”ti na aññaṁ sakkāraṁ vā sammānaṁ vā karoti, “kathaṁ yāpesī”tipi naṁ na pucchati.

Bodhisatto cintesi “ayaṁ devī rañño bahūpakārā sasnehā, rājā panetaṁ kismiñci na maññati, sakkārasammānamassā kāressāmī”ti taṁ upasaṅkamitvā upacāraṁ katvā ekamantaṁ ṭhatvā “kiṁ tātā”ti vutte “kathaṁ samuṭṭhāpetuṁ mayaṁ devi tumhe upaṭṭhahāma, kiṁ nāma mahallakānaṁ pitūnaṁ vatthakhaṇḍaṁ vā bhattapiṇḍaṁ vā dātuṁ na vaṭṭatī”ti āha. Tāta ahaṁ attanāva kiñci na labhāmi, tumhākaṁ kiṁ dassāmi, nanu labhanakāle adāsiṁ, idāni pana me rājā na kiñci deti. Tiṭṭhatu aññaṁ dānaṁ, rajjaṁ gaṇhituṁ āgacchanto antarāmagge bhattapuṭaṁ labhitvā bhattamattampi me adatvā attanāva bhuñjīti. Kiṁ pana amma rañño santike evaṁ kathetuṁ sakkhissathāti. Sakkhissāmi tātāti. “Tena hi ajjeva mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṁ kathetha ajjeva vo guṇaṁ jānāpessāmī”ti evaṁ vatvā bodhisatto purimataraṁ gantvā rañño santike aṭṭhāsi. Sāpi gantvā rañño samīpe aṭṭhāsi.

Atha naṁ bodhisatto “amma tumhe ativiya kakkhaḷā, kiṁ nāma pitūnaṁ vatthakhaṇḍaṁ vā bhattapiṇḍamattaṁ vā dātuṁ na vaṭṭatī”ti āha. Tāta ahameva rañño santikā kiñci na labhāmi, tumhākaṁ kiṁ dassāmīti. Nanu aggamahesiṭṭhānaṁ te laddhanti. Tāta kismiñci sammāne asati aggamahesiṭṭhānaṁ kiṁ karissati, idāni me tumhākaṁ rājā kiṁ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṁ labhitvā tato kiñci adatvā sayameva bhuñjīti. Bodhisatto “evaṁ kira mahārājā”ti pucchi. Rājā adhivāsesi. Bodhisatto tassa adhivāsanaṁ viditvā “tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kiṁ tumhākaṁ idha vāsena. Lokasmiñhi appiyasampayogo ca dukkho, tumhākaṁ idha vāse sati rañño appiyasampayogova

ကာလကတဘာဝံ သုတွာ "ကုလသန္တကံ ရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမီ"တိ ဗာရာဏသိံ ပစ္စာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ "ဘရိယာယပိ ဒတွာ ဘုဉ္ဇာဟီ"တိ ဘတ္တပုဋံ လဘိတွာ တဿာ အဒတွာ သယမေဝ တံ ဘုဉ္ဇိ။ သာ "ကက္ခဠော ဝတာယံ ပုရိသော"တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာ အဟောသိ။ သော ဗာရာဏသိယံ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ တံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ "ဧတ္တကမေဝ ဧတိဿာ အလ"န္တိ န အညံ သက္ကာရံ ဝါ သမ္မာနံ ဝါ ကရောတိ၊ "ကထံ ယာပေသီ"တိပိ နံ န ပုစ္ဆတိ။

ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ "အယံ ဒေဝီ ရညော ဗဟူပကာရာ သသ္နေဟာ၊ ရာဇာ ပနေတံ ကိသ္မိဉ္စိ န မညတိ၊ သက္ကာရသမ္မာနမဿာ ကာရေဿာမီ"တိ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဥပစာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ ဌတွာ "ကိံ တာတာ"တိ ဝုတ္တေ "ကထံ သမုဋ္ဌာပေတုံ မယံ ဒေဝိ တုမှေ ဥပဋ္ဌဟာမ၊ ကိံ နာမ မဟလ္လကာနံ ပိတူနံ ဝတ္ထခဏ္ဍံ ဝါ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဝါ ဒါတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ အာဟ။ တာတ အဟံ အတ္တနာဝ ကိဉ္စိ န လဘာမိ၊ တုမှာကံ ကိံ ဒဿာမိ၊ နနု လဘနကာလေ အဒါသိံ၊ ဣဒါနိ ပန မေ ရာဇာ န ကိဉ္စိ ဒေတိ။ တိဋ္ဌတု အညံ ဒါနံ၊ ရဇ္ဇံ ဂဏှိတုံ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဘတ္တပုဋံ လဘိတွာ ဘတ္တမတ္တမ္ပိ မေ အဒတွာ အတ္တနာဝ ဘုဉ္ဇီတိ။ ကိံ ပန အမ္မ ရညော သန္တိကေ ဧဝံ ကထေတုံ သက္ခိဿထာတိ။ သက္ခိဿာမိ တာတာတိ။ "တေန ဟိ အဇ္ဇေဝ မမ ရညော သန္တိကေ ဌိတကာလေ မယိ ပုစ္ဆန္တေ ဧဝံ ကထေထ အဇ္ဇေဝ ဝေါ ဂုဏံ ဇာနာပေဿာမီ"တိ ဧဝံ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော ပုရိမတရံ ဂန္တွာ ရညော သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။ သာပိ ဂန္တွာ ရညော သမီပေ အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော "အမ္မ တုမှေ အတိဝိယ ကက္ခဠာ၊ ကိံ နာမ ပိတူနံ ဝတ္ထခဏ္ဍံ ဝါ ဘတ္တပိဏ္ဍမတ္တံ ဝါ ဒါတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ အာဟ။ တာတ အဟမေဝ ရညော သန္တိကာ ကိဉ္စိ န လဘာမိ၊ တုမှာကံ ကိံ ဒဿာမီတိ။ နနု အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ တေ လဒ္ဓန္တိ။ တာတ ကိသ္မိဉ္စိ သမ္မာနေ အသတိ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ ကိံ ကရိဿတိ၊ ဣဒါနိ မေ တုမှာကံ ရာဇာ ကိံ ဒဿတိ၊ သော အန္တရာမဂ္ဂေ ဘတ္တပုဋံ လဘိတွာ တတော ကိဉ္စိ အဒတွာ သယမေဝ ဘုဉ္ဇီတိ။ ဗောဓိသတ္တော "ဧဝံ ကိရ မဟာရာဇာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ရာဇာ အဓိဝါသေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ "တေန ဟိ အမ္မ ရညော အပ္ပိယကာလတော ပဋ္ဌာယ ကိံ တုမှာကံ ဣဓ ဝါသေန။ လောကသ္မိဉှိ အပ္ပိယသမ္ပယောဂေါ စ ဒုက္ခော၊ တုမှာကံ ဣဓ ဝါသေ သတိ ရညော အပ္ပိယသမ္ပယောဂေါဝ

dukkhaṁ bhavissati, ime sattā nāma bhajante bhajanti, abhajanabhāvaṁ ñatvā aññattha gantabbaṁ, mahanto lokasannivāso”ti vatvā imā gāthā avoca—

145. “Name namantassa bhaje bhajantaṁ,
Kiccānukubbassa kareyya kiccaṁ.
Nānatthakāmassa kareyya atthaṁ,
Asambhajantampi na sambhajeyya.

146. Caje cajantaṁ vanathaṁ na kayirā,
Apetacittena na sambhajeyya.
Dijo dumaṁ khīṇaphalanti ñatvā,
Aññaṁ samekkheyya mahā hi loko”ti.

Tattha **name namantassa bhaje bhajantan**ti yo attano namati, tasseva paṭinameyya. Yo ca bhajati, tameva bhajeyya. **Kiccānukubbassa kareyya kiccan**ti attano uppannakiccaṁ anukubbantasseva tassapi uppannakiccaṁ paṭikareyya. **Caje cajantaṁ vanathaṁ na kayirā**ti attānaṁ jahantaṁ jaheyyeva, tasmiṁ taṇhāsaṅkhātaṁ[1] vanathaṁ na kareyya. **Apetacittenā**ti vigatacittena vipallatthacittena. **Na sambhajeyyā**ti tathārūpena saddhiṁ na samāgaccheyya. **Dijo duman**ti yathā sakuṇo pubbe phalitampi rukkhaṁ phale khīṇe “khīṇaphalo ayan”ti ñatvā taṁ chaḍḍetvā aññaṁ samekkhati pariyesati, evaṁ aññaṁ samekkheyya. Mahā hi esa loko, atha[2] tumhe sasnehaṁ ekaṁ purisaṁ labhissathāti.

Taṁ sutvā bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṁ adāsi. Tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā vasiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Tadā jayampatikā ime dve jayampatikā ahesuṁ, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosinti.

Puṭabhattajātakavaṇṇanā tatiyā.

1. Taṇhāsanthavasaṅkhātaṁ (Ka) 2. Avassaṁ (Syā, Ka)

ဒုက္ခံ ဘဝိဿတိ၊ ဣမေ သတ္တာ နာမ ဘဇန္တေ ဘဇန္တိ၊ အဘဇနဘာဝံ ဉတွာ အညတ္ထ ဂန္တဗ္ဗံ၊ မဟန္တော လောကသန္နိဝါသော”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၄၅။ “နမေ နမန္တဿ ဘဇေ ဘဇန္တံ၊
ကိစ္စာနုကုဗ္ဗဿ ကရေယျ ကိစ္စံ။
နာနတ္ထကာမဿ ကရေယျ အတ္ထံ၊
အသမ္ဘဇန္တမ္ပိ န သမ္ဘဇေယျ။

၁၄၆။ စဇေ စဇန္တံ ဝနထံ န ကယိရာ၊
အပေတစိတ္တေန န သမ္ဘဇေယျ။
ဒိဇော ဒုမံ ခီဏဖလန္တိ ဉတွာ၊
အညံ သမေက္ခေယျ မဟာ ဟိ လောကော”တိ။

တတ္ထ **နမေ နမန္တဿ ဘဇေ ဘဇန္တန္တိ** ယော အတ္တနော နမတိ၊ တဿေဝ ပဋိနမေယျ။ ယော စ ဘဇတိ၊ တမေဝ ဘဇေယျ။ **ကိစ္စာနုကုဗ္ဗဿ ကရေယျ ကိစ္စန္တိ** အတ္တနော ဥပ္ပန္နကိစ္စံ အနုကုဗ္ဗန္တဿေဝ တဿပိ ဥပ္ပန္နကိစ္စံ ပဋိကရေယျ။ **စဇေ စဇန္တံ ဝနထံ န ကယိရာတိ** အတ္တာနံ ဇဟန္တံ ဇဟေယျေဝ၊ တသ္မိံ တဏှာသင်္ခါတံ[1] ဝနထံ န ကရေယျ။ **အပေတစိတ္တေနာတိ** ဝိဂတစိတ္တေန ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တေန။ **န သမ္ဘဇေယျာတိ** တထာရူပေန သဒ္ဓိံ န သမာဂစ္ဆေယျ။ **ဒိဇော ဒုမန္တိ** ယထာ သကုဏော ပုဗ္ဗေ ဖလိတမ္ပိ ရုက္ခံ ဖလေ ခီဏေ “ခီဏဖလော အယ”န္တိ ဉတွာ တံ ဆဍ္ဍေတွာ အညံ သမေက္ခတိ ပရိယေသတိ၊ ဧဝံ အညံ သမေက္ခေယျ။ မဟာ ဟိ ဧသ လောကော၊ အထ[2] တုမှေ သသ္နေဟံ ဧကံ ပုရိသံ လဘိဿထာတိ။

တံ သုတွာ ဗာရာဏသိရာဇာ ဒေဝိယာ သဗ္ဗိဿရိယံ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ဝသိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဒွေ ဇယမ္ပတိကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တဒါ ဇယမ္ပတိကာ ဣမေ ဒွေ ဇယမ္ပတိကာ အဟေသုံ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ပုဋဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၁-တဏှာသန္ထဝသင်္ခါတံ (က) ၂-အဝဿံ (သျာ၊ က)

4. Kumbhilajātakavaṇṇanā (224)

Yasse’te caturo dhammāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi.

147. Yasse’te caturo dhammā, Vānarinda yathā tava.
Saccaṁ dhammo dhiti cāgo, diṭṭhaṁ so ativattati.

148. Yassa ce’te na vijjanti, guṇā paramabhaddakā.
Saccaṁ dhammo dhiti cāgo, diṭṭhaṁ so nātivattatīti.

Tattha **guṇā paramabhaddakā**ti yassa ete paramabhaddakā cattāro rāsaṭṭhena piṇḍaṭṭhena guṇā na vijjanti, so paccāmittaṁ atikkamituṁ na sakkotīti. Sesamettha sabbaṁ heṭṭhā Kumbhilajātake vuttanayameva saddhiṁ samodhānenāti.

Kumbhilajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Khantivaṇṇajātakavaṇṇanā (225)

Atthi me puriso devāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Tassa kireko bahūpakāro amacco antepure padussi. Rājā “upakārako me”ti ñatvāpi adhivāsetvā Satthu ārocesi. Satthā “porāṇakarājānopi mahārāja evaṁ adhivāsesuṁyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente eko amacco tassa antepure padussi, amaccassāpi sevako tassa gehe padussi. So tassa aparādhaṁ adhivāsetuṁ asakkonto taṁ ādāya rañño santikaṁ gantvā “deva eko me upaṭṭhāko sabbakiccakārako, so mayhaṁ gehe padussi, tassa kiṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

149. “Atthi me puriso deva, sabbakiccesu byāvaṭo.
Tassa ceko’parādha’tthi, tattha tvaṁ kinti maññasī”ti.

၄-ကုမ္ဘိလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၄)

ယဿေ’တေ စတုရော ဓမ္မာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁၄၇။ ယဿေ’တေ စတုရော ဓမ္မာ၊ ဝါနရိန္ဒ ယထာ တဝ။
သစ္စံ ဓမ္မော ဓိတိ စာဂေါ၊ ဒိဋ္ဌံ သော အတိဝတ္တတိ။

၁၄၈။ ယဿ စေ’တေ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ ဂုဏာ ပရမဘဒ္ဒကာ။
သစ္စံ ဓမ္မော ဓိတိ စာဂေါ၊ ဒိဋ္ဌံ သော နာတိဝတ္တတီတိ။

တတ္ထ **ဂုဏာ ပရမဘဒ္ဒကာ**တိ ယဿ ဧတေ ပရမဘဒ္ဒကာ စတ္တာရော ရာသဋ္ဌေန ပိဏ္ဍဋ္ဌေန ဂုဏာ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ သော ပစ္စာမိတ္တံ အတိက္ကမိတုံ န သက္ကောတီတိ။ သေသမေတ္ထ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ကုမ္ဘိလဇာတကေ ဝုတ္တနယမေဝ သဒ္ဓိံ သမောဓာနေနာတိ။

ကုမ္ဘိလဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ခန္တိဝဏ္ဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၅)

အတ္ထိ မေ ပုရိသော ဒေဝါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရာဇာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ကိရေကော ဗဟူပကာရော အမစ္စော အန္တေပုရေ ပဒုဿိ။ ရာဇာ “ဥပကာရကော မေ”တိ ဉတွာပိ အဓိဝါသေတွာ သတ္ထု အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “ပေါရာဏကရာဇာနောပိ မဟာရာဇ ဧဝံ အဓိဝါသေသုံယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဧကော အမစ္စော တဿ အန္တေပုရေ ပဒုဿိ၊ အမစ္စဿာပိ သေဝကော တဿ ဂေဟေ ပဒုဿိ။ သော တဿ အပရာဓံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော တံ အာဒါယ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ ဧကော မေ ဥပဋ္ဌာကော သဗ္ဗကိစ္စကာရကော၊ သော မယှံ ဂေဟေ ပဒုဿိ၊ တဿ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၉။ “အတ္ထိ မေ ပုရိသော ဒေဝ၊ သဗ္ဗကိစ္စေသု ဗျာဝဋော။
တဿ စေကော’ပရာဓ’တ္ထိ၊ တတ္ထ တွံ ကိန္တိ မညသီ”တိ။

Tattha **tassa ceko’parādha’tthī**ti tassa ca purisassa eko aparādho atthi. **Tattha tvaṁ kinti maññasī**ti tattha tassa purisassa aparādhe tvaṁ “kiṁ kātabban”ti maññasi, yathā te cittaṁ uppajjati, tadanurūpamassa daṇḍaṁ paṇehīti dīpeti.

Taṁ sutvā rājā dutiyaṁ gāthamāha—

150. “Amhākampa’tthi puriso, ediso idha vijjati.
Dullabho aṅgasampanno, khanti’rasmāka ruccatī”ti.

Tassattho—amhākampi rājūnaṁ sataṁ ediso bahūpakāro agāre dussanakapuriso atthi, so ca kho idha vijjati, idānipi idheva saṁvijjati, mayaṁ rājānopi samānā tassa bahūpakāratаṁ sandhāya adhivāsema, tuyhaṁ pana araññopi sato adhivāsanabhāro jāto. Aṅgasampanno hi sabbehi guṇakoṭṭhāsehi samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena asmākaṁ evarūpesu ṭhānesu adhivāsanakhantiyeva ruccatīti.

Amacco attānaṁ sandhāya rañño vuttabhāvaṁ ñatvā tato paṭṭhāya antepure padussituṁ na visahi, sopissa sevako rañño ārocitabhāvaṁ ñatvā tato paṭṭhāya taṁ kammaṁ kātuṁ na visahi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā ahameva Bārāṇasirājā ahosin”ti. Sopi amacco rañño Satthu kathitabhāvaṁ ñatvā tato paṭṭhāya taṁ kammaṁ kātuṁ nāsakkhīti.

Khantivaṇṇajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Kosiyajātakavaṇṇanā (226)

Kāle nikkhamanā sādhūti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Kosalarājā paccantavūpasamanatthāya akāle nikkhami. Vatthu heṭṭhā vuttanayameva.

Satthā pana atītaṁ āharitvā āha. Mahārāja atīte Bārāṇasirājā akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāraṁ nivesayi[1]. Tasmiṁ

1. Nivesesi (Sī, I), nivāsesi (Syā)

တတ္ထ **တဿ စေကော’ပရာဓ’တ္ထီ**တိ တဿ စ ပုရိသဿ ဧကော အပရာဓော အတ္ထိ။ **တတ္ထ တွံ ကိန္တိ မညသီ**တိ တတ္ထ တဿ ပုရိသဿ အပရာဓေ တွံ “ကိံ ကာတဗ္ဗ”န္တိ မညသိ၊ ယထာ တေ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒနုရူပမဿ ဒဏ္ဍံ ပဏေဟီတိ ဒီပေတိ။

တံ သုတွာ ရာဇာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၅၀။ “အမှာကမ္ပ’တ္ထိ ပုရိသော၊ ဧဒိသော ဣဓ ဝိဇ္ဇတိ။
ဒုလ္လဘော အင်္ဂသမ္ပန္နော၊ ခန္တိ’ရသ္မာက ရုစ္စတီ”တိ။

တဿတ္ထော—အမှာကမ္ပိ ရာဇူနံ သတံ ဧဒိသော ဗဟူပကာရော အဂါရေ ဒုဿနကပုရိသော အတ္ထိ၊ သော စ ခေါ ဣဓ ဝိဇ္ဇတိ၊ ဣဒါနိပိ ဣဓေဝ သံဝိဇ္ဇတိ၊ မယံ ရာဇာနောပိ သမာနာ တဿ ဗဟူပကာရတံ သန္ဓာယ အဓိဝါသေမ၊ တုယှံ ပန အရညောပိ သတော အဓိဝါသနဘာရော ဇာတော။ အင်္ဂသမ္ပန္နော ဟိ သဗ္ဗေဟိ ဂုဏကောဋ္ဌာသေဟိ သမန္နာဂတော ပုရိသော နာမ ဒုလ္လဘော၊ တေန ကာရဏေန အသ္မာကံ ဧဝရူပေသု ဌာနေသု အဓိဝါသနခန္တိယေဝ ရုစ္စတီတိ။

အမစ္စော အတ္တာနံ သန္ဓာယ ရညော ဝုတ္တဘာဝံ ဉတွာ တတော ပဋ္ဌာယ အန္တေပုရေ ပဒုဿိတုံ န ဝိသဟိ၊ သောပိဿ သေဝကော ရညော အာရောစိတဘာဝံ ဉတွာ တတော ပဋ္ဌာယ တံ ကမ္မံ ကာတုံ န ဝိသဟိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အဟမေဝ ဗာရာဏသိရာဇာ အဟောသိ”န္တိ။ သောပိ အမစ္စော ရညော သတ္ထု ကထိတဘာဝံ ဉတွာ တတော ပဋ္ဌာယ တံ ကမ္မံ ကာတုံ နာသက္ခီတိ။

ခန္တိဝဏ္ဏဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ကောသိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၆)

ကာလေ နိက္ခမနာ သာဓူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရာဇာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကောသလရာဇာ ပစ္စန္တဝူပသမနတ္ထာယ အကာလေ နိက္ခမိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

သတ္ထာ ပန အတီတံ အာဟရိတွာ အာဟ။ မဟာရာဇ အတီတေ ဗာရာဏသိရာဇာ အကာလေ နိက္ခမိတွာ ဥယျာနေ ခန္ဓာဝါရံ နိဝေသယိ[1]။ တသ္မိံ

၁-နိဝေသေသိ (သီ၊ ဣ)၊ နိဝါသေသိ (သျာ)

kāle eko ulūkasakuṇo veḷugumbaṁ pavisitvā nilīyi. Kākasenā āgantvā “nikkhantameva taṁ gaṇhissāmā”ti parivāresi. So sūriyatthaṅgamanaṁ anoloketvā akāleyeva[1] nikkhamitvā palāyituṁ ārabhi. Atha naṁ kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā paripātesuṁ. Rājā bodhisattaṁ āmantetvā “kiṁ nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṁ paripātentī”ti pucchi. Bodhisatto “akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṁ dukkhaṁ paṭilabhantiyeva, tasmā akāle attano vasanaṭṭhānā nikkhamituṁ na vaṭṭatī”ti imamatthaṁ pakāsento imaṁ gāthādvayamāha—

151. “Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo.
Akālena hi nikkhamma, ekakampi bahujjano.
Na kiñci atthaṁ joteti, dhaṅkasenāva kosiyaṁ.

152. Dhīro ca vidhividhānaññū, paresaṁ vivarānugū.
Sabbāmitte vasīkatvā, kosiyova sukhī siyā”ti.

Tattha **kāle nikkhamanā sādhū**ti mahārāja nikkhamanā nāma nikkhamanaṁ vā parakkamanaṁ vā yuttapayuttakāle sādhu. **Nākāle sādhu nikkhamo**ti akāle pana attano vasanaṭṭhānato aññattha gantuṁ nikkhamo nāma nikkhamanaṁ vā parakkamanaṁ vā na sādhu. “**Akālena hī**”ti-ādīsu catūsu padesu paṭhamena saddhiṁ tatiyaṁ, dutiyena catutthaṁ yojetvā evaṁ attho veditabbo. Attano vasanaṭṭhānato hi koci puriso akālena nikkhamitvā vā parakkamitvā vā **na kiñci atthaṁ joteti,** attano appamattakampi vuḍḍhiṁ uppādetuṁ na sakkoti, atha kho **ekakampi bahujjano** bahupi so paccatthikajano etaṁ akāle nikkhamantaṁ vā parakkamantaṁ vā ekakaṁ parivāretvā[2] mahāvināsaṁ pāpeti. Tatrāyaṁ upamā—**dhaṅkasenāva kosiyaṁ,** yathā ayaṁ dhaṅkasenā imaṁ akāle nikkhamantañca parakkamantañca kosiyaṁ tuṇḍehi vitudanti mahāvināsaṁ pāpenti, tathā tasmā tiracchānagate ādiṁ katvā kenaci akāle attano vasanaṭṭhānato na nikkhamitabbaṁ na parakkamitabbanti.

1. Kālasseva (Sī), akālasseva (Syā, I) 2. Sampaharitvā (Sī), samparivāretvā (Syā, I)

ကာလေ ဧကော ဥလူကသကုဏော ဝေဠုဂုမ္ဗံ ပဝိသိတွာ နိလီယိ။ ကာကသေနာ အာဂန္တွာ “နိက္ခန္တမေဝ တံ ဂဏှိဿာမာ”တိ ပရိဝါရေသိ။ သော သူရိယတ္ထင်္ဂမနံ အနောလောကေတွာ အကာလေယေဝ[1] နိက္ခမိတွာ ပလာယိတုံ အာရဘိ။ အထ နံ ကာကာ ပရိဝါရေတွာ တုဏ္ဍေဟိ ကောဋ္ဋေန္တာ ပရိပါတေသုံ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ အာမန္တေတွာ “ကိံ နု ခေါ ပဏ္ဍိတ ဣမေ ကာကာ ကောသိယံ ပရိပါတေန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော “အကာလေ မဟာရာဇ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ခမန္တာ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ ပဋိလဘန္တိယေဝ၊ တသ္မာ အကာလေ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ခမိတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၅၁။ “ကာလေ နိက္ခမနာ သာဓု၊ နာကာလေ သာဓု နိက္ခမော။
အကာလေန ဟိ နိက္ခမ္မ၊ ဧကကမ္ပိ ဗဟုဇ္ဇနော။
န ကိဉ္စိ အတ္ထံ ဇောတေတိ၊ ဓင်္ကသေနာဝ ကောသိယံ။

၁၅၂။ ဓီရော စ ဝိဓိဝိဓာနညူ၊ ပရေသံ ဝိဝရာနုဂူ။
သဗ္ဗာမိတ္တေ ဝသီကတွာ၊ ကောသိယောဝ သုခီ သိယာ”တိ။

တတ္ထ **ကာလေ နိက္ခမနာ သာဓူ**တိ မဟာရာဇ နိက္ခမနာ နာမ နိက္ခမနံ ဝါ ပရက္ကမနံ ဝါ ယုတ္တပယုတ္တကာလေ သာဓု။ **နာကာလေ သာဓု နိက္ခမော**တိ အကာလေ ပန အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနတော အညတ္ထ ဂန္တုံ နိက္ခမော နာမ နိက္ခမနံ ဝါ ပရက္ကမနံ ဝါ န သာဓု။ “**အကာလေန ဟီ**”တိအာဒီသု စတူသု ပဒေသု ပဌမေန သဒ္ဓိံ တတိယံ, ဒုတိယေန စတုတ္ထံ ယောဇေတွာ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနတော ဟိ ကောစိ ပုရိသော အကာလေန နိက္ခမိတွာ ဝါ ပရက္ကမိတွာ ဝါ **န ကိဉ္စိ အတ္ထံ ဇောတေတိ**၊ အတ္တနော အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဝုဍ္ဎိံ ဥပ္ပါဒေတုံ န သက္ကောတိ၊ အထ ခေါ **ဧကကမ္ပိ ဗဟုဇ္ဇနော** ဗဟုပိ သော ပစ္စတ္ထိကဇနော ဧတံ အကာလေ နိက္ခမန္တံ ဝါ ပရက္ကမန္တံ ဝါ ဧကကံ ပရိဝါရေတွာ[2] မဟာဝိနာသံ ပါပေတိ။ တတြာယံ ဥပမာ—**ဓင်္ကသေနာဝ ကောသိယံ**၊ ယထာ အယံ ဓင်္ကသေနာ ဣမံ အကာလေ နိက္ခမန္တဉ္စ ပရက္ကမန္တဉ္စ ကောသိယံ တုဏ္ဍေဟိ ဝိတုဒန္တိ မဟာဝိနာသံ ပါပေန္တိ၊ တထာ တသ္မာ တိရစ္ဆာနဂတေ အာဒိံ ကတွာ ကေနစိ အကာလေ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနတော န နိက္ခမိတဗ္ဗံ န ပရက္ကမိတဗ္ဗန္တိ။

၁-ကာလဿေဝ (သီ)၊ အကာလဿေဝ (သျာ၊ ဣ) ၂-သမ္ပဟရိတွာ (သီ)၊ သမ္ပရိဝါရေတွာ (သျာ၊ ဣ)

Dutiyagāthāya **dhīro**ti paṇḍito. **Vidhī**ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitapaveṇī. **Vidhāna**nti koṭṭhāso vā saṁvidahanaṁ vā. **Vivarānugū**ti[1] vivaraṁ anugacchanto jānanto. **Sabbāmitte**ti sabbe amitte. **Vasīkatvā**ti attano vase katvā. **Kosiyovā**ti imamhā bālakosiyā añño paṇḍitakosiyo viya. Idaṁ vuttaṁ hoti—yo ca kho paṇḍito "imasmiṁ kāle nikkhamitabbaṁ parakkamitabbaṁ, imasmiṁ na nikkhamitabbaṁ na parakkamitabban"ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitassa paveṇisaṅkhātassa vidhino koṭṭhāsasaṅkhātaṁ vidhānaṁ vā tassa vā vidhino vidhānaṁ saṁvidahanaṁ anuṭṭhānaṁ jānāti, so vidhividhānaññū paresaṁ attano paccāmittānaṁ vivaraṁ ñatvā yathā nāma paṇḍito kosiyo rattisaṅkhāte attano kāle nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānaññeva kākānaṁ sīsāni chindamāno te sabbe amitte vasīkatvā sukhī siyā, evaṁ dhīropi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasīkatvā sukhī niddukkho bhaveyyāti. Rājā bodhisattassa vacanaṁ sutvā nivatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin"ti.

Kāsiyajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Gūthapāṇajātakavaṇṇanā (227)

Sūro sūrena saṅgammāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira kāle Jetavanato tigāvutaḍḍhayojanamatte[2] eko nigamagāmo, tattha bahūni salākabhattapakkhiyabhattāni atthi. Tatreko pañhapucchako Koṇḍo[3] vasati. So salākabhattapakkhiyabhattānaṁ atthāya āgate[4] dahare ca sāmaṇere ca "ke khādanti, ke pivanti, ke bhuñjantī"ti[5] pañhaṁ pucchitvā kathetuṁ asakkonte lajjāpesi. Te tassa bhayena salākabhattapakkhiyabhattatthāya taṁ gāmaṁ na gacchanti. Athekadivasaṁ eko bhikkhu salākaggaṁ gantvā "bhante asukagāme salākabhattaṁ vā pakkhiyabhattaṁ vā atthī"ti

1. Vivarantagūti (Sī, I)
2. Gāvutaḍḍhayojanamatte (Sī, Syā, I)
3. Koṇṭho (Sī), koṇṭo (I)
4. Gate (Sī, Syā, I)
5. Keci khādante keci pivante keci bhuñjante (Ka)

ဒုတိယဂါထာယ **ဓီရော**တိ ပဏ္ဍိတော။ **ဝိဓီ**တိ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတေဟိ ဌပိတပဝေဏီ။ **ဝိဓာန**န္တိ ကောဋ္ဌာသော ဝါ သံဝိဒဟနံ ဝါ။ **ဝိဝရာနုဂူ**တိ[၁] ဝိဝရံ အနုဂစ္ဆန္တော ဇာနန္တော။ **သဗ္ဗာမိတ္တေ**တိ သဗ္ဗေ အမိတ္တေ။ **ဝသီကတွာ**တိ အတ္တနော ဝသေ ကတွာ။ **ကောသိယောဝါ**တိ ဣမမှာ ဗာလကောသိယာ အညော ပဏ္ဍိတကောသိယော ဝိယ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယော စ ခေါ ပဏ္ဍိတော “ဣမသ္မိံ ကာလေ နိက္ခမိတဗ္ဗံ ပရက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဣမသ္မိံ န နိက္ခမိတဗ္ဗံ န ပရက္ကမိတဗ္ဗ”န္တိ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတေဟိ ဌပိတဿ ပဝေဏိသင်္ခါတဿ ဝိဓိနော ကောဋ္ဌာသသင်္ခါတံ ဝိဓာနံ ဝါ တဿ ဝါ ဝိဓိနော ဝိဓာနံ သံဝိဒဟနံ အနုဋ္ဌာနံ ဇာနာတိ၊ သော ဝိဓိဝိဓာနညူ ပရေသံ အတ္တနော ပစ္စာမိတ္တာနံ ဝိဝရံ ဉတွာ ယထာ နာမ ပဏ္ဍိတော ကောသိယော ရတ္တိသင်္ခါတေ အတ္တနော ကာလေ နိက္ခမိတွာ စ ပရက္ကမိတွာ စ တတ္ထ တတ္ထ သယိတာနညေဝ ကာကာနံ သီသာနိ ဆိန္ဒမာနော တေ သဗ္ဗေ အမိတ္တေ ဝသီကတွာ သုခီ သိယာ၊ ဧဝံ ဓီရောပိ ကာလေ နိက္ခမိတွာ ပရက္ကမိတွာ အတ္တနော ပစ္စာမိတ္တေ ဝသီကတွာ သုခီ နိဒ္ဒုက္ခော ဘဝေယျာတိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ နိဝတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကောသိယဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ဂူထပါဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၇)

သူရော သူရေန သင်္ဂမ္မာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ကိရ ကာလေ ဇေတဝနတော တိဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမတ္တေ[၂] ဧကော နိဂမဂါမော၊ တတ္ထ ဗဟူနိ သလာကဘတ္တပက္ခိယဘတ္တာနိ အတ္ထိ။ တတြေကော ပဉှပုစ္ဆကော ကောဏ္ဍော[၃] ဝသတိ။ သော သလာကဘတ္တပက္ခိယဘတ္တာနံ အတ္ထာယ အာဂတေ[၄] ဒဟရေ စ သာမဏေရေ စ “ကေ ခါဒန္တိ၊ ကေ ပိဝန္တိ၊ ကေ ဘုဉ္ဇန္တီ”တိ[၅] ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ကထေတုံ အသက္ကောန္တေ လဇ္ဇာပေသိ။ တေ တဿ ဘယေန သလာကဘတ္တပက္ခိယဘတ္တတ္ထာယ တံ ဂါမံ န ဂစ္ဆန္တိ။ အထေကဒိဝသံ ဧကော ဘိက္ခု သလာကဂ္ဂံ ဂန္တွာ “ဘန္တေ အသုကဂါမေ သလာကဘတ္တံ ဝါ ပက္ခိယဘတ္တံ ဝါ အတ္ထီ”တိ

၁-ဝိဝရန္တဂူတိ(သီ၊ ဣ) ၂-ဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမတ္တေ(သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃-ကောဏ္ဌော(သီ)၊ ကောဏ္ဋော(ဣ)
၄-ဂတေ(သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၅-ကေစိ ခါဒန္တေ ကေစိ ပိဝန္တေ ကေစိ ဘုဉ္ဇန္တေ (က)

pucchitvā “atthāvuso, tattha paneko Koṇḍo pañhaṁ pucchati, taṁ kathetuṁ asakkonte akkosati paribhāsati, tassa bhayena koci gantuṁ na sakkotī”ti vutte “bhante tattha bhattāni mayhaṁ pāpetha, ahaṁ taṁ dametvā nibbisevanaṁ katvā tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakaṁ karissāmī”ti āha. Bhikkhū “sādhū”ti sampaṭicchitvā tassa tattha bhattāni pāpesuṁ.

So tattha gantvā gāmadvāre cīvaraṁ pārupi. Taṁ disvā Koṇḍo caṇḍameṇḍako viya vegena upagantvā “pañhaṁ me samaṇa kathehī”ti āha. Upāsaka gāme caritvā yāguṁ ādāya āsanasālaṁ tāva me āgantuṁ dehīti. So yāguṁ ādāya āsanasālaṁ āgatepi tasmiṁ tatheva āha. Sopi naṁ bhikkhu “yāguṁ tāva me pātuṁ dehi, āsanasālaṁ tāva sammajjituṁ dehi, salākabhattaṁ tāva me āharituṁ dehī”ti vatvā salākabhattaṁ āharitvā tameva pattaṁ gāhāpetvā “ehi, pañhaṁ te kathessāmī”ti bahigāmaṁ netvā cīvaraṁ saṁharitvā aṁse ṭhapetvā tassa hatthato pattaṁ gahetvā aṭṭhāsi. Tatrāpi naṁ so “samaṇa pañhaṁ me kathehī”ti āha. Atha naṁ “kathemi te pañhan”ti ekappahāreneva pātetvā aṭṭhīni saṁcuṇṇento viya pothetvā gūthaṁ mukhe pakkhipitvā “ito dāni paṭṭhāya imaṁ gāmaṁ āgataṁ kañci bhikkhuṁ pañhaṁ pucchitakāle janissāmī”ti santajjetvā pakkāmi. So tato paṭṭhāya bhikkhū disvāva palāyati. Aparabhāge tassa bhikkhuno sā kiriyā bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asukabhikkhu kira koṇḍassa mukhe gūthaṁ pakkhipitvā gato”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave so bhikkhu idāneva taṁ mīḷhena āsādeti[1], pubbepi āsādesiyevā”ti[2] vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Aṅgamagadhavāsino aññamaññassa raṭṭhaṁ gacchantā ekadivasaṁ dvinnaṁ raṭṭhānaṁ sīmantare ekaṁ saraṁ[3] nissāya vasitvā suraṁ pivitvā macchamaṁsaṁ khāditvā pātova yānāni yojetvā pakkamiṁsu. Tesaṁ gatakāle eko gūthakhādako pāṇako gūthagandhena āgantvā tesaṁ pītaṭṭhāne chaḍḍitaṁ suraṁ disvā pipāsāya pivitvā matto hutvā gūthapuñjaṁ abhiruhi,

1. Pakkhipitvā gato (Ka) 2. Mīḷhena pakkhipiyevāti (Ka) 3. Gharaṁ (Syā, I)

ပုစ္ဆိတွာ“အတ္ထာဝုသော၊ တတ္ထ ပနေကော ကောဏ္ဍော ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ တံ ကထေတုံ အသက္ကောန္တေ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ၊ တဿ ဘယေန ကောစိ ဂန္တုံ န သက္ကောတီ”တိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ တတ္ထ ဘတ္တာနိ မယှံ ပါပေထ၊ အဟံ တံ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ တတော ပဋ္ဌာယ တုမှေ ဒိသွာ ပလာယနကံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တဿ တတ္ထ ဘတ္တာနိ ပါပေသုံ။

သော တတ္ထ ဂန္တွာ ဂါမဒွါရေ စီဝရံ ပါရုပိ။ တံ ဒိသွာ ကောဏ္ဍော စဏ္ဍ-မေဏ္ဍကော ဝိယ ဝေဂေန ဥပဂန္တွာ “ပဉှံ မေ သမဏ ကထေဟီ”တိ အာဟ။ ဥပါသက ဂါမေ စရိတွာ ယာဂုံ အာဒါယ အာသနသာလံ တာဝ မေ အာဂန္တုံ ဒေဟီတိ။ သော ယာဂုံ အာဒါယ အာသနသာလံ အာဂတေပိ တသ္မိံ တထေဝ အာဟ။ သောပိ နံ ဘိက္ခု “ယာဂုံ တာဝ မေ ပါတုံ ဒေဟိ၊ အာသနသာလံ တာဝ သမ္မဇ္ဇိတုံ ဒေဟိ၊ သလာကဘတ္တံ တာဝ မေ အာဟရိတုံ ဒေဟီ”တိ ဝတွာ သလာကဘတ္တံ အာဟရိတွာ တမေဝ ပတ္တံ ဂါဟာပေတွာ “ဧဟိ, ပဉှံ တေ ကထေဿာမီ”တိ ဗဟိဂါမံ နေတွာ စီဝရံ သံဟရိတွာ အံသေ ဌပေတွာ တဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ တတြာပိ နံ သော “သမဏ ပဉှံ မေ ကထေဟီ”တိ အာဟ။ အထ နံ “ကထေမိ တေ ပဉှ”န္တိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ပါတေတွာ အဋ္ဌီနိ သံစုဏ္ဏေန္တော ဝိယ ပေါထေတွာ ဂူထံ မုခေ ပက္ခိပိတွာ “ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ဣမံ ဂါမံ အာဂတံ ကဉ္စိ ဘိက္ခုံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတကာလေ ဇာနိဿာမီ”တိ သန္တဇ္ဇေတွာ ပက္ကာမိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခူ ဒိသွာဝ ပလာယတိ။ အပရဘာဂေ တဿ ဘိက္ခုနော သာ ကိရိယာ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋာ ဇာတာ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကဘိက္ခု ကိရ ကောဏ္ဍဿ မုခေ ဂူထံ ပက္ခိပိတွာ ဂတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ သော ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ တံ မီဠှေန အာသာဒေတိ[1]၊ ပုဗ္ဗေပိ အာသာဒေသိယေဝါ”တိ[2] ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ အင်္ဂမဂဓဝါသိနော အညမညဿ ရဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တာ ဧကဒိဝသံ ဒွိန္နံ ရဋ္ဌာနံ သီမန္တရေ ဧကံ သရံ[3] နိဿာယ ဝသိတွာ သုရံ ပိဝိတွာ မစ္ဆမံသံ ခါဒိတွာ ပါတောဝ ယာနာနိ ယောဇေတွာ ပက္ကမိံသု။ တေသံ ဂတကာလေ ဧကော ဂူထခါဒကော ပါဏကော ဂူထဂန္ဓေန အာဂန္တွာ တေသံ ပီတဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍိတံ သုရံ ဒိသွာ ပိပါသာယ ပိဝိတွာ မတ္တော ဟုတွာ ဂူထပုဉ္ဇံ အဘိရုဟိ၊

၁-ပက္ခိပိတွာ ဂတော (က) ၂-မီဠှေန ပက္ခိပိယေဝါတိ (က) ၃-ဃရံ (သျာ၊ ဣ)

allagūthaṁ tasmiṁ āruḷhe thokaṁ onami. So "pathavī maṁ dhāretuṁ na sakkotī"ti viravi. Tasmiññeva khaṇe eko mattavaravāraṇo taṁ padesaṁ patvā gūthagandhaṁ ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So taṁ disvā "esa mama bhayena palāyatī"ti saññī hutvā "iminā me saddhiṁ saṅgāmaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti taṁ avhayanto paṭhamaṁ gāthamāha—

153. "Sūro sūrena saṅgamma, vikkantena pahārinā.
Ehi nāga nivattassu, kiṁ nu bhīto palāyasi.
Passantu aṅgamagadhā, mama tuyhañca vikkaman"ti.

Tassattho—tvaṁ sūro mayā sūrena saddhiṁ samāgantvā vīriyavikkamena[1] vikkantena pahāradānasamatthatāya pahārinā kiṁkāraṇā asaṅgāmetvāva gacchasi, nanu nāma ekasampahāropi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettakeneva maraṇabhayatajjito hutvā kiṁ nu bhīto palāyasi, ime imaṁ sīmaṁ antaraṁ katvā vasantā passantu, Aṅgamagadhā mama tuyhañca vikkamaṁ ubhinnampi amhākaṁ parakkamaṁ passantūti.

So hatthī kaṇṇaṁ datvā[2] tassa vacanaṁ sutvā nivattitvā tassa santikaṁ gantvā taṁ apasādento dutiyaṁ gāthamāha—

154. "Na taṁ pādā vadhissāmi, na dantehi na soṇḍiyā.
Mīḷhena taṁ vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā"ti.

Tassattho—na taṁ pādādīhi vadhissāmi, tuyhaṁ pana anucchavikena mīḷhena taṁ vadhissāmīti.

Evañca pana vatvā "pūtigūthapāṇako pūtināva haññatū"ti tassa matthake mahantaṁ laṇḍaṁ pātetvā udakaṁ vissajjetvā tattheva taṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā koñcanādaṁ nadanto araññameva pāvisi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā gūthapāṇako Koṇḍo ahosi, vāraṇo so bhikkhu, taṁ kāraṇaṁ paccakkhato disvā tasmiṁ vanasaṇḍe nivutthadevatā pana ahameva ahosin"ti.

Gūthapāṇajātakavaṇṇanā sattamā.

1. Vīriyasaṅkhātena (Ka)
2. Uccāretvā (Syā, Ka)

အလ္လဂူထံ တသ္မိံ အာရုဠ္ဟေ ထောကံ ဩနမိ။ သော "ပထဝီ မံ ဓာရေတုံ န သက္ကောတီ"တိ ဝိရဝိ။ တသ္မိညေ္ဉဝ ခဏေ ဧကော မတ္တဝရဝါရဏော တံ ပဒေသံ ပတွာ ဂူထဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဇိဂုစ္ဆန္တော ပဋိက္ကမိ။ သော တံ ဒိသွာ "ဧသ မမ ဘယေန ပလာယတီ"တိ သညီ ဟုတွာ "ဣမိနာ မေ သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ တံ အဝှယန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၃။ "သူရော သူရေန သင်္ဂမ္မ၊ ဝိက္ကန္တေန ပဟာရိနာ။
ဧဟိ နာဂ နိဝတ္တဿု၊ ကိံ နု ဘီတော ပလာယသိ။
ပဿန္တု အင်္ဂမဂဓာ၊ မမ တုယှဉ္စ ဝိက္ကမ"န္တိ။

တဿတ္ထော—တွံ သူရော မယာ သူရေန သဒ္ဓိံ သမာဂန္တွာ ဝီရိယဝိက္ကမေန[၁] ဝိက္ကန္တေန ပဟာရဒါနသမတ္ထတာယ ပဟာရိနာ ကိံကာရဏာ အသင်္ဂါမေတွာဝ ဂစ္ဆသိ၊ နနု နာမ ဧကသမ္ပဟာရောပိ ဒါတဗ္ဗော သိယာ၊ တသ္မာ ဧဟိ နာဂ နိဝတ္တဿု၊ ဧတ္တကေနေဝ မရဏဘယတဇ္ဇိတော ဟုတွာ ကိံ နု ဘီတော ပလာယသိ၊ ဣမေ ဣမံ သီမံ အန္တရံ ကတွာ ဝသန္တာ ပဿန္တု၊ အင်္ဂမဂဓာ မမ တုယှဉ္စ ဝိက္ကမံ ဥဘိန္နမ္ပိ အမှာကံ ပရက္ကမံ ပဿန္တူတိ။

သော ဟတ္ထီ ကဏ္ဏံ ဒတွာ[၂] တဿ ဝစနံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ အပသာဒေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၅၄။ "န တံ ပါဒါ ဝဓိဿာမိ၊ န ဒန္တေဟိ န သောဏ္ဍိယာ။
မီဠ္ဟေန တံ ဝဓိဿာမိ၊ ပူတိ ဟညတု ပူတိနာ"တိ။

တဿတ္ထော—န တံ ပါဒါဒီဟိ ဝဓိဿာမိ၊ တုယှံ ပန အနုစ္ဆဝိကေန မီဠ္ဟေန တံ ဝဓိဿာမီတိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ "ပူတိဂူထပါဏကော ပူတိနာဝ ဟညတူ"တိ တဿ မတ္ထကေ မဟန္တံ လဏ္ဍံ ပါတေတွာ ဥဒကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တတ္ထေဝ တံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ကောဉ္စနာဒံ နဒန္တော အရညမေဝ ပါဝိသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဂူထပါဏကော ကောဏ္ဍော အဟောသိ၊ ဝါရဏော သော ဘိက္ခု၊ တံ ကာရဏံ ပစ္စက္ခတော ဒိသွာ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ နိဝုတ္ထဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဂူထပါဏဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-ဝီရိယသင်္ခါတေန (က)
၂-ဥစ္စာရေတွာ (သျာ၊ က)

8. Kāmanītajātakavaṇṇanā (228)

Tayo girinti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kāmanītabrāhmaṇaṁ nāma ārabbha kathesi. Vatthu paccuppannañca atītañca Dvādasakanipāte **Kāmajātake**[1] āvi bhavissati. Tesu pana dvīsu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasiyaṁ rājā ahosi, kaniṭṭho uparājā. Tesu rājā vatthukāmakilesakāmesu atitto dhanalolo ahosi. Tadā bodhisatto Sakko devarājā hutvā jambudīpaṁ olokento tassa rañño dvīsupi kāmesu atittabhāvaṁ ñatvā “imaṁ rājānaṁ niggaṇhitvā lajjāpessāmī”ti brāhmaṇamāṇavavaṇṇena āgantvā rājānaṁ passi, raññā ca “kenatthena āgatosi māṇavā”ti vutte “ahaṁ mahārāja tīṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūtahatthi-assarathapattīni hiraññasuvaṇṇālaṅkārabharitāni, sakkā ca pana tāni appakeneva balena gaṇhituṁ, ahaṁ te tāni gahetvā dātuṁ āgato”ti āha. “Kadā gacchāma māṇavā”ti vutte sve mahārājāti. Tena hi gaccha, pātova āgaccheyyāsīti. “Sādhu mahārāja vegena balaṁ sajjehī”ti vatvā Sakko sakaṭṭhānameva gato.

Rājā punadivase bheriṁ carāpetvā balasajjaṁ kāretvā amacce pakkosāpetvā hiyyo eko brāhmaṇamāṇavo “Uttarapañcāle Indapatte Kekaketi[2] imesu tīsu nagaresu rajjaṁ gahetvā dassāmī”ti āha, taṁ māṇavaṁ ādāya tīsu nagaresu rajjaṁ gaṇhissāma, vegena naṁ pakkosathāti. Katthassa deva nivāso dāpitoti. Na me tassa nivāsagehaṁ dāpitanti. Nivāsaparibbayo[3] pana dinnoti. Sopi na dinnoti. Atha kahaṁ naṁ passissāmāti. Nagaravīthīsu olokethāti. Te olokentā adisvā “na passāma mahārājā”ti āhaṁsu. Rañño māṇavaṁ apassantassa “evaṁ mahantā nāma issariyā parihīnomhī”ti mahāsoko udapādi, hadayavatthu uṇhaṁ ahosi, vatthulohitaṁ kuppi, lohitapakkhandikā udapādi, vejjā tikicchituṁ nāsakkhiṁsu.

Tato tīhacatūhaccayena Sakko āvajjamāno tassa taṁ ābādhaṁ ñatvā “tikicchissāmi nan”ti brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā

1. Khu 5. 246 piṭṭhe.   2. Kekayeti (Sī)   3. Nivāpaparibbayo (Sī)

၈-ကာမနီတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၈)

တယော ဂိရိန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကာမနီတဗြာဟ္မဏံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ပစ္စုပ္ပန္နဉ္စ အတီတဉ္စ ဒွါဒသကနိပါတေ **ကာမဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တေသု ပန ဒွီသု ရာဇပုတ္တေသု ဇေဋ္ဌကော အာဂန္တွာ ဗာရာဏသိယံ ရာဇာ အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌော ဥပရာဇာ။ တေသု ရာဇာ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု အတိတ္တော ဓနလောလော အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ ဇမ္ဗုဒီပံ ဩလောကေန္တော တဿ ရညော ဒွီသုပိ ကာမေသု အတိတ္တဘာဝံ ဉတွာ “ဣမံ ရာဇာနံ နိဂ္ဂဏှိတွာ လဇ္ဇာပေဿာမီ”တိ ဗြာဟ္မဏမာဏဝဝဏ္ဏေန အာဂန္တွာ ရာဇာနံ ပဿိ၊ ရညာ စ “ကေနတ္ထေန အာဂတောသိ မာဏဝါ”တိ ဝုတ္တေ “အဟံ မဟာရာဇ တီဏိ နဂရာနိ ပဿာမိ ခေမာနိ သုဘိက္ခာနိ ပဟူတဟတ္ထိအဿရထပတ္တီနိ ဟိရညသုဝဏ္ဏာလင်္ကာရဘရိတာနိ၊ သက္ကာ စ ပန တာနိ အပ္ပကေနေဝ ဗလေန ဂဏှိတုံ၊ အဟံ တေ တာနိ ဂဟေတွာ ဒါတုံ အာဂတော”တိ အာဟ။ “ကဒါ ဂစ္ဆာမ မာဏဝါ”တိ ဝုတ္တေ သွေ မဟာရာဇာတိ။ တေန ဟိ ဂစ္ဆ၊ ပါတောဝ အာဂစ္ဆေယျာသီတိ။ “သာဓု မဟာရာဇ ဝေဂေန ဗလံ သဇ္ဇေဟီ”တိ ဝတွာ သက္ကော သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။

ရာဇာ ပုနဒိဝသေ ဘေရိံ စရာပေတွာ ဗလသဇ္ဇံ ကာရေတွာ အမစ္စေ ပက္ကောသာပေတွာ ဟိယျော ဧကော ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ “ဥတ္တရပဉ္စာလေ ဣန္ဒပတ္တေ ကေကကေတိ[2] ဣမေသု တီသု နဂရေသု ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဒဿာမီ”တိ အာဟ၊ တံ မာဏဝံ အာဒါယ တီသု နဂရေသု ရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမ၊ ဝေဂေန နံ ပက္ကောသထာတိ။ ကတ္ထဿ ဒေဝ နိဝါသော ဒါပိတောတိ။ န မေ တဿ နိဝါသဂေဟံ ဒါပိတန္တိ။ နိဝါသပရိဗ္ဗယော[3] ပန ဒိန္နောတိ။ သောပိ န ဒိန္နောတိ။ အထ ကဟံ နံ ပဿိဿာမာတိ။ နဂရဝီထီသု ဩလောကေထာတိ။ တေ ဩလောကေန္တာ အဒိသွာ “န ပဿာမ မဟာရာဇာ”တိ အာဟံသု။ ရညော မာဏဝံ အပဿန္တဿ “ဧဝံ မဟန္တာ နာမ ဣဿရိယာ ပရိဟီနောမှီ”တိ မဟာသောကော ဥဒပါဒိ၊ ဟဒယဝတ္ထု ဥဏှံ အဟောသိ၊ ဝတ္ထုလောဟိတံ ကုပ္ပိ၊ လောဟိတပက္ခန္ဒိကာ ဥဒပါဒိ၊ ဝေဇ္ဇာ တိကိစ္ဆိတုံ နာသက္ခိံသု။

တတော တီဟစတူဟစ္စယေန သက္ကော အာဝဇ္ဇမာနော တဿ တံ အာဗာဓံ ဉတွာ “တိကိစ္ဆိဿာမိ န”န္တိ ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏေန အာဂန္တွာ ဒွါရေ ဌတွာ

၁-ခု ၅-၂၄၆-ပိဋ္ဌေ။   ၂-ကေကယေတိ (သီ)   ၃-နိဝါပပရိဗ္ဗယော (သီ)

“vejjabrāhmaṇo tumhākaṁ tikicchanatthāya āgato”ti ārocāpesi. Rājā taṁ sutvā “mahantamahantā rājavejjā maṁ tikicchituṁ nāsakkhiṁsu, paribbayamassa dāpetvā uyyojethā”ti āha. Sakko taṁ sutvā “mayhaṁ neva nivāsaparibbayena[1] attho, vejjalābhampi na gaṇhissāmi, tikicchissāmi naṁ, puna rājā maṁ passatū”ti āha. Rājā taṁ sutvā “tena hi āgacchatū”ti āha. Sakko pavisitvā jayāpetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, rājā “tvaṁ maṁ tikicchasī”ti āha. Āma devāti. Tena hi tikicchassūti. Sādhu mahārāja byādhino me lakkhaṇaṁ kathetha, kena kāraṇena uppanno, kiṁ khāditaṁ vā pītaṁ vā nissāya, udāhu diṭṭhaṁ vā sutaṁ vāti. Tāta mayhaṁ byādhi sutaṁ nissāya uppannoti. Kiṁ te sutanti. “Tāta eko māṇavo āgantvā mayhaṁ ‘tīsu nagaresu rajjaṁ gaṇhitvā dassāmī’ti āha, ahaṁ tassa nivāsaṭṭhānaṁ vā nivāsaparibbayaṁ vā na dāpesiṁ, so mayhaṁ kujjhitvā aññassa rañño santikaṁ gato bhavissati. Atha me ‘evaṁ mahantā nāma issariyā parihīnomhī’ti cintentassa ayaṁ byādhi uppanno. Sace sakkosi tvaṁ me kāmacittaṁ nissāya uppannaṁ byādhiṁ tikicchituṁ, tikicchāhī”ti etamatthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gāthamāha—

155. “Tayo giriṁ antaraṁ kāmayāmi,
Pañcālā kuruyo kekake ca.
Tatuttariṁ brāhmaṇa kāmayāmi,
Tikiccha maṁ brāhmaṇa kāmanītan”ti.

Tattha **tayo girin**ti tayo girī, ayameva vā pāṭho. Yathā “Sudassanassa girino, dvāraṁ hetaṁ pakāsatī”ti ettha Sudassanaṁ devanagaraṁ yujjhitvā duggaṇhatāya duccalanatāya “Sudassanagirī”ti vuttaṁ, evamidhāpi tīṇi nagarāni “tayo girin”ti adhippetāni. Tasmā ayamettha attho—tīṇi ca nagarāni tesañca antaraṁ tividhampi raṭṭhaṁ kāmayāmi. “Pañcālā Kuruyo Kekake cā”ti imāni tesaṁ raṭṭhānaṁ nāmāni. Tesu **Pañcālā**ti Uttarapañcālā, tattha Kapilaṁ nāma nagaraṁ. **Kuruyo**ti Kururaṭṭhaṁ, tattha Indapattaṁ nāma nagaraṁ. **Kekake cā**ti[2] paccatte upayogavacanaṁ, tena Kekakaraṭṭhaṁ[3] dasseti. Tattha Kekakarājadhānīyeva nagaraṁ. **Tatuttarin**ti

1. Neva nivāpena na paribbayena (Sī) 2. Kekaye cāti (Sī) 3. Kekayaraṭṭhaṁ (Sī)

“ဝေဇ္ဇဗြာဟ္မဏော တုမှာကံ တိကိစ္ဆနတ္ထာယ အာဂတော”တိ အာရောစာပေသိ။ ရာဇာ တံ သုတွာ “မဟန္တမဟန္တာ ရာဇဝေဇ္ဇာ မံ တိကိစ္ဆိတုံ နာသက္ခိံသု၊ ပရိဗ္ဗယမဿ ဒါပေတွာ ဥယျောဇေထာ”တိ အာဟ။ သက္ကော တံ သုတွာ ‘‘မယှံ နေဝ နိဝါသပရိဗ္ဗယေန[၁] အတ္ထော၊ ဝေဇ္ဇလာဘမ္ပိ န ဂဏှိဿာမိ၊ တိကိစ္ဆိဿာမိ နံ၊ ပုန ရာဇာ မံ ပဿတူ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တံ သုတွာ “တေန ဟိ အာဂစ္ဆတူ”တိ အာဟ။ သက္ကော ပဝိသိတွာ ဇယာပေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ၊ ရာဇာ “တွံ မံ တိကိစ္ဆသီ”တိ အာဟ။ အာမ ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ တိကိစ္ဆဿူတိ။ သာဓု မဟာရာဇ ဗျာဓိနော မေ လက္ခဏံ ကထေထ၊ ကေန ကာရဏေန ဥပ္ပန္နော၊ ကိံ ခါဒိတံ ဝါ ပီတံ ဝါ နိဿာယ, ဥဒါဟု ဒိဋ္ဌံ ဝါ သုတံ ဝါတိ။ တာတ မယှံ ဗျာဓိ သုတံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နောတိ။ ကိံ တေ သုတန္တိ။ “တာတ ဧကော မာဏဝေါ အာဂန္တွာ မယှံ ‘တီသု နဂရေသု ရဇ္ဇံ ဂဏှိတွာ ဒဿာမီ’တိ အာဟ၊ အဟံ တဿ နိဝါသဋ္ဌာနံ ဝါ နိဝါသပရိဗ္ဗယံ ဝါ န ဒါပေသိံ၊ သော မယှံ ကုဇ္ဈိတွာ အညဿ ရညော သန္တိကံ ဂတော ဘဝိဿတိ။ အထ မေ ‘ဧဝံ မဟန္တာ နာမ ဣဿရိယာ ပရိဟီနောမှီ’တိ စိန္တေန္တဿ အယံ ဗျာဓိ ဥပ္ပန္နော။ သစေ သက္ကောသိ တွံ မေ ကာမစိတ္တံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ ဗျာဓိံ တိကိစ္ဆိတုံ၊ တိကိစ္ဆာဟီ”တိ ဧတမတ္ထံ ပကာသေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၅။ “တယော ဂိရိံ အန္တရံ ကာမယာမိ၊
ပဉ္စာလာ ကုရုယော ကေကကေ စ။
တတုတ္တရိံ ဗြာဟ္မဏ ကာမယာမိ၊
တိကိစ္ဆ မံ ဗြာဟ္မဏ ကာမနီတ”န္တိ။

တတ္ထ **တယော ဂိရိ**န္တိ တယော ဂိရီ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ယထာ ‘‘သုဒဿနဿ ဂိရိနော၊ ဒွါရံ ဟေတံ ပကာသတီ’’တိ ဧတ္ထ သုဒဿနံ ဒေဝနဂရံ ယုဇ္ဈိတွာ ဒုဂ္ဂဏှတာယ ဒုစ္စလနတာယ “သုဒဿနဂိရီ”တိ ဝုတ္တံ၊ ဧဝမိဓာပိ တီဏိ နဂရာနိ “တယော ဂိရိ”န္တိ အဓိပ္ပေတာနိ။ တသ္မာ အယမေတ္ထ အတ္ထော— တီဏိ စ နဂရာနိ တေသဉ္စ အန္တရံ တိဝိဓမ္ပိ ရဋ္ဌံ ကာမယာမိ။ “ပဉ္စာလာ ကုရုယော ကေကကေ စာ’’တိ ဣမာနိ တေသံ ရဋ္ဌာနံ နာမာနိ။ တေသု **ပဉ္စာလာ**တိ ဥတ္တရပဉ္စာလာ၊ တတ္ထ ကပိလံ နာမ နဂရံ။ **ကုရုယော**တိ ကုရုရဋ္ဌံ၊ တတ္ထ ဣန္ဒပတ္တံ နာမ နဂရံ။ **ကေကကေ စာ**တိ[၂] ပစ္စတ္တေ ဥပယောဂဝစနံ၊ တေန ကေကကရဋ္ဌံ[၃] ဒဿေတိ။ တတ္ထ ကေကကရာဇဓာနီယေဝ နဂရံ။ **တတုတ္တရိ**န္တိ

၁-နေဝ နိဝါပေန န ပရိဗ္ဗယေန (သီ) ၂-ကေကယေ စာတိ (သီ) ၃-ကေကယရဋ္ဌံ (သီ)

taṁ ahaṁ ito paṭiladdhā Bārāṇasirajjā tatuttariṁ tividhaṁ rajjaṁ kāmayāmi. **Tikiccha maṁ brāhmaṇa kāmanītan**ti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṁ hataṁ pahataṁ sace sakkosi, tikiccha maṁ brāhmaṇāti.

Atha naṁ Sakko "mahārāja tvaṁ mūlosadhādīhi atekiccho, ñāṇosadheneva tikicchitabbo"ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

156. "Kaṇhāhidaṭṭhassa karonti heke,
Amanussapaviṭṭhassa karonti paṇḍitā.
Na kāmanītassa karoti koci,
Okkantasukkassa hi kā tikicchā"ti.

Tattha **kaṇhāhidaṭṭhassa karonti heke**ti ekacce hi tikicchakā ghoravisena kāḷasappena daṭṭhassa mantehi ceva osadhehi ca tikicchaṁ karonti. **Amanussapaviṭṭhassa karonti paṇḍitā**ti apare paṇḍitā bhūtavejjā bhūtayakkhādīhi amanussehi paviṭṭhassa abhibhūtassa gahitassa balikammaparittakaraṇa-osadhaparibhāvitādīhi tikicchaṁ karonti. **Na kāmanītassa karoti kocī**ti kāmehi pana nītassa kāmavasikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño koci tikicchaṁ na karoti, karontopi kātuṁ samattho nāma natthi. Kiṁkāraṇā? **Okkantasukkassa hi kā tikicchā**ti, okkantasukkassa avakkantassa kusaladhammamariyādaṁ atikkantassa akusaladhamme patiṭṭhitassa puggalassa mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi tikicchitunti.

Itissa mahāsatto imaṁ kāraṇaṁ dassetvā uttari evamāha "mahārāja sace tvaṁ tāni tīṇi rajjāni lacchasi, api nu kho imesu catūsu nagaresu rajjaṁ karonto ekappahāreneva cattāri sāṭakayugāni paridaheyyāsi, catūsu vā suvaṇṇapātīsu bhuñjeyyāsi, catūsu vā sayanesu sayeyyāsi, mahārāja taṇhāvasikena nāma bhavituṁ na vaṭṭati, taṇhā hi nāmesā vipattimūlā. Sā vaḍḍhamānā yo taṁ vaḍḍheti, taṁ puggalaṁ aṭṭhasu mahānirayesu soḷasasu Ussadanirayesu nānappakārabhedesu ca avasesesu apāyesu khipatī"ti. Evaṁ rājānaṁ nirayādibhayena tajjetvā mahāsatto dhammaṁ desesi. Rājāpissa dhammaṁ sutvā vigatasoko hutvā tāvadeva nibyādhitaṁ pāpuṇi. Sakkopissa ovādaṁ

တံ အဟံ ဣတော ပဋိလဒ္ဓါ ဗာရာဏသိရဇ္ဇာ တတုတ္တရိံ တိဝိဓံ ရဇ္ဇံ ကာမယာမိ။ **တိကိစ္ဆ မံ ဗြာဟ္မဏ ကာမနီတ**န္တိ ဣမေဟိ ဝတ္ထုကာမေဟိ စ ကိလေသကာမေဟိ စ နီတံ ဟတံ ပဟတံ သစေ သက္ကောသိ၊ တိကိစ္ဆ မံ ဗြာဟ္မဏာတိ။

အထ နံ သက္ကော “မဟာရာဇ တွံ မူလောသဓာဒီဟိ အတေကိစ္ဆော၊ ဉာဏောသဓေနေဝ တိကိစ္ဆိတဗ္ဗော”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၅၆။ “ကဏှာဟိဒဋ္ဌဿ ကရောန္တိ ဟေကေ၊
အမနုဿပဝိဋ္ဌဿ ကရောန္တိ ပဏ္ဍိတာ။
န ကာမနီတဿ ကရောတိ ကောစိ၊
ဩက္ကန္တသုက္ကဿ ဟိ ကာ တိကိစ္ဆာ”တိ။

တတ္ထ **ကဏှာဟိဒဋ္ဌဿ ကရောန္တိ ဟေကေ**တိ ဧကစ္စေ ဟိ တိကိစ္ဆကာ ဃောရဝိသေန ကာဠသပ္ပေန ဒဋ္ဌဿ မန္တေဟိ စေဝ ဩသဓေဟိ စ တိကိစ္ဆံ ကရောန္တိ။ **အမနုဿပဝိဋ္ဌဿ ကရောန္တိ ပဏ္ဍိတာ**တိ အပရေ ပဏ္ဍိတာ ဘူတဝေဇ္ဇာ ဘူတယက္ခာဒီဟိ အမနုဿေဟိ ပဝိဋ္ဌဿ အဘိဘူတဿ ဂဟိတဿ ဗလိကမ္မပရိတ္တကရဏဩသဓပရိဘာဝိတာဒီဟိ တိကိစ္ဆံ ကရောန္တိ။ **န ကာမနီတဿ ကရောတိ ကောစီ**တိ ကာမေဟိ ပန နီတဿ ကာမဝသိကဿ ပုဂ္ဂလဿ အညတြ ပဏ္ဍိတေဟိ အညော ကောစိ တိကိစ္ဆံ န ကရောတိ၊ ကရောန္တောပိ ကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ ကိံကာရဏာ? **ဩက္ကန္တသုက္ကဿ ဟိ ကာ တိကိစ္ဆာ**တိ၊ ဩက္ကန္တသုက္ကဿ အဝက္ကန္တဿ ကုသလဓမ္မမရိယာဒံ အတိက္ကန္တဿ အကုသလဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတဿ ပုဂ္ဂလဿ မန္တောသဓာဒီဟိ ကာ နာမ တိကိစ္ဆာ၊ န သက္ကာ ဩသဓေဟိ တိကိစ္ဆိတုန္တိ။

ဣတိဿ မဟာသတ္တော ဣမံ ကာရဏံ ဒဿေတွာ ဥတ္တရိ ဧဝမာဟ “မဟာရာဇ သစေ တွံ တာနိ တီဏိ ရဇ္ဇာနိ လစ္ဆသိ၊ အပိ နု ခေါ ဣမေသု စတူသု နဂရေသု ရဇ္ဇံ ကရောန္တော ဧကပ္ပဟာရေနေဝ စတ္တာရိ သာဋကယုဂါနိ ပရိဒဟေယျာသိ၊ စတူသု ဝါ သုဝဏ္ဏပါတီသု ဘုဉ္ဇေယျာသိ၊ စတူသု ဝါ သယနေသု သယေယျာသိ၊ မဟာရာဇ တဏှာဝသိကေန နာမ ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ တဏှာ ဟိ နာမေသာ ဝိပတ္တိမူလာ။ သာ ဝဍ္ဎမာနာ ယော တံ ဝဍ္ဎေတိ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ အဋ္ဌသု မဟာနိရယေသု သောဠသသု ဥဿဒနိရယေသု နာနပ္ပကာရဘေဒေသု စ အဝသေသေသု အပါယေသု ခိပတီ”တိ။ ဧဝံ ရာဇာနံ နိရယာဒိဘယေန တဇ္ဇေတွာ မဟာသတ္တော ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ရာဇာပိဿ ဓမ္မံ သုတွာ ဝိဂတသောကော ဟုတွာ တာဝဒေဝ နိဗျာဓိတံ ပါပုဏိ။ သက္ကောပိဿ ဩဝါဒံ

datvā sīlesu patiṭṭhāpetvā devalokameva gato. Sopi tato paṭṭhāya dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Kāmanītabrāhmaṇo ahosi, Sakko pana ahameva ahosin”ti.

Kāmanītajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Palāyitajātakavaṇṇanā (229)

Gajaggameghehīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Palāyitaparibbājakaṁ[1] ārabbha kathesi. So kira vādatthāya sakalajambudīpaṁ vicaritvā kañci paṭivādiṁ alabhitvā anupubbena Sāvatthiṁ gantvā “atthi nu kho koci mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho”ti manusse pucchi. Manussā “tādisānaṁ sahassenapi saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho sabbaññū dvipadānaṁ aggo Mahāgotamo Dhammissaro parappavādamaddano, sakalepi jambudīpe uppanno parappavādo taṁ Bhagavantaṁ atikkamituṁ samattho nāma natthi. Velantaṁ patvā samudda-ūmiyo viya hi sabbavādā tassa pādamūlaṁ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontī”ti Buddhaguṇe kathesuṁ. Paribbājako “kahaṁ pana so etarahī”ti pucchitvā “Jetavane”ti sutvā”idānissa vādaṁ āropessāmī”ti mahājanaparivuto Jetavanaṁ gacchanto Jetena rājakumārena navakoṭidhanaṁ vissajjetvā kāritaṁ Jetavanadvārakoṭṭhakaṁ disvā “ayaṁ samaṇassa Gotamassa vasanapāsādo”ti pucchitvā “dvārakoṭṭhako ayan”ti sutvā “dvārakoṭṭhako tāva evarūpo, vasanagehaṁ kīdisaṁ bhavissatī”ti vatvā “Gandhakuṭi nāma appameyyā”ti vutte “evarūpena samaṇena saddhiṁ ko vādaṁ karissatī”ti tatova palāyi. Manussā unnādino hutvā Jetavanaṁ pavisitvā Satthārā “kiṁ akāle āgatatthā”ti vuttā taṁ pavattiṁ kathayiṁsu. Satthā “na kho upāsakā idāneva, pubbepesa mama pasanaṭṭhānassa dvārakoṭṭhakaṁ disvā palāyatevā”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

1. Palāsīparibbājakaṁ (Sī), Palāyiparibbājakaṁ (Syā, I)

ဒတွာ သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။ သောပိ တတော ပဋ္ဌာယ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ ကာမနီတဗြာဟ္မဏော အဟောသိ၊ သက္ကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ''န္တိ။

ကာမနီတဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ပလာယိတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂၉)

ဂဇဂ္ဂမေဃေဟီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပလာယိတပရိဗ္ဗာဇကံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ ဝါဒတ္ထာယ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဝိစရိတွာ ကဉ္စိ ပဋိဝါဒိံ အလဘိတွာ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ “အတ္ထိ နု ခေါ ကောစိ မယာ သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကာတုံ သမတ္ထော”တိ မနုဿေ ပုစ္ဆိ။ မနုဿာ “တာဒိသာနံ သဟဿေနပိ သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကာတုံ သမတ္ထော သဗ္ဗညူ ဒွိပဒါနံ အဂ္ဂေါ မဟာဂေါတမော ဓမ္မိဿရော ပရပ္ပဝါဒမဒ္ဒနော၊ သကလေပိ ဇမ္ဗုဒီပေ ဥပ္ပန္နော ပရပ္ပဝါဒေါ တံ ဘဂဝန္တံ အတိက္ကမိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ ဝေလန္တံ ပတွာ သမုဒ္ဒဥမိယော ဝိယ ဟိ သဗ္ဗဝါဒါ တဿ ပါဒမူလံ ပတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာ ဟောန္တီ”တိ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ကထေသုံ။ ပရိဗ္ဗာဇကော “ကဟံ ပန သော ဧတရဟီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ''ဇေတဝနေ''တိ သုတွာ “ဣဒါနိဿ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီ”တိ မဟာဇနပရိဝုတော ဇေတဝနံ ဂစ္ဆန္တော ဇေတေန ရာဇကုမာရေန နဝကောဋိဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကာရိတံ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကံ ဒိသွာ “အယံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝသနပါသာဒေါ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဒွါရကောဋ္ဌကော အယ”န္တိ သုတွာ ''ဒွါရကောဋ္ဌကော တာဝ ဧဝရူပေါ၊ ဝသနဂေဟံ ကီဒိသံ ဘဝိဿတီ''တိ ဝတွာ “ဂန္ဓကုဋိ နာမ အပ္ပမေယျာ''တိ ဝုတ္တေ “ဧဝရူပေန သမဏေန သဒ္ဓိံ ကော ဝါဒံ ကရိဿတီ''တိ တတောဝ ပလာယိ။ မနုဿာ ဥန္နာဒိနော ဟုတွာ ဇေတဝနံ ပဝိသိတွာ သတ္ထာရာ “ကိံ အကာလေ အာဂတတ္ထာ”တိ ဝုတ္တာ တံ ပဝတ္တိံ ကထယိံသု။ သတ္ထာ “န ခေါ ဥပါသကာ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ မမ ဝသနဋ္ဌာနဿ ဒွါရကောဋ္ဌကံ ဒိသွာ ပလာယတေဝါ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

၁-ပလာသီပရိဗ္ဗာဇကံ (သီ)၊ ပလာယိပရိဗ္ဗာဇကံ (သျာ၊ ဣ)

Atīte Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṁ bodhisatto rajjaṁ kāresi, Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto. So “Takkasilaṁ gaṇhissāmī”ti mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre ṭhatvā “iminā niyāmena hatthī pesetha, iminā asse, iminā rathe, iminā pattī, evaṁ dhāvitvā āvudhehi paharatha, evaṁ ghanavassavalāhakā viya saravassaṁ vassathā”ti senaṁ vicārento imaṁ gāthādvayamāha—

157. “Gajaggameghehi hayaggamālibhi,
Rathūmijātehi sarābhivassebhi.
Tharuggahāvaṭṭadaḷhappahāribhi,
Parivāritā Takkasilā samantato.

158. Abhidhāvatha cūpadhāvatha ca,
Vividhā vināditā vadantibhi.
Vattata’jja tumulo ghoso yathā,
Vijjulatā jaladharassa gajjato”ti.

Tattha **gajaggameghehī**ti aggagajameghehi, koñcanādaṁ gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehīti attho. **Hayaggamālibhī**ti aggahayamālīhi, varasindhavavalāhakakulehi assānīkehīti attho. **Rathūmijātehī**ti sañjāta-ūmivegehi sāgarasalilehi viya sañjātarathūmīhi, rathānīkehīti attho. **Sarābhivassebhī**ti tehiyeva rathānīkehi ghanavassamegho viya saravassaṁ vassantehi. **Tharuggahāvaṭṭadaḷhappahāribhī**ti tharuggahehi[1] āvaṭṭadaḷhappahārīhi, ito cito ca āvattitvā parivattitvā daḷhaṁ paharantehi gahitakhaggaratanatharudaṇḍehi pattiyodhehi cāti attho. **Parivāritā Takkasilā samantato**ti yathā ayaṁ Takkasilā parivāritā hoti, sīghaṁ tathā karothāti attho.

Abhidhāvatha cūpadhāvatha cāti vegena dhāvatha ceva upadhāvatha ca. **Vividhā vināditā vadantibhī**ti varavāraṇehi saddhiṁ vividhā vinaditā bhavatha, selitagajjitavāditehi nānāviravā hothāti attho. **Vattata’jja tumulo ghoso**ti vattatu ajja tumulo mahanto asanisaddasadiso ghoso. **Yathā vijjulatā jaladharassa gajjato**ti yathā

1. Dhanuggahehi (Syā, Ka)

အတီတေ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာယံ ဗောဓိသတ္တော ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော။ သော “တက္ကသိလံ ဂဏှိဿာမီ”တိ မဟန္တေန ဗလကာယေန ဂန္တွာ နဂရတော အဝိဒူရေ ဌတွာ “ဣမိနာ နိယာမေန ဟတ္ထီ ပေသေထ, ဣမိနာ အဿေ, ဣမိနာ ရထေ, ဣမိနာ ပတ္တီ၊ ဧဝံ ဓာဝိတွာ အာဝုဓေဟိ ပဟရထ၊ ဧဝံ ဃနဝဿဝလာဟကာ ဝိယ သရဝဿံ ဝဿထာ”တိ သေနံ ဝိစာရေန္တော ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၅၇။ “ဂဇဂ္ဂမေဃေဟိ ဟယဂ္ဂမာလိဘိ၊
ရထူမိဇာတေဟိ သရာဘိဝဿေဘိ။
ထရုဂ္ဂဟာဝဋ္ဋဒဠှပ္ပဟာရိဘိ၊
ပရိဝါရိတာ တက္ကသိလာ သမန္တတော။

၁၅၈။ အဘိဓာဝထ စူပဓာဝထ စ၊
ဝိဝိဓာ ဝိနာဒိတာ ဝဒန္တိဘိ။
ဝတ္တတ ဇ္ဇ တုမုလော ဃောသော ယထာ၊
ဝိဇ္ဇုလတာ ဇလဓရဿ ဂဇ္ဇတော”တိ။

တတ္ထ **ဂဇဂ္ဂမေဃေဟီ**တိ အဂ္ဂဂဇမေဃေဟိ၊ ကောဉ္စနာဒံ ဂဇ္ဇန္တေဟိ မတ္တဝရဝါရဏဝလာဟကေဟီတိ အတ္ထော။ **ဟယဂ္ဂမာလိဘီ**တိ အဂ္ဂဟယမာလီဟိ၊ ဝရသိန္ဓဝဝလာဟကကုလေဟိ အဿာနီကေဟီတိ အတ္ထော။ **ရထူမိဇာတေဟီ**တိ သဉ္ဇာတဥမိဝေဂေဟိ သာဂရသလိလေဟိ ဝိယ သဉ္ဇာတရထူမီဟိ၊ ရထာနီကေဟီတိ အတ္ထော။ **သရာဘိဝဿေဘီ**တိ တေဟိယေဝ ရထာနီကေဟိ ဃနဝဿမေဃော ဝိယ သရဝဿံ ဝဿန္တေဟိ။ **ထရုဂ္ဂဟာဝဋ္ဋဒဠှပ္ပဟာရိဘီ**တိ ထရုဂ္ဂဟေဟိ[1] အာဝဋ္ဋဒဠှပ္ပဟာရီဟိ၊ ဣတော စိတော စ အာဝတ္တိတွာ ပရိဝတ္တိတွာ ဒဠှံ ပဟရန္တေဟိ ဂဟိတခဂ္ဂရတနထရုဒဏ္ဍေဟိ ပတ္တိယောဓေဟိ စာတိ အတ္ထော။ **ပရိဝါရိတာ တက္ကသိလာ သမန္တတော**တိ ယထာ အယံ တက္ကသိလာ ပရိဝါရိတာ ဟောတိ၊ သီဃံ တထာ ကရောထာတိ အတ္ထော။

အဘိဓာဝထ စူပဓာဝထ စာတိ ဝေဂေန ဓာဝထ စေဝ ဥပဓာဝထ စ။ **ဝိဝိဓာ ဝိနာဒိတာ ဝဒန္တိဘီ**တိ ဝရဝါရဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဝိဓာ ဝိနဒိတာ ဘဝထ၊ သေလိတဂဇ္ဇိတဝါဒိတေဟိ နာနာဝိရဝါ ဟောထာတိ အတ္ထော။ **ဝတ္တတ’ဇ္ဇ တုမုလော ဃောသော**တိ ဝတ္တတု အဇ္ဇ တုမုလော မဟန္တော အသနိသဒ္ဒသဒိသော ဃောသော။ **ယထာ ဝိဇ္ဇုလတာ ဇလဓရဿ ဂဇ္ဇတော**တိ ယထာ

၁-ဓနုဂ္ဂဟေဟိ (သျာ၊ က)

gajjantassa jaladharassa mukhato niggatā vijjulatā caranti, evaṁ vicarantā nagaraṁ parivāretvā rajjaṁ gaṇhathāti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṁ vicāretvā nagaradvārasamīpaṁ gantvā dvārakoṭṭhakaṁ disvā "idaṁ rañño vasanagehan"ti pucchitvā "ayaṁ nagaradvārakoṭṭhako"ti vutte "nagaradvārakoṭṭhako tāva evarūpo, rañño nivesanaṁ kīdisaṁ bhavissatī"ti vatvā "Vejayantapāsādasadisan"ti sutvā "evaṁ yasasampannena raññā saddhiṁ yujjhituṁ na sakkhissāmā"ti dvārakoṭṭhakaṁ disvāva nivattitvā palāyitvā Bārāṇasimeva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Bārāṇasirājā Palāyitaparibbājako ahosi, Takkasilarājā pana ahameva ahosin"ti.

Palāyitajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Dutiyapalāyitajātakavaṇṇanā (230)

Dhajamaparimitanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Palāyitaparibbājakameva ārabbha kathesi. Imasmiṁ pana vatthusmiṁ so paribbājako Jetavanaṁ pāvisi. Tasmiṁ khaṇe Satthā mahājanaparivuto alaṅkatadhammāsane nisinno manosilātale sīhanādaṁ nadanto sīhapotako viya dhammaṁ deseti. Paribbājako Dasabalassa brahmasarīrapaṭibhāgaṁ rūpaṁ puṇṇacandasassirikaṁ mukhaṁ suvaṇṇapaṭṭasadisaṁ nalāṭañca disvā "ko evarūpaṁ purisuttamaṁ jinituṁ sakkhissatī"ti nivattitvā parisantaraṁ pavisitvā palāyi. Mahājano taṁ anubandhitvā nivattitvā Satthussa taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā "na so paribbājako idāneva, pubbepi mama suvaṇṇavaṇṇaṁ mukhaṁ disvā palātoyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte bodhisatto Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ kāresi, Takkasilāyaṁ eko Gandhārarājā. So "Bārāṇasiṁ gahessāmī"ti caturaṅginiyā senāya āgantvā nagaraṁ parivāretvā nagaradvāre ṭhito attano balavāhanaṁ oloketvā "ko ettakaṁ balavāhanaṁ jinituṁ sakkhissatī"ti attano senaṁ saṁvaṇṇetvā paṭhamaṁ gāthamāha—

ဂဇ္ဇန္တဿ ဇလဓရဿ မုခတော နိဂ္ဂတာ ဝိဇ္ဇုလတာ စရန္တိ၊ ဧဝံ ဝိစရန္တာ နဂရံ ပရိဝါရေတွာ ရဇ္ဇံ ဂဏှထာတိ ဝဒတိ။

ဣတိ သော ရာဇာ ဂဇ္ဇိတွာ သေနံ ဝိစာရေတွာ နဂရဒွါရသမီပံ ဂန္တွာ ဒွါရကောဋ္ဌကံ ဒိသွာ “ဣဒံ ရညော ဝသနဂေဟ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “အယံ နဂရဒွါရကောဋ္ဌကော”တိ ဝုတ္တေ “နဂရဒွါရကောဋ္ဌကော တာဝ ဧဝရူပေါ၊ ရညော နိဝေသနံ ကီဒိသံ ဘဝိဿတီ”တိ ဝတွာ “ဝေဇယန္တပါသာဒသဒိသ”န္တိ သုတွာ “ဧဝံ ယသသမ္ပန္နေန ရညာ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတုံ န သက္ခိဿာမာ”တိ ဒွါရကောဋ္ဌကံ ဒိသွာဝ နိဝတ္တိတွာ ပလာယိတွာ ဗာရာဏသိမေဝ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗာရာဏသိရာဇာ ပလာယိတပရိဗ္ဗာဇကော အဟောသိ၊ တက္ကသိလရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပလာယိတဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဒုတိယပလာယိတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၀)

ဓဇမပရိမိတန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ပလာယိတပရိဗ္ဗာဇကမေဝ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဝတ္ထုသ္မိံ သော ပရိဗ္ဗာဇကော ဇေတဝနံ ပါဝိသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ မဟာဇနပရိဝုတော အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသိန္နော မနောသိလာတလေ သီဟနာဒံ နဒန္တော သီဟပေါတကော ဝိယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ပရိဗ္ဗာဇကော ဒသဗလဿ ဗြဟ္မသရီရပဋိဘာဂံ ရူပံ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ မုခံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋသဒိသံ နလာဋဉ္စ ဒိသွာ “ကော ဧဝရူပံ ပုရိသုတ္တမံ ဇိနိတုံ သက္ခိဿတီ”တိ နိဝတ္တိတွာ ပရိသန္တရံ ပဝိသိတွာ ပလာယိ။ မဟာဇနော တံ အနုဗန္ဓိတွာ နိဝတ္တိတွာ သတ္ထုဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “န သော ပရိဗ္ဗာဇကော ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ မမ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ မုခံ ဒိသွာ ပလာတောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ တက္ကသိလာယံ ဧကော ဂန္ဓာရရာဇာ။ သော “ဗာရာဏသိံ ဂဟေဿာမီ”တိ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ အာဂန္တွာ နဂရံ ပရိဝါရေတွာ နဂရဒွါရေ ဌိတော အတ္တနော ဗလဝါဟနံ ဩလောကေတွာ “ကော ဧတ္တကံ ဗလဝါဟနံ ဇိနိတုံ သက္ခိဿတီ”တိ အတ္တနော သေနံ သံဝဏ္ဏေတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

159. “Dhajamaparimitaṁ anantapāraṁ,
Duppasahaṁ dhaṅkehi sāgaraṁva.
Girimiva anilena duppasayho,
Duppasaho ahamajja tādisenā”ti.

Tattha **dhajamaparimitan**ti idaṁ tāva me rathesu morachade[1] ṭhapetvā ussāpitadhajameva aparimitaṁ bahuṁ anekasatasaṅkhyaṁ. **Anantapāran**ti balavāhanampi me “ettakā hatthī ettakā assā ettakā rathā ettakā pattī”ti gaṇanaparicchedarahitaṁ anantapāraṁ. **Duppasahan**ti na sakkā paṭisattūhi sahituṁ abhibhavituṁ. Yathā kiṁ? **Dhaṅkehi sāgaraṁva,** yathā sāgaro bahūhi kākehi vegavikkhambhanavasena vā atikkamanavasena vā duppasaho, evaṁ duppasahaṁ. **Girimiva anilena duppasayho**ti[2] apica me ayaṁ balakāyo yathā pabbato vātena akampanīyato duppasaho, tathā aññena balakāyena duppasaho. **Duppasaho ahamajja tādisenā**ti svāhaṁ iminā balena samannāgato ajja tādisena duppasahoti aṭṭālake ṭhitaṁ bodhisattaṁ sandhāya vadati.

Athassa so puṇṇacandasassirikaṁ attano mukhaṁ dassetvā “bāla mā vippalapasi, idāni te balavāhanaṁ mattavāraṇo viya naḷavanaṁ viddhaṁsessāmī”ti santajjetvā dutiyaṁ gāthamāha—

160. “Mā bāliyaṁ vilapi na hissa tādisaṁ,
Viḍayhase na hi labhase nisedhakaṁ.
Āsajjasi gajamiva ekacārinaṁ,
Yo taṁ padā naḷamiva pothayissatī”ti.

Tattha **mā bāliyaṁ vilapī**ti mā attano bālabhāvaṁ vippalapasi. **Na hissa tādisan**ti na hi assa tādiso, ayameva vā pāṭho. Tādiso “anantapāraṁ me balavāhanan”ti evarūpaṁ takkento rajjañca gahetuṁ samattho nāma na hi assa, na hotīti attho. **Viḍayhase**ti tvaṁ bāla kevalaṁ rāgadosamohamānapariḷāhena viḍayhasiyeva. **Na hi labhase nisedhakan**ti mādisaṁ pana pasayha abhibhavitvā nisedhakaṁ na tāva labhasi,

1. Morapāde (Sī, Syā, I) 2. Duppasahoti (Sī, Syā, I)

၁၅၉။ “ဓဇမပရိမိတံ အနန္တပါရံ၊
ဒုပ္ပသဟံ ဓင်္ကေဟိ သာဂရံဝ။
ဂိရိမိဝ အနိလေန ဒုပ္ပသယှော၊
ဒုပ္ပသဟော အဟမဇ္ဇ တာဒိသေနာ”တိ။

တတ္ထ **ဓဇမပရိမိတန္တိ** ဣဒံ တာဝ မေ ရထေသု မောရဆဒေ[1] ဌပေတွာ ဥဿာပိတဓဇမေဝ အပရိမိတံ ဗဟုံ အနေကသတသင်္ချံ။ **အနန္တပါရန္တိ** ဗလဝါဟနမ္ပိ မေ “ဧတ္တကာ ဟတ္ထီ ဧတ္တကာ အဿာ ဧတ္တကာ ရထာ ဧတ္တကာ ပတ္တီ”တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒရဟိတံ အနန္တပါရံ။ **ဒုပ္ပသဟန္တိ** န သက္ကာ ပဋိသတ္တူဟိ သဟိတုံ အဘိဘဝိတုံ။ ယထာ ကိံ? **ဓင်္ကေဟိ သာဂရံဝ၊** ယထာ သာဂရော ဗဟူဟိ ကာကေဟိ ဝေဂဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ဝါ အတိက္ကမနဝသေန ဝါ ဒုပ္ပသဟော၊ ဧဝံ ဒုပ္ပသဟံ။ **ဂိရိမိဝ အနိလေန ဒုပ္ပသယှော**တိ[2] အပိစ မေ အယံ ဗလကာယော ယထာ ပဗ္ဗတော ဝါတေန အကမ္ပနီယတော ဒုပ္ပသဟော၊ တထာ အညေန ဗလကာယေန ဒုပ္ပသဟော။ **ဒုပ္ပသဟော အဟမဇ္ဇ တာဒိသေနာ**တိ သွာဟံ ဣမိနာ ဗလေန သမန္နာဂတော အဇ္ဇ တာဒိသေန ဒုပ္ပသဟောတိ အဋ္ဋာလကေ ဌိတံ ဗောဓိသတ္တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။

အထဿ သော ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ အတ္တနော မုခံ ဒဿေတွာ “ဗာလ မာ ဝိပ္ပလပသိ၊ ဣဒါနိ တေ ဗလဝါဟနံ မတ္တဝါရဏော ဝိယ နဠဝနံ ဝိဒ္ဓံသေဿာမီ”တိ သန္တဇ္ဇေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၆၀။ “မာ ဗာလိယံ ဝိလပိ န ဟိဿ တာဒိသံ၊
ဝိဍယှသေ န ဟိ လဘသေ နိသေဓကံ။
အာသဇ္ဇာသိ ဂဇမိဝ ဧကစာရိနံ၊
ယော တံ ပဒါ နဠမိဝ ပေါထယိဿတီ”တိ။

တတ္ထ **မာ ဗာလိယံ ဝိလပီ**တိ မာ အတ္တနော ဗာလဘာဝံ ဝိပ္ပလပသိ။ **န ဟိဿ တာဒိသန္တိ** န ဟိ အဿ တာဒိသော၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ တာဒိသော “အနန္တပါရံ မေ ဗလဝါဟနန္”တိ ဧဝရူပံ တက္ကေန္တော ရဇ္ဇဉ္စ ဂဟေတုံ သမတ္ထော နာမ န ဟိ အဿ၊ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ **ဝိဍယှသေ**တိ တွံ ဗာလ ကေဝလံ ရာဂဒေါသမောဟမာနပရိဠာဟေန ဝိဍယှသိယေဝ။ **န ဟိ လဘသေ နိသေဓကန္တိ** မာဒိသံ ပန ပသယှ အဘိဘဝိတွာ နိသေဓကံ န တာဝ လဘသိ၊

၁-မောရပါဒေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဒုပ္ပသဟောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

ajja taṁ āgatamaggeneva palāpessāmi. **Āsajjasīti** upagacchasi. **Gajamiva ekacārinanti** ekacārinaṁ mattavaravāraṇaṁ viya. **Yo taṁ padā naḷamiva pothayissatīti** yo taṁ yathā nāma mattavaravāraṇo pādā naḷaṁ potheti saṁcuṇṇeti, evaṁ pothayissati, taṁ tvaṁ āsajjasīti attānaṁ sandhāyāha.

Evaṁ tajjentassa panassa kathaṁ sutvā Gandhārarājā ullokento kañcanapaṭṭasadisaṁ mahānalāṭaṁ disvā attano gahaṇabhīto nivattitvā palāyanto sakanagarameva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Gandhārarājā Palāyitaparibbājako ahosi, Bārāṇasirājā pana ahameva ahosin"ti.

Dutiyapalāyitajātakavaṇṇanā dasamā.

Kāsāvavaggo aṭṭhamo.

Tassuddānaṁ

Kāsāvaṁ Cūḷanandiyaṁ, Puṭabhattañca Kumbhilaṁ.
Khantivaṇṇaṁ Kosiyañca, Gūthapāṇaṁ Kāmanītaṁ.

Palāyitadvayampi ca.

---

9. Upāhanavagga

1. Upāhanajātakavaṇṇanā (231)

Yathāpi kītāti idaṁ Satthā Jetavane[1] viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyañhi bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Devadatto ācariyaṁ paccakkhāya Tathāgatassa paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsaṁ pāpuṇī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave

1. Veḷuvane (I)

အဇ္ဇ တံ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ ပလာပေဿာမိ။ **အာသဇ္ဇသီတိ** ဥပဂစ္ဆသိ။ **ဂဇ-မိဝ ဧကစာရိနန္တိ** ဧကစာရိနံ မတ္တဝရဝါရဏံ ဝိယ။ **ယော တံ ပဒါ နဠမိဝ ပေါထယိဿတီတိ** ယော တံ ယထာ နာမ မတ္တဝရဝါရဏော ပါဒါ နဠံ ပေါထေတိ သံစုဏ္ဏေတိ၊ ဧဝံ ပေါထယိဿတိ၊ တံ တွံ အာသဇ္ဇသီတိ အတ္တာနံ သန္ဓာယာဟ။

ဧဝံ တဇ္ဇေန္တဿ ပနဿ ကထံ သုတွာ ဂန္ဓာရရာဇာ ဥလ္လောကေန္တော ကဉ္စနပဋ္ဋသဒိသံ မဟာနလာဋံ ဒိသွာ အတ္တနော ဂဟဏဘီတော နိဝတ္တိတွာ ပလာယန္တော သကနဂရမေဝ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဂန္ဓာရရာဇာ ပလာယိတပရိဗ္ဗာဇကော အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဒုတိယပလာယိတဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ကာသာဝဝဂ္ဂေါ အဋ္ဌမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ကာသာဝံ စူဠနန္ဒိယံ၊ ပုဋဘတ္တဉ္စ ကုမ္ဘိလံ။
ခန္တိဝဏ္ဏံ ကောသိယဉ္စ၊ ဂူထပါဏံ ကာမနီတံ။
ပလာယိတဒွယမ္ပိ စ။

၉-ဥပါဟနဝဂ္ဂ

၁-ဥပါဟနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၁)

ယထာပိ ကီတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ[၁] ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မသဘာယဉှိ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော အာစရိယံ ပစ္စက္ခာယ တထာဂတဿ ပဋိပက္ခော ပဋိသတ္တု ဟုတွာ မဟာ-ဝိနာသံ ပါပုဏီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ

၁-ဝေဠုဝနေ (ဣ)

Devadatto idāneva ācariyaṁ paccakkhāya mama paṭipakkho hutvā mahāvināsaṁ patto, pubbepi pattoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthisippe nipphattiṁ pāpuṇi. Atheko Kāsigāmako māṇavako āgantvā tassa santike sippaṁ uggaṇhi. Bodhisattā nāma sippaṁ vācentā ācariyamuṭṭhiṁ na karonti, attano jānananiyāmena niravasesaṁ sikkhāpenti. Tasmā so māṇavo bodhisattassa jānanasippaṁ niravasesamuggaṇhitvā bodhisattaṁ āha “ācariya ahaṁ rājānaṁ upaṭṭhahissāmī”ti. Bodhisatto “sādhu tātā”ti gantvā rañño ārocesi “mahārāja mama antevāsiko tumhe upaṭṭhātuṁ icchatī”ti. Sādhu upaṭṭhātūti. Tena hissa paribbayaṁ jānāthāti. Tumhākaṁ antevāsiko tumhehi samakaṁ na lacchati, tumhesu sataṁ labhantesu paṇṇāsaṁ lacchati, dve labhantesu ekaṁ lacchatīti. So gehaṁ gantvā taṁ pavattiṁ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko “ahaṁ ācariya tumhehi samaṁ sippaṁ jānāmi. Sace samakaññeva paribbayaṁ labhissāmi, upaṭṭhahissāmi. No ce, na upaṭṭhahissāmī”ti āha. Bodhisatto taṁ pavattiṁ rañño ārocesi. Rājā “sace so tumhehi samappakāro, tumhehi samakaññeva sippaṁ dassetuṁ sakkonto samakaṁ labhissatī”ti āha. Bodhisatto taṁ pavattiṁ tassa ārocetvā tena “sādhu dassessāmī”ti vutte rañño ārocesi. Rājā “tena hi sve sippaṁ dassethā”ti. Sādhu dassessāma, nagare bheriṁ carāpethāti. Rājā “sve kira ācariyo ca antevāsiko ca ubho hatthisippaṁ dassessanti, rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū”ti bheriṁ carāpesi.

Ācariyo “na me antevāsiko upāyakosallaṁ jānātī”ti ekaṁ hatthiṁ gahetvā ekaratteneva vilomaṁ sikkhāpesi. So taṁ “gacchā”ti vutte osakkituṁ, “osakkā”ti vutte gantuṁ, “tiṭṭhā”ti vutte nipajjituṁ, “nipajjā”ti vutte ṭhātuṁ, “gaṇhā”ti vutte ṭhapetuṁ, “ṭhapehī”ti vutte gaṇhituṁ sikkhāpetvā punadivase taṁ hatthiṁ abhiruhitvā rājaṅgaṇaṁ agamāsi. Antevāsikopi ekaṁ manāpaṁ hatthiṁ abhiruhi. Mahājano sannipati. Ubhopi samakaṁ sippaṁ dassesuṁ. Puna bodhisatto attano

ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ အာစရိယံ ပစ္စက္ခာယ မမ ပဋိပက္ခော ဟုတွာ မဟာဝိနာသံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ ပတ္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထာစရိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဟတ္ထိသိပ္ပေ နိပ္ဖတ္တိံ ပါပုဏိ။ အထေကော ကာသိဂါမကော မာဏဝကော အာဂန္တွာ တဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိ။ ဗောဓိသတ္တာ နာမ သိပ္ပံ ဝါစေန္တာ အာစရိယမုဋ္ဌိံ န ကရောန္တိ၊ အတ္တနော ဇာနနနိယာမေန နိရဝသေသံ သိက္ခာပေန္တိ။ တသ္မာ သော မာဏဝေါ ဗောဓိသတ္တဿ ဇာနနသိပ္ပံ နိရဝသေသမုဂ္ဂဏှိတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာဟ “အာစရိယ အဟံ ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော “သာဓု တာတာ”တိ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ “မဟာရာဇ မမ အန္တေဝါသိကော တုမှေ ဥပဋ္ဌာတုံ ဣစ္ဆတီ”တိ။ သာဓု ဥပဋ္ဌာတူတိ။ တေန ဟိဿ ပရိဗ္ဗယံ ဇာနာထာတိ။ တုမှာကံ အန္တေဝါသိကော တုမှေဟိ သမကံ န လစ္ဆတိ၊ တုမှေသု သတံ လဘန္တေသု ပဏ္ဏာသံ လစ္ဆတိ၊ ဒွေ လဘန္တေသု ဧကံ လစ္ဆတီတိ။ သော ဂေဟံ ဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အန္တေဝါသိကဿ အာရောစေသိ။ အန္တေဝါသိကော “အဟံ အာစရိယ တုမှေဟိ သမံ သိပ္ပံ ဇာနာမိ။ သစေ သမကညေဝ ပရိဗ္ဗယံ လဘိဿာမိ၊ ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ။ နော စေ, န ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “သစေ သော တုမှေဟိ သမပ္ပကာရော၊ တုမှေဟိ သမကညေဝ သိပ္ပံ ဒဿေတုံ သက္ကောန္တော သမကံ လဘိဿတီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ပဝတ္တိံ တဿ အာရောစေတွာ တေန “သာဓု ဒဿေဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “တေန ဟိ သွေ သိပ္ပံ ဒဿေထာ”တိ။ သာဓု ဒဿေဿာမ၊ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေထာတိ။ ရာဇာ “သွေ ကိရ အာစရိယော စ အန္တေဝါသိကော စ ဥဘော ဟတ္ထိသိပ္ပံ ဒဿေဿန္တိ၊ ရာဇင်္ဂဏေ သန္နိပတိတွာ ဒဋ္ဌုကာမာ ပဿန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေသိ။

အာစရိယော “န မေ အန္တေဝါသိကော ဥပါယကောသလ္လံ ဇာနာတီ”တိ ဧကံ ဟတ္ထိံ ဂဟေတွာ ဧကရတ္တေနေဝ ဝိလောမံ သိက္ခာပေသိ။ သော တံ “ဂစ္ဆာ”တိ ဝုတ္တေ ဩသက္ကိတုံ၊ “ဩသက္ကာ”တိ ဝုတ္တေ ဂန္တုံ၊ “တိဋ္ဌာ”တိ ဝုတ္တေ နိပဇ္ဇိတုံ၊ “နိပဇ္ဇာ”တိ ဝုတ္တေ ဌာတုံ၊ “ဂဏှာ”တိ ဝုတ္တေ ဌပေတုံ၊ “ဌပေဟီ”တိ ဝုတ္တေ ဂဏှိတုံ သိက္ခာပေတွာ ပုနဒိဝသေ တံ ဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ ရာဇင်္ဂဏံ အဂမာသိ။ အန္တေဝါသိကောပိ ဧကံ မနာပံ ဟတ္ထိံ အဘိရုဟိ။ မဟာဇနော သန္နိပတိ။ ဥဘောပိ သမကံ သိပ္ပံ ဒဿေသုံ။ ပုန ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော

hatthiṁ vilomaṁ kāresi, so “gacchā”ti vutte osakki, “osakkā”ti vutte purato dhāvi, “tiṭṭhā”ti vutte nipajji, “nipajjā”ti vutte aṭṭhāsi, “gaṇhā”ti vutte nikkhipi, “nikkhipā”ti vutte gaṇhi. Mahājano “are duṭṭha-antevāsika tvaṁ ācariyena saddhiṁ sārambhaṁ karosi, attano pamāṇaṁ na jānāsi, ‘ācariyena samakaṁ jānāmī’ti evaṁsaññī hosī”ti leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā tattheva jīvitakkhayaṁ pāpesi.

Bodhisatto hatthimhā oruyha rājānaṁ upasaṅkamitvā “mahārāja sippaṁ nāma attano sukhatthāya gaṇhanti, ekaccassa pana gahitasippaṁ dukkaṭa-upāhanā viya vināsameva āvahatī”ti vatvā idaṁ gāthādvayamāha—

161. “Yathāpi kītā purisassupāhanā,
Sukhassa atthāya dukhaṁ udabbahe.
Ghammābhitattā talasā papīḷitā,
Tasseva pāde purisassa khādare.

162. Evameva yo dukkulīno anariyo,
Tammāka vijjañca sutañca ādiya.
Tameva so tattha sutena khādati,
Anariyo vuccati pānadūpamo”ti[1].

Tattha **udabbahe**ti udabbaheyya. **Ghammābhitattā talasā**[2] **papīḷitā**ti ghammena abhitattā pādatalena ca pīḷitā. **Tassevā**ti yena tā sukhatthāya kiṇitvā pādesu paṭimukkā dukkaṭūpāhanā, tasseva. **Khādare**ti vaṇaṁ karontā pāde khādanti.

Dukkulīnoti dujjātiko akulaputto. **Anariyo**ti hirottappavajjito asappuriso. **Tammāka vijjañca sutañca ādiyā**ti ettha taṁ taṁ manatīti “tammo”ti vattabbe tammāko[3], taṁ taṁ sippaṁ āsevati parivattetīti attho, ācariyassetaṁ nāmaṁ. Tasmā tammākā, gāthābandhasukhatthaṁ panassa rassabhāvo kato. **Vijjan**ti aṭṭhārasasu

1. Dupāhanūpamoti (Syā, Ka) 2. Thalasā (Syā, Ka)
3. Taṁmākoti vattabbe tamhāko (Sī), tumhākanti vattabbe tumhāka iti vuttaṁ (I)

ဟတ္ထိံ ဝိလောမံ ကာရေသိ၊ သော “ဂစ္ဆာ”တိ ဝုတ္တေ ဩသက္ကိ၊ “ဩသက္ကာ”တိ ဝုတ္တေ ပုရတော ဓာဝိ၊ “တိဋ္ဌာ”တိ ဝုတ္တေ နိပဇ္ဇိ၊ “နိပဇ္ဇာ”တိ ဝုတ္တေ အဋ္ဌာသိ၊ “ဂဏှာ”တိ ဝုတ္တေ နိက္ခိပိ၊ “နိက္ခိပါ”တိ ဝုတ္တေ ဂဏှိ။ မဟာဇနော “အရေ ဒုဋ္ဌအန္တေဝါသိက တွံ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ သာရမ္ဘံ ကရောသိ၊ အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာသိ၊ ‘အာစရိယေန သမကံ ဇာနာမီ’တိ ဧဝံသညီ ဟောသီ”တိ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပဟရိတွာ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။

ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထိမှာ ဩရုယှ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “မဟာရာဇ သိပ္ပံ နာမ အတ္တနော သုခတ္ထာယ ဂဏှန္တိ၊ ဧကစ္စဿ ပန ဂဟိတသိပ္ပံ ဒုက္ကဋဥပါဟနာ ဝိယ ဝိနာသမေဝ အာဝဟတီ”တိ ဝတွာ ဣဒံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၆၁။ “ယထာပိ ကီတာ ပုရိသဿုပါဟနာ၊
သုခဿ အတ္ထာယ ဒုခံ ဥဒဗ္ဗဟေ။
ဃမ္မာဘိတတ္တာ တလသာ ပပီဠိတာ၊
တဿေဝ ပါဒေ ပုရိသဿ ခါဒရေ။

၁၆၂။ ဧဝမေဝ ယော ဒုက္ကုလီနော အနရိယော၊
တမ္မာက ဝိဇ္ဇဉ္စ သုတဉ္စ အာဒိယ။
တမေဝ သော တတ္ထ သုတေန ခါဒတိ၊
အနရိယော ဝုစ္စတိ ပါနဒူပမော”တိ[၁]။

တတ္ထ **ဥဒဗ္ဗဟေ**တိ ဥဒဗ္ဗဟေယျ။ **ဃမ္မာဘိတတ္တာ တလသာ**[၂] **ပပီဠိတာ**တိ ဃမ္မေန အဘိတတ္တာ ပါဒတလေန စ ပီဠိတာ။ **တဿေဝါ**တိ ယေန တာ သုခတ္ထာယ ကိဏိတွာ ပါဒေသု ပဋိမုက္ကာ ဒုက္ကဋူပါဟနာ၊ တဿေဝ။ **ခါဒရေ**တိ ဝဏံ ကရောန္တာ ပါဒေ ခါဒန္တိ။

ဒုက္ကုလီနောတိ ဒုဇ္ဇာတိကော အကုလပုတ္တော။ **အနရိယော**တိ ဟိရောတ္တပ္ပဝဇ္ဇိတော အသပ္ပုရိသော။ **တမ္မာက ဝိဇ္ဇဉ္စ သုတဉ္စ အာဒိယာ**တိ ဧတ္ထ တံ တံ မနတီတိ “တမ္မော”တိ ဝတ္တဗ္ဗေ တမ္မာကော[၃]၊ တံ တံ သိပ္ပံ အာသေဝတိ ပရိဝတ္တေတီတိ အတ္ထော၊ အာစရိယဿေတံ နာမံ။ တသ္မာ တမ္မာကာ၊ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ ပနဿ ရဿဘာဝေါ ကတော။ **ဝိဇ္ဇန္တိ** အဋ္ဌာရသသု

၁-ဒုပါဟနူပမောတိ (သျာ၊ က) ၂-ထလသာ (သျာ၊ က)
၃-တံမာကောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ တမှာကော (သီ)၊ တုမှာကန္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ တုမှာက ဣတိ ဝုတ္တံ (ဣ)

vijjāṭṭhānesu yaṁkiñci. **Sutan**ti yaṁkiñci sutapariyatti. **Ādiyā**ti ādiyitvā. **Tameva so tattha sutena khādatīti tamevā**ti attānameva. **So**ti yo dukkulīno anariyo ācariyamhā vijjañca sutañca ādiyati, so. **Tattha sutena khādatī**ti tassa santike sutena so attānameva khādatīti attho. Aṭṭhakathāyaṁ pana "teneva so tattha sutena khādatī"tipi pāṭho. Tassāpi so tena tattha sutena attānameva khādatīti ayameva attho. **Anariyo vuccati pānadūpamo**ti iti anariyo dupāhanūpamo dukkaṭūpāhanūpamo vuccati. Yathā hi dukkaṭūpāhanā purisaṁ khādanti, evamesa sutena khādanto attanāva attānaṁ khādati. Atha vā pānāya dutoti pānadu, upāhanūpatāpitassa upāhanāya khāditapādassetaṁ nāmaṁ. Tasmā yo so attānaṁ sutena khādati, so tena sutena khāditattā "anariyo"ti vuccati pānadūpamo, upāhanūpatāpitapādasadisoti vuccatīti ayamettha attho. Rājā tuṭṭho bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā antevāsiko Devadatto ahosi, ācariyo pana ahameva ahosin"ti.

Upāhanajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. **Vīṇāthūṇajātakavaṇṇanā** (232)

Ekacintitoyamatthoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kumārikaṁ ārabbha kathesi. Sā kirekā Sāvatthiyaṁ seṭṭhidhītā attano gehe Usabharājassa sakkāraṁ kayiramānaṁ disvā dhātiṁ pucchi "amma ko nāmesa evaṁ sakkāraṁ labhatī"ti. Usabharājā nāma ammāti. Puna sā ekadivasaṁ pāsāde ṭhatvā antaravīthiṁ olokentī ekaṁ khujjaṁ disvā cintesi "gunnaṁ antare jeṭṭhakassa piṭṭhiyaṁ kakudhaṁ hoti, manussajeṭṭhakassapi tena bhavitabbaṁ, ayaṁ manussesu purisūsabho bhavissati, etassa mayā pādaparicārikāya bhavituṁ vaṭṭatī"ti. Sā dāsiṁ

၁၅၉။ "ဓဇမပရိမိတံ အနန္တပါရံ၊
ဒုပ္ပသဟံ ကာကေဟိ သာဂရံဝ။
ဂိရိမိဝ အနိလေန ဒုပ္ပသယှော၊
ဒုပ္ပသဟော အဟမဇ္ဇ တာဒိသေနာ"တိ။

တတ္ထ **ဓဇမပရိမိတန္တိ** ဣဒံ တာဝ မေ ရထေသု မောရဆဒေ[၁] ဌပေတွာ ဥဿာပိတဓဇမေဝ အပရိမိတံ ဗဟုံ အနေကသတသင်္ချံ။ **အနန္တပါရန္တိ** ဗလ-ဝါဟနမ္ပိ မေ "ဧတ္တကာ ဟတ္ထီ ဧတ္တကာ အဿာ ဧတ္တကာ ရထာ ဧတ္တကာ ပတ္တီ"တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒရဟိတံ အနန္တပါရံ။ **ဒုပ္ပသဟန္တိ** န သက္ကာ ပဋိသတ္တူဟိ သဟိတုံ အဘိဘဝိတုံ။ ယထာ ကိံ? **ကာကေဟိ သာဂရံဝ၊** ယထာ သာဂရော ဗဟူဟိပိ ကာကေဟိ ဝေဂဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ဝါ အတိက္ကမနဝသေန ဝါ ဒုပ္ပသဟော၊ ဧဝံ ဒုပ္ပသဟံ။ **ဂိရိမိဝ အနိလေန ဒုပ္ပသယှော**တိ[၂] အပိစ မေ အယံ ဗလကာယော ယထာ ပဗ္ဗတော ဝါတေန အကမ္ပနီယတော ဒုပ္ပသဟော၊ တထာ အညေန ဗလကာယေန ဒုပ္ပသဟော။ **ဒုပ္ပသဟော အဟမဇ္ဇ တာဒိသေနာ**တိ သွာဟံ ဣမိနာ ဗလေန သမန္နာဂတော အဇ္ဇ တာဒိသေန ဒုပ္ပသဟောတိ အဋ္ဋာလကေ ဌိတံ ဗောဓိသတ္တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။

အထဿ သော ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ အတ္တနော မုခံ ဒဿေတွာ "ဗာလ မာ ဝိပ္ပလပသိ၊ ဣဒါနိ တေ ဗလဝါဟနံ မတ္တဝါရဏော ဝိယ နဠဝနံ ဝိဒ္ဓံသေဿာ-မီ"တိ သန္တဇ္ဇေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ —

၁၆၀။ "မာ ဗာလိယံ ဝိလပိ န ဟိဿ တာဒိသံ၊
ဝိဍယှသေ န ဟိ လဘသေ နိသေဓကံ။
အာသဇ္ဇသိ ဂဇမိဝ ဧကစာရိနံ၊
ယော တံ ပဒါ နဠမိဝ ပေါထယိဿတီ"တိ။

တတ္ထ **မာ ဗာလိယံ ဝိလပီ**တိ မာ အတ္တနော ဗာလဘာဝံ ဝိပ္ပလပသိ။ **န ဟိဿ တာဒိသန္တိ** န ဟိ အဿ တာဒိသော၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ တာဒိသော "အနန္တပါရံ မေ ဗလဝါဟန"န္တိ ဧဝရူပံ တဇ္ဇေန္တော ရဇ္ဇံ ဂဟေတုံ သမတ္ထော နာမ န ဟိ အဿ၊ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ **ဝိဍယှသေ**တိ တွံ ဗာလ ကေဝလံ ရာဂဒေါသမောဟမာနပရိဠာဟေန ဝိဍယှသိယေဝ။ **န ဟိ လဘသေ နိသေဓကန္တိ** မာဒိသံ ပန ပသယှ အဘိဘဝိတွာ နိသေဓကံ န တာဝ လဘသိ၊

၁-မောရပါဒေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-ဒုပ္ပသဟောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

pesetvā “seṭṭhidhītā tayā saddhiṁ gantukāmā, asukaṭṭhānaṁ kira gantvā tiṭṭhā”ti tassa ārocetvā sārabhaṇḍakaṁ ādāya aññātakavesena pāsādā otaritvā tena saddhiṁ palāyi. Aparabhāge taṁ kammaṁ nagare ca bhikkhusaṁghe ca pākaṭaṁ jātaṁ. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asukā kira seṭṭhidhītā khujjena saddhiṁ palātā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte Satthā “na bhikkhave idānevesā khujjaṁ kāmeti, pubbepi kāmesiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ nigamagāme seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ vasanto puttadhītāhi vaḍḍhamāno attano puttassa Bārāṇasīseṭṭhissa dhītaraṁ vāretvā divasaṁ ṭhapesi. Seṭṭhidhītā attano gehe usabhassa sakkārasammānaṁ disvā “ko nāmeso”ti dhātiṁ pucchitvā “usabho”ti sutvā antaravīthiyā gacchantaṁ ekaṁ khujjaṁ disvā “ayaṁ purisūsabho bhavissatī”ti sārabhaṇḍakaṁ gahetvā tena saddhiṁ palāyi. Bodhisattopi kho “seṭṭhidhītaraṁ gehaṁ ānessāmī”ti mahantena parivārena Bārāṇasiṁ gacchanto tameva maggaṁ paṭipajji. Te ubhopi sabbarattiṁ maggaṁ agamaṁsu. Atha khujjassa sabbarattiṁ sītābhihatassa aruṇodaye sarīre vāto kuppi, mahantā vedanā vattanti. So maggā okkamma vedanāppatto hutvā vīṇādaṇḍako viya saṁkuṭito nipajji, seṭṭhidhītāpissa pādamūle nisīdi. Bodhisatto seṭṭhidhītaraṁ khujjassa pādamūle nisinnaṁ disvā sañjānitvā upasaṅkamitvā seṭṭhidhītāya saddhiṁ sallapanto paṭhamaṁ gāthamāha—

163. “Ekacintitoyamattho, bālo apariṇāyako.
Na hi khujjena vāmena, bhoti saṅgantumarahasī”ti.

Tattha **ekacintitoyamattho**ti amma yaṁ tvaṁ atthaṁ cintetvā iminā khujjena saddhiṁ palātā, ayaṁ tayā ekikāya eva cintito bhavissati. **Bālo apariṇāyako**ti ayaṁ khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallakopi bālova, aññasmiṁ gahetvā gacchante asati gantuṁ asamatthatāya apariṇāyako. **Na hi khujjena vāmena, bhoti**

ပေသေတွာ “သေဋ္ဌိဓီတာ တယာ သဒ္ဓိံ ဂန္တုကာမာ၊ အသုကဋ္ဌာနံ ကိရ ဂန္တွာ တိဋ္ဌာ”တိ တဿ အာရောစေတွာ သာရဘဏ္ဍကံ အာဒါယ အညာတကဝေသေန ပါသာဒါ ဩတရိတွာ တေန သဒ္ဓိံ ပလာယိ။ အပရဘာဂေ တံ ကမ္မံ နဂရေ စ ဘိက္ခုသံဃေ စ ပါကဋံ ဇာတံ။ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကာ ကိရ သေဋ္ဌိဓီတာ ခုဇ္ဇေန သဒ္ဓိံ ပလာတာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသာ ခုဇ္ဇံ ကာမေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ကာမေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ နိဂမဂါမေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဃရာဝါသံ ဝသန္တော ပုတ္တဓီတာဟိ ဝဍ္ဎမာနော အတ္တနော ပုတ္တဿ ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိဿ ဓီတရံ ဝါရေတွာ ဒိဝသံ ဌပေသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ အတ္တနော ဂေဟေ ဥသဘဿ သက္ကာရသမ္မာနံ ဒိသွာ “ကော နာမေသော”တိ ဓာတိံ ပုစ္ဆိတွာ “ဥသဘော”တိ သုတွာ အန္တရဝီထိယာ ဂစ္ဆန္တံ ဧကံ ခုဇ္ဇံ ဒိသွာ “အယံ ပုရိသူသဘော ဘဝိဿတီ”တိ သာရဘဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ တေန သဒ္ဓိံ ပလာယိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ “သေဋ္ဌိဓီတရံ ဂေဟံ အာနေဿာမီ”တိ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဗာရာဏသိံ ဂစ္ဆန္တော တမေဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တေ ဥဘောပိ သဗ္ဗရတ္တိံ မဂ္ဂံ အဂမံသု။ အထ ခုဇ္ဇဿ သဗ္ဗရတ္တိံ သီတာဘိဟတဿ အရုဏောဒယေ သရီရေ ဝါတော ကုပ္ပိ၊ မဟန္တာ ဝေဒနာ ဝတ္တန္တိ။ သော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ ဝေဒနာပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဝီဏာဒဏ္ဍကော ဝိယ သံကုဋိတော နိပဇ္ဇိ၊ သေဋ္ဌိဓီတာပိဿ ပါဒမူလေ နိသီဒိ။ ဗောဓိသတ္တော သေဋ္ဌိဓီတရံ ခုဇ္ဇဿ ပါဒမူလေ နိသိန္နံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ ဥပသင်္ကမိတွာ သေဋ္ဌိဓီတာယ သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၃။ “ဧကစိန္တိတောယမတ္ထော၊ ဗာလော အပရိဏာယကော။
န ဟိ ခုဇ္ဇေန ဝါမေန၊ ဘောတိ သင်္ဂန္တုမရဟသီ”တိ။

တတ္ထ **ဧကစိန္တိတောယမတ္ထော**တိ အမ္မ ယံ တွံ အတ္ထံ စိန္တေတွာ ဣမိနာ ခုဇ္ဇေန သဒ္ဓိံ ပလာတာ၊ အယံ တယာ ဧကိကာယ ဧဝ စိန္တိတော ဘဝိဿတိ။ **ဗာလော အပရိဏာယကော**တိ အယံ ခုဇ္ဇော ဗာလော၊ ဒုပ္ပညာဘာဝေန မဟလ္လကောပိ ဗာလောဝ၊ အညသ္မိံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တေ အသတိ ဂန္တုံ အသမတ္ထတာယ အပရိဏာယကော။ **န ဟိ ခုဇ္ဇေန ဝါမေန၊ ဘောတိ**

saṅgantumarahasīti iminā hi khujjena vāmanattā vāmena bhoti tvaṁ mahākule jātā abhirūpā dassanīyā saṅgantuṁ saha gantuṁ nārahasīti.

Athassa taṁ vacanaṁ sutvā seṭṭhidhītā dutiyaṁ gāthamāha—

164. "Purisūsabhaṁ maññamānā, ahaṁ khujjamakāmayiṁ.
So'yaṁ saṁkuṭito seti, chinnatanti yathā thuṇā"ti[1].

Tassattho—ahaṁ ayya ekaṁ usabhaṁ disvā "gunnaṁ jeṭṭhakassa piṭṭhiyaṁ kakudhaṁ hoti, imassapi taṁ atthi, imināpi purisūsabhena bhavitabban"ti evamahaṁ khujjaṁ purisūsabhaṁ maññamānā akāmayiṁ. So'yaṁ yathā nāma chinnatanti sadoṇiko vīṇādaṇḍako, evaṁ saṁkuṭito setīti.

Bodhisatto tassā aññātakavesena nikkhantabhāvameva ñatvā taṁ nhāpetvā alaṅkaritvā rathaṁ āropetvā gehameva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā ayameva seṭṭhidhītā ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi pana ahameva ahosin"ti.

Vīṇāthūṇajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Vikaṇṇakajātakavaṇṇanā (233)

Kāmaṁ yahiṁ icchasi tena gacchati idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So hi dhammasabhaṁ ānīto "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito"ti Satthārā puṭṭho "saccan"ti vatvā "kasmā ukkaṇṭhitosī"ti vutte "kāmaguṇakāraṇā"ti āha. Atha naṁ satthā "kāmaguṇā nāmete bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā, sakiṁ hadaye patiṭṭhaṁ labhamānā vikaṇṇakaṁ viya viddhaṁ[2] suṁsumāraṁ maraṇameva pāpentī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte bodhisatto Bārāṇasiyaṁ dhammena rajjaṁ kārento ekadivasaṁ uyyānaṁ gantvā pokkharaṇītīraṁ sampāpuṇi. Naccagītāsu kusalā

1. Viṇāti (Syā, Ka)
2. Paviṭṭhaṁ (Sī, Syā, I)

သင်္ဂန္တုမရဟသီတိ ဣမိနာ ဟိ ခုဇ္ဇေန ဝါမနတ္တာ ဝါမေန ဘောတိ တွံ မဟာ-ကုလေ ဇာတာ အဘိရူပါ ဒဿနီယာ သင်္ဂန္တုံ သဟ ဂန္တုံ နာရဟသီတိ။

အထဿ တံ ဝစနံ သုတွာ သေဋ္ဌိဓီတာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၆၄။ "ပုရိသူသဘံ မညမာနာ၊ အဟံ ခုဇ္ဇမကာမယိံ။
သော'ယံ သံကုဋိတော သေတိ၊ ဆိန္နတန္တိ ယထာ ထုဏာ"တိ[၁]။

တဿတ္ထော—အဟံ အယျ ဧကံ ဥသဘံ ဒိသွာ "ဂုန္နံ ဇေဋ္ဌကဿ ပိဋ္ဌိယံ ကကုဓံ ဟောတိ၊ ဣမဿာပိ တံ အတ္ထိ၊ ဣမိနာပိ ပုရိသူသဘေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဧဝမဟံ ခုဇ္ဇံ ပုရိသူသဘံ မညမာနာ အကာမယိံ။ သော'ယံ ယထာ နာမ ဆိန္နတန္တိ သဒေါဏိကော ဝီဏာဒဏ္ဍကော၊ ဧဝံ သံကုဋိတော သေတီတိ။

ဗောဓိသတ္တော တဿာ အညာတကဝေသေန နိက္ခန္တဘာဝမေဝ ဉတွာ တံ နှာပေတွာ အလင်္ကရိတွာ ရထံ အာရောပေတွာ ဂေဟမေဝ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ အယမေဝ သေဋ္ဌိဓီတာ အဟောသိ၊ ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဝီဏာထူဏဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဝိကဏ္ဏကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၃)

ကာမံ ယဟိံ ဣစ္ဆသိ တေန ဂစ္ဆာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဓမ္မသဘံ အာနီတော "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော"တိ သတ္ထာရာ ပုဋ္ဌော "သစ္စ"န္တိ ဝတွာ "ကသ္မာ ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ ဝုတ္တေ "ကာမဂုဏကာရဏာ"တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ "ကာမဂုဏာ နာမေတေ ဘိက္ခု ဝိကဏ္ဏကသလ္လသဒိသာ၊ သကိံ ဟဒယေ ပတိဋ္ဌံ လဘမာနာ ဝိကဏ္ဏကံ ဝိယ ဝိဒ္ဓံ[၂] သုံသုမာရံ မရဏမေဝ ပါပေန္တီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော ဧကဒိဝသံ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ပေါက္ခရဏီတီရံ သမ္ပာပုဏိ။ နစ္စဂီတာသု ကုသလာ

၁-ဝိဏာတိ (သျာ၊ က)
၂-ပဝိဋ္ဌံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

naccagītāni payojesuṁ, pokkharaṇiyaṁ macchakacchapā gītasaddalolatāya sannipatitvā raññāva saddhiṁ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamāṇaṁ macchaghaṭaṁ disvā “kiṁ nu kho ime macchā mayā saddhiṁyeva carantī”ti amacce pucchi. Amaccā “ete deva upaṭṭhahantī”ti āhaṁsu. Rājā “ete kira maṁ upaṭṭhahantī”ti tussitvā tesaṁ niccabhattaṁ paṭṭhapesi. Devasikaṁ taṇḍulambaṇaṁ pācesi. Macchā bhattavelāya ekacce āgacchanti, ekacce nāgacchanti, bhattaṁ nassati. Rañño tamatthaṁ ārocesuṁ. Rājā “ito paṭṭhāya bhattavelāya bheriṁ paharitvā bherisaññāya macchesu sannipatitesu bhattaṁ dethā”ti āha. Tato paṭṭhāya bhattakammiko bheriṁ paharāpetvā sannipatitānaṁ macchānaṁ bhattaṁ deti. Tepi bherisaññāya sannipatitvā bhuñjanti.

Tesu evaṁ sannipatitvā bhuñjantesu eko suṁsumāro āgantvā macche khādi. Bhattakammiko rañño ārocesi. Rājā taṁ sutvā “suṁsumāraṁ macchānaṁ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhitvā gaṇhā”ti āha. So “sādhū”ti gantvā nāvāya ṭhatvā macche khādituṁ āgataṁ suṁsumāraṁ vikaṇṇakena pahari, taṁ tassa antopiṭṭhiṁ pāvisi. So vedanāppatto[1] hutvā taṁ gahetvāva palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṁ ñatvā taṁ ālapanto paṭhamaṁ gāthamāha—

165. “Kāmaṁ yahiṁ icchasi tena gaccha,
Viddhosi mammamhi vikaṇṇakena.
Hatosi bhattena suvāditena,
Lolo ca macche anubandhamāno”ti.

Tattha **kāman**ti ekaṁsena. **Yahiṁ icchasi tena gacchā**ti yasmiṁ icchasi, tasmiṁ gaccha. **Mammamhī**ti mammaṭṭhāne. **Vikaṇṇakenā**ti vikaṇṇakasallena. **Hatosi bhattena suvāditena, lolo ca macche anubandhamāno**ti tvaṁ bherivāditasaññāya bhatte dīyamāne lolo hutvā khādanatthāya macche anubandhamāno tena savāditena[2] bhattena hato, gataṭṭhānepi te jīvitaṁ natthīti attho. So attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā jīvitakkhayaṁ patto.

1. Vedanāmatto (Sī, I)
2. Suvāditena (Ka)

နစ္စဂီတာနိ ပယောဇေသုံ၊ ပေါက္ခရဏိယံ မစ္ဆကစ္ဆပါ ဂီတသဒ္ဒလောလတာယ သန္နိပတိတွာ ရညာဝ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တိ။ ရာဇာ တာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏံ မစ္ဆဃဋံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဣမေ မစ္ဆာ မယာ သဒ္ဓိံယေဝ စရန္တီ”တိ အမစ္စေ ပုစ္ဆိ။ အမစ္စာ “ဧတေ ဒေဝ ဥပဋ္ဌဟန္တီ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ “ဧတေ ကိရ မံ ဥပဋ္ဌဟန္တီ”တိ တုဿိတွာ တေသံ နိစ္စဘတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဒေဝသိကံ တဏ္ဍုလမ္ဗဏံ ပါစေသိ။ မစ္ဆာ ဘတ္တဝေလာယ ဧကစ္စေ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စေ နာဂစ္ဆန္တိ၊ ဘတ္တံ နဿတိ။ ရညော တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဘတ္တဝေလာယ ဘေရိံ ပဟရိတွာ ဘေရိသညာယ မစ္ဆေသု သန္နိပတိတေသု ဘတ္တံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဘတ္တကမ္မိကော ဘေရိံ ပဟရာပေတွာ သန္နိပတိတာနံ မစ္ဆာနံ ဘတ္တံ ဒေတိ။ တေပိ ဘေရိသညာယ သန္နိပတိတွာ ဘုဉ္ဇန္တိ။

တေသု ဧဝံ သန္နိပတိတွာ ဘုဉ္ဇန္တေသု ဧကော သုံသုမာရော အာဂန္တွာ မစ္ဆေ ခါဒိ။ ဘတ္တကမ္မိကော ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ တံ သုတွာ “သုံသုမာရံ မစ္ဆာနံ ခါဒနကာလေ ဝိကဏ္ဏကေန ဝိဇ္ဈိတွာ ဂဏှာ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ ဂန္တွာ နာဝါယ ဌတွာ မစ္ဆေ ခါဒိတုံ အာဂတံ သုံသုမာရံ ဝိကဏ္ဏကေန ပဟရိ၊ တံ တဿ အန္တောပိဋ္ဌိံ ပါဝိသိ။ သော ဝေဒနာပ္ပတ္တော[1] ဟုတွာ တံ ဂဟေတွာဝ ပလာယိ။ ဘတ္တကမ္မိကော တဿ ဝိဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ တံ အာလပန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၅။ “ကာမံ ယဟိံ ဣစ္ဆသိ တေန ဂစ္ဆ၊
ဝိဒ္ဓေါသိ မမ္မမှိ ဝိကဏ္ဏကေန။
ဟတောသိ ဘတ္တေန သုဝါဒိတေန၊
လောလော စ မစ္ဆေ အနုဗန္ဓမာနော”တိ။

တတ္ထ **ကာမန္တိ** ဧကံသေန။ **ယဟိံ ဣစ္ဆသိ တေန ဂစ္ဆာ**တိ ယသ္မိံ ဣစ္ဆသိ၊ တသ္မိံ ဂစ္ဆ။ **မမ္မမှီ**တိ မမ္မဋ္ဌာနေ။ **ဝိကဏ္ဏကေနာ**တိ ဝိကဏ္ဏကသလ္လေန။ **ဟတောသိ ဘတ္တေန သုဝါဒိတေန၊ လောလော စ မစ္ဆေ အနုဗန္ဓမာနော**တိ တွံ ဘေရိဝါဒိတသညာယ ဘတ္တေ ဒီယမာနေ လောလော ဟုတွာ ခါဒနတ္ထာယ မစ္ဆေ အနုဗန္ဓမာနော တေန သဝါဒိတေန[2] ဘတ္တေန ဟတော၊ ဂတဋ္ဌာနေပိ တေ ဇီဝိတံ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ သော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော။

၁-ဝေဒနာမတ္တော (သီ၊ ဣ)
၂-သုဝါဒိတေန (က)

Satthā imaṁ kāraṇaṁ dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gāthamāha—

166. “Evampi lokāmisaṁ opatanto,
Vihaññatī cittavasānuvattī.
So haññatī ñātisakhāna majjhe,
Macchānugo soriva suṁsumāro”ti.

Tattha **lokāmisan**ti pañca kāmaguṇā. Te hi loko iṭṭhato kantato manāpato gaṇhāti, tasmā “lokāmisan”ti vuccati. **Opatanto**ti taṁ lokāmisaṁ anupatanto kilesavasena cittavasānuvattī puggalo vihaññati kilamati, **so haññatī**ti so evarūpo puggalo ñātīnañca sakhānañca majjhe so vikaṇṇakena viddho macchānugo suṁsumāro viya pañca kāmaguṇe manāpāti gahetvā haññati kilamati mahāvināsaṁ pāpuṇātiyevāti.

Evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā suṁsumāro Devadatto, macchā Buddhaparisā, Bārāṇasirājā pana ahameva ahosinti.

Vikaṇṇakajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Asitābhūjātakavaṇṇanā (234)

Tvameva dāni’makarāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kumārikaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kirekasmiṁ dvinnaṁ aggasāvakānaṁ upaṭṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā, sā vayappattā samānajātikaṁ kulaṁ agamāsi. Sāmiko taṁ kismiñci amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa taṁ attani anādarataṁ agaṇetvā dve aggasāvake nimantetvā dānaṁ datvā dhammaṁ suṇantī sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggaphalasukhena vītināmayamānā “sāmikopi maṁ na icchati, gharāvāsena me kammaṁ natthi, pabbajissāmī”ti

သတ္ထာ ဣမံ ကာရဏံ ဒဿေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၆၆။ “ဧဝမ္ပိ လောကာမိသံ ဩပတန္တော၊
ဝိဟညတိ စိတ္တဝသာနုဝတ္တီ။
သော ဟညတိ ဉာတိသခါန မဇ္ဈေ၊
မစ္ဆာနုဂေါ သောရိဝ သုံသုမာရော”တိ။

တတ္ထ **လောကာမိသန္တိ** ပဉ္စ ကာမဂုဏာ။ တေ ဟိ လောကော ဣဋ္ဌတော ကန္တတော မနာပတော ဂဏှာတိ၊ တသ္မာ “လောကာမိသ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ **ဩပတန္တော**တိ တံ လောကာမိသံ အနုပတန္တော ကိလေသဝသေန စိတ္တဝသာနုဝတ္တီ ပုဂ္ဂလော ဝိဟညတိ ကိလမတိ၊ **သော ဟညတီ**တိ သော ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ဉာတီနဉ္စ သခါနဉ္စ မဇ္ဈေ သော ဝိကဏ္ဏကေန ဝိဒ္ဓေါ မစ္ဆာနုဂေါ သုံသုမာရော ဝိယ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ မနာပါတိ ဂဟေတွာ ဟညတိ ကိလမတိ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏာတိယေဝါတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ သုံသုမာရော ဒေဝဒတ္တော၊ မစ္ဆာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ဗာရာဏသိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဝိကဏ္ဏကဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-အသိတာဘူဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၄)

တွမေဝ ဒါနိ’မကရာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ကုမာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကသ္မိံ ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ ဥပဋ္ဌာကကုလေ ဧကာ ကုမာရိကာ အဘိရူပါ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ၊ သာ ဝယပ္ပတ္တာ သမာနဇာတိကံ ကုလံ အဂမာသိ။ သာမိကော တံ ကိသ္မိဉ္စိ အမညမာနော အညတ္ထ စိတ္တဝသေန စရတိ။ သာ တဿ တံ အတ္တနိ အနာဒရတံ အဂဏေတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ နိမန္တေတွာ ဒါနံ ဒတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တီ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သာ တတော ပဋ္ဌာယ မဂ္ဂဖလသုခေန ဝီတိနာမယမာနာ “သာမိကောပိ မံ န ဣစ္ဆတိ၊ ဃရာဝါသေန မေ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ

cintetvā mātāpitūnaṁ ācikkhitvā pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Tassā sā kiriyā bhikkhūsu pākaṭā jātā. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā sāmikassa anicchabhāvaṁ ñatvā aggasāvakānaṁ dhammaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattaṁ pattā, evaṁ atthagavesikā āvuso sā kumārikā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idānevesā kuladhītā atthagavesikā, pubbepi atthagavesikāyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese vāsaṁ kappesi. Tadā Bārāṇasirājā attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattiṁ disvā uppannāsaṅko puttaṁ raṭṭhā pabbājesi. So Asitābhuṁ nāma attano deviṁ ādāya Himavantaṁ pavisitvā macchamaṁsaphalāphalāni khādanto paṇṇasālāya nivāsaṁ kappesi. So ekaṁ Kinnariṁ disvā paṭibaddhacitto “imaṁ pajāpatiṁ karissāmī”ti Asitābhuṁ agaṇetvā tassā anupadaṁ agamāsi. Sā taṁ Kinnariṁ anubandhamānaṁ disvā “ayaṁ maṁ agaṇetvā Kinnariṁ anubandhati, kiṁ me iminā”ti virattacittā hutvā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā vanditvā attano kasiṇaparikammaṁ kathāpetvā kasiṇaṁ olokentī abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā bodhisattaṁ vanditvā āgantvā attano paṇṇasālāya dvāre aṭṭhāsi. Brahmadattopi Kinnariṁ anubandhanto vicaritvā tassā gatamaggampi adisvā chinnāso hutvā paṇṇasālābhimukhova āgato. Asitābhū taṁ āgacchantaṁ disvā vehāsaṁ abbhuggantvā maṇivaṇṇe gaganatale ṭhitā “ayyaputta taṁ nissāya mayā idaṁ jhānasukhaṁ laddhan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

167. “Tvameva dāni’makara, yaṁ kāmo byagamā tayi.
Soyaṁ appaṭisandhiko, kharachinnaṁva renukan”ti[1].

1. Rerukanti (Sī, I)

စိန္တေတွာ မာတာပိတူနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တဿာ သာ ကိရိယာ ဘိက္ခူသု ပါကဋာ ဇာတာ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ ‘‘အာဝုသော အသုကကုလဿ ဓီတာ အတ္ထဂဝေသိကာ သာမိကဿ အနိစ္စဘာဝံ ဉတွာ အဂ္ဂသာဝကာနံ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ပုန မာတာပိတရော အာပုစ္ဆိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ ဧဝံ အတ္ထဂဝေသိကာ အာဝုသော သာ ကုမာရိကာ’’တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသာ ကုလဓီတာ အတ္ထဂဝေသိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ အတ္ထဂဝေသိကာယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဒါ ဗာရာဏသိရာဇာ အတ္တနော ပုတ္တဿ ဗြဟ္မဒတ္တကုမာရဿ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နာသင်္ကော ပုတ္တံ ရဋ္ဌာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော အသိတာဘုံ နာမ အတ္တနော ဒေဝိံ အာဒါယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ မစ္ဆမံသဖလာဖလာနိ ခါဒန္တော ပဏ္ဏသာလာယ နိဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကံ ကိန္နရိံ ဒိသွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော “ဣမံ ပဇာပတိံ ကရိဿာမီ”တိ အသိတာဘုံ အဂဏေတွာ တဿာ အနုပဒံ အဂမာသိ။ သာ တံ ကိန္နရိံ အနုဗန္ဓမာနံ ဒိသွာ “အယံ မံ အဂဏေတွာ ကိန္နရိံ အနုဗန္ဓတိ၊ ကိံ မေ ဣမိနာ’’တိ ဝိရတ္တစိတ္တာ ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ကသိဏပရိကမ္မံ ကထာပေတွာ ကသိဏံ ဩလောကေန္တီ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ အာဂန္တွာ အတ္တနော ပဏ္ဏသာလာယ ဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ဗြဟ္မဒတ္တောပိ ကိန္နရိံ အနုဗန္ဓန္တော ဝိစရိတွာ တဿာ ဂတမဂ္ဂမ္ပိ အဒိသွာ ဆိန္နာသော ဟုတွာ ပဏ္ဏသာလာဘိမုခေါဝ အာဂတော။ အသိတာဘူ တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ မဏိဝဏ္ဏေ ဂဂနတလေ ဌိတာ “အယျပုတ္တ တံ နိဿာယ မယာ ဣဒံ ဈာနသုခံ လဒ္ဓ’’န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၇။ “တွမေဝ ဒါနိ’မကရ၊ ယံ ကာမော ဗျဂမာ တယိ။
သောယံ အပ္ပဋိသန္ဓိကော၊ ခရဆိန္နံဝ ရေနုက”န္တိ[၁]။

၁-ရေရုကန္တိ (သီ၊ ဣ)

Tattha **tvameva dāni'makarā**ti ayyaputta maṁ pahāya Kinnariṁ anubandhanto tvaññeva idāni idaṁ akara. **Yaṁ kāmo byagamā tayī**ti yaṁ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena pahīno, yassa pahīnattā ahaṁ imaṁ visesaṁ pattāti dīpeti. **Soyaṁ appaṭisandhiko**ti so pana kāmo idāni appaṭisandhiko jāto, na sakkā paṭisandhituṁ. **Kharachinnaṁva renukan**ti kharo vuccati kakaco, renukaṁ vuccati hatthidanto. Yathā kakacena chinno hatthidanto appaṭisandhiko hoti, na puna purimanayena allīyati, evaṁ puna mayhaṁ tayā saddhiṁ cittassa ghaṭanaṁ nāma natthīti vatvā tassa passantasseva uppatitvā aññattha agamāsi.

So tassā gatakāle paridevamāno dutiyaṁ gāthamāha—

168. "Atricchaṁ[1] atilobhena, atilobhamadena ca.
Evaṁ hāyati atthamhā, ahaṁva asitābhuyā"ti.

Tattha **atricchaṁ atilobhenā**ti atricchā vuccati atra atra icchāsaṅkhātā apariyantataṇhā, atilobho vuccati atikkamitvā pavattalobho. **Atilobhamadena cā**ti purisamadaṁ uppādanato atilobhamado nāma jāyati[2]. Idaṁ vuttaṁ hoti—atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena ca yathā ahaṁ asitābhuyā rājadhītāya parihīno, evaṁ atthā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araññe ekakova vasitvā pitu accayena gantvā rajjaṁ gaṇhi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājaputto ca rājadhītā ca ime dve janā ahesuṁ, tāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Asitābhūjātakavaṇṇanā catutthā.

1. Atricchā (Sī, I) 2. Jāto (Ka)

တတ္ထ **တွမေဝ ဒါနိ'မကရာ**တိ အယျပုတ္တ မံ ပဟာယ ကိန္နရိံ အနုဗန္ဓန္တော တွညေဝ ဣဒါနိ ဣဒံ အကရ။ **ယံ ကာမော ဗျဂမာ တယီ**တိ ယံ မမ တယိ ကာမော ဝိဂတော ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနေန ပဟီနော၊ ယဿ ပဟီနတ္တာ အဟံ ဣမံ ဝိသေသံ ပတ္တာတိ ဒီပေတိ။ **သောယံ အပ္ပဋိသန္ဓိကော**တိ သော ပန ကာမော ဣဒါနိ အပ္ပဋိသန္ဓိကော ဇာတော၊ န သက္ကာ ပဋိသန္ဓိတုံ။ **ခရဆိန္နံဝ ရေနုကန္တိ** ခရော ဝုစ္စတိ ကကစော၊ ရေနုကံ ဝုစ္စတိ ဟတ္ထိဒန္တော။ ယထာ ကကစေန ဆိန္နော ဟတ္ထိဒန္တော အပ္ပဋိသန္ဓိကော ဟောတိ၊ န ပုန ပုရိမနယေန အလ္လီယတိ၊ ဧဝံ ပုန မယှံ တယာ သဒ္ဓိံ စိတ္တဿ ဃဋနံ နာမ နတ္ထီတိ ဝတွာ တဿ ပဿန္တဿေဝ ဥပ္ပတိတွာ အညတ္ထ အဂမာသိ။

သော တဿာ ဂတကာလေ ပရိဒေဝမာနော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၆၈။ “အတြိစ္ဆံ[1] အတိလောဘေန၊ အတိလောဘမဒေန စ။
ဧဝံ ဟာယတိ အတ္ထမှာ၊ အဟံဝ အသိတာဘုယာ”တိ။

တတ္ထ **အတြိစ္ဆံ အတိလောဘေနာ**တိ အတြိစ္ဆာ ဝုစ္စတိ အတြ အတြ ဣစ္ဆာသင်္ခါတာ အပရိယန္တတဏှာ၊ အတိလောဘော ဝုစ္စတိ အတိက္ကမိတွာ ပဝတ္တလောဘော။ **အတိလောဘမဒေန စာ**တိ ပုရိသမဒံ ဥပ္ပါဒနတော အတိလောဘမဒေါ နာမ ဇာယတိ[2]။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အတြိစ္ဆာဝသေန အတြိစ္ဆမာနော ပုဂ္ဂလော အတိလောဘေန စ အတိလောဘမဒေန စ ယထာ အဟံ အသိတာဘုယာ ရာဇဓီတာယ ပရိဟီနော၊ ဧဝံ အတ္ထာ ဟာယတီတိ။

ဣတိ သော ဣမာယ ဂါထာယ ပရိဒေဝိတွာ အရညေ ဧကကောဝ ဝသိတွာ ပိတု အစ္စယေန ဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ဂဏှိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇပုတ္တော စ ရာဇဓီတာ စ ဣမေ ဒွေ ဇနာ အဟေသုံ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အသိတာဘူဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-အတြိစ္ဆာ (သီ၊ ဣ) ၂-ဇာတော (က)

5. Vacchanakhajātakavaṇṇanā (235)

Sukhā gharā vacchanakhāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Rojamallaṁ ārabbha kathesi. So kirāyasmato Ānandassa gihisahāyo. So ekadivasaṁ āgamanatthāya therassa sāsanaṁ pāhesi, thero Satthāraṁ āpucchitvā agamāsi. So theraṁ nānaggarasabhojanaṁ bhojetvā ekamantaṁ nisinno therena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā theraṁ gihibhogehi pañcahi kāmaguṇehi nimantento “bhante Ānanda mama gehe pahūtaṁ saviññāṇaka-aviññāṇakaratanaṁ, idaṁ majjhe bhinditvā tuyhaṁ dammi, ehi ubho agāraṁ ajjhāvasāmā”ti. Thero tassa kāmaguṇesu ādīnavaṁ kathetvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ gantvā “diṭṭho te Ānanda Rojo”ti Satthārā pucchito “āma bhante”ti vatvā “kimassa kathesī”ti vutte “bhante maṁ Rojo gharāvāsena nimantesi, athassāhaṁ gharāvāse ceva kāmaguṇesu ca ādīnavaṁ kathesin”ti. Satthā “na kho Ānanda Rojo mallo idāneva pabbajite gharāvāsena nimantesi, pubbepi nimantesiyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto aññatarasmiṁ nigamagāme brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase Bārāṇasiṁ pāvisi. Athassa Bārāṇasiseṭṭhi ācāravihāre[1] pasīditvā gehaṁ netvā bhojetvā uyyāne vasanatthāya paṭiññaṁ gahetvā taṁ paṭijagganto uyyāne vasāpesi. Te aññamaññaṁ uppannasinehā ahesuṁ.

Athekadivasaṁ Bārāṇasiseṭṭhi bodhisatte pemavissāsavasena evaṁ cintesi “pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṁ Vacchanakhaparibbājakaṁ uppabbājetvā sabbaṁ vibhavaṁ majjhe bhinditvā tassa datvā dvepi samaggavāsaṁ vasissāmā”ti. So ekadivasaṁ bhattakiccapariyosāne tena saddhiṁ madhurapaṭisanthāraṁ katvā “bhante Vacchanakha pabbajjā nāma dukkhā, sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjantā vasāmā”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

1. Cāravihāre (I)

၅-ဝစ္ဆနခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၅)

သုခါ ဃရာ ဝစ္ဆနခါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ရောဇမလ္လံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ဂိဟိသဟာယော။ သော ဧကဒိဝသံ အာဂမနတ္ထာယ ထေရဿ သာသနံ ပါဟေသိ၊ ထေရော သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိတွာ အဂမာသိ။ သော ထေရံ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ဘောဇေတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ထေရေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ထေရံ ဂိဟိဘောဂေဟိ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ နိမန္တေန္တော “ဘန္တေ အာနန္ဒ မမ ဂေဟေ ပဟူတံ သဝိညာဏကအဝိညာဏကရတနံ၊ ဣဒံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ တုယှံ ဒမ္မိ၊ ဧဟိ ဥဘော အဂါရံ အဇ္ဈာဝသာမာ’’တိ။ ထေရော တဿ ကာမဂုဏေသု အာဒီနဝံ ကထေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “ဒိဋ္ဌော တေ အာနန္ဒ ရောဇော’’တိ သတ္ထာရာ ပုစ္ဆိတော “အာမ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ “ကိမဿ ကထေသီ”တိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ မံ ရောဇော ဃရာဝါသေန နိမန္တေသိ၊ အထာဿာဟံ ဃရာဝါသေ စေဝ ကာမဂုဏေသု စ အာဒီနဝံ ကထေသိ”န္တိ။ သတ္ထာ “န ခေါ အာနန္ဒ ရောဇော မလ္လော ဣဒါနေဝ ပဗ္ဗဇိတေ ဃရာဝါသေန နိမန္တေသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ နိမန္တေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အညတရသ္မိံ နိဂမဂါမေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ စိရံ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဗာရာဏသိံ ပတွာ ရာဇုယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ဗာရာဏသိံ ပါဝိသိ။ အထဿ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ အာစာရဝိဟာရေ[၁] ပသီဒိတွာ ဂေဟံ နေတွာ ဘောဇေတွာ ဥယျာနေ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဟေတွာ တံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော ဥယျာနေ ဝသာပေသိ။ တေ အညမညံ ဥပ္ပန္နသိနေဟာ အဟေသုံ။

အထေကဒိဝသံ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ဗောဓိသတ္တေ ပေမဝိဿာသဝသေန ဧဝံ စိန္တေသိ ‘‘ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ ဒုက္ခာ၊ မမ သဟာယံ ဝစ္ဆနခပရိဗ္ဗာဇကံ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတွာ သဗ္ဗံ ဝိဘဝံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ တဿ ဒတွာ ဒွေပိ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိဿာမာ”တိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ တေန သဒ္ဓိံ မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ‘‘ဘန္တေ ဝစ္ဆနခ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ ဒုက္ခာ၊ သုခေါ ဃရာဝါသော၊ ဧဟိ ဥဘော သမဂ္ဂါ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ ဝသာမာ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁-စာရဝိဟာရေ (ဣ)

169. “Sukhā gharā vacchanakha, sahiraññā sabhojanā.
Yattha bhutvā pivitvā ca, sayeyyātha anussuko”ti.

Tattha **sahiraññā**ti sattaratanasampannā. **Sabhojanā**ti bahukhādanīyabhojanīyā. **Yattha bhutvā pivitvā cā**ti yesu sahiraññabhojanesu gharesu nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pivitvā. **Sayeyyātha anussuko**ti yesu alaṅkatasirisayanapiṭṭhe anussuko hutvā sayeyyāsi, te gharā nāma ativiya sukhāti.

Athassa taṁ sutvā bodhisatto “mahāseṭṭhi tvaṁ aññāṇatāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṁ, pabbajjāya ca aguṇaṁ kathesi, gharāvāsassa te aguṇaṁ kathessāmi, suṇāhi dānī”ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

170. “Gharā nā’nīhamānassa, gharā nā’bhaṇato musā.
Gharā nādinnadaṇḍassa, paresaṁ anikubbato.
Evaṁ chiddaṁ durabhisambhavaṁ[1], ko gharaṁ paṭipajjatī”ti.

Tattha **gharā nā’nīhamānassā**ti niccakālaṁ kasigorakkhādikaraṇena anīhamānassa avāyamantassa gharā nāma natthi, gharāvāso na patiṭṭhātīti attho. **Gharā nā’bhaṇato musā**ti khettavatthuhiraññasuvaṇṇādīnaṁ atthāya amusābhaṇatopi gharā nāma natthi. **Gharā nādinnadaṇḍassa, paresaṁ anikubbato**ti **nādinnadaṇḍassā**ti aggahitadaṇḍassa, nikkhittadaṇḍassa paresaṁ anikubbato gharā nāma natthi. Yo pana ādinnadaṇḍo hutvā paresaṁ dāsakammakarādīnaṁ tasmiṁ tasmiṁ aparādhe aparādhānurūpaṁ vadhabandhanachedanatāḷanādivasena karoti, tasseva gharāvāso saṇṭhahatīti attho. **Evaṁ chiddaṁ durabhisambhavaṁ, ko gharaṁ paṭipajjatī**ti taṁ dāni evaṁ etesaṁ īhanādīnaṁ akaraṇe sati tāya tāya parihāniyā chiddaṁ karaṇepi sati niccameva kātabbato durabhisambhavaṁ durārādhanīyaṁ, niccaṁ karontassapi vā durabhisambhavameva duppūraṁ gharāvāsaṁ “ahaṁ nipparitasso hutvā ajjhāvasissāmī”ti ko paṭipajjatīti.

Evaṁ mahāsatto gharāvāsassa dosaṁ kathetvā uyyānameva agamāsi.

1. Durabhibhavaṁ (Sī, I)

၁၆၉။ “သုခါ ဃရာ ဝစ္ဆနခ၊ သဟိရညာ သဘောဇနာ။
ယတ္ထ ဘုတွာ ပိဝိတွာ စ၊ သယေယျာထ အနုဿုကော”တိ။

တတ္ထ **သဟိရညာ**တိ သတ္တရတနသမ္ပန္နာ။ **သဘောဇနာ**တိ ဗဟုခါဒနီယဘောဇနီယာ။ **ယတ္ထ ဘုတွာ ပိဝိတွာ စာ**တိ ယေသု သဟိရညဘောဇနေသု ဃရေသု နာနဂ္ဂရသာနိ ဘောဇနာနိ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ နာနာပါနာနိ စ ပိဝိတွာ။ **သယေယျာထ အနုဿုကော**တိ ယေသု အလင်္ကတသိရိသယနပိဋ္ဌေ အနုဿုကော ဟုတွာ သယေယျာသိ၊ တေ ဃရာ နာမ အတိဝိယ သုခါတိ။

အထဿ တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော “မဟာသေဋ္ဌိ တွံ အညာဏတာယ ကာမဂိဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဃရာဝါသဿ ဂုဏံ, ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စ အဂုဏံ ကထေသိ၊ ဃရာဝါသဿ တေ အဂုဏံ ကထေဿာမိ၊ သုဏာဟိ ဒါနီ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၇၀။ “ဃရာ နာ’နီဟမာနဿ၊ ဃရာ နာ’ဘဏတော မုသာ။
ဃရာ နာဒိန္နဒဏ္ဍဿ၊ ပရေသံ အနိကုဗ္ဗတော။
ဧဝံ ဆိဒ္ဒံ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ[1]၊ ကော ဃရံ ပဋိပဇ္ဇတီ”တိ။

တတ္ထ **ဃရာ နာ’နီဟမာနဿာ**တိ နိစ္စကာလံ ကသိဂေါရက္ခာဒိကရဏေန အနီဟမာနဿ အဝါယမန္တဿ ဃရာ နာမ နတ္ထိ၊ ဃရာဝါသော န ပတိဋ္ဌာတီတိ အတ္ထော။ **ဃရာ နာ’ဘဏတော မုသာ**တိ ခေတ္တဝတ္ထုဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီနံ အတ္ထာယ အမုသာဘဏတောပိ ဃရာ နာမ နတ္ထိ။ **ဃရာ နာဒိန္နဒဏ္ဍဿ၊ ပရေသံ အနိကုဗ္ဗတော**တိ **နာဒိန္နဒဏ္ဍဿာ**တိ အဂ္ဂဟိတဒဏ္ဍဿ၊ နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍဿ ပရေသံ အနိကုဗ္ဗတော ဃရာ နာမ နတ္ထိ။ ယော ပန အာဒိန္နဒဏ္ဍော ဟုတွာ ပရေသံ ဒါသကမ္မကရာဒီနံ တသ္မိံ တသ္မိံ အပရာဓေ အပရာဓာနုရူပံ ဝဓဗန္ဓနဆေဒနတာဠနာဒိဝသေန ကရောတိ၊ တဿေဝ ဃရာဝါသော သဏ္ဌဟတီတိ အတ္ထော။ **ဧဝံ ဆိဒ္ဒံ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ၊ ကော ဃရံ ပဋိပဇ္ဇတီ**တိ တံ ဒါနိ ဧဝံ ဧတေသံ ဤဟနာဒီနံ အကရဏေ သတိ တာယ တာယ ပရိဟာနိယာ ဆိဒ္ဒံ ကရဏေပိ သတိ နိစ္စမေဝ ကာတဗ္ဗတော ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ဒုရာရာဓနီယံ, နိစ္စံ ကရောန္တဿပိ ဝါ ဒုရဘိသမ္ဘဝမေဝ ဒုပ္ပူရံ ဃရာဝါသံ “အဟံ နိပ္ပရိတဿော ဟုတွာ အဇ္ဈာဝသိဿာမီ”တိ ကော ပဋိပဇ္ဇတီတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော ဃရာဝါသဿ ဒေါသံ ကထေတွာ ဥယျာနမေဝ အဂမာသိ။

၁-ဒုရဘိဘဝံ (သီ၊ ဣ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Bārāṇasiseṭṭhi Rojo mallo ahosi, Vacchanakhaparibbājako pana ahameva ahosin”ti.

Vacchanakhajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Bakajātakavaṇṇanā (236)

Bhaddako vata’yaṁ pakkhīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi Satthā ānetvā dassitaṁ disvā “na bhikkhave idāneva, pubbepesa kuhakoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese ekasmiṁ sare maccho hutvā mahāparivāro vasi. Atheko bako “macche khādissāmī”ti sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṁ pātetvā pakkhe pasāretvā mandamando macche olokento aṭṭhāsi tesaṁ pamādaṁ āgamayamāno. Tasmiṁ khaṇe bodhisatto macchagaṇaparivuto gocaraṁ gaṇhanto taṁ ṭhānaṁ pāpuṇi. Macchagaṇo taṁ bakaṁ passitvā paṭhamaṁ gāthamāha—

171. “Bhaddako vata’yaṁ pakkhī, dijo kumudasannibho.
Vūpasantehi pakkhehi, mandamandova jhāyatī”ti.

Tattha **mandamandova jhāyatī**ti abalabalo viya hutvā kiñci ajānanto viya ekakova jhāyatīti.

Atha naṁ bodhisatto oloketvā dutiyaṁ gāthamāha—

172. “Nāssa sīlaṁ vijānātha, anaññāya pasaṁsatha.
Amhe dijo na pāleti, tena pakkhī na phandatī”ti.

Tattha **anaññāyā**ti ajānitvā. **Amhe dijo na pāletī**ti esa dijo amhe na rakkhati na gopāyati, “kataraṁ nu kho etesu kabaḷaṁ karissāmī”ti upadhāreti. **Tena pakkhī na phandatī**ti tenāyaṁ sakuṇo na

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ရောဇော မလ္လော အဟောသိ၊ ဝစ္ဆနခပရိဗ္ဗာဇကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝစ္ဆနခဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဗကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၆)

ဘဒ္ဒကော ဝတ’ယံ ပက္ခီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဟကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ သတ္ထာ အာနေတွာ ဒဿိတံ ဒိသွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ကုဟကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ ဧကသ္မိံ သရေ မစ္ဆော ဟုတွာ မဟာပရိဝါရော ဝသိ။ အထေကော ဗကော “မစ္ဆေ ခါဒိဿာမီ”တိ သရဿ အာသန္နဋ္ဌာနေ သီသံ ပါတေတွာ ပက္ခေ ပသာရေတွာ မန္ဒမန္ဒော မစ္ဆေ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ တေသံ ပမာဒံ အာဂမယမာနော။ တသ္မိံ ခဏေ ဗောဓိသတ္တော မစ္ဆဂဏပရိဝုတော ဂေါစရံ ဂဏှန္တော တံ ဌာနံ ပါပုဏိ။ မစ္ဆဂဏော တံ ဗကံ ပဿိတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၁။ “ဘဒ္ဒကော ဝတ’ယံ ပက္ခီ၊ ဒိဇော ကုမုဒသန္နိဘော။
ဝူပသန္တေဟိ ပက္ခေဟိ၊ မန္ဒမန္ဒောဝ ဈာယတီ”တိ။

တတ္ထ **မန္ဒမန္ဒောဝ ဈာယတီ**တိ အဗလဗလော ဝိယ ဟုတွာ ကိဉ္စိ အဇာနန္တော ဝိယ ဧကကောဝ ဈာယတီတိ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ဩလောကေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၇၂။ “နာဿ သီလံ ဝိဇာနာထ၊ အနညာယ ပသံသထ။
အမှေ ဒိဇော န ပါလေတိ၊ တေန ပက္ခီ န ဖန္ဒတီ”တိ။

တတ္ထ **အနညာယာ**တိ အဇာနိတွာ။ **အမှေ ဒိဇော န ပါလေတီ**တိ ဧသ ဒိဇော အမှေ န ရက္ခတိ န ဂေါပါယတိ၊ “ကတရံ နု ခေါ ဧတေသု ကဗဠံ ကရိဿာမီ”တိ ဥပဓာရေတိ။ **တေန ပက္ခီ န ဖန္ဒတီ**တိ တေနာယံ သကုဏော န

phandati na calatīti. Evaṁ vutte macchagaṇo udakaṁ khobhetvā bakaṁ palāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā bako kuhako bhikkhu ahosi, maccharājā pana ahameva ahosin”ti.

Bakajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Sāketajātakavaṇṇanā (237)

Ko nu kho Bhagavā hetūti idaṁ Satthā Sāketaṁ upanissāya viharanto Sāketaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Vatthu panettha atītampi paccuppannampi heṭṭhā Ekakanipāte[1] kathitameva. Tathāgatassa pana vihāraṁ gatakāle bhikkhū “sineho nāmesa bhante kathaṁ patiṭṭhātī”ti pucchantā paṭhamaṁ gāthamāhaṁsu—

173. “Ko nu kho Bhagavā hetu, ekacce idha puggale.
Atīva hadayaṁ nibbāti, cittañcāpi pasīdatī”ti.

Tassattho—ko nu kho hetu, yena idhekacce puggale diṭṭhamatteyeva hadayaṁ ativiya nibbāti, suvāsitassa sītassa udakassa ghaṭasahassena parisittaṁ viya sītalaṁ hoti, ekacce na nibbāti. Ekacce diṭṭhamatteyeva cittaṁ pasīdati, mudu hoti, pemavasena allīyati, ekacce na allīyatīti.

Atha nesaṁ Satthā pemakāraṇaṁ dassento dutiyaṁ gāthamāha—

174. “Pubbeva sannivāsena, paccuppannahitena vā.
Evaṁ taṁ jāyate pemaṁ, uppalaṁva yathodake”ti.

Tassattho—bhikkhave pemaṁ nāmetaṁ dvīhi kāraṇehi jāyati, purimabhave mātā vā pitā vā putto vā dhītā vā bhātā vā bhaginī vā pati vā bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena

1. Jātaka-Ṭṭha 1. 326 piṭṭhe.

ဖန္ဒတိ န စလတီတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ မစ္ဆဂဏော ဥဒကံ ခေါဘေတွာ ဗကံ ပလာပေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗကော ကုဟကော ဘိက္ခု အဟောသိ၊ မစ္ဆရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဗကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-သာကေတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၇)

ကော နု ခေါ ဘဂဝါ ဟေတူတိ ဣဒံ သတ္ထာ သာကေတံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တော သာကေတံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ပနေတ္ထ အတီတမ္ပိ ပစ္စုပ္ပန္နမ္ပိ ဟေဋ္ဌာ ဧကကနိပါတေ[၁] ကထိတမေဝ။ တထာဂတဿ ပန ဝိဟာရံ ဂတကာလေ ဘိက္ခူ “သိနေဟော နာမေသ ဘန္တေ ကထံ ပတိဋ္ဌာတီ”တိ ပုစ္ဆန္တာ ပဌမံ ဂါထမာဟံသု—

၁၇၃။ “ကော နု ခေါ ဘဂဝါ ဟေတု၊ ဧကစ္စေ ဣဓ ပုဂ္ဂလေ။
အတီဝ ဟဒယံ နိဗ္ဗာတိ၊ စိတ္တဉ္စာပိ ပသီဒတီ”တိ။

တဿတ္ထော—ကော နု ခေါ ဟေတု၊ ယေန ဣဓေကစ္စေ ပုဂ္ဂလေ ဒိဋ္ဌမတ္တေယေဝ ဟဒယံ အတိဝိယ နိဗ္ဗာတိ၊ သုဝါသိတဿ သီတဿ ဥဒကဿ ဃဋသဟဿေန ပရိသိတ္တံ ဝိယ သီတလံ ဟောတိ၊ ဧကစ္စေ န နိဗ္ဗာတိ။ ဧကစ္စေ ဒိဋ္ဌမတ္တေယေဝ စိတ္တံ ပသီဒတိ၊ မုဒု ဟောတိ၊ ပေမဝသေန အလ္လီယတိ၊ ဧကစ္စေ န အလ္လီယတီတိ။

အထ နေသံ သတ္ထာ ပေမကာရဏံ ဒဿေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၇၄။ “ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန၊ ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန ဝါ။
ဧဝံ တံ ဇာယတေ ပေမံ၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ”တိ။

တဿတ္ထော—ဘိက္ခဝေ ပေမံ နာမေတံ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ ဇာယတိ၊ ပုရိမဘဝေ မာတာ ဝါ ပိတာ ဝါ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ ဘာတာ ဝါ ဘဂိနီ ဝါ ပတိ ဝါ ဘရိယာ ဝါ သဟာယော ဝါ မိတ္တော ဝါ ဟုတွာ ယော ယေန

၁-ဇာတက-ဋ္ဌ ၁-၃၂၆-ပိဋ္ဌေ။

saddhiṁ ekaṭṭhāne vutthapubbo, tassa iminā **pubbeva sannivāsena** bhavantarepi anubandhanto so sineho na vijahati. Imasmiṁ attabhāve katena **paccuppannahitena vā evaṁ taṁ jāyate pemaṁ,** imehi dvīhi kāraṇehi pemaṁ nāma jāyati. Yathā kiṁ? **Uppalaṁva yathodake**ti. Vā-kārassa rassattaṁ kataṁ. Samuccayatthe cesa vutto, tasmā uppalañca sesaṁ jalajapupphañca yathā udake jāyamānaṁ dve kāraṇāni nissāya jāyati udakañceva kalalañca, tathā etehi dvīhi kāraṇehi pemaṁ jāyatīti evamettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime dve janā ahesuṁ, putto pana ahameva ahosin"ti.

Sāketajātakavaṇṇanā sattamā.

8. Ekapadajātakavaṇṇanā (238)

Iṅgha ekapadaṁ tātāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuṭumbikaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthivāsī kiresa kuṭumbiko, athassa ekadivasaṁ aṅke nisinno putto atthassa dvāraṁ nāma pañhaṁ pucchi. So "Buddhavisayo esa pañho, na taṁ añño kathetuṁ sakkhissatī"ti puttaṁ gahetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā "bhante ayaṁ me dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāraṁ nāma pañhaṁ pucchi, ahaṁ taṁ ajānanto idhāgato, kathetha bhante imaṁ pañhan"ti. Satthā "na kho upāsaka ayaṁ dārako idāneva atthagavesako, pubbepi atthagavesakova hutvā imaṁ pañhaṁ paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitāpissa kathesuṁ, bhavasaṅkhepagatattā pana na sallakkhesī"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ labhi. Athassa putto daharo kumāro ūrumhi nisīditvā "tāta mayhaṁ ekapadaṁ anekatthanissitaṁ ekaṁ kāraṇaṁ kathethā"ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ ဝုတ္ထပုဗ္ဗော၊ တဿ ဣမိနာ **ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန** ဘဝန္တရေပိ အနုဗန္ဓန္တော သော သိနေဟော န ဝိဇဟတိ။ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ကတေန **ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန ဝါ ဧဝံ တံ ဇာယတေ ပေမံ၊** ဣမေဟိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ ပေမံ နာမ ဇာယတိ။ ယထာ ကိံ? **ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ**တိ။ ဝါ-ကာရဿ ရဿတ္တံ ကတံ။ သမုစ္စယတ္ထေ စေသ ဝုတ္တော၊ တသ္မာ ဥပ္ပလဉ္စ သေသံ ဇလဇပုပ္ဖဉ္စ ယထာ ဥဒကေ ဇာယမာနံ ဒွေ ကာရဏာနိ နိဿာယ ဇာယတိ ဥဒကဉ္စေဝ ကလလဉ္စ၊ တထာ ဧတေဟိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ ပေမံ ဇာယတီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ ဣမေ ဒွေ ဇနာ အဟေသုံ၊ ပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သာကေတဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ဧကပဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၈)

ဣင်္ဃ ဧကပဒံ တာတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဋုမ္ဗိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိဝါသီ ကိရေသ ကုဋုမ္ဗိကော၊ အထဿ ဧကဒိဝသံ အင်္ကေ နိသိန္နော ပုတ္တော အတ္ထဿ ဒွါရံ နာမ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ သော "ဗုဒ္ဓဝိသယော ဧသ ပဉှော၊ န တံ အညော ကထေတုံ သက္ခိဿတီ"တိ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ အယံ မေ ဒါရကော ဦရုမှိ နိသိန္နော အတ္ထဿ ဒွါရံ နာမ ပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ အဟံ တံ အဇာနန္တော ဣဓာဂတော၊ ကထေထ ဘန္တေ ဣမံ ပဉှ"န္တိ။ သတ္ထာ "န ခေါ ဥပါသက အယံ ဒါရကော ဣဒါနေဝ အတ္ထဂဝေသကော၊ ပုဗ္ဗေပိ အတ္ထဂဝေသကောဝ ဟုတွာ ဣမံ ပဉှံ ပဏ္ဍိတေ ပုစ္ဆိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိဿ ကထေသုံ၊ ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ ပန န သလ္လက္ခေသီ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပိတု အစ္စယေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ လဘိ။ အထဿ ပုတ္တော ဒဟရော ကုမာရော ဦရုမှိ နိသီဒိတွာ "တာတ မယှံ ဧကပဒံ အနေကတ္ထနိဿိတံ ဧကံ ကာရဏံ ကထေထာ"တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

175. “Iṅgha ekapadaṁ tāta, anekatthapadassitaṁ.
Kiñci saṅgāhikaṁ brūsi, yena’tthe sādhayemase”ti.

Tattha **iṅghā**ti yācanatthe codanatthe vā nipāto. **Ekapadan**ti ekaṁ kāraṇapadaṁ, ekaṁ kāraṇūpasañhitaṁ vā byañjanapadaṁ. **Anekatthapadassitan**ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitaṁ. **Kiñci saṅgāhikaṁ brūsī**ti kiñci ekapadaṁ[1] bahūnaṁ padānaṁ saṅgāhikaṁ brūhi, ayameva vā pāṭho. **Yena’tthe sādhayemase**ti yena ekena padena anekatthanissitena mayaṁ attano vuḍḍhiṁ sādheyyāma, taṁ me kathehīti pucchi.

Athassa pitā kathento dutiyaṁ gāthamāha—

176. “Dakkheyye’kapadaṁ tāta, anekatthapadassitaṁ.
Tañca sīlena saññuttaṁ, khantiyā upapāditaṁ.
Alaṁ mitte sukhāpetuṁ, amittānaṁ dukhāya cā”ti.

Tattha **dakkheyye’kapadan**ti dakkheyyaṁ ekapadaṁ. Dakkheyyaṁ nāma lābhuppādakassa chekassa kusalassa ñāṇasampayuttaṁ vīriyaṁ. **Anekatthapadassitan**ti evaṁ vuttappakāraṁ vīriyaṁ anekehi atthapadehi nissitaṁ. Katarahīti? Sīlādīhi. Teneva **“tañca sīlena saññuttan”**ti-ādimāha. Tassattho—tañca panetaṁ vīriyaṁ ācārasīlasampayuttaṁ adhivāsanakhantiyā upetaṁ mitte sukhāpetuṁ amittānañca dukkhāya alaṁ samatthaṁ. Ko hi nāma lābhuppādakañāṇasampayuttakusalavīriyasamannāgato ācārakhantisampanno mitte sukhāpetuṁ, amitte vā dukkhāpetuṁ na sakkotīti.

Evaṁ bodhisatto puttassa pañhaṁ kathesi. Sopi pitu kathitanayeneva attano atthaṁ sādhetvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭhitā. Tadā putto ayameva putto ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosinti.

Ekapadajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

1. Ekaṁ (Sī, I)

၁၇၅။ “ဣင်္ဃ ဧကပဒံ တာတ၊ အနေကတ္ထပဒဿိတံ။
ကိဉ္စိ သင်္ဂါဟိကံ ဗြူသိ၊ ယေန’တ္ထေ သာဓယေမသေ”တိ။

တတ္ထ **ဣင်္ဃာ**တိ ယာစနတ္ထေ စောဒနတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ **ဧကပဒန္တိ** ဧကံ ကာရဏပဒံ၊ ဧကံ ကာရဏူပသဉှိတံ ဝါ ဗျဉ္ဇနပဒံ။ **အနေကတ္ထပဒဿိတန္တိ** အနေကာနိ အတ္ထပဒါနိ ကာရဏပဒါနိ နိဿိတံ။ **ကိဉ္စိ သင်္ဂါဟိကံ ဗြူသီ**တိ ကိဉ္စိ ဧကပဒံ[၁] ဗဟူနံ ပဒါနံ သင်္ဂါဟိကံ ဗြူဟိ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **ယေန’တ္ထေ သာဓယေမသေ**တိ ယေန ဧကေန ပဒေန အနေကတ္ထနိဿိတေန မယံ အတ္တနော ဝုဍ္ဎိံ သာဓေယျာမ၊ တံ မေ ကထေဟီတိ ပုစ္ဆိ။

အထဿ ပိတာ ကထေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၇၆။ “ဒက္ခေယျေ’ကပဒံ တာတ၊ အနေကတ္ထပဒဿိတံ။
တဉ္စ သီလေန သညုတ္တံ၊ ခန္တိယာ ဥပပါဒိတံ။
အလံ မိတ္တေ သုခါပေတုံ၊ အမိတ္တာနံ ဒုခါယ စာ”တိ။

တတ္ထ **ဒက္ခေယျေ’ကပဒန္တိ** ဒက္ခေယျံ ဧကပဒံ။ ဒက္ခေယျံ နာမ လာဘုပ္ပါဒကဿ ဆေကဿ ကုသလဿ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ ဝီရိယံ။ **အနေကတ္ထပဒဿိတန္တိ** ဧဝံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဝီရိယံ အနေကေဟိ အတ္ထပဒေဟိ နိဿိတံ။ ကတရေဟီတိ? သီလာဒီဟိ။ တေနေဝ **“တဉ္စ သီလေန သညုတ္တ”န္တိ**အာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော— တဉ္စ ပနေတံ ဝီရိယံ အာစာရသီလသမ္ပယုတ္တံ အဓိဝါသနခန္တိယာ ဥပေတံ မိတ္တေ သုခါပေတုံ အမိတ္တာနဉ္စ ဒုက္ခာယ အလံ သမတ္ထံ။ ကော ဟိ နာမ လာဘုပ္ပါဒကဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလဝီရိယသမန္နာဂတော အာစာရခန္တိသမ္ပန္နော မိတ္တေ သုခါပေတုံ, အမိတ္တေ ဝါ ဒုက္ခါပေတုံ န သက္ကောတီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ပုတ္တဿ ပဉှံ ကထေသိ။ သောပိ ပိတု ကထိတနယေနေဝ အတ္တနော အတ္ထံ သာဓေတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ပိတာပုတ္တာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ။ တဒါ ပုတ္တော အယမေဝ ပုတ္တော အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဧကပဒဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၁-ဧကံ (သီ၊ ဣ)

9. Haritamaṇḍūkajātakavaṇṇanā (239)

Āsīvisampi maṁ santanti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Ajātasattuṁ ārabbha kathesi. Kosalarājassa hi pitā Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaraṁ dadamāno dhītu nhānamūlaṁ Kāsigāmakaṁ nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakakamme kate rañño sinehena na cirasseva kālamakāsi. Ajātasattu mātari kālakatāyapi taṁ gāmaṁ bhuñjateva. Kosalarājā "pitughātakassa corassa mama kulasantakaṁ gāmaṁ na dassāmī"ti tena saddhiṁ yujjhati. Kadāci mātulassa jayo hoti, kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu jināti, tadā somanassappatto rathe dhajaṁ ussāpetvā mahantena yasena nagaraṁ pavisati. Yadā pana parājayati, tadā domanassappatto kañci ajānāpetvāva pavisati. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Ajātasattu mātulaṁ jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepesa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto nīlamaṇḍūkayoniyaṁ nibbatti. Tadā manussā nadīkandarādīsu tattha tattha macche gahaṇatthāya kumīnāni oḍḍesuṁ. Ekasmiṁ kumīne bahū macchā pavisiṁsu. Atheko udakāsīviso macche khādanto taṁ kumīnaṁ pāvisi, bahū macchā ekato hutvā taṁ khādantā ekalohitaṁ akaṁsu. So paṭisaraṇaṁ apassanto maraṇabhayatajjito kumīnamukhena nikkhamitvā vedanāppatto udakapariyante nipajji. Nīlamaṇḍūkopi tasmiṁ khaṇe uppatitvā kumīnasūlamatthake nipanno hoti. Āsīviso vinicchayaṭṭhānaṁ alabhanto tattha nipannaṁ taṁ disvā "samma Nīlamaṇḍūka imesaṁ macchānaṁ kiriyā ruccati tuyhan"ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

177. "Āsīvisampi maṁ santaṁ, paviṭṭhaṁ kumināmukhaṁ.
Ruccate haritāmātā, yaṁ maṁ khādanti macchakā"ti.

၉-ဟရိတမဏ္ဍူကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃၉)

အာသီဝိသမ္ပိ မံ သန္တန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အဇာတသတ္တုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကောသလရာဇဿ ဟိ ပိတာ မဟာကောသလော ဗိမ္ဗိသာရရညော ဓီတရံ ဒဒမာနော ဓီတု နှာနမူလံ ကာသိဂါမကံ နာမ အဒါသိ။ သာ အဇာတသတ္တုနာ ပိတုဃာတကကမ္မေ ကတေ ရညော သိနေဟေန န စိရဿေဝ ကာလမကာသိ။ အဇာတသတ္တု မာတရိ ကာလကတာယပိ တံ ဂါမံ ဘုဉ္ဇတေဝ။ ကောသလရာဇာ “ပိတုဃာတကဿ စောရဿ မမ ကုလသန္တကံ ဂါမံ န ဒဿာမီ”တိ တေန သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈတိ။ ကဒါစိ မာတုလဿ ဇယော ဟောတိ၊ ကဒါစိ ဘာဂိနေယျဿ။ ယဒါ ပန အဇာတသတ္တု ဇိနာတိ၊ တဒါ သောမနဿပ္ပတ္တော ရထေ ဓဇံ ဥဿာပေတွာ မဟန္တေန ယသေန နဂရံ ပဝိသတိ။ ယဒါ ပန ပရာဇယတိ၊ တဒါ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော ကဉ္စိ အဇာနာပေတွာဝ ပဝိသတိ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အဇာတသတ္တု မာတုလံ ဇိနိတွာ တုဿတိ၊ ပရာဇိတော ဒေါမနဿပ္ပတ္တော ဟောတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ဇိနိတွာ တုဿတိ၊ ပရာဇိတော ဒေါမနဿပ္ပတ္တော ဟောတီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော နီလမဏ္ဍူကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ မနုဿာ နဒီကန္ဒရာဒီသု တတ္ထ တတ္ထ မစ္ဆေ ဂဟဏတ္ထာယ ကုမီနာနိ ဩဍ္ဍေသုံ။ ဧကသ္မိံ ကုမီနေ ဗဟူ မစ္ဆာ ပဝိသိံသု။ အထေကော ဥဒကာသီဝိသော မစ္ဆေ ခါဒန္တော တံ ကုမီနံ ပါဝိသိ၊ ဗဟူ မစ္ဆာ ဧကတော ဟုတွာ တံ ခါဒန္တာ ဧကလောဟိတံ အကံသု။ သော ပဋိသရဏံ အပဿန္တော မရဏဘယတဇ္ဇိတော ကုမီနမုခေန နိက္ခမိတွာ ဝေဒနာပ္ပတ္တော ဥဒကပရိယန္တေ နိပဇ္ဇိ။ နီလမဏ္ဍူကောပိ တသ္မိံ ခဏေ ဥပ္ပတိတွာ ကုမီနသူလမတ္ထကေ နိပန္နော ဟောတိ။ အာသီဝိသော ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ အလဘန္တော တတ္ထ နိပန္နံ တံ ဒိသွာ “သမ္မ နီလမဏ္ဍူက ဣမေသံ မစ္ဆာနံ ကိရိယာ ရုစ္စတိ တုယှ”န္တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၇။ “အာသီဝိသမ္ပိ မံ သန္တံ၊ ပဝိဋ္ဌံ ကုမိနာမုခံ။
ရုစ္စတေ ဟရိတာမာတာ၊ ယံ မံ ခါဒန္တိ မစ္ဆကာ”တိ။

Tattha **āsīvisampi maṁ santan**ti maṁ āgatavisaṁ samānaṁ. **Ruccate haritāmātā, yaṁ maṁ khādanti macchakā**ti etaṁ tava ruccati haritamaṇḍūkaputtāti vadati.

Atha naṁ haritamaṇḍūko "āma samma ruccatī"ti. Kiṁ kāraṇāti. "Sace tvampi tava padesaṁ āgate macche khādasi, macchāpi attano padesaṁ āgataṁ taṁ khādanti, attano visaye padese gocarabhūmiyaṁ abalavā nāma natthī"ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

178. "Vilumpateva puriso, yāva'ssa upakappati.
Yadā caññe vilumpanti, so vilutto vilumpatī"ti.

Tattha **vilumpateva puriso, yāva'ssa upakappatī**ti yāva assa purisassa issariyaṁ upakappati ijjhati pavattati, tāva so aññaṁ vilumpatiyeva. "Yāva so upakappatī"tipi pāṭho, yattakaṁ kālaṁ so puriso sakkoti vilumpitunti attho. **Yadā caññe vilumpantī**ti yadā ca aññe issarā hutvā vilumpanti. **So vilutto vilumpatī**ti atha so vilumpako aññehi vilumpati. "Vilumpate"tipi pāṭho, ayamevattho. "Vilumpanan"tipi paṭhanti, tassattho na sameti. Evaṁ "vilumpako puna vilumpaṁ pāpuṇātī"ti bodhisattena aḍḍe vinicchite udakāsīvisassa dubbalabhāvaṁ ñatvā "paccāmittaṁ gaṇhissāmā"ti macchagaṇā kumīnamukhā nikkhamitvā tattheva naṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā pakkamuṁ.

Sattho imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā udakāsīviso Ajātasattu ahosi, Nīlamaṇḍūko pana ahameva ahosin"ti.

Haritamaṇḍūkajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Mahāpiṅgalajātakavaṇṇanā (240)

Sabbo janoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatte Satthari āghātaṁ bandhitvā navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake pathaviyaṁ nimugge Jetavanavāsino ca sakalaraṭṭhavāsino ca "Buddhapaṭikaṇṭako Devadatto pathaviyā gilito, nihatapaccāmitto

တတ္ထ **အာသီဝိသမ္ပိ မံ သန္တန္တိ** မံ အာဂတဝိသံ သမာနံ။ **ရုစ္စတေ ဟရိတာမာတာ၊ ယံ မံ ခါဒန္တိ မစ္ဆကာ**တိ ဧတံ တဝ ရုစ္စတိ ဟရိတမဏ္ဍူကပုတ္တာတိ ဝဒတိ။

အထ နံ ဟရိတမဏ္ဍူကော "အာမ သမ္မ ရုစ္စတီ"တိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ "သစေ တွမ္ပိ တဝ ပဒေသံ အာဂတေ မစ္ဆေ ခါဒသိ၊ မစ္ဆာပိ အတ္တနော ပဒေသံ အာဂတံ တံ ခါဒန္တိ၊ အတ္တနော ဝိသယေ ပဒေသေ ဂေါစရဘူမိယံ အဗလဝါ နာမ နတ္ထီ"တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၇၈။ "ဝိလုမ္ပတေဝ ပုရိသော၊ ယာဝ’ဿ ဥပကပ္ပတိ။
ယဒါ စညေ ဝိလုမ္ပန္တိ၊ သော ဝိလုတ္တော ဝိလုမ္ပတီ"တိ။

တတ္ထ **ဝိလုမ္ပတေဝ ပုရိသော၊ ယာဝ’ဿ ဥပကပ္ပတီ**တိ ယာဝ အဿ ပုရိသဿ ဣဿရိယံ ဥပကပ္ပတိ ဣဇ္ဈတိ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ သော အညံ ဝိလုမ္ပတိယေဝ။ "ယာဝ သော ဥပကပ္ပတီ"တိပိ ပါဌော၊ ယတ္တကံ ကာလံ သော ပုရိသော သက္ကောတိ ဝိလုမ္ပိတုန္တိ အတ္ထော။ **ယဒါ စညေ ဝိလုမ္ပန္တီ**တိ ယဒါ စ အညေ ဣဿရာ ဟုတွာ ဝိလုမ္ပန္တိ။ **သော ဝိလုတ္တော ဝိလုမ္ပတီ**တိ အထ သော ဝိလုမ္ပကော အညေဟိ ဝိလုမ္ပတိ။ "ဝိလုမ္ပတေ"တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ "ဝိလုမ္ပန"န္တိပိ ပဌန္တိ၊ တဿတ္ထော န သမေတိ။ ဧဝံ "ဝိလုမ္ပကော ပုန ဝိလုမ္ပံ ပါပုဏာတီ"တိ ဗောဓိသတ္တေန အဍ္ဍေ ဝိနိစ္ဆိတေ ဥဒကာသီဝိသဿ ဒုဗ္ဗလဘာဝံ ဉတွာ "ပစ္စာမိတ္တံ ဂဏှိဿာမာ"တိ မစ္ဆဂဏာ ကုမီနမုခါ နိက္ခမိတွာ တတ္ထေဝ နံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ပက္ကမုံ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဥဒကာသီဝိသော အဇာတသတ္တု အဟောသိ၊ နီလမဏ္ဍူကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဟရိတမဏ္ဍူကဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-မဟာပိင်္ဂလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၀)

သဗ္ဗော ဇနောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တေ သတ္ထရိ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ နဝမာသစ္စယေန ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ပထဝိယံ နိမုဂ္ဂေ ဇေတဝနဝါသိနော စ သကလရဋ္ဌဝါသိနော စ "ဗုဒ္ဓပဋိကဏ္ဋကော ဒေဝဒတ္တော ပထဝိယာ ဂိလိတော၊ နိဟတပစ္စာမိတ္တော

dāni Sammāsambuddho jāto”ti tuṭṭhahaṭṭhā ahesuṁ. Tesaṁ kathaṁ sutvā paramparaghosena sakalajambudīpavāsino yakkhabhūtadevagaṇā ca tuṭṭhahaṭṭhā eva ahesuṁ. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Devadatte pathaviyaṁ nimugge ‘Buddhapaṭikaṇṭako Devadatto pathaviyā gilito’ti mahājano attamano jāto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva Devadatte mate mahājano tussati ceva hasati ca, pubbepi tussi ceva hasi cā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhammena visamena rajjaṁ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabalijaṅghakahāpaṇādiggahaṇena ucchuyante ucchuṁ viya mahājanaṁ pīḷesi kakkhaḷo pharuso sāhasiko, paresu anuddayāmattampi nāmassa natthi, gehe itthīnampi puttadhītānampi amaccabrāhmaṇagahapatikādīnampi appiyo amanāpo, akkhimhi patitarajaṁ viya, bhattapiṇḍe sakkharā viya, paṇhiṁ vijjhitvā paviṭṭhakaṇṭako viya ca ahosi. Tadā bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattaṁ rajjaṁ kāretvā kālamakāsi. Tasmiṁ kālakate sakalabārāṇasivāsino haṭṭhatuṭṭhā mahāhasitaṁ hasitvā dārūnaṁ sakaṭasahassena mahāpiṅgalaṁ jhāpetvā anekehi ghaṭasahassehi āḷāhanaṁ nibbāpetvā bodhisattaṁ rajje abhisiñcitvā “dhammiko no rājā laddho”ti haṭṭhatuṭṭhā nagare ussavabheriṁ carāpetvā samussitadhajapaṭākaṁ nagaraṁ alaṅkaritvā dvāre dvāre maṇḍapaṁ kāretvā vippakiṇṇalājakusumamaṇḍitatalesu alaṅkatamaṇḍapesu nisīditvā khādiṁsu ceva piviṁsu ca.

Bodhisattopi alaṅkate mahātale samussitasetacchattassa pallaṅkavarassa majjhe mahāyasaṁ anubhavanto nisīdi. Amaccā ca brāhmaṇagahapatiraṭṭhikadovārikādayo ca rājānaṁ parivāretvā aṭṭhaṁsu. Atheko dovāriko nātidūre ṭhatvā assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṁ disvā “samma dovārika mama pitari kālakate sabbe tuṭṭhapahaṭṭhā ussavaṁ kīḷantā vicaranti, tvaṁ pana rodamāno

ဒါနိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော”တိ တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ အဟေသုံ။ တေသံ ကထံ သုတွာ ပရမ္ပရဃောသေန သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော ယက္ခဘူတဒေဝဂဏာ စ တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ ဧဝ အဟေသုံ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တေ ပထဝိယံ နိမုဂ္ဂေ ‘ဗုဒ္ဓပဋိကဏ္ဋကော ဒေဝဒတ္တော ပထဝိယာ ဂိလိတော’တိ မဟာဇနော အတ္တမနော ဇာတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တေ မတေ မဟာဇနော တုဿတိ စေဝ ဟသတိ စ၊ ပုဗ္ဗေပိ တုဿိ စေဝ ဟသိ စာ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ မဟာပိင်္ဂလော နာမ ရာဇာ အဓမ္မေန ဝိသမေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ ဆန္ဒာဒိဝသေန ပါပကမ္မာနိ ကရောန္တော ဒဏ္ဍဗလိဇင်္ဃကဟာပဏာဒိဂ္ဂဟဏေန ဥစ္ဆုယန္တေ ဥစ္ဆုံ ဝိယ မဟာဇနံ ပီဠေသိ ကက္ခဠော ဖရုသော သာဟသိကော၊ ပရေသု အနုဒ္ဒယာမတ္တမ္ပိ နာမဿ နတ္ထိ၊ ဂေဟေ ဣတ္ထီနမ္ပိ ပုတ္တဓီတာနမ္ပိ အမစ္စဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာဒီနမ္ပိ အပ္ပိယော အမနာပေါ၊ အက္ခိမှိ ပတိတရဇံ ဝိယ, ဘတ္တပိဏ္ဍေ သက္ခရာ ဝိယ, ပဏှိံ ဝိဇ္ဈိတွာ ပဝိဋ္ဌကဏ္ဋကော ဝိယ စ အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော မဟာပိင်္ဂလဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ မဟာပိင်္ဂလော ဒီဃရတ္တံ ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ကာလမကာသိ။ တသ္မိံ ကာလကတေ သကလဗာရာဏသိဝါသိနော ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ မဟာဟသိတံ ဟသိတွာ ဒါရူနံ သကဋသဟဿေန မဟာပိင်္ဂလံ ဈာပေတွာ အနေကေဟိ ဃဋသဟဿေဟိ အာဠာဟနံ နိဗ္ဗာပေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိတွာ “ဓမ္မိကော နော ရာဇာ လဒ္ဓေါ”တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ နဂရေ ဥဿဝဘေရိံ စရာပေတွာ သမုဿိတဓဇပဋာကံ နဂရံ အလင်္ကရိတွာ ဒွါရေ ဒွါရေ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇကုသုမမဏ္ဍိတတလေသု အလင်္ကတမဏ္ဍပေသု နိသီဒိတွာ ခါဒိံသု စေဝ ပိဝိံသု စ။

ဗောဓိသတ္တောပိ အလင်္ကတေ မဟာတလေ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တဿ ပလ္လင်္ကဝရဿ မဇ္ဈေ မဟာယသံ အနုဘဝန္တော နိသီဒိ။ အမစ္စာ စ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိရဋ္ဌိကဒေါဝါရိကာဒယော စ ရာဇာနံ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု။ အထေကော ဒေါဝါရိကော နာတိဒူရေ ဌတွာ အဿသန္တော ပဿသန္တော ပရောဒိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာ “သမ္မ ဒေါဝါရိက မမ ပိတရိ ကာလကတေ သဗ္ဗေ တုဋ္ဌပဟဋ္ဌာ ဥဿဝံ ကီဠန္တာ ဝိစရန္တိ၊ တွံ ပန ရောဒမာနော

ṭhito, kiṁ nu kho mama pitā taveva piyo ahosi manāpo”ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

179. “Sabbo jano hiṁsito Piṅgalena,
Tasmiṁ mate paccayā vedayanti.
Piyo nu te āsi akaṇhanetto,
Kasmā nu tvaṁ rodasi dvārapālā”ti.

Tattha **hiṁsito**ti nānappakārehi daṇḍabali-ādīhi pīḷito. **Piṅgalenā**ti piṅgalakkhena. Tassa kira dvepi akkhīni nibbiddhapiṅgalāni biḷārakkhivaṇṇāni ahesuṁ, tenevassa “Piṅgalo”ti nāmaṁ akaṁsu. **Paccayā vedayantī**ti pītiyo pavedayanti. **Akaṇhanetto**ti Piṅgalanetto. **Kasmā nu tvan**ti kena nu kāraṇena tvaṁ rodasi. Aṭṭhakathāyaṁ pana “kasmā tuvan”ti pāṭho.

So tassa vacanaṁ sutvā “nāhaṁ mahārāja ‘Mahāpiṅgalo mato’ti sokena rodāmi, sīsassa me sukhaṁ jātaṁ. Piṅgalarājā hi pāsādā otaranto ca ārohanto ca kammāramuṭṭhikāya paharanto viya mayhaṁ sīse aṭṭhaṭṭha khaṭake deti, so paralokaṁ gantvāpi mama sīse dadamāno viya nirayapālānampi yamassapi sīse khaṭake dassati, atha naṁ te ‘ativiya ayaṁ amhe bādhatī’ti puna idheva ānetvā vissajjeyyuṁ, atha me so punapi sīse khaṭake dadeyyāti bhayenāhaṁ rodāmī”ti imamatthaṁ pakāsento dutiyaṁ gāthamāha—

180. “Na me piyo āsi akaṇhanetto,
Bhāyāmi paccāgamanāya tassa.
Ito gato hiṁseyya maccurājaṁ,
So hiṁsito āneyya puna idhā”ti.

Atha naṁ bodhisatto “so rājā dārūnaṁ vāhasahassena daḍḍho udakaghaṭasatehi sitto, sāpissa āḷāhanabhūmi samantato khatā, pakatiyāpi ca paralokaṁ gatā nāma aññattha gativasā[1] puna teneva sarīrena nāgacchanti[2], mā tvaṁ bhāyī”ti taṁ samassāsento imaṁ gāthamāha—

1. Gato nāma aññattha gatova, so (Syā) 2. Nāgacchati (Syā)

ဌိတော၊ ကိံ နု ခေါ မမ ပိတာ တဝေဝ ပိယော အဟောသိ မနာပေါ”တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၉။ “သဗ္ဗော ဇနော ဟိံသိတော ပိင်္ဂလေန၊
တသ္မိံ မတေ ပစ္စယာ ဝေဒယန္တိ။
ပိယော နု တေ အာသိ အကဏှနေတ္တော၊
ကသ္မာ နု တွံ ရောဒသိ ဒွါရပါလာ”တိ။

တတ္ထ **ဟိံသိတော**တိ နာနပ္ပကာရေဟိ ဒဏ္ဍဗလိအာဒီဟိ ပီဠိတော။ **ပိင်္ဂလေနာ**တိ ပိင်္ဂလက္ခေန။ တဿ ကိရ ဒွေပိ အက္ခီနိ နိဗ္ဗိဒ္ဓပိင်္ဂလာနိ ဗိဠာရက္ခိဝဏ္ဏာနိ အဟေသုံ၊ တေနေဝဿ “ပိင်္ဂလော”တိ နာမံ အကံသု။ **ပစ္စယာ ဝေဒယန္တီ**တိ ပီတိယော ပဝေဒယန္တိ။ **အကဏှနေတ္တော**တိ ပိင်္ဂလနေတ္တော။ **ကသ္မာ နု တွန္တိ** ကေန နု ကာရဏေန တွံ ရောဒသိ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန “ကသ္မာ တုဝ”န္တိ ပါဌော။

သော တဿ ဝစနံ သုတွာ “နာဟံ မဟာရာဇ ‘မဟာပိင်္ဂလော မတော’တိ သောကေန ရောဒါမိ၊ သီသဿ မေ သုခံ ဇာတံ။ ပိင်္ဂလရာဇာ ဟိ ပါသာဒါ ဩတရန္တော စ အာရောဟန္တော စ ကမ္မာရမုဋ္ဌိကာယ ပဟရန္တော ဝိယ မယှံ သီသေ အဋ္ဌဋ္ဌ ခဋကေ ဒေတိ၊ သော ပရလောကံ ဂန္တွာပိ မမ သီသေ ဒဒမာနော ဝိယ နိရယပါလာနမ္ပိ ယမဿပိ သီသေ ခဋကေ ဒဿတိ၊ အထ နံ တေ ‘အတိဝိယ အယံ အမှေ ဗာဓတီ’တိ ပုန ဣဓေဝ အာနေတွာ ဝိဿဇ္ဇေယျုံ၊ အထ မေ သော ပုနပိ သီသေ ခဋကေ ဒဒေယျာတိ ဘယေနာဟံ ရောဒါမီ”တိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၈၀။ “န မေ ပိယော အာသိ အကဏှနေတ္တော၊
ဘာယာမိ ပစ္စာဂမနာယ တဿ။
ဣတော ဂတော ဟိံသေယျ မစ္စုရာဇံ၊
သော ဟိံသိတော အာနေယျ ပုန ဣဓာ”တိ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “သော ရာဇာ ဒါရူနံ ဝါဟသဟဿေန ဒဍ္ဎော ဥဒကဃဋသတေဟိ သိတ္တော၊ သာပိဿ အာဠာဟနဘူမိ သမန္တတော ခတာ၊ ပကတိယာပိ စ ပရလောကံ ဂတာ နာမ အညတ္ထ ဂတိဝသာ[၁] ပုန တေနေဝ သရီရေန နာဂစ္ဆန္တိ[၂]၊ မာ တွံ ဘာယီ”တိ တံ သမဿာသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဂတော နာမ အညတ္ထ ဂတောဝ၊ သော (သျာ) ၂-နာဂစ္ဆတိ (သျာ)

181. “Daḍḍho vāhasahassehi, sitto ghaṭasatehi so.
Parikkhatā ca sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatī”ti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsaṁ paṭilabhi. Bodhisatto dhammena rajjaṁ kāretvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Mahāpiṅgalo Devadatto ahosi, putto pana ahameva ahosin”ti.

Mahāpiṅgalajātakavaṇṇanā dasamā.

Upāhanavaggo navamo.

Tassuddānaṁ

Upāhanaṁ Vīṇāthūṇaṁ, Vikaṇṇakaṁ Asitābhu.
Vacchanakhaṁ Bakañceva, Sāketañca Ekapadaṁ.
Haritamātu Piṅgalaṁ.

---

10. Siṅgālavagga

1. Sabbadāṭhajātakavaṇṇanā (241)

Siṅgālo mānatthaddhoti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatto Ajātasattuṁ pasādetvā uppāditaṁ lābhasakkāraṁ ciraṭṭhitikaṁ kātuṁ nāsakkhi, Nāḷāgiripayojane pāṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasakkāro antaradhāyi. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Devadatto lābhasakkāraṁ uppādetvā ciraṭṭhitikaṁ kātuṁ nāsakkhī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Devadatto idāneva attano uppannaṁ lābhasakkāraṁ antaradhāpeti, pubbepi antaradhāpesiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

၁၈၁။ “ဒဍ္ဎော ဝါဟသဟဿေဟိ၊ သိတ္တော ဃဋသတေဟိ သော။
ပရိက္ခတာ စ သာ ဘူမိ၊ မာ ဘာယိ နာဂမိဿတီ”တိ။

တတော ပဋ္ဌာယ ဒေါဝါရိကော အဿာသံ ပဋိလဘိ။ ဗောဓိသတ္တော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မဟာပိင်္ဂလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဟာပိင်္ဂလဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ဥပါဟနဝဂ္ဂေါ နဝမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဥပါဟနံ ဝီဏာထူဏံ၊ ဝိကဏ္ဏကံ အသိတာဘု။
ဝစ္ဆနခံ ဗကဉ္စေဝ၊ သာကေတဉ္စ ဧကပဒံ။
ဟရိတမာတု ပိင်္ဂလံ။

၁၀-သိင်္ဂါလဝဂ္ဂ

၁-သဗ္ဗဒါဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၁)

သိင်္ဂါလော မာနတ္ထဒ္ဓေါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တော အဇာတသတ္တုံ ပသာဒေတွာ ဥပ္ပါဒိတံ လာဘသက္ကာရံ စိရဋ္ဌိတိကံ ကာတုံ နာသက္ခိ၊ နာဠာဂိရိပယောဇနေ ပါဋိဟာရိယဿ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ တဿ သော လာဘသက္ကာရော အန္တရဓာယိ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော လာဘသက္ကာရံ ဥပ္ပါဒေတွာ စိရဋ္ဌိတိကံ ကာတုံ နာသက္ခီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ အတ္တနော ဥပ္ပန္နံ လာဘသက္ကာရံ အန္တရဓာပေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အန္တရဓာပေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa purohito ahosi tiṇṇaṁ vedānaṁ aṭṭhārasannañca sippānaṁ pāraṁ gato. So pathavījayamantaṁ nāma jānāti. Pathavījayamantoti āvaṭṭanamanto vuccati. Athekadivasaṁ bodhisatto "taṁ mantaṁ sajjhāyissāmī"ti ekasmiṁ aṅgaṇaṭṭhāne piṭṭhipāsāṇe nisīditvā sajjhāyamakāsi. Taṁ kira mantaṁ aññavihitaṁ dhitivirahitaṁ[1] sāvetuṁ na sakkā, tasmā naṁ so tathārūpe ṭhāne sajjhāyati. Athassa sajjhāyanakāle eko Siṅgālo ekasmiṁ bile nipanno taṁ mantaṁ sutvāva paguṇamakāsi. So kira anantarātīte attabhāve paguṇapathavījayamanto eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto sajjhāyaṁ katvā uṭṭhāya "paguṇo vata me ayaṁ manto"ti āha. Siṅgālo bilā nikkhamitvā "ambho brāhmaṇa ayaṁ manto tayāpi mameva paguṇataro"ti vatvā palāyi. Bodhisatto "ayaṁ Siṅgālo mahantaṁ akusalaṁ karissatī"ti "gaṇhatha gaṇhathā"ti thokaṁ anubandhi. Siṅgālo palāyitvā araññaṁ pāvisi.

So gantvā ekaṁ Siṅgāliṁ thokaṁ sarīre ḍaṁsi, "kiṁ sāmī"ti ca vutte "mayhaṁ jānāsi na jānāsī"ti āha. Sā "āma jānāmī"ti sampaṭicchi. So pathavījayamantaṁ parivattetvā anekāni siṅgālasatāni āṇāpetvā sabbepi hatthi-assasīhabyagghasūkaramigādayo catuppade attano santike akāsi. Katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekaṁ Siṅgāliṁ aggamahesiṁ akāsi. Dvinnaṁ hatthīnaṁ piṭṭhe sīho tiṭṭhati, sīhapiṭṭhe Sabbadāṭho Siṅgālo rājā Siṅgāliyā aggamahesiyā saddhiṁ nisīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena pamajjitvā mānaṁ uppādetvā "Bārāṇasirajjaṁ gaṇhissāmī"ti sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidūraṭṭhānaṁ sampāpuṇi, parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre ṭhitoyeva "rajjaṁ vā detu, yuddhaṁ vā"ti rañño sāsanaṁ pesesi. Bārāṇasivāsino bhītatasitā nagaradvārāni pidahitvā aṭṭhaṁsu.

Bodhisatto rājānaṁ upasaṅkamitvā "mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasiṅgālena saddhiṁ yuddhaṁ mama bhāro, ṭhapetvā maṁ añño tena saddhiṁ

1. Aññaṁ vidhirahitaṁ (Sī, I), aññavihitena dhitivirahitaṁ (Syā)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပုရောဟိတော အဟောသိ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ အဋ္ဌာရသန္နဉ္စ သိပ္ပါနံ ပါရံ ဂတော။ သော ပထဝီဇယမန္တံ နာမ ဇာနာတိ။ ပထဝီဇယမန္တောတိ အာဝဋ္ဋနမန္တော ဝုစ္စတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တော "တံ မန္တံ သဇ္ဈာယိဿာမီ"တိ ဧကသ္မိံ အင်္ဂဏဋ္ဌာနေ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ နိသီဒိတွာ သဇ္ဈာယမကာသိ။ တံ ကိရ မန္တံ အညဝိဟိတံ ဓိတိဝိရဟိတံ[၁] သာဝေတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ နံ သော တထာရူပေ ဌာနေ သဇ္ဈာယတိ။ အထဿ သဇ္ဈာယနကာလေ ဧကော သိင်္ဂါလော ဧကသ္မိံ ဗိလေ နိပန္နော တံ မန္တံ သုတွာဝ ပဂုဏမကာသိ။ သော ကိရ အနန္တရာတီတေ အတ္တဘာဝေ ပဂုဏပထဝီဇယမန္တော ဧကော ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော သဇ္ဈာယံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယ "ပဂုဏော ဝတ မေ အယံ မန္တော"တိ အာဟ။ သိင်္ဂါလော ဗိလာ နိက္ခမိတွာ "အမ္ဘော ဗြာဟ္မဏ အယံ မန္တော တယာပိ မမေဝ ပဂုဏတရော"တိ ဝတွာ ပလာယိ။ ဗောဓိသတ္တော "အယံ သိင်္ဂါလော မဟန္တံ အကုသလံ ကရိဿတီ"တိ "ဂဏှထ ဂဏှထာ"တိ ထောကံ အနုဗန္ဓိ။ သိင်္ဂါလော ပလာယိတွာ အရညံ ပါဝိသိ။

သော ဂန္တွာ ဧကံ သိင်္ဂါလိံ ထောကံ သရီရေ ဍံသိ၊ "ကိံ သာမီ"တိ စ ဝုတ္တေ "မယှံ ဇာနာသိ န ဇာနာသီ"တိ အာဟ။ သာ "အာမ ဇာနာမီ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သော ပထဝီဇယမန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ အနေကာနိ သိင်္ဂါလသတာနိ အာဏာပေတွာ သဗ္ဗေပိ ဟတ္ထိအဿသီဟဗျဂ္ဃသူကရမိဂါဒယော စတုပ္ပဒေ အတ္တနော သန္တိကေ အကာသိ။ ကတွာ စ ပန သဗ္ဗဒါဌော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဧကံ သိင်္ဂါလိံ အဂ္ဂမဟေသိံ အကာသိ။ ဒွိန္နံ ဟတ္ထီနံ ပိဋ္ဌေ သီဟော တိဋ္ဌတိ၊ သီဟပိဋ္ဌေ သဗ္ဗဒါဌော သိင်္ဂါလော ရာဇာ သိင်္ဂါလိယာ အဂ္ဂမဟေသိယာ သဒ္ဓိံ နိသီဒတိ၊ မဟန္တော ယသော အဟောသိ။ သော ယသမဟန္တေန ပမဇ္ဇိတွာ မာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ "ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမီ"တိ သဗ္ဗစတုပ္ပဒပရိဝုတော ဗာရာဏသိယာ အဝိဒူရဋ္ဌာနံ သမ္ပာပုဏိ၊ ပရိသာ ဒွါဒသယောဇနာ အဟောသိ။ သော အဝိဒူရေ ဌိတောယေဝ "ရဇ္ဇံ ဝါ ဒေတု, ယုဒ္ဓံ ဝါ"တိ ရညော သာသနံ ပေသေသိ။ ဗာရာဏသိဝါသိနော ဘီတတသိတာ နဂရဒွါရာနိ ပိဒဟိတွာ အဋ္ဌံသု။

ဗောဓိသတ္တော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "မာ ဘာယိ မဟာရာဇ၊ သဗ္ဗဒါဌသိင်္ဂါလေန သဒ္ဓိံ ယုဒ္ဓံ မမ ဘာရော၊ ဌပေတွာ မံ အညော တေန သဒ္ဓိံ

၁-အညံ ဝိဓိရဟိတံ (သီ၊ ဣ)၊ အညဝိဟိတေန ဓိတိဝိရဟိတံ (သျာ)

yujjhituṁ samattho nāma natthī”ti rājānañca nāgare ca samassāsetvā “kinti katvā nu kho Sabbadāṭho rajjaṁ gahessati, pucchissāmi tāva nan”ti dvāraṭṭālakaṁ abhiruhitvā “samma Sabbadāṭha kinti katvā imaṁ rajjaṁ gaṇhissasī”ti pucchi. Sīhanādaṁ nādāpetvā mahājanaṁ saddena santāsetvā gaṇhissāmīti. Bodhisatto “atthetan”ti ñatvā aṭṭālakā oruyha “sakaladvādasayojanikabārāṇasinagaravāsino kaṇṇacchiddāni māsapiṭṭhena lañjantū”ti[1] bheriṁ carāpesi. Mahājano bheriyā āṇaṁ sutvā antamaso biḷāle upādāya sabbacatuppadānañceva attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddaṁ sotuṁ na sakkā, evaṁ māsapiṭṭhena lañji[2].

Atha bodhisatto puna aṭṭālakaṁ abhiruhitvā “Sabbadāṭhā”ti āha. Kiṁ brāhmaṇāti. Imaṁ rajjaṁ kinti katvā gaṇhissasīti. Sīhanādaṁ nadāpetvā manusse tāsetvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā gaṇhissāmīti. Sīhanādaṁ nadāpetuṁ na sakkhissasi. Jātisampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādisassa jarasiṅgālassa āṇaṁ na karissantīti. Siṅgālo mānatthaddho hutvā “aññe tāva sīhā tiṭṭhantu, yassāhaṁ piṭṭhe nisinno, taññeva nadāpessāmī”ti āha. Tena hi nadāpehi, yadi sakkosīti. So yasmiṁ sīhe nisinno, tassa “nadāhī”ti pādena saññaṁ adāsi. Sīho hatthikumbhe mukhaṁ uppīḷetvā tikkhattuṁ appaṭivattiyaṁ sīhanādaṁ nadi. Hatthī santāsappattā hutvā Siṅgālaṁ pādamūle pātetvā pādenassa sīsaṁ akkamitvā cuṇṇavicuṇṇaṁ akaṁsu, Sabbadāṭho tattheva jīvitakkhayaṁ patto. Tepi hatthī sīhanādaṁ sutvā maraṇabhayatajjitā aññamaññaṁ ovijjhitvā tattheva jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu, ṭhapetvā sīhe sesāpi migasūkarādayo sasabiḷārapariyosānā sabbe catuppādā tattheva jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu. Sīhā palāyitvā araññaṁ pavisiṁsu, dvādasayojaniko maṁsarāsi ahosi. Bodhisatto aṭṭālakā otaritvā nagaradvārāni vivarāpetvā “sabbe attano kaṇṇesu māsapiṭṭhaṁ apanetvā maṁsatthikā maṁsaṁ āharantū”ti nagare bheriṁ carāpesi. Manussā allamaṁsaṁ khāditvā sesaṁ sukkhāpetvā vallūramakaṁsu. Tasmiṁ kira kāle vallūrakaraṇaṁ udapādīti vadanti.

1. Limpantūti (Sī, I) 2. Limpi (Sī, I)

ယုဇ္ဈိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထီ”တိ ရာဇာနဉ္စ နာဂရေ စ သမဿာသေတွာ “ကိန္တိ ကတွာ နု ခေါ သဗ္ဗဒါဌော ရဇ္ဇံ ဂဟေဿတိ၊ ပုစ္ဆိဿာမိ တာဝ န”န္တိ ဒွါရဋ္ဋာလကံ အဘိရုဟိတွာ “သမ္မ သဗ္ဗဒါဌ ကိန္တိ ကတွာ ဣမံ ရဇ္ဇံ ဂဏှိဿသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သီဟနာဒံ နာဒါပေတွာ မဟာဇနံ သဒ္ဒေန သန္တာသေတွာ ဂဏှိဿာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော “အတ္ထေတ”န္တိ ဉတွာ အဋ္ဋာလကာ ဩရုယှ “သကလဒွါဒသယောဇနိကဗာရာဏသိနဂရဝါသိနော ကဏ္ဏစ္ဆိဒ္ဒါနိ မာသပိဋ္ဌေန လဉ္ဇန္တူ”တိ[1] ဘေရိံ စရာပေသိ။ မဟာဇနော ဘေရိယာ အာဏံ သုတွာ အန္တမသော ဗိဠာလေ ဥပါဒါယ သဗ္ဗစတုပ္ပဒါနဉ္စေဝ အတ္တနော စ ကဏ္ဏစ္ဆိဒ္ဒါနိ ယထာ ပရဿ သဒ္ဒံ သောတုံ န သက္ကာ၊ ဧဝံ မာသပိဋ္ဌေန လဉ္ဇိ[2]။

အထ ဗောဓိသတ္တော ပုန အဋ္ဋာလကံ အဘိရုဟိတွာ “သဗ္ဗဒါဌာ”တိ အာဟ။ ကိံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ဣမံ ရဇ္ဇံ ကိန္တိ ကတွာ ဂဏှိဿသီတိ။ သီဟနာဒံ နဒါပေတွာ မနုဿေ တာသေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ဂဏှိဿာမီတိ။ သီဟနာဒံ နဒါပေတုံ န သက္ခိဿသိ။ ဇာတိသမ္ပန္နာ ဟိ သုရတ္တဟတ္ထပါဒါ ကေသရသီဟရာဇာနော တာဒိသဿ ဇရသိင်္ဂါလဿ အာဏံ န ကရိဿန္တီတိ။ သိင်္ဂါလော မာနတ္ထဒ္ဓော ဟုတွာ “အညေ တာဝ သီဟာ တိဋ္ဌန္တု၊ ယဿာဟံ ပိဋ္ဌေ နိသိန္နော၊ တညေဝ နဒါပေဿာမီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ နဒါပေဟိ, ယဒိ သက္ကောသီတိ။ သော ယသ္မိံ သီဟေ နိသိန္နော၊ တဿ “နဒါဟီ”တိ ပါဒေန သညံ အဒါသိ။ သီဟော ဟတ္ထိကုမ္ဘေ မုခံ ဥပ္ပီဠေတွာ တိက္ခတ္တုံ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ သီဟနာဒံ နဒိ။ ဟတ္ထီ သန္တာသပ္ပတ္တာ ဟုတွာ သိင်္ဂါလံ ပါဒမူလေ ပါတေတွာ ပါဒေနဿ သီသံ အက္ကမိတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ အကံသု၊ သဗ္ဗဒါဌော တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော။ တေပိ ဟတ္ထီ သီဟနာဒံ သုတွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ အညမညံ ဩဝိဇ္ဈိတွာ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိံသု၊ ဌပေတွာ သီဟေ သေသာပိ မိဂသူကရာဒယော သသဗိဠာရပရိယောသာနာ သဗ္ဗေ စတုပ္ပါဒါ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိံသု။ သီဟာ ပလာယိတွာ အရညံ ပဝိသိံသု၊ ဒွါဒသယောဇနိကော မံသရာသိ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော အဋ္ဋာလကာ ဩတရိတွာ နဂရဒွါရာနိ ဝိဝရာပေတွာ “သဗ္ဗေ အတ္တနော ကဏ္ဏေသု မာသပိဋ္ဌံ အပနေတွာ မံသတ္ထိကာ မံသံ အာဟရန္တူ”တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ။ မနုဿာ အလ္လမံသံ ခါဒိတွာ သေသံ သုက္ခာပေတွာ ဝလ္လူရမကံသု။ တသ္မိံ ကိရ ကာလေ ဝလ္လူရကရဏံ ဥဒပါဒီတိ ဝဒန္တိ။

၁-လိမ္ပန္တူတိ (သီ၊ ဣ) ၂-လိမ္ပိ (သီ၊ ဣ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakaṁ samodhānesi—

182. “Siṅgālo mānatthaddho ca, parivārena atthiko.
Pāpuṇi mahatiṁ bhūmiṁ, rājāsi Sabbadāṭhinaṁ.

183. Evameva manussesu, yo hoti parivāravā.
So hi tattha mahā hoti, Siṅgālo viya dāṭhinan”ti.

Tattha **mānatthaddho**ti parivāraṁ nissāya uppannena mānena thaddho. **Parivārena atthiko**ti uttarimpi parivārena atthiko hutvā. **Mahatiṁ bhūmin**ti mahantaṁ sampattiṁ. **Rājāsi Sabbadāṭhinan**ti sabbesaṁ dāṭhīnaṁ rājā āsi. **So hi tattha mahā hotī**ti so parivārasampanno puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti. **Siṅgālo viya dāṭhinan**ti yathā Siṅgālo dāṭhīnaṁ mahā ahosi, evaṁ mahā hoti, atha so Siṅgālo viya pamādaṁ āpajjitvā taṁ parivāraṁ nissāya vināsaṁ pāpuṇātīti.

Tadā Siṅgālo Devadatto ahosi, rājā Sāriputto, purohito pana ahameva ahosinti.

Sabbadāṭhajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Sunakhajātakavaṇṇanā (242)

Bālo vatāyaṁ sunakhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ambaṇakoṭṭhake āsanasālāya bhattabhuñjanasunakhaṁ ārabbha kathesi. Taṁ kira jātakālato paṭṭhāya pānīyahārakā gahetvā tattha posesuṁ. So aparabhāge tattha bhattaṁ bhuñjanto thūlasarīro ahosi. Athekadivasaṁ eko gāmavāsī puriso taṁ ṭhānaṁ patto sunakhaṁ disvā pānīyahārakānaṁ uttarisāṭakañca kahāpaṇañca datvā gaddūlena bandhitvā taṁ ādāya pakkāmi. So gahetvā nīyamāno na vassi, dinnaṁ dinnaṁ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso “ayaṁ idāni maṁ piyāyatī”ti gaddūlaṁ mocesi, so vissaṭṭhamatto

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဣမာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဂါထာ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ—

၁၈၂။ “သိင်္ဂါလော မာနတ္ထဒ္ဓေါ စ၊ ပရိဝါရေန အတ္ထိကော။
ပါပုဏိ မဟတိံ ဘူမိံ၊ ရာဇာသိ သဗ္ဗဒါဌိနံ။

၁၈၃။ ဧဝမေဝ မနုဿေသု၊ ယော ဟောတိ ပရိဝါရဝါ။
သော ဟိ တတ္ထ မဟာ ဟောတိ၊ သိင်္ဂါလော ဝိယ ဒါဌိန”န္တိ။

တတ္ထ **မာနတ္ထဒ္ဓေါ**တိ ပရိဝါရံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နေန မာနေန ထဒ္ဓေါ။ **ပရိဝါရေန အတ္ထိကော**တိ ဥတ္တရိမ္ပိ ပရိဝါရေန အတ္ထိကော ဟုတွာ။ **မဟတိံ ဘူမိ**န္တိ မဟန္တံ သမ္ပတ္တိံ။ **ရာဇာသိ သဗ္ဗဒါဌိန**န္တိ သဗ္ဗေသံ ဒါဌီနံ ရာဇာ အာသိ။ **သော ဟိ တတ္ထ မဟာ ဟောတီ**တိ သော ပရိဝါရသမ္ပန္နော ပုရိသော တေသု ပရိဝါရေသု မဟာ နာမ ဟောတိ။ **သိင်္ဂါလော ဝိယ ဒါဌိန**န္တိ ယထာ သိင်္ဂါလော ဒါဌီနံ မဟာ အဟောသိ၊ ဧဝံ မဟာ ဟောတိ၊ အထ သော သိင်္ဂါလော ဝိယ ပမာဒံ အာပဇ္ဇိတွာ တံ ပရိဝါရံ နိဿာယ ဝိနာသံ ပါပုဏာတီတိ။

တဒါ သိင်္ဂါလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ရာဇာ သာရိပုတ္တော၊ ပုရောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သဗ္ဗဒါဌဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သုနခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၂)

ဗာလော ဝတာယံ သုနခေါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အမ္ဗဏကောဋ္ဌကေ အာသနသာလာယ ဘတ္တဘုဉ္ဇနသုနခံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ ကိရ ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပါနီယဟာရကာ ဂဟေတွာ တတ္ထ ပေါသေသုံ။ သော အပရဘာဂေ တတ္ထ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇန္တော ထူလသရီရော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ ဧကော ဂါမဝါသီ ပုရိသော တံ ဌာနံ ပတ္တော သုနခံ ဒိသွာ ပါနီယဟာရကာနံ ဥတ္တရိသာဋကဉ္စ ကဟာပဏဉ္စ ဒတွာ ဂဒ္ဒူလေန ဗန္ဓိတွာ တံ အာဒါယ ပက္ကာမိ။ သော ဂဟေတွာ နီယမာနော န ဝဿိ၊ ဒိန္နံ ဒိန္နံ ခါဒန္တော ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အဂမာသိ။ အထ သော ပုရိသော “အယံ ဣဒါနိ မံ ပိယာယတီ”တိ ဂဒ္ဒူလံ မောစေသိ၊ သော ဝိဿဋ္ဌမတ္တော

ekavegena āsanasālameva gato. Bhikkhū taṁ disvā tena gatakāraṇaṁ jānitvā sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso āsanasālāya sunakho bandhanamokkhakusalo vissaṭṭhamattova puna āgato”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave so sunakho idāneva bandhanamokkhakusalo, pubbepi kusaloyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe ekasmiṁ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ aggahesi. Tadā Bārāṇasiyaṁ ekassa manussassa sunakho ahosi, so piṇḍibhattaṁ labhanto thūlasarīro jāto. Atheko gāmavāsī Bārāṇasiṁ āgato taṁ sunakhaṁ disvā tassa manussassa uttarisāṭakañca kahāpaṇañca datvā sunakhaṁ gahetvā cammayottena bandhitvā yottakoṭiyaṁ gahetvā gacchanto aṭavimukhe ekaṁ sālaṁ pavisitvā sunakhaṁ bandhitvā phalake nipajjitvā niddaṁ okkami. Tasmiṁ kāle bodhisatto kenacideva karaṇīyena aṭaviṁ paṭipanno taṁ sunakhaṁ yottena bandhitvā ṭhapitaṁ disvā paṭhamaṁ gāthamāha—

184. “Bālo vatāyaṁ sunakho, yo varattaṁ[1] na khādati.
Bandhanā ca pamuñceyya, asito ca gharaṁ vaje”ti.

Tattha **pamuñceyyā**ti pamoceyya[2], ayameva vā pāṭho. **Asito ca gharaṁ vaje**ti asito suhito hutvā attano vasanaṭṭhānaṁ gaccheyya.

Taṁ sutvā sunakho dutiyaṁ gāthamāha—

185. “Aṭṭhitaṁ me manasmiṁ me, atho me hadaye kataṁ.
Kālañca paṭikaṅkhāmi, yāva passupatū jano”ti.

Tattha **aṭṭhitaṁ me manasmiṁ me**ti yaṁ tumhe kathetha, taṁ mayā adhiṭṭhitameva, manasmiṁyeva me etaṁ. **Atho me hadaye katan**ti atha ca pana me tumhākaṁ vacanaṁ hadaye katameva. **Kālañca paṭikaṅkhāmī**ti kālaṁ

---

1. Yo ca yottaṁ (Ka)
2. Pamocetvā (I, Ka)

ဧကဝေဂေန အာသနသာလမေဝ ဂတော။ ဘိက္ခူ တံ ဒိသွာ တေန ဂတကာရဏံ ဇာနိတွာ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အာသနသာလာယ သုနခေါ ဗန္ဓနမောက္ခကုသလော ဝိဿဋ္ဌမတ္တောဝ ပုန အာဂတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ သော သုနခေါ ဣဒါနေဝ ဗန္ဓနမောက္ခကုသလော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုသလောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဃရာဝါသံ အဂ္ဂဟေသိ။ တဒါ ဗာရာဏသိယံ ဧကဿ မနုဿဿ သုနခေါ အဟောသိ၊ သော ပိဏ္ဍိဘတ္တံ လဘန္တော ထူလသရီရော ဇာတော။ အထေကော ဂါမဝါသီ ဗာရာဏသိံ အာဂတော တံ သုနခံ ဒိသွာ တဿ မနုဿဿ ဥတ္တရိသာဋကဉ္စ ကဟာပဏဉ္စ ဒတွာ သုနခံ ဂဟေတွာ စမ္မယောတ္တေန ဗန္ဓိတွာ ယောတ္တကောဋိယံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော အဋဝိမုခေ ဧကံ သာလံ ပဝိသိတွာ သုနခံ ဗန္ဓိတွာ ဖလကေ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ တသ္မိံ ကာလေ ဗောဓိသတ္တော ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန အဋဝိံ ပဋိပန္နော တံ သုနခံ ယောတ္တေန ဗန္ဓိတွာ ဌပိတံ ဒိသွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၈၄။ “ဗာလော ဝတာယံ သုနခေါ၊ ယော ဝရတ္တံ[၁] န ခါဒတိ။
ဗန္ဓနာ စ ပမုဉ္စေယျ၊ အသိတော စ ဃရံ ဝဇေ”တိ။

တတ္ထ **ပမုဉ္စေယျာ**တိ ပမောစေယျ[၂]၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **အသိတော စ ဃရံ ဝဇေ**တိ အသိတော သုဟိတော ဟုတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆေယျ။

တံ သုတွာ သုနခေါ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၈၅။ “အဋ္ဌိတံ မေ မနသ္မိံ မေ၊ အထော မေ ဟဒယေ ကတံ။
ကာလဉ္စ ပဋိကင်္ခါမိ၊ ယာဝ ပဿုပတူ ဇနော”တိ။

တတ္ထ **အဋ္ဌိတံ မေ မနသ္မိံ မေ**တိ ယံ တုမှေ ကထေထ၊ တံ မယာ အဓိဋ္ဌိတမေဝ၊ မနသ္မိံယေဝ မေ ဧတံ။ **အထော မေ ဟဒယေ ကတ**န္တိ အထ စ ပန မေ တုမှာကံ ဝစနံ ဟဒယေ ကတမေဝ။ **ကာလဉ္စ ပဋိကင်္ခါမီ**တိ ကာလံ

၁-ယော စ ယောတ္တံ (က)
၂-ပမောစေတွာ (ဣ၊ က)

paṭimānemi. **Yāva passupatū jano**ti yāvāyaṁ mahājano pasupatu niddaṁ okkamatu, tāvāhaṁ kālaṁ paṭimānemi. Itarathā hi “ayaṁ sunakho palāyatī”ti ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge sabbesaṁ suttakāle cammayottaṁ khāditvā palāyissāmīti. So evaṁ vatvā mahājane niddaṁ okkante yottaṁ khāditvā suhito hutvā palāyitvā attano sāmikānaṁ gharameva gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā sunakhova etarahi sunakho, paṇḍitapuriso pana ahameva ahosin”ti.

Sunakhajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Guttilajātakavaṇṇanā (243)

Sattatantiṁ sumadhuranti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tasmiñhi kāle bhikkhū Devadattaṁ āhaṁsu “āvuso Devadatta Sammāsambuddho tuyhaṁ ācariyo, tvaṁ Sammāsambuddhaṁ nissāya tīṇi piṭakāni uggaṇhi, cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavituṁ na yuttan”ti. Devadatto “kiṁ pana me āvuso samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano baleneva tīṇi piṭakāni uggahitāni, cattāri jhānāni uppāditānī”ti ācariyaṁ paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Devadatto ācariyaṁ paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvināsaṁ patto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Devadatto idāneva ācariyaṁ paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsaṁ pāpuṇāti, pubbepi pattoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto gandhabbakule nibbatti, “Guttilakumāro”tissa nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattiṁ patvā Guttilagandhabbo nāma sakalajambudīpe aggagandhabbo ahosi. So dārābharaṇaṁ akatvā andhe mātāpitaro posesi. Tadā Bārāṇasivāsino vāṇijā vaṇijjāya Ujjeninagaraṁ

ပဋိမာနေမိ။ **ယာဝ ပဿုပတူ ဇနော**တိ ယာဝါယံ မဟာဇနော ပသုပတု နိဒ္ဒံ ဩက္ကမတု၊ တာဝါဟံ ကာလံ ပဋိမာနေမိ။ ဣတရထာ ဟိ “အယံ သုနခေါ ပလာယတီ”တိ ရဝေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ တသ္မာ ရတ္တိဘာဂေ သဗ္ဗေသံ သုတ္တကာလေ စမ္မယောတ္တံ ခါဒိတွာ ပလာယိဿာမီတိ။ သော ဧဝံ ဝတွာ မဟာဇနေ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တေ ယောတ္တံ ခါဒိတွာ သုဟိတော ဟုတွာ ပလာယိတွာ အတ္တနော သာမိကာနံ ဃရမေဝ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သုနခေါဝ ဧတရဟိ သုနခေါ၊ ပဏ္ဍိတပုရိသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သုနခဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဂုတ္တိလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၃)

သတ္တတန္တိံ သုမဓုရန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိဉှိ ကာလေ ဘိက္ခူ ဒေဝဒတ္တံ အာဟံသု “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ တုယှံ အာစရိယော၊ တွံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ နိဿာယ တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဏှိ၊ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဥပ္ပါဒေသိ၊ အာစရိယဿ နာမ ပဋိသတ္တုနာ ဘဝိတုံ န ယုတ္တ”န္တိ။ ဒေဝဒတ္တော “ကိံ ပန မေ အာဝုသော သမဏော ဂေါတမော အာစရိယော၊ နနု မယာ အတ္တနော ဗလေနေဝ တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဟိတာနိ၊ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဥပ္ပါဒိတာနီ”တိ အာစရိယံ ပစ္စက္ခာသိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော အာစရိယံ ပစ္စက္ခာယ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပဋိသတ္တု ဟုတွာ မဟာဝိနာသံ ပတ္တော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ အာစရိယံ ပစ္စက္ခာယ မမ ပဋိသတ္တု ဟုတွာ ဝိနာသံ ပါပုဏာတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပတ္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂန္ဓဗ္ဗကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ “ဂုတ္တိလကုမာရော”တိဿ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော ဂန္ဓဗ္ဗသိပ္ပေ နိပ္ဖတ္တိံ ပတွာ ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗော နာမ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂဂန္ဓဗ္ဗော အဟောသိ။ သော ဒါရာဘရဏံ အကတွာ အန္ဓေ မာတာပိတရော ပေါသေသိ။ တဒါ ဗာရာဏသိဝါသိနော ဝါဏိဇာ ဝဏိဇ္ဇာယ ဥဇ္ဇေနိနဂရံ

gantvā ussave ghuṭṭhe chandakaṁ saṁharitvā bahuṁ mālāgandhavilepanañca khajjabhojjādīni ca ādāya kīḷanaṭṭhāne sannipatitvā "vetanaṁ datvā ekaṁ gandhabbaṁ ānethā"ti āhaṁsu. Tena ca samayena Ujjeniyaṁ Mūsilo nāma jeṭṭhagandhabbo hoti, te taṁ pakkosāpetvā attano gandhabbaṁ kāresuṁ.

Mūsilo vīṇaṁ vādento vīṇaṁ uttamamucchanāya mucchitvā vādesi. Tesaṁ Guttilagandhabbassa gandhabbe jātaparicayānaṁ tassa gandhabbaṁ kilañcakaṇḍūvanaṁ viya hutvā upaṭṭhāsi, ekopi pahaṭṭhākāraṁ na dassesi. Mūsilo tesu tuṭṭhākāraṁ adassentesu "atikharaṁ katvā vādemi maññe"ti majjhimamucchanāya mucchitvā majjhimasarena vādesi, te tatthapi majjhattāva ahesuṁ. Atha so "ime na kiñci jānanti maññe"ti sayampi ajānanako viya hutvā tantiyo sithile vādesi, te tatthapi na kiñci āhaṁsu. Atha ne Mūsilo "ambho vāṇijā kiṁ nu kho mayi vīṇaṁ vādente tumhe na tussathā"ti. Kiṁ pana tvaṁ vīṇaṁ vādesi, mayañhi "ayaṁ vīṇaṁ mucchetī"ti saññaṁ akarimhāti. Kiṁ pana tumhe mayā uttaritaraṁ ācariyaṁ jānātha, udāhu attano ajānanabhāvena na tussathāti. Vāṇijā "Bārāṇasiyaṁ Guttilagandhabbassa vīṇāsaddaṁ sutapubbānaṁ tava vīṇāsaddo itthīnaṁ dārake tosāpanasaddo viya hotī"ti āhaṁsu. Tena hi handa tumhehi dinnaparibbayaṁ paṭiggaṇhatha, na mayhaṁ etenattho, apica kho pana Bārāṇasiṁ gacchantā maṁ gaṇhitvā gaccheyyāthāti. Te "sādhū"ti sampaṭicchitvā gamanakāle taṁ ādāya Bārāṇasiṁ gantvā tassa "etaṁ guttilassa vasanaṭṭhānan"ti ācikkhitvā sakasakanivesanaṁ agamiṁsu.

Mūsilo bodhisattassa gehaṁ pavisitvā laggetvā ṭhapitaṁ bodhisattassa jātivīṇaṁ disvā gahetvā vādesi, atha bodhisattassa mātāpitaro andhabhāvena taṁ apassantā "mūsikā maññe vīṇaṁ khādantī"ti saññāya "susū"ti āhaṁsu. Tasmiṁ kāle Mūsilo vīṇaṁ ṭhapetvā bodhisattassa mātāpitaro vanditvā "kuto āgatosī"ti vutte "ācariyassa santike sippaṁ uggaṇhituṁ ujjenito āgatomhī"ti āha. So "sādhū"ti vutte "kahaṁ ācariyo"ti pucchitvā "vippavuttho tāta, ajja āgamissatī"ti sutvā tattheva nisīditvā bodhisattaṁ āgataṁ

ဂန္တွာ ဥဿဝေ ဃုဋ္ဌေ ဆန္ဒကံ သံဟရိတွာ ဗဟုံ မာလာဂန္ဓဝိလေပနဉ္စ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇာဒီနိ စ အာဒါယ ကီဠနဋ္ဌာနေ သန္နိပတိတွာ "ဝေတနံ ဒတွာ ဧကံ ဂန္ဓဗ္ဗံ အာနေထာ"တိ အာဟံသု။ တေန စ သမယေန ဥဇ္ဇေနိယံ မူသိလော နာမ ဇေဋ္ဌဂန္ဓဗ္ဗော ဟောတိ၊ တေ တံ ပက္ကောသာပေတွာ အတ္တနော ဂန္ဓဗ္ဗံ ကာရေသုံ။

မူသိလော ဝီဏံ ဝါဒေန္တော ဝီဏံ ဥတ္တမမုစ္ဆနာယ မုစ္ဆိတွာ ဝါဒေသိ။ တေသံ ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗဿ ဂန္ဓဗ္ဗေ ဇာတပရိစယာနံ တဿ ဂန္ဓဗ္ဗံ ကိလဉ္စကဏ္ဍူဝနံ ဝိယ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာသိ၊ ဧကောပိ ပဟဋ္ဌာကာရံ န ဒဿေသိ။ မူသိလော တေသု တုဋ္ဌာကာရံ အဒဿေန္တေသု "အတိခရံ ကတွာ ဝါဒေမိ မညေ"တိ မဇ္ဈိမမုစ္ဆနာယ မုစ္ဆိတွာ မဇ္ဈိမသရေန ဝါဒေသိ၊ တေ တတ္ထာပိ မဇ္ဈတ္တာဝ အဟေသုံ။ အထ သော "ဣမေ န ကိဉ္စိ ဇာနန္တိ မညေ"တိ သယမ္ပိ အဇာနနကော ဝိယ ဟုတွာ တန္တိယော သိထိလေ ဝါဒေသိ၊ တေ တတ္ထာပိ န ကိဉ္စိ အာဟံသု။ အထ နေ မူသိလော "အမ္ဘော ဝါဏိဇာ ကိံ နု ခေါ မယိ ဝီဏံ ဝါဒေန္တေ တုမှေ န တုဿထာ"တိ။ ကိံ ပန တွံ ဝီဏံ ဝါဒေသိ၊ မယဉှိ "အယံ ဝီဏံ မုစ္ဆေတီ"တိ သညံ အကရိမှာတိ။ ကိံ ပန တုမှေ မယာ ဥတ္တရိတရံ အာစရိယံ ဇာနာထ၊ ဥဒါဟု အတ္တနော အဇာနနဘာဝေန န တုဿထာတိ။ ဝါဏိဇာ "ဗာရာဏသိယံ ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗဿ ဝီဏာသဒ္ဒံ သုတပုဗ္ဗာနံ တဝ ဝီဏာသဒ္ဒေါ ဣတ္ထီနံ ဒါရကေ တောသာပနသဒ္ဒေါ ဝိယ ဟောတီ"တိ အာဟံသု။ တေန ဟိ ဟန္ဒ တုမှေဟိ ဒိန္နပရိဗ္ဗယံ ပဋိဂ္ဂဏှထ၊ န မယှံ ဧတေနတ္ထော၊ အပိစ ခေါ ပန ဗာရာဏသိံ ဂစ္ဆန္တာ မံ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆေယျာထာတိ။ တေ "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဂမနကာလေ တံ အာဒါယ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ တဿ "ဧတံ ဂုတ္တိလဿ ဝသနဋ္ဌာန"န္တိ အာစိက္ခိတွာ သကသကနိဝေသနံ အဂမိံသု။

မူသိလော ဗောဓိသတ္တဿ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ လဂ္ဂေတွာ ဌပိတံ ဗောဓိသတ္တဿ ဇာတိဝီဏံ ဒိသွာ ဂဟေတွာ ဝါဒေသိ၊ အထ ဗောဓိသတ္တဿ မာတာပိတရော အန္ဓဘာဝေန တံ အပဿန္တာ "မူသိကာ မညေ ဝီဏံ ခါဒန္တီ"တိ သညာယ "သုသူ"တိ အာဟံသု။ တသ္မိံ ကာလေ မူသိလော ဝီဏံ ဌပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ "ကုတော အာဂတောသီ"တိ ဝုတ္တေ "အာစရိယဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတုံ ဥဇ္ဇေနိတော အာဂတောမှီ"တိ အာဟ။ သော "သာဓူ"တိ ဝုတ္တေ "ကဟံ အာစရိယော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဝိပ္ပဝုတ္ထော တာတ, အဇ္ဇ အာဂမိဿတီ"တိ သုတွာ တတ္ထေဝ နိသီဒိတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာဂတံ

disvā tena katapaṭisanthāro attano āgatakāraṇaṁ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so tassa asappurisabhāvaṁ ñatvā “gaccha tāta, natthi tava sippan”ti paṭikkhipi. So bodhisattassa mātāpitūnaṁ pāde gahetvā upakāraṁ karonto te ārādhetvā “sippaṁ me dāpethā”ti yāci. Bodhisatto mātāpitūhi punappunaṁ vuccamāno te atikkamituṁ asakkonto sippaṁ adāsi. So bodhisatteneva saddhiṁ rājanivesanaṁ gacchati. Rājā taṁ disvā “ko esa ācariyā”ti pucchi. Mayhaṁ antevāsiko mahārājāti. So anukkamena rañño vissāsiko ahosi. Bodhisatto ācariyamuṭṭhiṁ akatvā attano jānananiyāmena sabbaṁ sippaṁ sikkhāpetvā “niṭṭhitaṁ te tāta sippan”ti āha.

So cintesi “mayhaṁ sippaṁ paguṇaṁ, idañca Bārāṇasinagaraṁ sakalajambudīpe agganagaraṁ, ācariyopi mahallako, idheva mayā vasituṁ vaṭṭatī”ti. So ācariyaṁ āha “ācariya ahaṁ rājānaṁ upaṭṭhahissāmī”ti. Ācariyo “sādhu tāta, rañño ārocessāmī”ti gantvā “amhākaṁ antevāsiko devaṁ upaṭṭhātuṁ icchati, deyyadhammamassa jānāthā”ti rañño ārocetvā raññā “tumhākaṁ deyyadhammato upaḍḍhaṁ labhissatī”ti vutte taṁ pavattiṁ Mūsilassa ārocesi. Mūsilo “ahaṁ tumhehi samakaññeva labhanto upaṭṭhahissāmi, na alabhanto”ti āha. Kiṁkāraṇāti. Nanu ahaṁ tumhākaṁ jānanasippaṁ sabbaṁ jānāmīti. Āma jānāsīti. Evaṁ sante kasmā mayhaṁ upaḍḍhaṁ detīti. Bodhisatto rañño ārocesi. Rājā “yadi evaṁ tumhehi samakaṁ sippaṁ dassetuṁ sakkonto samakaṁ labhissatī”ti āha. Bodhisatto rañño vacanaṁ tassa ārocetvā tena “sādhu dassessāmī”ti vutte rañño taṁ pavattiṁ ārocetvā “sādhu dassetu, kataradivasaṁ sākacchā hotū”ti vutte “ito sattame divase hotu mahārājā”ti āha.

Rājā Mūsilaṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ ācariyena saddhiṁ sākacchaṁ karissasī”ti pucchitvā “saccaṁ devā”ti vutte “ācariyena saddhiṁ viggaho nāma na vaṭṭati, mā karī”ti vāriyamānopi “alaṁ mahārāja, hotuyeva me ācariyena saddhiṁ sattame divase sākacchā

ဒိသွာ တေန ကတပဋိသန္ထာရော အတ္တနော အာဂတကာရဏံ အာရောစေသိ။ ဗောဓိသတ္တော အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဌကော၊ သော တဿ အသပ္ပုရိသဘာဝံ ဉတွာ “ဂစ္ဆ တာတ, နတ္ထိ တဝ သိပ္ပ”န္တိ ပဋိက္ခိပိ။ သော ဗောဓိသတ္တဿ မာတာပိတူနံ ပါဒေ ဂဟေတွာ ဥပကာရံ ကရောန္တော တေ အာရာဓေတွာ “သိပ္ပံ မေ ဒါပေထာ”တိ ယာစိ။ ဗောဓိသတ္တော မာတာပိတူဟိ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနော တေ အတိက္ကမိတုံ အသက္ကောန္တော သိပ္ပံ အဒါသိ။ သော ဗောဓိသတ္တေနေဝ သဒ္ဓိံ ရာဇနိဝေသနံ ဂစ္ဆတိ။ ရာဇာ တံ ဒိသွာ “ကော ဧသ အာစရိယာ”တိ ပုစ္ဆိ။ မယှံ အန္တေဝါသိကော မဟာရာဇာတိ။ သော အနုက္ကမေန ရညော ဝိဿာသိကော အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော အာစရိယမုဋ္ဌိံ အကတွာ အတ္တနော ဇာနနနိယာမေန သဗ္ဗံ သိပ္ပံ သိက္ခာပေတွာ “နိဋ္ဌိတံ တေ တာတ သိပ္ပ”န္တိ အာဟ။

သော စိန္တေသိ “မယှံ သိပ္ပံ ပဂုဏံ၊ ဣဒဉ္စ ဗာရာဏသိနဂရံ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂနဂရံ၊ အာစရိယောပိ မဟလ္လကော၊ ဣဓေဝ မယာ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော အာစရိယံ အာဟ “အာစရိယ အဟံ ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ။ အာစရိယော “သာဓု တာတ, ရညော အာရောစေဿာမီ”တိ ဂန္တွာ “အမှာကံ အန္တေဝါသိကော ဒေဝံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဣစ္ဆတိ၊ ဒေယျဓမ္မမဿ ဇာနာထာ”တိ ရညော အာရောစေတွာ ရညာ “တုမှာကံ ဒေယျဓမ္မတော ဥပဍ္ဎံ လဘိဿတီ”တိ ဝုတ္တေ တံ ပဝတ္တိံ မူသိလဿ အာရောစေသိ။ မူသိလော “အဟံ တုမှေဟိ သမကညေဝ လဘန္တော ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ၊ န အလဘန္တော”တိ အာဟ။ ကိံကာရဏာတိ။ နနု အဟံ တုမှာကံ ဇာနနသိပ္ပံ သဗ္ဗံ ဇာနာမီတိ။ အာမ ဇာနာသီတိ။ ဧဝံ သန္တေ ကသ္မာ မယှံ ဥပဍ္ဎံ ဒေတီတိ။ ဗောဓိသတ္တော ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “ယဒိ ဧဝံ တုမှေဟိ သမကံ သိပ္ပံ ဒဿေတုံ သက္ကောန္တော သမကံ လဘိဿတီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော ရညော ဝစနံ တဿ အာရောစေတွာ တေန “သာဓု ဒဿေဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ ရညော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “သာဓု ဒဿေတု၊ ကတရဒိဝသံ သာကစ္ဆာ ဟောတူ”တိ ဝုတ္တေ “ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ဟောတု မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။

ရာဇာ မူသိလံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ သာကစ္ဆံ ကရိဿသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ “အာစရိယေန သဒ္ဓိံ ဝိဂ္ဂဟော နာမ န ဝဋ္ဋတိ၊ မာ ကရီ”တိ ဝါရိယမာနောပိ “အလံ မဟာရာဇ, ဟောတုယေဝ မေ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ သတ္တမေ ဒိဝသေ သာကစ္ဆာ၊

katarassa jānibhāvaṁ[1] jānissāmā"ti āha. Rājā "sādhū"ti sampaṭicchitvā "ito kira sattame divase ācariyaguttilo ca antevāsikamūsilo ca rājadvāre aññamaññaṁ sākacchaṁ katvā sippaṁ dassessanti, nāgarā sannipatitvā sippaṁ passantū"ti bheriṁ carāpesi.

Bodhisatto cintesi "ayaṁ Mūsilo daharo taruṇo, ahaṁ mahallako parihīnathāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sampajjati. Antevāsike nāma parājitepi viseso natthi, antevāsikassa pana jaye sati pattabbalajjato araññaṁ pavisitvā maraṇaṁ varataran"ti. So araññaṁ pavisitvā maraṇabhayena nivattati, lajjābhayena gacchati. Evamassa gamanāgamanaṁ karontasseva cha divasā atikkantā, tiṇāni matāni, jaṅghamaggo nibbatti. Tasmiṁ khaṇe Sakkassa bhavanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko āvajjamāno taṁ kāraṇaṁ ñatvā "Guttilagandhabbo antevāsikassa bhayena araññe mahādukkhaṁ anubhoti, etassa mayā avassayena bhavituṁ vaṭṭatī"ti vegena gantvā bodhisattassa purato ṭhatvā "ācariya kasmā araññaṁ paviṭṭhosī"ti pucchitvā "kosi tvan"ti vutte "sakkohamasmī"ti āha. Atha naṁ bodhisatto "ahaṁ kho devarāja antevāsikato parājayabhayena araññaṁ paviṭṭho"ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

186. "Sattatantiṁ sumadhuraṁ, rāmaṇeyyaṁ avācayiṁ.
So maṁ raṅgamhi avheti, saraṇaṁ me hohi kosiyā"ti.

Tassattho—ahaṁ devarāja Mūsilaṁ nāma antevāsikaṁ sattatantiṁ sumadhuraṁ rāmaṇeyyaṁ vīṇaṁ attano jānananiyāmena sikkhāpesiṁ, so maṁ idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṁ kosiyagotta saraṇaṁ hohīti.

Sakko tassa vacanaṁ sutvā "mā bhāyi, ahaṁ te tāṇañca leṇañcā"ti vatvā dutiyaṁ gāthamāha—

187. "Ahaṁ taṁ saraṇaṁ samma, ahamācariyapūjako.
Na taṁ jayissati sisso, sissamācariya jessasī"ti.

1. Jānanabhāvaṁ (Sī, Syā, I)

ကတရဿ ဇာနိဘာဝံ[၁] ဇာနိဿာမာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ “ဣတော ကိရ သတ္တမေ ဒိဝသေ အာစရိယဂုတ္တိလော စ အန္တေဝါသိကမူသိလော စ ရာဇဒွါရေ အညမညံ သာကစ္ဆံ ကတွာ သိပ္ပံ ဒဿေဿန္တိ၊ နာဂရာ သန္နိပတိတွာ သိပ္ပံ ပဿန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေသိ။

ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “အယံ မူသိလော ဒဟရော တရုဏော၊ အဟံ မဟလ္လကော ပရိဟီနထာမော၊ မဟလ္လကဿ ကိရိယာ နာမ န သမ္ပဇ္ဇတိ။ အန္တေဝါသိကေ နာမ ပရာဇိတေပိ ဝိသေသော နတ္ထိ၊ အန္တေဝါသိကဿ ပန ဇယေ သတိ ပတ္တဗ္ဗလဇ္ဇတော အရညံ ပဝိသိတွာ မရဏံ ဝရတရ”န္တိ။ သော အရညံ ပဝိသိတွာ မရဏဘယေန နိဝတ္တတိ၊ လဇ္ဇာဘယေန ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမဿ ဂမနာဂမနံ ကရောန္တဿေဝ ဆ ဒိဝသာ အတိက္ကန္တာ၊ တိဏာနိ မတာနိ၊ ဇင်္ဃမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗတ္တိ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကဿ ဘဝနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သက္ကော အာဝဇ္ဇမာနော တံ ကာရဏံ ဉတွာ “ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗော အန္တေဝါသိကဿ ဘယေန အရညေ မဟာဒုက္ခံ အနုဘောတိ၊ ဧတဿ မယာ အဝဿယေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပုရတော ဌတွာ “အာစရိယ ကသ္မာ အရညံ ပဝိဋ္ဌောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ကောသိ တွ”န္တိ ဝုတ္တေ “သက္ကောဟမသ္မီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “အဟံ ခေါ ဒေဝရာဇ အန္တေဝါသိကတော ပရာဇယဘယေန အရညံ ပဝိဋ္ဌော”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၈၆။ “သတ္တတန္တိံ သုမဓုရံ၊ ရာမဏေယျံ အဝါစယိံ။
သော မံ ရင်္ဂမှိ အဝှေတိ၊ သရဏံ မေ ဟောဟိ ကောသိယာ”တိ။

တဿတ္ထော—အဟံ ဒေဝရာဇ မူသိလံ နာမ အန္တေဝါသိကံ သတ္တတန္တိံ သုမဓုရံ ရာမဏေယျံ ဝီဏံ အတ္တနော ဇာနနနိယာမေန သိက္ခာပေသိံ၊ သော မံ ဣဒါနိ ရင်္ဂမဏ္ဍလေ ပက္ကောသတိ၊ တဿ မေ တွံ ကောသိယဂေါတ္တ သရဏံ ဟောဟီတိ။

သက္ကော တဿ ဝစနံ သုတွာ “မာ ဘာယိ၊ အဟံ တေ တာဏဉ္စ လေဏဉ္စာ”တိ ဝတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၈၇။ “အဟံ တံ သရဏံ သမ္မ၊ အဟမာစရိယပူဇကော။
န တံ ဇယိဿတိ သိဿော၊ သိဿမာစရိယ ဇေဿသီ”တိ။

၁- ဇာနနဘာဝံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Tattha **ahaṁ taṁ saraṇan**ti ahaṁ saraṇaṁ avassayo patiṭṭhā hutvā taṁ tāyissāmi. **Sammā**ti piyavacanametaṁ. **Sissamācariya jessasī**ti ācariya tvaṁ vīṇaṁ vādayamāno sissaṁ jinissasi. Apica tvaṁ vīṇaṁ vādento ekaṁ tantiṁ chinditvā cha vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati. Mūsilopi tantiṁ chindissati, athassa vīṇāya saddo na bhavissati. Tasmiṁ khaṇe so parājayaṁ pāpuṇissati. Athassa parājayabhāvaṁ ñatvā dutiyampi tatiyampi catutthampi pañcamampi chaṭṭhampi sattamampi tantiṁ chinditvā suddhadaṇḍakameva vādeyyāsi, chinnatantikoṭīhi saro nikkhamitvā sakalaṁ dvādasayojanikaṁ Bārāṇasinagaraṁ chādetvā ṭhassatīti.

Evaṁ vatvā Sakko bodhisattassa tisso pāsakaghaṭikā datvā evamāha “vīṇāsaddeneva pana sakalanagare chādite ito ekaṁ pāsakaghaṭikaṁ ākāse khipeyyāsi, atha te purato otaritvā tīṇi accharāsatāni naccissanti. Tāsaṁ naccanakāle ca dutiyaṁ khipeyyāsi, athāparānipi tīṇi satāni otaritvā tava vīṇādhure naccissanti. Tato tatiyaṁ khipeyyāsi, athāparāni tīṇi satāni otaritvā raṅgamaṇḍale naccissanti. Ahampi te santikaṁ āgamissāmi, gaccha mā bhāyī”ti bodhisattaṁ assāsesi. Bodhisatto pubbaṇhasamaye gehaṁ agamāsi. Nāgarā rājadvārasamīpe maṇḍapaṁ katvā rañño āsanaṁ paññapesuṁ. Rājā pāsādā otaritvā alaṅkatamaṇḍape pallaṅkamajjhe nisīdi, dvādasasahassā alaṅkatitthiyo amaccabrāhmaṇagahapatikādayo ca rājānaṁ parivārayiṁsu, sabbe nāgarā sannipatiṁsu, rājaṅgaṇe cakkāticakke mañcātimañce bandhiṁsu.

Bodhisattopi nhātānulitto nānaggarasabhojanaṁ bhuñjitvā vīṇaṁ gāhāpetvā attano paññattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyena āgantvā ākāse aṭṭhāsi, bodhisattoyeva naṁ passati. Mūsilopi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi, āditova dvepi samasamaṁ vādayiṁsu. Mahājano dvinnampi vāditena tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā bodhisattaññeva sāvento “ekaṁ tantiṁ chindā”ti āha. Bodhisatto tantiṁ chindi, sā chinnāpi chinnakoṭiyā saraṁ muñcateva, devagandhabbaṁ viya vattati. Mūsilopi tantiṁ chindi, tato saddo na nikkhimi. Ācariyo dutiyampi

တတ္ထ **အဟံ တံ သရဏန္တိ** အဟံ သရဏံ အဝဿယော ပတိဋ္ဌာ ဟုတွာ တံ တာယိဿာမိ။ **သမ္မာ**တိ ပိယဝစနမေတံ။ **သိဿမာစရိယ ဇေဿသီ**တိ အာစရိယ တွံ ဝီဏံ ဝါဒယမာနော သိဿံ ဇိနိဿသိ။ အပိစ တွံ ဝီဏံ ဝါဒေန္တော ဧကံ တန္တိံ ဆိန္ဒိတွာ ဆ ဝါဒေယျာသိ၊ ဝီဏာယ တေ ပကတိသဒ္ဒေါ ဘဝိဿတိ။ မူသိလောပိ တန္တိံ ဆိန္ဒိဿတိ၊ အထဿ ဝီဏာယ သဒ္ဒေါ န ဘဝိဿတိ။ တသ္မိံ ခဏေ သော ပရာဇယံ ပါပုဏိဿတိ။ အထဿ ပရာဇယဘာဝံ ဉတွာ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ စတုတ္ထမ္ပိ ပဉ္စမမ္ပိ ဆဋ္ဌမ္ပိ သတ္တမမ္ပိ တန္တိံ ဆိန္ဒိတွာ သုဒ္ဓဒဏ္ဍကမေဝ ဝါဒေယျာသိ၊ ဆိန္နတန္တိကောဋီဟိ သရော နိက္ခမိတွာ သကလံ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဗာရာဏသိနဂရံ ဆာဒေတွာ ဌဿတီတိ။

ဧဝံ ဝတွာ သက္ကော ဗောဓိသတ္တဿ တိဿော ပါသကဃဋိကာ ဒတွာ ဧဝမာဟ “ဝီဏာသဒ္ဒေနေဝ ပန သကလနဂရေ ဆာဒိတေ ဣတော ဧကံ ပါသကဃဋိကံ အာကာသေ ခိပေယျာသိ၊ အထ တေ ပုရတော ဩတရိတွာ တီဏိ အစ္ဆရာသတာနိ နစ္စိဿန္တိ။ တာသံ နစ္စနကာလေ စ ဒုတိယံ ခိပေယျာသိ၊ အထာပရာနိပိ တီဏိ သတာနိ ဩတရိတွာ တဝ ဝီဏာဓုရေ နစ္စိဿန္တိ။ တတော တတိယံ ခိပေယျာသိ၊ အထာပရာနိ တီဏိ သတာနိ ဩတရိတွာ ရင်္ဂမဏ္ဍလေ နစ္စိဿန္တိ။ အဟမ္ပိ တေ သန္တိကံ အာဂမိဿာမိ၊ ဂစ္ဆ မာ ဘာယီ”တိ ဗောဓိသတ္တံ အဿာသေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပုဗ္ဗဏှသမယေ ဂေဟံ အဂမာသိ။ နာဂရာ ရာဇဒွါရသမီပေ မဏ္ဍပံ ကတွာ ရညော အာသနံ ပညပေသုံ။ ရာဇာ ပါသာဒါ ဩတရိတွာ အလင်္ကတမဏ္ဍပေ ပလ္လင်္ကမဇ္ဈေ နိသီဒိ၊ ဒွါဒသသဟဿာ အလင်္ကတိတ္ထိယော အမစ္စဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာဒယော စ ရာဇာနံ ပရိဝါရယိံသု၊ သဗ္ဗေ နာဂရာ သန္နိပတိံသု၊ ရာဇင်္ဂဏေ စက္ကာတိစက္ကေ မဉ္စာတိမဉ္စေ ဗန္ဓိံသု။

ဗောဓိသတ္တောပိ နှာတာနုလိတ္တော နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝီဏံ ဂါဟာပေတွာ အတ္တနော ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ သက္ကော အဒိဿမာနကာယေန အာဂန္တွာ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ၊ ဗောဓိသတ္တောယေဝ နံ ပဿတိ။ မူသိလောပိ အာဂန္တွာ အတ္တနော အာသနေ နိသီဒိ။ မဟာဇနော ပရိဝါရေသိ၊ အာဒိတောဝ ဒွေပိ သမသမံ ဝါဒယိံသု။ မဟာဇနော ဒွိန္နမ္ပိ ဝါဒိတေန တုဋ္ဌော ဥက္ကုဋ္ဌိသဟဿာနိ ပဝတ္တေသိ။ သက္ကော အာကာသေ ဌတွာ ဗောဓိသတ္တဉ္ဉေဝ သာဝေန္တော “ဧကံ တန္တိံ ဆိန္ဒာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော တန္တိံ ဆိန္ဒိ၊ သာ ဆိန္နာပိ ဆိန္နကောဋိယာ သရံ မုဉ္စတေဝ၊ ဒေဝဂန္ဓဗ္ဗံ ဝိယ ဝတ္တတိ။ မူသိလောပိ တန္တိံ ဆိန္ဒိ၊ တတော သဒ္ဒေါ န နိက္ခမိ။ အာစရိယော ဒုတိယမ္ပိ

chindi -pa- sattamampi chindi. Suddhadaṇḍakaṁ vādentassa saddo nagaraṁ chādetvā aṭṭhāsi. Celukkhepasahassāni ceva ukkuṭṭhisahassāni ca pavattayiṁsu. Bodhisatto ekaṁ pāsakaṁ ākāse khipi, tīṇi accharāsatāni otaritvā nacciṁsu. Evaṁ dutiye ca tatiye ca khitte tīṇi tīṇi accharāsatāni otaritvā vuttanayeneva nacciṁsu.

Tasmiṁ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññaṁ adāsi, mahājano uṭṭhāya "tvaṁ ācariyena saddhiṁ virujjhitvā 'samakāraṁ karomī'ti vāyamasi, attano pamāṇaṁ na jānāsī"ti Mūsilaṁ tajjetvā gahitagahiteheva pāsāṇadaṇḍādīhi saṁcuṇṇetvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā pāde gahetvā saṅkāraṭṭhāne chaḍḍesi. Rājā tuṭṭhacitto ghanavassaṁ vassāpento viya bodhisattassa bahuṁ dhanaṁ adāsi, tathā nāgarā. Sakko bodhisattena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "ahaṁ te paṇḍita sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ gāhāpetvā pacchā Mātaliṁ pesessāmi, tvaṁ sahassayuttaṁ Vejayantarathavaraṁ abhiruyha devalokaṁ āgaccheyyāsī"ti vatvā pakkāmi.

Atha naṁ gantvā Paṇḍukambalasilāyaṁ nisinnaṁ "kahaṁ gatāttha mahārājā"ti devadhītaro pucchiṁsu. Sakko tāsaṁ taṁ kāraṇaṁ vitthārena kathetvā bodhisattassa sīlañca guṇañca vaṇṇesi. Devadhītaro "mahārāja mayampi ācariyaṁ daṭṭhukāmā, idha naṁ ānehī"ti āhaṁsu, Sakko Mātaliṁ āmantetvā "tāta devaccharā Guttilagandhabbaṁ daṭṭhukāmā, gaccha naṁ Vejayantarathe nisīdāpetvā ānehī"ti. So "sādhū"ti gantvā bodhisattaṁ ānesi. Sakko bodhisattena saddhiṁ sammoditvā "devakaññā kira te ācariya gandhabbaṁ sotukāmā"ti āha. Mayaṁ mahārāja gandhabbā nāma sippaṁ nissāya jīvāma, mūlaṁ labhantā vādeyyāmāti. Vādehi, ahaṁ te mūlaṁ dassāmīti. Na mayhaṁ aññena mūlenattho, imā pana devadhītaro attano attano kalyāṇakammaṁ kathentu, evāhaṁ vādessāmīti. Atha naṁ devadhītaro āhaṁsu "amhehi kataṁ kalyāṇakammaṁ pacchā tumhākaṁ kathessāma, gandhabbaṁ karohi ācariyā"ti. Bodhisatto sattāhaṁ devatānaṁ gandhabbaṁ akāsi, taṁ dibbagandhabbaṁ abhibhavitvā pavatti. Sattame divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṁ kalyāṇakammaṁ pucchi. Ekaṁ Kassapasammāsambuddhakāle ekassa bhikkhuno

ဆိန္ဒိ။ပ။ သတ္တမမ္ပိ ဆိန္ဒိ။ သုဒ္ဓဒဏ္ဍကံ ဝါဒေန္တဿ သဒ္ဒေါ နဂရံ ဆာဒေတွာ အဋ္ဌာသိ။ စေလုက္ခေပသဟဿာနိ စေဝ ဥက္ကုဋ္ဌိသဟဿာနိ စ ပဝတ္တယိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ဧကံ ပါသကံ အာကာသေ ခိပိ၊ တီဏိ အစ္ဆရာသတာနိ ဩတရိတွာ နစ္စိံသု။ ဧဝံ ဒုတိယေ စ တတိယေ စ ခိတ္တေ တီဏိ တီဏိ အစ္ဆရာသတာနိ ဩတရိတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ နစ္စိံသု။

တသ္မိံ ခဏေ ရာဇာ မဟာဇနဿ ဣင်္ဂိတသညံ အဒါသိ၊ မဟာဇနော ဥဋ္ဌာယ "တွံ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ ဝိရုဇ္ဈိတွာ 'သမကာရံ ကရောမီ'တိ ဝါယမသိ၊ အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာသီ"တိ မူသိလံ တဇ္ဇေတွာ ဂဟိတဂဟိတေဟေဝ ပါသာဏဒဏ္ဍာဒီဟိ သံစုဏ္ဏေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ပါဒေ ဂဟေတွာ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍေသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌစိတ္တော ဃနဝဿံ ဝဿာပေန္တော ဝိယ ဗောဓိသတ္တဿ ဗဟုံ ဓနံ အဒါသိ၊ တထာ နာဂရာ။ သက္ကော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "အဟံ တေ ပဏ္ဍိတ သဟဿယုတ္တံ အာဇညရထံ ဂါဟာပေတွာ ပစ္ဆာ မာတလိံ ပေသေဿာမိ၊ တွံ သဟဿယုတ္တံ ဝေဇယန္တရထဝရံ အဘိရုယှ ဒေဝလောကံ အာဂစ္ဆေယျာသီ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

အထ နံ ဂန္တွာ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ နိသိန္နံ "ကဟံ ဂတာတ္ထ မဟာရာဇာ"တိ ဒေဝဓီတရော ပုစ္ဆိံသု။ သက္ကော တာသံ တံ ကာရဏံ ဝိတ္ထာရေန ကထေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သီလဉ္စ ဂုဏဉ္စ ဝဏ္ဏေသိ။ ဒေဝဓီတရော "မဟာရာဇ မယမ္ပိ အာစရိယံ ဒဋ္ဌုကာမာ၊ ဣဓ နံ အာနေဟီ"တိ အာဟံသု၊ သက္ကော မာတလိံ အာမန္တေတွာ "တာတ ဒေဝစ္ဆရာ ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗံ ဒဋ္ဌုကာမာ၊ ဂစ္ဆ နံ ဝေဇယန္တရထေ နိသီဒါပေတွာ အာနေဟီ"တိ။ သော "သာဓူ"တိ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ အာနေသိ။ သက္ကော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတွာ "ဒေဝကညာ ကိရ တေ အာစရိယ ဂန္ဓဗ္ဗံ သောတုကာမာ"တိ အာဟ။ မယံ မဟာရာဇ ဂန္ဓဗ္ဗာ နာမ သိပ္ပံ နိဿာယ ဇီဝါမ၊ မူလံ လဘန္တာ ဝါဒေယျာမာတိ။ ဝါဒေဟိ, အဟံ တေ မူလံ ဒဿာမီတိ။ န မယှံ အညေန မူလေနတ္ထော၊ ဣမာ ပန ဒေဝဓီတရော အတ္တနော အတ္တနော ကလျာဏကမ္မံ ကထေန္တု၊ ဧဝါဟံ ဝါဒေဿာမီတိ။ အထ နံ ဒေဝဓီတရော အာဟံသု "အမှေဟိ ကတံ ကလျာဏကမ္မံ ပစ္ဆာ တုမှာကံ ကထေဿာမ၊ ဂန္ဓဗ္ဗံ ကရောဟိ အာစရိယာ"တိ။ ဗောဓိသတ္တော သတ္တာဟံ ဒေဝတာနံ ဂန္ဓဗ္ဗံ အကာသိ၊ တံ ဒိဗ္ဗဂန္ဓဗ္ဗံ အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝဓီတာနံ ကလျာဏကမ္မံ ပုစ္ဆိ။ ဧကံ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဧကဿ ဘိက္ခုနော

uttamavatthaṁ datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṁ accharāsahassaparivāraṁ uttamavatthadevakaññaṁ “tvaṁ purimabhave kiṁ kammaṁ katvā nibbattā”ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanā ca vimānavatthumhi āgatameva. Vuttañhi tattha—

“Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.

Kena te’tādiso vaṇṇo, kena te idha mijjhati.
Uppajjanti ca te bhogā, ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve,
Manussabhūtā kimakāsi puññaṁ.
Kenāsi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsatīti.

Vatthuttamadāyikā nārī, pavarā hoti naresu nārīsu.
Evaṁ piyarūpadāyikā manāpaṁ, dibbaṁ sā labhate upecca ṭhānaṁ.

Tassā me passa vimānaṁ, accharā kāmavaṇṇinīhamasmi.
Accharāsahassassāhaṁ, pavarā passa puññānaṁ vipākaṁ.

Tena me’tādiso vaṇṇo, tena me idha mijjhati.
Uppajjanti ca me bhogā, ye keci manaso piyā.

Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā,
Vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatī”ti[1].

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pupphāni adāsi, aparā “cetiye gandhapañcaṅgulikaṁ dethā”ti gandhe adāsi, aparā madhurāni phalāphalāni adāsi, aparā ucchurasaṁ adāsi, aparā Kassapadasabalassa cetiye gandhapañcaṅgulikaṁ adāsi, aparā maggapaṭipannānaṁ bhikkhūnaṁ bhikkhunīnañca kulagehe vāsaṁ upagatānaṁ santike dhammaṁ assosi, aparā nāvāya upakaṭṭhāya velāya bhuttassa bhikkhuno udake ṭhatvā udakaṁ adāsi, aparā agāramajjhe vasamānā akkodhanā hutvā sassusasuravattaṁ akāsi, aparā attano laddhakoṭṭhāsatopi saṁvibhāgaṁ

1. Khu 2. 39 piṭṭhe.

ဥတ္တမဝတ္ထံ ဒတွာ သက္ကဿ ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရံ ဥတ္တမဝတ္ထဒေဝကညံ "တွံ ပုရိမဘဝေ ကိံ ကမ္မံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တာ"တိ ပုစ္ဆိ။ တဿ ပုစ္ဆနာကာရော စ ဝိဿဇ္ဇနာ စ ဝိမာနဝတ္ထုမှိ အာဂတမေဝ။ ဝုတ္တဉှိ တတ္ထ—

"အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။

ကေန တေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ တေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ၊
မနုဿဘူတာ ကိမကာသိ ပုညံ။
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီတိ။

ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ၊ ပဝရာ ဟောတိ နရေသု နာရီသု။
ဧဝံ ပိယရူပဒါယိကာ မနာပံ၊ ဒိဗ္ဗံ သာ လဘတေ ဥပေစ္စ ဌာနံ။

တဿာ မေ ပဿ ဝိမာနံ၊ အစ္ဆရာ ကာမဝဏ္ဏိနီဟမသ္မိ။
အစ္ဆရာသဟဿဿာဟံ၊ ပဝရာ ပဿ ပုညာနံ ဝိပါကံ။

တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ တေန မေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ မေ ဘောဂါ၊ ယေ ကေစိ မနသော ပိယာ။

တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊
ဝဏ္ဏော စ မေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတီ"တိ[၁]။

အပရာ ပိဏ္ဍာယ စရမာနဿ ဘိက္ခုနော ပူဇနတ္ထာယ ပုပ္ဖါနိ အဒါသိ၊ အပရာ "စေတိယေ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ ဒေထာ"တိ ဂန္ဓေ အဒါသိ၊ အပရာ မဓုရာနိ ဖလာဖလာနိ အဒါသိ၊ အပရာ ဥစ္ဆုရသံ အဒါသိ၊ အပရာ ကဿပဒသဗလဿ စေတိယေ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ အဒါသိ၊ အပရာ မဂ္ဂပဋိပန္နာနံ ဘိက္ခူနံ ဘိက္ခုနီနဉ္စ ကုလဂေဟေ ဝါသံ ဥပဂတာနံ သန္တိကေ ဓမ္မံ အဿောသိ၊ အပရာ နာဝါယ ဥပကဋ္ဌာယ ဝေလာယ ဘုတ္တဿ ဘိက္ခုနော ဥဒကေ ဌတွာ ဥဒကံ အဒါသိ၊ အပရာ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသမာနာ အက္ကောဓနာ ဟုတွာ သဿုသသုရဝတ္တံ အကာသိ၊ အပရာ အတ္တနော လဒ္ဓကောဋ္ဌာသတောပိ သံဝိဘာဂံ

၁-ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ။

katvāva paribhuñji, sīlavatī ca ahosi, aparā paragehe dāsī hutvā nikkodhanā nimmānā attano laddhakoṭṭhāsato saṁvibhāgaṁ katvā devaraññno paricārikā hutvā nibbattā[1]. Evaṁ sabbāpi Guttilavimānavatthusmiṁ āgatā chattiṁsa[2] devadhītā yaṁ yaṁ kammaṁ katvā tattha nibbattā, sabbaṁ bodhisatto pucchi. Tāpissa attano katakammaṁ gāthāhiyeva kathesuṁ. Taṁ sutvā bodhisatto "lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, svāhaṁ idhāgantvā appamattakenapi kammena paṭiladdhadibbasampattiyo assosiṁ. Ito dāni paṭṭhāya manussalokaṁ gantvā dānādīni kusalakammāneva karissāmī"ti vatvā imaṁ udānaṁ udānesi—

"Svāgataṁ vata me ajja, suppabhātaṁ suhuṭṭhitaṁ.
Yaṁ addasāmi devatāyo, accharākāmavaṇṇiyo.

Imāsāhaṁ dhammaṁ sutvā, kāhāmi kusalaṁ bahuṁ.
Dānena samacariyāya, saṁyamena damena ca.
Svāhaṁ tattha gamissāmi, yattha gantvā na socare"ti[3].

Atha naṁ sattāhaccayena devarājā Mātalisaṅgāhakaṁ āṇāpetvā rathe nisīdāpetvā Bārāṇasimeva pesesi. So Bārāṇasiṁ gantvā devaloke attanā diṭṭhakāraṇaṁ manussānaṁ ācikkhi. Tato paṭṭhāya manussā sa-ussāhā puññāni kātuṁ maññiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Mūsilo Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, rājā Ānando, Guttilagandhabbo pana ahameva ahosin"ti.

Guttilajātakavaṇṇanā tatiyā.

1. Vimāna-Ṭṭha 129 piṭṭhe passitabbaṁ. 2. Sattatiṁsa (Sī, Syā) 3. Khu 2. 47 piṭṭhe.

ကတွာဝ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ သီလဝတီ စ အဟောသိ၊ အပရာ ပရဂေဟေ ဒါသီ ဟုတွာ နိက္ကောဓနာ နိမ္မာနာ အတ္တနော လဒ္ဓကောဋ္ဌာသတော သံဝိဘာဂံ ကတွာ ဒေဝရညော ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ[၁]။ ဧဝံ သဗ္ဗာပိ ဂုတ္တိလဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ အာဂတာ ဆတ္တိံသ[၂] ဒေဝဓီတာ ယံ ယံ ကမ္မံ ကတွာ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တာ၊ သဗ္ဗံ ဗောဓိသတ္တော ပုစ္ဆိ။ တာပိဿ အတ္တနော ကတကမ္မံ ဂါထာဟိယေဝ ကထေသုံ။ တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော "လာဘာ ဝတ မေ၊ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ၊ သွာဟံ ဣဓာဂန္တွာ အပ္ပမတ္တကေနပိ ကမ္မေန ပဋိလဒ္ဓဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယော အဿောသိံ။ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ မနုဿလောကံ ဂန္တွာ ဒါနာဒီနိ ကုသလကမ္မာနေဝ ကရိဿာမီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

"သွာဂတံ ဝတ မေ အဇ္ဇ၊ သုပ္ပဘာတံ သုဟုဋ္ဌိတံ။
ယံ အဒ္ဒသာမိ ဒေဝတာယော၊ အစ္ဆရာကာမဝဏ္ဏိယော။

ဣမာသာဟံ ဓမ္မံ သုတွာ၊ ကာဟာမိ ကုသလံ ဗဟုံ။
ဒါနေန သမစရိယာယ၊ သံယမေန ဒမေန စ။
သွာဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမိ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ"တိ[၃]။

အထ နံ သတ္တာဟစ္စယေန ဒေဝရာဇာ မာတလိသင်္ဂါဟကံ အာဏာပေတွာ ရထေ နိသီဒါပေတွာ ဗာရာဏသိမေဝ ပေသေသိ။ သော ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဒေဝလောကေ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌကာရဏံ မနုဿာနံ အာစိက္ခိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မနုဿာ သဉဿာဟာ ပုညာနိ ကာတုံ မညိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ မူသိလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သက္ကော အနုရုဒ္ဓေါ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဂုတ္တိလဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၁-ဝိမာန-ဋ္ဌ ၁၂၉-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။ ၂-သတ္တတိံသ (သီ၊ သျာ) ၃-ခု ၂-၄၇-ပိဋ္ဌေ။

4. Vigaticchajātakavaṇṇanā (244)

Yaṁ passati na taṁ icchatīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Palāyikaṁ paribbājakaṁ[1] ārabbha kathesi. So kira sakalajambudīpe paṭivādaṁ alabhitvā Sāvatthiṁ āgantvā "ko mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho"ti pucchitvā "Sammāsambuddho"ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṁ gantvā Bhagavantaṁ catuparisamajjhe dhammaṁ desentaṁ pañhaṁ pucchi. Athassa Satthā taṁ vissajjetvā "ekaṁ nāma kin"ti pañhaṁ pucchi, so taṁ kathetuṁ asakkonto uṭṭhāya palāyi. Nisinnaparisā "ekapadeneva vo bhante paribbājako niggahito"ti āhaṁsu. Satthā "nāhaṁ upāsakā idānevetaṁ ekapadeneva niggaṇhāmi, pubbepi niggaṇhiṁyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā dīgharattaṁ Himavante vasi. So pabbatā oruyha ekaṁ nigamagāmaṁ nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāyaṁ vāsaṁ kappesi. Atheko paribbājako sakalajambudīpe paṭivādaṁ alabhitvā taṁ nigamaṁ patvā "atthi nu kho koci mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho"ti pucchitvā "atthī"ti bodhisattassa ānubhāvaṁ sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā paṭisanthāraṁ katvā nisīdi. Atha naṁ bodhisatto "vaṇṇagandhaparibhāvitaṁ Gaṅgāpānīyaṁ pivissasī"ti pucchi. Paribbājako vādena ottharanto "kā Gaṅgā, vālukā Gaṅgā, udakaṁ Gaṅgā, orimatīraṁ Gaṅgā, pārimatīraṁ Gaṅgā"ti āha. Bodhisatto "tvaṁ pana paribbājaka ṭhapetvā udakaṁ vālukaṁ orimatīraṁ pārimatīrañca kahaṁ gaṅgaṁ labhissasī"ti āha. Paribbājako appaṭibhāno hutvā uṭṭhāya palāyi. Tasmiṁ palāte bodhisatto nisinnaparisāya dhammaṁ desento imā gāthā avoca—

188. "Yaṁ passati na taṁ icchati, yañca na passati taṁ kiri'cchati.
Maññāmi ciraṁ carissati, na hi taṁ lacchati yaṁ sa icchati.

189. Yaṁ labhati na tena tussati, yaṁ ca pattheti laddhaṁ hīḷeti.
Icchā hi anantagocarā, vigaticchāna[2] namo karomase"ti.

---

1. Palāyitaparibbājakaṁ (Ka)
2. Vīticchānaṁ (Sī, I)

၄-ဝိဂတိစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၄)

ယံ ပဿတိ န တံ ဣစ္ဆတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ပလာယိကံ ပရိဗ္ဗာဇကံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပဋိဝါဒံ အလဘိတွာ သာဝတ္ထိံ အာဂန္တွာ "ကော မယာ သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကာတုံ သမတ္ထော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိ သုတွာ မဟာဇနပရိဝုတော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ အထဿ သတ္ထာ တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ "ဧကံ နာမ ကိ"န္တိ ပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ သော တံ ကထေတုံ အသက္ကောန္တော ဥဋ္ဌာယ ပလာယိ။ နိသိန္နပရိသာ "ဧကပဒေနေဝ ဝေါ ဘန္တေ ပရိဗ္ဗာဇကော နိဂ္ဂဟိတော"တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ "နာဟံ ဥပါသကာ ဣဒါနေဝေတံ ဧကပဒေနေဝ နိဂ္ဂဏှာမိ၊ ပုဗ္ဗေပိ နိဂ္ဂဏှိံယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဒီဃရတ္တံ ဟိမဝန္တေ ဝသိ။ သော ပဗ္ဗတာ ဩရုယှ ဧကံ နိဂမဂါမံ နိဿာယ ဂင်္ဂါနိဝတ္တနေ ပဏ္ဏသာလာယံ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ အထေကော ပရိဗ္ဗာဇကော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပဋိဝါဒံ အလဘိတွာ တံ နိဂမံ ပတွာ "အတ္ထိ နု ခေါ ကောစိ မယာ သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကာတုံ သမတ္ထော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "အတ္ထီ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ အာနုဘာဝံ သုတွာ မဟာဇနပရိဝုတော တဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော "ဝဏ္ဏဂန္ဓပရိဘာဝိတံ ဂင်္ဂါပါနီယံ ပိဝိဿသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ပရိဗ္ဗာဇကော ဝါဒေန ဩတ္ထရန္တော "ကာ ဂင်္ဂါ၊ ဝါလုကာ ဂင်္ဂါ၊ ဥဒကံ ဂင်္ဂါ၊ ဩရိမတီရံ ဂင်္ဂါ၊ ပါရိမတီရံ ဂင်္ဂါ"တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော "တွံ ပန ပရိဗ္ဗာဇက ဌပေတွာ ဥဒကံ ဝါလုကံ ဩရိမတီရံ ပါရိမတီရဉ္စ ကဟံ ဂင်္ဂံ လဘိဿသီ"တိ အာဟ။ ပရိဗ္ဗာဇကော အပ္ပဋိဘာနော ဟုတွာ ဥဋ္ဌာယ ပလာယိ။ တသ္မိံ ပလာတေ ဗောဓိသတ္တော နိသိန္နပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၈၈။ "ယံ ပဿတိ န တံ ဣစ္ဆတိ၊ ယဉ္စ န ပဿတိ တံ ကိရိ'စ္ဆတိ။
မညာမိ စိရံ စရိဿတိ၊ န ဟိ တံ လစ္ဆတိ ယံ သ ဣစ္ဆတိ။

၁၈၉။ ယံ လဘတိ န တေန တုဿတိ၊ ယံ စ ပတ္ထေတိ လဒ္ဓံ ဟီဠေတိ။
ဣစ္ဆာ ဟိ အနန္တဂေါစရာ၊ ဝိဂတိစ္ဆာန[၂] နမော ကရောမသေ"တိ။

၁-ပလာယိတပရိဗ္ဗာဇကံ (က)
၂-ဝီတိစ္ဆာနံ (သီ၊ ဣ)

Tattha **yaṁ passatī**ti yaṁ udakādiṁ passati, taṁ Gaṅgāti na icchati. **Yañca na passatī**ti yañca udakādivinimuttaṁ gaṅgaṁ na passati, taṁ kiri’cchati. **Maññāmi ciraṁ carissatī**ti ahaṁ evaṁ maññāmi—ayaṁ paribbājako evarūpaṁ gaṅgaṁ pariyesanto ciraṁ carissati. Yathā vā udakādivinimuttaṁ gaṅgaṁ, evaṁ rūpādivinimuttaṁ attānampi pariyesanto saṁsāre ciraṁ carissati. **Na hi taṁ lacchatī**ti ciraṁ carantopi yaṁ taṁ evarūpaṁ gaṅgaṁ vā attānaṁ vā icchati, taṁ na lacchati. **Yaṁ labhatī**ti yaṁ udakaṁ vā rūpadiṁ vā labhati, tena na tussati. **Yaṁ ca pattheti laddhaṁ hīḷetī**ti evaṁ laddhena atussanto yaṁ yaṁ sampattiṁ pattheti, taṁ taṁ labhitvā “kiṁ etāyā”ti hīḷeti avamaññati. **Icchā hi anantagocarā**ti laddhaṁ hīḷetvā aññamaññaṁ ārammaṇaṁ icchanato ayaṁ icchā nāma taṇhā anantagocarā. **Vigaticchāna namo karomase**ti tasmā ye vigaticchā Buddhādayo, tesaṁ mayaṁ namakkāraṁ karomāti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā paribbājako etarahi paribbājako ahosi, tāpaso pana ahameva ahosin”ti.

Vigaticchajātakavaṇṇanā catutthā.

5. Mūlapariyāyajātakavaṇṇanā (245)

Kālo ghasati bhūtānīti idaṁ Satthā Ukkaṭṭhaṁ nissāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantaṁ ārabbha kathesi. Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sāsane pabbajitvā tīṇi piṭakāni uggaṇhitvā mānamadamattā hutvā “Sammāsambuddhopi tīṇeva piṭakāni jānāti, mayampi tāni jānāma, evaṁ sante kiṁ tassa amhehi nānākaraṇan”ti Buddhupaṭṭhānaṁ na gacchanti, paṭipakkhā[1] hutvā caranti.

Athekadivasaṁ Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu aṭṭhahi bhūmīhi paṭimaṇḍetvā Mūlapariyāyasuttantaṁ kathesi, te na kiñci sallakkhesuṁ. Atha nesaṁ etadahosi “mayaṁ ‘amhehi sadisā paṇḍitā

1. Samasatthā (Sī, I)

တတ္ထ **ယံ ပဿတီ**တိ ယံ ဥဒကာဒိံ ပဿတိ၊ တံ ဂင်္ဂါတိ န ဣစ္ဆတိ။ **ယဉ္စ န ပဿတီ**တိ ယဉ္စ ဥဒကာဒိဝိနိမုတ္တံ ဂင်္ဂံ န ပဿတိ၊ တံ ကိရိ’စ္ဆတိ။ **မညာမိ စိရံ စရိဿတီ**တိ အဟံ ဧဝံ မညာမိ—အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော ဧဝရူပံ ဂင်္ဂံ ပရိယေသန္တော စိရံ စရိဿတိ။ ယထာ ဝါ ဥဒကာဒိဝိနိမုတ္တံ ဂင်္ဂံ၊ ဧဝံ ရူပါဒိဝိနိမုတ္တံ အတ္တာနမ္ပိ ပရိယေသန္တော သံသာရေ စိရံ စရိဿတိ။ **န ဟိ တံ လစ္ဆတီ**တိ စိရံ စရန္တောပိ ယံ တံ ဧဝရူပံ ဂင်္ဂံ ဝါ အတ္တာနံ ဝါ ဣစ္ဆတိ၊ တံ န လစ္ဆတိ။ **ယံ လဘတီ**တိ ယံ ဥဒကံ ဝါ ရူပါဒိံ ဝါ လဘတိ၊ တေန န တုဿတိ။ **ယံ စ ပတ္ထေတိ လဒ္ဓံ ဟီဠေတီ**တိ ဧဝံ လဒ္ဓေန အတုဿန္တော ယံ ယံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေတိ၊ တံ တံ လဘိတွာ “ကိံ ဧတာယာ”တိ ဟီဠေတိ အဝမညတိ။ **ဣစ္ဆာ ဟိ အနန္တဂေါစရာ**တိ လဒ္ဓံ ဟီဠေတွာ အညမညံ အာရမ္မဏံ ဣစ္ဆနတော အယံ ဣစ္ဆာ နာမ တဏှာ အနန္တဂေါစရာ။ **ဝိဂတိစ္ဆာန နမော ကရောမသေ**တိ တသ္မာ ယေ ဝိဂတိစ္ဆာ ဗုဒ္ဓါဒယော၊ တေသံ မယံ နမက္ကာရံ ကရောမာတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပရိဗ္ဗာဇကော ဧတရဟိ ပရိဗ္ဗာဇကော အဟောသိ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝိဂတိစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-မူလပရိယာယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၅)

ကာလော ဃသတိ ဘူတာနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဥက္ကဋ္ဌံ နိဿာယ သုဘဂဝနေ ဝိဟရန္တော မူလပရိယာယသုတ္တန္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ကိရ ပဉ္စသတာ ဗြာဟ္မဏာ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ မာနမဒမတ္တာ ဟုတွာ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပိ တီဏေဝ ပိဋကာနိ ဇာနာတိ၊ မယမ္ပိ တာနိ ဇာနာမ၊ ဧဝံ သန္တေ ကိံ တဿ အမှေဟိ နာနာကရဏ”န္တိ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ ပဋိပက္ခာ[1] ဟုတွာ စရန္တိ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ တေသု အာဂန္တွာ အတ္တနော သန္တိကေ နိသိန္နေသု အဋ္ဌဟိ ဘူမီဟိ ပဋိမဏ္ဍေတွာ မူလပရိယာယသုတ္တန္တံ ကထေသိ၊ တေ န ကိဉ္စိ သလ္လက္ခေသုံ။ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “မယံ ‘အမှေဟိ သဒိသာ ပဏ္ဍိတာ

၁-သမသတ္ထာ (သီ၊ ဣ)

natthī’ti mānaṁ karoma, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhehi sadiso paṇḍito nāma natthi, aho Buddhaguṇā nāmā”ti. Te tato paṭṭhāya nihatamānā hutvā uddhaṭadāṭhā viya sappā nibbisevanā jātā. Satthā Ukkaṭṭhākaṁ yathābhirantaṁ viharitvā Vesāliṁ gantvā Gotamakacetiye Gotamakasuttantaṁ nāma kathesi, dasasahassilokadhātu kampi, taṁ sutvā te bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Mūlapariyāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkaṭṭhāyaṁ viharanteyeva bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso aho Buddhānaṁ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā tathā mānamadamattā Bhagavatā Mūlapariyāyadesanāya nihatamānā katā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepāhaṁ ime evaṁ mānapaggahitasire vicarante nihatamāne akāsiṁyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni mante vācesi. Te pañcasatāpi niṭṭhitasippā sippe anuyogaṁ datvā “yattakaṁ mayaṁ jānāma, ācariyopi tattakameva, viseso natthī”ti mānatthaddhā hutvā ācariyassa santikaṁ na gacchanti, vattapaṭivattaṁ na karonti. Te ekadivasaṁ ācariye badarirukkhamūle nisinne taṁ vambhetukāmā[1] badarirukkhaṁ nakhena ākoṭetvā “nissārovāyaṁ rukkho”ti āhaṁsu. Bodhisatto attano vambhanabhāvaṁ ñatvā antevāsike “ekaṁ vo pañhaṁ pucchissāmī”ti āha. Te haṭṭhatuṭṭhā “vadetha, kathessāmā”ti. Ācariyo pañhaṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

190. “Kālo ghasati bhūtāni, sabbāneva saha’ttanā.
Yo ca kālaghaso bhūto, sa bhūtapacaniṁ pacī”ti.

Tattha **kālo**ti purebhattakālopi pacchābhattakālopīti evamādi. **Bhūtānī**ti sattādhivacanametaṁ, na kālo bhūtānaṁ cammamaṁsādīni luñcitvā khādati, apica kho nesaṁ āyuvaṇṇabalāni khepento

1. Vañcetukāmā (Sī, I)

နတ္ထီ’တိ မာနံ ကရောမ၊ ဣဒါနိ ပန န ကိဉ္စိ ဇာနာမ၊ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒိသော ပဏ္ဍိတော နာမ နတ္ထိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓဂုဏာ နာမာ”တိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ နိဟတမာနာ ဟုတွာ ဥဒ္ဓဋဒါဌာ ဝိယ သပ္ပါ နိဗ္ဗိသေဝနာ ဇာတာ။ သတ္ထာ ဥက္ကဋ္ဌာယံ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ဝေသာလိံ ဂန္တွာ ဂေါတမကစေတိယေ ဂေါတမကသုတ္တန္တံ နာမ ကထေသိ၊ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပိ၊ တံ သုတွာ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ မူလပရိယာယသုတ္တန္တပရိယော-သာနေ ပန သတ္ထရိ ဥက္ကဋ္ဌာယံ ဝိဟရန္တေယေဝ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အဟော ဗုဒ္ဓါနံ အာနုဘာဝေါ၊ တေ နာမ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတာ တထာ မာနမဒမတ္တာ ဘဂဝတာ မူလပရိယာယဒေသနာယ နိဟတမာနာ ကတာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပါဟံ ဣမေ ဧဝံ မာနပဂ္ဂဟိတသိရေ ဝိစရန္တေ နိဟတမာနေ အကာသိံယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ ဒိသာ-ပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ မန္တေ ဝါစေသိ။ တေ ပဉ္စသတာပိ နိဋ္ဌိတသိပ္ပါ သိပ္ပေ အနုယောဂံ ဒတွာ “ယတ္တကံ မယံ ဇာနာမ၊ အာစရိယောပိ တတ္တကမေဝ၊ ဝိသေသော နတ္ထီ”တိ မာနတ္ထဒ္ဓါ ဟုတွာ အာစရိယဿ သန္တိကံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ န ကရောန္တိ။ တေ ဧကဒိဝသံ အာစရိယေ ဗဒရိရုက္ခမူလေ နိသိန္နေ တံ ဝမ္ဘေတုကာမာ[1] ဗဒရိရုက္ခံ နခေန အာကောဋေတွာ “နိဿာရောဝါယံ ရုက္ခော”တိ အာဟံသု။ ဗောဓိ-သတ္တော အတ္တနော ဝမ္ဘနဘာဝံ ဉတွာ အန္တေဝါသိကေ “ဧကံ ဝေါ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ အာဟ။ တေ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ “ဝဒေထ, ကထေဿာမာ”တိ။ အာစရိယော ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၉၀။ “ကာလော ဃသတိ ဘူတာနိ၊ သဗ္ဗာနေဝ သဟ’တ္တနာ။
ယော စ ကာလဃသော ဘူတော၊ သ ဘူတပစနိံ ပစီ”တိ။

တတ္ထ **ကာလော**တိ ပုရေဘတ္တကာလောပိ ပစ္ဆာဘတ္တကာလောပီတိ ဧဝမာဒိ။ **ဘူတာနီ**တိ သတ္တာဓိဝစနမေတံ၊ န ကာလော ဘူတာနံ စမ္မမံသာဒီနိ လုဉ္စိတွာ ခါဒတိ၊ အပိစ ခေါ နေသံ အာယုဝဏ္ဏဗလာနိ ခေပေန္တော

၁-ဝဉ္စေတုကာမာ (သီ၊ ဣ)

yobbaññaṁ maddanto ārogyaṁ vināsento ghasati khādatīti vuccati. Evaṁ ghasanto ca na kiñci vajjeti, **sabbāneva ghasati.** Na kevalañca bhūtāneva, apica kho **saha'ttanā** attānampi ghasati, purebhattakālo pacchābhattakālaṁ na pāpuṇāti. Esa nayo pacchābhattakālādīsu. **Yo ca kālaghaso bhūto**ti khīṇāsavassetaṁ adhivacanaṁ. So hi ariyamaggena āyatiṁ paṭisandhikālaṁ khepetvā khāditvā ṭhitattā "kālaghaso bhūto"ti vuccati. **Sa bhūtapacaniṁ pacī**ti so yāyaṁ taṇhā apāyesu bhūte pacati, taṁ ñāṇagginā paci dahi bhasmamakāsi, tena "bhūtapacaniṁ pacī"ti vuccati. "Pajanin"tipi pāṭho, janikaṁ nibbattakinti[1] attho.

Imaṁ pañhaṁ sutvā māṇavesu ekopi jānituṁ samattho nāma nāhosi. Atha ne bodhisatto "mā kho tumhe 'ayaṁ pañho tīsu vedesu atthī'ti saññaṁ akattha, tumhe 'yamahaṁ jānāmi, taṁ sabbaṁ jānāmā'ti maññamānā maṁ badarirukkhasadisaṁ karotha, mama tumhehi aññātassa bahuno jānanabhāvaṁ na jānātha, gacchatha sattame divase kālaṁ dammi, ettakena kālena imaṁ pañhaṁ cintethā"ti. Te bodhisattaṁ vanditvā attano attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā sattāhaṁ cintetvāpi pañhassa neva antaṁ, na koṭiṁ passiṁsu. Te sattamadivase ācariyassa santikaṁ gantvā vanditvā nisīditvā "kiṁ bhadramukhā jānittha pañhan"ti vutte "na jānāmā"ti vadiṁsu. Atha bodhisatto te garahamāno dutiyaṁ gāthamāha—

191. "Bahūni narasīsāni, lomasāni brahāni ca.
Gīvāsu paṭimukkāni, kocideve'ttha kaṇṇavā"ti.

Tassattho—bahūni narānaṁ sīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomasāni, sabbāni mahantāni gīvāsuyeva ṭhapitāni, na tālaphalaṁ viya hatthena gahitāni, natthi tesaṁ imehi dhammehi nānākaraṇaṁ. Ettha pana kocideva kaṇṇavāti attānaṁ sandhāyāha. **Kaṇṇavā**ti paññavā, kaṇṇachiddaṁ pana na kassaci natthi. Iti te māṇavake "kaṇṇachiddamattameva tumhākaṁ bālānaṁ atthi, na paññā"ti garahitvā pañhaṁ vissajjesi. Te sutvā

1. Janitaṁ nibbattitanti (Ka)

ယောဗ္ဗညံ မဒ္ဒန္တော အာရောဂျံ ဝိနာသေန္တော ဃသတိ ခါဒတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ ဃသန္တော စ န ကိဉ္စိ ဝဇ္ဇေတိ၊ **သဗ္ဗာနေဝ ဃသတိ**။ န ကေဝလဉ္စ ဘူတာနေဝ၊ အပိစ ခေါ **သဟ’တ္တနာ** အတ္တာနမ္ပိ ဃသတိ၊ ပုရေဘတ္တကာလော ပစ္ဆာဘတ္တကာလံ န ပါပုဏာတိ။ ဧသ နယော ပစ္ဆာဘတ္တကာလာဒီသု။ **ယော စ ကာလဃသော ဘူတော**တိ ခီဏာသဝဿေတံ အဓိဝစနံ။ သော ဟိ အရိယမဂ္ဂေန အာယတိံ ပဋိသန္ဓိကာလံ ခေပေတွာ ခါဒိတွာ ဌိတတ္တာ “ကာလဃသော ဘူတော”တိ ဝုစ္စတိ။ **သ ဘူတပစနိံ ပစီ**တိ သော ယာယံ တဏှာ အပါယေသု ဘူတေ ပစတိ၊ တံ ဉာဏဂ္ဂိနာ ပစိ ဒဟိ ဘသ္မမကာသိ၊ တေန “ဘူတပစနိံ ပစီ”တိ ဝုစ္စတိ။ “ပဇနိ”န္တိပိ ပါဌော၊ ဇနိကံ နိဗ္ဗတ္တကိန္တိ[၁] အတ္ထော။

ဣမံ ပဉှံ သုတွာ မာဏဝေသု ဧကောပိ ဇာနိတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။ အထ နေ ဗောဓိသတ္တော “မာ ခေါ တုမှေ ‘အယံ ပဉှော တီသု ဝေဒေသု အတ္ထီ’တိ သညံ အကတ္ထ၊ တုမှေ ‘ယမဟံ ဇာနာမိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဇာနာမာ’တိ မညမာနာ မံ ဗဒရိရုက္ခသဒိသံ ကရောထ၊ မမ တုမှေဟိ အညာတဿ ဗဟုနော ဇာနနဘာဝံ န ဇာနာထ၊ ဂစ္ဆထ သတ္တမေ ဒိဝသေ ကာလံ ဒမ္မိ၊ ဧတ္တကေန ကာလေန ဣမံ ပဉှံ စိန္တေထာ”တိ။ တေ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သတ္တာဟံ စိန္တေတွာပိ ပဉှဿ နေဝ အန္တံ, န ကောဋိံ ပဿိံသု။ တေ သတ္တမဒိဝသေ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိတွာ “ကိံ ဘဒြမုခါ ဇာနိတ္ထ ပဉှ”န္တိ ဝုတ္တေ “န ဇာနာမာ”တိ ဝဒိံသု။ အထ ဗောဓိသတ္တော တေ ဂရဟမာနော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၉၁။ “ဗဟူနိ နရသီသာနိ၊ လောမသာနိ ဗြဟာနိ စ။
ဂီဝါသု ပဋိမုက္ကာနိ၊ ကောစိဒေဝေ’တ္ထ ကဏ္ဏဝါ”တိ။

တဿတ္ထော—ဗဟူနိ နရာနံ သီသာနိ ဒိဿန္တိ၊ သဗ္ဗာနိ စ တာနိ လောမသာနိ၊ သဗ္ဗာနိ မဟန္တာနိ ဂီဝါသုယေဝ ဌပိတာနိ၊ န တာလဖလံ ဝိယ ဟတ္ထေန ဂဟိတာနိ၊ နတ္ထိ တေသံ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ နာနာကရဏံ။ ဧတ္ထ ပန ကောစိဒေဝ ကဏ္ဏဝါတိ အတ္တာနံ သန္ဓာယာဟ။ **ကဏ္ဏဝါ**တိ ပညဝါ၊ ကဏ္ဏဆိဒ္ဒံ ပန န ကဿစိ နတ္ထိ။ ဣတိ တေ မာဏဝကေ “ကဏ္ဏဆိဒ္ဒမတ္တမေဝ တုမှာကံ ဗာလာနံ အတ္ထိ၊ န ပညာ”တိ ဂရဟိတွာ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တေ သုတွာ

၁-ဇနိတံ နိဗ္ဗတ္တိတန္တိ (က)

“aho ācariyā nāma mahantā”ti khamāpetvā nihatamānā bodhisattaṁ upaṭṭhahiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū ahesuṁ, ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Mūlapariyāyajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Bālovādajātakavaṇṇanā (246)

Hantvā chetvā vadhitvā cāti idaṁ Satthā Vesāliṁ upanissāya Kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Sīhasenāpatiṁ ārabbha kathesi. So hi Bhagavantaṁ saraṇaṁ gantvā nimantetvā punadivase samaṁsakabhattaṁ adāsi. Nigaṇṭhā taṁ sutvā kupitā anattamanā Tathāgataṁ viheṭhetukāmā “samaṇo Gotamo jānaṁ uddissakataṁ maṁsaṁ bhuñjatī”ti akkosiṁsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Nigaṇṭho Nāṭaputto ‘samaṇo Gotamo jānaṁ uddissakataṁ maṁsaṁ bhuñjatī’ti saddhiṁ parisāya akkosanto āhiṇḍatī”ti. Taṁ sutvā Satthā “na bhikkhave Nigaṇṭho Nāṭaputto idāneva maṁ uddissakatamaṁsakhādanena garahati, pubbepi garahiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārāṇasiṁ gantvā punadivase nagaraṁ bhikkhāya pāvisi. Atheko kuṭumbiko “tāpasaṁ viheṭhessāmī”ti gharaṁ pavesetvā paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṁsena parivisitvā bhattakiccāvasāne ekamantaṁ nisīditvā “imaṁ maṁsaṁ tumheyeva uddissa pāṇe māretvā kataṁ, idaṁ akusalaṁ mā amhākameva, tumhākampi hotū”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

192. “Hantvā chetvā[1] vadhitvā ca, deti dānaṁ asaññato.
Edisaṁ bhattaṁ bhuñjamāno, sa pāpene upalippatī”ti[2].

---

1. Jhatvā (Sī, I), ghatvā (Syā)
2. Sa pāpamupalimpatīti (Ka)

“အဟော အာစရိယာ နာမ မဟန္တာ”တိ ခမာပေတွာ နိဟတမာနာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပဋ္ဌဟိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပဉ္စသတာ မာဏဝကာ ဣမေ ဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မူလပရိယာယဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဗာလောဝါဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၆)

ဟန္တွာ ဆေတွာ ဝဓိတွာ စာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေသာလိံ ဥပနိဿာယ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တော သီဟသေနာပတိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘဂဝန္တံ သရဏံ ဂန္တွာ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ သမံသကဘတ္တံ အဒါသိ။ နိဂဏ္ဌာ တံ သုတွာ ကုပိတာ အနတ္တမနာ တထာဂတံ ဝိဟေဌေတုကာမာ “သမဏော ဂေါတမော ဇာနံ ဥဒ္ဒိဿကတံ မံသံ ဘုဉ္ဇတီ”တိ အက္ကောသိံသု။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော နိဂဏ္ဌော နာဋပုတ္တော ‘သမဏော ဂေါတမော ဇာနံ ဥဒ္ဒိဿကတံ မံသံ ဘုဉ္ဇတီ’တိ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ အက္ကောသန္တော အာဟိဏ္ဍတီ”တိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ နိဂဏ္ဌော နာဋပုတ္တော ဣဒါနေဝ မံ ဥဒ္ဒိဿကတမံသခါဒနေန ဂရဟတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဂရဟိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဟိမဝန္တတော ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ပုနဒိဝသေ နဂရံ ဘိက္ခာယ ပါဝိသိ။ အထေကော ကုဋုမ္ဗိကော “တာပသံ ဝိဟေဌေဿာမီ”တိ ဃရံ ပဝေသေတွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ မစ္ဆမံသေန ပရိဝိသိတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ “ဣမံ မံသံ တုမှေယေဝ ဥဒ္ဒိဿ ပါဏေ မာရေတွာ ကတံ၊ ဣဒံ အကုသလံ မာ အမှာကမေဝ၊ တုမှာကမ္ပိ ဟောတူ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၉၂။ “ဟန္တွာ ဆေတွာ[1] ဝဓိတွာ စ၊ ဒေတိ ဒါနံ အသညတော။
ဧဒိသံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇမာနော၊ သ ပါပေန ဥပလိပ္ပတီ”တိ[2]။

၁-ဈတွာ (သီ၊ ဣ)၊ ဃတွာ (သျာ)
၂-သ ပါပမုပလိမ္ပတီတိ (က)

Tattha **hantā**ti paharitvā. **Chentvā**ti kilametvā. **Vadhitvā**ti māretvā. **Deti dānaṁ asaññato**ti asaññato dussīlo evaṁ katvā dānaṁ deti. **Edisaṁ bhattaṁ bhuñjamāno, sa pāpena upalippatī**ti edisaṁ uddissakatabhattaṁ bhuñjamāno so samaṇopi pāpena upalippati saṁyujjatiyevāti.

Taṁ sutvā bodhisatto dutiyaṁ gāthamāha—

193. "Puttadārampi ce hantvā, deti dānaṁ asaññato.
Bhuñjamānopi sappañño, na pāpena upalippatī"ti.

Tattha **bhuñjamānopi sappañño**ti tiṭṭhatu aññaṁ maṁsaṁ, puttadāraṁ vadhitvāpi dussīlena dinnaṁ sappañño khantimettādiguṇasampanno taṁ bhuñjamānopi pāpena na upalippatīti. Evamassa bodhisatto dhammaṁ kathetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā kuṭumbiko Nigaṇṭho Nāṭaputto ahosi, tāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Bālovādajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Pādañjalijātakavaṇṇanā (247)

Addhā pādañjalī sabbeti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyītheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi divase dve aggasāvakā pañhaṁ vinicchinanti, bhikkhū pañhaṁ suṇantā there pasaṁsanti. Lāḷudāyīthero pana parisantare nisinno "ete amhehi samaṁ kiṁ jānantī"ti oṭṭhaṁ bhañji. Taṁ disvā therā uṭṭhāya pakkamiṁsu, parisā bhijji. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Lāḷudāyī dve aggasāvake garahitvā oṭṭhaṁ bhañjī"ti. Taṁ sutvā Satthā "na bhikkhave idāneva, pubbepi Lāḷudāyī ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṁ tato uttari aññaṁ na jānātī"ti vatvā atītaṁ āhari.

တတ္ထ **ဟန္တွာ**တိ ပဟရိတွာ။ **ဆေန္တွာ**တိ ကိလမေတွာ။ **ဝဓိတွာ**တိ မာရေတွာ။ **ဒေတိ ဒါနံ အသညတော**တိ အသညတော ဒုဿီလော ဧဝံ ကတွာ ဒါနံ ဒေတိ။ **ဧဒိသံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇမာနော၊ သ ပါပေန ဥပလိပ္ပတီ**တိ ဧဒိသံ ဥဒ္ဒိဿကတဘတ္တံ ဘုဉ္ဇမာနော သော သမဏောပိ ပါပေန ဥပလိပ္ပတိ သံယုဇ္ဇတိယေဝါတိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၉၃။ "ပုတ္တဒါရမ္ပိ စေ ဟန္တွာ၊ ဒေတိ ဒါနံ အသညတော။
ဘုဉ္ဇမာနောပိ သပ္ပညော၊ န ပါပေန ဥပလိပ္ပတီ"တိ။

တတ္ထ **ဘုဉ္ဇမာနောပိ သပ္ပညော**တိ တိဋ္ဌတု အညံ မံသံ၊ ပုတ္တဒါရံ ဝဓိတွာပိ ဒုဿီလေန ဒိန္နံ သပ္ပညော ခန္တိမေတ္တာဒိဂုဏသမ္ပန္နော တံ ဘုဉ္ဇမာနောပိ ပါပေန န ဥပလိပ္ပတီတိ။ ဧဝမဿ ဗောဓိသတ္တော ဓမ္မံ ကထေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ကုဋုမ္ဗိကော နိဂဏ္ဌော နာဋပုတ္တော အဟောသိ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဗာလောဝါဒဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

---

၇. ပါဒဉ္ဇလိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၇)

အဒ္ဓါ ပါဒဉ္ဇလီ သဗ္ဗေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လာဠုဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ ဒိဝသေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ပဉ္ဟံ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ၊ ဘိက္ခူ ပဉ္ဟံ သုဏန္တာ ထေရေ ပသံသန္တိ။ လာဠုဒါယိတ္ထေရော ပန ပရိသန္တရေ နိသိန္နော "ဧတေ အမှေဟိ သမံ ကိံ ဇာနန္တီ"တိ ဩဋ္ဌံ ဘဉ္ဇိ။ တံ ဒိသွာ ထေရာ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကမိံသု၊ ပရိသာ ဘိဇ္ဇိ။ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော လာဠုဒါယီ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ ဂရဟိတွာ ဩဋ္ဌံ ဘဉ္ဇီ"တိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ လာဠုဒါယီ ဌပေတွာ ဩဋ္ဌဘဉ္ဇနံ တတော ဥတ္တရိ အညံ န ဇာနာတီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahosi. Rañño Pādañjalī nāma putto lālo dandhaparisakkano ahosi. Aparabhāge rājā kālamakāsi. Amaccā rañño matakiccāni katvā "taṁ rajje abhisiñcissāmā"ti mantayamānā rājaputtaṁ pādañjaliṁ āhaṁsu. Bodhisatto pana "ayaṁ kumāro lālo dandhaparisakkano, pariggahetvā naṁ abhisiñcissāmā"ti āha. Amaccā vinicchayaṁ sajjetvā kumāraṁ samīpe nisīdāpetvā aḍḍaṁ vinicchinantā na sammā vinicchiniṁsu. Te assāmikaṁ sāmikaṁ katvā kumāraṁ pucchiṁsu "kīdisaṁ kumāra suṭṭhu aḍḍaṁ vinicchinimhā"ti. So oṭṭhaṁ bhañji. Bodhisatto "paṇḍito vata maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena ñāto bhavissatī"ti maññamāno paṭhamaṁ gāthamāha—

194. "Addhā Pādañjalī sabbe, paññāya atirocati.
Tathā hi oṭṭhaṁ bhañjati, uttariṁ nūna passatī"ti.

Tassattho—ekaṁsena Pādañjalikumāro sabbe amhe paññāya atirocati. Tathā hi oṭṭhaṁ bhañjati, nūna uttariṁ aññaṁ kāraṇaṁ passatīti.

Te aparasmimpi divase vinicchayaṁ sajjetvā aññaṁ aḍḍaṁ suṭṭhu vinicchinitvā "kīdisaṁ deva suṭṭhu vinicchinitan"ti pucchiṁsu. So punapi oṭṭhameva bhañji. Athassa andhabālabhāvaṁ ñatvā bodhisatto dutiyaṁ gāthamāha—

195. "Nāyaṁ dhammaṁ adhammaṁ vā, atthānatthañca bujjhati.
Aññatra oṭṭhanibbhogā, nāyaṁ jānāti kiñcanan"ti.

Amaccā Pādañjalikumārassa lālabhāvaṁ ñatvā bodhisattaṁ rajje abhisiñciṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Pādañjalī Lāḷudāyī ahosi, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin"ti.

Pādañjalijātakavaṇṇanā sattamā.

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အမစ္စော အဟောသိ။ ရညော ပါဒဉ္ဇလီ နာမ ပုတ္တော လာလော ဒန္ဓပရိသက္ကနော အဟောသိ။ အပရဘာဂေ ရာဇာ ကာလမကာသိ။ အမစ္စာ ရညော မတကိစ္စာနိ ကတွာ “တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိဿာမာ”တိ မန္တယမာနာ ရာဇပုတ္တံ ပါဒဉ္ဇလိံ အာဟံသု။ ဗောဓိသတ္တော ပန “အယံ ကုမာရော လာလော ဒန္ဓပရိသက္ကနော၊ ပရိဂ္ဂဟေတွာ နံ အဘိသိဉ္စိဿာမာ”တိ အာဟ။ အမစ္စာ ဝိနိစ္ဆယံ သဇ္ဇေတွာ ကုမာရံ သမီပေ နိသီဒါပေတွာ အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနန္တာ န သမ္မာ ဝိနိစ္ဆိနိံသု။ တေ အဿာမိကံ သာမိကံ ကတွာ ကုမာရံ ပုစ္ဆိံသု “ကီဒိသံ ကုမာရ သုဋ္ဌု အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနိမှာ”တိ။ သော ဩဋ္ဌံ ဘဉ္ဇိ။ ဗောဓိသတ္တော “ပဏ္ဍိတော ဝတ မညေ ကုမာရော၊ အသမ္မာဝိနိစ္ဆိတဘာဝေါ တေန ဉာတော ဘဝိဿတီ”တိ မညမာနော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၉၄။ “အဒ္ဓါ ပါဒဉ္ဇလီ သဗ္ဗေ၊ ပညာယ အတိရောစတိ။
တထာ ဟိ ဩဋ္ဌံ ဘဉ္ဇတိ၊ ဥတ္တရိံ နူန ပဿတီ”တိ။

တဿတ္ထော—ဧကံသေန ပါဒဉ္ဇလိကုမာရော သဗ္ဗေ အမှေ ပညာယ အတိရောစတိ။ တထာ ဟိ ဩဋ္ဌံ ဘဉ္ဇတိ၊ နူန ဥတ္တရိံ အညံ ကာရဏံ ပဿတီတိ။

တေ အပရသ္မိမ္ပိ ဒိဝသေ ဝိနိစ္ဆယံ သဇ္ဇေတွာ အညံ အဍ္ဍံ သုဋ္ဌု ဝိနိစ္ဆိနိတွာ “ကီဒိသံ ဒေဝ သုဋ္ဌု ဝိနိစ္ဆိနိတ”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော ပုနပိ ဩဋ္ဌမေဝ ဘဉ္ဇိ။ အထဿ အန္ဓဗာလဘာဝံ ဉတွာ ဗောဓိသတ္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၉၅။ “နာယံ ဓမ္မံ အဓမ္မံ ဝါ၊ အတ္ထာနတ္ထဉ္စ ဗုဇ္ဈတိ။
အညတြ ဩဋ္ဌနိဗ္ဘောဂါ၊ နာယံ ဇာနာတိ ကိဉ္စန”န္တိ။

အမစ္စာ ပါဒဉ္ဇလိကုမာရဿ လာလဘာဝံ ဉတွာ ဗောဓိသတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပါဒဉ္ဇလီ လာဠုဒါယီ အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပါဒဉ္ဇလိဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

8. Kiṁsukopamajātakavaṇṇanā (248)

Sabbehi kiṁsuko diṭṭhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kiṁsukopamasuttantaṁ ārabbha kathesi. Cattāro hi bhikkhū Tathāgataṁ upasaṅkamitvā kammaṭṭhānaṁ yāciṁsu, Satthā tesaṁ kammaṭṭhānaṁ kathesi. Te kammaṭṭhānaṁ gahetvā attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni agamiṁsu. Tesu eko cha phassāyatanāni pariggaṇhitvā arahattaṁ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe, eko cattāro mahābhūte, eko aṭṭhārasa dhātuyo. Te attano attano adhigatavisesaṁ Satthu ārocesuṁ. Athekassa bhikkhuno parivitakko udapādi “imesaṁ kammaṭṭhānāni nānā, nibbānaṁ ekaṁ, kathaṁ sabbehi arahattaṁ pattan”ti. So Satthāraṁ pucchi. Satthā “kiṁ te bhikkhu kiṁsukadiṭṭhabhātikehi nānattan”ti vatvā “idaṁ no bhante kāraṇaṁ kathethā”ti bhikkhūhi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa cattāro puttā ahesuṁ. Te ekadivasaṁ sārathiṁ pakkosetvā “mayaṁ samma kiṁsukaṁ daṭṭhukāmā, kiṁsukarukkhaṁ no dassehī”ti āhaṁsu. Sārathi “sādhu dassessāmī”ti vatvā catunnampi ekato adassetvā jeṭṭharājaputtaṁ tāva rathe nisīdāpetvā araññaṁ netvā “ayaṁ kiṁsuko”ti khāṇukakāle[1] kiṁsukaṁ dassesi. Aparassa bahalapalāsakāle, aparassa pupphitakāle, aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāropi bhātaro ekato nisinnā “kiṁsuko nāma kīdiso”ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Tato eko “seyyathāpi jhāmathūṇo”ti āha. Dutiyo “seyyathāpi nigrodharukkho”ti, tatiyo “seyyathāpi maṁsapesī”ti, catuttho “seyyathāpi sirīso”ti. Te aññamaññassa kathāya aparituṭṭhā pitu santikaṁ gantvā “deva kiṁsuko nāma kīdiso”ti pucchitvā “tumhehi kiṁ kathitan”ti vutte attanā kathitanīhāraṁ rañño kathesuṁ. Rājā “catūhipi tumhehi kiṁsuko diṭṭho, kevalaṁ vo kiṁsukassa dassento sārathi ‘imasmiṁ kāle kiṁsuko kīdiso, imasmiṁ kīdiso’ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṅkhā uppannā”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

---

1. Khāṇukorakāle (Sī, I)

၈-ကိံသုကောပမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၈)

သဗ္ဗေဟိ ကိံသုကော ဒိဋ္ဌောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကိံသုကောပမသုတ္တန္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ စတ္တာရော ဟိ ဘိက္ခူ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ယာစိံသု၊ သတ္ထာ တေသံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ တေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ အဂမိံသု။ တေသု ဧကော ဆ ဖဿာယတနာနိ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ ဧကော ပဉ္စက္ခန္ဓေ၊ ဧကော စတ္တာရော မဟာဘူတေ၊ ဧကော အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော။ တေ အတ္တနော အတ္တနော အဓိဂတဝိသေသံ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ အထေကဿ ဘိက္ခုနော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ “ဣမေသံ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ နာနာ၊ နိဗ္ဗာနံ ဧကံ၊ ကထံ သဗ္ဗေဟိ အရဟတ္တံ ပတ္တ”န္တိ။ သော သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ “ကိံ တေ ဘိက္ခု ကိံသုကဒိဋ္ဌဘာတိကေဟိ နာနတ္တ”န္တိ ဝတွာ “ဣဒံ နော ဘန္တေ ကာရဏံ ကထေထာ”တိ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တဿ စတ္တာရော ပုတ္တာ အဟေသုံ။ တေ ဧကဒိဝသံ သာရထိံ ပက္ကောသေတွာ “မယံ သမ္မ ကိံသုကံ ဒဋ္ဌုကာမာ၊ ကိံသုကရုက္ခံ နော ဒဿေဟီ”တိ အာဟံသု။ သာရထိ “သာဓု ဒဿေဿာမီ”တိ ဝတွာ စတုန္နမ္ပိ ဧကတော အဒဿေတွာ ဇေဋ္ဌရာဇပုတ္တံ တာဝ ရထေ နိသီဒါပေတွာ အရညံ နေတွာ “အယံ ကိံသုကော”တိ ခါဏုကကာလေ[၁] ကိံသုကံ ဒဿေသိ။ အပရဿ ဗဟလပလာသကာလေ၊ အပရဿ ပုပ္ဖိတကာလေ၊ အပရဿ ဖလိတကာလေ။ အပရဘာဂေ စတ္တာရောပိ ဘာတရော ဧကတော နိသိန္နာ “ကိံသုကော နာမ ကီဒိသော”တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ တတော ဧကော “သေယျထာပိ ဈာမထူဏော”တိ အာဟ။ ဒုတိယော “သေယျထာပိ နိဂြောဓရုက္ခော”တိ၊ တတိယော “သေယျထာပိ မံသပေသီ”တိ၊ စတုတ္ထော “သေယျထာပိ သိရီသော”တိ။ တေ အညမညဿ ကထာယ အပရိတုဋ္ဌာ ပိတု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ ကိံသုကော နာမ ကီဒိသော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “တုမှေဟိ ကိံ ကထိတ”န္တိ ဝုတ္တေ အတ္တနာ ကထိတနီဟာရံ ရညော ကထေသုံ။ ရာဇာ “စတူဟိပိ တုမှေဟိ ကိံသုကော ဒိဋ္ဌော၊ ကေဝလံ ဝေါ ကိံသုကဿ ဒဿေန္တော သာရထိ ‘ဣမသ္မိံ ကာလေ ကိံသုကော ကီဒိသော, ဣမသ္မိံ ကီဒိသော’တိ ဝိဘဇိတွာ န ပုစ္ဆိတော၊ တေန ဝေါ ကင်္ခါ ဥပ္ပန္နာ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁-ခါဏုကောရကာလေ (သီ၊ ဣ)

196. “Sabbehi kiṁsuko diṭṭho, kiṁ nvettha vicikicchatha.
Na hi sabbesu ṭhānesu, sārathī paripucchito”ti.

Tattha **na hi sabbesu ṭhānesu, sārathī paripucchito**ti sabbehi vo kiṁsuko diṭṭho, kiṁ nu tumhe ettha vicikicchatha, sabbesu ṭhānesu kiṁsukoveso, tumhehi pana na hi sabbesu ṭhānesu sārathi paripucchito, tena vo kaṅkhā uppannāti.

Satthā imaṁ kāraṇaṁ dassetvā “yathā bhikkhu te cattāro bhātikā vibhāgaṁ katvā apucchitattā kiṁsuke kaṅkhaṁ uppādesuṁ, evaṁ tvampi imasmiṁ dhamme kaṅkhaṁ uppādesī”ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gāthamāha—

197. “Evaṁ sabbehi ñāṇehi, yesaṁ dhammā ajānitā.
Te ve dhammesu kaṅkhanti, kiṁsukasmiṁva bhātaro”ti.

Tassattho—yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kiṁsukassa adiṭṭhattā kaṅkhiṁsu, evaṁ sabbehi vipassanāñāṇehi yesaṁ sabbe chaphassāyatanakhandhabhūtadhātubhedā dhammā ajānitā, sotāpattimaggassa anadhigatattā appaṭividdhā, te ve tesu phassāyatanādidhammesu kaṅkhanti yathā ekasmiṁyeva kiṁsukasmiṁ cattāro bhātaroti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Bārāṇasirājā ahameva ahosin”ti.

Kiṁsukopamajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Sālakajātakavaṇṇanā (249)

Ekaputtako bhavissasīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ mahātheraṁ ārabbha kathesi. So kirekaṁ kumārakaṁ pabbājetvā pīḷento tattha viharati. Sāmaṇero pīḷaṁ sahituṁ asakkonto uppabbaji. Thero gantvā taṁ upalāpeti “kumāra tava cīvaraṁ taveva bhavissati pattopi, mama santakaṁ pattacīvarampi taveva bhavissati, ehi pabbajāhī”ti. So “nāhaṁ pabbajissāmī”ti vatvāpi punappunaṁ vuccamāno

၁၉၆။ “သဗ္ဗေဟိ ကိံသုကော ဒိဋ္ဌော၊ ကိံ နွေတ္ထ ဝိစိကိစ္ဆထ။
န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ သာရထီ ပရိပုစ္ဆိတော”တိ။

တတ္ထ **န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ သာရထီ ပရိပုစ္ဆိတော**တိ သဗ္ဗေဟိ ဝေါ ကိံသုကော ဒိဋ္ဌော၊ ကိံ နု တုမှေ ဧတ္ထ ဝိစိကိစ္ဆထ၊ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု ကိံသုကောဝေသော၊ တုမှေဟိ ပန န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု သာရထိ ပရိပုစ္ဆိတော၊ တေန ဝေါ ကင်္ခါ ဥပ္ပန္နာတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ကာရဏံ ဒဿေတွာ “ယထာ ဘိက္ခု တေ စတ္တာရော ဘာတိကာ ဝိဘာဂံ ကတွာ အပုစ္ဆိတတ္တာ ကိံသုကေ ကင်္ခံ ဥပ္ပါဒေသုံ၊ ဧဝံ တွမ္ပိ ဣမသ္မိံ ဓမ္မေ ကင်္ခံ ဥပ္ပါဒေသီ”တိ ဝတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၉၇။ “ဧဝံ သဗ္ဗေဟိ ဉာဏေဟိ၊ ယေသံ ဓမ္မာ အဇာနိတာ။
တေ ဝေ ဓမ္မေသု ကင်္ခန္တိ၊ ကိံသုကသ္မိံဝ ဘာတရော”တိ။

တဿတ္ထော—ယထာ တေ ဘာတရော သဗ္ဗေသု ဌာနေသု ကိံသုကဿ အဒိဋ္ဌတ္တာ ကင်္ခိံသု၊ ဧဝံ သဗ္ဗေဟိ ဝိပဿနာဉာဏေဟိ ယေသံ သဗ္ဗေ ဆဖဿာယတနခန္ဓဘူတဓာတုဘေဒါ ဓမ္မာ အဇာနိတာ, သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ အနဓိဂတတ္တာ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ၊ တေ ဝေ တေသု ဖဿာယတနာဒိဓမ္မေသု ကင်္ခန္တိ ယထာ ဧကသ္မိံယေဝ ကိံသုကသ္မိံ စတ္တာရော ဘာတရောတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗာရာဏသိရာဇာ အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကိံသုကောပမဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-သာလကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄၉)

ဧကပုတ္တကော ဘဝိဿသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အည-တရံ မဟာထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရေကံ ကုမာရကံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ပီဠေန္တော တတ္ထ ဝိဟရတိ။ သာမဏေရော ပီဠံ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဥပ္ပဗ္ဗဇိ။ ထေရော ဂန္တွာ တံ ဥပလာပေတိ “ကုမာရ တဝ စီဝရံ တဝေဝ ဘဝိဿတိ ပတ္တောပိ၊ မမ သန္တကံ ပတ္တစီဝရမ္ပိ တဝေဝ ဘဝိဿတိ၊ ဧဟိ ပဗ္ဗဇာဟီ”တိ။ သော “နာဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ ဝတွာပိ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနော

pabbaji. Atha naṁ pabbajitadivasato paṭṭhāya puna thero viheṭhesi. So pīḷaṁ asahanto puna uppabbajitvā anekavāraṁ yācantepi tasmiṁ "tvaṁ neva maṁ sahasi, na vinā vattituṁ sakkosi, gaccha na pabbajissāmī"ti na pabbaji. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso suhadayo vata so dārako mahātherassa āsayaṁ ñatvā na pabbajī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idānevesa suhadayo, pubbepi suhadayova, ekavāraṁ etassa dosaṁ disvā na puna upagacchī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhaññavikkayena jīvikaṁ kappesi. Aññataropi ahituṇḍiko[1] ekaṁ makkaṭaṁ sikkhāpetvā osadhaṁ gāhāpetvā tena sappaṁ kīḷāpento jīvikaṁ kappesi. So Bārāṇasiyaṁ ussave ghuṭṭhe ussavaṁ kīḷitukāmo "imaṁ mā pamajjī"ti taṁ makkaṭaṁ tassa dhaññavāṇijassa hatthe ṭhapetvā ussavaṁ kīḷitvā sattame divase tassa santikaṁ gantvā "kahaṁ makkaṭo"ti pucchi. Makkaṭo sāmikassa saddaṁ sutvāva dhaññāpaṇato vegena nikkhami. Atha naṁ so veḷupesikāya piṭṭhiyaṁ pothetvā ādāya uyyānaṁ gantvā ekamante bandhitvā niddaṁ okkami. Makkaṭo tassa niddāyanabhāvaṁ ñatvā attano bandhanaṁ mocetvā palāyitvā ambarukkhaṁ āruyha ambapakkaṁ khāditvā aṭṭhiṁ ahituṇḍikassa sarīre pātesi. So pabujjhitvā ullokento taṁ disvā "madhuravacanena naṁ vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmī"ti taṁ upalāpento paṭhamaṁ gāthamāha—

198. "Ekaputtako bhavissasi,
Tvañca no hessasi issaro kule.
Oroha dumasmā sālaka,
Ehi dāni gharakaṁ vajemase"ti.

Tassattho—tvaṁ mayhaṁ ekaputtako bhavissasi, kule ca me bhogānaṁ issaro, etamhā rukkhā otara, ehi amhākaṁ gharaṁ gamissāma. **Sālakā**ti nāmena ālapanto āha.

1. Ahiguṇṭhiko (Sī, Syā, I)

ပဗ္ဗဇိ။ အထ နံ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ပုန ထေရော ဝိဟေဌေသိ။ သော ပီဠံ အသဟန္တော ပုန ဥပ္ပဗ္ဗဇိတွာ အနေကဝါရံ ယာစန္တေပိ တသ္မိံ "တွံ နေဝ မံ သဟသိ၊ န ဝိနာ ဝတ္တိတုံ သက္ကောသိ၊ ဂစ္ဆ န ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ န ပဗ္ဗဇိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော သုဟဒယော ဝတ သော ဒါရကော မဟာထေရဿ အာသယံ ဉတွာ န ပဗ္ဗဇီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ သုဟဒယော၊ ပုဗ္ဗေပိ သုဟဒယောဝ၊ ဧကဝါရံ ဧတဿ ဒေါသံ ဒိသွာ န ပုန ဥပဂစ္ဆီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကုဋုမ္ဗိကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဓညဝိက္ကယေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ အညတရောပိ အဟိတုဏ္ဍိကော[1] ဧကံ မက္ကဋံ သိက္ခာပေတွာ ဩသဓံ ဂါဟာပေတွာ တေန သပ္ပံ ကီဠာပေန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ သော ဗာရာဏသိယံ ဥဿဝေ ဃုဋ္ဌေ ဥဿဝံ ကီဠိတုကာမော "ဣမံ မာ ပမဇ္ဇီ"တိ တံ မက္ကဋံ တဿ ဓညဝါဏိဇဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ ဥဿဝံ ကီဠိတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကဟံ မက္ကဋော"တိ ပုစ္ဆိ။ မက္ကဋော သာမိကဿ သဒ္ဒံ သုတွာဝ ဓညာပဏတော ဝေဂေန နိက္ခမိ။ အထ နံ သော ဝေဠုပေသိကာယ ပိဋ္ဌိယံ ပေါထေတွာ အာဒါယ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဧကမန္တေ ဗန္ဓိတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ မက္ကဋော တဿ နိဒ္ဒါယနဘာဝံ ဉတွာ အတ္တနော ဗန္ဓနံ မောစေတွာ ပလာယိတွာ အမ္ဗရုက္ခံ အာရုယှ အမ္ဗပက္ကံ ခါဒိတွာ အဋ္ဌိံ အဟိတုဏ္ဍိကဿ သရီရေ ပါတေသိ။ သော ပဗုဇ္ဈိတွာ ဥလ္လောကေန္တော တံ ဒိသွာ "မဓုရဝစနေန နံ ဝဉ္စေတွာ ရုက္ခာ ဩတာရေတွာ ဂဏှိဿာမီ"တိ တံ ဥပလာပေန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၉၈။ "ဧကပုတ္တကော ဘဝိဿသိ၊
တွဉ္စ နော ဟေဿသိ ဣဿရော ကုလေ။
ဩရောဟ ဒုမသ္မာ သာလက၊
ဧဟိ ဒါနိ ဃရကံ ဝဇေမသေ"တိ။

တဿတ္ထော—တွံ မယှံ ဧကပုတ္တကော ဘဝိဿသိ၊ ကုလေ စ မေ ဘောဂါနံ ဣဿရော၊ ဧတမှာ ရုက္ခာ ဩတရ၊ ဧဟိ အမှာကံ ဃရံ ဂမိဿာမ။ **သာလကာ**တိ နာမေန အာလပန္တော အာဟ။

၁-အဟိဂုဏ္ဌိကော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Taṁ sutvā makkaṭo dutiyaṁ gāthamāha—

199. “Nanu maṁ suhadayoti maññasi[1],
Yañca maṁ hanasi veḷuyaṭṭhiyā.
Pakkambavane ramāmase,
Gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhan”ti.

Tattha **nanu maṁ suhadayoti maññasī**ti nanu tvaṁmaṁ “suhadayo”ti maññasi[2], “suhadayo ayan”ti maññasīti attho. **Yañca maṁ hanasi veḷuyaṭṭhiyā**ti yaṁ maṁ evaṁ atimaññasi, yañca veḷupesikāya hanasi, tenāhaṁ nāgacchāmīti dīpeti. Atha naṁ “mayaṁ imasmiṁ **pakkambavane ramāmase, gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhan**”tivatvā uppatitvā vanaṁ pāvisi. Ahi tuṇḍikopi anattamano attano gehaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā makkaṭo sāmaṇero ahosi, ahituṇḍiko mahāthero, dhaññavāṇijo pana ahameva ahosin”ti.

Sālakajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Kapijātakavaṇṇanā (250)

Ayaṁ isī upasamasaṁyame ratoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhasāsane pabbajitvā kuhakavattaṁ pūretī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave esa bhikkhu idāneva, pubbepi kuhakoyeva, aggimattassa kāraṇā makkaṭo hutvā kohaññamakāsī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiyā matāya puttaṁ aṅkenādāya

1. Hadayetimaññasi (Sī, I)
2. Hadaye atimaññasi (Sī, I)

တံ သုတွာ မက္ကဋော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၉၉။ “နနု မံ သုဟဒယောတိ မညသိ[1]၊
ယဉ္စ မံ ဟနသိ ဝေဠုယဋ္ဌိယာ။
ပက္ကမ္ဗဝနေ ရမာမသေ၊
ဂစ္ဆ တွံ ဃရကံ ယထာသုခ”န္တိ။

တတ္ထ **နနု မံ သုဟဒယောတိ မညသီ**တိ နနု တွံ မံ “သုဟဒယော”တိ မညသိ[2]၊ “သုဟဒယော အယ”န္တိ မညသီတိ အတ္ထော။ **ယဉ္စ မံ ဟနသိ ဝေဠုယဋ္ဌိယာ**တိ ယံ မံ ဧဝံ အတိမညသိ၊ ယဉ္စ ဝေဠုပေသိကာယ ဟနသိ၊ တေနာဟံ နာဂစ္ဆာမီတိ ဒီပေတိ။ အထ နံ “မယံ ဣမသ္မိံ **ပက္ကမ္ဗဝနေ ရမာမသေ၊ ဂစ္ဆ တွံ ဃရကံ ယထာသုခ**”န္တိ ဝတွာ ဥပ္ပတိတွာ ဝနံ ပါဝိသိ။ အဟိတုဏ္ဍိကောပိ အနတ္တမနော အတ္တနော ဂေဟံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မက္ကဋော သာမဏေရော အဟောသိ၊ အဟိတုဏ္ဍိကော မဟာထေရော၊ ဓညဝါဏိဇော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သာလကဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ကပိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၀)

အယံ ဣသီ ဥပသမသံယမေ ရတောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဟကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ဟိ ကုဟကဘာဝေါ ဘိက္ခူသု ပါကဋော ဇာတော။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကော ဘိက္ခု နိယျာနိကေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကုဟကဝတ္တံ ပူရေတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဧသ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုဟကောယေဝ၊ အဂ္ဂိမတ္တဿ ကာရဏာ မက္ကဋော ဟုတွာ ကောဟညမကာသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပုတ္တဿ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ ဗြာဟ္မဏိယာ မတာယ ပုတ္တံ အင်္ကေနာဒါယ

၁-ဟဒယေတိမညသိ (သီ၊ ဣ)
၂-ဟဒယေ အတိမညသိ (သီ၊ ဣ)

Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā tampi puttaṁ Tāpasakumārakaṁ katvā paṇṇasālāya vāsaṁ kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre deve vassante eko makkaṭo sītapīḷito dante khādanto kampanto vicarati. Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggiṁ katvā mañcake nipajji, puttakopissa pāde parimajjamāno nisīdi. So makkaṭo ekassa matatāpasassa santakāni vakkalāni nivāsetvā ca pārupitvā ca ajinacammaṁ aṁse katvā kājakamaṇḍaluṁ ādāya isivesenāgantvā paṇṇasāladvāre aggissa kāraṇā kuhakakammaṁ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako taṁ disvā “tāta tāpaso eko sītapīḷito kampamāno tiṭṭhati, idha naṁ pakkosatha, visibbessatī”ti pitaraṁ āyācanto paṭhamaṁ gāthamāha—

200. “Ayaṁ isī upasamasaṁyame rato,
Sa tiṭṭhati sisirabhayena aṭṭito.
Handa ayaṁ pavisatu'maṁ agārakaṁ,
Vinetu sītaṁ darathañca kevalan”ti.

Tattha **upasamasaṁyame rato**ti rāgādikilesa-upasame ca sīlasaṁyame ca rato. **Sa tiṭṭhatī**ti so tiṭṭhati. **Sisirabhayenā**ti vātavuṭṭhijanitassa sisirassa bhayena. **Aṭṭito**ti pīḷito. **Pavisatu'man**ti pavisatu imaṁ. **Kevalan**ti sakalaṁ anavasesaṁ.

Bodhisatto puttassa vacanaṁ sutvā uṭṭhāya olokento makkaṭabhāvaṁ ñatvā dutiyaṁ gāthamāha—

201. “Nāyaṁ isī upasamasaṁyame rato,
Kapī ayaṁ dumavarasākhagocaro.
So dūsako rosako cāpi jammo,
Sace vaje'mampi dūseyyagāran”ti.

Tattha **dumavarasākhagocaro**ti dumavarānaṁ sākhagocaro. **So dūsako rosako cāpi jammo**ti so evaṁ gatagataṭṭhānassa dūsanato dūsako, ghaṭṭanatāya rosako, lāmakabhāvena jammo. **Sace vaje**ti yadi imaṁ paṇṇasālaṁ vaje paviseyya, sabbaṁ uccārapassāvakaraṇena ca aggidānena ca dūseyyāti.

ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တမ္ပိ ပုတ္တံ တာပသကုမာရကံ ကတွာ ပဏ္ဏသာလာယ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဝဿာရတ္တသမယေ အစ္ဆိန္နဓာရေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဧကော မက္ကဋော သီတပီဠိတော ဒန္တေ ခါဒန္တော ကမ္ပန္တော ဝိစရတိ။ ဗောဓိသတ္တော မဟန္တေ ဒါရုက္ခန္ဓေ အာဟရိတွာ အဂ္ဂိံ ကတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ၊ ပုတ္တကောပိဿ ပါဒေ ပရိမဇ္ဇမာနော နိသီဒိ။ သော မက္ကဋော ဧကဿ မတတာပသဿ သန္တကာနိ ဝက္ကလာနိ နိဝါသေတွာ စ ပါရုပိတွာ စ အဇိနစမ္မံ အံသေ ကတွာ ကာဇကမဏ္ဍလုံ အာဒါယ ဣသိဝေသေနာဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ အဂ္ဂိဿ ကာရဏာ ကုဟကကမ္မံ ကတွာ အဋ္ဌာသိ။ တာပသကုမာရကော တံ ဒိသွာ “တာတ တာပသော ဧကော သီတပီဠိတော ကမ္ပမာနော တိဋ္ဌတိ၊ ဣဓ နံ ပက္ကောသထ၊ ဝိသိဗ္ဗေဿတီ”တိ ပိတရံ အာယာစန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၂၀၀။ “အယံ ဣသီ ဥပသမသံယမေ ရတော၊
သ တိဋ္ဌတိ သိသိရဘယေန အဋ္ဋိတော။
ဟန္ဒ အယံ ပဝိသတု'မံ အဂါရကံ၊
ဝိနေတု သီတံ ဒရထဉ္စ ကေဝလ”န္တိ။

တတ္ထ **ဥပသမသံယမေ ရတော**တိ ရာဂါဒိကိလေသဥပသမေ စ သီလသံယမေ စ ရတော။ **သ တိဋ္ဌတီ**တိ သော တိဋ္ဌတိ။ **သိသိရဘယေနာ**တိ ဝါတဝုဋ္ဌိဇနိတဿ သိသိရဿ ဘယေန။ **အဋ္ဋိတော**တိ ပီဠိတော။ **ပဝိသတု'မ**န္တိ ပဝိသတု ဣမံ။ **ကေဝလ**န္တိ သကလံ အနဝသေသံ။

ဗောဓိသတ္တော ပုတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဥဋ္ဌာယ ဩလောကေန္တော မက္ကဋဘာဝံ ဉတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၂၀၁။ “နာယံ ဣသီ ဥပသမသံယမေ ရတော၊
ကပီ အယံ ဒုမဝရသာခဂေါစရော။
သော ဒူသကော ရောသကော စာပိ ဇမ္မော၊
သစေ ဝဇေ'မမ္ပိ ဒူသေယျဂါရ”န္တိ။

တတ္ထ **ဒုမဝရသာခဂေါစရော**တိ ဒုမဝရာနံ သာခဂေါစရော။ **သော ဒူသကော ရောသကော စာပိ ဇမ္မော**တိ သော ဧဝံ ဂတဂတဋ္ဌာနဿ ဒူသနတော ဒူသကော, ဃဋ္ဋနတာယ ရောသကော, လာမကဘာဝေန ဇမ္မော။ **သစေ ဝဇေ**တိ ယဒိ ဣမံ ပဏ္ဏသာလံ ဝဇေ ပဝိသေယျ၊ သဗ္ဗံ ဥစ္စာရပဿာဝကရဏေန စ အဂ္ဂိဒါနေန စ ဒူသေယျာတိ။

Evañca pana vatvā bodhisatto ummukaṁ gahetvā taṁ santāsetvā palāpesi. So uppatitvā vanaṁ pakkhanto tathā pakkhantova ahosi, na puna taṁ ṭhānaṁ agamāsi. Bodhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Tāpasakumārassa kasiṇaparikammaṁ ācikkhi, sopi abhiññā ca samāpattiyo ca uppādesi. Te ubhopi aparihīnajjhānā brahmalokaparāyaṇā ahesuṁ.

Satthā “na bhikkhave idāneva, porāṇato paṭṭhāyapesa kuhakoyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahanto ahesuṁ. Tadā makkaṭo kuhakabhikkhu ahosi, putto Rāhulo, pitā pana ahameva ahosin”ti.

Kapijātakavaṇṇanā dasamā.

Siṅgālavaggo dasamo.

Tassuddānaṁ

Sabbadāṭhī ca Sunakho, Guttilo Vigaticchā ca.
Mūlapariyāyaṁ Bālovādaṁ, Pādañjali Kiṁsukopamaṁ.
Sālakaṁ kapi te dasa.

Atha vagguddānaṁ—

Daḷhavaggo ca Santhavo, Kalyāṇadhammā’sadiso.
Rūhako Daḷhavaggo ca, Bīraṇathambhakāsāvo.
Upāhano Siṅgālo ca, dasavaggā duke siyuṁ.

Dukanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော ဥမ္မုကံ ဂဟေတွာ တံ သန္တာသေတွာ ပလာပေသိ။ သော ဥပ္ပတိတွာ ဝနံ ပက္ခန္တော တထာ ပက္ခန္တောဝ အဟောသိ၊ န ပုန တံ ဌာနံ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တော အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တာပသကုမာရဿ ကသိဏပရိကမ္မံ အာစိက္ခိ၊ သောပိ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေသိ။ တေ ဥဘောပိ အပရိဟီနဇ္ဈာနာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ အဟေသုံ။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပေါရာဏတော ပဋ္ဌာယပေသ ကုဟကောယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟန္တော အဟေသုံ။ တဒါ မက္ကဋော ကုဟကဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပုတ္တော ရာဟုလော၊ ပိတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကပိဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

သိင်္ဂါလဝဂ္ဂေါ ဒသမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

သဗ္ဗဒါဌီ စ သုနခေါ၊ ဂုတ္တိလော ဝိဂတိစ္ဆာ စ။
မူလပရိယာယံ ဗာလောဝါဒံ၊ ပါဒဉ္ဇလိ ကိံသုကောပမံ။
သာလကံ ကပိ တေ ဒသ။

အထ ဝဂ္ဂုဒ္ဒါနံ—

ဒဠှဝဂ္ဂေါ စ သန္ထဝေါ၊ ကလျာဏဓမ္မာ’သဒိသော။
ရူဟကော ဒဠှဝဂ္ဂေါ စ၊ ဗီရဏထမ္ဘကာသာဝေါ။
ဥပါဟနော သိင်္ဂါလော စ၊ ဒသဝဂ္ဂါ ဒုကေ သိယုံ။

ဒုကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

3. Tikanipāta

1. Saṅkappavagga

1. Saṅkapparāgajātakavaṇṇanā (251)

Saṅkapparāgadhotenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Sāvatthinagaravāsī kireko kulaputto sāsane uraṁ datvā pabbajitvā ekadivasaṁ Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caranto ekaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ itthiṁ disvā uppannakāmarāgo anabhirato vicari. Tamenaṁ ācariyupajjhāyādayo disvā anabhiratikāraṇaṁ pucchitvā vibbhamitukāmabhāvamassa ñatvā "āvuso Satthā nāma kāmarāgādikilesapīḷitānaṁ kilese hāretvā saccāni pakāsetvā sotāpattiphalādīni deti, ehi taṁ Satthu santikaṁ nessāmā"ti ādāya agamaṁsu. Satthārā ca "kiṁ nu kho bhikkhave anicchamānakaññeva bhikkhuṁ gahetvā āgatatthā"ti vutte tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito"ti pucchitvā "saccaṁ bhante"ti vutte "kiṁkāraṇā"ti pucchi. So tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ satthā "itthiyo nāmetā bhikkhu pubbe jhānabalena vikkhambhitakilesānaṁ visuddhasattānampi saṁkilesaṁ uppādesuṁ, tādisaṁ tucchapuggalaṁ kiṁkāraṇā na saṁkilesissanti, visuddhāpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṅginopi āyasakyaṁ pāpuṇanti, pageva aparisuddhā. Sinerukampanakavāto purāṇapaṇṇakasaṭaṁ kiṁ na kampessati, bodhitale nisīditvā abhisambujjhanakasattaṁ ayaṁ kileso āloḷesi, tādisaṁ kiṁ na āloḷessatī"ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto asītikoṭivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasiṁ paccāgantvā katadārapariggaho mātāpitūnaṁ accayena tesaṁ matakiccāni katvā hiraññolokanakammaṁ karonto "idaṁ dhanaṁ paññāyati, yehi panetaṁ sambhataṁ,

၃-တိကနိပါတ

၁-သင်္ကပ္ပဝဂ္ဂ

၁-သင်္ကပ္ပရာဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၁)

သင်္ကပ္ပရာဂဓောတေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိနဂရဝါသီ ကိရေကော ကုလပုတ္တော သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧကဒိဝသံ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဧကံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နကာမရာဂေါ အနဘိရတော ဝိစရိ။ တမေနံ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒယော ဒိသွာ အနဘိရတိကာရဏံ ပုစ္ဆိတွာ ဝိဗ္ဘမိတုကာမဘာဝမဿ ဉတွာ “အာဝုသော သတ္ထာ နာမ ကာမရာဂါဒိကိလေသပီဠိတာနံ ကိလေသေ ဟာရေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ဒေတိ၊ ဧဟိ တံ သတ္ထု သန္တိကံ နေဿာမာ”တိ အာဒါယ အဂမံသု။ သတ္ထာရာ စ “ကိံ နု ခေါ ဘိက္ခဝေ အနိစ္ဆမာနကညေဝ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ အာဂတတ္ထာ”တိ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ကိံကာရဏာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဣတ္ထိယော နာမေတာ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ဈာနဗလေန ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသာနံ ဝိသုဒ္ဓသတ္တာနမ္ပိ သံကိလေသံ ဥပ္ပါဒေသုံ၊ တာဒိသံ တုစ္ဆပုဂ္ဂလံ ကိံကာရဏာ န သံကိလေသိဿန္တိ၊ ဝိသုဒ္ဓါပိ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ၊ ဥတ္တမယသသမင်္ဂိနောပိ အာယသကျံ ပါပုဏန္တိ၊ ပဂေဝ အပရိသုဒ္ဓါ။ သိနေရုကမ္ပနကဝါတော ပုရာဏပဏ္ဏကသဋံ ကိံ န ကမ္ပေဿတိ၊ ဗောဓိတလေ နိသီဒိတွာ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနကသတ္တံ အယံ ကိလေသော အာလောဠေသိ၊ တာဒိသံ ကိံ န အာလောဠေဿတီ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အသီတိကောဋိဝိဘဝေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဗာရာဏသိံ ပစ္စာဂန္တွာ ကတဒါရပရိဂ္ဂဟော မာတာပိတူနံ အစ္စယေန တေသံ မတကိစ္စာနိ ကတွာ ဟိရညောလောကနကမ္မံ ကရောန္တော “ဣဒံ ဓနံ ပညာယတိ၊ ယေဟိ ပနေတံ သမ္ဘတံ၊

te na paññāyantī”ti āvajjento saṁvegappatto ahosi, sarīrā sedā mucciṁsu. So gharāvāse ciraṁ vasanto mahādānaṁ datvā kāme pahāya assumukhaṁ ñātisaṁghaṁ pariccajitvā Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā ramaṇīye padese paṇṇasālaṁ māpetvā uñchācariyāya vanamūlaphalādīhi yāpento na cirasseva abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto ciraṁ vasitvā cintesi “manussapathaṁ gantvā loṇambilaṁ upasevissāmi, evaṁ me sarīrañceva thiraṁ bhavissati, jaṅghavihāro ca kato bhavissati, ye ca mādisassa sīlasampannassa bhikkhaṁ vā dassanti, abhivādanādīni vā karissanti, te saggapuraṁ pūressantī”ti.

So Himavantā otaritvā anupubbena cārikaṁ caramāno Bārāṇasiṁ patvā sūriyatthaṅgamanavelāya vasanaṭṭhānaṁ olokento rājuyyānaṁ disvā “idaṁ paṭisallānasāruppaṁ, ettha vasissāmī”ti uyyānaṁ pavisitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle nisinno jhānasukhena rattiṁ khepetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano pubbaṇhasamaye jaṭājinavakkalāni saṇṭhapetvā bhikkhābhājanaṁ ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno yugamattadassano hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriyā lokassa locanāni ākaḍḍhento nagaraṁ pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāraṁ pāpuṇi. Rājā mahātale caṅkamanto vātapānantarena bodhisattaṁ disvā iriyāpathasmiññeva pasīditvā “sace santadhammo nāma atthi, imassa tena abbhantare bhavitabban”ti cintetvā “gaccha taṁ tāpasaṁ ānehī”ti ekaṁ amaccaṁ āṇāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanaṁ gahetvā “rājā bhante taṁ pakkosatī”ti āha. Bodhisatto “mahāpuñña amhe rājā na jānātī”ti āha. Tena hi bhante yāvāhaṁ āgacchāmi, tāva idheva hothāti gantvā rañño ārocesi. Rājā “amhākaṁ kulūpakatāpaso natthi, gaccha naṁ ānehī”ti sayampi vātapānena hatthaṁ pasāretvā vandanto “ito etha bhante”ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanaṁ datvā mahātalaṁ abhiruhi.

Atha naṁ rājā vanditvā rājapallaṅke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccaṁ pañhaṁ pucchi. Pañhabyākaraṇena bhiyyoso mattāya pasīditvā vanditvā “bhante tumhe

တေ န ပညာယန္တီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော သံဝေဂပ္ပတ္တော အဟောသိ၊ သရီရာ သေဒါ မုစ္စိံသု။ သော ဃရာဝါသေ စိရံ ဝသန္တော မဟာဒါနံ ဒတွာ ကာမေ ပဟာယ အဿုမုခံ ဉာတိသံဃံ ပရိစ္စဇိတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ရမဏီယေ ပဒေသေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ ဥဉ္ဆာစရိယာယ ဝနမူလဖလာဒီဟိ ယာပေန္တော န စိရဿေဝ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော စိရံ ဝသိတွာ စိန္တေသိ “မနုဿပထံ ဂန္တွာ လောဏမ္ဗိလံ ဥပသေဝိဿာမိ၊ ဧဝံ မေ သရီရဉ္စေဝ ထိရံ ဘဝိဿတိ၊ ဇင်္ဃဝိဟာရော စ ကတော ဘဝိဿတိ၊ ယေ စ မာဒိသဿ သီလသမ္ပန္နဿ ဘိက္ခံ ဝါ ဒဿန္တိ၊ အဘိဝါဒနာဒီနိ ဝါ ကရိဿန္တိ၊ တေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေဿန္တီ”တိ။

သော ဟိမဝန္တာ ဩတရိတွာ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ဗာရာဏသိံ ပတွာ သူရိယတ္ထင်္ဂမနဝေလာယ ဝသနဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော ရာဇုယျာနံ ဒိသွာ “ဣဒံ ပဋိသလ္လာနသာရုပ္ပံ၊ ဧတ္ထ ဝသိဿာမီ”တိ ဥယျာနံ ပဝိသိတွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသိန္နော ဈာနသုခေန ရတ္တိံ ခေပေတွာ ပုနဒိဝသေ ကတသရီရပဋိဇဂ္ဂနော ပုဗ္ဗဏှသမယေ ဇဋာဇိနဝက္ကလာနိ သဏ္ဌပေတွာ ဘိက္ခာဘာဇနံ အာဒါယ သန္တိန္ဒြိယော သန္တမာနသော ဣရိယာပထသမ္ပန္နော ယုဂမတ္တဒဿနော ဟုတွာ သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နာယ အတ္တနော ရူပသိရိယာ လောကဿ လောစနာနိ အာကဍ္ဎေန္တော နဂရံ ပဝိသိတွာ ဘိက္ခာယ စရန္တော ရညော နိဝေသနဒွါရံ ပါပုဏိ။ ရာဇာ မဟာတလေ စင်္ကမန္တော ဝါတပါနန္တရေန ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ ဣရိယာပထသ္မိညေဝ ပသီဒိတွာ “သစေ သန္တဓမ္မော နာမ အတ္ထိ၊ ဣမဿ တေန အဗ္ဘန္တရေ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေတွာ “ဂစ္ဆ တံ တာပသံ အာနေဟီ”တိ ဧကံ အမစ္စံ အာဏာပေသိ။ သော ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဘိက္ခာဘာဇနံ ဂဟေတွာ “ရာဇာ ဘန္တေ တံ ပက္ကောသတီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “မဟာပုည အမှေ ရာဇာ န ဇာနာတီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဘန္တေ ယာဝါဟံ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောထာတိ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “အမှာကံ ကုလူပကတာပသော နတ္ထိ၊ ဂစ္ဆ နံ အာနေဟီ”တိ သယမ္ပိ ဝါတပါနေန ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ဝန္ဒန္တော “ဣတော ဧထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော အမစ္စဿ ဟတ္ထေ ဘိက္ခာဘာဇနံ ဒတွာ မဟာတလံ အဘိရုဟိ။

အထ နံ ရာဇာ ဝန္ဒိတွာ ရာဇပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနော သမ္ပာဒိတေဟိ ယာဂုခဇ္ဇကဘတ္တေဟိ ပရိဝိသိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ ပဉှဗျာကရဏေန ဘိယျောသော မတ္တာယ ပသီဒိတွာ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ တုမှေ

katthavāsikā, kuto āgatatthā”ti pucchitvā “Himavantavāsikā mayaṁ mahārāja, Himavantato āgatā”ti vutte puna “kiṁkāraṇā”ti pucchitvā “vassārattakāle mahārāja nibaddhavāso nāma laddhuṁ vaṭṭatī”ti vutte “tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca catūhi paccayehi na kilamissatha, ahañca saggasaṁvattanikaṁ puññaṁ pāpuṇissāmī”ti paṭiññaṁ gahetvā bhuttapātarāso bodhisattena saddhiṁ uyyānaṁ gantvā paṇṇasālaṁ kāretvā caṅkamaṁ māpetvā sesānipi rattiṭṭhānadivāṭṭhānādīni sampādetvā pabbajitaparikkhāre paṭiyādetvā “sukhena vasatha bhante”ti uyyānapālaṁ sampaṭicchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya dvādasa saṁvaccharāni tattheva vasi.

Athekadivasaṁ rañño paccanto kupito. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo deviṁ āmantetvā “bhadde tayā nagare ohīyituṁ vaṭṭatī”ti āha. Kiṁ nissāya kathetha devāti. Sīlavantaṁ tāpasaṁ bhaddeti. Deva nāhaṁ tasmiṁ pamajjissāmi, amhākaṁ ayyassa paṭijagganaṁ mama bhāro, tumhe nirāsaṅkā gacchathāti. Rājā nikkhamitvā gato. Devīpi bodhisattaṁ tatheva sakkaccaṁ upaṭṭhāti. Bodhisatto pana rañño gatakāle nibaddhavelāyaṁ āgantvā attano rucitāya velāya rājanivesanaṁ gantvā bhattakiccaṁ karoti.

Athekadivasaṁ bodhisatte aticirāyante devī sabbaṁ khādanīyabhojanīyaṁ paṭiyādetvā nhatvā alaṅkaritvā nīcamañcakaṁ paññāpetvā bodhisattassa āgamanaṁ olokayamānā maṭṭhasāṭakaṁ sithilaṁ katvā nivāsetvā nipajji. Bodhisattopi velaṁ sallakkhetvā bhikkhābhājanaṁ ādāya ākāsenāgantvā mahāvātapānadvāraṁ pāpuṇi. Tassa vakkalasaddaṁ sutvā sahasā uṭṭhahamānāya deviyā sarīrā maṭṭhasāṭako bhassittha, bodhisatto visabhāgārammaṇaṁ disvā indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Athassa jhānabalena sannisinnopi kileso karaṇḍake pakkhitta-āsīviso viya phaṇaṁ katvā uṭṭhahi, khīrarukkhassa vāsiyā ākoṭitakālo viya ahosi. Kilesuppādanena saheva jhānaṅgāni parihāyiṁsu, indriyāni aparipuṇṇāni[1] ahesuṁ, sayaṁ pakkhacchinnakāko viya ahosi. So pubbe viya nisīditvā bhattakiccaṁ kātuṁ

1. Aparisuddhāni (I)

ကတ္ထဝါသိကာ၊ ကုတော အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဟိမဝန္တဝါသိကာ မယံ မဟာရာဇ၊ ဟိမဝန္တတော အာဂတာ”တိ ဝုတ္တေ ပုန “ကိံ ကာရဏာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဝဿာရတ္တကာလေ မဟာရာဇ နိဗဒ္ဓဝါသော နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဘန္တေ ရာဇုယျာနေ ဝသထ၊ တုမှေ စ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ န ကိလမိဿထ၊ အဟဉ္စ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကံ ပုညံ ပါပုဏိဿာမီ”တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ဘုတ္တပါတရာသော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ စင်္ကမံ မာပေတွာ သေသာနိပိ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာဒီနိ သမ္ပာဒေတွာ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရေ ပဋိယာဒေတွာ “သုခေန ဝသထ ဘန္တေ”တိ ဥယျာနပါလံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တတော ပဋ္ဌာယ ဒွါဒသ သံဝစ္ဆရာနိ တတ္ထေဝ ဝသိ။

အထေကဒိဝသံ ရညော ပစ္စန္တော ကုပိတော။ သော တဿ ဝူပသမနတ္ထာယ ဂန္တုကာမော ဒေဝိံ အာမန္တေတွာ “ဘဒ္ဒေ တယာ နဂရေ ဩဟီယိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ ကိံ နိဿာယ ကထေထ ဒေဝါတိ။ သီလဝန္တံ တာပသံ ဘဒ္ဒေတိ။ ဒေဝ နာဟံ တသ္မိံ ပမဇ္ဇိဿာမိ၊ အမှာကံ အယျဿ ပဋိဇဂ္ဂနံ မမ ဘာရော၊ တုမှေ နိရာသင်္ကာ ဂစ္ဆထာတိ။ ရာဇာ နိက္ခမိတွာ ဂတော။ ဒေဝီပိ ဗောဓိသတ္တံ တထေဝ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဗောဓိသတ္တော ပန ရညော ဂတကာလေ နိဗဒ္ဓဝေလာယံ အာဂန္တွာ အတ္တနော ရုစိတာယ ဝေလာယ ရာဇနိဝေသနံ ဂန္တွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကရောတိ။

အထေကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တေ အတိစိရာယန္တေ ဒေဝီ သဗ္ဗံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ပဋိယာဒေတွာ နှတွာ အလင်္ကရိတွာ နီစမဉ္စကံ ပညာပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ အာဂမနံ ဩလောကယမာနာ မဋ္ဌသာဋကံ သိထိလံ ကတွာ နိဝါသေတွာ နိပဇ္ဇိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ ဘိက္ခာဘာဇနံ အာဒါယ အာကာသေနာဂန္တွာ မဟာဝါတပါနဒွါရံ ပါပုဏိ။ တဿ ဝက္ကလသဒ္ဒံ သုတွာ သဟသာ ဥဋ္ဌဟမာနာယ ဒေဝိယာ သရီရာ မဋ္ဌသာဋကော ဘဿိတ္ထ၊ ဗောဓိသတ္တော ဝိသဘာဂါရမ္မဏံ ဒိသွာ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ သုဘဝသေန ဩလောကေသိ။ အထဿ ဈာနဗလေန သန္နိသိန္နောပိ ကိလေသော ကရဏ္ဍကေ ပက္ခိတ္တအာသီဝိသော ဝိယ ဖဏံ ကတွာ ဥဋ္ဌဟိ၊ ခီရရုက္ခဿ ဝါသိယာ အာကောဋိတကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ကိလေသုပ္ပါဒနေန သဟေဝ ဈာနင်္ဂါနိ ပရိဟာယိံသု၊ ဣန္ဒြိယာနိ အပရိပုဏ္ဏာနိ[၁] အဟေသုံ၊ သယံ ပက္ခစ္ဆိန္နကာကော ဝိယ အဟောသိ။ သော ပုဗ္ဗေ ဝိယ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကာတုံ

၁-အပရိသုဒ္ဓါနိ (ဣ)

nāsakkhi, nisīdāpiyamānopi na nisīdi. Athassa devī sabbaṁ khādanīyabhojanīyaṁ bhikkhābhājaneyeva pakkhipi. Yathā ca pubbe bhattakiccaṁ katvā sīhapañjarena nikkhamitvā ākāseneva gacchati, evaṁ taṁ divasaṁ gantuṁ nāsakkhi. Bhattaṁ pana gahetvā mahānisseṇiyā otaritvā uyyānaṁ agamāsi. Devīpi assa attani paṭibaddhacittataṁ aññāsi. So uyyānaṁ gantvā bhattaṁ abhuñjitvāva heṭṭhāmañcake nikkhipitvā "deviyā evarūpā hatthasobhā pādasobhā, evarūpaṁ kaṭipariyosānaṁ, evarūpaṁ ūrulakkhaṇan"ti-ādīni vippalapanto sattāhaṁ nipajji, bhattaṁ pūtikaṁ ahosi nīlamakkhikāparipuṇṇaṁ.

Atha rājā paccantaṁ vūpasametvā paccāgato alaṅkatapaṭiyattaṁ nagaraṁ padakkhiṇaṁ katvā rājanivesanaṁ agantvāva "bodhisattaṁ passissāmī"ti uyyānaṁ gantvā uklāpaṁ assamapadaṁ disvā "pakkanto bhavissatī"ti paṇṇasālāya dvāraṁ vivaritvā antopaviṭṭho taṁ nipannakaṁ disvā "kenaci aphāsukena bhavitabban"ti pūtibhattaṁ chaḍḍāpetvā paṇṇasālaṁ paṭijaggāpetvā "bhante kiṁ te aphāsukan"ti pucchi. Viddhosmi mahārājāti. Rājā "mama paccāmittehi mayi okāsaṁ alabhantehi 'mamāyanaṭṭhānamassa[1] dubbalaṁ karissāmā'ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe"ti sarīraṁ parivattetvā viddhaṭṭhānaṁ olokento viddhaṭṭhānaṁ adisvā "kattha viddhosi bhante"ti pucchi. Bodhisatto "nāhaṁ mahārāja aññena viddho, ahaṁ pana attanāva attānaṁ hadaye vijjhin"ti vatvā uṭṭhāya nisīditvā imā gāthā avoca—

1. "Saṅkapparāgadhotena, vitakkanisitena ca.
Nālaṅkatena bhadrena, usukārākatena ca.

2. Na kaṇṇāyatamuttena, nāpi morūpasevinā.
Tenamhi hadaye viddho, sabbaṅgaparidāhinā.

3. Āvedhañca na passāmi, yato ruhira'massave.
Yāva ayoniso cittaṁ, sayaṁ me dukkha'mābhatan"ti.

1. Piyaṭṭhānamassa (Sī, I)

နာသက္ခိ၊ နိသီဒါပိယမာနောပိ န နိသီဒိ။ အထဿ ဒေဝီ သဗ္ဗံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဘိက္ခာဘာဇနေယေဝ ပက္ခိပိ။ ယထာ စ ပုဗ္ဗေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ သီဟပဉ္ဇရေန နိက္ခမိတွာ အာကာသေနေဝ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ တံ ဒိဝသံ ဂန္တုံ နာသက္ခိ။ ဘတ္တံ ပန ဂဟေတွာ မဟာနိဿေဏိယာ ဩတရိတွာ ဥယျာနံ အဂမာသိ။ ဒေဝီပိ အဿ အတ္တနိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တတံ အညာသိ။ သော ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဘတ္တံ အဘုဉ္ဇိတွာဝ ဟေဋ္ဌာမဉ္စကေ နိက္ခိပိတွာ "ဒေဝိယာ ဧဝရူပါ ဟတ္ထသောဘာ ပါဒသောဘာ၊ ဧဝရူပံ ကဋိပရိယောသာနံ၊ ဧဝရူပံ ဦရုလက္ခဏ"န္တိအာဒီနိ ဝိပ္ပလပန္တော သတ္တာဟံ နိပဇ္ဇိ၊ ဘတ္တံ ပူတိကံ အဟောသိ နီလမက္ခိကာပရိပုဏ္ဏံ။

အထ ရာဇာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ ပစ္စာဂတော အလင်္ကတပဋိယတ္တံ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ရာဇနိဝေသနံ အဂန္တွာဝ "ဗောဓိသတ္တံ ပဿိဿာမီ"တိ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဥက္လာပံ အဿမပဒံ ဒိသွာ "ပက္ကန္တော ဘဝိဿတီ"တိ ပဏ္ဏသာလာယ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ အန္တောပဝိဋ္ဌော တံ နိပန္နကံ ဒိသွာ "ကေနစိ အဖာသုကေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ပူတိဘတ္တံ ဆဍ္ဍာပေတွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဋိဇဂ္ဂါပေတွာ "ဘန္တေ ကိံ တေ အဖာသုက"န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဝိဒ္ဓေါသ္မိ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ "မမ ပစ္စာမိတ္တေဟိ မယိ ဩကာသံ အလဘန္တေဟိ 'မမာယနဋ္ဌာနမဿ[1] ဒုဗ္ဗလံ ကရိဿာမာ'တိ အာဂန္တွာ ဧသ ဝိဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ မညေ"တိ သရီရံ ပရိဝတ္တေတွာ ဝိဒ္ဓဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော ဝိဒ္ဓဋ္ဌာနံ အဒိသွာ "ကတ္ထ ဝိဒ္ဓေါသိ ဘန္တေ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော "နာဟံ မဟာရာဇ အညေန ဝိဒ္ဓေါ၊ အဟံ ပန အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဟဒယေ ဝိဇ္ဈိ"န္တိ ဝတွာ ဥဋ္ဌာယ နိသီဒိတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁။ "သင်္ကပ္ပရာဂဓောတေန၊ ဝိတက္ကနိသိတေန စ။
နာလင်္ကတေန ဘဒြေန၊ ဥသုကာရာကတေန စ။

၂။ န ကဏ္ဏာယတမုတ္တေန၊ နာပိ မောရူပသေဝိနာ။
တေနမှိ ဟဒယေ ဝိဒ္ဓေါ၊ သဗ္ဗင်္ဂပရိဒါဟိနာ။

၃။ အာဝေဓဉ္စ န ပဿာမိ၊ ယတော ရုဟိရ'မဿဝေ။
ယာဝ အယောနိသော စိတ္တံ၊ သယံ မေ ဒုက္ခ'မာဘတ"န္တိ။

၁-ပိယဋ္ဌာနမဿ (သီ၊ ဣ)

Tattha **saṅkapparāgadhotenā**ti kāmavitakkasampayuttarāgadhotena. **Vitakkanisitena cā**ti teneva rāgodakena vitakkapāsāṇe nisitena. **Nālaṅkatena bhadrenā**ti neva alaṅkatena bhadrena, analaṅkatena bībhacchenāti[1] attho. **Usukārākatena cā**ti usukārehipi akatena. **Na kaṇṇāyatamuttenā**ti yāva dakkhiṇakaṇṇacūḷakaṁ ākaḍḍhitvā amuttakena. **Nāpi morūpasevinā**ti morapattagijjhapattādīhi akatūpasevanena. **Tenamhi hadaye viddho**ti tena kilesakaṇḍenāhaṁ hadaye viddho amhi. **Sabbaṅgaparidāhinā**ti sabbāni aṅgāni paridahanasamatthena. Mahārāja tena hi kilesakaṇḍena hadaye viddhakālato paṭṭhāya mama aggi padittāniva sabbāni aṅgāni ḍayhantīti dasseti.

Āvedhañca na passāmīti viddhaṭṭhāne vaṇañca na passāmi. **Yato ruhira’massave**ti yato me āvedhato lohitaṁ pagghareyya, taṁ na passāmīti attho. **Yāva ayoniso citta**nti ettha **yāvā**ti daḷhatthe nipāto, ativiya daḷhaṁ katvā ayoniso cittaṁ vaḍḍhitanti attho. **Sayaṁ me dukkha’mābhata**nti attanāva mayā attano dukkhaṁ ānītanti.

Evaṁ bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammaṁ desetvā rājānaṁ paṇṇasālato bahi katvā kasiṇaparikammaṁ katvā naṭṭhaṁ jhānaṁ uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse nisinno rājānaṁ ovaditvā “mahārāja ahaṁ Himavantameva gamissāmī”ti vatvā “na sakkā bhante gantun”ti vuccamānopi “mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto, idāni na sakkā idha vasitun”ti rañño yācantasseva ākāse uppatitvā Himavantaṁ gantvā tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhahi. Keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahanto ahesuṁ. Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana ahameva ahosinti.

Saṅkapparāgajātakavaṇṇanā paṭhamā.

1. Alaṅkatena vigatenāti (Ka)

တတ္ထ **သင်္ကပ္ပရာဂဓောတေနာ**တိ ကာမဝိတက္ကသမ္ပယုတ္တရာဂဓောတေန။ **ဝိတက္ကနိသိတေန စာ**တိ တေနေဝ ရာဂေါဒကေန ဝိတက္ကပါသာဏေ နိသိတေန။ **နာလင်္ကတေန ဘဒြေနာ**တိ နေဝ အလင်္ကတေန ဘဒြေန၊ အနလင်္ကတေန ဗီဘစ္ဆေနာတိ[၁] အတ္ထော။ **ဥသုကာရာကတေန စာ**တိ ဥသုကာရေဟိပိ အကတေန။ **န ကဏ္ဏာယတမုတ္တေနာ**တိ ယာဝ ဒက္ခိဏကဏ္ဏစူဠကံ အာကဍ္ဎိတွာ အမုတ္တကေန။ **နာပိ မောရူပသေဝိနာ**တိ မောရပတ္တဂိဇ္ဈပတ္တာဒီဟိ အကတူပသေဝနေန။ **တေနမှိ ဟဒယေ ဝိဒ္ဓေါ**တိ တေန ကိလေသကဏ္ဍေနာဟံ ဟဒယေ ဝိဒ္ဓေါ အမှိ။ **သဗ္ဗင်္ဂပရိဒါဟိနာ**တိ သဗ္ဗာနိ အင်္ဂါနိ ပရိဒဟနသမတ္ထေန။ မဟာရာဇ တေန ဟိ ကိလေသကဏ္ဍေန ဟဒယေ ဝိဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ မမ အဂ္ဂိ ပဒိတ္တာနိဝ သဗ္ဗာနိ အင်္ဂါနိ ဍယှန္တီတိ ဒဿေတိ။

အာဝေဓဉ္စ န ပဿာမီတိ ဝိဒ္ဓဋ္ဌာနေ ဝဏဉ္စ န ပဿာမိ။ **ယတော ရုဟိရ’မဿဝေ**တိ ယတော မေ အာဝေဓတော လောဟိတံ ပဂ္ဃရေယျ၊ တံ န ပဿာမီတိ အတ္ထော။ **ယာဝ အယောနိသော စိတ္တ**န္တိ ဧတ္ထ **ယာဝါ**တိ ဒဠှတ္ထေ နိပါတော၊ အတိဝိယ ဒဠှံ ကတွာ အယောနိသော စိတ္တံ ဝဍ္ဎိတန္တိ အတ္ထော။ **သယံ မေ ဒုက္ခ’မာဘတ**န္တိ အတ္တနာဝ မယာ အတ္တနော ဒုက္ခံ အာနီတန္တိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမာဟိ တီဟိ ဂါထာဟိ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ရာဇာနံ ပဏ္ဏသာလတော ဗဟိ ကတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ နဋ္ဌံ ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပဏ္ဏသာလာယ နိက္ခမိတွာ အာကာသေ နိသိန္နော ရာဇာနံ ဩဝဒိတွာ “မဟာရာဇ အဟံ ဟိမဝန္တမေဝ ဂမိဿာမီ”တိ ဝတွာ “န သက္ကာ ဘန္တေ ဂန္တု”န္တိ ဝုစ္စမာနောပိ “မဟာရာဇ မယာ ဣဓ ဝသန္တေန ဧဝရူပေါ ဝိပ္ပကာရော ပတ္တော၊ ဣဒါနိ န သက္ကာ ဣဓ ဝသိတု”န္တိ ရညော ယာစန္တဿေဝ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ကေစိ သောတာပန္နာ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟန္တော အဟေသုံ။ တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သင်္ကပ္ပရာဂဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၁-အလင်္ကတေန ဝိဂတေနာတိ (က)

2. Tilamuṭṭhijātakavaṇṇanā (252)

Ajjāpi me taṁ manasīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kodhanaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Aññataro kira bhikkhu kodhano ahosi upāyāsabahulo, appampi vutto samāno kuppi abhisajji, kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsi. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahulo uddhane pakkhittaloṇaṁ viya taṭataṭāyanto vicarati, evarūpe nikkodhane Buddhasāsane pabbajito samāno kodhamattampi niggaṇhituṁ na sakkotī"ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā ekaṁ bhikkhuṁ pesetvā taṁ bhikkhuṁ pakkosāpetvā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu kodhano"ti pucchitvā "saccaṁ bhante"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi ayaṁ kodhano ahosī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa putto Brahmadattakumāro nāma ahosi. Porāṇakarājāno ca attano putte "evaṁ ete nihatamānadappā sītuṇhakkhamā lokacārittaññū ca bhavissantī"ti attano nagare disāpāmokkha-ācariye vijjamānepi sippuggahaṇatthāya dūre tiroraṭṭhaṁ pesenti, tasmā sopi rājā soḷasavassuddesikaṁ puttaṁ pakkosāpetvā ekapaṭalika-upāhanā ca paṇṇacchattañca kahāpaṇasahassañca datvā "tāta Takkasilaṁ gantvā sippaṁ uggaṇhā"ti pesesi. So "sādhū"ti mātāpitaro vanditvā nikkhamitvā anupubbena Takkasilaṁ patvā ācariyassa gehaṁ pucchitvā ācariye māṇavakānaṁ sippaṁ vācetvā uṭṭhāya gharadvāre caṅkamante gehaṁ gantvā yasmiṁ ṭhāne ṭhito ācariyaṁ addasa, tattheva upāhanā omuñcitvā chattañca apanetvā ācariyaṁ vanditvā aṭṭhāsi. So tassa kilantabhāvaṁ ñatvā āgantukasaṅgahaṁ kāresi. Kumāro bhuttabhojano thokaṁ vissamitvā ācariyaṁ upasaṅkamitvā vanditvā aṭṭhāsi, "kuto āgatosi tātā"ti ca vutte "Bārāṇasito"ti āha. Kassa puttosīti. Bārāṇasiraññoti. Kenatthenāgatosīti. Sippaṁ uggaṇhatthāyāti. Kiṁ te ācariyabhāgo ābhato, udāhu dhammantevāsiko[1] hotukāmosīti. So "ācariyabhāgo

1. Kammantevāsiko (Ka)

၂-တိလမုဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၂)

အဇ္ဇာပိ မေ တံ မနသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ကောဓနံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အညတရော ကိရ ဘိက္ခု ကောဓနော အဟောသိ ဥပါယာသဗဟုလော၊ အပ္ပမ္ပိ ဝုတ္တော သမာနော ကုပ္ပိ အဘိသဇ္ဇိ၊ ကောပဉ္စ ဒေါသဉ္စ အပ္ပစ္စယဉ္စ ပါတွာကာသိ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အသုကော နာမ ဘိက္ခု ကောဓနော ဥပါယာသဗဟုလော ဥဒ္ဓနေ ပက္ခိတ္တလောဏံ ဝိယ တဋတဋာယန္တော ဝိစရတိ၊ ဧဝရူပေ နိက္ကောဓနေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတော သမာနော ကောဓမတ္တမ္ပိ နိဂ္ဂဏှိတုံ န သက္ကောတီ"တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပေသေတွာ တံ ဘိက္ခုံ ပက္ကောသာပေတွာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ကောဓနော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ အယံ ကောဓနော အဟောသီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တဿ ပုတ္တော ဗြဟ္မဒတ္တကုမာရော နာမ အဟောသိ။ ပေါရာဏကရာဇာနော စ အတ္တနော ပုတ္တေ "ဧဝံ ဧတေ နိဟတမာနဒပ္ပါ သီတုဏှက္ခမာ လောကစာရိတ္တညူ စ ဘဝိဿန္တီ"တိ အတ္တနော နဂရေ ဒိသာပါမောက္ခအာစရိယေ ဝိဇ္ဇမာနေပိ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏတ္ထာယ ဒူရေ တိရောရဋ္ဌံ ပေသေန္တိ၊ တသ္မာ သောပိ ရာဇာ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကံ ပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ ဧကပဋလိကဥပါဟနာ စ ပဏ္ဏစ္ဆတ္တဉ္စ ကဟာပဏသဟဿဉ္စ ဒတွာ "တာတ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာ"တိ ပေသေသိ။ သော "သာဓူ"တိ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန တက္ကသိလံ ပတွာ အာစရိယဿ ဂေဟံ ပုစ္ဆိတွာ အာစရိယေ မာဏဝကာနံ သိပ္ပံ ဝါစေတွာ ဥဋ္ဌာယ ဃရဒွါရေ စင်္ကမန္တေ ဂေဟံ ဂန္တွာ ယသ္မိံ ဌာနေ ဌိတော အာစရိယံ အဒ္ဒသ၊ တတ္ထေဝ ဥပါဟနာ ဩမုဉ္စိတွာ ဆတ္တဉ္စ အပနေတွာ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော တဿ ကိလန္တဘာဝံ ဉတွာ အာဂန္တုကသင်္ဂဟံ ကာရေသိ။ ကုမာရော ဘုတ္တဘောဇနော ထောကံ ဝိဿမိတွာ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ၊ "ကုတော အာဂတောသိ တာတာ"တိ စ ဝုတ္တေ "ဗာရာဏသိတော"တိ အာဟ။ ကဿ ပုတ္တောသီတိ။ ဗာရာဏသိရညောတိ။ ကေနတ္ထေနာဂတောသီတိ။ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှတ္ထာယာတိ။ ကိံ တေ အာစရိယဘာဂေါ အာဘတော၊ ဥဒါဟု ဓမ္မန္တေဝါသိကော[၁] ဟောတုကာမောသီတိ။ သော "အာစရိယဘာဂေါ

၁-ကမ္မန္တေဝါသိကော (က)

me ābhato”ti vatvā ācariyassa pādamūle sahassatthavikaṁ ṭhapetvā vandi.

Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṁ katvā rattiṁ sippaṁ uggaṇhanti ācariyabhāgadāyakā gehe jeṭṭhaputtā viya hutvā sippameva uggaṇhanti. Tasmā sopi ācariyo sallahukena subhanakkhattena kumārassa sippaṁ paṭṭhapesi. Kumāropi sippaṁ uggaṇhanto ekadivasaṁ ācariyena saddhiṁ nhāyituṁ agamāsi. Athekā mahallikā itthī tilāni sete katvā[1] pattharitvā rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khāditukāmo hutvā ekaṁ tilamuṭṭhiṁ gahetvā khādi, mahallikā “taṇhāluko eso”ti kiñci avatvā tuṇhī ahosi. So punadivasepi tāya velāya tatheva akāsi, sāpi naṁ na kiñci āha. Itaro tatiyadivasepi tathevākāsi, tadā mahallikā “disāpāmokkho ācariyo attano antevāsikehi maṁ vilumpāpetī”ti bāhā paggayha kandi. Ācariyo nivattitvā “kiṁ etaṁ ammā”ti pucchi. Sāmi antevāsiko te mayā katānaṁ setatilānaṁ ajjekaṁ muṭṭhiṁ khādi, hiyyo ekaṁ, pare ekaṁ, nanu evaṁ khādanto mama santakaṁ sabbaṁ nāsessatīti. Amma mā rodi, mūlaṁ te dāpessāmīti. Na me sāmi mūlenattho, yathā panesa kumāro puna evaṁ na karoti, tathā taṁ sikkhāpehīti. Ācariyo “tena hi passa ammā”ti dvīhi māṇavehi taṁ kumāraṁ dvīsu hatthesu gāhāpetvā veḷupesikaṁ gahetvā “puna evarūpaṁ mā akāsī”ti tikkhattuṁ piṭṭhiyaṁ pahari. Kumāro ācariyassa kujjhitvā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito yāva kesamatthakā olokesi. Sopissa kujjhitvā olokitabhāvaṁ aññāsi. Kumāro sippaṁ niṭṭhāpetvā “anuyogaṁ datvā mārāpetabbo esa mayā”ti tena katadosaṁ hadaye ṭhapetvā gamanakāle ācariyaṁ vanditvā “yadāhaṁ ācariya Bārāṇasirajjaṁ patvā tumhākaṁ santikaṁ pesessāmi, tadā tumhe āgaccheyyāthā”ti sasineho viya paṭiññaṁ gahetvā pakkāmi.

So Bārāṇasiṁ patvā mātāpitaro vanditvā sippaṁ dassesi. Rājā “jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamānovassa rajjasiriṁ passāmī”ti puttaṁ rajje patiṭṭhāpesi. So rajjasiriṁ anubhavamāno ācariyena

1. Nitthuse katvā (Syā)

မေ အာဘတော”တိ ဝတွာ အာစရိယဿ ပါဒမူလေ သဟဿတ္ထဝိကံ ဌပေတွာ ဝန္ဒိ။

ဓမ္မန္တေဝါသိကာ ဒိဝါ အာစရိယဿ ကမ္မံ ကတွာ ရတ္တိံ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တိ အာစရိယဘာဂဒါယကာ ဂေဟေ ဇေဋ္ဌပုတ္တာ ဝိယ ဟုတွာ သိပ္ပမေဝ ဥဂ္ဂဏှန္တိ။ တသ္မာ သောပိ အာစရိယော သလ္လဟုကေန သုဘနက္ခတ္တေန ကုမာရဿ သိပ္ပံ ပဋ္ဌပေသိ။ ကုမာရောပိ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဧကဒိဝသံ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ နှာယိတုံ အဂမာသိ။ အထေကာ မဟလ္လိကာ ဣတ္ထီ တိလာနိ သေတေ ကတွာ[၁] ပတ္ထရိတွာ ရက္ခမာနာ နိသီဒိ။ ကုမာရော သေတတိလေ ဒိသွာ ခါဒိတုကာမော ဟုတွာ ဧကံ တိလမုဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ခါဒိ၊ မဟလ္လိကာ “တဏှာလုကော ဧသော”တိ ကိဉ္စိ အဝတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ သော ပုနဒိဝသေပိ တာယ ဝေလာယ တထေဝ အကာသိ၊ သာပိ နံ န ကိဉ္စိ အာဟ။ ဣတရော တတိယဒိဝသေပိ တထေဝါကာသိ၊ တဒါ မဟလ္လိကာ “ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော အတ္တနော အန္တေဝါသိကေဟိ မံ ဝိလုမ္ပာပေတီ”တိ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒိ။ အာစရိယော နိဝတ္တိတွာ “ကိံ ဧတံ အမ္မာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ အန္တေဝါသိကော တေ မယာ ကတာနံ သေတတိလာနံ အဇ္ဇေကံ မုဋ္ဌိံ ခါဒိ၊ ဟိယျော ဧကံ၊ ပရေ ဧကံ၊ နနု ဧဝံ ခါဒန္တော မမ သန္တကံ သဗ္ဗံ နာသေဿတီတိ။ အမ္မ မာ ရောဒိ၊ မူလံ တေ ဒါပေဿာမီတိ။ န မေ သာမိ မူလေနတ္ထော၊ ယထာ ပနေသ ကုမာရော ပုန ဧဝံ န ကရောတိ၊ တထာ တံ သိက္ခာပေဟီတိ။ အာစရိယော “တေန ဟိ ပဿ အမ္မာ”တိ ဒွီဟိ မာဏဝေဟိ တံ ကုမာရံ ဒွီသု ဟတ္ထေသု ဂါဟာပေတွာ ဝေဠုပေသိကံ ဂဟေတွာ “ပုန ဧဝရူပံ မာ အကာသီ”တိ တိက္ခတ္တုံ ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိ။ ကုမာရော အာစရိယဿ ကုဇ္ဈိတွာ ရတ္တာနိ အက္ခီနိ ကတွာ ပါဒပိဋ္ဌိတော ယာဝ ကေသမတ္ထကာ ဩလောကေသိ။ သောပိဿ ကုဇ္ဈိတွာ ဩလောကိတဘာဝံ အညာသိ။ ကုမာရော သိပ္ပံ နိဋ္ဌာပေတွာ “အနုယောဂံ ဒတွာ မာရာပေတဗ္ဗော ဧသ မယာ”တိ တေန ကတဒေါသံ ဟဒယေ ဌပေတွာ ဂမနကာလေ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ “ယဒါဟံ အာစရိယ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ပတွာ တုမှာကံ သန္တိကံ ပေသေဿာမိ၊ တဒါ တုမှေ အာဂစ္ဆေယျာထာ”တိ သသိနေဟော ဝိယ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ပက္ကာမိ။

သော ဗာရာဏသိံ ပတွာ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ သိပ္ပံ ဒဿေသိ။ ရာဇာ “ဇီဝမာနေန မေ ပုတ္တော ဒိဋ္ဌော၊ ဇီဝမာနောဝဿ ရဇ္ဇသိရိံ ပဿာမီ”တိ ပုတ္တံ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သော ရဇ္ဇသိရိံ အနုဘဝမာနော အာစရိယေန

၁-နိတ္ထုသေ ကတွာ (သျာ)

katadosaṁ saritvā uppannakodho “mārāpessāmi nan”ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtaṁ pāhesi. Ācariyo “taruṇakāle naṁ saññāpetuṁ na sakkhissāmī”ti agantvā tassa rañño majjhimavayakāle “idāni naṁ saññāpetuṁ sakkhissāmī”ti gantvā rājadvāre ṭhatvā “Takkasilācariyo āgato”ti ārocāpesi. Rājā tuṭṭho brāhmaṇaṁ pakkosāpetvā taṁ attano santikaṁ āgataṁ disvāva kodhaṁ uppādetvā rattāni akkhīni katvā amacce āmantetvā “bho ajjāpi me ācariyena pahaṭaṭṭhānaṁ rujjati, ācariyo nalāṭena maccuṁ ādāya ‘marissāmī’ti āgato, ajjassa jīvitaṁ natthī”ti vatvā purimā dve gāthā avoca—

4. “Ajjāpi me taṁ manasi[1], yaṁ maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā.
Bāhāya maṁ gahetvāna, laṭṭhiyā anutāḷayi.

5. Nanu jīvite na ramasi, yenāsi brāhmaṇā’gato.
Yaṁ maṁ bāhā gahetvāna, tikkhattuṁ anutāḷayī”ti.

Tattha yaṁ maṁ **bāhāya man**ti dvīsu padesu upayogavacanaṁ anutāḷanagahaṇāpekkhaṁ. Yaṁ maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā kāraṇā anutāḷayi, anutāḷento ca maṁ bāhāya gahetvā anutāḷayi, taṁ anutāḷanaṁ ajjāpi me manasīti ayañhettha attho. **Nanu jīvite na ramasī**ti maññe tvaṁ attano jīvitamhi nābhiramasi. **Yenāsi brāhmaṇā’gato**ti yasmā brāhmaṇa idha mama santikaṁ āgatosi. **Yaṁ maṁ bāhā gahetvānā**ti yaṁ mama bāhā gahetvā, yaṁ maṁ bāhāya gahetvātipi attho. **Tikkhattuṁ anutāḷayī**ti tayo vāre veḷulaṭṭhiyā tāḷesi, ajja dāni tassa phalaṁ vindāhīti naṁ maraṇena santajjento evamāha.

Taṁ sutvā ācariyo tatiyaṁ gāthamāha—

6. “Ariyo anariyaṁ kubbantaṁ[2], yo daṇḍena nisedhati.
Sāsanaṁ taṁ na taṁ veraṁ, iti naṁ paṇḍitā vidū”ti.

1. Sarasi (Ka) 2. Kubbānaṁ (Sī, I)

ကတဒေါသံ သရိတွာ ဥပ္ပန္နကောဓော “မာရာပေဿာမိ န”န္တိ ပက္ကောသနတ္ထာယ အာစရိယဿ ဒူတံ ပါဟေသိ။ အာစရိယော “တရုဏကာလေ နံ သညာပေတုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ အဂန္တွာ တဿ ရညော မဇ္ဈိမဝယကာလေ “ဣဒါနိ နံ သညာပေတုံ သက္ခိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ရာဇဒွါရေ ဌတွာ “တက္ကသိလာစရိယော အာဂတော”တိ အာရောစာပေသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော ဗြာဟ္မဏံ ပက္ကောသာပေတွာ တံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတံ ဒိသွာဝ ကောဓံ ဥပ္ပါဒေတွာ ရတ္တာနိ အက္ခီနိ ကတွာ အမစ္စေ အာမန္တေတွာ “ဘော အဇ္ဇာပိ မေ အာစရိယေန ပဟဋဋ္ဌာနံ ရုဇ္ဇတိ၊ အာစရိယော နလာဋေန မစ္စုံ အာဒါယ ‘မရိဿာမီ’တိ အာဂတော၊ အဇ္ဇဿ ဇီဝိတံ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၄။ “အဇ္ဇာပိ မေ တံ မနသိ[၁]၊ ယံ မံ တွံ တိလမုဋ္ဌိယာ။
ဗာဟာယ မံ ဂဟေတွာန၊ လဋ္ဌိယာ အနုတာဠယိ။

၅။ နနု ဇီဝိတေ န ရမသိ၊ ယေနာသိ ဗြာဟ္မဏာ’ဂတော။
ယံ မံ ဗာဟာ ဂဟေတွာန၊ တိက္ခတ္တုံ အနုတာဠယီ”တိ။

တတ္ထ ယံ မံ **ဗာဟာယ မ**န္တိ ဒွီသု ပဒေသု ဥပယောဂဝစနံ အနုတာဠနဂဟဏာပေက္ခံ။ ယံ မံ တွံ တိလမုဋ္ဌိယာ ကာရဏာ အနုတာဠယိ၊ အနုတာဠေန္တော စ မံ ဗာဟာယ ဂဟေတွာ အနုတာဠယိ၊ တံ အနုတာဠနံ အဇ္ဇာပိ မေ မနသီတိ အယဉှေတ္ထ အတ္ထော။ **နနု ဇီဝိတေ န ရမသီ**တိ မညေ တွံ အတ္တနော ဇီဝိတမှိ နာဘိရမသိ။ **ယေနာသိ ဗြာဟ္မဏာ’ဂတော**တိ ယသ္မာ ဗြာဟ္မဏ ဣဓ မမ သန္တိကံ အာဂတောသိ။ **ယံ မံ ဗာဟာ ဂဟေတွာနာ**တိ ယံ မမ ဗာဟာ ဂဟေတွာ၊ ယံ မံ ဗာဟာယ ဂဟေတွာတိပိ အတ္ထော။ **တိက္ခတ္တုံ အနုတာဠယီ**တိ တယော ဝါရေ ဝေဠုလဋ္ဌိယာ တာဠေသိ၊ အဇ္ဇ ဒါနိ တဿ ဖလံ ဝိန္ဒာဟီတိ နံ မရဏေန သန္တဇ္ဇေန္တော ဧဝမာဟ။

တံ သုတွာ အာစရိယော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၆။ “အရိယော အနရိယံ ကုဗ္ဗန္တံ[၂]၊ ယော ဒဏ္ဍေန နိသေဓတိ။
သာသနံ တံ န တံ ဝေရံ၊ ဣတိ နံ ပဏ္ဍိတာ ဝိဒူ”တိ။

၁-သရသိ (က) ၂-ကုဗ္ဗာနံ (သီ၊ ဣ)

Tattha **ariyo**ti sundarādhivacanametaṁ. So pana ariyo catubbidho hoti ācāra-ariyo dassana-ariyo liṅga-ariyo paṭivedha-ariyoti. Tattha manusso vā hotu tiracchāno vā, ariyācāre ṭhito **ācāra-ariyo** nāma. Vuttampi cetaṁ—

“Ariyavatta’si vakkaṅga, yo piṇḍamapacāyati.
Cajāmi te taṁ bhattāraṁ, gacchathūbho yathāsukhan”ti[1].

Rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassanīyena samannāgato dassana-ariyo nāma. Vuttampi cetaṁ—

“Ariyāvakāsosi pasannanetto,
Maññe bhavaṁ pabbajito kulamhā.
Kathaṁ nu cittāni pahāya bhoge,
Pabbaji nikkhamma gharā sapaññā”ti[2].

Nivāsanapārupanaliṅgaggahaṇena pana samaṇasadiso hutvā vicaranto dussīlopi liṅga-ariyo nāma. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

“Chadanaṁ katvāna subbatānaṁ,
Pakkhandī kuladūsako pagabbho.
Māyāvī asaññato palāpo,
Patirūpena caraṁ sa maggadūsī”ti[3].

Buddhādayo pana paṭivedha-ariyā nāma. Tena vuttaṁ “ariyā vuccanti Buddhā ca Paccekabuddhā ca Buddhasāvakā cā”ti. Tesu idha ācāra-ariyova adhippeto.

Anariyanti dussīlaṁ pāpadhammaṁ. **Kubbantan**ti pāṇātipātādikaṁ pañcavidhadussīlyakammaṁ karontaṁ, ekameva vā etaṁ atthapadaṁ, anariyaṁ hīnaṁ lāmakaṁ pañcaverabhayakammaṁ karontaṁ puggalaṁ. **Yo**ti khattiyādīsu yo koci. **Daṇḍenā**ti yena kenaci paharaṇakena. **Nisedhatī**ti “mā puna evarūpaṁ karī”ti paharanto nivāreti. **Sāsanaṁ taṁ na taṁ veran**ti taṁ mahārāja akattabbaṁ karonte puttadhītaro vā antevāsike vā evaṁ paharitvā nisedhanaṁ nāma imasmiṁ loke sāsanaṁ anusiṭṭhi-ovādo, na veraṁ. **Iti naṁ**

1. Khu 6. 92 piṭṭhe. 2. Khu 6. 16 piṭṭhe. 3. Khu 1. 294 piṭṭhe suttanipāte.

တတ္ထ **အရိယော**တိ သုန္ဒရာဓိဝစနမေတံ။ သော ပန အရိယော စတုဗ္ဗိဓော ဟောတိ အာစာရအရိယော ဒဿနအရိယော လိင်္ဂအရိယော ပဋိဝေဓအရိယောတိ။ တတ္ထ မနုဿော ဝါ ဟောတု တိရစ္ဆာနော ဝါ၊ အရိယာစာရေ ဌိတော **အာစာရအရိယော** နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“အရိယဝတ္တ’သိ ဝက္ကင်္ဂ၊ ယော ပိဏ္ဍမပစာယတိ။
စဇာမိ တေ တံ ဘတ္တာရံ၊ ဂစ္ဆထူဘော ယထာသုခ”န္တိ[1]။

ရူပေန ပန ဣရိယာပထေန စ ပါသာဒိကေန ဒဿနီယေန သမန္နာဂတော ဒဿနအရိယော နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“အရိယာဝကာသောသိ ပသန္နနေတ္တော၊
မညေ ဘဝံ ပဗ္ဗဇိတော ကုလမှာ။
ကထံ နု စိတ္တာနိ ပဟာယ ဘောဂေ၊
ပဗ္ဗဇိ နိက္ခမ္မ ဃရာ သပညာ”တိ[2]။

နိဝါသနပါရုပနလိင်္ဂဂ္ဂဟဏေန ပန သမဏသဒိသော ဟုတွာ ဝိစရန္တော ဒုဿီလောပိ လိင်္ဂအရိယော နာမ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“ဆဒနံ ကတွာန သုဗ္ဗတာနံ၊
ပက္ခန္ဒီ ကုလဒူသကော ပဂဗ္ဘော။
မာယာဝီ အသညတော ပလာပေါ၊
ပတိရူပေန စရံ သ မဂ္ဂဒူသီ”တိ[3]။

ဗုဒ္ဓါဒယော ပန ပဋိဝေဓအရိယာ နာမ။ တေန ဝုတ္တံ “အရိယာ ဝုစ္စန္တိ ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စာ”တိ။ တေသု ဣဓ အာစာရအရိယောဝ အဓိပ္ပေတော။

အနရိယန္တိ ဒုဿီလံ ပါပဓမ္မံ။ **ကုဗ္ဗန္တ**န္တိ ပါဏာတိပါတာဒိကံ ပဉ္စဝိဓဒုဿီလျကမ္မံ ကရောန္တံ၊ ဧကမေဝ ဝါ ဧတံ အတ္ထပဒံ၊ အနရိယံ ဟီနံ လာမကံ ပဉ္စဝေရဘယကမ္မံ ကရောန္တံ ပုဂ္ဂလံ။ **ယော**တိ ခတ္တိယာဒီသု ယော ကောစိ။ **ဒဏ္ဍေနာ**တိ ယေန ကေနစိ ပဟရဏကေန။ **နိသေဓေတီ**တိ “မာ ပုန ဧဝရူပံ ကရီ”တိ ပဟရန္တော နိဝါရေတိ။ **သာသနံ တံ န တံ ဝေရ**န္တိ တံ မဟာရာဇ အကတ္တဗ္ဗံ ကရောန္တေ ပုတ္တဓီတရော ဝါ အန္တေဝါသိကေ ဝါ ဧဝံ ပဟရိတွာ နိသေဓနံ နာမ ဣမသ္မိံ လောကေ သာသနံ အနုသိဋ္ဌိ ဩဝါဒေါ, န ဝေရံ။ **ဣတိ နံ**

၁-ခု ၆-၉၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၆-၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၁-၂၉၄-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။

paṇḍitā vidūti evametaṁ paṇḍitā jānanti. Tasmā mahārāja tvampi evaṁ jāna, na evarūpe ṭhāne veraṁ kātuṁ arahasi. Sace hi tvaṁ mahārāja mayā evaṁ sikkhāpito nābhavissa, atha gacchante kāle pūvasakkhali-ādīni ceva phalāphalādīni ca haranto corakammesu paluddho anupubbena sandhicchedanapanthadūhanagāmaghātakādīni katvā "rājāparādhiko coro"ti sahoḍḍhaṁ gahetvā rañño dassito "gacchathassa dosānurūpaṁ daṇḍaṁ upanethā"ti daṇḍabhayaṁ pāpuṇissa, kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu maṁ nissāya idaṁ issariyaṁ tayā laddhanti evaṁ ācariyo rājānaṁ saññāpesi. Parivāretvā ṭhitā amaccāpissa kathaṁ sutvā "saccaṁ deva idaṁ issariyaṁ tumhākaṁ ācariyasseva santakan"ti āhaṁsu.

Tasmiṁ khaṇe rājā ācariyassa guṇaṁ sallakkhetvā "sabbissariyaṁ te ācariya dammi, rajjaṁ paṭicchā"ti āha. Ācariyo "na me mahārāja rajjenattho"ti paṭikkhipi. Rājā Takkasilaṁ pesetvā ācariyassa puttadāraṁ āharāpetvā mahantaṁ issariyaṁ datvā tameva purohitaṁ katvā pituṭṭhāne ṭhapetvā tassovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā saggaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi, bahū janā sotāpannasakadāgāmi-anāgāmino ahesuṁ. Tadā rājā kodhano bhikkhu ahosi, ācariyo pana ahameva ahosinti.

Tilamuṭṭhijātakavaṇṇanā dutiyā.

3. Maṇikaṇṭhajātakavaṇṇanā (253)

Mamannapānanti idaṁ Satthā Āḷaviṁ nissāya Aggāḷave cetiye viharanto **Kuṭikārasikkhāpadaṁ**[1] ārabbha kathesi. Āḷavakā hi bhikkhū saññācikāya kuṭiyo kārayamānā yācanabahulā viññattibahulā vihariṁsu "purisaṁ detha, parisatthakaraṁ dethā"ti-ādīni vadantā.

1. Vi 1. 218 piṭṭhe.

ပဏ္ဍိတာ ဝိဒူတိ ဧဝမေတံ ပဏ္ဍိတာ ဇာနန္တိ။ တသ္မာ မဟာရာဇ တွမ္ပိ ဧဝံ ဇာန၊ န ဧဝရူပေ ဌာနေ ဝေရံ ကာတုံ အရဟသိ။ သစေ ဟိ တွံ မဟာရာဇ မယာ ဧဝံ သိက္ခာပိတော နာဘဝိဿ၊ အထ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ပူဝသက္ခလိအာဒီနိ စေဝ ဖလာဖလာဒီနိ စ ဟရန္တော စောရကမ္မေသု ပလုဒ္ဓေါ အနုပုဗ္ဗေန သန္ဓိစ္ဆေဒနပန္ထဒူဟနဂါမဃာတကာဒီနိ ကတွာ "ရာဇာပရာဓိကော စောရော"တိ သဟောဍ္ဍံ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿိတော "ဂစ္ဆထဿ ဒေါသာနုရူပံ ဒဏ္ဍံ ဥပနေထာ"တိ ဒဏ္ဍဘယံ ပါပုဏိဿ၊ ကုတော တေ ဧဝရူပါ သမ္ပတ္တိ အဘဝိဿ၊ နနု မံ နိဿာယ ဣဒံ ဣဿရိယံ တယာ လဒ္ဓန္တိ ဧဝံ အာစရိယော ရာဇာနံ သညာပေသိ။ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာ အမစ္စာပိဿ ကထံ သုတွာ "သစ္စံ ဒေဝ ဣဒံ ဣဿရိယံ တုမှာကံ အာစရိယဿေဝ သန္တက"န္တိ အာဟံသု။

တသ္မိံ ခဏေ ရာဇာ အာစရိယဿ ဂုဏံ သလ္လက္ခေတွာ "သဗ္ဗိဿရိယံ တေ အာစရိယ ဒမ္မိ၊ ရဇ္ဇံ ပဋိစ္ဆာ"တိ အာဟ။ အာစရိယော "န မေ မဟာရာဇ ရဇ္ဇေနတ္ထော"တိ ပဋိက္ခိပိ။ ရာဇာ တက္ကသိလံ ပေသေတွာ အာစရိယဿ ပုတ္တဒါရံ အာဟရာပေတွာ မဟန္တံ ဣဿရိယံ ဒတွာ တမေဝ ပုရောဟိတံ ကတွာ ပိတုဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ တဿောဝါဒေ ဌိတော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကောဓနော ဘိက္ခု အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ ဗဟူ ဇနာ သောတာပန္နသကဒါဂါမိအနာဂါမိနော အဟေသုံ။ တဒါ ရာဇာ ကောဓနော ဘိက္ခု အဟောသိ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

တိလမုဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-မဏိကဏ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၃)

မမန္နပါနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ အာဠဝိံ နိဿာယ အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ ဝိဟရန္တော **ကုဋိကာရသိက္ခာပဒံ**[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အာဠဝကာ ဟိ ဘိက္ခူ သညာစိကာယ ကုဋိယော ကာရယမာနာ ယာစနဗဟုလာ ဝိညတ္တိဗဟုလာ ဝိဟရိံသု "ပုရိသံ ဒေထ၊ ပရိသတ္ထကရံ ဒေထာ"တိအာဒီနိ ဝဒန္တာ။

၁-ဝိ ၁-၂၁၈-ပိဋ္ဌေ။

manussā upaddutā yācanāya upaddutā viññattiyā bhikkhū disvā ubbijjiṁsupi uttasiṁsupi palāyiṁsupi. Athāyasmā Mahākassapo Āḷaviṁ upasaṅkamitvā piṇḍāya pāvisi, manussā therampi disvā tatheva paṭipajjiṁsu. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto bhikkhū āmantetvā “pubbāyaṁ āvuso Āḷavī sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapiṇḍā jātā”ti pucchitvā taṁ kāraṇaṁ sutvā Bhagavati Āḷaviṁ āgantvā Aggāḷavacetiye viharante Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ ārocesi. Satthā etasmiṁ kāraṇe bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpetvā Āḷavake bhikkhūpaṭipucchi “saccaṁ kira tumhe bhikkhave saññācikāya kuṭiyo kārethā”ti. “Saccaṁ bhante”ti vutte te bhikkhū garahitvā “bhikkhave yācanā nāmesā sattaratanaparipuṇṇe Nāgabhavane vasantānaṁ nāgānampi amanāpā, pageva manussānaṁ, yesaṁ ekaṁ kahāpaṇakaṁ uppādentānaṁ pāsāṇato maṁsaṁ uppāṭanakālo[1] viya hotī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle aññopi puññavā satto tassa mātu kucchismiṁ nibbatti. Te ubhopi bhātaro vayappattā mātāpitūnaṁ kālakiriyāya saṁviggahadayā isipabbajjaṁ pabbajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālaṁ māpetvā vasiṁsu. Tesu jeṭṭhassa uparigaṅgāya paṇṇasālā ahosi, kaniṭṭhassa adhogaṅgāya. Athekadivasaṁ Maṇikaṇṭho nāma nāgarājā Nāgabhavanā nikkhamitvā Gaṅgātīre māṇavakavesena vicaranto kaniṭṭhassa assamaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi, te aññamaññaṁ sammodanīyakathaṁ kathetvā vissāsikā ahesuṁ, vinā vattituṁ nāsakkhiṁsu. Maṇikaṇṭho abhiṇhaṁ kaniṭṭhatāpasassa santikaṁ āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase sinehena attabhāvaṁ vijahitvā bhogehi tāpasaṁ parikkhipanto parissajitvā uparimuddhani mahantaṁ phaṇaṁ dhāretvā thokaṁ vasitvā taṁ sinehaṁ vinodetvā sarīraṁ viniveṭhetvā tāpasaṁ vanditvā sakaṭṭhānameva gacchati. Tāpaso tassa bhayena kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto.

---

1. Papaṁ uppādanakālo (Ka)

မနုဿာ ဥပဒ္ဒုတာ ယာစနာယ ဥပဒ္ဒုတာ ဝိညတ္တိယာ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ဥဗ္ဗိဇ္ဇိံသုပိ ဥတ္တသိံသုပိ ပလာယိံသုပိ။ အထာယသ္မာ မဟာကဿပေါ အာဠဝိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ၊ မနုဿာ ထေရမ္ပိ ဒိသွာ တထေဝ ပဋိပဇ္ဇိံသု။ သော ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ပုဗ္ဗာယံ အာဝုသော အာဠဝီ သုလဘပိဏ္ဍာ၊ ဣဒါနိ ကသ္မာ ဒုလ္လဘပိဏ္ဍာ ဇာတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ကာရဏံ သုတွာ ဘဂဝတိ အာဠဝိံ အာဂန္တွာ အဂ္ဂါဠဝစေတိယေ ဝိဟရန္တေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ ဧတသ္မိံ ကာရဏေ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတာပေတွာ အာဠဝကေ ဘိက္ခူ ပဋိပုစ္ဆိ “သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ သညာစိကာယ ကုဋိယော ကာရေထာ”တိ။ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ တေ ဘိက္ခူ ဂရဟိတွာ “ဘိက္ခဝေ ယာစနာ နာမေသာ သတ္တရတနပရိပုဏ္ဏေ နာဂဘဝနေ ဝသန္တာနံ နာဂါနမ္ပိ အမနာပါ၊ ပဂေဝ မနုဿာနံ၊ ယေသံ ဧကံ ကဟာပဏကံ ဥပ္ပါဒေန္တာနံ ပါသာဏတော မံသံ ဥပ္ပါဋနကာလော[၁] ဝိယ ဟောတီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာဝိဘဝေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ အညောပိ ပုညဝါ သတ္တော တဿ မာတု ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တေ ဥဘောပိ ဘာတရော ဝယပ္ပတ္တာ မာတာပိတူနံ ကာလကိရိယာယ သံဝိဂ္ဂဟဒယာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ ဝသိံသု။ တေသု ဇေဋ္ဌဿ ဥပရိဂင်္ဂါယ ပဏ္ဏသာလာ အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌဿ အဓောဂင်္ဂါယ။ အထေကဒိဝသံ မဏိကဏ္ဌော နာမ နာဂရာဇာ နာဂဘဝနာ နိက္ခမိတွာ ဂင်္ဂါတီရေ မာဏဝကဝေသေန ဝိစရန္တော ကနိဋ္ဌဿ အဿမံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ တေ အညမညံ သမ္မောဒနီယကထံ ကထေတွာ ဝိဿာသိကာ အဟေသုံ၊ ဝိနာ ဝတ္တိတုံ နာသက္ခိံသု။ မဏိကဏ္ဌော အဘိဏှံ ကနိဋ္ဌတာပသဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ ကထာသလ္လာပေန နိသီဒိတွာ ဂမနကာလေ တာပသေ သိနေဟေန အတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ ဘောဂေဟိ တာပသံ ပရိက္ခိပန္တော ပရိဿဇိတွာ ဥပရိမုဒ္ဓနိ မဟန္တံ ဖဏံ ဓာရေတွာ ထောကံ ဝသိတွာ တံ သိနေဟံ ဝိနောဒေတွာ သရီရံ ဝိနိဝေဌေတွာ တာပသံ ဝန္ဒိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ တာပသော တဿ ဘယေန ကိသော အဟောသိ လူခေါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတော ဓမနိသန္ထတဂတ္တော။

၁-ပပံ ဥပ္ပါဒနကာလော (က)

So ekadivasaṁ bhātu santikaṁ agamāsi. Atha naṁ so pucchi “kissa tvaṁ bho kiso lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto”ti. So tassa taṁ pavattiṁ ārocetvā “kiṁ pana tvaṁ bho tassa nāgarājassa āgamanaṁ icchasi, na icchasī”ti puṭṭho “na icchāmī”ti vatvā “so pana nāgarājā tava santikaṁ āgacchanto kiṁ piḷandhanaṁ piḷandhitvā āgacchatī”ti vutte “maṇiratanan”ti āha. Tena hi tvaṁ tasmiṁ nāgarāje tava santikaṁ āgantvā anisinneyeva “maṇiṁ me dehī”ti yāca, evaṁ so nāgo taṁ bhogehi aparikkhipitvāva gamissati. Punadivase assamapadadvāre ṭhatvā āgacchantameva naṁ yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre ṭhatvā udakā ummujjantameva naṁ yāceyyāsi, evaṁ so tava santikaṁ puna na āgamissatīti.

Tāpaso “sādhū”ti paṭissuṇitvā attano paṇṇasālaṁ gantvā punadivase nāgarājānaṁ āgantvā ṭhitamattameva “etaṁ attano piḷandhanamaṇiṁ me dahī”ti yāci, so anisīditvāva palāyi. Atha naṁ dutiyadivase assamapadadvāre ṭhatvā āgacchantameva “hiyyo me maṇiratanaṁ nādāsi, ajja dānaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti āha. Nāgo assamapadaṁ apavisitvāva palāyi. Tatiyadivase udakato ummujjantameva naṁ “ajja me tatiyo divaso yācantassa, dehi dāni me etaṁ maṇiratanan”ti āha. Nāgarājā udake ṭhatvāva tāpasaṁ paṭikkhipanto dve gāthā āha—

7. “Mamannapānaṁ vipulaṁ uḷāraṁ,
Uppajjatī’massa maṇissa hetu.
Taṁ te na dassaṁ atiyācakosi,
Na cāpi te assama’māgamissaṁ.

8. Susū yathā sakkharadhotapāṇī,
Tāsesimaṁ selaṁ yācamāno.
Taṁ te na dassaṁ atiyācakosi,
Na cāpi te assama’māgamissan”ti.

Tattha **mamannapānan**ti mama yāgubhattādidibbabhojanaṁ aṭṭhapānakabhedañca dibbapānaṁ. **Vipulan**ti bahu. **Uḷāran**ti seṭṭhaṁ paṇītaṁ. **Taṁ te**ti taṁ maṇiṁ tuyhaṁ.

သော ဧကဒိဝသံ ဘာတု သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သော ပုစ္ဆိ “ကိဿ တွံ ဘော ကိသော လူခေါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတော ဓမနိသန္ထတဂတ္တော”တိ။ သော တဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “ကိံ ပန တွံ ဘော တဿ နာဂရာဇဿ အာဂမနံ ဣစ္ဆသိ, န ဣစ္ဆသီ”တိ ပုဋ္ဌော “န ဣစ္ဆာမီ”တိ ဝတွာ “သော ပန နာဂရာဇာ တဝ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တော ကိံ ပိဠန္ဓနံ ပိဠန္ဓိတွာ အာဂစ္ဆတီ”တိ ဝုတ္တေ “မဏိရတန”န္တိ အာဟ။ တေန ဟိ တွံ တသ္မိံ နာဂရာဇေ တဝ သန္တိကံ အာဂန္တွာ အနိသိန္နေယေဝ “မဏိံ မေ ဒေဟီ”တိ ယာစ၊ ဧဝံ သော နာဂေါ တံ ဘောဂေဟိ အပရိက္ခိပိတွာဝ ဂမိဿတိ။ ပုနဒိဝသေ အဿမပဒဒွါရေ ဌတွာ အာဂစ္ဆန္တမေဝ နံ ယာစေယျာသိ၊ တတိယဒိဝသေ ဂင်္ဂါတီရေ ဌတွာ ဥဒကာ ဥမ္မုဇ္ဇန္တမေဝ နံ ယာစေယျာသိ၊ ဧဝံ သော တဝ သန္တိကံ ပုန န အာဂမိဿတီတိ။

တာပသော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ အတ္တနော ပဏ္ဏသာလံ ဂန္တွာ ပုနဒိဝသေ နာဂရာဇာနံ အာဂန္တွာ ဌိတမတ္တမေဝ “ဧတံ အတ္တနော ပိဠန္ဓနမဏိံ မေ ဒေဟီ”တိ ယာစိ၊ သော အနိသီဒိတွာဝ ပလာယိ။ အထ နံ ဒုတိယဒိဝသေ အဿမပဒဒွါရေ ဌတွာ အာဂစ္ဆန္တမေဝ “ဟိယျော မေ မဏိရတနံ နာဒါသိ၊ အဇ္ဇ ဒါနံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ နာဂေါ အဿမပဒံ အပဝိသိတွာဝ ပလာယိ။ တတိယဒိဝသေ ဥဒကတော ဥမ္မုဇ္ဇန္တမေဝ နံ “အဇ္ဇ မေ တတိယော ဒိဝသော ယာစန္တဿ၊ ဒေဟိ ဒါနိ မေ ဧတံ မဏိရတန”န္တိ အာဟ။ နာဂရာဇာ ဥဒကေ ဌတွာဝ တာပသံ ပဋိက္ခိပန္တော ဒွေ ဂါထာ အာဟ—

၇။ “မမန္နပါနံ ဝိပုလံ ဥဠာရံ၊
ဥပ္ပဇ္ဇတီ’မဿ မဏိဿ ဟေတု။
တံ တေ န ဒဿံ အတိယာစကောသိ၊
န စာပိ တေ အဿမ’မာဂမိဿံ။

၈။ သုသူ ယထာ သက္ခရဓောတပါဏီ၊
တာသေသိမံ သေလံ ယာစမာနော။
တံ တေ န ဒဿံ အတိယာစကောသိ၊
န စာပိ တေ အဿမ’မာဂမိဿ”န္တိ။

တတ္ထ **မမန္နပါန**န္တိ မမ ယာဂုဘတ္တာဒိဒိဗ္ဗဘောဇနံ အဋ္ဌပါနကဘေဒဉ္စ ဒိဗ္ဗပါနံ။ **ဝိပုလ**န္တိ ဗဟု။ **ဥဠာရ**န္တိ သေဋ္ဌံ ပဏီတံ။ **တံ တေ**တိ တံ မဏိံ တုယှံ။

Atiyācakosīti kālañca pamāṇañca atikkamitvā ajja tīṇi divasāni mayhaṁ piyaṁ manāpaṁ maṇiratanaṁ yācamāno atikkamma yācakosi. **Na cāpi te**ti na kevalaṁ na dassaṁ, assamampi te nāgamissaṁ. **Susū yathā**ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso. **Sakkharadhotapāṇī**ti sakkharāya dhotapāṇi, telena pāsāṇe dhota-asihattho. **Tāsesimaṁ selaṁ yācamāno**ti imaṁ maṇiṁ yācanto tvaṁ kañcanatharukhaggaṁ abbāhitvā "sīsaṁ te chindāmī"ti vadanto taruṇapuriso viya maṁ tāsesi.

Evaṁ vatvā so nāgarājā udake nimujjitvā attano Nāgabhavanameva gantvā na paccāgañchi. Atha so tāpaso tassa dassanīyassa nāgarājassa adassanena bhiyyoso mattāya kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso "kaniṭṭhassa pavattiṁ jānissāmī"ti tassa santikaṁ āgantvā taṁ bhiyyoso mattāya paṇḍuroginaṁ disvā "kiṁ nu kho bho tvaṁ bhiyyoso mattāya paṇḍurogī jāto"ti vatvā "tassa dassanīyassa nāgarājassa adassanenā"ti sutvā "ayaṁ tāpaso nāgarājānaṁ vinā vattituṁ na sakkotī"ti sallakkhetvā tatiyaṁ gāthamāha—

9. "Na taṁ yāce ya'ssa piyaṁ jigīse,
Desso hoti atiyācanāya.
Nāgo maṇiṁ yācito brāhmaṇena,
Adassanaṁyeva tada'jjhagamā"ti.

Tattha **na taṁ yāce**ti taṁ bhaṇḍaṁ na yāceyya. **Ya'ssa piyaṁ jigīse**ti yaṁ bhaṇḍaṁ assa puggalassa piyanti jāneyya. **Desso hotī**ti appiyo hoti. **Atiyācanāyā**ti pamāṇaṁ atikkamitvā varabhaṇḍaṁ yācanto tāya atiyācanāya. **Adassanaṁyeva tada'jjhagamā**ti tato paṭṭhāya adassanameva gatoti.

Evaṁ pana taṁ vatvā "ito dāni paṭṭhāya mā socī"ti samassāsetvā jeṭṭhabhātā attano assamameva gato. Athāparabhāge te dvepi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇā ahesuṁ.

အတိယာစကောသီတိ ကာလဉ္စ ပမာဏဉ္စ အတိက္ကမိတွာ အဇ္ဇ တီဏိ ဒိဝသာနိ မယှံ ပိယံ မနာပံ မဏိရတနံ ယာစမာနော အတိက္ကမ္မ ယာစကောသိ။ **န စာပိ တေ**တိ န ကေဝလံ န ဒဿံ၊ အဿမမ္ပိ တေ နာဂမိဿံ။ **သုသူ ယထာ**တိ ယထာ နာမ ယုဝါ တရုဏမနုဿော။ **သက္ခရဓောတပါဏီ**တိ သက္ခရာယ ဓောတပါဏိ, တေလေန ပါသာဏေ ဓောတအသိဟတ္ထော။ **တာသေသိမံ သေလံ ယာစမာနော**တိ ဣမံ မဏိံ ယာစန္တော တွံ ကဉ္စနထရုခဂ္ဂံ အဗ္ဗာဟိတွာ "သီသံ တေ ဆိန္ဒာမီ"တိ ဝဒန္တော တရုဏပုရိသော ဝိယ မံ တာသေသိ။

ဧဝံ ဝတွာ သော နာဂရာဇာ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတွာ အတ္တနော နာဂဘဝနမေဝ ဂန္တွာ န ပစ္စာဂဉ္ဆိ။ အထ သော တာပသော တဿ ဒဿနီယဿ နာဂရာဇဿ အဒဿနေန ဘိယျောသော မတ္တာယ ကိသော အဟောသိ လူခေါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတော ဓမနိသန္ထတဂတ္တော။ အထ ဇေဋ္ဌတာပသော "ကနိဋ္ဌဿ ပဝတ္တိံ ဇာနိဿာမီ"တိ တဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ တံ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပဏ္ဍုရောဂိနံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ ဘော တွံ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပဏ္ဍုရောဂီ ဇာတော"တိ ဝတွာ "တဿ ဒဿနီယဿ နာဂရာဇဿ အဒဿနေနာ"တိ သုတွာ "အယံ တာပသော နာဂရာဇာနံ ဝိနာ ဝတ္တိတုံ န သက္ကောတီ"တိ သလ္လက္ခေတွာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၉။ "န တံ ယာစေ ယ'ဿ ပိယံ ဇိဂီသေ၊
ဒေဿော ဟောတိ အတိယာစနာယ။
နာဂေါ မဏိံ ယာစိတော ဗြာဟ္မဏေန၊
အဒဿနံယေဝ တဒ'ဇ္ဈဂမာ"တိ။

တတ္ထ **န တံ ယာစေ**တိ တံ ဘဏ္ဍံ န ယာစေယျ။ **ယ'ဿ ပိယံ ဇိဂီသေ**တိ ယံ ဘဏ္ဍံ အဿ ပုဂ္ဂလဿ ပိယန္တိ ဇာနေယျ။ **ဒေဿော ဟောတီ**တိ အပ္ပိယော ဟောတိ။ **အတိယာစနာယာ**တိ ပမာဏံ အတိက္ကမိတွာ ဝရဘဏ္ဍံ ယာစန္တော တာယ အတိယာစနာယ။ **အဒဿနံယေဝ တဒ'ဇ္ဈဂမာ**တိ တတော ပဋ္ဌာယ အဒဿနမေဝ ဂတောတိ။

ဧဝံ ပန တံ ဝတွာ "ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ မာ သောစီ"တိ သမဿာသေတွာ ဇေဋ္ဌဘာတာ အတ္တနော အဿမမေဝ ဂတော။ အထာပရဘာဂေ တေ ဒွေပိ ဘာတရော အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ အဟေသုံ။

Satthā “evaṁ bhikkhave sattaratanaparipuṇṇe Nāgabhavane vasantānaṁ nāgānampiyācanā nāma amanāpā, kimaṅgaṁ pana manussānan”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kaniṭṭho Ānando ahosi, jeṭṭho pana ahameva ahosin”ti.

Maṇikaṇṭhajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Kuṇḍakakucchisindhavajātakavaṇṇanā (254)

Bhutvā tiṇaparighāsanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi samaye Sammāsambuddhe Sāvatthiyaṁ vassaṁ vasitvā cārikaṁ caritvā puna paccāgate manussā “āgantukasakkāraṁ karissāmā”ti Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ dadanti. Vihāre ekaṁ dhammaghosakabhikkhuṁ ṭhapesuṁ, so ye ye āgantvā yattake bhikkhū icchanti, tesaṁ tesaṁ bhikkhū vicāretvā deti.

Athekā duggatamahallikā itthī ekameva paṭivīsaṁ sajjetvā tesaṁ tesaṁ manussānaṁ bhikkhūsu vicāretvā dinnesu ussūre dhammaghosakassa santikaṁ āgantvā “mayhaṁ ekaṁ bhikkhuṁ dethā”ti āha. So “mayā sabbe bhikkhū vicāretvā dinnā, Sāriputtatthero pana vihāreyeva, tvaṁ tassa bhikkhaṁ dehī”ti āha. Sā “sādhū”ti tuṭṭhacittā Jetavanadvārakoṭṭhake ṭhatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattaṁ gahetvā gharaṁ netvā nisīdāpesi. “Ekāya kira mahallikāya Dhammasenāpati attano ghare nisīdāpito”ti bahūni saddhāni kulāni assosuṁ. Tesu rājā Passenadī Kosalo taṁ pavattiṁ sutvā tassā sāṭakena ceva sahassatthavikāya ca saddhiṁ bhattabhājanāni pahiṇi “mayhaṁ ayyaṁ parivisamānā imaṁ sāṭakaṁ nivāsetvā ime kahāpaṇe vaḷañjetvā theraṁ parivisatū”ti. Yathā ca rājā, evaṁ Anāthapiṇḍiko Cūḷa-anāthapiṇḍiko Visākhā ca mahā-upāsikā pahiṇi. Aññānipi pana kulāni ekasatadvisatādivasena attano attano balānurūpena kahāpaṇe pahiṇiṁsu. Evaṁ ekāheneva sā mahallikā satasahassamattaṁ labhi. Thero pana tāya dinnayāgumeva

သတ္ထာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ သတ္တရတနပရိပုဏ္ဏေ နာဂဘဝနေ ဝသန္တာနံ နာဂါနမ္ပိယာစနာ နာမ အမနာပါ၊ ကိမင်္ဂံ ပန မနုဿာန”န္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကနိဋ္ဌော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဇေဋ္ဌော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဏိကဏ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ကုဏ္ဍကကုစ္ဆိသိန္ဓဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၄)

ဘုတွာ တိဏပရိဃာသန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉ္ဟိ သမယေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ သာဝတ္ထိယံ ဝဿံ ဝသိတွာ စာရိကံ စရိတွာ ပုန ပစ္စာဂတေ မနုဿာ “အာဂန္တုကသက္ကာရံ ကရိဿာမာ”တိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒဒန္တိ။ ဝိဟာရေ ဧကံ ဓမ္မဃောသကဘိက္ခုံ ဌပေသုံ၊ သော ယေ ယေ အာဂန္တွာ ယတ္တကေ ဘိက္ခူ ဣစ္ဆန္တိ၊ တေသံ တေသံ ဘိက္ခူ ဝိစာရေတွာ ဒေတိ။

အထေကာ ဒုဂ္ဂတမဟလ္လိကာ ဣတ္ထီ ဧကမေဝ ပဋိဝီသံ သဇ္ဇေတွာ တေသံ တေသံ မနုဿာနံ ဘိက္ခူသု ဝိစာရေတွာ ဒိန္နေသု ဥဿူရေ ဓမ္မဃောသကဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ “မယှံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ သော “မယာ သဗ္ဗေ ဘိက္ခူ ဝိစာရေတွာ ဒိန္နာ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ပန ဝိဟာရေယေဝ၊ တွံ တဿ ဘိက္ခံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သာ “သာဓူ”တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ ထေရဿ အာဂတကာလေ ဝန္ဒိတွာ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဃရံ နေတွာ နိသီဒါပေသိ။ “ဧကာယ ကိရ မဟလ္လိကာယ ဓမ္မသေနာပတိ အတ္တနော ဃရေ နိသီဒါပိတော”တိ ဗဟူနိ သဒ္ဓါနိ ကုလာနိ အဿောသုံ။ တေသု ရာဇာ ပဿေနဒီ ကောသလော တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ တဿာ သာဋကေန စေဝ သဟဿတ္ထဝိကာယ စ သဒ္ဓိံ ဘတ္တဘာဇနာနိ ပဟိဏိ “မယှံ အယျံ ပရိဝိသမာနာ ဣမံ သာဋကံ နိဝါသေတွာ ဣမေ ကဟာပဏေ ဝဠဉ္ဇေတွာ ထေရံ ပရိဝိသတူ”တိ။ ယထာ စ ရာဇာ၊ ဧဝံ အနာထပိဏ္ဍိကော စူဠအနာထပိဏ္ဍိကော ဝိသာခါ စ မဟာဥပါသိကာ ပဟိဏိ။ အညာနိပိ ပန ကုလာနိ ဧကသတဒွိသတာဒိဝသေန အတ္တနော အတ္တနော ဗလာနုရူပေန ကဟာပဏေ ပဟိဏိံသု။ ဧဝံ ဧကာဟေနေဝ သာ မဟလ္လိကာ သတသဟဿမတ္တံ လဘိ။ ထေရော ပန တာယ ဒိန္နယာဂုမေဝ

pivitvā tāya katakhajjakameva pakkabhattameva ca paribhuñjitvā anumodanaṁ katvā taṁ mahallikaṁ sotāpattiphale patiṭṭhāpetvā vihārameva agamāsi.

Dhammasabhāyaṁ bhikkhū therassa guṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Dhammasenāpati mahallikagahapatāniṁ duggatabhāvato mocesi, patiṭṭhā ahosi. Tāya dinnamāhāraṁ ajigucchanto paribhuñjī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Sāriputto idāneva etissā mahallikāya avassayo jāto, na ca idāneva tāya dinnaṁ āhāraṁ ajigucchanto paribhuñjati, pubbepi paribhuñjiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Uttarāpathe assavāṇijakule nibbatti. Uttarāpathajanapadato pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasiṁ ānetvā vikkiṇanti. Aññataropi assavāṇijo pañca-assasatāni ādāya Bārāṇasimaggaṁ paṭipajji. Antarāmagge ca Bārāṇasito avidūre eko nigamagāmo atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi ahosi. Tassa mahantaṁ nivesanaṁ, taṁ pana kulaṁ anukkamena parikkhayaṁ gataṁ, ekāva mahallikā avasiṭṭhā, sā tasmiṁ nivesane vasati. Atha so assavāṇijo taṁ nigamagāmaṁ patvā “vetanaṁ dassāmī”ti tassā nivesane nivāsaṁ gaṇhitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṁdivasamevassa ekissā ājānīyavaḷavāya gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. So dve tayo divase vasitvā asse balaṁ gāhāpetvā “rājānaṁ passissāmī”ti asse ādāya pāyāsi. Atha naṁ mahallikā “gehavetanaṁ dehī”ti vatvā “sādhu amma demī”ti vutte “tāta vetanaṁ me dadamāno imampi assapotakaṁ vetanato khaṇḍetvā dehī”ti āha. Vāṇijo tathā katvā pakkāmi. Sā tasmiṁ assapotake puttasinehaṁ paccupaṭṭhapetvā avassāvanajhāmakabhattavighāsatiṇāni datvā taṁ paṭijaggi.

Athāparabhāge bodhisatto pañca assasatāni ādāya āgacchanto tasmiṁ gehe nivāsaṁ gaṇhi. Kuṇḍakakhādakassa sindhavapotakassa ṭhitaṭṭhānato gandhaṁ ghāyitvā eka-assopi gehaṁ pavisituṁ nāsakkhi. Bodhisatto mahallikaṁ pucchi “amma kacci imasmiṁ gehe asso

ပိဝိတွာ တာယ ကတခဇ္ဇကမေဝ ပက္ကဘတ္တမေဝ စ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ တံ မဟလ္လိကံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဝိဟာရမေဝ အဂမာသိ။

ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ထေရဿ ဂုဏကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဓမ္မသေနာပတိ မဟလ္လိကဂဟပတာနိံ ဒုဂ္ဂတဘာဝတော မောစေသိ၊ ပတိဋ္ဌာ အဟောသိ။ တာယ ဒိန္နမာဟာရံ အဇိဂုစ္ဆန္တော ပရိဘုဉ္ဇီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဣဒါနေဝ ဧတိဿာ မဟလ္လိကာယ အဝဿယော ဇာတော၊ န စ ဣဒါနေဝ တာယ ဒိန္နံ အာဟာရံ အဇိဂုစ္ဆန္တော ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိဘုဉ္ဇိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရာပထေ အဿဝါဏိဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဥတ္တရာပထဇနပဒတော ပဉ္စသတာ အဿဝါဏိဇာ အဿေ ဗာရာဏသိံ အာနေတွာ ဝိက္ကိဏန္တိ။ အညတရောပိ အဿဝါဏိဇော ပဉ္စအဿသတာနိ အာဒါယ ဗာရာဏသိမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ အန္တရာမဂ္ဂေ စ ဗာရာဏသိတော အဝိဒူရေ ဧကော နိဂမဂါမော အတ္ထိ၊ တတ္ထ ပုဗ္ဗေ မဟာဝိဘဝေါ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ တဿ မဟန္တံ နိဝေသနံ၊ တံ ပန ကုလံ အနုက္ကမေန ပရိက္ခယံ ဂတံ၊ ဧကာဝ မဟလ္လိကာ အဝသိဋ္ဌာ၊ သာ တသ္မိံ နိဝေသနေ ဝသတိ။ အထ သော အဿဝါဏိဇော တံ နိဂမဂါမံ ပတွာ “ဝေတနံ ဒဿာမီ”တိ တဿာ နိဝေသနေ နိဝါသံ ဂဏှိတွာ အဿေ ဧကမန္တေ ဌပေသိ။ တံဒိဝသမေဝဿ ဧကိဿာ အာဇာနီယာဝဠဝါယ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သော ဒွေ တယော ဒိဝသေ ဝသိတွာ အဿေ ဗလံ ဂါဟာပေတွာ “ရာဇာနံ ပဿိဿာမီ”တိ အဿေ အာဒါယ ပါယာသိ။ အထ နံ မဟလ္လိကာ “ဂေဟဝေတနံ ဒေဟီ”တိ ဝတွာ “သာဓု အမ္မ ဒေမီ”တိ ဝုတ္တေ “တာတ ဝေတနံ မေ ဒဒမာနော ဣမမ္ပိ အဿပေါတကံ ဝေတနတော ခဏ္ဍေတွာ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ ဝါဏိဇော တထာ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ တသ္မိံ အဿပေါတကေ ပုတ္တသိနေဟံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ အဝဿာဝနဈာမကဘတ္တဝိဃာသတိဏာနိ ဒတွာ တံ ပဋိဇဂ္ဂိ။

အထာပရဘာဂေ ဗောဓိသတ္တော ပဉ္စ အဿသတာနိ အာဒါယ အာဂစ္ဆန္တော တသ္မိံ ဂေဟေ နိဝါသံ ဂဏှိ။ ကုဏ္ဍကခါဒကဿ သိန္ဓဝပေါတကဿ ဌိတဋ္ဌာနတော ဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဧကအဿောပိ ဂေဟံ ပဝိသိတုံ နာသက္ခိ။ ဗောဓိသတ္တော မဟလ္လိကံ ပုစ္ဆိ “အမ္မ ကစ္စိ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ အဿော

atthī”ti. Tāta añño asso nāma natthi, ahaṁ pana puttaṁ katvā ekaṁ assapotakaṁ paṭijaggāmi, so ettha atthīti. Kahaṁ so ammāti. Carituṁ gato tātāti. Kāya velāya āgamissati ammāti. Sāyanhe tātāti. Bodhisatto tassa āgamanaṁ paṭimānento asse bahi ṭhapetvāva nisīdi. Sindhavapotakopi vicaritvā kāleyeva āgami. Bodhisatto kuṇḍakakucchisindhavapotakaṁ disvā lakkhaṇāni samānetvā “ayaṁ sindhavo anaggho, mahallikāya mūlaṁ datvā gahetuṁ vaṭṭatī”ti cintesi. Sindhavapotakopi gehaṁ pavisitvā attano vasanaṭṭhāneyeva ṭhito. Tasmiṁ khaṇe te assā gehaṁ pavisituṁ sakkhiṁsu.

Bodhisatto dvīhatīhaṁ vasitvā asse santappetvā gacchanto “amma imaṁ assapotakaṁ mūlaṁ gahetvā mayhaṁ dehī”ti āha. Kiṁ vadesi tāta, puttaṁ vikkiṇantā nāma atthīti. Amma tvaṁ etaṁ kiṁ khādāpetvā paṭijaggasīti. Odanakañjikañca jhāmakabhattañca vighāsatiṇañca khādāpetvā kuṇḍakayāguñca pāyetvā paṭijaggāmi tātāti. Amma ahaṁ etaṁ labhitvā piṇḍarasabhojanaṁ bhojessāmi, ṭhitaṭṭhāne celavitānaṁ pasāretvā attharaṇapiṭṭhe ṭhapessāmīti. Tāta evaṁ sante mama putto ca sukhaṁ anubhavatu, taṁ gahetvā gacchāti. Atha bodhisatto tassa catunnaṁ pādānaṁ naṅguṭṭhassa mukhassa ca mūlaṁ ekekaṁ katvā cha sahassatthavikāyo ṭhapetvā mahallikaṁ navavatthaṁ nivāsāpetvā sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummīletvā mātaraṁ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa piṭṭhiṁparimajjitvā āha “mayā puttaposāvanikaṁ laddhaṁ, tvaṁ tāta gacchāhī”ti, tadā so agamāsi.

Bodhisatto punadivase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṁ sajjetvā “vīmaṁsissāmi tāva naṁ, jānāti nu kho attano balaṁ, udāhu na jānātī”ti doṇiyaṁ kuṇḍakayāguṁ ākirāpetvā dāpesi. So “nāhaṁ imaṁ bhojanaṁ bhuñjissāmī”ti taṁ yāguṁ pāyituṁ na icchi. Bodhisatto tassa vīmaṁsanavasena paṭhamaṁ gāthamāha—

10. “Bhutvā tiṇaparighāsaṁ, bhutvā ācāmakuṇḍakaṁ.
Etaṁ te bhojanaṁ āsi, kasmā dāni na bhuñjasī”ti.

အတ္ထီ”တိ။ တာတ အညော အဿော နာမ နတ္ထိ၊ အဟံ ပန ပုတ္တံ ကတွာ ဧကံ အဿပေါတကံ ပဋိဇဂ္ဂါမိ၊ သော ဧတ္ထ အတ္ထီတိ။ ကဟံ သော အမ္မာတိ။ စရိတုံ ဂတော တာတာတိ။ ကာယ ဝေလာယ အာဂမိဿတိ အမ္မာတိ။ သာယဏှေ တာတာတိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ အာဂမနံ ပဋိမာနေန္တော အဿေ ဗဟိ ဌပေတွာဝ နိသီဒိ။ သိန္ဓဝပေါတကောပိ ဝိစရိတွာ ကာလေယေဝ အာဂမိ။ ဗောဓိသတ္တော ကုဏ္ဍကကုစ္ဆိသိန္ဓဝပေါတကံ ဒိသွာ လက္ခဏာနိ သမာနေတွာ “အယံ သိန္ဓဝေါ အနဂ္ဃော၊ မဟလ္လိကာယ မူလံ ဒတွာ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေသိ။ သိန္ဓဝပေါတကောပိ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေယေဝ ဌိတော။ တသ္မိံ ခဏေ တေ အဿာ ဂေဟံ ပဝိသိတုံ သက္ခိံသု။

ဗောဓိသတ္တော ဒွီဟတီဟံ ဝသိတွာ အဿေ သန္တပ္ပေတွာ ဂစ္ဆန္တော “အမ္မ ဣမံ အဿပေါတကံ မူလံ ဂဟေတွာ မယှံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ ကိံ ဝဒေသိ တာတ၊ ပုတ္တံ ဝိက္ကိဏန္တာ နာမ အတ္ထီတိ။ အမ္မ တွံ ဧတံ ကိံ ခါဒါပေတွာ ပဋိဇဂ္ဂသီတိ။ ဩဒနကဉ္ဇိကဉ္စ ဈာမကဘတ္တဉ္စ ဝိဃာသတိဏဉ္စ ခါဒါပေတွာ ကုဏ္ဍကယာဂုဉ္စ ပါယေတွာ ပဋိဇဂ္ဂါမိ တာတာတိ။ အမ္မ အဟံ ဧတံ လဘိတွာ ပိဏ္ဍရသဘောဇနံ ဘောဇေဿာမိ၊ ဌိတဋ္ဌာနေ စေလဝိတာနံ ပသာရေတွာ အတ္ထရဏပိဋ္ဌေ ဌပေဿာမီတိ။ တာတ ဧဝံ သန္တေ မမ ပုတ္တော စ သုခံ အနုဘဝတု၊ တံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာတိ။ အထ ဗောဓိသတ္တော တဿ စတုန္နံ ပါဒါနံ နင်္ဂုဋ္ဌဿ မုခဿ စ မူလံ ဧကေကံ ကတွာ ဆ သဟဿတ္ထဝိကာယော ဌပေတွာ မဟလ္လိကံ နဝဝတ္ထံ နိဝါသာပေတွာ သိန္ဓဝပေါတကဿ ပုရတော ဌပေသိ။ သော အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ မာတရံ ဩလောကေတွာ အဿူနိ ပဝတ္တေသိ။ သာပိ တဿ ပိဋ္ဌိံပရိမဇ္ဇိတွာ အာဟ “မယာ ပုတ္တပေါသာဝနိကံ လဒ္ဓံ၊ တွံ တာတ ဂစ္ဆာဟီ”တိ၊ တဒါ သော အဂမာသိ။

ဗောဓိသတ္တော ပုနဒိဝသေ အဿပေါတကဿ ပိဏ္ဍရသဘောဇနံ သဇ္ဇေတွာ “ဝီမံသိဿာမိ တာဝ နံ၊ ဇာနာတိ နု ခေါ အတ္တနော ဗလံ, ဥဒါဟု န ဇာနာတီ”တိ ဒေါဏိယံ ကုဏ္ဍကယာဂုံ အာကိရာပေတွာ ဒါပေသိ။ သော “နာဟံ ဣမံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ တံ ယာဂုံ ပါယိတုံ န ဣစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ ဝီမံသနဝသေန ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၀။ “ဘုတွာ တိဏပရိဃာသံ၊ ဘုတွာ အာစာမကုဏ္ဍကံ။
ဧတံ တေ ဘောဇနံ အာသိ၊ ကသ္မာ ဒါနိ န ဘုဉ္ဇသီ”တိ။

Tattha **bhutvā tiṇaparighāsan**ti tvaṁ pubbe mahallikāya dinnaṁ tesaṁ tesaṁ khāditāvasesaṁ vighāsatiṇasaṅkhātaṁ parighāsaṁ[1] bhuñjitvā vaḍḍhito. **Bhutvā ācāmakuṇḍakan**ti ettha ācāmo vuccati odanāvasesaṁ[2]. **Kuṇḍakan**ti kuṇḍakameva. Etañca bhuñjitvā vaḍḍhitosīti dīpeti. **Etaṁ te**ti etaṁ tava pubbe bhojanaṁ āsi. **Kasmā dāni na bhuñjasī**ti mayāpi te tameva dinnaṁ, tvaṁ taṁ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Taṁ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca—

11. “Yattha posaṁ na jānanti, jātiyā vinayena vā.
Bahu tattha mahābrahme, api ācāmakuṇḍakaṁ.

12. Tvañca kho maṁ pajānāsi, yādisā’yaṁ hayuttamo.
Jānanto jāna’māgamma, na te bhakkhāmi kuṇḍakan”ti.

Tattha **yatthā**ti yasmiṁ ṭhāne. **Posan**ti sattaṁ. **Jātiyā vinayena vā**ti “jātisampanno vā eso, na vā, ācārayutto vā, na vā”ti evaṁ na jānanti. **Mahābrahme**ti garukālapanena ālapanto āha. **Yādisā’yan**ti yādiso ayaṁ, attānaṁ sandhāya vadati. **Jānanto jāna’māgammā**ti ahaṁ attano balaṁ jānanto jānantameva taṁ āgamma paṭicca tava santike kuṇḍakaṁ kiṁ bhuñjissāmi. Na hi tvaṁ kuṇḍakaṁ bhojāpetukāmatāya cha sahassāni datvā maṁ gaṇhīti.

Taṁ sutvā bodhisatto “taṁ vīmaṁsanatthāya taṁ mayā kataṁ, mā kujjhī”ti taṁ samassāsetvā subhojanaṁ bhojetvā ādāya rājaṅgaṇaṁ gantvā ekasmiṁ passe pañca assasatāni ṭhapetvā ekasmiṁ passe vicittasāṇiṁ parikkhipitvā heṭṭhā attharaṇaṁ pattharitvā upari celavitānaṁ bandhitvā sindhavapotakaṁ ṭhapesi.

Rājā āgantvā asse olokento “ayaṁ asso kasmā visuṁ ṭhapito”ti pucchitvā “mahārāja ayaṁ sindhavo ime asse visuṁ akato mocessatī”ti sutvā “sobhano bho sindhavo”ti pucchi. Bodhisatto “āma mahārājā”ti vatvā “tena hissa javaṁ

1. Bhiṇaparighāsasaṅkhātaṁ vighāsatiṇaṁ (Sī, I)
2. Odanāvassāvanaṁ (Sī), odanāvasānaṁ (Ka)

တတ္ထ **ဘုတွာ တိဏပရိဃာသ**န္တိ တွံ ပုဗ္ဗေ မဟလ္လိကာယ ဒိန္နံ တေသံ တေသံ ခါဒိတာဝသေသံ ဝိဃာသတိဏသင်္ခါတံ ပရိဃာသံ[၁] ဘုဉ္ဇိတွာ ဝဍ္ဎိတော။ **ဘုတွာ အာစာမကုဏ္ဍက**န္တိ ဧတ္ထ အာစာမော ဝုစ္စတိ ဩဒနာဝသေသံ[၂]။ **ကုဏ္ဍက**န္တိ ကုဏ္ဍကမေဝ။ ဧတဉ္စ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝဍ္ဎိတောသီတိ ဒီပေတိ။ **ဧတံ တေ**တိ ဧတံ တဝ ပုဗ္ဗေ ဘောဇနံ အာသိ။ **ကသ္မာ ဒါနိ န ဘုဉ္ဇသီ**တိ မယာပိ တေ တမေဝ ဒိန္နံ၊ တွံ တံ ကသ္မာ ဣဒါနိ န ဘုဉ္ဇသီတိ။

တံ သုတွာ သိန္ဓဝပေါတကော ဣတရာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၁။ “ယတ္ထ ပေါသံ န ဇာနန္တိ၊ ဇာတိယာ ဝိနယေန ဝါ။
ဗဟု တတ္ထ မဟာဗြဟ္မေ၊ အပိ အာစာမကုဏ္ဍကံ။

၁၂။ တွဉ္စ ခေါ မံ ပဇာနာသိ၊ ယာဒိသာ’ယံ ဟယုတ္တမော။
ဇာနန္တော ဇာန’မာဂမ္မ၊ န တေ ဘက္ခာမိ ကုဏ္ဍက”န္တိ။

တတ္ထ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ ဌာနေ။ **ပေါသ**န္တိ သတ္တံ။ **ဇာတိယာ ဝိနယေန ဝါ**တိ “ဇာတိသမ္ပန္နော ဝါ ဧသော, န ဝါ၊ အာစာရယုတ္တော ဝါ, န ဝါ”တိ ဧဝံ န ဇာနန္တိ။ **မဟာဗြဟ္မေ**တိ ဂရုကာလပနေန အာလပန္တော အာဟ။ **ယာဒိသာ’ယ**န္တိ ယာဒိသော အယံ၊ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဇာနန္တော ဇာန’မာဂမ္မာ**တိ အဟံ အတ္တနော ဗလံ ဇာနန္တော ဇာနန္တမေဝ တံ အာဂမ္မ ပဋိစ္စ တဝ သန္တိကေ ကုဏ္ဍကံ ကိံ ဘုဉ္ဇိဿာမိ။ န ဟိ တွံ ကုဏ္ဍကံ ဘောဇာပေတုကာမတာယ ဆ သဟဿာနိ ဒတွာ မံ ဂဏှီတိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော “တံ ဝီမံသနတ္ထာယ တံ မယာ ကတံ၊ မာ ကုဇ္ဈီ”တိ တံ သမဿာသေတွာ သုဘောဇနံ ဘောဇေတွာ အာဒါယ ရာဇင်္ဂဏံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ပဿေ ပဉ္စ အဿသတာနိ ဌပေတွာ ဧကသ္မိံ ပဿေ ဝိစိတ္တသာဏိံ ပရိက္ခိပိတွာ ဟေဋ္ဌာ အတ္ထရဏံ ပတ္ထရိတွာ ဥပရိ စေလဝိတာနံ ဗန္ဓိတွာ သိန္ဓဝပေါတကံ ဌပေသိ။

ရာဇာ အာဂန္တွာ အဿေ ဩလောကေန္တော “အယံ အဿော ကသ္မာ ဝိသုံ ဌပိတော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “မဟာရာဇ အယံ သိန္ဓဝေါ ဣမေ အဿေ ဝိသုံ အကတော မောစေဿတီ”တိ သုတွာ “သောဘနော ဘော သိန္ဓဝေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော “အာမ မဟာရာဇာ”တိ ဝတွာ “တေန ဟိဿ ဇဝံ

၁-ဘိဏပရိဃာသသင်္ခါတံ ဝိဃာသတိဏံ (သီ၊ ဣ) ၂-ဩဒနာဝဿာဝနံ (သီ)၊ ဩဒနာဝသာနံ (က)

passissāmī”ti vutte taṁ assaṁ kappetvā abhiruhitvā “passa mahārājā”ti manusse ussāretvā rājaṅgaṇe assaṁ pāhesi. Sabbaṁ rājaṅgaṇaṁ nirantaraṁ assapantīti parikkhittamivāhosi. Puna bodhisatto “passa mahārāja sindhavapotakassa vegan”ti vissajjesi, ekapurisopi naṁ na addasa. Puna rattapaṭaṁ udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭameva passiṁsu. Atha naṁ antonagare ekissā uyyānapokkharaṇiyā udakapiṭṭhe vissajjesi, tatthassa udakapiṭṭhe dhāvato khuraggānipi na temiṁsu. Punavāraṁ paduminipattānaṁ upari dhāvanto ekapaṇṇampi na udake osīdāpesi. Evamassa javasampannaṁ dassetvā oruyha pāṇiṁ paharitvā hatthatalaṁ upanāmesi, asso upagantvā cattāro pāde ekato katvā hatthatale aṭṭhāsi. Atha mahāsatto rājānaṁ āha “mahārāja imassa assapotakassa sabbākārena vege dassiyamāne samuddapariyanto nappahotī”ti. Rājā tussitvā mahāsattassa upaḍḍharajjaṁ adāsi. Sindhavapotakampi abhisiñcitvā maṅgala-assaṁ akāsi.

So rañño piyo ahosi manāpo, sakkāropissa mahā ahosi. Tassa hi vasanaṭṭhānaṁ rañño alaṅkatapaṭiyatto vāsagharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanaṁ akaṁsu, gandhadāmamālādāmāni osārayiṁsu, upari suvaṇṇatārakakhacitaṁ celavitānaṁ ahosi, samantato citrasāṇi parikkhittā ahosi, niccaṁ gandhatelapadīpā jhāyiṁsu, uccārapassāvaṭṭhānepissa suvaṇṇakaṭāhaṁ ṭhapayiṁsu, niccaṁ rājārahabhojanameva bhuñji. Tassa pana āgatakālato paṭṭhāya rañño sakalajambudīpe rajjaṁ hatthagatameva ahosi. Rājā bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne bahū sotāpannā sakadāgāmino anāgāmino arahanto ca ahesuṁ. Tadā mahallikā ayameva mahallikā ahosi, sindhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavāṇijjo pana ahameva ahosinti.

Kuṇḍakakucchisindhavajātakavaṇṇanā catutthā.

ပဿိဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ တံ အဿံ ကပ္ပေတွာ အဘိရုဟိတွာ “ပဿ မဟာရာဇာ”တိ မနုဿေ ဥဿာရေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ အဿံ ပါဟေသိ။ သဗ္ဗံ ရာဇင်္ဂဏံ နိရန္တရံ အဿပန္တီတိ ပရိက္ခိတ္တမိဝါဟောသိ။ ပုန ဗောဓိသတ္တော “ပဿ မဟာရာဇ သိန္ဓဝပေါတကဿ ဝေဂ”န္တိ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ဧကပုရိသောပိ နံ န အဒ္ဒသ။ ပုန ရတ္တပဋံ ဥဒရေ ပရိက္ခိပိတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ရတ္တပဋမေဝ ပဿိံသု။ အထ နံ အန္တောနဂရေ ဧကိဿာ ဥယျာနပေါက္ခရဏိယာ ဥဒကပိဋ္ဌေ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ တတ္ထဿ ဥဒကပိဋ္ဌေ ဓာဝတော ခုရဂ္ဂါနိပိ န တေမိံသု။ ပုနဝါရံ ပဒုမိနိပတ္တာနံ ဥပရိ ဓာဝန္တော ဧကပဏ္ဏမ္ပိ န ဥဒကေ ဩသီဒါပေသိ။ ဧဝမဿ ဇဝသမ္ပန္နံ ဒဿေတွာ ဩရုယှ ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဟတ္ထတလံ ဥပနာမေသိ၊ အဿော ဥပဂန္တွာ စတ္တာရော ပါဒေ ဧကတော ကတွာ ဟတ္ထတလေ အဋ္ဌာသိ။ အထ မဟာသတ္တော ရာဇာနံ အာဟ “မဟာရာဇ ဣမဿ အဿပေါတကဿ သဗ္ဗာကာရေန ဝေဂေ ဒဿိယမာနေ သမုဒ္ဒပရိယန္တော နပ္ပဟောတီ”တိ။ ရာဇာ တုဿိတွာ မဟာသတ္တဿ ဥပဍ္ဎရဇ္ဇံ အဒါသိ။ သိန္ဓဝပေါတကမ္ပိ အဘိသိဉ္စိတွာ မင်္ဂလအဿံ အကာသိ။

သော ရညော ပိယော အဟောသိ မနာပေါ၊ သက္ကာရောပိဿ မဟာ အဟောသိ။ တဿ ဟိ ဝသနဋ္ဌာနံ ရညော အလင်္ကတပဋိယတ္တော ဝါသဃရဂဗ္ဘော ဝိယ အဟောသိ၊ စတုဇာတိဂန္ဓေဟိ ဘူမိလေပနံ အကံသု၊ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ ဩသာရယိံသု၊ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကခစိတံ စေလဝိတာနံ အဟောသိ၊ သမန္တတော စိတြသာဏိ ပရိက္ခိတ္တာ အဟောသိ၊ နိစ္စံ ဂန္ဓတေလပဒီပါ ဈာယိံသု၊ ဥစ္စာရပဿာဝဋ္ဌာနေပိဿ သုဝဏ္ဏကဋာဟံ ဌပယိံသု၊ နိစ္စံ ရာဇာရဟဘောဇနမေဝ ဘုဉ္ဇိ။ တဿ ပန အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ရညော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဟတ္ထဂတမေဝ အဟောသိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာ သကဒါဂါမိနော အနာဂါမိနော အရဟန္တော စ အဟေသုံ။ တဒါ မဟလ္လိကာ အယမေဝ မဟလ္လိကာ အဟောသိ၊ သိန္ဓဝေါ သာရိပုတ္တော၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ အဿဝါဏိဇ္ဇော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ကုဏ္ဍကကုစ္ဆိသိန္ဓဝဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

5. Sukajātakavaṇṇanā (255)

Yāva so mattamaññāsīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ atibahuṁ bhuñjitvā ajīraṇena kālakataṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira evaṁ kālakate dhammasabhāyaṁ bhikkhū tassa aguṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asuko nāma bhikkhu attano kucchippamāṇaṁ ajānitvā atibahuṁ bhuñjitvā jīrāpetuṁ asakkonto kālakato”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepesa atibhojanapaccayeneva mato”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese sukayoniyaṁ nibbattitvā anekānaṁ sukasahassānaṁ samuddānugate Himavantapadese vasantānaṁ rājā ahosi. Tasseko putto ahosi, tasmiṁ balappatte bodhisatto dubbalacakkhuko ahosi. Sukānaṁ kira sīgho vego hoti, tena tesaṁ mahallakakāle paṭhamaṁ cakkhumeva dubbalaṁ hoti. Bodhisattassa putto mātāpitaro kulāvake ṭhapetvā gocaraṁ āharitvā posesi. So ekadivasaṁ gocarabhūmiṁ gantvā pabbatamatthake ṭhito samuddaṁ olokento ekaṁ dīpakaṁ passi, tasmiṁ pana suvaṇṇavaṇṇaṁ madhuraphalaṁ ambavanaṁ atthi, so punadivase gocaravelāya uppatitvā tasmiṁ ambavane otaritvā ambarasaṁ pivitvā ambapakkaṁ ādāya āgantvā mātāpitūnaṁ adāsi. Bodhisatto taṁ khādanto rasaṁ sañjānitvā “tāta nanu imaṁ asukadīpake ambapakkan”ti vatvā “āma tātā”ti vutte “tāta etaṁ dīpakaṁ gacchantā nāma sukā dīghamāyuṁ pālentā nāma natthi, mā kho tvaṁ puna taṁ dīpakaṁ agamāsī”ti āha. So tassa vacanaṁ aggahetvā agamāsiyeva.

Athekadivasaṁ bahuṁ ambarasaṁ pivitvā mātāpitūnaṁ atthāya ambapakkaṁ ādāya samuddamatthakenāgacchanto atidhātatāya[1] kilantakāyo niddāyābhibhūto, so niddāyantopi āgacchateva, tuṇḍena panassa gahitaṁ ambapakkaṁ pati. So anukkamena āgamanavīthiṁ jahitvā osīdanto udakapiṭṭheneva āgacchanto udake pati. Atha naṁ eko maccho

1. Atibhāratāya (Ka), atidāvatāya (Syā)

၅-သုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၅)

ယာဝ သော မတ္တမညာသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အတိဗဟုံ ဘုဉ္ဇိတွာ အဇီရဏေန ကာလကတံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ကိရ ဧဝံ ကာလကတေ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ တဿ အဂုဏကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကော နာမ ဘိက္ခု အတ္တနော ကုစ္ဆိပ္ပမာဏံ အဇာနိတွာ အတိဗဟုံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော ကာလကတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ အတိဘောဇနပစ္စယေနေဝ မတော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ သုကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အနေကာနံ သုကသဟဿာနံ သမုဒ္ဒါနုဂတေ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝသန္တာနံ ရာဇာ အဟောသိ။ တဿေကော ပုတ္တော အဟောသိ၊ တသ္မိံ ဗလပ္ပတ္တေ ဗောဓိသတ္တော ဒုဗ္ဗလစက္ခုကော အဟောသိ။ သုကာနံ ကိရ သီဃော ဝေဂေါ ဟောတိ၊ တေန တေသံ မဟလ္လကကာလေ ပဌမံ စက္ခုမေဝ ဒုဗ္ဗလံ ဟောတိ။ ဗောဓိသတ္တဿ ပုတ္တော မာတာပိတရော ကုလာဝကေ ဌပေတွာ ဂေါစရံ အာဟရိတွာ ပေါသေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဂေါစရဘူမိံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဌိတော သမုဒ္ဒံ ဩလောကေန္တော ဧကံ ဒီပကံ ပဿိ၊ တသ္မိံ ပန သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ မဓုရဖလံ အမ္ဗဝနံ အတ္ထိ၊ သော ပုနဒိဝသေ ဂေါစရဝေလာယ ဥပ္ပတိတွာ တသ္မိံ အမ္ဗဝနေ ဩတရိတွာ အမ္ဗရသံ ပိဝိတွာ အမ္ဗပက္ကံ အာဒါယ အာဂန္တွာ မာတာပိတူနံ အဒါသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ခါဒန္တော ရသံ သဉ္ဇာနိတွာ “တာတ နနု ဣမံ အသုကဒီပကေ အမ္ဗပက္က”န္တိ ဝတွာ “အာမ တာတာ”တိ ဝုတ္တေ “တာတ ဧတံ ဒီပကံ ဂစ္ဆန္တာ နာမ သုကာ ဒီဃမာယုံ ပါလေန္တာ နာမ နတ္ထိ၊ မာ ခေါ တွံ ပုန တံ ဒီပကံ အဂမာသီ”တိ အာဟ။ သော တဿ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ အဂမာသိယေဝ။

အထေကဒိဝသံ ဗဟုံ အမ္ဗရသံ ပိဝိတွာ မာတာပိတူနံ အတ္ထာယ အမ္ဗပက္ကံ အာဒါယ သမုဒ္ဒမတ္ထကေနာဂစ္ဆန္တော အတိဓာတတာယ[၁] ကိလန္တကာယော နိဒ္ဒါယာဘိဘူတော၊ သော နိဒ္ဒါယန္တောပိ အာဂစ္ဆတေဝ၊ တုဏ္ဍေန ပနဿ ဂဟိတံ အမ္ဗပက္ကံ ပတိ။ သော အနုက္ကမေန အာဂမနဝီထိံ ဇဟိတွာ ဩသီဒန္တော ဥဒကပိဋ္ဌေနေဝ အာဂစ္ဆန္တော ဥဒကေ ပတိ။ အထ နံ ဧကော မစ္ဆော

၁-အတိဘာရတာယ (က)၊ အတိဒါဝတာယ (သျာ)

gahetvā khādi. Bodhisatto tasmiṁ āgamanavelāya anāgacchanteyeva “samudde patitvā mato bhavissatī”ti aññāsi. Athassa mātāpitaropi āhāraṁ alabhamānā sussitvā mariṁsu.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

13. “Yāva so mattamaññāsi, bhojanasmiṁ vihaṅgamo.
Tāva addhāna’māpādi, mātarañca aposayi.

14. Yato ca kho bahutaraṁ, bhojanaṁ ajjhavāhari[1].
Tato tattheva saṁsīdi, amattaññū hi so ahu.

15. Tasmā mattaññutā sādhu, bhojanasmiṁ agiddhatā.
Amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare”ti.

Tattha **yāva so**ti yāva so vihaṅgamo bhojane mattamaññāsi. **Tāva addhāna’māpādī**ti tattakaṁ kālaṁ jīvita-addhānaṁ āpādi, āyuṁ vindi. **Mātarañcā**ti desanāsīsametaṁ, mātāpitaro ca aposayīti attho. **Yato ca kho**ti yasmiṁ ca kho kāle. **Bhojanaṁ ajjhavāharī**ti ambarasaṁ ajjhohari. **Tato**ti tasmiṁ kāle. **Tattheva saṁsīdī**ti tasmiṁ samuddeyeva osīdi nimujji, macchabhojanataṁ āpajji.

Tasmā mattaññutā sādhūti yasmā bhojane amattaññū suko samudde osīditvā mato, tasmā bhojanasmiṁ agiddhitāsaṅkhāto mattaññubhāvo sādhu, pamāṇajānanaṁ sundaranti attho. Atha vā “paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti, neva davāya na madāya -pa- phāsuvihāro cā”ti,

“Allaṁ sukkhañca bhuñjanto, na bāḷhaṁ suhito siyā.
Ūnudaro mitāhāro, sato bhikkhu paribbaje.

Cattāro pañca ālope, abhutvā udakaṁ pive.
Alaṁ phāsuvihārāya, pahitattassa bhikkhuno[2].

1. Ajjhupāhari (Sī, I)
2. Khu 2. 343 piṭṭhe Theragāthāyaṁ.

ဂဟေတွာ ခါဒိ။ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ အာဂမနဝေလာယ အနာဂစ္ဆန္တေယေဝ “သမုဒ္ဒေ ပတိတွာ မတော ဘဝိဿတီ”တိ အညာသိ။ အထဿ မာတာပိတရောပိ အာဟာရံ အလဘမာနာ သုဿိတွာ မရိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓော ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၃။ “ယာဝ သော မတ္တမညာသိ၊ ဘောဇနသ္မိံ ဝိဟင်္ဂမော။
တာဝ အဒ္ဓါန’မာပါဒိ၊ မာတရဉ္စ အပေါသယိ။

၁၄။ ယတော စ ခေါ ဗဟုတရံ၊ ဘောဇနံ အဇ္ဈဝါဟရိ[1]။
တတော တတ္ထေဝ သံသီဒိ၊ အမတ္တညူ ဟိ သော အဟု။

၁၅။ တသ္မာ မတ္တညုတာ သာဓု၊ ဘောဇနသ္မိံ အဂိဒ္ဓတာ။
အမတ္တညူ ဟိ သီဒန္တိ၊ မတ္တညူ စ န သီဒရေ”တိ။

တတ္ထ **ယာဝ သော**တိ ယာဝ သော ဝိဟင်္ဂမော ဘောဇနေ မတ္တမညာသိ။ **တာဝ အဒ္ဓါန’မာပါဒီ**တိ တတ္တကံ ကာလံ ဇီဝိတအဒ္ဓါနံ အာပါဒိ၊ အာယုံ ဝိန္ဒိ။ **မာတရဉ္စာ**တိ ဒေသနာသီသမေတံ၊ မာတာပိတရော စ အပေါသယီတိ အတ္ထော။ **ယတော စ ခေါ**တိ ယသ္မိံ စ ခေါ ကာလေ။ **ဘောဇနံ အဇ္ဈဝါဟရီ**တိ အမ္ဗရသံ အဇ္ဈောဟရိ။ **တတော**တိ တသ္မိံ ကာလေ။ **တတ္ထေဝ သံသီဒီ**တိ တသ္မိံ သမုဒ္ဒေယေဝ ဩသီဒိ နိမုဇ္ဇိ၊ မစ္ဆဘောဇနတံ အာပဇ္ဇိ။

တသ္မာ မတ္တညုတာ သာဓူတိ ယသ္မာ ဘောဇနေ အမတ္တညူ သုကော သမုဒ္ဒေ ဩသီဒိတွာ မတော၊ တသ္မာ ဘောဇနသ္မိံ အဂိဒ္ဓိတာသင်္ခါတော မတ္တညုဘာဝေါ သာဓု၊ ပမာဏဇာနနံ သုန္ဒရန္တိ အတ္ထော။ အထ ဝါ “ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော အာဟာရံ အာဟာရေတိ၊ နေဝ ဒဝါယ န မဒါယ။ပ။ ဖာသုဝိဟာရော စာ”တိ,

“အလ္လံ သုက္ခဉ္စ ဘုဉ္ဇန္တော၊ န ဗာဠှံ သုဟိတော သိယာ။
ဦနုဒရော မိတာဟာရော၊ သတော ဘိက္ခု ပရိဗ္ဗဇေ။

စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ၊ အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ။
အလံ ဖာသုဝိဟာရာယ၊ ပဟိတတ္တဿ ဘိက္ခုနော[2]။

၁-အဇ္ဈုပါဟရိ (သီ၊ ဣ)
၂-ခု ၂-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။

Manujassa sadā satīmato, mattaṁ jānato laddhabhojane.
Tanū tassa bhavanti vedanā, saṇikaṁ jīrati āyuṁ pālayan”ti[1]—

evaṁ vaṇṇitā mattaññutāpi sādhu.

“Kantāre puttamaṁsaṁva, akkhassabbhañjanaṁ yathā.
Evaṁ āhari āhāraṁ, yāpanatthamamucchito”ti[2]—

evaṁ vaṇṇitā agiddhitāpi sādhu. Pāḷiyaṁ pana “agiddhimā”ti likhitaṁ, tato ayaṁ Aṭṭhakathāpāṭhova sundarataro. **Amattaññū hi sīdantī**ti bhojane pamāṇaṁ ajānantā hi rasataṇhāvasena pāpakammaṁ katvā catūsu apāyesu sīdanti. **Mattaññū ca na sīdare**ti ye pana bhojane pamāṇaṁ jānanti, te diṭṭhadhammepi samparāyepi na sīdantīti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne bahū sotāpannāpi sakadāgāminopi anāgāminopi arahantopi ahesuṁ. Tadā Sukarājaputto bhojane amattaññū bhikkhu ahosi, Sukarājā pana ahameva ahosinti.

Sukajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Jarūdapānajātakavaṇṇanā (256)

Jarūdapānaṁ khaṇamānāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāvatthivāsino vāṇije ārabbha kathesi. Te kira Sāvatthiyaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle Tathāgataṁ nimantetvā saraṇāni gahetvā sīlesu patiṭṭhāya Satthāraṁ vanditvā “mayaṁ bhante vohāratthāya dīghamaggaṁ gamissāma, bhaṇḍaṁ vissajjetvā siddhippattā[3] sotthinā paccāgantvā puna tumhe vandissāmā”ti vatvā maggaṁ paṭipajjiṁsu. Te kantāramagge purāṇa-udapānaṁ disvā “imasmiṁ udapāne pānīyaṁ natthi, mayañca pipāsitā, khaṇissāma nan”ti khaṇantā paṭipāṭiyā bahuṁ ayaṁ -pa- veḷuriyaṁ labhiṁsu. Te teneva santuṭṭhā hutvā tesaṁ ratanānaṁ

1. Saṁ 1. 82 piṭṭhe. 2. Visuddhi 1. 43 piṭṭhe. 3. Siddhiyātrā (Syā)

မနုဇဿ သဒါ သတီမတော၊ မတ္တံ ဇာနတော လဒ္ဓဘောဇနေ။
တနူ တဿ ဘဝန္တိ ဝေဒနာ၊ သဏိကံ ဇီရတိ အာယုံ ပါလယ”န္တိ[၁]—

ဧဝံ ဝဏ္ဏိတာ မတ္တညုတာပိ သာဓု။

“ကန္တာရေ ပုတ္တမံသံဝ၊ အက္ခဿဗ္ဘဉ္ဇနံ ယထာ။
ဧဝံ အာဟရိ အာဟာရံ၊ ယာပနတ္ထမမုစ္ဆိတော”တိ[၂]—

ဧဝံ ဝဏ္ဏိတာ အဂိဒ္ဓိတာပိ သာဓု။ ပါဠိယံ ပန “အဂိဒ္ဓိမာ”တိ လိခိတံ၊ တတော အယံ အဋ္ဌကထာပါဌောဝ သုန္ဒရတရော။ **အမတ္တညူ ဟိ သီဒန္တီ**တိ ဘောဇနေ ပမာဏံ အဇာနန္တာ ဟိ ရသတဏှာဝသေန ပါပကမ္မံ ကတွာ စတူသု အပါယေသု သီဒန္တိ။ **မတ္တညူ စ န သီဒရေ**တိ ယေ ပန ဘောဇနေ ပမာဏံ ဇာနန္တိ၊ တေ ဒိဋ္ဌဓမ္မေပိ သမ္ပရာယေပိ န သီဒန္တီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာပိ သကဒါဂါမိနောပိ အနာဂါမိနောပိ အရဟန္တောပိ အဟေသုံ။ တဒါ သုကရာဇပုတ္တော ဘောဇနေ အမတ္တညူ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ သုကရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သုကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဇရူဒပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၆)

ဇရူဒပါနံ ခဏမာနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာဝတ္ထိဝါသိနော ဝါဏိဇေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ သကဋာနိ ပူရေတွာ ဝေါဟာရတ္ထာယ ဂမနကာလေ တထာဂတံ နိမန္တေတွာ သရဏာနိ ဂဟေတွာ သီလေသု ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “မယံ ဘန္တေ ဝေါဟာရတ္ထာယ ဒီဃမဂ္ဂံ ဂမိဿာမ၊ ဘဏ္ဍံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သိဒ္ဓိပ္ပတ္တာ[၃] သောတ္ထိနာ ပစ္စာဂန္တွာ ပုန တုမှေ ဝန္ဒိဿာမာ”တိ ဝတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံသု။ တေ ကန္တာရမဂ္ဂေ ပုရာဏဥဒပါနံ ဒိသွာ “ဣမသ္မိံ ဥဒပါနေ ပါနီယံ နတ္ထိ၊ မယဉ္စ ပိပါသိတာ၊ ခဏိဿာမ န”န္တိ ခဏန္တာ ပဋိပါဋိယာ ဗဟုံ အယံ။ ပ။ ဝေဠုရိယံ လဘိံသု။ တေ တေနေဝ သန္တုဋ္ဌာ ဟုတွာ တေသံ ရတနာနံ

၁-သံ ၁-၈၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၄၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သိဒ္ဓိယာတြာ (သျာ)

sakaṭāni pūretvā sotthinā Sāvatthiṁ paccāgamiṁsu. Te ābhataṁ dhanaṁ paṭisāmetvā mayaṁ "siddhippattā bhattaṁ dassāmā"ti Tathāgataṁ nimantetvā dānaṁ datvā vanditvā ekamantaṁ nisinnā attano dhanassa laddhākāraṁ Satthu ārocesuṁ. Satthā "tumhe kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā pamāṇaññutāya dhanañca jīvitañca alabhittha, porāṇakā pana asantuṭṭhā amattaññuno paṇḍitānaṁ vacanaṁ akatvā jīvitakkhayaṁ pattā"ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasiyaṁ vāṇijakule nibbattitvā vayappatto satthavāhajeṭṭhako ahosi. So Bārāṇasiyaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā sakaṭāni pūretvā bahū vāṇije ādāya tameva kantāraṁ paṭipanno tameva udapānaṁ addasa. Tattha te vāṇijā "pānīyaṁ pivissāmā"ti taṁ udapānaṁ khaṇantā paṭipāṭiyā bahūni ayādīni labhiṁsu. Te bahumpi ratanaṁ labhitvā tena asantuṭṭhā "aññampi ettha ito sundarataraṁ bhavissatī"ti bhiyyoso mattāya taṁ khaṇiṁsuyeva. Atha bodhisatto te āha "bho vāṇijā lobho nāmesa vināsamūlaṁ, amhehi bahu dhanaṁ laddhaṁ, ettakeneva santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā"ti. Te tena nivāriyamānāpi khaṇiṁsuyeva. So ca udapāno nāgapariggahito, athassa heṭṭhā Vasanakanāgarājā attano vimāne bhijjante leḍḍūsu ca paṁsūsu ca patamānesu kuddho ṭhapetvā bodhisattaṁ avasese sabbepi nāsikavātena paharitvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā Nāgabhavanā nikkhamma sakaṭāni yojetvā sabbaratanānaṁ pūretvā bodhisattaṁ sukhayānake nisīdāpetvā nāgamāṇavakehi saddhiṁ sakaṭāni yojāpento bodhisattaṁ Bārāṇasiṁ netvā gharaṁ pavesetvā taṁ paṭisāmetvā attano Nāgabhavanameva gato. Bodhisatto taṁ dhanaṁ vissajjetvā sakalajambudīpaṁ unnaṅgalaṁ katvā dānaṁ datvā sīlaṁ samādiyitvā uposathakammaṁ katvā jīvitapariyosāne saggapuraṁ pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

သကဋာနိ ပူရေတွာ သောတ္ထိနာ သာဝတ္ထိံ ပစ္စာဂမိံသု။ တေ အာဘတံ ဓနံ ပဋိသာမေတွာ မယံ "သိဒ္ဓိပ္ပတ္တာ ဘတ္တံ ဒဿာမာ"တိ တထာဂတံ နိမန္တေတွာ ဒါနံ ဒတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ အတ္တနော ဓနဿ လဒ္ဓါကာရံ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "တုမှေ ခေါ ဥပါသကာ တေန ဓနေန သန္တုဋ္ဌာ ဟုတွာ ပမာဏညုတာယ ဓနဉ္စ ဇီဝိတဉ္စ အလဘိတ္ထ၊ ပေါရာဏကာ ပန အသန္တုဋ္ဌာ အမတ္တညုနော ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ အကတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ"တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ဝါဏိဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သတ္ထဝါဟဇေဋ္ဌကော အဟောသိ။ သော ဗာရာဏသိယံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ သကဋာနိ ပူရေတွာ ဗဟူ ဝါဏိဇေ အာဒါယ တမေဝ ကန္တာရံ ပဋိပန္နော တမေဝ ဥဒပါနံ အဒ္ဒသ။ တတ္ထ တေ ဝါဏိဇာ "ပါနီယံ ပိဝိဿာမာ"တိ တံ ဥဒပါနံ ခဏန္တာ ပဋိပါဋိယာ ဗဟူနိ အယာဒီနိ လဘိံသု။ တေ ဗဟုမ္ပိ ရတနံ လဘိတွာ တေန အသန္တုဋ္ဌာ "အညမ္ပိ ဧတ္ထ ဣတော သုန္ဒရတရံ ဘဝိဿတီ"တိ ဘိယျောသော မတ္တာယ တံ ခဏိံသုယေဝ။ အထ ဗောဓိသတ္တော တေ အာဟ "ဘော ဝါဏိဇာ လောဘော နာမေသ ဝိနာသမူလံ၊ အမှေဟိ ဗဟု ဓနံ လဒ္ဓံ၊ ဧတ္တကေနေဝ သန္တုဋ္ဌာ ဟောထ၊ မာ အတိခဏထာ"တိ။ တေ တေန နိဝါရိယမာနာပိ ခဏိံသုယေဝ။ သော စ ဥဒပါနော နာဂပရိဂ္ဂဟိတော၊ အထဿ ဟေဋ္ဌာ ဝသနကနာဂရာဇာ အတ္တနော ဝိမာနေ ဘိဇ္ဇန္တေ လေဍ္ဍူသု စ ပံသူသု စ ပတမာနေသု ကုဒ္ဓေါ ဌပေတွာ ဗောဓိသတ္တံ အဝသေသေ သဗ္ဗေပိ နာသိကဝါတေန ပဟရိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ နာဂဘဝနာ နိက္ခမ္မ သကဋာနိ ယောဇေတွာ သဗ္ဗရတနာနံ ပူရေတွာ ဗောဓိသတ္တံ သုခယာနကေ နိသီဒါပေတွာ နာဂမာဏဝကေဟိ သဒ္ဓိံ သကဋာနိ ယောဇာပေန္တော ဗောဓိသတ္တံ ဗာရာဏသိံ နေတွာ ဃရံ ပဝေသေတွာ တံ ပဋိသာမေတွာ အတ္တနော နာဂဘဝနမေဝ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဥန္နင်္ဂလံ ကတွာ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

16. “Jarūdapānaṁ khaṇamānā, vāṇijā udakatthikā.
Ajjhagamuṁ ayasaṁ lohaṁ, tipusīsaṁ ca vāṇijā.
Rajataṁ jātarūpañca, muttā veḷuriyā bahū.

17. Te ca tena asantuṭṭhā, bhiyyo bhiyyo akhāṇisuṁ.
Te tatthā’sīviso ghoro, tejassī tejasā hani.

18. Tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātaṁ hi pāpakaṁ.
Khātena ca dhanaṁ laddhaṁ, atikhātena nāsitan”ti.

Tattha **ayasan**ti kāḷalohaṁ. **Lohan**ti tambalohaṁ. **Muttā**ti muttāyo. **Te ca tena asantuṭṭhā**ti te ca vāṇijā tena dhanena asantuṭṭhā. **Te tatthā**ti te vāṇijā tasmiṁ udapāne. **Tejassī**ti visatejena samannāgato. **Tejasā hanī**ti visatejena ghātesi. **Atikhātena nāsitan**ti atikhaṇena tañca dhanaṁ jīvitañca nāsitaṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā nāgarājā Sāriputto ahosi, satthavāhajeṭṭhako pana ahameva ahosin”ti.

Jarūdapānajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Gāmaṇicandajātakavaṇṇanā (257)

Nāyaṁ gharānaṁ kusaloti idaṁ Satthā Jetavane viharanto paññāpasaṁsanaṁ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyañhi bhikkhū Dasabalassa paññaṁ pasaṁsantā nisīdiṁsu “āvuso Tathāgato mahāpañño puthupañño hāsapañño javanapañño tikkhapañño nibbedhikapañño sadevakaṁ lokaṁ paññāya atikkamatī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepi Tathāgato paññāvāyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Janasandho nāma rājā rajjaṁ kāresi. Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbatti. Tassa mukhaṁ

၁၆။ “ဇရူဒပါနံ ခဏမာနာ၊ ဝါဏိဇာ ဥဒကတ္ထိကာ။
အဇ္ဈဂမုံ အယသံ လောဟံ၊ တိပုသီသံ စ ဝါဏိဇာ။
ရဇတံ ဇာတရူပဉ္စ၊ မုတ္တာ ဝေဠုရိယာ ဗဟူ။

၁၇။ တေ စ တေန အသန္တုဋ္ဌာ၊ ဘိယျော ဘိယျော အခါဏိသုံ။
တေ တတ္ထာ’သီဝိသော ဃောရော၊ တေဇဿီ တေဇသာ ဟနိ။

၁၈။ တသ္မာ ခဏေ နာတိခဏေ၊ အတိခါတံ ဟိ ပါပကံ။
ခါတေန စ ဓနံ လဒ္ဓံ၊ အတိခါတေန နာသိတ”န္တိ။

တတ္ထ **အယသ**န္တိ ကာဠလောဟံ။ **လောဟ**န္တိ တမ္ဗလောဟံ။ **မုတ္တာ**တိ မုတ္တာယော။ **တေ စ တေန အသန္တုဋ္ဌာ**တိ တေ စ ဝါဏိဇာ တေန ဓနေန အသန္တုဋ္ဌာ။ **တေ တတ္ထာ**တိ တေ ဝါဏိဇာ တသ္မိံ ဥဒပါနေ။ **တေဇဿီ**တိ ဝိသတေဇေန သမန္နာဂတော။ **တေဇသာ ဟနီ**တိ ဝိသတေဇေန ဃာတေသိ။ **အတိခါတေန နာသိတ**န္တိ အတိခဏေန တဉ္စ ဓနံ ဇီဝိတဉ္စ နာသိတံ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ နာဂရာဇာ သာရိပုတ္တော အဟောသိ၊ သတ္ထဝါဟဇေဋ္ဌကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဇရူဒပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ဂါမဏိစန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၇)

နာယံ ဃရာနံ ကုသလောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပညာပသံသနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မသဘာယဉှိ ဘိက္ခူ ဒသဗလဿ ပညံ ပသံသန္တာ နိသီဒိံသု “အာဝုသော တထာဂတော မဟာပညော ပုထုပညော ဟာသပညော ဇဝနပညော တိက္ခပညော နိဗ္ဗေဓိကပညော သဒေဝကံ လောကံ ပညာယ အတိက္ကမတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ တထာဂတော ပညဝါယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဇနသန္ဓော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ မုခံ

suparimajjitakañcanādāsatalaṁ viya parisuddhaṁ ahosi atisobhaggappattaṁ, tenassa nāmaggahaṇadivase " Ādāsamukhakumāro"ti nāmaṁ akaṁsu. Taṁ sattavassabbhantareyeva pana pitā tayo vede ca sabbañca loke kattabbākattabbaṁ sikkhāpetvā tassa sattavassikakāle kālamakāsi. Amaccā mahantena sakkārena rañño sarīrakiccaṁ katvā matakadānaṁ datvā sattame divase rājaṅgaṇe sannipatitvā "kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisiñcituṁ, vīmaṁsitvā naṁ abhisiñcissāmā"ti ekadivasaṁ nagaraṁ alaṅkārāpetvā vinicchayaṭṭhānaṁ sajjetvā pallaṅkaṁ paññapetvā kumārassa santikaṁ gantvā "vinicchayaṭṭhānaṁ deva gantuṁ vaṭṭatī"ti āhaṁsu. Kumāro "sādhū"ti mahantena parivārena gantvā pallaṅke nisīdi.

Tassa nisinnakāle amaccā ekaṁ dvīhi pādehi vicaraṇamakkaṭaṁ vatthuvijjācariyavesaṁ gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṁ netvā "deva ayaṁ puriso pitu mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paguṇavijjo antobhūmiyaṁ sattaratanaṭṭhāne guṇadosaṁ passati, eteneva gahitaṁ rājakulānaṁ gehaṭṭhānaṁ hoti, imaṁ devo saṅgaṇhitvā ṭhānantare ṭhapetū"ti āhaṁsu. Kumāro taṁ heṭṭhā ca uparica oloketvā "nāyaṁ manusso, makkaṭo eso"ti ñatvā "makkaṭā nāma kataṁ kataṁ viddhaṁsetuṁ jānanti, akataṁ pana kātuṁ vā vicāretuṁ vā na jānantī"ti cintetvā amaccānaṁ paṭhamaṁ gāthamāha—

19. "Nāyaṁ gharānaṁ kusalo, lolo ayaṁ valīmukho.
Kataṁ kataṁ kho dūseyya, evaṁdhamma'midaṁ kulan"ti.

Tattha **nāyaṁ gharānaṁ kusalo**ti ayaṁ satto na gharānaṁ kusalo, gharāni vicāretuṁ vā kātuṁ vā cheko na hoti. **Lolo**ti lolajātiko. **Valīmukho**ti valiyo mukhe assāti valīmukho. **Evaṁdhamma'midaṁkulan**ti idaṁ makkaṭakulaṁ nāma kataṁ kataṁ dūsetabbaṁ vināsetabbanti evaṁsabhāvanti.

Athāmaccā "evaṁ bhavissati devā"ti taṁ apanetvā ekāhadvīhaccayena puna tameva alaṅkaritvā vinicchayaṭṭhānaṁ ānetvā "ayaṁ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco, vinicchayasuttamassa supavattitaṁ[1],

1. Suppavatti (Sī), suppavattati (Syā)

သုပရိမဇ္ဇိတကဉ္စနာဒါသတလံ ဝိယ ပရိသုဒ္ဓံ အဟောသိ အတိသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ၊ တေနဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ "အာဒါသမုခကုမာရော"တိ နာမံ အကံသု။ တံ သတ္တဝဿဗ္ဘန္တရေယေဝ ပန ပိတာ တယော ဝေဒေ စ သဗ္ဗဉ္စ လောကေ ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗံ သိက္ခာပေတွာ တဿ သတ္တဝဿိကကာလေ ကာလမကာသိ။ အမစ္စာ မဟန္တေန သက္ကာရေန ရညော သရီရကိစ္စံ ကတွာ မတကဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဇင်္ဂဏေ သန္နိပတိတွာ "ကုမာရော အတိဒဟရော၊ န သက္ကာ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိတုံ၊ ဝီမံသိတွာ နံ အဘိသိဉ္စိဿာမာ"တိ ဧကဒိဝသံ နဂရံ အလင်္ကာရာပေတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ သဇ္ဇေတွာ ပလ္လင်္ကံ ပညပေတွာ ကုမာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ ဒေဝ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ အာဟံသု။ ကုမာရော "သာဓူ"တိ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဂန္တွာ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ။

တဿ နိသိန္နကာလေ အမစ္စာ ဧကံ ဒွီဟိ ပါဒေဟိ ဝိစရဏမက္ကဋံ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယဝေသံ ဂါဟာပေတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ နေတွာ "ဒေဝ အယံ ပုရိသော ပိတု မဟာရာဇဿ ကာလေ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယော ပဂုဏဝိဇ္ဇော အန္တောဘူမိယံ သတ္တရတနဋ္ဌာနေ ဂုဏဒောသံ ပဿတိ၊ ဧတေနေဝ ဂဟိတံ ရာဇကုလာနံ ဂေဟဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ဣမံ ဒေဝေါ သင်္ဂဏှိတွာ ဌာနန္တရေ ဌပေတူ"တိ အာဟံသု။ ကုမာရော တံ ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စ ဩလောကေတွာ "နာယံ မနုဿော၊ မက္ကဋော ဧသော"တိ ဉတွာ "မက္ကဋာ နာမ ကတံ ကတံ ဝိဒ္ဓံသေတုံ ဇာနန္တိ၊ အကတံ ပန ကာတုံ ဝါ ဝိစာရေတုံ ဝါ န ဇာနန္တီ"တိ စိန္တေတွာ အမစ္စာနံ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၉။ "နာယံ ဃရာနံ ကုသလော၊ လောလော အယံ ဝလီမုခေါ။
ကတံ ကတံ ခေါ ဒူသေယျ၊ ဧဝံဓမ္မ'မိဒံ ကုလ"န္တိ။

တတ္ထ **နာယံ ဃရာနံ ကုသလော**တိ အယံ သတ္တော န ဃရာနံ ကုသလော၊ ဃရာနိ ဝိစာရေတုံ ဝါ ကာတုံ ဝါ ဆေကော န ဟောတိ။ **လောလော**တိ လောလဇာတိကော။ **ဝလီမုခေါ**တိ ဝလိယော မုခေ အဿာတိ ဝလီမုခေါ။ **ဧဝံဓမ္မ'မိဒံကုလန္တိ** ဣဒံ မက္ကဋကုလံ နာမ ကတံ ကတံ ဒူသေတဗ္ဗံ ဝိနာသေတဗ္ဗန္တိ ဧဝံသဘာဝန္တိ။

အထာမစ္စာ "ဧဝံ ဘဝိဿတိ ဒေဝါ"တိ တံ အပနေတွာ ဧကာဟဒွီဟစ္စယေန ပုန တမေဝ အလင်္ကရိတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ အာနေတွာ "အယံ ဒေဝ ပိတု မဟာရာဇဿ ကာလေ ဝိနိစ္ဆယာမစ္စော၊ ဝိနိစ္ဆယသုတ္တမဿ သုပဝတ္တိတံ[1]၊

၁-သုပ္ပဝတ္တိ (သီ)၊ သုပ္ပဝတ္တတိ (သျာ)

imaṁ saṅgaṇhitvā vinicchayakammaṁ kāretuṁ vaṭṭatī”ti āhaṁsu. Kumāro taṁ oloketvā “cittavato manussassa[1] lomaṁ nāma evarūpaṁ na hoti, ayaṁ nicittako vānaro vinicchayakammaṁ kātuṁ na sakkhissatī”ti ñatvā dutiyaṁ gāthamāha—

20. “Nayidaṁ cittavato lomaṁ, nāyaṁ assāsiko migo.
Siṭṭhaṁ[2] me janasandhena, nāyaṁ kiñci vijānatī”ti.

Tattha **nayidaṁ cittavato lomanti** yaṁ idaṁ etassa sarīre pharusalomaṁ, idaṁ vicāraṇapaññāya sampayuttacittavato na hoti. Pākatikacittena pana acittako nāma tiracchānagato natthi. **Nāyaṁ assāsiko**ti ayaṁ avassayo vā hutvā anusāsaniṁ vā datvā aññaṁ assāsetuṁ asamatthatāya na assāsiko. **Migo**ti makkaṭaṁ āha. **Siṭṭhaṁ me janasandhenā**ti mayhaṁ pitarā janasandhena etaṁ siṭṭhaṁ kathitaṁ, “makkaṭo nāma kāraṇākāraṇaṁ na jānātī”ti evaṁ anusāsanī dinnāti dīpeti. **Nāyaṁ kiñci vijānatī**ti tasmā ayaṁ vānaro na kiñci jānātīti niṭṭhamettha gantabbaṁ. Pāḷiyaṁ pana “nāyaṁ kiñci na dūsaye”ti likhitaṁ, taṁ Aṭṭhakathāyaṁ natthi.

Amaccā imampi gāthaṁ sutvā “evaṁ bhavissati devā”ti taṁ apanetvā punapi ekadivasaṁ tameva alaṅkaritvā vinicchayaṭṭhānaṁ ānetvā “ayaṁ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātāpitu-upaṭṭhānakārako, kulejeṭṭhāpacāyikakammakārako, imaṁ saṅgaṇhituṁ vaṭṭatī”ti āhaṁsu. Kumāro taṁ oloketvā “makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṁ kammaṁ kātuṁ na samatthā”ti cintetvā tatiyaṁ gāthamāha—

21. “Na mātaraṁ pitaraṁ vā, bhātaraṁ bhaginiṁ sakaṁ.
Bhareyya tādiso poso, siṭṭhaṁ dasarathena me”ti.

Tattha **bhātaraṁ bhaginiṁ sakanti** attano bhātaraṁ vā bhaginiṁ vā. Pāḷiyaṁ pana “sakhan”ti likhitaṁ, taṁ pana Aṭṭhakathāyaṁ “sakanti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti, sakhanti vutte sahāyako labbhatī”ti vicāritameva. **Bhareyyā**ti poseyya. **Tādiso poso**ti yādiso esa dissati, tādiso makkaṭajātiko satto na bhareyya. **Siṭṭhaṁ dasarathena**

1. Sampannamānasassa (Sī, I)
2. Satthaṁ (Sī, Syā, I)

ဣမံ သင်္ဂဏှိတွာ ဝိနိစ္ဆယကမ္မံ ကာရေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟံသု။ ကုမာရော တံ ဩလောကေတွာ “စိတ္တဝတော မနုဿဿ[1] လောမံ နာမ ဧဝရူပံ န ဟောတိ၊ အယံ နိစိတ္တကော ဝါနရော ဝိနိစ္ဆယကမ္မံ ကာတုံ န သက္ခိဿတီ”တိ ဉတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၂၀။ “နယိဒံ စိတ္တဝတော လောမံ၊ နာယံ အဿာသိကော မိဂေါ။
သိဋ္ဌံ[2] မေ ဇနသန္ဓေန၊ နာယံ ကိဉ္စိ ဝိဇာနတီ”တိ။

တတ္ထ **နယိဒံ စိတ္တဝတော လောမ**န္တိ ယံ ဣဒံ ဧတဿ သရီရေ ဖရုသလောမံ၊ ဣဒံ ဝိစာရဏပညာယ သမ္ပယုတ္တစိတ္တဝတော န ဟောတိ။ ပါကတိကစိတ္တေန ပန အစိတ္တကော နာမ တိရစ္ဆာနဂတော နတ္ထိ။ **နာယံ အဿာသိကော**တိ အယံ အဝဿယော ဝါ ဟုတွာ အနုသာသနိံ ဝါ ဒတွာ အညံ အဿာသေတုံ အသမတ္ထတာယ န အဿာသိကော။ **မိဂေါ**တိ မက္ကဋံ အာဟ။ **သိဋ္ဌံ မေ ဇနသန္ဓေနာ**တိ မယှံ ပိတရာ ဇနသန္ဓေန ဧတံ သိဋ္ဌံ ကထိတံ၊ “မက္ကဋော နာမ ကာရဏာကာရဏံ န ဇာနာတီ”တိ ဧဝံ အနုသာသနီ ဒိန္နာတိ ဒီပေတိ။ **နာယံ ကိဉ္စိ ဝိဇာနတီ**တိ တသ္မာ အယံ ဝါနရော န ကိဉ္စိ ဇာနာတီတိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္တဗ္ဗံ။ ပါဠိယံ ပန “နာယံ ကိဉ္စိ န ဒူသယေ”တိ လိခိတံ၊ တံ အဋ္ဌကထာယံ နတ္ထိ။

အမစ္စာ ဣမမ္ပိ ဂါထံ သုတွာ “ဧဝံ ဘဝိဿတိ ဒေဝါ”တိ တံ အပနေတွာ ပုနပိ ဧကဒိဝသံ တမေဝ အလင်္ကရိတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ အာနေတွာ “အယံ ဒေဝ ပုရိသော ပိတု မဟာရာဇဿ ကာလေ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနကာရကော၊ ကုလေဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မကာရကော၊ ဣမံ သင်္ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟံသု။ ကုမာရော တံ ဩလောကေတွာ “မက္ကဋာ နာမ စလစိတ္တာ၊ ဧဝရူပံ ကမ္မံ ကာတုံ န သမတ္ထာ”တိ စိန္တေတွာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၂၁။ “န မာတရံ ပိတရံ ဝါ၊ ဘာတရံ ဘဂိနိံ သကံ။
ဘရေယျ တာဒိသော ပေါသော၊ သိဋ္ဌံ ဒသရထေန မေ”တိ။

တတ္ထ **ဘာတရံ ဘဂိနိံ သက**န္တိ အတ္တနော ဘာတရံ ဝါ ဘဂိနိံ ဝါ။ ပါဠိယံ ပန “သခ”န္တိ လိခိတံ၊ တံ ပန အဋ္ဌကထာယံ “သကန္တိ ဝုတ္တေ သကဘာတိကဘဂိနိယော လဗ္ဘန္တိ၊ သခန္တိ ဝုတ္တေ သဟာယကော လဗ္ဘတီ”တိ ဝိစာရိတမေဝ။ **ဘရေယျာ**တိ ပေါသေယျ။ **တာဒိသော ပေါသော**တိ ယာဒိသော ဧသ ဒိဿတိ၊ တာဒိသော မက္ကဋဇာတိကော သတ္တော န ဘရေယျ။ **သိဋ္ဌံ ဒသရထေန**

၁-သမ္ပန္နမာနသဿ (သီ၊ ဣ)
၂-သတ္ထံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

meti evaṁ me pitarā anusiṭṭhaṁ. Pitā hissa janaṁ catūhi saṅgahavatthūhi sandahanato “janasandho”ti vuccati, dasahi rathehi kattabbākattabbaṁ attano ekeneva rathena karaṇato “dasaratho”ti. Tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evamāha.

Amaccā “evaṁ bhavissati devā”ti makkaṭaṁ apanetvā “paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṁ kāretun”ti bodhisattaṁ rajje abhisiñcitvā “Ādāsamukharañño āṇā”ti nagare bheriṁ carāpesuṁ. Tato paṭṭhāya bodhisatto dhammena rajjaṁ kāresi, paṇḍitabhāvopissa sakalajambudīpaṁ pattharitvā gato.

Paṇḍitabhāvadīpanatthaṁ panassa imāni cuddasa vatthūni ābhatāni—

“Goṇo putto hayo ceva, naḷakāro gāmabhojako.
Gaṇikā taruṇī sappo, migo tittiradevatā.
Nāgo tapassino ceva, atho brāhmaṇamāṇavo”ti.

Tatrāyaṁ anupubbīkathā—Bodhisattasmiṁ hi rajje abhisiñcite eko Janasandharañño pādamūliko nāmena Gāmaṇicando nāma evaṁ cintesi “idaṁ rajjaṁ nāma samānavayehi saddhiṁ sobhati, ahañca mahallako, daharaṁ kumāraṁ upaṭṭhātuṁ na sakkhissāmi, janapade kasikammaṁ katvā jīvissāmī”ti, so nagarato tiyojanamattaṁ gantvā ekasmiṁ gāmake vāsaṁ kappesi. Kasikammatthāya panassa goṇāpi natthi, so deve vuṭṭhe ekaṁ sahāyakaṁ dve goṇe yācitvā sabbadivasaṁ kasitvā tiṇaṁ khādāpetvā goṇe sāmikassa niyyādetuṁ gehaṁ agamāsi. So tasmiṁ khaṇe bhariyāya saddhiṁ gehamajjhe nisīditvā bhattaṁ bhuñjati. Goṇāpi paricayena gehaṁ pavisiṁsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṁ ukkhipi, bhariyā thālakaṁ apanesi. Gāmaṇicando “bhattena maṁ nimanteyyun”ti olokento goṇe aniyyādetvāva gato. Corā rattiṁ vajaṁ bhinditvā teyeva goṇe hariṁsu. Goṇasāmiko pātova vajaṁ paviṭṭho te goṇe adisvā corehi haṭabhāvaṁ jānantopi “Gāmaṇicandassa gīvaṁ karissāmī”ti taṁ upasaṅkamitvā “bho goṇe me dehī”ti āha. Nanu goṇā gehaṁ paviṭṭhāti. Kiṁ pana te mayhaṁ niyyāditāti. Na niyyāditāti. “Tena hi ayaṁ te rājadūto,

မေတိ ဧဝံ မေ ပိတရာ အနုသိဋ္ဌံ။ ပိတာ ဟိဿ ဇနံ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ သန္ဒဟနတော “ဇနသန္ဓော”တိ ဝုစ္စတိ၊ ဒသဟိ ရထေဟိ ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗံ အတ္တနော ဧကေနေဝ ရထေန ကရဏတော ‘‘ဒသရထော”တိ။ တဿ သန္တိကာ ဧဝရူပဿ ဩဝါဒဿ သုတတ္တာ ဧဝမာဟ။

အမစ္စာ “ဧဝံ ဘဝိဿတိ ဒေဝါ’’တိ မက္ကဋံ အပနေတွာ ‘‘ပဏ္ဍိတော ကုမာရော၊ သက္ခိဿတိ ရဇ္ဇံ ကာရေတု’’န္တိ ဗောဓိသတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိတွာ “အာဒါသမုခရညော အာဏာ’’တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသုံ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ ပဏ္ဍိတဘာဝေါပိဿ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ပတ္ထရိတွာ ဂတော။

ပဏ္ဍိတဘာဝဒီပနတ္ထံ ပနဿ ဣမာနိ စုဒ္ဒသ ဝတ္ထူနိ အာဘတာနိ—

‘‘ဂေါဏော ပုတ္တော ဟယော စေဝ၊ နဠကာရော ဂါမဘောဇကော။
ဂဏိကာ တရုဏီ သပ္ပော၊ မိဂေါ တိတ္တိရဒေဝတာ။
နာဂေါ တပဿိနော စေဝ၊ အထော ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ”တိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗီကထာ—ဗောဓိသတ္တသ္မိံ ဟိ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိတေ ဧကော ဇနသန္ဓရညော ပါဒမူလိကော နာမေန ဂါမဏိစန္ဒော နာမ ဧဝံ စိန္တေသိ “ဣဒံ ရဇ္ဇံ နာမ သမာနဝယေဟိ သဒ္ဓိံ သောဘတိ၊ အဟဉ္စ မဟလ္လကော၊ ဒဟရံ ကုမာရံ ဥပဋ္ဌာတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဇနပဒေ ကသိကမ္မံ ကတွာ ဇီဝိဿာမီ’’တိ၊ သော နဂရတော တိယောဇနမတ္တံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ကသိကမ္မတ္ထာယ ပနဿ ဂေါဏာပိ နတ္ထိ၊ သော ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ဧကံ သဟာယကံ ဒွေ ဂေါဏေ ယာစိတွာ သဗ္ဗဒိဝသံ ကသိတွာ တိဏံ ခါဒါပေတွာ ဂေါဏေ သာမိကဿ နိယျာဒေတုံ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သော တသ္မိံ ခဏေ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ ဂေဟမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇတိ။ ဂေါဏာပိ ပရိစယေန ဂေဟံ ပဝိသိံသု၊ တေသု ပဝိသန္တေသု သာမိကော ထာလကံ ဥက္ခိပိ၊ ဘရိယာ ထာလကံ အပနေသိ။ ဂါမဏိစန္ဒော ‘‘ဘတ္တေန မံ နိမန္တေယျု’’န္တိ ဩလောကေန္တော ဂေါဏေ အနိယျာဒေတွာဝ ဂတော။ စောရာ ရတ္တိံ ဝဇံ ဘိန္ဒိတွာ တေယေဝ ဂေါဏေ ဟရိံသု။ ဂေါဏသာမိကော ပါတောဝ ဝဇံ ပဝိဋ္ဌော တေ ဂေါဏေ အဒိသွာ စောရေဟိ ဟဋဘာဝံ ဇာနန္တောပိ “ဂါမဏိစန္ဒဿ ဂီဝံ ကရိဿာမီ’’တိ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ‘‘ဘော ဂေါဏေ မေ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ နနု ဂေါဏာ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌာတိ။ ကိံ ပန တေ မယှံ နိယျာဒိတာတိ။ န နိယျာဒိတာတိ။ “တေန ဟိ အယံ တေ ရာဇဒူတော၊

ehī”ti āha. Tesu hi janapadesu yaṁkiñci sakkharaṁ vā kapālakhaṇḍaṁ vā ukkhipitvā “ayaṁ te rājadūto, ehī”ti vutte yo na gacchati, tassa rājāṇaṁ karoti, tasmā so “rājadūto”ti sutvāva nikkhami.

So tena saddhiṁ rājakulaṁ gacchanto ekaṁ sahāyakassa vasanagāmaṁ patvā “bho atichātomhi, yāva gāmaṁ pavisitvā āhārakiccaṁ katvā āgacchāmi, tāva idheva hohī”ti vatvā sahāyagehaṁ pāvisi. Sahāyo panassa gehe natthi, sahāyikā disvā “sāmi pakkāhāro natthi, muhuttaṁ adhivāsehi, idāneva pacitvā dassāmī”ti nisseṇiyā vegena taṇḍulakoṭṭhakaṁ abhiruhantī bhūmiyaṁ pati, taṅkhaṇaññeva tassā sattamāsiko gabbho patito. Tasmiṁ khaṇe tassā sāmiko āgantvā taṁ disvā “tvaṁ me bhariyaṁ paharitvā gabbhaṁ pātesi, ayaṁ te rājadūto, ehī”ti taṁ gahetvā nikkhami. Tato paṭṭhāya dve janā gāmaṇiṁ majjhe katvā gacchanti.

Athekasmiṁ gāmadvāre eko assagopako assaṁ nivattetuṁ na sakkoti, assopi tesaṁ santikena gacchati. Assagopako Gāmaṇicandaṁ disvā “mātula Gāmaṇicanda etaṁ tāva assaṁ kenacideva paharitvā nivattehī”ti āha. So ekaṁ pāsāṇaṁ gahetvā khipi, pāsāṇo assassa pāde paharitvā eraṇḍadaṇḍakaṁ viya bhindi. Atha naṁ assagopako “tayā me assassa pādo bhinno, ayaṁ te rājadūto”ti vatvā gaṇhi.

So tīhi janehi nīyamāno cintesi “ime maṁ rañño dassessanti, ahaṁ goṇamūlampi dātuṁ na sakkomi, pageva gabbhapātanadaṇḍaṁ, assamūlaṁ pana kuto labhissāmi, mataṁ me seyyo”ti. So gacchanto antarāmagge aṭaviyaṁ maggasamīpeyeva ekaṁ ekato papātaṁ pabbataṁ addasa, tassa chāyāya dve pitāputtā naḷakārā ekato kilañjaṁ cinanti[1]. Gāmaṇicando “bho sarīrakiccaṁ kātukāmomhi, thokaṁ idheva hotha, yāva āgacchāmī”ti vatvā pabbataṁ abhiruhitvā papātapasse patamāno pitunaḷakārassa piṭṭhiyaṁ pati, naḷakāro ekappahāreneva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Gāmaṇi uṭṭhāya aṭṭhāsi. Naḷakāraputto “tvaṁ me pitughātakacoro, ayaṁ te rājadūto”ti vatvā taṁ hatthe gahetvā gumbato

1. Vinanti (Syā)

ဧဟီ”တိ အာဟ။ တေသု ဟိ ဇနပဒေသု ယံကိဉ္စိ သက္ခရံ ဝါ ကပါလခဏ္ဍံ ဝါ ဥက္ခိပိတွာ “အယံ တေ ရာဇဒူတော၊ ဧဟီ”တိ ဝုတ္တေ ယော န ဂစ္ဆတိ၊ တဿ ရာဇာဏံ ကရောတိ၊ တသ္မာ သော “ရာဇဒူတော”တိ သုတွာဝ နိက္ခမိ။

သော တေန သဒ္ဓိံ ရာဇကုလံ ဂစ္ဆန္တော ဧကံ သဟာယကဿ ဝသနဂါမံ ပတွာ “ဘော အတိဆာတောမှိ၊ ယာဝ ဂါမံ ပဝိသိတွာ အာဟာရကိစ္စံ ကတွာ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောဟီ”တိ ဝတွာ သဟာယဂေဟံ ပါဝိသိ။ သဟာယော ပနဿ ဂေဟေ နတ္ထိ၊ သဟာယိကာ ဒိသွာ “သာမိ ပက္ကာဟာရော နတ္ထိ၊ မုဟုတ္တံ အဓိဝါသေဟိ၊ ဣဒါနေဝ ပစိတွာ ဒဿာမီ”တိ နိဿေဏိယာ ဝေဂေန တဏ္ဍုလကောဋ္ဌကံ အဘိရုဟန္တီ ဘူမိယံ ပတိ၊ တင်္ခဏညေဝ တဿာ သတ္တမာသိကော ဂဗ္ဘော ပတိတော။ တသ္မိံ ခဏေ တဿာ သာမိကော အာဂန္တွာ တံ ဒိသွာ “တွံ မေ ဘရိယံ ပဟရိတွာ ဂဗ္ဘံ ပါတေသိ၊ အယံ တေ ရာဇဒူတော၊ ဧဟီ”တိ တံ ဂဟေတွာ နိက္ခမိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွေ ဇနာ ဂါမဏိံ မဇ္ဈေ ကတွာ ဂစ္ဆန္တိ။

အထေကသ္မိံ ဂါမဒွါရေ ဧကော အဿဂေါပကော အဿံ နိဝတ္တေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဿောပိ တေသံ သန္တိကေန ဂစ္ဆတိ။ အဿဂေါပကော ဂါမဏိစန္ဒံ ဒိသွာ “မာတုလ ဂါမဏိစန္ဒ ဧတံ တာဝ အဿံ ကေနစိဒေဝ ပဟရိတွာ နိဝတ္တေဟီ”တိ အာဟ။ သော ဧကံ ပါသာဏံ ဂဟေတွာ ခိပိ၊ ပါသာဏော အဿဿ ပါဒေ ပဟရိတွာ ဧရဏ္ဍဒဏ္ဍကံ ဝိယ ဘိန္ဒိ။ အထ နံ အဿဂေါပကော “တယာ မေ အဿဿ ပါဒေါ ဘိန္နော၊ အယံ တေ ရာဇဒူတော”တိ ဝတွာ ဂဏှိ။

သော တီဟိ ဇနေဟိ နီယမာနော စိန္တေသိ “ဣမေ မံ ရညော ဒဿေဿန္တိ၊ အဟံ ဂေါဏမူလမ္ပိ ဒါတုံ န သက္ကောမိ၊ ပဂေဝ ဂဗ္ဘပါတနဒဏ္ဍံ၊ အဿမူလံ ပန ကုတော လဘိဿာမိ၊ မတံ မေ သေယျော”တိ။ သော ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ အဋဝိယံ မဂ္ဂသမီပေယေဝ ဧကံ ဧကတော ပပါတံ ပဗ္ဗတံ အဒ္ဒသ၊ တဿ ဆာယာယ ဒွေ ပိတာပုတ္တာ နဠကာရာ ဧကတော ကိလဉ္ဇံ စိနန္တိ[၁]။ ဂါမဏိစန္ဒော “ဘော သရီရကိစ္စံ ကာတုကာမောမှိ၊ ထောကံ ဣဓေဝ ဟောထ၊ ယာဝ အာဂစ္ဆာမီ”တိ ဝတွာ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ ပပါတပဿေ ပတမာနော ပိတုနဠကာရဿ ပိဋ္ဌိယံ ပတိ၊ နဠကာရော ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ ဂါမဏိ ဥဋ္ဌာယ အဋ္ဌာသိ။ နဠကာရပုတ္တော “တွံ မေ ပိတုဃာတကစောရော၊ အယံ တေ ရာဇဒူတော”တိ ဝတွာ တံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ ဂုမ္ဗတော

၁-ဝိနန္တိ (သျာ)

nikkhami, “kiṁ etan”ti ca vutte “pitughātakacoro me”ti āha. Tato paṭṭhāya gāmaṇiṁ majjhe katvā cattāro janā parivāretvā nayiṁsu.

Athāparasmiṁ gāmadvāre eko gāmabhojako Gāmaṇicandaṁ disvā “mātula Gāmaṇicanda kahaṁ gacchasī”ti vatvā “rājānaṁ passitun”ti vutte “addhā tvaṁ rājānaṁ passissasi, ahaṁ rañño sāsanaṁ dātukāmo, harissasī”ti āha. Āma harissāmīti. Ahaṁ pakatiyā abhirūpo dhanavā yasasampanno arogo, idāni panamhi duggato ceva paṇḍurogī ca, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ puccha, rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa sāsanaṁ puna mayhaṁ katheyyāsīti. So “sādhū”ti sampaṭicchi.

Atha naṁ purato aññatarasmiṁ gāmadvāre ekā gaṇikā disvā “mātula Gāmaṇicanda kataṁ gacchasī”ti vatvā “rājānaṁ passitun”ti vutte “rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṁ harā”ti vatvā evamāha “pubbe ahaṁ bahuṁ bhatiṁ labhāmi, idāni pana tambulamattampi na labhāmi, koci me santikaṁ āgato nāma natthi, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ pucchitvā paccāgantvā mayhaṁ katheyyāsī”ti.

Atha naṁ purato aññatarasmiṁ gāmadvāre ekā taruṇitthī disvā tatheva pucchitvā “ahaṁ neva sāmikassa gehe vasituṁ sakkomi, na kulagehe, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ pucchitvā paccāgantvā mayhaṁ katheyyāsī”ti āha.

Atha naṁ tato parabhāge mahāmaggasamīpe ekasmiṁ vammike vasanto sappo disvā “Gāmaṇicanda kahaṁ yāsī”ti pucchitvā “rājānaṁ passitun”ti vutte “rājā kira paṇḍito, sāsanaṁ me harā”ti vatvā “ahaṁ gocaratthāya gamanakāle chātajjhatto milātasarīro vammikato nikkhamanto sarīrena bilaṁ pūretvā sarīraṁ kaḍḍhento kicchena nikkhamāmi, gocaraṁ caritvā āgato pana suhito thūlasarīro hutvā pavisanto bilapassāni aphusanto sahasāva pavisāmi, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ pucchitvā mayhaṁ katheyyāsī”ti āha.

နိက္ခမိ၊ “ကိံ ဧတ”န္တိ စ ဝုတ္တေ “ပိတုဃာတကစောရော မေ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဂါမဏိံ မဇ္ဈေ ကတွာ စတ္တာရော ဇနာ ပရိဝါရေတွာ နယိံသု။

အထာပရသ္မိံ ဂါမဒွါရေ ဧကော ဂါမဘောဇကော ဂါမဏိစန္ဒံ ဒိသွာ “မာတုလ ဂါမဏိစန္ဒ ကဟံ ဂစ္ဆသီ”တိ ဝတွာ “ရာဇာနံ ပဿိတု”န္တိ ဝုတ္တေ “အဒ္ဓါ တွံ ရာဇာနံ ပဿိဿသိ၊ အဟံ ရညော သာသနံ ဒါတုကာမော၊ ဟရိဿသီ”တိ အာဟ။ အာမ ဟရိဿာမီတိ။ အဟံ ပကတိယာ အဘိရူပေါ ဓနဝါ ယသသမ္ပန္နော အရောဂေါ၊ ဣဒါနိ ပနမှိ ဒုဂ္ဂတော စေဝ ပဏ္ဍု-ရောဂီ စ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆ၊ ရာဇာ ကိရ ပဏ္ဍိတော၊ သော တေ ကထေဿတိ၊ တဿ သာသနံ ပုန မယှံ ကထေယျာသီတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

အထ နံ ပုရတော အညတရသ္မိံ ဂါမဒွါရေ ဧကာ ဂဏိကာ ဒိသွာ “မာတုလ ဂါမဏိစန္ဒ ကဟံ ဂစ္ဆသီ”တိ ဝတွာ “ရာဇာနံ ပဿိတု”န္တိ ဝုတ္တေ “ရာဇာ ကိရ ပဏ္ဍိတော၊ မမ သာသနံ ဟရာ”တိ ဝတွာ ဧဝမာဟ “ပုဗ္ဗေ အဟံ ဗဟုံ ဘတိံ လဘာမိ၊ ဣဒါနိ ပန တမ္ဗုလမတ္တမ္ပိ န လဘာမိ၊ ကောစိ မေ သန္တိကံ အာဂတော နာမ နတ္ထိ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိတွာ ပစ္စာဂန္တွာ မယှံ ကထေယျာသီ”တိ။

အထ နံ ပုရတော အညတရသ္မိံ ဂါမဒွါရေ ဧကာ တရုဏိတ္ထီ ဒိသွာ တထေဝ ပုစ္ဆိတွာ “အဟံ နေဝ သာမိကဿ ဂေဟေ ဝသိတုံ သက္ကောမိ၊ န ကုလဂေဟေ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိတွာ ပစ္စာဂန္တွာ မယှံ ကထေ-ယျာသီ”တိ အာဟ။

အထ နံ တတော ပရဘာဂေ မဟာမဂ္ဂသမီပေ ဧကသ္မိံ ဝမ္မိကေ ဝသန္တော သပ္ပေါ ဒိသွာ “ဂါမဏိစန္ဒ ကဟံ ယာသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ရာဇာနံ ပဿိတု”န္တိ ဝုတ္တေ “ရာဇာ ကိရ ပဏ္ဍိတော၊ သာသနံ မေ ဟရာ”တိ ဝတွာ “အဟံ ဂေါစရတ္ထာယ ဂမနကာလေ ဆာတဇ္ဈတ္တော မိလာတသရီရော ဝမ္မိကတော နိက္ခမန္တော သရီရေန ဗိလံ ပူရေတွာ သရီရံ ကဍ္ဎန္တော ကိစ္ဆေန နိက္ခမာမိ၊ ဂေါစရံ စရိတွာ အာဂတော ပန သုဟိတော ထူလသရီရော ဟုတွာ ပဝိသန္တော ဗိလပဿာနိ အဖုသန္တော သဟသာဝ ပဝိသာမိ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိတွာ မယှံ ကထေယျာသီ”တိ အာဟ။

Atha naṁ purato eko migo disvā tatheva pucchitvā “ahaṁ aññattha tiṇaṁ khādituṁ na sakkhomi, ekasmiṁyeva rukkhamūle sakkomi, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ puccheyyāsī”ti āha.

Atha naṁ tato parabhāge eko tittiro disvā tatheva pucchitvā “ahaṁ ekasmiṁyeva vammikapāde nisīditvā vassanto manāpaṁ karitvā vassituṁ sakkomi, sesaṭṭhānesu nisinno na sakkomi, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ puccheyyāsī”ti āha.

Atha naṁ purato ekā rukkhadevatā disvā “Canda kahaṁ yāsī”ti pucchitvā “rañño santikan”ti vutte “rājā kira paṇḍito, ahaṁ pubbe sakkārappatto ahosiṁ, idāni pana pallavamuṭṭhimattampi na labhāmi, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ puccheyyāsī”ti āha.

Tato aparabhāge eko nāgarājā taṁ disvā tatheva pucchitvā “rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṁ sare udakaṁ pasannaṁ maṇivaṇṇaṁ, idāni āvilaṁ paṇṇakasevālapariyonaddhaṁ, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ puccheyyāsī”ti āha.

Atha naṁ purato nagarassa āsannaṭṭhāne ekasmiṁ ārāme vasantā tāpasā disvā tatheva pucchitvā “rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṁ ārāme phalāphalāni madhurāni ahesuṁ, idāni nirojāni kasaṭāni jātāni, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ puccheyyāsī”ti āhaṁsu.

Tato naṁ purato gantvā nagaradvārasamīpe ekissaṁ sālāyaṁ brāhmaṇamāṇavakā disvā “kahaṁ bho Canda gacchasī”ti vatvā “rañño santikan”ti vutte “tena hi no sāsanaṁ gahetvā gaccha, amhākañhi pubbe gahitagahitaṭṭhānaṁ pākaṭaṁ ahosi, idāni pana chiddaghaṭe udakaṁ viya na saṇṭhāti na paññāyati, andhakāro viya hoti, tattha kiṁ kāraṇanti rājānaṁ puccheyyāsī”ti āhaṁsu.

Gāmaṇicando imāni dasa[1] sāsanāni gahetvā rañño santikaṁ agamāsi. Rājā vinicchayaṭṭhāne nisinno ahosi. Goṇasāmiko Gāmaṇicandaṁ gahetvā rājānaṁ upasaṅkami. Rājā Gāmaṇicandaṁ disvā

1. Cuddasa (Sī, I, Ka)

အထ နံ ပုရတော ဧကော မိဂေါ ဒိသွာ တထေဝ ပုစ္ဆိတွာ “အဟံ အညတ္ထ တိဏံ ခါဒိတုံ န သက္ကောမိ၊ ဧကသ္မိံယေဝ ရုက္ခမူလေ သက္ကောမိ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟ။

အထ နံ တတော ပရဘာဂေ ဧကော တိတ္တိရော ဒိသွာ တထေဝ ပုစ္ဆိတွာ “အဟံ ဧကသ္မိံယေဝ ဝမ္မိကပါဒေ နိသီဒိတွာ ဝဿန္တော မနာပံ ကရိတွာ ဝဿိတုံ သက္ကောမိ၊ သေသဋ္ဌာနေသု နိသိန္နော န သက္ကောမိ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟ။

အထ နံ ပုရတော ဧကာ ရုက္ခဒေဝတာ ဒိသွာ “စန္ဒ ကဟံ ယာသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ရညော သန္တိက”န္တိ ဝုတ္တေ “ရာဇာ ကိရ ပဏ္ဍိတော၊ အဟံ ပုဗ္ဗေ သက္ကာရပ္ပတ္တော အဟောသိံ၊ ဣဒါနိ ပန ပလ္လဝမုဋ္ဌိမတ္တမ္ပိ န လဘာမိ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟ။

တတော အပရဘာဂေ ဧကော နာဂရာဇာ တံ ဒိသွာ တထေဝ ပုစ္ဆိတွာ “ရာဇာ ကိရ ပဏ္ဍိတော၊ ပုဗ္ဗေ ဣမသ္မိံ သရေ ဥဒကံ ပသန္နံ မဏိဝဏ္ဏံ၊ ဣဒါနိ အာဝိလံ ပဏ္ဏကသေဝါလပရိယောနဒ္ဓံ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟ။

အထ နံ ပုရတော နဂရဿ အာသန္နဋ္ဌာနေ ဧကသ္မိံ အာရာမေ ဝသန္တာ တာပသာ ဒိသွာ တထေဝ ပုစ္ဆိတွာ “ရာဇာ ကိရ ပဏ္ဍိတော၊ ပုဗ္ဗေ ဣမသ္မိံ အာရာမေ ဖလာဖလာနိ မဓုရာနိ အဟေသုံ၊ ဣဒါနိ နိရောဇာနိ ကသဋာနိ ဇာတာနိ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟံသု။

တတော နံ ပုရတော ဂန္တွာ နဂရဒွါရသမီပေ ဧကိဿံ သာလာယံ ဗြာဟ္မဏမာဏဝကာ ဒိသွာ “ကဟံ ဘော စန္ဒ ဂစ္ဆသီ”တိ ဝတွာ “ရညော သန္တိက”န္တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ နော သာသနံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆ၊ အမှာကဉှိ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ ပါကဋံ အဟောသိ၊ ဣဒါနိ ပန ဆိဒ္ဒဃဋေ ဥဒကံ ဝိယ န သဏ္ဌာတိ န ပညာယတိ၊ အန္ဓကာရော ဝိယ ဟောတိ၊ တတ္ထ ကိံ ကာရဏန္တိ ရာဇာနံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟံသု။

ဂါမဏိစန္ဒော ဣမာနိ ဒသ[1] သာသနာနိ ဂဟေတွာ ရညော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ရာဇာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသိန္နော အဟောသိ။ ဂေါဏသာမိကော ဂါမဏိစန္ဒံ ဂဟေတွာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိ။ ရာဇာ ဂါမဏိစန္ဒံ ဒိသွာ

၁-စုဒ္ဒသ (သီ၊ ဣ၊ က)

sañjānitvā “ayaṁ amhākaṁ pitu upaṭṭhāko, amhe ukkhipitvā parihari, kahaṁ nu kho ettakaṁ kālaṁ vasī”ti cintetvā “ambho Gāmaṇicanda kahaṁ ettakaṁ kālaṁ vasasi, cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi, kenatthena āgatosī”ti āha. Āma deva, amhākaṁ devassa saggagatakālato paṭṭhāya janapadaṁ gantvā kasikammaṁ katvā jīvāmi, tato maṁ ayaṁ puriso goṇa-aḍḍakāraṇā rājadūtaṁ dassetvā tumhākaṁ santikaṁ ākaḍḍhīti. Anākaḍḍhiyamāno nāgaccheyyāsi, ākaḍḍhitabhāvoyeva sobhano, idāni taṁ daṭṭhuṁ labhāmi, kahaṁ so purisoti. Ayaṁ devāti. Saccaṁ kira bho amhākaṁ Candassa dūtaṁ dassesīti. Saccaṁ devāti. Kiṁ kāraṇāti. Ayaṁ me deva dve goṇe na detīti. Saccaṁ kira Candāti. Tena hi deva mayhampi vacanaṁ suṇāthāti sabbaṁ pavattiṁ kathesi. Taṁ sutvā rājā goṇasāmikaṁ pucchi “kiṁ bho tava gehaṁ pavisante goṇe addasā”ti. Nāddasaṁ devāti. Kiṁ bho maṁ “Ādāsamukharājā nāmā”ti kathentānaṁ na sutapubbaṁ tayā, vissattho[1] kathehīti. Addasaṁ devāti. “Bho Canda goṇānaṁ aniyyāditattā goṇā tava gīvā, ayaṁ pana puriso disvāva ‘na passāmī’ti sampajānamusāvādaṁ bhaṇi, tasmā tvaññeva kammiko hutvā imassa ca purisassa pajāpatiyāya cassa akkhīni uppāṭetvā sayaṁ goṇamūlaṁ catuvīsati kahāpaṇe dehī”ti. Evaṁ vutte goṇasāmikaṁ bahi kariṁsu. So “akkhīsu uppāṭitesu catuvīsatikahāpaṇehi kiṁ karissāmī”ti Gāmaṇicandassa pādesu patitvā “sāmi Canda goṇamūlakahāpaṇā tuyheva hontu, ime ca gaṇhāhī”ti aññepi kahāpaṇe datvā palāyi.

Tato dutiyo āha “ayaṁ deva mama pajāpatiṁ paharitvā gabbhaṁ pātesī”ti. Saccaṁ Candāti. Suṇohi mahārājāti Cando sabbaṁ vitthāretvā kathesi. Atha naṁ rājā “kiṁ pana tvaṁ etassa pajāpatiṁ paharitvā gabbhaṁ pātesī”ti pucchi. Na pātemi devāti. Ambho sakkhissasi tvaṁ iminā gabbhassa pātitabhāvaṁ sādhetunti. Na sakkomi devāti. Idāni kiṁ karosīti. Deva puttaṁ me laddhuṁ vaṭṭatīti. Tena hi ambho Canda tvaṁ etassa pajāpatiṁ tava gehe karitvā yadā

1. Nirāsaṅko (Syā)

သဉ္ဇာနိတွာ "အယံ အမှာကံ ပိတု ဥပဋ္ဌာကော၊ အမှေ ဥက္ခိပိတွာ ပရိဟရိ၊ ကဟံ နု ခေါ ဧတ္တကံ ကာလံ ဝသီ"တိ စိန္တေတွာ "အမ္ဘော ဂါမဏိစန္ဒ ကဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဝသသိ၊ စိရကာလတော ပဋ္ဌာယ န ပညာယသိ၊ ကေနတ္ထေန အာဂတောသီ"တိ အာဟ။ အာမ ဒေဝ, အမှာကံ ဒေဝဿ သဂ္ဂဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇနပဒံ ဂန္တွာ ကသိကမ္မံ ကတွာ ဇီဝါမိ၊ တတော မံ အယံ ပုရိသော ဂေါဏအဍ္ဍကာရဏာ ရာဇဒူတံ ဒဿေတွာ တုမှာကံ သန္တိကံ အာကဍ္ဎီတိ။ အနာကဍ္ဎိယမာနော နာဂစ္ဆေယျာသိ၊ အာကဍ္ဎိတဘာဝေါယေဝ သောဘနော၊ ဣဒါနိ တံ ဒဋ္ဌုံ လဘာမိ၊ ကဟံ သော ပုရိသောတိ။ အယံ ဒေဝါတိ။ သစ္စံ ကိရ ဘော အမှာကံ စန္ဒဿ ဒူတံ ဒဿေသီတိ။ သစ္စံ ဒေဝါတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အယံ မေ ဒေဝ ဒွေ ဂေါဏေ န ဒေတီတိ။ သစ္စံ ကိရ စန္ဒာတိ။ တေန ဟိ ဒေဝ မယှမ္ပိ ဝစနံ သုဏာထာတိ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ ကထေသိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ ဂေါဏသာမိကံ ပုစ္ဆိ "ကိံ ဘော တဝ ဂေဟံ ပဝိသန္တေ ဂေါဏေ အဒ္ဒသာ"တိ။ နာဒ္ဒသံ ဒေဝါတိ။ ကိံ ဘော မံ "အာဒါသမုခရာဇာ နာမာ"တိ ကထေန္တာနံ န သုတပုဗ္ဗံ တယာ၊ ဝိဿတ္ထော[၁] ကထေဟီတိ။ အဒ္ဒသံ ဒေဝါတိ။ "ဘော စန္ဒ ဂေါဏာနံ အနိယျာဒိတတ္တာ ဂေါဏာ တဝ ဂီဝါ၊ အယံ ပန ပုရိသော ဒိသွာဝ 'န ပဿာမီ'တိ သမ္ပဇာနမုသာဝါဒံ ဘဏိ၊ တသ္မာ တွညေဝ ကမ္မိကော ဟုတွာ ဣမဿ စ ပုရိသဿ ပဇာပတိယာယ စဿ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ သယံ ဂေါဏမူလံ စတုဝီသတိ ကဟာပဏေ ဒေဟီ"တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဂေါဏသာမိကံ ဗဟိ ကရိံသု။ သော "အက္ခီသု ဥပ္ပါဋိတေသု စတုဝီသတိကဟာပဏေဟိ ကိံ ကရိဿာမီ"တိ ဂါမဏိစန္ဒဿ ပါဒေသု ပတိတွာ "သာမိ စန္ဒ ဂေါဏမူလကဟာပဏာ တုယှေဝ ဟောန္တု၊ ဣမေ စ ဂဏှာဟီ"တိ အညေပိ ကဟာပဏေ ဒတွာ ပလာယိ။

တတော ဒုတိယော အာဟ "အယံ ဒေဝ မမ ပဇာပတိံ ပဟရိတွာ ဂဗ္ဘံ ပါတေသီ"တိ။ သစ္စံ စန္ဒာတိ။ သုဏောဟိ မဟာရာဇာတိ စန္ဒော သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ။ အထ နံ ရာဇာ "ကိံ ပန တွံ ဧတဿ ပဇာပတိံ ပဟရိတွာ ဂဗ္ဘံ ပါတေသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ န ပါတေမိ ဒေဝါတိ။ အမ္ဘော သက္ခိဿသိ တွံ ဣမိနာ ဂဗ္ဘဿ ပါတိတဘာဝံ သာဓေတုန္တိ။ န သက္ကောမိ ဒေဝါတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရောသီတိ။ ဒေဝ ပုတ္တံ မေ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ တေန ဟိ အမ္ဘော စန္ဒ တွံ ဧတဿ ပဇာပတိံ တဝ ဂေဟေ ကရိတွာ ယဒါ

၁-နိရာသင်္ကော(သျာ)

puttavijātā hoti, tadā naṁ netvā etasseva dehīti. Sopi Gāmaṇicandassa pādesu patitvā “mā me sāmi gehaṁ bhindī”ti kahāpaṇe datvā palāyi.

Atha tatiyo āgantvā “iminā me deva paharitvā assassa pādo bhinno”ti āha. Saccaṁ Candāti. Suṇohi mahārājāti Cando taṁ pavattiṁ vitthārena kathesi. Taṁ sutvā rājā assagopakaṁ āha “saccaṁ kira tvaṁ ‘assaṁ paharitvā nivattehī’ti kathesī”ti. Na kathemi devāti. So punavāre pucchito “āma kathemī”ti āha. Rājā candaṁ āmantetvā “ambho Canda ayaṁ kathetvāva ‘na kathemī’ti musāvādaṁ vadati, tvaṁ etassa jivhaṁ chinditvā assamūlaṁ amhākaṁ santikā gahetvā sahassaṁ dehī”ti āha. Assagopako aparepi kahāpaṇe datvā palāyi.

Tato Naḷakāraputto “ayaṁ me deva pitughātakacoro”ti āha. Saccaṁ kira Candāti. Suṇohi devāti Cando tampi kāraṇaṁ vitthāretvā kathesi. Atha rājā Naḷakāraṁ āmantetvā “idāni kiṁ karosī”ti pucchi. Deva me pitaraṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Ambho Canda imassa kira pitaraṁ laddhuṁ vaṭṭati, matakaṁ pana na sakkā puna ānetuṁ, tvaṁ imassa mātaraṁ ānetvā tava gehe katvā etassa pitā hohīti. Naḷakāraputto “mā me sāmi matassa pitu gehaṁ bhindī”ti Gāmaṇicandassa kahāpaṇe datvā palāyi.

Gāmaṇicando aḍḍe jayaṁ patvā tuṭṭhacitto rājānaṁ āha “atthi deva tumhākaṁ kehici sāsanaṁ pahitaṁ, taṁ vo kathemī”ti. Kathehi candāti. Cando brāhmaṇamāṇavakānaṁ sāsanaṁ ādiṁ katvā paṭilomakkamena ekekaṁ kathaṁ kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi.

Kathaṁ? Paṭhamaṁ tāva sāsanaṁ sutvā “pubbe tesaṁ vasanaṭṭhāne velaṁ jānitvā vassanakukkuṭo ahosi, tesaṁ tena saddena uṭṭhāya mante gahetvā sajjhāyaṁ karontānaññeva aruṇo uggacchati, tena tesaṁ gahitagahitaṁ na nassati. Idāni pana nesaṁ vasanaṭṭhāne avelāya vassanakakukkuṭo atthi, so atirattiṁ vā vassati atipabhāte vā, atirattiṁ vassantassa tassa saddena uṭṭhāya mante gahetvā

ပုတ္တဝိဇာတာ ဟောတိ၊ တဒါ နံ နေတွာ ဧတဿေဝ ဒေဟီတိ။ သောပိ ဂါမဏိစန္ဒဿ ပါဒေသု ပတိတွာ “မာ မေ သာမိ ဂေဟံ ဘိန္ဒီ”တိ ကဟာပဏေ ဒတွာ ပလာယိ။

အထ တတိယော အာဂန္တွာ “ဣမိနာ မေ ဒေဝ ပဟရိတွာ အဿဿ ပါဒေါ ဘိန္နော”တိ အာဟ။ သစ္စံ စန္ဒာတိ။ သုဏောဟိ မဟာရာဇာတိ စန္ဒော တံ ပဝတ္တိံ ဝိတ္ထာရေန ကထေသိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ အဿဂေါပကံ အာဟ “သစ္စံ ကိရ တွံ ‘အဿံ ပဟရိတွာ နိဝတ္တေဟီ’တိ ကထေသီ”တိ။ န ကထေမိ ဒေဝါတိ။ သော ပုနဝါရေ ပုစ္ဆိတော “အာမ ကထေမီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ စန္ဒံ အာမန္တေတွာ “အမ္ဘော စန္ဒ အယံ ကထေတွာဝ ‘န ကထေမီ’တိ မုသာဝါဒံ ဝဒတိ၊ တွံ ဧတဿ ဇိဝှံ ဆိန္ဒိတွာ အဿမူလံ အမှာကံ သန္တိကာ ဂဟေတွာ သဟဿံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ အဿဂေါပကော အပရေပိ ကဟာပဏေ ဒတွာ ပလာယိ။

တတော နဠကာရပုတ္တော “အယံ မေ ဒေဝ ပိတုဃာတကစောရော”တိ အာဟ။ သစ္စံ ကိရ စန္ဒာတိ။ သုဏောဟိ ဒေဝါတိ စန္ဒော တမ္ပိ ကာရဏံ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ။ အထ ရာဇာ နဠကာရံ အာမန္တေတွာ “ဣဒါနိ ကိံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ မေ ပိတရံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ အမ္ဘော စန္ဒ ဣမဿ ကိရ ပိတရံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ မတကံ ပန န သက္ကာ ပုန အာနေတုံ၊ တွံ ဣမဿ မာတရံ အာနေတွာ တဝ ဂေဟေ ကတွာ ဧတဿ ပိတာ ဟောဟီတိ။ နဠကာရပုတ္တော “မာ မေ သာမိ မတဿ ပိတု ဂေဟံ ဘိန္ဒီ”တိ ဂါမဏိစန္ဒဿ ကဟာပဏေ ဒတွာ ပလာယိ။

ဂါမဏိစန္ဒော အဍ္ဍေ ဇယံ ပတွာ တုဋ္ဌစိတ္တော ရာဇာနံ အာဟ “အတ္ထိ ဒေဝ တုမှာကံ ကေဟိစိ သာသနံ ပဟိတံ၊ တံ ဝေါ ကထေမီ”တိ။ ကထေဟိ စန္ဒာတိ။ စန္ဒော ဗြာဟ္မဏမာဏဝကာနံ သာသနံ အာဒိံ ကတွာ ပဋိလောမက္ကမေန ဧကေကံ ကထံ ကထေသိ။ ရာဇာ ပဋိပါဋိယာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

ကထံ? ပဌမံ တာဝ သာသနံ သုတွာ “ပုဗ္ဗေ တေသံ ဝသနဋ္ဌာနေ ဝေလံ ဇာနိတွာ ဝဿနကုက္ကုဋော အဟောသိ၊ တေသံ တေန သဒ္ဒေန ဥဋ္ဌာယ မန္တေ ဂဟေတွာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တာနညေဝ အရုဏော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ တေန တေသံ ဂဟိတဂဟိတံ န နဿတိ။ ဣဒါနိ ပန နေသံ ဝသနဋ္ဌာနေ အဝေလာယ ဝဿနကကုက္ကုဋော အတ္ထိ၊ သော အတိရတ္တိံ ဝါ ဝဿတိ အတိပဘာတေ ဝါ၊ အတိရတ္တိံ ဝဿန္တဿ တဿ သဒ္ဒေန ဥဋ္ဌာယ မန္တေ ဂဟေတွာ

niddābhibhūtā sajjhāyaṁ akatvāva[1] puna sayanti, atipabhāte vassantassa saddena uṭṭhāya sajjhāyituṁ na labhanti, tena tesaṁ gahitagahitaṁ na paññāyatī"ti āha.

Dutiyaṁ sutvā "te pubbe samaṇadhammaṁ karontā kasiṇaparikamme yuttapayuttā ahesuṁ, idāni pana samaṇadhammaṁ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā ārāme uppannāni phalāphalāni upaṭṭhākānaṁ datvā piṇḍapaṭipiṇḍakena micchājīvena jīvikaṁ kappenti, tena nesaṁ phalāphalāni na madhurāni jātāni. Sace pana te pubbe viya puna samaṇadhamme yuttapayuttā bhavissanti, puna tesaṁ phalāphalāni madhurāni bhavissanti. Te tāpasā rājakulānaṁ paṇḍitabhāvaṁ na jānanti, samaṇadhammaṁ tesaṁ kātuṁ vadehī"ti āha.

Tatiyaṁ sutvā "te nāgarājāno aññamaññaṁ kalahaṁ karonti, tena taṁ udakaṁ āvilaṁ jātaṁ. Sace te pubbe viya samaggā bhavissanti, puna pasannaṁ bhavissatī"ti āha.

Catutthaṁ sutvā "sā rukkhadevatā pubbe aṭaviyaṁ paṭipanne manusse rakkhati, tasmā nānappakāraṁ balikammaṁ labhati. Idāni pana ārakkhaṁ na karoti, tasmā balikammaṁ na labhati. Sace pubbe viya ārakkhaṁ karissati, puna lābhaggappattā bhavissati. Sā rājūnaṁ atthibhāvaṁ na jānāti, tasmā aṭavi-āruḷhamanussānaṁ ārakkhaṁ kātuṁ vadehī"ti āha.

Pañcamaṁ sutvā "yasmiṁ vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṁ vassati, tassa heṭṭhā mahantī nidhikumbhi atthi, taṁ uddharitvā tvaṁ gaṇhāhī"ti āha.

Chaṭṭhaṁ sutvā "yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādituṁ sakkoti, tassa rukkhassa upari mahantaṁ bhamaramadhu atthi, so madhumakkhitesu tiṇesu paluddho aññāni khādituṁ na sakkoti, tvaṁ taṁ madhupaṭalaṁ haritvā aggamadhuṁ amhākaṁ pahiṇa, sesaṁ attanā paribhuñjā"ti āha.

Sattamaṁ sutvā "yasmiṁ vammike so sappo vasati, tassa heṭṭhā mahantī nidhikumbhi atthi, so taṁ rakkhamāno vasanto nikkhamanakāle dhanalobhena sarīraṁ sithilaṁ katvā lagganto nikkhamati, gocaraṁ

---

1. Karonto (Syā)

နိဒ္ဒါဘိဘူတာ သဇ္ဈာယံ အကတွာဝ[၁] ပုန သယန္တိ၊ အတိပဘာတေ ဝဿန္တဿ သဒ္ဒေန ဥဋ္ဌာယ သဇ္ဈာယိတုံ န လဘန္တိ၊ တေန တေသံ ဂဟိတဂဟိတံ န ပညာယတီ”တိ အာဟ။

ဒုတိယံ သုတွာ “တေ ပုဗ္ဗေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တာ ကသိဏပရိကမ္မေ ယုတ္တပယုတ္တာ အဟေသုံ၊ ဣဒါနိ ပန သမဏဓမ္မံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အကတ္တဗ္ဗေသု ယုတ္တပယုတ္တာ အာရာမေ ဥပ္ပန္နာနိ ဖလာဖလာနိ ဥပဋ္ဌာကာနံ ဒတွာ ပိဏ္ဍပဋိ-ပိဏ္ဍကေန မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တိ၊ တေန နေသံ ဖလာဖလာနိ န မဓုရာနိ ဇာတာနိ။ သစေ ပန တေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ပုန သမဏဓမ္မေ ယုတ္တပယုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ၊ ပုန တေသံ ဖလာဖလာနိ မဓုရာနိ ဘဝိဿန္တိ။ တေ တာပသာ ရာဇကုလာနံ ပဏ္ဍိတဘာဝံ န ဇာနန္တိ၊ သမဏဓမ္မံ တေသံ ကာတုံ ဝဒေဟီ”တိ အာဟ။

တတိယံ သုတွာ “တေ နာဂရာဇာနော အညမညံ ကလဟံ ကရောန္တိ၊ တေန တံ ဥဒကံ အာဝိလံ ဇာတံ။ သစေ တေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ သမဂ္ဂါ ဘဝိဿန္တိ၊ ပုန ပသန္နံ ဘဝိဿတီ”တိ အာဟ။

စတုတ္ထံ သုတွာ “သာ ရုက္ခဒေဝတာ ပုဗ္ဗေ အဋဝိယံ ပဋိပန္နေ မနုဿေ ရက္ခတိ၊ တသ္မာ နာနပ္ပကာရံ ဗလိကမ္မံ လဘတိ။ ဣဒါနိ ပန အာရက္ခံ န ကရောတိ၊ တသ္မာ ဗလိကမ္မံ န လဘတိ။ သစေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ အာရက္ခံ ကရိဿတိ၊ ပုန လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ ဘဝိဿတိ။ သာ ရာဇူနံ အတ္ထိဘာဝံ န ဇာနာတိ၊ တသ္မာ အဋဝိအာရုဠှမနုဿာနံ အာရက္ခံ ကာတုံ ဝဒေဟီ”တိ အာဟ။

ပဉ္စမံ သုတွာ “ယသ္မိံ ဝမ္မိကပါဒေ နိသီဒိတွာ သော တိတ္တိရော မနာပံ ဝဿတိ၊ တဿ ဟေဋ္ဌာ မဟန္တီ နိဓိကုမ္ဘိ အတ္ထိ၊ တံ ဥဒ္ဓရိတွာ တွံ ဂဏှာဟီ”တိ အာဟ။

ဆဋ္ဌံ သုတွာ “ယဿ ရုက္ခဿ မူလေ သော မိဂေါ တိဏာနိ ခါဒိတုံ သက္ကောတိ၊ တဿ ရုက္ခဿ ဥပရိ မဟန္တံ ဘမရမဓု အတ္ထိ၊ သော မဓုမက္ခိတေသု တိဏေသု ပလုဒ္ဓေါ အညာနိ ခါဒိတုံ န သက္ကောတိ၊ တွံ တံ မဓုပဋလံ ဟရိတွာ အဂ္ဂမဓုံ အမှာကံ ပဟိဏ၊ သေသံ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇာ”တိ အာဟ။

သတ္တမံ သုတွာ “ယသ္မိံ ဝမ္မိကေ သော သပ္ပော ဝသတိ၊ တဿ ဟေဋ္ဌာ မဟန္တီ နိဓိကုမ္ဘိ အတ္ထိ၊ သော တံ ရက္ခမာနော ဝသန္တော နိက္ခမန-ကာလေ ဓနလောဘေန သရီရံ သိထိလံ ကတွာ လဂ္ဂန္တော နိက္ခမတိ၊ ဂေါစရံ

၁-ကရောန္တော (သျာ)

gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati. Taṁ nidhikumbhiṁ uddharitvā tvaṁ gaṇhāhī”ti āha.

Aṭṭhamaṁ sutvā “tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitūnañca vasanagāmānaṁ antare ekasmiṁ gāmake jāro atthi, sā taṁ saritvā tasmiṁ sinehena sāmikassa gehe vasituṁ asakkontī ‘mātāpitaro passissāmī’ti jārassa gehe katipāhaṁ vasitvā mātāpitūnaṁ gehaṁ gacchati, tattha katipāhaṁ vasitvā puna jāraṁ saritvā ‘sāmikassa gehaṁ gamissāmī’ti puna jārasseva gehaṁ gacchati. Tassā itthiyā rājūnaṁ atthibhāvaṁ ācikkhitvā ‘sāmikasseva kira gehe vasatu. Sace taṁ rājā gaṇhāpeti, jīvitaṁ te natthi, appamādaṁ kātuṁ vaṭṭatī’ti tassā kathehī”ti āha.

Navamaṁ sutvā “sā gaṇikā pubbe ekassa hatthato bhatiṁ gahetvā taṁ ajīrāpetvā aññassa hatthato na gaṇhāti, tenassā pubbe bahuṁ uppajji. Idāni pana attano dhammataṁ vissajjetvā ekassa hatthato gahitaṁ ajīrāpetvāva aññassa hatthato haṇhāti, purimassa okāsaṁ akatvā pacchimassa karoti, tenassā bhati na uppajjati, na keci naṁ upasaṅkamanti. Sace attano dhamme ṭhassati, pubbasadisāva bhavissati. Attano dhamme ṭhātumassā kathehī”ti āha.

Dasamaṁ sutvā “so gāmabhojako pubbe dhammena samena aḍḍaṁ vinicchini, tena manussānaṁ piyo ahosi manāpo, sampiyāyamānā cassa manussā bahupaṇṇākāraṁ āhariṁsu, tena abhirūpo dhanavā yasasampanno ahosi. Idāni pana lañjavittako hutvā adhammena aḍḍaṁ vinicchinati, tena duggato kapaṇo hutvā paṇḍurogena abhibhūto. Sace pubbe viya dhammena aḍḍaṁ vinicchinissati, puna pubbasadiso bhavissati. So rañño atthibhāvaṁ na jānāti, dhammena aḍḍaṁ vinicchinitumassa kathehī”ti āha.

Iti so Gāmaṇicando imāni ettakāni sāsanāni rañño ārocesi, rājā attano paññāya sabbānipi tāni Sabbaññubuddho viya byākaritvā Gāmaṇicandassa bahuṁ dhanaṁ datvā tassa vasanagāmaṁ brahmadeyyaṁ katvā tasseva datvā uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā bodhisattena

ဂဟေတွာ ဓနသိနေဟေန အလဂ္ဂန္တော ဝေဂေန သဟသာ ပဝိသတိ။ တံ နိဓိကုမ္ဘိံ ဥဒ္ဓရိတွာ တွံ ဂဏှာဟီ”တိ အာဟ။

အဋ္ဌမံ သုတွာ “တဿာ တရုဏိတ္ထိယာ သာမိကဿ စ မာတာပိတူနဉ္စ ဝသနဂါမာနံ အန္တရေ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဇာရော အတ္ထိ၊ သာ တံ သရိတွာ တသ္မိံ သိနေဟေန သာမိကဿ ဂေဟေ ဝသိတုံ အသက္ကောန္တီ ‘မာတာပိတရော ပဿိဿာမီ’တိ ဇာရဿ ဂေဟေ ကတိပါဟံ ဝသိတွာ မာတာပိတူနံ ဂေဟံ ဂစ္ဆတိ၊ တတ္ထ ကတိပါဟံ ဝသိတွာ ပုန ဇာရံ သရိတွာ ‘သာမိကဿ ဂေဟံ ဂမိဿာမီ’တိ ပုန ဇာရဿေဝ ဂေဟံ ဂစ္ဆတိ။ တဿာ ဣတ္ထိယာ ရာဇူနံ အတ္ထိဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ ‘သာမိကဿေဝ ကိရ ဂေဟေ ဝသတု။ သစေ တံ ရာဇာ ဂဏှာပေတိ၊ ဇီဝိတံ တေ နတ္ထိ၊ အပ္ပမာဒံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ’တိ တဿာ ကထေဟီ”တိ အာဟ။

နဝမံ သုတွာ “သာ ဂဏိကာ ပုဗ္ဗေ ဧကဿ ဟတ္ထတော ဘတိံ ဂဟေတွာ တံ အဇီရာပေတွာ အညဿ ဟတ္ထတော န ဂဏှာတိ၊ တေနဿာ ပုဗ္ဗေ ဗဟုံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဣဒါနိ ပန အတ္တနော ဓမ္မတံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဧကဿ ဟတ္ထတော ဂဟိတံ အဇီရာပေတွာဝ အညဿ ဟတ္ထတော ဂဏှာတိ၊ ပုရိမဿ ဩကာသံ အကတွာ ပစ္ဆိမဿ ကရောတိ၊ တေနဿာ ဘတိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န ကေစိ နံ ဥပသင်္ကမန္တိ။ သစေ အတ္တနော ဓမ္မေ ဌဿတိ၊ ပုဗ္ဗသဒိသာဝ ဘဝိဿတိ။ အတ္တနော ဓမ္မေ ဌာတုမဿာ ကထေဟီ”တိ အာဟ။

ဒသမံ သုတွာ “သော ဂါမဘောဇကော ပုဗ္ဗေ ဓမ္မေန သမေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနိ၊ တေန မနုဿာနံ ပိယော အဟောသိ မနာပေါ၊ သမ္ပိယာယမာနာ စဿ မနုဿာ ဗဟုပဏ္ဏာကာရံ အာဟရိံသု၊ တေန အဘိရူပေါ ဓနဝါ ယသသမ္ပန္နော အဟောသိ။ ဣဒါနိ ပန လဉ္ဇဝိတ္တကော ဟုတွာ အဓမ္မေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနတိ၊ တေန ဒုဂ္ဂတော ကပဏော ဟုတွာ ပဏ္ဍုရောဂေန အဘိဘူတော။ သစေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဓမ္မေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနိဿတိ၊ ပုန ပုဗ္ဗသဒိသော ဘဝိဿတိ။ သော ရညော အတ္ထိဘာဝံ န ဇာနာတိ၊ ဓမ္မေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနိတုမဿ ကထေဟီ”တိ အာဟ။

ဣတိ သော ဂါမဏိစန္ဒော ဣမာနိ ဧတ္တကာနိ သာသနာနိ ရညော အာရောစေသိ၊ ရာဇာ အတ္တနော ပညာယ သဗ္ဗာနိပိ တာနိ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ ဝိယ ဗျာကရိတွာ ဂါမဏိစန္ဒဿ ဗဟုံ ဓနံ ဒတွာ တဿ ဝသနဂါမံ ဗြဟ္မဒေယျံ ကတွာ တဿေဝ ဒတွာ ဥယျောဇေသိ။ သော နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဗောဓိသတ္တေန

dinnasāsanaṁ brāhmaṇamāṇavakānañca tāpasānañca nāgarājassa ca rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa vasanaṭṭhānato nidhiṁ gahetvā migassa tiṇakhādanaṭṭhāne rukkhato bhamaramadhuṁ gahetvā rañño madhuṁ pesetvā sappassa vasanaṭṭhāne vammikaṁ khaṇitvā nidhiṁ gahetvā taruṇitthiyā ca gaṇikāya ca gāmabhojakassa ca rañño kathitaniyāmeneva sāsanaṁ ārocetvā mahantena yasena attano gāmakaṁ gantvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato. Ādāsamukharājāpi dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapuraṁ pūrento gato.

Satthā "na bhikkhave Tathāgato idāneva mahāpañño, pubbepi mahāpaññoyevā"ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne bahū sotāpannasakadāgāmi-anāgāmi-arahanto ahesuṁ. Tadā Gāmaṇicando Ānando ahosi, Ādāsamukharājā pana ahameva ahosinti.

Gāmaṇicandajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Mandhātujātakavaṇṇanā (258)

Yāvatā candimasūriyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthiṁ piṇḍāya caramāno ekaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ itthiṁ disvā ukkaṇṭhi. Atha naṁ bhikkhū dhammasabhaṁ ānetvā "ayaṁ bhante bhikkhu ukkaṇṭhito"ti Satthu dassesuṁ. Satthā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito"ti pucchitvā "saccaṁ bhante"ti vutte "kadā tvaṁ bhikkhu agāraṁ ajjhāvasamāno taṇhaṁ pūretuṁ sakkhissasi, kāmataṇhā hi nāmesā samuddo viya duppūrā, porāṇakarājāno dvisahassaparittadīpaparivāresu catūsu mahādīpesu cakkavattirajjaṁ kāretvā manussaparihāreneva Cātumahārājikadevaloke rajjaṁ kāretvā Tāvatiṁsadevaloke chattiṁsāya Sakkānañca vasanaṭṭhāne devarajjaṁ kāretvāpi attano kāmataṇhaṁ pūretuṁ asakkontāva kālamakaṁsu, tvaṁ panetaṁ taṇhaṁ kadā pūretuṁ sakkhissasī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Paṭhamakappikesu Mahāsammato nāma rājā ahosi. Tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma, tassa

ဒိန္နသာသနံ ဗြာဟ္မဏမာဏဝကာနဉ္စ တာပသာနဉ္စ နာဂရာဇဿ စ ရုက္ခဒေဝတာယ စ အာရောစေတွာ တိတ္တိရဿ ဝသနဋ္ဌာနတော နိဓိံ ဂဟေတွာ မိဂဿ တိဏခါဒနဋ္ဌာနေ ရုက္ခတော ဘမရမဓုံ ဂဟေတွာ ရညော မဓုံ ပေသေတွာ သပ္ပဿ ဝသနဋ္ဌာနေ ဝမ္မိကံ ခဏိတွာ နိဓိံ ဂဟေတွာ တရုဏိတ္ထိယာ စ ဂဏိကာယ စ ဂါမဘောဇကဿ စ ရညော ကထိတနိယာမေနေဝ သာသနံ အာရောစေတွာ မဟန္တေန ယသေန အတ္တနော ဂါမကံ ဂန္တွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။ အာဒါသမုခရာဇာပိ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပုရံ ပူရေန္တော ဂတော။

သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ မဟာပညော၊ ပုဗ္ဗေပိ မဟာပညောယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နသကဒါဂါမိအနာဂါမိအရဟန္တော အဟေသုံ။ တဒါ ဂါမဏိစန္ဒော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ အာဒါသမုခရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဂါမဏိစန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-မန္ဓာတုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၈)

ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော ဧကံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ ဥက္ကဏ္ဌိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘံ အာနေတွာ "အယံ ဘန္တေ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော"တိ သတ္ထု ဒဿေသုံ။ သတ္ထာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "ကဒါ တွံ ဘိက္ခု အဂါရံ အဇ္ဈာဝသမာနော တဏှံ ပူရေတုံ သက္ခိဿသိ၊ ကာမတဏှာ ဟိ နာမေသာ သမုဒ္ဒေါ ဝိယ ဒုပ္ပူရာ၊ ပေါရာဏကရာဇာနော ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပပရိဝါရေသု စတူသု မဟာဒီပေသု စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ကာရေတွာ မနုဿပရိဟာရေနေဝ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝလောကေ ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ တာဝတိံသဒေဝလောကေ ဆတ္တိံသာယ သက္ကာနဉ္စ ဝသနဋ္ဌာနေ ဒေဝရဇ္ဇံ ကာရေတွာပိ အတ္တနော ကာမတဏှံ ပူရေတုံ အသက္ကောန္တာဝ ကာလမကံသု၊ တွံ ပနေတံ တဏှံ ကဒါ ပူရေတုံ သက္ခိဿသီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ပဌမကပ္ပိကေသု မဟာသမ္မတော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ တဿ ပုတ္တော ရောဇော နာမ၊ တဿ ပုတ္တော ဝရရောဇော နာမ၊ တဿ

putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma, tassa putto Uposatho nāma, tassa putto Mandhātu nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi ca iddhīhi samannāgato cakkavattirajjaṁ kāresi. Tassa vāmahatthaṁ samañjitvā dakkhiṇahatthena apphoṭitakāle ākāsā dibbamegho viya jāṇuppamāṇaṁ sattaratanavassaṁ vassati, evarūpo acchariyamanusso ahosi. So caturāsīti vassasahassāni kumārakīḷaṁ kīḷi. Caturāsīti vassasahassāni oparajjaṁ kāresi, caturāsīti vassasahassāni cakkavattirajjaṁ kāresi, āyuppamāṇaṁ asaṅkhyeyyaṁ ahosi.

So ekadivasaṁ kāmataṇhaṁ pūretuṁ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṁ dassesi. Athāmaccā “kiṁ nu kho deva ukkaṇṭhitosī”ti pucchiṁsu. Mayhaṁ puññabale olokiyamāne idaṁ rajjaṁ kiṁ karissati, kataraṁ nu kho ṭhānaṁ ramaṇīyanti. Devaloko mahārājāti. So cakkaratanaṁ abbhukkiritvā saddhiṁ parisāya Cātumahārājikadevalokaṁ agamāsi. Athassa cattāro mahārājāno dibbamālāgandhahatthā devagaṇaparivutā paccuggamanaṁ katvā taṁ ādāya Cātumahārājikadevalokaṁ gantvā devarajjaṁ adaṁsu. Tassa sakaparisāya parivāritasseva tasmiṁ rajjaṁ kārentassa dīgho addhā vītivatto.

So tatthāpi taṇhaṁ pūretuṁ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṁ dassesi, cattāro mahārājāno “kiṁ nu kho deva ukkaṇṭhitosī”ti pucchiṁsu. Imamhā devalokā kataraṁ ṭhānaṁ ramaṇīyanti. Mayaṁ deva paresaṁ upaṭṭhākaparisā, Tāvatiṁsadevaloko ramaṇīyoti. Mandhātā cakkaratanaṁ abbhukkiritvā attano parisāya parivuto Tāvatiṁsābhimukho pāyāsi. Athassa Sakko devarājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamanaṁ katvā taṁ hatthe gahetvā “ito ehi mahārājā”ti āha. Rañño devagaṇaparivutassa gamanakāle pariṇāyakaratanaṁ cakkaratanaṁ ādāya saddhiṁ parisāya manussapathaṁ otaritvā attano nagarameva pāvisi. Sakko Mandhātuṁ Tāvatiṁsabhavanaṁ netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano devarajjaṁ majjhe bhinditvā adāsi. Tato paṭṭhāya dve rājāno rajjaṁ kāresuṁ. Evaṁ kāle gacchante Sakko saṭṭhi ca vassasatasahassāni tisso ca vassakoṭiyo āyuṁ khepetvā cavi, añño Sakko nibbatti. Sopi

ပုတ္တော ကလျာဏော နာမ၊ တဿ ပုတ္တော ဝရကလျာဏော နာမ၊ တဿ ပုတ္တော ဥပေါသထော နာမ၊ တဿ ပုတ္တော မန္ဓာတု နာမ အဟောသိ။ သော သတ္တဟိ ရတနေဟိ စတူဟိ စ ဣဒ္ဓီဟိ သမန္နာဂတော စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဿ ဝါမဟတ္ထံ သမိဉ္ဇိတွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန အပ္ဖောဋိတကာလေ အာကာသာ ဒိဗ္ဗမေဃော ဝိယ ဇာဏုပ္ပမာဏံ သတ္တရတနဝဿံ ဝဿတိ၊ ဧဝရူပေါ အစ္ဆရိယမနုဿော အဟောသိ။ သော စတုရာသီတိ ဝဿသဟဿာနိ ကုမာရကီဠံ ကီဠိ။ စတုရာသီတိ ဝဿသဟဿာနိ ဩပရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ စတုရာသီတိ ဝဿသဟဿာနိ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ အာယုပ္ပမာဏံ အသင်္ချေယျံ အဟောသိ။

သော ဧကဒိဝသံ ကာမတဏှံ ပူရေတုံ အသက္ကောန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတာကာရံ ဒဿေသိ။ အထာမစ္စာ “ကိံ နု ခေါ ဒေဝ ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ မယှံ ပုညဗလေ ဩလောကိယမာနေ ဣဒံ ရဇ္ဇံ ကိံ ကရိဿတိ၊ ကတရံ နု ခေါ ဌာနံ ရမဏီယန္တိ။ ဒေဝလောကော မဟာရာဇာတိ။ သော စက္ကရတနံ အဗ္ဘုက္ကိရိတွာ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝလောကံ အဂမာသိ။ အထဿ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဒိဗ္ဗမာလာဂန္ဓဟတ္ထာ ဒေဝဂဏပရိဝုတာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ တံ အာဒါယ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝလောကံ ဂန္တွာ ဒေဝရဇ္ဇံ အဒံသု။ တဿ သကပရိသာယ ပရိဝါရိတဿေဝ တသ္မိံ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တဿ ဒီဃော အဒ္ဓါ ဝီတိဝတ္တော။

သော တတ္ထာပိ တဏှံ ပူရေတုံ အသက္ကောန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတာကာရံ ဒဿေသိ၊ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော “ကိံ နု ခေါ ဒေဝ ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဣမမှာ ဒေဝလောကာ ကတရံ ဌာနံ ရမဏီယန္တိ။ မယံ ဒေဝ ပရေသံ ဥပဋ္ဌာကပရိသာ၊ တာဝတိံသဒေဝလောကော ရမဏီယောတိ။ မန္ဓာတာ စက္ကရတနံ အဗ္ဘုက္ကိရိတွာ အတ္တနော ပရိသာယ ပရိဝုတော တာဝတိံသာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ အထဿ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒိဗ္ဗမာလာဂန္ဓဟတ္ထော ဒေဝဂဏပရိဝုတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ တံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ “ဣတော ဧဟိ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ ရညော ဒေဝဂဏပရိဝုတဿ ဂမနကာလေ ပရိဏာယကရတနံ စက္ကရတနံ အာဒါယ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ မနုဿပထံ ဩတရိတွာ အတ္တနော နဂရမေဝ ပါဝိသိ။ သက္ကော မန္ဓာတုံ တာဝတိံသဘဝနံ နေတွာ ဒေဝတာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ အတ္တနော ဒေဝရဇ္ဇံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွေ ရာဇာနော ရဇ္ဇံ ကာရေသုံ။ ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ သက္ကော သဋ္ဌိ စ ဝဿသတသဟဿာနိ တိဿော စ ဝဿကောဋိယော အာယုံ ခေပေတွာ စဝိ၊ အညော သက္ကော နိဗ္ဗတ္တိ။ သောပိ

devarajjaṁ kāretvā āyukkhayena cavi. Etenūpāyena chattiṁsa Sakkā caviṁsu, Mandhātā pana manussaparihārena devarajjaṁ kāresiyeva.

Tassa evaṁ kāle gacchante bhiyyoso mattāya kāmataṇhā uppajji, so "kiṁ me upaḍḍharajjena, Sakkaṁ māretvā ekarajjameva karissāmī"ti cintesi. Sakkaṁ māretuṁ nāma na sakkā, taṇhā nāmesā vipattimūlā, tenassa āyusaṅkhāro parihāyi, jarā sarīraṁ pahari. Manussasarīrañca nāma devaloke na bhijjati, atha so devalokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṁ rājakule nivedesi. Rājakulaṁ āgantvā uyyāneyeva sayanaṁ paññapesi. Rājā anuṭṭhānaseyyāya nipajji. Amaccā "deva tumhākaṁ parato kinti kathemā"ti pucchiṁsu. Mama parato tumhe imaṁ sāsanaṁ mahājanassa katheyyātha "Mandhātumahārājā dvisahassaparittadīpaparivāresu catūsu mahādīpesu cakkavattirajjaṁ kāretvā dīgharattaṁ Cātumahārājikesu rajjaṁ kāretvā chattiṁsāya Sakkānaṁ āyuppamāṇena devaloke rajjaṁ kāretvā taṇhaṁ apūretvā kālamakāsī"ti. So evaṁ vatvā kālaṁ katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

22. "Yāvatā candimasūriyā, pariharanti disā bhanti virocanā[1].
Sabbeva dāsā Mandhātu, ye pāṇā pathavissitā[2].

23. Na kahāpaṇavassena, titti kāmesu vijjati.
Appassādā dukhā kāmā, iti viññāya paṇḍito.

24. Api dibbesu kāmesu, ratiṁ so nādhigacchati.
Taṇhakkhayarato hoti, Sammāsambuddhasāvako"ti.

Tattha **yāvatā**ti paricchedavacanaṁ. **Pariharantī**ti yattakena paricchedena sineruṁ pariharanti. **Disā bhantī**ti dasasu disāsu bhāsanti pabhāsanti. **Virocanā**ti ālokakaraṇatāya virocanasabhāvā. **Sabbeva dāsā Mandhātu, ye pāṇā pathavissitā**ti etthake padese ye

1. Pavirocamānā (Ka) 2. Paṭhavinissitā (Sī, I)

ဒေဝရဇ္ဇံ ကာရေတွာ အာယုက္ခယေန စဝိ။ ဧတေနူပါယေန ဆတ္တိံသ သက္ကာ စဝိံသု၊ မန္ဓာတာ ပန မနုဿပရိဟာရေန ဒေဝရဇ္ဇံ ကာရေသိယေဝ။

တဿ ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ဘိယျောသော မတ္တာယ ကာမတဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သော "ကိံ မေ ဥပဍ္ဎရဇ္ဇေန, သက္ကံ မာရေတွာ ဧကရဇ္ဇမေဝ ကရိဿာမီ"တိ စိန္တေသိ။ သက္ကံ မာရေတုံ နာမ န သက္ကာ၊ တဏှာ နာမေသာ ဝိပတ္တိမူလာ၊ တေနဿ အာယုသင်္ခါရော ပရိဟာယိ၊ ဇရာ သရီရံ ပဟရိ။ မနုဿသရီရဉ္စ နာမ ဒေဝလောကေ န ဘိဇ္ဇတိ၊ အထ သော ဒေဝလောကာ ဘဿိတွာ ဥယျာနေ ဩတရိ။ ဥယျာနပါလော တဿ အာဂတဘာဝံ ရာဇကုလေ နိဝေဒေသိ။ ရာဇကုလံ အာဂန္တွာ ဥယျာနေယေဝ သယနံ ပညပေသိ။ ရာဇာ အနုဋ္ဌာနသေယျာယ နိပဇ္ဇိ။ အမစ္စာ "ဒေဝ တုမှာကံ ပရတော ကိန္တိ ကထေမာ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ မမ ပရတော တုမှေ ဣမံ သာသနံ မဟာဇနဿ ကထေယျာထ "မန္ဓာတုမဟာရာဇာ ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပပရိဝါရေသု စတူသု မဟာဒီပေသု စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဒီဃရတ္တံ စာတုမဟာရာဇိကေသု ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဆတ္တိံသာယ သက္ကာနံ အာယုပ္ပမာဏေန ဒေဝလောကေ ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ တဏှံ အပူရေတွာ ကာလမကာသီ"တိ။ သော ဧဝံ ဝတွာ ကာလံ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၂၂။ "ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ၊ ပရိဟရန္တိ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ[၁]။
သဗ္ဗေဝ ဒါသာ မန္ဓာတု၊ ယေ ပါဏာ ပထဝိဿိတာ[၂]။

၂၃။ န ကဟာပဏဝဿေန၊ တိတ္တိ ကာမေသု ဝိဇ္ဇတိ။
အပ္ပဿာဒါ ဒုခါ ကာမာ၊ ဣတိ ဝိညာယ ပဏ္ဍိတော။

၂၄။ အပိ ဒိဗ္ဗေသု ကာမေသု၊ ရတိံ သော နာဓိဂစ္ဆတိ။
တဏှက္ခယရတော ဟောတိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော"တိ။

တတ္ထ **ယာဝတာ**တိ ပရိစ္ဆေဒဝစနံ။ **ပရိဟရန္တီ**တိ ယတ္တကေန ပရိစ္ဆေဒေန သိနေရုံ ပရိဟရန္တိ။ **ဒိသာ ဘန္တီ**တိ ဒသသု ဒိသာသု ဘာသန္တိ ပဘာသန္တိ။ **ဝိရောစနာ**တိ အာလောကကရဏတာယ ဝိရောစနသဘာဝါ။ **သဗ္ဗေဝ ဒါသာ မန္ဓာတု၊ ယေ ပါဏာ ပထဝိဿိတာ**တိ ဧတ္တကေ ပဒေသေ ယေ

၁-ပဝိရောစမာနာ (က) ၂-ပဌဝိနိဿိတာ (သီ၊ ဣ)

pathavinissitā pāṇā janapadavāsino manussā, sabbeva te “dāsā mayaṁ rañño Mandhātussa, ayyako no rājā Mandhātā”ti evaṁ upagatattā bhujissāpi samānā dāsāyeva.

Na kahāpaṇavassenāti tesaṁ dāsabhūtānaṁ manussānaṁ anuggahāya yaṁ Mandhātā apphoṭetvā sattaratanavassaṁ vassāpeti, taṁ idha “kahāpaṇavassan”ti vuttaṁ. **Titti kāmesū**ti tenāpi kahāpaṇavassena vatthukāmakilesakāmesu titti nāma natthi, evaṁ duppūrā esā taṇhā. **Appassādā dukhā kāmā**ti supinakūpamattā kāmā nāma appassādā parittasukhā, dukkhameva panettha bahutaraṁ. Taṁ Dukkhakkhandhasuttapariyāyena dīpetabbaṁ. **Iti viññāyā**ti evaṁ jānitvā.

Dibbesūti devatānaṁ paribhogesu rūpādīsu. **Ratiṁ so**ti so vipassako bhikkhu dibbehi kāmehi nimantiyamānopi tesu ratiṁ nādhigacchati āyasmā samiddhi viya. **Taṇhakkhayarato**ti nibbānarato. Nibbānañhi āgamma taṇhā khīyati, tasmā taṁ “taṇhakkhayo”ti vuccati. Tattha rato hoti abhirato. **Sammāsambuddhasāvako**ti Buddhassa savanante jāto bahussuto yogāvacarapuggalo[1].

Evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññe pana bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Tadā Mandhāturājā ahameva ahosinti.

Mandhātujātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Tirīṭavacchajātakavaṇṇanā (259)

Nayimassa vijjāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmato Ānandassa Kosalarañño mātugāmānaṁ hatthato pañcasatāni, rañño hatthato pañcasatānīti dussasahassapaṭilābhavatthuṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā Dukanipāte **Guṇajātake**[2] vitthāritameva.

---

1. Sammā sāmañca saccānaṁ buddhattā Sammāsambuddho, savanante jātattā sāvako bahussuto yogāvacaro puggaloti (Ka)
2. Jātaka-Ṭṭha 2. 21 piṭṭhe.

ပထဝိနိဿိတာ ပါဏာ ဇနပဒဝါသိနော မနုဿာ၊ သဗ္ဗေဝ တေ ''ဒါသာ မယံ ရညော မန္ဓာတုဿ၊ အယျကော နော ရာဇာ မန္ဓာတာ''တိ ဧဝံ ဥပဂတတ္တာ ဘုဇိဿာပိ သမာနာ ဒါသာယေဝ။

န ကဟာပဏဝဿေနာတိ တေသံ ဒါသဘူတာနံ မနုဿာနံ အနုဂ္ဂဟာယ ယံ မန္ဓာတာ အပ္ဖောဋေတွာ သတ္တရတနဝဿံ ဝဿာပေတိ၊ တံ ဣဓ “ကဟာပဏဝဿ”န္တိ ဝုတ္တံ။ **တိတ္တိ ကာမေသူ**တိ တေနာပိ ကဟာပဏဝဿေန ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု တိတ္တိ နာမ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ဒုပ္ပူရာ ဧသာ တဏှာ။ **အပ္ပဿာဒါ ဒုခါ ကာမာ**တိ သုပိနကူပမတ္တာ ကာမာ နာမ အပ္ပဿာဒါ ပရိတ္တသုခါ၊ ဒုက္ခမေဝ ပနေတ္ထ ဗဟုတရံ။ တံ ဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တပရိယာယေန ဒီပေတဗ္ဗံ။ **ဣတိ ဝိညာယာ**တိ ဧဝံ ဇာနိတွာ။

ဒိဗ္ဗေသူတိ ဒေဝတာနံ ပရိဘောဂေသု ရူပါဒီသု။ **ရတိံ သော**တိ သော ဝိပဿကော ဘိက္ခု ဒိဗ္ဗေဟိ ကာမေဟိ နိမန္တိယမာနောပိ တေသု ရတိံ နာဓိဂစ္ဆတိ အာယသ္မာ သမိဒ္ဓိ ဝိယ။ **တဏှက္ခယရတော**တိ နိဗ္ဗာနရတော။ နိဗ္ဗာနဉှိ အာဂမ္မ တဏှာ ခီယတိ၊ တသ္မာ တံ ''တဏှက္ခယော''တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ရတော ဟောတိ အဘိရတော။ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော**တိ ဗုဒ္ဓဿ သဝနန္တေ ဇာတော ဗဟုဿုတော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂလော[၁]။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ အညေ ပန ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ တဒါ မန္ဓာတုရာဇာ အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

မန္ဓာတုဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-တိရီဋဝစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅၉)

နယိမဿ ဝိဇ္ဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ကောသလရညော မာတုဂါမာနံ ဟတ္ထတော ပဉ္စသတာနိ, ရညော ဟတ္ထတော ပဉ္စသတာနီတိ ဒုဿသဟဿပဋိလာဘဝတ္ထုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ဒုကနိပါတေ **ဂုဏဇာတကေ**[၂] ဝိတ္ထာရိတမေဝ။

၁-သမ္မာ သာမဉ္စ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သဝနန္တေ ဇာတတ္တာ သာဝကော ဗဟုဿုတော ယောဂါဝစရော ပုဂ္ဂလောတိ (က)

၂-ဇာတက-ဋ္ဌ ၂-၂၁-ပိဋ္ဌေ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā nāmaggahaṇadivase **Tirīṭavacchakumāro**ti katanāmo anupubbena vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā agāraṁ ajjhāvasanto mātāpitūnaṁ kālakiriyāya saṁviggahadayo hutvā nikkhamitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā araññāyatane vanamūlaphalāhāro hutvā vāsaṁ kappesi. Tasmiṁ tattha vasante Bārāṇasirañño paccanto kupi, so tattha gantvā yuddhe parājito maraṇabhayabhīto hatthikkhandhagato ekena passena palāyitvā araññe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭavacchassa phalāphalatthāya gatakāle tassa assamapadaṁ pāvisi. So “tāpasānaṁ vasanaṭṭhānan”ti hatthito otaritvā vātātapena kilanto pipāsito pānīyaghaṭaṁ olokento katthaci adisvā caṅkamanakoṭiyaṁ udapānaṁ addasa. Udaka-ussiñcanatthāya pana rajjughaṭaṁ adisvā pipāsaṁ sandhāretuṁ asakkonto hatthissa kucchiyaṁ baddhayottaṁ gahetvā hatthiṁ udapānataṭe ṭhapetvā tassa pāde yottaṁ bandhitvā yottena udapānaṁ otaritvā yotte apāpuṇante uttaritvā uttarasāṭakaṁ yottakoṭiyā saṅghāṭetvā puna otari, tathāpi nappahosiyeva. So aggapādehi udakaṁ phusitvā atipipāsito “pipāsaṁ vinodetvā maraṇampi sumaraṇan”ti cintetvā udapāne patitvā yāvadatthaṁ pivitvā paccuttarituṁ asakkonto tattheva aṭṭhāsi. Hatthīpi susikkhitattā aññattha agantvā rājānaṁ olokento tattheva aṭṭhāsi. Bodhisatto sāyanhasamaye phalāphalaṁ āharitvā hatthiṁ disvā “rājā āgato bhavissati, vammitahatthīyeva pana paññāyati, kiṁ nu kho kāraṇan”ti so hatthisamīpaṁ upasaṅkami. Hatthīpi tassa upasaṅkamanabhāvaṁ ñatvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Bodhisatto udapānataṭaṁ gantvā rājānaṁ disvā “mā bhāyi mahārājā”ti samassāsetvā nisseṇiṁ bandhitvā rājānaṁ uttāretvā kāyamassa sambāhitvā telena makkhetvā nhāpetvā phalāphalāni khādāpetvā hatthissa sannāhaṁ mocesi. Rājā dvīhatīhaṁ vissamitvā bodhisattassa attano santikaṁ āgamanatthāya paṭiññaṁ gahetvā pakkāmi. Rājabalakāyo nagarassa avidūre khandhāvāraṁ bandhitvā ṭhito. Rājānaṁ āgacchantaṁ disvā parivāresi, rājā nagaraṁ pāvisi.

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ **တိရီဋဝစ္ဆကုမာရော**တိ ကတနာမော အနုပုဗ္ဗေန ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသန္တော မာတာပိတူနံ ကာလကိရိယာယ သံဝိဂ္ဂဟဒယော ဟုတွာ နိက္ခမိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အရညာယတနေ ဝနမူလဖလာဟာရော ဟုတွာ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တသ္မိံ တတ္ထ ဝသန္တေ ဗာရာဏသိရညော ပစ္စန္တော ကုပိ၊ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ယုဒ္ဓေ ပရာဇိတော မရဏဘယဘီတော ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတော ဧကေန ပဿေန ပလာယိတွာ အရညေ ဝိစရန္တော ပုဗ္ဗဏှသမယေ တိရီဋဝစ္ဆဿ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတကာလေ တဿ အဿမပဒံ ပါဝိသိ။ သော “တာပသာနံ ဝသနဋ္ဌာန”န္တိ ဟတ္ထိတော ဩတရိတွာ ဝါတာတပေန ကိလန္တော ပိပါသိတော ပါနီယဃဋံ ဩလောကေန္တော ကတ္ထစိ အဒိသွာ စင်္ကမနကောဋိယံ ဥဒပါနံ အဒ္ဒသ။ ဥဒက-ဥဿိဉ္စနတ္ထာယ ပန ရဇ္ဇုဃဋံ အဒိသွာ ပိပါသံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော ဟတ္ထိဿ ကုစ္ဆိယံ ဗဒ္ဓယောတ္တံ ဂဟေတွာ ဟတ္ထိံ ဥဒပါနတဋေ ဌပေတွာ တဿ ပါဒေ ယောတ္တံ ဗန္ဓိတွာ ယောတ္တေန ဥဒပါနံ ဩတရိတွာ ယောတ္တေ အပါပုဏန္တေ ဥတ္တရိတွာ ဥတ္တရသာဋကံ ယောတ္တကောဋိယာ သင်္ဃာဋေတွာ ပုန ဩတရိ၊ တထာပိ နပ္ပဟောသိယေဝ။ သော အဂ္ဂပါဒေဟိ ဥဒကံ ဖုသိတွာ အတိပိပါသိတော “ပိပါသံ ဝိနောဒေတွာ မရဏမ္ပိ သုမရဏ”န္တိ စိန္တေတွာ ဥဒပါနေ ပတိတွာ ယာဝဒတ္ထံ ပိဝိတွာ ပစ္စုတ္တရိတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဟတ္ထီပိ သုသိက္ခိတတ္တာ အညတ္ထ အဂန္တွာ ရာဇာနံ ဩလောကေန္တော တတ္ထေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော သာယနှသမယေ ဖလာဖလံ အာဟရိတွာ ဟတ္ထိံ ဒိသွာ “ရာဇာ အာဂတော ဘဝိဿတိ၊ ဝမ္မိတဟတ္ထီယေဝ ပန ပညာယတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ သော ဟတ္ထိသမီပံ ဥပသင်္ကမိ။ ဟတ္ထီပိ တဿ ဥပသင်္ကမနဘာဝံ ဉတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဥဒပါနတဋံ ဂန္တွာ ရာဇာနံ ဒိသွာ “မာ ဘာယိ မဟာရာဇာ”တိ သမဿာသေတွာ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ ရာဇာနံ ဥတ္တာရေတွာ ကာယမဿ သမ္ဗာဟိတွာ တေလေန မက္ခေတွာ နှာပေတွာ ဖလာဖလာနိ ခါဒါပေတွာ ဟတ္ထိဿ သန္နာဟံ မောစေသိ။ ရာဇာ ဒွီဟတီဟံ ဝိဿမိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂမနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ပက္ကာမိ။ ရာဇဗလကာယော နဂရဿ အဝိဒူရေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ ဌိတော။ ရာဇာနံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပရိဝါရေသိ၊ ရာဇာ နဂရံ ပါဝိသိ။

Bodhisattopi aḍḍhamāsaccayena Bārāṇasiṁ patvā uyyāne vasitvā punadivase bhikkhaṁ caramāno rājadvāraṁ gato. Rājā mahāvātapānaṁ ugghāṭetvā rājaṅgaṇaṁ olokayamāno bodhisattaṁ disvā sañjānitvā pāsādā oruyha vanditvā mahātalaṁ āropetvā samussitasetacchatte rājapallaṅke nisīdāpetvā attano paṭiyāditaṁ āhāraṁ bhojetvā sayampi bhuñjitvā uyyānaṁ netvā tatthassa caṅkamanādiparivāraṁ vasanaṭṭhānaṁ kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyānapālaṁ paṭicchāpetvā vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya bodhisatto rājanivesaneyeva paribhuñji, mahāsakkārasammāno ahosi.

Taṁ asahamānā amaccā "evarūpaṁ sakkāraṁ ekopi yodho labhamāno kiṁ nāma na kareyyā"ti vatvā uparājānaṁ upagantvā "deva amhākaṁ rājā ekaṁ tāpasaṁ ativiya mamāyati, kiṁ nāma tena tasmiṁ diṭṭhaṁ, tumhepi tāva raññā saddhiṁ mantethā"ti āhaṁsu. So "sādhū"ti sampaṭicchitvā amaccehi saddhiṁ rājānaṁ upasaṅkamitvā paṭhamaṁ gāthamāha—

15. "Nayimassa vijjāmaya'matthi kiñci,
Na bandhavo no pana te sahāyo.
Atha kena vaṇṇena Tirīṭavaccho,
Tedaṇḍiko bhuñjati aggapiṇḍan"ti.

Tattha **nayimassa vijjāmaya'matthi kiñcī**ti imassa tāpasassa vijjāmayaṁ kiñci kammaṁ natthi. **Na bandhavo**ti puttabandhavasippabandhavagottabandhavañātibandhavesu aññataropi na hoti. **No pana te sahāyo**ti sahapaṁsukīḷiko sahāyakopi te na hoti. **Kena vaṇṇenā**ti kena kāraṇena. **Tirīṭavaccho**ti tassa nāmaṁ. **Tedaṇḍiko**ti kuṇḍikaṭhapanatthāya tidaṇḍakaṁ gahetvā caranto. **Aggapiṇḍan**ti rasasampannaṁ rājārahaṁ aggabhojanaṁ.

Taṁ sutvā rājā puttaṁ āmantetvā "tāta mama paccantaṁ gantvā yuddhaparājitassa dvīhatīhaṁ anāgatabhāvaṁ sarasī"ti vatvā "sarāmī"ti vutte "tadā mayā imaṁ nissāya jīvitaṁ laddhan"ti sabbaṁ taṁ pavattiṁ ācikkhitvā

ဗောဓိသတ္တောပိ အဍ္ဎမာသစ္စယေန ဗာရာဏသိံ ပတွာ ဥယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခံ စရမာနော ရာဇဒွါရံ ဂတော။ ရာဇာ မဟာဝါတပါနံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ ရာဇင်္ဂဏံ ဩလောကယမာနော ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ ပါသာဒါ ဩရုယှ ဝန္ဒိတွာ မဟာတလံ အာရောပေတွာ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တေ ရာဇပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနော ပဋိယာဒိတံ အာဟာရံ ဘောဇေတွာ သယမ္ပိ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥယျာနံ နေတွာ တတ္ထဿ စင်္ကမနာဒိပရိဝါရံ ဝသနဋ္ဌာနံ ကာရေတွာ သဗ္ဗေ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခါရေ ဒတွာ ဥယျာနပါလံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တော ရာဇနိဝေသနေယေဝ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ မဟာသက္ကာရသမ္မာနော အဟောသိ။

တံ အသဟမာနာ အမစ္စာ “ဧဝရူပံ သက္ကာရံ ဧကောပိ ယောဓော လဘမာနော ကိံ နာမ န ကရေယျာ”တိ ဝတွာ ဥပရာဇာနံ ဥပဂန္တွာ “ဒေဝ အမှာကံ ရာဇာ ဧကံ တာပသံ အတိဝိယ မမာယတိ၊ ကိံ နာမ တေန တသ္မိံ ဒိဋ္ဌံ၊ တုမှေပိ တာဝ ရညာ သဒ္ဓိံ မန္တေထာ”တိ အာဟံသု။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၂၅။ “နယိမဿ ဝိဇ္ဇာမယ’မတ္ထိ ကိဉ္စိ၊
န ဗန္ဓဝေါ နော ပန တေ သဟာယော။
အထ ကေန ဝဏ္ဏေန တိရီဋဝစ္ဆော၊
တေဒဏ္ဍိကော ဘုဉ္ဇတိ အဂ္ဂပိဏ္ဍ”န္တိ။

တတ္ထ **နယိမဿ ဝိဇ္ဇာမယ’မတ္ထိ ကိဉ္စီ**တိ ဣမဿ တာပသဿ ဝိဇ္ဇာမယံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ နတ္ထိ။ **န ဗန္ဓဝေါ**တိ ပုတ္တဗန္ဓဝသိပ္ပဗန္ဓဝဂေါတ္တဗန္ဓဝဉာတိဗန္ဓဝေသု အညတရောပိ န ဟောတိ။ **နော ပန တေ သဟာယော**တိ သဟပံသုကီဠိကော သဟာယကောပိ တေ န ဟောတိ။ **ကေန ဝဏ္ဏေနာ**တိ ကေန ကာရဏေန။ **တိရီဋဝစ္ဆော**တိ တဿ နာမံ။ **တေဒဏ္ဍိကော**တိ ကုဏ္ဍိကဌပနတ္ထာယ တိဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ စရန္တော။ **အဂ္ဂပိဏ္ဍ**န္တိ ရသသမ္ပန္နံ ရာဇာရဟံ အဂ္ဂဘောဇနံ။

တံ သုတွာ ရာဇာ ပုတ္တံ အာမန္တေတွာ “တာတ မမ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ ယုဒ္ဓပရာဇိတဿ ဒွီဟတီဟံ အနာဂတဘာဝံ သရသီ”တိ ဝတွာ “သရာမီ”တိ ဝုတ္တေ “တဒါ မယာ ဣမံ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဒ္ဓ”န္တိ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ

“tāta mayhaṁ jīvitadāyake mama santikaṁ āgate rajjaṁ dadantopi ahaṁ neva etena kataguṇānurūpaṁ kātuṁ sakkomī”ti vatvā itarā dve gāthā avoca—

26. “Āpāsu[1] me yuddhaparājitassa,
Ekassa katvā vivanasmi ghore.
Pasārayī kicchagatassa pāṇiṁ,
Tenūdatāriṁ dukhasampareto.

27. Etassa kiccena idhānupatto,
Vesāyino visayā jīvaloke.
Lābhāraho tāta Tirīṭavaccho,
Detha’ssa bhogaṁ yajathañca yaññan”ti.

Tattha **āpāsū**ti āpadāsu. **Ekassā**ti adutiyassa. **Katvā**ti anukampaṁ karitvā pemaṁ uppādetvā. **Vivanasmin**ti pānīyarahite araññe. **Ghore**ti dāruṇe. **Pasārayī kicchagatassa pāṇin**ti nisseṇiṁ bandhitvā kūpaṁ otāretvā dukkhagatassa mayhaṁ uttāraṇatthāya vīriyapaṭisaṁyuttaṁ hatthaṁ pasāresi. **Tenūdatāriṁ dukhasampareto**ti tena kāraṇenamhi dukkhaparivāritopi tamhā kūpā uttiṇṇo.

Etassa kiccena idhānupattoti ahaṁ etassa tāpasassa kiccena, etena katassa kiccassānubhāvena idhānuppatto. **Vesāyino visayā**ti vesāyī vuccati yamo, tassa visayā. **Jīvaloke**ti manussaloke. Ahañhi imasmiṁ jīvaloke ṭhito yamavisayaṁ maccuvisayaṁ paralokaṁ gato nāma ahosiṁ, somhi etassa kāraṇā tato puna idhāgatoti vuttaṁ hoti. **Lābhāraho**ti lābhaṁ[2] araho catupaccayalābhassa anucchaviko. **Detha’ssa bhogan**ti etena paribhuñjitabbaṁ catupaccayasamaṇaparikkhārasaṅkhātaṁ bhogaṁ etassa detha. **Yajathañca yaññan**ti tvañca amaccā ca nāgarā cāti sabbepi tumhe etassa bhogañca detha, yaññañca yajatha. Tassa hi dīyamāno deyyadhammo tena bhuñjitabbattā bhogo hoti, itaresaṁ dānayaññattā yañño. Tenāha “detha’ssa bhogaṁ yajathañca yaññan”ti.

1. Avāsu (Ka) 2. Lābhassa (Sī, Syā)

“တာတ မယှံ ဇီဝိတဒါယကေ မမ သန္တိကံ အာဂတေ ရဇ္ဇံ ဒဒန္တောပိ အဟံ နေဝ ဧတေန ကတဂုဏာနုရူပံ ကာတုံ သက္ကောမီ”တိ ဝတွာ ဣတရာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၂၆။ “အာပါသု[1] မေ ယုဒ္ဓပရာဇိတဿ၊
ဧကဿ ကတွာ ဝိဝနသ္မိ ဃောရေ။
ပသာရယီ ကိစ္ဆဂတဿ ပါဏိံ၊
တေနူဒတာရိံ ဒုခသမ္ပရေတော။

၂၇။ ဧတဿ ကိစ္စေန ဣဓာနုပတ္တော၊
ဝေသာယိနော ဝိသယာ ဇီဝလောကေ။
လာဘာရဟော တာတ တိရီဋဝစ္ဆော၊
ဒေထ’ဿ ဘောဂံ ယဇထဉ္စ ယည”န္တိ။

တတ္ထ **အာပါသူ**တိ အာပဒါသု။ **ဧကဿာ**တိ အဒုတိယဿ။ **ကတွာ**တိ အနုကမ္ပံ ကရိတွာ ပေမံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ **ဝိဝနသ္မိန္တိ** ပါနီယရဟိတေ အရညေ။ **ဃောရေ**တိ ဒါရုဏေ။ **ပသာရယီ ကိစ္ဆဂတဿ ပါဏိန္တိ** နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ ကူပံ ဩတာရေတွာ ဒုက္ခဂတဿ မယှံ ဥတ္တာရဏတ္ထာယ ဝီရိယပဋိသံယုတ္တံ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ **တေနူဒတာရိံ ဒုခသမ္ပရေတော**တိ တေန ကာရဏေနမှိ ဒုက္ခပရိဝါရိတောပိ တမှာ ကူပါ ဥတ္တိဏ္ဏော။

ဧတဿ ကိစ္စေန ဣဓာနုပတ္တောတိ အဟံ ဧတဿ တာပသဿ ကိစ္စေန, ဧတေန ကတဿ ကိစ္စဿာနုဘာဝေန ဣဓာနုပ္ပတ္တော။ **ဝေသာယိနော ဝိသယာ**တိ ဝေသာယီ ဝုစ္စတိ ယမော၊ တဿ ဝိသယာ။ **ဇီဝလောကေ**တိ မနုဿလောကေ။ အဟဉှိ ဣမသ္မိံ ဇီဝလောကေ ဌိတော ယမဝိသယံ မစ္စုဝိသယံ ပရလောကံ ဂတော နာမ အဟောသိံ၊ သောမှိ ဧတဿ ကာရဏာ တတော ပုန ဣဓာဂတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **လာဘာရဟော**တိ လာဘံ[2] အရဟော စတုပစ္စယလာဘဿ အနုစ္ဆဝိကော။ **ဒေထ’ဿ ဘောဂန္တိ** ဧတေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ စတုပစ္စယသမဏပရိက္ခာရသင်္ခါတံ ဘောဂံ ဧတဿ ဒေထ။ **ယဇထဉ္စ ယညန္တိ** တွဉ္စ အမစ္စာ စ နာဂရာ စာတိ သဗ္ဗေပိ တုမှေ ဧတဿ ဘောဂဉ္စ ဒေထ၊ ယညဉ္စ ယဇထ။ တဿ ဟိ ဒီယမာနော ဒေယျဓမ္မော တေန ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတ္တာ ဘောဂေါ ဟောတိ၊ ဣတရေသံ ဒါနယညတ္တာ ယညော။ တေနာဟ “ဒေထ’ဿ ဘောဂံ ယဇထဉ္စ ယည”န္တိ။

၁-အဝါသု (က) ၂-လာဘဿ (သီ၊ သျာ)

Evaṁ raññā gaganatale puṇṇacandaṁ uṭṭhāpentena viya bodhisattassa guṇe pakāsite tassa guṇo sabbatthameva pākaṭo jāto, atirekataro tassa lābhasakkāro udapādi. Tato paṭṭhāya uparājā vā amaccā vā añño vā koci kiñci rājānaṁ vattuṁ na visahi. Rājā bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapuraṁ pūresi. Bodhisattopi abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā "porāṇakapaṇḍitāpi upakāravasena kariṁsū"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Tirīṭavacchajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Dūtajātakavaṇṇanā (260)

Yassatthā dūramāyantīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu Navakanipāte **Cakkavākajātake**[1] āvi bhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ āmantetvā "na kho bhikkhu idāneva, pubbepi tvaṁ lolo, lolyakāraṇeneva pana asinā sīsacchedanaṁ labhī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya bhojanasuddhiko ahosi, tenassa **Bhojanasuddhikarājā**tveva nāmaṁ jātaṁ. So kira tathārūpena vidhānena bhattaṁ bhuñjati, yathāssa ekissā bhattapātiyā satasahassaṁ vayaṁ gacchati[2]. Bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano bhojanavidhānaṁ olokentaṁ mahājanaṁ puññaṁ kāretukāmatāya rājadvāre ratanamaṇḍapaṁ kāretvā bhojanavelāya taṁ alaṅkārāpetvā kañcanamaye samussitasetacchatte rājapallaṅke nisīditvā khattiyakaññāhi

1. Khu 5. 194 piṭṭhe. Kākajātake (Sī, Syā, I)
2. Satasahassagghavayo hoti (Syā), sahasahassagghanikoyeva hoti (Ka)

ဧဝံ ရညာ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဥဋ္ဌာပေန္တေန ဝိယ ဗောဓိသတ္တဿ ဂုဏေ ပကာသိတေ တဿ ဂုဏော သဗ္ဗတ္ထမေဝ ပါကဋော ဇာတော၊ အတိရေကတရော တဿ လာဘသက္ကာရော ဥဒပါဒိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဥပရာဇာ ဝါ အမစ္စာ ဝါ အညော ဝါ ကောစိ ကိဉ္စိ ရာဇာနံ ဝတ္တုံ န ဝိသဟိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ''ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ ဥပကာရဝသေန ကရိံသူ''တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

တိရီဋဝစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဒူတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၀)

ယဿတ္ထာ ဒူရမာယန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ လောလဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု နဝကနိပါတေ **စက္ကဝါကဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန တံ ဘိက္ခုံ အာမန္တေတွာ "န ခေါ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ လောလော၊ လောလျကာရဏေနေဝ ပန အသိနာ သီသစ္ဆေဒနံ လဘီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပုတ္တော ဟုတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဘောဇနသုဒ္ဓိကော အဟောသိ၊ တေနဿ **ဘောဇနသုဒ္ဓိကရာဇာ**တွေဝ နာမံ ဇာတံ။ သော ကိရ တထာရူပေန ဝိဓာနေန ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇတိ၊ ယထာဿ ဧကိဿာ ဘတ္တပါတိယာ သတသဟဿံ ဝယံ ဂစ္ဆတိ[၂]။ ဘုဉ္ဇန္တော ပန အန္တောဂေဟေ န ဘုဉ္ဇတိ၊ အတ္တနော ဘောဇနဝိဓာနံ ဩလောကေန္တံ မဟာဇနံ ပုညံ ကာရေတုကာမတာယ ရာဇဒွါရေ ရတနမဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဘောဇနဝေလာယ တံ အလင်္ကာရာပေတွာ ကဉ္စနမယေ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တေ ရာဇပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ ခတ္တိယကညာဟိ

၁-ခု ၅-၁၉၄-ပိဋ္ဌေ။ ကာကဇာတကေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-သတသဟဿဂ္ဃဝယော ဟောတိ (သျာ)၊ သတသဟဿဂ္ဃနိကောယေဝ ဟောတိ (က)

parivuto satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyā sabbarasabhojanaṁ bhuñjati. Atheko lolapuriso tassa bhojanavidhānaṁ oloketvā taṁ bhojanaṁ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṁ sandhāretuṁ asakkonto "attheko upāyo"ti gāḷhaṁ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā "bho ahaṁ dūto dūto"ti uccāsaddaṁ karonto rājānaṁ upasaṅkami. Tena ca samayena tasmiṁ janapade "dūtomhī"ti vadantaṁ na vārenti, tasmā mahājano dvidhā bhijjitvā okāsaṁ adāsi. So vegena gantvā rañño pātiyā ekaṁ bhattapiṇḍaṁ gahetvā mukhe pakkhipi, athassa "sīsaṁ chindissāmī"ti asigāho asiṁ abbāhesi, rājā "mā paharī"ti nivāresi, "mā bhāyi, bhuñjassū"ti hatthaṁ dhovitvā nisīdi. Bhojanapariyosāne cassa attano pivanapānīyañceva tambūlañca dāpetvā "bho purisa tvaṁ 'dūtomhī'ti vadasi, kassa dūtosī"ti pucchi. "Mahārāja ahaṁ taṇhādūto udaradūto, taṇhā maṁ āṇāpetvā 'tvaṁ gacchāhī'ti dūtaṁ katvā pesesī"ti vatvā purimā dve gāthā avoca—

28. "Yassatthā dūramāyanti, amittamapi yācituṁ.
Tassūdarassahaṁ dūto, mā me kujjha rathesabha.

29. Yassa divā ca ratto ca, vasamāyanti māṇavā.
Tassūdarassahaṁ dūto, mā me kujjha rathesabhā"ti.

Tattha **yassatthā dūramāyantī**ti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā hutvā dūrampi gacchanti. **Rathesabhā**ti rathayodhajeṭṭhaka.

Rājā tassa vacanaṁ sutvā "saccametaṁ, ime sattā udaradūtā taṇhāvasena vicaranti, taṇhāva ime satte vicāreti, yāva manāpaṁ vata iminā kathitan"ti tassa purisassa tussitvā tatiyaṁ gāthamāha—

30. "Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṁ,
Gavaṁ sahassaṁ saha puṅgavena.
Dūto hi dūtassa kathaṁ na dajjaṁ,
Mayampi tasseva bhavāma dūtā"ti.

ပရိဝုတော သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ သဗ္ဗရသဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ။ အထေကော လောလပုရိသော တဿ ဘောဇနဝိဓာနံ ဩလောကေတွာ တံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုကာမော ဟုတွာ ပိပါသံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော "အတ္ထေကော ဥပါယော"တိ ဂါဠ္ဟံ နိဝါသေတွာ ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ "ဘော အဟံ ဒူတော ဒူတော"တိ ဥစ္စာသဒ္ဒံ ကရောန္တော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိ။ တေန စ သမယေန တသ္မိံ ဇနပဒေ "ဒူတောမှိ"တိ ဝဒန္တံ န ဝါရေန္တိ၊ တသ္မာ မဟာဇနော ဒွိဓာ ဘိဇ္ဇိတွာ ဩကာသံ အဒါသိ။ သော ဝေဂေန ဂန္တွာ ရညော ပါတိယာ ဧကံ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ မုခေ ပက္ခိပိ၊ အထဿ "သီသံ ဆိန္ဒိဿာမီ"တိ အသိဂါဟော အသိံ အဗ္ဗာဟေသိ၊ ရာဇာ "မာ ပဟာရိ"တိ နိဝါရေသိ၊ "မာ ဘာယိ၊ ဘုဉ္ဇဿူ"တိ ဟတ္ထံ ဓောဝိတွာ နိသီဒိ။ ဘောဇနပရိယောသာနေ စဿ အတ္တနော ပိဝနပါနီယဉ္စေဝ တမ္ဗူလဉ္စ ဒါပေတွာ "ဘော ပုရိသ တွံ 'ဒူတောမှိ'တိ ဝဒသိ၊ ကဿ ဒူတောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ "မဟာရာဇ အဟံ တဏှာဒူတော ဥဒရဒူတော၊ တဏှာ မံ အာဏာပေတွာ 'တွံ ဂစ္ဆာဟီ'တိ ဒူတံ ကတွာ ပေသေသီ"တိ ဝတွာ ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၂၈။ "ယဿတ္ထာ ဒူရမာယန္တိ၊ အမိတ္တမပိ ယာစိတုံ။
တဿူဒရဿဟံ ဒူတော၊ မာ မေ ကုဇ္ဈ ရထေသဘ။

၂၉။ ယဿ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ ဝသမာယန္တိ မာဏဝါ။
တဿူဒရဿဟံ ဒူတော၊ မာ မေ ကုဇ္ဈ ရထေသဘာ"တိ။

တတ္ထ **ယဿတ္ထာ ဒူရမာယန္တီ**တိ ယဿ အတ္ထာယ ဣမေ သတ္တာ တဏှာဝသိကာ ဟုတွာ ဒူရမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိ။ **ရထေသဘာ**တိ ရထယောဓဇေဋ္ဌက။

ရာဇာ တဿ ဝစနံ သုတွာ "သစ္စမေတံ၊ ဣမေ သတ္တာ ဥဒရဒူတာ တဏှာဝသေန ဝိစရန္တိ၊ တဏှာဝ ဣမေ သတ္တေ ဝိစာရေတိ၊ ယာဝ မနာပံ ဝတ ဣမိနာ ကထိတ"န္တိ တဿ ပုရိသဿ တုဿိတွာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၃၀။ "ဒဒါမိ တေ ဗြာဟ္မဏ ရောဟိဏီနံ၊
ဂဝံ သဟဿံ သဟ ပုင်္ဂဝေန။
ဒူတော ဟိ ဒူတဿ ကထံ န ဒဇ္ဇံ၊
မယမ္ပိ တဿေဝ ဘဝါမ ဒူတာ"တိ။

Tattha **brāhmaṇā**ti ālapanamattametaṁ. **Rohiṇīnan**ti rattavaṇṇānaṁ. **Saha puṅgavenā**ti yūthapariṇāyakena upaddavarakkhakena usabhena saddhiṁ. **Mayampī**ti ahañca avasesā ca sabbe sattā tasseva udarassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṁ udaradūto samāno udaradūtassa tuyhaṁ kasmā na dajjanti. Evañca pana vatvā “iminā vata purisena assutapubbaṁ kāraṇaṁ kathitan”ti[1] tuṭṭhacitto tassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne so lolabhikkhu sakadāgāmiphale[2] patiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu ahosi, Bhojanasuddhikarājā pana ahameva ahosinti.

Dūtajātakavaṇṇanā dasamā.

Saṅkappavaggo paṭhamo.

Tassuddānaṁ

Saṅkappa Tilamuṭṭhi ca, Maṇi ca Sindhavā sukaṁ.
Jarūdapānaṁ Gāmaṇi, Mandhātā Tirīṭadūtanti.

---

2. Padumavagga

1. Padumajātakavaṇṇanā (261)

Yathā kesā ca massū cāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Ānandabodhimhi mālāpūjakārake bhikkhū ārabbha kathesi. Vatthu **Kāliṅgabodhijātake**[3] āvi bhavissati. So pana Ānandattherena ropitattā “Ānandabodhī”ti jāto. Therena hi Jetavanadvārakoṭṭhake bodhissa ropitabhāvo sakalajambudīpe patthari. Athekacce janapadavāsino bhikkhū “Ānandabodhimhi mālāpūjaṁ karissāmā”ti

1. Iminā vatamhi purisena sutavittakatāya apubbaṁ kāraṇaṁ sāvitoti (Sī)
2. Anāgāmiphale (Sī, Syā)
3. Khu 5. 264 piṭṭhe.

တတ္ထ **ဗြာဟ္မဏာ**တိ အာလပနမတ္တမေတံ။ **ရောဟိဏီနန္တိ** ရတ္တဝဏ္ဏာနံ။ **သဟ ပုင်္ဂဝေနာ**တိ ယူထပရိဏာယကေန ဥပဒ္ဒဝရက္ခကေန ဥသဘေန သဒ္ဓိံ။ **မယမ္ပီ**တိ အဟဉ္စ အဝသေသာ စ သဗ္ဗေ သတ္တာ တဿေဝ ဥဒရဿ ဒူတာ ဘဝါမ၊ တသ္မာ အဟံ ဥဒရဒူတော သမာနော ဥဒရဒူတဿ တုယှံ ကသ္မာ န ဒဇ္ဇန္တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ “ဣမိနာ ဝတ ပုရိသေန အဿုတပုဗ္ဗံ ကာရဏံ ကထိတ”န္တိ[1] တုဋ္ဌစိတ္တော တဿ မဟန္တံ ယသံ အဒါသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော လောလဘိက္ခု သကဒါဂါမိဖလေ[2] ပတိဋ္ဌဟိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ တဒါ လောလပုရိသော ဧတရဟိ လောလဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဘောဇနသုဒ္ဓိကရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဒူတဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

သင်္ကပ္ပဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

သင်္ကပ္ပ တိလမုဋ္ဌိ စ၊ မဏိ စ သိန္ဓဝါ သုကံ။
ဇရူဒပါနံ ဂါမဏိ၊ မန္ဓာတာ တိရီဋဒူတန္တိ။

၂-ပဒုမဝဂ္ဂ

၁-ပဒုမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၁)

ယထာ ကေသာ စ မဿူ စာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာနန္ဒဗောဓိမှိ မာလာပူဇကာရကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု **ကာလိင်္ဂဗောဓိဇာတကေ**[3] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သော ပန အာနန္ဒတ္ထေရေန ရောပိတတ္တာ “အာနန္ဒဗောဓိ”တိ ဇာတော။ ထေရေန ဟိ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဗောဓိဿ ရောပိတဘာဝေါ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပတ္ထရိ။ အထေကစ္စေ ဇနပဒဝါသိနော ဘိက္ခူ “အာနန္ဒဗောဓိမှိ မာလာပူဇံ ကရိဿာမာ”တိ

၁-ဣမိနာ ဝတမှိ ပုရိသေန သုတဝိတ္တကတာယ အပုဗ္ဗံ ကာရဏံ သာဝိတောတိ (သီ)
၂-အနာဂါမိဖလေ (သီ၊ သျာ)
၃-ခု ၅-၂၆၄-ပိဋ္ဌေ။

Jetavanaṁ āgantvā Satthāraṁ vanditvā punadivase Sāvatthiṁ pavisitvā uppalavīthiṁ gantvā mālaṁ alabhitvā āgantvā Ānandattherassa ārocesuṁ “āvuso mayaṁ ‘bodhimhi mālāpūjaṁ karissāmā’ti uppalavīthiṁ gantvā ekamālampi na labhimhā”ti. Thero “ahaṁ vo āvuso āharissāmī”ti uppalavīthiṁ gantvā bahū nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamma tesaṁ dāpesi, te tāni gahetvā bodhissa pūjaṁ kariṁsu. Taṁ pavattiṁ sutvā dhammasabhāyaṁ bhikkhū therassa guṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso jānapadā bhikkhū appapuññā uppalavīthiṁ gantvā mālaṁ na labhiṁsu, thero pana gantvāva āharāpesīti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva vattuchekā kathākusalā mālaṁ labhanti, pubbepi labhiṁsuyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto seṭṭhiputto ahosi. Antonagare ca ekasmiṁ sare padumāni pupphanti. Eko chinnanāso puriso taṁ saraṁ rakkhati. Athekadivasaṁ Bārāṇasiyaṁ ussave ghuṭṭhe mālaṁ piḷandhitvā ussavaṁ kīḷitukāmā tayo seṭṭhiputtā “nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṁ vatvā mālaṁ yācissāmā”ti tassa padumāni bhañjanakāle sarassa santikaṁ gantvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu.

Tesu eko taṁ āmantetvā paṭhamaṁ gāthamāha—

31. “Yathā kesā ca massū ca, chinnaṁ chinnaṁ virūhati.
Evaṁ ruhatu te nāsā, padumaṁ dehi yācito”ti.

So tassa kujjhitvā padumaṁ na adāsi.

Athassa dutiyo dutiyaṁ gāthamāha—

32. “Yathā sāradikaṁ bījaṁ, khette vuttaṁ virūhati.
Evaṁ ruhatu te nāsā, padumaṁ dehi yācito”ti.

Tattha **sāradikan**ti saradasamaye gahetvā nikkhittaṁ sārasampannaṁ bījaṁ. So tassapi kujjhitvā padumaṁ na adāsi.

Athassa tatiyo tatiyaṁ gāthamāha—

ဇေတဝနံ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပုနဒိဝသေ သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ ဥပ္ပလဝီထိံ ဂန္တွာ မာလံ အလဘိတွာ အာဂန္တွာ အာနန္ဒတ္ထေရဿ အာရောစေသုံ “အာဝုသော မယံ ‘ဗောဓိမှိ မာလာပူဇံ ကရိဿာမာ’တိ ဥပ္ပလဝီထိံ ဂန္တွာ ဧကမာလမ္ပိ န လဘိမှာ”တိ။ ထေရော “အဟံ ဝေါ အာဝုသော အာဟရိဿာမီ”တိ ဥပ္ပလဝီထိံ ဂန္တွာ ဗဟူ နီလုပ္ပလကလာပေ ဥက္ခိပါပေတွာ အာဂမ္မ တေသံ ဒါပေသိ၊ တေ တာနိ ဂဟေတွာ ဗောဓိဿ ပူဇံ ကရိံသု။ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ထေရဿ ဂုဏကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဇာနပဒါ ဘိက္ခူ အပ္ပပုညာ ဥပ္ပလဝီထိံ ဂန္တွာ မာလံ န လဘိံသု၊ ထေရော ပန ဂန္တွာဝ အာဟရာပေသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဝတ္တုစ္ဆေကာ ကထာကုသလာ မာလံ လဘန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပိ လဘိံသုယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သေဋ္ဌိပုတ္တော အဟောသိ။ အန္တောနဂရေ စ ဧကသ္မိံ သရေ ပဒုမာနိ ပုပ္ဖန္တိ။ ဧကော ဆိန္နနာသော ပုရိသော တံ သရံ ရက္ခတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗာရာဏသိယံ ဥဿဝေ ဃုဋ္ဌေ မာလံ ပိဠန္ဓိတွာ ဥဿဝံ ကီဠိတုကာမာ တယော သေဋ္ဌိပုတ္တာ “နာသစ္ဆိန္နဿ အဘူတေန ဝဏ္ဏံ ဝတွာ မာလံ ယာစိဿာမာ”တိ တဿ ပဒုမာနိ ဘဉ္ဇနကာလေ သရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။

တေသု ဧကော တံ အာမန္တေတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၃၁။ “ယထာ ကေသာ စ မဿူ စ၊ ဆိန္နံ ဆိန္နံ ဝိရူဟတိ။
ဧဝံ ရုဟတု တေ နာသာ၊ ပဒုမံ ဒေဟိ ယာစိတော”တိ။

သော တဿ ကုဇ္ဈိတွာ ပဒုမံ န အဒါသိ။

အထဿ ဒုတိယော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၃၂။ “ယထာ သာရဒိကံ ဗီဇံ၊ ခေတ္တေ ဝုတ္တံ ဝိရူဟတိ။
ဧဝံ ရုဟတု တေ နာသာ၊ ပဒုမံ ဒေဟိ ယာစိတော”တိ။

တတ္ထ **သာရဒိကန္တိ** သရဒသမယေ ဂဟေတွာ နိက္ခိတ္တံ သာရသမ္ပန္နံ ဗီဇံ။ သော တဿပိ ကုဇ္ဈိတွာ ပဒုမံ န အဒါသိ။

အထဿ တတိယော တတိယံ ဂါထမာဟ—

33. “Ubhopi palapante’te[1], api padmāni dassati.
Vajjuṁ vā te na vā vajjuṁ, natthi nāsāya rūhanā.
Dehi samma padumāni, ahaṁ yācāmi yācito”ti.

Tattha **ubhopi palapante’te**ti ete dvepi musā vadanti. **Api padmānī**ti “api nāma no padumāni dassatī”ti cintetvā evaṁ vadanti. **Vajjuṁ vā te na vā vajju**nti “tavanāsā ruhatū”ti evaṁ vadeyyuṁ vā na vā vadeyyuṁ, etesaṁ vacanaṁ appamāṇaṁ, sabbatthāpi natthi nāsāya ruhanā, ahaṁ pana te nāsaṁ paṭicca na kiñci vadāmi, kevalaṁ yācāmi, tassa me dehi samma padumāni yācitoti.

Taṁ sutvā padumasaragopako “imehi dvīhi musāvādo kathito, tumhehi sabhāvo kathito, tumhākaṁ anucchavikāni padumānī”ti mahantaṁ padumakalāpaṁ ādāya tassa datvā attano padumasarameva gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā padumalābhī seṭṭhiputto ahameva ahosin”ti.

Padumajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Mudupāṇijātakavaṇṇanā (262)

Pāṇi ce muduko cassāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi Satthā dhammasabhaṁ ānītaṁ “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “bhikkhu itthiyo nāmetā kilesavasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitāpi attano dhītaraṁ rakkhituṁ nāsakkhiṁsu, pitarā hatthe gahetvā ṭhitāva pitaraṁ ajānāpetvā kilesavasena purisena saddhiṁ palāyī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāresi.

1. Vilapantete (Syā, Ka)

၃၃။ “ဥဘောပိ ပလပန္တေ’တေ[၁]၊ အပိ ပဒ္မာနိ ဒဿတိ။
ဝဇ္ဇုံ ဝါ တေ န ဝါ ဝဇ္ဇုံ၊ နတ္ထိ နာသာယ ရူဟနာ။
ဒေဟိ သမ္မ ပဒုမာနိ၊ အဟံ ယာစာမိ ယာစိတော”တိ။

တတ္ထ **ဥဘောပိ ပလပန္တေ’တေ**တိ ဧတေ ဒွေပိ မုသာ ဝဒန္တိ။ **အပိ ပဒ္မာနီ**တိ “အပိ နာမ နော ပဒုမာနိ ဒဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဧဝံ ဝဒန္တိ။ **ဝဇ္ဇုံ ဝါ တေ န ဝါ ဝဇ္ဇု**န္တိ “တဝ နာသာ ရုဟတူ”တိ ဧဝံ ဝဒေယျုံ ဝါ န ဝါ ဝဒေယျုံ၊ ဧတေသံ ဝစနံ အပ္ပမာဏံ၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ နတ္ထိ နာသာယ ရုဟနာ၊ အဟံ ပန တေ နာသံ ပဋိစ္စ န ကိဉ္စိ ဝဒါမိ၊ ကေဝလံ ယာစာမိ၊ တဿ မေ ဒေဟိ သမ္မ ပဒုမာနိ ယာစိတောတိ။

တံ သုတွာ ပဒုမသရဂေါပကော “ဣမေဟိ ဒွီဟိ မုသာဝါဒေါ ကထိတော၊ တုမှေဟိ သဘာဝေါ ကထိတော၊ တုမှာကံ အနုစ္ဆဝိကာနိ ပဒုမာနီ”တိ မဟန္တံ ပဒုမကလာပံ အာဒါယ တဿ ဒတွာ အတ္တနော ပဒုမသရမေဝ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပဒုမလာဘီ သေဋ္ဌိပုတ္တော အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပဒုမဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-မုဒုပါဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၂)

ပါဏိ စေ မုဒုကော စဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ အာနီတံ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခု ဣတ္ထိယော နာမေတာ ကိလေသဝသေန ဂမနတော အရက္ခိယာ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ အတ္တနော ဓီတရံ ရက္ခိတုံ နာသက္ခိံသု၊ ပိတရာ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ ဌိတာဝ ပိတရံ အဇာနာပေတွာ ကိလေသဝသေန ပုရိသေန သဒ္ဓိံ ပလာယီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။

၁-ဝိလပန္တေတေ (သျာ၊ က)

so dhītarañca bhāgineyyañca dvepi antonivesane posento ekadivasaṁ amaccehi saddhiṁnisinno “mamaccayena mayhaṁ bhāgineyyo rājā bhavissati, dhītāpi me tassa aggamahesī bhavissatī”ti vatvā aparabhāge bhāgineyyassa vayappattakāle puna amaccehi saddhiṁ nisinno “mayhaṁ bhāgineyyassa aññassa rañño dhītaraṁ ānessāma, mayhaṁ dhītarampi aññasmiṁ rājakule dassāma, evaṁ no ñātakā bahutarā bhavissantī”ti āha. Amaccā sampaṭicchiṁsu.

Atha rājā bhāgineyyassa bahigehaṁ dāpesi, anto pavesanaṁ nivāresi. Te pana aññamaññaṁ paṭibaddhacittā ahesuṁ. Kumāro “kena nu kho upāyena rājadhītaraṁ bahi nīharāpeyyan”ti cintento “atthi upāyo”ti dhātiyā lañjaṁ datvā “kiṁ ayyaputta kiccan”ti vutte “amma kathaṁ nu kho rājadhītaraṁ bahi kātuṁ okāsaṁ labheyyāmā”ti āha. Rājadhītāya saddhiṁ kathetvā jānissāmīti. Sādhu ammāti. Sā gantvā “ehi amma, sīse te ūkā gaṇhissāmī”ti taṁ nīcapīṭhake nisīdāpetvā sayaṁ ucce nisīditvā tassā sīsaṁ attano ūrūsu ṭhapetvā ūkā gaṇhayamānā rājadhītāya sīsaṁ nakhehi vijjhi. Rājadhītā “nāyaṁ attano nakhehi vijjhati, pitucchāputtassa me kumārassa nakhehi vijjhatī”ti ñatvā “amma tvaṁ kumārassa santikaṁ agamāsī”ti pucchi. Āma ammāti. Kiṁ tena sāsanaṁ kathitanti. Tava bahikaraṇūpāyaṁ pucchati ammāti. Rājadhītā “paṇḍito honto jānissatī”ti paṭhamaṁ gāthaṁ bandhitvā “amma imaṁ uggahetvā kumārassa kathehī”ti āha.

34. “Pāṇi ce muduko cassa, nāgo cassa sukārito.
Andhakāro ca vasseyya, atha nūna tadā siyā”ti.

Sā taṁ uggaṇhitvā kumārassa santikaṁ gantvā “amma rājadhītā kimāhā”ti vutte “ayyaputta aññaṁ kiñci avatvā imaṁ gāthaṁ pahiṇī”ti taṁ gāthaṁ udāhāsi. Kumāro ca tassatthaṁ ñatvā “gaccha ammā”ti taṁ uyyojesi.

Gāthāyattho—sace te ekissā cūḷupaṭṭhākāya mama hattho viya hattho mudu assa, yadi ca te āneñjakāraṇaṁ sukārito eko hatthī assa, yadi ca taṁ divasaṁ caturaṅgasamannāgato ativiya bahalo andhakāro assa, devo ca vasseyya. **Atha nūna tadā**

သော ဓီတရဉ္စ ဘာဂိနေယျဉ္စ ဒွေပိ အန္တောနိဝေသနေ ပေါသေန္တော ဧကဒိဝသံ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ နိသိန္နော “မမစ္စယေန မယှံ ဘာဂိနေယျော ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ ဓီတာပိ မေ တဿ အဂ္ဂမဟေသီ ဘဝိဿတီ”တိ ဝတွာ အပရဘာဂေ ဘာဂိနေယျဿ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ပုန အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ နိသိန္နော “မယှံ ဘာဂိနေယျဿ အညဿ ရညော ဓီတရံ အာနေဿာမ၊ မယှံ ဓီတရမ္ပိ အညသ္မိံ ရာဇကုလေ ဒဿာမ၊ ဧဝံ နော ဉာတကာ ဗဟုတရာ ဘဝိဿန္တီ”တိ အာဟ။ အမစ္စာ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။

အထ ရာဇာ ဘာဂိနေယျဿ ဗဟိဂေဟံ ဒါပေသိ၊ အန္တော ပဝေသနံ နိဝါရေသိ။ တေ ပန အညမညံ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ အဟေသုံ။ ကုမာရော “ကေန နု ခေါ ဥပါယေန ရာဇဓီတရံ ဗဟိ နီဟရာပေယျ”န္တိ စိန္တေန္တော “အတ္ထိ ဥပါယော”တိ ဓာတိယာ လဉ္ဇံ ဒတွာ “ကိံ အယျပုတ္တ ကိစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “အမ္မ ကထံ နု ခေါ ရာဇဓီတရံ ဗဟိ ကာတုံ ဩကာသံ လဘေယျာမာ”တိ အာဟ။ ရာဇဓီတာယ သဒ္ဓိံ ကထေတွာ ဇာနိဿာမီတိ။ သာဓု အမ္မာတိ။ သာ ဂန္တွာ “ဧဟိ အမ္မ, သီသေ တေ ဦကာ ဂဏှိဿာမီ”တိ တံ နီစပီဌကေ နိသီဒါပေတွာ သယံ ဥစ္စေ နိသီဒိတွာ တဿာ သီသံ အတ္တနော ဦရူသု ဌပေတွာ ဦကာ ဂဏှယမာနာ ရာဇဓီတာယ သီသံ နခေဟိ ဝိဇ္ဈိ။ ရာဇဓီတာ “နာယံ အတ္တနော နခေဟိ ဝိဇ္ဈတိ၊ ပိတုစ္ဆာပုတ္တဿ မေ ကုမာရဿ နခေဟိ ဝိဇ္ဈတီ”တိ ဉတွာ “အမ္မ တွံ ကုမာရဿ သန္တိကံ အဂမာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အမ္မာတိ။ ကိံ တေန သာသနံ ကထိတန္တိ။ တဝ ဗဟိကရဏူပါယံ ပုစ္ဆတိ အမ္မာတိ။ ရာဇဓီတာ “ပဏ္ဍိတော ဟောန္တော ဇာနိဿတီ”တိ ပဌမံ ဂါထံ ဗန္ဓိတွာ “အမ္မ ဣမံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ကုမာရဿ ကထေဟီ”တိ အာဟ။

၃၄။ “ပါဏိ စေ မုဒုကော စဿ၊ နာဂေါ စဿ သုကာရိတော။
အန္ဓကာရော စ ဝဿေယျ၊ အထ နူန တဒါ သိယာ”တိ။

သာ တံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ကုမာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အမ္မ ရာဇဓီတာ ကိမာဟာ”တိ ဝုတ္တေ “အယျပုတ္တ အညံ ကိဉ္စိ အဝတွာ ဣမံ ဂါထံ ပဟိဏီ”တိ တံ ဂါထံ ဥဒါဟာသိ။ ကုမာရော စ တဿတ္ထံ ဉတွာ “ဂစ္ဆ အမ္မာ”တိ တံ ဥယျောဇေသိ။

ဂါထာယတ္ထော—သစေ တေ ဧကိဿာ စူဠုပဋ္ဌာကာယ မမ ဟတ္ထော ဝိယ ဟတ္ထော မုဒု အဿ၊ ယဒိ စ တေ အာနေဉ္ဇကာရဏံ သုကာရိတော ဧကော ဟတ္ထီ အဿ၊ ယဒိ စ တံ ဒိဝသံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတော အတိဝိယ ဗဟလော အန္ဓကာရော အဿ၊ ဒေဝေါ စ ဝဿေယျ။ **အထ နူန တဒါ**

siyāti tādise kāle ime cattāro paccaye āgamma ekaṁsena te manorathassa matthakagamanaṁ siyāti.

Kumāro etamatthaṁ tathato ñatvā ekaṁ abhirūpaṁ muduhatthaṁ cūḷupaṭṭhākaṁ sajjaṁ katvā maṅgalahatthigopakassa lañjaṁ datvā hatthiṁ āneñjakāraṇaṁ kāretvā kālaṁ āgamento acchi.

Athekasmiṁ kāḷapakkhuposathadivase majjhimayāmasamanantare ghanakāḷamegho vassi. So "ayaṁ dāni rājadhītāya vuttadivaso"ti vāraṇaṁ abhiruhitvā muduhatthakaṁ cūḷupaṭṭhākaṁ hatthipiṭṭhe nisīdāpetvā gantvā rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhimukhe ṭhāne hatthiṁ mahābhittiyaṁ allīyāpetvā vātapānasamīpe temento aṭṭhāsi. Rājāpi dhītaraṁ rakkhanto aññattha sayituṁ na deti, attano santike cūḷasayane sayāpeti. Sāpi "ajja kumāro āgamissatī"ti ñatvā niddaṁ anokkamitvāva nipannā "tāta nhāyitukāmāmhī"ti āha. Rājā "ehi ammā"ti taṁ hatthe gahetvā vātapānasamīpaṁ netvā "nhāyāhi ammā"ti ukkhipitvā vātapānassa bahipasse pamukhe[1] ṭhapetvā ekasmiṁ hatthe gahetvā aṭṭhāsi. Sā nhāyamānāva kumārassa hatthaṁ pasāresi, so tassā hatthato ābharaṇāni omuñcitvā upaṭṭhākāya hatthe piḷandhitvā taṁ ukkhipitvā rājadhītaraṁnissāya pamukhe[2] ṭhapesi. Sā tassā hatthaṁ gahetvā pitu hatthe ṭhapesi, so tassā hatthaṁ gahetvā dhītu hatthaṁ muñci, sā itarasmāpi hatthā ābharaṇāni omuñcitvā tassā dutiyahatthe piḷandhitvā pitu hatthe ṭhapetvā kumārena saddhiṁ agamāsi. Rājā "dhītāyeva me"ti saññāya taṁ dārikaṁ nhānapariyosāne sirigabbhe sayāpetvā dvāraṁ pidhāya lañchetvā ārakkhaṁ datvā attano sayanaṁ gantvā nipajji.

So pabhātāya rattiyā dvāraṁ vivaritvā taṁ dārikaṁ disvā "kimetan"ti pucchi, sā tassā kumārena saddhiṁ gatabhāvaṁ kathesi. Rājā vippaṭisārī hutvā "hatthe gahetvā carantenapi mātugāmaṁ rakkhituṁ na sakkā, evaṁ arakkhiyā nāmitthiyo"ti cintetvā itarā dve gāthā avoca—

35. "Analā mudusambhāsā, duppūrā tā nadīsamā.
Sīdanti naṁ viditvāna, ārakā parivajjaye.

1. Bāhirapadumake (Sī), bāhirapasse padumake (Syā) 2. Padumake (Sī, Syā)

သိယာတိ တာဒိသေ ကာလေ ဣမေ စတ္တာရော ပစ္စယေ အာဂမ္မ ဧကံသေန တေ မနောရထဿ မတ္ထကဂမနံ သိယာတိ။

ကုမာရော ဧတမတ္ထံ တထတော ဉတွာ ဧကံ အဘိရူပံ မုဒုဟတ္ထံ စူဠုပဋ္ဌာကံ သဇ္ဇံ ကတွာ မင်္ဂလဟတ္ထိဂေါပကဿ လဉ္ဇံ ဒတွာ ဟတ္ထိံ အာနေဉ္ဇကာရဏံ ကာရေတွာ ကာလံ အာဂမေန္တော အစ္ဆိ။

အထေကသ္မိံ ကာဠပက္ခုပေါသထဒိဝသေ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ ဃနကာဠမေဃော ဝဿိ။ သော "အယံ ဒါနိ ရာဇဓီတာယ ဝုတ္တဒိဝသော"တိ ဝါရဏံ အဘိရုဟိတွာ မုဒုဟတ္ထကံ စူဠုပဋ္ဌာကံ ဟတ္ထိပိဋ္ဌေ နိသီဒါပေတွာ ဂန္တွာ ရာဇနိဝေသနဿ အာကာသင်္ဂဏာဘိမုခေ ဌာနေ ဟတ္ထိံ မဟာဘိတ္တိယံ အလ္လီယာပေတွာ ဝါတပါနသမီပေ တေမေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာပိ ဓီတရံ ရက္ခန္တော အညတ္ထ သယိတုံ န ဒေတိ၊ အတ္တနော သန္တိကေ စူဠသယနေ သယာပေတိ။ သာပိ "အဇ္ဇ ကုမာရော အာဂမိဿတီ"တိ ဉတွာ နိဒ္ဒံ အနောက္ကမိတွာဝ နိပန္နာ "တာတ နှာယိတုကာမာမှီ"တိ အာဟ။ ရာဇာ "ဧဟိ အမ္မာ"တိ တံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ ဝါတပါနသမီပံ နေတွာ "နှာယာဟိ အမ္မာ"တိ ဥက္ခိပိတွာ ဝါတပါနဿ ဗဟိပဿေ ပမုခေ[၁] ဌပေတွာ ဧကသ္မိံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ သာ နှာယမာနာဝ ကုမာရဿ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ၊ သော တဿာ ဟတ္ထတော အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ ဥပဋ္ဌာကာယ ဟတ္ထေ ပိဠန္ဓိတွာ တံ ဥက္ခိပိတွာ ရာဇဓီတရံနိဿာယ ပမုခေ[၂] ဌပေသိ။ သာ တဿာ ဟတ္ထံ ဂဟေတွာ ပိတု ဟတ္ထေ ဌပေသိ၊ သော တဿာ ဟတ္ထံ ဂဟေတွာ ဓီတု ဟတ္ထံ မုဉ္စိ၊ သာ ဣတရသ္မာပိ ဟတ္ထာ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ တဿာ ဒုတိယဟတ္ထေ ပိဠန္ဓိတွာ ပိတု ဟတ္ထေ ဌပေတွာ ကုမာရေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ ရာဇာ "ဓီတာယေဝ မေ"တိ သညာယ တံ ဒါရိကံ နှာနပရိယောသာနေ သိရိဂဗ္ဘေ သယာပေတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ လဉ္ဆေတွာ အာရက္ခံ ဒတွာ အတ္တနော သယနံ ဂန္တွာ နိပဇ္ဇိ။

သော ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ တံ ဒါရိကံ ဒိသွာ "ကိမေတ"န္တိ ပုစ္ဆိ၊ သာ တဿာ ကုမာရေန သဒ္ဓိံ ဂတဘာဝံ ကထေသိ။ ရာဇာ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ "ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ စရန္တေနာပိ မာတုဂါမံ ရက္ခိတုံ န သက္ကာ၊ ဧဝံ အရက္ခိယာ နာမိတ္ထိယော"တိ စိန္တေတွာ ဣတရာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၃၅။ "အနလာ မုဒုသမ္ဘာသာ၊ ဒုပ္ပူရာ တာ နဒီသမာ။
သီဒန္တိ နံ ဝိဒိတွာန၊ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇယေ။

၁-ဗာဟိရပဒုမကေ (သီ)၊ ဗာဟိရပဿေ ပဒုမကေ (သျာ) ၂-ပဒုမကေ (သီ၊ သျာ)

36. Yaṁ etā upasevanti, chandasā vā dhanena vā.
Jātavedova saṁ ṭhānaṁ, khippaṁ anudahanti nan”ti.

Tattha **analā mudusambhāsā**ti muduvacanenapi asakkuṇeyyā, neva sakkā saṇhavācāya saṅgaṇhitunti attho. Purisehi vā etāsaṁ na alanti analā. **Mudusambhāsā**ti hadaye thaddhepi sambhāsāva mudu etāsanti mudusambhāsā. **Duppūrā tā nadīsamā**ti yathā nadī āgatāgatassa udakassa sandanato udakena duppūrā, evaṁ anubhūtānubhūtehi methunādīhi aparitussanato duppūrā. Tena vuttaṁ—

“Tiṇṇaṁ bhikkhave dhammānaṁ atitto appaṭivāno mātugāmo ālaṁ karoti. Katamesaṁ tiṇṇaṁ. Methunasamāpattiyā ca vijāyanassa ca alaṅkārassa ca. Imesaṁ kho bhikkhave tiṇṇaṁ dhammānaṁ atitto appaṭivāno mātugāmo kālaṁ karotī”ti[1].

Sīdantīti aṭṭhasu mahānirayesu soḷasasu Ussadanirayesu[2] nimujjanti. **Nanti** nipātamattaṁ. **Viditvānā**ti evaṁ jānitvā. **Ārakā parivajjaye**ti “etā itthiyo nāma methunadhammādīhi atittā kālaṁ katvā etesu nirayesu sīdanti, etā evaṁ attanā sīdamānā kassaññassa sukhāya bhavissantī”ti evaṁ ñatvā paṇḍito puriso dūratova tā parivajjayeti dīpeti. **Chandasā vā dhanena vā**ti attano vā chandena ruciyā pemena, bhativasena laddhadhanena vā yaṁ purisaṁ etā itthiyo upasevanti bhajanti. **Jātavedo**ti aggi. So hi jātamattova vediyati, vidito pākaṭo hotīti jātavedo. So yathā attano ṭhānaṁ kāraṇaṁ okāsaṁ anudahati, evametāpi yaṁ upasevanti, taṁ purisaṁ dhanayasasīlapaññāsamannāgatampi tesaṁ sabbesaṁ dhanādīnaṁ vināsanato puna tāya sampattiyā abhabbuppattikaṁ kurumānā khippaṁ anudahanti jhāpenti. Vuttampi cetaṁ—

“Balavanto dubbalā honti, thāmavantopi[3] hāyare.
Cakkhumā andhakā[4] honti, mātugāmavasaṁ gatā.

1. Aṅguttarapāḷiyaṁ tikanipāte na dissati, Aṁ 1. 77 piṭṭhe pana dve dhammā āgatā.
2. Ussūdanirayesu (Syā) 3. Paññavantopi (Ka) 4. Andhitā (Sī)

၃၆။ ယံ ဧတာ ဥပသေဝန္တိ၊ ဆန္ဒသာ ဝါ ဓနေန ဝါ။
ဇာတဝေဒေါဝ သံ ဌာနံ၊ ခိပ္ပံ အနုဒဟန္တိ န”န္တိ။

တတ္ထ **အနလာ မုဒုသမ္ဘာသာ**တိ မုဒုဝစနေနပိ အသက္ကုဏေယျာ၊ နေဝ သက္ကာ သဏှဝါစာယ သင်္ဂဏှိတုန္တိ အတ္ထော။ ပုရိသေဟိ ဝါ ဧတာသံ န အလန္တိ အနလာ။ **မုဒုသမ္ဘာသာ**တိ ဟဒယေ ထဒ္ဓေပိ သမ္ဘာသာဝ မုဒု ဧတာသန္တိ မုဒုသမ္ဘာသာ။ **ဒုပ္ပူရာ တာ နဒီသမာ**တိ ယထာ နဒီ အာဂတာဂတဿ ဥဒကဿ သန္ဒနတော ဥဒကေန ဒုပ္ပူရာ၊ ဧဝံ အနုဘူတာနုဘူတေဟိ မေထုနာဒီဟိ အပရိတုဿနတော ဒုပ္ပူရာ။ တေန ဝုတ္တံ—

“တိဏ္ဏံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ အတိတ္တော အပ္ပဋိဝါနော မာတုဂါမော ကာလံ ကရောတိ။ ကတမေသံ တိဏ္ဏံ။ မေထုနသမာပတ္တိယာ စ ဝိဇာယနဿ စ အလင်္ကာရဿ စ။ ဣမေသံ ခေါ ဘိက္ခဝေ တိဏ္ဏံ ဓမ္မာနံ အတိတ္တော အပ္ပဋိဝါနော မာတုဂါမော ကာလံ ကရောတီ”တိ[၁]။

သီဒန္တီတိ အဋ္ဌသု မဟာနိရယေသု သောဠသသု ဥဿဒနိရယေသု[၂] နိမုဇ္ဇန္တိ။ **နန္တိ** နိပါတမတ္တံ။ **ဝိဒိတွာနာ**တိ ဧဝံ ဇာနိတွာ။ **အာရကာ ပရိဝဇ္ဇယေ**တိ “ဧတာ ဣတ္ထိယော နာမ မေထုနဓမ္မာဒီဟိ အတိတ္တာ ကာလံ ကတွာ ဧတေသု နိရယေသု သီဒန္တိ၊ ဧတာ ဧဝံ အတ္တနာ သီဒမာနာ ကဿညဿ သုခါယ ဘဝိဿန္တီ”တိ ဧဝံ ဉတွာ ပဏ္ဍိတော ပုရိသော ဒူရတောဝ တာ ပရိဝဇ္ဇယေတိ ဒီပေတိ။ **ဆန္ဒသာ ဝါ ဓနေန ဝါ**တိ အတ္တနော ဝါ ဆန္ဒေန ရုစိယာ ပေမေန, ဘတိဝသေန လဒ္ဓဓနေန ဝါ ယံ ပုရိသံ ဧတာ ဣတ္ထိယော ဥပသေဝန္တိ ဘဇန္တိ။ **ဇာတဝေဒေါ**တိ အဂ္ဂိ။ သော ဟိ ဇာတမတ္တောဝ ဝေဒိယတိ၊ ဝိဒိတော ပါကဋော ဟောတီတိ ဇာတဝေဒေါ။ သော ယထာ အတ္တနော ဌာနံ ကာရဏံ ဩကာသံ အနုဒဟတိ၊ ဧဝမေတာပိ ယံ ဥပသေဝန္တိ၊ တံ ပုရိသံ ဓနယသသီလပညာသမန္နာဂတမ္ပိ တေသံ သဗ္ဗေသံ ဓနာဒီနံ ဝိနာသနတော ပုန တာယ သမ္ပတ္တိယာ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကံ ကုရုမာနာ ခိပ္ပံ အနုဒဟန္တိ ဈာပေန္တိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“ဗလဝန္တော ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ၊ ထာမဝန္တောပိ[၃] ဟာယရေ။
စက္ခုမာ အန္ဓကာ[၄] ဟောန္တိ၊ မာတုဂါမဝသံ ဂတာ။

၁-အင်္ဂုတ္တရပါဠိယံ တိကနိပါတေ န ဒိဿတိ၊ အံ ၁-၇၇-ပိဋ္ဌေ ပန ဒွေ ဓမ္မာ အာဂတာ။
၂-ဥဿူဒနိရယေသု (သျာ) ၃-ပညဝန္တောပိ (က) ၄-အန္ဓိတာ (သီ)

Guṇavanto nigguṇā honti, paññavantopi hāyare.
Pamattā[1] bandhane senti, mātugāmavasaṁ gatā.

Ajjhenañca tapaṁ sīlaṁ, saccaṁ cāgaṁ satiṁ matiṁ[2].
Acchindanti pamattassa, panthadūbhīva takkarā.

Yasaṁ kittiṁ dhitiṁ sūraṁ, bāhusaccaṁ pajānanaṁ.
Khepayanti pamattassa, kaṭṭhapuñjaṁva pāvako"ti.

Evaṁ vatvā mahāsatto "bhāgineyyopi mayāva posetabbo" ti mahantena sakkārena dhītaraṁ tasseva datvā taṁ oparajje patiṭṭhapesi. Sopi mātulassa accayena rajje patiṭṭhahi.

Satthā imaṁ dhammadesenaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā rājā ahameva ahosinti.

Mudupāṇijātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Cūḷapalobhanajātakavaṇṇanā (263)

Abhijjamāne vārisminti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhumeva ārabbha kathesi. Tañhi Satthā dhammasabhaṁ ānītaṁ "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī"ti pucchitvā "saccaṁ bhante"ti vutte "bhikkhu itthiyo nāmetā porāṇake suddhasattepi saṁkilesesun"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto rājā aputtako hutvā attano itthiyo "puttapatthanaṁ karothā"ti āha. Tā putte patthenti. Evaṁ addhāne gate bodhisatto brahmalokā cavitvā aggamahesiyā kucchismiṁ nibbatti. Taṁ jātamattaṁ nhāpetvā thaññapāyanatthāya dhātiyā adaṁsu. So pāyamāno rodati, atha naṁ aññissā adaṁsu. Mātugāmahatthagato neva tuṇhī hoti. Atha naṁ ekassa pādamūlikassa adaṁsu, tena gahitamattoyeva tuṇhī ahosi. Tato paṭṭhāya

1. Pamuttā (Ka)
2. Patibbataṁ (Ka)

ဂုဏဝန္တော နိဂ္ဂုဏာ ဟောန္တိ၊ ပညဝန္တောပိ ဟာယရေ။
ပမတ္တာ[၁] ဗန္ဓနေ သေန္တိ၊ မာတုဂါမဝသံ ဂတာ။

အဇ္ဈေနဉ္စ တပံ သီလံ၊ သစ္စံ စာဂံ သတိံ မတိံ[၂]။
အစ္ဆိန္ဒန္တိ ပမတ္တဿ၊ ပန္ထဒူဘီဝ တက္ကရာ။

ယသံ ကိတ္တိံ ဓိတိံ သူရံ၊ ဗာဟုသစ္စံ ပဇာနနံ။
ခေပယန္တိ ပမတ္တဿ၊ ကဋ္ဌပုဉ္ဇံဝ ပါဝကော"တိ။

ဧဝံ ဝတွာ မဟာသတ္တော "ဘာဂိနေယျောပိ မယာဝ ပေါသေတဗ္ဗော"တိ မဟန္တေန သက္ကာရေန ဓီတရံ တဿေဝ ဒတွာ တံ ဩပရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သောပိ မာတုလဿ အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌဟိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ရာဇာ အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

မုဒုပါဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-စူဠပလောဘနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၃)

အဘိဇ္ဇမာနေ ဝါရိသ္မိန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုမေဝ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ အာနီတံ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခု ဣတ္ထိယော နာမေတာ ပေါရာဏကေ သုဒ္ဓသတ္တေပိ သံကိလေသေသု"န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော ရာဇာ အပုတ္တကော ဟုတွာ အတ္တနော ဣတ္ထိယော "ပုတ္တပတ္ထနံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ တာ ပုတ္တေ ပတ္ထေန္တိ။ ဧဝံ အဒ္ဓါနေ ဂတေ ဗောဓိသတ္တော ဗြဟ္မလောကာ စဝိတွာ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ ဇာတမတ္တံ နှာပေတွာ ထညပါယနတ္ထာယ ဓာတိယာ အဒံသု။ သော ပါယမာနော ရောဒတိ၊ အထ နံ အညိဿာ အဒံသု။ မာတုဂါမဟတ္ထဂတော နေဝ တုဏှီ ဟောတိ။ အထ နံ ဧကဿ ပါဒမူလိကဿ အဒံသု၊ တေန ဂဟိတမတ္တောယေဝ တုဏှီ အဟောသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ

၁-ပမုတ္တာ (က)
၂-ပတိဗ္ဗတံ (က)

purisāva taṁ gahetvā caranti. Thaññaṁ pāyentā duhitvā vā pāyenti, sāṇi-antarena vā thanaṁ mukhe ṭhapenti. Tenassa **Anitthigandhakumāro**ti nāmaṁ kariṁsu. Tassa aparāparaṁ vaddhamānassapi mātugāmaṁ nāma dassetuṁ na sakkā. Tenassa rājā visuṁyeva nisajjādiṭṭhānāni jhānāgārañca kāresi.

So tassa soḷasavassikakāle cintesi "mayhaṁ añño putto natthi, ayaṁ pana kumāro kāme na paribhuñjati, rajjampi na icchissati, dulladdho vata me putto"ti. Atha naṁ ekā naccagītavāditakusalā purise paricaritvā attano vase kātuṁ paṭibalā taruṇanāṭakitthī upasaṅkamitvā "deva kinnu cintesī"ti āha, rājā taṁ kāraṇaṁ ācikkhi. Hotu deva, ahaṁ taṁ palobhetvā kāmarasaṁ jānāpessāmīti. Sace me puttaṁ Anitthigandhakumāraṁ palobhetuṁ sakkhissasi, so rājā bhavissati, tvaṁ aggamahesīti. Sā "mameso bhāro, tumhe mā cintayitthā"ti vatvā ārakkhamanusse upasaṅkamitvā āha "ahaṁ paccūsasamaye āgantvā ayyaputtassa sayanaṭṭhāne bahijhānāgāre ṭhatvā gāyissāmi. Sace so kujjhati, mayhaṁ katheyyātha, ahaṁ apagacchissāmi. Sace suṇāti, vaṇṇaṁ me katheyyāthā"ti. Te "sādhū"ti sampaṭicchiṁsu.

Sāpi paccūsakāle tasmiṁ padese ṭhatvā tantissarena gītassaraṁ, gītassarena tantissaraṁ anatikkamitvā madhurena saddena gāyi, kumāro suṇantova nipajji, punadivase ca āsannaṭṭhāne ṭhatvā gāyituṁ āṇāpesi, punadivase jhānāgāre ṭhatvā gāyituṁ āṇāpesi, punadivase attano samīpe ṭhatvāti evaṁ anukkameneva taṇhaṁ uppādetvā lokadhammaṁ sevitvā kāmarasaṁ ñatvā "mātugāmaṁ nāma aññesaṁ na dassāmī"ti asiṁ gahetvā antaravīthiṁ otaritvā purise anubandhanto vicari. Atha naṁ rājā gāhāpetvā tāya kumārikāya saddhiṁ nagarā nīharāpesi. Ubhopi araññaṁ pavisitvā adhogaṅgaṁ gantvā ekasmiṁ passe gaṅgaṁ, ekasmiṁ samuddaṁ katvā ubhinnamantare assamapadaṁ māpetvā vāsaṁ kappayiṁsu. Kumārikā paṇṇasālāyaṁ nisīditvā kandamūlādīni pacati, bodhisatto araññato phalāphalaṁ āharati.

ပုရိသာဝ တံ ဂဟေတွာ စရန္တိ။ ထညံ ပါယေန္တာ ဒုဟိတွာ ဝါ ပါယေန္တိ၊ သာဏိအန္တရေန ဝါ ထနံ မုခေ ဌပေန္တိ။ တေနဿ **အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရော**တိ နာမံ ကရိံသု။ တဿ အပရာပရံ ဝဍ္ဎမာနဿပိ မာတုဂါမံ နာမ ဒဿေတုံ န သက္ကာ။ တေနဿ ရာဇာ ဝိသုံယေဝ နိသဇ္ဇာဒိဋ္ဌာနာနိ ဈာနာဂါရဉ္စ ကာရေသိ။

သော တဿ သောဠသဝဿိကကာလေ စိန္တေသိ “မယှံ အညော ပုတ္တော နတ္ထိ၊ အယံ ပန ကုမာရော ကာမေ န ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ရဇ္ဇမ္ပိ န ဣစ္ဆိဿတိ၊ ဒုလ္လဒ္ဓေါ ဝတ မေ ပုတ္တော”တိ။ အထ နံ ဧကာ နစ္စဂီတဝါဒိတကုသလာ ပုရိသေ ပရိစရိတွာ အတ္တနော ဝသေ ကာတုံ ပဋိဗလာ တရုဏနာဋကိတ္ထီ ဥပသင်္ကမိတွာ ‘‘ဒေဝ ကိန္နု စိန္တေသီ’’တိ အာဟ၊ ရာဇာ တံ ကာရဏံ အာစိက္ခိ။ ဟောတု ဒေဝ, အဟံ တံ ပလောဘေတွာ ကာမရသံ ဇာနာပေဿာမီတိ။ သစေ မေ ပုတ္တံ အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရံ ပလောဘေတုံ သက္ခိဿသိ၊ သော ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ တွံ အဂ္ဂမဟေသီတိ။ သာ “မမေသော ဘာရော၊ တုမှေ မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ ဝတွာ အာရက္ခမနုဿေ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “အဟံ ပစ္စူသသမယေ အာဂန္တွာ အယျပုတ္တဿ သယနဋ္ဌာနေ ဗဟိဈာနာဂါရေ ဌတွာ ဂါယိဿာမိ။ သစေ သော ကုဇ္ဈတိ၊ မယှံ ကထေယျာထ၊ အဟံ အပဂစ္ဆိဿာမိ။ သစေ သုဏာတိ၊ ဝဏ္ဏံ မေ ကထေယျာထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။

သာပိ ပစ္စူသကာလေ တသ္မိံ ပဒေသေ ဌတွာ တန္တိဿရေန ဂီတဿရံ, ဂီတဿရေန တန္တိဿရံ အနတိက္ကမိတွာ မဓုရေန သဒ္ဒေန ဂါယိ၊ ကုမာရော သုဏန္တောဝ နိပဇ္ဇိ၊ ပုနဒိဝသေ စ အာသန္နဋ္ဌာနေ ဌတွာ ဂါယိတုံ အာဏာပေသိ၊ ပုနဒိဝသေ ဈာနာဂါရေ ဌတွာ ဂါယိတုံ အာဏာပေသိ၊ ပုနဒိဝသေ အတ္တနော သမီပေ ဌတွာတိ ဧဝံ အနုက္ကမေနေဝ တဏှံ ဥပ္ပါဒေတွာ လောကဓမ္မံ သေဝိတွာ ကာမရသံ ဉတွာ “မာတုဂါမံ နာမ အညေသံ န ဒဿာမီ”တိ အသိံ ဂဟေတွာ အန္တရဝီထိံ ဩတရိတွာ ပုရိသေ အနုဗန္ဓန္တော ဝိစရိ။ အထ နံ ရာဇာ ဂါဟာပေတွာ တာယ ကုမာရိကာယ သဒ္ဓိံ နဂရာ နီဟရာပေသိ။ ဥဘောပိ အရညံ ပဝိသိတွာ အဓောဂင်္ဂံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ပဿေ ဂင်္ဂံ, ဧကသ္မိံ သမုဒ္ဒံ ကတွာ ဥဘိန္နမန္တရေ အဿမပဒံ မာပေတွာ ဝါသံ ကပ္ပယိံသု။ ကုမာရိကာ ပဏ္ဏသာလာယံ နိသီဒိတွာ ကန္ဒမူလာဒီနိ ပစတိ၊ ဗောဓိသတ္တော အရညတော ဖလာဖလံ အာဟရတိ။

Athekadivasaṁ tasmiṁ phalāphalatthāya gate samuddadīpakā eko tāpaso bhikkhācāratthāya ākāsena gacchanto dhūmaṁ disvā assamapade otari. Atha naṁ sā “nisīda, yāva paccatī”ti nisīdāpetvā itthikuttena palobhetvā jhānā cāvetvā brahmacariyamassa antaradhāpesi. So pakkhachinnakāko viya hutvā taṁ jahituṁ asakkonto sabbadivasaṁ tatthe va ṭhatvā bodhisattaṁ āgacchantaṁ disvā vegena samuddābhimukho palāyi. Atha naṁ so “paccāmitto me ayaṁ bhavissatī”ti asiṁ gahetvā anubandhi. Tāpaso ākāse uppatanākāraṁ dassetvā samudde pati. Bodhisatto “esa tāpaso ākāsenāgato bhavissati, jhānassa parihīnattā samudde patito, mayā dānissa avassayena bhavituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā velante ṭhatvā imā gāthā avoca—

37. “Abhijjamāne vārismiṁ, sayaṁ[1] āgamma iddhiyā.
Missībhāvi’tthiyā gantvā, saṁsīdasi[2] mahaṇṇave.

38. Āvaṭṭanī mahāmāyā, brahmacariyavikopanā.
Sīdanti naṁ viditvāna, ārakā parivajjaye.

39. Yaṁ etā upasevanti, chandasā vā dhanena vā.
Jātavedova saṁ ṭhānaṁ, khippaṁ anudahanti nan”ti.

Tattha **abhijjamāne vārismin**ti imasmiṁ udake acalamāne akampamāne udakaṁ anāmasitvā sayaṁ ākāseneva iddhiyā āgantvā. **Missībhāvi’tthiyā**ti lokadhammavasena itthiyā saddhiṁ missībhāvaṁ. **Āvaṭṭanī mahāmāyā**ti itthiyo nāmetā kāmāvaṭṭena āvaṭṭanato āvaṭṭanī, anantāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma. Vuttañhetaṁ—

“Māyā cetā marīcī ca, soko rogo cupaddavo.
Kharā ca bandhanā cetā, maccupāso guhāsayo.
Tāsu yo vissase poso, so naresu narādhamo”ti[3].

1. Ayaṁ (Ka) 2. Saṁsīdati (Ka) 3. Khu 6. 93 piṭṭhe.

အထေကဒိဝသံ တသ္မိံ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေ သမုဒ္ဒဒီပကာ ဧကော တာပသော ဘိက္ခာစာရတ္ထာယ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဓူမံ ဒိသွာ အဿမပဒေ ဩတရိ။ အထ နံ သာ "နိသီဒ, ယာဝ ပစ္စတီ"တိ နိသီဒါပေတွာ ဣတ္ထိကုတ္တေန ပလောဘေတွာ ဈာနာ စာဝေတွာ ဗြဟ္မစရိယမဿ အန္တရ-ဓာပေသိ။ သော ပက္ခစ္ဆိန္နကာကော ဝိယ ဟုတွာ တံ ဇဟိတုံ အသက္ကောန္တော သဗ္ဗဒိဝသံ တတ္ထေဝ ဌတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဝေဂေန သမုဒ္ဒါဘိ-မုခေါ ပလာယိ။ အထ နံ သော "ပစ္စာမိတ္တော မေ အယံ ဘဝိဿတီ"တိ အသိံ ဂဟေတွာ အနုဗန္ဓိ။ တာပသော အာကာသေ ဥပ္ပတနာကာရံ ဒဿေတွာ သမုဒ္ဒေ ပတိ။ ဗောဓိသတ္တော "ဧသ တာပသော အာကာသေနာဂတော ဘဝိဿတိ၊ ဈာနဿ ပရိဟီနတ္တာ သမုဒ္ဒေ ပတိတော၊ မယာ ဒါနိဿ အဝဿယေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ ဝေလန္တေ ဌတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၃၇။ အဘိဇ္ဇမာနေ ဝါရိသ္မိံ၊ သယံ[၁] အာဂမ္မ ဣဒ္ဓိယာ။
မိဿီဘာဝိ'တ္ထိယာ ဂန္တွာ၊ သံသီဒသိ[၂] မဟဏ္ဏဝေ။

၃၈။ အာဝဋ္ဋနီ မဟာမာယာ၊ ဗြဟ္မစရိယဝိကောပနာ။
သီဒန္တိ နံ ဝိဒိတွာန၊ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇယေ။

၃၉။ ယံ ဧတာ ဥပသေဝန္တိ၊ ဆန္ဒသာ ဝါ ဓနေန ဝါ။
ဇာတဝေဒေါဝ သံ ဌာနံ၊ ခိပ္ပံ အနုဒဟန္တိ န''န္တိ။

တတ္ထ **အဘိဇ္ဇမာနေ ဝါရိသ္မိ**န္တိ ဣမသ္မိံ ဥဒကေ အစလမာနေ အကမ္ပ-မာနေ ဥဒကံ အနာမသိတွာ သယံ အာကာသေနေဝ ဣဒ္ဓိယာ အာဂန္တွာ။ **မိဿီဘာဝိ'တ္ထိယာ**တိ လောကဓမ္မဝသေန ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိံ မိဿီဘာဝံ။ **အာဝဋ္ဋနီ မဟာမာယာ**တိ ဣတ္ထိယော နာမေတာ ကာမာဝဋ္ဋေန အာဝဋ္ဋနတော အာဝဋ္ဋနီ၊ အနန္တာဟိ ဣတ္ထိမာယာဟိ သမန္နာဂတတ္တာ မဟာမာယာ နာမ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ—

"မာယာ စေတာ မရီစီ စ၊ သောကော ရောဂေါ စုပဒ္ဒဝေါ။
ခရာ စ ဗန္ဓနာ စေတာ၊ မစ္စုပါသော ဂုဟာသယော။
တာသု ယော ဝိဿသေ ပေါသော၊ သော နရေသု နရာဓမော"တိ[၃]။

၁-အယံ(က) ၂-သံသီဒတိ(က) ၃-ခု ၆-၉၃-ပိဋ္ဌေ။

Brahmacariyavikopanāti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa vikopanā. **Sīdantī**ti itthiyo nāmetā isīnaṁ brahmacariyavikopanena apāyesu sīdanti. Sesaṁ purimanayeneva yojetabbaṁ.

Etaṁ pana bodhisattassa vacanaṁ sutvā tāpaso samuddamajjhe ṭhitoyeva naṭṭhajjhānaṁ puna uppādetvā ākāsena attano vasanaṭṭhānameva gato. Bodhisatto cintesi "ayaṁ tāpaso evaṁ bhāriko samāno simbalitūlaṁ viya ākāsena gato, mayāpi iminā viya jhānaṁ uppādetvā ākāsena carituṁ vaṭṭatī"ti. So assamaṁ gantvā taṁ itthiṁ manussapathaṁ netvā "gaccha tvan"ti uyyojetvā araññaṁ pavisitvā manuññe bhūmibhāge assamaṁ māpetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā Anitthigandhakumāro ahameva ahosinti.

Cūḷapalobhanajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Mahāpanādajātakavaṇṇanā (264)

Panādo nāma so rājāti idaṁ Satthā Gaṅgātīre nisinno Bhaddajittherassānubhāvaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi samaye Satthā Sāvatthiyaṁ vassaṁ vasitvā "Bhaddajikumārassa saṅgahaṁ karissāmī"ti bhikkhusaṁghaparivuto cārikaṁ caramāno Bhaddiyanagaraṁ patvā jātiyāvane tayo māse vasi kumārassa ñāṇaparipākaṁ āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asītikoṭivibhavassa Bhaddiyaseṭṭhino ekaputtako. Tassa tiṇṇaṁ utūnaṁ anucchavikā tayo pāsādā ahesuṁ. Ekekasmiṁ cattāro cattāro māse vasati. Ekasmiṁ vasitvā nāṭakaparivuto mahantena yasena aññaṁ pāsādaṁ gacchati. Tasmiṁ khaṇe "kumārassa yasaṁ passissāmā"ti sakalanagaraṁ saṅkhubhi, pāsādantare cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti.

ဗြဟ္မစရိယဝိကောပနာတိ သေဋ္ဌစရိယဿ မေထုနဝိရတိဗြဟ္မစရိယဿ ဝိကောပနာ။ **သီဒန္တီ**တိ ဣတ္ထိယော နာမေတာ ဣသီနံ ဗြဟ္မစရိယဝိကောပနေန အပါယေသု သီဒန္တိ။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

ဧတံ ပန ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ တာပသော သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဌိတောယေဝ နဋ္ဌဇ္ဈာနံ ပုန ဥပ္ပါဒေတွာ အာကာသေန အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “အယံ တာပသော ဧဝံ ဘာရိကော သမာနော သိမ္ဗလိတူလံ ဝိယ အာကာသေန ဂတော၊ မယာပိ ဣမိနာ ဝိယ ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ အာကာသေန စရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော အဿမံ ဂန္တွာ တံ ဣတ္ထိံ မနုဿပထံ နေတွာ “ဂစ္ဆ တွ”န္တိ ဥယျောဇေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ မနုညေ ဘူမိဘာဂေ အဿမံ မာပေတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရော အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

စူဠပလောဘနဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-မဟာပနာဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၄)

ပနာဒေါ နာမ သော ရာဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဂင်္ဂါတီရေ နိသိန္နော ဘဒ္ဒဇိတ္ထေရဿာနုဘာဝံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉှိ သမယေ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝဿံ ဝသိတွာ “ဘဒ္ဒဇိကုမာရဿ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော စာရိကံ စရမာနော ဘဒ္ဒိယနဂရံ ပတွာ ဇာတိယာဝနေ တယော မာသေ ဝသိ ကုမာရဿ ဉာဏပရိပါကံ အာဂမယမာနော။ ဘဒ္ဒဇိကုမာရော မဟာယသော အသီတိကောဋိဝိဘဝဿ ဘဒ္ဒိယသေဋ္ဌိနော ဧကပုတ္တကော။ တဿ တိဏ္ဏံ ဥတူနံ အနုစ္ဆဝိကာ တယော ပါသာဒါ အဟေသုံ။ ဧကေကသ္မိံ စတ္တာရော စတ္တာရော မာသေ ဝသတိ။ ဧကသ္မိံ ဝသိတွာ နာဋကပရိဝုတော မဟန္တေန ယသေန အညံ ပါသာဒံ ဂစ္ဆတိ။ တသ္မိံ ခဏေ “ကုမာရဿ ယသံ ပဿိဿာမာ”တိ သကလနဂရံ သင်္ခုဘိ၊ ပါသာဒန္တရေ စက္ကာတိစက္ကာနိ မဉ္စာတိမဉ္စာနိ ဗန္ဓန္တိ။

Satthā tayo māse vasitvā “mayaṁ gacchāmā”ti nagaravāsīnaṁ ārocesi. Nāgarā “bhante sve gamissathā”ti Satthāraṁ nimantetvā dutiyadivase Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ sajjetvā nagaramajjhe maṇḍapaṁ katvā alaṅkaritvā āsanāni paññapetvā kālaṁ ārocesuṁ. Satthā bhikkhusaṁghaparivuto tattha gantvā nisīdi, manussā mahādānaṁ adaṁsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumodanaṁ ārabhi. Tasmiṁ khaṇe Bhaddajikumāropi pāsādato pāsādaṁ gacchati, tassa sampattidassanatthāya taṁ divasaṁ na koci agamāsi, attano manussāva parivāresuṁ. So manusse pucchi “aññasmiṁ kāle mayi pāsādato pāsādaṁ gacchante sakalanagaraṁ saṅkhubhati, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, ajja pana ṭhapetvā mayhaṁ manusse añño koci natthi, kiṁ nu kho kāraṇan”ti. Sāmi Sammāsambuddho imaṁ Bhaddiyanagaraṁ upanissāya tayo māse vasitvā ajjeva gamissati, so bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā mahājanassa dhammaṁ deseti, sakalanagaravāsinopi tassa dhammakathaṁ suṇantīti. So “tena hi etha, mayampi suṇissāmā”ti sabbābharaṇapaṭimaṇḍitova mahantena parivārena upasaṅkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṁ suṇanto ṭhitova sabbakilese khepetvā aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇi.

Satthā Bhaddiyaseṭṭhiṁ āmantetvā “mahāseṭṭhi putto te alaṅkatapaṭiyattova dhammakathaṁ suṇanto arahatte patiṭṭhito, tenassa ajjeva pabbajituṁ vā vaṭṭati parinibbāyituṁ vā”ti āha. Bhante mayhaṁ puttassa parinibbānena kiccaṁ natthi, pabbājetha naṁ, pabbājetvā ca pana naṁ gahetvā sve amhākaṁ gehaṁ upasaṅkamathāti. Bhagavā nimantanaṁ adhivāsetvā kulaputtaṁ ādāya vihāraṁ gantvā pabbājetvā upasampadaṁ dāpesi. Tassa mātāpitaro sattāhaṁ mahāsakkāraṁ kariṁsu. Satthā sattāhaṁ vasitvā kulaputtamādāya cārikaṁ caranto Koṭigāmaṁ pāpuṇi. Koṭigāmavāsino manussā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adaṁsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṁ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle bahigāmaṁ gantvā “Satthu āgatakāleyeva uṭṭhahissāmī”ti Gaṅgātitthasamīpe ekasmiṁ rukkhamūle jhānaṁ samāpajjitvā nisīdi. Mahallakattheresu āgacchantesupi anuṭṭhahitvā Satthu āgatakāleyeva uṭṭhahi. Puthujjanā bhikkhū “ayaṁ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchantepi disvā na uṭṭhahatī”ti kujjhiṁsu.

သတ္ထာ တယော မာသေ ဝသိတွာ “မယံ ဂစ္ဆာမာ”တိ နဂရဝါသီနံ အာရောစေသိ။ နာဂရာ “ဘန္တေ သွေ ဂမိဿထာ”တိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ နဂရမဇ္ဈေ မဏ္ဍပံ ကတွာ အလင်္ကရိတွာ အာသနာနိ ပညပေတွာ ကာလံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တတ္ထ ဂန္တွာ နိသီဒိ၊ မနုဿာ မဟာဒါနံ အဒံသု။ သတ္ထာ နိဋ္ဌိတဘတ္တကိစ္စော မဓုရဿရေန အနုမောဒနံ အာရဘိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဘဒ္ဒဇိကုမာရောပိ ပါသာဒတော ပါသာဒံ ဂစ္ဆတိ၊ တဿ သမ္ပတ္တိဒဿနတ္ထာယ တံ ဒိဝသံ န ကောစိ အဂမာသိ၊ အတ္တနော မနုဿာဝ ပရိဝါရေသုံ။ သော မနုဿေ ပုစ္ဆိ “အညသ္မိံ ကာလေ မယိ ပါသာဒတော ပါသာဒံ ဂစ္ဆန္တေ သကလနဂရံ သင်္ခုဘတိ၊ စက္ကာတိစက္ကာနိ မဉ္စာတိမဉ္စာနိ ဗန္ဓန္တိ၊ အဇ္ဇ ပန ဌပေတွာ မယှံ မနုဿေ အညော ကောစိ နတ္ထိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ သာမိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဣမံ ဘဒ္ဒိယနဂရံ ဥပနိဿာယ တယော မာသေ ဝသိတွာ အဇ္ဇေဝ ဂမိဿတိ၊ သော ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ သကလနဂရဝါသိနောပိ တဿ ဓမ္မကထံ သုဏန္တီတိ။ သော “တေန ဟိ ဧထ၊ မယမ္ပိ သုဏိဿာမာ”တိ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတောဝ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဥပသင်္ကမိတွာ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မံ သုဏန္တော ဌိတောဝ သဗ္ဗကိလေသေ ခေပေတွာ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

သတ္ထာ ဘဒ္ဒိယသေဋ္ဌိံ အာမန္တေတွာ “မဟာသေဋ္ဌိ ပုတ္တော တေ အလင်္ကတပဋိယတ္တောဝ ဓမ္မကထံ သုဏန္တော အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတော၊ တေနဿ အဇ္ဇေဝ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝါ ဝဋ္ဋတိ ပရိနိဗ္ဗာယိတုံ ဝါ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ မယှံ ပုတ္တဿ ပရိနိဗ္ဗာနေန ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ပဗ္ဗာဇေထ နံ၊ ပဗ္ဗာဇေတွာ စ ပန နံ ဂဟေတွာ သွေ အမှာကံ ဂေဟံ ဥပသင်္ကမထာတိ။ ဘဂဝါ နိမန္တနံ အဓိဝါသေတွာ ကုလပုတ္တံ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပသမ္ပဒံ ဒါပေသိ။ တဿ မာတာပိတရော သတ္တာဟံ မဟာသက္ကာရံ ကရိံသု။ သတ္ထာ သတ္တာဟံ ဝသိတွာ ကုလပုတ္တမာဒါယ စာရိကံ စရန္တော ကောဋိဂါမံ ပါပုဏိ။ ကောဋိဂါမဝါသိနော မနုဿာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒံသု။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ အနုမောဒနံ အာရဘိ။ ကုလပုတ္တော အနုမောဒနကရဏကာလေ ဗဟိဂါမံ ဂန္တွာ “သတ္ထု အာဂတကာလေယေဝ ဥဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဂင်္ဂါတိတ္ထသမီပေ ဧကသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ နိသီဒိ။ မဟလ္လကတ္ထေရေသု အာဂစ္ဆန္တေသုပိ အနုဋ္ဌဟိတွာ သတ္ထု အာဂတကာလေယေဝ ဥဋ္ဌဟိ။ ပုထုဇ္ဇနာ ဘိက္ခူ “အယံ ပုရေ ဝိယ ပဗ္ဗဇိတွာ မဟာထေရေ အာဂစ္ဆန္တေပိ ဒိသွာ န ဥဋ္ဌဟတီ”တိ ကုဇ္ဈိံသု။

Koṭigāmavāsino manussā nāvāsaṅghāte bandhiṁsu. Satthā nāvāsaṅghāte ṭhatvā "kahaṁ Bhaddajī"ti pucchi. Esa bhante idhevāti. Ehi Bhaddaji amhehi saddhiṁ ekanāvaṁ abhiruhāti. Theropi uppatitvā ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṁ Gaṅgāya majjhaṁ majjhe gatakāle Satthā āha "Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahan"ti. Imasmiṁ ṭhāne nimuggo bhanteti. Puthujjanā bhikkhū "Bhaddajitthero aññaṁ byākarotī"ti āhaṁsu. Satthā "tena hi Bhaddaji sabrahmacārīnaṁ kaṅkhaṁ chindā"ti āha. Tasmiṁ khaṇe thero Satthāraṁ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikaṁ pādaṅguliyā gahetvā pañcavīsatiyojanaṁ pāsādaṁ gahetvā ākāse uppati. Uppatito ca pana heṭṭhāpāsāde ṭhitānaṁ pāsādaṁ bhinditvā paññāyi. So ekayojanaṁ dviyojanaṁ tiyojananti yāva vīsatiyojanā udakato pāsādaṁ ukkhipi. Athassa purimabhave ñātakā pāsādalobhena macchakacchapanāgamaṇḍūkā hutvā tasmiṁyeva pāsāde nibbattā pāsāde uṭṭhahante parivattitvā parivattitvā udakeyeva patiṁsu. Satthā te patante disvā "ñātakā te Bhaddaji kilamantī"ti āha. Thero Satthu vacanaṁ sutvā pāsādaṁ vissajjesi, pāsādo yathāṭhāneyeva patiṭṭhahi, Satthā pāragaṅgaṁ gato. Athassa Gaṅgātīreyeva āsanaṁ paññāpayiṁsu, so paññatte varabuddhāsane taruṇasūriyo viya rasmiyo muñcanto nisīdi. Atha naṁ bhikkhū "kasmiṁ kāle bhante ayaṁ pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho"ti pucchiṁsu. Satthā "Mahāpanādarājakāle"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ Suruci nāma rājā ahosi, puttopi tassa Suruciyeva, tassa pana putto Mahāpanādo nāma ahosi, te imaṁ pāsādaṁ paṭilabhiṁsu. Paṭilābhatthāya panassa idaṁ pubbakammaṁ—dve pitāputtā naḷehi ca udumbaradārūhi ca Paccekabuddhassa vasanapaṇṇasālaṁ kariṁsu. Imasmiṁ jātake sabbaṁ atītavatthu Pakiṇṇakanipāte **Surucijātake**[1] āvi bhavissati.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā Sammāsambuddho hutvā imā gāthā avoca—

---

1. Khu 5. 288 piṭṭhe.

ကောဋိဂါမဝါသိနော မနုဿာ နာဝါသင်္ဃာတေ ဗန္ဓိံသု။ သတ္ထာ နာဝါသင်္ဃာတေ ဌတွာ "ကဟံ ဘဒ္ဒဇီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဧသ ဘန္တေ ဣဓေဝါတိ။ ဧဟိ ဘဒ္ဒဇိ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကနာဝံ အဘိရုဟာတိ။ ထေရောပိ ဥပ္ပတိတွာ ဧကနာဝါယ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဂင်္ဂါယ မဇ္ဈံ မဇ္ဈေ ဂတကာလေ သတ္ထာ အာဟ "ဘဒ္ဒဇိ တယာ မဟာပနာဒရာဇကာလေ အဇ္ဈာဝုတ္ထပါသာဒေါ ကဟ"န္တိ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိမုဂ္ဂေါ ဘန္တေတိ။ ပုထုဇ္ဇနာ ဘိက္ခူ "ဘဒ္ဒဇိတ္ထေရော အညံ ဗျာကရောတီ"တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ "တေန ဟိ ဘဒ္ဒဇိ သဗြဟ္မစာရီနံ ကင်္ခံ ဆိန္ဒာ"တိ အာဟ။ တသ္မိံ ခဏေ ထေရော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဣဒ္ဓိဗလေန ဂန္တွာ ပါသာဒထူပိကံ ပါဒင်္ဂုလိယာ ဂဟေတွာ ပဉ္စဝီသတိယောဇနံ ပါသာဒံ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိ။ ဥပ္ပတိတော စ ပန ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ ဌိတာနံ ပါသာဒံ ဘိန္ဒိတွာ ပညာယိ။ သော ဧကယောဇနံ ဒွိယောဇနံ တိယောဇနန္တိ ယာဝ ဝီသတိယောဇနာ ဥဒကတော ပါသာဒံ ဥက္ခိပိ။ အထဿ ပုရိမဘဝေ ဉာတကာ ပါသာဒလောဘေန မစ္ဆကစ္ဆပနာဂမဏ္ဍူကာ ဟုတွာ တသ္မိံယေဝ ပါသာဒေ နိဗ္ဗတ္တာ ပါသာဒေ ဥဋ္ဌဟန္တေ ပရိဝတ္တိတွာ ပရိဝတ္တိတွာ ဥဒကေယေဝ ပတိံသု။ သတ္ထာ တေ ပတန္တေ ဒိသွာ "ဉာတကာ တေ ဘဒ္ဒဇိ ကိလမန္တီ"တိ အာဟ။ ထေရော သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ ပါသာဒံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ပါသာဒေါ ယထာဌာနေယေဝ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သတ္ထာ ပါရဂင်္ဂံ ဂတော။ အထဿ ဂင်္ဂါတီရေယေဝ အာသနံ ပညာပယိံသု၊ သော ပညတ္တေ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ တရုဏသူရိယော ဝိယ ရသ္မိယော မုဉ္စန္တော နိသီဒိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ "ကသ္မိံ ကာလေ ဘန္တေ အယံ ပါသာဒေါ ဘဒ္ဒဇိတ္ထေရေန အဇ္ဈာဝုတ္ထော"တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ "မဟာပနာဒရာဇကာလေ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယံ သုရုစိ နာမ ရာဇာ အဟောသိ၊ ပုတ္တောပိ တဿ သုရုစိယေဝ၊ တဿ ပန ပုတ္တော မဟာပနာဒေါ နာမ အဟောသိ၊ တေ ဣမံ ပါသာဒံ ပဋိလဘိံသု။ ပဋိလာဘတ္ထာယ ပနဿ ဣဒံ ပုဗ္ဗကမ္မံ—ဒွေ ပိတာပုတ္တာ နဠေဟိ စ ဥဒုမ္ဗရဒါရူဟိ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဝသနပဏ္ဏသာလံ ကရိံသု။ ဣမသ္မိံ ဇာတကေ သဗ္ဗံ အတီတဝတ္ထု ပကိဏ္ဏကနိပါတေ **သုရုစိဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁-ခု ၅-၂၈၈-ပိဋ္ဌေ။

40. “Panādo nāma so rājā, yassa yūpo suvaṇṇayo.
Tiriyaṁ soḷasubbedho, uddhamāhu sahassadhā.

41. Sahassakaṇḍo satageṇḍu, dhajālu haritāmayo.
Anaccuṁ tattha gandhabbā, cha sahassāni sattadhā.

42. Evametaṁ[1] tadā āsi, yathā bhāsasi Bhaddaji.
Sakko ahaṁ tadā āsiṁ, veyyāvaccakaro tavā”ti.

Tattha **yūpo**ti pāsādo. **Tiriyaṁ soḷasubbedho**ti vitthārato soḷasakaṇḍapātavitthāro ahosi. **Uddhamāhu sahassadhā**ti ubbedhena sahassakaṇḍagamanamattaṁ ucco ahu, sahassakaṇḍagamanagaṇanāya pañcavīsatiyojanappamāṇaṁ hoti. Vitthāro panassa aṭṭhayojanamatto[2].

Sahassakaṇḍo satageṇḍūti so panesa sahassakaṇḍubbedho pāsādo satabhūmiko ahosi. **Dhajālū**ti dhajasampanno. **Haritāmayo**ti haritamaṇiparikkhitto. Aṭṭhakathāyaṁ pana “samāluharitāmayo”ti[3] pāṭho, haritamaṇimayehi dvārakavāṭavātapānehi samannāgatoti attho. **Samālū**ti kira dvārakavāṭavātapānānaṁ nāmaṁ. **Gandhabbā**ti naṭā, **cha sahassāni sattadhā**ti cha gandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu ṭhānesu rañño ratijananatthāya nacciṁsūti attho. Te evaṁ naccantāpi rājānaṁ hāsetuṁ nāsakkhiṁsu, atha Sakko devarājā devanaṭaṁ pesetvā samajjaṁ kāresi, tadā Mahāpanādo hasi.

Yathā bhāsasi Bhaddajīti Bhaddajittherena hi “Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahan”ti vutte “imasmiṁ ṭhāne nimuggo bhante”ti vadantena tasmiṁ kāle attano atthāya tassa pāsādassa nibbattabhāvo ca Mahāpanādarājabhāvo ca bhāsito hoti. Taṁ gahetvā Satthā “yathā tvaṁ Bhaddaji bhāsasi, tadā etaṁ tatheva ahosi, ahaṁ tadā tava kāyaveyyāvaccakaro Sakko Devānamindo ahosin”ti āha. Tasmiṁ khaṇe puthujjanabhikkhū nikkaṅkhā ahesuṁ.

---

1. Evameva (Ka) 2. Aḍḍhayojanamatto (Sī, Syā) 3. Jhasāluharitāmayoti (Sī)

၄၀။ “ပနာဒေါ နာမ သော ရာဇာ၊ ယဿ ယူပေါ သုဝဏ္ဏယော။
တိရိယံ သောဠသုဗ္ဗေဓော၊ ဥဒ္ဓမာဟု သဟဿဓာ။

၄၁။ သဟဿကဏ္ဍော သတဂေဏ္ဍု၊ ဓဇာလု ဟရိတာမယော။
အနစ္စုံ တတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗာ၊ ဆ သဟဿာနိ သတ္တဓာ။

၄၂။ ဧဝမေတံ[၁] တဒါ အာသိ၊ ယထာ ဘာသသိ ဘဒ္ဒဇိ။
သက္ကော အဟံ တဒါ အာသိံ၊ ဝေယျာဝစ္စကရော တဝါ”တိ။

တတ္ထ **ယူပေါ**တိ ပါသာဒေါ။ **တိရိယံ သောဠသုဗ္ဗေဓော**တိ ဝိတ္ထာရတော သောဠသကဏ္ဍပါတဝိတ္ထာရော အဟောသိ။ **ဥဒ္ဓမာဟု သဟဿဓာ**တိ ဥဗ္ဗေဓေန သဟဿကဏ္ဍဂမနမတ္တံ ဥစ္စော အဟု၊ သဟဿကဏ္ဍဂမနဂဏနာယ ပဉ္စဝီသတိယောဇနပ္ပမာဏံ ဟောတိ။ ဝိတ္ထာရော ပနဿ အဋ္ဌယောဇနမတ္တော[၂]။

သဟဿကဏ္ဍော သတဂေဏ္ဍူတိ သော ပနေသ သဟဿကဏ္ဍုဗ္ဗေဓော ပါသာဒေါ သတဘူမိကော အဟောသိ။ **ဓဇာလူ**တိ ဓဇသမ္ပန္နော။ **ဟရိတာမယော**တိ ဟရိတမဏိပရိက္ခိတ္တော။ အဋ္ဌကထာယံ ပန “သမာလုဟရိတာမယော”တိ[၃] ပါဌော၊ ဟရိတမဏိမယေဟိ ဒွါရကဝါဋဝါတပါနေဟိ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ **သမာလူ**တိ ကိရ ဒွါရကဝါဋဝါတပါနာနံ နာမံ။ **ဂန္ဓဗ္ဗာ**တိ နဋာ၊ **ဆ သဟဿာနိ သတ္တဓာ**တိ ဆ ဂန္ဓဗ္ဗသဟဿာနိ သတ္တဓာ ဟုတွာ တဿ ပါသာဒဿ သတ္တသု ဌာနေသု ရညော ရတိဇနနတ္ထာယ နစ္စိံသူတိ အတ္ထော။ တေ ဧဝံ နစ္စန္တာပိ ရာဇာနံ ဟာသေတုံ နာသက္ခိံသု၊ အထ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒေဝနဋံ ပေသေတွာ သမဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ တဒါ မဟာပနာဒေါ ဟသိ။

ယထာ ဘာသသိ ဘဒ္ဒဇီတိ ဘဒ္ဒဇိတ္ထေရေန ဟိ “ဘဒ္ဒဇိ တယာ မဟာပနာဒရာဇကာလေ အဇ္ဈာဝုတ္ထပါသာဒေါ ကဟ”န္တိ ဝုတ္တေ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိမုဂ္ဂေါ ဘန္တေ”တိ ဝဒန္တေန တသ္မိံ ကာလေ အတ္တနော အတ္ထာယ တဿ ပါသာဒဿ နိဗ္ဗတ္တဘာဝေါ စ မဟာပနာဒရာဇဘာဝေါ စ ဘာသိတော ဟောတိ။ တံ ဂဟေတွာ သတ္ထာ “ယထာ တွံ ဘဒ္ဒဇိ ဘာသသိ၊ တဒါ ဧတံ တထေဝ အဟောသိ၊ အဟံ တဒါ တဝ ကာယဝေယျာဝစ္စကရော သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အဟောသိ”န္တိ အာဟ။ တသ္မိံ ခဏေ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခူ နိက္ကင်္ခါ အဟေသုံ။

၁-ဧဝမေဝ (က) ၂-အဍ္ဎယောဇနမတ္တော (သီ၊ သျာ) ၃-ဈသာလုဟရိတာမယောတိ (သီ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Mahāpanādo rājā Bhaddaji ahosi, Sakko pana ahameva ahosin”ti.

Mahāpanādajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Khurappajātakavaṇṇanā (265)

Disvā khurappeti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ossaṭṭhavīriyaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi Satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ossaṭṭhavīriyo”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “bhikkhu kasmā evaṁ tvaṁ niyyānikasāsane pabbajitvā vīriyaṁ ossaji, porāṇakapaṇḍitā aniyyānikaṭṭhānepi vīriyaṁ kariṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ aṭavi-ārakkhakakule nibbattitvā vayappatto pañcapurisasataparivāro aṭavi-ārakkhakesu sabbajeṭṭhako hutvā aṭavimukhe ekasmiṁ gāme vāsaṁ kappesi. So bhatiṁ gahetvā manusse aṭaviṁ atikkāmeti. Athekasmiṁ divase Bārāṇaseyyako satthavāhaputto pañcahi sakaṭasatehi taṁ gāmaṁ patvā taṁ pakkosāpetvā “samma sahassaṁ gahetvā maṁ aṭaviṁ atikkāmehī”ti āha. So “sādhū”ti tassa hatthato sahassaṁ gaṇhi, bhatiṁ gaṇhantoyeva tassa jīvitaṁ pariccaji. So taṁ ādāya aṭaviṁ pāvisi, aṭavimajjhe pañcasatā corā uṭṭhahiṁsu, core disvāva sesapurisā urena nipajjiṁsu, ārakkhakajeṭṭhako ekova nadanto vagganto paharitvā pañcasatepi core palāpetvā satthavāhaputtaṁ sotthinā kantāraṁ tāresi.

Satthavāhaputto parakantāre Satthaṁ nivesetvā ārakkhatajeṭṭhakaṁ nānaggarasabhojanaṁ bhojetvā sayampi bhuttapātarāso sukhanisinno tena saddhiṁ sallapanto “samma tathādāruṇānaṁ corānaṁ āvudhāni gahetvā avattharaṇakāle kena nu kho te kāraṇena cittutrāsamattampi na uppannan”ti pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မဟာပနာဒေါ ရာဇာ ဘဒ္ဒဇိ အဟောသိ၊ သက္ကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဟာပနာဒဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ခုရပ္ပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၅)

ဒိသွာ ခုရပ္ပေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဩဿဋ္ဌဝီရိယော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခု ကသ္မာ ဧဝံ တွံ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝီရိယံ ဩဿဇိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ အနိယျာနိကဋ္ဌာနေပိ ဝီရိယံ ကရိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ အဋဝိအာရက္ခကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပဉ္စပုရိသသတပရိဝါရော အဋဝိအာရက္ခကေသု သဗ္ဗဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ အဋဝိမုခေ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဘတိံ ဂဟေတွာ မနုဿေ အဋဝိံ အတိက္ကာမေတိ။ အထေကသ္မိံ ဒိဝသေ ဗာရာဏသေယျကော သတ္ထဝါဟပုတ္တော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ တံ ဂါမံ ပတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သမ္မ သဟဿံ ဂဟေတွာ မံ အဋဝိံ အတိက္ကာမေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ တဿ ဟတ္ထတော သဟဿံ ဂဏှိ၊ ဘတိံ ဂဏှန္တောယေဝ တဿ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိ။ သော တံ အာဒါယ အဋဝိံ ပါဝိသိ၊ အဋဝိမဇ္ဈေ ပဉ္စသတာ စောရာ ဥဋ္ဌဟိံသု၊ စောရေ ဒိသွာဝ သေသပုရိသာ ဥရေန နိပဇ္ဇိံသု၊ အာရက္ခကဇေဋ္ဌကော ဧကောဝ နဒန္တော ဝဂ္ဂန္တော ပဟရိတွာ ပဉ္စသတေပိ စောရေ ပလာပေတွာ သတ္ထဝါဟပုတ္တံ သောတ္ထိနာ ကန္တာရံ တာရေသိ။

သတ္ထဝါဟပုတ္တော ပရကန္တာရေ သတ္ထံ နိဝေသေတွာ အာရက္ခကဇေဋ္ဌကံ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ဘောဇေတွာ သယမ္ပိ ဘုတ္တပါတရာသော သုခနိသိန္နော တေန သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော “သမ္မ တထာဒါရုဏာနံ စောရာနံ အာဝုဓာနိ ဂဟေတွာ အဝတ္ထရဏကာလေ ကေန နု ခေါ တေ ကာရဏေန စိတ္တုတြာသမတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပန္န”န္တိ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

43. “Disvā khurappe dhanuveganunne,
Khagge gahīte tikhiṇe teladhote.
Tasmiṁ bhayasmiṁ maraṇe viyūḷhe[1],
Kasmā nu te nāhu chambhi tattan”ti.

Tattha **dhanuveganunne**ti dhanuvegena vissaṭṭhe. **Khagge gahīte**ti tharudaṇḍehi sugahite khagge. **Maraṇe viyūḷhe**ti maraṇe paccupaṭṭhite. **Kasmā nu te nāhū**ti kena nu kho kāraṇena nāhosi. **Chambhitattan**ti sarīracalanaṁ.

Taṁ sutvā ārakkhakajeṭṭhako itarā dve gāthā abhāsi—

44. “Disvā khurappe dhanuveganunne,
Khagge gahīte tikhiṇe teladhote.
Tasmiṁ bhayasmiṁ maraṇe viyūḷhe,
Vedaṁ alatthaṁ vipulaṁ uḷāraṁ.

45. So vedajāto ajjhabhaviṁ amitte,
Pubbeva me jīvita’māsi cattaṁ.
Na hi jīvite ālayaṁ kubbamāno,
Sūro kayirā sūrakiccaṁ kadācī”ti.

Tattha **vedaṁ alatthan**ti tuṭṭhiñceva somanassañca paṭilabhiṁ. **Vipulan**ti bahuṁ. **Uḷāran**ti uttamaṁ. **Ajjhabhavin**ti jīvitaṁ pariccajitvā abhibhaviṁ. **Pubbeva me jīvita’māsi cattan**ti mayā pubbeva tava hatthato bhatiṁ gaṇhanteneva jīvitaṁ cattamāsi. **Na hi jīvite ālayaṁ kubbamāno**ti jīvitasmiñhi nikantiṁ kurumāno purisakiccaṁ kadācipi na karoti.

Evaṁ so saravasse vassante jīvitanikantiyā vissaṭṭhattā attanā sūrakiccassa katabhāvaṁ ñāpetvā satthavāhaputtaṁ uyyojetvā sakagāmameva paccāgantvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahatte patiṭṭhahi. Tadā ārakkhakajeṭṭhako ahameva ahosinti.

Khurappajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

1. Virūḷhe (Ka)

၄၃။ “ဒိသွာ ခုရပ္ပေ ဓနုဝေဂနုန္နေ၊
ခဂ္ဂေ ဂဟီတေ တိခိဏေ တေလဓောတေ။
တသ္မိံ ဘယသ္မိံ မရဏေ ဝိယူဠှေ[၁]၊
ကသ္မာ နု တေ နာဟု ဆမ္ဘိတတ္တ”န္တိ။

တတ္ထ **ဓနုဝေဂနုန္နေ**တိ ဓနုဝေဂေန ဝိဿဋ္ဌေ။ **ခဂ္ဂေ ဂဟီတေ**တိ ထရုဒဏ္ဍေဟိ သုဂဟိတေ ခဂ္ဂေ။ **မရဏေ ဝိယူဠှေ**တိ မရဏေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ။ **ကသ္မာ နု တေ နာဟူ**တိ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန နာဟောသိ။ **ဆမ္ဘိတတ္တ**န္တိ သရီရစလနံ။

တံ သုတွာ အာရက္ခကဇေဋ္ဌကော ဣတရာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၄၄။ “ဒိသွာ ခုရပ္ပေ ဓနုဝေဂနုန္နေ၊
ခဂ္ဂေ ဂဟီတေ တိခိဏေ တေလဓောတေ။
တသ္မိံ ဘယသ္မိံ မရဏေ ဝိယူဠှေ၊
ဝေဒံ အလတ္ထံ ဝိပုလံ ဥဠာရံ။

၄၅။ သော ဝေဒဇာတော အဇ္ဈဘဝိံ အမိတ္တေ၊
ပုဗ္ဗေဝ မေ ဇီဝိတ’မာသိ စတ္တံ။
န ဟိ ဇီဝိတေ အာလယံ ကုဗ္ဗမာနော၊
သူရော ကယိရာ သူရကိစ္စံ ကဒါစိ”တိ။

တတ္ထ **ဝေဒံ အလတ္ထ**န္တိ တုဋ္ဌိဉ္စေဝ သောမနဿဉ္စ ပဋိလဘိံ။ **ဝိပုလ**န္တိ ဗဟုံ။ **ဥဠာရ**န္တိ ဥတ္တမံ။ **အဇ္ဈဘဝိ**န္တိ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ အဘိဘဝိံ။ **ပုဗ္ဗေဝ မေ ဇီဝိတ’မာသိ စတ္တ**န္တိ မယာ ပုဗ္ဗေဝ တဝ ဟတ္ထတော ဘတိံ ဂဏှန္တေနေဝ ဇီဝိတံ စတ္တမာသိ။ **န ဟိ ဇီဝိတေ အာလယံ ကုဗ္ဗမာနော**တိ ဇီဝိတသ္မိဉှိ နိကန္တိံ ကုရုမာနော ပုရိသကိစ္စံ ကဒါစိပိ န ကရောတိ။

ဧဝံ သော သရဝဿေ ဝဿန္တေ ဇီဝိတနိကန္တိယာ ဝိဿဋ္ဌတ္တာ အတ္တနာ သူရကိစ္စဿ ကတဘာဝံ ဉာပေတွာ သတ္ထဝါဟပုတ္တံ ဥယျောဇေတွာ သကဂါမမေဝ ပစ္စာဂန္တွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဩသဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ အာရက္ခကဇေဋ္ဌကော အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ခုရပ္ပဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၁- ဝိရူဠှေ (က)

6. Vātaggasindhavajātakavaṇṇanā (266)

Yenāsi kisiyā paṇḍūti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāvatthiyaṁ aññataraṁ kuṭumbikaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kirekā abhirūpā itthī ekaṁ abhirūpaṁ kuṭumbikaṁ disvā paṭibaddhacittā ahosi, sakalasarīraṁ jhāyamāno viyassā abbhantare kilesaggi uppajji. Sā neva kāyassādaṁ labhi, na cittassādaṁ, bhattampissā na rucci, kevalaṁ mañcaka-aṭaniṁ gahetvā nipajji. Atha naṁ upaṭṭhāyikā ca sahāyikā ca pucchiṁsu "kiṁ nu kho tvaṁ kampamānacittā aṭaniṁ gahetvā nipannā, kiṁ te aphāsukan"ti. Sā ekaṁ dve vāre akathetvā punappunaṁ vuccamānā tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ tā samassāsetvā "tvaṁ mā cintayi, mayaṁ taṁ ānessāmā"ti vatvā gantvā kuṭumbikena saddhiṁ mantesuṁ, so paṭikkhipitvā punappunaṁ vuccamāno adhivāsesi. Tā "asukadivase asukavelāyaṁ āgacchā"ti paṭiññaṁ gahetvā gantvā tassā ārocesuṁ. Sā attano sayanagabbhaṁ sajjetvā attānaṁ alaṅkaritvā sayanapiṭṭhe nisinnā tasmiṁ āgantvā sayanekadese nisinne cintesi "sacāhaṁ imassa garukaṁ akatvā idāneva okāsaṁ karissāmi, issariyaṁ me parihāyissati, āgatadivaseyeva okāsakaraṇaṁ nāma akāraṇaṁ, ajja naṁ maṅkuṁ katvā aññasmiṁ divase okāsaṁ karissāmī"ti. Atha naṁ hatthagahaṇādivasena keḷiṁ kātuṁ āraddhaṁ hatthe gahetvā "apehi apehi, na me tayā attho"ti nibbhacchesi. So osakkitvā lajjito uṭṭhāya attano gehameva gato.

Itarā itthiyo tāya tathā katabhāvaṁ ñatvā kuṭumbike nikkhante taṁ upasaṅkamitvā evamāhaṁsu "tvaṁ etasmiṁ paṭibaddhacittā āhāraṁ paṭikkhipitvā nipajji, atha naṁ mayaṁ punappunaṁ yācitvā ānayimha, tassa kasmā okāsaṁ na akāsī"ti. Sā tamatthaṁ ārocesi. Itarā "tena hi paññāyissasī"ti vatvā pakkamiṁsu. Kuṭumbiko puna nivattitvāpi na olokesi. Sā taṁ alabhamānā nirāhārā tattheva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Kuṭumbiko tassā matabhāvaṁ ñatvā bahuṁ mālāgandhavilepanaṁ ādāya Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā ekamantaṁ nisīditvā Satthārā ca "kiṁ nu kho upāsaka na paññāyasī"ti pucchite tamatthaṁ ārocetvā "svāhaṁ bhante ettakaṁ kālaṁ lajjāya Buddhupaṭṭhānaṁ nāgato"ti āha. Satthā

၆-ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၆)

ယေနာသိ ကိသိယာ ပဏ္ဍူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာဝတ္ထိယံ အညတရံ ကုဋုမ္ဗိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကာ အဘိရူပါ ဣတ္ထီ ဧကံ အဘိရူပံ ကုဋုမ္ဗိကံ ဒိသွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ အဟောသိ၊ သကလသရီရံ ဈာယမာနော ဝိယဿာ အဗ္ဘန္တရေ ကိလေသဂ္ဂိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သာ နေဝ ကာယဿာဒံ လဘိ၊ န စိတ္တဿာဒံ၊ ဘတ္တမ္ပိဿာ န ရုစ္စိ၊ ကေဝလံ မဉ္စကအဋနိံ ဂဟေတွာ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ ဥပဋ္ဌာယိကာ စ သဟာယိကာ စ ပုစ္ဆိံသု "ကိံ နု ခေါ တွံ ကမ္ပမာနစိတ္တာ အဋနိံ ဂဟေတွာ နိပန္နာ၊ ကိံ တေ အဖာသုက"န္တိ။ သာ ဧကံ ဒွေ ဝါရေ အကထေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ တာ သမဿာသေတွာ "တွံ မာ စိန္တယိ၊ မယံ တံ အာနေဿာမာ"တိ ဝတွာ ဂန္တွာ ကုဋုမ္ဗိကေန သဒ္ဓိံ မန္တေသုံ၊ သော ပဋိက္ခိပိတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနော အဓိဝါသေသိ။ တာ "အသုကဒိဝသေ အသုကဝေလာယံ အာဂစ္ဆာ"တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ဂန္တွာ တဿာ အာရောစေသုံ။ သာ အတ္တနော သယနဂဗ္ဘံ သဇ္ဇေတွာ အတ္တာနံ အလင်္ကရိတွာ သယနပိဋ္ဌေ နိသိန္နာ တသ္မိံ အာဂန္တွာ သယနေကဒေသေ နိသိန္နေ စိန္တေသိ "သစာဟံ ဣမဿ ဂရုကံ အကတွာ ဣဒါနေဝ ဩကာသံ ကရိဿာမိ၊ ဣဿရိယံ မေ ပရိဟာယိဿတိ၊ အာဂတဒိဝသေယေဝ ဩကာသကရဏံ နာမ အကာရဏံ၊ အဇ္ဇ နံ မင်္ကုံ ကတွာ အညသ္မိံ ဒိဝသေ ဩကာသံ ကရိဿာမီ"တိ။ အထ နံ ဟတ္ထဂဟဏာဒိဝသေန ကေဠိံ ကာတုံ အာရဒ္ဓံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ "အပေဟိ အပေဟိ၊ န မေ တယာ အတ္ထော"တိ နိဗ္ဘစ္ဆေသိ။ သော ဩသက္ကိတွာ လဇ္ဇိတော ဥဋ္ဌာယ အတ္တနော ဂေဟမေဝ ဂတော။

ဣတရာ ဣတ္ထိယော တာယ တထာ ကတဘာဝံ ဉတွာ ကုဋုမ္ဗိကေ နိက္ခန္တေ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟံသု "တွံ ဧတသ္မိံ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ အာဟာရံ ပဋိက္ခိပိတွာ နိပဇ္ဇိ၊ အထ နံ မယံ ပုနပ္ပုနံ ယာစိတွာ အာနယိမှ၊ တဿ ကသ္မာ ဩကာသံ န အကာသီ"တိ။ သာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ဣတရာ "တေန ဟိ ပညာယိဿသီ"တိ ဝတွာ ပက္ကမိံသု။ ကုဋုမ္ဗိကော ပုန နိဝတ္တိတွာပိ န ဩလောကေသိ။ သာ တံ အလဘမာနာ နိရာဟာရာ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ ကုဋုမ္ဗိကော တဿာ မတဘာဝံ ဉတွာ ဗဟုံ မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ အာဒါယ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ သတ္ထာရာ စ "ကိံ နု ခေါ ဥပါသက န ပညာယသီ"တိ ပုစ္ဆိတေ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ "သွာဟံ ဘန္တေ ဧတ္တကံ ကာလံ လဇ္ဇာယ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ နာဂတော"တိ အာဟ။ သတ္ထာ

‘na upāsaka idānevesā kilesavasena taṁ pakkosāpetvā āgatakāle taṁ okāsaṁ akatvā lajjāpesi, pubbepi pana paṇḍitesu paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsaṁ akatvā kilametvāva uyyojesī”ti[1] vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto sindhavakule nibbattitvā Vātaggasindhavo nāma hutvā tassa maṅgala-asso ahosi. Assagopakā taṁ netvā Gaṅgāyaṁ nhāpenti. Atha naṁ Bhaddalī[2] nāma gadrabhī disvā paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā neva tiṇaṁ khādi, na udakaṁ pivi, parisussitvā kisā aṭṭhicammamattā ahosi. Atha naṁ putto gadrabhapotako mātaraṁ parisussamānaṁ disvā “kiṁ nu kho tvaṁ amma neva tiṇaṁ khādasi, na udakaṁ pivasi, parisussitvā tattha tattha kampamānā nipajjasi, kiṁ te aphāsukan”ti pucchi. Sā akathetvā punappunaṁ vuccamānā tamatthaṁ kathesi. Atha naṁ putto samassāsetvā “amma mā cintayi, ahaṁ taṁ ānessāmī”ti vatvā Vātaggasindhavassa nhāyituṁ āgatakāle taṁ upasaṅkamitvā “tāta mayhaṁ mātā tumhesu paṭibaddhacittā nirāhārā sussitvā marissati, jīvitadānamassā dethā”ti āha. “Sādhu tāta dassāmi, assagopakā maṁ nhāpetvā thokaṁ Gaṅgātīre vicaraṇatthāya vissajjenti, tvaṁ mātaraṁ gahetvā taṁ padesaṁ ehī”ti. So gantvā mātaraṁ ānetvā tasmiṁ padese vissajjetvā ekamantaṁ paṭicchanno aṭṭhāsi.

Assagopakāpi Vātaggasindhavaṁ tasmiṁ ṭhāne vissajjesuṁ. So taṁ gadrabhiṁ oloketvā upasaṅkami. Atha sā gadrabhī tasmiṁ upasaṅkamitvā attano sarīraṁ upasiṅghamāne “sacāhaṁ garuṁ akatvā āgatakkhaṇeyevassa okāsaṁ karissāmi, evaṁ me yaso ca issariyañca parihāyissati, anicchamānā viya bhavituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā sindhavassa heṭṭhāhanuke pādena paharitvā palāyi, dantamūlamassa bhijjitvā gatakālo viya ahosi. Vātaggasindhavo “ko me etāya attho”ti lajjito tatova palāyi. Sā vippaṭisārinī hutvā tattheva patitvā socamānā nipajji.

---

1. Vippayojesīti (Sī)   2. Kundalī (Sī, I)

“န ဥပါသက ဣဒါနေဝေသာ ကိလေသဝသေန တံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဂတကာလေ တံ ဩကာသံ အကတွာ လဇ္ဇာပေသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပန ပဏ္ဍိတေသု ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟုတွာ ပက္ကောသာပေတွာ အာဂတကာလေ ဩကာသံ အကတွာ ကိလမေတွာဝ ဥယျောဇေသီ”တိ[၁] ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သိန္ဓဝကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝေါ နာမ ဟုတွာ တဿ မင်္ဂလအဿော အဟောသိ။ အဿဂေါပကာ တံ နေတွာ ဂင်္ဂါယံ နှာပေန္တိ။ အထ နံ ဘဒ္ဒလီ[၂] နာမ ဂဒြဘီ ဒိသွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟုတွာ ကိလေသဝသေန ကမ္ပမာနာ နေဝ တိဏံ ခါဒိ၊ န ဥဒကံ ပိဝိ၊ ပရိသုဿိတွာ ကိသာ အဋ္ဌိစမ္မမတ္တာ အဟောသိ။ အထ နံ ပုတ္တော ဂဒြဘပေါတကော မာတရံ ပရိသုဿမာနံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ တွံ အမ္မ နေဝ တိဏံ ခါဒသိ၊ န ဥဒကံ ပိဝသိ၊ ပရိသုဿိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ကမ္ပမာနာ နိပဇ္ဇသိ၊ ကိံ တေ အဖာသုက”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သာ အကထေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနာ တမတ္ထံ ကထေသိ။ အထ နံ ပုတ္တော သမဿာသေတွာ “အမ္မ မာ စိန္တယိ၊ အဟံ တံ အာနေဿာမီ”တိ ဝတွာ ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝဿ နှာယိတုံ အာဂတကာလေ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “တာတ မယှံ မာတာ တုမှေသု ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ နိရာဟာရာ သုဿိတွာ မရိဿတိ၊ ဇီဝိတဒါနမဿာ ဒေထာ”တိ အာဟ။ “သာဓု တာတ ဒဿာမိ၊ အဿဂေါပကာ မံ နှာပေတွာ ထောကံ ဂင်္ဂါတီရေ ဝိစရဏတ္ထာယ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ၊ တွံ မာတရံ ဂဟေတွာ တံ ပဒေသံ ဧဟီ”တိ။ သော ဂန္တွာ မာတရံ အာနေတွာ တသ္မိံ ပဒေသေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဧကမန္တံ ပဋိစ္ဆန္နော အဋ္ဌာသိ။

အဿဂေါပကာပိ ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝံ တသ္မိံ ဌာနေ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ သော တံ ဂဒြဘိံ ဩလောကေတွာ ဥပသင်္ကမိ။ အထ သာ ဂဒြဘီ တသ္မိံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္တနော သရီရံ ဥပသိင်္ဃမာနေ “သစာဟံ ဂရုံ အကတွာ အာဂတက္ခဏေယေဝဿ ဩကာသံ ကရိဿာမိ၊ ဧဝံ မေ ယသော စ ဣဿရိယဉ္စ ပရိဟာယိဿတိ၊ အနိစ္ဆမာနာ ဝိယ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ သိန္ဓဝဿ ဟေဋ္ဌာဟနုကေ ပါဒေန ပဟရိတွာ ပလာယိ၊ ဒန္တမူလမဿ ဘိဇ္ဇိတွာ ဂတကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝေါ “ကော မေ ဧတာယ အတ္ထော”တိ လဇ္ဇိတော တတောဝ ပလာယိ။ သာ ဝိပ္ပဋိသာရိနီ ဟုတွာ တတ္ထေဝ ပတိတွာ သောစမာနာ နိပဇ္ဇိ။

၁-ဝိပ္ပယောဇေသီတိ (သီ)   ၂-ကုန္ဒလီ (သီ၊ ဣ)

Atha naṁ putto upasaṅkamitvā pucchanto paṭhamaṁ gāthamāha—

46. “Yenāsi kisiyā paṇḍu, yena bhattaṁ na ruccati.
Ayaṁ so āgato bhattā[1], kasmā dāni palāyasī”ti.

Tattha **yenā**ti tasmiṁ paṭibaddhacittatāya yena kāraṇabhūtena.

Puttassa vacanaṁ sutvā gadrabhī dutiyaṁ gāthamāha—

47. “Sace[2] panā’dikeneva, santhavo nāma jāyati.
Yaso hāyati itthīnaṁ, tasmā tāta palāya’han”ti[3].

Tattha **ādikenevā**ti āditova paṭhamameva. **Santhavo**ti methunadhammasaṁyogavasena mittasanthavo. **Yaso hāyati itthīnan**ti tāta itthīnañhi garukaṁ akatvā āditova santhavaṁ kurumānānaṁ yaso hāyati, issariyagabbitabhāvo parihāyatīti. Evaṁ sā itthīnaṁ sabhāvaṁ puttassa kathesi.

Tatiyagāthaṁ pana Satthā abhisambuddho hutvā āha—

48. “Yasassinaṁ kule jātaṁ, āgataṁ yā na icchati.
Socati cirarattāya, vātagga’miva Bhaddalī”ti.

Tattha **yasassinan**ti yasasampannaṁ. **Yā na icchatī**ti yā itthī tathārūpaṁ purisaṁ na icchati. **Cirarattāyā**ti cirarattaṁ, dīghamaddhānanti attho.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā gadrabhī sā itthī ahosi, Vātaggasindhavo pana ahemeva ahosinti.

Vātaggasindhavajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

1. Tāto (Sī, Syā, I) 2. Na kho (Syā, Ka) 3. Palāyihanti (Syā, Ka)

အထ နံ ပုတ္တော ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၄၆။ “ယေနာသိ ကိသိယာ ပဏ္ဍု၊ ယေန ဘတ္တံ န ရုစ္စတိ။
အယံ သော အာဂတော ဘတ္တာ[1]၊ ကသ္မာ ဒါနိ ပလာယသီ”တိ။

တတ္ထ **ယေနာ**တိ တသ္မိံ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တတာယ ယေန ကာရဏဘူတေန။

ပုတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ဂဒြဘီ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၄၇။ “သစေ[2] ပနာ'ဒိကေနေဝ၊ သန္ထဝေါ နာမ ဇာယတိ။
ယသော ဟာယတိ ဣတ္ထီနံ၊ တသ္မာ တာတ ပလာယ'ဟ”န္တိ[3]။

တတ္ထ **အာဒိကေနေဝါ**တိ အာဒိတောဝ ပဌမမေဝ။ **သန္ထဝေါ**တိ မေထုနဓမ္မသံယောဂဝသေန မိတ္တသန္ထဝေါ။ **ယသော ဟာယတိ ဣတ္ထီနန္တိ** တာတ ဣတ္ထီနဉှိ ဂရုကံ အကတွာ အာဒိတောဝ သန္ထဝံ ကုရုမာနာနံ ယသော ဟာယတိ၊ ဣဿရိယဂဗ္ဘိတဘာဝေါ ပရိဟာယတီတိ။ ဧဝံ သာ ဣတ္ထီနံ သဘာဝံ ပုတ္တဿ ကထေသိ။

တတိယဂါထံ ပန သတ္ထာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ အာဟ—

၄၈။ “ယသဿိနံ ကုလေ ဇာတံ၊ အာဂတံ ယာ န ဣစ္ဆတိ။
သောစတိ စိရရတ္တာယ၊ ဝါတဂ္ဂ'မိဝ ဘဒ္ဒလီ”တိ။

တတ္ထ **ယသဿိနန္တိ** ယသသမ္ပန္နံ။ **ယာ န ဣစ္ဆတီ**တိ ယာ ဣတ္ထီ တထာရူပံ ပုရိသံ န ဣစ္ဆတိ။ **စိရရတ္တာယာ**တိ စိရရတ္တံ၊ ဒီဃမဒ္ဓါနန္တိ အတ္ထော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကုဋုမ္ဗိကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဂဒြဘီ သာ ဣတ္ထီ အဟောသိ၊ ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၁-တာတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-န ခေါ (သျာ၊ က) ၃-ပလာယိဟန္တိ (သျာ၊ က)

7. Kakkaṭakajātakavaṇṇanā (267)

Siṅgī migoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ itthiṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kireko kuṭumbiko attano bhariyaṁ gahetvā uddhārasodhanatthāya[1] janapadaṁ gantvā uddhāraṁ sodhetvā[2] āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā panassa abhirūpā pāsādikā dassanīyā, corajeṭṭhako tassā sinehena kuṭumbikaṁ māretuṁ ārabhi. Sā pana itthī sīlavatī ācārasampannā patidevatā, sā corajeṭṭhakassa pādesu nipatitvā "sāmi sace mayi sineho atthi, mā mayhaṁ sāmikaṁ mārehi. Sace māresi, ahampi visaṁ vā khāditvā nāsavātaṁ vā sannirumbhitvā marissāmi, tayā pana saddhiṁ na gamissāmi, mā me akāraṇena[3] sāmikaṁ mārehī"ti yācitvā taṁ vissajjāpesi. Te ubhopi sotthinā Sāvatthiṁ patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā "vihāraṁ pavisitvā Satthāraṁ vandissāmā"ti Gandhakuṭipariveṇaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Te Satthārā "kahaṁ gatattha upāsakā"ti puṭṭhā "uddhārasodhanatthāyā"ti āhaṁsu. "Antarāmagge pana ārogyena āgatatthā"ti vutte kuṭumbiko āha "antarāmagge no bhante corā gaṇhiṁsu, tatresā maṁ māriyamānaṁ corajeṭṭhakaṁ yācitvā mocesi, imaṁ nissāya mayā jīvitaṁ laddhan"ti. Satthā "na upāsaka idānevetāya evaṁ tuyhaṁ jīvitaṁ dinnaṁ, pubbepi paṇḍitānampi jīvitaṁ adāsiyevā"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Himavante mahāudakarahado, tattha mahāsuvaṇṇakakkaṭako ahosi. So tassa nivāsabhāvena "Kuḷīradayo"ti paññāyittha. Kakkaṭako mahā ahosi khalamaṇḍalappamāṇo, hatthī gahetvā vadhitvā khādati. Hatthī tassa bhayena tattha otaritvā gocaraṁ gaṇhituṁ na sakkonti. Tadā bodhisatto Kuḷīradahaṁ upanissāya vasamānaṁ hatthiyūthajeṭṭhakaṁ paṭicca kareṇuyā[4] kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Athassa mātā "gabbhaṁ rakkhissāmī"ti aññaṁ pabbatappadesaṁ gantvā gabbhaṁ rakkhitvā puttaṁ vijāyi. So anukkamena viññutaṁ

---

1. Uddhārasādhanatthāya (Sī, I)
2. Sādhetvā (Sī, I)
3. Akāraṇā (Sī, I)
4. Kaṇeruyā (Sī, I)

၇-ကက္ကဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၇)

သိင်္ဂီ မိဂေါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဣတ္ထိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ကုဋုမ္ဗိကော အတ္တနော ဘရိယံ ဂဟေတွာ ဥဒ္ဓါရသောဓနတ္ထာယ[၁] ဇနပဒံ ဂန္တွာ ဥဒ္ဓါရံ သောဓေတွာ[၂] အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ စောရေဟိ ဂဟိတော။ ဘရိယာ ပနဿ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာ ဒဿနီယာ၊ စောရဇေဋ္ဌကော တဿာ သိနေဟေန ကုဋုမ္ဗိကံ မာရေတုံ အာရဘိ။ သာ ပန ဣတ္ထီ သီလဝတီ အာစာရသမ္ပန္နာ ပတိဒေဝတာ၊ သာ စောရဇေဋ္ဌကဿ ပါဒေသု နိပတိတွာ "သာမိ သစေ မယိ သိနေဟော အတ္ထိ၊ မာ မယှံ သာမိကံ မာရေဟိ။ သစေ မာရေသိ၊ အဟမ္ပိ ဝိသံ ဝါ ခါဒိတွာ နာသဝါတံ ဝါ သန္နိရုမ္ဘိတွာ မရိဿာမိ၊ တယာ ပန သဒ္ဓိံ န ဂမိဿာမိ၊ မာ မေ အကာရဏေန[၃] သာမိကံ မာရေဟီ"တိ ယာစိတွာ တံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ တေ ဥဘောပိ သောတ္ထိနာ သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနပိဋ္ဌိဝိဟာရေန ဂစ္ဆန္တာ "ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိဿာမာ"တိ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ တေ သတ္ထာရာ "ကဟံ ဂတတ္ထ ဥပါသကာ"တိ ပုဋ္ဌာ "ဥဒ္ဓါရသောဓနတ္ထာယာ"တိ အာဟံသု။ "အန္တရာမဂ္ဂေ ပန အာရောဂျေန အာဂတတ္ထာ"တိ ဝုတ္တေ ကုဋုမ္ဗိကော အာဟ "အန္တရာမဂ္ဂေ နော ဘန္တေ စောရာ ဂဏှိံသု၊ တတြေသာ မံ မာရိယမာနံ စောရဇေဋ္ဌကံ ယာစိတွာ မောစေသိ၊ ဣမံ နိဿာယ မယာ ဇီဝိတံ လဒ္ဓ"န္တိ။ သတ္ထာ "န ဥပါသက ဣဒါနေဝေတာယ ဧဝံ တုယှံ ဇီဝိတံ ဒိန္နံ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာနမ္ပိ ဇီဝိတံ အဒါသိယေဝါ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဟိမဝန္တေ မဟာဥဒကရဟဒေါ၊ တတ္ထ မဟာသုဝဏ္ဏကက္ကဋကော အဟောသိ။ သော တဿ နိဝါသဘာဝေန "ကုဠီရဒဟော"တိ ပညာယိတ္ထ။ ကက္ကဋကော မဟာ အဟောသိ ခလမဏ္ဍလပ္ပမာဏော၊ ဟတ္ထီ ဂဟေတွာ ဝဓိတွာ ခါဒတိ။ ဟတ္ထီ တဿ ဘယေန တတ္ထ ဩတရိတွာ ဂေါစရံ ဂဏှိတုံ န သက္ကောန္တိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ကုဠီရဒဟံ ဥပနိဿာယ ဝသမာနံ ဟတ္ထိယူထဇေဋ္ဌကံ ပဋိစ္စ ကရေဏုယာ[၄] ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အထဿ မာတာ "ဂဗ္ဘံ ရက္ခိဿာမီ"တိ အညံ ပဗ္ဗတပ္ပဒေသံ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘံ ရက္ခိတွာ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ သော အနုက္ကမေန ဝိညုတံ

၁-ဥဒ္ဓါရသာဓနတ္ထာယ (သီ၊ ဣ)
၂-သာဓေတွာ (သီ၊ ဣ)
၃-အကာရဏာ (သီ၊ ဣ)
၄-ကဏေရုယာ (သီ၊ ဣ)

patto mahāsarīro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapabbato viya ahosi. So ekāya kareṇuyā saddhiṁ saṁvāsaṁ kappetvā “kakkaṭakaṁ gaṇhissāmī”ti attano bhariyañca mātarañca ādāya taṁ hatthiyūthaṁ upasaṅkamitvā pitaraṁ passitvā “tāta ahaṁ kakkaṭakaṁ gaṇhissāmī”ti āha. Atha naṁ pitā “na sakkhissasi tātā”ti vāretvā punappunaṁ vadantaṁ “tvaññeva jānissasī”ti āha.

So Kuḷīradahaṁ upanissāya vasante sabbavāraṇe sannipātetvā sabbehi saddhiṁ dahasamīpaṁ gantvā “kiṁ so kakkaṭako otaraṇakāle gaṇhāti, udāhu gocaraṁ gaṇhanakāle, udāhu uttaraṇakāle”ti pucchitvā “uttaraṇakāle”ti sutvā “tena hi tumhe Kuḷīradahaṁ otaritvā yāvadatthaṁ gocaraṁ gahetvā paṭhamaṁ uttaratha, ahaṁ pacchato bhavissāmī”ti āha. Vāraṇā tathā kariṁsu. Kuḷīro pacchato uttarantaṁ bodhisattaṁ mahāsaṇḍāsena kammāro lohasalākaṁ viya aḷadvayena pāde daḷhaṁ gaṇhi, kareṇukā bodhisattaṁ avijahitvā samīpeyeva aṭṭhāsi. Bodhisatto ākaḍḍhanto kuḷīraṁ cāletuṁ nāsakkhi, kuḷīro pana taṁ ākaḍḍhanto attano abhimukhaṁ karoti. So maraṇabhayatajjito baddharavaṁ ravi, sabbe vāraṇā maraṇabhayatajjitā koñcanādaṁ katvā muttakarīsaṁ cajamānā palāyiṁsu, kareṇukāpissa saṇṭhātuṁ asakkontī palāyituṁ ārabhi.

Atha naṁ so attano baddhabhāvaṁ saññāpetvā tassā apalāyanatthaṁ paṭhamaṁ gāthamāha—

49. “Siṅgī migo āyatacakkhunetto,
Aṭṭhittaco vārisayo alomo.
Tenā’bhibhūto kapaṇaṁ rudāmi,
Mā heva maṁ pāṇasamaṁ jaheyyā”ti.

Tattha **siṅgī migo**ti siṅgī suvaṇṇavaṇṇo migo. Dvīhi aḷehi siṅgakiccaṁ sādhentehi yuttatāya siṅgīti attho. Migoti pana sabbapāṇasaṅgāhakavasena idha kuḷīro vutto. **Āyatacakkhunetto**ti ettha dassanaṭṭhena cakkhu, nayanaṭṭhena nettaṁ, āyatāni cakkhusaṅkhātāni

ပတ္တော မဟာသရီရော ထာမသမ္ပန္နော သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တော အဉ္ဇနပဗ္ဗတော ဝိယ အဟောသိ။ သော ဧကာယ ကရေဏုယာ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေတွာ “ကက္ကဋကံ ဂဏှိဿာမီ”တိ အတ္တနော ဘရိယဉ္စ မာတရဉ္စ အာဒါယ တံ ဟတ္ထိယူထံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိတရံ ပဿိတွာ “တာတ အဟံ ကက္ကဋကံ ဂဏှိဿာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ပိတာ “န သက္ခိဿသိ တာတာ”တိ ဝါရေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝဒန္တံ “တွဉ္ဉေဝ ဇာနိဿသီ”တိ အာဟ။

သော ကုဠီရဒဟံ ဥပနိဿာယ ဝသန္တေ သဗ္ဗဝါရဏေ သန္နိပါတေတွာ သဗ္ဗေဟိ သဒ္ဓိံ ဒဟသမီပံ ဂန္တွာ “ကိံ သော ကက္ကဋကော ဩတရဏကာလေ ဂဏှာတိ၊ ဥဒါဟု ဂေါစရံ ဂဏှနကာလေ, ဥဒါဟု ဥတ္တရဏကာလေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဥတ္တရဏကာလေ”တိ သုတွာ “တေန ဟိ တုမှေ ကုဠီရဒဟံ ဩတရိတွာ ယာဝဒတ္ထံ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ ပဌမံ ဥတ္တရထ၊ အဟံ ပစ္ဆတော ဘဝိဿာမီ”တိ အာဟ။ ဝါရဏာ တထာ ကရိံသု။ ကုဠီရော ပစ္ဆတော ဥတ္တရန္တံ ဗောဓိသတ္တံ မဟာသဏ္ဍာသေန ကမ္မာရော လောဟသလာကံ ဝိယ အဠဒွယေန ပါဒေ ဒဠှံ ဂဏှိ၊ ကရေဏုကာ ဗောဓိသတ္တံ အဝိဇဟိတွာ သမီပေယေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော အာကဍ္ဎန္တော ကုဠီရံ စာလေတုံ နာသက္ခိ၊ ကုဠီရော ပန တံ အာကဍ္ဎန္တော အတ္တနော အဘိမုခံ ကရောတိ။ သော မရဏဘယတဇ္ဇိတော ဗဒ္ဓရဝံ ရဝိ၊ သဗ္ဗေ ဝါရဏာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ ကောဉ္စနာဒံ ကတွာ မုတ္တကရီသံ စဇမာနာ ပလာယိံသု၊ ကရေဏုကာပိဿ သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ ပလာယိတုံ အာရဘိ။

အထ နံ သော အတ္တနော ဗဒ္ဓဘာဝံ သညာပေတွာ တဿာ အပလာယနတ္ထံ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၄၉။ “သိင်္ဂီ မိဂေါ အာယတစက္ခုနေတ္တော၊
အဋ္ဌိတ္တစော ဝါရိသယော အလောမော။
တေနာ’ဘိဘူတော ကပဏံ ရုဒါမိ၊
မာ ဟေဝ မံ ပါဏသမံ ဇဟေယျာ”တိ။

တတ္ထ **သိင်္ဂီ မိဂေါ**တိ သိင်္ဂီ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော မိဂေါ။ ဒွီဟိ အဠေဟိ သိင်္ဂကိစ္စံ သာဓေန္တေဟိ ယုတ္တတာယ သိင်္ဂီတိ အတ္ထော။ မိဂေါတိ ပန သဗ္ဗပါဏသင်္ဂါဟကဝသေန ဣဓ ကုဠီရော ဝုတ္တော။ **အာယတစက္ခုနေတ္တော**တိ ဧတ္ထ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခု၊ နယနဋ္ဌေန နေတ္တံ၊ အာယတာနိ စက္ခုသင်္ခါတာနိ

nettāni assāti āyatacakkhunetto, dīgha-akkhīti attho. Aṭṭhimevassa tacakiccaṁ sādhetīti **aṭṭhittaco. Tenā’bhibhūto**ti tena migena abhibhūto ajjhotthato niccalaṁ gahito hutvā. **Kapaṇaṁ rudāmī**ti kāruññappatto hutvā rudāmi viravāmi. **Mā heva man**ti maṁ evarūpaṁ byasanappattaṁ attano pāṇasamaṁ piyasāmikaṁ tvaṁ mā heva jahīti.

Atha sā Kareṇukā nivattitvā taṁ assāsayamānā dutiyaṁ gāthamāha—

50. “Ayya na taṁ jahissāmi, kuñjaraṁ saṭṭhihāyanaṁ.
Pathabyā cāturantāya, suppiyo hosi me tuvan”ti.

Tattha **saṭṭhihāyanan**ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiñhi kuñjarā thāmena parihāyanti, sā ahaṁ evaṁ thāmahīnaṁ imaṁ byasanaṁ pattaṁ taṁ na jahissāmi, mā bhāyi, imissā hi catūsu disāsu samuddaṁ patvā ṭhitāya cāturantāya pathaviyā tvaṁ mayhaṁ suṭṭhu piyoti.

Atha naṁ santhambhetvā “ayya idāni taṁ Kuḷīrena saddhiṁ thokaṁ kathāsallāpaṁ labhamānā vissajjāpessāmī”ti vatvā Kuḷīraṁ yācamānā tatiyaṁ gāthamāha—

51. “Ye Kuḷīrā Samuddasmiṁ, Gaṅgāya Yamunāya[1] ca.
Tesaṁ tvaṁ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin”ti.

Tassattho—ye Samudde vā Gaṅgāya vā Yamunāya vā Kuḷīrā, sabbesaṁ vaṇṇasampattiyā ca mahantattena ca tvameva seṭṭho uttamo. Tena taṁ yācāmi, mayhaṁ rodamānāya sāmikaṁ muñcāti.

Kuḷīro tassā kathayamānāya itthisadde nimittaṁ gahetvā ākaḍḍhiyamānaso[2] hutvā vāraṇassa pādato aḷe viniveṭhento “ayaṁ vissaṭṭho idaṁ nāma karissatī”ti na kiñci aññāsi. Atha naṁ vāraṇo pādaṁ ukkhipitvā piṭṭhiyaṁ akkami, tāvadeva aṭṭhīni bhijjiṁsu. Vāraṇo tuṭṭharavaṁ ravi, sabbe vāraṇā sannipatitvā kuḷīraṁ nīharitvā mahītale ṭhapetvā maddantā cuṇṇavicuṇṇamakaṁsu. Tassa dve aḷā sarīrato bhijjitvā ekamante patiṁsu. So ca Kuḷīradaho Gaṅgāya

1. Nammadāya (Sī, I) 2. Kampitamānaso (Sī)

နေတ္တာနိ အဿာတိ အာယတစက္ခုနေတ္တော၊ ဒီဃအက္ခီတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌိမေဝဿ တစကိစ္စံ သာဓေတီတိ **အဋ္ဌိတ္တစော။ တေနာ’ဘိဘူတော**တိ တေန မိဂေန အဘိဘူတော အဇ္ဈောတ္ထတော နိစ္စလံ ဂဟိတော ဟုတွာ။ **ကပဏံ ရုဒါမီ**တိ ကာရုညပ္ပတ္တော ဟုတွာ ရုဒါမိ ဝိရဝါမိ။ **မာ ဟေဝ မ**န္တိ မံ ဧဝရူပံ ဗျသနပ္ပတ္တံ အတ္တနော ပါဏသမံ ပိယသာမိကံ တွံ မာ ဟေဝ ဇဟီတိ။

အထ သာ ကရေဏုကာ နိဝတ္တိတွာ တံ အဿာသယမာနာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၅၀။ “အယျ န တံ ဇဟိဿာမိ၊ ကုဉ္ဇရံ သဋ္ဌိဟာယနံ။
ပထဗျာ စာတုရန္တာယ၊ သုပ္ပိယော ဟောသိ မေ တုဝ”န္တိ။

တတ္ထ **သဋ္ဌိဟာယန**န္တိ ဇာတိယာ သဋ္ဌိဝဿကာလသ္မိဉှိ ကုဉ္ဇရာ ထာမေန ပရိဟာယန္တိ၊ သာ အဟံ ဧဝံ ထာမဟီနံ ဣမံ ဗျသနံ ပတ္တံ တံ န ဇဟိဿာမိ၊ မာ ဘာယိ၊ ဣမိဿာ ဟိ စတူသု ဒိသာသု သမုဒ္ဒံ ပတွာ ဌိတာယ စာတုရန္တာယ ပထဝိယာ တွံ မယှံ သုဋ္ဌု ပိယောတိ။

အထ နံ သန္ထမ္ဘေတွာ “အယျ ဣဒါနိ တံ ကုဠီရေန သဒ္ဓိံ ထောကံ ကထာသလ္လာပံ လဘမာနာ ဝိဿဇ္ဇာပေဿာမီ”တိ ဝတွာ ကုဠီရံ ယာစမာနာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၅၁။ “ယေ ကုဠီရာ သမုဒ္ဒသ္မိံ၊ ဂင်္ဂါယ ယမုနာယ[၁] စ။
တေသံ တွံ ဝါရိဇော သေဋ္ဌော၊ မုဉ္စ ရောဒန္တိယာ ပတိ”န္တိ။

တဿတ္ထော—ယေ သမုဒ္ဒေ ဝါ ဂင်္ဂါယ ဝါ ယမုနာယ ဝါ ကုဠီရာ၊ သဗ္ဗေသံ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိယာ စ မဟန္တတ္တေန စ တွမေဝ သေဋ္ဌော ဥတ္တမော။ တေန တံ ယာစာမိ၊ မယှံ ရောဒမာနာယ သာမိကံ မုဉ္စာတိ။

ကုဠီရော တဿာ ကထယမာနာယ ဣတ္ထိသဒ္ဒေ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎိယမာနသော[၂] ဟုတွာ ဝါရဏဿ ပါဒတော အဠေ ဝိနိဝေဌေန္တော “အယံ ဝိဿဋ္ဌော ဣဒံ နာမ ကရိဿတီ”တိ န ကိဉ္စိ အညာသိ။ အထ နံ ဝါရဏော ပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ ပိဋ္ဌိယံ အက္ကမိ၊ တာဝဒေဝ အဋ္ဌီနိ ဘိဇ္ဇိံသု။ ဝါရဏော တုဋ္ဌရဝံ ရဝိ၊ သဗ္ဗေ ဝါရဏာ သန္နိပတိတွာ ကုဠီရံ နီဟရိတွာ မဟီတလေ ဌပေတွာ မဒ္ဒန္တာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏမကံသု။ တဿ ဒွေ အဠာ သရီရတော ဘိဇ္ဇိတွာ ဧကမန္တေ ပတိံသု။ သော စ ကုဠီရဒဟော ဂင်္ဂါယ

၁-နမ္မဒါယ (သီ၊ ဣ) ၂-ကမ္ပိတမာနသော (သီ)

ekābaddho, Gaṅgāya pūraṇakāle gaṅgodakena pūrati, udake mandībhūte dahato udakaṁ gaṅgaṁ otarati. Atha dvepi te aḷā uplavitvā Gaṅgāya vuyhiṁsu. Tesu eko Samuddaṁ pāvisi, ekaṁ Dasabhātikarājāno udake kīḷamānā labhitvā āḷiṅgaṁ[1] nāma mudiṅgaṁ akaṁsu. Samuddaṁ pana paviṭṭhaṁ asurā gahetvā ālambaraṁ nāma bheriṁ kāresuṁ. Te aparabhāge sakkena saṅgāme parājitā taṁ chaḍḍetvā palāyiṁsu, atha naṁ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi. "Ālambaramegho viya thanatī"ti taṁ sandhāya vadanti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ubho jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Tadā Kareṇukā ayaṁ upāsikā ahosi, Vāraṇo pana ahameva ahosinti.

Kakkaṭakajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Ārāmadūsakajātakavaṇṇanā (268)

Yo ve sabbasametānanti idaṁ Satthā Dakkhiṇāgirijanapade aññataraṁ uyyānapālaputtaṁ ārabbha kathesi. Satthā kira vutthavasso Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgirijanapade cārikaṁ cari. Atheko upāsako Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā uyyāne nisīdāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā "ayyā uyyānacārikaṁ caritukāmā iminā uyyānapālena saddhiṁ carantū"ti vatvā "ayyānaṁ phalāphalāni dadeyyāsī"ti uyyānapālaṁ āṇāpesi. Bhikkhū caramānā ekaṁ chiddaṭṭhānaṁ disvā "idaṁ ṭhānaṁ chiddaṁ viraḷarukkhaṁ, kiṁ nu kho kāraṇan"ti pucchiṁsu. Atha nesaṁ uyyānapālo ācikkhi "eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakaṁ āsiñcanto 'mūlappamāṇena āsiñcissāmī'ti uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṁ āsiñci, tena taṁ ṭhānaṁ chiddaṁ jātan"ti. Bhikkhū Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā "na bhikkhave idāneva, pubbepi so kumārako Ārāmadūsakoyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Āṇakaṁ (Sī, I)

ကောဗဒ္ဓေါ၊ ဂင်္ဂါယ ပူရဏကာလေ ဂင်္ဂေါဒကေန ပူရတိ၊ ဥဒကေ မန္ဒီဘူတေ ဒဟတော ဥဒကံ ဂင်္ဂံ ဩတရတိ။ အထ ဒွေပိ တေ အဠာ ဥပ္လဝိတွာ ဂင်္ဂါယ ဝုယှိံသု။ တေသု ဧကော သမုဒ္ဒံ ပါဝိသိ၊ ဧကံ ဒသဘာတိကရာဇာနော ဥဒကေ ကီဠမာနာ လဘိတွာ အာဠိင်္ဂံ[၁] နာမ မုဒိင်္ဂံ အကံသု။ သမုဒ္ဒံ ပန ပဝိဋ္ဌံ အသုရာ ဂဟေတွာ အာလမ္ဗရံ နာမ ဘေရိံ ကာရေသုံ။ တေ အပရဘာဂေ သက္ကေန သင်္ဂါမေ ပရာဇိတာ တံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိံသု၊ အထ နံ သက္ကော အတ္တနော အတ္ထာယ ဂဏှာပေသိ။ "အာလမ္ဗရမေဃော ဝိယ ထနတီ"တိ တံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥဘော ဇယမ္ပတိကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တဒါ ကရေဏုကာ အယံ ဥပါသိကာ အဟောသိ၊ ဝါရဏော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ကက္ကဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-အာရာမဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၈)

ယော ဝေ သဗ္ဗသမေတာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒေ အညတရံ ဥယျာနပါလပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သတ္ထာ ကိရ ဝုတ္ထဝဿော ဇေတဝနာ နိက္ခမိတွာ ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒေ စာရိကံ စရိ။ အထေကော ဥပါသကော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ ဥယျာနေ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကေဟိ သန္တပ္ပေတွာ "အယျာ ဥယျာနစာရိကံ စရိတုကာမာ ဣမိနာ ဥယျာနပါလေန သဒ္ဓိံ စရန္တူ"တိ ဝတွာ "အယျာနံ ဖလာဖလာနိ ဒဒေယျာသီ"တိ ဥယျာနပါလံ အာဏာပေသိ။ ဘိက္ခူ စရမာနာ ဧကံ ဆိဒ္ဒဋ္ဌာနံ ဒိသွာ "ဣဒံ ဌာနံ ဆိဒ္ဒံ ဝိရဠရုက္ခံ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ"န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ အထ နေသံ ဥယျာနပါလော အာစိက္ခိ "ဧကော ကိရ ဥယျာနပါလပုတ္တော ဥပရောပကေသု ဥဒကံ အာသိဉ္စန္တော 'မူလပ္ပမာဏေန အာသိဉ္စိဿာမီ'တိ ဥပ္ပါဋေတွာ မူလပ္ပမာဏေန ဥဒကံ အာသိဉ္စိ၊ တေန တံ ဌာနံ ဆိဒ္ဒံ ဇာတ"န္တိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ သော ကုမာရကော အာရာမဒူသကောယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-အာဏကံ (သီ၊ ဣ)

Atīte Bārāṇasiyaṁ Vissasene nāma raññe rajjaṁ kārente ussave ghuṭṭhe uyyānapālo “ussavaṁ kīḷissāmī”ti uyyānavāsino makkaṭe āha “idaṁ uyyānaṁ tumhākaṁ bahūpakāraṁ, ahaṁ sattāhaṁ ussavaṁ kīḷissāmi, tumhe satta divase uparopakesu udakaṁ āsiñcathā”ti. Te “sādhū”ti sampaṭicchiṁsu. So tesaṁ cammaghaṭake datvā pakkāmi. Makkaṭā udakaṁ āsiñcantā uparopakesu āsiñciṁsu. Atha ne makkaṭajeṭṭhako āha “āgametha tāva, udakaṁ nāma sabbakālaṁ dullabhaṁ, taṁ rakkhitabbaṁ, uparopake uppāṭetvā mūlappamāṇaṁ ñatvā dīghamūlakesu bahuṁ, rassamūlakesu appaṁ udakaṁ siñcituṁ vaṭṭatī”ti. Te “sādhū”ti vatvā ekacce uparopake uppāṭetvā gacchanti, ekacce te ropetvā udakaṁ siñcanti.

Tasmiṁ kāle bodhisatto Bārāṇasiyaṁ ekassa kulassa putto ahosi, so kenacideva karaṇīyena uyyānaṁ gantvā te makkaṭe tathā karonte disvā “ko tumhe evaṁ kāretī”ti pucchitvā “vānarajeṭṭhako”ti vutte “jeṭṭhakassa tāva vo ayaṁ paññā, tumhākaṁ pana kīdisī bhavissatī”ti tamatthaṁ pakāsento imaṁ paṭhamaṁ gāthamāha—

52. “Yo ve sabbasametānaṁ, ahuvā seṭṭhasammato.
Tassāyaṁ edisī paññā, kimeva itarā pajā”ti.

Tattha **sabbasametānan**ti imesaṁ sabbesaṁ samānajātīnaṁ[1]. **Ahuvā**ti ahosi. **Kimeva itarā pajā**ti yā itarā etesu lāmikā pajā, kīdisā nu kho tassā paññāti.

Tassa kathaṁ sutvā vānarā dutiyaṁ gāthamāhaṁsu—

53. “Evameva tuvaṁ brahme, anaññāya vinindasi.
Kathaṁ mūlaṁ adisvāna, rukkhaṁ jaññā patiṭṭhitan”ti.

Tattha **brahme**ti ālapanamattaṁ. Ayaṁ panettha saṅkhepattho—tvaṁ bho purisa kāraṇākāraṇaṁ ajānitvā evameva amhe vinindasi, rukkhaṁ nāma “gambhīre patiṭṭhito vā esa, na vā”ti mūlaṁ anuppāṭetvā kathaṁ ñātuṁ sakkā, tena mayaṁ uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṁ āsiñcāmāti.

1. Samāgatānaṁ (Sī, I)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဝိဿသေနေ နာမ ရညေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဥဿဝေ ဃုဋ္ဌေ ဥယျာနပါလော "ဥဿဝံ ကီဠိဿာမီ"တိ ဥယျာနဝါသိနော မက္ကဋေ အာဟ "ဣဒံ ဥယျာနံ တုမှာကံ ဗဟူပကာရံ၊ အဟံ သတ္တာဟံ ဥဿဝံ ကီဠိဿာမိ၊ တုမှေ သတ္တ ဒိဝသေ ဥပရောပကေသု ဥဒကံ အာသိဉ္စထာ"တိ။ တေ "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ သော တေသံ စမ္မဃဋကေ ဒတွာ ပက္ကာမိ။ မက္ကဋာ ဥဒကံ အာသိဉ္စန္တာ ဥပရောပကေသု အာသိဉ္စိံသု။ အထ နေ မက္ကဋဇေဋ္ဌကော အာဟ "အာဂမေထ တာဝ, ဥဒကံ နာမ သဗ္ဗကာလံ ဒုလ္လဘံ၊ တံ ရက္ခိတဗ္ဗံ၊ ဥပရောပကေ ဥပ္ပါဋေတွာ မူလပ္ပမာဏံ ဉတွာ ဒီဃမူလကေသု ဗဟုံ, ရဿမူလကေသု အပ္ပံ ဥဒကံ သိဉ္စိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ တေ "သာဓူ"တိ ဝတွာ ဧကစ္စေ ဥပရောပကေ ဥပ္ပါဋေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စေ တေ ရောပေတွာ ဥဒကံ သိဉ္စန္တိ။

တသ္မိံ ကာလေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ဧကဿ ကုလဿ ပုတ္တော အဟောသိ၊ သော ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဥယျာနံ ဂန္တွာ တေ မက္ကဋေ တထာ ကရောန္တေ ဒိသွာ "ကော တုမှေ ဧဝံ ကာရေတီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဝါနရဇေဋ္ဌကော"တိ ဝုတ္တေ "ဇေဋ္ဌကဿ တာဝ ဝေါ အယံ ပညာ၊ တုမှာကံ ပန ကီဒိသီ ဘဝိဿတီ"တိ တမတ္ထံ ပကာသေန္တော ဣမံ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၅၂။ "ယော ဝေ သဗ္ဗသမေတာနံ၊ အဟုဝါ သေဋ္ဌသမ္မတော။
တဿာယံ ဧဒိသီ ပညာ၊ ကိမေဝ ဣတရာ ပဇာ"တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗသမေတာန**န္တိ ဣမေသံ သဗ္ဗေသံ သမာနဇာတီနံ[၁]။ **အဟုဝါ**တိ အဟောသိ။ **ကိမေဝ ဣတရာ ပဇာ**တိ ယာ ဣတရာ ဧတေသု လာမိကာ ပဇာ၊ ကီဒိသာ နု ခေါ တဿာ ပညာတိ။

တဿ ကထံ သုတွာ ဝါနရာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟံသု—

၅၃။ "ဧဝမေဝ တုဝံ ဗြဟ္မေ၊ အနညာယ ဝိနိန္ဒသိ။
ကထံ မူလံ အဒိသွာန၊ ရုက္ခံ ဇညာ ပတိဋ္ဌိတ"န္တိ။

တတ္ထ **ဗြဟ္မေ**တိ အာလပနမတ္တံ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—တွံ ဘော ပုရိသ ကာရဏာကာရဏံ အဇာနိတွာ ဧဝမေဝ အမှေ ဝိနိန္ဒသိ၊ ရုက္ခံ နာမ "ဂမ္ဘီရေ ပတိဋ္ဌိတော ဝါ ဧသ, န ဝါ"တိ မူလံ အနုပ္ပါဋေတွာ ကထံ ဉာတုံ သက္ကာ၊ တေန မယံ ဥပ္ပါဋေတွာ မူလပ္ပမာဏေန ဥဒကံ အာသိဉ္စာမာတိ။

၁-သမာဂတာနံ (သီ၊ ဣ)

Taṁ sutvā bodhisatto tatiyaṁ gāthamāha—

54. “Nāhaṁ tumhe vinindāmi, ye caññe vānarā vane.
Vissasenova gārayho, yassatthā rukkharopakā”ti.

Tattha **vissasenova gārayho**ti Bārāṇasirājā Vissasenoyeva ettha garahitabbo. **Yassatthā rukkharopakā**ti yassatthāya tumhādisā rukkharopakā jātāti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā vānarajeṭṭhako Ārāmadūsakakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana ahameva ahosin”ti.

Ārāmadūsakajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Sujātajātakavaṇṇanā (269)

Na hi vaṇṇena sampannāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa suṇisaṁ Dhanañcayaseṭṭhidhītaraṁ Visākhāya kaniṭṭhabhaginiṁ Sujātaṁ ārabbha kathesi. Sā kira mahantena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṁ pūrayamānā pāvisi, “mahākulassa dhītā ahan”ti mānathaddhā ahosi kodhanā caṇḍī pharusā, sassusasurasāmikavattāni na karoti, gehajanaṁ tajjentī paharantī carati. Athekadivasaṁ Satthā pañcahi bhikkhusatehi parivuto Anāthapiṇḍikassa gehaṁ gantvā nisīdi. Mahāseṭṭhi dhammaṁ suṇantova Bhagavantaṁ upanisīdi, tasmiṁ khaṇe Sujātā dāsakammakarehi saddhiṁ kalahaṁ karoti. Satthā dhammakathaṁ ṭhapetvā “kiṁ saddo eso”ti āha. Esā bhante kulasuṇhā agāravā, nevassā sassusasurasāmikavattaṁ atthi, assaddhā appasannā ahorattaṁ kalahaṁ kurumānā vicaratīti. Tena hi naṁ pakkosathāti. Sā āgantvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi.

Atha naṁ Satthā “sattimā Sujāte purisassa bhariyā, tāsaṁ tvaṁ katarā”ti pucchi. Bhante nāhaṁ saṁkhittena kathitassa atthaṁ ājānāmi, vitthārena me kathethāti. Satthā “tena hi ohitasotā suṇohī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၅၄။ “နာဟံ တုမှေ ဝိနိန္ဒာမိ၊ ယေ စညေ ဝါနရာ ဝနေ။
ဝိဿသေနောဝ ဂါရယှော၊ ယဿတ္ထာ ရုက္ခရောပကာ”တိ။

တတ္ထ **ဝိဿသေနောဝ ဂါရယှော**တိ ဗာရာဏသိရာဇာ ဝိဿသေနောယေဝ ဧတ္ထ ဂရဟိတဗ္ဗော။ **ယဿတ္ထာ ရုက္ခရောပကာ**တိ ယဿတ္ထာယ တုမှာဒိသာ ရုက္ခရောပကာ ဇာတာတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဝါနရဇေဋ္ဌကော အာရာမဒူသကကုမာရော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတပုရိသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အာရာမဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-သုဇာတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆၉)

န ဟိ ဝဏ္ဏေန သမ္ပန္နာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကဿ သုဏိသံ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိဓီတရံ ဝိသာခါယ ကနိဋ္ဌဘဂိနိံ သုဇာတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာ ကိရ မဟန္တေန ယသေန အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဃရံ ပူရယမာနာ ပါဝိသိ၊ “မဟာကုလဿ ဓီတာ အဟ”န္တိ မာနထဒ္ဓါ အဟောသိ ကောဓနာ စဏ္ဍီ ဖရုသာ၊ သဿုသသုရသာမိကဝတ္တာနိ န ကရောတိ၊ ဂေဟဇနံ တဇ္ဇေန္တီ ပဟရန္တီ စရတိ။ အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ ပရိဝုတော အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ နိသီဒိ။ မဟာသေဋ္ဌိ ဓမ္မံ သုဏန္တောဝ ဘဂဝန္တံ ဥပနိသီဒိ၊ တသ္မိံ ခဏေ သုဇာတာ ဒါသကမ္မကရေဟိ သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကရောတိ။ သတ္ထာ ဓမ္မကထံ ဌပေတွာ “ကိံ သဒ္ဒေါ ဧသော”တိ အာဟ။ ဧသာ ဘန္တေ ကုလသုဏှာ အဂါရဝါ၊ နေဝဿာ သဿုသသုရသာမိကဝတ္တံ အတ္ထိ၊ အဿဒ္ဓါ အပ္ပသန္နာ အဟောရတ္တံ ကလဟံ ကုရုမာနာ ဝိစရတီတိ။ တေန ဟိ နံ ပက္ကောသထာတိ။ သာ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ သတ္ထာ “သတ္တိမာ သုဇာတေ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊ တာသံ တွံ ကတရာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ နာဟံ သံခိတ္တေန ကထိတဿ အတ္ထံ အာဇာနာမိ၊ ဝိတ္ထာရေန မေ ကထေထာတိ။ သတ္ထာ “တေန ဟိ ဩဟိတသောတာ သုဏောဟီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“Paduṭṭhacittā ahitānukampinī,
Aññesu rattā atimaññate patiṁ,
Dhanena kītassa vadhāya ussukā.
Yā evarūpā purisassa bhariyā,
Vadhakā ca bhariyāti ca sā pavuccati. (1)

Yaṁ itthiyā vindati sāmiko dhanaṁ,
Sippaṁ vaṇijjañca kasiṁ adhiṭṭhahaṁ,
Appampi tassa apahātumicchati.
Yā evarūpā purisassa bhariyā,
Corī ca bhariyāti ca sā pavuccati. (2)

Akammakāmā alasā mahagghasā,
Pharusā ca caṇḍī ca duruttavādinī,
Uṭṭhāyakānaṁ abhibhuyya vattati.
Yā evarūpā purisassa bhariyā,
Ayyā ca bhariyāti ca sā pavuccati. (3)

Yā sabbadā hoti hitānukampinī,
Mātāva puttaṁ anurakkhate patiṁ,
Tato dhanaṁ sambhatamassa rakkhati.
Yā evarūpā purisassa bhariyā,
Mātā ca bhariyāti ca sā pavuccati. (4)

Yathāpi jeṭṭhā bhaginī kaniṭṭhakā,
Sagāravā hoti sakamhi sāmike,
Hirīmanā bhattu vasānuvattinī.
Yā evarūpā purisassa bhariyā,
Bhaginī ca bhariyāti ca sā pavuccati. (5)

Yācīdha disvāna patiṁ pamodati,
Sakhī sakhāraṁva cirassamāgataṁ,
Koleyyakā sīlavatī patibbatā.
Yā evarūpā purisassa bhariyā,
Sakhī ca bhariyāti ca sā pavuccati. (6)

“ပဒုဋ္ဌစိတ္တာ အဟိတာနုကမ္ပိနီ၊
အညေသု ရတ္တာ အတိမညတေ ပတိံ၊
ဓနေန ကီတဿ ဝဓာယ ဥဿုကာ။
ယာ ဧဝရူပါ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊
ဝဓကာ စ ဘရိယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ။ (၁)

ယံ ဣတ္ထိယာ ဝိန္ဒတိ သာမိကော ဓနံ၊
သိပ္ပံ ဝဏိဇ္ဇဉ္စ ကသိံ အဓိဋ္ဌဟံ၊
အပ္ပမ္ပိ တဿ အပဟာတုမိစ္ဆတိ။
ယာ ဧဝရူပါ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊
စောရီ စ ဘရိယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ။ (၂)

အကမ္မကာမာ အလသာ မဟဂ္ဃသာ၊
ဖရုသာ စ စဏ္ဍီ စ ဒုရုတ္တဝါဒိနီ၊
ဥဋ္ဌာယကာနံ အဘိဘုယျ ဝတ္တတိ။
ယာ ဧဝရူပါ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊
အယျာ စ ဘရိယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ။ (၃)

ယာ သဗ္ဗဒါ ဟောတိ ဟိတာနုကမ္ပိနီ၊
မာတာဝ ပုတ္တံ အနုရက္ခတေ ပတိံ၊
တတော ဓနံ သမ္ဘတမဿ ရက္ခတိ။
ယာ ဧဝရူပါ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊
မာတာ စ ဘရိယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ။ (၄)

ယထာပိ ဇေဋ္ဌာ ဘဂိနီ ကနိဋ္ဌကာ၊
သဂါရဝါ ဟောတိ သကမှိ သာမိကေ၊
ဟိရိမနာ ဘတ္တု ဝသာနုဝတ္တိနီ။
ယာ ဧဝရူပါ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊
ဘဂိနီ စ ဘရိယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ။ (၅)

ယာစီဓ ဒိသွာန ပတိံ ပမောဒတိ၊
သခီ သခါရံဝ စိရဿမာဂတံ၊
ကောလေယျကာ သီလဝတီ ပတိဗ္ဗတာ။
ယာ ဧဝရူပါ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊
သခီ စ ဘရိယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ။ (၆)

Akkuddhasantā vadhadaṇḍatajjitā,
Aduṭṭhacittā patino titikkhati,
Akkodhanā bhattu vasānuvattinī.
Yā evarūpā purisassa bhariyā,
Dāsī ca bhariyāti ca sā pavuccati[1]. (7)

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā corīsamā ayyasamāti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso Nimmānaratidevaloke.

Yācīdha bhariyā vadhakāti vuccati,
Corīti ayyāti ca yā pavuccati,
Dussīlarūpā pharusā anādarā,
Kāyassa bhedā nirayaṁ vajanti tā.

Yācīdha mātā bhaginī sakhīti ca,
Dāsīti bhariyāti ca yā pavuccati,
Sīle ṭhitattā cirarattasaṁvutā,
Kāyassa bhedā sugatiṁ vajanti tā"ti[2].

Evaṁ Satthari imā satta bhariyā dassenteyeva Sujātā sotāpattiphale patiṭṭhahi. "Sujāte[3] tvaṁ imāsaṁ sattannaṁ bhariyānaṁ katarā"ti vutte "dāsisamā ahaṁ bhante"ti vatvā Tathāgataṁ vanditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātaṁ gharasuṇhaṁ ekovādeneva dametvā katabhattakicco Jetavanaṁ gantvā bhikkhusaṁghena vatte dassite Gandhakuṭiṁ pāvisi. Dhammasabhāyampi kho bhikkhū Satthu guṇakathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso ekovādeneva Satthā Sujātaṁ gharasuṇhaṁ dametvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi mayā Sujātā ekovādeneva damitā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ

1. Aṁ 2. 467 piṭṭhe. 2. Aṁ 2. 468 piṭṭhe. 3. Tato (Sī)

အက္ကုဒ္ဓသန္တာ ဝဓဒဏ္ဍတဇ္ဇိတာ၊
အဒုဋ္ဌစိတ္တာ ပတိနော တိတိက္ခတိ၊
အက္ကောဓနာ ဘတ္တု ဝသာနုဝတ္တိနီ။
ယာ ဧဝရူပါ ပုရိသဿ ဘရိယာ၊
ဒါသီ စ ဘရိယာတိ စ သာ ပဝုစ္စတိ[၁]။ (၇)

ဣမာ ခေါ သုဇာတေ ပုရိသဿ သတ္တ ဘရိယာ။ တာသု ဝဓကသမာ စောရီသမာ အယျသမာတိ ဣမာ တိဿော နိရယေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဣတရာ စတဿော နိမ္မာနရတိဒေဝလောကေ။

ယာစီဓ ဘရိယာ ဝဓကာတိ ဝုစ္စတိ၊
စောရီတိ အယျာတိ စ ယာ ပဝုစ္စတိ၊
ဒုဿီလရူပါ ဖရုသာ အနာဒရာ၊
ကာယဿ ဘေဒါ နိရယံ ဝဇန္တိ တာ။

ယာစီဓ မာတာ ဘဂိနီ သခီတိ စ၊
ဒါသီတိ ဘရိယာတိ စ ယာ ပဝုစ္စတိ၊
သီလေ ဌိတတ္တာ စိရရတ္တသံဝုတာ၊
ကာယဿ ဘေဒါ သုဂတိံ ဝဇန္တိ တာ”တိ[၂]။

ဧဝံ သတ္ထရိ ဣမာ သတ္တ ဘရိယာ ဒဿေန္တေယေဝ သုဇာတာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ‘‘သုဇာတေ[၃] တွံ ဣမာသံ သတ္တန္နံ ဘရိယာနံ ကတရာ”တိ ဝုတ္တေ “ဒါသိသမာ အဟံ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ ခမာပေသိ။ ဣတိ သတ္ထာ သုဇာတံ ဃရသုဏှံ ဧကောဝါဒေနေဝ ဒမေတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃေန ဝတ္တေ ဒဿိတေ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။ ဓမ္မသဘာယမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခူ သတ္ထု ဂုဏကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဧကောဝါဒေနေဝ သတ္ထာ သုဇာတံ ဃရသုဏှံ ဒမေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ‘‘ဣမာယ နာမာ’’တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ မယာ သုဇာတာ ဧကောဝါဒေနေဝ ဒမိတာ’’တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ

၁-အံ ၂-၄၆၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၂-၄၆၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-တတော (သီ)

sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena samena rajjaṁ kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu ovādaṁ dātukāmopi “avatthukaṁ kathetuṁ na yuttan”ti tassā anusāsanatthaṁ ekaṁ upamaṁ olokento carati. Athekadivasaṁ uyyānaṁ agamāsi, mātāpi puttena saddhiṁyeva agamāsi. Atha antarāmagge kikī sakuṇo viravi, bodhisattaparisā taṁ saddaṁ sutvā kaṇṇe pidahitvā “ambho caṇḍavāce pharusavāce mā saddamakāsī”ti āha. Bodhisatte pana nāṭakaparivārite mātarā saddhiṁ uyyāne vicarante ekasmiṁ supupphitasālarukkhe nilīnā ekā kokilā madhurena sarena vassi. Mahājano tassā saddena[1] sammatto hutvā añjaliṁ paggahetvā “saṇhavāce sakhilavāce muduvāce vassa vassā”ti gīvaṁ ukkhipitvā ohitasoto olokento aṭṭhāsi.

Atha mahāsatto tāni dve kāraṇāni disvā “idāni mātaraṁ saññāpetuṁ sakkhissāmī”ti cintetvā “amma antarāmagge kikīsaddaṁ sutvā mahājano ‘mā saddamakāsi, mā saddamakāsī’ti kaṇṇe pidahi, pharusavācā nāma na kassaci piyā”ti vatvā imā gāthā avoca—

55. “Na hi vaṇṇena sampannā, mañjukā piyadassanā.
Kharavācā piyā honti, asmiṁ loke paramhi ca.

56. Nanu passasimaṁ kāḷiṁ, dubbaṇṇaṁ tilakāhataṁ.
Kokilaṁ saṇhabhāṇena[2], bahūnaṁ pāṇinaṁ piyaṁ.

57. Tasmā sakhilavācassa, mantabhāṇī anuddhato.
Atthaṁ dhammañca dīpeti, madhuraṁ tassa bhāsitan”ti.

Tāsaṁ ayamattho—amma ime sattā piyaṅgusāmādinā sarīravaṇṇena samannāgatā kathānigghosassa madhuratāya **mañjukā,** abhirūpatāya **viyadassanā** samānāpi antamaso mātāpitaropi akkosaparibhāsādivasena pavattāya kharavācāya samannāgatattā **kharavācā** imasmiṁ ca parasmiṁ ca loke piyā nāma na honti antarāmagge kharavācā kikī viya,

1. Sare (Sī), sarena (Syā) 2. Saṇhavācena (Ka)

သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဿ မာတာ ကောဓနာ အဟောသိ စဏ္ဍာ ဖရုသာ အက္ကောသိကာ ပရိဘာသိကာ။ သော မာတု ဩဝါဒံ ဒါတုကာမောပိ “အဝတ္ထုကံ ကထေတုံ န ယုတ္တ”န္တိ တဿာ အနုသာသနတ္ထံ ဧကံ ဥပမံ ဩလောကေန္တော စရတိ။ အထေကဒိဝသံ ဥယျာနံ အဂမာသိ၊ မာတာပိ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံယေဝ အဂမာသိ။ အထ အန္တရာမဂ္ဂေ ကိကီ သကုဏော ဝိရဝိ၊ ဗောဓိသတ္တပရိသာ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ ကဏ္ဏေ ပိဒဟိတွာ “အမ္ဘော စဏ္ဍဝါစေ ဖရုသဝါစေ မာ သဒ္ဒမကာသီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တေ ပန နာဋကပရိဝါရိတေ မာတရာ သဒ္ဓိံ ဥယျာနေ ဝိစရန္တေ ဧကသ္မိံ သုပုပ္ဖိတသာလရုက္ခေ နိလီနာ ဧကာ ကောကိလာ မဓုရေန သရေန ဝဿိ။ မဟာဇနော တဿာ သဒ္ဒေန[၁] သမ္မတ္တော ဟုတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ “သဏှဝါစေ သခိလဝါစေ မုဒုဝါစေ ဝဿ ဝဿာ”တိ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ ဩဟိတသောတော ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။

အထ မဟာသတ္တော တာနိ ဒွေ ကာရဏာနိ ဒိသွာ “ဣဒါနိ မာတရံ သညာပေတုံ သက္ခိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “အမ္မ အန္တရာမဂ္ဂေ ကိကီသဒ္ဒံ သုတွာ မဟာဇနော ‘မာ သဒ္ဒမကာသိ၊ မာ သဒ္ဒမကာသီ’တိ ကဏ္ဏေ ပိဒဟိ၊ ဖရုသဝါစာ နာမ န ကဿစိ ပိယာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၅၅။ “န ဟိ ဝဏ္ဏေန သမ္ပန္နာ၊ မဉ္ဇုကာ ပိယဒဿနာ။
ခရဝါစာ ပိယာ ဟောန္တိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စ။

၅၆။ နနု ပဿသိမံ ကာဠိံ၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ တိလကာဟတံ။
ကောကိလံ သဏှဘာဏေန[၂]၊ ဗဟူနံ ပါဏိနံ ပိယံ။

၅၇။ တသ္မာ သခိလဝါစဿ၊ မန္တဘာဏီ အနုဒ္ဓတော။
အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဒီပေတိ၊ မဓုရံ တဿ ဘာသိတ”န္တိ။

တာသံ အယမတ္ထော—အမ္မ ဣမေ သတ္တာ ပိယင်္ဂုသာမာဒိနာ သရီရဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတာ ကထာနိဂ္ဃောသဿ မဓုရတာယ **မဉ္ဇုကာ,** အဘိရူပတာယ **ပိယဒဿနာ** သမာနာပိ အန္တမသော မာတာပိတရောပိ အက္ကောသပရိဘာသာဒိဝသေန ပဝတ္တာယ ခရဝါစာယ သမန္နာဂတတ္တာ **ခရဝါစာ** ဣမသ္မိံ စ ပရသ္မိံ စ လောကေ ပိယာ နာမ န ဟောန္တိ အန္တရာမဂ္ဂေ ခရဝါစာ ကိကီ ဝိယ၊

၁-သရေ (သီ)၊ သရေန (သျာ) ၂-သဏှဝါစေန (က)

saṇhabhāṇino pana maṭṭhāya madhurāya vācāya samannāgatā virūpāpi piyā honti. Tena taṁ vadāmi—nanu passasi tvaṁ imaṁ koḷiṁ dubbaṇṇaṁ sarīravaṇṇatopi kāḷatarehi tilakehi āhataṁ kokilaṁ, yā evaṁ dubbaṇṇā samānāpi saṇhabhāsanena[1] bahūnaṁ piyā jātā. Iti yasmā kharavāco satto loke mātāpitūnampi appiyo, tasmā bahujanassa piyabhāvaṁ icchanto poso sakhilavāco saṇhamaṭṭhamuduvāco assa. Paññāsaṅkhātāya mantāya paricchinditvā vacanato **mantabhāṇī,** vinā uddhaccena pamāṇayuttasseva kathanato **anuddhato.** Yo hi evarūpo puggalo Pāḷiñca atthañca dīpeti, tassa bhāsitaṁ kāraṇasannissitaṁ katvā paraṁ anakkosetvā kathitatāya madhuranti.

Evaṁ bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṁ desetvā mātaraṁ saññāpesi, sā tato paṭṭhāya ācārasampannā ahosi. Bodhisattopi mātaraṁ ekovādena nibbisevanaṁ katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Bārāṇasirañño mātā Sujātā ahosi, rājā pana ahameva ahosin"ti.

Sujātajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Ulūkajātakavaṇṇanā (270)

Sabbehi kira ñātīhīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto kākolūkakalahaṁ ārabbha kathesi. Tasmiñhi kāle kākā divā ulūke khādanti, ulūkā sūriyatthaṅgamanato paṭṭhāya tattha tattha sayitānaṁ kākānaṁ sīsāni chinditvā te jīvitakkhayaṁ pāpenti. Athekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmiṁ pariveṇe vasantassa sammajjanakāle rukkhato patitāni sattaṭṭhanāḷimattānipi bahutarānipi kākasīlāni chaḍḍetabbāni honti. So tamatthaṁ bhikkhūnaṁ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso amukassa kira bhikkhuno

1. Saṇhavācabhāvena (Ka)

သဏှဘာဏိနော ပန မဋ္ဌာယ မဓုရာယ ဝါစာယ သမန္နာဂတာ ဝိရူပါပိ ပိယာ ဟောန္တိ။ တေန တံ ဝဒါမိ—နနု ပဿသိ တွံ ဣမံ ကောဠိံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ သရီရဝဏ္ဏတောပိ ကာဠတရေဟိ တိလကေဟိ အာဟတံ ကောကိလံ၊ ယာ ဧဝံ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ သမာနာပိ သဏှဘာသနေန[1] ဗဟူနံ ပိယာ ဇာတာ။ ဣတိ ယသ္မာ ခရဝါစော သတ္တော လောကေ မာတာပိတူနမ္ပိ အပ္ပိယော၊ တသ္မာ ဗဟုဇနဿ ပိယဘာဝံ ဣစ္ဆန္တော ပေါသော သခိလဝါစော သဏှမဋ္ဌမုဒုဝါစော အဿ။ ပညာသင်္ခါတာယ မန္တာယ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဝစနတော **မန္တဘာဏီ၊** ဝိနာ ဥဒ္ဓစ္စေန ပမာဏယုတ္တဿေဝ ကထနတော **အနုဒ္ဓတော။** ယော ဟိ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ပါဠိဉ္စ အတ္ထဉ္စ ဒီပေတိ၊ တဿ ဘာသိတံ ကာရဏသန္နိဿိတံ ကတွာ ပရံ အနက္ကောသေတွာ ကထိတတာယ မဓုရန္တိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမာဟိ တီဟိ ဂါထာဟိ မာတု ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မာတရံ သညာပေသိ၊ သာ တတော ပဋ္ဌာယ အာစာရသမ္ပန္နာ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ မာတရံ ဧကောဝါဒေန နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗာရာဏသိရညော မာတာ သုဇာတာ အဟောသိ၊ ရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သုဇာတဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဥလူကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၀)

သဗ္ဗေဟိ ကိရ ဉာတီဟီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကာကောလူကကလဟံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိဉ္ဟိ ကာလေ ကာကာ ဒိဝါ ဥလူကေ ခါဒန္တိ၊ ဥလူကာ သူရိယတ္ထင်္ဂမနတော ပဋ္ဌာယ တတ္ထ တတ္ထ သယိတာနံ ကာကာနံ သီသာနိ ဆိန္ဒိတွာ တေ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေန္တိ။ အထေကဿ ဘိက္ခုနော ဇေတဝနပစ္စန္တေ ဧကသ္မိံ ပရိဝေဏေ ဝသန္တဿ သမ္မဇ္ဇနကာလေ ရုက္ခတော ပတိတာနိ သတ္တဋ္ဌနာဠိမတ္တာနိပိ ဗဟုတရာနိပိ ကာကသီသာနိ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ။ သော တမတ္ထံ ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အမုကဿ ကိရ ဘိက္ခုနော

၁-သဏှဝါစဘာဝေန (က)

vasanaṭṭhāne divase divase ettakāni nāma kākasīsāni chaḍḍetabbāni hontī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi, bhikkhū “imāya nāmā”ti vatvā “kadā paṭṭhāya pana bhante kākānañca ulūkānañca aññamaññaṁ veraṁ uppannan”ti pucchiṁsu, Satthā “Paṭhamakappikakālato paṭṭhāyā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Paṭhamakappikā manussā sannipatitvā ekaṁ abhirūpaṁ sobhaggappattaṁ ācārasampannaṁ sabbākāraparipuṇṇaṁ purisaṁ gahetvā rājānaṁ kariṁsu, catuppadāpi sannipatitvā ekaṁ sīhaṁ rājānaṁ akaṁsu, Mahāsamudde macchā Ānandaṁ nāma macchaṁ rājānaṁ akaṁsu. Tato sakuṇagaṇā Himavantapadese ekasmiṁ piṭṭhipāsāṇe sannipatitvā “manussesu rājā paññāyati, tathā catuppadesu ceva macchesu ca. Amhākaṁ panantare rājā nāma natthi, appatissavāso nāma na vaṭṭati, amhākampi rājānaṁ laddhuṁ vaṭṭati, ekaṁ rājaṭṭhāne ṭhapetabbayuttakaṁ jānāthā”ti. Te tādisaṁ sakuṇaṁ olokayamānā ekaṁ ulūkaṁ rocetvā “ayaṁ no ruccatī”ti āhaṁsu. Atheko sakuṇo sabbesaṁ ajjhāsahaggahaṇatthaṁ tikkhattuṁ sāvesi. Tassa sāventassa dve sāvanā adhivāsetvā tatiyasāvanāya eko kāko uṭṭhāya “tiṭṭha tāvetassa[1] imasmiṁ rājābhisekakāle evarūpaṁ mukhaṁ bhavati, kuddhassa kīdisaṁ bhavissati, iminā hi kuddhena olokitā mayaṁ tattakapāle pakkhittaloṇaṁ[2] viya tattha tattheva bhijjissāma, imaṁ rājānaṁ kātuṁ mayhaṁ na ruccatī”ti imamatthaṁ pakāsetuṁ paṭhamaṁ gāthamāha—

58. “Sabbehi kira ñātīhi, kosiyo issaro kato.
Sace ñātīhanuññāto, bhaṇeyyāhaṁ ekavācikan”ti.

Tassattho—yā esā sāvanā vattati, taṁ sutvā vadāmi. Sabbehi kira imehi samāgatehi ñātīti ayaṁ Kosiyo rājā kato. Sace panāhaṁ ñātīti anuññāto bhaveyyaṁ, ettha vattabbaṁ ekavācikaṁ kiñci bhaṇeyyanti.

1. Akkuddhassa tāva tassa (Ka) 2. Pakkhittatilā (Sī, I)

ဝသနဋ္ဌာနေ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဧတ္တကာနိ နာမ ကာကသီသာနိ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗာနိ ဟောန္တီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ၊ ဘိက္ခူ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝတွာ “ကဒါ ပဋ္ဌာယ ပန ဘန္တေ ကာကာနဉ္စ ဥလူကာနဉ္စ အညမညံ ဝေရံ ဥပ္ပန္န”န္တိ ပုစ္ဆိံသု၊ သတ္ထာ “ပဌမကပ္ပိကကာလတော ပဋ္ဌာယာ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ပဌမကပ္ပိကာ မနုဿာ သန္နိပတိတွာ ဧကံ အဘိရူပံ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ အာစာရသမ္ပန္နံ သဗ္ဗာကာရပရိပုဏ္ဏံ ပုရိသံ ဂဟေတွာ ရာဇာနံ ကရိံသု၊ စတုပ္ပဒါပိ သန္နိပတိတွာ ဧကံ သီဟံ ရာဇာနံ အကံသု၊ မဟာသမုဒ္ဒေ မစ္ဆာ အာနန္ဒံ နာမ မစ္ဆံ ရာဇာနံ အကံသု။ တတော သကုဏဂဏာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဧကသ္မိံ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ သန္နိပတိတွာ “မနုဿေသု ရာဇာ ပညာယတိ၊ တထာ စတုပ္ပဒေသု စေဝ မစ္ဆေသု စ။ အမှာကံ ပနန္တရေ ရာဇာ နာမ နတ္ထိ၊ အပ္ပတိဿဝါသော နာမ န ဝဋ္ဋတိ၊ အမှာကမ္ပိ ရာဇာနံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧကံ ရာဇဋ္ဌာနေ ဌပေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဇာနာထာ”တိ။ တေ တာဒိသံ သကုဏံ ဩလောကယမာနာ ဧကံ ဥလူကံ ရောစေတွာ “အယံ နော ရုစ္စတီ”တိ အာဟံသု။ အထေကော သကုဏော သဗ္ဗေသံ အဇ္ဈာသယဂ္ဂဟဏတ္ထံ တိက္ခတ္တုံ သာဝေသိ။ တဿ သာဝေန္တဿ ဒွေ သာဝနာ အဓိဝါသေတွာ တတိယသာဝနာယ ဧကော ကာကော ဥဋ္ဌာယ “တိဋ္ဌ တာဝေတဿ[1] ဣမသ္မိံ ရာဇာဘိသေကကာလေ ဧဝရူပံ မုခံ ဘဝတိ၊ ကုဒ္ဓဿ ကီဒိသံ ဘဝိဿတိ၊ ဣမိနာ ဟိ ကုဒ္ဓေန ဩလောကိတာ မယံ တတ္တကပါလေ ပက္ခိတ္တလောဏံ[2] ဝိယ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဘိဇ္ဇိဿာမ၊ ဣမံ ရာဇာနံ ကာတုံ မယှံ န ရုစ္စတီ”တိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေတုံ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၅၈။ “သဗ္ဗေဟိ ကိရ ဉာတီဟိ၊ ကောသိယော ဣဿရော ကတော။
သစေ ဉာတီဟနုညာတော၊ ဘဏေယျာဟံ ဧကဝါစိက”န္တိ။

တဿတ္ထော—ယာ ဧသာ သာဝနာ ဝတ္တတိ၊ တံ သုတွာ ဝဒါမိ။ သဗ္ဗေဟိ ကိရ ဣမေဟိ သမာဂတေဟိ ဉာတီဟိ အယံ ကောသိယော ရာဇာ ကတော။ သစေ ပနာဟံ ဉာတီဟိ အနုညာတော ဘဝေယျံ၊ ဧတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ ဧကဝါစိကံ ကိဉ္စိ ဘဏေယျန္တိ။

၁-အက္ကုဒ္ဓဿ တာဝ တဿ (က) ၂-ပက္ခိတ္တတိလာ (သီ၊ ဣ)

Atha naṁ anujānantā sakuṇā dutiyaṁ gāthamāhaṁsu—

59. “Bhaṇa samma anuññāto, atthaṁ dhammañca kevalaṁ.
Santi hi daharā pakkhī, paññavanto jutindharā”ti.

Tattha **bhaṇa samma anuññāto**ti samma vāyasa tvaṁ amhehi sabbehi anuññāto, yaṁ te bhaṇitabbaṁ, taṁ bhaṇa. **Atthaṁ dhammañca kevala**nti bhaṇanto ca kāraṇañceva paveṇi-āgatañca vacanaṁ amuñcitvā bhaṇa. **Paññavanto jutindharā**ti paññāsampannā ceva ñāṇobhāsadharā ca daharāpi pakkhino atthiyeva.

So evaṁ anuññāto tatiyaṁ gāthamāha—

60. “Na me ruccati bhaddaṁ vo, ulūkassā’bhisecanaṁ.
Akkuddhassa mukhaṁ passa, kathaṁ kuddho karissatī”ti.

Tassattho—bhaddaṁ tumhākaṁ hotu, yaṁ panetaṁ tikkhattuṁ sāvanavācāya ulūkassa abhisecanaṁ karīyati, etaṁ mayhaṁ na ruccati. Etassa hi idāni tuṭṭhacittassa akkuddhassa mukhaṁ passatha, kuddho panāyaṁ kathaṁ karissatīti na jānāmi, sabbathāpi etaṁ mayhaṁ na ruccatīti.

So evaṁ vatvā “mayhaṁ na ruccati, mayhaṁ na ruccatī”ti viravanto ākāse uppati, ulūkopi naṁ uṭṭhāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te aññamaññaṁ veraṁ bandhiṁsu. Sakuṇā suvaṇṇahaṁsaṁ rājānaṁ katvā pakkamiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Tadā rajje abhisittahaṁsapoto ahameva ahosinti.

Ulūkajātakavaṇṇanā dasamā.

Padumavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Padumaṁ mudupāṇī ca, Palobhanaṁ Panādakaṁ.
Khurappaṁ Sindhavañceva, Kakkaṭā, Rāmadūsakaṁ.
Sujātaṁ Ulūkaṁ dasa.

အထ နံ အနုဇာနန္တာ သကုဏာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟံသု—

၅၉။ “ဘဏ သမ္မ အနုညာတော၊ အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ကေဝလံ။
သန္တိ ဟိ ဒဟရာ ပက္ခီ၊ ပညဝန္တော ဇုတိန္ဓရာ”တိ။

တတ္ထ **ဘဏ သမ္မ အနုညာတော**တိ သမ္မ ဝါယသ တွံ အမှေဟိ သဗ္ဗေဟိ အနုညာတော၊ ယံ တေ ဘဏိတဗ္ဗံ၊ တံ ဘဏ။ **အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ကေဝလ**န္တိ ဘဏန္တော စ ကာရဏဉ္စေဝ ပဝေဏိအာဂတဉ္စ ဝစနံ အမုဉ္စိတွာ ဘဏ။ **ပညဝန္တော ဇုတိန္ဓရာ**တိ ပညာသမ္ပန္နာ စေဝ ဉာဏောဘာသဓရာ စ ဒဟရာပိ ပက္ခိနော အတ္ထိယေဝ။

သော ဧဝံ အနုညာတော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၀။ “န မေ ရုစ္စတိ ဘဒ္ဒံ ဝေါ၊ ဥလူကဿာ’ဘိသေစနံ။
အက္ကုဒ္ဓဿ မုခံ ပဿ၊ ကထံ ကုဒ္ဓေါ ကရိဿတီ”တိ။

တဿတ္ထော— ဘဒ္ဒံ တုမှာကံ ဟောတု၊ ယံ ပနေတံ တိက္ခတ္တုံ သာဝန-ဝါစာယ ဥလူကဿ အဘိသေစနံ ကရီယတိ၊ ဧတံ မယှံ န ရုစ္စတိ။ ဧတဿ ဟိ ဣဒါနိ တုဋ္ဌစိတ္တဿ အက္ကုဒ္ဓဿ မုခံ ပဿထ၊ ကုဒ္ဓေါ ပနာယံ ကထံ ကရိဿတီတိ န ဇာနာမိ၊ သဗ္ဗထာပိ ဧတံ မယှံ န ရုစ္စတီတိ။

သော ဧဝံ ဝတွာ “မယှံ န ရုစ္စတိ၊ မယှံ န ရုစ္စတီ”တိ ဝိရဝန္တော အာကာသေ ဥပ္ပတိ၊ ဥလူကောပိ နံ ဥဋ္ဌာယ အနုဗန္ဓိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တေ အညမညံ ဝေရံ ဗန္ဓိံသု။ သကုဏာ သုဝဏ္ဏဟံသံ ရာဇာနံ ကတွာ ပက္ကမိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ တဒါ ရဇ္ဇေ အဘိသိတ္တဟံသပေါတော အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဥလူကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ပဒုမဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ပဒုမံ မုဒုပါဏီ စ၊ ပလောဘနံ ပနာဒကံ။
ခုရပ္ပံ သိန္ဓဝဉ္စေဝ၊ ကက္ကဋာ,ရာမဒူသကံ။
သုဇာတံ ဥလူကံ ဒသ။

3. Udapānavagga

1. Udapānadūsakajātakavaṇṇanā (271)

Āraññikassa isinoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ udapānadūsakasiṅgālaṁ ārabbha kathesi. Eko kira siṅgālo bhikkhusaṁghassa pānīya-udapānaṁ uccārapassāvakaraṇena dūsetvā pakkāmi. Atha naṁ ekadivasaṁ udapānasamīpaṁ āgataṁ sāmaṇerā leḍḍūhi paharitvā kilamesuṁ, so tato paṭṭhāya taṁ ṭhānaṁ puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū taṁ pavattiṁ ñatvā dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso udapānadūsakasiṅgālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepesa siṅgālo udapānadūsakoyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ idameva Isipatanaṁ ayameva udapāno ahosi. Tadā bodhisatto Bārāṇasiyaṁ kulaghare nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane vāsaṁ kappesi. Tadā eko siṅgālo idameva udapānaṁ dūsetvā pakkamati. Atha naṁ ekadivasaṁ tāpasā parivāretvā ṭhitā ekenupāyena gahetvā bodhisattassa santikaṁ ānayiṁsu. Bodhisatto siṅgālena saddhiṁ sallapanto paṭhamaṁ gāthamāha—

61. "Āraññikassa isino, cirarattatapassino.
Kicchākataṁ udapānaṁ, kathaṁ samma avāhayī"ti.

Tassattho—araññe vasanatāya **āraññikassa,** esitaguṇattā **isino,** cirarattaṁ tapaṁ nissāya vutthattā **cirarattatapassino kicchākataṁ** kicchena dukkhena nipphāditaṁ udapānaṁ **kathaṁ** kimatthāya **samma** siṅgāla tvaṁ **avāhayi** muttakarīsena ajjhotthari dūsesi, taṁ vā muttakarīsaṁ ettha avāhayi pātesīti.

Taṁ sutvā siṅgālo dutiyaṁ gāthamāha—

62. "Esa dhammo siṅgālānaṁ, yaṁ pitvā ohadāmase.
Pitupitāmahaṁ dhammo, na taṁ ujjhātu'marahasī"ti.

၃-ဥဒပါနဝဂ္ဂ

၁-ဥဒပါနဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၁)

အာရညိကဿ ဣသိနောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥဒပါနဒူသကသိင်္ဂါလံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ သိင်္ဂါလော ဘိက္ခုသံဃဿ ပါနီယဥဒပါနံ ဥစ္စာရပဿာဝကရဏေန ဒူသေတွာ ပက္ကာမိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ဥဒပါနသမီပံ အာဂတံ သာမဏေရာ လေဍ္ဍူဟိ ပဟရိတွာ ကိလမေသုံ၊ သော တတော ပဋ္ဌာယ တံ ဌာနံ ပုန နိဝတ္တိတွာပိ န ဩလောကေသိ။ ဘိက္ခူ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော ဥဒပါနဒူသကသိင်္ဂါလော ကိရ သာမဏေရေဟိ ကိလမိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပုန နိဝတ္တိတွာပိ န ဩလောကေသီ''တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ''တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ သိင်္ဂါလော ဥဒပါနဒူသကောယေဝါ''တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဣဒမေဝ ဣသိပတနံ အယမေဝ ဥဒပါနော အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဣသိဂဏပရိဝုတော ဣသိပတနေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဒါ ဧကော သိင်္ဂါလော ဣဒမေဝ ဥဒပါနံ ဒူသေတွာ ပက္ကမတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ တာပသာ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာ ဧကေနုပါယေန ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အာနယိံသု။ ဗောဓိသတ္တော သိင်္ဂါလေန သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၆၁။ "အာရညိကဿ ဣသိနော၊ စိရရတ္တတပဿိနော။
ကိစ္ဆာကတံ ဥဒပါနံ၊ ကထံ သမ္မ အဝါဟယီ''တိ။

တဿတ္ထော—အရညေ ဝသနတာယ **အာရညိကဿ,** ဧသိတဂုဏတ္တာ **ဣသိနော,** စိရရတ္တံ တပံ နိဿာယ ဝုတ္ထတ္တာ **စိရရတ္တတပဿိနော ကိစ္ဆာကတံ** ကိစ္ဆေန ဒုက္ခေန နိပ္ဖါဒိတံ ဥဒပါနံ **ကထံ** ကိမတ္ထာယ **သမ္မ** သိင်္ဂါလ တွံ **အဝါဟယိ** မုတ္တကရီသေန အဇ္ဈောတ္ထရိ ဒူသေသိ၊ တံ ဝါ မုတ္တကရီသံ ဧတ္ထ အဝါဟယိ ပါတေသီတိ။

တံ သုတွာ သိင်္ဂါလော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၂။ "ဧသ ဓမ္မော သိင်္ဂါလာနံ၊ ယံ ပိတွာ ဩဟဒါမသေ။
ပိတုပိတာမဟံ ဓမ္မော၊ န တံ ဥဇ္ဈာတု'မရဟသီ"တိ။

Tattha **esa dhammo**ti esa sabhāvo. **Yaṁ pitvā ohadāmase**ti samma yaṁ mayaṁ yattha pānīyaṁ pivāma, tameva ūhadāmapi omuttemapi, esa amhākaṁ siṅgālānaṁ dhammoti dasseti. **Pitupitāmahan**ti pitūnañca pitāmahānañca no esa dhammo. **Na taṁ ujjhātu'marahasī**ti taṁ amhākaṁ paveṇi-āgataṁ dhammaṁ sabhāvaṁ tvaṁ ujjhātuṁ na arahasi, na yuttaṁ te ettha kujjhitunti.

Athassa bodhisatto tatiyaṁ gāthamāha—

63. "Yesaṁ vo ediso dhammo, adhammo pana kīdiso.
Mā vo dhammaṁ adhammaṁ vā, addasāma kudācanan"ti.

Tattha **mā vo**ti tumhākaṁ dhammaṁ vā adhammaṁ vā na mayaṁ kadāci addasāmāti.

Evaṁ bodhisatto tassa ovādaṁ datvā "mā puna āgacchā"ti āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā udapānadūsako ayameva siṅgālo ahosi, gaṇasatthā pana ahameva ahosin"ti.

Udapānadūsakajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Byagghajātakavaṇṇanā (272)

Yena mittena saṁsaggāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Kokālikavatthu Terasakanipāte **Takkāriyajātake**[1] āvi bhavissati. Kokāliko pana "Sāriputtamoggallāne gahetvā āgamissāmī"ti Kokālikaraṭṭhato Jetavanaṁ āgantvā Satthāraṁ vanditvā there upasaṅkamitvā "āvuso Kokālikaraṭṭhavāsino manussā tumhe pakkosanti, etha gacchāmā"ti āha. Gaccha tvaṁ āvuso, na mayaṁ āgacchāmāti. So therehi paṭikkhitto sayameva agamāsi. Atha bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Kokāliko Sāriputtamoggallānehi

---

1. Khu 5. 268 piṭṭhe.

တတ္ထ **ဧသ ဓမ္မော**တိ ဧသ သဘာဝေါ။ **ယံ ပိတွာ ဩဟဒါမသေ**တိ သမ္မ ယံ မယံ ယတ္ထ ပါနီယံ ပိဝါမ၊ တမေဝ ဦဟဒါမပိ ဩမုတ္တေမပိ၊ ဧသ အမှာကံ သိင်္ဂါလာနံ ဓမ္မောတိ ဒဿေတိ။ **ပိတုပိတာမဟ**န္တိ ပိတူနဉ္စ ပိတာမဟာနဉ္စ နော ဧသ ဓမ္မော။ **န တံ ဥဇ္ဈာတု'မရဟသီ**တိ တံ အမှာကံ ပဝေဏိအာဂတံ ဓမ္မံ သဘာဝံ တွံ ဥဇ္ဈာတုံ န အရဟသိ၊ န ယုတ္တံ တေ ဧတ္ထ ကုဇ္ဈိတုန္တိ။

အထဿ ဗောဓိသတ္တော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၃။ "ယေသံ ဝေါ ဧဒိသော ဓမ္မော၊ အဓမ္မော ပန ကီဒိသော။
မာ ဝေါ ဓမ္မံ အဓမ္မံ ဝါ၊ အဒ္ဒသာမ ကုဒါစန"န္တိ။

တတ္ထ **မာ ဝေါ**တိ တုမှာကံ ဓမ္မံ ဝါ အဓမ္မံ ဝါ န မယံ ကဒါစိ အဒ္ဒသာမာတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တဿ ဩဝါဒံ ဒတွာ "မာ ပုန အာဂစ္ဆာ"တိ အာဟ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ပုန နိဝတ္တိတွာပိ န ဩလောကေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဥဒပါနဒူသကော အယမေဝ သိင်္ဂါလော အဟောသိ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဥဒပါနဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ဗျဂ္ဃဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၂)

ယေန မိတ္တေန သံသဂ္ဂါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကာလိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကောကာလိကဝတ္ထု တေရသကနိပါတေ **တက္ကာရိယဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ကောကာလိကော ပန "သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ ဂဟေတွာ အာဂမိဿာမီ"တိ ကောကာလိကရဋ္ဌတော ဇေတဝနံ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ထေရေ ဥပသင်္ကမိတွာ "အာဝုသော ကောကာလိကရဋ္ဌဝါသိနော မနုဿာ တုမှေ ပက္ကောသန္တိ၊ ဧထ ဂစ္ဆာမာ"တိ အာဟ။ ဂစ္ဆ တွံ အာဝုသော၊ န မယံ အာဂစ္ဆာမာတိ။ သော ထေရေဟိ ပဋိက္ခိတ္တော သယမေဝ အဂမာသိ။ အထ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော ကောကာလိကော သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေဟိ

၁-ခု ၅-၂၆၈-ပိဋ္ဌေ။

Sahāpi vināpi vattituṁ na sakkoti, saṁyogampi na sahati, viyogampi na sahatī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepi Kokāliko Sāriputtamoggallānehi neva saha, na vinā vattituṁ sakkotī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto aññatarasmiṁ araññāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmiṁ vanappatijeṭṭhake aññā rukkhadevatā vasati. Tasmiṁ vanasaṇḍe sīho ca byaggho ca vasanti. Tesaṁ bhayena koci tattha na khettaṁ karoti, na rukkhaṁ chindati, nivattitvā oloketuṁ samattho nāma natthi. Te pana sīhabyagghā nānappakāre mige vadhitvā khādanti, khāditāvasesaṁ tattheva pahāya pacchanti. Tena so vanasaṇḍo asucikuṇapagandho hoti. Atha itarā rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇaṁ ajānamānā ekadivasaṁ bodhisattaṁ āha “samma ete no sīhabyagghe nissāya vanasaṇḍo asucikuṇapagandho jāto, ahaṁ ete palāpemī”ti. Bodhisatto “samma ime dve nissāya amhākaṁ vimānāni rakkhiyanti, etesu palāyantesu vimānāni no vinassissanti, sīhabyagghānaṁ padaṁ apassantā manussā sabbaṁ vanaṁ chinditvā ekaṅgaṇaṁ katvā khettāni karissanti, mā te evaṁ ruccī”ti vatvā purimā dve gāthā avoca—

64. “Yena mittena saṁsaggā, yogakkhemo vihiyyati[1].
Pubbeva’jjhābhavaṁ tassa, rakkhe akkhīva paṇḍito.

65. Yena mittena saṁsaggā, yogakkhamo pavaḍḍhati.
Kāreyya’ttasamaṁ vuttiṁ, sabbakiccesu paṇḍito”ti.

Tattha **yena mittena saṁsaggā**ti yena pāpamittena saddhiṁ saṁsaggahetu saṁsaggakāraṇā, yena saddhiṁ dassanasaṁsaggo savanasaṁsaggo kāyasaṁsaggo samullapanasaṁsaggo paribhogasaṁsaggoti imassa pañcavidhassa saṁsaggassa katattāti attho. **Yogakkhemo**ti kāyacittasukhaṁ.

---

1. Vihiṁsati (Sī, I)

သဟာပိ ဝိနာပိ ဝတ္တိတုံ န သက္ကောတိ၊ သံယောဂမ္ပိ န သဟတိ၊ ဝိယောဂမ္ပိ န သဟတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ကောကာလိကော သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေဟိ နေဝ သဟ, န ဝိနာ ဝတ္တိတုံ သက္ကောတီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အညတရသ္မိံ အရညာယတနေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဝိမာနတော အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ဝနပ္ပတိဇေဋ္ဌကေ အညာ ရုက္ခဒေဝတာ ဝသတိ။ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ သီဟော စ ဗျဂ္ဃော စ ဝသန္တိ။ တေသံ ဘယေန ကောစိ တတ္ထ န ခေတ္တံ ကရောတိ၊ န ရုက္ခံ ဆိန္ဒတိ၊ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ တေ ပန သီဟဗျဂ္ဃာ နာနပ္ပကာရေ မိဂေ ဝဓိတွာ ခါဒန္တိ၊ ခါဒိတာဝသေသံ တတ္ထေဝ ပဟာယ ဂစ္ဆန္တိ။ တေန သော ဝနသဏ္ဍော အသုစိကုဏပဂန္ဓော ဟောတိ။ အထ ဣတရာ ရုက္ခဒေဝတာ အန္ဓဗာလာ ကာရဏာကာရဏံ အဇာနမာနာ ဧကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တံ အာဟ “သမ္မ ဧတေ နော သီဟဗျဂ္ဃေ နိဿာယ ဝနသဏ္ဍော အသုစိကုဏပဂန္ဓော ဇာတော၊ အဟံ ဧတေ ပလာပေမီ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော “သမ္မ ဣမေ ဒွေ နိဿာယ အမှာကံ ဝိမာနာနိ ရက္ခိယန္တိ၊ ဧတေသု ပလာယန္တေသု ဝိမာနာနိ နော ဝိနဿိဿန္တိ၊ သီဟဗျဂ္ဃာနံ ပဒံ အပဿန္တာ မနုဿာ သဗ္ဗံ ဝနံ ဆိန္ဒိတွာ ဧကင်္ဂဏံ ကတွာ ခေတ္တာနိ ကရိဿန္တိ၊ မာ တေ ဧဝံ ရုစ္စီ”တိ ဝတွာ ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၆၄။ “ယေန မိတ္တေန သံသဂ္ဂါ၊ ယောဂက္ခေမော ဝိဟိယျတိ[၁]။
ပုဗ္ဗေဝ’ဇ္ဈာဘဝံ တဿ၊ ရက္ခေ အက္ခီဝ ပဏ္ဍိတော။

၆၅။ ယေန မိတ္တေန သံသဂ္ဂါ၊ ယောဂက္ခေမော ပဝဍ္ဎတိ။
ကရေယျ’တ္တသမံ ဝုတ္တိံ၊ သဗ္ဗကိစ္စေသု ပဏ္ဍိတော”တိ။

တတ္ထ **ယေန မိတ္တေန သံသဂ္ဂါ**တိ ယေန ပါပမိတ္တေန သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂဟေတု သံသဂ္ဂကာရဏာ၊ ယေန သဒ္ဓိံ ဒဿနသံသဂ္ဂေါ သဝနသံသဂ္ဂေါ ကာယသံသဂ္ဂေါ သမုလ္လပနသံသဂ္ဂေါ ပရိဘောဂသံသဂ္ဂေါတိ ဣမဿ ပဉ္စဝိဓဿ သံသဂ္ဂဿ ကတတ္တာတိ အတ္ထော။ **ယောဂက္ခေမော**တိ ကာယစိတ္တသုခံ။

၁-ဝိဟိံသတိ (သီ၊ ဣ)

Tañhi dukkhayogato khemattā idha yogakkhemoti adhippetaṁ. **Vihiyyatī**ti parihāyati. **Pubbeva’jjhābhavaṁ tassa, rakkhe akkhīva paṇḍito**ti tassa pāpamittassa ajjhābhavaṁ tena abhibhavitabbaṁ attano lābhayasajīvitaṁ, yathā naṁ so na ajjhābhavati, tathā paṭhamatarameva attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya.

Dutiyagāthāya **yenā**ti yena kalyāṇamittena saha saṁsaggakāraṇā. **Yogakkhemo pavaḍḍhatī**ti kāyacittasukhaṁ vaḍḍhati. **Kareyya’ttasamaṁ vutti**nti tassa kalyāṇamittassa sabbakiccesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiñca upabhogaparibhogavuttiñca karoti, evametaṁ sabbaṁ kareyya, adhikampi kareyya, hīnaṁ pana na kareyyāti.

Evaṁ bodhisattena kāraṇe kathitepi sā bāladevatā anupadhāretvā ekadivasaṁ bheravarūpārammaṇaṁ dassetvā te sīhabyagghe palāpesi. Manussā tesaṁ padavalañjaṁ adisvā “sīhabyagghā aññaṁ vanasaṇḍaṁ gatā”ti ñatvā vanasaṇḍassa ekapassaṁ chindiṁsu. Devatā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā “ahaṁ samma tava vacanaṁ akatvā te palāpesiṁ, idāni tesaṁ gatabhāvaṁ ñatvā manussā vanasaṇḍaṁ chindanti, kiṁ nu kho kātabban”ti vatvā “idāni te asukavanasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehī”ti vuttā tattha gantvā tesaṁ purato ṭhatvā añjaliṁ paggayha tatiyaṁ gāthamāha—

66. “Etha byagghā nivattavho, paccupetha[1] mahāvanaṁ.
Mā vanaṁ chindi nibyagghaṁ, byagghā māhesu nibbanā”ti.

Tattha **byagghā**ti ubhopi te byagghanāmenevālapantī āha. **Nivattavho**ti nivattatha. **Paccupethamahāvanan**ti taṁ mahāvanaṁ paccupetha puna upagacchatha, ayameva vā pāṭho. **Mā vanaṁ chindi nibyagghan**ti amhākaṁ vasanakavanasaṇḍaṁ idāni tumhākaṁ abhāvena nibyagghaṁ manussā mā chindiṁsu. **Byagghā māhesu nibbanā**ti tumhādisā ca byaggharājāno attano vasanaṭṭhānā palāyitattā nibbanā vasanaṭṭhānabhūtena vanena virahitā mā ahesuṁ. Te evaṁ tāya devatāya yāciyamānāpi “gaccha tvaṁ, na mayaṁ āgamissāmā”ti paṭikkhipiṁsuyeva. Devatā ekikāva vanasaṇḍaṁ paccāgañchi. Manussāpi katipāheneva sabbaṁ vanaṁ chinditvā khettāni karitvā kasikammaṁ kariṁsu.

1. Paccametha (Sī, I)

တဉှိ ဒုက္ခယောဂတော ခေမတ္တာ ဣဓ ယောဂက္ခေမောတိ အဓိပ္ပေတံ။ **ဝိဟိယျတီ**တိ ပရိဟာယတိ။ **ပုဗ္ဗေဝ’ဇ္ဈာဘဝံ တဿ၊ ရက္ခေ အက္ခီဝ ပဏ္ဍိတော**တိ တဿ ပါပမိတ္တဿ အဇ္ဈာဘဝံ တေန အဘိဘဝိတဗ္ဗံ အတ္တနော လာဘယသဇီဝိတံ, ယထာ နံ သော န အဇ္ဈာဘဝတိ၊ တထာ ပဌမတရမေဝ အတ္တနော အက္ခီ ဝိယ ပဏ္ဍိတော ပုရိသော ရက္ခေယျ။

ဒုတိယဂါထာယ **ယေနာ**တိ ယေန ကလျာဏမိတ္တေန သဟ သံသဂ္ဂကာရဏာ။ **ယောဂက္ခေမော ပဝဍ္ဎတီ**တိ ကာယစိတ္တသုခံ ဝဍ္ဎတိ။ **ကရေယျ’တ္တသမံ ဝုတ္တိ**န္တိ တဿ ကလျာဏမိတ္တဿ သဗ္ဗကိစ္စေသု ပဏ္ဍိတော ပုရိသော ယထာ အတ္တနော ဇီဝိတဝုတ္တိဉ္စ ဥပဘောဂပရိဘောဂဝုတ္တိဉ္စ ကရောတိ၊ ဧဝမေတံ သဗ္ဗံ ကရေယျ၊ အဓိကမ္ပိ ကရေယျ၊ ဟီနံ ပန န ကရေယျာတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တေန ကာရဏေ ကထိတေပိ သာ ဗာလဒေဝတာ အနုပဓာရေတွာ ဧကဒိဝသံ ဘေရဝရူပါရမ္မဏံ ဒဿေတွာ တေ သီဟဗျဂ္ဃေ ပလာပေသိ။ မနုဿာ တေသံ ပဒဝလဉ္ဇံ အဒိသွာ “သီဟဗျဂ္ဃာ အညံ ဝနသဏ္ဍံ ဂတာ”တိ ဉတွာ ဝနသဏ္ဍဿ ဧကပဿံ ဆိန္ဒိံသု။ ဒေဝတာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အဟံ သမ္မ တဝ ဝစနံ အကတွာ တေ ပလာပေသိံ၊ ဣဒါနိ တေသံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ မနုဿာ ဝနသဏ္ဍံ ဆိန္ဒန္တိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ “ဣဒါနိ တေ အသုကဝနသဏ္ဍေ နာမ ဝသန္တိ၊ ဂန္တွာ တေ အာနေဟီ”တိ ဝုတ္တာ တတ္ထ ဂန္တွာ တေသံ ပုရတော ဌတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၆။ “ဧထ ဗျဂ္ဃာ နိဝတ္တဝှော၊ ပစ္စုပေထ[1] မဟာဝနံ။
မာ ဝနံ ဆိန္ဒိ နိဗျဂ္ဃံ၊ ဗျဂ္ဃာ မာဟေသု နိဗ္ဗနာ”တိ။

တတ္ထ **ဗျဂ္ဃာ**တိ ဥဘောပိ တေ ဗျဂ္ဃနာမေနေဝါလပန္တီ အာဟ။ **နိဝတ္တဝှော**တိ နိဝတ္တထ။ **ပစ္စုပေထမဟာဝန**န္တိ တံ မဟာဝနံ ပစ္စုပေထ ပုန ဥပဂစ္ဆထ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **မာ ဝနံ ဆိန္ဒိ နိဗျဂ္ဃ**န္တိ အမှာကံ ဝသနကဝနသဏ္ဍံ ဣဒါနိ တုမှာကံ အဘာဝေန နိဗျဂ္ဃံ မနုဿာ မာ ဆိန္ဒိံသု။ **ဗျဂ္ဃာ မာဟေသု နိဗ္ဗနာ**တိ တုမှာဒိသာ စ ဗျဂ္ဃရာဇာနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာ ပလာယိတတ္တာ နိဗ္ဗနာ ဝသနဋ္ဌာနဘူတေန ဝနေန ဝိရဟိတာ မာ အဟေသုံ။ တေ ဧဝံ တာယ ဒေဝတာယ ယာစိယမာနာပိ “ဂစ္ဆ တွံ, န မယံ အာဂမိဿာမာ”တိ ပဋိက္ခိပိံသုယေဝ။ ဒေဝတာ ဧကိကာဝ ဝနသဏ္ဍံ ပစ္စာဂဉ္ဆိ။ မနုဿာပိ ကတိပါဟေနေဝ သဗ္ဗံ ဝနံ ဆိန္ဒိတွာ ခေတ္တာနိ ကရိတွာ ကသိကမ္မံ ကရိံသု။

၁-ပစ္စမေထ (သီ၊ ဣ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā apaṇḍitā devatā Kokāliko ahosi, sīho Sāriputto, byaggho Moggallāno, paṇḍitadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Byagghajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Kacchapajātakavaṇṇanā (273)

Ko nu uddhitabhattovāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnaṁ mahāmattānaṁ kalahavūpasamanaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu Dukanipāte kathitameva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese Gaṅgātīre assamapadaṁ māpetvā tattha abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto vāsaṁ kappesi. Imasmiṁ kira jātake bodhisatto paramamajjhatto ahosi, upekkhāpāramiṁ pūresi. Tassa paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussīlo makkaṭo āgantvā kaṇṇasotesu aṅgajātena salākapavesanakammaṁ karoti, bodhisatto avāretvā majjhatto hutvā nisīdatiyeva. Athekadivasaṁ eko kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre mukhaṁ vivaritvā ātapaṁ tappanto niddāyati. Taṁ disvā so lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṁ akāsi. Athassa kacchapo pabujjhitvā aṅgajātaṁ samugge pakkhipanto viya ḍaṁsi, balavavedanā uppajji. Vedanaṁ adhivāsetuṁ asakkonto “ko nu kho maṁ imamhā dukkhā moceyya, kassa santikaṁ gacchāmī”ti cintetvā “añño maṁ imamhā dukkhā mocetuṁ samattho natthi aññatra tāpasena, tasseva santikaṁ mayā gantuṁ vaṭṭatī”ti kacchapaṁ dvīhi hatthehi ukkhipitvā bodhisattassa santikaṁ agamāsi. Bodhisatto tena dussīlamakkaṭena saddhiṁ davaṁ karonto paṭhamaṁ gāthamāha—

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အပဏ္ဍိတာ ဒေဝတာ ကောကာလိကော အဟောသိ၊ သီဟော သာရိပုတ္တော၊ ဗျဂ္ဃော မောဂ္ဂလ္လာနော၊ ပဏ္ဍိတဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဗျဂ္ဃဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၃)

ကော နု ဥဒ္ဓိတဘတ္တောဝါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရာဇဿ ဒွိန္နံ မဟာမတ္တာနံ ကလဟဝူပသမနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ဒုကနိပါတေ ကထိတမေဝ။

အတီတေ ပန ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဂင်္ဂါတီရေ အဿမပဒံ မာပေတွာ တတ္ထ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဣမသ္မိံ ကိရ ဇာတကေ ဗောဓိသတ္တော ပရမမဇ္ဈတ္တော အဟောသိ၊ ဥပေက္ခာပါရမိံ ပူရေသိ။ တဿ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ နိသိန္နဿ ဧကော ပဂဗ္ဘော ဒုဿီလော မက္ကဋော အာဂန္တွာ ကဏ္ဏသောတေသု အင်္ဂဇာတေန သလာကပဝေသနကမ္မံ ကရောတိ၊ ဗောဓိသတ္တော အဝါရေတွာ မဇ္ဈတ္တော ဟုတွာ နိသီဒတိယေဝ။ အထေကဒိဝသံ ဧကော ကစ္ဆပေါ ဥဒကာ ဥတ္တရိတွာ ဂင်္ဂါတီရေ မုခံ ဝိဝရိတွာ အာတပံ တပ္ပန္တော နိဒ္ဒါယတိ။ တံ ဒိသွာ သော လောလဝါနရော တဿ မုခေ သလာကပဝေသနကမ္မံ အကာသိ။ အထဿ ကစ္ဆပေါ ပဗုဇ္ဈိတွာ အင်္ဂဇာတံ သမုဂ္ဂေ ပက္ခိပန္တော ဝိယ ဍံသိ၊ ဗလဝဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝေဒနံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော “ကော နု ခေါ မံ ဣမမှာ ဒုက္ခာ မောစေယျ၊ ကဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမီ”တိ စိန္တေတွာ “အညော မံ ဣမမှာ ဒုက္ခာ မောစေတုံ သမတ္ထော နတ္ထိ အညတြ တာပသေန၊ တဿေဝ သန္တိကံ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ကစ္ဆပံ ဒွီဟိ ဟတ္ထေဟိ ဥက္ခိပိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တော တေန ဒုဿီလမက္ကဋေန သဒ္ဓိံ ဒဝံ ကရောန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

67. “Ko nu uddhitabhattova, pūrahatthova brāhmaṇo.
Kahaṁ nu bhikkhaṁ acari, kaṁ saddhaṁ upasaṅkamī”ti.

Tattha **ko nu uddhitabhattovā**ti ko nu esa vaḍḍhitabhatto viya, ekaṁ vaḍḍhitabhattaṁ[1] bhattapūrapātiṁ hatthehi gahetvā viya ko nu eso āgacchatīti attho. **Pūrahatthova brāhmaṇo**ti kattikamāse vācanakaṁ labhitvā pūrahattho brāhmaṇo viya ca ko nu kho esoti vānaraṁ sandhāya vadati. **Kahaṁ nu bhikkhaṁ acarī**ti bho vānara kasmiṁ padese ajja tvaṁ bhikkhaṁ acari. **Kaṁ saddhaṁ upasaṅkamī**ti kataraṁ nāma pubbapete uddissa kataṁ saddhabhattaṁ, kataraṁ vā saddhaṁ puggalaṁ tvaṁ upasaṅkami, kuto te ayaṁ deyyadhammo laddhoti dīpeti.

Taṁ sutvā dussīlavānaro dutiyaṁ gāthamāha—

68. “Ahaṁ kapi’smi dummedho, anāmāsāni āmasiṁ.
Tvaṁ maṁ mocaya bhaddaṁ te, mutto gaccheyya pabbatan”ti.

Tattha **ahaṁ kapi’smi dummedho**ti bhaddaṁ te ahaṁ asmi dummedho capalacitto makkaṭo. **Anāmāsāni āmasin**ti anāmasitabbaṭṭhānāni āmasiṁ. **Tvaṁ maṁ mocaya bhaddaṁ te**ti tvaṁ dayālu anukampako maṁ imamhā dukkhā mocehi, bhaddaṁ te hotu. **Mutto gaccheyya pabbatan**ti sohaṁ tavānubhāvena imamhā byasanā mutto pabbatameva gaccheyyaṁ, na te puna cakkhupathe attānaṁ dasseyyanti.

Bodhisatto tasmiṁ kāruññena kacchapena saddhiṁ sallapanto tatiyaṁ gāthamāha—

69. “Kacchapā Kassapā honti, Koṇḍaññā honti makkaṭā.
Muñca Kassapa Koṇḍaññaṁ, kataṁ methunakaṁ tayā”ti.

Tassattho—kacchapā nāma Kassapagottā honti, makkaṭā Koṇḍaññagottā, Kassapakoṇḍaññānaṁ ca aññamaññaṁ āvāhavivāhasambandho atthi. Addhā tayidaṁ lolena dussīlamakkaṭena tayā saddhiṁ, tayā ca dussīlena iminā makkaṭena saddhiṁ gottasadisatāsaṅkhātassa

1. Bhattavaḍḍhitikaṁ (Sī, I)

၆၇။ “ကော နု ဥဒ္ဓိတဘတ္တောဝ၊ ပူရဟတ္ထောဝ ဗြာဟ္မဏော။
ကဟံ နု ဘိက္ခံ အစရိ၊ ကံ သဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမီ”တိ။

တတ္ထ **ကော နု ဥဒ္ဓိတဘတ္တောဝါ**တိ ကော နု ဧသ ဝဍ္ဎိတဘတ္တော ဝိယ၊ ဧကံ ဝဍ္ဎိတဘတ္တံ[1] ဘတ္တပူရပါတိံ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေတွာ ဝိယ ကော နု ဧသော အာဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ **ပူရဟတ္ထောဝ ဗြာဟ္မဏော**တိ ကတ္တိကမာသေ ဝါစနကံ လဘိတွာ ပူရဟတ္ထော ဗြာဟ္မဏော ဝိယ စ ကော နု ခေါ ဧသောတိ ဝါနရံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ကဟံ နု ဘိက္ခံ အစရီ**တိ ဘော ဝါနရ ကသ္မိံ ပဒေသေ အဇ္ဇ တွံ ဘိက္ခံ အစရိ။ **ကံ သဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမီ**တိ ကတရံ နာမ ပုဗ္ဗပေတေ ဥဒ္ဒိဿ ကတံ သဒ္ဓဘတ္တံ, ကတရံ ဝါ သဒ္ဓံ ပုဂ္ဂလံ တွံ ဥပသင်္ကမိ၊ ကုတော တေ အယံ ဒေယျဓမ္မော လဒ္ဓေါတိ ဒီပေတိ။

တံ သုတွာ ဒုဿီလဝါနရော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၈။ “အဟံ ကပိ’သ္မိ ဒုမ္မေဓော၊ အနာမာသာနိ အာမသိံ။
တွံ မံ မောစယ ဘဒ္ဒံ တေ၊ မုတ္တော ဂစ္ဆေယျ ပဗ္ဗတ”န္တိ။

တတ္ထ **အဟံ ကပိ’သ္မိ ဒုမ္မေဓော**တိ ဘဒ္ဒံ တေ အဟံ အသ္မိ ဒုမ္မေဓော စပလစိတ္တော မက္ကဋော။ **အနာမာသာနိ အာမသိ**န္တိ အနာမသိတဗ္ဗဋ္ဌာနာနိ အာမသိံ။ **တွံ မံ မောစယ ဘဒ္ဒံ တေ**တိ တွံ ဒယာလု အနုကမ္ပကော မံ ဣမမှာ ဒုက္ခာ မောစေဟိ၊ ဘဒ္ဒံ တေ ဟောတု။ **မုတ္တော ဂစ္ဆေယျ ပဗ္ဗတ**န္တိ သောဟံ တဝါနုဘာဝေန ဣမမှာ ဗျသနာ မုတ္တော ပဗ္ဗတမေဝ ဂစ္ဆေယျံ၊ န တေ ပုန စက္ခုပထေ အတ္တာနံ ဒဿေယျန္တိ။

ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ ကာရုညေန ကစ္ဆပေန သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၆၉။ “ကစ္ဆပါ ကဿပါ ဟောန္တိ၊ ကောဏ္ဍညာ ဟောန္တိ မက္ကဋာ။
မုဉ္စ ကဿပ ကောဏ္ဍညံ၊ ကတံ မေထုနကံ တယာ”တိ။

တဿတ္ထော—ကစ္ဆပါ နာမ ကဿပဂေါတ္တာ ဟောန္တိ၊ မက္ကဋာ ကောဏ္ဍညဂေါတ္တာ၊ ကဿပကောဏ္ဍညာနံ စ အညမညံ အာဝါဟဝိဝါဟသမ္ဗန္ဓော အတ္ထိ။ အဒ္ဓါ တယိဒံ လောလေန ဒုဿီလမက္ကဋေန တယာ သဒ္ဓိံ, တယာ စ ဒုဿီလေန ဣမိနာ မက္ကဋေန သဒ္ဓိံ ဂေါတ္တသဒိသတာသင်္ခါတဿ

၁-ဘတ္တဝဍ္ဎိတိကံ (သီ၊ ဣ)

methunadhammassa anucchavikaṁ dussīlyakammasaṅkhātampi methunakaṁ kataṁ, tasmā **muñca kassapa koṇḍaññan**ti.

Kacchapo bodhisattassa vacanaṁ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa aṅgajātaṁ muñci. Makkaṭo muttamattova bodhisattaṁ vanditvā palāto, puna taṁ ṭhānaṁ nivattitvāpi na olokesi. Kacchapopi bodhisattaṁ vanditvā sakaṭṭhānameva gato. Bodhisattopi aparihīnajjhāno brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā kacchapavānarā dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Kacchapajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Lolajātakavaṇṇanā (274)

Kā'yaṁ balākā sikhinīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi dhammasabhaṁ ānītaṁ Satthā "na tvaṁ bhikkhu idāneva lolo, pubbepi loloyeva, lolatāyeva ca jīvitakkhayaṁ patto, taṁ nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasanaṭṭhānā paribāhirā ahesun"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasiseṭṭhino mahānase bhattakārako puññatthāya nīḷapacchiṁ ṭhapesi. Tadā bodhisatto pārāvatayoniyaṁ nibbattitvā tattha vāsaṁ kappesi. Atheko lolakāko mahānasamatthakena gacchanto nānappakāraṁ macchamaṁsavikatiṁ disvā pipāsābhibhūto "kaṁ nu kho nissāya sakkā bhaveyyaṁ okāsaṁ laddhun"ti cintetvā bodhisattaṁ disvā "imaṁ nissāya sakkā"ti sanniṭṭhānaṁ katvā tassa gocarāya araññagamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṁ bodhisatto "mayaṁ kho kāka aññagocarā, tvampi aññagocaro, kiṁ nu kho maṁ anubandhasī"ti āha. Tumhākaṁ sāmi kiriyā mayhaṁ ruccati, ahampi tumhehi samānagocaro hutvā tumhe

မေထုနဓမ္မဿ အနုစ္ဆဝိကံ ဒုဿီလျကမ္မသင်္ခါတမ္ပိ မေထုနကံ ကတံ၊ တသ္မာ **မုဉ္စ ကဿပ ကောဏ္ဍည**န္တိ။

ကစ္ဆပေါ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ ကာရဏေန ပသန္နော ဝါနရဿ အင်္ဂဇာတံ မုဉ္စိ။ မက္ကဋော မုတ္တမတ္တောဝ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ ပလာတော၊ ပုန တံ ဌာနံ နိဝတ္တိတွာပိ န ဩလောကေသိ။ ကစ္ဆပေါပိ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တောပိ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကစ္ဆပဝါနရာ ဒွေ မဟာမတ္တာ အဟေသုံ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကစ္ဆပဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-လောလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၄)

ကာ’ယံ ဗလာကာ သိခိနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ လောလဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ ဓမ္မသဘံ အာနီတံ သတ္ထာ “န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ လောလော၊ ပုဗ္ဗေပိ လောလောယေဝ၊ လောလတာယေဝ စ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော၊ တံ နိဿာယ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာ ပရိဗာဟိရာ အဟေသု”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိနော မဟာနသေ ဘတ္တကာရကော ပုညတ္ထာယ နီဠပစ္ဆိံ ဌပေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ပါရာဝတယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ အထေကော လောလကာကော မဟာနသမတ္ထကေန ဂစ္ဆန္တော နာနပ္ပကာရံ မစ္ဆမံသဝိကတိံ ဒိသွာ ပိပါသာဘိဘူတော “ကံ နု ခေါ နိဿာယ သက္ကာ ဘဝေယျံ ဩကာသံ လဒ္ဓု”န္တိ စိန္တေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ “ဣမံ နိဿာယ သက္ကာ”တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ တဿ ဂေါစရာယ အရညဂမနကာလေ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “မယံ ခေါ ကာက အညဂေါစရာ၊ တွမ္ပိ အညဂေါစရော၊ ကိံ နု ခေါ မံ အနုဗန္ဓသီ”တိ အာဟ။ တုမှာကံ သာမိ ကိရိယာ မယှံ ရုစ္စတိ၊ အဟမ္ပိ တုမှေဟိ သမာနဂေါစရော ဟုတွာ တုမှေ

upaṭṭhātuṁ icchāmīti. Bodhisatto sampaṭicchi. So tena saddhiṁ gocarabhūmiyaṁ ekagocaraṁ caranto viya osakkitvā gomayarāsiṁ viddhaṁsetvā pāṇake khāditvā kucchipūraṁ katvā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā “tumhe ettakaṁ kālaṁ caratheva, nanu bhojane nāma pamāṇaṁ ñātuṁ vaṭṭati, etha nātisāyameva gacchāmā”ti āha. Bodhisatto taṁ ādāya vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Bhattakārako “amhākaṁ pārāvato sahāyaṁ gahetvā āgato”ti kākassāpi ekaṁ thusapacchiṁ ṭhapesi. Kākopi catūhapañcāhaṁ teneva nīhārena vasi.

Athekadivasaṁ seṭṭhino bahumacchamaṁsaṁ āhariyittha, kāko taṁ disvā lobhābhibhūto paccūsakālato paṭṭhāya nitthunanto nipajji. Atha naṁ punadivase bodhisatto “ehi samma, gocarāya pakkamissāmā”ti āha. Tumhe gacchatha, mayhaṁ ajiṇṇāsaṅkā[1] atthīti. Samma kākānaṁ ajīrako nāma natthi, dīpavaṭṭimattameva hi tumhākaṁ kucchiyaṁ thokaṁ tiṭṭhati, sesaṁ ajjhohaṭamattameva jīrati, mama vacanaṁ karohi, mā etaṁ macchamaṁsaṁ disvā evamakāsīti. Sāmi kiṁ nāmetaṁ kathetha, ajiṇṇāsaṅkāva mayhanti. “Tena hi appamatto hohī”ti taṁ ovaditvā bodhisatto pakkāmi.

Bhattakārakopi nānāmacchamaṁsavikatiyo sampādetvā sarīrato sedaṁ apanento mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko “ayaṁ idāni kālo maṁsaṁ khāditun”ti gantvā rasakaroṭimatthake nisīdi. Bhattakārako “kirī”ti saddaṁ sutvā nivattitvā olokento kākaṁ disvā pavisitvā taṁ gahetvā sakalasarīralomaṁ luñcitvā matthake cūḷaṁ ṭhapetvā siṅgīveramaricādīni[2] pisitvā takkena āloḷetvā “tvaṁ amhākaṁ seṭṭhino macchamaṁsaṁ ucchiṭṭhakaṁ karosī”ti sakalasarīramassa makkhetvā khipitvā nīḷapacchiyaṁ pātesi, balavavedanā uppajji. Bodhisatto gocarabhūmito āgantvā taṁ nitthunantaṁ disvā davaṁ karonto paṭhamaṁ gāthamāha—

70. “Kā’yaṁ balākā sikhinī, corī laṅghipitāmahā.
Oraṁ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā”ti.

1. Ajīrako rogo (Ka)
2. Siṅgīverajīrakādīni (Sī, I)

ဥပဋ္ဌာတုံ ဣစ္ဆာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သော တေန သဒ္ဓိံ ဂေါစရဘူမိယံ ဧကဂေါစရံ စရန္တော ဝိယ ဩသက္ကိတွာ ဂေါမယရာသိံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ ပါဏကေ ခါဒိတွာ ကုစ္ဆိပူရံ ကတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “တုမှေ ဧတ္တကံ ကာလံ စရထေဝ၊ နနု ဘောဇနေ နာမ ပမာဏံ ဉာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧထ နာတိသာယမေဝ ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော တံ အာဒါယ ဝသနဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ ဘတ္တကာရကော “အမှာကံ ပါရာဝတော သဟာယံ ဂဟေတွာ အာဂတော”တိ ကာကဿာပိ ဧကံ ထုသပစ္ဆိံ ဌပေသိ။ ကာကောပိ စတူဟပဉ္စာဟံ တေနေဝ နီဟာရေန ဝသိ။

အထေကဒိဝသံ သေဋ္ဌိနော ဗဟုမစ္ဆမံသံ အာဟရိယိတ္ထ၊ ကာကော တံ ဒိသွာ လောဘာဘိဘူတော ပစ္စူသကာလတော ပဋ္ဌာယ နိတ္ထုနန္တော နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ ပုနဒိဝသေ ဗောဓိသတ္တော “ဧဟိ သမ္မ, ဂေါစရာယ ပက္ကမိဿာမာ”တိ အာဟ။ တုမှေ ဂစ္ဆထ၊ မယှံ အဇိဏ္ဏာသင်္ကာ[1] အတ္ထီတိ။ သမ္မ ကာကာနံ အဇီရကော နာမ နတ္ထိ၊ ဒီပဝဋ္ဋိမတ္တမေဝ ဟိ တုမှာကံ ကုစ္ဆိယံ ထောကံ တိဋ္ဌတိ၊ သေသံ အဇ္ဈောဟဋမတ္တမေဝ ဇီရတိ၊ မမ ဝစနံ ကရောဟိ၊ မာ ဧတံ မစ္ဆမံသံ ဒိသွာ ဧဝမကာသီတိ။ သာမိ ကိံ နာမေတံ ကထေထ၊ အဇိဏ္ဏာသင်္ကာဝ မယှန္တိ။ “တေန ဟိ အပ္ပမတ္တော ဟောဟီ”တိ တံ ဩဝဒိတွာ ဗောဓိသတ္တော ပက္ကာမိ။

ဘတ္တကာရကောပိ နာနာမစ္ဆမံသဝိကတိယော သမ္ပာဒေတွာ သရီရတော သေဒံ အပနေန္တော မဟာနသဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ကာကော “အယံ ဣဒါနိ ကာလော မံသံ ခါဒိတု”န္တိ ဂန္တွာ ရသကရောဋိမတ္ထကေ နိသီဒိ။ ဘတ္တကာရကော “ကိရီ”တိ သဒ္ဒံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တော ကာကံ ဒိသွာ ပဝိသိတွာ တံ ဂဟေတွာ သကလသရီရလောမံ လုဉ္စိတွာ မတ္ထကေ စူဠံ ဌပေတွာ သိင်္ဂီဝေရမရိစာဒီနိ[2] ပိသိတွာ တက္ကေန အာလောဠေတွာ “တွံ အမှာကံ သေဋ္ဌိနော မစ္ဆမံသံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကံ ကရောသီ”တိ သကလသရီရမဿ မက္ခေတွာ ခိပိတွာ နီဠပစ္ဆိယံ ပါတေသိ၊ ဗလဝဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဗောဓိသတ္တော ဂေါစရဘူမိတော အာဂန္တွာ တံ နိတ္ထုနန္တံ ဒိသွာ ဒဝံ ကရောန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၇၀။ “ကာ’ယံ ဗလာကာ သိခိနီ၊ စောရီ လင်္ဃိပိတာမဟာ။
ဩရံ ဗလာကေ အာဂစ္ဆ၊ စဏ္ဍော မေ ဝါယသော သခါ”တိ။

၁-အဇီရကော ရောဂေါ (က)
၂-သိင်္ဂီဝေရဇီရကာဒီနိ (သီ၊ ဣ)

Tattha **kā'yaṁ balākā sikhinī**ti taṁ kākaṁ tassa bahalatakkena makkhitasarīrasetavaṇṇattā matthake ca sikhāya ṭhapitattā "kā esā balākā sikhinī"ti pucchanto ālapati. **Corī**ti kulassa[1] ananuññāya kulagharaṁ, kākassa vā aruciyā pacchiṁ paviṭṭhattā "corī"ti vadati. **Laṅghipitāmahā**ti laṅghī vuccati ākāse laṅghanato megho, balākā ca nāma meghasaddena gabbhaṁ gaṇhantīti meghasaddo balākānaṁ pitā, megho pitāmaho hoti. Tenāha "laṅghipitāmahā"ti. **Oraṁ balāke āgacchā**ti ambho balāke ito ehi. **Caṇḍo me vāyaso sakhā**ti mayhaṁ sakhā pacchisāmiko vāyaso caṇḍo pharuso, so āgato taṁ disvā kaṇayasadisena[2] tuṇḍena koṭṭetvā jīvitakkhayaṁ pāpeyya, tasmā yāva vāyaso nāgacchati, tāva pacchito otaritvā ito ehi, sīghaṁ palāyassūti vadati.

Taṁ sutvā kāko dutiyaṁ gāthamāha—

71. "Nāhaṁ balākā sikhinī, ahaṁ lolosmi vāyaso.
Akatvā vacanaṁ tuyhaṁ, passa lūnosmi āgato"ti.

Tattha **āgato**ti tvaṁ idāni gocarabhūmito āgato, maṁ lūnaṁ passāti attho.

Taṁ sutvā bodhisatto tatiyaṁ gāthamāha—

72. "Punapā'pajjasī samma, sīlaṁ hi tava tādisaṁ.
Na hi mānusakā bhogā, subhuñjā honti pakkhinā"ti.

Tattha **punapā'pajjasī sammā**ti samma vāyasa punapi tvaṁ evarūpaṁ dukkhaṁ paṭilabhissaseva, natthi te ettakena mokkho[3]. Kiṁkāraṇā? **Sīlaṁ hi tava tādisaṁ** pāpakaṁ, yasmā tava ācārasīlaṁ tādisaṁ dukkhādhigamasseva anurūpaṁ. **Na hi mānusakā**ti manussā nāma mahāpuññā, tiracchānagatānaṁ tathārūpaṁ puññaṁ natthi, tasmā mānusakā bhogā tiracchānagatena pakkhinā na bhuñjīyantīti[4].

1. Kākassa (Ka)
2. Kattarisadisena (Ka)
3. Sukhaṁ (Ka)
4. Na subhuñjāti (Sī, I), na bhuñjitabbāti (Syā)

တတ္ထ **ကာ'ယံ ဗလာကာ သိခိနီ**တိ တံ ကာကံ တဿ ဗဟလတက္ကေန မက္ခိတသရီရသေတဝဏ္ဏတ္တာ မတ္ထကေ စ သိခါယ ဌပိတတ္တာ "ကာ ဧသာ ဗလာကာ သိခိနီ"တိ ပုစ္ဆန္တော အာလပတိ။ **စောရီ**တိ ကုလဿ[၁] အနနုညာယ ကုလဃရံ, ကာကဿ ဝါ အရုစိယာ ပစ္ဆိံ ပဝိဋ္ဌတ္တာ "စောရီ"တိ ဝဒတိ။ **လင်္ဃိပိတာမဟာ**တိ လင်္ဃီ ဝုစ္စတိ အာကာသေ လင်္ဃနတော မေဃော၊ ဗလာကာ စ နာမ မေဃသဒ္ဒေန ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တီတိ မေဃသဒ္ဒေါ ဗလာကာနံ ပိတာ၊ မေဃော ပိတာမဟော ဟောတိ။ တေနာဟ "လင်္ဃိပိတာမဟာ"တိ။ **ဩရံ ဗလာကေ အာဂစ္ဆာ**တိ အမ္ဘော ဗလာကေ ဣတော ဧဟိ။ **စဏ္ဍော မေ ဝါယသော သခါ**တိ မယှံ သခါ ပစ္ဆိသာမိကော ဝါယသော စဏ္ဍော ဖရုသော၊ သော အာဂတော တံ ဒိသွာ ကဏယသဒိသေန[၂] တုဏ္ဍေန ကောဋ္ဋေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေယျ၊ တသ္မာ ယာဝ ဝါယသော နာဂစ္ဆတိ၊ တာဝ ပစ္ဆိတော ဩတရိတွာ ဣတော ဧဟိ၊ သီဃံ ပလာယဿူတိ ဝဒတိ။

တံ သုတွာ ကာကော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၇၁။ "နာဟံ ဗလာကာ သိခိနီ၊ အဟံ လောလောသ္မိ ဝါယသော။
အကတွာ ဝစနံ တုယှံ၊ ပဿ လူနောသ္မိ အာဂတော"တိ။

တတ္ထ **အာဂတော**တိ တွံ ဣဒါနိ ဂေါစရဘူမိတော အာဂတော၊ မံ လူနံ ပဿာတိ အတ္ထော။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၇၂။ "ပုနပါ'ပဇ္ဇသိ သမ္မ၊ သီလံ ဟိ တဝ တာဒိသံ။
န ဟိ မာနုသကာ ဘောဂါ၊ သုဘုဉ္ဇာ ဟောန္တိ ပက္ခိနာ"တိ။

တတ္ထ **ပုနပါ'ပဇ္ဇသိ သမ္မာ**တိ သမ္မ ဝါယသ ပုနပိ တွံ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ ပဋိလဘိဿသေဝ၊ နတ္ထိ တေ ဧတ္တကေန မောက္ခော[၃]။ ကိံကာရဏာ? **သီလံ ဟိ တဝ တာဒိသံ** ပါပကံ၊ ယသ္မာ တဝ အာစာရသီလံ တာဒိသံ ဒုက္ခာဓိဂမဿေဝ အနုရူပံ။ **န ဟိ မာနုသကာ**တိ မနုဿာ နာမ မဟာပုညာ၊ တိရစ္ဆာနဂတာနံ တထာရူပံ ပုညံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ မာနုသကာ ဘောဂါ တိရစ္ဆာနဂတေန ပက္ခိနာ န ဘုဉ္ဇီယန္တီတိ[၄]။

၁-ကာကဿ (က)
၂-ကတ္တရိသဒိသေန (က)
၃-သုခံ (က)
၄-န သုဘုဉ္ဇာတိ (သီ၊ ဣ)၊ န ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာတိ (သျာ)

Evañca pana vatvā bodhisatto "ito dāni paṭṭhāya mayā ettha vasituṁ na sakkā"ti uppatitvā aññattha agamāsi. Kākopi nitthunanto tattheva kālamakāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi. Tadā lolakāko lolabhikkhu ahosi, pārāvato pana ahameva ahosinti.

Lolajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Rucirajātakavaṇṇanā (275)

Kā'yaṁ balākā rucirāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Dvepi vatthūni purimasadisāneva gāthāpi.

73. "Kā'yaṁ balākā rucirā, kākanīḷasmi'macchati.
Caṇḍo kāko sakhā mayhaṁ, yassa cetaṁ kulāvakaṁ.

74. Nanu maṁ samma jānāsi, dija sāmākabhojana.
Akatvā vacanaṁ tuyhaṁ, passa lūnosmi āgato.

75. Punapā'pajjasī samma, sīlaṁ hi tava tādisaṁ.
Na hi mānusakā bhogā, subhuñjā honti pakkhinā"ti—

gāthā hi ekantarikāyeva.

Tattha "**rucirā**"ti takkamakkhitasarīratāya setavaṇṇataṁ sandhāya vadati. Rucirā piyadassanā, paṇḍarāti attho. **Kākanīḷasmin**ti kākakulāvake. "Kākaniḍḍhasmin"tipi[1] pāṭho. **Dijā**ti kāko pārevataṁ ālapati. **Sāmākabhojanā**ti tiṇabījabhojana. Sāmākaggahaṇena hettha sabbampi tiṇabījaṁ gahitaṁ. Idhāpi bodhisatto "na idāni sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun"ti uppatitvā aññattha gato.

1. Kākanīḷamhītipi (Ka)

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော "ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ မယာ ဧတ္ထ ဝသိတုံ န သက္ကာ"တိ ဥပ္ပတိတွာ အညတ္ထ အဂမာသိ။ ကာကောပိ နိတ္ထုနန္တော တတ္ထေဝ ကာလမကာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ လောလဘိက္ခု အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ လောလကာကော လောလဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပါရာဝတော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

လောလဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ရုစိရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၅)

ကာ'ယံ ဗလာကာ ရုစိရာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ လောလဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒွေပိ ဝတ္ထူနိ ပုရိမသဒိသာနေဝ ဂါထာပိ။

၇၃။ "ကာ'ယံ ဗလာကာ ရုစိရာ၊ ကာကနီဠသ္မိ'မစ္ဆတိ။
စဏ္ဍော ကာကော သခါ မယှံ၊ ယဿ စေတံ ကုလာဝကံ။

၇၄။ နနု မံ သမ္မ ဇာနာသိ၊ ဒိဇ သာမာကဘောဇန။
အကတွာ ဝစနံ တုယှံ၊ ပဿ လူနောသ္မိ အာဂတော။

၇၅။ ပုနပါ'ပဇ္ဇသီ သမ္မ၊ သီလံ ဟိ တဝ တာဒိသံ။
န ဟိ မာနုသကာ ဘောဂါ၊ သုဘုဉ္ဇာ ဟောန္တိ ပက္ခိနာ"တိ—

ဂါထာ ဟိ ဧကန္တရိကာယေဝ။

တတ္ထ "**ရုစိရာ**"တိ တက္ကမက္ခိတသရီရတာယ သေတဝဏ္ဏတံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ရုစိရာ ပိယဒဿနာ၊ ပဏ္ဍရာတိ အတ္ထော။ **ကာကနီဠသ္မိ**န္တိ ကာကကုလာဝကေ။ "ကာကနိဍ္ဎသ္မိ"န္တိပိ[၁] ပါဌော။ **ဒိဇာ**တိ ကာကော ပါရေဝတံ အာလပတိ။ **သာမာကဘောဇနာ**တိ တိဏဗီဇဘောဇန။ သာမာကဂ္ဂဟဏေန ဟေတ္ထ သဗ္ဗမ္ပိ တိဏဗီဇံ ဂဟိတံ။ ဣဓာပိ ဗောဓိသတ္တော "န ဣဒါနိ သက္ကာ ဣတော ပဋ္ဌာယ မယာ ဧတ္ထ ဝသိတု"န္တိ ဥပ္ပတိတွာ အညတ္ထ ဂတော။

၁-ကာကနီဠမှီတိပိ (က)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi. Tadā lolakāko lolabhikkhu ahosi, pārāvato pana ahameva ahosinti.

Rucirajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Kurudhammajātakavaṇṇanā[1] (276)

Tava saddhañca sīlañcāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ haṁsaghātakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Sāvatthivāsino dve sahāyakā bhikkhūpabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato vicaranti. Te ekadivasaṁ Aciravatiṁ gantvā nhatvā vālukapuline ātapaṁ tappamānā sāraṇīyakathaṁ kathentā aṭṭhaṁsu, tasmiṁ khaṇe dve haṁsā ākāsena gacchanti. Atheko daharabhikkhu sakkharaṁ gahetvā “ekassa haṁsapotakassa akkhiṁ paharissāmī”ti āha, itaro “na sakkhissasī”ti āha. Tiṭṭhatu imasmiṁ passe akkhi, parapasse akkhiṁ paharissāmīti. Idampi na sakkhissasiyevāti. “Tena hi upadhārehī”ti tiyaṁsaṁ[2] sakkharaṁ gahetvā haṁsassa pacchābhāge khipi. Haṁso sakkharasaddaṁ sutvā nivattitvā olokesi, atha naṁ itaro vaṭṭasakkharaṁ gahetvā parapasse akkhimhi paharitvā orimakkhinā nikkhamāpesi. Haṁso viravanto parivattitvā tesaṁ pādamūleyeva pati. Tattha tattha ṭhitā bhikkhū disvā āgantvā “āvuso evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā ananucchavikaṁ vo kataṁ pāṇātipātaṁ karontehī”ti vatvā te ādāya Tathāgatassa dassesuṁ. Satthā “saccaṁ kira tayā bhikkhu pāṇātipāto kato”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “bhikkhu kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā evamakāsi, porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhe agāramajjhe saṁkiliṭṭhavāsaṁ[3] vasamānā appamattakesupi ṭhānesu kukkuccaṁ kariṁsu, tvaṁ pana evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā kukkuccamattampi na akāsi, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittehi saññatena bhavitabban”ti vatvā atītaṁ āhari.

---

1. Garudhammajātakavaṇṇanā (Ka) 2. Tikhiṇasakkharaṁ (Syā)
3. Sakalattavāsaṁ (Sī, I)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ လောလဘိက္ခု အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ လောလကာကော လောလဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပါရာဝတော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ရုစိရဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ကုရုဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ[၁] (၂၇၆)

တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဟံသဃာတကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော ဒွေ သဟာယကာ ဘိက္ခူ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ယေဘုယျေန ဧကတော ဝိစရန္တိ။ တေ ဧကဒိဝသံ အစိရဝတိံ ဂန္တွာ နှာတွာ ဝါလုကပုလိနေ အာတပံ တပ္ပမာနာ သာရဏီယကထံ ကထေန္တာ အဋ္ဌံသု၊ တသ္မိံ ခဏေ ဒွေ ဟံသာ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တိ။ အထေကော ဒဟရဘိက္ခု သက္ခရံ ဂဟေတွာ “ဧကဿ ဟံသပေါတကဿ အက္ခိံ ပဟရိဿာမီ”တိ အာဟ၊ ဣတရော “န သက္ခိဿသီ”တိ အာဟ။ တိဋ္ဌတု ဣမသ္မိံ ပဿေ အက္ခိ၊ ပရပဿေ အက္ခိံ ပဟရိဿာမီတိ။ ဣဒမ္ပိ န သက္ခိဿသိယေဝါတိ။ “တေန ဟိ ဥပဓာရေဟီ”တိ တိယံသံ[၂] သက္ခရံ ဂဟေတွာ ဟံသဿ ပစ္ဆာဘာဂေ ခိပိ။ ဟံသော သက္ခရသဒ္ဒံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေသိ၊ အထ နံ ဣတရော ဝဋ္ဋသက္ခရံ ဂဟေတွာ ပရပဿေ အက္ခိမှိ ပဟရိတွာ ဩရိမက္ခိနာ နိက္ခမာပေသိ။ ဟံသော ဝိရဝန္တော ပရိဝတ္တိတွာ တေသံ ပါဒမူလေယေဝ ပတိ။ တတ္ထ တတ္ထ ဌိတာ ဘိက္ခူ ဒိသွာ အာဂန္တွာ “အာဝုသော ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ အနနုစ္ဆဝိကံ ဝေါ ကတံ ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တေဟီ”တိ ဝတွာ တေ အာဒါယ တထာဂတဿ ဒဿေသုံ။ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တယာ ဘိက္ခု ပါဏာတိပါတော ကတော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခု ကသ္မာ ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧဝမကာသိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ အဂါရမဇ္ဈေ သံကိလိဋ္ဌဝါသံ[၃] ဝသမာနာ အပ္ပမတ္တကေသုပိ ဌာနေသု ကုက္ကုစ္စံ ကရိံသု၊ တွံ ပန ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကုက္ကုစ္စမတ္တမ္ပိ န အကာသိ၊ နနု နာမ ဘိက္ခုနာ ကာယဝါစာစိတ္တေဟိ သညတေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ဂရုဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (က) ၂-တိခိဏသက္ခရံ (သျာ) ၃-သကလတ္တဝါသံ (သီ၊ ဣ)

Atīte Kururaṭṭhe Indapatthanagare[1] Dhanañcaye Korabye rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gahetvā anupubbena viññutaṁ patto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā pitarā oparajje patiṭṭhāpito aparabhāge pitu accayena rajjaṁ patvā dasa rājadhamme akopento kurudhamme[2] vattittha. Kurudhammo nāma pañca sīlāni, tāni bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi. Yathā ca bodhisatto, evamassa mātā aggamahesī kaniṭṭhabhātā uparājā purohito brāhmaṇo Rajjugāhako amacco Sārathi seṭṭhi Doṇamāpako mahāmatto Dovāriko nagarasobhinī vaṇṇadāsīti evamete.

Rājā mātā mahesī ca, uparājā purohito.
Rajjuko Sārathi seṭṭhi, Doṇo Dovāriko tathā.
Gaṇikekādasa janā, kurudhamme patiṭṭhitāti.

Iti ime sabbepi parisuddhāni katvā pañca sīlāni rakkhiṁsu. Rājā catūsu nagaradvāresu ca nagaramajjhe ca nivesanadvāre cāti cha dānasālāyo kāretvā devasikaṁ chasatasahassaṁ dhanaṁ vissajjento sakalajambudīpaṁ unnaṅgalaṁ katvā dānaṁ adāsi, tassa pana dānajjhāsayatā dānābhiratatā sakalajambudīpaṁ ajjhotthari. Tasmiṁ kāle Kāliṅgaraṭṭhe Dantapuranagare Kāliṅgarājā rajjaṁ kāresi. Tassa raṭṭhe devo na vassi, tasmiṁ avassante sakalaraṭṭhe chātakaṁ jātaṁ, āhāravipattiyā ca manussānaṁ rogo udapādi, dubbuṭṭhibhayaṁ chātakabhayaṁ rogabhayanti tīṇi bhayāni uppajjiṁsu. Manussā niggahaṇā dārake hatthesu gahetvā tattha tattha vicaranti.

Sakalaraṭṭhavāsino ekato hutvā Dantapuraṁ gantvā rājadvāre ukkuṭṭhimakaṁsu. Rājā vātapānaṁ nissāya ṭhito taṁ saddaṁ sutvā "kiṁkāraṇā ete viravantī"ti pucchi. Mahārāja sakalaraṭṭhe tīṇi bhayāni uppannāni, devo na vassati, sassāni na vipannāni, chātakaṁ jātaṁ. Manussā dubbhojanā rogābhibhūtā niggahaṇā putte hatthesu gahetvā vicaranti, devaṁ vassāpehi mahārājāti. Porāṇakarājāno deve avassante kiṁ karontīti. Porāṇakarājāno mahārāja deve avassante dānaṁ

1. Indapattanagare (Sī, I, Ka), Indapaṭṭanagare (Syā) 2. Garudhamme (Ka)

အတီတေ ကုရုရဋ္ဌေ ဣန္ဒပတ္ထနဂရေ[1] ဓနဉ္စယေ ကောရဗျေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဝိညုတံ ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတရာ ဩပရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာပိတော အပရဘာဂေ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ပတွာ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေန္တော ကုရုဓမ္မေ[2] ဝတ္တိတ္ထ။ ကုရုဓမ္မော နာမ ပဉ္စ သီလာနိ၊ တာနိ ဗောဓိသတ္တော ပရိသုဒ္ဓါနိ ကတွာ ရက္ခိ။ ယထာ စ ဗောဓိသတ္တော၊ ဧဝမဿ မာတာ အဂ္ဂမဟေသီ ကနိဋ္ဌဘာတာ ဥပရာဇာ ပုရောဟိတော ဗြာဟ္မဏော ရဇ္ဇုဂါဟကော အမစ္စော သာရထိ သေဋ္ဌိ ဒေါဏမာပကော မဟာမတ္တော ဒေါဝါရိကော နဂရသောဘိနီ ဝဏ္ဏဒါသီတိ ဧဝမေတေ။

ရာဇာ မာတာ မဟေသီ စ၊ ဥပရာဇာ ပုရောဟိတော။
ရဇ္ဇုကော သာရထိ သေဋ္ဌိ၊ ဒေါဏော ဒေါဝါရိကော တထာ။
ဂဏိကေကာဒသ ဇနာ၊ ကုရုဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတာတိ။

ဣတိ ဣမေ သဗ္ဗေပိ ပရိသုဒ္ဓါနိ ကတွာ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခိံသု။ ရာဇာ စတူသု နဂရဒွါရေသု စ နဂရမဇ္ဈေ စ နိဝေသနဒွါရေ စာတိ ဆ ဒါနသာလာယော ကာရေတွာ ဒေဝသိကံ ဆသတသဟဿံ ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဥန္နင်္ဂလံ ကတွာ ဒါနံ အဒါသိ၊ တဿ ပန ဒါနဇ္ဈာသယတာ ဒါနာဘိရတတာ သကလဇမ္ဗုဒီပံ အဇ္ဈောတ္ထရိ။ တသ္မိံ ကာလေ ကာလိင်္ဂရဋ္ဌေ ဒန္တပုရနဂရေ ကာလိင်္ဂရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဿ ရဋ္ဌေ ဒေဝေါ န ဝဿိ၊ တသ္မိံ အဝဿန္တေ သကလရဋ္ဌေ ဆာတကံ ဇာတံ၊ အာဟာရဝိပတ္တိယာ စ မနုဿာနံ ရောဂေါ ဥဒပါဒိ၊ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိဘယံ ဆာတကဘယံ ရောဂဘယန္တိ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။ မနုဿာ နိဂ္ဂဟဏာ ဒါရကေ ဟတ္ထေသု ဂဟေတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရန္တိ။

သကလရဋ္ဌဝါသိနော ဧကတော ဟုတွာ ဒန္တပုရံ ဂန္တွာ ရာဇဒွါရေ ဥက္ကုဋ္ဌိမကံသု။ ရာဇာ ဝါတပါနံ နိဿာယ ဌိတော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ "ကိံကာရဏာ ဧတေ ဝိရဝန္တီ"တိ ပုစ္ဆိ။ မဟာရာဇ သကလရဋ္ဌေ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပန္နာနိ၊ ဒေဝေါ န ဝဿတိ၊ သဿာနိ န ဝိပန္နာနိ၊ ဆာတကံ ဇာတံ။ မနုဿာ ဒုဗ္ဘောဇနာ ရောဂါဘိဘူတာ နိဂ္ဂဟဏာ ပုတ္တေ ဟတ္ထေသု ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ၊ ဒေဝံ ဝဿာပေဟိ မဟာရာဇာတိ။ ပေါရာဏကရာဇာနော ဒေဝေ အဝဿန္တေ ကိံ ကရောန္တီတိ။ ပေါရာဏကရာဇာနော မဟာရာဇ ဒေဝေ အဝဿန္တေ ဒါနံ

၁-ဣန္ဒပတ္တနဂရေ (သီ၊ ဣ၊ က)၊ ဣန္ဒပဋ္ဋနဂရေ (သျာ) ၂-ဂရုဓမ္မေ (က)

datvā uposathaṁ adhiṭṭhāya samādinnasīlā sirigabbhaṁ pavisitvā dabbasanthare sattāhaṁ nipajjanti, tadā devo vassatīti. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchitvā tathā akāsi. Evaṁ santepi devo na vassi.

Rājā amacce pucchi “ahaṁ kattabbakiccaṁ akāsiṁ, devo na vassati, kinti karomā”ti. Mahārāja Indapatthanagare Dhanañcayassa Korabyarañño Añjanavaṇṇo[1] nāma maṅgalahatthī atthi, taṁ ānessāma, evaṁ sante devo vassatīti. So rājā balavāhanasampanno duppasaho, kathamassa hatthiṁ ānessāmāti. Mahārāja tena saddhiṁ yuddhakiccaṁ natthi, dānajjhāsayo rājā dānābhirato yācito samāno alaṅkatasīsampi chinditvā pasādasampannāni akkhīnipi uppāṭetvā sakalarajjampi niyyādetvā dadeyya, hatthimhi vattabbameva natthi, avassaṁ yācito dassatīti. Ke pana taṁ yācituṁ samatthāti. Brāhmaṇā mahārājāti. Rājā brāhmaṇagāmato[2] aṭṭha brāhmaṇe pakkosāpetvā sakkārasammānaṁ katvā hatthiṁ yācanatthāya pesesi. Te paribbayaṁ ādāya addhikavesaṁ gahetvā sabbattha ekarattivāsena turitagamanaṁ gantvā katipāhaṁ nagaradvāre dānasālāsu bhuñjitvā sarīraṁ santappetvā “kadā rājā dānaggaṁ āgacchissatī”ti pucchiṁsu. Manussā “pakkhassa tayo divase cātuddase pannarase aṭṭhamiyañca āgacchati, sve pana puṇṇamī, tasmā sve āgacchissatī”ti vadiṁsu.

Brāhmaṇā punadivase pātova gantvā pācīnadvāre aṭṭhaṁsu. Bodhisatto pātova nhatvā gattānulitto[3] sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito alaṅkatahatthikkhandhavaragato mahantena parivārena pācīnadvārena dānasālaṁ gantvā otaritvā sattaṭṭhajanānaṁ sahatthā bhattaṁ datvā “imināva nīhārena dethā”ti vatvā hatthiṁ abhiruhitvā dakkhiṇadvāraṁ agamāsi. Brāhmaṇā pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṁ alabhitvā dakkhiṇadvārameva gantvā rājānaṁ āgacchantaṁ olokayamānā dvārato nātidūre unnataṭṭhāne ṭhitā sampattaṁ rājānaṁ hatthe ukkhipitvā “jayatu bhavaṁ mahārājā”ti jayāpesuṁ. Rājā vajiraṅkusena vāraṇaṁ nivattetvā tesaṁ

1. Añjanavasabho (Sī, I), añjanasannibho (Syā)
2. Brāhmaṇavāsato (Syā), brāhmaṇavāṭato (Ka)
3. Nhātānulitto (Sī, Syā, I)

ဒတွာ ဥပေါသထံ အဓိဋ္ဌာယ သမာဒိန္နသီလာ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဒဗ္ဗသန္ထရေ သတ္တာဟံ နိပဇ္ဇန္တိ၊ တဒါ ဒေဝေါ ဝဿတီတိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကာသိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဒေဝေါ န ဝဿိ။

ရာဇာ အမစ္စေ ပုစ္ဆိ “အဟံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ အကာသိံ၊ ဒေဝေါ န ဝဿတိ၊ ကိန္တိ ကရောမာ”တိ။ မဟာရာဇ ဣန္ဒပတ္ထနဂရေ ဓနဉ္စယဿ ကောရဗျရညော အဉ္ဇနဝဏ္ဏော[၁] နာမ မင်္ဂလဟတ္ထီ အတ္ထိ၊ တံ အာနေဿာမ၊ ဧဝံ သန္တေ ဒေဝေါ ဝဿတီတိ။ သော ရာဇာ ဗလဝါဟနသမ္ပန္နော ဒုပ္ပသဟော၊ ကထမဿ ဟတ္ထိံ အာနေဿာမာတိ။ မဟာရာဇ တေန သဒ္ဓိံ ယုဒ္ဓကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဒါနဇ္ဈာသယော ရာဇာ ဒါနာဘိရတော ယာစိတော သမာနော အလင်္ကတသီသမ္ပိ ဆိန္ဒိတွာ ပသာဒသမ္ပန္နာနိ အက္ခီနိပိ ဥပ္ပါဋေတွာ သကလရဇ္ဇမ္ပိ နိယျာဒေတွာ ဒဒေယျ၊ ဟတ္ထိမှိ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ၊ အဝဿံ ယာစိတော ဒဿတီတိ။ ကေ ပန တံ ယာစိတုံ သမတ္ထာတိ။ ဗြာဟ္မဏာ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏဂါမတော[၂] အဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏေ ပက္ကောသာပေတွာ သက္ကာရသမ္မာနံ ကတွာ ဟတ္ထိံ ယာစနတ္ထာယ ပေသေသိ။ တေ ပရိဗ္ဗယံ အာဒါယ အဒ္ဓိကဝေသံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗတ္ထ ဧကရတ္တိဝါသေန တုရိတဂမနံ ဂန္တွာ ကတိပါဟံ နဂရဒွါရေ ဒါနသာလာသု ဘုဉ္ဇိတွာ သရီရံ သန္တပ္ပေတွာ “ကဒါ ရာဇာ ဒါနဂ္ဂံ အာဂစ္ဆိဿတီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ မနုဿာ “ပက္ခဿ တယော ဒိဝသေ စာတုဒ္ဒသေ ပန္နရသေ အဋ္ဌမိယဉ္စ အာဂစ္ဆတိ၊ သွေ ပန ပုဏ္ဏမီ၊ တသ္မာ သွေ အာဂစ္ဆိဿတီ”တိ ဝဒိံသု။

ဗြာဟ္မဏာ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ဂန္တွာ ပါစီနဒွါရေ အဋ္ဌံသု။ ဗောဓိသတ္တော ပါတောဝ နှတွာ ဂတ္တာနုလိတ္တော[၃] သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော မဟန္တေန ပရိဝါရေန ပါစီနဒွါရေန ဒါနသာလံ ဂန္တွာ ဩတရိတွာ သတ္တဋ္ဌဇနာနံ သဟတ္ထာ ဘတ္တံ ဒတွာ “ဣမိနာဝ နီဟာရေန ဒေထာ”တိ ဝတွာ ဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ ဒက္ခိဏဒွါရံ အဂမာသိ။ ဗြာဟ္မဏာ ပါစီနဒွါရေ အာရက္ခဿ ဗလဝတာယ ဩကာသံ အလဘိတွာ ဒက္ခိဏဒွါရမေဝ ဂန္တွာ ရာဇာနံ အာဂစ္ဆန္တံ ဩလောကယမာနာ ဒွါရတော နာတိဒူရေ ဥန္နတဋ္ဌာနေ ဌိတာ သမ္ပတ္တံ ရာဇာနံ ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ “ဇယတု ဘဝံ မဟာရာဇာ”တိ ဇယာပေသုံ။ ရာဇာ ဝဇိရင်္ကုသေန ဝါရဏံ နိဝတ္တေတွာ တေသံ

၁-အဉ္ဇနဝသဘော (သီ၊ ဣ)၊ အဉ္ဇနသန္နိဘော (သျာ)
၂-ဗြာဟ္မဏဝါသတော (သျာ)၊ ဗြာဟ္မဏဝါဋတော (က)
၃-နှာတာနုလိတ္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

santikaṁ gantvā “bho brāhmaṇā kiṁ icchathā”ti pucchi. Brāhmaṇā bodhisattassa guṇaṁ vaṇṇentā paṭhamaṁ gāthamāhaṁsu—

76. “Tava saddhañca sīlañca, viditvāna janādhipa.
Vaṇṇaṁ Añjanavaṇṇena, Kāliṅgasmiṁnimimhase”ti[1].

Tattha **saddhan**ti kammaphalānaṁ saddahanavasena okappaniyasaddhaṁ. **Sīlan**ti saṁvarasīlaṁ avītikkamasīlaṁ. **Vaṇṇan**ti tadā tasmiṁ dese suvaṇṇaṁ vuccati, desanāsīsameva cetaṁ. Iminā pana padena sabbampi hiraññasuvaṇṇadidhanadhaññaṁ saṅgahitaṁ. **Añjanavaṇṇenā**ti añjanapuñjasamānavaṇṇena iminā tava nāgena, **Kāliṅgasmin**ti Kāliṅgarañño santike. **Nimimhase**ti vinimayavasena[2] gaṇhimha, paribhogavasena vā udare pakkhipimhāti attho. **Se**ti nipātamattaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—mayañhi janādhipa tava saddhañca sīlañca viditvāna “addhā no evaṁ saddhāsīlasampanno rājā yācito Añjanavaṇṇaṁ nāgaṁ dassatī”ti iminā attano santakena viya Añjanavaṇṇena Kāliṅgarañño santike nāgaṁ vo āharissāmāti vatvā bahudhanadhaññaṁ nimimhase parivattayimha ceva udare ca pakkhipimha. Evaṁ taṁ[3] mayaṁ dhārayamānā idhāgatā. Tattha kattabbaṁ devo jānātūti.

Aparo nayo—tava saddhañca sīlaguṇasaṅkhātaṁ vaṇṇañca sutvā “uḷāraguṇo rājā jīvitampi yācito dadeyya, pageva tiracchānagataṁ nāgan”ti evaṁ Kāliṅgassa santike iminā Añjanavaṇṇena tava vaṇṇaṁ[4] nimimhase nimimha tulayimha, tenamhā idhāgatāti.

Taṁ sutvā bodhisatto “sace vo brāhmaṇā imaṁ nāgaṁ parivattetvā dhanaṁ khāditaṁ sukhāditaṁ mā cintayittha, yathālaṅkatameva vo nāgaṁ dassāmī”ti samassāsetvā itarā dve gāthā avoca—

77. “Annabhaccā ca’bhaccā ca, yodha uddissa gacchati.
Sabbe te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṁ.

1. Vinimhaseti (Syā), vanimhaseti (Ka)
2. Vinivaṭṭanavasena (Ka)
3. Tassa (Sī, I)
4. Añjanavaṇṇaṁ nāgaṁ (Sī, I)

သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘော ဗြာဟ္မဏာ ကိံ ဣစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏာ ဗောဓိသတ္တဿ ဂုဏံ ဝဏ္ဏေန္တာ ပဌမံ ဂါထမာဟံသု—

၇၆။ “တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စ၊ ဝိဒိတွာန ဇနာဓိပ။
ဝဏ္ဏံ အဉ္ဇနဝဏ္ဏေန၊ ကာလိင်္ဂသ္မိံ နိမိမှသေ”တိ[၁]။

တတ္ထ **သဒ္ဓန္တိ** ကမ္မဖလာနံ သဒ္ဒဟနဝသေန ဩကပ္ပနိယသဒ္ဓံ။ **သီလန္တိ** သံဝရသီလံ အဝီတိက္ကမသီလံ။ **ဝဏ္ဏန္တိ** တဒါ တသ္မိံ ဒေသေ သုဝဏ္ဏံ ဝုစ္စတိ၊ ဒေသနာသီသမေဝ စေတံ။ ဣမိနာ ပန ပဒေန သဗ္ဗမ္ပိ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိဓနဓညံ သင်္ဂဟိတံ။ **အဉ္ဇနဝဏ္ဏေနာ**တိ အဉ္ဇနပုဉ္ဇသမာနဝဏ္ဏေန ဣမိနာ တဝ နာဂေန၊ **ကာလိင်္ဂသ္မိန္တိ** ကာလိင်္ဂရညော သန္တိကေ။ **နိမိမှသေ**တိ ဝိနိမယဝသေန[၂] ဂဏှိမှ၊ ပရိဘောဂဝသေန ဝါ ဥဒရေ ပက္ခိပိမှာတိ အတ္ထော။ **သေ**တိ နိပါတမတ္တံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—မယဉှိ ဇနာဓိပ တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စ ဝိဒိတွာန “အဒ္ဓါ နော ဧဝံ သဒ္ဓါသီလသမ္ပန္နော ရာဇာ ယာစိတော အဉ္ဇနဝဏ္ဏံ နာဂံ ဒဿတီ”တိ ဣမိနာ အတ္တနော သန္တကေန ဝိယ အဉ္ဇနဝဏ္ဏေန ကာလိင်္ဂရညော သန္တိကေ နာဂံ ဝေါ အာဟရိဿာမာတိ ဝတွာ ဗဟုဓနဓညံ နိမိမှသေ ပရိဝတ္တယိမှ စေဝ ဥဒရေ စ ပက္ခိပိမှ။ ဧဝံ တံ[၃] မယံ ဓာရယမာနာ ဣဓာဂတာ။ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ဒေဝေါ ဇာနာတူတိ။

အပရော နယော—တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဂုဏသင်္ခါတံ ဝဏ္ဏဉ္စ သုတွာ “ဥဠာရဂုဏော ရာဇာ ဇီဝိတမ္ပိ ယာစိတော ဒဒေယျ၊ ပဂေဝ တိရစ္ဆာနဂတံ နာဂ”န္တိ ဧဝံ ကာလိင်္ဂဿ သန္တိကေ ဣမိနာ အဉ္ဇနဝဏ္ဏေန တဝ ဝဏ္ဏံ[၄] နိမိမှသေ နိမိမှ တုလယိမှ၊ တေနမှာ ဣဓာဂတာတိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော “သစေ ဝေါ ဗြာဟ္မဏာ ဣမံ နာဂံ ပရိဝတ္တေတွာ ဓနံ ခါဒိတံ သုခါဒိတံ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ ယထာလင်္ကတမေဝ ဝေါ နာဂံ ဒဿာမီ”တိ သမဿာသေတွာ ဣတရာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၇၇။ “အန္နဘစ္စာ စ’ဘစ္စာ စ၊ ယောဓ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆတိ။
သဗ္ဗေ တေ အပ္ပဋိက္ခိပ္ပါ၊ ပုဗ္ဗာစရိယဝစော ဣဒံ။

၁-ဝိနိမှသေတိ (သျာ)၊ ဝနိမှသေတိ (က)
၂-ဝိနိဝဋ္ဋနဝသေန (က)
၃-တဿ (သီ၊ ဣ)
၄-အဉ္ဇနဝဏ္ဏံ နာဂံ (သီ၊ ဣ)

78. Dadāmi vo brāhmaṇā nāga’metaṁ,
Rājārahaṁ rājabhoggaṁ yasassinaṁ.
Alaṅkataṁ hemajālābhichannaṁ,
Sasārathiṁ gacchatha yenakāman”ti.

Tattha **annabhaccā ca’bhaccā cā**ti purisaṁ upanissāya jīvamānā yāgubhattādinā annena bharitabbāti annabhaccā, itare tathā abharitabbattā abhaccā. Sandhivasena panettha akāralopo veditabbo. Ettāvatā attānaṁ upanissāya ca anupanissāya ca jīvamānavasena sabbepi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā honti. **Yodha uddissa gacchatī**ti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṁ purisaṁ kāyacideva paccāsīsanāya uddissa gacchati. **Sabbe te appaṭikkhippā**ti tathā uddissa gacchantā sacepi bahū honti, tathāpi tena purisena sabbe te appaṭikkhippā, “apetha, na vo dassāmī”ti evaṁ na paṭikkhipitabbāti attho. **Pubbācariyavaco idan**ti pubbācariyā vuccanti mātāpitaro, idaṁ tesaṁ vacanaṁ. Evamahaṁ mātāpitūhi sikkhāpitoti dīpeti.

Dadāmi vo brāhmaṇā nāga’metanti yasmā idaṁ amhākaṁ pubbācariyavaco, tasmāhaṁ brāhmaṇā tumhākaṁ imaṁ nāgaṁ dadāmi. **Rājārahan**ti rañño anucchavikaṁ. **Rājabhoggan**ti rājaparibhogaṁ. **Yasassinan**ti parivārasampannaṁ, taṁ kira hatthiṁ nissāya hatthigopakahatthivejjādīni pañca kulasatāni jīvanti, tehi saddhiññeva vo dadāmīti attho. **Alaṅkatan**ti nānāvidhehi hatthi-alaṅkārehi alaṅkataṁ. **Hemajālābhichannan**ti suvaṇṇajālena abhicchannaṁ. **Sasārathin**ti yo panassa sārathi hatthigopako ācariyo, tena saddhiṁyeva dadāmi, tasmā sasārathi hutvā tumhe saparivāraṁ imaṁ nāgaṁ gahetvā yenakāmaṁ gacchathāti.

Evaṁ hatthikkhandhavaragatova mahāsatto vācāya datvā puna hatthikkhandhā oruyha “sace analaṅkataṭṭhānaṁ atthi, alaṅkaritvā dassāmī”ti vatvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ karonto upadhāretvā analaṅkataṭṭhānaṁ adisvā tassa soṇḍaṁ brāhmaṇānaṁ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhiṅkārena pupphagandhavāsitaṁ udakaṁ pātetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṁ nāgaṁ

၇၈။ ဒဒါမိ ဝေါ ဗြာဟ္မဏာ နာဂ'မေတံ၊
ရာဇာရဟံ ရာဇဘောဂ္ဂံ ယသဿိနံ။
အလင်္ကတံ ဟေမဇာလာဘိစ္ဆန္နံ၊
သသာရထိံ ဂစ္ဆထ ယေနကာမ''န္တိ။

တတ္ထ **အန္နဘစ္စာ စ'ဘစ္စာ စာ**တိ ပုရိသံ ဥပနိဿာယ ဇီဝမာနာ ယာဂုဘတ္တာဒိနာ အန္နေန ဘရိတဗ္ဗာတိ အန္နဘစ္စာ၊ ဣတရေ တထာ အဘရိတဗ္ဗတ္တာ အဘစ္စာ။ သန္ဓိဝသေန ပနေတ္ထ အကာရလောပေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတ္တာဝတာ အတ္တာနံ ဥပနိဿာယ စ အနုပနိဿာယ စ ဇီဝမာနဝသေန သဗ္ဗေပိ သတ္တာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဒဿိတာ ဟောန္တိ။ **ယောဓ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆတီ**တိ တေသု သတ္တေသု ဣဓ ဇီဝလောကေ ယော သတ္တော ယံ ပုရိသံ ကာယစိဒေဝ ပစ္စာသီသနာယ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆတိ။ **သဗ္ဗေ တေ အပ္ပဋိက္ခိပ္ပါ**တိ တထာ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆန္တာ သစေပိ ဗဟူ ဟောန္တိ၊ တထာပိ တေန ပုရိသေန သဗ္ဗေ တေ အပ္ပဋိက္ခိပ္ပါ၊ "အပေထ, န ဝေါ ဒဿာမီ"တိ ဧဝံ န ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ **ပုဗ္ဗာစရိယဝစော ဣဒ**န္တိ ပုဗ္ဗာစရိယာ ဝုစ္စန္တိ မာတာပိတရော၊ ဣဒံ တေသံ ဝစနံ။ ဧဝမဟံ မာတာပိတူဟိ သိက္ခာပိတောတိ ဒီပေတိ။

ဒဒါမိ ဝေါ ဗြာဟ္မဏာ နာဂ'မေတန္တိ ယသ္မာ ဣဒံ အမှာကံ ပုဗ္ဗာစရိယဝစော၊ တသ္မာဟံ ဗြာဟ္မဏာ တုမှာကံ ဣမံ နာဂံ ဒဒါမိ။ **ရာဇာရဟ**န္တိ ရညော အနုစ္ဆဝိကံ။ **ရာဇဘောဂ္ဂ**န္တိ ရာဇပရိဘောဂံ။ **ယသဿိန**န္တိ ပရိဝါရသမ္ပန္နံ၊ တံ ကိရ ဟတ္ထိံ နိဿာယ ဟတ္ထိဂေါပကဟတ္ထိဝေဇ္ဇာဒီနိ ပဉ္စ ကုလသတာနိ ဇီဝန္တိ၊ တေဟိ သဒ္ဓိဉ္ဉေဝ ဝေါ ဒဒါမီတိ အတ္ထော။ **အလင်္ကတ**န္တိ နာနာဝိဓေဟိ ဟတ္ထိအလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကတံ။ **ဟေမဇာလာဘိစ္ဆန္န**န္တိ သုဝဏ္ဏဇာလေန အဘိစ္ဆန္နံ။ **သသာရထိ**န္တိ ယော ပနဿ သာရထိ ဟတ္ထိဂေါပကော အာစရိယော၊ တေန သဒ္ဓိံယေဝ ဒဒါမိ၊ တသ္မာ သသာရထိ ဟုတွာ တုမှေ သပရိဝါရံ ဣမံ နာဂံ ဂဟေတွာ ယေနကာမံ ဂစ္ဆထာတိ။

ဧဝံ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတောဝ မဟာသတ္တော ဝါစာယ ဒတွာ ပုန ဟတ္ထိက္ခန္ဓာ ဩရုယှ "သစေ အနလင်္ကတဋ္ဌာနံ အတ္ထိ၊ အလင်္ကရိတွာ ဒဿာမီ"တိ ဝတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော ဥပဓာရေတွာ အနလင်္ကတဋ္ဌာနံ အဒိသွာ တဿ သောဏ္ဍံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဟတ္ထေသု ဌပေတွာ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရေန ပုပ္ဖဂန္ဓဝါသိတံ ဥဒကံ ပါတေတွာ အဒါသိ။ ဗြာဟ္မဏာ သပရိဝါရံ နာဂံ

sampaṭicchitvā hatthipiṭṭhe nisinnā dantapuraṁ gantvā hatthiṁ rañño adaṁsu, hatthimhi āgatepi devo na vassateva. Rājā “kiṁ nu kho kāraṇan”ti uttariṁ pucchanto “Dhanañcayakorabyarājā kurudhammaṁ rakkhati, tenassa raṭṭhe anvaḍḍhamāsaṁ anudasāhaṁ devo vassati, rañño guṇānubhāvo cesa, imassa pana tiracchānagatassa guṇā hontāpi kittakā bhaveyyun”ti sutvā “tena hi yathālaṅkatameva saparivāraṁ hatthiṁ patinetvā rañño datvā yaṁ so kurudhammaṁ rakkhati, taṁ suvaṇṇapaṭṭe likhitvā ānethā”ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā rañño hatthiṁ niyyādetvā “deva imasmiṁ hatthimhi gatepi amhākaṁ raṭṭhe devo na vassati, tumhe kira kurudhammaṁ nāma rakkhatha, amhākampi rājā taṁ rakkhitukāmo imasmiṁ suvaṇṇapaṭṭhe likhitvā ānethā”ti pesesi. Detha no kurudhammanti. Tātā saccāhaṁ[1] etaṁ kurudhammaṁ rakkhāmi[2], idāni pana me tattha kukkuccaṁ atthi, na me so kurudhammo cittaṁ ārādheti, tasmā tumhākaṁ dātuṁ na sakkāti.

Kasmā pana taṁ sīlaṁ rājānaṁ na ārādhetīti? Tadā kira rājūnaṁ tatiye tatiye saṁvacchare kattikamāse pavatto chaṇo nāma hoti, taṁ chaṇaṁ kīḷantā rājāno sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā devavesaṁ gahetvā Cittarājassa nāma yakkhassa santike ṭhatvā catuddisā pupphapaṭimaṇḍite cittasare khipanti. Ayampi rājā taṁ khaṇaṁ kīḷanto ekissā taḷākapāḷiyā cittarājassa yakkhassa santike ṭhatvā catuddisā cittasare khipitvā[3] tesu sesadisāgate tayo sare disvā udakapiṭṭhe khittasaraṁ na addasa[4]. Rañño “kacci nu kho mayā khitto saro macchasarīre patito”ti kukkuccaṁ ahosi pāṇātipātakammena sīlabhedaṁ ārabbha, tasmā sīlaṁ na ārādheti. So evamāha “tātā mayhaṁ kurudhamme kukkuccaṁ atthi, mātā pana me surakkhitaṁ rakkhati, tassā santike gaṇhathā”ti. Mahārāja tumhākaṁ “pāṇaṁ vadhissāmī”ti cetanā natthi, taṁ[5] vinā pāṇātipāto nāma na hoti, detha no attanā rakkhitaṁ kurudhammanti. “Tena hi likhathā”ti suvaṇṇapaṭṭe likhāpesi “pāṇo na hantabbo, adinnaṁ nādātabbaṁ, kāmesu micchā na caritabbaṁ[6], musā na

1. Sacāhaṁ (Ka) 2. Rakkhiṁ (Sī, I) 3. Khipi (Sī, I) 4. Addasaṁsu (Sī, I)
5. Cittaṁ (Sī, I) 6. Kāmesumicchācāro na caritabbo (Syā, Ka)

သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဟတ္ထိပိဋ္ဌေ နိသိန္နာ ဒန္တပုရံ ဂန္တွာ ဟတ္ထိံ ရညော အဒံသု၊ ဟတ္ထိမှိ အာဂတေပိ ဒေဝေါ န ဝဿတေဝ။ ရာဇာ “ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ ဥတ္တရိံ ပုစ္ဆန္တော “ဓနဉ္စယကောရဗျရာဇာ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခတိ၊ တေနဿ ရဋ္ဌေ အန္ဝဍ္ဎမာသံ အနုဒသာဟံ ဒေဝေါ ဝဿတိ၊ ရညော ဂုဏာနုဘာဝေါ စေသ၊ ဣမဿ ပန တိရစ္ဆာနဂတဿ ဂုဏာ ဟောန္တာပိ ကိတ္တကာ ဘဝေယျု”န္တိ သုတွာ “တေန ဟိ ယထာလင်္ကတမေဝ သပရိဝါရံ ဟတ္ထိံ ပတိနေတွာ ရညော ဒတွာ ယံ သော ကုရုဓမ္မံ ရက္ခတိ၊ တံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိတွာ အာနေထာ”တိ ဗြာဟ္မဏေ စ အမစ္စေ စ ပေသေသိ။ တေ ဂန္တွာ ရညော ဟတ္ထိံ နိယျာဒေတွာ “ဒေဝ ဣမသ္မိံ ဟတ္ထိမှိ ဂတေပိ အမှာကံ ရဋ္ဌေ ဒေဝေါ န ဝဿတိ၊ တုမှေ ကိရ ကုရုဓမ္မံ နာမ ရက္ခထ၊ အမှာကမ္ပိ ရာဇာ တံ ရက္ခိတုကာမော ဣမသ္မိံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိတွာ အာနေထာ”တိ ပေသေသိ။ ဒေထ နော ကုရုဓမ္မန္တိ။ တာတာ သစ္စာဟံ[၁] ဧတံ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ[၂]၊ ဣဒါနိ ပန မေ တတ္ထ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ န မေ သော ကုရုဓမ္မော စိတ္တံ အာရာဓေတိ၊ တသ္မာ တုမှာကံ ဒါတုံ န သက္ကာတိ။

ကသ္မာ ပန တံ သီလံ ရာဇာနံ န အာရာဓေတီတိ? တဒါ ကိရ ရာဇူနံ တတိယေ တတိယေ သံဝစ္ဆရေ ကတ္တိကမာသေ ပဝတ္တော ဆဏော နာမ ဟောတိ၊ တံ ဆဏံ ကီဠန္တာ ရာဇာနော သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ ဒေဝဝေသံ ဂဟေတွာ စိတ္တရာဇဿ နာမ ယက္ခဿ သန္တိကေ ဌတွာ စတုဒ္ဒိသာ ပုပ္ဖပဋိမဏ္ဍိတေ စိတ္တသရေ ခိပန္တိ။ အယမ္ပိ ရာဇာ တံ ခဏံ ကီဠန္တော ဧကိဿာ တဠာကပါဠိယာ စိတ္တရာဇဿ ယက္ခဿ သန္တိကေ ဌတွာ စတုဒ္ဒိသာ စိတ္တသရေ ခိပိတွာ[၃] တေသု သေသဒိသာဂတေ တယော သရေ ဒိသွာ ဥဒကပိဋ္ဌေ ခိတ္တသရံ န အဒ္ဒသ[၄]။ ရညော “ကစ္စိ နု ခေါ မယာ ခိတ္တော သရော မစ္ဆသရီရေ ပတိတော”တိ ကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ ပါဏာတိပါတကမ္မေန သီလဘေဒံ အာရဗ္ဘ၊ တသ္မာ သီလံ န အာရာဓေတိ။ သော ဧဝမာဟ “တာတာ မယှံ ကုရုဓမ္မေ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ မာတာ ပန မေ သုရက္ခိတံ ရက္ခတိ၊ တဿာ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ။ မဟာရာဇ တုမှာကံ “ပါဏံ ဝဓိဿာမီ”တိ စေတနာ နတ္ထိ၊ တံ[၅] ဝိနာ ပါဏာတိပါတော နာမ န ဟောတိ၊ ဒေထ နော အတ္တနာ ရက္ခိတံ ကုရုဓမ္မန္တိ။ “တေန ဟိ လိခထာ”တိ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခါပေသိ “ပါဏော န ဟန္တဗ္ဗော၊ အဒိန္နံ နာဒါတဗ္ဗံ၊ ကာမေသု မိစ္ဆာ န စရိတဗ္ဗံ[၆]၊ မုသာ န

၁-သစာဟံ (က) ၂-ရက္ခိံ (သီ၊ ဣ) ၃-ခိပိ (သီ၊ ဣ) ၄-အဒ္ဒသံသု (သီ၊ ဣ)
၅-စိတ္တံ (သီ၊ ဣ) ၆-ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော န စရိတဗ္ဗော (သျာ၊ က)

bhaṇitabbaṁ, majjaṁ na pātabban”ti likhāpetvā ca pana “evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, mātu me santike gaṇhathā”ti āha.

Dūtā rājānaṁ vanditvā tassā santikaṁ gantvā “devi tumhe kira kurudhammaṁ rakkhatha, taṁ no dethā”ti vadiṁsu. Tātā saccāhaṁ kurudhammaṁ rakkhāmi, idāni pana me tattha kukkuccaṁ uppannaṁ, na me so kurudhammo ārādheti tena vo dātuṁ na sakkāti. Tassā kira dve puttā jeṭṭho rājā, kaniṭṭho uparājā. Atheko rājā bodhisattassa satasahassagghanakaṁ candanasāraṁ sahassagghanakaṁ kañcanamālaṁ pesesi. So “mātaraṁ pūjessāmī”ti taṁ sabbaṁ mātu pesesi. Sā cintesi “ahaṁ neva candanaṁ vilimpāmi, na mālaṁ dhāremi, suṇisānaṁ dassāmī”ti. Athassā etadahosi “jeṭṭhasuṇisā me issarā, aggamahesiṭṭhāne ṭhitā, tassā suvaṇṇamālaṁ dassāmi. Kaniṭṭhasuṇisā pana duggatā, tassā candanasāraṁ dassāmī”ti. Sā rañño deviyā suvaṇṇamālaṁ datvā uparājabhariyāya candanasāraṁ adāsi, datvā ca panassā “ahaṁ kurudhammaṁ rakkhāmi, etāsaṁ duggatāduggatabhāvo mayhaṁ appamāṇaṁ, jeṭṭhāpacāyikakammameva pana kātuṁ mayhaṁ anurūpaṁ, kacci nu kho me tassa akatattā sīlaṁ bhinnan”ti kukkuccaṁ ahosi, tasmā evamāha. Atha naṁ dūtā “attano santakaṁ nāma yathāruciyā dīyati, tumhe ettakenapi kukkuccaṁ kurumānā kiṁ aññaṁ pāpaṁ karissatha, sīlaṁ nāma evarūpena na bhijjati, detha no kurudhamman”ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

“Tātā evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā santike gaṇhathā”ti vuttā ca pana aggamahesiṁ upasaṅkamitvā purimanayeneva kurudhammaṁ yāciṁsu. Sāpi purimanayeneva vatvā “idāni maṁ sīlaṁ nārādheti, tena vo dātuṁ na sakkā”ti āha. Sā kira ekadivasaṁ sīhapañjare ṭhitā rañño nagaraṁ padakkhiṇaṁ karontassa pacchato hatthipiṭṭhe nisinnaṁ uparājaṁ disvā lobhaṁ uppādetvā “sacāhaṁ iminā saddhiṁ santhavaṁ kareyyaṁ, bhātu accayena rajje patiṭṭhito maṁ esa saṅgaṇheyyā”ti cintesi. Athassā “ahaṁ kurudhammaṁ rakkhamānā sasāmikā hutvā kilesavasena aññaṁ purisaṁ olokesiṁ, sīlena me bhinnena bhavitabban”ti kukkuccaṁ ahosi, tasmā evamāha. Atha naṁ dūtā “aticāro nāma ayye cittuppādamattena

ဘဏိတဗ္ဗံ၊ မဇ္ဇံ န ပါတဗ္ဗ”န္တိ လိခါပေတွာ စ ပန “ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ မာတု မေ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။

ဒူတာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝိ တုမှေ ကိရ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခထ၊ တံ နော ဒေထာ”တိ ဝဒိံသု။ တာတာ သစ္စာဟံ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ ဣဒါနိ ပန မေ တတ္ထ ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပန္နံ၊ န မေ သော ကုရုဓမ္မော အာရာဓေတိ တေန ဝေါ ဒါတုံ န သက္ကာတိ။ တဿာ ကိရ ဒွေ ပုတ္တာ ဇေဋ္ဌော ရာဇာ, ကနိဋ္ဌော ဥပရာဇာ။ အထေကော ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ သတသဟဿဂ္ဃနကံ စန္ဒနသာရံ သဟဿဂ္ဃနကံ ကဉ္စနမာလံ ပေသေသိ။ သော “မာတရံ ပူဇေဿာမီ”တိ တံ သဗ္ဗံ မာတု ပေသေသိ။ သာ စိန္တေသိ “အဟံ နေဝ စန္ဒနံ ဝိလိမ္ပာမိ၊ န မာလံ ဓာရေမိ၊ သုဏိသာနံ ဒဿာမီ”တိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ “ဇေဋ္ဌသုဏိသာ မေ ဣဿရာ၊ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌိတာ၊ တဿာ သုဝဏ္ဏမာလံ ဒဿာမိ။ ကနိဋ္ဌသုဏိသာ ပန ဒုဂ္ဂတာ၊ တဿာ စန္ဒနသာရံ ဒဿာမီ”တိ။ သာ ရညော ဒေဝိယာ သုဝဏ္ဏမာလံ ဒတွာ ဥပရာဇဘရိယာယ စန္ဒနသာရံ အဒါသိ၊ ဒတွာ စ ပနဿာ “အဟံ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ ဧတာသံ ဒုဂ္ဂတာဒုဂ္ဂတဘာဝေါ မယှံ အပ္ပမာဏံ၊ ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မမေဝ ပန ကာတုံ မယှံ အနုရူပံ၊ ကစ္စိ နု ခေါ မေ တဿ အကတတ္တာ သီလံ ဘိန္န”န္တိ ကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ အထ နံ ဒူတာ “အတ္တနော သန္တကံ နာမ ယထာရုစိယာ ဒီယတိ၊ တုမှေ ဧတ္တကေနပိ ကုက္ကုစ္စံ ကုရုမာနာ ကိံ အညံ ပါပံ ကရိဿထ၊ သီလံ နာမ ဧဝရူပေန န ဘိဇ္ဇတိ၊ ဒေထ နော ကုရုဓမ္မ”န္တိ ဝတွာ တဿာပိ သန္တိကေ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

“တာတာ ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ သုဏိသာ ပန မေ သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿာ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ စ ပန အဂ္ဂမဟေသိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုရိမနယေနေဝ ကုရုဓမ္မံ ယာစိံသု။ သာပိ ပုရိမနယေနေဝ ဝတွာ “ဣဒါနိ မံ သီလံ နာရာဓေတိ၊ တေန ဝေါ ဒါတုံ န သက္ကာ”တိ အာဟ။ သာ ကိရ ဧကဒိဝသံ သီဟပဉ္ဇရေ ဌိတာ ရညော နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တဿ ပစ္ဆတော ဟတ္ထိပိဋ္ဌေ နိသိန္နံ ဥပရာဇံ ဒိသွာ လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ “သစာဟံ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကရေယျံ၊ ဘာတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတော မံ ဧသ သင်္ဂဏှေယျာ”တိ စိန္တေသိ။ အထဿာ “အဟံ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခမာနာ သသာမိကာ ဟုတွာ ကိလေသဝသေန အညံ ပုရိသံ ဩလောကေသိံ၊ သီလေန မေ ဘိန္နေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ အထ နံ ဒူတာ “အတိစာရော နာမ အယျေ စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တေန

na hoti, tumhe ettakenapi kukkuccaṁ kurumānā vītikkamaṁ kiṁkarissatha, na ettakena sīlaṁ bhijjati, detha no kurudhamman”ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

“Tātā evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, uparājā pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā”ti vuttā ca pana uparājānaṁ upasaṅkamitvā purimanayeneva kurudhammaṁ yāciṁsu. So pana sāyaṁ rājupaṭṭhānaṁ gacchanto ratheneva rajaṅgaṇaṁ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tattheva sayitukāmo hoti, rasmiyo ca patodañca antodhure[1] chaḍḍeti. Tāya saññāya jano pakkamitvā punadivase pātova gantvā tassa nikkhamanaṁ olokentova tiṭṭhati. Sārathipi rathaṁ gopayitvā[2] punadivase pātova taṁ ādāya rājadvāre tiṭṭhati. Sace taṅkhaṇaññeva nikkhantukāmo hoti, rasmiyo ca patodañca antoratheyeva ṭhapetvā rājupaṭṭhānaṁ gacchati. Mahājano tāya saññāya “idāneva nikkhamissatī”ti rājadvāreyeva tiṭṭhati. So ekadivasaṁ evaṁ katvā rājanivesanaṁ pāvisi, paviṭṭhamattassayevassa devo pāvassi. Rājā “devo vassatī”ti tassa nikkhantuṁ nādāsi, so tattheva bhuñjitvā sayi. Mahājano “idāni nikkhamissatī”ti sabbarattiṁ temento aṭṭhāsi. Uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitaṁ mahājanaṁ disvā “ahaṁ kurudhammaṁ rakkhanto ettakaṁ janaṁ kilamesiṁ, sīlena me bhinnena bhavitabban”ti kukkuccaṁ ahosi, tena tesaṁ dūtānaṁ “saccāhaṁ kurudhammaṁ rakkhāmi, idāni pana me kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun”ti vatvā tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ dūtā “tumhākaṁ deva ‘ete kilamantū’ti cittaṁ natthi, acetanakaṁ kammaṁ na hoti, ettakenapi kukkuccaṁ karontānaṁ kathaṁ tumhākaṁ vītikkamo bhavissatī”ti vatvā tassapi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

“Evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā”ti vuttā ca pana purohitaṁ upasaṅkamitvā yāciṁsu. Sopi ekadivasaṁ rājupaṭṭhānaṁ gacchanto ekena raññā tassa rañño pesitaṁ taruṇaravivaṇṇaṁ[3] rathaṁ antarāmagge disvā “kassāyaṁ ratho”ti pucchitvā “rañño ābhato”ti sutvā

1. Rathadhure (Ka)
2. Vāhayitvā (Syā), gāhayitvā (Ka)
3. Taruṇaruciravaṇṇaṁ (Sya)

န ဟောတိ၊ တုမှေ ဧတ္တကေနပိ ကုက္ကုစ္စံ ကုရုမာနာ ဝီတိက္ကမံ ကိံကရိဿထ၊ န ဧတ္တကေန သီလံ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဒေထ နော ကုရုဓမ္မ”န္တိ ဝတွာ တဿာပိ သန္တိကေ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

“တာတာ ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ ဥပရာဇာ ပန သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ စ ပန ဥပရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုရိမနယေနေဝ ကုရုဓမ္မံ ယာစိံသု။ သော ပန သာယံ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ရထေနေဝ ရာဇင်္ဂဏံ ပတွာ သစေ ရညော သန္တိကေ ဘုဉ္ဇိတွာ တတ္ထေဝ သယိတုကာမော ဟောတိ၊ ရသ္မိယော စ ပတောဒဉ္စ အန္တောဓုရေ[၁] ဆဍ္ဍေတိ။ တာယ သညာယ ဇနော ပက္ကမိတွာ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ဂန္တွာ တဿ နိက္ခမနံ ဩလောကေန္တောဝ တိဋ္ဌတိ။ သာရထိပိ ရထံ ဂေါပယိတွာ[၂] ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ တံ အာဒါယ ရာဇဒွါရေ တိဋ္ဌတိ။ သစေ တင်္ခဏညေဝ နိက္ခန္တုကာမော ဟောတိ၊ ရသ္မိယော စ ပတောဒဉ္စ အန္တောရထေယေဝ ဌပေတွာ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာဇနော တာယ သညာယ “ဣဒါနေဝ နိက္ခမိဿတီ”တိ ရာဇဒွါရေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဧဝံ ကတွာ ရာဇနိဝေသနံ ပါဝိသိ၊ ပဝိဋ္ဌမတ္တဿယေဝဿ ဒေဝေါ ပါဝဿိ။ ရာဇာ “ဒေဝေါ ဝဿတီ”တိ တဿ နိက္ခန္တုံ နာဒါသိ၊ သော တတ္ထေဝ ဘုဉ္ဇိတွာ သယိ။ မဟာဇနော “ဣဒါနိ နိက္ခမိဿတီ”တိ သဗ္ဗရတ္တိံ တေမေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဥပရာဇာ ဒုတိယဒိဝသေ နိက္ခမိတွာ တေမေတွာ ဌိတံ မဟာဇနံ ဒိသွာ “အဟံ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခန္တော ဧတ္တကံ ဇနံ ကိလမေသိံ၊ သီလေန မေ ဘိန္နေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ၊ တေန တေသံ ဒူတာနံ “သစ္စာဟံ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ ဣဒါနိ ပန မေ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ တေန ဝေါ န သက္ကာ ဒါတု”န္တိ ဝတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဒူတာ “တုမှာကံ ဒေဝ ‘ဧတေ ကိလမန္တူ’တိ စိတ္တံ နတ္ထိ၊ အစေတနကံ ကမ္မံ န ဟောတိ၊ ဧတ္တကေနပိ ကုက္ကုစ္စံ ကရောန္တာနံ ကထံ တုမှာကံ ဝီတိက္ကမော ဘဝိဿတီ”တိ ဝတွာ တဿပိ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

“ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ ပုရောဟိတော ပန သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ စ ပန ပုရောဟိတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိံသု။ သောပိ ဧကဒိဝသံ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ဧကေန ရညာ တဿ ရညော ပေသိတံ တရုဏရဝိဝဏ္ဏံ[၃] ရထံ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒိသွာ “ကဿာယံ ရထော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ရညော အာဘတော”တိ သုတွာ

၁-ရထဓုရေ (က)
၂-ဝါဟယိတွာ (သျာ)၊ ဂါဟယိတွာ (က)
၃-တရုဏရုစိရဝဏ္ဏံ (သျာ)

“ahaṁ mahallako, sace me rājā imaṁ rathaṁ dadeyya, sukhaṁ imaṁ āruyha vicareyyan”ti cintetvā rājupaṭṭhānaṁ gato. Tassa jayāpetvā ṭhitakāle rañño rathaṁ dassesuṁ. Rājā disvā “ati viya sundaro ayaṁ ratho, ācariyassa naṁ dethā”ti āha. Purohito na icchi, punappunaṁ vuccamānopi na icchiyeva. Kiṁkāraṇā? Evaṁ kirassa ahosi “ahaṁ kurudhammaṁ rakkhantova parasantake lobhaṁ akāsiṁ, bhinnena me sīlena bhavitabban”ti. So etamatthaṁ ācikkhitvā “tātā kurudhamme me kukkuccaṁ atthi, na maṁ so dhammo ārādheti, tasmā na sakkā dātun”ti āha. Atha naṁ dūtā “ayya lobhuppādamattena na sīlaṁ bhijjati, tumhe ettakenapi kukkuccaṁ karontā kiṁ vītikkamaṁ karissathā”ti vatvā tassapi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

“Evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, Rajjugāhako amacco pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā”ti vuttā ca pana tampi upasaṅkamitvā yāciṁsu. Sopi ekadivasaṁ janapade khettaṁ minanto rajjuṁ daṇḍake bandhitvā ekaṁ koṭiṁ khettasāmikena gaṇhāpetvā ekaṁ attanā aggahesi, tena gahitarajjukoṭiyā baddhadaṇḍako ekassa kakkaṭakassa bilamajjhaṁ pāpuṇi. So cintesi “sace daṇḍakaṁ bile otāressāmi, antobile kakkaṭako nassissati. Sace pana parato[1] karissāmi, rañño santakaṁ nassissati. Sace orato karissāmi, kuṭumbikassa santakaṁ nassissati, kiṁ nu kho kātabban”ti. Athassa etadahosi “bile kakkaṭakena bhavitabbaṁ, sace bhaveyya, paññāyeyya, ettheva naṁ otāressāmī”ti bile daṇḍakaṁ otāresi, kakkaṭako “kirī”ti saddamakāsi. Athassa etadahosi “daṇḍako kakkaṭakapiṭṭhe otiṇṇo bhavissati, kakkaṭako mato bhavissati, ahañca kurudhammaṁ rakkhāmi, tena me sīlena bhinnena bhavitabban”ti. So etamatthaṁ ācikkhitvā “iminā me kāraṇena kurudhamme kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun”ti āha. Atha naṁ dūtā “tumhākaṁ ‘kakkaṭako maratū’ti cittaṁ natthi, acetanakaṁ kammaṁ nāma na hoti. Tumhe ettakenapi kukkuccaṁ karontā kiṁ vītikkamaṁ karissathā”ti vatvā tassapi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

1. Purato (Sī, Syā)

“အဟံ မဟလ္လကော၊ သစေ မေ ရာဇာ ဣမံ ရထံ ဒဒေယျ၊ သုခံ ဣမံ အာရုယှ ဝိစရေယျ”န္တိ စိန္တေတွာ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂတော။ တဿ ဇယာပေတွာ ဌိတကာလေ ရညော ရထံ ဒဿေသုံ။ ရာဇာ ဒိသွာ “အတိ ဝိယ သုန္ဒရော အယံ ရထော၊ အာစရိယဿ နံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ပုရောဟိတော န ဣစ္ဆိ၊ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနောပိ န ဣစ္ဆိယေဝ။ ကိံကာရဏာ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အဟံ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခန္တောဝ ပရသန္တကေ လောဘံ အကာသိံ၊ ဘိန္နေန မေ သီလေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ သော ဧတမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ “တာတာ ကုရုဓမ္မေ မေ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ န မံ သော ဓမ္မော အာရာဓေတိ၊ တသ္မာ န သက္ကာ ဒါတု”န္တိ အာဟ။ အထ နံ ဒူတာ “အယျ လောဘုပ္ပါဒမတ္တေန န သီလံ ဘိဇ္ဇတိ၊ တုမှေ ဧတ္တကေနပိ ကုက္ကုစ္စံ ကရောန္တာ ကိံ ဝီတိက္ကမံ ကရိဿထာ”တိ ဝတွာ တဿပိ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

“ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ ရဇ္ဇုဂါဟကော အမစ္စော ပန သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ စ ပန တမ္ပိ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိံသု။ သောပိ ဧကဒိဝသံ ဇနပဒေ ခေတ္တံ မိနန္တော ရဇ္ဇုံ ဒဏ္ဍကေ ဗန္ဓိတွာ ဧကံ ကောဋိံ ခေတ္တသာမိကေန ဂဏှာပေတွာ ဧကံ အတ္တနာ အဂ္ဂဟေသိ၊ တေန ဂဟိတရဇ္ဇုကောဋိယာ ဗဒ္ဓဒဏ္ဍကော ဧကဿ ကက္ကဋကဿ ဗိလမဇ္ဈံ ပါပုဏိ။ သော စိန္တေသိ “သစေ ဒဏ္ဍကံ ဗိလေ ဩတာရေဿာမိ၊ အန္တောဗိလေ ကက္ကဋကော နဿိဿတိ။ သစေ ပန ပရတော[၁] ကရိဿာမိ၊ ရညော သန္တကံ နဿိဿတိ။ သစေ ဩရတော ကရိဿာမိ၊ ကုဋုမ္ဗိကဿ သန္တကံ နဿိဿတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာတဗ္ဗ”န္တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဗိလေ ကက္ကဋကေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သစေ ဘဝေယျ၊ ပညာယေယျ၊ ဧတ္ထေဝ နံ ဩတာရေဿာမီ”တိ ဗိလေ ဒဏ္ဍကံ ဩတာရေသိ၊ ကက္ကဋကော “ကိရီ”တိ သဒ္ဒမကာသိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဒဏ္ဍကော ကက္ကဋကပိဋ္ဌေ ဩတိဏ္ဏော ဘဝိဿတိ၊ ကက္ကဋကော မတော ဘဝိဿတိ၊ အဟဉ္စ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ တေန မေ သီလေန ဘိန္နေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ သော ဧတမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ “ဣမိနာ မေ ကာရဏေန ကုရုဓမ္မေ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ တေန ဝေါ န သက္ကာ ဒါတု”န္တိ အာဟ။ အထ နံ ဒူတာ “တုမှာကံ ‘ကက္ကဋကော မရတူ’တိ စိတ္တံ နတ္ထိ၊ အစေတနကံ ကမ္မံ နာမ န ဟောတိ။ တုမှေ ဧတ္တကေနပိ ကုက္ကုစ္စံ ကရောန္တာ ကိံ ဝီတိက္ကမံ ကရိဿထာ”တိ ဝတွာ တဿပိ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

၁-ပုရတော (သီ၊ သျာ)

"Evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā"ti vuttā ca pana tampi upasaṅkamitvā yāciṁsu. So ekadivasaṁ rājānaṁ rathena uyyānaṁ nesi. Rājā tattha divā[1] kīḷitvā sāyaṁ nikkhamitvā rathaṁ abhiruhi, tassa nagaraṁ asampattasseva sūriyatthaṅgamanavelāya megho uṭṭhahi. Sārathi rañño temanabhayena sindhavānaṁ patodasaññamadāsi, sindhavā javena pakkhandiṁsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṁ gacchantāpi tato āgacchantāpi taṁ ṭhānaṁ patvā javena gacchanti āgacchanti. Kiṁkāraṇā? Tesaṁ kira etadahosi "imasmiṁ ṭhāne parissayena bhavitabbaṁ, tena no sārathi tadā patodasaññaṁ adāsī"ti. Sārathissapi etadahosi "rañño temane vā atemane vā mayhaṁ doso natthi, ahaṁ pana aṭṭhāne susikkhitasindhavānaṁ patodasaññaṁ adāsiṁ, tena ime idāni aparāparaṁ javantā kilamanti, ahañca kurudhammaṁ rakkhāmi, tena me bhinnena sīlena bhavitabban"ti. So etamatthaṁ ācikkhitvā "iminā kāraṇena kurudhamme kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun"ti āha. Atha naṁ dūtā "tumhākaṁ 'sindhavā kilamantū'ti cittaṁ natthi, acetanakaṁ kammaṁ nāma na hoti, ettakenapi ca tumhe kukkuccaṁ karontā kiṁ vītikkamaṁ karissathā"ti vatvā tassa santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

"Evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, seṭṭhi pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā"ti vuttā ca pana tampi upasaṅkamitvā yāciṁsu. Sopi ekadivasaṁ gabbhato nikkhantasālisīsaṁ attano sālikhettaṁ gantvā paccavekkhitvā nivattamāno "vīhimālaṁ bandhāpessāmī"ti ekaṁ sālisīsamuṭṭhiṁ gāhāpetvā thūṇāya[2] bandhāpesi. Athassa etadahosi "imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo, adinnabhāgatoyeva me kedārato sālisīsamuṭṭhi gāhāpito, ahañca kurudhammaṁ rakkhāmi, tena me bhinnena sīlena bhavitabban"ti. So etamatthaṁ ācikkhitvā "iminā me kāraṇena kurudhamme kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun"ti āha. Atha naṁ dūtā "tumhākaṁ theyyacittaṁ natthi, tena vinā adinnādānaṁ nāma paññāpetuṁ[3] na sakkā, ettakenapi kukkuccaṁ karontā tumhe parasantakaṁ

1. Divasampi (Ka) 2. Cūḷāya (Syā, Ka) 3. Saññāpetuṁ (Ka)

“ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ သာရထိ ပန သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ စ ပန တမ္ပိ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိံသု။ သော ဧကဒိဝသံ ရာဇာနံ ရထေန ဥယျာနံ နေသိ။ ရာဇာ တတ္ထ ဒိဝါ[၁] ကီဠိတွာ သာယံ နိက္ခမိတွာ ရထံ အဘိရုဟိ၊ တဿ နဂရံ အသမ္ပတ္တဿေဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနဝေလာယ မေဃော ဥဋ္ဌဟိ။ သာရထိ ရညော တေမနဘယေန သိန္ဓဝါနံ ပတောဒသညမဒါသိ၊ သိန္ဓဝါ ဇဝေန ပက္ခန္ဒိံသု၊ တတော ပဋ္ဌာယ စ ပန တေ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တာပိ တတော အာဂစ္ဆန္တာပိ တံ ဌာနံ ပတွာ ဇဝေန ဂစ္ဆန္တိ အာဂစ္ဆန္တိ။ ကိံကာရဏာ? တေသံ ကိရ ဧတဒဟောသိ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပရိဿယေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တေန နော သာရထိ တဒါ ပတောဒသညံ အဒါသီ”တိ။ သာရထိဿပိ ဧတဒဟောသိ “ရညော တေမနေ ဝါ အတေမနေ ဝါ မယှံ ဒေါသော နတ္ထိ၊ အဟံ ပန အဋ္ဌာနေ သုသိက္ခိတသိန္ဓဝါနံ ပတောဒသညံ အဒါသိံ၊ တေန ဣမေ ဣဒါနိ အပရာပရံ ဇဝန္တာ ကိလမန္တိ၊ အဟဉ္စ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ တေန မေ ဘိန္နေန သီလေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ သော ဧတမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ “ဣမိနာ ကာရဏေန ကုရုဓမ္မေ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ တေန ဝေါ န သက္ကာ ဒါတု”န္တိ အာဟ။ အထ နံ ဒူတာ “တုမှာကံ ‘သိန္ဓဝါ ကိလမန္တူ’တိ စိတ္တံ နတ္ထိ၊ အစေတနကံ ကမ္မံ နာမ န ဟောတိ၊ ဧတ္တကေနပိ စ တုမှေ ကုက္ကုစ္စံ ကရောန္တာ ကိံ ဝီတိက္ကမံ ကရိဿထာ”တိ ဝတွာ တဿ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

“ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ သေဋ္ဌိ ပန သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ စ ပန တမ္ပိ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိံသု။ သောပိ ဧကဒိဝသံ ဂဗ္ဘတော နိက္ခန္တသာလိသီသံ အတ္တနော သာလိခေတ္တံ ဂန္တွာ ပစ္စဝေက္ခိတွာ နိဝတ္တမာနော “ဝီဟိမာလံ ဗန္ဓာပေဿာမီ”တိ ဧကံ သာလိသီသမုဋ္ဌိံ ဂါဟာပေတွာ ထူဏာယ[၂] ဗန္ဓာပေသိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဣမမှာ ကေဒါရာ မယာ ရညော ဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗော၊ အဒိန္နဘာဂတောယေဝ မေ ကေဒါရတော သာလိသီသမုဋ္ဌိ ဂါဟာပိတော၊ အဟဉ္စ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ တေန မေ ဘိန္နေန သီလေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ သော ဧတမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ “ဣမိနာ မေ ကာရဏေန ကုရုဓမ္မေ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ တေန ဝေါ န သက္ကာ ဒါတု”န္တိ အာဟ။ အထ နံ ဒူတာ “တုမှာကံ ထေယျစိတ္တံ နတ္ထိ၊ တေန ဝိနာ အဒိန္နာဒါနံ နာမ ပညာပေတုံ[၃] န သက္ကာ၊ ဧတ္တကေနပိ ကုက္ကုစ္စံ ကရောန္တာ တုမှေ ပရသန္တကံ

၁-ဒိဝသမ္ပိ (က) ၂-စူဠာယ (သျာ၊ က) ၃-သညာပေတုံ (က)

nāma kiṁ gaṇhissathā"ti vatvā tassapi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

"Evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, Doṇamāpako pana mahāmatto suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā"ti vuttā ca pana tampi upasaṅkamitvā yāciṁsu. So kira ekadivasaṁ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vīhiṁ mināpento amitavīhirāsito vīhiṁ gahetvā lakkhaṁ ṭhapesi, tasmiṁ khaṇe devo pāvassi. Mahāmatto lakkhāni gaṇetvā[1] "mitavīhī ettakā nāma hontī"ti vatvā lakkhavīhiṁ saṁkaḍḍhitvā mitarāsimhi pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā cintesi "kiṁ nu kho mayā lakkhavīhī mitavīhirāsimhi pakkhittā, udāhu amitarāsimhī"ti. Athassa etadahosi "sace me mitavīhirāsimhi pakkhittā akāraṇeneva rañño santakaṁ vaḍḍhitaṁ, gahapatikānaṁ santakaṁ nāsitaṁ, ahañca kurudhammaṁ rakkhāmi, tena me bhinnena sīlena bhavitabban"ti. So etamatthaṁ ācikkhitvā "iminā me kāraṇena kurudhamme kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun"ti āha. Atha naṁ dūtā "tumhākaṁ theyyacittaṁ natthi, tena vinā adinnādānaṁ nāma paññāpetuṁ na sakkā, ettakenapi kukkuccaṁ karontā kiṁ tumhe parassa santakaṁ gaṇhissathā"ti vatvā tassapi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

"Evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, Dovāriko pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā"ti vuttā ca pana tampi upasaṅkamitvā yāciṁsu. Sopi ekadivasaṁ nagaradvāraṁ pidhānavelāya tikkhattuṁ saddamanussāvesi. Atheko daliddamanusso attano kaniṭṭhabhaginiyā saddhiṁ dārupaṇṇatthāya araññaṁ gantvā nivattanto tassa saddaṁ sutvā bhaginiṁ ādāya vegena dvāraṁ sampāpuṇi. Atha naṁ dovāriko "tvaṁ nagare rañño atthibhāvaṁ kiṁ na jānāsi, 'sakālasseva imassa nagarassa dvāraṁ pidhīyatī'ti na jānāsi, attano mātugāmaṁ gahetvā araññe kāmaratikīḷaṁ kīḷanto divasaṁ vicarasī"ti āha. Athassa itarena "na me sāmi bhariyā, bhaginī me esā"ti vutte etadahosi "akāraṇaṁ vata me kataṁ bhaginiṁ bhariyāti kathentena, ahañca kurudhammaṁ rakkhāmi, tena me bhinnena sīlena bhavitabban"ti. So etamatthaṁ ācikkhitvā "iminā me kāraṇena kurudhamme

1. Vaḍḍhitvā (Syā, Ka)

နာမ ကိံ ဂဏှိဿထာ"တိ ဝတွာ တဿပိ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

"ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ ဒေါဏမာပကော ပန မဟာမတ္တော သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ"တိ ဝုတ္တာ စ ပန တမ္ပိ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိံသု။ သော ကိရ ဧကဒိဝသံ ကောဋ္ဌာဂါရဒွါရေ နိသီဒိတွာ ရာဇဘာဂေ ဝီဟိံ မိနာပေန္တော အမိတဝီဟိရာသိတော ဝီဟိံ ဂဟေတွာ လက္ခံ ဌပေသိ၊ တသ္မိံ ခဏေ ဒေဝေါ ပါဝဿိ။ မဟာမတ္တော လက္ခာနိ ဂဏေတွာ[၁] "မိတဝီဟီ ဧတ္တကာ နာမ ဟောန္တီ"တိ ဝတွာ လက္ခဝီဟိံ သံကဍ္ဎိတွာ မိတရာသိမှိ ပက္ခိပိတွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ စိန္တေသိ "ကိံ နု ခေါ မယာ လက္ခဝီဟီ မိတဝီဟိရာသိမှိ ပက္ခိတ္တာ, ဥဒါဟု အမိတရာသိမှီ"တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "သစေ မေ မိတဝီဟိရာသိမှိ ပက္ခိတ္တာ အကာရဏေနေဝ ရညော သန္တကံ ဝဍ္ဎိတံ၊ ဂဟပတိကာနံ သန္တကံ နာသိတံ၊ အဟဉ္စ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ တေန မေ ဘိန္နေန သီလေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ။ သော ဧတမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ "ဣမိနာ မေ ကာရဏေန ကုရုဓမ္မေ ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ တေန ဝေါ န သက္ကာ ဒါတု"န္တိ အာဟ။ အထ နံ ဒူတာ "တုမှာကံ ထေယျစိတ္တံ နတ္ထိ၊ တေန ဝိနာ အဒိန္နာဒါနံ နာမ ပညာပေတုံ န သက္ကာ၊ ဧတ္တကေနပိ ကုက္ကုစ္စံ ကရောန္တာ ကိံ တုမှေ ပရဿ သန္တကံ ဂဏှိဿထာ"တိ ဝတွာ တဿပိ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

"ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ ဒေါဝါရိကော ပန သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ"တိ ဝုတ္တာ စ ပန တမ္ပိ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိံသု။ သောပိ ဧကဒိဝသံ နဂရဒွါရံ ပိဓာနဝေလာယ တိက္ခတ္တုံ သဒ္ဒမနုဿာဝေသိ။ အထေကော ဒလိဒ္ဒမနုဿော အတ္တနော ကနိဋ္ဌဘဂိနိယာ သဒ္ဓိံ ဒါရုပဏ္ဏတ္ထာယ အရညံ ဂန္တွာ နိဝတ္တန္တော တဿ သဒ္ဒံ သုတွာ ဘဂိနိံ အာဒါယ ဝေဂေန ဒွါရံ သမ္ပာပုဏိ။ အထ နံ ဒေါဝါရိကော "တွံ နဂရေ ရညော အတ္ထိဘာဝံ ကိံ န ဇာနာသိ၊ 'သကာလဿေဝ ဣမဿ နဂရဿ ဒွါရံ ပိဓီယတီ'တိ န ဇာနာသိ၊ အတ္တနော မာတုဂါမံ ဂဟေတွာ အရညေ ကာမရတိကီဠံ ကီဠန္တော ဒိဝသံ ဝိစရသီ"တိ အာဟ။ အထဿ ဣတရေန "န မေ သာမိ ဘရိယာ၊ ဘဂိနီ မေ ဧသာ"တိ ဝုတ္တေ ဧတဒဟောသိ "အကာရဏံ ဝတ မေ ကတံ ဘဂိနိံ ဘရိယာတိ ကထေန္တေန၊ အဟဉ္စ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခာမိ၊ တေန မေ ဘိန္နေန သီလေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ။ သော ဧတမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ "ဣမိနာ မေ ကာရဏေန ကုရုဓမ္မေ

၁-ဝဍ္ဎိတွာ (သျာ၊ က)

kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun”ti āha. Atha naṁ dūtā “etaṁ tumhehi tathāsaññāya kathitaṁ, ettha vo sīlabhedo natthi, ettakenapi ca tumhe kukkuccāyantā kurudhamme sampajānamusāvādaṁ nāma kiṁ karissathā”ti vatvā tassapi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

“Evaṁ santepi neva maṁ ārādheti, Vaṇṇadāsī pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā”ti vuttā ca pana tampi upasaṅkamitvā yāciṁsu. Sā purimanayeneva paṭikkhipi. Kiṁkāraṇā? Sakko kira Devānamindo “tassā sīlaṁ vīmaṁsissāmī”ti māṇavakavaṇṇena āgantvā “ahaṁ āgamissāmī”ti vatvā sahassaṁ datvā devalokameva gantvā tīṇi saṁvaccharāni nāgacchi. Sā attano sīlabhedabhayena tīṇi saṁvaccharāni aññassa purisassa hatthato tambūlamattampi na gaṇhi, sā anukkamena duggatā hutvā cintesi “mayhaṁ sahassaṁ datvā gatapurisassa tīṇi saṁvaccharāni anāgacchantassa duggatā jātā, jīvitavuttiṁ ghaṭetuṁ na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya mayā vinicchayamahāmattānaṁ ārocetvā paribbayaṁ gahetuṁ vaṭṭatī”ti. Sā vinicchayaṁ gantvā “sāmi paribbayaṁ datvā gatapurisassa me tīṇi saṁvaccharāni, matabhāvampissa na jānāmi, jīvitaṁ ghaṭetuṁ na sakkomi, kiṁ karomi sāmī”ti āha. Tīṇi saṁvaccharāni anāgacchante kiṁ karissati, ito paṭṭhāya paribbayaṁ gaṇhāti. Tassā laddhavinicchayāya vinicchayato nikkhamamānāya eva eko puriso sahassabhaṇḍikaṁ upanāmesi.

Tassa gahaṇatthāya hatthaṁ pasāraṇakāle Sakko attānaṁ dassesi. Sā disvāva “mayhaṁ saṁvaccharattayamatthake sahassadāyako puriso āgato, tāta natthi me tava kahāpaṇehi attho”ti hatthaṁ samiñjesi. Sakko attano sarīraññeva abhinimminitvā taruṇasūriyo viya jalanto ākāse aṭṭhāsi, sakalanagaraṁ sannipati. Sakko mahājanamajjhe “ahaṁ etissā vīmaṁsanavasena saṁvaccharattayamatthake sahassaṁ adāsiṁ, sīlaṁ rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā”ti ovādaṁ datvā tassā nivesanaṁ sattaratanehi pūretvā “ito paṭṭhāya appamattā hohī”ti taṁ anusāsitvā devalokameva agamāsi. Iminā kāraṇena sā “ahaṁ gahitabhatiṁ ajīrāpetvāva aññena dīyamānāya bhatiyā hatthaṁ pasāresiṁ, iminā

ကုက္ကုစ္စံ အတ္ထိ၊ တေန ဝေါ န သက္ကာ ဒါတု’’န္တိ အာဟ။ အထ နံ ဒူတာ “ဧတံ တုမှေဟိ တထာသညာယ ကထိတံ၊ ဧတ္ထ ဝေါ သီလဘေဒေါ နတ္ထိ၊ ဧတ္တကေနပိ စ တုမှေ ကုက္ကုစ္စာယန္တာ ကုရုဓမ္မေ သမ္ပဇာနမုသာဝါဒံ နာမ ကိံ ကရိဿထာ’’တိ ဝတွာ တဿာပိ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

“ဧဝံ သန္တေပိ နေဝ မံ အာရာဓေတိ၊ ဝဏ္ဏဒါသီ ပန သုဋ္ဌု ရက္ခတိ၊ တဿ သန္တိကေ ဂဏှထာ”တိ ဝုတ္တာ စ ပန တမ္ပိ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိံသု။ သာ ပုရိမနယေနေဝ ပဋိက္ခိပိ။ ကိံကာရဏာ? သက္ကော ကိရ ဒေဝါနမိန္ဒော ‘‘တဿာ သီလံ ဝီမံသိဿာမီ”တိ မာဏဝကဝဏ္ဏေန အာဂန္တွာ “အဟံ အာဂမိဿာမီ’’တိ ဝတွာ သဟဿံ ဒတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂန္တွာ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ နာဂစ္ဆိ။ သာ အတ္တနော သီလဘေဒဘယေန တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ အညဿ ပုရိသဿ ဟတ္ထတော တမ္ဗူလမတ္တမ္ပိ န ဂဏှိ၊ သာ အနုက္ကမေန ဒုဂ္ဂတာ ဟုတွာ စိန္တေသိ “မယှံ သဟဿံ ဒတွာ ဂတပုရိသဿ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ အနာဂစ္ဆန္တဿ ဒုဂ္ဂတာ ဇာတာ၊ ဇီဝိတဝုတ္တိံ ဃဋေတုံ န သက္ကောမိ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ မယာ ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တာနံ အာရောစေတွာ ပရိဗ္ဗယံ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီ’’တိ။ သာ ဝိနိစ္ဆယံ ဂန္တွာ “သာမိ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ ဂတပုရိသဿ မေ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ၊ မတဘာဝမ္ပိဿ န ဇာနာမိ၊ ဇီဝိတံ ဃဋေတုံ န သက္ကောမိ၊ ကိံ ကရောမိ သာမီ”တိ အာဟ။ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ အနာဂစ္ဆန္တေ ကိံ ကရိဿတိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပရိဗ္ဗယံ ဂဏှာတိ။ တဿာ လဒ္ဓဝိနိစ္ဆယာယ ဝိနိစ္ဆယတော နိက္ခမမာနာယ ဧဝ ဧကော ပုရိသော သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဥပနာမေသိ။

တဿ ဂဟဏတ္ထာယ ဟတ္ထံ ပသာရဏကာလေ သက္ကော အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ သာ ဒိသွာဝ ‘‘မယှံ သံဝစ္ဆရတ္တယမတ္ထကေ သဟဿဒါယကော ပုရိသော အာဂတော၊ တာတ နတ္ထိ မေ တဝ ကဟာပဏေဟိ အတ္ထော’’တိ ဟတ္ထံ သမိဉ္ဇေသိ။ သက္ကော အတ္တနော သရီရညေဝ အဘိနိမ္မိနိတွာ တရုဏသူရိယော ဝိယ ဇလန္တော အာကာသေ အဋ္ဌာသိ၊ သကလနဂရံ သန္နိပတိ။ သက္ကော မဟာဇနမဇ္ဈေ “အဟံ ဧတိဿာ ဝီမံသနဝသေန သံဝစ္ဆရတ္တယမတ္ထကေ သဟဿံ အဒါသိံ၊ သီလံ ရက္ခန္တာ နာမ ဧဝရူပါ ဟုတွာ ရက္ခထာ’’တိ ဩဝါဒံ ဒတွာ တဿာ နိဝေသနံ သတ္တရတနေဟိ ပူရေတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ အပ္ပမတ္တာ ဟောဟီ”တိ တံ အနုသာသိတွာ ဒေဝလောကမေဝ အဂမာသိ။ ဣမိနာ ကာရဏေန သာ “အဟံ ဂဟိတဘတိံ အဇီရာပေတွာဝ အညေန ဒီယမာနာယ ဘတိယာ ဟတ္ထံ ပသာရေသိံ၊ ဣမိနာ

kāraṇena maṁ sīlaṁ nārādheti, tena vo dātuṁ na sakkā”ti paṭikkhipi. Atha naṁ dūtā “hatthappasāraṇamattena sīlabhedo natthi, sīlaṁ nāma etaṁ paramavisuddhi hotī”ti vatvā tassāpi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu.

Iti imesaṁ ekādasannaṁ janānaṁ rakkhaṇasīlaṁ suvaṇṇapaṭṭe likhitvā dantapuraṁ gantvā Kāliṅgarañño suvaṇṇapaṭṭaṁ datvā taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Rājā tasmiṁ kurudhamme vattamāno pañca sīlāni pūresi. Tasmiṁ khaṇe sakalakāliṅgaraṭṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasantāni, raṭṭhaṁ khemaṁ subhikkhaṁ ahosi. Bodhisatto yāvajīvaṁ dānādīni puññāni katvā saparivāro saggapuraṁ pūresi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi. Saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṁ, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahantoti. Jātakasamodhāne pana—

Gaṇikā Uppalavaṇṇā, Puṇṇo Dovāriko tadā.
Rajjugāho Kaccāyano, Moggallāno Doṇamāpako.

Sāriputto tadā seṭṭhi, Anuruddho ca sārathi.
Brāhmaṇo Kassapo thero, uparājā Nandapaṇḍito.

Mahesī Rāhulamātā, Māyādevī janettiyā.
Kururājā bodhisatto, evaṁ dhāretha jātakanti.

Kurudhammajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

7. Romakajātakavaṇṇanā (277)

Vassāni paññāsa samādhikānīti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Bhagavato vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu uttānameva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto pārāvato hutvā bahupārāvataparivuto araññe pabbataguhāyaṁ vāsaṁ kappesi. Aññataropi kho tāpaso sīlasampanno tesaṁ pārāvatānaṁ

ကာရဏေန မံ သီလံ နာရာဓေတိ၊ တေန ဝေါ ဒါတုံ န သက္ကာ”တိ ပဋိက္ခိပိ။ အထ နံ ဒူတာ “ဟတ္ထပ္ပသာရဏမတ္တေန သီလဘေဒေါ နတ္ထိ၊ သီလံ နာမ ဧတံ ပရမဝိသုဒ္ဓိ ဟောတီ”တိ ဝတွာ တဿာပိ သန္တိကေ သီလံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိံသု။

ဣတိ ဣမေသံ ဧကာဒသန္နံ ဇနာနံ ရက္ခဏသီလံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိတွာ ဒန္တပုရံ ဂန္တွာ ကာလိင်္ဂရညော သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ ဒတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ တသ္မိံ ကုရုဓမ္မေ ဝတ္တမာနော ပဉ္စ သီလာနိ ပူရေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သကလကာလိင်္ဂရဋ္ဌေ ဒေဝေါ ဝဿိ၊ တီဏိ ဘယာနိ ဝူပသန္တာနိ၊ ရဋ္ဌံ ခေမံ သုဘိက္ခံ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော ယာဝဇီဝံ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သပရိဝါရော သဂ္ဂပုရံ ပူရေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ အဟေသုံ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟန္တောတိ။ ဇာတကသမောဓာနေ ပန—

ဂဏိကာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ၊ ပုဏ္ဏော ဒေါဝါရိကော တဒါ။
ရဇ္ဇုဂါဟော ကစ္စာယနော၊ မောဂ္ဂလ္လာနော ဒေါဏမာပကော။

သာရိပုတ္တော တဒါ သေဋ္ဌိ၊ အနုရုဒ္ဓေါ စ သာရထိ။
ဗြာဟ္မဏော ကဿပေါ ထေရော၊ ဥပရာဇာ နန္ဒပဏ္ဍိတော။

မဟေသီ ရာဟုလမာတာ၊ မာယာဒေဝီ ဇနေတ္တိယာ။
ကုရုရာဇာ ဗောဓိသတ္တော၊ ဧဝံ ဓာရေထ ဇာတကန္တိ။

ကုရုဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ရောမကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၇)

ဝဿာနိ ပညာသ သမာဓိကာနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဘဂဝတော ဝဓာယ ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ဥတ္တာနမေဝ။

အတီတေ ပန ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပါရာဝတော ဟုတွာ ဗဟုပါရာဝတပရိဝုတော အရညေ ပဗ္ဗတဂုဟာယံ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ အညတရောပိ ခေါ တာပသော သီလသမ္ပန္နော တေသံ ပါရာဝတာနံ

vasanaṭṭhānato avidūre ekaṁ paccantagāmaṁ upanissāya assamapadaṁ māpetvā pabbataguhāyaṁ vāsaṁ kappesi. Bodhisatto antarantarā tassa santikaṁ āgantvā sotabbayuttakaṁ suṇāti. Tāpaso tattha ciraṁ vasitvā pakkāmi, athañño kūṭajaṭilo āgantvā tattha vāsaṁ kappesi. Bodhisatto pārāvataparivuto taṁ upasaṅkamitvā vanditvā paṭisanthāraṁ katvā assamapade vicaritvā girikandarasamīpe gocaraṁ gahetvā sāyaṁ attano vasanaṭṭhānaṁ gacchati. Kūṭatāpaso tattha atirekapaṇṇāsavassāni vasi.

Athassa ekadivasaṁ paccantagāmavāsino manussā pārāvatamaṁsaṁ abhisaṅkharitvā adaṁsu. So tattha rasataṇhāya bajjhitvā "kiṁ maṁsaṁ nāmetan"ti pucchitvā "pārāvatamaṁsan"ti sutvā cintesi "mayhaṁ assamapadaṁ bahū pārāvatā āgacchanti, te māretvā maṁsaṁ khādituṁ vaṭṭatī"ti. So taṇḍulasappidadhikhīramaricādīni[1] āharitvā ekamante ṭhapetvā muggaraṁ cīvarakaṇṇena paṭicchādetvā pārāvatānaṁ āgamanaṁ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi. Bodhisatto pārāvataparivuto āgantvā tassa kūṭajaṭilassa duṭṭhakiriyaṁ oloketvā "ayaṁ duṭṭhatāpaso aññenākārena nisinno, kacci nu kho amhākaṁ samānajātīnaṁ maṁsaṁ khādi, pariganhissāmi nan"ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīragandhaṁ ghāyitvā "ayaṁ amhe māretvā maṁsaṁ khāditukāmo, na tassa santikaṁ gantuṁ vaṭṭatī"ti pārāvate ādāya paṭikkamitvā cari. Tāpaso taṁ anāgacchantaṁ disvā "madhurakathaṁ tehi saddhiṁ kathetvā vissāsena upagate māretvā maṁsaṁ khādituṁ vaṭṭatī"ti cintetvā purimā dve gāthā avoca—

79. "Vassāni paññāya samādhikāni,
Vasimha selassa guhāya romaka.
Asaṅkamānā abhinibbutattā,
Hatthattamāyanti mama'ṇḍajā pure.

80. Tedāni vakkaṅga kimattha'mussukā,
Bhajanti aññaṁ girikandaraṁ dijā.
Na nūna maññanti mamaṁ yathā pure,
Cirappavutthā atha vā na te ime"ti.

1. Taṇḍulasappidadhījīrakamaricādīni (Sī, I)

ဝသနဋ္ဌာနတော အဝိဒူရေ ဧကံ ပစ္စန္တဂါမံ ဥပနိဿာယ အဿမပဒံ မာပေတွာ ပဗ္ဗတဂုဟာယံ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော အန္တရန္တရာ တဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ သောတဗ္ဗယုတ္တကံ သုဏာတိ။ တာပသော တတ္ထ စိရံ ဝသိတွာ ပက္ကာမိ၊ အထညော ကူဋဇဋိလော အာဂန္တွာ တတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပါရာဝတပရိဝုတော တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ အဿမပဒေ ဝိစရိတွာ ဂိရိကန္ဒရသမီပေ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ သာယံ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ ကူဋတာပသော တတ္ထ အတိရေကပဏ္ဏာသဝဿာနိ ဝသိ။

အထဿ ဧကဒိဝသံ ပစ္စန္တဂါမဝါသိနော မနုဿာ ပါရာဝတမံသံ အဘိသင်္ခရိတွာ အဒံသု။ သော တတ္ထ ရသတဏှာယ ဗဇ္ဈိတွာ "ကိံ မံသံ နာမေတ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "ပါရာဝတမံသ"န္တိ သုတွာ စိန္တေသိ "မယှံ အဿမပဒံ ဗဟူ ပါရာဝတာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တေ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သော တဏ္ဍုလသပ္ပိဒဓိခီရမရိစာဒီနိ[၁] အာဟရိတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ မုဂ္ဂရံ စီဝရကဏ္ဏေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပါရာဝတာနံ အာဂမနံ ဩလောကေန္တော ပဏ္ဏသာလဒွါရေ နိသီဒိ။ ဗောဓိသတ္တော ပါရာဝတပရိဝုတော အာဂန္တွာ တဿ ကူဋဇဋိလဿ ဒုဋ္ဌကိရိယံ ဩလောကေတွာ "အယံ ဒုဋ္ဌတာပသော အညေနာကာရေန နိသိန္နော၊ ကစ္စိ နု ခေါ အမှာကံ သမာနဇာတီနံ မံသံ ခါဒိ၊ ပရိဂဏှိဿာမိ န"န္တိ အနုဝါတေ ဌတွာ တဿ သရီရဂန္ဓံ ဃာယိတွာ "အယံ အမှေ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိတုကာမော၊ န တဿ သန္တိကံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ပါရာဝတေ အာဒါယ ပဋိက္ကမိတွာ စရိ။ တာပသော တံ အနာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "မဓုရကထံ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေတွာ ဝိဿာသေန ဥပဂတေ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၇၉။ "ဝဿာနိ ပညာသ သမာဓိကာနိ၊
ဝသိမှ သေလဿ ဂုဟာယ ရောမက။
အသင်္ကမာနာ အဘိနိဗ္ဗုတတ္တာ၊
ဟတ္ထတ္တမာယန္တိ မမ'ဏ္ဍဇာ ပုရေ။

၈၀။ တေဒါနိ ဝက္ကင်္ဂ ကိမတ္ထ'မုဿုကာ၊
ဘဇန္တိ အညံ ဂိရိကန္ဒရံ ဒိဇာ။
န နူန မညန္တိ မမံ ယထာ ပုရေ၊
စိရပ္ပဝုတ္ထာ အထ ဝါ န တေ ဣမေ"တိ။

၁-တဏ္ဍုလသပ္ပိဒဓိဇီရကမရိစာဒီနိ (သီ၊ ဣ)

Tattha **samādhikānī**ti sama adhikāni. **Romakā**ti rumāya uppanna[1], sudhotapavāḷena samānavaṇṇanettapādatāya[2] bodhisattaṁ pārāvataṁ ālapati. **Asaṅkamānā**ti evaṁ atirekapaññāsavassāni imissā pabbataguhāya vasantesu amhesu ete aṇḍajā ekadivasampi mayi āsaṅkaṁ akatvā abhinibbutacittāva hutvā pubbe mama hatthatthaṁ[3] hatthappasāraṇokāsaṁ āgacchantīti attho.

Tedānīti te idāni. **Vakkaṅgā**ti bodhisattaṁ ālapati, sabbepi pana pakkhino uppatanakāle gīvaṁ vakkaṁ katvā uppatanato "vakkaṅgā"ti vuccanti. **Kimatthan**ti kiṁkāraṇaṁ sampassamānā. **Ussukā**ti ukkaṇṭhitarūpā hutvā. **Girikandaran**ti girito aññaṁ pabbatakandaraṁ. **Yathā pure**ti yathā pubbe ete pakkhino maṁ garuṁ katvā piyaṁ katvā maññanti, tathā idāni na nūna maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso añño, ayaṁ añño, evaṁ maññe ete maṁ maññantīti[4] dīpeti. **Cirappavutthā atha vā na te ime**ti kiṁ nu kho ime ciraṁ vippavasitvā dīghassa addhuno accayena āgatattāmaṁ "soyeva ayan"ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutacittā[5], na te ime, aññeva āgantukapakkhino, ime kena[6] maṁ na upasaṅkamantīti pucchati.

Taṁ sutvā bodhisatto pakkamitvā ṭhitova tatiyaṁ gāthamāha—

81\. "Jānāma taṁ na mayaṁ sampamūḷhā,
Soyeva tvaṁ te maya'masma nā'ññe.
Cittañca te asmiṁ jane paduṭṭhaṁ,
Ājīvikā tena tamuttasāmā"ti.

Tattha na **mayaṁ sampamūḷhā**ti mayaṁ mūḷhā[7] pamattā na homa. **Cittañca te asmiṁ jane paduṭṭhan**ti tvaṁ, soyeva mayampi teyeva, na taṁ sañjānāma, apica kho pana tava cittaṁ asmiṁ jane paduṭṭhaṁ amhe māretuṁ uppannaṁ. **Ājīvikā**ti[8] ājīvahetu pabbajita paduṭṭhatāpasa. **Tena tamuttasāmā**ti tena kāraṇena taṁ uttasāma bhāyāma na upasaṅkamāma.

1. Dumāyaṁ uppannaṁ (Ka) 2. Sudhotapavāḷasamānavaṇṇarattapādatāya (Syā)
3. Hatthatthaṁ (Syā)
4. Ayaṁ añño evaṁ añño ete maṁ maññantīti (I), assamopi aññoti evaṁ aññe eteti maṁ maññantīti (Ka)
5. Abhinibbutattā (Sī, I) 6. Tena (Syā, Ka)
7. Na mayaṁ asma mūḷhāti (Sī, I) 8. Ājīvakāti (Sī, Syā)

တတ္ထ **သမာဓိကာနီ**တိ သမ အဓိကာနိ။ **ရောမကာ**တိ ရုမာယ ဥပ္ပန္န[၁]၊ သုဓောတပဝါဠေန သမာနဝဏ္ဏနေတ္တပါဒတာယ[၂] ဗောဓိသတ္တံ ပါရာဝတံ အာလပတိ။ **အသင်္ကမာနာ**တိ ဧဝံ အတိရေကပညာသဝဿာနိ ဣမိဿာ ပဗ္ဗတဂုဟာယ ဝသန္တေသု အမှေသု ဧတေ အဏ္ဍဇာ ဧကဒိဝသမ္ပိ မယိ အာသင်္ကံ အကတွာ အဘိနိဗ္ဗုတစိတ္တာဝ ဟုတွာ ပုဗ္ဗေ မမ ဟတ္ထတ္ထံ[၃] ဟတ္ထပ္ပသာရဏောကာသံ အာဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

တေဒါနီတိ တေ ဣဒါနိ။ **ဝက္ကင်္ဂါ**တိ ဗောဓိသတ္တံ အာလပတိ၊ သဗ္ဗေပိ ပန ပက္ခိနော ဥပ္ပတနကာလေ ဂီဝံ ဝက္ကံ ကတွာ ဥပ္ပတနတော “ဝက္ကင်္ဂါ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ကိမတ္ထန္တိ** ကိံကာရဏံ သမ္ပဿမာနာ။ **ဥဿုကာ**တိ ဥက္ကဏ္ဌိတရူပါ ဟုတွာ။ **ဂိရိကန္ဒရန္တိ** ဂိရိတော အညံ ပဗ္ဗတကန္ဒရံ။ **ယထာ ပုရေ**တိ ယထာ ပုဗ္ဗေ ဧတေ ပက္ခိနော မံ ဂရုံ ကတွာ ပိယံ ကတွာ မညန္တိ၊ တထာ ဣဒါနိ န နူန မညန္တိ၊ ပုဗ္ဗေ ဣဓ နိဝုတ္ထတာပသော အညော၊ အယံ အညော၊ ဧဝံ မညေ ဧတေ မံ မညန္တီတိ[၄] ဒီပေတိ။ **စိရပ္ပဝုတ္ထာ အထ ဝါ န တေ ဣမေ**တိ ကိံ နု ခေါ ဣမေ စိရံ ဝိပ္ပဝသိတွာ ဒီဃဿ အဒ္ဓုနော အစ္စယေန အာဂတတ္တာ မံ “သောယေဝ အယ”န္တိ န သဉ္ဇာနန္တိ၊ ဥဒါဟု ယေ အမှေသု အဘိနိဗ္ဗုတစိတ္တာ[၅]၊ န တေ ဣမေ, အညေဝ အာဂန္တုကပက္ခိနော၊ ဣမေ ကေန[၆] မံ န ဥပသင်္ကမန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော ပက္ကမိတွာ ဌိတောဝ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၈၁။ “ဇာနာမ တံ န မယံ သမ္ပမူဠှာ၊
သောယေဝ တွံ တေ မယ’မသ္မ နာ’ညေ။
စိတ္တဉ္စ တေ အသ္မိံ ဇနေ ပဒုဋ္ဌံ၊
အာဇီဝိကာ တေန တမုတ္တသာမာ”တိ။

တတ္ထ **န မယံ သမ္ပမူဠှာ**တိ မယံ မူဠှာ[၇] ပမတ္တာ န ဟောမ။ **စိတ္တဉ္စ တေ အသ္မိံ ဇနေ ပဒုဋ္ဌန္တိ** တွံ၊ သောယေဝ မယမ္ပိ တေယေဝ၊ န တံ သဉ္ဇာနာမ၊ အပိစ ခေါ ပန တဝ စိတ္တံ အသ္မိံ ဇနေ ပဒုဋ္ဌံ အမှေ မာရေတုံ ဥပ္ပန္နံ။ **အာဇီဝိကာ**တိ[၈] အာဇီဝဟေတု ပဗ္ဗဇိတ ပဒုဋ္ဌတာပသ။ **တေန တမုတ္တသာမာ**တိ တေန ကာရဏေန တံ ဥတ္တသာမ ဘာယာမ န ဥပသင်္ကမာမ။

၁-ဒုမာယံ ဥပ္ပန္နံ (က) ၂-သုဓောတပဝါဠသမာနဝဏ္ဏရတ္တပါဒတာယ (သျာ) ၃-ဟတ္ထတ္ထံ (သျာ)
၄-အယံ အညော ဧဝံ အညော ဧတေ မံ မညန္တီတိ (ဣ)၊ အဿမောပိ အညောတိ ဧဝံ အညေ ဧတေတိ မံ မညန္တီတိ (က)
၅-အဘိနိဗ္ဗုတတ္တာ (သီ၊ ဣ)
၆-တေန (သျာ၊ က) ၇-န မယံ အသ္မ မူဠှာတိ (သီ၊ ဣ) ၈-အာဇီဝကာတိ (သီ၊ သျာ)

Kūṭatāpaso “ñāto ahaṁ imehī”ti muggaraṁ khipitvā virajjhitvā “gaccha tāva tvaṁ viraddhomhī”ti āha. Atha naṁ bodhisatto “maṁ tāva viraddhosi, cattāro pana apāye na virajjhasi. Sace idha vasissasi, gāmavāsīnaṁ ‘coro ayan’ti ācikkhitvā taṁ gāhāpessāmi sīghaṁ palāyassū”ti taṁ tajjetvā pakkāmi. Kūṭajaṭilo tattha vasituṁ nāsakkhi, aññattha agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kūṭatāpaso Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto, pārāvatajeṭṭhako pana ahameva ahosin”ti.

Romakajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Mahiṁsajātakavaṇṇanā (278)

Kimatthamabhisandhāyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolamakkaṭaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira ekasmiṁ kule eko posāvaniyalolamakkaṭo hatthisālaṁ gantvā ekassa sīlavantassa hatthissa piṭṭhiyaṁ nisīditvā uccārapassāvaṁ karoti, piṭṭhiyaṁ caṅkamati. Hatthī attano sīlavantatāya khantisampadāya na kiñci karoti. Athekadivasaṁ tassa hatthissa ṭhāne añño duṭṭhahatthipoto aṭṭhāsi. Makkaṭo “soyeva ayan”ti saññāya duṭṭhahatthissa piṭṭhiṁ abhiruhi. Atha naṁ so soṇḍāya gahetvā bhūmiyaṁ ṭhapetvā pādena akkamitvā sañcuṇṇesi. Sā pavatti bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso lolamakkaṭo kira sīlavantahatthisaññāya duṭṭhahatthipiṭṭhiṁ abhiruhi, atha naṁ so jīvitakkhayaṁ pāpesī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idānevesa, lolamakkaṭo evaṁsīlo, porāṇato paṭṭhāya evaṁsīloyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantapadese mahiṁsayoniyaṁ nibbattitvā vayappatto thāmasampanno

ကူဋတာပသော “ဉာတော အဟံ ဣမေဟီ”တိ မုဂ္ဂရံ ခိပိတွာ ဝိရဇ္ဈိတွာ “ဂစ္ဆ တာဝ တွံ ဝိရဒ္ဓေါမှီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “မံ တာဝ ဝိရဒ္ဓေါသိ၊ စတ္တာရော ပန အပါယေ န ဝိရဇ္ဈသိ။ သစေ ဣဓ ဝသိဿသိ၊ ဂါမဝါသီနံ ‘စောရော အယ’န္တိ အာစိက္ခိတွာ တံ ဂါဟာပေဿာမိ သီဃံ ပလာယဿူ”တိ တံ တဇ္ဇေတွာ ပက္ကာမိ။ ကူဋဇဋိလော တတ္ထ ဝသိတုံ နာသက္ခိ၊ အညတ္ထ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကူဋတာပသော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ပုရိမော သီလဝန္တတာပသော သာရိပုတ္တော၊ ပါရာဝတဇေဋ္ဌကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ရောမကဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-မဟိံသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၈)

ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ လောလမက္ကဋံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဧကသ္မိံ ကုလေ ဧကော ပေါသာဝနိယလောလမက္ကဋော ဟတ္ထိသာလံ ဂန္တွာ ဧကဿ သီလဝန္တဿ ဟတ္ထိဿ ပိဋ္ဌိယံ နိသီဒိတွာ ဥစ္စာရပဿာဝံ ကရောတိ၊ ပိဋ္ဌိယံ စင်္ကမတိ။ ဟတ္ထိ အတ္တနော သီလဝန္တတာယ ခန္တိသမ္ပဒါယ န ကိဉ္စိ ကရောတိ။ အထေကဒိဝသံ တဿ ဟတ္ထိဿ ဌာနေ အညော ဒုဋ္ဌဟတ္ထိပေါတော အဋ္ဌာသိ။ မက္ကဋော “သောယေဝ အယ”န္တိ သညာယ ဒုဋ္ဌဟတ္ထိဿ ပိဋ္ဌိံ အဘိရုဟိ။ အထ နံ သော သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ဌပေတွာ ပါဒေန အက္ကမိတွာ သဉ္စုဏ္ဏေသိ။ သာ ပဝတ္တိ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋာ ဇာတာ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော လောလမက္ကဋော ကိရ သီလဝန္တဟတ္ထိသညာယ ဒုဋ္ဌဟတ္ထိပိဋ္ဌိံ အဘိရုဟိ၊ အထ နံ သော ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ၊ လောလမက္ကဋော ဧဝံသီလော၊ ပေါရာဏတော ပဋ္ဌာယ ဧဝံသီလောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပဒေသေ မဟိံသယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ထာမသမ္ပန္နော

mahāsarīro pabbatapādapabbhāragiriduggavanaghaṭesu vicaranto ekaṁ phāsukaṁ rukkhamūlaṁ disvā gocaraṁ gahetvā divā tasmiṁ rukkhamūle aṭṭhāsi. Atheko lolamakkaṭo rukkhā otaritvā tassa piṭṭhiṁ abhiruhitvā uccārapassāvaṁ katvā siṅge gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe gahetvā dolāyantova kīḷi. Bodhisatto khantimettānuddayasampadāya taṁ tassa anācāraṁ na manasākāsi, makkaṭo punappunaṁ tatheva kari. Athekadivasaṁ tasmiṁ rukkhe adhivatthā devatā rukkhakkhandhe ṭhatvā naṁ "mahiṁsarāja kasmā imassa duṭṭhamakkaṭassa avamānaṁ sahasi, nisedhehi nan"ti vatvā etamatthaṁ pakāsentī purimā dve gāthā avoca—

82. "Kimatthamabhisandhāya, lahucittassa dubbhino.
Sabbakāmadadasseva, imaṁ dukkhaṁ titikkhasi.

83. Siṅgena nihanāhe'taṁ, padasā ca adhiṭṭhaha.
Bhiyyo bālā pakujjheyyuṁ, no cassa paṭisedhako"ti.

Tattha **kimatthamabhisandhāyāti**[1] kiṁ nu kho kāraṇaṁ paṭicca kiṁ sampassamāno. **Dubbhino**ti mittadubbhissa. **Sabbakāmadadassevā**ti sabbakāmadadassa sāmikassa iva. **Titikkhasī**ti adhivāsesi. **Padasā ca adhiṭṭhahā**ti pādena ca naṁ tiṇhakhuraggena yathā ettheva marati, evaṁ akkama. **Bhiyyo bālā**ti sace hi paṭisedhako na bhaveyya, bālā aññāṇasattā punappunaṁ kujjheyyuṁ ghaṭṭeyyuṁ[2] viheṭheyyuṁ evāti dīpeti.

Taṁ sutvā bodhisatto "rukkhadevate sacāhaṁ iminā jātigottabalādīhi adhiko samāno imassa dosaṁ na sahissāmi, kathaṁ me manoratho nipphattiṁ gamissati. Ayaṁ pana maṁ viya aññampi maññamāno evaṁ anācāraṁ karissati, tato yesaṁ caṇḍamahiṁsānaṁ esa evaṁ karissati, eteyeva etaṁ vadhissanti. Sā tassa aññehi māraṇā mayhaṁ dukkhato ca pāṇātipātato ca vimutti bhavissatī"ti vatvā tatiyaṁ gāthamāha—

84. "Mamevāyaṁ maññamāno, aññepevaṁ karissati.
Te naṁ tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatī"ti.

1. Kamatthamabhisandhāyāti (Sī, I) 2. Ghāteyyuṁ (Ka)

မဟာသရီရော ပဗ္ဗတပါဒပဗ္ဘာရဂိရိဒုဂ္ဂဝနဃဋေသု ဝိစရန္တော ဧကံ ဖာသုကံ ရုက္ခမူလံ ဒိသွာ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ ဒိဝါ တသ္မိံ ရုက္ခမူလေ အဋ္ဌာသိ။ အထေကော လောလမက္ကဋော ရုက္ခာ ဩတရိတွာ တဿ ပိဋ္ဌိံ အဘိရုဟိတွာ ဥစ္စာရပဿာဝံ ကတွာ သိင်္ဂေ ဂဏှိတွာ ဩလမ္ဗန္တော နင်္ဂုဋ္ဌေ ဂဟေတွာ ဒေါလာယန္တောဝ ကီဠိ။ ဗောဓိသတ္တော ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပဒါယ တံ တဿ အနာစာရံ န မနသာကာသိ၊ မက္ကဋော ပုနပ္ပုနံ တထေဝ ကရိ။ အထေကဒိဝသံ တသ္မိံ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ရုက္ခက္ခန္ဓေ ဌတွာ နံ "မဟိံသရာဇ ကသ္မာ ဣမဿ ဒုဋ္ဌမက္ကဋဿ အဝမာနံ သဟသိ၊ နိသေဓေဟိ န"န္တိ ဝတွာ ဧတမတ္ထံ ပကာသေန္တီ ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၈၂။ "ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယ၊ လဟုစိတ္တဿ ဒုဗ္ဘိနော။
သဗ္ဗကာမဒဒဿေဝ၊ ဣမံ ဒုက္ခံ တိတိက္ခသိ။

၈၃။ သိင်္ဂေန နိဟနာဟေ'တံ၊ ပဒသာ စ အဓိဋ္ဌဟ။
ဘိယျော ဗာလာ ပကုဇ္ဈေယျုံ၊ နော စဿ ပဋိသေဓကော"တိ။

တတ္ထ **ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယာ**တိ[၁] ကိံ နု ခေါ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ကိံ သမ္ပဿမာနော။ **ဒုဗ္ဘိနော**တိ မိတ္တဒုဗ္ဘိဿ။ **သဗ္ဗကာမဒဒဿေဝါ**တိ သဗ္ဗကာမဒဒဿ သာမိကဿ ဣဝ။ **တိတိက္ခသီ**တိ အဓိဝါသေသိ။ **ပဒသာ စ အဓိဋ္ဌဟာ**တိ ပါဒေန စ နံ တိဏှခုရဂ္ဂေန ယထာ ဧတ္ထေဝ မရတိ၊ ဧဝံ အက္ကမ။ **ဘိယျော ဗာလာ**တိ သစေ ဟိ ပဋိသေဓကော န ဘဝေယျ၊ ဗာလာ အညာဏသတ္တာ ပုနပ္ပုနံ ကုဇ္ဈေယျုံ ဃဋ္ဋေယျုံ[၂] ဝိဟေဌေယျုံ ဧဝါတိ ဒီပေတိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော "ရုက္ခဒေဝတေ သစာဟံ ဣမိနာ ဇာတိဂေါတ္တဗလာဒီဟိ အဓိကော သမာနော ဣမဿ ဒေါသံ န သဟိဿာမိ၊ ကထံ မေ မနောရထော နိပ္ဖတ္တိံ ဂမိဿတိ။ အယံ ပန မံ ဝိယ အညမ္ပိ မညမာနော ဧဝံ အနာစာရံ ကရိဿတိ၊ တတော ယေသံ စဏ္ဍမဟိံသာနံ ဧသ ဧဝံ ကရိဿတိ၊ ဧတေယေဝ ဧတံ ဝဓိဿန္တိ။ သာ တဿ အညေဟိ မာရဏာ မယှံ ဒုက္ခတော စ ပါဏာတိပါတတော စ ဝိမုတ္တိ ဘဝိဿတီ"တိ ဝတွာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၈၄။ "မမေဝါယံ မညမာနော၊ အညေပေဝံ ကရိဿတိ။
တေ နံ တတ္ထ ဝဓိဿန္တိ၊ သာ မေ မုတ္တိ ဘဝိဿတီ"တိ။

၁-ကာမတ္ထမဘိသန္ဓာယာတိ (သီ၊ ဣ) ၂-ဃာတေယျုံ (က)

Katipāhaccayena pana bodhisatto aññattha gato. Añño caṇḍamahiṁso tattha āgantvā aṭṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭo "soyeva ayan"ti saññāya tassa piṭṭhiṁ abhiruhitvā tatheva anācāraṁ cari. Atha naṁ so vidhunanto bhūmiyaṁ pātetvā siṅgena hadaye vijjhitvā pādehi madditvā sañcuṇṇesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā duṭṭhamahiṁso ayaṁ duṭṭhahatthī ahosi, duṭṭhamakkaṭo etarahi ayaṁ makkaṭo, sīlavā mahiṁsarājā pana ahameva ahosin"ti.

Mahiṁsarājajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Satapattajātakavaṇṇanā (279)

Yathā māṇavako pantheti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Paṇḍukalohitake ārabbha kathesi. Chabbaggiyānañhi dve janā Mettiyabhūmajakā Rājagahaṁ upanissāya vihariṁsu, dve Assajipunabbasukā Kīṭāgiriṁ upanissāya vihariṁsu, Paṇḍukalohitakā ime pana dve Sāvatthiṁ upanissāya Jetavane vihariṁsu. Te dhammena nīhaṭaṁ adhikaraṇaṁ ukkoṭenti. Yepi tesaṁ sandiṭṭhasambhattā honti, tesaṁ upatthambhā hutvā "na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena vā sīlena vā nihīnatarā[1]. Sace tumhe attano gāhaṁ vissajjetha, suṭṭhutaraṁ vo ete adhibhavissantī"ti-ādīni vatvā gāhaṁ vissajjetuṁ na denti. Tena bhaṇḍanāni ceva kalahaviggahavivādā ca pavattanti. Bhikkhū etamatthaṁ Bhagavato ārocesuṁ. Atha Bhagavā etasmiṁ nidāne etasmiṁ pakaraṇe bhikkhū sannipātāpetvā Paṇḍukalohitake pakkosāpetvā "saccaṁ kira tumhe bhikkhave attanāpi adhikaraṇaṁ ukkoṭetha, aññesampi gāhaṁ vissajjetuṁ na dethā"ti pucchitvā "saccaṁ bhante"ti vutte "evaṁ sante bhikkhave tumhākaṁ kiriyā satapattamāṇavassa[2] kiriyā viya hotī"ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Vatādīhi vā na samā nihīnatarā (Ka)
2. Satapattasakuṇassa (Syā)

ကတိပါဟစ္စယေန ပန ဗောဓိသတ္တော အညတ္ထ ဂတော။ အညော စဏ္ဍမဟိံသော တတ္ထ အာဂန္တွာ အဋ္ဌာသိ။ ဒုဋ္ဌမက္ကဋော "သောယေဝ အယ"န္တိ သညာယ တဿ ပိဋ္ဌိံ အဘိရုဟိတွာ တထေဝ အနာစာရံ စရိ။ အထ နံ သော ဝိဓုနန္တော ဘူမိယံ ပါတေတွာ သိင်္ဂေန ဟဒယေ ဝိဇ္ဈိတွာ ပါဒေဟိ မဒ္ဒိတွာ သဉ္စုဏ္ဏေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဒုဋ္ဌမဟိံသော အယံ ဒုဋ္ဌဟတ္ထီ အဟောသိ၊ ဒုဋ္ဌမက္ကဋော ဧတရဟိ အယံ မက္ကဋော၊ သီလဝါ မဟိံသရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

မဟိံသရာဇဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-သတပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇၉)

ယထာ မာဏဝကော ပန္ထေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဏ္ဍုကလောဟိတကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနဉ္ဟိ ဒွေ ဇနာ မေတ္တိယဘူမဇကာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရိံသု၊ ဒွေ အဿဇိပုနဗ္ဗသုကာ ကီဋာဂိရိံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရိံသု၊ ပဏ္ဍုကလောဟိတကာ ဣမေ ပန ဒွေ သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ဇေတဝနေ ဝိဟရိံသု။ တေ ဓမ္မေန နီဟဋံ အဓိကရဏံ ဥက္ကောဋေန္တိ။ ယေပိ တေသံ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာ ဟောန္တိ၊ တေသံ ဥပတ္ထမ္ဘာ ဟုတွာ "န အာဝုသော တုမှေ ဧတေဟိ ဇာတိယာ ဝါ ဂေါတ္တေန ဝါ သီလေန ဝါ နိဟီနတရာ[1]။ သစေ တုမှေ အတ္တနော ဂါဟံ ဝိဿဇ္ဇေထ၊ သုဋ္ဌုတရံ ဝေါ ဧတေ အဓိဘဝိဿန္တီ"တိအာဒီနိ ဝတွာ ဂါဟံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ န ဒေန္တိ။ တေန ဘဏ္ဍနာနိ စေဝ ကလဟဝိဂ္ဂဟဝိဝါဒါ စ ပဝတ္တန္တိ။ ဘိက္ခူ ဧတမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ အထ ဘဂဝါ ဧတသ္မိံ နိဒါနေ ဧတသ္မိံ ပကရဏေ ဘိက္ခူ သန္နိပါတာပေတွာ ပဏ္ဍုကလောဟိတကေ ပက္ကောသာပေတွာ "သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ အတ္တနာပိ အဓိကရဏံ ဥက္ကောဋေထ၊ အညေသမ္ပိ ဂါဟံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ န ဒေထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "ဧဝံ သန္တေ ဘိက္ခဝေ တုမှာကံ ကိရိယာ သတပတ္တမာဏဝဿ[2] ကိရိယာ ဝိယ ဟောတီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ဝတာဒီဟိ ဝါ န သမာ နိဟီနတရာ (က)
၂-သတပတ္တသကုဏဿ (သျာ)

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto aññatarasmiṁ Kāsigāmake ekasmiṁ kule nibbattitvā vayappatto kasivaṇijjādīhi jīvikaṁ akappetvā pañcasatamatte core gahetvā tesaṁ jeṭṭhako hutvā panthadūhanasandhicchedādīni karonto jīvikaṁ kappesi. Tadā Bārāṇasiyaṁ eko kuṭumbiko ekassa jānapadassa kahāpaṇasahassaṁ datvā puna aggahetvāva kālamakāsi. Athassa bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañce nipannā puttaṁ āmantetvā “tāta pitā te ekassa sahassaṁ datvā anāharāpetvāva mato, sace ahampi marissāmi, na so tuyhaṁ dassati, gaccha naṁ mayi jīvantiyā āharāpetvā gaṇhā”ti āha. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Athassa mātā kālakiriyaṁ katvā puttasinehena tassa āgamanamagge opapātikasiṅgālī hutvā nibbatti.

Tadā so corajeṭṭhako maggapaṭipanne vilumpamāno sapariso tasmiṁ magge aṭṭhāsi. Atha sā siṅgālī putte aṭavīmukhaṁ sampatte “tāta mā aṭaviṁ abhiruhi, corā ettha ṭhitā, te taṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhissantī”ti punappunaṁ maggaṁ occhindamānā nivāreti. So taṁ kāraṇaṁ ajānanto “ayaṁ kāḷakaṇṇī siṅgālī mayhaṁ maggaṁ occhindatī”ti leḍḍudaṇḍaṁ gahetvā mātaraṁ palāpetvā aṭaviṁ paṭipajji. Atheko satapattasakuṇo “imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahassaṁ atthi, imaṁ māretvā taṁ kahāpaṇaṁ gaṇhathā”ti viravanto corābhimukho pakkhandi. Māṇavo tena katakāraṇaṁ ajānanto “ayaṁ maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatī”ti cintetvā “vassa sāmi vassa sāmī”ti vatvā añjaliṁ paggaṇhi.

Bodhisatto sabbarutaññū tesaṁ dvinnaṁ kiriyaṁ disvā cintesi—imāya siṅgāliyā etassa mātarā bhavitabbaṁ, tena sā “imaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhantī”ti bhayena vāreti. Iminā pana satapattena paccāmittena bhavitabbaṁ, tena so “imaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā”ti amhākaṁ ārocesi. Ayaṁ pana etamatthaṁ ajānanto atthakāmaṁ mātaraṁ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa satapattassa “atthakāmo me”ti saññāya añjaliṁ paggaṇhāti, aho vatāyaṁ

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အညတရသ္မိံ ကာသိဂါမကေ ဧကသ္မိံ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကသိဝဏိဇ္ဇာဒီဟိ ဇီဝိကံ အကပ္ပေတွာ ပဉ္စသတမတ္တေ စောရေ ဂဟေတွာ တေသံ ဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ ပန္ထဒူဟနသန္ဓိစ္ဆေဒါဒီနိ ကရောန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ တဒါ ဗာရာဏသိယံ ဧကော ကုဋုမ္ဗိကော ဧကဿ ဇာနပဒဿ ကဟာပဏသဟဿံ ဒတွာ ပုန အဂ္ဂဟေတွာဝ ကာလမကာသိ။ အထဿ ဘရိယာ အပရဘာဂေ ဂိလာနာ မရဏမဉ္စေ နိပန္နာ ပုတ္တံ အာမန္တေတွာ “တာတ ပိတာ တေ ဧကဿ သဟဿံ ဒတွာ အနာဟရာပေတွာဝ မတော၊ သစေ အဟမ္ပိ မရိဿာမိ၊ န သော တုယှံ ဒဿတိ၊ ဂစ္ဆ နံ မယိ ဇီဝန္တိယာ အာဟရာပေတွာ ဂဏှာ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ကဟာပဏေ လဘိ။ အထဿ မာတာ ကာလကိရိယံ ကတွာ ပုတ္တသိနေဟေန တဿ အာဂမနမဂ္ဂေ ဩပပါတိကသိင်္ဂါလီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

တဒါ သော စောရဇေဋ္ဌကော မဂ္ဂပဋိပန္နေ ဝိလုမ္ပမာနော သပရိသော တသ္မိံ မဂ္ဂေ အဋ္ဌာသိ။ အထ သာ သိင်္ဂါလီ ပုတ္တေ အဋဝီမုခံ သမ္ပတ္တေ “တာတ မာ အဋဝိံ အဘိရုဟိ၊ စောရာ ဧတ္ထ ဌိတာ၊ တေ တံ မာရေတွာ ကဟာပဏေ ဂဏှိဿန္တီ”တိ ပုနပ္ပုနံ မဂ္ဂံ ဩစ္ဆိန္ဒမာနာ နိဝါရေတိ။ သော တံ ကာရဏံ အဇာနန္တော “အယံ ကာဠကဏ္ဏီ သိင်္ဂါလီ မယှံ မဂ္ဂံ ဩစ္ဆိန္ဒတီ”တိ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ မာတရံ ပလာပေတွာ အဋဝိံ ပဋိပဇ္ဇိ။ အထေကော သတပတ္တသကုဏော “ဣမဿ ပုရိသဿ ဟတ္ထေ ကဟာပဏသဟဿံ အတ္ထိ၊ ဣမံ မာရေတွာ တံ ကဟာပဏံ ဂဏှထာ”တိ ဝိရဝန္တော စောရာဘိမုခေါ ပက္ခန္ဒိ။ မာဏဝေါ တေန ကတကာရဏံ အဇာနန္တော “အယံ မင်္ဂလသကုဏော၊ ဣဒါနိ မေ သောတ္ထိ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဝဿ သာမိ ဝဿ သာမီ”တိ ဝတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိ။

ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗရုတညူ တေသံ ဒွိန္နံ ကိရိယံ ဒိသွာ စိန္တေသိ—ဣမာယ သိင်္ဂါလိယာ ဧတဿ မာတရာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တေန သာ “ဣမံ မာရေတွာ ကဟာပဏေ ဂဏှန္တီ”တိ ဘယေန ဝါရေတိ။ ဣမိနာ ပန သတပတ္တေန ပစ္စာမိတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တေန သော “ဣမံ မာရေတွာ ကဟာပဏေ ဂဏှထာ”တိ အမှာကံ အာရောစေသိ။ အယံ ပန ဧတမတ္ထံ အဇာနန္တော အတ္ထကာမံ မာတရံ တဇ္ဇေတွာ ပလာပေသိ၊ အနတ္ထကာမဿ သတပတ္တဿ “အတ္ထကာမော မေ”တိ သညာယ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှာတိ၊ အဟော ဝတာယံ

bāloti. Bodhisattānañhi evaṁ mahāpurisānampi sataṁ parasantakaggahaṇaṁ visamapaṭisandhiggahaṇavasena hoti, “nakkhattadosenā”tipi vadanti.

Māṇavo āgantvā corānaṁ sīmantaraṁ pāpuṇi. Bodhisatto taṁ gāhāpetvā “kattha vāsikosī”ti pucchi. Bārāṇasivāsikomhīti. Kahaṁ agamāsīti. Ekasmiṁ gāmake sahassaṁ laddhabbaṁ atthi, tattha agamāsinti. Laddhaṁ pana teti. Āma laddhanti. Kena tvaṁ pesitosīti. Sāmi pitā me mato, mātāpi me gilānā, sā “mayi matāya esa na labhissatī”ti maññamānā maṁ pesesīti. Idāni tava mātu pavattiṁ jānāsīti. Na jānāmi sāmīti. “Mātā te tayi nikkhante kālaṁ katvā puttasinehena siṅgālī hutvā tava maraṇa bhayabhītā maggaṁ te occhinditvā taṁ vāresi, taṁ tvaṁ tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto. So ‘imaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā’ti amhākaṁ ācikkhi, tvaṁ attano bālatāya atthakāmaṁ mātaraṁ ‘anatthakāmā me’ti maññasi, anatthakāmaṁ satapattaṁ ‘atthakāmo me’ti. Tassa tumhākaṁ kataguṇo nāma natthi, mātā pana te mahāguṇā, kahāpaṇe gahetvā gacchā”ti vissajjesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca—

85. “Yathā māṇavako panthe, siṅgāliṁ vanagocariṁ.
Atthakāmaṁ pavedentiṁ, anatthakāmāti maññati.
Anatthakāmaṁ satapattaṁ, atthakāmoti maññati.

86. Evameva idhekacco, puggalo hoti tādiso.
Hitehi vacanaṁ vutto, paṭiggaṇhāti vāmato.

87. Ye ca kho naṁ pasaṁsanti, bhayā ukkaṁsayanti vā.
Tañhi so maññate mittaṁ, satapattaṁva māṇavo”ti.

Tattha **hitehī**ti hitaṁ vuḍḍhiṁ icchamānehi. **Vacanaṁ vutto**ti hitasukhāvahaṁ ovādānusāsanaṁ vutto. **Paṭiggaṇhāti vāmato**ti ovādaṁ agaṇhanto “ayaṁ me na atthāvaho hoti, anatthāvaho me ayan”ti gaṇhanto vāmato paṭiggaṇhāti nāma.

ဗာလောတိ။ ဗောဓိသတ္တာနဉှိ ဧဝံ မဟာပုရိသာနမ္ပိ သတံ ပရသန္တကဂ္ဂဟဏံ ဝိသမပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန ဟောတိ၊ “နက္ခတ္တဒေါသေနာ”တိပိ ဝဒန္တိ။

မာဏဝေါ အာဂန္တွာ စောရာနံ သီမန္တရံ ပါပုဏိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဂါဟာပေတွာ ‘‘ကတ္ထ ဝါသိကောသီ’’တိ ပုစ္ဆိ။ ဗာရာဏသိဝါသိကောမှီတိ။ ကဟံ အဂမာသီတိ။ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ သဟဿံ လဒ္ဓဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ တတ္ထ အဂမာသိန္တိ။ လဒ္ဓံ ပန တေတိ။ အာမ လဒ္ဓန္တိ။ ကေန တွံ ပေသိတောသီတိ။ သာမိ ပိတာ မေ မတော၊ မာတာပိ မေ ဂိလာနာ၊ သာ ‘‘မယိ မတာယ ဧသ န လဘိဿတီ”တိ မညမာနာ မံ ပေသေသီတိ။ ဣဒါနိ တဝ မာတု ပဝတ္တိံ ဇာနာသီတိ။ န ဇာနာမိ သာမီတိ။ “မာတာ တေ တယိ နိက္ခန္တေ ကာလံ ကတွာ ပုတ္တသိနေဟေန သိင်္ဂါလီ ဟုတွာ တဝ မရဏဘယဘီတာ မဂ္ဂံ တေ ဩစ္ဆိန္ဒိတွာ တံ ဝါရေသိ၊ တံ တွံ တဇ္ဇေတွာ ပလာပေသိ၊ သတပတ္တသကုဏော ပန တေ ပစ္စာမိတ္တော။ သော ‘ဣမံ မာရေတွာ ကဟာပဏေ ဂဏှထာ’တိ အမှာကံ အာစိက္ခိ၊ တွံ အတ္တနော ဗာလတာယ အတ္ထကာမံ မာတရံ ‘အနတ္ထကာမာ မေ’တိ မညသိ၊ အနတ္ထကာမံ သတပတ္တံ ‘အတ္ထကာမော မေ’တိ။ တဿ တုမှာကံ ကတဂုဏော နာမ နတ္ထိ၊ မာတာ ပန တေ မဟာဂုဏာ၊ ကဟာပဏေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာ”တိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၈၅။ “ယထာ မာဏဝကော ပန္ထေ၊ သိင်္ဂါလိံ ဝနဂေါစရိံ။
အတ္ထကာမံ ပဝေဒေန္တိံ၊ အနတ္ထကာမာတိ မညတိ။
အနတ္ထကာမံ သတပတ္တံ၊ အတ္ထကာမောတိ မညတိ။

၈၆။ ဧဝမေဝ ဣဓေကစ္စော၊ ပုဂ္ဂလော ဟောတိ တာဒိသော။
ဟိတေဟိ ဝစနံ ဝုတ္တော၊ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ ဝါမတော။

၈၇။ ယေ စ ခေါ နံ ပသံသန္တိ၊ ဘယာ ဥက္ကံသယန္တိ ဝါ။
တဉှိ သော မညတေ မိတ္တံ၊ သတပတ္တံဝ မာဏဝေါ”တိ။

တတ္ထ **ဟိတေဟီ**တိ ဟိတံ ဝုဍ္ဎိံ ဣစ္ဆမာနေဟိ။ **ဝစနံ ဝုတ္တော**တိ ဟိတသုခါဝဟံ ဩဝါဒါနုသာသနံ ဝုတ္တော။ **ပဋိဂ္ဂဏှာတိ ဝါမတော**တိ ဩဝါဒံ အဂဏှန္တော “အယံ မေ န အတ္ထာဝဟော ဟောတိ၊ အနတ္ထာဝဟော မေ အယ”န္တိ ဂဏှန္တော ဝါမတော ပဋိဂ္ဂဏှာတိ နာမ။

Ye ca kho nanti ye ca kho taṁ attano gāhaṁ gahetvā ṭhitapuggalaṁ “adhikaraṇaṁ gahetvā ṭhitehi nāma tumhādisehi bhavitabban”ti vaṇṇenti. **Bhayā ukkaṁsayanti vā**ti imassa gāhassa vissaṭṭhapaccayā tumhākaṁ idañcidañca bhayaṁ uppajjissati, mā vissajjayittha, na ete bāhusaccakulaparivārādīhi tumhe sampāpuṇantīti evaṁ vissajjanapaccayā bhayaṁ dassetvā ukkhipanti. **Tañhi so maññate mittan**ti ye evarūpā honti, tesu yaṁkiñci so ekacco bālapuggalo attano bālatāya mittaṁ maññati, “ayaṁ me atthakāmo mitto”ti maññati. **Satapattaṁva māṇavo**ti yathā anatthakāmaññeva satapattaṁ so māṇavo attano bālatāya “atthakāmo me”ti maññati, paṇḍito pana evarūpaṁ “anuppiyabhāṇī mitto”ti agahetvā dūratova naṁ vivajjeti. Tena vuttaṁ—

“Aññadatthuharo mitto, yo ca mitto vacīparo.
Anuppiyañca yo āha, apāyesu ca yo sakhā.

Ete amitte cattāro, iti viññāya paṇḍito.
Ārakā parivajjeyya, maggaṁ paṭibhayaṁ yathā”ti[1].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā corajeṭṭhako ahameva ahosin”ti.

Satapattajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Puṭadūsakajātakavaṇṇanā (280)

Addhā hi nūna migarājāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ puṭadūsakaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kireko amacco Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā uyyāne nisīdāpetvā dānaṁ dadamāno “antarābhatte uyyāne caritukāmā carantū”ti āha. Bhikkhū uyyānacārikaṁ cariṁsu. Tasmiṁ khaṇe uyyānapālo pattasampannaṁ rukkhaṁ abhiruhitvā mahantamahantāni paṇṇani gahetvā “ayaṁ pupphānaṁ bhavissati, ayaṁ phalānan”ti puṭe katvā rukkhamūle pāteti. Tassa putto dārako pātitapātitaṁ puṭaṁ viddhaṁseti. Bhikkhū tamatthaṁ Bhagavato ārocesuṁ.

---

1. Dī 3. 152 piṭṭhe.

ယေ စ ခေါ နန္တိ ယေ စ ခေါ တံ အတ္တနော ဂါဟံ ဂဟေတွာ ဌိတပုဂ္ဂလံ “အဓိကရဏံ ဂဟေတွာ ဌိတေဟိ နာမ တုမှာဒိသေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝဏ္ဏေန္တိ။ **ဘယာ ဥက္ကံသယန္တိ ဝါ**တိ ဣမဿ ဂါဟဿ ဝိဿဋ္ဌပစ္စယာ တုမှာကံ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ မာ ဝိဿဇ္ဇယိတ္ထ၊ န ဧတေ ဗာဟုသစ္စကုလပရိဝါရာဒီဟိ တုမှေ သမ္ပာပုဏန္တီတိ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇနပစ္စယာ ဘယံ ဒဿေတွာ ဥက္ခိပန္တိ။ **တဉ္ဟိ သော မညတေ မိတ္တန္တိ** ယေ ဧဝရူပါ ဟောန္တိ၊ တေသု ယံကိဉ္စိ သော ဧကစ္စော ဗာလပုဂ္ဂလော အတ္တနော ဗာလတာယ မိတ္တံ မညတိ၊ “အယံ မေ အတ္ထကာမော မိတ္တော”တိ မညတိ။ **သတပတ္တံဝ မာဏဝေါ**တိ ယထာ အနတ္ထကာမညေဝ သတပတ္တံ သော မာဏဝေါ အတ္တနော ဗာလတာယ “အတ္ထကာမော မေ”တိ မညတိ၊ ပဏ္ဍိတော ပန ဧဝရူပံ “အနုပ္ပိယဘာဏီ မိတ္တော”တိ အဂဟေတွာ ဒူရတောဝ နံ ဝိဝဇ္ဇေတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“အညဒတ္ထုဟရော မိတ္တော၊ ယော စ မိတ္တော ဝစီပရော။
အနုပ္ပိယဉ္စ ယော အာဟ၊ အပါယေသု စ ယော သခါ။

ဧတေ အမိတ္တေ စတ္တာရော၊ ဣတိ ဝိညာယ ပဏ္ဍိတော။
အာရကာ ပရိဝဇ္ဇေယျ၊ မဂ္ဂံ ပဋိဘယံ ယထာ”တိ[၁]။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ စောရဇေဋ္ဌကော အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သတပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ပုဋဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၀)

အဒ္ဓါ ဟိ နူန မိဂရာဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ပုဋဒူသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော အမစ္စော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ ဥယျာနေ နိသီဒါပေတွာ ဒါနံ ဒဒမာနော “အန္တရာဘတ္တေ ဥယျာနေ စရိတုကာမာ စရန္တူ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ ဥယျာနစာရိကံ စရိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဥယျာနပါလော ပတ္တသမ္ပန္နံ ရုက္ခံ အဘိရုဟိတွာ မဟန္တမဟန္တာနိ ပဏ္ဏာနိ ဂဟေတွာ “အယံ ပုပ္ဖါနံ ဘဝိဿတိ, အယံ ဖလာန”န္တိ ပုဋေ ကတွာ ရုက္ခမူလေ ပါတေတိ။ တဿ ပုတ္တော ဒါရကော ပါတိတပါတိတံ ပုဋံ ဝိဒ္ဓံသေတိ။ ဘိက္ခူ တမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။

၁-ဒီ ၃-၁၅၂-ပိဋ္ဌေ။

Satthā “na bhikkhave idāneva, pubbepesa puṭadūsakoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasiyaṁ ekasmiṁ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto agāraṁ ajjhāvasamāno ekadivasaṁ kenacideva karaṇīyena uyyānaṁ agamāsi. Tattha bahū vānarā vasanti. Uyyānapālo imināva niyāmena pattapuṭe pāteti, jeṭṭhavānaro pātitapātite viddhaṁseti. Bodhisatto taṁ āmantetvā “uyyānapālena pātitapātitaṁ puṭaṁ viddhaṁsetvā manāpataraṁ kātukāmo maññetī”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

88. “Addhā hi nūna migarājā, puṭakammassa kovido.
Tathā hi puṭaṁ dūseti, aññaṁ nūna karissatī”ti.

Tattha **migarājā**ti makkaṭaṁ vaṇṇento vadati. **Puṭakammassā**ti mālāpuṭakaraṇassa. **Kovido**ti cheko. Ayaṁ panettha saṅkhepattho—ayaṁ mirāgajā ekaṁsena puṭakammassa kovido maññe, tathā hi pātitapātitaṁ puṭaṁ dūseti, aññaṁ nūna tato manāpataraṁ karissatīti.

Taṁ sutvā makkaṭo dutiyaṁ gāthamāha—

89. “Na me mātā vā pitā vā, puṭakammassa kovido.
Kataṁ kataṁ kho dūsema, evaṁ dhammamidaṁ kulan”ti.

Taṁ sutvā bodhisatto tatiyaṁ gāthamāha—

90. “Yesaṁ vo ediso dhammo, adhammo pana kīdiso.
Mā vo dhammaṁ adhammaṁ vā, addasāma kudācanan”ti.

Evaṁ vatvā ca pana vānaragaṇaṁ garahitvā pakkāmi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā vānaro puṭadūsakadārako ahosi, paṇḍitapuriso pana ahameva ahosin”ti.

Puṭadūsakajātakavaṇṇanā dasamā.

Udapānavaggo tatiyo.

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ပုဋဒူသကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ဧကသ္မိံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော အဂါရံ အဇ္ဈာဝသမာနော ဧကဒိဝသံ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဥယျာနံ အဂမာသိ။ တတ္ထ ဗဟူ ဝါနရာ ဝသန္တိ။ ဥယျာနပါလော ဣမိနာဝ နိယာမေန ပတ္တပုဋေ ပါတေတိ၊ ဇေဋ္ဌဝါနရော ပါတိတပါတိတေ ဝိဒ္ဓံသေတိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ အာမန္တေတွာ “ဥယျာနပါလေန ပါတိတပါတိတံ ပုဋံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ မနာပတရံ ကာတုကာမော မညေတီ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၈၈။ “အဒ္ဓါ ဟိ နူန မိဂရာဇာ၊ ပုဋကမ္မဿ ကောဝိဒေါ။
တထာ ဟိ ပုဋံ ဒူသေတိ၊ အညံ နူန ကရိဿတီ”တိ။

တတ္ထ **မိဂရာဇာ**တိ မက္ကဋံ ဝဏ္ဏေန္တော ဝဒတိ။ **ပုဋကမ္မဿာ**တိ မာလာ-ပုဋကရဏဿ။ **ကောဝိဒေါ**တိ ဆေကော။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—အယံ မိရာဂဇာ ဧကံသေန ပုဋကမ္မဿ ကောဝိဒေါ မညေ၊ တထာ ဟိ ပါတိတ-ပါတိတံ ပုဋံ ဒူသေတိ၊ အညံ နူန တတော မနာပတရံ ကရိဿတီတိ။

တံ သုတွာ မက္ကဋော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၈၉။ “န မေ မာတာ ဝါ ပိတာ ဝါ၊ ပုဋကမ္မဿ ကောဝိဒေါ။
ကတံ ကတံ ခေါ ဒူသေမ၊ ဧဝံ ဓမ္မမိဒံ ကုလ”န္တိ။

တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၉၀။ “ယေသံ ဝေါ ဧဒိသော ဓမ္မော၊ အဓမ္မော ပန ကီဒိသော။
မာ ဝေါ ဓမ္မံ အဓမ္မံ ဝါ၊ အဒ္ဒသာမ ကုဒါစန”န္တိ။

ဧဝံ ဝတွာ စ ပန ဝါနရဂဏံ ဂရဟိတွာ ပက္ကာမိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဝါနရော ပုဋဒူသကဒါရကော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတ-ပုရိသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပုဋဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ဥဒပါနဝဂ္ဂေါ တတိယော။

Tassuddānaṁ

Udapānavaraṁ vanabyaggha kapi,
Sikhinī ca balāka ruciravaro.
Sujanādhipa romaka dūsa puna,
Satapattavaro puṭakamma dasāti.

---

4. Abbhantaravagga

1. Abbhantarajātakavaṇṇanā (281)

Abbhantaro nāma dumoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānaṁ ārabbha kathesi. Sammāsambuddhe hi pavattitavaradhammacakke Vesāliyaṁ Kūṭāgārasālāyaṁ viharante Mahāpajāpatī Gotamī pañca sākiyasatāni ādāya gantvā pabbajjaṁ yācitvā pabbajjañceva upasampadañca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo **Nandakovādaṁ**[1] sutvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Satthari pana Sāvatthiṁ upanissāya viharante Rāhulamātā Bimbādevī “sāmiko me pabbajitvā sabbaññutaṁ patto, puttopi me pabbajitvā tasseva santike vasati, ahaṁ agāramajjhe kiṁkarissāmi, ahampi pabbajitvā Sāvatthiṁ gantvā Sammāsambuddhañca puttañca nibaddhaṁ passamānā viharissāmī”ti cintetvā bhikkhunupassayaṁ gantvā pabbajitvā ācariyupajjhāyāhi saddhiṁ Sāvatthiṁ gantvā Satthārañca piyaputtañca passamānā ekasmiṁ bhikkhunupassaye vāsaṁ kappesi. Rāhulasāmaṇero āgantvā mātaraṁ passati.

Athekadivasaṁ theriyā udaravāto kuppi. Sā putte daṭṭhuṁ āgate tassa dassanatthāya nikkhamituṁ nāsakkhi, aññāva āgantvā aphāsukabhāvaṁ kathayiṁsu. So mātu santikaṁ gantvā “kiṁ te laddhuṁ vaṭṭatī”ti pucchi. Tāta agāramajjhe me sakkharayojite ambarase pīte udaravāto vūpasammati, idāni piṇḍāya caritvā jīvikaṁ kappema, kuto taṁ labhissāmāti. Sāmaṇero “labhanto āharissāmī”ti vatvā nikkhami.

---

1. Ma 3. 314 piṭṭhe.

တဿုဒ္ဒါနံ

ဥဒပါနဝရံ ဝနဗျဂ္ဃ ကပိ၊
သိခိနီ စ ဗလာက ရုစိရဝရော။
သုဇနာဓိပ ရောမက ဒူသ ပုန၊
သတပတ္တဝရော ပုဋကမ္မ ဒသာတိ။

၄-အဗ္ဘန္တရဝဂ္ဂ

၁-အဗ္ဘန္တရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၁)

အဗ္ဘန္တရော နာမ ဒုမောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဗိမ္ဗာဒေဝီထေရိယာ အမ္ဗရသဒါနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဟိ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကေ ဝေသာလိယံ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တေ မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီ ပဉ္စ သာကိယသတာနိ အာဒါယ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စေဝ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိ။ အပရဘာဂေ တာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခုနိယော **နန္ဒကောဝါဒံ**[1] သုတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ သတ္ထရိ ပန သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တေ ရာဟုလမာတာ ဗိမ္ဗာဒေဝီ “သာမိကော မေ ပဗ္ဗဇိတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော၊ ပုတ္တောပိ မေ ပဗ္ဗဇိတွာ တဿေဝ သန္တိကေ ဝသတိ၊ အဟံ အဂါရမဇ္ဈေ ကိံ ကရိဿာမိ၊ အဟမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတွာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဉ္စ ပုတ္တဉ္စ နိဗဒ္ဓံ ပဿမာနာ ဝိဟရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဟိ သဒ္ဓိံ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သတ္ထာရဉ္စ ပိယပုတ္တဉ္စ ပဿမာနာ ဧကသ္မိံ ဘိက္ခုနုပဿယေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ရာဟုလသာမဏေရော အာဂန္တွာ မာတရံ ပဿတိ။

အထေကဒိဝသံ ထေရိယာ ဥဒရဝါတော ကုပ္ပိ။ သာ ပုတ္တေ ဒဋ္ဌုံ အာဂတေ တဿ ဒဿနတ္ထာယ နိက္ခမိတုံ နာသက္ခိ၊ အညာဝ အာဂန္တွာ အဖာသုကဘာဝံ ကထယိံသု။ သော မာတု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ တေ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ တာတ အဂါရမဇ္ဈေ မေ သက္ခရယောဇိတေ အမ္ဗရသေ ပီတေ ဥဒရဝါတော ဝူပသမ္မတိ၊ ဣဒါနိ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေမ၊ ကုတော တံ လဘိဿာမာတိ။ သာမဏေရော “လဘန္တော အာဟရိဿာမီ”တိ ဝတွာ နိက္ခမိ။

၁-မ ၃-၃၁၄-ပိဋ္ဌေ။

Tassa panāyasmato upajjhāyo Dhammasenāpati, ācariyo Mahāmoggallāno, cūḷapitā Ānandatthero, pitā Sammāsambuddhoti mahāsampatti. Evaṁ santepi aññassa santikaṁ agantvā upajjhāyassa santikaṁ gantvā vanditvā dummukhākāro hutvā aṭṭhāsi. Atha naṁ thero "kiṁ nu kho Rāhula dummukho viyāsī"ti[1] āha. Mātu me bhante theriyā udaravāto kupitoti. Kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Sakkharayojitena kira ambarasena phāsu hotīti. Hotu labhissāmi, mā cintayīti.

So punadivase taṁ ādāya Sāvatthiṁ pavisitvā sāmaṇeraṁ āsanasālāyaṁ nisīdāpetvā rājadvāraṁ agamāsi. Kosalarājā theraṁ disvā nisīdāpesi, taṅkhaṇaññeva uyyānapālo piṇḍipakkānaṁ madhura-ambānaṁ ekaṁ puṭaṁ āhari. Rājā ambānaṁ tacaṁ apanetvā sakkharaṁ pakkhipitvā sayameva madditvā therassa pattaṁ pūretvā adāsi. Thero rājanivesanā nikkhamitvā āsanasālaṁ gantvā sāmaṇerassa adāsi "haritvā mātu te dehī"ti. So haritvā adāsi, theriyā paribhuttamatteva udaravāto vūpasami. Rājāpi manussaṁ pesesi "thero idha nisīditvā ambarasaṁ na paribhuñji, gaccha kassaci dinnabhāvaṁ jānāhī"ti. So therena saddhiṁyeva gantvā taṁ pavattiṁ ñatvā āgantvā rañño kathesi. Rājā cintesi "sace Satthā agāraṁ ajjhāvasissa, cakkavattirājā abhavissa, Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanaṁ, therī itthiratanaṁ, sakalacakkavāḷarajjaṁ etesaññeva abhavissa. Amhehi ete upaṭṭhahantehi caritabbaṁ assa, idāni pabbajitvā amhe upanissāya vasantesu etesu na yuttaṁ amhākaṁ pamajjitun"ti. So tato paṭṭhāya theriyā nibaddhaṁ ambarasaṁ dāpesi. Therena Bimbādevītheriyā ambarasassa dinnabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Sāriputtatthero kira Bimbādevītheriṁ ambarasena santappesī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva Rāhulamātā Sāriputtena ambarasena santappitā, pubbepesa etaṁ santappesiyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Vihāsīti (Syā), ṭhassasīti (Ka)

တဿ ပနာယသ္မတော ဥပဇ္ဈာယော ဓမ္မသေနာပတိ၊ အာစရိယော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော၊ စူဠပိတာ အာနန္ဒတ္ထေရော၊ ပိတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ မဟာသမ္ပတ္တိ။ ဧဝံ သန္တေပိ အညဿ သန္တိကံ အဂန္တွာ ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဒုမ္မုခါကာရော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ထေရော "ကိံ နု ခေါ ရာဟုလ ဒုမ္မုခေါ ဝိယာသီ"တိ[1] အာဟ။ မာတု မေ ဘန္တေ ထေရိယာ ဥဒရဝါတော ကုပိတောတိ။ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သက္ခရယောဇိတေန ကိရ အမ္ဗရသေန ဖာသု ဟောတီတိ။ ဟောတု လဘိဿာမိ၊ မာ စိန္တယီတိ။

သော ပုနဒိဝသေ တံ အာဒါယ သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ သာမဏေရံ အာသနသာလာယံ နိသီဒါပေတွာ ရာဇဒွါရံ အဂမာသိ။ ကောသလရာဇာ ထေရံ ဒိသွာ နိသီဒါပေသိ၊ တင်္ခဏညေဝ ဥယျာနပါလော ပိဏ္ဍိပက္ကာနံ မဓုရအမ္ဗာနံ ဧကံ ပုဋံ အာဟရိ။ ရာဇာ အမ္ဗာနံ တစံ အပနေတွာ သက္ခရံ ပက္ခိပိတွာ သယမေဝ မဒ္ဒိတွာ ထေရဿ ပတ္တံ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ထေရော ရာဇနိဝေသနာ နိက္ခမိတွာ အာသနသာလံ ဂန္တွာ သာမဏေရဿ အဒါသိ "ဟရိတွာ မာတု တေ ဒေဟီ"တိ။ သော ဟရိတွာ အဒါသိ၊ ထေရိယာ ပရိဘုတ္တမတ္တေဝ ဥဒရဝါတော ဝူပသမိ။ ရာဇာပိ မနုဿံ ပေသေသိ "ထေရော ဣဓ နိသီဒိတွာ အမ္ဗရသံ န ပရိဘုဉ္ဇိ၊ ဂစ္ဆ ကဿစိ ဒိန္နဘာဝံ ဇာနာဟီ"တိ။ သော ထေရေန သဒ္ဓိံယေဝ ဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ အာဂန္တွာ ရညော ကထေသိ။ ရာဇာ စိန္တေသိ "သစေ သတ္ထာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿ၊ စက္ကဝတ္တိရာဇာ အဘဝိဿ၊ ရာဟုလသာမဏေရော ပရိဏာယကရတနံ၊ ထေရီ ဣတ္ထိရတနံ၊ သကလစက္ကဝါဠရဇ္ဇံ ဧတေသညေဝ အဘဝိဿ။ အမှေဟိ ဧတေ ဥပဋ္ဌဟန္တေဟိ စရိတဗ္ဗံ အဿ၊ ဣဒါနိ ပဗ္ဗဇိတွာ အမှေ ဥပနိဿာယ ဝသန္တေသု ဧတေသု န ယုတ္တံ အမှာကံ ပမဇ္ဇိတု"န္တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ထေရိယာ နိဗဒ္ဓံ အမ္ဗရသံ ဒါပေသိ။ ထေရေန ဗိမ္ဗာဒေဝီထေရိယာ အမ္ဗရသဿ ဒိန္နဘာဝေါ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော သာရိပုတ္တတ္ထေရော ကိရ ဗိမ္ဗာဒေဝီထေရိံ အမ္ဗရသေန သန္တပ္ပေသီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ရာဟုလမာတာ သာရိပုတ္တေန အမ္ဗရသေန သန္တပ္ပိတာ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ဧတံ သန္တပ္ပေသိယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ဝိဟာသီတိ (သျာ)၊ ဌဿသီတိ (က)

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsigāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā saṇṭhapitagharāvāso mātāpitūnaṁ accayena isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇasatthā hutvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya pabbatapādā otaritvā cārikaṁ caramāno Bārāṇasiṁ patvā uyyāne vāsaṁ kappesi. Athassa isigaṇassa sīlatejena Sakkassa bhavanaṁ kampi. Sakko āvajjamāno taṁ kāraṇaṁ ñatvā "imesaṁ tāpasānaṁ avāsāya parisakkissāmi, atha te bhinnāvāsā upaddutā caramānā cittekaggataṁ na labhissanti, evaṁ me phāsukaṁ bhavissatī"ti cintetvā "ko nu kho upāyo"ti vīmaṁsanto imaṁ upāyaṁ addasa—majjhimayāmasamanantare rañño aggamahesiyā sirigabbhaṁ pavisitvā ākāse ṭhatvā "bhadde sace tvaṁ abbhantara-ambapakkaṁ khādeyyāsi, puttaṁ labhissasi, so cakkavattirājā bhavissatī"ti ācikkhissāmi, rājā deviyā kathaṁ sutvā ambapakkatthāya uyyānaṁ pesessati, athāhaṁ ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṁ abhāvaṁ ārocessanti, "ke te khādantī"ti vutte "tāpasā khādantī"ti vakkhanti, taṁ sutvā rājā tāpase pothetvā nīharāpessati, evaṁ te upaddutā bhavissantīti.

So majjhimayāmasamanantare sirigabbhaṁ pavisitvā ākāse ṭhito attano devarājabhāvaṁ jānāpetvā tāya saddhiṁ sallapanto purimā dve gāthā avoca—

91. "Abbhantaro nāma dumo, yassa dibyamidaṁ phalaṁ.
Bhutvā dohaḷinī nārī, cakkavattiṁ vijāyati.

92. Tvampi bhadde mahesīsi, sā cāpi patino piyā.
Āharissati te rājā, idaṁ abbhantaraṁ phalan"ti.

Tattha **abbhantaro nāma dumo**ti iminā tāva gāmanigamajanapadapabbatādīnaṁ asukassa abbhantaroti[1] avatvā kevalaṁ ekaṁ abbhantaraṁ

1. Abbhantareti (Sī, I)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သဏ္ဌပိတဃရာဝါသော မာတာပိတူနံ အစ္စယေန ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဣသိဂဏပရိဝုတော ဂဏသတ္ထာ ဟုတွာ ဒီဃဿ အဒ္ဓုနော အစ္စယေန လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ပဗ္ဗတပါဒါ ဩတရိတွာ စာရိကံ စရမာနော ဗာရာဏသိံ ပတွာ ဥယျာနေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ အထဿ ဣသိဂဏဿ သီလတေဇေန သက္ကဿ ဘဝနံ ကမ္ပိ။ သက္ကော အာဝဇ္ဇမာနော တံ ကာရဏံ ဉတွာ "ဣမေသံ တာပသာနံ အဝါသာယ ပရိသက္ကိဿာမိ၊ အထ တေ ဘိန္နာဝါသာ ဥပဒ္ဒုတာ စရမာနာ စိတ္တေကဂ္ဂတံ န လဘိဿန္တိ၊ ဧဝံ မေ ဖာသုကံ ဘဝိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ "ကော နု ခေါ ဥပါယော"တိ ဝီမံသန္တော ဣမံ ဥပါယံ အဒ္ဒသ— မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ အာကာသေ ဌတွာ "ဘဒ္ဒေ သစေ တွံ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗပက္ကံ ခါဒေယျာသိ၊ ပုတ္တံ လဘိဿသိ၊ သော စက္ကဝတ္တိရာဇာ ဘဝိဿတီ"တိ အာစိက္ခိဿာမိ၊ ရာဇာ ဒေဝိယာ ကထံ သုတွာ အမ္ဗပက္ကတ္ထာယ ဥယျာနံ ပေသေဿတိ၊ အထာဟံ အမ္ဗာနိ အန္တရဓာပေဿာမိ၊ ရညော ဥယျာနေ အမ္ဗာနံ အဘာဝံ အာရောစေဿန္တိ၊ "ကေ တေ ခါဒန္တီ"တိ ဝုတ္တေ "တာပသာ ခါဒန္တီ"တိ ဝက္ခန္တိ၊ တံ သုတွာ ရာဇာ တာပသေ ပေါထေတွာ နီဟရာပေဿတိ၊ ဧဝံ တေ ဥပဒ္ဒုတာ ဘဝိဿန္တီတိ။

သော မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ အာကာသေ ဌိတော အတ္တနော ဒေဝရာဇဘာဝံ ဇာနာပေတွာ တာယ သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၉၁။ "အဗ္ဘန္တရော နာမ ဒုမော၊ ယဿ ဒိဗျမိဒံ ဖလံ။
ဘုတွာ ဒေါဟဠိနီ နာရီ၊ စက္ကဝတ္တိံ ဝိဇာယတိ။

၉၂။ တွမ္ပိ ဘဒ္ဒေ မဟေသီသိ၊ သာ စာပိ ပတိနော ပိယာ။
အာဟရိဿတိ တေ ရာဇာ၊ ဣဒံ အဗ္ဘန္တရံ ဖလ"န္တိ။

တတ္ထ **အဗ္ဘန္တရော နာမ ဒုမော**တိ ဣမိနာ တာဝ ဂါမနိဂမဇနပဒပဗ္ဗတာဒီနံ အသုကဿ အဗ္ဘန္တရောတိ[၁] အဝတွာ ကေဝလံ ဧကံ အဗ္ဘန္တရံ

၁-အဗ္ဘန္တရေတိ (သီ၊ ဣ)

ambarukkhaṁ kathesi. **Yassa dibyamidaṁ phalan**ti yassa ambarukkhassa devatānaṁ paribhogārahaṁ dibyaṁ phalaṁ. **Idan**ti pana nipātamattameva. **Dohaḷinī**ti sañjātadohaḷā. **Tvampi bhadde mahesīsī**ti tvaṁ sobhane mahesī asi. Aṭṭhakathāyaṁ pana "mahesī cā"tipi[1] pāṭho. **Sā cāpi**[2] **patino piyā**ti soḷasannaṁ devīsahassānaṁ abbhantare aggamahesī cāpi[3] patino cāpi piyāti attho. **Āharissati te rājā, idaṁ abbhantaraṁ phalan**ti tassā te piyāya aggamahesiyā idaṁ mayā vuttappakāraṁ phalaṁ rājā āharāpessati, sā tvaṁ taṁ paribhuñjitvā cakkavattigabbhaṁ labhissasīti.

Evaṁ Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā "tvaṁ appamattā hohi, mā papañcaṁ akāsi, sve rañño āroceyyāsī"ti taṁ anusāsitvā attano vasanaṭṭhānameva gato. Sā punadivase gilānālayaṁ dassetvā paricārikānaṁ saññaṁ datvā nipajji. Rājā samussitasetacchatte sīhāsane nisinno nāṭakāni passanto deviṁ adisvā "kahaṁ devī"ti paricārike pucchi. Gilānā devāti. So tassā santikaṁ gantvā sayanapasse nisīditvā piṭṭhiṁ parimajjanto "kiṁ te bhadde aphāsukan"ti pucchi. Mahārāja aññaṁ aphāsukaṁ nāma natthi, dohaḷo me uppannoti. Kiṁ icchasi bhaddeti. Abbhantara-ambaphalaṁ devāti. Abbhantara-ambo[4] nāma kahaṁ atthīti. Nāhaṁ deva abbhantara-ambaṁ jānāmi, tassa pana me phalaṁ labhamānāya jīvitaṁ atthi, alabhamānāya natthīti. "Tena hi āharāpessāmi, mā cintayī"ti rājā deviṁ assāsetvā uṭṭhāya gantvā rājapallaṅke nisinno amacce pakkosāpetvā "deviyā abbhantara-ambe nāma dohaḷo uppanno, kiṁ kātabban"ti pucchi. Deva dvinnaṁ ambānaṁ antare ṭhito ambo abbhantara-ambo nāma, uyyānaṁ pesetvā abbhantare ṭhita-ambato phalaṁ āharāpetvā deviyā dāpethāti.

Rājā "sādhu evarūpaṁ ambaṁ āharathā"ti uyyānaṁ pesesi. Sakko attano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antaradhāpesi. Ambatthāya gatā manussā sakala-uyyānaṁ vicarantā ekaṁ ambampi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṁ abhāvaṁ rañño kathayiṁsu.

1. Mahesī vātipi (Sī, Syā)
2. Sā asi (Sī, I)
3. Cāsi (Sī, I)
4. Abbhantara-ambā (Sī)

အမ္ဗရုက္ခံ ကထေသိ။ **ယဿ ဒိဗျမိဒံ ဖလ**န္တိ ယဿ အမ္ဗရုက္ခဿ ဒေဝတာနံ ပရိဘောဂါရဟံ ဒိဗျံ ဖလံ။ **ဣဒ**န္တိ ပန နိပါတမတ္တမေဝ။ **ဒေါဟဠိနီ**တိ သဉ္ဇာတဒေါဟဠာ။ **တွမ္ပိ ဘဒ္ဒေ မဟေသီသီ**တိ တွံ သောဘနေ မဟေသီ အသိ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန “မဟေသီ စာ”တိပိ[၁] ပါဌော။ **သာ စာပိ**[၂] **ပတိနော ပိယာ**တိ သောဠသန္နံ ဒေဝီသဟဿာနံ အဗ္ဘန္တရေ အဂ္ဂမဟေသီ စာပိ[၃] ပတိနော စာပိ ပိယာတိ အတ္ထော။ **အာဟရိဿတိ တေ ရာဇာ၊ ဣဒံ အဗ္ဘန္တရံ ဖလ**န္တိ တဿာ တေ ပိယာယ အဂ္ဂမဟေသိယာ ဣဒံ မယာ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဖလံ ရာဇာ အာဟရာပေဿတိ၊ သာ တွံ တံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ စက္ကဝတ္တိဂဗ္ဘံ လဘိဿသီတိ။

ဧဝံ သက္ကော ဒေဝိယာ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ ဝတွာ “တွံ အပ္ပမတ္တာ ဟောဟိ၊ မာ ပပဉ္စံ အကာသိ၊ သွေ ရညော အာရောစေယျာသီ”တိ တံ အနုသာသိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။ သာ ပုနဒိဝသေ ဂိလာနာလယံ ဒဿေတွာ ပရိစာရိကာနံ သညံ ဒတွာ နိပဇ္ဇိ။ ရာဇာ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တေ သီဟာသနေ နိသိန္နော နာဋကာနိ ပဿန္တော ဒေဝိံ အဒိသွာ “ကဟံ ဒေဝီ”တိ ပရိစာရိကေ ပုစ္ဆိ။ ဂိလာနာ ဒေဝါတိ။ သော တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ သယနပဿေ နိသီဒိတွာ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇန္တော “ကိံ တေ ဘဒ္ဒေ အဖာသုက”န္တိ ပုစ္ဆိ။ မဟာရာဇ အညံ အဖာသုကံ နာမ နတ္ထိ၊ ဒေါဟဠော မေ ဥပ္ပန္နောတိ။ ကိံ ဣစ္ဆသိ ဘဒ္ဒေတိ။ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗဖလံ ဒေဝါတိ။ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗော[၄] နာမ ကဟံ အတ္ထီတိ။ နာဟံ ဒေဝ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗံ ဇာနာမိ၊ တဿ ပန မေ ဖလံ လဘမာနာယ ဇီဝိတံ အတ္ထိ၊ အလဘမာနာယ နတ္ထီတိ။ “တေန ဟိ အာဟရာပေဿာမိ၊ မာ စိန္တယီ”တိ ရာဇာ ဒေဝိံ အဿာသေတွာ ဥဋ္ဌာယ ဂန္တွာ ရာဇပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော အမစ္စေ ပက္ကောသာပေတွာ “ဒေဝိယာ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗေ နာမ ဒေါဟဠော ဥပ္ပန္နော၊ ကိံ ကာတဗ္ဗ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ ဒွိန္နံ အမ္ဗာနံ အန္တရေ ဌိတော အမ္ဗော အဗ္ဘန္တရအမ္ဗော နာမ၊ ဥယျာနံ ပေသေတွာ အဗ္ဘန္တရေ ဌိတအမ္ဗတော ဖလံ အာဟရာပေတွာ ဒေဝိယာ ဒါပေထာတိ။

ရာဇာ “သာဓု ဧဝရူပံ အမ္ဗံ အာဟရထာ”တိ ဥယျာနံ ပေသေသိ။ သက္ကော အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဥယျာနေ အမ္ဗာနိ ခါဒိတသဒိသာနိ ကတွာ အန္တရဓာပေသိ။ အမ္ဗတ္ထာယ ဂတာ မနုဿာ သကလဥယျာနံ ဝိစရန္တာ ဧကံ အမ္ဗမ္ပိ အလဘိတွာ ဂန္တွာ ဥယျာနေ အမ္ဗာနံ အဘာဝံ ရညော ကထယိံသု။

၁-မဟေသီ ဝါတိပိ (သီ၊ သျာ)
၂-သာ အသိ (သီ၊ ဣ)
၃-စာသိ (သီ၊ ဣ)
၄-အဗ္ဘန္တရအမ္ဗာ (သီ)

Ke ambāni khādantīti. Tāpasā devāti. Tāpase uyyānato pothetvā nīharathāti. Manussā “sādhū”ti paṭissuṇitvā nīhariṁsu. Sakkassa manoratho matthakaṁ pāpuṇi. Devī ambaphalatthāya nibaddhaṁ katvā nipajjiyeva. Rājā kattabbakiccaṁ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipātāpetvā “abbhantara-ambassa atthibhāvaṁ jānāthā”ti pucchi. Brāhmaṇā āhaṁsu “deva abbhantara-ambo nāma devatānaṁ paribhogo, ‘Himavante Kañcanaguhāya anto atthī’ti ayaṁ no paramparāgato anussavo”ti. Ko pana tato ambaṁ āharituṁ sakkhissatīti. Na sakkā tattha manussabhūtena gantuṁ, ekaṁ suvapotakaṁ pesetuṁ vaṭṭatīti.

Tena ca samayena rājakule eko suvapotako mahāsarīro kumārakānaṁ yānakacakkanābhimatto thāmasampanno paññavā upāyakusalo. Rājā taṁ āharāpetvā “tāta suvapotaka ahaṁ tava bahūpakāro, kañcanapañjare vasasi[1], suvaṇṇataṭṭake madhulāje khādasi, sakkharapānakaṁ pivasi, tayāpi amhākaṁ ekaṁ kiccaṁ nittharituṁ vaṭṭatī”ti āha. Kiṁ devāti. Tāta deviyā abbhantara-ambe dohaḷo uppanno, so ca ambo Himavante Kañcanapabbatantare atthi devatānaṁ paribhogo, na sakkā manussabhūtena tattha gantuṁ, tayā tato ambaphalaṁ āharituṁ vaṭṭatīti. Sādhu deva, āharissāmīti. Atha naṁ rājā suvaṇṇataṭṭake madhulāje khādāpetvā sakkharapānakaṁ pāyetvā satapākatelena tassa pakkhantarāni makkhetvā ubhohi hatthehi gahetvā sīhapañjare ṭhatvā ākāse vissajjesi. Sopi rañño nipaccakāraṁ dassetvā ākāse pakkhandanto manussapathaṁ atikkamma Himavante paṭhame pabbatantare vasantānaṁ sukānaṁ santikaṁ gantvā “abbhantara-ambo nāma kattha atthi, kathetha me taṁ ṭhānan”ti pucchi. Mayaṁ na jānāma, dutiye pabbatantare sukā jānissantīti.

So tesaṁ vacanaṁ sutvā tato uppatitvā dutiyaṁ pabbatantaraṁ agamāsi, tathā tatiyaṁ, catutthaṁ, pañcamaṁ, chaṭṭhaṁ agamāsi. Tatthapi naṁ sukā “na mayaṁ jānāma, sattamapabbatantare sukā jānissantī”ti āhaṁsu, so tatthapi gantvā “abbhantara-ambo nāma kattha atthī”ti pucchi. “Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabbatantare”ti āhaṁsu. Ahaṁ tassa phalatthāya āgato, maṁ tattha netvā tato me phalaṁ dāpethāti.

1. Vasāpesiṁ (Ka)

ကေ အမ္ဗာနိ ခါဒန္တီတိ။ တာပသာ ဒေဝါတိ။ တာပသေ ဥယျာနတော ပေါထေတွာ နီဟရထာတိ။ မနုဿာ“သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ နီဟရိံသု။ သက္ကဿ မနောရထော မတ္ထကံ ပါပုဏိ။ ဒေဝီ အမ္ဗဖလတ္ထာယ နိဗဒ္ဓံ ကတွာ နိပဇ္ဇိယေဝ။ ရာဇာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ အပဿန္တော အမစ္စေ စ ဗြာဟ္မဏေ စ သန္နိပါတာပေတွာ “အဗ္ဘန္တရအမ္ဗဿ အတ္ထိဘာဝံ ဇာနာထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏာ အာဟံသု “ဒေဝ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗော နာမ ဒေဝတာနံ ပရိဘောဂေါ၊ ‘ဟိမဝန္တေ ကဉ္စနဂုဟာယ အန္တော အတ္ထီ’တိ အယံ နော ပရမ္ပရာဂတော အနုဿဝေါ”တိ။ ကော ပန တတော အမ္ဗံ အာဟရိတုံ သက္ခိဿတီတိ။ န သက္ကာ တတ္ထ မနုဿဘူတေန ဂန္တုံ၊ ဧကံ သုဝပေါတကံ ပေသေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။

တေန စ သမယေန ရာဇကုလေ ဧကော သုဝပေါတကော မဟာသရီရော ကုမာရကာနံ ယာနကစက္ကနာဘိမတ္တော ထာမသမ္ပန္နော ပညဝါ ဥပါယကုသလော။ ရာဇာ တံ အာဟရာပေတွာ “တာတ သုဝပေါတက အဟံ တဝ ဗဟူပကာရော၊ ကဉ္စနပဉ္ဇရေ ဝသသိ[၁]၊ သုဝဏ္ဏတဋ္ဋကေ မဓုလာဇေ ခါဒသိ၊ သက္ခရပါနကံ ပိဝသိ၊ တယာပိ အမှာကံ ဧကံ ကိစ္စံ နိတ္ထရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ ကိံ ဒေဝါတိ။ တာတ ဒေဝိယာ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗေ ဒေါဟဠော ဥပ္ပန္နော၊ သော စ အမ္ဗော ဟိမဝန္တေ ကဉ္စနပဗ္ဗတန္တရေ အတ္ထိ ဒေဝတာနံ ပရိဘောဂေါ၊ န သက္ကာ မနုဿဘူတေန တတ္ထ ဂန္တုံ၊ တယာ တတော အမ္ဗဖလံ အာဟရိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သာဓု ဒေဝ, အာဟရိဿာမီတိ။ အထ နံ ရာဇာ သုဝဏ္ဏတဋ္ဋကေ မဓုလာဇေ ခါဒါပေတွာ သက္ခရပါနကံ ပါယေတွာ သတပါကတေလေန တဿ ပက္ခန္တရာနိ မက္ခေတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေတွာ သီဟပဉ္ဇရေ ဌတွာ အာကာသေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သောပိ ရညော နိပစ္စကာရံ ဒဿေတွာ အာကာသေ ပက္ခန္ဒန္တော မနုဿပထံ အတိက္ကမ္မ ဟိမဝန္တေ ပဌမေ ပဗ္ဗတန္တရေ ဝသန္တာနံ သုကာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အဗ္ဘန္တရအမ္ဗော နာမ ကတ္ထ အတ္ထိ၊ ကထေထ မေ တံ ဌာန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ မယံ န ဇာနာမ၊ ဒုတိယေ ပဗ္ဗတန္တရေ သုကာ ဇာနိဿန္တီတိ။

သော တေသံ ဝစနံ သုတွာ တတော ဥပ္ပတိတွာ ဒုတိယံ ပဗ္ဗတန္တရံ အဂမာသိ၊ တထာ တတိယံ, စတုတ္ထံ, ပဉ္စမံ, ဆဋ္ဌံ အဂမာသိ။ တတ္ထပိ နံ သုကာ “န မယံ ဇာနာမ၊ သတ္တမပဗ္ဗတန္တရေ သုကာ ဇာနိဿန္တီ”တိ အာဟံသု၊ သော တတ္ထပိ ဂန္တွာ “အဗ္ဘန္တရအမ္ဗော နာမ ကတ္ထ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “အသုကဋ္ဌာနေ နာမ ကဉ္စနပဗ္ဗတန္တရေ”တိ အာဟံသု။ အဟံ တဿ ဖလတ္ထာယ အာဂတော၊ မံ တတ္ထ နေတွာ တတော မေ ဖလံ ဒါပေထာတိ။

၁-ဝသာပေသိံ(က)

Sukagaṇā āhaṁsu “samma so Vessavaṇamahārājassa paribhogo, na sakkā upasaṅkamituṁ, sakalarukkho mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, sahassakumbhaṇḍarakkhasā[1] rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṁ nāma natthi, kappuṭṭhānaggi-avīcimahānirayasadisaṭṭhānaṁ, mā tattha patthanaṁ karī”ti. Sace tumhe na gacchatha, mayhaṁ ṭhānaṁ ācikkhathāti. Tena hi asukena ca asukena ca ṭhānena yāhīti. So tehi ācikkhitavaseneva suṭṭhu maggaṁ upadhāretvā taṁ ṭhānaṁ gantvā divā attānaṁ adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṁ niddokkamanasamaye abbhantara-ambassa santikaṁ gantvā ekena mūlantarena saṇikaṁ abhiruhituṁ ārabhi. Lohajālaṁ “kirī”ti saddamakāsi.

Rakkhasā pabujjhitvā sukapotakaṁ disvā “ambacoroyan”ti gahetvā kammakaraṇaṁ saṁvidahiṁsu. Eko “mukhe pakkhipitvā gilissāmi nan”ti āha, aparo “hatthehi madditvā puñjitvā[2] vippakirissāmi nan”ti, aparo “dvedhā phāletvā aṅgāresu pacitvā khādissāmī”ti. So tesaṁ kammakaraṇasaṁvidhānaṁ sutvāpi asantasitvāva te rakkhase āmantetvā “ambho rakkhasā tumhe kassa manussā”ti āha. Vessavaṇamahārājassāti. “Ambho tumhepi ekassa raññova manussā, ahampi raññova manusso, Bārāṇasirājā maṁ abbhantara-ambaphalatthāya pesesi, svāhaṁ tattheva attano rañño jīvitaṁ datvā āgato. Yo hi attano mātāpitūnañceva sāmikassa ca atthāya jīvitaṁ pariccajati, so devalokeyeva nibbattati, tasmā ahampi imamhā tiracchānayoniyā cavitvā devaloke nibbattissāmī”ti vatvā tatiyaṁ gāthamāha—

93. “Bhatturatthe parakkanto, yaṁ ṭhānamadhigacchati.
Sūro attapariccāgī, labhamāno bhavāmahan”ti.

Tattha **bhatturattheti** bhattā vuccanti bhattādīhi bharaṇaposakā[3] pitā mātā sāmiko ca, iti tividhassapetassa bhattu atthāya. **Parakkanto**ti parakkamaṁ karonto vāyamanto. **Yaṁ ṭhānamadhigacchatī**ti yaṁ sukhakāraṇaṁ yasaṁ vā lābhaṁ vā saggaṁ vā adhigacchati. **Sūro**ti abhīru vikkamasampanno.

1. Koṭisahassaṁ kumbhaṇḍarakkhasā (Sī, I) 2. Puñchitvā (Sī), suphusitvā (Ka)
3. Bharaṇaposako (Syā)

သုကဂဏာ အာဟံသု “သမ္မ သော ဝေဿဝဏမဟာရာဇဿ ပရိဘောဂေါ၊ န သက္ကာ ဥပသင်္ကမိတုံ၊ သကလရုက္ခော မူလတော ပဋ္ဌာယ သတ္တဟိ လောဟဇာလေဟိ ပရိက္ခိတ္တော၊ သဟဿကုမ္ဘဏ္ဍရက္ခသာ[1] ရက္ခန္တိ၊ တေဟိ ဒိဋ္ဌဿ ဇီဝိတံ နာမ နတ္ထိ၊ ကပ္ပုဋ္ဌာနဂ္ဂိအဝီစိမဟာနိရယသဒိသဋ္ဌာနံ၊ မာ တတ္ထ ပတ္ထနံ ကရီ”တိ။ သစေ တုမှေ န ဂစ္ဆထ၊ မယှံ ဌာနံ အာစိက္ခထာတိ။ တေန ဟိ အသုကေန စ အသုကေန စ ဌာနေန ယာဟီတိ။ သော တေဟိ အာစိက္ခိတဝသေနေဝ သုဋ္ဌု မဂ္ဂံ ဥပဓာရေတွာ တံ ဌာနံ ဂန္တွာ ဒိဝါ အတ္တာနံ အဒဿေတွာ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ ရက္ခသာနံ နိဒ္ဒေါက္ကမနသမယေ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧကေန မူလန္တရေန သဏိကံ အဘိရုဟိတုံ အာရဘိ။ လောဟဇာလံ “ကိရီ”တိ သဒ္ဒမကာသိ။

ရက္ခသာ ပဗုဇ္ဈိတွာ သုကပေါတကံ ဒိသွာ “အမ္ဗစောရောယ”န္တိ ဂဟေတွာ ကမ္မကရဏံ သံဝိဒဟိံသု။ ဧကော “မုခေ ပက္ခိပိတွာ ဂိလိဿာမိ န”န္တိ အာဟ၊ အပရော “ဟတ္ထေဟိ မဒ္ဒိတွာ ပုဉ္ဇိတွာ[2] ဝိပ္ပကိရိဿာမိ န”န္တိ၊ အပရော “ဒွေဓာ ဖာလေတွာ အင်္ဂါရေသု ပစိတွာ ခါဒိဿာမီ”တိ။ သော တေသံ ကမ္မကရဏသံဝိဓာနံ သုတွာပိ အသန္တသိတွာဝ တေ ရက္ခသေ အာမန္တေတွာ “အမ္ဘော ရက္ခသာ တုမှေ ကဿ မနုဿာ”တိ အာဟ။ ဝေဿဝဏမဟာရာဇဿာတိ။ “အမ္ဘော တုမှေပိ ဧကဿ ရညောဝ မနုဿာ၊ အဟမ္ပိ ရညောဝ မနုဿော၊ ဗာရာဏသိရာဇာ မံ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗဖလတ္ထာယ ပေသေသိ၊ သွာဟံ တတ္ထေဝ အတ္တနော ရညော ဇီဝိတံ ဒတွာ အာဂတော။ ယော ဟိ အတ္တနော မာတာပိတူနဉ္စေဝ သာမိကဿ စ အတ္ထာယ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇတိ၊ သော ဒေဝလောကေယေဝ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တသ္မာ အဟမ္ပိ ဣမမှာ တိရစ္ဆာနယောနိယာ စဝိတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိဿာမီ”တိ ဝတွာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၉၃။ “ဘတ္တုရတ္ထေ ပရက္ကန္တော၊ ယံ ဌာနမဓိဂစ္ဆတိ။
သူရော အတ္တပရိစ္စာဂီ၊ လဘမာနော ဘဝါမဟ”န္တိ။

တတ္ထ **ဘတ္တုရတ္ထေ**တိ ဘတ္တာ ဝုစ္စန္တိ ဘတ္တာဒီဟိ ဘရဏပေါသကာ[3] ပိတာ မာတာ သာမိကော စ၊ ဣတိ တိဝိဓဿပေတဿ ဘတ္တု အတ္ထာယ။ **ပရက္ကန္တော**တိ ပရက္ကမံ ကရောန္တော ဝါယမန္တော။ **ယံ ဌာနမဓိဂစ္ဆတီ**တိ ယံ သုခကာရဏံ ယသံ ဝါ လာဘံ ဝါ သဂ္ဂံ ဝါ အဓိဂစ္ဆတိ။ **သူရော**တိ အဘီရု ဝိက္ကမသမ္ပန္နော။

၁-ကောဋိသဟဿံ ကုမ္ဘဏ္ဍရက္ခသာ (သီ၊ ဣ) ၂-ပုဉ္ဆိတွာ (သီ)၊ သုဖုသိတွာ (က)
၃-ဘရဏပေါသကော (သျာ)

Attapariccāgīti kāye ca jīvite ca nirapekkho hutvā tassa tividhassapi bhattu atthāya[1] attānaṁ pariccajanto. **Labhamāno bhavāmahan**ti yaṁ so evarūpo sūro devasampattiṁ vā manussasampattiṁ vā labhati, ahampi taṁ labhamāno bhavāmi, tasmā hāsova me ettha, na tāso, kiṁ maṁ tumhe tāsethāti.

Evaṁ so imāya gāthāya tesaṁ dhammaṁ desesi. Te tassa dhammakathaṁ sutvā pasannacittā "dhammiko esa, na sakkā māretuṁ, vissajjema nan"ti vatvā sukapotakaṁ vissajjetvā "ambho sukapotaka muttosi, amhākaṁ hatthato sotthinā gacchā"ti āhaṁsu. Mayhaṁ āgamanaṁ mā tucchaṁ karotha, detha me ekaṁ ambaphalanti. Sukapotaka tuyhaṁ ekaṁ ambaphalaṁ dātuṁ nāma na bhāro, imasmiṁ pana rukkhe ambāni aṅketvā gahitāni[2], ekasmiṁ phale asamente amhākaṁ jīvitaṁ natthi. Vessavaṇena hi kujjhitvā sakiṁ olokite tattakapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṁ bhijjitvā vippakirīyati, tena te dātuṁ na sakkoma, labhanaṭṭhānaṁ pana ācikkhissāmāti. Yo koci detu, phaleneva me attho, labhanaṭṭhānaṁ ācikkhathāti. Etassa Kañcanapabbatassa antare jotiraso nāma tāpaso aggiṁ Juhamāno Kañcanapattiyā nāma[3] paṇṇasālāyaṁ vasati Vessavaṇassa kulūpako, Vessavaṇo tassa nibaddhaṁ cattāri ambaphalāni peseti, tassa santikaṁ gacchati.

So "sādhū"ti sampaṭicchitvā tāpasassa santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ tāpaso "kuto āgatosī"ti pucchi. Bārāṇasirañño santikāti. Kimatthāya āgatosīti. Sāmi amhākaṁ rañño deviyā abbhantara-ambapakke dohaḷo uppanno, tadatthaṁ āgatomhi, rakkhasā pana me sayṁ ambapakkaṁ adatvā tumhākaṁ santikaṁ pesesunti. Tena hi nisīda, labhissasīti. Athassa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve paribhuñji, ekaṁ suvapotakassa khādanatthāya adāsi. Tena tasmiṁ khādite ekaṁ phalaṁ sikkāya pakkhipitvā suvapotakassa gīvāya paṭimuñcitvā "idāni gacchā"ti sukapotakaṁ

1. Atthe (Sī, Syā, I) 2. Gaṇitāni gaṇitāni (Syā)
3. Kañcanapantiyā nāma (Syā), Kañcanapabbataguhāya (Ka)

အတ္တပရိစ္စာဂီတိ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ နိရပေက္ခော ဟုတွာ တဿ တိဝိဓဿပိ ဘတ္တု အတ္ထာယ[1] အတ္တာနံ ပရိစ္စဇန္တော။ **လဘမာနော ဘဝါမဟ**န္တိ ယံ သော ဧဝရူပေါ သူရော ဒေဝသမ္ပတ္တိံ ဝါ မနုဿသမ္ပတ္တိံ ဝါ လဘတိ၊ အဟမ္ပိ တံ လဘမာနော ဘဝါမိ၊ တသ္မာ ဟာသောဝ မေ ဧတ္ထ၊ န တာသော၊ ကိံ မံ တုမှေ တာသေထာတိ။

ဧဝံ သော ဣမာယ ဂါထာယ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တေ တဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တာ "ဓမ္မိကော ဧသ၊ န သက္ကာ မာရေတုံ၊ ဝိဿဇ္ဇေမ န"န္တိ ဝတွာ သုကပေါတကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ "အမ္ဘော သုကပေါတက မုတ္တောသိ၊ အမှာကံ ဟတ္ထတော သောတ္ထိနာ ဂစ္ဆာ"တိ အာဟံသု။ မယှံ အာဂမနံ မာ တုစ္ဆံ ကရောထ၊ ဒေထ မေ ဧကံ အမ္ဗဖလန္တိ။ သုကပေါတက တုယှံ ဧကံ အမ္ဗဖလံ ဒါတုံ နာမ န ဘာရော၊ ဣမသ္မိံ ပန ရုက္ခေ အမ္ဗာနိ အင်္ကေတွာ ဂဟိတာနိ[2]၊ ဧကသ္မိံ ဖလေ အသမေန္တေ အမှာကံ ဇီဝိတံ နတ္ထိ။ ဝေဿဝဏေန ဟိ ကုဇ္ဈိတွာ သကိံ ဩလောကိတေ တတ္တကပါလေ ပက္ခိတ္တတိလာ ဝိယ ကုမ္ဘဏ္ဍသဟဿံ ဘိဇ္ဇိတွာ ဝိပ္ပကိရီယတိ၊ တေန တေ ဒါတုံ န သက္ကောမ၊ လဘနဋ္ဌာနံ ပန အာစိက္ခိဿာမာတိ။ ယော ကောစိ ဒေတု၊ ဖလေနေဝ မေ အတ္ထော၊ လဘနဋ္ဌာနံ အာစိက္ခထာတိ။ ဧတဿ ကဉ္စနပဗ္ဗတဿ အန္တရေ ဇောတိရသော နာမ တာပသော အဂ္ဂိံ ဇုဟမာနော ကဉ္စနပတ္တိယာ နာမ[3] ပဏ္ဏသာလာယံ ဝသတိ ဝေဿဝဏဿ ကုလူပကော၊ ဝေဿဝဏော တဿ နိဗဒ္ဓံ စတ္တာရိ အမ္ဗဖလာနိ ပေသေတိ၊ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာတိ။

သော "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တာပသဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ တာပသော "ကုတော အာဂတောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဗာရာဏသိရညော သန္တိကာတိ။ ကိမတ္ထာယ အာဂတောသီတိ။ သာမိ အမှာကံ ရညော ဒေဝိယာ အဗ္ဘန္တရအမ္ဗပက္ကေ ဒေါဟဠော ဥပ္ပန္နော၊ တဒတ္ထံ အာဂတောမှိ၊ ရက္ခသာ ပန မေ သယံ အမ္ဗပက္ကံ အဒတွာ တုမှာကံ သန္တိကံ ပေသေသုန္တိ။ တေန ဟိ နိသီဒ, လဘိဿသီတိ။ အထဿ ဝေဿဝဏော စတ္တာရိ ဖလာနိ ပေသေသိ။ တာပသော တတော ဒွေ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ ဧကံ သုဝပေါတကဿ ခါဒနတ္ထာယ အဒါသိ။ တေန တသ္မိံ ခါဒိတေ ဧကံ ဖလံ သိက္ကာယ ပက္ခိပိတွာ သုဝပေါတကဿ ဂီဝါယ ပဋိမုဉ္စိတွာ "ဣဒါနိ ဂစ္ဆာ"တိ သုကပေါတကံ

၁-အတ္ထေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဂဏိတာနိ ဂဏိတာနိ (သျာ)
၃-ကဉ္စနပန္တိယာ နာမ (သျာ)၊ ကဉ္စနပဗ္ဗတဂုဟာယ (က)

vissajjesi. So taṁ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṁ khāditvā dohaḷaṁ paṭippassambhesi, tatonidānaṁ panassā putto nāhosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā devī Rāhulamātā ahosi, suko Ānando, ambapakkadāyako tāpaso Sāriputto, uyyāne nivutthatāpaso pana ahameva ahosin”ti.

Abbhantarajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Seyyajātakavaṇṇanā (282)

Seyyaṁso seyyaso hotīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Kosalarañño amaccaṁ ārabbha kathesi. So kira rañño bahūpakāro sabbakiccanipphādako ahosi. Rājā “bahūpakāro me ayan”ti tassa mahantaṁ yasaṁ adāsi. Taṁ asahamānā aññe rañño pesuññaṁ upasaṁharitvā taṁ paribhindiṁsu. Rājā tesaṁ vacanaṁ saddahitvā dosaṁ anupaparikkhitvāva taṁ sīlavantaṁ niddosaṁ saṅkhalikabandhanena bandhāpetvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto sīlasampattiṁ nissāya cittekaggataṁ labhitvā ekaggacitto saṅkhāre sammasitvā sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Athassa rājā aparabhāge niddosabhāvaṁ ñatvā saṅkhalikabandhanaṁ bhindāpetvā purimayasato mahantataraṁ yasaṁ adāsi. So “Satthāraṁ vandissāmī”ti bahūni mālāgandhādīni ādāya vihāraṁ gantvā Tathāgataṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ karonto “anattho kira te uppannoti assumhā”ti āha. Āma bhante uppanno, ahaṁ pana tena anatthena atthaṁ akāsiṁ, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiphalaṁ nibbattesinti. Satthā “na kho upāsaka tvaññeva anatthena atthaṁ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anatthena atthaṁ āhariṁsuyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ

ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော တံ အာဟရိတွာ ဒေဝိယာ အဒါသိ။ သာ တံ ခါဒိတွာ ဒေါဟဠံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေသိ၊ တတောနိဒါနံ ပနဿာ ပုတ္တော နာဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒေဝီ ရာဟုလမာတာ အဟောသိ၊ သုကော အာနန္ဒော၊ အမ္ဗပက္ကဒါယကော တာပသော သာရိပုတ္တော၊ ဥယျာနေ နိဝုတ္ထတာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အဗ္ဘန္တရဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သေယျဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၂)

သေယျံသော သေယျသော ဟောတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကောသလရညော အမစ္စံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ ရညော ဗဟူပကာရော သဗ္ဗကိစ္စနိပ္ဖါဒကော အဟောသိ။ ရာဇာ “ဗဟူပကာရော မေ အယ”န္တိ တဿ မဟန္တံ ယသံ အဒါသိ။ တံ အသဟမာနာ အညေ ရညော ပေသုညံ ဥပသံဟရိတွာ တံ ပရိဘိန္ဒိံသု။ ရာဇာ တေသံ ဝစနံ သဒ္ဒဟိတွာ ဒေါသံ အနုပပရိက္ခိတွာဝ တံ သီလဝန္တံ နိဒ္ဒေါသံ သင်္ခလိကဗန္ဓနေန ဗန္ဓာပေတွာ ဗန္ဓနာဂါရေ ပက္ခိပါပေသိ။ သော တတ္ထ ဧကကော ဝသန္တော သီလသမ္ပတ္တိံ နိဿာယ စိတ္တေကဂ္ဂတံ လဘိတွာ ဧကဂ္ဂစိတ္တော သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ အထဿ ရာဇာ အပရဘာဂေ နိဒ္ဒေါသဘာဝံ ဉတွာ သင်္ခလိကဗန္ဓနံ ဘိန္ဒာပေတွာ ပုရိမယသတော မဟန္တတရံ ယသံ အဒါသိ။ သော “သတ္ထာရံ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ ဗဟူနိ မာလာဂန္ဓာဒီနိ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တထာဂတံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တော “အနတ္ထော ကိရ တေ ဥပ္ပန္နောတိ အဿုမှာ”တိ အာဟ။ အာမ ဘန္တေ ဥပ္ပန္နော၊ အဟံ ပန တေန အနတ္ထေန အတ္ထံ အကာသိံ၊ ဗန္ဓနာဂါရေ နိသီဒိတွာ သောတာပတ္တိဖလံ နိဗ္ဗတ္တေသိန္တိ။ သတ္ထာ “န ခေါ ဥပါသက တွညေဝ အနတ္ထေန အတ္ထံ အာဟရိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ အတ္တနော အနတ္ထေန အတ္ထံ အာဟရိံသုယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ

sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dasa rājadhamme akopetvā dānaṁ deti, pañca sīlāni rakkhati, uposathakammaṁ karoti. Athasseko amacco antepure padussi. Pādamūlikādayo ñatvā "asuka-amacco antepure paduṭṭho"ti rañño ārocesuṁ. Rājā pariggaṇhanto yathāsabhāvato ñatvā pakkosāpetvā "mā maṁ ito paṭṭhāya upaṭṭhāhī"ti nibbisayaṁ[1] akāsi. So gantvā aññataraṁ sāmantarājānaṁ upaṭṭhahīti sabbaṁ vatthu heṭṭhā **Mahāsīlavajātake**[2] kathitasadisameva. Idhāpi so rājā tikkhattuṁ vīmaṁsitvā tassa amaccassa vacanaṁ saddahitvā "Bārāṇasirajjaṁ gaṇhissāmī"ti mahantena parivārena rajjasīmaṁ pāpuṇi. Bārāṇasirañño sattasatamattā[3] mahāyodhā taṁ pavattiṁ sutvā "deva asuko nāma kira rājā Bārāṇasirajjaṁ gaṇhissāmī'ti janapadaṁ bhindanto āgacchati, ettheva naṁ gantvā gaṇhissāmā"ti āhaṁsu. Mayhaṁ paravihiṁsāya laddhena rajjena kiccaṁ natthi, mā kiñci karitthāti.

Corarājā āgantvā nagaraṁ parikkhipi, puna amaccā rājānaṁ upasaṅkamitvā "deva mā evaṁ karittha, gaṇhissāma nan"ti āhaṁsu. Rājā "na labbhā kiñci kātuṁ, nagaradvārāni vivarathā"ti vatvā sayaṁ amaccagaṇaparivuto mahātale rājapallaṅke nisīdi. Corarājā catūsu dvāresu manusse pothento nagaraṁ pavisitvā pāsādaṁ abhiruyha amaccaparivutaṁ rājānaṁ gāhāpetvā saṅkhalikāti bandhāpetvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinnova corarājānaṁ mettāyanto mettajjhānaṁ uppādesi. Tassa mettanubhāvena corarañño kāye ḍāho uppajji, sakalasarīraṁ yamaka-ukkāhi jhāpiyamānaṁ viya jātaṁ. So mahādukkhābhitunno "kiṁ nu kho kāraṇan"ti pucchi. Tumhe sīlavantaṁ rājānaṁ bandhanāgāre pakkhipetha, tena vo idaṁ dukkhaṁ uppannaṁ bhavissatīti. So gantvā bodhisattaṁ khamāpetvā "tumhākaṁ rajjaṁ tumhākameva hotū"ti rajjaṁ tasseva niyyādetvā "ito paṭṭhāya tumhākaṁ paccatthiko me bhāro hotū"ti vatvā paduṭṭhāmaccassa rājāṇaṁ kāretvā attano nagarameva gato.

Bodhisatto alaṅkatamahātale samussitasetacchatte rājapallaṅke nisinno amaccehi saddhiṁ sallapanto purimā dve gāthā avoca—

1. Nissariyam (Syā) 2. Khu 5. 13 piṭṭhe. 3. Pañcasatamattā (Sī, I)

သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေတွာ ဒါနံ ဒေတိ၊ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခတိ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောတိ။ အထဿေကော အမစ္စော အန္တေပုရေ ပဒုဿိ။ ပါဒမူလိကာဒယော ဉတွာ "အသုကအမစ္စော အန္တေပုရေ ပဒုဋ္ဌော"တိ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ပရိဂ္ဂဏှန္တော ယထာသဘာဝတော ဉတွာ ပက္ကောသာပေတွာ "မာ မံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာဟီ"တိ နိဗ္ဗိသယံ[၁] အကာသိ။ သော ဂန္တွာ အညတရံ သာမန္တရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟီတိ သဗ္ဗံ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ **မဟာသီလဝဇာတကေ**[၂] ကထိတသဒိသမေဝ။ ဣဓာပိ သော ရာဇာ တိက္ခတ္တုံ ဝီမံသိတွာ တဿ အမစ္စဿ ဝစနံ သဒ္ဒဟိတွာ "ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမီ"တိ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ရဇ္ဇသီမံ ပါပုဏိ။ ဗာရာဏသိရညော သတ္တသတမတ္တာ[၃] မဟာယောဓာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ "ဒေဝ အသုကော နာမ ကိရ ရာဇာ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမီ'တိ ဇနပဒံ ဘိန္ဒန္တော အာဂစ္ဆတိ၊ ဧတ္ထေဝ နံ ဂန္တွာ ဂဏှိဿာမာ"တိ အာဟံသု။ မယှံ ပရဝိဟိံသာယ လဒ္ဓေန ရဇ္ဇေန ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ မာ ကိဉ္စိ ကရိတ္ထာတိ။

စောရရာဇာ အာဂန္တွာ နဂရံ ပရိက္ခိပိ၊ ပုန အမစ္စာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဒေဝ မာ ဧဝံ ကရိတ္ထ၊ ဂဏှိဿာမ န"န္တိ အာဟံသု။ ရာဇာ "န လဗ္ဘာ ကိဉ္စိ ကာတုံ၊ နဂရဒွါရာနိ ဝိဝရထာ"တိ ဝတွာ သယံ အမစ္စဂဏပရိဝုတော မဟာတလေ ရာဇပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ။ စောရရာဇာ စတူသု ဒွါရေသု မနုဿေ ပေါထေန္တော နဂရံ ပဝိသိတွာ ပါသာဒံ အဘိရုယှ အမစ္စပရိဝုတံ ရာဇာနံ ဂါဟာပေတွာ သင်္ခလိကာဟိ ဗန္ဓာပေတွာ ဗန္ဓနာဂါရေ ပက္ခိပါပေသိ။ ရာဇာ ဗန္ဓနာဂါရေ နိသိန္နောဝ စောရရာဇာနံ မေတ္တာယန္တော မေတ္တဈာနံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တဿ မေတ္တာနုဘာဝေန စောရရညော ကာယေ ဍာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သကလသရီရံ ယမကဥက္ကာဟိ ဈာပိယမာနံ ဝိယ ဇာတံ။ သော မဟာဒုက္ခာဘိတုန္နော "ကိံ နု ခေါ ကာရဏ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ တုမှေ သီလဝန္တံ ရာဇာနံ ဗန္ဓနာဂါရေ ပက္ခိပေထ၊ တေန ဝေါ ဣဒံ ဒုက္ခံ ဥပ္ပန္နံ ဘဝိဿတီတိ။ သော ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ခမာပေတွာ "တုမှာကံ ရဇ္ဇံ တုမှာကမေဝ ဟောတူ"တိ ရဇ္ဇံ တဿေဝ နိယျာဒေတွာ "ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှာကံ ပစ္စတ္ထိကော မေ ဘာရော ဟောတူ"တိ ဝတွာ ပဒုဋ္ဌာမစ္စဿ ရာဇာဏံ ကာရေတွာ အတ္တနော နဂရမေဝ ဂတော။

ဗောဓိသတ္တော အလင်္ကတမဟာတလေ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တေ ရာဇပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ အဝေါစ—

၁-နိဿရိယံ (သျာ) ၂-ခု ၅-၁၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ပဉ္စသတမတ္တာ (သီ၊ ဣ)

94. “Seyyaṁso seyyaso hoti, yo seyyamupasevati.
Ekena sandhiṁ katvāna, sataṁ vajjhe amocayiṁ.

95. Tasmā sabbena lokena, sandhiṁ katvāna ekato[1].
Pecca saggaṁ nigaccheyya, idaṁ suṇātha kāsiyā”ti.

Tattha **seyyaṁso seyyaso hoti, yo seyyamupasevatīti** anavajja-uttamadhammasaṅkhāto seyyo aṁso koṭṭhāso assāti seyyaṁso, kusaladhammanissitapuggalo. Yo punappunaṁ taṁ seyyaṁ kusaladhammabhāvanaṁ[2] kusalābhirataṁ vā uttamapuggalamupasevati, so seyyaso hoti pāsaṁsataro ceva uttaritaro ca hoti. **Ekena sandhiṁ katvāna, sataṁ vajjhe amocayinti** tadamināpi cetaṁ veditabbaṁ—ahaṁ hi seyyaṁ mettābhāvanaṁ upasevanto tāya mettābhāvanāya ekena corarañña sandhiṁ santhavaṁ katvā mettābhāvanaṁ bhāvetvā[3] tumhe satajane vajjhe amocayiṁ.

Dutiyagāthāya attho—yasmā ahaṁ ekena saddhiṁ ekato[1] mettābhāvanāya sandhiṁ katvā tumhe vajjhappatte satajane mocayiṁ, tasmā veditabbametetaṁ tasmā sabbena lokena saddhiṁ mettābhāvanāya sandhiṁ katvā ekato puggalo pecca paraloke saggaṁ nigaccheyya. Mettāya hi upacāraṁ kāmāvacare paṭisandhiṁ deti, appanā brahmaloke. Idaṁ mama vacanaṁ sabbepi tumhe Kāsiraṭṭhavāsino suṇāthāti.

Evaṁ mahāsatto mahājanassa mettābhāvanāya guṇaṁ vaṇṇetvā dvādasayojanike Bārāṇasinagare setacchattaṁ pahāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbaji. Satthā Sammāsambuddho hutvā tatiyaṁ gāthamāha—

96. “Idaṁ vatvā mahārājā, Kaṁso Bārāṇasiggaho.
Dhanuṁ kaṇḍañca nikkhippa, saṁyamaṁ ajjhupāgamī”ti.

Tattha mahanto rājāti **mahārājā. Kaṁsoti** tassa nāmaṁ. Bārāṇasiṁ gahetvā ajjhāvasanato **Bārāṇasiggaho.** So rājā idaṁ vacanaṁ vatvā **dhanuñca** sarasaṅkhātaṁ **kaṇḍañca[4] nikkhippa** ohāya chaḍḍetvā

1. Ekako (Sī, I)
2. Kusaladhammabhāvaṁ vā (Ka)
3. Ghaṭetvā (Syā, Ka)
4. Dhanuñca tūṇiñca (Sī, I)

၉၄။ “သေယျံသော သေယျသော ဟောတိ၊ ယော သေယျမုပသေဝတိ။
ဧကေန သန္ဓိံ ကတွာန၊ သတံ ဝဇ္ဈေ အမောစယိံ။

၉၅။ တသ္မာ သဗ္ဗေန လောကေန၊ သန္ဓိံ ကတွာန ဧကတော[1]။
ပေစ္စ သဂ္ဂံ နိဂစ္ဆေယျ၊ ဣဒံ သုဏာထ ကာသိယာ”တိ။

တတ္ထ **သေယျံသော သေယျသော ဟောတိ၊ ယော သေယျမုပသေဝတီ**တိ အနဝဇ္ဇဥတ္တမဓမ္မသင်္ခါတော သေယျော အံသော ကောဋ္ဌာသော အဿာတိ သေယျံသော၊ ကုသလဓမ္မနိဿိတပုဂ္ဂလော။ ယော ပုနပ္ပုနံ တံ သေယျံ ကုသလဓမ္မဘာဝနံ[2] ကုသလာဘိရတံ ဝါ ဥတ္တမပုဂ္ဂလမုပသေဝတိ၊ သော သေယျသော ဟောတိ ပါသံသတရော စေဝ ဥတ္တရိတရော စ ဟောတိ။ **ဧကေန သန္ဓိံ ကတွာန၊ သတံ ဝဇ္ဈေ အမောစယိ**န္တိ တဒမိနာပိ စေတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—အဟံ ဟိ သေယျံ မေတ္တာဘာဝနံ ဥပသေဝန္တော တာယ မေတ္တာဘာဝနာယ ဧကေန စောရရညာ သန္ဓိံ သန္ထဝံ ကတွာ မေတ္တာဘာဝနံ ဘာဝေတွာ[3] တုမှေ သတဇနေ ဝဇ္ဈေ အမောစယိံ။

ဒုတိယဂါထာယ အတ္ထော—ယသ္မာ အဟံ ဧကေန သဒ္ဓိံ ဧကတော[1] မေတ္တာဘာဝနာယ သန္ဓိံ ကတွာ တုမှေ ဝဇ္ဈပ္ပတ္တေ သတဇနေ မောစယိံ၊ တသ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗမေဝေတံ-တသ္မာ သဗ္ဗေန လောကေန သဒ္ဓိံ မေတ္တာဘာဝနာယ သန္ဓိံ ကတွာ ဧကတော ပုဂ္ဂလော ပေစ္စ ပရလောကေ သဂ္ဂံ နိဂစ္ဆေယျ။ မေတ္တာယ ဟိ ဥပစာရံ ကာမာဝစရေ ပဋိသန္ဓိံ ဒေတိ၊ အပ္ပနာ ဗြဟ္မလောကေ။ ဣဒံ မမ ဝစနံ သဗ္ဗေပိ တုမှေ ကာသိရဋ္ဌဝါသိနော သုဏာထာတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော မဟာဇနဿ မေတ္တာဘာဝနာယ ဂုဏံ ဝဏ္ဏေတွာ ဒွါဒသယောဇနိကေ ဗာရာဏသိနဂရေ သေတစ္ဆတ္တံ ပဟာယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ သတ္ထာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ တတိယံ ဂါထ-မာဟ—

၉၆။ “ဣဒံ ဝတွာ မဟာရာဇာ၊ ကံသော ဗာရာဏသိဂ္ဂဟော။
ဓနုံ ကဏ္ဍဉ္စ နိက္ခိပ္ပ၊ သံယမံ အဇ္ဈုပါဂမီ”တိ။

တတ္ထ မဟန္တော ရာဇာတိ **မဟာရာဇာ။ ကံသော**တိ တဿ နာမံ။ ဗာရာဏသိံ ဂဟေတွာ အဇ္ဈာဝသနတော **ဗာရာဏသိဂ္ဂဟော။** သော ရာဇာ ဣဒံ ဝစနံ ဝတွာ **ဓနုဉ္စ** သရသင်္ခါတံ **ကဏ္ဍဉ္စ[4] နိက္ခိပ္ပ** ဩဟာယ ဆဍ္ဍေတွာ

၁-ဧကကော (သီ၊ ဣ) ၂-ကုသလဓမ္မဘာဝံ ဝါ (က) ၃-ဃဋေတွာ (သျာ၊ က) ၄-ဓနုဉ္စ တူဏိဉ္စ (သီ၊ ဣ)

sīlasaṁyamaṁ upagato pabbajito, pabbajitvā ca pana jhānaṁ uppādetvā aparihīnajjhāno brahmaloke uppannoti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā corarājā Ānando ahosi, Bārāṇasirājā pana ahameva ahosin"ti.

Seyyajātakavaṇṇanā dutiyo.

---

3. Vaḍḍhakīsūkarajātakavaṇṇanā (283)

Varaṁ varaṁ tvanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhanuggahatissattheraṁ ārabbha kathesi. Pasenadirañño pitā Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaraṁ Vedehiṁ nāma Kosaladeviṁ dadamāno tassā nhānacuṇṇamūlaṁ satasahassuṭṭhānaṁ Kāsigāmaṁ adāsi. Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevīpi sokābhibhūtā kālamakāsi. Tato Pasenadi Kosalarājā cintesi "Ajātasattunā pitā mārito, bhaginīpi me sāmike kālakate tena sokena[1] kālakatā, pitughātakassa corassa Kāsigāmaṁ na dassāmī"ti. So taṁ Ajātasattussa na adāsi. Taṁ gāmaṁ nissāya tesaṁ dvinnampi kālena kālaṁ yuddhaṁ hoti, Ajātasattu taruṇo samattho, Pasenadi mahallakoyeva. So abhikkhaṇaṁ parajjati, Mahākosalassāpi manussā yebhuyyena parājitā. Atha rājā "mayaṁ abhiṇhaṁ parajjāma, kiṁ nu kho kātabban"ti amacce pucchi. Deva ayyā nāma mantacchekā honti, Jetavanavihāre bhikkhūnaṁ kathaṁ sotuṁ vaṭṭatīti. Rājā "tena hi tāyaṁ velāyaṁ bhikkhūnaṁ kathāsallāpaṁ suṇāthā"ti carapurise āṇāpesi. Te tato paṭṭhāya tathā akaṁsu.

Tasmiṁ pana kāle dve mahallakatherā vihārapaccante paṇṇasālāyaṁ vasanti Dattatthero[2] ca Dhanuggahatissatthero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamayāmepi majjhimayāmepi niddāyitvā pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni

1. Sāmikagatena sokena (Sī, I) 2. Uttaratthero (Sī), Uttatthero (I)

သီလသံယမံ ဥပဂတော ပဗ္ဗဇိတော၊ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ပန ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကေ ဥပ္ပန္နောတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ စောရရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သေယျဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဝဍ္ဎကီသူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၃)

ဝရံ ဝရံ တွန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပသေနဒိရညော ပိတာ မဟာကောသလော ဗိမ္ဗိသာရရညော ဓီတရံ ဝေဒေဟိံ နာမ ကောသလဒေဝိံ ဒဒမာနော တဿာ နှာနစုဏ္ဏမူလံ သတသဟဿုဋ္ဌာနံ ကာသိဂါမံ အဒါသိ။ အဇာတသတ္တုနာ ပန ပိတရိ မာရိတေ ကောသလဒေဝီပိ သောကာဘိဘူတာ ကာလမကာသိ။ တတော ပသေနဒိ ကောသလရာဇာ စိန္တေသိ "အဇာတသတ္တုနာ ပိတာ မာရိတော၊ ဘဂိနီပိ မေ သာမိကေ ကာလကတေ တေန သောကေန[1] ကာလကတာ၊ ပိတုဃာတကဿ စောရဿ ကာသိဂါမံ န ဒဿာမီ"တိ။ သော တံ အဇာတသတ္တုဿ န အဒါသိ။ တံ ဂါမံ နိဿာယ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ကာလေန ကာလံ ယုဒ္ဓံ ဟောတိ၊ အဇာတသတ္တု တရုဏော သမတ္ထော၊ ပသေနဒိ မဟလ္လကောယေဝ။ သော အဘိက္ခဏံ ပရဇ္ဇတိ၊ မဟာကောသလဿာပိ မနုဿာ ယေဘုယျေန ပရာဇိတာ။ အထ ရာဇာ "မယံ အဘိဏှံ ပရဇ္ဇာမ၊ ကိံ နု ခေါ ကာတဗ္ဗ"န္တိ အမစ္စေ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ အယျာ နာမ မန္တစ္ဆေကာ ဟောန္တိ၊ ဇေတဝနဝိဟာရေ ဘိက္ခူနံ ကထံ သောတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ရာဇာ "တေန ဟိ တာယံ ဝေလာယံ ဘိက္ခူနံ ကထာသလ္လာပံ သုဏာထာ"တိ စရပုရိသေ အာဏာပေသိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ တထာ အကံသု။

တသ္မိံ ပန ကာလေ ဒွေ မဟလ္လကတ္ထေရာ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ပဏ္ဏသာလာယံ ဝသန္တိ ဒတ္တတ္ထေရော[2] စ ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရော စ။ တေသု ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရော ပဌမယာမေပိ မဇ္ဈိမယာမေပိ နိဒ္ဒါယိတွာ ပစ္ဆိမယာမေ ပဗုဇ္ဈိတွာ ဥမ္မုက္ကာနိ

၁-သာမိကဂတေန သောကေန (သီ၊ ဣ) ၂-ဥတ္တရတ္ထေရော (သီ)၊ ဥတ္တတ္ထေရော (ဣ)

sodhetvā[1] aggiṁ jāletvā nisinnako āha "bhante Dattattherā"ti. Kiṁ bhante Tissattherāti. Kiṁ niddāyasi no tvanti. Aniddāyantākiṁ karissāmāti. Uṭṭhāya tāva nisīdathāti. So uṭṭhāya nisinno taṁ Dattattheraṁ āha "bhante Dattatthera ayaṁ te lolo[2] mahodarakosalo cāṭimattaṁ bhattameva pūtiṁ[3] karoti, yuddhavicāraṇaṁ pana kiñci na jānāti, parājito parājitotveva vadāpetī"ti[4]. Kiṁ pana kātuṁ vaṭṭatīti. Tasmiṁ khaṇe te carapurisā tesaṁ kathaṁ suṇantā aṭṭhaṁsu.

Dhanuggahatissatthero yuddhaṁ vicāresi "bhante yuddho[5] nāma tividho padumabyūho, cakkabyūho, sakaṭabyūhoti, Ajātasattuṁ gaṇhitukāmena asuke nāma pabbatakucchismiṁ dvīsu pabbatabhittīsu manusse ṭhapetvā purato dubbalabalaṁ dassetvā pabbatantaraṁ paviṭṭhabhāvaṁ jānitvā[6] paviṭṭhamaggaṁ occhinditvā purato ca pacchato ca ubhosu pabbatabhittīsu vaggitvā unnaditvā khipe patitamacchaṁ[7] viya antomuṭṭhiyaṁ vaṭṭapotakaṁ[8] viya ca katvā sakkā assa taṁ gahetun"ti. Carapurisā taṁ sāsanaṁ rañño ārocesuṁ. Taṁ sutvā rājā saṅgāmabheriṁ carāpetvā gantvā sakaṭabyūhaṁ katvā Ajātasattuṁ jīvaggāhaṁ gāhāpetvā attano dhītaraṁ Vajirakumāriṁ bhāgineyyassa datvā Kāsigāmaṁ tassā nhānamūlaṁ katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissattherassa vicāraṇāya Ajātasattuṁ jinī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya chekoyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā Bārāṇasiṁ nissāya nivutthavaḍḍhakigāmakā eko vaḍḍhakī thambhatthāya araññaṁ gantvā āvāṭe patitaṁ sūkarapotakaṁ disvā taṁ gharaṁ netvā paṭijaggi. So vuḍḍhippatto mahāsarīro

---

1. Pothetvā (Sī, Syā, I)
2. Ayaṁ bālo (Syā)
3. Pātibhuttabhattaṁ pūtimeva (Syā, Ka)
4. Dāpetīti (I)
5. Yuddhe (Sī, Syā)
6. Ajānāpetvā (Syā, Ka)
7. Jāle pakkhittamacchaṁ (Ka)
8. Maṇḍūkapotakaṁ (Sī, I)

သောဓေတွာ[၁] အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ နိသိန္နကော အာဟ "ဘန္တေ ဒတ္တတ္ထေရာ"တိ။ ကိံ ဘန္တေ တိဿတ္ထေရာတိ။ ကိံ နိဒ္ဒါယသိ နော တွန္တိ။ အနိဒ္ဒါယန္တာ ကိံ ကရိဿာမာတိ။ ဥဋ္ဌာယ တာဝ နိသီဒထာတိ။ သော ဥဋ္ဌာယ နိသိန္နော တံ ဒတ္တတ္ထေရံ အာဟ "ဘန္တေ ဒတ္တတ္ထေရ အယံ တေ လောလော[၂] မဟောဒရကောသလော စာဋိမတ္တံ ဘတ္တမေဝ ပူတိံ[၃] ကရောတိ၊ ယုဒ္ဓဝိစာရဏံ ပန ကိဉ္စိ န ဇာနာတိ၊ ပရာဇိတော ပရာဇိတောတွေဝ ဝဒါပေတီ"တိ[၄]။ ကိံ ပန ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ တသ္မိံ ခဏေ တေ စရပုရိသာ တေသံ ကထံ သုဏန္တာ အဋ္ဌံသု။

ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရော ယုဒ္ဓံ ဝိစာရေသိ "ဘန္တေ ယုဒ္ဓေါ[၅] နာမ တိဝိဓော ပဒုမဗျူဟော, စက္ကဗျူဟော, သကဋဗျူဟောတိ၊ အဇာတသတ္တုံ ဂဏှိတုကာမေန အသုကေ နာမ ပဗ္ဗတကုစ္ဆိသ္မိံ ဒွီသု ပဗ္ဗတဘိတ္တီသု မနုဿေ ဌပေတွာ ပုရတော ဒုဗ္ဗလဗလံ ဒဿေတွာ ပဗ္ဗတန္တရံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ ဇာနိတွာ[၆] ပဝိဋ္ဌမဂ္ဂံ ဩစ္ဆိန္ဒိတွာ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ဥဘောသု ပဗ္ဗတဘိတ္တီသု ဝဂ္ဂိတွာ ဥန္နဒိတွာ ခိပေ ပတိတမစ္ဆံ[၇] ဝိယ အန္တောမုဋ္ဌိယံ ဝဋ္ဋပေါတကံ[၈] ဝိယ စ ကတွာ သက္ကာ အဿ တံ ဂဟေတု"န္တိ။ စရပုရိသာ တံ သာသနံ ရညော အာရောစေသုံ။ တံ သုတွာ ရာဇာ သင်္ဂါမဘေရိံ စရာပေတွာ ဂန္တွာ သကဋဗျူဟံ ကတွာ အဇာတသတ္တုံ ဇီဝဂ္ဂါဟံ ဂါဟာပေတွာ အတ္တနော ဓီတရံ ဝဇိရကုမာရိံ ဘာဂိနေယျဿ ဒတွာ ကာသိဂါမံ တဿာ နှာနမူလံ ကတွာ ဒတွာ ဥယျောဇေသိ။ သာ ပဝတ္တိ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋာ ဇာတာ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော ကောသလရာဇာ ကိရ ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရဿ ဝိစာရဏာယ အဇာတသတ္တုံ ဇိနီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဓနုဂ္ဂဟတိဿော ယုဒ္ဓဝိစာရဏာယ ဆေကောယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ ဗာရာဏသိံ နိဿာယ နိဝုတ္ထဝဍ္ဎကိဂါမကာ ဧကော ဝဍ္ဎကီ ထမ္ဘတ္ထာယ အရညံ ဂန္တွာ အာဝါဋေ ပတိတံ သူကရပေါတကံ ဒိသွာ တံ ဃရံ နေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိ။ သော ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော မဟာသရီရော

၁-ပေါထေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-အယံ ဗာလော (သျာ)
၃-ပါတိဘုတ္တဘတ္တံ ပူတိမေဝ (သျာ၊ က)
၄-ဒါပေတီတိ (ဣ)
၅-ယုဒ္ဓေ (သီ၊ သျာ)
၆-အဇာနာပေတွာ (သျာ၊ က)
၇-ဇာလေ ပက္ခိတ္တမစ္ဆံ (က)
၈-မဏ္ဍူကပေါတကံ (သီ၊ ဣ)

vaṅkadāṭho ācārasampanno ahosi, vaḍḍhakinā positattā pana “vaḍḍhakīsūkaro”tveva paññāyi. Vaḍḍhakissa rukkhatacchanakāle tuṇḍena rukkhaṁ parivatteti, mukhena ḍaṁsitvā vāsipharasunikhādanamuggare āharati, kālasuttakoṭiyaṁ gaṇhāti. Atha so vaḍḍhakī “kocideva naṁ khādeyyā”ti bhayena netvā araññe vissajjesi. Sopi araññaṁ pavisitvā khemaṁ phāsukaṭṭhānaṁ olokento ekaṁ pabbatantare mahantaṁ girikandaraṁ addasa sampannakandamūlaphalaṁ phāsukaṁ vasanaṭṭhānaṁ anekasatasūkarasamākiṇṇaṁ. Te sūkarā taṁ disvā tassa santikaṁ āgamaṁsu. Sopi te āha “ahaṁ tumheva olokento vicarāmi, apica vo mayā diṭṭhā, idañca ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ, ahampi idāni idheva vasissāmī”ti. Saccaṁ idaṁ ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ, parissayo panettha atthīti. Ahampi tumhe disvā etaṁ aññāsiṁ, evaṁ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṁ vo sarīresu maṁsalohitaṁ natthi, kiṁ pana vo ettha bhayanti. Eko byaggho pātova āgantvā diṭṭhadiṭṭhaṁyeva gahetvā gacchatīti. Kiṁ pana so nibaddhaṁ gaṇhāti, udātu antarantarāti. Nibaddhaṁ gaṇhātīti. Kati pana te byagghāti. Ekoyevāti. Ettakā tumhe ekassa yujjhituṁ na sakkothāti. Āma na sakkomāti. Ahaṁ taṁ gaṇhissāmi, kevalaṁ tumhe mama vacanaṁ karotha, so byaggho kahaṁ vasatīti. Etasmiṁ pabbateti.

So rattiññeva sūkare carāpetvā yuddhaṁ vicārento “yuddhaṁ nāma padumabyūhacakkabyūhasakaṭabyūhavasena tividhaṁ hotī”ti vatvā padumabyūhavasena vicāresi. So hi bhūmisīsaṁ jānāsi. Tasmā “imasmiṁ ṭhāne yuddhaṁ vicāretuṁ vaṭṭatī”ti sūkarapillake mātaro ca tesaṁ majjhaṭṭhāne ṭhapesi. So tā āvijjhitvā majjhimasūkariyo, tā āvijjhitvā potakasūkare, te āvijjhitvā jarasūkare[1], te āvijjhitvā dīghadāṭhasūkare, te āvijjhitvā yuddhasamatthe balavatarasūkare dasa vīsa tiṁsa jane tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne balagumbaṁ katvā ṭhapesi. Attano ṭhitaṭṭhānassa purato ekaṁ parimaṇḍalaṁ āvāṭaṁ khaṇāpesi, pacchato ekaṁ suppasaṇṭhānaṁ anupubbaninnaṁ pabbhārasadisaṁ. Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne “mā bhāyitthā”ti kammaṁ vicārato aruṇaṁ uṭṭhahi.

---

1. Daharasūkare (Sī, I)

ဝင်္ကဒါဌော အာစာရသမ္ပန္နော အဟောသိ၊ ဝဍ္ဎကိနာ ပေါသိတတ္တာ ပန “ဝဍ္ဎကီသူကရော”တွေဝ ပညာယိ။ ဝဍ္ဎကိဿ ရုက္ခတစ္ဆနကာလေ တုဏ္ဍေန ရုက္ခံ ပရိဝတ္တေတိ၊ မုခေန ဍံသိတွာ ဝါသိဖရသုနိခါဒနမုဂ္ဂရေ အာဟရတိ၊ ကာလသုတ္တကောဋိယံ ဂဏှာတိ။ အထ သော ဝဍ္ဎကီ “ကောစိဒေဝ နံ ခါဒေယျာ”တိ ဘယေန နေတွာ အရညေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သောပိ အရညံ ပဝိသိတွာ ခေမံ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော ဧကံ ပဗ္ဗတန္တရေ မဟန္တံ ဂိရိကန္ဒရံ အဒ္ဒသ သမ္ပန္နကန္ဒမူလဖလံ ဖာသုကံ ဝသနဋ္ဌာနံ အနေကသတသူကရသမာကိဏ္ဏံ။ တေ သူကရာ တံ ဒိသွာ တဿ သန္တိကံ အာဂမံသု။ သောပိ တေ အာဟ “အဟံ တုမှေဝ ဩလောကေန္တော ဝိစရာမိ၊ အပိစ ဝေါ မယာ ဒိဋ္ဌာ၊ ဣဒဉ္စ ဌာနံ ရမဏီယံ၊ အဟမ္ပိ ဣဒါနိ ဣဓေဝ ဝသိဿာမီ”တိ။ သစ္စံ ဣဒံ ဌာနံ ရမဏီယံ၊ ပရိဿယော ပနေတ္ထ အတ္ထီတိ။ အဟမ္ပိ တုမှေ ဒိသွာ ဧတံ အညာသိံ၊ ဧဝံ ဂေါစရသမ္ပန္နေ ဌာနေ ဝသန္တာနံ ဝေါ သရီရေသု မံသလောဟိတံ နတ္ထိ၊ ကိံ ပန ဝေါ ဧတ္ထ ဘယန္တိ။ ဧကော ဗျဂ္ဃော ပါတောဝ အာဂန္တွာ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌံယေဝ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတီတိ။ ကိံ ပန သော နိဗဒ္ဓံ ဂဏှာတိ, ဥဒါဟု အန္တရန္တရာတိ။ နိဗဒ္ဓံ ဂဏှာတီတိ။ ကတိ ပန တေ ဗျဂ္ဃာတိ။ ဧကောယေဝါတိ။ ဧတ္တကာ တုမှေ ဧကဿ ယုဇ္ဈိတုံ န သက္ကောထာတိ။ အာမ န သက္ကောမာတိ။ အဟံ တံ ဂဏှိဿာမိ၊ ကေဝလံ တုမှေ မမ ဝစနံ ကရောထ၊ သော ဗျဂ္ဃော ကဟံ ဝသတီတိ။ ဧတသ္မိံ ပဗ္ဗတေတိ။

သော ရတ္တိညေဝ သူကရေ စရာပေတွာ ယုဒ္ဓံ ဝိစာရေန္တော “ယုဒ္ဓံ နာမ ပဒုမဗျူဟစက္ကဗျူဟသကဋဗျူဟဝသေန တိဝိဓံ ဟောတီ”တိ ဝတွာ ပဒုမဗျူဟဝသေန ဝိစာရေသိ။ သော ဟိ ဘူမိသီသံ ဇာနာတိ။ တသ္မာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ယုဒ္ဓံ ဝိစာရေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သူကရပိလ္လကေ မာတရော စ တေသံ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သော တာ အာဝိဇ္ဈိတွာ မဇ္ဈိမသူကရိယော, တာ အာဝိဇ္ဈိတွာ ပေါတကသူကရေ, တေ အာဝိဇ္ဈိတွာ ဇရသူကရေ[၁], တေ အာဝိဇ္ဈိတွာ ဒီဃဒါဌသူကရေ, တေ အာဝိဇ္ဈိတွာ ယုဒ္ဓသမတ္ထေ ဗလဝတရသူကရေ ဒသ ဝီသ တိံသ ဇနေ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ဗလဂုမ္ဗံ ကတွာ ဌပေသိ။ အတ္တနော ဌိတဋ္ဌာနဿ ပုရတော ဧကံ ပရိမဏ္ဍလံ အာဝါဋံ ခဏာပေသိ၊ ပစ္ဆတော ဧကံ သုပ္ပသဏ္ဌာနံ အနုပုဗ္ဗနိန္နံ ပဗ္ဘာရသဒိသံ။ တဿ သဋ္ဌိသတ္တတိမတ္တေ ယောဓသူကရေ အာဒါယ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ “မာ ဘာယိတ္ထာ”တိ ကမ္မံ ဝိစာရတော အရုဏံ ဥဋ္ဌဟိ။

၁-ဒဟရသူကရေ (သီ၊ ဣ)

Byaggho uṭṭhāya “kālo”ti ñatvā gantvā tesaṁ sammukhā ṭhite pabbatatale ṭhatvā akkhīni ummīletvā sūkare olokesi. Vaḍḍhakīsūkaro “paṭi-oloketha nan”ti sūkarānaṁ saññaṁ adāsi, te paṭi-olokesuṁ. Byaggho mukhaṁ ugghāṭetvā assosi[1], sūkarāpi tathā kariṁsu. Byaggho muttaṁ chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayiṁsu. Iti yaṁ yaṁ so karoti, taṁ taṁ te paṭikariṁsu. So cintesi “pubbe sūkarā mayā olokitakāle palāyantā palāyitumpi na sakkonti, ajja apalāyitvā mama paṭisattu hutvā mayā katameva paṭikaronti etasmiṁ bhūmisīte ṭhito eko tesaṁ saṁvidhāyakopi atthi, ajja mayhaṁ gatassa jayo na paññāyatī”ti. So nivattitvā attano vasanaṭṭhānameva agamāsi. Tena pana gahitamaṁsakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so taṁ tucchahatthameva āgacchantaṁ disvā tena saddhiṁ sallapanto paṭhamaṁ gāthamāha—

97. “Varaṁ varaṁ tvaṁ nihanaṁ pure cari,
Asmiṁ padese abhibhuyya sūkare.
Sodāni eko byapagamma jhāyasi,
Balaṁ nu te byaggha na ca’jja vijjatī”ti.

Tattha **varaṁ varaṁ tvaṁ nihanaṁ pure cari, asmiṁ padese abhibhuyya sūkare**ti ambho byaggha tvaṁ pubbe imasmiṁ padese sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varaṁ varaṁ tvaṁ uttamuttamaṁ sūkaraṁ nihananto vicari. **Sodāni eko byapagamma jhāyasī**ti so tvaṁ idāni aññataraṁ sūkaraṁ aggahetvā ekakova apagantvā jhāyasi pajjhāyasi. **Balaṁ nu te byaggha na ca’jja vijjatī**ti kiṁ nu te ambhobyaggha ajja kāyabalaṁ natthīti.

Taṁ sutvā byaggho dutiyaṁ gāthamāha—

98. “Ime sudaṁ[2] yanti disodisaṁ pure,
Bhayaṭṭitā leṇagavesino puthū.
Te dāni saṅgamma vasanti ekato,
Yattha’ṭṭhitā duppasaha’jja’me mayā”ti.

1. Nibbāṭhetvā assasi (Sī, I), uppāṭetvā assasi (Syā) 2. Imassutā (Syā, Ka)

ဗျဂ္ဃော ဥဋ္ဌာယ “ကာလော”တိ ဉတွာ ဂန္တွာ တေသံ သမ္မုခါ ဌိတေ ပဗ္ဗတတလေ ဌတွာ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ သူကရေ ဩလောကေသိ။ ဝဍ္ဎကီ-သူကရော “ပဋိဩလောကေထ န”န္တိ သူကရာနံ သညံ အဒါသိ၊ တေ ပဋိဩလောကေသုံ။ ဗျဂ္ဃော မုခံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ အဿာသိ[၁]၊ သူကရာပိ တထာ ကရိံသု။ ဗျဂ္ဃော မုတ္တံ ဆဍ္ဍေသိ၊ သူကရာပိ ဆဍ္ဍယိံသု။ ဣတိ ယံ ယံ သော ကရောတိ၊ တံ တံ တေ ပဋိကရိံသု။ သော စိန္တေသိ “ပုဗ္ဗေ သူကရာ မယာ ဩလောကိတကာလေ ပလာယန္တာ ပလာယိတုမ္ပိ န သက္ကောန္တိ၊ အဇ္ဇ အပလာယိတွာ မမ ပဋိသတ္တု ဟုတွာ မယာ ကတမေဝ ပဋိကရောန္တိ ဧတသ္မိံ ဘူမိသီသေ ဌိတော ဧကော တေသံ သံဝိဓာယကောပိ အတ္ထိ၊ အဇ္ဇ မယှံ ဂတဿ ဇယော န ပညာယတီ”တိ။ သော နိဝတ္တိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။ တေန ပန ဂဟိတမံသခါဒကော ဧကော ကူဋ-ဇဋိလော အတ္ထိ၊ သော တံ တုစ္ဆဟတ္ထမေဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ တေန သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၉၇။ “ဝရံ ဝရံ တွံ နိဟနံ ပုရေ စရိ၊
အသ္မိံ ပဒေသေ အဘိဘုယျ သူကရေ။
သောဒါနိ ဧကော ဗျပဂမ္မ ဈာယသိ၊
ဗလံ နု တေ ဗျဂ္ဃ န စ’ဇ္ဇ ဝိဇ္ဇတီ”တိ။

တတ္ထ **ဝရံ ဝရံ တွံ နိဟနံ ပုရေ စရိ၊ အသ္မိံ ပဒေသေ အဘိဘုယျ သူကရေ**တိ အမ္ဘော ဗျဂ္ဃ တွံ ပုဗ္ဗေ ဣမသ္မိံ ပဒေသေ သဗ္ဗသူကရေ အဘိဘဝိတွာ ဣမေသု သူကရေသု ဝရံ ဝရံ တွံ ဥတ္တမုတ္တမံ သူကရံ နိဟနန္တော ဝိစရိ။ **သောဒါနိ ဧကော ဗျပဂမ္မ ဈာယသီ**တိ သော တွံ ဣဒါနိ အညတရံ သူကရံ အဂ္ဂဟေတွာ ဧကကောဝ အပဂန္တွာ ဈာယသိ ပဇ္ဈာယသိ။ **ဗလံ နု တေ ဗျဂ္ဃ န စ’ဇ္ဇ ဝိဇ္ဇတီ**တိ ကိံ နု တေ အမ္ဘော ဗျဂ္ဃ အဇ္ဇ ကာယဗလံ နတ္ထီတိ။

တံ သုတွာ ဗျဂ္ဃော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၉၈။ “ဣမေ သုဒံ[၂] ယန္တိ ဒိသောဒိသံ ပုရေ၊
ဘယဋ္ဋိတာ လေဏဂဝေသိနော ပုထူ။
တေ ဒါနိ သင်္ဂမ္မ ဝသန္တိ ဧကတော၊
ယတ္ထ’ဋ္ဌိတာ ဒုပ္ပသဟ’ဇ္ဇ’မေ မယာ”တိ။

၁-နိဗ္ဗာဌေတွာ အဿသိ (သီ၊ ဣ)၊ ဥပ္ပါဋေတွာ အဿသိ (သျာ) ၂-ဣမဿုတာ (သျာ၊ က)

Tattha **sudanti**[1] nipāto. Ayaṁ pana saṅkhepattho—ime sūkarā pubbe maṁ disvā bhayena aṭṭitā pīḷitā attano leṇagavesino **puthū** visuṁ visuṁ hutvā **disodisaṁ yanti,** taṁ taṁ disaṁ abhimukhā palāyanti, te dāni sabbepi samāgantvā ekato vasanti tiṭṭhanti[2], tañca bhūmisīsaṁ upagatā, yattha ṭhitā duppasahā dummaddayā ajja ime mayāti.

Athassa ussāhaṁ janento kūṭajaṭilo "mā bhāyi, gaccha tayi naditvā pakkhandante sabbepi bhītā bhijjitvā palāyissantī"ti āha. Byaggho tasmiṁ ussāhaṁ janente sūro hutvā puna gantvā pabbatatale aṭṭhāsi. Vaḍḍhakīsūkaro dvinnaṁ āvāṭānaṁ antare aṭṭhāsi. Sūkarā "sāmi mahācoro punāgato"ti āhaṁsu. Mā bhāyittha, idāni taṁ gaṇhissāmīti. Byaggho naditvā vaḍḍhakīsūkarassa upari patati, sūkaro tassa attano upari patanakāle parivattitvā vegena ujukaṁ khata-āvāṭe pati. Byaggho vegaṁ sandhāretuṁ asakkonto uparibhāgena gantvā suppamukhassa tiriyaṁ khata-āvāṭassa atisambādhe mukhaṭṭhāne patitvā puñjakato viya ahosi. Sūkaro āvāṭā uttaritvā asanivegena gantvā byagghaṁ antarasatthimhi dāṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā phāletvā pañcamadhuramaṁsaṁ dāṭhāya paliveṭhetvā byagghassa matthake āvijjhitvā "gaṇhatha tumhākaṁ paccāmittan"ti ukkhipitvā bahi-āvāṭe chaḍḍesi. Paṭhamaṁ āgatā byagghamaṁsaṁ labhiṁsu, pacchā āgatā "byagghamaṁsaṁ kīdisaṁ hotī"ti tesaṁ mukhaṁ upasiṅghantā vicariṁsu.

Sūkarā na tāva tussanti. Vaḍḍhakīsūkaro tesaṁ iṅghitaṁ disvā "kiṁnu kho tumhe na tussathā"ti āha. Sāmi kiṁ etena byagghena ghātitena, añño pana byaggha-āṇāpanasamattho[3] kūṭajaṭilo atthiyevāti. Ko nāmesoti. Eko dussīlatāpasoti. "Byagghopi mayā ghātito, so me kiṁ pahoti, etha gaṇhissāma nan"ti sūkaraghaṭāya saddhiṁ pāyāsi. Kūṭatāpasopi byagghe cirāyante "kiṁ nu kho sūkarā byagghaṁ gaṇhiṁsū"ti paṭipathaṁ gacchanto te sūkare āgacchante disvā attano parikkhāraṁ ādāya palāyanto tehi anubandhito parikkhāraṁ chaḍḍetvāvegena udumbararukkhaṁ abhiruhi. Sūkarā "idānimha sāmi naṭṭhā, tāpaso

1. Assutāti (Syā, Ka) 2. Rasanti nadanti (Sī, I)
3. Aññe dasa byagghe ānayanasamattho (Sī, Syā, I)

တတ္ထ **သုဒန္တိ**[၁] နိပါတော။ အယံ ပန သင်္ခေပတ္ထော—ဣမေ သူကရာ ပုဗ္ဗေ မံ ဒိသွာ ဘယေန အဋ္ဋိတာ ပီဠိတာ အတ္တနော လေဏဂဝေသိနော **ပုထူ** ဝိသုံ ဝိသုံ ဟုတွာ **ဒိသောဒိသံ ယန္တိ၊** တံ တံ ဒိသံ အဘိမုခါ ပလာယန္တိ၊ တေ ဒါနိ သဗ္ဗေပိ သမာဂန္တွာ ဧကတော ဝသန္တိ တိဋ္ဌန္တိ[၂]၊ တဉ္စ ဘူမိသီသံ ဥပဂတာ၊ ယတ္ထ ဌိတာ ဒုပ္ပသဟာ ဒုမ္မဒ္ဒယာ အဇ္ဇ ဣမေ မယာတိ။

အထဿ ဥဿာဟံ ဇနေန္တော ကူဋဇဋိလော "မာ ဘာယိ, ဂစ္ဆ တယိ နဒိတွာ ပက္ခန္ဒန္တေ သဗ္ဗေပိ ဘီတာ ဘိဇ္ဇိတွာ ပလာယိဿန္တီ''တိ အာဟ။ ဗျဂ္ဃော တသ္မိံ ဥဿာဟံ ဇနေန္တေ သူရော ဟုတွာ ပုန ဂန္တွာ ပဗ္ဗတတလေ အဋ္ဌာသိ။ ဝဍ္ဎကီသူကရော ဒွိန္နံ အာဝါဋာနံ အန္တရေ အဋ္ဌာသိ။ သူကရာ "သာမိ မဟာ-စောရော ပုနာဂတော"တိ အာဟံသု။ မာ ဘာယိတ္ထ, ဣဒါနိ တံ ဂဏှိဿာမီတိ။ ဗျဂ္ဃော နဒိတွာ ဝဍ္ဎကီသူကရဿ ဥပရိ ပတတိ၊ သူကရော တဿ အတ္တနော ဥပရိ ပတနကာလေ ပရိဝတ္တိတွာ ဝေဂေန ဥဇုကံ ခတအာဝါဋေ ပတိ။ ဗျဂ္ဃော ဝေဂံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော ဥပရိဘာဂေန ဂန္တွာ သုပ္ပမုခဿ တိရိယံ ခတအာဝါဋဿ အတိသမ္ဗာဓေ မုခဋ္ဌာနေ ပတိတွာ ပုဉ္ဇကတော ဝိယ အဟောသိ။ သူကရော အာဝါဋာ ဥတ္တရိတွာ အသနိဝေဂေန ဂန္တွာ ဗျဂ္ဃံ အန္တရသတ္ထိမှိ ဒါဌာယ ပဟရိတွာ ယာဝ ဝက္ကပဒေသာ ဖာလေတွာ ပဉ္စမဓုရ-မံသံ ဒါဌာယ ပလိဝေဌေတွာ ဗျဂ္ဃဿ မတ္ထကေ အာဝိဇ္ဈိတွာ "ဂဏှထ တုမှာကံ ပစ္စာမိတ္တ''န္တိ ဥက္ခိပိတွာ ဗဟိအာဝါဋေ ဆဍ္ဍေသိ။ ပဌမံ အာဂတာ ဗျဂ္ဃမံသံ လဘိံသု၊ ပစ္ဆာ အာဂတာ "ဗျဂ္ဃမံသံ ကီဒိသံ ဟောတီ''တိ တေသံ မုခံ ဥပသိင်္ဃန္တာ ဝိစရိံသု။

သူကရာ န တာဝ တုဿန္တိ။ ဝဍ္ဎကီသူကရော တေသံ ဣင်္ဃိတံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ တုမှေ န တုဿထာ''တိ အာဟ။ သာမိ ကိံ ဧတေန ဗျဂ္ဃေန ဃာတိတေန၊ အညော ပန ဗျဂ္ဃအာဏာပနသမတ္ထော[၃] ကူဋဇဋိလော အတ္ထိယေဝါတိ။ ကော နာမေသောတိ။ ဧကော ဒုဿီလတာပသောတိ။ "ဗျဂ္ဃောပိ မယာ ဃာတိတော၊ သော မေ ကိံ ပဟောတိ၊ ဧထ ဂဏှိဿာမ န''န္တိ သူကရဃဋာယ သဒ္ဓိံ ပါယာသိ။ ကူဋတာပသောပိ ဗျဂ္ဃေ စိရာယန္တေ "ကိံ နု ခေါ သူကရာ ဗျဂ္ဃံ ဂဏှိံသူ''တိ ပဋိပထံ ဂစ္ဆန္တော တေ သူကရေ အာဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ အတ္တနော ပရိက္ခာရံ အာဒါယ ပလာယန္တော တေဟိ အနုဗန္ဓိတော ပရိက္ခာရံ ဆဍ္ဍေတွာ ဝေဂေန ဥဒုမ္ဗရရုက္ခံ အဘိရုဟိ။ သူကရာ "ဣဒါနိမှ သာမိ နဋ္ဌာ၊ တာပသော

၁-အဿုတာတိ (သျာ၊ က) ၂-ရသန္တိ နဒန္တိ (သီ၊ ဣ)
၃-အညေ ဒသ ဗျဂ္ဃေ အာနယနသမတ္ထော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

palāyitvā rukkhaṁ abhiruhī"ti āhaṁsu. Kiṁrukkhaṁ nāmāti. Udumbararukkhanti. So "sūkariyo udakaṁ āharantu, sūkarapotakā pathaviṁ khaṇantu, dīghadāṭhā sūkarā mūlāni chindantu, sesā parivāretvā ārakkhantū"ti saṁvidahitvā tesu tathā karontesu sayaṁ udumbarassa ujukaṁ thūlamūlaṁ pharasunā paharanto viya ekappahārameva katvā udumbararukkhaṁ pātesi. Parivāretvā ṭhitasūkarā kūṭajaṭilaṁ bhūmiyaṁ pātetvā khaṇḍākhaṇḍikaṁ katvā yāva aṭṭhito khāditvā vaḍḍhakīsūkaraṁ udumbarakhandheyeva nisīdāpetvā kūṭajaṭilassa paribhogasaṅkhena udakaṁ āharitvā abhisiñcitvā rājānaṁ kariṁsu, ekañca taruṇasūkariṁ tassa aggamahesiṁ akaṁsu. Tato paṭṭhāya kira yāvajjatanā rājāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tīhi saṅkhehi abhisiñcanti.

Tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā taṁ acchariyaṁ disvā ekasmiṁ viṭapantare sūkarānaṁ abhimukhā hutvā tatiyaṁ gāthamāha—

99. "Namatthu saṁghāna samāgatānaṁ,
Disvā sayaṁ sakhya vadāmi abbhutaṁ.
Byagghaṁ migā yattha jiniṁsu dāṭhino,
Sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare"ti.

Tattha **namatthu saṁghānan**ti ayaṁ mama namakkāro samāgatānaṁ sūkarasaṁghānaṁ atthu. **Disvā sayaṁ sakhya vadāmi abbhutan**ti idaṁ pubbe abhūtapubbaṁ abbhutaṁ sakhyaṁ mittabhāvaṁ sayaṁ disvā vadāmi. **Byagghaṁ migā yattha jiniṁsu dāṭhino**ti yatra hi nāma dāṭhino sūkaramigā byagghaṁ jiniṁsu, ayameva vā pāṭho. **Sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare**ti yā sā dāṭhabalesu sūkaresu sāmaggī ekajjhāsayatā, tāya tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittaṁ gahetvā ajja maraṇabhayā muttāti attho.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Dhanuggahatisso vaḍḍhakīsūkaro ahosi, rukkhadevatā pana ahameva ahosin"ti.

Vaḍḍhakīsūkarajātakavaṇṇanā tatiyā.

ပလာယိတွာ ရုက္ခံ အဘိရုဟီ”တိ အာဟံသု။ ကိံရုက္ခံ နာမာတိ။ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခန္တိ။ သော “သူကရိယော ဥဒကံ အာဟရန္တု၊ သူကရပေါတကာ ပထဝိံ ခဏန္တု၊ ဒီဃဒါဌာ သူကရာ မူလာနိ ဆိန္ဒန္တု၊ သေသာ ပရိဝါရေတွာ အာရက္ခန္တူ”တိ သံဝိဒဟိတွာ တေသု တထာ ကရောန္တေသု သယံ ဥဒုမ္ဗရဿ ဥဇုကံ ထူလမူလံ ဖရသုနာ ပဟရန္တော ဝိယ ဧကပ္ပဟာရမေဝ ကတွာ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခံ ပါတေသိ။ ပရိဝါရေတွာ ဌိတသူကရာ ကူဋဇဋိလံ ဘူမိယံ ပါတေတွာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ကတွာ ယာဝ အဋ္ဌိတော ခါဒိတွာ ဝဍ္ဎကီသူကရံ ဥဒုမ္ဗရခန္ဓေယေဝ နိသီဒါပေတွာ ကူဋဇဋိလဿ ပရိဘောဂသင်္ခေန ဥဒကံ အာဟရိတွာ အဘိသိဉ္စိတွာ ရာဇာနံ ကရိံသု၊ ဧကဉ္စ တရုဏသူကရိံ တဿ အဂ္ဂမဟေသိံ အကံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ ကိရ ယာဝဇ္ဇတနာ ရာဇာနော ဥဒုမ္ဗရဘဒ္ဒပီဌေ နိသီဒါပေတွာ တီဟိ သင်္ခေဟိ အဘိသိဉ္စန္တိ။

တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ ဧကသ္မိံ ဝိဋပန္တရေ သူကရာနံ အဘိမုခါ ဟုတွာ တတိယံ ဂါထမာဟ——

၉၉။ “နမတ္ထု သံဃာန သမာဂတာနံ၊
ဒိသွာ သယံ သချ ဝဒါမိ အဗ္ဘုတံ။
ဗျဂ္ဃံ မိဂါ ယတ္ထ ဇိနိံသု ဒါဌိနော၊
သာမဂ္ဂိယာ ဒါဌဗလေသု မုစ္စရေ”တိ။

တတ္ထ **နမတ္ထု သံဃာန**န္တိ အယံ မမ နမက္ကာရော သမာဂတာနံ သူကရသံဃာနံ အတ္ထု။ **ဒိသွာ သယံ သချ ဝဒါမိ အဗ္ဘုတ**န္တိ ဣဒံ ပုဗ္ဗေ အဘူတပုဗ္ဗံ အဗ္ဘုတံ သချံ မိတ္တဘာဝံ သယံ ဒိသွာ ဝဒါမိ။ **ဗျဂ္ဃံ မိဂါ ယတ္ထ ဇိနိံသု ဒါဌိနော**တိ ယတြ ဟိ နာမ ဒါဌိနော သူကရမိဂါ ဗျဂ္ဃံ ဇိနိံသု၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **သာမဂ္ဂိယာ ဒါဌဗလေသု မုစ္စရေ**တိ ယာ သာ ဒါဌဗလေသု သူကရေသု သာမဂ္ဂီ ဧကဇ္ဈာသယတာ၊ တာယ တေသု သာမဂ္ဂိယာ တေ ဒါဌဗလာ ပစ္စာမိတ္တံ ဂဟေတွာ အဇ္ဇ မရဏဘယာ မုတ္တာတိ အတ္ထော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဓနုဂ္ဂဟတိဿော ဝဍ္ဎကီသူကရော အဟောသိ၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝဍ္ဎကီသူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

4. Sirijātakavaṇṇanā (284)

Yaṁ ussukā saṅgharantīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ siricorabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Imasmiṁ jātake paccuppannavatthu heṭṭhā **Khadiraṅgārajātake**[1] vitthāritameva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake vasanakā micchādiṭṭhidevatā daṇḍakammaṁ karontī catupaññāsahiraññakoṭiyo āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhiṁ sahāyikā ahosi. Atha naṁ so ādāya Satthu santikaṁ nesi. Satthā tassā dhammaṁ desesi, sā dhammaṁ sutvā sotāpannā ahosi. Tato paṭṭhāya seṭṭhino yaso yathāporāṇova jāto. Atheko Sāvatthivāsī sirilakkhaṇaññū brāhmaṇo cintesi "Anāthapiṇḍiko duggato hutvā puna issaro jāto, yaṁnūnāhaṁ taṁ daṭṭhukāmo viya gantvā[2] tassa gharato siriṁ thenetvā āgaccheyyan"ti. So tassa gharaṁ gantvā tena katasakkārasammāno sāraṇīyakathāya vattamānāya "kimatthaṁ āgatosī"ti vutte "kattha nu kho sirī patiṭṭhitā"ti olokesi. Seṭṭhino ca sabbaseto dhotasaṅkhapaṭibhāgo kukkuṭo suvaṇṇapañjare pakkhipitvā ṭhapito atthi, tassa cūḷāya sirī patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno siriyā tattha patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā āha "ahaṁ mahāseṭṭhi pañcasate māṇave mante vācemi, akālaraviṁ ekaṁ kukkuṭaṁ nissāya te ca mayañca kilamāma, ayañca kira kukkuṭo kālaravī, imassatthāya āgatomhi, dehi me etaṁ kukkuṭan"ti. Gaṇha brāhmaṇa, demi te kukkuṭanti. Demīti ca vuttakkhaṇeyeva sirī tassa cūḷato apagantvā ussīsake ṭhapite maṇikkhandhe patiṭṭhāsi.

Brāhmaṇo siriyā maṇimhi patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā maṇimpi yāci. "Maṇimpi demī"ti vuttakkhaṇeyeva sirī maṇito apagantvā ussīsake ṭhapita-ārakkhayaṭṭhiyaṁ patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo siriyā tattha patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā tampi yāci. "Gahetvā gacchāhī"ti vuttakkhaṇeyeva sirī yaṭṭhito apagantvā Puññalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino aggamahesiyā sīse patiṭṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā "avissajjiyabhaṇḍaṁ etaṁ, yācitumpi na sakkā"ti cintetvā seṭṭhiṁ etadavoca "mahāseṭṭhi

1. Khu 5. 10 piṭṭhe. 2. Hutvā (Ka)

၄-သိရိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၄)

ယံ ဥဿုကာ သင်္ဃရန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ သိရိစောရဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဣမသ္မိံ ဇာတကေ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ **ခဒိရင်္ဂါရဇာတကေ**[၁] ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဣဓာပိ ပန သာ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဃရေ စတုတ္ထေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဝသနကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဒေဝတာ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရောန္တီ စတုပညာသဟိရညကောဋိယော အာဟရိတွာ ကောဋ္ဌေ ပူရေတွာ သေဋ္ဌိနာ သဒ္ဓိံ သဟာယိကာ အဟောသိ။ အထ နံ သော အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ နေသိ။ သတ္ထာ တဿာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သာ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပန္နာ အဟောသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သေဋ္ဌိနော ယသော ယထာပေါရာဏောဝ ဇာတော။ အထေကော သာဝတ္ထိဝါသီ သိရိလက္ခဏညူ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “အနာထပိဏ္ဍိကော ဒုဂ္ဂတော ဟုတွာ ပုန ဣဿရော ဇာတော၊ ယံနူနာဟံ တံ ဒဋ္ဌုကာမော ဝိယ ဂန္တွာ[၂] တဿ ဃရတော သိရိံ ထေနေတွာ အာဂစ္ဆေယျ”န္တိ။ သော တဿ ဃရံ ဂန္တွာ တေန ကတသက္ကာရသမ္မာနော သာရဏီယကထာယ ဝတ္တမာနာယ “ကိမတ္ထံ အာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ “ကတ္ထ နု ခေါ သိရီ ပတိဋ္ဌိတာ”တိ ဩလောကေသိ။ သေဋ္ဌိနော စ သဗ္ဗသေတော ဓောတသင်္ခပဋိဘာဂေါ ကုက္ကုဋော သုဝဏ္ဏပဉ္ဇရေ ပက္ခိပိတွာ ဌပိတော အတ္ထိ၊ တဿ စူဠာယ သိရီ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဩလောကယမာနော သိရိယာ တတ္ထ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ အာဟ “အဟံ မဟာသေဋ္ဌိ ပဉ္စသတေ မာဏဝေ မန္တေ ဝါစေမိ၊ အကာလရဝိံ ဧကံ ကုက္ကုဋံ နိဿာယ တေ စ မယဉ္စ ကိလမာမ၊ အယဉ္စ ကိရ ကုက္ကုဋော ကာလရဝီ၊ ဣမဿတ္ထာယ အာဂတောမှိ၊ ဒေဟိ မေ ဧတံ ကုက္ကုဋ”န္တိ။ ဂဏှ ဗြာဟ္မဏ, ဒေမိ တေ ကုက္ကုဋန္တိ။ ဒေမီတိ စ ဝုတ္တက္ခဏေယေဝ သိရီ တဿ စူဠတော အပဂန္တွာ ဥဿီသကေ ဌပိတေ မဏိက္ခန္ဓေ ပတိဋ္ဌာသိ။

ဗြာဟ္မဏော သိရိယာ မဏိမှိ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ မဏိမ္ပိ ယာစိ။ “မဏိမ္ပိ ဒေမီ”တိ ဝုတ္တက္ခဏေယေဝ သိရီ မဏိတော အပဂန္တွာ ဥဿီသကေ ဌပိတ-အာရက္ခယဋ္ဌိယံ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဗြာဟ္မဏော သိရိယာ တတ္ထ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ တမ္ပိ ယာစိ။ “ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာဟီ”တိ ဝုတ္တက္ခဏေယေဝ သိရီ ယဋ္ဌိတော အပဂန္တွာ ပုညလက္ခဏဒေဝိယာ နာမ သေဋ္ဌိနော အဂ္ဂမဟေသိယာ သီသေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သိရိစောရဗြာဟ္မဏော တတ္ထ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ “အဝိဿဇ္ဇိယဘဏ္ဍံ ဧတံ၊ ယာစိတုမ္ပိ န သက္ကာ”တိ စိန္တေတွာ သေဋ္ဌိံ ဧတဒဝေါစ “မဟာသေဋ္ဌိ

၁-ခု ၅-၁၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဟုတွာ (က)

ahaṁ tumhākaṁ gehe ‘siriṁ thenetvā gamissāmī’ti āgacchiṁ, sirī pana te kukkuṭassa cūḷāyaṁ patiṭṭhitā ahosi, tasmiṁ mama dinne tato apagantvā maṇimhi patiṭṭhahi, maṇimhi dinne ārakkhayaṭṭhiyaṁ patiṭṭhati, ārakkhayaṭṭhiyā dinnāya tato apagantvā puññalakkhaṇadeviyā sīse patiṭṭhahi, ‘idaṁ kho pana avissajjiyabhaṇḍan’ti imampi[1] me na gahitaṁ, na sakkā tava siriṁ thenetuṁ, tava santakaṁ taveva hotū”ti uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Anāthapiṇḍiko “imaṁ kāraṇaṁ Satthu kathessāmī”ti vihāraṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno sabbaṁ Tathāgatassa ārocesi. Satthā taṁ sutvā “na kho gahapati idāneva aññesaṁ sirī aññattha gacchati, pubbepi appapuññehi uppāditasirī pana puññavantānaṁyeva pādamūlaṁ gatā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippaṁ uggaṇhitvā agāraṁ ajjhāvasanto mātāpitūnaṁ kālakiriyāya saṁviggo nikkhamitvā Himavantapadese isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṁ gantvā Bārāṇasirañño uyyāne vasitvā punadivase bhikkhaṁ caramāno hatthācariyassa gharadvāraṁ agamāsi. So tassa ācāravihāre pasanno bhikkhaṁ datvā uyyāne vasāpetvā niccaṁ paṭijaggi. Tasmiṁ kāle eko kaṭṭhahārako araññato dārūni āharanto velāya nagaradvāraṁ pāpuṇituṁ nāsakkhi. Sāyaṁ ekasmiṁ devakule dārukalāpaṁ ussīsake katvā nipajji, devakule vissaṭṭhā bahū kukkuṭā tassa avidūre ekasmiṁ rukkhe sayiṁsu. Tesu uparisayitakukkuṭo paccūsakāle vaccaṁ pātento heṭṭhāsayitakukkuṭassa sarīre pātesi. “Kena me sarīre vaccaṁ pātitan”ti ca vutte “mayā”ti āha. “Kiṁkāraṇā”ti ca vutte “anupadhāretvā”ti vatvā punapi pātesi. Tato ubhopi aññamaññaṁ kuddhā[2] “kiṁ te balaṁ, kiṁ te balan”ti kalahaṁ kariṁsu. Atha heṭṭhāsayitakukkuṭo āha “maṁ māretvā aṅgāre pakkamaṁsaṁ khādanto pātova kahāpaṇasahassaṁ labhatī”ti. Uparisayitakukkuṭo āha “ambho mā tvaṁ ettakena gajji, mama thūlamaṁsaṁ khādanto rājā hoti,

1. Nāmampi (Sī) 2. Vatvā (Sī, I)

အဟံ တုမှာကံ ဂေဟေ ‘သိရိံ ထေနေတွာ ဂမိဿာမီ’တိ အာဂစ္ဆိံ၊ သိရီ ပန တေ ကုက္ကုဋဿ စူဠာယံ ပတိဋ္ဌိတာ အဟောသိ၊ တသ္မိံ မမ ဒိန္နေ တတော အပဂန္တွာ မဏိမှိ ပတိဋ္ဌဟိ၊ မဏိမှိ ဒိန္နေ အာရက္ခယဋ္ဌိယံ ပတိဋ္ဌဟိ၊ အာရက္ခယဋ္ဌိယာ ဒိန္နာယ တတော အပဂန္တွာ ပုညလက္ခဏာဒေဝိယာ သီသေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ ‘ဣဒံ ခေါ ပန အဝိဿဇ္ဇိယဘဏ္ဍ’န္တိ ဣမမ္ပိ[1] မေ န ဂဟိတံ၊ န သက္ကာ တဝ သိရိံ ထေနေတုံ၊ တဝ သန္တကံ တဝေဝ ဟောတူ”တိ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော “ဣမံ ကာရဏံ သတ္ထု ကထေဿာမီ”တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော သဗ္ဗံ တထာဂတဿ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တံ သုတွာ “န ခေါ ဂဟပတိ ဣဒါနေဝ အညေသံ သိရီ အညတ္ထ ဂစ္ဆတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အပ္ပပုညေဟိ ဥပ္ပါဒိတသိရီ ပန ပုညဝန္တာနံယေဝ ပါဒမူလံ ဂတာ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသန္တော မာတာပိတူနံ ကာလကိရိယာယ သံဝိဂ္ဂေါ နိက္ခမိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဒီဃဿ အဒ္ဓုနော အစ္စယေန လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဇနပဒံ ဂန္တွာ ဗာရာဏသိရညော ဥယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခံ စရမာနော ဟတ္ထာစရိယဿ ဃရဒွါရံ အဂမာသိ။ သော တဿ အာစာရဝိဟာရေ ပသန္နော ဘိက္ခံ ဒတွာ ဥယျာနေ ဝသာပေတွာ နိစ္စံ ပဋိဇဂ္ဂိ။ တသ္မိံ ကာလေ ဧကော ကဋ္ဌဟာရကော အရညတော ဒါရူနိ အာဟရန္တော ဝေလာယ နဂရဒွါရံ ပါပုဏိတုံ နာသက္ခိ။ သာယံ ဧကသ္မိံ ဒေဝကုလေ ဒါရုကလာပံ ဥဿီသကေ ကတွာ နိပဇ္ဇိ၊ ဒေဝကုလေ ဝိဿဋ္ဌာ ဗဟူ ကုက္ကုဋာ တဿ အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ရုက္ခေ သယိံသု။ တေသု ဥပရိသယိတကုက္ကုဋော ပစ္စူသကာလေ ဝစ္စံ ပါတေန္တော ဟေဋ္ဌာသယိတကုက္ကုဋဿ သရီရေ ပါတေသိ။ “ကေန မေ သရီရေ ဝစ္စံ ပါတိတ”န္တိ စ ဝုတ္တေ “မယာ”တိ အာဟ။ “ကိံကာရဏာ”တိ စ ဝုတ္တေ “အနုပဓာရေတွာ”တိ ဝတွာ ပုနပိ ပါတေသိ။ တတော ဥဘောပိ အညမညံ ကုဒ္ဓါ[2] “ကိံ တေ ဗလံ, ကိံ တေ ဗလ”န္တိ ကလဟံ ကရိံသု။ အထ ဟေဋ္ဌာသယိတကုက္ကုဋော အာဟ “မံ မာရေတွာ အင်္ဂါရေ ပက္ကမံသံ ခါဒန္တော ပါတောဝ ကဟာပဏသဟဿံ လဘတီ”တိ။ ဥပရိသယိတကုက္ကုဋော အာဟ “အမ္ဘော မာ တွံ ဧတ္တကေန ဂဇ္ဇိ၊ မမ ထူလမံသံ ခါဒန္တော ရာဇာ ဟောတိ၊

၁-နာမမ္ပိ (သီ) ၂-ဝတွာ (သီ၊ ဣ)

bahimaṁsaṁ khādanto puriso ce, senāpatiṭṭhānaṁ, itthī ce, aggamahesiṭṭhānaṁ labhati. Aṭṭhimaṁsaṁ pana me khādanto gihī ce, bhaṇḍāgārikaṭṭhānaṁ, pabbajito ce, rājakulūpakabhāvaṁ labhatī"ti.

Kaṭṭhahārako tesaṁ vacanaṁ sutvā "rajje patte sahassena kiccaṁ natthī"ti saṇikaṁ abhiruhitvā uparisayitakukkuṭaṁ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā "rājā bhavissāmī"ti gantvā vivaṭadvāreneva nagaraṁ pavisitvā kukkuṭaṁ nittacaṁ katvā udaraṁ sodhetvā "idaṁ kukkuṭamaṁsaṁ sādhukaṁ sampādehī"ti pajāpatiyā adāsi. Sā kukkuṭamaṁsañca bhattañca sampādetvā "bhuñjasāmī"ti tassa upanāmesi. "Bhadde etaṁ maṁsaṁ mahānubhāvaṁ, etaṁ khāditvā ahaṁ rājā bhavissāmi, tvaṁ aggamahesī bhavissasi, taṁ bhattañca maṁsañca ādāya Gaṅgātīraṁ gantvā nhāyitvā bhuñjissāmā"ti bhattabhājanaṁ tīre ṭhapetvā nhānatthāya otariṁsu. Tasmiṁ khaṇe vātena khubhitaṁ udakaṁ āgantvā bhattabhājanaṁ ādāya agamāsi. Taṁ nadīsotena vuyhamānaṁ heṭṭhānadiyaṁ hatthiṁ nhāpento eko hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā vivarāpetvā "kimetthā"ti pucchi. Bhattañceva kukkuṭamaṁsañca sāmīti. So taṁ pidahāpetvā lañchāpetvā "yāva mayaṁ āgacchāma, tāvimaṁ bhattaṁ mā vivarā"ti bhariyāya pesesi. Sopi kho kaṭṭhahārako mukhato paviṭṭhena vālukodakena uddhumāta-udaro palāyi.

Atheko tassa hatthācariyassa kulūpako dibbacakkhukatāpaso "mayhaṁ upaṭṭhāko hatthiṭṭhānaṁ na vijahati, kadā nu kho sampattiṁ pāpuṇissatī"ti dibbacakkhunā upadhārento taṁ purisaṁ disvā taṁ kāraṇaṁ ñatvā puretaraṁ gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā taṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno taṁ bhattabhājanaṁ āharāpetvā "tāpasaṁ maṁsodanena parivisathā"ti āha. Tāpaso bhattaṁ gahetvā maṁse dīyamāne aggahetvā "imaṁ maṁsaṁ ahaṁ vicāremī"ti vatvā "vicāretha bhante"ti vutte thūlamaṁsādīni ekekaṁ koṭṭhāsaṁ kāretvā thūlamaṁsaṁ hatthācariyassa dāpesi, bahimaṁsaṁ tassa bhariyāya, aṭṭhimaṁsaṁ attanā paribhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto "tvaṁ ito tatiyadivase rājā bhavissasi, appamatto hotī"ti vatvā pakkāmi. Tatiyadivase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasiṁ parivāresi.

ဗဟိမံသံ ခါဒန္တော ပုရိသော စေ, သေနာပတိဋ္ဌာနံ၊ ဣတ္ထီ စေ, အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ လဘတိ။ အဋ္ဌိမံသံ ပန မေ ခါဒန္တော ဂိဟီ စေ, ဘဏ္ဍာဂါရိကဋ္ဌာနံ၊ ပဗ္ဗဇိတော စေ, ရာဇကုလူပကဘာဝံ လဘတီ''တိ။

ကဋ္ဌဟာရကော တေသံ ဝစနံ သုတွာ "ရဇ္ဇေ ပတ္တေ သဟဿေန ကိစ္စံ နတ္ထီ"တိ သဏိကံ အဘိရုဟိတွာ ဥပရိသယိတကုက္ကုဋံ ဂဟေတွာ မာရေတွာ ဥစ္ဆင်္ဂေ ကတွာ "ရာဇာ ဘဝိဿာမီ"တိ ဂန္တွာ ဝိဝဋဒွါရေနေဝ နဂရံ ပဝိသိတွာ ကုက္ကုဋံ နိတ္တစံ ကတွာ ဥဒရံ သောဓေတွာ "ဣဒံ ကုက္ကုဋမံသံ သာဓုကံ သမ္ပာဒေဟီ''တိ ပဇာပတိယာ အဒါသိ။ သာ ကုက္ကုဋမံသဉ္စ ဘတ္တဉ္စ သမ္ပာဒေတွာ "ဘုဉ္ဇ သာမီ"တိ တဿ ဥပနာမေသိ။ ''ဘဒ္ဒေ ဧတံ မံသံ မဟာနုဘာဝံ၊ ဧတံ ခါဒိတွာ အဟံ ရာဇာ ဘဝိဿာမိ၊ တွံ အဂ္ဂမဟေသီ ဘဝိဿသိ၊ တံ ဘတ္တဉ္စ မံသဉ္စ အာဒါယ ဂင်္ဂါတီရံ ဂန္တွာ နှာယိတွာ ဘုဉ္ဇိဿာမာ''တိ ဘတ္တဘာဇနံ တီရေ ဌပေတွာ နှာနတ္ထာယ ဩတရိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဝါတေန ခုဘိတံ ဥဒကံ အာဂန္တွာ ဘတ္တဘာဇနံ အာဒါယ အဂမာသိ။ တံ နဒီသောတေန ဝုယှမာနံ ဟေဋ္ဌာနဒိယံ ဟတ္ထိံ နှာပေန္တော ဧကော ဟတ္ထာစရိယော မဟာမတ္တော ဒိသွာ ဥက္ခိပါပေတွာ ဝိဝရာပေတွာ ''ကိမေတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဘတ္တဉ္စေဝ ကုက္ကုဋမံသဉ္စ သာမီတိ။ သော တံ ပိဒဟာပေတွာ လဉ္ဆာပေတွာ''ယာဝ မယံ အာဂစ္ဆာမ၊ တာဝိမံ ဘတ္တံ မာ ဝိဝရာ"တိ ဘရိယာယ ပေသေသိ။ သောပိ ခေါ ကဋ္ဌဟာရကော မုခတော ပဝိဋ္ဌေန ဝါလုကောဒကေန ဥဒ္ဓုမာတဥဒရော ပလာယိ။

အထေကော တဿ ဟတ္ထာစရိယဿ ကုလူပကော ဒိဗ္ဗစက္ခုကတာပသော ''မယှံ ဥပဋ္ဌာကော ဟတ္ထိဋ္ဌာနံ န ဝိဇဟတိ၊ ကဒါ နု ခေါ သမ္ပတ္တိံ ပါပုဏိဿတီ''တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဥပဓာရေန္တော တံ ပုရိသံ ဒိသွာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ပုရေတရံ ဂန္တွာ ဟတ္ထာစရိယဿ နိဝေသနေ နိသီဒိ။ ဟတ္ထာစရိယော အာဂန္တွာ တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော တံ ဘတ္တဘာဇနံ အာဟရာပေတွာ "တာပသံ မံသောဒနေန ပရိဝိသထာ"တိ အာဟ။ တာပသော ဘတ္တံ ဂဟေတွာ မံသေ ဒီယမာနေ အဂ္ဂဟေတွာ "ဣမံ မံသံ အဟံ ဝိစာရေမီ"တိ ဝတွာ "ဝိစာရေထ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ ထူလမံသာဒီနိ ဧကေကံ ကောဋ္ဌာသံ ကာရေတွာ ထူလမံသံ ဟတ္ထာစရိယဿ ဒါပေသိ၊ ဗဟိမံသံ တဿ ဘရိယာယ၊ အဋ္ဌိမံသံ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိ။ သော ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဂစ္ဆန္တော "တွံ ဣတော တတိယဒိဝသေ ရာဇာ ဘဝိဿသိ၊ အပ္ပမတ္တော ဟောဟီ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ တတိယဒိဝသေ ဧကော သာမန္တရာဇာ အာဂန္တွာ ဗာရာဏသိံ ပရိဝါရေသိ။

Bārāṇasirājā hatthācariyaṁ rājavesaṁ gāhāpetvā “hatthiṁ abhiruhitvā yujjhā”ti āṇāpetvā sayaṁ aññātakavesena senāya vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṅkhaṇaññeva mari. Tassa matabhāvaṁ ñatvā hatthācariyo bahū kahāpaṇe nīharāpetvā “dhanatthikā purato hutvā yujjantū”ti bheriṁ carāpesi. Balakāyo muhutteneva sāmantarājānaṁ jīvitakkhayaṁ pāpesi. Amaccā rañño sarīrakiccaṁ katvā “kaṁ rājānaṁ karomā”ti mantayamānā “amhākaṁ rājā jīvamāno attano vesaṁ hatthācariyassa adāsi, ayameva yuddhaṁ katvā rajjaṁ gaṇhi, etasseva rajjaṁ dassāmā”ti taṁ rajjena abhisiñciṁsu, bhariyampissa aggamahesiṁ akaṁsu. Bodhisatto rājakulūpako ahosi.

Satthā atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā dve gāthā abhāsi—

100. “Yaṁ ussukā saṅgharanti, alakkhikā bahuṁ dhanaṁ.
Sippavanto asippā ca, lakkhivā tāni bhuñjati.

101. Sabbattha katapuññassa, aticca’ññeva pāṇino.
Uppajjanti bahū bhogā, appa’nāyatanesupī”ti.

Tattha **yaṁ ussukā**ti yaṁ[1] dhanasaṅgharaṇe ussukkamāpannā chandajātā kicchena bahuṁ dhanaṁ saṅgharanti. “Ye ussukā”tipi pāṭho, ye purisā dhanasaṁharaṇe ussukā hatthisippādivasena sippavanto asippā ca antamaso vetanena kammaṁ katvā bahuṁ dhanaṁ saṅgharantīti attho. **Lakkhivā tāni bhuñjatī**ti tāni “bahuṁ dhanan”ti vuttāni dhanāni puññavā puriso attano puññaphalaṁ paribhuñjanto kiñci kammaṁ akatvāpi paribhuñjati.

Aticca’ññeva pāṇinoti aticca aññe eva pāṇino. Eva-kāro purimapadena yojetabbo, sabbattheva katapuññassa aññe akatapuññe satte atikkamitvāti attho. **Appa’nāyatanesupī**ti[2] api anāyatanesupi aratanākaresu ratanāni asuvaṇṇāyatanādīsu suvaṇṇādīni ahatthāyatanādīsu hatthi-ādayoti saviññāṇaka-aviññāṇakā bahū bhogā uppajjanti. Tattha muttāmaṇi-ādīnaṁ anākare uppattiyaṁ Duṭṭhagāmaṇi-abhayamahārājassa vatthu kathetabbaṁ.

1. Yattha (Sī, I)   2. Apināyatanesupīti (Syā)

ဗာရာဏသိရာဇာ ဟတ္ထာစရိယံ ရာဇဝေသံ ဂါဟာပေတွာ “ဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ ယုဇ္ဈာ”တိ အာဏာပေတွာ သယံ အညာတကဝေသေန သေနာယ ဝိစာရေန္တော ဧကေန မဟာဝေဂေန သရေန ဝိဒ္ဓေါ တင်္ခဏညေဝ မရိ။ တဿ မတဘာဝံ ဉတွာ ဟတ္ထာစရိယော ဗဟူ ကဟာပဏေ နီဟရာပေတွာ “ဓနတ္ထိကာ ပုရတော ဟုတွာ ယုဇ္ဈန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေသိ။ ဗလကာယော မုဟုတ္တေနေဝ သာမန္တရာဇာနံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ အမစ္စာ ရညော သရီရကိစ္စံ ကတွာ “ကံ ရာဇာနံ ကရောမာ”တိ မန္တယမာနာ “အမှာကံ ရာဇာ ဇီဝမာနော အတ္တနော ဝေသံ ဟတ္ထာစရိယဿ အဒါသိ၊ အယမေဝ ယုဒ္ဓံ ကတွာ ရဇ္ဇံ ဂဏှိ၊ ဧတဿေဝ ရဇ္ဇံ ဒဿာမာ”တိ တံ ရဇ္ဇေန အဘိသိဉ္စိံသု၊ ဘရိယမ္ပိဿ အဂ္ဂမဟေသိံ အကံသု။ ဗောဓိသတ္တော ရာဇကုလူပကော အဟောသိ။

သတ္ထာ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၀၀။ “ယံ ဥဿုကာ သင်္ဃရန္တိ၊ အလက္ခိကာ ဗဟုံ ဓနံ။
သိပ္ပဝန္တော အသိပ္ပါ စ၊ လက္ခိဝါ တာနိ ဘုဉ္ဇတိ။

၁၀၁။ သဗ္ဗတ္ထ ကတပုညဿ၊ အတိစ္စ’ညေဝ ပါဏိနော။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဗဟူ ဘောဂါ၊ အပ္ပ’နာယတနေသုပီ”တိ။

တတ္ထ **ယံ ဥဿုကာ**တိ ယံ[1] ဓနသင်္ဃရဏေ ဥဿုက္ကမာပန္နာ ဆန္ဒဇာတာ ကိစ္ဆေန ဗဟုံ ဓနံ သင်္ဃရန္တိ။ “ယေ ဥဿုကာ”တိပိ ပါဌော၊ ယေ ပုရိသာ ဓနသံဟရဏေ ဥဿုကာ ဟတ္ထိသိပ္ပါဒိဝသေန သိပ္ပဝန္တော အသိပ္ပါ စ အန္တမသော ဝေတနေန ကမ္မံ ကတွာ ဗဟုံ ဓနံ သင်္ဃရန္တီတိ အတ္ထော။ **လက္ခိဝါ တာနိ ဘုဉ္ဇတီ**တိ တာနိ “ဗဟုံ ဓန”န္တိ ဝုတ္တာနိ ဓနာနိ ပုညဝါ ပုရိသော အတ္တနော ပုညဖလံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ကိဉ္စိ ကမ္မံ အကတွာပိ ပရိဘုဉ္ဇတိ။

အတိစ္စ’ညေဝ ပါဏိနောတိ အတိစ္စ အညေ ဧဝ ပါဏိနော။ ဧဝ-ကာရော ပုရိမပဒေန ယောဇေတဗ္ဗော၊ သဗ္ဗတ္ထေဝ ကတပုညဿ အညေ အကတပုညေ သတ္တေ အတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ **အပ္ပ’နာယတနေသုပီ**တိ[2] အပိ အနာယတနေသုပိ အရတနာကရေသု ရတနာနိ အသုဝဏ္ဏာယတနာဒီသု သုဝဏ္ဏာဒီနိ အဟတ္ထာယတနာဒီသု ဟတ္ထိအာဒယောတိ သဝိညာဏကအဝိညာဏကာ ဗဟူ ဘောဂါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တတ္ထ မုတ္တာမဏိအာဒီနံ အနာကရေ ဥပ္ပတ္တိယံ ဒုဋ္ဌဂါမဏိ-အဘယမဟာရာဇဿ ဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။

၁-ယတ္ထ (သီ၊ ဣ)   ၂-အပိနာယတနေသုပီတိ (သျာ)

Satthā pana imā gāthā vatvā “gahapati imesaṁ sattānaṁ puññasadisaṁ aññaṁ āyatanaṁ nāma natthi, puññavantānaṁ hi anākaresu ratanāni uppajjantiyevā”ti vatvā imaṁ dhammaṁ desesi—

“Esa devamanussānaṁ, sabbakāmadado nidhi.
Yaṁ yadevābhipatthenti, sabbametena labbhati.

Suvaṇṇatā susaratā, susaṇṭhānā surūpatā.
Ādhipaccaparivāro, sabbametena labbhati.

Padesarajjaṁ issariyaṁ, cakkavattisukhaṁ viyaṁ.
Devarajjampi dibbesu, sabbametena labbhati.

Mānussikā ca sampatti, devaloke ca yā rati.
Yā ca nibbānasampatti, sabbametena labbhati.

Mittasampadamāgamma, yonisova payuñjato.
Vijjāvimuttivasībhāvo, sabbametena labbhati.

Paṭisambhidā vimokkhā ca, yā ca sāvakapāramī.
Paccekabodhi buddhabhūmi, sabbametena labbhati.

Evaṁ mahatthikā[1] esā, yadidaṁ puññasampadā.
Tasmā dhīrā pasaṁsanti, paṇḍitā katapuññatan”ti[2].

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa sirī patiṭṭhitā, tāni ratanāni dassetuṁ **“kukkuṭo”**ti-ādimāha.

102. Kukkuṭo maṇayo daṇḍo, thiyo ca puññalakkhaṇā.
Uppajjanti apāpassa, katapuññassa jantunoti.

Tattha **daṇḍo**ti ārakkhayaṭṭhiṁ sandhāya vuttaṁ, **thiyo**ti seṭṭhibhariyaṁ puññalakkhaṇadeviṁ. Sesamettha uttānameva. Gāthaṁ vatvā ca pana jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, kulūpakatāpaso pana ahameva Sammāsambuddho ahosin”ti.

Sirijātakavaṇṇanā catutthā.

1. Mahiddhiyā (Sī, Syā, I), mahiddhikā (Ka)
2. Khu 1. 10 piṭṭhe.

သတ္ထာ ပန ဣမာ ဂါထာ ဝတွာ “ဂဟပတိ ဣမေသံ သတ္တာနံ ပုညသဒိသံ အညံ အာယတနံ နာမ နတ္ထိ၊ ပုညဝန္တာနံ ဟိ အနာကရေသု ရတနာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ—

“ဧသ ဒေဝမနုဿာနံ၊ သဗ္ဗကာမဒဒေါ နိဓိ။
ယံ ယဒေဝါဘိပတ္ထေန္တိ၊ သဗ္ဗမေတေန လဗ္ဘတိ။

သုဝဏ္ဏတာ သုသရတာ၊ သုသဏ္ဌာနာ သုရူပတာ။
အာဓိပစ္စပရိဝါရော၊ သဗ္ဗမေတေန လဗ္ဘတိ။

ပဒေသရဇ္ဇံ ဣဿရိယံ၊ စက္ကဝတ္တိသုခံ ပိယံ။
ဒေဝရဇ္ဇမ္ပိ ဒိဗ္ဗေသု၊ သဗ္ဗမေတေန လဗ္ဘတိ။

မာနုဿိကာ စ သမ္ပတ္တိ၊ ဒေဝလောကေ စ ယာ ရတိ။
ယာ စ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ၊ သဗ္ဗမေတေန လဗ္ဘတိ။

မိတ္တသမ္ပဒမာဂမ္မ၊ ယောနိသောဝ ပယုဉ္ဇတော။
ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာဝေါ၊ သဗ္ဗမေတေန လဗ္ဘတိ။

ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိမောက္ခာ စ၊ ယာ စ သာဝကပါရမီ။
ပစ္စေကဗောဓိ ဗုဒ္ဓဘူမိ၊ သဗ္ဗမေတေန လဗ္ဘတိ။

ဧဝံ မဟတ္ထိကာ[၁] ဧသာ၊ ယဒိဒံ ပုညသမ္ပဒါ။
တသ္မာ ဓီရာ ပသံသန္တိ၊ ပဏ္ဍိတာ ကတပုညတ”န္တိ[၂]။

ဣဒါနိ ယေသု အနာထပိဏ္ဍိကဿ သိရီ ပတိဋ္ဌိတာ၊ တာနိ ရတနာနိ ဒဿေတုံ **“ကုက္ကုဋော”**တိအာဒိမာဟ။

၁၀၂။ ကုက္ကုဋော မဏယော ဒဏ္ဍော၊ ထိယော စ ပုညလက္ခဏာ။
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ အပါပဿ၊ ကတပုညဿ ဇန္တုနောတိ။

တတ္ထ **ဒဏ္ဍော**တိ အာရက္ခယဋ္ဌိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ **ထိယော**တိ သေဋ္ဌိဘရိယံ ပုညလက္ခဏဒေဝိံ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ ဂါထံ ဝတွာ စ ပန ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ကုလူပကတာပသော ပန အဟမေဝ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဟောသိ”န္တိ။

သိရိဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-မဟိဒ္ဓိယာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ မဟိဒ္ဓိကာ (က)
၂-ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ။

5. Maṇisūkarajātakavaṇṇanā (285)

Dariyā satta vassānīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sundarīmāraṇaṁ[1] ārabbha kathesi. Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukatoti vatthu **Udāne**[2] āgatameva. Ayaṁ panettha saṅkhepo—Bhagavato kira bhikkhusaṁghassa ca pañcannaṁ mahānadīnaṁ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā aññatitthiyā sūriyuggamanakāle khajjopanakā viya nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiṁsu "mayaṁ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na koci amhākaṁ atthibhāvampi jānāti, kena nu kho saddhiṁ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ uppādetvā lābhasakkāramassa antaradhāpeyyāmā"ti. Atha nesaṁ etadahosi "Sundariyā saddhiṁ ekato hutvā sakkuṇissāmā"ti.

Te ekadivasaṁ Sundariṁ titthiyārāmaṁ pavisitvā vanditvā ṭhitaṁ nālapiṁsu. Sā punappunaṁ sallapantīpi paṭivacanaṁ alabhitvā "api nu ayyā tumhe kenaci viheṭhitatthā"ti pucchi. Kiṁ bhagini samaṇaṁ Gotamaṁ amhe viheṭhetvā hatalābhasakkāre katvā vicarantaṁ na passasīti. Sā evamāha "mayā ettha kiṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. Tvaṁ khosi bhagini abhirūpā sobhaggappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṁ āropetvā mahājanaṁ tava kathaṁ gāhāpetvā hatalābhasakkāraṁ karohīti. Sā "sādhū"ti sampaṭicchitvā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakaṭukaphalādīni gahetvā sāyaṁ mahājanassa Satthu dhammadesanaṁ sutvā nagaraṁ pavisanakāle Jetavanābhimukhī gacchati. "Kahaṁ gacchasī"ti ca puṭṭhā "samaṇassa Gotamassa santikaṁ, ahañhi tena saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasāmī"ti vatvā añña tarasmiṁ titthiyārāme vasitvā pātova Jetavanamaggaṁ otaritvā nagarābhimukhī gacchati. "Kiṁ sundari kahaṁ gatāsī"ti ca puṭṭhā "samaṇena Gotamena saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasitvā taṁ kilesaratiyā ramāpetvā āgatāmhī"ti vadati.

Atha naṁ katipāhaccayena dhuttānaṁ kahāpaṇe datvā "gacchatha Sundariṁ māretvā samaṇassa Gotamassa Gandhakuṭiyā samīpe mālākacavarantare

1. Sundarīsamāgamaṁ (Syā, Ka)
2. Khu 1. 128 piṭṭhe.

၅-မဏိသူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၅)

ဒရိယာ သတ္တ ဝဿာနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သုန္ဒရီမာရဏံ[1] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ သက္ကတော ဟောတိ ဂရုကတောတိ ဝတ္ထု **ဥဒါနေ**[2] အာဂတမေဝ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—ဘဂဝတော ကိရ ဘိက္ခုသံဃဿ စ ပဉ္စန္နံ မဟာနဒီနံ မဟောဃသဒိသေ လာဘသက္ကာရေ ဥပ္ပန္နေ ဟတလာဘသက္ကာရာ အညတိတ္ထိယာ သူရိယုဂ္ဂမနကာလေ ခဇ္ဇောပနကာ ဝိယ နိပ္ပဘာ ဟုတွာ ဧကတော သန္နိပတိတွာ မန္တယိံသု “မယံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟတလာဘသက္ကာရာ၊ န ကောစိ အမှာကံ အတ္ထိဘာဝမ္ပိ ဇာနာတိ၊ ကေန နု ခေါ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဝဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ လာဘသက္ကာရမဿ အန္တရဓာပေယျာမာ”တိ။ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “သုန္ဒရိယာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ သက္ကုဏိဿာမာ”တိ။

တေ ဧကဒိဝသံ သုန္ဒရိံ တိတ္ထိယာရာမံ ပဝိသိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဌိတံ နာလပိံသု။ သာ ပုနပ္ပုနံ သလ္လပန္တီပိ ပဋိဝစနံ အလဘိတွာ “အပိ နု အယျာ တုမှေ ကေနစိ ဝိဟေဌိတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကိံ ဘဂိနိ သမဏံ ဂေါတမံ အမှေ ဝိဟေဌေတွာ ဟတလာဘသက္ကာရေ ကတွာ ဝိစရန္တံ န ပဿသီတိ။ သာ ဧဝမာဟ “မယာ ဧတ္ထ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တွံ ခေါသိ ဘဂိနိ အဘိရူပါ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ အယသံ အာရောပေတွာ မဟာဇနံ တဝ ကထံ ဂါဟာပေတွာ ဟတလာဘသက္ကာရံ ကရောဟီတိ။ သာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကန္တာ။ တတော ပဋ္ဌာယ မာလာဂန္ဓဝိလေပနကပ္ပူရကဋုကဖလာဒီနိ ဂဟေတွာ သာယံ မဟာဇနဿ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ နဂရံ ပဝိသနကာလေ ဇေတဝနာဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ။ “ကဟံ ဂစ္ဆသီ”တိ စ ပုဋ္ဌာ “သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ၊ အဟဉှိ တေန သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသာမီ”တိ ဝတွာ အညတရသ္မိံ တိတ္ထိယာရာမေ ဝသိတွာ ပါတောဝ ဇေတဝနမဂ္ဂံ ဩတရိတွာ နဂရာဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ။ “ကိံ သုန္ဒရိ ကဟံ ဂတာသီ”တိ စ ပုဋ္ဌာ “သမဏေန ဂေါတမေန သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတွာ တံ ကိလေသရတိယာ ရမာပေတွာ အာဂတာမှိ”တိ ဝဒတိ။

အထ နံ ကတိပါဟစ္စယေန ဓုတ္တာနံ ကဟာပဏေ ဒတွာ “ဂစ္ဆထ သုန္ဒရိံ မာရေတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဂန္ဓကုဋိယာ သမီပေ မာလာကစဝရန္တရေ

၁-သုန္ဒရီသမာဂမံ (သျာ၊ က)
၂-ခု ၁-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ။

nikkhipitvā ethā"ti vadiṁsu, te tathā akaṁsu. Tato titthiyā "Sundariṁ na passāmā"ti kolāhalaṁ katvā rañño ārocetvā "kahaṁ vo āsaṅkā"ti vuttā "imesu divasesu Jetavane vasati, tatrassā pavattiṁ na jānāmā"ti vatvā "tena hi gacchatha, naṁ vicinathā"ti raññā anuññātā attano upaṭṭhāke gahetvā Jetavanaṁ gantvā vicinantā mālākacavarantare disvā mañcakaṁ āropetvā nagaraṁ pavesetvā "samaṇassa Gotamassa sāvakā 'Satthārā katapāpakammaṁ paṭicchādessāmā'ti Sundariṁ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṁsū"ti rañño ārocesuṁ, rājā "tena hi gacchatha, nagaraṁ āhiṇḍathā"ti āha. Te nagaravīthīsu "passatha samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kamman"ti-ādīni viravitvā puna rañño nivesanadvāraṁ agamaṁsu.

Rājā Sundariyā sarīraṁ āmakasusāne aṭṭakaṁ āropetvā rakkhāpesi. Sāvatthivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena "passatha samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kamman"ti-ādīni vatvā antonagare ca bahinagare ca bhikkhū akkosantā paribhāsantā vicaranti. Bhikkhū taṁ pavattiṁ Tathāgatassa ārocesuṁ. Satthā "tena hi tumhepi te manusse evaṁ paṭicodethā"ti—

"Abhūtavādī nirayaṁ upeti,
Yo vāpi[1] katvā na karomi cāha[2].
Ubhopi te pecca samā bhavanti,
Nihīnakammā manujā paratthā"ti[3]—

imaṁ gāthamāha.

Rājā "Sundariyā aññehi māritabhāvaṁ jānāthā"ti purise pesesi. Tepi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṁ pivantā aññamaññaṁ kalahaṁ karonti. Tattheko evamāha "tvaṁ Sundariṁ ekappahāreneva māretvā mālākacavarantare nikkhipitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṁ pivasi, hotu hotū"ti. Rājapurisā te dhutte gahetvā rañño dassetuṁ. Atha te rājā "tumhehi māritā"ti pucchi. Āma devāti. Kehi mārāpitāti. Aññatitthiyehi devāti.

1. Yo cāpi (Ka) 2. Na karomīti cāha (Sī, Syā, I) 3. Khu 1. 130 piṭṭhe Udāne.

နိက္ခိပိတွာ ဧထာ”တိ ဝဒိံသု၊ တေ တထာ အကံသု။ တတော တိတ္ထိယာ “သုန္ဒရိံ န ပဿာမာ”တိ ကောလာဟလံ ကတွာ ရညော အာရောစေတွာ “ကဟံ ဝေါ အာသင်္ကာ”တိ ဝုတ္တာ “ဣမေသု ဒိဝသေသု ဇေတဝနေ ဝသတိ၊ တတြဿာ ပဝတ္တိံ န ဇာနာမာ”တိ ဝတွာ “တေန ဟိ ဂစ္ဆထ၊ နံ ဝိစိနထာ”တိ ရညာ အနုညာတာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကေ ဂဟေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဝိစိနန္တာ မာလာကစဝရန္တရေ ဒိသွာ မဉ္စကံ အာရောပေတွာ နဂရံ ပဝေသေတွာ “သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ ‘သတ္ထာရာ ကတပါပကမ္မံ ပဋိစ္ဆာဒေဿာမာ’တိ သုန္ဒရိံ မာရေတွာ မာလာကစဝရန္တရေ နိက္ခိပိံသူ”တိ ရညော အာရောစေသုံ၊ ရာဇာ “တေန ဟိ ဂစ္ဆထ၊ နဂရံ အာဟိဏ္ဍထာ”တိ အာဟ။ တေ နဂရဝီထီသု “ပဿထ သမဏာနံ သကျပုတ္တိယာနံ ကမ္မ”န္တိအာဒီနိ ဝိရဝိတွာ ပုန ရညော နိဝေသနဒွါရံ အဂမံသု။

ရာဇာ သုန္ဒရိယာ သရီရံ အာမကသုသာနေ အဋ္ဋကံ အာရောပေတွာ ရက္ခာပေသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော ဌပေတွာ အရိယသာဝကေ သေသာ ယေဘုယျေန “ပဿထ သမဏာနံ သကျပုတ္တိယာနံ ကမ္မ”န္တိအာဒီနိ ဝတွာ အန္တောနဂရေ စ ဗဟိနဂရေ စ ဘိက္ခူ အက္ကောသန္တာ ပရိဘာသန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဘိက္ခူ တံ ပဝတ္တိံ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “တေန ဟိ တုမှေပိ တေ မနုဿေ ဧဝံ ပဋိစောဒေထာ”တိ—

“အဘူတဝါဒီ နိရယံ ဥပေတိ၊
ယော ဝါပိ[၁] ကတွာ န ကရောမိ စာဟ[၂]။
ဥဘောပိ တေ ပေစ္စ သမာ ဘဝန္တိ၊
နိဟီနကမ္မာ မနုဇာ ပရတ္ထာ”တိ[၃]—

ဣမံ ဂါထမာဟ။

ရာဇာ “သုန္ဒရိယာ အညေဟိ မာရိတဘာဝံ ဇာနာထာ”တိ ပုရိသေ ပေသေသိ။ တေပိ ခေါ ဓုတ္တာ တေဟိ ကဟာပဏေဟိ သုရံ ပိဝန္တာ အညမညံ ကလဟံ ကရောန္တိ။ တတ္ထေကော ဧဝမာဟ “တွံ သုန္ဒရိံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ မာရေတွာ မာလာကစဝရန္တရေ နိက္ခိပိတွာ တတော လဒ္ဓကဟာပဏေဟိ သုရံ ပိဝသိ၊ ဟောတု ဟောတူ”တိ။ ရာဇပုရိသာ တေ ဓုတ္တေ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေသုံ။ အထ တေ ရာဇာ “တုမှေဟိ မာရိတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကေဟိ မာရာပိတာတိ။ အညတိတ္ထိယေဟိ ဒေဝါတိ။

၁-ယော စာပိ (က) ၂-န ကရောမီတိ စာဟ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃-ခု ၁-၁၃၀-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။

Rājā titthiye pakkosāpetvā Sundariṁ ukkhipāpetvā “gacchatha tumhe, evaṁ vadantā nagaraṁ āhiṇḍatha ‘ayaṁ Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ āropetukāmehi amhehi mārāpitā, neva samaṇassa Gotamassa, na Gotamasāvakānaṁ doso atthi, amhākaṁyeva doso’ti” āṇāpesi. Te tathā akaṁsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi purisavadhadaṇḍena palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānaṁ mahantataro lābhasakkāro ahosi.

Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso titthiyā ‘Buddhānaṁ kāḷakabhāvaṁ uppādessāmā’ti sayaṁ kāḷakā jātā, Buddhānaṁ pana mahantataro lābhasakkāro udapādī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave sakkā Buddhānaṁ saṁkilesaṁ uppādetuṁ, Buddhānaṁ saṁkiliṭṭhabhāvakaraṇaṁ nāma jātimaṇino kiliṭṭhabhāvakaraṇasadisaṁ, pubbe jātimaṇiṁ ‘kiliṭṭhaṁ karissāmā’ti vāyamantāpi nāsakkhiṁsu kiliṭṭhaṁ kātun”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāmesu ādīnavaṁ disvā nikkhamitvā Himavantapadese tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaso hutvā paṇṇasālāyaṁ vasi. Tassā avidūre maṇiguhā ahosi, tattha tiṁsamattā sūkarā vasanti, guhāya avidūre eko sīho carati, tassa maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā sīhacchāyaṁ disvā bhītā utrastā appamaṁsalohitā ahesuṁ. Te “imassa maṇino vippasannattā ayaṁ chāyā paññāyati, imaṁ maṇiṁ saṁkiliṭṭhaṁ vivaṇṇaṁ karomā”ti cintetvā avidūre ekaṁ saraṁ gantvā kalale pavaṭṭetvā āgantvā taṁ maṇiṁ ghaṁsanti. So sūkaralomehi ghaṁsiyamāno vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyaṁ apassantā “imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṁ tāpasaṁ pucchissāmā”ti bodhisattaṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ ṭhitā purimā dve gāthā udāhariṁsu—

103. “Dariyā satta vassāni, tiṁsamattā vasāmase.
Haññāma maṇino ābhaṁ, iti no mantanaṁ ahu.

ရာဇာ တိတ္ထိယေ ပက္ကောသာပေတွာ သုန္ဒရိံ ဥက္ခိပါပေတွာ “ဂစ္ဆထ တုမှေ, ဧဝံ ဝဒန္တာ နဂရံ အာဟိဏ္ဍထ ‘အယံ သုန္ဒရီ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဝဏ္ဏံ အာရောပေတုကာမေဟိ အမှေဟိ မာရာပိတာ၊ နေဝ သမဏဿ ဂေါတမဿ, န ဂေါတမသာဝကာနံ ဒေါသော အတ္ထိ၊ အမှာကံယေဝ ဒေါသော’တိ” အာဏာပေသိ။ တေ တထာ အကံသု။ ဗာလမဟာဇနော တဒါ သဒ္ဒဟိ၊ တိတ္ထိယာပိ ပုရိသဝဓဒဏ္ဍေန ပလိဗုဒ္ဓါ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓါနံ မဟန္တတရော လာဘသက္ကာရော အဟောသိ။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော တိတ္ထိယာ ‘ဗုဒ္ဓါနံ ကာဠကဘာဝံ ဥပ္ပါဒေဿာမာ’တိ သယံ ကာဠကာ ဇာတာ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ပန မဟန္တတရော လာဘသက္ကာရော ဥဒပါဒီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ သက္ကာ ဗုဒ္ဓါနံ သံကိလေသံ ဥပ္ပါဒေတုံ၊ ဗုဒ္ဓါနံ သံကိလိဋ္ဌဘာဝကရဏံ နာမ ဇာတိမဏိနော ကိလိဋ္ဌဘာဝကရဏသဒိသံ၊ ပုဗ္ဗေ ဇာတိမဏိံ ‘ကိလိဋ္ဌံ ကရိဿာမာ’တိ ဝါယမန္တာပိ နာသက္ခိံသု ကိလိဋ္ဌံ ကာတု”န္တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကာမေသု အာဒီနဝံ ဒိသွာ နိက္ခမိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ တိဿော ပဗ္ဗတရာဇိယော အတိက္ကမိတွာ တာပသော ဟုတွာ ပဏ္ဏသာလာယံ ဝသိ။ တဿာ အဝိဒူရေ မဏိဂုဟာ အဟောသိ၊ တတ္ထ တိံသမတ္တာ သူကရာ ဝသန္တိ၊ ဂုဟာယ အဝိဒူရေ ဧကော သီဟော စရတိ၊ တဿ မဏိမှိ ဆာယာ ပညာယတိ။ သူကရာ သီဟစ္ဆာယံ ဒိသွာ ဘီတာ ဥတြသ္တာ အပ္ပမံသလောဟိတာ အဟေသုံ။ တေ “ဣမဿ မဏိနော ဝိပ္ပသန္နတ္တာ အယံ ဆာယာ ပညာယတိ၊ ဣမံ မဏိံ သံကိလိဋ္ဌံ ဝိဝဏ္ဏံ ကရောမာ”တိ စိန္တေတွာ အဝိဒူရေ ဧကံ သရံ ဂန္တွာ ကလလေ ပဝတ္တေတွာ အာဂန္တွာ တံ မဏိံ ဃံသန္တိ။ သော သူကရလောမေဟိ ဃံသိယမာနော ဝိပ္ပသန္နတရော အဟောသိ။ သူကရာ ဥပါယံ အပဿန္တာ “ဣမဿ မဏိနော ဝိဝဏ္ဏကရဏူပါယံ တာပသံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတာ ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ ဥဒါဟရိံသု—

၁၀၃။ “ဒရိယာ သတ္တ ဝဿာနိ၊ တိံသမတ္တာ ဝသာမသေ။
ဟညာမ မဏိနော အာဘံ၊ ဣတိ နော မန္တနံ အဟု။

104. Yāvatā maṇiṁ ghaṁsāma, bhiyyo vodāyate maṇi.
Idañcadāni pucchāma, kiṁ kiccaṁ idha maññasī”ti.

Tattha **dariyā**ti maṇiguhāyaṁ. **Vasāmase**ti vasāma. **Haññāmā**ti[1] hanissāma, mayampi vivaṇṇaṁ karissāma. **Idañcadāni pucchāmā**ti idāni mayaṁ “kena kāraṇena ayaṁ maṇi kilissamāno vodāyate”ti idaṁ taṁ pucchāma. **Kiṁ kiccaṁ idha maññasī**ti imasmiṁ atthe tvaṁ imaṁ kiccaṁ kinti maññasīti.

Atha nesaṁ ācikkhanto bodhisatto tatiyaṁ gāthamāha—

105. “Ayaṁ maṇi veḷuriyo, akāco vimalo subho.
Nā’ssa sakkā siriṁ hantuṁ, apakkamatha sūkarā”ti.

Tattha **akāco**ti akakkaso. **Subho**ti sobhano. **Siri**nti pabhaṁ. **Apakkamathā**ti imassa maṇissa pabhā nāsetuṁ na sakkā, tumhe pana imaṁ maṇiguhaṁ pahāya aññattha gacchathāti.

Te tassa kathaṁ sutvā tathā akaṁsu. Bodhisatto jhānaṁ uppādetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā tāpaso ahameva ahosin”ti.

Maṇisūkarajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Sālūkajātakavaṇṇanā (286)

Mā sālūkassa pihayīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto thullakumārikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Taṁ **Cūḷanāradakassapajātake**[2] āvi bhavissati. Taṁ pana bhikkhuṁ Satthā pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti pucchi. Evaṁ bhanteti. Ko taṁ ukkaṇṭhāpetīti. Thullakumārikā bhanteti. Satthā “esā te bhikkhu anatthakārikā, pubbepi tvaṁ etissā vivāhatthāya āgataparisāya uttaribhaṅgo ahosī”ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaṁ āhari.

1. Hañchemāti (Sī, I) hañchāmāti (?)   2. Khu 5. 261 piṭṭhe.

၁၀၄။ ယာဝတာ မဏိံ ဃံသာမ၊ ဘိယျော ဝေါဒါယတေ မဏိ။
ဣဒဉ္စဒါနိ ပုစ္ဆာမ၊ ကိံ ကိစ္စံ ဣဓ မညသီ”တိ။

တတ္ထ **ဒရိယာ**တိ မဏိဂုဟာယံ။ **ဝသာမသေ**တိ ဝသာမ။ **ဟညာမာ**တိ[၁] ဟနိဿာမ၊ မယမ္ပိ ဝိဝဏ္ဏံ ကရိဿာမ။ **ဣဒဉ္စဒါနိ ပုစ္ဆာမာ**တိ ဣဒါနိ မယံ “ကေန ကာရဏေန အယံ မဏိ ကိလိဿမာနော ဝေါဒါယတေ”တိ ဣဒံ တံ ပုစ္ဆာမ။ **ကိံ ကိစ္စံ ဣဓ မညသီ**တိ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ တွံ ဣမံ ကိစ္စံ ကိန္တိ မညသီတိ။

အထ နေသံ အာစိက္ခန္တော ဗောဓိသတ္တော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၀၅။ “အယံ မဏိ ဝေဠုရိယော၊ အကာစော ဝိမလော သုဘော။
နာ’ဿ သက္ကာ သိရိံ ဟန္တုံ၊ အပက္ကမထ သူကရာ”တိ။

တတ္ထ **အကာစော**တိ အကက္ကသော။ **သုဘော**တိ သောဘနော။ **သိရိ**န္တိ ပဘံ။ **အပက္ကမထာ**တိ ဣမဿ မဏိဿ ပဘာ နာသေတုံ န သက္ကာ၊ တုမှေ ပန ဣမံ မဏိဂုဟံ ပဟာယ အညတ္ထ ဂစ္ဆထာတိ။

တေ တဿ ကထံ သုတွာ တထာ အကံသု။ ဗောဓိသတ္တော ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ တာပသော အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဏိသူကရဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-သာလူကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၆)

မာ သာလူကဿ ပိဟယီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ထုလ္လကုမာရိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ **စူဠနာရဒကဿပဇာတကေ**[၂] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တံ ပန ဘိက္ခုံ သတ္ထာ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ ကော တံ ဥက္ကဏ္ဌာပေတီတိ။ ထုလ္လကုမာရိကာ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ “ဧသာ တေ ဘိက္ခု အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဧတိဿာ ဝိဝါဟတ္ထာယ အာဂတပရိသာယ ဥတ္တရိဘင်္ဂေါ အဟောသီ”တိ ဝတွာ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

၁-ဟဉ္ဆေမာတိ (သီ၊ ဣ) ဟဉ္ဆာမာတိ (?)   ၂-ခု ၅-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Mahālohitagoṇo nāma ahosi, kaniṭṭhabhātā panassa Cūḷalohito nāma. Ubhopi goṇā gāmake ekasmiṁ kule kammaṁ karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, taṁ aññakulaṁ våresi. Atha naṁ kulaṁ "vivāhakāle uttaribhaṅgo bhavissatī"ti Sālūkaṁ nāma sūkaraṁ yāgubhattena paṭijaggi, so heṭṭhāmañce sayati. Athekadivasaṁ Cūḷalohito bhātaraṁ āha "bhātika mayaṁ imasmiṁ kule kammaṁ karoma, amhe nissāya imaṁ kulaṁ jīvati, atha ca panime manussā amhākaṁ tiṇapalālamattaṁ denti, imaṁ sūkaraṁ yāgubhattena posenti, heṭṭhāmañce sayāpenti, kiṁ nāmesa etesaṁ karissatī"ti. Mahālohito "tāta mā tvaṁ etassa yāgubhattaṁ patthaya, etissā kumārikāya vivāhadivase etaṁ uttaribhaṅgaṁ kātukāmā ete maṁsassa thūlabhāvakaraṇatthaṁ posenti, katipāhaccayena taṁ passissasi heṭṭhāmañcato nikkhāmetvā vadhitvā khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā āgantukabhattaṁ kariyamānan"ti vatvā purimā dve gāthā samuṭṭhāpesi—

106. "Mā sālūkassa pihayi, āturannāni bhuñjati.
Appossukko bhusaṁ khāda, etaṁ dīghāyulakkhaṇaṁ.

107. Idāni so idhāgantvā, atithī yuttasevako.
Atha dakkhasi sālūkaṁ, sayantaṁ musaluttaran"ti.

Tatthāyaṁ saṅkhepattho—tāta tvaṁ mā Sālūkasūkarabhāvaṁ patthayi, ayañhi **āturannāni** maraṇabhojanāni bhuñjati, yāni bhuñjitvā na cirasseva maraṇaṁ pāpuṇissati, tvaṁ pana **appossukko** nirālayo hutvā attanā laddhaṁ imaṁ palālamissakaṁ bhusaṁ khāda, etaṁ dīghāyubhāvassa **lakkhaṇaṁ** sañjānananimittaṁ. Idāni katipāhasseva so vevāhikapuriso mahatiyā parisāya yutto yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, athetaṁ sālūkaṁ musalasadisena uttaroṭṭhena samannāgatattā **musaluttaraṁ** māritaṁ sayantaṁ dakkhasīti.

Tato katipāhasseva vevāhikesu āgatesu sālūkaṁ māretvā uttaribhaṅgamakaṁsu. Ubho goṇā taṁ tassa vipattiṁ disvā

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာလောဟိတဂေါဏော နာမ အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ စူဠ-လောဟိတော နာမ။ ဥဘောပိ ဂေါဏာ ဂါမကေ ဧကသ္မိံ ကုလေ ကမ္မံ ကရောန္တိ။ တဿ ကုလဿ ဧကာ ဝယပ္ပတ္တာ ကုမာရိကာ အတ္ထိ၊ တံ အညကုလံ ဝါရေသိ။ အထ နံ ကုလံ "ဝိဝါဟကာလေ ဥတ္တရိဘင်္ဂေါ ဘဝိဿတီ"တိ သာလူကံ နာမ သူကရံ ယာဂုဘတ္တေန ပဋိဇဂ္ဂိ၊ သော ဟေဋ္ဌာမဉ္စေ သယတိ။ အထေကဒိဝသံ စူဠလောဟိတော ဘာတရံ အာဟ "ဘာတိက မယံ ဣမသ္မိံ ကုလေ ကမ္မံ ကရောမ၊ အမှေ နိဿာယ ဣမံ ကုလံ ဇီဝတိ၊ အထ စ ပနိမေ မနုဿာ အမှာကံ တိဏပလာလမတ္တံ ဒေန္တိ၊ ဣမံ သူကရံ ယာဂုဘတ္တေန ပေါသေန္တိ၊ ဟေဋ္ဌာမဉ္စေ သယာပေန္တိ၊ ကိံ နာမေသ ဧတေသံ ကရိဿတီ"တိ။ မဟာလောဟိတော "တာတ မာ တွံ ဧတဿ ယာဂုဘတ္တံ ပတ္ထယ၊ ဧတိဿာ ကုမာရိကာယ ဝိဝါဟဒိဝသေ ဧတံ ဥတ္တရိဘင်္ဂံ ကာတုကာမာ ဧတေ မံသဿ ထူလဘာဝကရဏတ္ထံ ပေါသေန္တိ၊ ကတိပါဟစ္စယေန တံ ပဿိဿသိ ဟေဋ္ဌာမဉ္စတော နိက္ခာမေတွာ ဝဓိတွာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒိတွာ အာဂန္တုကဘတ္တံ ကရိယမာန"န္တိ ဝတွာ ပုရိမာ ဒွေ ဂါထာ သမုဋ္ဌာပေသိ—

၁၀၆။ "မာ သာလူကဿ ပိဟယိ၊ အာတုရန္နာနိ ဘုဉ္ဇတိ။
အပ္ပေါဿုက္ကော ဘုသံ ခါဒ၊ ဧတံ ဒီဃာယုလက္ခဏံ။

၁၀၇။ ဣဒါနိ သော ဣဓာဂန္တွာ၊ အတိထီ ယုတ္တသေဝကော။
အထ ဒက္ခသိ သာလူကံ၊ သယန္တံ မုသလုတ္တရ"န္တိ။

တတ္ထာယံ သင်္ခေပတ္ထော—တာတ တွံ မာ သာလူကသူကရဘာဝံ ပတ္ထယိ၊ အယဉှိ **အာတုရန္နာနိ** မရဏဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇတိ၊ ယာနိ ဘုဉ္ဇိတွာ န စိရဿေဝ မရဏံ ပါပုဏိဿတိ၊ တွံ ပန **အပ္ပေါဿုက္ကော** နိရာလယော ဟုတွာ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ဣမံ ပလာလမိဿကံ ဘုသံ ခါဒ၊ ဧတံ ဒီဃာယုဘာဝဿ **လက္ခဏံ** သဉ္ဇာနန-နိမိတ္တံ။ ဣဒါနိ ကတိပါဟဿေဝ သော ဝေဝါဟိကပုရိသော မဟတိယာ ပရိသာယ ယုတ္တော ယုတ္တသေဝကော ဣဓ အတိထိ ဟုတွာ အာဂတော ဘဝိဿတိ၊ အထေတံ သာလူကံ မုသလသဒိသေန ဥတ္တရောဋ္ဌေန သမန္နာဂတတ္တာ **မုသလုတ္တရံ** မာရိတံ သယန္တံ ဒက္ခသီတိ။

တတော ကတိပါဟဿေဝ ဝေဝါဟိကေသု အာဂတေသု သာလူကံ မာရေတွာ ဥတ္တရိဘင်္ဂမကံသု။ ဥဘော ဂေါဏာ တံ တဿ ဝိပတ္တိံ ဒိသွာ

“amhākaṁ bhusameva varan”ti cintayiṁsu. Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotikaṁ tatiyaṁ gāthamāha—

108. “Vikantaṁ sūkaraṁ disvā, sayantaṁ musaluttaraṁ.
Jaraggavā vicintesuṁ, varamhākaṁ bhusāmivā”ti.

Tattha **bhusāmivā**ti bhusameva amhākaṁ varaṁ uttamanti attho.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā kumārikā etarahi thullakumārikā ahosi, Sālūko ukkaṇṭhitabhikkhu, Cūḷalohito Ānando, Mahālohito pana ahameva ahosinti.

Sālūkajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Lābhagarahajātakavaṇṇanā (287)

Nānummattoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaṁ ārabbha kathesi. Therassa kira saddhivihāriko theraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisinno “lābhuppattipaṭipadaṁ me bhante kathetha, kiṁ karonto cīvarādīnaṁ lābhī hotī”ti pucchi. Athassa thero “āvuso catūhaṅgehi samannāgatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhantare hiri-ottappaṁ bhinditvā sāmaññaṁ pahāya anummatteneva ummattena viya bhavitabbaṁ, pisuṇavācā vattabbā, naṭasadisena bhavitabbaṁ, vikiṇṇavācena kutūhalena bhavitabban”ti imaṁ lābhuppattipaṭipadaṁ kathesi. So taṁ paṭipadaṁ garahitvā uṭṭhāya pakkanto. Thero Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā taṁ pavattiṁ ācikkhi. Satthā “neso “Sāriputta bhikkhu idāneva lābhaṁ garahati, pubbepesa garahiyevā”ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasavassikakāleyeva tiṇṇaṁ vedānaṁ aṭṭhārasannañca sippānaṁ pariyosānaṁ patvā disāpāmokkho

“အမှာကံ ဘုသမေဝ ဝရ”န္တိ စိန္တယိံသု။ သတ္ထာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ တဒတ္ထဇောတိကံ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၀၈။ “ဝိကန္တံ သူကရံ ဒိသွာ၊ သယန္တံ မုသလုတ္တရံ။
ဇရဂ္ဂဝါ ဝိစိန္တေသုံ၊ ဝရမှာကံ ဘုသာမိဝါ”တိ။

တတ္ထ **ဘုသာမိဝါ**တိ ဘုသမေဝ အမှာကံ ဝရံ ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ကုမာရိကာ ဧတရဟိ ထုလ္လကုမာရိကာ အဟောသိ၊ သာလူကော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု၊ စူဠလောဟိတော အာနန္ဒော၊ မဟာလောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သာလူကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-လာဘဂရဟဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၇)

နာနုမ္မတ္တောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ထေရဿ ကိရ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “လာဘုပ္ပတ္တိပဋိပဒံ မေ ဘန္တေ ကထေထ၊ ကိံ ကရောန္တော စီဝရာဒီနံ လာဘီ ဟောတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ ထေရော “အာဝုသော စတူဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ လာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အတ္တနော အဗ္ဘန္တရေ ဟိရိဩတ္တပ္ပံ ဘိန္ဒိတွာ သာမညံ ပဟာယ အနုမ္မတ္တေနေဝ ဥမ္မတ္တေန ဝိယ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ပိသုဏဝါစာ ဝတ္တဗ္ဗာ၊ နဋသဒိသေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဝိကိဏ္ဏဝါစေန ကုတူဟလေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဣမံ လာဘုပ္ပတ္တိပဋိပဒံ ကထေသိ။ သော တံ ပဋိပဒံ ဂရဟိတွာ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကန္တော။ ထေရော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ သတ္ထာ “နေသော သာရိပုတ္တ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ လာဘံ ဂရဟတိ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ဂရဟိယေဝါ”တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သောဠသဝဿိကကာလေယေဝ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ အဋ္ဌာရသန္နဉ္စ သိပ္ပါနံ ပရိယောသာနံ ပတွာ ဒိသာပါမောက္ခော

ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni sippaṁ vācesi. Tatreko māṇavo sīlācārasampanno ekadivasaṁ ācariyaṁ upasaṅkamitvā “kathaṁ imesaṁ sattānaṁ lābho uppajjatī”ti lābhuppattipaṭipadaṁ pucchi. Ācariyo “tāta imesaṁ sattānaṁ catūhi kāraṇehi lābho uppajjatī”ti vatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

109. “Nānummatto nāpisuṇo, nānaṭo nākutūhalo.
Mūḷhesu labhate lābhaṁ, esā te anusāsanī”ti.

Tattha **nānummatto**ti na anummatto. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā ummattako nāma itthipurisadārikadārake disvā tesaṁ vatthālaṅkārādīni vilumpati, tato tato macchamaṁsapūvādīni balakkārena gahetvā khādati, evameva yo gihibhūto ajjhattabahiddhasamuṭṭhānaṁ hirottappaṁ pahāya kusalākusalaṁ agaṇetvā nirayabhayaṁ abhāyanto lobhābhibhūto pariyādiṇṇacitto kāmesu pamatto sandhicchedādīni sāhasikakammāni karoti, pabbajitopi hirottappaṁ pahāya kusalākusalaṁ agaṇetvā nirayabhayaṁ abhāyanto Satthārā paññattaṁ sikkhāpadaṁ maddanto lobhena abhibhūto pariyādiṇṇacitto cīvarādimattaṁ nissāya attano sāmaññaṁ vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti, veḷudānādīni nissāya jīvikaṁ kappeti, ayaṁ anummattopi ummattasadisattā ummatto nāma, evarūpassa khippaṁ lābho uppajjati. Yo pana evaṁ anummatto lajjī kukkuccako, esa mūḷhesu apaṇḍitesu purisesu lābhaṁ na labhati, tasmā lābhatthikena ummattakena viya bhavitabbanti.

Nāpisuṇoti etthāpi yo pisuṇo hoti, “asukena idaṁ nāma katan”ti rājakule pesuññaṁ upasaṁharati, so aññesaṁ yasaṁ acchinditvā attano gaṇhāti. Rājānopi naṁ “ayaṁ amhesu sasneho”ti ucce ṭhāne ṭhapenti, amaccādayopissa “ayaṁ no rājakule paribhindeyyā”ti bhayena dātabbaṁ maññanti, evaṁ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati. Yo pana apisuṇo, so mūḷhesu lābhaṁ na labhatīti evamattho veditabbo.

Nānaṭoti lābhaṁ uppādentena naṭena viya bhavitabbaṁ. Yathā naṭo hirottappaṁ pahāya naccagītavāditehi kīḷaṁ katvā dhanaṁ saṁharati, evameva

အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ သိပ္ပံ ဝါစေသိ။ တတြေကော မာဏဝေါ သီလာစာရသမ္ပန္နော ဧကဒိဝသံ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကထံ ဣမေသံ သတ္တာနံ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ လာဘုပ္ပတ္တိပဋိပဒံ ပုစ္ဆိ။ အာစရိယော “တာတ ဣမေသံ သတ္တာနံ စတူဟိ ကာရဏေဟိ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၉။ “နာနုမ္မတ္တော နာပိသုဏော၊ နာနဋော နာကုတူဟလော။
မူဠှေသု လဘတေ လာဘံ၊ ဧသာ တေ အနုသာသနီ”တိ။

တတ္ထ **နာနုမ္မတ္တော**တိ န အနုမ္မတ္တော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ယထာ ဥမ္မတ္တကော နာမ ဣတ္ထိပုရိသဒါရိကဒါရကေ ဒိသွာ တေသံ ဝတ္ထာလင်္ကာရာဒီနိ ဝိလုမ္ပတိ၊ တတော တတော မစ္ဆမံသပူဝါဒီနိ ဗလက္ကာရေန ဂဟေတွာ ခါဒတိ၊ ဧဝမေဝ ယော ဂိဟိဘူတော အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌာနံ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာယ ကုသလာကုသလံ အဂဏေတွာ နိရယဘယံ အဘာယန္တော လောဘာဘိဘူတော ပရိယာဒိန္နစိတ္တော ကာမေသု ပမတ္တော သန္ဓိစ္ဆေဒါဒီနိ သာဟသိကကမ္မာနိ ကရောတိ၊ ပဗ္ဗဇိတောပိ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာယ ကုသလာကုသလံ အဂဏေတွာ နိရယဘယံ အဘာယန္တော သတ္ထာရာ ပညတ္တံ သိက္ခာပဒံ မဒ္ဒန္တော လောဘေန အဘိဘူတော ပရိယာဒိန္နစိတ္တော စီဝရာဒိမတ္တံ နိဿာယ အတ္တနော သာမညံ ဝိဇဟိတွာ ပမတ္တော ဝေဇ္ဇကမ္မဒူတကမ္မာဒီနိ ကရောတိ၊ ဝေဠုဒါနာဒီနိ နိဿာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ၊ အယံ အနုမ္မတ္တောပိ ဥမ္မတ္တသဒိသတ္တာ ဥမ္မတ္တော နာမ၊ ဧဝရူပဿ ခိပ္ပံ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယော ပန ဧဝံ အနုမ္မတ္တော လဇ္ဇီ ကုက္ကုစ္စကော၊ ဧသ မူဠှေသု အပဏ္ဍိတေသု ပုရိသေသု လာဘံ န လဘတိ၊ တသ္မာ လာဘတ္ထိကေန ဥမ္မတ္တကေန ဝိယ ဘဝိတဗ္ဗန္တိ။

နာပိသုဏောတိ ဧတ္ထာပိ ယော ပိသုဏော ဟောတိ၊ “အသုကေန ဣဒံ နာမ ကတ”န္တိ ရာဇကုလေ ပေသုညံ ဥပသံဟရတိ၊ သော အညေသံ ယသံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ အတ္တနော ဂဏှာတိ။ ရာဇာနောပိ နံ “အယံ အမှေသု သသ္နေဟော”တိ ဥစ္စေ ဌာနေ ဌပေန္တိ၊ အမစ္စာဒယောပိဿ “အယံ နော ရာဇကုလေ ပရိဘိန္ဒေယျာ”တိ ဘယေန ဒါတဗ္ဗံ မညန္တိ၊ ဧဝံ ဧတရဟိ ပိသုဏဿ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယော ပန အပိသုဏော၊ သော မူဠှေသု လာဘံ န လဘတီတိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

နာနဋောတိ လာဘံ ဥပ္ပါဒေန္တေန နဋေန ဝိယ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ယထာ နဋော ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာယ နစ္စဂီတဝါဒိတေဟိ ကီဠံ ကတွာ ဓနံ သံဟရတိ၊ ဧဝမေဝ

lābhatthikesu hirottappaṁ bhinditvā itthipurisadārikadārakānaṁ soṇḍasahāyena[1] viya nānappakāraṁ keḷiṁ karontena vicaritabbaṁ. Yo evaṁ anaṭo, so mūḷhesu lābhaṁ na labhati.

Nākutūhaloti kutūhalo nāma vippakiṇṇavāco. Rājāno hi amacce pucchanti "asukaṭṭhāne kira 'manusso mārito, gharaṁ viluttaṁ, paresaṁ dārā padhaṁsitā'ti suyyati, kesaṁ nu kho idaṁ kamman"ti. Tattha sesesu akathentesuyeva yo uṭṭhahitvā "asuko ca asuko ca nāmā"ti vadati, ayaṁ kutūhalo nāma. Rājāno tassa vacanena te purise pariyesitvā nisedhetvā "imaṁ nissāya no nagaraṁ niccoraṁ jātan"ti tassa mahantaṁ yasaṁ denti, sesāpi janā "ayaṁ no rājapurisehi puṭṭho suyuttaduyuttaṁ katheyyā"ti bhayena tasseva dhanaṁ denti, evaṁ kutūhalassa lābho uppajjati. Yo pana akutūhalo, esa na mūḷhesu labhati lābhaṁ. **Esā te anusāsanī**ti esā amhākaṁ santikā tuyhaṁ lābhānusiṭṭhīti.

Antevāsiko ācariyassa kathaṁ sutvā lābhaṁ garahanto—

110. "Dhiratthu taṁ yasalābhaṁ, dhanalābhañca brāhmaṇa.
Yā vutti vinipātena, adhammacaraṇena vā.

111. Api ce pattamādāya, anagāro paribbaje.
Esāva jīvikā seyyo[2], yā cā'dhammena esanā"ti.

gāthādvayamāha.

Tattha **yā vuttī**ti yā jīvitavutti. **Vinipātenā**ti attano vinipātena. **Adhammacaraṇenā**ti[3] adhammakiriyāya visamakiriyāya vadhabandhanagarahādīhi attānaṁ vinipātetvā adhammaṁ caritvā yā vutti, tañca yasadhanalābhañca sabbaṁ **dhiratthu** nindāmi garahāmi, na me etenatthoti adhippāyo. **Pattamādāyā**ti bhikkhābhājanaṁ gahetvā. **Anagāro paribbaje**ti ageho pabbajito hutvā careyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyaṁ careyya. Kiṁ kāraṇā? **Esāva jīvikā seyyo**[4],

1. Bhaṇḍaṁ pahārakena (Ka)
2. Seyyā (Sī, Syā, I)
3. Adhammacariyāya vāti (Sī, Syā, I)
4. Seyyā (Sī, Syā, I)

လာဘတ္ထိကေသု ဟိရောတ္တပ္ပံ ဘိန္ဒိတွာ ဣတ္ထိပုရိသဒါရိကဒါရကာနံ သောဏ္ဍ-သဟာယေန[1] ဝိယ နာနပ္ပကာရံ ကေဠိံ ကရောန္တေန ဝိစရိတဗ္ဗံ။ ယော ဧဝံ အနဋော၊ သော မူဠှေသု လာဘံ န လဘတိ။

နာကုတူဟလောတိ ကုတူဟလော နာမ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါစော။ ရာဇာနော ဟိ အမစ္စေ ပုစ္ဆန္တိ "အသုကဋ္ဌာနေ ကိရ 'မနုဿော မာရိတော၊ ဃရံ ဝိလုတ္တံ၊ ပရေသံ ဒါရာ ပဓံသိတာ'တိ သုယျတိ၊ ကေသံ နု ခေါ ဣဒံ ကမ္မ"န္တိ။ တတ္ထ သေသေသု အကထေန္တေသုယေဝ ယော ဥဋ္ဌဟိတွာ "အသုကော စ အသုကော စ နာမာ"တိ ဝဒတိ၊ အယံ ကုတူဟလော နာမ။ ရာဇာနော တဿ ဝစနေန တေ ပုရိသေ ပရိယေသိတွာ နိသေဓေတွာ "ဣမံ နိဿာယ နော နဂရံ နိစ္စောရံ ဇာတ"န္တိ တဿ မဟန္တံ ယသံ ဒေန္တိ၊ သေသာပိ ဇနာ "အယံ နော ရာဇပုရိသေဟိ ပုဋ္ဌော သုယုတ္တဒုယုတ္တံ ကထေယျာ"တိ ဘယေန တဿေဝ ဓနံ ဒေန္တိ၊ ဧဝံ ကုတူဟလဿ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယော ပန အကုတူဟလော၊ ဧသ န မူဠှေသု လဘတိ လာဘံ။ **ဧသာ တေ အနုသာသနီ**တိ ဧသာ အမှာကံ သန္တိကာ တုယှံ လာဘာနုသိဋ္ဌီတိ။

အန္တေဝါသိကော အာစရိယဿ ကထံ သုတွာ လာဘံ ဂရဟန္တော—

၁၁၀။ "ဓိရတ္ထု တံ ယသလာဘံ၊ ဓနလာဘဉ္စ ဗြာဟ္မဏ။
ယာ ဝုတ္တိ ဝိနိပါတေန၊ အဓမ္မစရဏေန ဝါ။

၁၁၁။ အပိ စေ ပတ္တမာဒါယ၊ အနဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ။
ဧသာဝ ဇီဝိကာ သေယျော[2]၊ ယာ စာ'ဓမ္မေန ဧသနာ"တိ။

ဂါထာဒွယမာဟ။

တတ္ထ **ယာ ဝုတ္တီ**တိ ယာ ဇီဝိတဝုတ္တိ။ **ဝိနိပါတေနာ**တိ အတ္တနော ဝိနိပါတေန။ **အဓမ္မစရဏေနာ**တိ[3] အဓမ္မကိရိယာယ ဝိသမကိရိယာယ ဝဓဗန္ဓနဂရဟာဒီဟိ အတ္တာနံ ဝိနိပါတေတွာ အဓမ္မံ စရိတွာ ယာ ဝုတ္တိ၊ တဉ္စ ယသဓနလာဘဉ္စ သဗ္ဗံ **ဓိရတ္ထု** နိန္ဒာမိ ဂရဟာမိ၊ န မေ ဧတေနတ္ထောတိ အဓိပ္ပါယော။ **ပတ္တမာဒါယာ**တိ ဘိက္ခာဘာဇနံ ဂဟေတွာ။ **အနဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ**တိ အဂေဟော ပဗ္ဗဇိတော ဟုတွာ စရေယျ၊ န စ သပ္ပုရိသော ကာယဒုစ္စရိတာဒိ-ဝသေန အဓမ္မစရိယံ စရေယျ။ ကိံ ကာရဏာ? **ဧသာဝ ဇီဝိကာ သေယျော**[4]၊

၁-ဘဏ္ဍံ ပဟာရကေန (က)
၂-သေယျာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-အဓမ္မစရိယာယ ဝါတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၄-သေယျာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

yā cā’dhammena esanāti yā esā adhammena jīvikapariyesanā, tato esā pattahatthassa parakulesu bhikkhācariyāva seyyo[1], sataguṇena sahassaguṇena sundarataroti dasseti.

Evaṁ māṇavo pabbajjāya guṇaṁ vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā dhammena bhikkhaṁ pariyesanto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā māṇavo lābhagarahī bhikkhu ahosi, ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Lābhagarahajātakavaṇṇanā sattamā.

8. Macchuddānajātakavaṇṇanā (288)

Agghanti macchāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kūṭavāṇijaṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā kathitameva.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā viññutaṁ patto kuṭumbaṁ saṇṭhapesi. Kaniṭṭhabhātāpissa atthi, tesaṁ aparabhāge pitā kālakato. Te ekadivasaṁ “pitu santakaṁ vohāraṁ sādhessāmā”ti[2] ekaṁ gāmaṁ gantvā kahāpaṇasahassaṁ labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvaṁ paṭimānentā puṭabhattaṁ bhuñjiṁsu. Bodhisatto atirekabhattaṁ Gaṅgāya macchānaṁ datvā nadīdevatāya pattiṁ adāsi. Devatā pattiṁ anumoditvāyeva dibbena yasena vaḍḍhitvā attano yasavuḍḍhiṁ āvajjamānā taṁ kāraṇaṁ aññāsi. Bodhisattopi vālikāyaṁ uttarāsaṅgaṁ pattharitvā nipanno niddaṁ okkami, kaniṭṭhabhātā panassa thokaṁ corapakatiko. So te kahāpaṇe bodhisattassa adatvā sayameva gaṇhitukāmatāya kahāpaṇabhaṇḍikasadisaṁ ekaṁ sakkharabhaṇḍikaṁ katvā dvepi bhaṇḍikā ekatova ṭhapesi. Tesaṁ nāvaṁ abhiruhitvā Gaṅgāmajjhagatānaṁ kaniṭṭho nāvaṁ khobhetvā “sakkharabhaṇḍikaṁ udake khipissāmī”ti sahassabhaṇḍikaṁkhipitvā “bhātika sahassabhaṇḍikā

1. Seyyā (Sī, Syā, I) 2. Sodhessāmāti (Syā) karissāmāti (Ka)

ယာ စာ’ဓမ္မေန ဧသနာတိ၊ ယာ ဧသာ အဓမ္မေန ဇီဝိကပရိယေသနာ၊ တတော ဧသာ ပတ္တဟတ္ထဿ ပရကုလေသု ဘိက္ခာစရိယာဝ သေယျော[1]၊ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန သုန္ဒရတရောတိ ဒဿေတိ။

ဧဝံ မာဏဝေါ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဂုဏံ ဝဏ္ဏေတွာ နိက္ခမိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဓမ္မေန ဘိက္ခံ ပရိယေသန္တော အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မာဏဝေါ လာဘဂရဟီ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

လာဘဂရဟဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-မစ္ဆုဒ္ဒါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၈)

အဂ္ဃန္တိ မစ္ဆာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကူဋဝါဏိဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ကထိတမေဝ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကုဋုမ္ဗိကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတ္တော ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေသိ။ ကနိဋ္ဌဘာတာပိဿ အတ္ထိ၊ တေသံ အပရဘာဂေ ပိတာ ကာလကတော။ တေ ဧကဒိဝသံ “ပိတု သန္တကံ ဝေါဟာရံ သာဓေဿာမာ”တိ[2] ဧကံ ဂါမံ ဂန္တွာ ကဟာပဏသဟဿံ လဘိတွာ အာဂစ္ဆန္တာ နဒီတိတ္ထေ နာဝံ ပဋိမာနေန္တာ ပုဋဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိံသု။ ဗောဓိသတ္တော အတိရေကဘတ္တံ ဂင်္ဂါယ မစ္ဆာနံ ဒတွာ နဒီဒေဝတာယ ပတ္တိံ အဒါသိ။ ဒေဝတာ ပတ္တိံ အနုမောဒိတွာယေဝ ဒိဗ္ဗေန ယသေန ဝဍ္ဎိတွာ အတ္တနော ယသဝုဍ္ဎိံ အာဝဇ္ဇမာနာ တံ ကာရဏံ အညာသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဝါလိကာယံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ပတ္ထရိတွာ နိပန္နော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ၊ ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ ထောကံ စောရပကတိကော။ သော တေ ကဟာပဏေ ဗောဓိသတ္တဿ အဒတွာ သယမေဝ ဂဏှိတုကာမတာယ ကဟာပဏဘဏ္ဍိကသဒိသံ ဧကံ သက္ခရဘဏ္ဍိကံ ကတွာ ဒွေပိ ဘဏ္ဍိကာ ဧကတောဝ ဌပေသိ။ တေသံ နာဝံ အဘိရုဟိတွာ ဂင်္ဂါမဇ္ဈဂတာနံ ကနိဋ္ဌော နာဝံ ခေါဘေတွာ “သက္ခရဘဏ္ဍိကံ ဥဒကေ ခိပိဿာမီ”တိ သဟဿဘဏ္ဍိကံ ခိပိတွာ “ဘာတိက သဟဿဘဏ္ဍိကာ

၁-သေယျာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-သောဓေဿာမာတိ (သျာ) ကရိဿာမာတိ (က)

udake patitā, kinti karomā”ti āha. Udake patitāya kiṁ karissāma, mā cintayīti. Nadīdevatā cintesi “ahaṁ iminā dinnapattiṁ anumoditvā dibbayasena vaḍḍhitvā etassa santakaṁ rakkhissāmī”ti attano ānubhāvena taṁ bhaṇḍikaṁ ekaṁ mahāmacchaṁ gilāpetvā sayaṁ ārakkhaṁ gaṇhi. Sopi coro gehaṁ gantvā “bhātā me vañcito”ti bhaṇḍikaṁ mocento sakkharā passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭaniṁ upagūhitvā nipajji.

Tadā kevaṭṭā macchagahaṇatthāya jālaṁ khipiṁsu. So maccho devatānubhāvena jālaṁ pāvisi. Kevaṭṭā taṁ gahetvā vikkiṇituṁ nagaraṁ paviṭṭhā. Manussā mahāmacchaṁ disvā mūlaṁ pucchanti. Kevaṭṭā “kahāpaṇasahassañca satta ca māsake datvā gaṇhathā”ti vadanti. Manussā “sahassagghanakamacchopi no diṭṭho”ti parihāsaṁ karonti. Kevaṭṭā macchaṁ gahetvā bodhisattassa gharadvāraṁ gantvā “imaṁ macchaṁ gaṇhathā”ti āhaṁsu. Kimassa mūlanti. Satta māsake datvā gaṇhathāti. Aññesaṁ dadamānā kathaṁ dethāti. Aññesaṁ sahassena ca sattahi ca māsakehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathāti. So tesaṁ satta māsake datvā macchaṁ bhariyāya pesesi. Sā macchassa kucchiṁ phalayamānā sahassabhaṇḍikaṁ disvā bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṁ oloketvā attano lañchaṁ disvā sakasantakabhāvaṁ ñatvā “idāni ime kevaṭṭā imaṁ macchaṁ aññesaṁ dadamānā sahassena ceva sattahi ca māsakehi denti, amhe pana patvā[1] sahassassa amhākaṁ santakattā satteva māsake gahetvā adaṁsu, idaṁ antaraṁ ajānantaṁ na sakkā kañci saddahāpetun”ti cintetvā paṭhamaṁ gāthamāha—

112. “Agghanti macchā adhikaṁ sahassaṁ.
Na so atthi yo imaṁ saddaheyya.
Mayhañca assu idha satta māsā,
Ahampi taṁ macchuddānaṁ kiṇeyyan”ti.

Tattha **adhikan**ti aññehi pucchitā kevaṭṭā “sattamāsādhikaṁ sahassaṁ agghantī”ti vadanti. **Na so atthi yo imaṁ saddaheyyā**ti so puriso

1. Datvā (I)

ဥဒကေ ပတိတာ၊ ကိန္တိ ကရောမာ”တိ အာဟ။ ဥဒကေ ပတိတာယ ကိံ ကရိဿာမ၊ မာ စိန္တယီတိ။ နဒီဒေဝတာ စိန္တေသိ “အဟံ ဣမိနာ ဒိန္နပတ္တိံ အနုမောဒိတွာ ဒိဗ္ဗယသေန ဝဍ္ဎိတွာ ဧတဿ သန္တကံ ရက္ခိဿာမီ”တိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန တံ ဘဏ္ဍိကံ ဧကံ မဟာမစ္ဆံ ဂိလာပေတွာ သယံ အာရက္ခံ ဂဏှိ။ သောပိ စောရော ဂေဟံ ဂန္တွာ “ဘာတာ မေ ဝဉ္စိတော”တိ ဘဏ္ဍိကံ မောစေန္တော သက္ခရာ ပဿိတွာ ဟဒယေန သုဿန္တေန မဉ္စဿ အဋနိံ ဥပဂူဟိတွာ နိပဇ္ဇိ။

တဒါ ကေဝဋ္ဋာ မစ္ဆဂဟဏတ္ထာယ ဇာလံ ခိပိံသု။ သော မစ္ဆော ဒေဝတာနုဘာဝေန ဇာလံ ပါဝိသိ။ ကေဝဋ္ဋာ တံ ဂဟေတွာ ဝိက္ကိဏိတုံ နဂရံ ပဝိဋ္ဌာ။ မနုဿာ မဟာမစ္ဆံ ဒိသွာ မူလံ ပုစ္ဆန္တိ။ ကေဝဋ္ဋာ “ကဟာပဏသဟဿဉ္စ သတ္တ စ မာသကေ ဒတွာ ဂဏှထာ”တိ ဝဒန္တိ။ မနုဿာ “သဟဿဂ္ဃနကမစ္ဆောပိ နော ဒိဋ္ဌော”တိ ပရိဟာသံ ကရောန္တိ။ ကေဝဋ္ဋာ မစ္ဆံ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဃရဒွါရံ ဂန္တွာ “ဣမံ မစ္ဆံ ဂဏှထာ”တိ အာဟံသု။ ကိမဿ မူလန္တိ။ သတ္တ မာသကေ ဒတွာ ဂဏှထာတိ။ အညေသံ ဒဒမာနာ ကထံ ဒေထာတိ။ အညေသံ သဟဿေန စ သတ္တဟိ စ မာသကေဟိ ဒေမ၊ တုမှေ ပန သတ္တ မာသကေ ဒတွာ ဂဏှထာတိ။ သော တေသံ သတ္တ မာသကေ ဒတွာ မစ္ဆံ ဘရိယာယ ပေသေသိ။ သာ မစ္ဆဿ ကုစ္ဆိံ ဖာလယမာနာ သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဩလောကေတွာ အတ္တနော လဉ္ဆံ ဒိသွာ သကသန္တကဘာဝံ ဉတွာ “ဣဒါနိ ဣမေ ကေဝဋ္ဋာ ဣမံ မစ္ဆံ အညေသံ ဒဒမာနာ သဟဿေန စေဝ သတ္တဟိ စ မာသကေဟိ ဒေန္တိ၊ အမှေ ပန ပတွာ[1] သဟဿဿ အမှာကံ သန္တကတ္တာ သတ္တေဝ မာသကေ ဂဟေတွာ အဒံသု၊ ဣဒံ အန္တရံ အဇာနန္တံ န သက္ကာ ကဉ္စိ သဒ္ဒဟာပေတု”န္တိ စိန္တေတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၂။ “အဂ္ဃန္တိ မစ္ဆာ အဓိကံ သဟဿံ၊
န သော အတ္ထိ ယော ဣမံ သဒ္ဒဟေယျ။
မယှဉ္စ အဿု ဣဓ သတ္တ မာသာ၊
အဟမ္ပိ တံ မစ္ဆုဒ္ဒါနံ ကိဏေယျ”န္တိ။

တတ္ထ **အဓိက**န္တိ အညေဟိ ပုစ္ဆိတာ ကေဝဋ္ဋာ “သတ္တမာသာဓိကံ သဟဿံ အဂ္ဃန္တီ”တိ ဝဒန္တိ။ **န သော အတ္ထိ ယော ဣမံ သဒ္ဒဟေယျာ**တိ သော ပုရိသော

၁- ဒတွာ (ဣ)

na atthi, yo imaṁ kāraṇaṁ paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṁ vā macchā agghantīti yo imaṁ saddaheyya, so natthi, tasmāyeva te aññehi na gahitātipi attho. **Mayhañca assū**ti mayhaṁ pana satta māsakā ahesuṁ. **Macchuddānan**ti macchavaggaṁ. Tena hi macchena saddhiṁ aññepi macchā ekato baddhā taṁ sakalampi macchuddānaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Kiṇeyyan**ti kiṇiṁ[1], satteva māsake datvā ettakaṁ macchavaggaṁ gaṇhinti attho.

Evañca pana vatvā idaṁ cintesi "kiṁ nu kho nissāya mayā ete kahāpaṇā laddhā"ti. Tasmiṁ khaṇe nadīdevatā ākāse dissamānarūpena[2] ṭhatvā "ahaṁ Gaṅgādevatā, tayā macchānaṁ atirekabhattaṁ datvā mayhaṁ patti dinnā, tenāhaṁ tava santakaṁ rakkhantī āgatā"ti dīpayamānā gāthamāha—

113. "Macchānaṁ bhojanaṁ datvā, mama dakkhiṇamādisi.
Taṁ dakkhiṇaṁ sarantiyā, kataṁ apacitiṁ tayā"ti.

Tattha **dakkhiṇan**ti imasmiṁ ṭhāne pattidānaṁ dakkhiṇā nāma. **Sarantiyā kataṁ apacitiṁtayā**ti taṁ tayā mayhaṁ kataṁ apacitiṁ sarantiyā mayā idaṁ tava dhanaṁ rakkhitanti attho.

Idaṁ vatvā ca pana sā devatā tassa kaniṭṭhena katakūṭakammaṁ sabbaṁ kathetvā "Eso idāni hadayena sussantena nipanno, duṭṭhacittassa vuḍḍhi nāma natthi, ahaṁ pana 'tava santakaṁ mā nassī'ti dhanaṁ te āharitvā adāsiṁ, idaṁ kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṁ tvaññeva gaṇhā"ti vatvā tatiyaṁ gāthamāha—

114. "Paduṭṭhacittassa na phāti hoti,
Na cāpi taṁ devatā pūjayanti.
Yo bhātaraṁ pettikaṁ sāpateyyaṁ,
Avañcayī dukkaṭakammakārī"ti.

Tattha **na phāti hotī**ti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke vā vuḍḍhi nāma na hoti. **Na cāpi tan**ti taṁ puggalaṁ tassa santakaṁ rakkhamānā devatā na pūjayanti.

1. Kiṇissaṁ (Sī, I)
2. Dissamānarūpā (Syā, Ka)

န အတ္ထိ၊ ယော ဣမံ ကာရဏံ ပစ္စက္ခတော အဇာနန္တော မမ ဝစနေန သဒ္ဒဟေယျ၊ ဧတ္တကံ ဝါ မစ္ဆာ အဂ္ဃန္တီတိ ယော ဣမံ သဒ္ဒဟေယျ၊ သော နတ္ထိ၊ တသ္မာယေဝ တေ အညေဟိ န ဂဟိတာတိပိ အတ္ထော။ **မယှဉ္စ အဿူ**တိ မယှံ ပန သတ္တ မာသကာ အဟေသုံ။ **မစ္ဆုဒ္ဒါန**န္တိ မစ္ဆဝဂ္ဂံ။ တေန ဟိ မစ္ဆေန သဒ္ဓိံ အညေပိ မစ္ဆာ ဧကတော ဗဒ္ဓါ တံ သကလမ္ပိ မစ္ဆုဒ္ဒါနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ကိဏေယျ**န္တိ ကိဏိံ[1]၊ သတ္တေဝ မာသကေ ဒတွာ ဧတ္တကံ မစ္ဆဝဂ္ဂံ ဂဏှိန္တိ အတ္ထော။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဣဒံ စိန္တေသိ "ကိံ နု ခေါ နိဿာယ မယာ ဧတေ ကဟာပဏာ လဒ္ဓါ"တိ။ တသ္မိံ ခဏေ နဒီဒေဝတာ အာကာသေ ဒိဿမာနရူပေန[2] ဌတွာ "အဟံ ဂင်္ဂါဒေဝတာ၊ တယာ မစ္ဆာနံ အတိရေကဘတ္တံ ဒတွာ မယှံ ပတ္တိ ဒိန္နာ၊ တေနာဟံ တဝ သန္တကံ ရက္ခန္တီ အာဂတာ"တိ ဒီပယမာနာ ဂါထမာဟ—

၁၁၃။ "မစ္ဆာနံ ဘောဇနံ ဒတွာ၊ မမ ဒက္ခိဏမာဒိသိ။
တံ ဒက္ခိဏံ သရန္တိယာ၊ ကတံ အပစိတိံ တယာ"တိ။

တတ္ထ **ဒက္ခိဏ**န္တိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပတ္တိဒါနံ ဒက္ခိဏာ နာမ။ **သရန္တိယာ ကတံ အပစိတိံ တယာ**တိ တံ တယာ မယှံ ကတံ အပစိတိံ သရန္တိယာ မယာ ဣဒံ တဝ ဓနံ ရက္ခိတန္တိ အတ္ထော။

ဣဒံ ဝတွာ စ ပန သာ ဒေဝတာ တဿ ကနိဋ္ဌေန ကတကူဋကမ္မံ သဗ္ဗံ ကထေတွာ "ဧသော ဣဒါနိ ဟဒယေန သုဿန္တေန နိပန္နော၊ ဒုဋ္ဌစိတ္တဿ ဝုဍ္ဎိ နာမ နတ္ထိ၊ အဟံ ပန 'တဝ သန္တကံ မာ နဿီ'တိ ဓနံ တေ အာဟရိတွာ အဒါသိံ၊ ဣဒံ ကနိဋ္ဌစောရဿ အဒတွာ သဗ္ဗံ တွညေဝ ဂဏှာ"တိ ဝတွာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၁၄။ "ပဒုဋ္ဌစိတ္တဿ န ဖာတိ ဟောတိ၊
န စာပိ တံ ဒေဝတာ ပူဇယန္တိ။
ယော ဘာတရံ ပေတ္တိကံ သာပတေယျံ၊
အဝဉ္စယီ ဒုက္ကဋကမ္မကာရီ"တိ။

တတ္ထ **န ဖာတိ ဟောတီ**တိ ဧဝရူပဿ ပုဂ္ဂလဿ ဣဓလောကေ ဝါ ပရလောကေ ဝါ ဝုဍ္ဎိ နာမ န ဟောတိ။ **န စာပိ တ**န္တိ တံ ပုဂ္ဂလံ တဿ သန္တကံ ရက္ခမာနာ ဒေဝတာ န ပူဇယန္တိ။

၁-ကိဏိဿံ (သီ၊ ဣ)
၂-ဒိဿမာနရူပါ (သျာ၊ က)

Iti devatā mittadubbhicorassa kahāpaṇe adātukāmā evamāha. Bodhisatto pana “na sakkā evaṁ kātun”ti tassapi pañca kahāpaṇasatāni pesesiyeva.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhati. Tadā kaniṭṭhabhātā idāni kūṭavāṇijo, jeṭṭhabhātā pana ahameva ahosinti.

Macchuddānajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Nānāchandajātakavaṇṇanā (289)

Nānāchandā mahārājāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmato Ānandassa aṭṭhavaralābhaṁ ārabbha kathesi. Vatthu Ekādasakanipāte **Juṇhajātake**[1] āvi bhavissati.

Atīte pana bodhisatto Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggahetvā pitu accayena rajjaṁ pāpuṇi. Tassa ṭhānato apanīto pitu purohito atthi, so duggato hutvā ekasmiṁ jaragehe vasati. Athekadivasaṁ bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṁ pariggaṇhanto vicarati. Tamenaṁ katakammacorā ekasmiṁ surāpāne suraṁ pivitvā aparampi ghaṭenādāya attano gehaṁ gacchantā antaravīthiyaṁ disvā “are kosi tvan”ti vatvā paharitvā uttarisāṭakaṁ gahetvā ghaṭaṁ ukkhipāpetvā tāsentā gacchiṁsu. Sopi kho brāhmaṇo tasmiṁ khaṇe nikkhamitvā antaravīthiyaṁ ṭhito nakkhattaṁ olokento rañño amittānaṁ hatthagatabhāvaṁ ñatvā brāhmaṇiṁ āmantesi. Sā “kiṁ ayyā”ti vatvā vegena tassa santikaṁ āgatā. Atha naṁ so āha “bhoti amhākaṁ rājā amittānaṁ vasaṁ gato”ti. Ayya kiṁ te rañño santike pavattiyā[2], brāhmaṇā jānissantīti.

1. Khu 5. 227 piṭṭhe. 2. Pattayasā (Syā, Ka)

ဣတိ ဒေဝတာ မိတ္တဒုဗ္ဘိစောရဿ ကဟာပဏေ အဒါတုကာမာ ဧဝမာဟ။ ဗောဓိသတ္တော ပန “န သက္ကာ ဧဝံ ကာတု”န္တိ တဿပိ ပဉ္စ ကဟာပဏသတာနိ ပေသေသိယေဝ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဝါဏိဇော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ကနိဋ္ဌဘာတာ ဣဒါနိ ကူဋဝါဏိဇော၊ ဇေဋ္ဌဘာတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

မစ္ဆုဒ္ဒါနဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-နာနာဆန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈၉)

နာနာဆန္ဒာ မဟာရာဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ အဋ္ဌဝရလာဘံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဧကာဒသကနိပါတေ **ဇုဏှဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။

အတီတေ ပန ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ပါပုဏိ။ တဿ ဌာနတော အပနီတော ပိတု ပုရောဟိတော အတ္ထိ၊ သော ဒုဂ္ဂတော ဟုတွာ ဧကသ္မိံ ဇရဂေဟေ ဝသတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တော အညာတကဝေသေန ရတ္တိဘာဂေ နဂရံ ပရိဂ္ဂဏှန္တော ဝိစရတိ။ တမေနံ ကတကမ္မစောရာ ဧကသ္မိံ သုရာပါနေ သုရံ ပိဝိတွာ အပရမ္ပိ ဃဋေနာဒါယ အတ္တနော ဂေဟံ ဂစ္ဆန္တာ အန္တရဝီထိယံ ဒိသွာ “အရေ ကောသိ တွ”န္တိ ဝတွာ ပဟရိတွာ ဥတ္တရိသာဋကံ ဂဟေတွာ ဃဋံ ဥက္ခိပါပေတွာ တာသေန္တာ ဂစ္ဆိံသု။ သောပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏော တသ္မိံ ခဏေ နိက္ခမိတွာ အန္တရဝီထိယံ ဌိတော နက္ခတ္တံ ဩလောကေန္တော ရညော အမိတ္တာနံ ဟတ္ထဂတဘာဝံ ဉတွာ ဗြာဟ္မဏိံ အာမန္တေသိ။ သာ “ကိံ အယျာ”တိ ဝတွာ ဝေဂေန တဿ သန္တိကံ အာဂတာ။ အထ နံ သော အာဟ “ဘောတိ အမှာကံ ရာဇာ အမိတ္တာနံ ဝသံ ဂတော”တိ။ အယျ ကိံ တေ ရညော သန္တိကေ ပဝတ္တိယာ[၂]၊ ဗြာဟ္မဏာ ဇာနိဿန္တီတိ။

၁-ခု ၅-၂၂၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပတ္တယသာ (သျာ၊ က)

Rājā brāhmaṇassa saddaṁ sutvā thokaṁ gantvā dhutte āha "duggatomhi sāmi, uttarāsaṅgaṁ gahetvā vissajjetha man"ti. Te punappunaṁ kathentaṁ kāruññena vissajjesuṁ. So tesaṁ vasanagehaṁ sallakkhetvā nivatti. Atha porāṇakapurohito brāhmaṇopi "bhoti amhākaṁ rājā amittahatthato mutto"ti āha. Rājā tampi sutvā tampi gehaṁ sallakkhetvā pāsādaṁ abhiruhi. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe pakkosāpetvā "kiṁ ācariyā rattiṁ nakkhattaṁ olokayitthā"ti pucchi. Āma devāti. Kiṁ sobhananti[1]. Sobhanaṁ devāti. Koci gāho natthīti. Natthi devāti. Rājā "asukagehato brāhmaṇaṁ pakkosathā"ti porāṇakapurohitaṁ pakkosāpetvā "kiṁ ācariya rattiṁ te nakkhattaṁ diṭṭhan"ti pucchi. Āma devāti. Atthi koci gāhoti. Āma mahārāja, ajja rattiṁ tumhe amittavasaṁ gantvā muhutteneva muttāti. Rājā "nakkhattajānanakena nāma evarūpena bhavitabban"ti sesabrāhmaṇe nikkaḍḍhāpetvā "brāhmaṇa pasannosmi te, varaṁ tvaṁ gaṇhā"ti āha. Mahārāja puttadārena saddhiṁ mantetvā gaṇhissāmīti. Gaccha mantetvā ehīti.

So gantvā brāhmaṇiñca puttañca suṇisañca dāsiñca pakkositvā "rājā me varaṁ dadāti, kiṁ gaṇhāmā"ti pucchi. Brāhmaṇī "mayhaṁ dhenusataṁ ānehī"ti āha, putto chattamāṇavo nāma "mayhaṁ kumudavaṇṇehi catūhi sindhavehi yuttaṁ ājaññarathan"ti, suṇisā "mayhaṁ maṇikuṇḍalaṁ ādiṁ katvā sabbālaṅkāran"ti, Puṇṇā nāma dāsī "mayhaṁ udukkhalamusalañceva suppañcā"ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṁ gahetukāmo rañño santikaṁ gantvā "kiṁ brāhmaṇa pucchito te puttadāro"ti puṭṭho "āma deva pucchito, anekacchando"ti vatvā paṭhamaṁ gāthādvayamāha—

115. "Nānāchandā mahārāja, ekāgāre vasāmase.
Ahaṁ gāmavaraṁ icche, brāhmaṇī ca gavaṁ sataṁ.

116. Putto ca ājaññarathaṁ, kaññā ca maṇikuṇḍalaṁ.
Yā ce'sā puṇṇikā jammī, udukkhalaṁ'bhikaṅkhatī"ti.

1. Sobhanaṁ asobhananti (Sī, I)

ရာဇာ ဗြာဟ္မဏဿ သဒ္ဒံ သုတွာ ထောကံ ဂန္တွာ ဓုတ္တေ အာဟ “ဒုဂ္ဂတောမှိ သာမိ၊ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဂဟေတွာ ဝိဿဇ္ဇေထ မ”န္တိ။ တေ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တံ ကာရုညေန ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ သော တေသံ ဝသနဂေဟံ သလ္လက္ခေတွာ နိဝတ္တိ။ အထ ပေါရာဏကပုရောဟိတော ဗြာဟ္မဏောပိ “ဘောတိ အမှာကံ ရာဇာ အမိတ္တဟတ္ထတော မုတ္တော”တိ အာဟ။ ရာဇာ တမ္ပိ သုတွာ တမ္ပိ ဂေဟံ သလ္လက္ခေတွာ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။ သော ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ဗြာဟ္မဏေ ပက္ကောသာပေတွာ “ကိံ အာစရိယာ ရတ္တိံ နက္ခတ္တံ ဩလောကယိတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကိံ သောဘနန္တိ[1]။ သောဘနံ ဒေဝါတိ။ ကောစိ ဂါဟော နတ္ထီတိ။ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ “အသုကဂေဟတော ဗြာဟ္မဏံ ပက္ကောသထာ”တိ ပေါရာဏကပုရောဟိတံ ပက္ကောသာပေတွာ “ကိံ အာစရိယ ရတ္တိံ တေ နက္ခတ္တံ ဒိဋ္ဌ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ အတ္ထိ ကောစိ ဂါဟောတိ။ အာမ မဟာရာဇ, အဇ္ဇ ရတ္တိံ တုမှေ အမိတ္တဝသံ ဂန္တွာ မုဟုတ္တေနေဝ မုတ္တာတိ။ ရာဇာ “နက္ခတ္တဇာနနကေန နာမ ဧဝရူပေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ သေသဗြာဟ္မဏေ နိက္ကဍ္ဎာပေတွာ “ဗြာဟ္မဏ ပသန္နောသ္မိ တေ၊ ဝရံ တွံ ဂဏှာ”တိ အာဟ။ မဟာရာဇ ပုတ္တဒါရေန သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ဂဏှိဿာမီတိ။ ဂစ္ဆ မန္တေတွာ ဧဟီတိ။

သော ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏိဉ္စ ပုတ္တဉ္စ သုဏိသဉ္စ ဒါသိဉ္စ ပက္ကောသိတွာ “ရာဇာ မေ ဝရံ ဒဒါတိ၊ ကိံ ဂဏှာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏီ “မယှံ ဓေနုသတံ အာနေဟီ”တိ အာဟ၊ ပုတ္တော ဆတ္တမာဏဝေါ နာမ “မယှံ ကုမုဒဝဏ္ဏေဟိ စတူဟိ သိန္ဓဝေဟိ ယုတ္တံ အာဇညရထ”န္တိ၊ သုဏိသာ “မယှံ မဏိကုဏ္ဍလံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရ”န္တိ၊ ပုဏ္ဏာ နာမ ဒါသီ “မယှံ ဥဒုက္ခလမုသလဉ္စေဝ သုပ္ပဉ္စာ”တိ။ ဗြာဟ္မဏော ပန ဂါမဝရံ ဂဟေတုကာမော ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ ဗြာဟ္မဏ ပုစ္ဆိတော တေ ပုတ္တဒါရော”တိ ပုဋ္ဌော “အာမ ဒေဝ ပုစ္ဆိတော၊ အနေကစ္ဆန္ဒော”တိ ဝတွာ ပဌမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

၁၁၅။ “နာနာဆန္ဒာ မဟာရာဇ၊ ဧကာဂါရေ ဝသာမသေ။
အဟံ ဂါမဝရံ ဣစ္ဆေ၊ ဗြာဟ္မဏီ စ ဂဝံ သတံ။

၁၁၆။ ပုတ္တော စ အာဇညရထံ၊ ကညာ စ မဏိကုဏ္ဍလံ။
ယာ စေ’သာ ပုဏ္ဏိကာ ဇမ္မီ၊ ဥဒုက္ခလံ’ဘိကင်္ခတီ”တိ။

၁-သောဘနံ အသောဘနန္တိ (သီ၊ ဣ)

Tattha **icche**ti icchāmi. **Gavaṁsatan**ti dhenūnaṁ[1] gunnaṁ sataṁ. **Kaññā**ti suṇisā. **Yā ce'sā**ti yā esā amhākaṁ ghare Puṇṇikā nāma dāsī, sā jammī lāmikā suppamusalehi saddhiṁ udukkhalaṁ abhikaṅkhati icchatīti.

Rājā "sabbesaṁ icchiticchitaṁ dethā"ti āṇāpento—

117. "Brāhmaṇassa gāmavaraṁ, brāhmaṇiyā gavaṁ sataṁ.
Puttassa ājaññarathaṁ, kaññāya maṇikuṇḍalaṁ.
Yañcetaṁ puṇṇikaṁ jammiṁ, paṭipādethu'dukkhalan"ti—

gāthamāha.

Tattha **yañcetan**ti yañca etaṁ puṇṇikanti vadati, taṁ jammiṁ udukkhalaṁ paṭipādetha sampaṭicchāpethāti.

Iti rājā brāhmaṇena patthitañca aññañca mahantaṁ yasaṁ datvā "ito paṭṭhāya amhākaṁ kattabbakiccesu ussukkaṁ āpajjā"ti vatvā brāhmaṇaṁ attano santike akāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, rājā pana ahameva ahosin"ti.

Nānāchandajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Sīlavīmaṁsakajātakavaṇṇanā (290)

Sīlaṁ kireva kalyāṇanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ sīlavīmaṁsakabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Vatthu pana paccuppannampi atītampi heṭṭhā Ekakanipāte **Sīlavīmaṁsakajātake**[2] vitthāritameva. Idha pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa purohito sīlasampanno "attano sīlaṁ vīmaṁsissāmī"ti heraññikaphalakato dve divase ekekaṁ kahāpaṇaṁ gaṇhi. Atha naṁ tatiyadivase "coro"ti gahetvā rañño santikaṁ nayiṁsu. So antarāmagge ahituṇḍike sappaṁ kīḷāpente[3] addasa. Atha naṁ rājā disvā "kasmā evarūpaṁ akāsī"ti

1. Rohiṇīnaṁ (Sī, I), khiradhenūnaṁ (Syā) 2. Khu 5. 20 piṭṭhe.
3. Kīḷāyante (Syā, Ka)

တတ္ထ **ဣစ္ဆေ**တိ ဣစ္ဆာမိ။ **ဂဝံ သတ**န္တိ ဓေနူနံ[၁] ဂုန္နံ သတံ။ **ကညာ**တိ သုဏိသာ။ **ယာ စေ'သာ**တိ ယာ ဧသာ အမှာကံ ဃရေ ပုဏ္ဏိကာ နာမ ဒါသီ၊ သာ ဇမ္မီ လာမိကာ သုပ္ပမုသလေဟိ သဒ္ဓိံ ဥဒုက္ခလံ အဘိကင်္ခတိ ဣစ္ဆတီတိ။

ရာဇာ "သဗ္ဗေသံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ ဒေထာ"တိ အာဏာပေန္တော—

၁၁၇။ "ဗြာဟ္မဏဿ ဂါမဝရံ၊ ဗြာဟ္မဏိယာ ဂဝံ သတံ။
ပုတ္တဿ အာဇညရထံ၊ ကညာယ မဏိကုဏ္ဍလံ။
ယဉ္စေတံ ပုဏ္ဏိကံ ဇမ္မိံ၊ ပဋိပါဒေထု'ဒုက္ခလ"န္တိ—

ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **ယဉ္စေတ**န္တိ ယဉ္စ ဧတံ ပုဏ္ဏိကန္တိ ဝဒတိ၊ တံ ဇမ္မိံ ဥဒုက္ခလံ ပဋိပါဒေထ သမ္ပဋိစ္ဆာပေထာတိ။

ဣတိ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏေန ပတ္ထိတဉ္စ အညဉ္စ မဟန္တံ ယသံ ဒတွာ "ဣတော ပဋ္ဌာယ အမှာကံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စေသု ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇာ"တိ ဝတွာ ဗြာဟ္မဏံ အတ္တနော သန္တိကေ အကာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗြာဟ္မဏော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

နာနာဆန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-သီလဝီမံသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၀)

သီလံ ကိရေဝ ကလျာဏန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ သီလဝီမံသကဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ပန ပစ္စုပ္ပန္နမ္ပိ အတီတမ္ပိ ဟေဋ္ဌာ ဧကကနိပါတေ **သီလဝီမံသကဇာတကေ**[၂] ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဣဓ ပန ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တဿ ပုရောဟိတော သီလသမ္ပန္နော "အတ္တနော သီလံ ဝီမံသိဿာမီ"တိ ဟေရညိကဖလကတော ဒွေ ဒိဝသေ ဧကေကံ ကဟာပဏံ ဂဏှိ။ အထ နံ တတိယဒိဝသေ "စောရော"တိ ဂဟေတွာ ရညော သန္တိကံ နယိံသု။ သော အန္တရာမဂ္ဂေ အဟိတုဏ္ဍိကေ သပ္ပံ ကီဠာပေန္တေ[၃] အဒ္ဒသ။ အထ နံ ရာဇာ ဒိသွာ "ကသ္မာ ဧဝရူပံ အကာသီ"တိ

၁-ရောဟိဏီနံ (သီ၊ ဣ)၊ ခီရဓေနူနံ (သျာ) ၂-ခု ၅-၂၀-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ကီဠာယန္တေ (သျာ၊ က)

pucchi. Brāhmaṇo “attano sīlaṁ vīmaṁsitukāmatāyā”ti vatvā imā gāthā avoca—

118. “Sīlaṁ kireva kalyāṇaṁ, sīlaṁ loke anuttaraṁ.
Passa ghoraviso nāgo, sīlavāti na haññati.

119. Sohaṁ sīlaṁ samādissaṁ, loke anumataṁ sivaṁ.
Ariyavuttisamācāro, yena vuccati sīlavā.

120. Ñātīnañca piyo hoti, mittesu ca virocati.
Kāyassa bhedā sugatiṁ, upapajjati sīlavā”ti.

Tattha **sīlan**ti ācāro. **Kirā**ti anussavatthe nipāto. **Kalyāṇan**ti sobhanaṁ, “sīlaṁ kireva kalyāṇan”ti evaṁ paṇḍitā vadantīti attho. **Passā**ti atthānameva vadati. **Na haññatī**ti parampi na viheṭheti, parehipi na viheṭṭhīyati[1]. **Samādissan**ti samādiyissāmi. **Anumataṁ sivan**ti “khemaṁ nibbhayan”ti evaṁ paṇḍitehi sampaṭicchitaṁ. **Yena vuccatī**ti yena sīlena sīlavā puriso ariyānaṁ Buddhādīnaṁ paṭipattiṁ samācaranto “ariyavuttisamācāro”ti vuccati, tamahaṁ samādiyissāmīti attho. **Virocatī**ti pabbatamatthake aggikkhandho viya virocati.

Evaṁ bodhisatto tīhi gāthāhi sīlassa vaṇṇaṁ pakāsento rañño dhammaṁ desetvā “mahārāja mama gehe pitu santakaṁ mātu santakaṁ attanā uppāditaṁ tayā dinnañca bahu dhanaṁ atthi, pariyanto nāma na paññāyati, ahaṁ pana sīlaṁ vīmaṁsanto heraññikaphalakato kahāpaṇe gaṇhiṁ. Idāni mayā imasmiṁ loke jātigottakulapadesānaṁ lāmakabhāvo, sīlasseva ca jeṭṭhakabhāvo ñāto, ahaṁ pabbajissāmi, pabbajjaṁ me anujānāhī”ti anujānāpetvā raññā punappunaṁ yāciyamānopi nikkhamma Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

1. Parepi na viheṭheyyāti (Syā)

ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏော “အတ္တနော သီလံ ဝီမံသိတုကာမတာယာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဝေါစ—

၁၁၈။ “သီလံ ကိရေဝ ကလျာဏံ၊ သီလံ လောကေ အနုတ္တရံ။
ပဿ ဃောရဝိသော နာဂေါ၊ သီလဝါတိ န ဟညတိ။

၁၁၉။ သောဟံ သီလံ သမာဒိဿံ၊ လောကေ အနုမတံ သိဝံ။
အရိယဝုတ္တိသမာစာရော၊ ယေန ဝုစ္စတိ သီလဝါ။

၁၂၀။ ဉာတီနဉ္စ ပိယော ဟောတိ၊ မိတ္တေသု စ ဝိရောစတိ။
ကာယဿ ဘေဒါ သုဂတိံ၊ ဥပပဇ္ဇတိ သီလဝါ”တိ။

တတ္ထ **သီလန္တိ** အာစာရော။ **ကိရာတိ** အနုဿဝတ္ထေ နိပါတော။ **ကလျာဏန္တိ** သောဘနံ၊ “သီလံ ကိရေဝ ကလျာဏ”န္တိ ဧဝံ ပဏ္ဍိတာ ဝဒန္တီတိ အတ္ထော။ **ပဿာတိ** အတ္ထာနမေဝ ဝဒတိ။ **န ဟညတီတိ** ပရမ္ပိ န ဝိဟေဌေတိ၊ ပရေဟိပိ န ဝိဟေဋ္ဌီယတိ[1]။ **သမာဒိဿန္တိ** သမာဒိယိဿာမိ။ **အနုမတံ သိဝန္တိ** “ခေမံ နိဗ္ဘယ”န္တိ ဧဝံ ပဏ္ဍိတေဟိ သမ္ပဋိစ္ဆိတံ။ **ယေန ဝုစ္စတီတိ** ယေန သီလေန သီလဝါ ပုရိသော အရိယာနံ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ပဋိပတ္တိံ သမာစရန္တော “အရိယဝုတ္တိသမာစာရော”တိ ဝုစ္စတိ၊ တမဟံ သမာဒိယိဿာမီတိ အတ္ထော။ **ဝိရောစတီတိ** ပဗ္ဗတမတ္ထကေ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ ဝိရောစတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တီဟိ ဂါထာဟိ သီလဿ ဝဏ္ဏံ ပကာသေန္တော ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ “မဟာရာဇ မမ ဂေဟေ ပိတု သန္တကံ မာတု သန္တကံ အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတံ တယာ ဒိန္နဉ္စ ဗဟု ဓနံ အတ္ထိ၊ ပရိယန္တော နာမ န ပညာယတိ၊ အဟံ ပန သီလံ ဝီမံသန္တော ဟေရညိကဖလကတော ကဟာပဏေ ဂဏှိံ။ ဣဒါနိ မယာ ဣမသ္မိံ လောကေ ဇာတိဂေါတ္တကုလပဒေသာနံ လာမကဘာဝေါ၊ သီလဿေဝ စ ဇေဋ္ဌကဘာဝေါ ဉာတော၊ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ မေ အနုဇာနာဟီ”တိ အနုဇာနာပေတွာ ရညာ ပုနပ္ပုနံ ယာစိယမာနောပိ နိက္ခမ္မ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

၁-ပရေပိ န ဝိဟေဌေယျာတိ (သျာ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā sīlavīmaṁsako purohito brāhmaṇo ahameva ahosin”ti.

Sīlavīmaṁsakajātakavaṇṇanā dasamā.

Abbhantaravaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Duma kaṁsavaruttamabyagghamigā,
Maṇayo maṇi sālukamavhayano.
Anusāsaniyopi ca macchavaro,
Maṇikuṇḍalakena kirena dasāti.

---

5. Kumbhavagga

1. Surāghaṭajātakavaṇṇanā (291)

Sabbakāmadadaṁ kumbhanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṁ ārabbha kathesi. So kira mātāpitūnaṁ santakā cattālīsa hiraññakoṭiyo pānabyasanena nāsetvā seṭṭhino santikaṁ agamāsi. Sopissa “vohāraṁ karohī”ti sahassaṁ adāsi, tampi nāsetvā puna agamāsi. Punassa pañca satāni dāpesi, tānipi nāsetvā puna āgatassa dve thūlasāṭake dāpesi. Tepi nāsetvā puna āgataṁ gīvāyaṁ gāhāpetvā nīharāpesi. So anātho hutvā parakuṭṭaṁ nissāya kālamakāsi, tamenaṁ kaḍḍhitvā bahi chaḍḍesuṁ. Anāthapiṇḍiko vihāraṁ gantvā sabbaṁ taṁ bhāgineyyassa pavattiṁ Tathāgatassa ārocesi. Satthā “tvaṁ etaṁ kathaṁ santappessasi, yamahaṁ pubbe sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ datvāpi santappetuṁ nāsakkhin”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ labhi. Tassa gehe

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သီလဝီမံသကော ပုရောဟိတော ဗြာဟ္မဏော အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သီလဝီမံသကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

အဗ္ဘန္တရဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဒုမ ကံသဝရုတ္တမဗျဂ္ဃမိဂါ၊
မဏယော မဏိ သာလုကမဝှယနော။
အနုသာသနိယောပိ စ မစ္ဆဝရော၊
မဏိကုဏ္ဍလကေန ကိရေန ဒသာတိ။

၅-ကုမ္ဘဝဂ္ဂ

၁-သုရာဃဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၁)

သဗ္ဗကာမဒဒံ ကုမ္ဘန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဘာဂိနေယျံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ မာတာပိတူနံ သန္တကာ စတ္တာလီသ ဟိရညကောဋိယော ပါနဗျသနေန နာသေတွာ သေဋ္ဌိနော သန္တိကံ အဂမာသိ။ သောပိဿ “ဝေါဟာရံ ကရောဟီ”တိ သဟဿံ အဒါသိ၊ တမ္ပိ နာသေတွာ ပုန အဂမာသိ။ ပုနဿ ပဉ္စ သတာနိ ဒါပေသိ၊ တာနိပိ နာသေတွာ ပုန အာဂတဿ ဒွေ ထူလသာဋကေ ဒါပေသိ။ တေပိ နာသေတွာ ပုန အာဂတံ ဂီဝါယံ ဂါဟာပေတွာ နီဟရာပေသိ။ သော အနာထော ဟုတွာ ပရကုဋ္ဋံ နိဿာယ ကာလမကာသိ၊ တမေနံ ကဍ္ဎိတွာ ဗဟိ ဆဍ္ဍေသုံ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ တံ ဘာဂိနေယျဿ ပဝတ္တိံ တထာဂတဿ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “တွံ ဧတံ ကထံ သန္တပ္ပေဿသိ၊ ယမဟံ ပုဗ္ဗေ သဗ္ဗကာမဒဒံ ကုမ္ဘံ ဒတွာပိ သန္တပ္ပေတုံ နာသက္ခိ”န္တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပိတု အစ္စယေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ လဘိ။ တဿ ဂေဟေ

bhūmigatameva cattālīsakoṭidhanaṁ ahosi, putto panassa ekoyeva. Bodhisatto dānādīni puññāni katvā kālakato Sakko devarājā hutvā nibbatti. Athassa putto vīthiṁ āvaritvā[1] maṇḍapaṁ kāretvā mahājanaparivuto nisīditvā suraṁ pātuṁ ārabhi. So laṅghanadhāvananaccagītādīni karontānaṁ sahassaṁ sahassaṁ dadamāno itthisoṇḍasurāsoṇḍamaṁsasoṇḍādibhāvaṁ āpajjitvā "kva gītaṁ, kva naccaṁ, kva vāditan"ti samajjatthiko pamatto hutvā āhiṇḍanto na cirasseva cattālīsakoṭidhanaṁ upabhogaparibhogūpakaraṇāni ca vināsetvā duggato kapaṇo pilotikaṁ nivāsetvā vicari. Sakko āvajjento tassa duggatabhāvaṁ ñatvā puttapemena āgantvā sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ datvā "tāta yathā ayaṁ kumbho na bhijjati, tathā naṁ rakkha, imasmiṁ te sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto hohī"ti ovaditvā devalokameva gato. Tato paṭṭhāya suraṁ pivanto vicari. Athekadivasaṁ matto taṁ kumbhaṁ ākāse khipitvā sampaṭicchanto ekavāraṁ virajjhi, kumbho bhūmiyaṁ patitvā bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṁ nivāsetvā kapālahattho bhikkhaṁ caranto parakuṭṭaṁ nissāya kālamakāsi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā—

121. "Sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ, kuṭaṁ laddhāna dhuttako.
Yāva naṁ anupāleti, tāva so sukhamedhati.

122. Yadā matto ca ditto ca, pamādā kumbha'mabbhidā.
Tadā naggo ca pottho ca, pacchā bālo vihaññati.

123. Evameva yo dhanaṁ laddhā, pamatto paribhuñjati.
Pacchā tappati dummedho, kuṭaṁ bhitvāva dhuttako"ti—

imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakaṁ samodhānesi.

Tattha **sabbakāmadadan**ti sabbe vatthukāme dātuṁ samatthaṁ kumbhaṁ. **Kuṭan**ti kumbhavevacanaṁ. **Yāvā**ti yattakaṁ kālaṁ. **Anupāletī**ti yo koci evarūpaṁ labhitvā yāva rakkhati, tāva so sukhamedhatīti attho.

1. Kiñci dānavattaṁ avicāretvā (Syā), vīthiṁ vicaritvā (Ka)

ဘူမိဂတမေဝ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ အဟောသိ၊ ပုတ္တော ပနဿ ဧကောယေဝ။ ဗောဓိသတ္တော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ကာလကတော သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿ ပုတ္တော ဝီထိံ အာဝရိတွာ[1] မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ မဟာဇနပရိဝုတော နိသီဒိတွာ သုရံ ပါတုံ အာရဘိ။ သော လင်္ဃနဓာဝနနစ္စဂီတာဒီနိ ကရောန္တာနံ သဟဿံ သဟဿံ ဒဒမာနော ဣတ္ထိသောဏ္ဍသုရာသောဏ္ဍမံသသောဏ္ဍာဒိဘာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ "ကွ ဂီတံ, ကွ နစ္စံ, ကွ ဝါဒိတ"န္တိ သမဇ္ဇတ္ထိကော ပမတ္တော ဟုတွာ အာဟိဏ္ဍန္တော န စိရဿေဝ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂူပကရဏာနိ စ ဝိနာသေတွာ ဒုဂ္ဂတော ကပဏော ပိလောတိကံ နိဝါသေတွာ ဝိစရိ။ သက္ကော အာဝဇ္ဇေန္တော တဿ ဒုဂ္ဂတဘာဝံ ဉတွာ ပုတ္တပေမေန အာဂန္တွာ သဗ္ဗကာမဒဒံ ကုမ္ဘံ ဒတွာ "တာတ ယထာ အယံ ကုမ္ဘော န ဘိဇ္ဇတိ၊ တထာ နံ ရက္ခ၊ ဣမသ္မိံ တေ သတိ ဓနဿ ပရိစ္ဆေဒေါ နာမ န ဘဝိဿတိ၊ အပ္ပမတ္တော ဟောဟီ"တိ ဩဝဒိတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။ တတော ပဋ္ဌာယ သုရံ ပိဝန္တော ဝိစရိ။ အထေကဒိဝသံ မတ္တော တံ ကုမ္ဘံ အာကာသေ ခိပိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော ဧကဝါရံ ဝိရဇ္ဈိ၊ ကုမ္ဘော ဘူမိယံ ပတိတွာ ဘိဇ္ဇိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပုန ဒလိဒ္ဒေါ ဟုတွာ ပိလောတိကံ နိဝါသေတွာ ကပါလဟတ္ထော ဘိက္ခံ စရန္တော ပရကုဋ္ဋံ နိဿာယ ကာလမကာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ—

၁၂၁။ "သဗ္ဗကာမဒဒံ ကုမ္ဘံ၊ ကုဋံ လဒ္ဓါန ဓုတ္တကော။
ယာဝ နံ အနုပါလေတိ၊ တာဝ သော သုခမေဓတိ။

၁၂၂။ ယဒါ မတ္တော စ ဒိတ္တော စ၊ ပမာဒါ ကုမ္ဘ'မဗ္ဘိဒါ။
တဒါ နဂ္ဂေါ စ ပေါတ္ထော စ၊ ပစ္ဆာ ဗာလော ဝိဟညတိ။

၁၂၃။ ဧဝမေဝ ယော ဓနံ လဒ္ဓါ၊ ပမတ္တော ပရိဘုဉ္ဇတိ။
ပစ္ဆာ တပ္ပတိ ဒုမ္မေဓော၊ ကုဋံ ဘိတွာဝ ဓုတ္တကော"တိ—

ဣမာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဂါထာ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗကာမဒဒ**န္တိ သဗ္ဗေ ဝတ္ထုကာမေ ဒါတုံ သမတ္ထံ ကုမ္ဘံ။ **ကုဋ**န္တိ ကုမ္ဘဝေဝစနံ။ **ယာဝါ**တိ ယတ္တကံ ကာလံ။ **အနုပါလေတီ**တိ ယော ကောစိ ဧဝရူပံ လဘိတွာ ယာဝ ရက္ခတိ၊ တာဝ သော သုခမေဓတီတိ အတ္ထော။

၁-ကိဉ္စိ ဒါနဝတ္တံ အဝိစာရေတွာ (သျာ)၊ ဝီထိံ ဝိစရိတွာ (က)

Matto ca ditto cāti surāmadena matto dappena[1] ditto. **Pamādā kumbha'mabbhidā**ti pamādena[2] kumbhaṁ bhindi. **Naggo ca pottho cā**ti kadāci naggo, kadāci potthakapilotikāya nivatthattā pottho. **Evamevā**ti evaṁ eva. **Pamatto**ti pamādena. **Tappatī**ti socati.

Tadā surāghaṭabhedako dhutto seṭṭhibhāgineyyo ahosi, Sakko pana ahameva ahosinti.

Surāghaṭajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Supattajātakavaṇṇanā (292)

Bārāṇasyaṁ mahārājāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnaṁ rohitamaccharasaṁ navasappimissakaṁ sālibhattaṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā kathita-**abbhantarajātake**[3] vatthusadisameva. Tadāpi hi theriyā udaravāto kuppi, Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero taṁ āsanasālāyaṁ nisīdāpetvā Kosalarañño nivesanaṁ gantvā rohitamaccharasaṁ navasappimissakaṁ sālibhattaṁ āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi, tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā pariggaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṁ bhattaṁ adāsi. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Dhammasenāpati theriṁ evarūpena nāma bhojanena santappesī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva Sāriputto Rāhulamātāya patthitaṁ deti, pubbepi adāsiyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kākayoniyaṁ nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānaṁ jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahosi, aggamahesī panassa Suphassā[4] nāma kākī ahosi, senāpati Sumukho nāma. So asītiyā kākasahassehi parivuto Bārāṇasiṁ upanissāya vasi.

---

1. Dittarūpena (Ka)
2. Amattāti appamāṇena (Sī, I)
3. Khu 5. 84 piṭṭhe.
4. Supassā (Syā)

မတ္တော စ ဒိတ္တော စာတိ သုရာမဒေန မတ္တော ဒပ္ပေန[၁] ဒိတ္တော။ **ပမာဒါ ကုမ္ဘ'မဗ္ဘိဒါ**တိ ပမာဒေန[၂] ကုမ္ဘံ ဘိန္ဒိ။ **နဂ္ဂေါ စ ပေါတ္ထော စာ**တိ ကဒါစိ နဂ္ဂေါ၊ ကဒါစိ ပေါတ္ထကပိလောတိကာယ နိဝတ္ထတ္တာ ပေါတ္ထော။ **ဧဝမေဝါ**တိ ဧဝံ ဧဝ။ **ပမတ္တော**တိ ပမာဒေန။ **တပ္ပတီ**တိ သောစတိ။

တဒါ သုရာဃဋဘေဒကော ဓုတ္တော သေဋ္ဌိဘာဂိနေယျော အဟောသိ၊ သက္ကော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သုရာဃဋဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သုပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၂)

ဗာရာဏသျံ မဟာရာဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗိမ္ဗာဒေဝိယာ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန ဒိန္နံ ရောဟိတမစ္ဆရသံ နဝသပ္ပိမိဿကံ သာလိဘတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ကထိတ**အဗ္ဘန္တရဇာတကေ**[၃] ဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ တဒါပိ ဟိ ထေရိယာ ဥဒရဝါတော ကုပ္ပိ၊ ရာဟုလဘဒ္ဒေါ ထေရဿ အာစိက္ခိ။ ထေရော တံ အာသနသာလာယံ နိသီဒါပေတွာ ကောသလရညော နိဝေသနံ ဂန္တွာ ရောဟိတမစ္ဆရသံ နဝသပ္ပိမိဿကံ သာလိဘတ္တံ အာဟရိတွာ တဿ အဒါသိ။ သော အာဟရိတွာ မာတု ထေရိယာ အဒါသိ၊ တဿာ ဘုတ္တမတ္တာယ ဥဒရဝါတော ပဋိပ္ပဿမ္ဘိ။ ရာဇာ ပုရိသေ ပေသေတွာ ပရိဂ္ဂဏှာပေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ထေရိယာ တထာရူပံ ဘတ္တံ အဒါသိ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော ဓမ္မသေနာပတိ ထေရိံ ဧဝရူပေန နာမ ဘောဇနေန သန္တပ္ပေသီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သာရိပုတ္တော ရာဟုလမာတာယ ပတ္ထိတံ ဒေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အဒါသိယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော အသီတိယာ ကာကသဟဿာနံ ဇေဋ္ဌကော သုပတ္တော နာမ ကာကရာဇာ အဟောသိ၊ အဂ္ဂမဟေသီ ပနဿ သုဖဿာ[၄] နာမ ကာကီ အဟောသိ၊ သေနာပတိ သုမုခေါ နာမ။ သော အသီတိယာ ကာကသဟဿေဟိ ပရိဝုတော ဗာရာဏသိံ ဥပနိဿာယ ဝသိ။

၁-ဒိတ္တရူပေန (က)
၂-အမတ္တာတိ အပ္ပမာဏေန (သီ၊ ဣ)
၃-ခု ၅-၈၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-သုပဿာ (သျာ)

So ekadivasaṁ suphassaṁ ādāya gocaraṁ pariyesanto Bārāṇasirañño mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo rañño nānāmacchamaṁsavikatiparivāraṁ bhojanaṁ sampādetvā thokaṁ bhājanāni vivaritvā usumaṁ palāpento aṭṭhāsi. Suphassā macchamaṁsagandhaṁ ghāyitvā rājabhojanaṁ bhuñjitukāmā hutvā taṁ divasaṁ akathetvā dutiyadivase “ehi bhadde, gocarāya gamissāmā”ti vuttā “tumhe gacchatha, mayhaṁ eko dohaḷo atthī”ti vatvā “kīdiso dohaḷo”ti vutte “Bārāṇasirañño bhojanaṁ bhuñjitukāmāmhi, na kho pana sakkā mayā taṁ laddhuṁ, tasmā jīvitaṁ pariccajissāmi devā”ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā “kiṁ mahārāja anattamanosī”ti pucchi, rājā tamatthaṁ ārocesi. Senāpati “mā cintayi mahārājā”ti te ubhopi assāsetvā “ajja tumhe idheva hotha, mayaṁ bhattaṁ āharissāmā”ti vatvā pakkāmi.

So kāke sannipātetvā taṁ kāraṇaṁ kathetvā “etha bhattaṁ āharissāmā”ti kākehi saddhiṁ Bārāṇasiṁ pavisitvā mahānasassa avidūre kāke vagge vagge katvā tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne ārakkhatthāya ṭhapetvā sayaṁ aṭṭhahi kākayodhehi saddhiṁ mahānasachadane nisīdi rañño bhattaharaṇakālaṁ olokayamāno. Te ca kāke āha “ahaṁ rañño bhatte hariyamāne bhājanāni pātessāmi, bhājanesu patitesu mayhaṁ jīvitaṁ natthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṁ bhattaṁ, cattāro macchamaṁsaṁ gahetvā netvā Supattaṁ sapajāpatikaṁ kākarājānaṁ bhojetha, ‘kahaṁ senāpatī’ti vutte ‘pacchato ehitī’ti vadeyyāthā”ti. Atha sūdo rañño bhojanavikatiṁ sampādetvā kājena gahetvā rājakulaṁ pāyāsi. Tassa rājaṅgaṇaṁ gatakāle kākasenāpati kākānaṁ saññaṁ datvā sayaṁ uppatitvā bhattahārakassa ure nisīditvā nakhapañjarena paharitvā kaṇayaggasadisena tuṇḍena nāsaggamassa abhihantvā uṭṭhāya dvīhi pakkhehi mukhamassa pidahi. Rājā mahātale caṅkamanto mahāvātapānena oloketvā taṁ kākassa kiriyaṁ disvā bhattahārakassa saddaṁ datvā “bho bhattahārakabhājanāni chaḍḍetvā kākameva gaṇhā”ti āha. So bhājanāni chaḍḍetvā kākaṁ daḷhaṁ gaṇhi. Rājāpi naṁ “ito ehī”ti āha.

သော ဧကဒိဝသံ သုဖဿံ အာဒါယ ဂေါစရံ ပရိယေသန္တော ဗာရာဏသိရညော မဟာနသမတ္ထကေန အဂမာသိ။ သူဒေါ ရညော နာနာမစ္ဆမံသဝိကတိပရိဝါရံ ဘောဇနံ သမ္ပာဒေတွာ ထောကံ ဘာဇနာနိ ဝိဝရိတွာ ဥသုမံ ပလာပေန္တော အဋ္ဌာသိ။ သုဖဿာ မစ္ဆမံသဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ရာဇဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုကာမာ ဟုတွာ တံ ဒိဝသံ အကထေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ “ဧဟိ ဘဒ္ဒေ, ဂေါစရာယ ဂမိဿာမာ”တိ ဝုတ္တာ “တုမှေ ဂစ္ဆထ၊ မယှံ ဧကော ဒေါဟဠော အတ္ထီ”တိ ဝတွာ “ကီဒိသော ဒေါဟဠော”တိ ဝုတ္တေ “ဗာရာဏသိရညော ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုကာမာမှိ၊ န ခေါ ပန သက္ကာ မယာ တံ လဒ္ဓုံ၊ တသ္မာ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိဿာမိ ဒေဝါ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တယမာနော နိသီဒိ။ သုမုခေါ အာဂန္တွာ “ကိံ မဟာရာဇ အနတ္တမနောသီ”တိ ပုစ္ဆိ၊ ရာဇာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သေနာပတိ “မာ စိန္တယိ မဟာရာဇာ”တိ တေ ဥဘောပိ အဿာသေတွာ “အဇ္ဇ တုမှေ ဣဓေဝ ဟောထ၊ မယံ ဘတ္တံ အာဟရိဿာမာ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

သော ကာကေ သန္နိပါတေတွာ တံ ကာရဏံ ကထေတွာ “ဧထ ဘတ္တံ အာဟရိဿာမာ”တိ ကာကေဟိ သဒ္ဓိံ ဗာရာဏသိံ ပဝိသိတွာ မဟာနသဿ အဝိဒူရေ ကာကေ ဝဂ္ဂေ ဝဂ္ဂေ ကတွာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ အာရက္ခတ္ထာယ ဌပေတွာ သယံ အဋ္ဌဟိ ကာကယောဓေဟိ သဒ္ဓိံ မဟာနသဆဒနေ နိသီဒိ ရညော ဘတ္တဟရဏကာလံ ဩလောကယမာနော။ တေ စ ကာကေ အာဟ “အဟံ ရညော ဘတ္တေ ဟရိယမာနေ ဘာဇနာနိ ပါတေဿာမိ၊ ဘာဇနေသု ပတိတေသု မယှံ ဇီဝိတံ နတ္ထိ၊ တုမှေသု စတ္တာရော ဇနာ မုခပူရံ ဘတ္တံ, စတ္တာရော မစ္ဆမံသံ ဂဟေတွာ နေတွာ သုပတ္တံ သပဇာပတိကံ ကာကရာဇာနံ ဘောဇေထ၊ ‘ကဟံ သေနာပတီ’တိ ဝုတ္တေ ‘ပစ္ဆတော ဧဟိတီ’တိ ဝဒေယျာထာ”တိ။ အထ သူဒေါ ရညော ဘောဇနဝိကတိံ သမ္ပာဒေတွာ ကာဇေန ဂဟေတွာ ရာဇကုလံ ပါယာသိ။ တဿ ရာဇင်္ဂဏံ ဂတကာလေ ကာကသေနာပတိ ကာကာနံ သညံ ဒတွာ သယံ ဥပ္ပတိတွာ ဘတ္တဟာရကဿ ဥရေ နိသီဒိတွာ နခပဉ္ဇရေန ပဟရိတွာ ကဏယဂ္ဂသဒိသေန တုဏ္ဍေန နာသဂ္ဂမဿ အဘိဟန္တွာ ဥဋ္ဌာယ ဒွီဟိ ပက္ခေဟိ မုခမဿ ပိဒဟိ။ ရာဇာ မဟာတလေ စင်္ကမန္တော မဟာဝါတပါနေန ဩလောကေတွာ တံ ကာကဿ ကိရိယံ ဒိသွာ ဘတ္တဟာရကဿ သဒ္ဒံ ဒတွာ “ဘော ဘတ္တဟာရက ဘာဇနာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ကာကမေဝ ဂဏှာ”တိ အာဟ။ သော ဘာဇနာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ကာကံ ဒဠှံ ဂဏှိ။ ရာဇာပိ နံ “ဣတော ဧဟီ”တိ အာဟ။

Tasmiṁ khaṇe kākā āgantvā attano pahonakaṁ bhuñjitvā sesaṁ vuttaniyāmeneva gahetvā agamiṁsu. Tato sesā āgantvā sesaṁ bhuñjiṁsu. Tepi aṭṭha janā gantvā rājānaṁ sapajāpatikaṁ bhojesuṁ, Suphassāya dohaḷo vūpasami. Bhattahārako kākaṁ rañño upanesi. Atha naṁ rājā pucchi “bho kāka tvaṁ mamañca na lajji, bhattahārakassa ca nāsaṁ khaṇḍesi, bhattabhājanāni ca bhindi, attano ca jīvitaṁ na rakkhi, kasmā evarūpaṁ kammamakāsī”ti. Kāko “mahārāja amhākaṁ rājā Bārāṇasiṁ upanissāya vasati, ahamassa senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷinī tumhākaṁ bhojanaṁ bhuñjitukāmā, rājā tassā dohaḷaṁ mayhaṁ ācikkhi, ahaṁ tattheva mama jīvitaṁ pariccajitvā āgato, idāni me tassā bhojanaṁ pesitaṁ, mayhaṁ manoratho matthakaṁ patto, iminā kāraṇena mayā evarūpaṁ kammaṁ katan”ti dīpento imā gāthā āha.

124. “Bārāṇasyaṁ mahārāja, kākarājā nivāsako.
Asītiyā sahassehi, Supatto parivārito.

125. Tassa dohaḷinī bhariyā, Suphassā bhakkhitumicchati.
Rañño mahānase pakkaṁ, paccagghaṁ rājabhojanaṁ.

126. Tesāhaṁ pahito dūto, rañño camhi idhāgato.
Bhattu apacitiṁ kummi, nāsāya’makaraṁ vaṇan”ti.

Tattha **Bārāṇasyanti**[1] Bārāṇasiyaṁ. **Nivāsakoti**[2] nibaddhavasanako. **Pakkan**ti nānappakārena sampāditaṁ. Keci “siddhan”ti sajjhāyanti. **Paccagghan**ti abbhuṇhaṁ apārivāsikaṁ[3], macchamaṁsavikatīsu vā paccekaṁ mahagghaṁ etthāti paccagghaṁ. **Tesāhaṁ pahito dūto, rañño camhi idhāgato**ti tesaṁ ubhinnampi ahaṁ dūto āṇattikaro[4] rañño ca amhi pahito, tasmā idha āgatoti attho. **Bhattu apacitiṁ kummī**ti svāhaṁ evaṁ āgato[5] attano bhattu apacitiṁ sakkārasammānaṁ karomi. **Nāsāya’makaraṁ vaṇan**ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe ca

1. Bārāṇassanti (Sī, Syā, I) 2. Nivāsikoti (Sī, Syā, I) 3. Abhiṇhaparivāsitaṁ (Ka)
4. Atthakāro (Ka) 5. Āṇatto (Ka)

တသ္မိံ ခဏေ ကာကာ အာဂန္တွာ အတ္တနော ပဟောနကံ ဘုဉ္ဇိတွာ သေသံ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ ဂဟေတွာ အဂမိံသု။ တတော သေသာ အာဂန္တွာ သေသံ ဘုဉ္ဇိံသု။ တေပိ အဋ္ဌ ဇနာ ဂန္တွာ ရာဇာနံ သပဇာပတိကံ ဘောဇေသုံ၊ သုဖဿာယ ဒေါဟဠော ဝူပသမိ။ ဘတ္တဟာရကော ကာကံ ရညော ဥပနေသိ။ အထ နံ ရာဇာ ပုစ္ဆိ “ဘော ကာက တွံ မမဉ္စ န လဇ္ဇိ၊ ဘတ္တဟာရကဿ စ နာသံ ခဏ္ဍေသိ၊ ဘတ္တဘာဇနာနိ စ ဘိန္ဒိ၊ အတ္တနော စ ဇီဝိတံ န ရက္ခိ၊ ကသ္မာ ဧဝရူပံ ကမ္မမကာသီ”တိ။ ကာကော “မဟာရာဇ အမှာကံ ရာဇာ ဗာရာဏသိံ ဥပနိဿာယ ဝသတိ၊ အဟမဿ သေနာပတိ၊ တဿ သုဖဿာ နာမ ဘရိယာ ဒေါဟဠိနီ တုမှာကံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုကာမာ၊ ရာဇာ တဿာ ဒေါဟဠံ မယှံ အာစိက္ခိ၊ အဟံ တတ္ထေဝ မမ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ အာဂတော၊ ဣဒါနိ မေ တဿာ ဘောဇနံ ပေသိတံ၊ မယှံ မနောရထော မတ္ထကံ ပတ္တော၊ ဣမိနာ ကာရဏေန မယာ ဧဝရူပံ ကမ္မံ ကတ”န္တိ ဒီပေန္တော ဣမာ ဂါထာ အာဟ။

၁၂၄။ “ဗာရာဏသျံ မဟာရာဇ၊ ကာကရာဇာ နိဝါသကော။
အသီတိယာ သဟဿေဟိ၊ သုပတ္တော ပရိဝါရိတော။

၁၂၅။ တဿ ဒေါဟဠိနီ ဘရိယာ၊ သုဖဿာ ဘက္ခိတုမိစ္ဆတိ။
ရညော မဟာနသေ ပက္ကံ၊ ပစ္စဂ္ဃံ ရာဇဘောဇနံ။

၁၂၆။ တေသာဟံ ပဟိတော ဒူတော၊ ရညော စမှိ ဣဓာဂတော။
ဘတ္တု အပစိတိံ ကုမ္မိ၊ နာသာယ’မကရံ ဝဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ဗာရာဏသျန္တိ**[၁] ဗာရာဏသိယံ။ **နိဝါသကော**တိ[၂] နိဗဒ္ဓဝသနကော။ **ပက္က**န္တိ နာနပ္ပကာရေန သမ္ပာဒိတံ။ ကေစိ “သိဒ္ဓ”န္တိ သဇ္ဈာယန္တိ။ **ပစ္စဂ္ဃ**န္တိ အဗ္ဘုဏှံ အပါရိဝါသိကံ[၃]၊ မစ္ဆမံသဝိကတီသု ဝါ ပစ္စေကံ မဟဂ္ဃံ ဧတ္ထာတိ ပစ္စဂ္ဃံ။ **တေသာဟံ ပဟိတော ဒူတော၊ ရညော စမှိ ဣဓာဂတော**တိ တေသံ ဥဘိန္နမ္ပိ အဟံ ဒူတော အာဏတ္တိကရော[၄] ရညော စ အမှိ ပဟိတော၊ တသ္မာ ဣဓ အာဂတောတိ အတ္ထော။ **ဘတ္တု အပစိတိံ ကုမ္မီ**တိ သွာဟံ ဧဝံ အာဂတော[၅] အတ္တနော ဘတ္တု အပစိတိံ သက္ကာရသမ္မာနံ ကရောမိ။ **နာသာယ’မကရံ ဝဏ**န္တိ မဟာရာဇ ဣမိနာ ကာရဏေန တုမှေ စ

၁-ဗာရာဏဿန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-နိဝါသိကောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃-အဘိဏှပရိဝါသိတံ (က)
၄-အတ္ထကာရော (က) ၅-အာဏတ္တော (က)

attano ca jīvitaṁ agaṇetvā bhattabhājanaṁ pātāpetuṁ bhattahārakassa nāsāya mukhatuṇḍakena vaṇaṁ akāsiṁ, mayā attano rañño apaciti katā, idāni tumhe yaṁ icchatha, taṁ daṇḍaṁ karothāti.

Rājā tassa vacanaṁ sutvā "mayaṁ tāva manussabhūtānaṁ mahantaṁ yasaṁ datvā amhākaṁ suhajje kātuṁ na sakkoma, gāmādīni dadamānāpi amhākaṁ jīvitadāyakaṁ na labhāma, ayaṁ kāko samāno attano rañño jīvitaṁ pariccajati, ativiya sappuriso madhurassaro dhammakathiko"ti[1] guṇesu pasīditvā taṁ setacchattena pūjesi. So attanā laddhena setacchattena rājānameva pūjetvā bodhisattassa guṇe kathesi. Rājā naṁ pakkosāpetvā dhammaṁ sutvā ubhinnampi tesaṁ attano bhojananiyāmena bhattaṁ paṭṭhapesi, sesakākānaṁ devasikaṁ ekaṁ taṇḍulambaṇaṁ pacāpesi, sayañca bodhisattassa ovāde ṭhatvā sabbasattānaṁ abhayaṁ datvā pañca sīlāni rakkhi. Supattakākovādo pana satta vassasatāni pavatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājā Ānando ahosi, Sumukho senāpati Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Supatto pana ahameva ahosin"ti.

Supattajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Kāyanibbindajātakavaṇṇanā (293)

Phuṭṭhassa meti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ purisaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kireko puriso paṇḍurogena aṭṭito vejjehi paṭikkhitto. Puttadāropissa "ko imaṁ paṭijaggituṁ sakkotī"ti cintesi. Tassa etadahosi "sacāhaṁ imamhā rogā vuṭṭhahissāmi, pabbajissāmī"ti. So katipāheneva kiñci sappāyaṁ labhitvā arogo hutvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pabbajjaṁ yāci. So Satthu santike pabbajjañca upasampadañca labhitvā na cirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso asuko nāma

1. Dhammikoti (Sī, I)

အတ္တနော စ ဇီဝိတံ အဂဏေတွာ ဘတ္တဘာဇနံ ပါတာပေတုံ ဘတ္တဟာရကဿ နာသာယ မုခတုဏ္ဍကေန ဝဏံ အကာသိံ၊ မယာ အတ္တနော ရညော အပစိတိ ကတာ၊ ဣဒါနိ တုမှေ ယံ ဣစ္ဆထ၊ တံ ဒဏ္ဍံ ကရောထာတိ။

ရာဇာ တဿ ဝစနံ သုတွာ "မယံ တာဝ မနုဿဘူတာနံ မဟန္တံ ယသံ ဒတွာ အမှာကံ သုဟဇ္ဇေ ကာတုံ န သက္ကောမ၊ ဂါမာဒီနိ ဒဒမာနာပိ အမှာကံ ဇီဝိတဒါယကံ န လဘာမ၊ အယံ ကာကော သမာနော အတ္တနော ရညော ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇတိ၊ အတိဝိယ သပ္ပုရိသော မဓုရဿရော ဓမ္မကထိကော"တိ[၁] ဂုဏေသု ပသီဒိတွာ တံ သေတစ္ဆတ္တေန ပူဇေသိ။ သော အတ္တနာ လဒ္ဓေန သေတစ္ဆတ္တေန ရာဇာနမေဝ ပူဇေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဂုဏေ ကထေသိ။ ရာဇာ နံ ပက္ကောသာပေတွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဥဘိန္နမ္ပိ တေသံ အတ္တနော ဘောဇနနိယာမေန ဘတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ၊ သေသကာကာနံ ဒေဝသိကံ ဧကံ တဏ္ဍုလမ္ဗဏံ ပစာပေသိ၊ သယဉ္စ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယံ ဒတွာ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခိ။ သုပတ္တကာကောဝါဒေါ ပန သတ္တ ဝဿသတာနိ ပဝတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ သုမုခေါ သေနာပတိ သာရိပုတ္တော၊ သုဖဿာ ရာဟုလမာတာ၊ သုပတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သုပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ကာယနိဗ္ဗိန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၃)

ဖုဋ္ဌဿ မေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ပုရိသံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ပုရိသော ပဏ္ဍုရောဂေန အဋ္ဋိတော ဝေဇ္ဇေဟိ ပဋိက္ခိတ္တော။ ပုတ္တဒါရောပိဿ "ကော ဣမံ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ သက္ကောတီ"တိ စိန္တေသိ။ တဿ ဧတဒဟောသိ "သစာဟံ ဣမမှာ ရောဂါ ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ။ သော ကတိပါဟေနေဝ ကိဉ္စိ သပ္ပါယံ လဘိတွာ အရောဂေါ ဟုတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ သော သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အသုကော နာမ

၁-ဓမ္မိကောတိ (သီ၊ ဣ)

paṇḍurogī ‘imamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmī’ti cintetvā pabbajito ceva arahatthañca patto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāni ayameva, pubbe paṇḍitāpi evaṁ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vuḍḍhimakaṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā vasanto paṇḍurogī ahosi. Vejjāpi paṭijaggituṁ nāsakkhiṁsu, puttadāropissa vippaṭisārī ahosi. So “imamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmī”ti cintetvā kiñcideva sappāyaṁ labhitvā arogo hutvā Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā jhānasukhena viharanto “ettakaṁ kālaṁ evarūpaṁ sukhaṁ nāma nālatthan”ti udānaṁ udānento imā gāthā āha—

127. “Phuṭṭhassa me aññatarena byādhinā,
Rogena bāḷhaṁ dukhitassa ruppato.
Parisussati khippamidaṁ kaḷevaraṁ,
Pupphaṁ yathā paṁsuni ātape kataṁ.

128. Ajaññaṁ jaññasaṅkhātaṁ, asuciṁ sucisammataṁ.
Nānākuṇapaparipūraṁ, jaññarūpaṁ apassato.

129. Dhiratthu’maṁ āturaṁ pūtikāyaṁ,
Jegucchiyaṁ assuciṁ byādhidhammaṁ.
Yatthappamattā adhimucchitā pajā,
Hāpenti maggaṁ sugatūpapattiyā”ti.

Tattha **aññatarenā**ti aṭṭhanavutiyā rogesu ekena paṇḍurogabyādhinā. **Rogenā**ti rujjanasabhāvattā evaṁladdhanāmena. **Ruppato**ti ghaṭṭiyamānassa pīḷiyamānassa. **Paṁsuni ātape katan**ti yathā ātape tattavālikāya ṭhapitaṁ sukhumapupphaṁ parisusseyya, evaṁ parisussatīti attho.

Ajaññaṁ jaññasaṅkhātanti paṭikūlaṁ amanāpameva bālānaṁ manāpanti saṅkhaṁ gataṁ. **Nānākuṇapaparipūran**ti kesādīhi dvattiṁsāya kuṇapehi

ပဏ္ဍုရောဂီ ‘ဣမမှာ ရောဂါ ဝုဋ္ဌိတော ပဗ္ဗဇိဿာမီ’တိ စိန္တေတွာ ပဗ္ဗဇိတော စေဝ အရဟတ္တဉ္စ ပတ္တော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနိ အယမေဝ၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာပိ ဧဝံ ဝတွာ ရောဂါ ဝုဋ္ဌာယ ပဗ္ဗဇိတွာ အတ္တနော ဝုဍ္ဎိမကံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေတွာ ဝသန္တော ပဏ္ဍုရောဂီ အဟောသိ။ ဝေဇ္ဇာပိ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ နာသက္ခိံသု၊ ပုတ္တဒါရောပိဿ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသိ။ သော “ဣမမှာ ရောဂါ ဝုဋ္ဌိတော ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ကိဉ္စိဒေဝ သပ္ပာယံ လဘိတွာ အရောဂေါ ဟုတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဈာနသုခေန ဝိဟရန္တော “ဧတ္တကံ ကာလံ ဧဝရူပံ သုခံ နာမ နာလတ္ထ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

၁၂၇ “ဖုဋ္ဌဿ မေ အညတရေန ဗျာဓိနာ၊
ရောဂေန ဗာဠှံ ဒုခိတဿ ရုပ္ပတော။
ပရိသုဿတိ ခိပ္ပမိဒံ ကဠေဝရံ၊
ပုပ္ဖံ ယထာ ပံသုနိ အာတပေ ကတံ။

၁၂၈။ အဇညံ ဇညသင်္ခါတံ၊ အသုစိံ သုစိသမ္မတံ။
နာနာကုဏပပရိပူရံ၊ ဇညရူပံ အပဿတော။

၁၂၉။ ဓိရတ္ထု’မံ အာတုရံ ပူတိကာယံ၊
ဇေဂုစ္ဆိယံ အဿုစိံ ဗျာဓိဓမ္မံ။
ယတ္ထပ္ပမတ္တာ အဓိမုစ္ဆိတာ ပဇာ၊
ဟာပေန္တိ မဂ္ဂံ သုဂတူပပတ္တိယာ”တိ။

တတ္ထ **အညတရေနာ**တိ အဋ္ဌနဝုတိယာ ရောဂေသု ဧကေန ပဏ္ဍုရောဂဗျာဓိနာ။ **ရောဂေနာ**တိ ရုဇ္ဇနသဘာဝတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမေန။ **ရုပ္ပတော**တိ ဃဋ္ဋိယမာနဿ ပီဠိယမာနဿ။ **ပံသုနိ အာတပေ ကတ**န္တိ ယထာ အာတပေ တတ္တဝါလိကာယ ဌပိတံ သုခုမပုပ္ဖံ ပရိသုဿေယျ၊ ဧဝံ ပရိသုဿတီတိ အတ္ထော။

အဇညံ ဇညသင်္ခါတန္တိ ပဋိကူလံ အမနာပမေဝ ဗာလာနံ မနာပန္တိ သင်္ခံ ဂတံ။ **နာနာကုဏပပရိပူရ**န္တိ ကေသာဒီဟိ ဒွတ္တိံသာယ ကုဏပေဟိ

paripuṇṇaṁ. **Jaññarūpaṁ apassato**ti apassantassa andhabālaputhujjanassa manāpaṁ sādhurūpaṁ paribhogasabhāvaṁ hutvā upaṭṭhāti, “akkhimhā akkhigūthako”ti-ādinā nayena pakāsito asubhasabhāvo[1] bālānaṁ na upaṭṭhāti.

Āturanti niccagilānaṁ. **Adhimucchitā**ti kilesamucchāya ativiya mucchitā. **Pajā**ti andhabālaputhujjanā. **Hāpenti maggaṁ sugatūpapattiyā**ti imasmiṁ pūtikāye laggā laggitā hutvā apāyamaggaṁ pūrentā devamanussabhedāya sugati-upapattiyā maggaṁ parihāpenti.

Iti mahāsatto nānappakārena asucibhāvañca niccāturabhāvañca pariggaṇhanto kāye nibbinditvā yāvajīvaṁ cattāro brahmavihāre bhāvetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne bahujanā sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Tadā tāpaso ahameva ahosinti.

Kāyanibbindajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Jambukhādakajātakavaṇṇanā (294)

Ko’yaṁ bindussaro vaggūti idaṁ Satthā Veḷuvane[2] viharanto Devadattakokālike ārabbha kathesi. Tadā hi Devadatte parihīnalābhasakkāre Kokāliko kulāni upasaṅkamitvā “Devadattatthero nāma mahāsammatapaveṇiyā Okkākarājavaṁse jāto asambhinnakhattiyavaṁse vaḍḍhito tipiṭakadharo jhānalābhī madhurakatho dhammakathiko, detha karotha therassā”ti Devadattassa vaṇṇaṁ bhāsati. Devadattopi “Kokāliko udiccabrāhmaṇakulā nikkhamitvā pabbajito bahussuto dhammakathiko, detha karotha Kokālikassā”ti Kokālikassa vaṇṇaṁ bhāsati. Iti te aññamaññassa vaṇṇaṁ bhāsitvā kulagharesu bhuñjantā vicaranti. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ

1. Assa sabhāvo (Sī, I), asucibhāvo (Syā)
2. Jetavane (Ka)

ပရိပုဏ္ဏံ။ **ဇညရူပံ အပဿတော**တိ အပဿန္တဿ အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနဿ မနာပံ သာဓုရူပံ ပရိဘောဂသဘာဝံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ “အက္ခိမှာ အက္ခိဂူထကော”တိအာဒိနာ နယေန ပကာသိတော အသုဘသဘာဝေါ[1] ဗာလာနံ န ဥပဋ္ဌာတိ။

အာတုရန္တိ နိစ္စဂိလာနံ။ **အဓိမုစ္ဆိတာ**တိ ကိလေသမုစ္ဆာယ အတိဝိယ မုစ္ဆိတာ။ **ပဇာ**တိ အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနာ။ **ဟာပေန္တိ မဂ္ဂံ သုဂတူပပတ္တိယာ**တိ ဣမသ္မိံ ပူတိကာယေ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ ဟုတွာ အပါယမဂ္ဂံ ပူရေန္တာ ဒေဝမနုဿဘေဒါယ သုဂတိဥပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ပရိဟာပေန္တိ။

ဣတိ မဟာသတ္တော နာနပ္ပကာရေန အသုစိဘာဝဉ္စ နိစ္စာတုရဘာဝဉ္စ ပရိဂ္ဂဏှန္တော ကာယေ နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ ယာဝဇီဝံ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗဟုဇနာ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ တဒါ တာပသော အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ကာယနိဗ္ဗိန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဇမ္ဗုခါဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၄)

ကော’ယံ ဗိန္ဒုဿရော ဝဂ္ဂူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ[2] ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တကောကာလိကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ဟိ ဒေဝဒတ္တေ ပရိဟီနလာဘသက္ကာရေ ကောကာလိကော ကုလာနိ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝဒတ္တတ္ထေရော နာမ မဟာသမ္မတပဝေဏိယာ ဩက္ကာကရာဇဝံသေ ဇာတော အသမ္ဘိန္နခတ္တိယဝံသေ ဝဍ္ဎိတော တိပိဋကဓရော ဈာနလာဘီ မဓုရကထော ဓမ္မကထိကော၊ ဒေထ ကရောထ ထေရဿာ”တိ ဒေဝဒတ္တဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ဒေဝဒတ္တောပိ “ကောကာလိကော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော ဗဟုဿုတော ဓမ္မကထိကော၊ ဒေထ ကရောထ ကောကာလိကဿာ”တိ ကောကာလိကဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ဣတိ တေ အညမညဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာ ကုလဃရေသု ဘုဉ္ဇန္တာ ဝိစရန္တိ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ

၁-အဿ သဘာဝေါ (သီ၊ ဣ)၊ အသုစိဘာဝေါ (သျာ)
၂-ဇေတဝနေ (က)

bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Devadattakokālikā aññamaññassa abhūtaguṇakathaṁ kathetvā bhuñjantā vicarantī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva te aññamaññassa abhūtaguṇakathaṁ kathetvā bhuñjanti, pubbepevaṁ bhuñjiṁsuyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto aññatarasmiṁ jambuvanasaṇḍe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tatreko kāko jambusākhāya nisinno jambupakkāni khādati. Atheko siṅgālo āgantvā uddhaṁ olokento kākaṁ disvā “yannūnāhaṁ imassa abhūtaguṇakathaṁ kathetvā jambūni khādeyyan”ti tassa vaṇṇaṁ kathento imaṁ gāthamāha—

130. Ko’yaṁ bindussaro vaggu, saravantānamuttamo[1].
Accuto jambusākhāya, moracchāpova kūjatī”ti.

Tattha **bindussaro**ti bindunā avisārena piṇḍitena sarena samannāgato. **Vaggū**ti madhurasaddo[2]. **Accuto**ti na cuto sannisinno. **Moracchāpova kūjatī**ti taruṇamorova manāpena saddena “ko nāmeso kūjatī”ti vadati.

Atha naṁ kāko paṭivasaṁsanto dutiyaṁ gāthamāha—

131. “Kulaputtova jānāti, kulaputtaṁ pasaṁsituṁ.
Byagghacchāpasarīvaṇṇa, bhuñja samma dadāmi te”ti.

Tattha **byaggacchāpasarīvaṇṇā**ti[3] tvaṁ amhākaṁ byagghapotakasamānavaṇṇova khāyasi, tena taṁ vadāmi ambho byagghacchāpasarīvaṇṇa[4]. **Bhuñja samma dadāmi te**ti vayassa[5] yāvadatthaṁ jambupakkāni khāda, ahaṁ te dadāmīti.

Evañca pana vatvā jambusākhaṁ cāletvā phalāni pātesi. Atha tasmiṁ jamburukkhe adhivatthā devatā te ubhopi abhūtaguṇakathaṁ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṁ gāthamāha—

1. Pavadantānamuttamo (Sī, I)
2. Mudu madhurasaddo (Sī)
3. Byagghacchāpasadisavaṇṇāti (Syā)
4. Byagghacchāpasadisavañña (Syā)
5. Siṅgāla (Ka)

ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တကောကာလိကာ အည-မညဿ အဘူတဂုဏကထံ ကထေတွာ ဘုဉ္ဇန္တာ ဝိစရန္တီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ တေ အညမညဿ အဘူတဂုဏကထံ ကထေတွာ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပေဝံ ဘုဉ္ဇိံသုယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အညတရသ္မိံ ဇမ္ဗုဝနသဏ္ဍေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတြေကော ကာကော ဇမ္ဗုသာခါယ နိသိန္နော ဇမ္ဗုပက္ကာနိ ခါဒတိ။ အထေကော သိင်္ဂါလော အာဂန္တွာ ဥဒ္ဓံ ဩလောကေန္တော ကာကံ ဒိသွာ “ယန္နူနာဟံ ဣမဿ အဘူတဂုဏကထံ ကထေတွာ ဇမ္ဗူနိ ခါဒေယျ”န္တိ တဿ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၀။ ကော’ယံ ဗိန္ဒုဿရော ဝဂ္ဂု၊ သရဝန္တာနမုတ္တမော[၁]။
အစ္စုတော ဇမ္ဗုသာခါယ၊ မောရစ္ဆာပေါဝ ကူဇတီ”တိ။

တတ္ထ **ဗိန္ဒုဿရော**တိ ဗိန္ဒုနာ အဝိသာရေန ပိဏ္ဍိတေန သရေန သမန္နာဂတော။ **ဝဂ္ဂူ**တိ မဓုရသဒ္ဒေါ[၂]။ **အစ္စုတော**တိ န စုတော သန္နိသိန္နော။ **မောရစ္ဆာပေါဝ ကူဇတီ**တိ တရုဏမောရောဝ မနာပေန သဒ္ဒေန “ကော နာမေသော ကူဇတီ”တိ ဝဒတိ။

အထ နံ ကာကော ပဋိဝသံသန္တော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၃၁။ “ကုလပုတ္တောဝ ဇာနာတိ၊ ကုလပုတ္တံ ပသံသိတုံ။
ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသရီဝဏ္ဏ၊ ဘုဉ္ဇ သမ္မ ဒဒါမိ တေ”တိ။

တတ္ထ **ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသရီဝဏ္ဏာ**တိ[၃] တွံ အမှာကံ ဗျဂ္ဃပေါတကသမာနဝဏ္ဏောဝ ခါယသိ၊ တေန တံ ဝဒါမိ အမ္ဘော ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသရီဝဏ္ဏ[၄]။ **ဘုဉ္ဇ သမ္မ ဒဒါမိ တေ**တိ ဝယဿ[၅] ယာဝဒတ္ထံ ဇမ္ဗုပက္ကာနိ ခါဒ၊ အဟံ တေ ဒဒါမီတိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဇမ္ဗုသာခံ စာလေတွာ ဖလာနိ ပါတေသိ။ အထ တသ္မိံ ဇမ္ဗုရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ တေ ဥဘောပိ အဘူတဂုဏကထံ ကထေတွာ ဇမ္ဗူနိ ခါဒန္တေ ဒိသွာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၁-ပဝဒန္တာနမုတ္တမော (သီ၊ ဣ)
၂-မုဒု မဓုရသဒ္ဒေါ (သီ)
၃-ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသဒိသဝဏ္ဏာတိ (သျာ)
၄-ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသဒိသဝဏ္ဏ (သျာ)
၅-သိင်္ဂါလ (က)

132. “Cirassaṁ vata passāmi, musāvādī samāgate.
Vantādaṁ kuṇapādañca, aññamaññaṁ pasaṁsake”ti.

Tattha **vantādan**ti paresaṁ vantabhattakhādakaṁ kākaṁ. **Kuṇapādañcā**ti kuṇapakhādakaṁ siṅgālañca.

Imañca pana gāthaṁ vatvā sā devatā bheravarūpārammaṇaṁ dassetvā te tato palāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Jambukhādakajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Antajātakavaṇṇanā (295)

Usabhasseva te khandhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto teyeva dve jane ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu purimasadisameva.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ gāmūpacāre eraṇḍarukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṁ gāmake mataṁ jaraggavaṁ nikkaḍḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesuṁ. Eko siṅgālo āgantvā tassa maṁsaṁ khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe nilīno taṁ disvā “yannūnāhaṁ etassa abhūtaguṇakathaṁ kathetvā maṁsaṁ khādeyyan”ti cintetvā paṭhamaṁ gāthamāha—

133. “Usabhasseva te khandho, sīhasseva vijambhitaṁ.
Migarāja namo tyatthu, api kiñci labhāmase”ti.

Tattha **namo tyatthū**ti namo te atthu.

Taṁ sutvā siṅgālo dutiyaṁ gāthamāha—

134. “Kulaputtova jānāti, kulaputtaṁ[1] pasaṁsituṁ.
Mayūragīvasaṅkāsa, ito pariyāhi vāyasā”ti.

1. Kulaputte (Sī, I)

၁၃၂။ “စိရဿံ ဝတ ပဿာမိ၊ မုသာဝါဒီ သမာဂတေ။
ဝန္တာဒံ ကုဏပါဒဉ္စ၊ အညမညံ ပသံသကေ”တိ။

တတ္ထ **ဝန္တာဒန္တိ** ပရေသံ ဝန္တဘတ္တခါဒကံ ကာကံ။ **ကုဏပါဒဉ္စာ**တိ ကုဏပခါဒကံ သိင်္ဂါလဉ္စ။

ဣမဉ္စ ပန ဂါထံ ဝတွာ သာ ဒေဝတာ ဘေရဝရူပါရမ္မဏံ ဒဿေတွာ တေ တတော ပလာပေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ကာကော ကောကာလိကော၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဇမ္ဗုခါဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-အန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၅)

ဥသဘဿေဝ တေ ခန္ဓောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တေယေဝ ဒွေ ဇနေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ပုရိမသဒိသမေဝ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဂါမူပစာရေ ဧရဏ္ဍရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ မတံ ဇရဂ္ဂဝံ နိက္ကဍ္ဎိတွာ ဂါမဒွါရေ ဧရဏ္ဍဝနေ ဆဍ္ဍေသုံ။ ဧကော သိင်္ဂါလော အာဂန္တွာ တဿ မံသံ ခါဒိ။ ဧကော ကာကော အာဂန္တွာ ဧရဏ္ဍေ နိလီနော တံ ဒိသွာ “ယန္နူနာဟံ ဧတဿ အဘူတဂုဏကထံ ကထေတွာ မံသံ ခါဒေယျ”န္တိ စိန္တေတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၃။ “ဥသဘဿေဝ တေ ခန္ဓော၊ သီဟဿေဝ ဝိဇမ္ဘိတံ။
မိဂရာဇ နမော တျတ္ထု၊ အပိ ကိဉ္စိ လဘာမသေ”တိ။

တတ္ထ **နမော တျတ္ထူ**တိ နမော တေ အတ္ထု။

တံ သုတွာ သိင်္ဂါလော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၃၄။ “ကုလပုတ္တောဝ ဇာနာတိ၊ ကုလပုတ္တံ[၁] ပသံသိတုံ။
မယူရဂီဝသင်္ကာသ၊ ဣတော ပရိယာဟိ ဝါယသာ”တိ။

၁-ကုလပုတ္တေ (သီ၊ ဣ)

Tattha **ito pariyāhī**ti eraṇḍato otaritvā ito yenāhaṁ, tenāgantvā maṁsaṁ khādāti vadati.

Taṁ tesaṁ kiriyaṁ disvā rukkhadevatā tatiyaṁ gāthamāha—

135. “Migānaṁ siṅgālo[1] anto, pakkhīnaṁ pana vāyaso.
Eraṇḍo anto rukkhānaṁ, tayo antā samāgatā”ti.

Tattha **anto**ti hīno lāmako.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Antajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Samuddajātakavaṇṇanā (296)

Ko nā’yanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Upanandattheraṁ ārabbha kathesi. So hi mahagghaso mahātaṇho ahosi, sakaṭapūrehi paccayehipi santappetuṁ na sakkā. Vassūpanāyikakāle dvīsu tīsu vihāresu vassaṁ upagantvā ekasmiṁ upāhane ṭhapeti, ekasmiṁ kattarayaṭṭhiṁ, ekasmiṁ udakatumbaṁ. Ekasmiṁ sayaṁ vasati, janapadavihāraṁ gantvā paṇītaparikkhāre bhikkhū disvā ariyavaṁsakathaṁ kathetvā tesaṁ paṁsukūlāni gāhāpetvā tesaṁ cīvarāni gaṇhāti, mattikāpatte gāhāpetvā manāpamanāpe patte thālakāni ca gahetvā yānakaṁ pūretvā Jetavanaṁ āgacchati. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṁ paṭipattiṁ kathetvā samaṇaparikkhārena yānakaṁ pūretvā āgacchatī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “ayuttaṁ bhikkhave Upanandena kataṁ paresaṁ ariyavaṁsakathaṁ kathentena, paṭhamataraññhi attanā appicchena[2] hutvā pacchā paresaṁ ariyavaṁsaṁ kathetuṁ vaṭṭatī”ti.

---

1. Kotthuko (Sī, I), koṭṭhako (Syā)   2. Appiccho (Ka)

တတ္ထ **ဣတော ပရိယာဟီ**တိ ဧရဏ္ဍတော ဩတရိတွာ ဣတော ယေနာဟံ၊ တေနာဂန္တွာ မံသံ ခါဒါတိ ဝဒတိ။

တံ တေသံ ကိရိယံ ဒိသွာ ရုက္ခဒေဝတာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၃၅။ “မိဂါနံ သိင်္ဂါလော[၁] အန္တော၊ ပက္ခီနံ ပန ဝါယသော။
ဧရဏ္ဍော အန္တော ရုက္ခာနံ၊ တယော အန္တာ သမာဂတာ”တိ။

တတ္ထ **အန္တော**တိ ဟီနော လာမကော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ကာကော ကောကာလိကော၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-သမုဒ္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၆)

ကော နာ’ယန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥပနန္ဒတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ မဟဂ္ဃသော မဟာတဏှော အဟောသိ၊ သကဋပူရေဟိပိ ပစ္စယေဟိပိ သန္တပ္ပေတုံ န သက္ကာ။ ဝဿူပနာယိကကာလေ ဒွီသု တီသု ဝိဟာရေသု ဝဿံ ဥပဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဥပါဟနေ ဌပေတိ၊ ဧကသ္မိံ ကတ္တရယဋ္ဌိံ၊ ဧကသ္မိံ ဥဒကတုမ္ဗံ။ ဧကသ္မိံ သယံ ဝသတိ၊ ဇနပဒဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပဏီတပရိက္ခာရေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ အရိယဝံသကထံ ကထေတွာ တေသံ ပံသုကူလာနိ ဂါဟာပေတွာ တေသံ စီဝရာနိ ဂဏှာတိ၊ မတ္တိကာပတ္တေ ဂါဟာပေတွာ မနာပမနာပေ ပတ္တေ ထာလကာနိ စ ဂဟေတွာ ယာနကံ ပူရေတွာ ဇေတဝနံ အာဂစ္ဆတိ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဥပနန္ဒော သကျပုတ္တော မဟဂ္ဃသော မဟိစ္ဆော အညေသံ ပဋိပတ္တိံ ကထေတွာ သမဏပရိက္ခာရေန ယာနကံ ပူရေတွာ အာဂစ္ဆတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “အယုတ္တံ ဘိက္ခဝေ ဥပနန္ဒေန ကတံ ပရေသံ အရိယဝံသကထံ ကထေန္တေန၊ ပဌမတရဉှိ အတ္တနာ အပ္ပိစ္ဆေန[၂] ဟုတွာ ပစ္ဆာ ပရေသံ အရိယဝံသံ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။

၁-ကောတ္ထုကော (သီ၊ ဣ)၊ ကောဋ္ဌကော (သျာ)   ၂-အပ္ပိစ္ဆော (က)

"Attānameva paṭhamaṁ, patirūpe nivesaye.
Athaññamanusāseyya, na kilisseyya paṇḍito"ti[1]—

imaṁ Dhammapade gāthaṁ desetvā Upanandaṁ garahitvā "na bhikkhave idāneva Upanando mahiccho, pubbe mahāsamuddepi udakaṁ rakkhitabbaṁ maññī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto samudda devatā hutvā nibbatti. Atheko kāko[2] samuddassa uparibhāge vicaranto "samudde udakaṁ pamāṇena pivatha, rakkhantā pivathā"ti macchasaṁghasakuṇasaṁghe vārento vārento carati. Taṁ disvā samuddadevatā paṭhamaṁ gāthamāha—

136. "Ko nā'yaṁ[3] loṇatoyasmiṁ, samantā paridhāvati.
Macche makare ca vāreti[4], ūmīsu ca vihaññatī"ti.

Tattha **ko nā'yanti**[5] ko nu ayaṁ.

Taṁ sutvā samuddakāko dutiyaṁ gāthamāha—

137. "Anantapāyī sakuṇo, atittoti disāsuto.
Samuddaṁ pātumicchāmi, sāgaraṁ saritampatin"ti.

Tassattho—ahaṁ anantasāgaraṁ pātumicchāmi, tenamhi **anantapāyī** nāma **sakuṇo** mahatiyāpi apūraṇiyā taṇhāya samannāgatattā **atittoti**pi ahaṁ disāsu **suto** vissuto pākaṭo, svāhaṁ imaṁ sakalasamuddaṁ sundarānaṁ ratanānaṁ ākarattā sāgarena vā khatattā **sāgaraṁ** saritānaṁ patibhāvena **saritampatiṁ** pātumicchāmīti.

Taṁ sutvā samuddadevatā tatiyaṁ gāthamāha—

138. "So ayaṁ hāyati ceva, pūrate ca mahodadhi.
Nā'ssa nāyati pītanto, apeyyo kira sāgaro"ti.

---

1. Khu 1. 37 piṭṭhe. 2. Udakakāko (Sī, Syā) 3. Konvāyaṁ (Syā)
4. Vārento (Syā) 5. Konvāyanti (Syā)

"အတ္တာနမေဝ ပဌမံ၊ ပတိရူပေ နိဝေသယေ။
အထညမနုသာသေယျ၊ န ကိလိသေယျ ပဏ္ဍိတော"တိ[၁]—

ဣမံ ဓမ္မပဒေ ဂါထံ ဒေသေတွာ ဥပနန္ဒံ ဂရဟိတွာ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဥပနန္ဒော မဟိစ္ဆော၊ ပုဗ္ဗေ မဟာသမုဒ္ဒေပိ ဥဒကံ ရက္ခိတဗ္ဗံ မညီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သမုဒ္ဒဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကော ကာကော[၂] သမုဒ္ဒဿ ဥပရိဘာဂေ ဝိစရန္တော "သမုဒ္ဒေ ဥဒကံ ပမာဏေန ပိဝထ၊ ရက္ခန္တာ ပိဝထာ"တိ မစ္ဆသံဃသကုဏသံဃေ ဝါရေန္တော ဝါရေန္တော စရတိ။ တံ ဒိသွာ သမုဒ္ဒဒေဝတာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၆။ "ကော နာ'ယံ[၃] လောဏတောယသ္မိံ၊ သမန္တာ ပရိဓာဝတိ။
မစ္ဆေ မကရေ စ ဝါရေတိ[၄]၊ ဦမီသု စ ဝိဟညတီ"တိ။

တတ္ထ **ကော နာ'ယန္တိ**[၅] ကော နု အယံ။

တံ သုတွာ သမုဒ္ဒကာကော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၃၇။ "အနန္တပါယီ သကုဏော၊ အတိတ္တောတိ ဒိသာသုတော။
သမုဒ္ဒံ ပါတုမိစ္ဆာမိ၊ သာဂရံ သရိတံပတိ"န္တိ။

တဿတ္ထော—အဟံ အနန္တသာဂရံ ပါတုမိစ္ဆာမိ၊ တေနမှိ **အနန္တပါယီ** နာမ **သကုဏော** မဟတိယာပိ အပူရဏိယာ တဏှာယ သမန္နာဂတတ္တာ **အတိတ္တောတိ**ပိ အဟံ ဒိသာသု **သုတော** ဝိဿုတော ပါကဋော၊ သွာဟံ ဣမံ သကလသမုဒ္ဒံ သုန္ဒရာနံ ရတနာနံ အာကရတ္တာ သာဂရေန ဝါ ခတတ္တာ **သာဂရံ** သရိတာနံ ပတိဘာဝေန **သရိတံပတိံ** ပါတုမိစ္ဆာမီတိ။

တံ သုတွာ သမုဒ္ဒဒေဝတာ တတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၃၈။ "သော အယံ ဟာယတိ စေဝ၊ ပူရတေ စ မဟောဒဓိ။
နာ'ဿ နာယတိ ပီတန္တော၊ အပေယျော ကိရ သာဂရော"တိ။

၁-ခု ၁-၃၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဥဒကကာကော (သီ၊ သျာ) ၃-ကောန္ဝါယံ (သျာ)
၄-ဝါရေန္တော (သျာ) ၅-ကောန္ဝါယန္တိ (သျာ)

Tattha **so ayaṁ hāyati cevā**ti udakassa osakkanavelāya hāyati, nikkhamanavelāya pūrati. **Nā'ssa nāyatī**ti assa mahāsamuddassa sacepi naṁ sakalaloko piveyya, tathāpi "ito ettakaṁ nāma udakaṁ pītan"ti pariyanto na paññāyati. **Apeyyo kirā**ti eso kira sāgaro na sakkā kenaci udakaṁ khepetvā pātunti.

Evañca pana vatvā sā bheravarūpārammaṇaṁ dassetvā samuddakākaṁ palāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā samuddakāko Upanando ahosi, devatā pana ahameva ahosin"ti.

Samuddajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Kāmavilāpajātakavaṇṇanā (297)

Ucce sakuṇa ḍemānāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu **Puppharattajātake**[1] kathitaṁ, atītavatthu **Indriyajātake**[2] āvi bhavissati. Taṁ pana purisaṁ jīvantaṁ sūle[3] uttāsesuṁ. So tattha nisinno ākāsena gacchantaṁ ekaṁ kākaṁ disvā tāvakharampi[4] taṁ vedanaṁ agaṇetvā piyabhariyāya sāsanaṁ pesetuṁ kākaṁ āmantento imā gāthā āha—

139. "Ucce sakuṇa ḍemāna, pattayāna vihaṅgama.
Vajjāsi kho tvaṁ vāmūruṁ, ciraṁ kho sā karissati[5].

140. Idaṁ kho sā na jānāti, asiṁ sattiñca oḍḍitaṁ.
Sā caṇḍī kāhati kodhaṁ, taṁ me tapati, no idaṁ[6].

141. Esa uppalasannāho, nikkhañcussīsako'hitaṁ[7].
Kāsikañca muduṁ vatthaṁ, tappetu dhanikā piyā"ti.

---

1. Khu 5. 34 piṭṭhe. 2. Khu 5. 182 piṭṭhe. 3. Jīvasūle (Sī, Syā)
4. Atitibbatarampi (Ka) 5. Sarissati (Ka) 6. Idha (Sī, Syā, I)
7. Nikkhamussīsake kataṁ (Sī, I) nikkhañcussīsake kataṁ (Syā, Ka)

တတ္ထ **သော အယံ ဟာယတိ စေဝါ**တိ ဥဒကဿ ဩသက္ကနဝေလာယ ဟာယတိ၊ နိက္ခမနဝေလာယ ပူရတိ။ **နာ'ဿ နာယတီ**တိ အဿ မဟာသမုဒ္ဒဿ သစေပိ နံ သကလလောကော ပိဝေယျ၊ တထာပိ "ဣတော ဧတ္တကံ နာမ ဥဒကံ ပီတ"န္တိ ပရိယန္တော န ပညာယတိ။ **အပေယျော ကိရာ**တိ ဧသော ကိရ သာဂရော န သက္ကာ ကေနစိ ဥဒကံ ခေပေတွာ ပါတုန္တိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ သာ ဘေရဝရူပါရမ္မဏံ ဒဿေတွာ သမုဒ္ဒကာကံ ပလာပေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ သမုဒ္ဒကာကော ဥပနန္ဒော အဟောသိ၊ ဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သမုဒ္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ကာမဝိလာပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၇)

ဥစ္စေ သကုဏ ဍေမာနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု **ပုပ္ဖရတ္တဇာတကေ**[၁] ကထိတံ၊ အတီတဝတ္ထု **ဣန္ဒြိယဇာတကေ**[၂] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တံ ပန ပုရိသံ ဇီဝန္တံ သူလေ[၃] ဥတ္တာသေသုံ။ သော တတ္ထ နိသိန္နော အာကာသေန ဂစ္ဆန္တံ ဧကံ ကာကံ ဒိသွာ တာဝခရမ္ပိ[၄] တံ ဝေဒနံ အဂဏေတွာ ပိယဘရိယာယ သာသနံ ပေသေတုံ ကာကံ အာမန္တေန္တော ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

၁၃၉။ ဥစ္စေ သကုဏ ဍေမာန၊ ပတ္တယာန ဝိဟင်္ဂမ။
ဝဇ္ဇာသိ ခေါ တွံ ဝါမူရုံ၊ စိရံ ခေါ သာ ကရိဿတိ[၅]။

၁၄၀။ ဣဒံ ခေါ သာ န ဇာနာတိ၊ အသိံ သတ္တိဉ္စ ဩဍ္ဍိတံ။
သာ စဏ္ဍီ ကာဟတိ ကောဓံ၊ တံ မေ တပတိ, နော ဣဒံ[၆]။

၁၄၁။ ဧသ ဥပ္ပလသန္နာဟော၊ နိက္ခဉ္စုဿီသကော'ဟိတံ[၇]။
ကာသိကဉ္စ မုဒုံ ဝတ္ထံ၊ တပ္ပေတု ဓနိကာ ပိယာ"တိ။

၁-ခု ၅-၃၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၅-၁၈၂-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဇီဝသူလေ (သီ၊ သျာ)
၄-အတိတိဗ္ဗတရမ္ပိ (က) ၅-သရိဿတိ (က) ၆-ဣဓ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၇-နိက္ခမုဿီသကေ ကတံ (သီ၊ ဣ) နိက္ခဉ္စုဿီသကေ ကတံ (သျာ၊ က)

Tattha **ḍemānā**ti gacchamāna caramāna[1]. **Pattayānā**ti tamevālapati, tathā **vihaṅgamā**ti. So hi pattehi yānaṁ katvā gamanato pattayāno, ākāse gamanato vihaṅgamo. **Vajjāsī**ti vadeyyāsi. **Vāmūrun**ti kadalikkhandhasamāna-ūruṁ, mama sūle nisinnabhāvaṁ vadeyyāsi. **Ciraṁ kho sā karissatī**ti sā imaṁ pavattiṁ ajānamānā mama āgamanaṁ ciraṁ karissati[2], “ciraṁ me gatassa piyassa na ca āgacchatī”ti evaṁ cintessatīti attho.

Asiṁ sattiñcāti asisamānatāya sattisamānatāya ca sūlameva sandhāya vadati. Tañhi tassa uttāsanatthāya oḍḍitaṁ ṭhapitaṁ. **Caṇḍī**ti kodhanā. **Kāhati kodhan**ti “aticirāyatī”ti mayi kodhaṁ karissati. **Taṁ me tapatī**ti taṁ tassā kujjhanaṁ maṁ tapati. **No idanti**[3] idha pana idaṁ sūlaṁ maṁ na tapatīti dīpeti.

“**Esa uppalasannāho**”ti-ādīhi ghare ussīsake ṭhapitaṁ attano bhaṇḍaṁ ācikkhati. Tattha **uppalasannāho**ti uppalo ca sannāho ca uppalasannāho, uppalasadiso kaṇayo ca sannāhako cāti attho. **Nikkhañcā**ti pañcahi suvaṇṇehi kataṁ aṅgulimuddikaṁ. **Kāsikañca mudu vatthan**ti muduṁ kāsikasāṭakayugaṁ sandhāyāha. Ettakaṁ kira tena ussīsake nikkhittaṁ. **Tappetu dhanikā piyā**ti[4] etaṁ sabbaṁ gahetvā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena tappetu pūretu, santuṭṭhā hotūti.

Evaṁ so paridevamānova kālaṁ katvā niraye nibbatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā bhariyā etarahi bhariyā ahosi, yena pana devaputtena taṁ kāraṇaṁ diṭṭhaṁ, so ahameva ahosinti.

Kāmavilāpajātakavaṇṇanā sattamā.

1. Ḍeyamāna gacchamāna (Syā), tattha tattha ḍayamāna (Ka)
2. Sarissati (Ka) 3. No idhāti (Sī, Syā) 4. Dhanakāmikāti (Sī), dhanakāmiyāti (Syā)

တတ္ထ **ဍေမာနာ**တိ ဂစ္ဆမာန စရမာန[၁]။ **ပတ္တယာနာ**တိ တမေဝါလပတိ၊ တထာ **ဝိဟင်္ဂမာ**တိ။ သော ဟိ ပတ္တေဟိ ယာနံ ကတွာ ဂမနတော ပတ္တယာနော၊ အာကာသေ ဂမနတော ဝိဟင်္ဂမော။ **ဝဇ္ဇာသီ**တိ ဝဒေယျာသိ။ **ဝါမူရု**န္တိ ကဒလိက္ခန္ဓသမာနဥရုံ၊ မမ သူလေ နိသိန္နဘာဝံ ဝဒေယျာသိ။ **စိရံ ခေါ သာ ကရိဿတီ**တိ သာ ဣမံ ပဝတ္တိံ အဇာနမာနာ မမ အာဂမနံ စိရံ ကရိဿတိ[၂]၊ “စိရံ မေ ဂတဿ ပိယဿ န စ အာဂစ္ဆတီ”တိ ဧဝံ စိန္တေဿတီတိ အတ္ထော။

အသိံ သတ္တိဉ္စာတိ အသိသမာနတာယ သတ္တိသမာနတာယ စ သူလမေဝ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တဉှိ တဿ ဥတ္တာသနတ္ထာယ ဩဍ္ဍိတံ ဌပိတံ။ **စဏ္ဍီ**တိ ကောဓနာ။ **ကာဟတိ ကောဓ**န္တိ “အတိစိရာယတီ”တိ မယိ ကောဓံ ကရိဿတိ။ **တံ မေ တပတီ**တိ တံ တဿာ ကုဇ္ဈနံ မံ တပတိ။ **နော ဣဒ**န္တိ[၃] ဣဓ ပန ဣဒံ သူလံ မံ န တပတီတိ ဒီပေတိ။

“**ဧသ ဥပ္ပလသန္နာဟော**”တိအာဒီဟိ ဃရေ ဥဿီသကေ ဌပိတံ အတ္တနော ဘဏ္ဍံ အာစိက္ခတိ။ တတ္ထ **ဥပ္ပလသန္နာဟော**တိ ဥပ္ပလော စ သန္နာဟော စ ဥပ္ပလသန္နာဟော၊ ဥပ္ပလသဒိသော ကဏယော စ သန္နာဟကော စာတိ အတ္ထော။ **နိက္ခဉ္စာ**တိ ပဉ္စဟိ သုဝဏ္ဏေဟိ ကတံ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ။ **ကာသိကဉ္စ မုဒုံ ဝတ္ထ**န္တိ မုဒုံ ကာသိကသာဋကယုဂံ သန္ဓာယာဟ။ ဧတ္တကံ ကိရ တေန ဥဿီသကေ နိက္ခိတ္တံ။ **တပ္ပေတု ဓနိကာ ပိယာ**တိ[၄] ဧတံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာ သာ မမ ပိယာ ဓနတ္ထိကာ ဣမိနာ ဓနေန တပ္ပေတု ပူရေတု၊ သန္တုဋ္ဌာ ဟောတူတိ။

ဧဝံ သော ပရိဒေဝမာနောဝ ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဘရိယာ ဧတရဟိ ဘရိယာ အဟောသိ၊ ယေန ပန ဒေဝပုတ္တေန တံ ကာရဏံ ဒိဋ္ဌံ၊ သော အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ကာမဝိလာပဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-ဍေယမာန ဂစ္ဆမာန (သျာ)၊ တတ္ထ တတ္ထ ဍယမာန (က) ၂-သရိဿတိ (က)
၃-နော ဣဓာတိ (သီ၊ သျာ) ၄-ဓနကာမိကာတိ (သီ)၊ ဓနကာမိယာတိ (သျာ)

8. Udumbarajātakavaṇṇanā (298)

Udumbarā cime pakkāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira aññatarasmiṁ paccantagāmake vihāraṁ kāretvā vasati. Ramaṇīyo vihāro piṭṭhipāsāṇe niviṭṭho, mandaṁ sammajjanaṭṭhānaṁ[1] udakaphāsukaṁ, gocaragāmo nātidūre nāccāsanne, sampiyāyamānā manussā bhikkhaṁ denti. Atheko bhikkhu cārikaṁ caramāno taṁ vihāraṁ pāpuṇi. Nevāsiko tassa āgantukavattaṁ katvā punadivase taṁ ādāya gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Manussā paṇītaṁ bhikkhaṁ datvā svātanāya nimantayiṁsu. Āgantuko katipāhaṁ bhuñjitvā cintesi "ekenupāyena imaṁ bhikkhuṁ vañcetvā nikkaḍḍhitvā imaṁ vihāraṁ gaṇhissāmī"ti. Atha naṁ therūpaṭṭhānaṁ āgataṁ pucchi "kiṁ āvuso Buddhūpaṭṭhānaṁ nākāsī"ti. Bhante imaṁ vihāraṁ paṭijagganto natthi, tenamhi na gatapubboti. Yāva tvaṁ Buddhūpaṭṭhānaṁ gantvā āgacchasi, tāvāhaṁ paṭijaggissāmīti. "Sādhu bhante"ti nevāsiko "yāva mamāgamanā there mā pamajjitthā"ti manussānaṁ vatvā pakkāmi.

Tato paṭṭhāya āgantuko "tassa nevāsikassa ayañca ayañca doso"ti te manusse paribhindi. Itaropi Satthāraṁ vanditvā punāgato, athassa so senāsanaṁ na adāsi. So ekasmiṁ ṭhāne vasitvā punadivase piṇḍāya gāmaṁ pāvisi, manussā sāmīcimattampi na kariṁsu. So vippaṭisārī hutvā puna Jetavanaṁ gantvā taṁ kāraṇaṁ bhikkhūnaṁ ārocesi. Te bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso asuko kira bhikkhu asukaṁ bhikkhuṁ vihārā nikkaḍḍhitvā sayaṁ tattha vasī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi so imaṁ vasanaṭṭhānā nikkaḍḍhiyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha vassāne sattasattāhaṁ devo vassi. Atheko rattamukhakhuddakamakkaṭo ekissā anovassikāya pāsāṇadariyā vasamāno ekadivasaṁ daridvāre atemanaṭṭhāne

1. Maṇḍapasammajjanaṭṭhānaṁ (Syā), maṇḍalasammajjanaṭṭhānaṁ (Ka)

၈-ဥဒုမ္ဗရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၈)

ဥဒုမ္ဗရာ စိမေ ပက္ကာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ အညတရသ္မိံ ပစ္စန္တဂါမကေ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ ဝသတိ။ ရမဏီယော ဝိဟာရော ပိဋ္ဌိပါသာဏေ နိဝိဋ္ဌော၊ မန္ဒံ သမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနံ[၁] ဥဒကဖာသုကံ၊ ဂေါစရဂါမော နာတိဒူရေ နာစ္စာသန္နေ၊ သမ္ပိယာယမာနာ မနုဿာ ဘိက္ခံ ဒေန္တိ။ အထေကော ဘိက္ခု စာရိကံ စရမာနော တံ ဝိဟာရံ ပါပုဏိ။ နေဝါသိကော တဿ အာဂန္တုကဝတ္တံ ကတွာ ပုနဒိဝသေ တံ အာဒါယ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ မနုဿာ ပဏီတံ ဘိက္ခံ ဒတွာ သွာတနာယ နိမန္တယိံသု။ အာဂန္တုကော ကတိပါဟံ ဘုဉ္ဇိတွာ စိန္တေသိ "ဧကေနုပါယေန ဣမံ ဘိက္ခုံ ဝဉ္စေတွာ နိက္ကဍ္ဎိတွာ ဣမံ ဝိဟာရံ ဂဏှိဿာမီ"တိ။ အထ နံ ထေရူပဋ္ဌာနံ အာဂတံ ပုစ္ဆိ "ကိံ အာဝုသော ဗုဒ္ဓူပဋ္ဌာနံ နာကာသီ"တိ။ ဘန္တေ ဣမံ ဝိဟာရံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော နတ္ထိ၊ တေနမှိ န ဂတပုဗ္ဗောတိ။ ယာဝ တွံ ဗုဒ္ဓူပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အာဂစ္ဆသိ၊ တာဝါဟံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီတိ။ "သာဓု ဘန္တေ"တိ နေဝါသိကော "ယာဝ မမာဂမနာ ထေရေ မာ ပမဇ္ဇိတ္ထာ"တိ မနုဿာနံ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

တတော ပဋ္ဌာယ အာဂန္တုကော "တဿ နေဝါသိကဿ အယဉ္စ အယဉ္စ ဒေါသော"တိ တေ မနုဿေ ပရိဘိန္ဒိ။ ဣတရောပိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပုနာဂတော၊ အထဿ သော သေနာသနံ န အဒါသိ။ သော ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ပိဏ္ဍာယ ဂါမံ ပါဝိသိ၊ မနုဿာ သာမီစိမတ္တမ္ပိ န ကရိံသု။ သော ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ ပုန ဇေတဝနံ ဂန္တွာ တံ ကာရဏံ ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ။ တေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အသုကော ကိရ ဘိက္ခု အသုကံ ဘိက္ခုံ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိတွာ သယံ တတ္ထ ဝသီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ သော ဣမံ ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ကဍ္ဎိယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ ဝဿာနေ သတ္တသတ္တာဟံ ဒေဝေါ ဝဿိ။ အထေကော ရတ္တမုခခုဒ္ဒကမက္ကဋော ဧကိဿာ အနောဝဿိကာယ ပါသာဏဒရိယာ ဝသမာနော ဧကဒိဝသံ ဒရိဒွါရေ အတေမနဋ္ဌာနေ

၁-မဏ္ဍပသမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနံ (သျာ)၊ မဏ္ဍလသမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနံ (က)

sukhena nisīdi. Tattha eko kāḷamukhamahāmakkaṭo tinto sītena pīḷiyamāno vicaranto taṁ tathānisinnaṁ disvā “upāyena naṁ nīharitvā ettha vasissāmī”ti cintetvā kucchiṁ olambetvā suhitākāraṁ dassetvā tassa purato ṭhatvā paṭhamaṁ gāthamāha—

142. “Udumbarā cime pakkā, nigrodhā ca kapitthanā.
Ehi nikkhama bhuñjassu, kiṁ jighacchāya miyyasī”ti.

Tattha **kapitthanā**ti pilakkhā. **Ehi nikkhamā**ti ete udumbarādayo phalabhāranamitā, ahampi khāditvā suhito āgatosmi, tvampi gaccha bhuñjassūti.

Sopi tassa vacanaṁ sutvā saddahitvā phalāni khāditukāmo nikkhamitvā tattha tattha vicaritvā kiñci alabhanto punāgantvā taṁ antopāsāṇadariyaṁ pavisitvā nisinnaṁ disvā “vañcessāmi nan”ti tassa purato ṭhatvā dutiyaṁ gāthamāha—

143. “Evaṁ so suhito hoti, yo vuḍḍha’mapacāyati.
Yathāha’majja suhito, dumapakkāni māsito”ti.

Tattha **dumapakkāni māsito**ti udumbarādīni rukkhaphalāni khāditvā asito dhāto suhito[1].

Taṁ sutvā mahāmakkaṭo tatiyaṁ gāthamāha—

144. “Yaṁ vanejo vanejassa, vañceyya kapino kapi.
Daharo kapi saddheyya[2], na hi jiṇṇo jarākapī”ti.

Tassattho—yaṁ vane jāto kapi vane jātassa kapino vañcanaṁ kareyya, taṁ tayā sadiso daharo vānaro saddaheyya[3], mādiso pana jiṇṇo jarākapi mahallakamakkaṭo na hi saddaheyya, satakkhattumpi bhaṇantassa tumhādisassa na saddahati. Imasmiñhi Himavantapadese sabbaṁ

1. Khāditvā āsito suhito jāto (Syā), khāditvā āsito tato suhitoti attho (Ka)
2. Daharopi taṁ na saddheyya (Sī), daharopi na saddheyya (Syā)
3. Na saddaheyya (Sī, Syā)

သုခေန နိသီဒိ။ တတ္ထ ဧကော ကာဠမုခမဟာမက္ကဋော တိန္တော သီတေန ပီဠိယမာနော ဝိစရန္တော တံ တထာနိသိန္နံ ဒိသွာ “ဥပါယေန နံ နီဟရိတွာ ဧတ္ထ ဝသိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ကုစ္ဆိံ ဩလမ္ဗေတွာ သုဟိတာကာရံ ဒဿေတွာ တဿ ပုရတော ဌတွာ ပဌမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၂။ “ဥဒုမ္ဗရာ စိမေ ပက္ကာ၊ နိဂြောဓာ စ ကပိတ္ထနာ။
ဧဟိ နိက္ခမ ဘုဉ္ဇဿု၊ ကိံ ဇိဃစ္ဆာယ မိယျသီ”တိ။

တတ္ထ **ကပိတ္ထနာ**တိ ပိလက္ခာ။ **ဧဟိ နိက္ခမာ**တိ ဧတေ ဥဒုမ္ဗရာဒယော ဖလဘာရနမိတာ၊ အဟမ္ပိ ခါဒိတွာ သုဟိတော အာဂတောသ္မိ၊ တွမ္ပိ ဂစ္ဆ ဘုဉ္ဇဿူတိ။

သောပိ တဿ ဝစနံ သုတွာ သဒ္ဒဟိတွာ ဖလာနိ ခါဒိတုကာမော နိက္ခမိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရိတွာ ကိဉ္စိ အလဘန္တော ပုနာဂန္တွာ တံ အန္တောပါသာဏဒရိယံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နံ ဒိသွာ “ဝဉ္စေဿာမိ န”န္တိ တဿ ပုရတော ဌတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၄၃။ “ဧဝံ သော သုဟိတော ဟောတိ၊ ယော ဝုဍ္ဎ’မပစာယတိ။
ယထာဟ’မဇ္ဇ သုဟိတော၊ ဒုမပက္ကာနိ မာသိတော”တိ။

တတ္ထ **ဒုမပက္ကာနိ မာသိတော**တိ ဥဒုမ္ဗရာဒီနိ ရုက္ခဖလာနိ ခါဒိတွာ အသိတော ဓာတော သုဟိတော[၁]။

တံ သုတွာ မဟာမက္ကဋော တတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၄၄။ “ယံ ဝနေဇော ဝနေဇဿ၊ ဝဉ္စေယျ ကပိနော ကပိ။
ဒဟရော ကပိ သဒ္ဓေယျ[၂]၊ န ဟိ ဇိဏ္ဏော ဇရာကပီ”တိ။

တဿတ္ထော—ယံ ဝနေ ဇာတော ကပိ ဝနေ ဇာတဿ ကပိနော ဝဉ္စနံ ကရေယျ၊ တံ တယာ သဒိသော ဒဟရော ဝါနရော သဒ္ဒဟေယျ[၃]၊ မာဒိသော ပန ဇိဏ္ဏော ဇရာကပိ မဟလ္လကမက္ကဋော န ဟိ သဒ္ဒဟေယျ၊ သတက္ခတ္တုမ္ပိ ဘဏန္တဿ တုမှာဒိသဿ န သဒ္ဒဟတိ။ ဣမသ္မိဉ္ဟိ ဟိမဝန္တပဒေသေ သဗ္ဗံ

၁-ခါဒိတွာ အာသိတော သုဟိတော ဇာတော (သျာ)၊ ခါဒိတွာ အာသိတော တတော သုဟိတောတိ အတ္ထော (က)
၂-ဒဟရောပိ တံ န သဒ္ဒေယျ (သီ)၊ ဒဟရောပိ န သဒ္ဒေယျ (သျာ)
၃-န သဒ္ဒဟေယျ (သီ၊ သျာ)

phalāphalaṁ vassena kilinnaṁ patitaṁ, puna tava idaṁ ṭhānaṁ natthi, gacchāti. So tatova pakkāmo.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā khuddakamakkaṭo nevāsiko ahosi, kāḷamahāmakkaṭo āgantuko, rukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Udumbarajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Komāraputtajātakavaṇṇanā (299)

Pure tuvanti idaṁ Satthā Pubbārāme[1] viharanto Keḷisīle bhikkhū ārabbha kathesi. Te kira bhikkhū Satthari uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādīni kathentā kalahañca paribhāsañca karontā nisīdiṁsu. Satthā Mahāmoggallānaṁ āmantetvā “ete bhikkhū saṁvejehī”ti āha. Thero ākāse uppatitvā pādaṅguṭṭhakena pāsādathupikaṁ paharitvā yāva udakapariyantā pāsādaṁ kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayabhītā nikkhamitvā bahi aṭṭhaṁsu. Tesaṁ so Keḷisīlabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso ekacce bhikkhū evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā Keḷisīlā hutvā vicaranti, ‘aniccaṁ dukkhaṁ anattā’ti vipassanāya kammaṁ na karontī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepete Keḷisīlakāyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbatti, “Komāraputto”ti[2] naṁ sañjāniṁsu. So aparabhāge nikkhamitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese vasi. Athaññe Keḷisīlā tāpasā Himavantapadese assamaṁ māpetvā vasiṁsu, kasiṇaparikammamattampi nesaṁ natthi, araññato phalāphalāni āharitvā khāditvā hasamānā nānappakārāya keḷiyā vītināmenti. Tesaṁ santike eko makkaṭo atthi, sopi

1. Jetavane (Ka) 2. Komāyaputtoti (Sī), Komāriyaputtoti (Syā)

ဖလာဖလံ ဝဿေန ကိလိန္နံ ပတိတံ၊ ပုန တဝ ဣဒံ ဌာနံ နတ္ထိ, ဂစ္ဆာတိ။ သော တတောဝ ပက္ကာမိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ခုဒ္ဒကမက္ကဋော နေဝါသိကော အဟောသိ၊ ကာဠမဟာမက္ကဋော အာဂန္တုကော၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဥဒုမ္ဗရဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ကောမာရပုတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉၉)

ပုရေ တုဝန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ပုဗ္ဗာရာမေ[1] ဝိဟရန္တော ကေဠိသီလေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေ ကိရ ဘိက္ခူ သတ္ထရိ ဥပရိပါသာဒေ ဝိဟရန္တေ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ ဒိဋ္ဌသုတာဒီနိ ကထေန္တာ ကလဟဉ္စ ပရိဘာသဉ္စ ကရောန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ အာမန္တေတွာ “ဧတေ ဘိက္ခူ သံဝေဇေဟီ”တိ အာဟ။ ထေရော အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေန ပါသာဒထုပိကံ ပဟရိတွာ ယာဝ ဥဒကပရိယန္တာ ပါသာဒံ ကမ္ပေသိ။ တေ ဘိက္ခူ မရဏဘယဘီတာ နိက္ခမိတွာ ဗဟိ အဋ္ဌံသု။ တေသံ သော ကေဠိသီလဘာဝေါ ဘိက္ခူသု ပါကဋော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကေဠိသီလာ ဟုတွာ ဝိစရန္တိ၊ ‘အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ’တိ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ န ကရောန္တီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေတေ ကေဠိသီလကာယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ “ကောမာရပုတ္တော”တိ[2] နံ သဉ္ဇာနိံသု။ သော အပရဘာဂေ နိက္ခမိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဝသိ။ အထညေ ကေဠိသီလာ တာပသာ ဟိမဝန္တပဒေသေ အဿမံ မာပေတွာ ဝသိံသု၊ ကသိဏပရိကမ္မမတ္တမ္ပိ နေသံ နတ္ထိ၊ အရညတော ဖလာဖလာနိ အာဟရိတွာ ခါဒိတွာ ဟသမာနာ နာနပ္ပကာရာယ ကေဠိယာ ဝီတိနာမေန္တိ။ တေသံ သန္တိကေ ဧကော မက္ကဋော အတ္ထိ၊ သောပိ

၁-ဇေတဝနေ (က) ၂-ကောမာယပုတ္တောတိ (သီ)၊ ကောမာရိယပုတ္တောတိ (သျာ)

Keḷisīlakova mukhavikārādīni karonto tāpasānaṁ nānāvidhaṁ keḷiṁ dasseti. Tāpasā tattha ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya manussapathaṁ agamaṁsu. Tesaṁ gatakālato paṭṭhāya bodhisatto taṁ ṭhānaṁ gantvā vāsaṁ kappesi, makkaṭo tesaṁ viya tassapi keḷiṁ dassesi.

Bodhisatto accharaṁ paharitvā "susikkhitapabbajitānaṁ santike vasantena nāma ācārasampannena kāyādīhi susaññatena jhānesu yuttena bhavituṁ[1] vaṭṭatī"ti tassa ovādaṁ adāsi. So tato paṭṭhāya sīlavā ācārasampanno ahosi, bodhisattopi tato aññattha agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṁ sevitvā taṁ ṭhānaṁ agamaṁsu. Makkaṭo pubbe viya tesaṁ keḷiṁ na dassesi. Atha naṁ tāpasā "pubbe tvaṁ āvuso amhākaṁ purato keḷiṁ akāsi, idāni na karosi, kiṁkāraṇā"ti pucchantā paṭhamaṁ gāthamāhaṁsu—

145. "Pure tuvaṁ sīlavataṁ sakāse,
Okkantikaṁ kīḷasi assamamhi.
Karoha're makkaṭiyāni makkaṭa,
Na taṁ mayaṁ sīlavataṁ ramāmā"ti.

Tattha **sīlavataṁ sakāse**ti Keḷisīlānaṁ[2] amhākaṁ santike. **Okkantikan**ti[3] migo viya okkantitvā[4] kīḷasi. **Karoha're**ti ettha **are**ti ālapanaṁ. **Makkaṭiyānī**ti mukhamakkaṭikakīḷāsaṅkhātāni mukhavikārāni. **Na taṁ mayaṁ sīlavataṁ ramāmā**ti yaṁ pubbe tava Keḷisīlaṁ keḷivataṁ, taṁ mayaṁ etarahi na ramāma, tvampi no na ramāpesi, kiṁ nu kho kāraṇanti.

Taṁ sutvā makkaṭo dutiyaṁ gāthamāha—

146. "Sutā hi mayhaṁ paramā visuddhi,
Komāraputtassa bahussutassa.
Mā dāni maṁ maññi tuvaṁ yathā pure,
Jhānānuyutto viharāmi āvuso"ti.

1. Kāsādīhi susaṁvutena sādarena susaṁyatena bhavituṁ (Ka)
2. Keḷisīlavatānaṁ (Ka) 3. Okkandikanti (Sī, Syā, I) 4. Okkanditvā (Sī, Syā, I)

ကေဠိသီလကောဝ မုခဝိကာရာဒီနိ ကရောန္တော တာပသာနံ နာနာဝိဓံ ကေဠိံ ဒဿေတိ။ တာပသာ တတ္ထ စိရံ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ မနုဿပထံ အဂမံသု။ တေသံ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တော တံ ဌာနံ ဂန္တွာ ဝါသံ ကပ္ပေသိ၊ မက္ကဋော တေသံ ဝိယ တဿပိ ကေဠိံ ဒဿေသိ။

ဗောဓိသတ္တော အစ္ဆရံ ပဟရိတွာ "သုသိက္ခိတပဗ္ဗဇိတာနံ သန္တိကေ ဝသန္တေန နာမ အာစာရသမ္ပန္နေန ကာယာဒီဟိ သုသညတေန ဈာနေသု ယုတ္တေန ဘဝိတုံ[၁] ဝဋ္ဋတီ"တိ တဿ ဩဝါဒံ အဒါသိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ သီလဝါ အာစာရသမ္ပန္နော အဟောသိ၊ ဗောဓိသတ္တောပိ တတော အညတ္ထ အဂမာသိ။ အထ တေ တာပသာ လောဏမ္ဗိလံ သေဝိတွာ တံ ဌာနံ အဂမံသု။ မက္ကဋော ပုဗ္ဗေ ဝိယ တေသံ ကေဠိံ န ဒဿေသိ။ အထ နံ တာပသာ "ပုဗ္ဗေ တွံ အာဝုသော အမှာကံ ပုရတော ကေဠိံ အကာသိ၊ ဣဒါနိ န ကရောသိ၊ ကိံကာရဏာ"တိ ပုစ္ဆန္တာ ပဌမံ ဂါထမာဟံသု—

၁၄၅။ "ပုရေ တုဝံ သီလဝတံ သကာသေ၊
ဩက္ကန္တိကံ ကီဠသိ အဿမမှိ။
ကရောဟ'ရေ မက္ကဋိယာနိ မက္ကဋ၊
န တံ မယံ သီလဝတံ ရမာမာ"တိ။

တတ္ထ **သီလဝတံ သကာသေ**တိ ကေဠိသီလာနံ[၂] အမှာကံ သန္တိကေ။ **ဩက္ကန္တိကန္တိ**[၃] မိဂေါ ဝိယ ဩက္ကန္တိတွာ[၄] ကီဠသိ။ **ကရောဟ'ရေ**တိ ဧတ္ထ **အရေ**တိ အာလပနံ။ **မက္ကဋိယာနီ**တိ မုခမက္ကဋိကကီဠာသင်္ခါတာနိ မုခဝိကာရာနိ။ **န တံ မယံ သီလဝတံ ရမာမာ**တိ ယံ ပုဗ္ဗေ တဝ ကေဠိသီလံ ကေဠိဝတံ၊ တံ မယံ ဧတရဟိ န ရမာမ၊ တွမ္ပိ နော န ရမာပေသိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏန္တိ။

တံ သုတွာ မက္ကဋော ဒုတိယံ ဂါထမာဟ—

၁၄၆။ "သုတာ ဟိ မယှံ ပရမာ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ကောမာရပုတ္တဿ ဗဟုဿုတဿ။
မာ ဒါနိ မံ မညိ တုဝံ ယထာ ပုရေ၊
ဈာနာနုယုတ္တော ဝိဟရာမိ အာဝုသော"တိ။

၁-ကာယာဒီဟိ သုသံဝုတေန သာဒရေန သုသံယတေန ဘဝိတုံ (က) ၂-ကေဠိသီလဝတာနံ (က)
၃-ဩက္ကန္ဒိကန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄-ဩက္ကန္ဒိတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Tattha **mayhan**ti karaṇatthe sampadānaṁ. **Visuddhī**ti jhānavisuddhi. **Bahussutassā**ti bahūnaṁ kasiṇaparikammānaṁ aṭṭhannañca samāpattīnaṁ sutattā ceva paṭividdhattā ca bahussutassā. **Tuvan**ti tesu ekaṁ tāpasaṁ ālapanto idāni mā maṁ tvaṁ pure viya sañjāni, nāhaṁ purimasadiso, ācariyo me laddhoti dīpeti.

Taṁ sutvā tāpasā tatiyaṁ gāthamāhaṁsu—

147. "Sacepi selasmi vapeyya bījaṁ,
Devo ca vasse na hi taṁ virūḷhe[1].
Sutā hi te sā paramā visuddhi,
Ārā tuvaṁ makkaṭa jhānabhūmiyā"ti.

Tassattho—sacepi pāsāṇapiṭṭhe pañcavidhaṁ bījaṁ vapeyya, devo ca sammā vasseyya, akhettatāya taṁ na virūḷheyya, evameva tayā paramā jhānavisuddhi sutā, tvaṁ pana tiracchānayonikattā ārā jhānabhūmiyā dūre ṭhito, na sakkā tayā jhānaṁ nibbattetunti makkaṭaṁ garahiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Keḷisīlā tāpasā ime bhikkhū ahesuṁ, Komāraputto pana ahameva ahosin"ti.

Komāraputtajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Vakajātakavaṇṇanā (300)

Parapāṇarodhā jīvantoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇasanthataṁ ārabbha kathesi. Vatthu **vinaye**[2] vitthārato āgatameva. Ayaṁ panettha saṅkhepo—āyasmā Upaseno duvassiko ekavassikena saddhivihārikena saddhiṁ Satthāraṁ upasaṅkamitvā Satthārā garahito vanditvā pakkanto vipassanaṁ paṭṭhapetvā arahattappatto appicchatādiguṇayutto terasa dhutaṅgāni samādāya parisampi terasadhutaṅgadharaṁ katvā Bhagavati temāsaṁ paṭisallīne sapariso

1. Neva hi taṁ ruheyya (Sī, I)
2. Vi 1. 336 piṭṭhe.

တတ္ထ **မယှန္တိ** ကရဏတ္ထေ သမ္ပဒါနံ။ **ဝိသုဒ္ဓီ**တိ ဈာနဝိသုဒ္ဓိ။ **ဗဟုဿုတဿာ**တိ ဗဟူနံ ကသိဏပရိကမ္မာနံ အဋ္ဌန္နဉ္စ သမာပတ္တီနံ သုတတ္တာ စေဝ ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ စ ဗဟုဿုတဿ။ **တုဝ**န္တိ တေသု ဧကံ တာပသံ အာလပန္တော ဣဒါနိ မာ မံ တွံ ပုရေ ဝိယ သဉ္ဇာနိ၊ နာဟံ ပုရိမသဒိသော၊ အာစရိယော မေ လဒ္ဓေါတိ ဒီပေတိ။

တံ သုတွာ တာပသာ တတိယံ ဂါထမာဟံသု—

၁၄၇။ "သစေပိ သေလသ္မိ ဝပေယျ ဗီဇံ၊
ဒေဝေါ စ ဝဿေ န ဟိ တံ ဝိရူဠှေ[၁]။
သုတာ ဟိ တေ သာ ပရမာ ဝိသုဒ္ဓိ၊
အာရာ တုဝံ မက္ကဋ ဈာနဘူမိယာ"တိ။

တဿတ္ထော—သစေပိ ပါသာဏပိဋ္ဌေ ပဉ္စဝိဓံ ဗီဇံ ဝပေယျ၊ ဒေဝေါ စ သမ္မာ ဝဿေယျ၊ အခေတ္တတာယ တံ န ဝိရူဠှေယျ၊ ဧဝမေဝ တယာ ပရမာ ဈာနဝိသုဒ္ဓိ သုတာ၊ တွံ ပန တိရစ္ဆာနယောနိကတ္တာ အာရာ ဈာနဘူမိယာ ဒူရေ ဌိတော၊ န သက္ကာ တယာ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတုန္တိ မက္ကဋံ ဂရဟိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ကေဠိသီလာ တာပသာ ဣမေ ဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ကောမာရပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ကောမာရပုတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဝကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၀၀)

ပရပါဏရောဓာ ဇီဝန္တောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏသန္ထတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု **ဝိနယေ**[၂] ဝိတ္ထာရတော အာဂတမေဝ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—အာယသ္မာ ဥပသေနော ဒုဝဿိကော ဧကဝဿိကေန သဒ္ဓိဝိဟာရိကေန သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ သတ္ထာရာ ဂရဟိတော ဝန္ဒိတွာ ပက္ကန္တော ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အရဟတ္တပ္ပတ္တော အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏယုတ္တော တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒါယ ပရိသမ္ပိ တေရသဓုတင်္ဂဓရံ ကတွာ ဘဂဝတိ တေမာသံ ပဋိသလ္လီနေ သပရိသော

၁-နေဝ ဟိ တံ ရုဟေယျ (သီ၊ ဣ)
၂-ဝိ ၁-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ။

Satthāraṁ upasaṅkamitvā parisaṁ nissāya paṭhamaṁ garahaṁ labhitvā adhammikāya katikāya ananuvattane dutiyaṁ sādhukāraṁ labhitvā "ito paṭṭhāya dhutaṅgadharā bhikkhū yathāsukhaṁ upasaṅkamitvā maṁ passantū"ti Satthārā katānuggaho nikkhamitvā bhikkhūnaṁ tamatthaṁ ārocesi. Tato pabhuti bhikkhū dhutaṅgadharā hutvā Satthāraṁ dassanāya upasaṅkamitvā Satthari paṭisallānā vuṭṭhite tattha tattha paṁsukūlāni chaḍḍetvā attano pattacīvarāneva[1] gaṇhiṁsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ senāsanacārikaṁ caranto tattha tattha patitāni paṁsukūlāni disvā pucchitvā tamatthaṁ sutvā "bhikkhave imesaṁ nāma bhikkhūnaṁ dhutaṅgasamādānaṁ na ciraṭṭhitikaṁ vakassa uposathakammasadisaṁ ahosī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇayaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Atheko vako Gaṅgātīre pāsāṇapiṭṭhe vasati, atha Gaṅgāya mahodakaṁ āgantvā taṁ pāsāṇaṁ parikkhipi. Vako abhiruhitvā pāsāṇapiṭṭhe nipajji, nevassa gocaro atthi, na gocarāya gamanamaggo, udakampi vaḍḍhateva. So cintesi "mayhaṁ neva gocaro atthi, na gocarāya gamanaggo, nikkammassa pana nipajjanato uposathakammaṁ varan"ti manasāva uposathaṁ adhiṭṭhāya sīlāni samādiyitvā nipajji. Tadā Sakko devarājā āvajjamāno tassa taṁ dubbalasamādānaṁ ñatvā "etaṁ vakaṁ viheṭhessāmī"ti[2] eḷakarūpena āgantvā tassa avidūre ṭhatvā attānaṁ dassesi. Vako taṁ disvā "aññasmiṁ divase uposathakammaṁ jānissāmī"ti uṭṭhāya taṁ gaṇhituṁ pakkhandi. Eḷakopi ito cito ca pakkhanditvā attānaṁ gahetuṁ nādāsi. Vako taṁ gahetuṁ asakkonto nivattitvā āgamma "uposathakammaṁ tāva me na bhijjatī"ti tattheva puna nipajji. Sakko sakkattabhāveneva ākāse ṭhatvā "tādisassa dubbalajjhāsayassa kiṁ uposathakammena, tvaṁ mama Sakkabhāvaṁ ajānanto eḷakamaṁsaṁ khāditukāmo ahosī"ti taṁ viheṭṭhetvā garahitvā devalokameva gato.

148. "Parapāṇarodhā jīvanto, maṁsalohitabhojano.
Vako vataṁ samādāya, upapajji uposathaṁ.

1. Maṭṭacīvarāneva (Sī)
2. Vīmaṁsissāmīti (Syā, Ka)

သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပရိသံ နိဿာယ ပဌမံ ဂရဟံ လဘိတွာ အဓမ္မိကာယ ကတိကာယ အနနုဝတ္တနေ ဒုတိယံ သာဓုကာရံ လဘိတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဓုတင်္ဂဓရာ ဘိက္ခူ ယထာသုခံ ဥပသင်္ကမိတွာ မံ ပဿန္တူ”တိ သတ္ထာရာ ကတာနုဂ္ဂဟော နိက္ခမိတွာ ဘိက္ခူနံ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တတော ပဘုတိ ဘိက္ခူ ဓုတင်္ဂဓရာ ဟုတွာ သတ္ထာရံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမိတွာ သတ္ထရိ ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတေ တတ္ထ တတ္ထ ပံသုကူလာနိ ဆဍ္ဍေတွာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရာနေဝ[၁] ဂဏှိံသု။ သတ္ထာ သမ္ဗဟုလေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သေနာသနစာရိကံ စရန္တော တတ္ထ တတ္ထ ပတိတာနိ ပံသုကူလာနိ ဒိသွာ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ နာမ ဘိက္ခူနံ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ န စိရဋ္ဌိတိကံ ဝကဿ ဥပေါသထကမ္မသဒိသံ အဟောသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သက္ကော ဒေဝရာဇာ အဟောသိ။ အထေကော ဝကော ဂင်္ဂါတီရေ ပါသာဏပိဋ္ဌေ ဝသတိ၊ အထ ဂင်္ဂါယ မဟောဒကံ အာဂန္တွာ တံ ပါသာဏံ ပရိက္ခိပိ။ ဝကော အဘိရုဟိတွာ ပါသာဏပိဋ္ဌေ နိပဇ္ဇိ၊ နေဝဿ ဂေါစရော အတ္ထိ၊ န ဂေါစရာယ ဂမနမဂ္ဂေါ၊ ဥဒကမ္ပိ ဝဍ္ဎတေဝ။ သော စိန္တေသိ “မယှံ နေဝ ဂေါစရော အတ္ထိ, န ဂေါစရာယ ဂမနမဂ္ဂေါ၊ နိက္ကမ္မဿ ပန နိပဇ္ဇနတော ဥပေါသထကမ္မံ ဝရ”န္တိ မနသာဝ ဥပေါသထံ အဓိဋ္ဌာယ သီလာနိ သမာဒိယိတွာ နိပဇ္ဇိ။ တဒါ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အာဝဇ္ဇမာနော တဿ တံ ဒုဗ္ဗလသမာဒါနံ ဉတွာ “ဧတံ ဝကံ ဝိဟေဌေဿာမီ”တိ[၂] ဧဠကရူပေန အာဂန္တွာ တဿ အဝိဒူရေ ဌတွာ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ ဝကော တံ ဒိသွာ “အညသ္မိံ ဒိဝသေ ဥပေါသထကမ္မံ ဇာနိဿာမီ”တိ ဥဋ္ဌာယ တံ ဂဏှိတုံ ပက္ခန္ဒိ။ ဧဠကောပိ ဣတော စိတော စ ပက္ခန္ဒိတွာ အတ္တာနံ ဂဟေတုံ နာဒါသိ။ ဝကော တံ ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တော နိဝတ္တိတွာ အာဂမ္မ “ဥပေါသထကမ္မံ တာဝ မေ န ဘိဇ္ဇတီ”တိ တတ္ထေဝ ပုန နိပဇ္ဇိ။ သက္ကော သက္ကတ္တဘာဝေနေဝ အာကာသေ ဌတွာ “တာဒိသဿ ဒုဗ္ဗလဇ္ဈာသယဿ ကိံ ဥပေါသထကမ္မေန၊ တွံ မမ သက္ကဘာဝံ အဇာနန္တော ဧဠကမံသံ ခါဒိတုကာမော အဟောသီ”တိ တံ ဝိဟေဌေတွာ ဂရဟိတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။

၁၄၈။ “ပရပါဏရောဓာ ဇီဝန္တော၊ မံသလောဟိတဘောဇနော။
ဝကော ဝတံ သမာဒါယ၊ ဥပပဇ္ဇိ ဥပေါသထံ။

၁-မဋ္ဋစီဝရာနေဝ (သီ)
၂-ဝီမံသိဿာမီတိ (သျာ၊ က)

149. Tassa Sakko vata’ññāya, ajarūpenu’pāgami.
Vītatapo ajjhappatto, bhañji lohitapo tapaṁ.

150. Evameva idhekacce, samādānamhi dubbalā.
Lahuṁ karonti attānaṁ, vakova ajakāraṇā”ti—

tissopi abhisambuddhagāthāva.

Tattha **upapajji uposathan**ti uposathavāsaṁ upagato. **Vata’ññāyā**ti tassa dubbalavataṁ aññāya. **Vītatapo ajjhappatto**ti vigatatapo hutvā upagato, taṁ khādituṁ pakkhandīti attho. **Lohitapo**ti lohitapāyī. **Tapa**nti taṁ attano samādānatapaṁ bhindi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Sakko ahameva ahosin”ti.

Vakajātakavaṇṇanā dasamā.

Kumbhavaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Varakumbha supatta sirivhayano,
Sucisammata bindusaro cusabho.
Saritampati caṇḍi jarākapinā,
Atha makkaṭiyā vakakena dasāti.

Atha vagguddānaṁ

Saṅkappo padumo ceva, udapānena tatiyaṁ.
Abbhantaraṁ ghaṭabhedaṁ, tikanipātamhi’laṅkatanti.

Tikanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

(Dutiyo bhāgo niṭṭhito)

၁၄၉။ တဿ သက္ကော ဝတ’ညာယ၊ အဇရူပေနု’ပါဂမိ။
ဝီတတပေါ အဇ္ဈပ္ပတ္တော၊ ဘဉ္ဇိ လောဟိတပေါ တပံ။

၁၅၀။ ဧဝမေဝ ဣဓေကစ္စေ၊ သမာဒါနမှိ ဒုဗ္ဗလာ။
လဟုံ ကရောန္တိ အတ္တာနံ၊ ဝကောဝ အဇကာရဏာ”တိ—

တိဿောပိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓဂါထာဝ။

တတ္ထ **ဥပပဇ္ဇိ ဥပေါသထ**န္တိ ဥပေါသထဝါသံ ဥပဂတော။ **ဝတ’ညာယာ**တိ တဿ ဒုဗ္ဗလဝတံ အညာယ။ **ဝီတတပေါ အဇ္ဈပ္ပတ္တော**တိ ဝိဂတတပေါ ဟုတွာ ဥပဂတော၊ တံ ခါဒိတုံ ပက္ခန္ဒီတိ အတ္ထော။ **လောဟိတပေါ**တိ လောဟိတပါယီ။ **တပ**န္တိ တံ အတ္တနော သမာဒါနတပံ ဘိန္ဒိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သက္ကော အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ကုမ္ဘဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဝရကုမ္ဘ သုပတ္တ သိရိဝှယနော၊
သုစိသမ္မတ ဗိန္ဒုသရော စုသဘော။
သရိတံပတိ စဏ္ဍိ ဇရာကပိနာ၊
အထ မက္ကဋိယာ ဝကကေန ဒသာတိ။

အထ ဝဂ္ဂုဒ္ဒါနံ

သင်္ကပ္ပေါ ပဒုမော စေဝ၊ ဥဒပါနေန တတိယံ။
အဗ္ဘန္တရံ ဃဋဘေဒံ၊ တိကနိပါတမှိ’လင်္ကတန္တိ။

တိကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

(ဒုတိယော ဘာဂေါ နိဋ္ဌိတော)

Jātakaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akaṇhanetto	221
Akappayi	31
Akaraṁ	392
Akara	211
Akāco	376
Akāle	113, 191
Akāsi	152
Akovidā	164
Akkhaṇavedhī	82, 83
Akkhīva	323
Agārakaṁ	63
Agāhayi	20
Aggapiṇḍaṁ	286
Aggarasaṁ	88
Aṅkitakaṇṇako	170
Acari	325
Acāri	149
Accuto	396
Acchinnaṁ	71
Ajaññaṁ	394
Ajja	199, 365
Ajjhagamā	260
Ajjhappatto	54, 408
Ajjhabhaviṁ	304
Ajjhabhavi	73
Ajjhavāhari	267

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Ajjhābhavaṁ	323
Ajjhupāgami	83
Ajjhohitaṁ	7
Añjanavaṇṇena	333
Aññatarena	394
Aññathā	99
Aññāya	408
Aṭṭito	246
Aṭṭhitaṁ	226
Aṭṭhittaco	310
Aṇḍajena	48
Atikhātena	270
Aticca	371
Atittoti	399
Atimaññittho	26
Atiyācakosi	260
Atiyācanāya	260
Atirocati	139
Atilobhamadena	211
Atilobhena	211
Attadatthaṁ	92
Attapariccāgī	358
Attappasaṁsako	139
Attamano	164
Attasamaṁ	323
Atthaṁ	54, 191, 346

ဇာတကဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကဏှနေတ္တော	၂၂၁
အကပ္ပယိ	၃၁
အကရံ	၃၉၂
အကရ	၂၁၁
အကာစော	၃၇၆
အကာလေ	၁၁၃၊၁၉၁
အကာသိ	၁၅၂
အကောဝိဒါ	၁၆၄
အက္ခဏဝေဓီ	၈၂၊၈၃
အက္ခီဝ	၃၂၃
အဂါရကံ	၆၃
အဂါဟယိ	၂၀
အဂ္ဂပိဏ္ဍံ	၂၈၆
အဂ္ဂရသံ	၈၈
အင်္ကိတကဏ္ဏကော	၁၇၀
အစရိ	၃၂၅
အစာရိ	၁၄၉
အစ္စုတော	၃၉၆
အစ္ဆိန္နံ	၇၁
အဇညံ	၃၉၄
အဇ္ဇ	၁၉၉၊၃၆၅
အဇ္ဈဂမာ	၂၆၀
အဇ္ဈပ္ပတ္တော	၅၄၊၄၀၈
အဇ္ဈဘဝိံ	၃၀၄
အဇ္ဈဘဝိ	၇၃
အဇ္ဈဝါဟရိ	၂၆၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဇ္ဈာဘဝံ	၃၂၃
အဇ္ဈုပါဂမိ	၈၃
အဇ္ဈောဟိတံ	၇
အဉ္ဇနဝဏ္ဏေန	၃၃၃
အညတရေန	၃၉၄
အညထာ	၉၉
အညာယ	၄၀၈
အဋ္ဋိတော	၂၄၆
အဋ္ဌိတံ	၂၂၆
အဋ္ဌိတ္တစော	၃၁၀
အဏ္ဍဇေန	၄၈
အတိခါတေန	၂၇၀
အတိစ္စ	၃၇၁
အတိတ္တောတိ	၃၉၉
အတိမညိတ္ထော	၂၆
အတိယာစကောသိ	၂၆၀
အတိယာစနာယ	၂၆၀
အတိရောစတိ	၁၃၉
အတိလောဘမဒေန	၂၁၁
အတိလောဘေန	၂၁၁
အတ္တဒတ္ထံ	၉၂
အတ္တပရိစ္စာဂီ	၃၅၈
အတ္တပ္ပသံသကော	၁၃၉
အတ္တမနော	၁၆၄
အတ္တသမံ	၃၂၃
အတ္ထံ	၅၄၊၁၉၁၊၃၄၆

[A]

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Atthā	289
Atthi	126
Atthiko	225
Atthu	397
Atthe	217
Attho	126, 206
Atricchaṁ	211
Atho me	226
Adayhi	39
Adassanaṁ	260
Aduṭṭhacitto	158
Addhānaṁ	267
Adhammacaraṇena	380
Adhammena	76, 181
Adhikaṁ	382
Adhigacchati	357
Adhiṭṭhaha	346
Adhimucchitā	395
Adho	56
Anagāro	380
Anaññāya	67, 214
Anadī	115
Anantagocarā	236
Anantapāyī	399
Anantapāraṁ	201
Anariyaṁ	256
Anariyo	205
Analā	295
Anāmataṁ	50
Anāmāsāni	325

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Anikubbato	213
Anikkasāvo	182
Anilena	201
Anīhamānassa	213
Anu	144
Anukampati	56
Anukaraṁ	137
Anukāmaya kāmena	144
Anukubbassa	188
Anuññāto	319
Anutāḷayi	255
Anuddhato	317
Anupāpuṇāti	59
Anupāleti	389
Anupubbena	21
Anubandhamāno	208
Anumataṁ	387
Anuvidhiyyati	89
Anuvutthopi	38
Anusāsanī	380
Anussaraṁ	43
Anussuko	213
Anekatthapadassitaṁ	217
Antaraṁ katvā	158
Anto	398
Annabhaccā	334
Apa	115
Apakkamatha	376
Apacāyamāno	13
Apacitiṁ	383

[အ]

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
အတ္ထာ	၂၈၉
အတ္ထိ	၁၂၆
အတ္ထိကော	၂၂၅
အတ္ထု	၃၉၇
အတ္ထေ	၂၁၇
အတ္ထော	၁၂၆၊ ၂၀၆
အတြိစ္ဆံ	၂၁၁
အထော မေ	၂၂၆
အဒယှိ	၃၉
အဒဿနံ	၂၆၀
အဒုဋ္ဌစိတ္တော	၁၅၈
အဒ္ဓါနံ	၂၆၇
အဓမ္မစရဏေန	၃၈၀
အဓမ္မေန	၇၆၊ ၁၈၁
အဓိကံ	၃၈၂
အဓိဂစ္ဆတိ	၃၅၇
အဓိဋ္ဌဟ	၃၄၆
အဓိမုစ္ဆိတာ	၃၉၅
အဓော	၅၆
အနဂါရော	၃၈၀
အနညာယ	၆၇၊ ၂၁၄
အနဒီ	၁၁၅
အနန္တဂေါစရာ	၂၃၆
အနန္တပါယီ	၃၉၉
အနန္တပါရံ	၂၀၁
အနရိယံ	၂၅၆
အနရိယော	၂၀၅
အနလာ	၂၉၅
အနာမတံ	၅၀
အနာမာသာနိ	၃၂၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
အနိကုဗ္ဗတော	၂၁၃
အနိက္ကသာဝေါ	၁၈၂
အနိလေန	၂၀၁
အနီဟမာနဿ	၂၁၃
အနု	၁၄၄
အနုကမ္ပတိ	၅၆
အနုကရံ	၁၃၇
အနုကာမယ ကာမေန	၁၄၄
အနုကုဗ္ဗဿ	၁၈၈
အနုညာတော	၃၁၉
အနုတာဠယိ	၂၅၅
အနုဒ္ဓတော	၃၁၇
အနုပါပုဏာတိ	၅၉
အနုပါလေတိ	၃၈၉
အနုပုဗ္ဗေန	၂၁
အနုဗန္ဓမာနော	၂၀၈
အနုမတံ	၃၈၇
အနုဝိဓိယျတိ	၈၉
အနုဝုတ္ထောပိ	၃၈
အနုသာသနီ	၃၈၀
အနုဿရံ	၄၃
အနုဿုကော	၂၁၃
အနေကတ္ထပဒဿိတံ	၂၁၇
အန္တရံ ကတွာ	၁၅၈
အန္တော	၃၉၈
အန္နဘစ္စာ	၃၃၄
အပ	၁၁၅
အပက္ကမထ	၃၇၆
အပစာယမာနော	၁၃
အပစိတိံ	၃၈၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aparādho	190
Aparāni ca vīsatiṁ	15
Aparināyako	206
Aparimitaṁ	201
Apassataṁ	169
Apassato	395
Apassito	63
Apānayi	141
Apāpāyi	115
Api	26, 292
Apidhīyati	144
Apetacittena	188
Apeti	31
Apeto	182
Apeyyo	400
Appaṭikkhippā	334
Appaṭisandhiko	211
Appattakāle	124
Appa'nāyatanesu	371
Appapaññaṁ	152
Appamatto	152
Appamāṇaṁ	56, 134
Appamāṇena	56
Appamāṇo	134
Appasanne	92
Appasādā	284
Appasmi	124
Appossukko	377
Apphalī	8
Abbaha	86

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Abbhantaraṁ	355
Abbhantaro	354
Abbhidā	149, 390
Abbhutaṁ	367
Abhaccā	334
Abhayā	48
Abhijjamāne	298
Abhidhāvatha	199
Abhinādayi	8
Abhinādeti	61
Abhibhuyya	365
Abhibhūto	310
Abhisandhāya	346
Abhutvā	52
Abhūmiṁ	35
Amattaññū	268
Amanussapaviṭṭhassa	197
Amittaṁ	120
Amitte	192
Amocayiṁ	361
Ambho	149
Ayaṁ	139
Ayaṁ phalaṁ	102
Ayasaṁ	270
Ayoniso cittaṁ	252
Arahasi	207, 321
Ariyadhammaṁ	169
Ariyā sevanti	50
Ariyo	38, 256
Are	405

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အပရာဓော	၁၉၀
အပရာနိ စ ဝီသတိံ	၁၅
အပရိနာယကော	၂၀၆
အပရိမိတံ	၂၀၁
အပဿတံ	၁၆၉
အပဿတော	၃၉၅
အပဿိတော	၆၃
အပါနယိ	၁၄၁
အပါပါယိ	၁၁၅
အပိ	၂၆၊ ၂၉၂
အပိဓီယတိ	၁၄၄
အပေတစိတ္တေန	၁၈၈
အပေတိ	၃၁
အပေတော	၁၈၂
အပေယျော	၄၀၀
အပ္ပဋိက္ခိပ္ပါ	၃၃၄
အပ္ပဋိသန္ဓိကော	၂၁၁
အပ္ပတ္တကာလေ	၁၂၄
အပ္ပ'နာယတနေသု	၃၇၁
အပ္ပပညံ	၁၅၂
အပ္ပမတ္တော	၁၅၂
အပ္ပမာဏံ	၅၆၊ ၁၃၄
အပ္ပမာဏေန	၅၆
အပ္ပမာဏော	၁၃၄
အပ္ပသန္နေ	၉၂
အပ္ပသာဒါ	၂၈၄
အပ္ပသ္မိ	၁၂၄
အပ္ပေါဿုက္ကော	၃၇၇
အပ္ဖလီ	၈
အဗ္ဗဟာ	၈၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဗ္ဘန္တရံ	၃၅၅
အဗ္ဘန္တရော	၃၅၄
အဗ္ဘိဒါ	၁၄၉၊ ၃၉၀
အဗ္ဘုတံ	၃၆၇
အဘစ္စာ	၃၃၄
အဘယာ	၄၈
အဘိဇ္ဇမာနေ	၂၉၈
အဘိဓာဝထ	၁၉၉
အဘိနာဒယိ	၈
အဘိနာဒေတိ	၆၁
အဘိဘုယျ	၃၆၅
အဘိဘူတော	၃၁၀
အဘိသန္ဓာယ	၃၄၆
အဘုတွာ	၅၂
အဘူမိံ	၃၅
အမတ္တညူ	၂၆၈
အမနုဿပဝိဋ္ဌဿ	၁၉၇
အမိတ္တံ	၁၂၀
အမိတ္တေ	၁၉၂
အမောစယိံ	၃၆၁
အမ္ဘော	၁၄၉
အယံ	၁၃၉
အယံ ဖလံ	၁၀၂
အယသံ	၂၇၀
အယောနိသော စိတ္တံ	၂၅၂
အရဟာသိ	၂၀၇၊ ၃၂၁
အရိယဓမ္မံ	၁၆၉
အရိယာ သေဝန္တိ	၅၀
အရိယော	၃၈၊ ၂၅၆
အရေ	၄၀၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Alaṁ	146
Alaṅkataṁ	334
Alatthaṁ	304
Alikavādinaṁ	4
Alīnacittaṁ	20
Avakiriya	68
Avadhī	162
Avasissati	56
Avassayiṁ	73
Avāhayi	320
Avhayanti	159
Asaṅkamānā	344
Asaṅgamo	65
Asaññatānaṁ	112
Asaññato	240
Asatā asaṁ	29
Asatiyeva	160
Asadiso	82
Asantuṭṭhaṁ	20
Asantuṭṭhā	270
Asanto	78
Asamekkhitakammantaṁ	7
Asātasannivāsena	96
Asādhumpi asādhunā	4
Asārakesu	149
Asiṁ	401
Asito	226
Asmāka	126, 139
Asmi	154, 325
Assa	400

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Assakarājena	144
Assave	252
Assāsiko	272
Assu	383
Ahāsi	168
Ahiṁsā	50
Ahu	302
Ahuvā	312
Ahosi	164
[Ā]	
Ākārā	120
Āgaccha	328
Āgato	174, 159
Āgamā	134
Āgamma	264
Ācariya	231
Ācāmakuṇḍakaṁ	264
Ājaññā	35
Ājīvikā	344
Ātape	394
Āturaṁ	395
Āturannāni	377
Ādāya	380
Ādikeneva	307
Ādiccaṁ	66
Ādiya	205
Ādiyanti	59
Āpajjasī	328
Āpādi	8, 267

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အလံ	၁၄၆
အလင်္ကတံ	၃၃၄
အလတ္ထံ	၃၀၄
အလိကဝါဒိနံ	၄
အလီနစိတ္တံ	၂၀
အဝကိရိယ	၆၈
အဝဓီ	၁၆၂
အဝသိဿတိ	၅၆
အဝဿယိံ	၇၃
အဝါဟယိ	၃၂၀
အဝှယန္တိ	၁၅၉
အသင်္ကမာနာ	၃၄၄
အသင်္ဂမော	၆၅
အသညာတာနံ	၁၁၂
အသညာတော	၂၄၀
အသတာ အသံ	၂၉
အသတိယေဝ	၁၆၀
အသဒိသော	၈၂
အသန္တုဋ္ဌံ	၂၀
အသန္တုဋ္ဌာ	၂၇၀
အသန္တော	၇၈
အသမေက္ခိတကမ္မန္တံ	၇
အသာတသန္နိဝါသေန	၉၆
အသာဓုမ္ပိ အသာဓုနာ	၄
အသာရကေသု	၁၄၉
အသိံ	၄၀၁
အသိတော	၂၂၆
အသ္မာက	၁၂၆၊၁၃၉
အသ္မိ	၁၅၄၊၃၂၅
အဿ	၄၀၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဿကရာဇေန	၁၄၄
အဿဝေ	၂၅၂
အဿာသိကော	၂၇၂
အဿု	၃၈၃
အဟာသိ	၁၆၈
အဟိံသာ	၅၀
အဟု	၃၀၂
အဟုဝါ	၃၁၂
အဟောသိ	၁၆၄
[အာ]	
အာကာရာ	၁၂၀
အာဂစ္ဆ	၃၂၈
အာဂတော	၁၇၄၊၁၅၉
အာဂမာ	၁၃၄
အာဂမ္မ	၂၆၄
အာစရိယ	၂၃၁
အာစာမကုဏ္ဍကံ	၂၆၄
အာဇညာ	၃၅
အာဇီဝိကာ	၃၄၄
အာတပေ	၃၉၄
အာတုရံ	၃၉၅
အာတုရန္နာနိ	၃၇၇
အာဒါယ	၃၈၀
အာဒိကေနေဝ	၃၀၇
အာဒိစ္စံ	၆၆
အာဒိယ	၂၀၅
အာဒိယန္တိ	၅၉
အာပဇ္ဇသီ	၃၂၈
အာပါဒိ	၈၊၂၆၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Āpāsu	287
Ābhataṁ	252
Āmasiṁ	325
Āyatacakkhunetto	309
Āyanti	289
Ārakā	295
Āraññikassa	320
Āraddhavīriyo	21
Ālayaṁ	304
Āvaṭṭanī	298
Āvile	92
Āvedhañca	252
Āsajja	86
Āsajjasi	202
Āsajjāpi	46
Āsi	304
Āsīvisaṁ	219
Āharissati	355
Āhu	159
[I]	
Iṅgha	217
Icchaṁ	13
Icchati	307
Icchā	236
Icche	386
Itarā	312
Iti	284
Iti naṁ	256
Ito	398

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I - Ī]	
Ito gati	78
Itthīnaṁ	307
Idaṁ	355
Idaṁ	272
Idha	13, 59
Idhānupatto	287
Indasamānagottaṁ	38
Imaṁ so parittaṁ	31
Imassa	286
Imissā	110
Isino	320
Īsakāyatagīvo	139
[U]	
Ukkaṁsayanti	350
Ucce	97
Ujjhātuṁ	321
Uṇṇanābhi	135
Uttamaṅgaṁ	149
Uttasāma	344
Udakathalacarassa	137
Udatāriṁ	287
Udabbahe	204
Udumbaro	146
Udeti	30
Uddissa	334
Uddhaṁ	56, 302
Uddhitabhattova	325
Unnadantī	25
Upakappati	219

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာပါသု	၂၈၇
အာဘတံ	၂၅၂
အာမသိံ	၃၂၅
အာယတစက္ခုနေတ္တော	၃၀၉
အာယန္တိ	၂၈၉
အာရကာ	၂၉၅
အာရညိကဿ	၃၂၀
အာရဒ္ဓဝီရိယော	၂၁
အာလယံ	၃၀၄
အာဝဋ္ဋနီ	၂၉၈
အာဝိလေ	၉၂
အာဝေဓဉ္စ	၂၅၂
အာသဇ္ဇ	၈၆
အာသဇ္ဇသိ	၂၀၂
အာသဇ္ဇာပိ	၄၆
အာသိ	၃၀၄
အာသီဝိသံ	၂၁၉
အာဟရိဿတိ	၃၅၅
အာဟု	၁၅၉
[ဣ]	
ဣင်္ဃ	၂၁၇
ဣစ္ဆံ	၁၃
ဣစ္ဆတိ	၃၀၇
ဣစ္ဆာ	၂၃၆
ဣစ္ဆေ	၃၈၆
ဣတရာ	၃၁၂
ဣတိ	၂၈၄
ဣတိ နံ	၂၅၆
ဣတော	၃၉၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဣ-ဤ]	
ဣတော ဂတိ	၇၈
ဣတ္ထီနံ	၃၀၇
ဣဒံ	၃၅၅
ဣဒံ	၂၇၂
ဣဓ	၁၃၊ ၅၉
ဣဓာနုပတ္တော	၂၈၇
ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တံ	၃၈
ဣမံ သော ပရိတ္တံ	၃၁
ဣမဿ	၂၈၆
ဣမိဿာ	၁၁၀
ဣသိနော	၃၂၀
ဤသကာယတဂီဝေါ	၁၃၉
[ဥ]	
ဥက္ကံသယန္တိ	၃၅၀
ဥစ္စေ	၉၇
ဥဇ္ဈာတုံ	၃၂၁
ဥဏ္ဏနာဘိ	၁၃၅
ဥတ္တမင်္ဂံ	၁၄၉
ဥတ္တသာမ	၃၄၄
ဥဒကထလစရဿ	၁၃၇
ဥဒတာရိံ	၂၈၇
ဥဒဗ္ဗဟေ	၂၀၄
ဥဒုမ္ဗရော	၁၄၆
ဥဒေတိ	၃၀
ဥဒ္ဒိဿ	၃၃၄
ဥဒ္ဓံ	၅၆၊ ၃၀၂
ဥဒ္ဓိတဘတ္တောဝ	၃၂၅
ဥန္နဒန္တီ	၂၅
ဥပကပ္ပတိ	၂၁၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upakūthito	122
Upaccagā	52
Upatapeti	163
Upatiṭṭhati	66
Upadhāvatha	199
Upapajji	408
Upalippati	240
Upasaṅkami	325
Upasamasaṁyame	246
Upasevati	361
Upāgami	54
Upeto	182
Uposathaṁ	408
Uppannaṁ	48
Uppari	153
Uppalaṁ	216
Uppalasannāho	401
Ubhopi	292
Umhayate	120
Uyyāhi	4
Usukārākatena	252
Ussukā	344, 371
Uhannaṁ	67
Uḷāraṁ	304
[E]	
Ekakaṁ	191
Ekacārinaṁ	202
Ekacintito	206
Ekapadaṁ	217

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Ekappahārena	149
Ekarājā	30
Ekassa	287
Eke	197
Eko	99, 190
Eko tattha	170
Etaṁ	129, 264
Etampi	162
Etassa	287
Etādiso	4
Edisaṁ bhattaṁ	240
Evaṁ dhammaṁ	271
Evaṁ dhammā	152
Eva	371
Evameva	35, 390
Esanā	381
Esā te	380
Esā rattiṁ	169
Esikāni	86
[O]	
Okkantasukkassa	197
Okkantikaṁ	405
Otiṇṇo	154
Opatanto	209
Omadda	86
Oraṁ	328
Oruyha	97
Ohadāmase	321
Ohārinaṁ	129

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပကူထိတော	၁၂၂
ဥပစ္စဂါ	၅၂
ဥပတပေတိ	၁၆၃
ဥပတိဋ္ဌတိ	၆၆
ဥပဓာဝထ	၁၉၉
ဥပပဇ္ဇိ	၄၀၈
ဥပလိပ္ပတိ	၂၄၀
ဥပသင်္ကမိ	၃၂၅
ဥပသမသံယမေ	၂၄၆
ဥပသေဝတိ	၃၆၁
ဥပါဂမိ	၅၄
ဥပေတော	၁၈၂
ဥပေါသထံ	၄၀၈
ဥပ္ပန္နံ	၄၈
ဥပ္ပရိ	၁၅၃
ဥပ္ပလံ	၂၁၆
ဥပ္ပလသန္နာဟော	၄၀၁
ဥဘောပိ	၂၉၂
ဥမှယတေ	၁၂၀
ဥယျာဟိ	၄
ဥသုကာရာကတေန	၂၅၂
ဥဿုကာ	၃၄၄၊ ၃၇၁
ဥဟန္နံ	၆၇
ဥဠာရံ	၃၀၄
[ဧ]	
ဧကကံ	၁၉၁
ဧကစာရိနံ	၂၀၂
ဧကစိန္တိတော	၂၀၆
ဧကပဒံ	၂၁၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧကပ္ပဟာရေန	၁၄၉
ဧကရာဇာ	၃၀
ဧကဿ	၂၈၇
ဧကေ	၁၉၇
ဧကော	၉၉၊ ၁၉၀
ဧကော တတ္ထ	၁၇၀
ဧတံ	၁၂၉၊ ၂၆၄
ဧတမ္ပိ	၁၆၂
ဧတဿ	၂၈၇
ဧတာဒိသော	၄
ဧဒိသံ ဘတ္တံ	၂၄၀
ဧဝံ ဓမ္မံ	၂၇၁
ဧဝံ ဓမ္မာ	၁၅၂
ဧဝ	၃၇၁
ဧဝမေဝ	၃၅၊ ၃၉၀
ဧသနာ	၃၈၁
ဧသာ တေ	၃၈၀
ဧသာ ရတ္တိံ	၁၆၉
ဧသိကာနိ	၈၆
[ဩ]	
ဩက္ကန္တသုက္ကဿ	၁၉၇
ဩက္ကန္တိကံ	၄၀၅
ဩတိဏ္ဏော	၁၅၄
ဩပတန္တော	၂၀၉
ဩမဒ္ဒ	၈၆
ဩရံ	၃၂၈
ဩရုယှ	၉၇
ဩဟဒါမသေ	၃၂၁
ဩဟာရိနံ	၁၂၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kaṁ	325
Kaṁso	361
Kacchapaṁ	162
Kañci	83
Kaññā	386
Kaṭṭhaṅgarukkhesu	149
Kaṭṭhasmiṁ	162
Kaṇḍañca	361
Kaṇṇavā	238
Kaṇṇāyatamuttena	252
Kaṇhāhidaṭṭhassa	197
Kataṁ	383
Katā	135
Katvā	287
Kathaṁ	71, 320
Kadare	124
Kantati	48
Kannu	126
Kapaṇaṁ	310
Kapaṇo	174
Kapi	325
Kapitthanā	403
Kamaṇḍalu	67
Kammaṁ	56
Kayirā	37, 188
Karissati	401
Kareyya	188, 323
Karontānaṁ	112
Karomase	236
Kalyāṇaṁ	387

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kalyāṇadhammo	59
Kasmā	167
Kassapa	326
Kahāpaṇavassena	284
Kaḷāyamuṭṭhiṁ	68
Kaḷāyeneva	69
Kākanīḷasmiṁ	329
Kā tikicchā	197
Kāpurisena	37
Kāmaṁ	25, 208
Kāmanītaṁ	197
Kāmanītassa	197
Kāmabhoge	59
Kāmā	284
Kāme	163
Kāmesu	284
Kāmo	211
Kāyasmi	131
Kālaṁ	52
Kālaghaso	238
Kāliṅgasmiṁ	333
Kāle	113
Kālo	52, 237
Kāsāvaṁ	182
Kāsikañca	401
Kāhati	401
Kāhanti	118
Kiṁ kiccaṁ	376
Kiṁ heṭṭhā	153
Kiccaṁ	188

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကံ	၃၂၅
ကံသော	၃၆၁
ကစ္ဆပံ	၁၆၂
ကဉ္စိ	၈၃
ကညာ	၃၈၆
ကဋ္ဌင်္ဂရုက္ခေသု	၁၄၉
ကဋ္ဌသ္မိံ	၁၆၂
ကဏ္ဍဉ္စ	၃၆၁
ကဏ္ဏဝါ	၂၃၈
ကဏ္ဏာယတမုတ္တေန	၂၅၂
ကဏှာဟိဒဋ္ဌဿ	၁၉၇
ကတံ	၃၈၃
ကတာ	၁၃၅
ကတွာ	၂၈၇
ကထံ	၇၁၊၃၂၀
ကဒရေ	၁၂၄
ကန္တတိ	၄၈
ကန္နု	၁၂၆
ကပဏံ	၃၁၀
ကပဏော	၁၇၄
ကပိ	၃၂၅
ကပိတ္ထနာ	၄၀၃
ကမဏ္ဍလု	၆၇
ကမ္မံ	၅၆
ကယိရာ	၃၇၊၁၈၈
ကရိဿတိ	၄၀၁
ကရေယျ	၁၈၈၊၃၂၃
ကရောန္တာနံ	၁၁၂
ကရောမသေ	၂၃၆
ကလျာဏံ	၃၈၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကလျာဏဓမ္မော	၅၉
ကသ္မာ	၁၆၇
ကဿပ	၃၂၆
ကဟာပဏဝဿေန	၂၈၄
ကဠာယမုဋ္ဌိံ	၆၈
ကဠာယေနေဝ	၆၉
ကာကနီဠသ္မိံ	၃၂၉
ကာ တိကိစ္ဆာ	၁၉၇
ကာပုရိသေန	၃၇
ကာမံ	၂၅၊၂၀၈
ကာမနီတံ	၁၉၇
ကာမနီတဿ	၁၉၇
ကာမဘောဂေ	၅၉
ကာမာ	၂၈၄
ကာမေ	၁၆၃
ကာမေသု	၂၈၄
ကာမော	၂၁၁
ကာယသ္မိ	၁၃၁
ကာလံ	၅၂
ကာလဃသော	၂၃၈
ကာလိင်္ဂသ္မိံ	၃၃၃
ကာလေ	၁၁၃
ကာလော	၅၂၊၂၃၇
ကာသာဝံ	၁၈၂
ကာသိကဉ္စ	၄၀၁
ကာဟတိ	၄၀၁
ကာဟန္တိ	၁၁၈
ကိံ ကိစ္စံ	၃၇၆
ကိံ ဟေဋ္ဌာ	၁၅၃
ကိစ္စံ	၁၈၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kiccena	287
Kicchagatassa	287
Kicchākataṁ	320
Kiñca	153
Kiñci	286
Kiṇeyyaṁ	383
Kinti	190
Kimatthaṁ	344
Kimeva	312
Kira	387
Kiriṅkarosi	65
Kisaṁ	124
Kīṭo	144
Kīto	170
Kuñjara	86
Kuṭaṁ	389
Kuṇapādañca	397
Kuṇḍakaṁ	264
Kubbataṁ	78
Kubbantaṁ	256
Kubbamāno	304
Kubbetha	102
Kumāraṁ	167
Kumbhaṁ	390
Kummi	392
Kuruyo	196
Kusalaṁ dhammaṁ	21
Kusalo	148
Kūjati	396
Kūṭaṁ	167

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kūṭakūṭā	168
Kekake	196
Kevalaṁ	68, 246
Kevalā	134
Ko gharaṁ	213
Koci	197
Koñcā	160
Koṭṭhaṁ	154
Koṇḍaññaṁ	326
Kodhaṁ	401
Ko nā'yaṁ	399
Komāri	164
Kovido	351
Kosalaṁ	20
Kosiyaṁ	191
Kosiyo	192
Kvaci	163
[Kha]	
Khagge	304
Khajjathaññeva	71
Khadiraṁ	149
Khamassu	115
Kharachinnaṁva	211
Kharavācā	316
Khādanti	219
Khādare	204
Khipati	3
Khippaṁ pavisa	86
Khīṇaphalaṁ	188
Khujjena	206

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကိစ္စေန	၂၈၇
ကိစ္ဆဂတဿ	၂၈၇
ကိစ္ဆာကတံ	၃၂၀
ကိဉ္စ	၁၅၃
ကိဉ္စိ	၂၈၆
ကိဏေယျံ	၃၈၃
ကိန္တိ	၁၉၀
ကိမတ္ထံ	၃၄၄
ကိမေဝ	၃၁၂
ကိရ	၃၈၇
ကိရိင်္ကရောသိ	၆၅
ကိသံ	၁၂၄
ကီဋော	၁၄၄
ကီတော	၁၇၀
ကုဉ္ဇရ	၈၆
ကုဋံ	၃၈၉
ကုဏပါဒဉ္စ	၃၉၇
ကုဏ္ဍကံ	၂၆၄
ကုဗ္ဗတံ	၇၈
ကုဗ္ဗန္တံ	၂၅၆
ကုဗ္ဗမာနော	၃၀၄
ကုဗ္ဗေထ	၁၀၂
ကုမာရံ	၁၆၇
ကုမ္ဘံ	၃၉၀
ကုမ္မိ	၃၉၂
ကုရုယော	၁၉၆
ကုသလံ ဓမ္မံ	၂၁
ကုသလော	၁၄၈
ကူဇတိ	၃၉၆
ကူဋံ	၁၆၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကူဋကူဋာ	၁၆၈
ကေကကေ	၁၉၆
ကေဝလံ	၆၈၊ ၂၄၆
ကေဝလာ	၁၃၄
ကော ဃရံ	၂၁၃
ကောစိ	၁၉၇
ကောဉ္စာ	၁၆၀
ကောဋ္ဌံ	၁၅၄
ကောဏ္ဍညံ	၃၂၆
ကောဓံ	၄၀၁
ကော နာ'ယံ	၃၉၉
ကောမာရိ	၁၆၄
ကောဝိဒေါ	၃၅၁
ကောသလံ	၂၀
ကောသိယံ	၁၉၁
ကောသိယော	၁၉၂
ကွစိ	၁၆၃
[ခ]	
ခဂ္ဂေ	၃၀၄
ခဇ္ဇထညေဝ	၇၁
ခဒိရံ	၁၄၉
ခမဿု	၁၁၅
ခရဆိန္နံဝ	၂၁၁
ခရဝါစာ	၃၁၆
ခါဒန္တိ	၂၁၉
ခါဒရေ	၂၀၄
ခိပတိ	၃
ခိပ္ပံ ပဝိသ	၈၆
ခီဏဖလံ	၁၈၈
ခုဇ္ဇေန	၂၀၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]	
Gaccheyya	325
Gajaggameghehi	199
Gajamiva	202
Gajo	38
Gajjato	199
Gataṁ	162
Gandhabbā	302
Gamissanti	118
Garuḷo	149
Gavaṁ sataṁ	386
Gavesati	68
Gavesasi	154
Gahapatayo	170
Gahitā	164
Gahīte	304
Gāmapati	124
Gāmadhammassa	164
Gārayho	313
Giraṁ	122
Girikandaraṁ	344
Guṇā	189
Guttā	30
Guyhaṁ	159
Gocaraṭhāyinaṁ	54
[Gha]	
Ghammābhitattā	204
Gharaṁ	226
Gharakaṁ	245
Gharā	213

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Gha]	
Gharānaṁ	271
Ghasati	238
Ghore	287
Ghoso	199
[Ca]	
Cakkhumā	30
Cakkhūni	120
Cajantaṁ	188
Caje	188
Caṇḍī	401
Caṇḍo	328
Catuppadoyaṁ	139
Catumaṭṭhassa	98
Cattaṁ	304
Camū	20
Cari	365
Carissati	236
Cavati	113
Cavito	179
Cāgassa	102
Cittavato	272
Ciraṁ	38, 236
Ciraṁ kho	401
Cirappavutthā	344
Cirarattatapassino	320
Cirarattāya	307
Codesi	124
Corī	328

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ]	
ဂစ္ဆေယျ	၃၂၅
ဂဇဂ္ဂမေဃေဟိ	၁၉၉
ဂဇမိဝ	၂၀၂
ဂဇော	၃၈
ဂဇ္ဇတော	၁၉၉
ဂတံ	၁၆၂
ဂန္ဓဗ္ဗာ	၃၀၂
ဂမိဿန္တိ	၁၁၈
ဂရုဠော	၁၄၉
ဂဝံ သတံ	၃၈၆
ဂဝေသတိ	၆၈
ဂဝေသသိ	၁၅၄
ဂဟပတယော	၁၇၀
ဂဟိတာ	၁၆၄
ဂဟီတေ	၃၀၄
ဂါမပတိ	၁၂၄
ဂါမဓမ္မဿ	၁၆၄
ဂါရယှော	၃၁၃
ဂိရံ	၁၂၂
ဂိရိကန္ဒရံ	၃၄၄
ဂုဏာ	၁၈၉
ဂုတ္တာ	၃၀
ဂုယှံ	၁၅၉
ဂေါစရဋ္ဌာယိနံ	၅၄
[ဃ]	
ဃမ္မာဘိတတ္တာ	၂၀၄
ဃရံ	၂၂၆
ဃရကံ	၂၄၅
ဃရာ	၂၁၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဃ]	
ဃရာနံ	၂၇၁
ဃသတိ	၂၃၈
ဃောရေ	၂၈၇
ဃောသော	၁၉၉
[စ]	
စက္ခုမာ	၃၀
စက္ခူနိ	၁၂၀
စဇန္တံ	၁၈၈
စဇေ	၁၈၈
စဏ္ဍီ	၄၀၁
စဏ္ဍော	၃၂၈
စတုပ္ပဒေါယံ	၁၃၉
စတုမဋ္ဌဿ	၉၈
စတ္တံ	၃၀၄
စမူ	၂၀
စရိ	၃၆၅
စရိဿတိ	၂၃၆
စဝတိ	၁၁၃
စဝိတော	၁၇၉
စာဂဿ	၁၀၂
စိတ္တဝတော	၂၇၂
စိရံ	၃၈၊ ၂၃၆
စိရံ ခေါ	၄၀၁
စိရပ္ပဝုတ္ထာ	၃၄၄
စိရရတ္တတပဿိနော	၃၂၀
စိရရတ္တာယ	၃၀၇
စောဒေသိ	၁၂၄
စောရီ	၃၂၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Cha]	
Chandasā	295
Chandāgamanaṁ	158
Chambhitattaṁ	304
Chavaṁ	110
Cha sahassāni	302
Chiddaṁ	213
Chindi	323
Chetvā	240
Chetvāna	129
[Ja]	
Jaññarūpaṁ	395
Jaññasaṅkhātaṁ	394
Jaññā	38
Janasandhena	272
Janittaṁ	73
Janinda	68, 88
Jane	344
Jano	227
Jammaṁ	66, 110
Jammo	100, 246
Jaraggavaṁ	124
Jaladharassa	199
Jalābuja	48
Jātaṁ	159
Jātavedo	295
Jātasāraṁ	149
Jātā	115
Jātiyā	264
Jānaṁ	264

Pādanukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jānanto	264
Jānāmi	52
Jāyate	216
Jālino	163
Jigīse	260
Jiniṁsu	367
Jīva	15
Jīvaggāhaṁ	20
Jīvaloke	287
Jīvikā	380
Jīvitaṁ	304
Jīvitarūposi	174
Jīvite	124, 255
Jutindharā	319
Jeti	3
Jessasi	231
Joteti	191
[Jha - Ṭha - Ḍa]	
Jhāyati	174, 214
Jhāyasi	365
Ṭhānaṁ	357
Ṭhānā	113
Ṭhānesu	243
Ḍemāna	401
[Ta]	
Taṁ	100
Taṁ taṁ	30, 124
Taṁ tatra	56

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဆ]	
ဆန္ဒသာ	၂၉၅
ဆန္ဒာဂမနံ	၁၅၈
ဆမ္ဘိတတ္တံ	၃၀၄
ဆဝံ	၁၁၀
ဆ သဟဿာနိ	၃၀၂
ဆိဒ္ဒံ	၂၁၃
ဆိန္ဒိ	၃၂၃
ဆေတွာ	၂၄၀
ဆေတွာန	၁၂၉
[ဇ]	
ဇညရူပံ	၃၉၅
ဇညသင်္ခါတံ	၃၉၄
ဇညာ	၃၈
ဇနသန္ဓေန	၂၇၂
ဇနိတ္တံ	၇၃
ဇနိန္ဒ	၆၈၊၈၈
ဇနေ	၃၄၄
ဇနော	၂၂၇
ဇမ္မံ	၆၆၊၁၁၀
ဇမ္မော	၁၀၀၊၂၄၆
ဇရဂ္ဂဝံ	၁၂၄
ဇလဓရဿ	၁၉၉
ဇလာဗုဇ	၄၈
ဇာတံ	၁၅၉
ဇာတဝေဒေါ	၂၉၅
ဇာတသာရံ	၁၄၉
ဇာတာ	၁၁၅
ဇာတိယာ	၂၆၄
ဇာနံ	၂၆၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇာနန္တော	၂၆၄
ဇာနာမိ	၅၂
ဇာယတေ	၂၁၆
ဇာလိနော	၁၆၃
ဇိဂီသေ	၂၆၀
ဇိနိံသု	၃၆၇
ဇီဝ	၁၅
ဇီဝဂ္ဂါဟံ	၂၀
ဇီဝလောကေ	၂၈၇
ဇီဝိကာ	၃၈၀
ဇီဝိတံ	၃၀၄
ဇီဝိတရူပေါသိ	၁၇၄
ဇီဝိတေ	၁၂၄၊၂၅၅
ဇုတိန္ဓရာ	၃၁၉
ဇေတိ	၃
ဇေဿသိ	၂၃၁
ဇောတေတိ	၁၉၁
[ဈ-ဋ-ဍ]	
ဈာယတိ	၁၇၄၊၂၁၄
ဈာယသိ	၃၆၅
ဌာနံ	၃၅၇
ဌာနာ	၁၁၃
ဌာနေသု	၂၄၃
ဍေမာန	၄၀၁
[တ]	
တံ	၁၀၀
တံ တံ	၃၀၊၁၂၄
တံ တတြ	၅၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Taṁ yāce	260
Taṁ saraṇaṁ	231
Taṇhakkhayarato	284
Tatuttariṁ	196
Tato	267
Tattha	225
Tattha sutena	205
Tattheva	267
Tadūpikā	146
Tanujo	90
Tapaṁ	408
Tapati	163, 401
Tappati	390
Tappetu	401
Tameva	205
Tammāka	204
Tayā	383
Tayo giriṁ	196
Talasā	204
Tassa	190
Tasseva	204
Tādisaṁ	328
Tādiso	272
Tāyati	152
Tālamūlaṁ	63
Tāva	267
Tāvatā	113
Tāsesimaṁ	260
Tikiccha	197
Tikkhattuṁ	255

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tiṇaparighāsaṁ	264
Titikkhasi	346
Titti	284
Tindukaṁ	71
Tiriyaṁ	56, 302
Tumulo	199
Turitābhinipātinaṁ	7
Tulyatā	131
Tuvaṁ	406
Te	270
Te ime	344
Te ca maṁ	31
Tejasā	270
Tejassī	270
Te te	44
Tedaṇḍiko	286
Tedāni	344
Tena	54, 96
Tena gaccha	208
Tesaṁ	126
Tesāhaṁ	392
Toraṇaṁ	86
Toraṇāni	86
Tvameva	211
[Tha]	
Tharuggahāvaṭṭa-daḷhappahāribhi	199
Thiyo	372
[Da]	
Dakkhiṇaṁ	383
Dakkheyyaṁ	217

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တံ ယာစေ	၂၆၀
တံ သရဏံ	၂၃၁
တဏှက္ခယရတော	၂၈၄
တတုတ္တရိံ	၁၉၆
တတော	၂၆၇
တတ္ထ	၂၂၅
တတ္ထ သုတေန	၂၀၅
တတ္ထေဝ	၂၆၇
တဒူပိကာ	၁၄၆
တနုဇော	၉၀
တပံ	၄၀၈
တပတိ	၁၆၃၊၄၀၁
တပ္ပတိ	၃၉၀
တပ္ပေတု	၄၀၁
တမေဝ	၂၀၅
တမ္မာက	၂၀၄
တယာ	၃၈၃
တယော ဂိရိံ	၁၉၆
တလသာ	၂၀၄
တဿ	၁၉၀
တဿေဝ	၂၀၄
တာဒိသံ	၃၂၈
တာဒိသော	၂၇၂
တာယတိ	၁၅၂
တာလမူလံ	၆၃
တာဝ	၂၆၇
တာဝတာ	၁၁၃
တာသေသိမံ	၂၆၀
တိကိစ္ဆ	၁၉၇
တိက္ခတ္တုံ	၂၅၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တိဏပရိဃာသံ	၂၆၄
တိတိက္ခသိ	၃၄၆
တိတ္တိ	၂၈၄
တိန္ဒုကံ	၇၁
တိရိယံ	၅၆၊၃၀၂
တုမုလော	၁၉၉
တုရိတာဘိနိပါတိနံ	၇
တုလျတာ	၁၃၁
တုဝံ	၄၀၆
တေ	၂၇၀
တေ ဣမေ	၃၄၄
တေ စ မံ	၃၁
တေဇသာ	၂၇၀
တေဇဿီ	၂၇၀
တေ တေ	၄၄
တေဒဏ္ဍိကော	၂၈၆
တေဒါနိ	၃၄၄
တေန	၅၄၊၉၆
တေန ဂစ္ဆ	၂၀၈
တေသံ	၁၂၆
တေသာဟံ	၃၉၂
တောရဏံ	၈၆
တောရဏာနိ	၈၆
တွမေဝ	၂၁၁
[ထ]	
ထရုဂ္ဂဟာဝဋ္ဋဒဠ္ဟပ္ပဟာရိဘိ	၁၉၉
ထိယော	၃၇၂
[ဒ]	
ဒက္ခိဏံ	၃၈၃
ဒက္ခေယျံ	၂၁၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]		[Da]	
Daṇḍena	256	Duddadaṁ	78
Daṇḍo	372	Duppamuñjaṁ	129
Daddaraṁ	8, 61	Duppasayho	201
Damasaccena	182	Duppasahaṁ	201
Damo	50	Duppasaho	201
Dariyā	376	Duppūrā	295
Dahati	163	Dubbhino	346
Daḷhaṁ	129	Dumaṁ	188
Daḷhaṁ daḷhassa	3	Dumapakkāni	403
Dāṭhabalesu	367	Dumavarasākhagocaro	246
Dāṭhinaṁ	225	Dumasākhagocaro	68
Dāṭhini	26	Dumo	354
Dāṭhino	367	Dummedhānaṁ	169
Dāsā	283	Dummedho	325
Dijā	329	Durannayo	78
Dijo	188, 214	Durabhisambhavaṁ	213
Ditto	390	Dūto	392
Dibbesu	284	Dūraṁ	289
Dibyaṁ phalaṁ	355	Dūraṁ gataṁ	159
Dibyā	13	Dūrepātī	82
Divasaṁ	30	Dūsako	246
Divā kathā	169	Dūsayi	100
Disā	283	Dūseyya	63
Disodisaṁ	366	Deti dānaṁ	240
Dukkaraṁ	78	Demassa	63
Dukkulīno	204	Devo devena	98
Dukhasampareto	287	Deso	144
Dukhā	284	Desso	260
Duggaṁ bhajasi	35	Dohaḷinī	355
Duggandho	11	Dve māse	124

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]		[ဒ]	
ဒဏ္ဍေန	၂၅၆	ဒုဒ္ဒဒံ	၇၈
ဒဏ္ဍော	၃၇၂	ဒုပ္ပမုဉ္စံ	၁၂၉
ဒဒ္ဒရံ	၈၊၆၁	ဒုပ္ပသယှော	၂၀၁
ဒမသစ္စေန	၁၈၂	ဒုပ္ပသဟံ	၂၀၁
ဒမော	၅၀	ဒုပ္ပသဟော	၂၀၁
ဒရိယာ	၃၇၆	ဒုပ္ပူရာ	၂၉၅
ဒဟတိ	၁၆၃	ဒုဗ္ဘိနော	၃၄၆
ဒဠှံ	၁၂၉	ဒုမံ	၁၈၈
ဒဠှံ ဒဠှဿ	၃	ဒုမပက္ကာနိ	၄၀၃
ဒါဌဗလေသု	၃၆၇	ဒုမဝရသာခဂေါစရော	၂၄၆
ဒါဌိနံ	၂၂၅	ဒုမသာခဂေါစရော	၆၈
ဒါဌိနိ	၂၆	ဒုမော	၃၅၄
ဒါဌိနော	၃၆၇	ဒုမ္မေဓာနံ	၁၆၉
ဒါသာ	၂၈၃	ဒုမ္မေဓော	၃၂၅
ဒိဇာ	၃၂၉	ဒုရန္နယော	၇၈
ဒိဇော	၁၈၈၊၂၁၄	ဒုရဘိသမ္ဘဝံ	၂၁၃
ဒိတ္တော	၃၉၀	ဒူတော	၃၉၂
ဒိဗ္ဗေသု	၂၈၄	ဒူရံ	၂၈၉
ဒိဗျံ ဖလံ	၃၅၅	ဒူရံ ဂတံ	၁၅၉
ဒိဗျာ	၁၃	ဒူရေပါတီ	၈၂
ဒိဝသံ	၃၀	ဒူသကော	၂၄၆
ဒိဝါ ကထာ	၁၆၉	ဒူသယိ	၁၀၀
ဒိသာ	၂၈၃	ဒူသေယျ	၆၃
ဒိသောဒိသံ	၃၆၆	ဒေတိ ဒါနံ	၂၄၀
ဒုက္ကရံ	၇၈	ဒေမဿ	၆၃
ဒုက္ကုလီနော	၂၀၄	ဒေဝေါ ဒေဝေန	၉၈
ဒုခသမ္ပရေတော	၂၈၇	ဒေသော	၁၄၄
ဒုခါ	၂၈၄	ဒေဿော	၂၆၀
ဒုဂ္ဂံ ဘဇသိ	၃၅	ဒေါဟဠိနီ	၃၅၅
ဒုဂ္ဂန္ဓော	၁၁	ဒွေ မာသေ	၁၂၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhaṅkasenā	191
Dhaṅkehi	201
Dhajaṁ	201
Dhajālu	302
Dhanikā	401
Dhanuṁ	361
Dhanuveganunne	304
Dhanuhatthakalāpehi	71
Dhanena	170, 295
Dhammaṁ	76
Dhammañca	319
Dhammo	50, 134
Dhiratthu	380
Dhīrā	128
Dhīro	192
Dhuraṁ	59
Dhuvaṁ	152
Dhorayhasīlī	88
[Na]	
Naṁ	110, 120, 295
Naggo	390
Na cāpi taṁ	383
Naṭo	154
Nadati	99
Nadīsamā	295
Nanu	113
Nandati	76
Namatthu	31, 367
Namassāmi	30

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Name namantassa	188
Namo	135
Namo kare	126
Nayena	54
Naravīriyaseṭṭhā	162
Navena	144
Naḷaṁ	202
Nākutūhalo	380
Nāgaṁ	334
Nātivelaṁ	162
Nādinnadaṇḍassa	213
Nānaṭo	379
Nānākuṇapaparipūraṁ	394
Nānā hoti	78
Nānummatto	379
Nāpisuṇo	379
Nā’bhaṇato	213
Nāyati	400
Nālaṅkatena	252
Nāsāya	392
Nāsitaṁ	270
Nikatino	168
Nikatyā	168
Niketahato	73
Nikkhañca	401
Nikkhama	403
Nikkhamanā	191
Nikkhamo	191
Nikkhippa	361
Nigrodhaparimaṇḍako	139

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓင်္ကသေနာ	၁၉၁
ဓင်္ကေဟိ	၂၀၁
ဓဇံ	၂၀၁
ဓဇာလု	၃၀၂
ဓနိကာ	၄၀၁
ဓနုံ	၃၆၁
ဓနုဝေဂနုန္နေ	၃၀၄
ဓနုဟတ္ထကလာပေဟိ	၇၁
ဓနေန	၁၇၀၊ ၂၉၅
ဓမ္မံ	၇၆
ဓမ္မဉ္စ	၃၁၉
ဓမ္မော	၅၀၊ ၁၃၄
ဓိရတ္ထု	၃၈၀
ဓီရာ	၁၂၈
ဓီရော	၁၉၂
ဓုရံ	၅၉
ဓုဝံ	၁၅၂
ဓောရယှသီလီ	၈၈
[န]	
နံ	၁၁၀၊ ၁၂၀၊ ၂၉၅
နဂ္ဂေါ	၃၉၀
န စာပိ တံ	၃၈၃
နဋော	၁၅၄
နဒတိ	၉၉
နဒီသမာ	၂၉၅
နနု	၁၁၃
နန္ဒတိ	၇၆
နမတ္ထု	၃၁၊ ၃၆၇
နမဿာမိ	၃၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နမေ နမန္တဿ	၁၈၈
နမော	၁၃၅
နမော ကရေ	၁၂၆
နယေန	၅၄
နရဝီရိယသေဋ္ဌာ	၁၆၂
နဝေန	၁၄၄
နဠံ	၂၀၂
နာကုတူဟလော	၃၈၀
နာဂံ	၃၃၄
နာတိဝေလံ	၁၆၂
နာဒိန္နဒဏ္ဍဿ	၂၁၃
နာနဋော	၃၇၉
နာနာကုဏပပရိပူရံ	၃၉၄
နာနာ ဟောတိ	၇၈
နာနုမ္မတ္တော	၃၇၉
နာပိသုဏော	၃၇၉
နာ’ဘဏတော	၂၁၃
နာယတိ	၄၀၀
နာလင်္ကတေန	၂၅၂
နာသာယ	၃၉၂
နာသိတံ	၂၇၀
နိကတိနော	၁၆၈
နိကတျာ	၁၆၈
နိကေတဟတော	၇၃
နိက္ခဉ္စ	၄၀၁
နိက္ခမ	၄၀၃
နိက္ခမနာ	၁၉၁
နိက္ခမော	၁၉၁
နိက္ခိပ္ပ	၃၆၁
နိဂြောဓပရိမဏ္ဍကော	၁၃၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nibbanā	323
Nibyagghaṁ	323
Nimimhase	333
Niyyamo	152
Niraṁkatvā	76
Nivattavho	323
Nivāsako	392
Nisedhakaṁ	201
Nisevare	96
Nisneho	179
Nissayasampanno	20
Nihanaṁ	365
Nihīnaṁ	88
Nīce	97
Nu	46, 113
Nuna	35
Nettiṁsavaradhāribhi	71
Nhāpito	102
[Pa]	
Paṁsuni	394
Pakatiṁ	89
Pakujjheyyuṁ	346
Pakkaṁ	392
Pakkambavane	245
Pakkhandinā	28
Pakkhino	137
Pakkhī	214
Pagabbhena	28
Paṅke	73
Paci	238
Paccagghaṁ	392
Paccayā	221
Paccupetha	323
Paccuppannahitena	216
Paccodditaṁ	167
Pajā	395
Pajānato	73
Pajānamatthaṁ	38
Pañcālā	196
Paññavanto	319
Paṭikaṅkhāmi	226
Paṭikkamantu	135
Paṭikkamasi	86
Paṭikūṭassa	167
Paṭigganhāti	349
Paṭinandati	120
Paṭipajjati	213
Paṭilomañca	120
Paṭisedhitāro	112
Paṇāmeti	25
Paṇḍitā	197
Paṇḍito	323
Patamāno	54
Patino	355
Pattaṁ	179, 380
Pattayāna	401
Pattiyā	21
Pattheti	236
Pathavippabhāso	30

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[နု]	
နိဗ္ဗနာ	၃၂၃
နိဗျဂ္ဃံ	၃၂၃
နိမိမှသေ	၃၃၃
နိယျမော	၁၅၂
နိရံကတွာ	၇၆
နိဝတ္တဝှော	၃၂၃
နိဝါသကော	၃၉၂
နိသေဓကံ	၂၀၁
နိသေဝရေ	၉၆
နိသ္နေဟော	၁၇၉
နိဿယသမ္ပန္နော	၂၀
နိဟနံ	၃၆၅
နိဟီနံ	၈၈
နီစေ	၉၇
နု	၄၆၊ ၁၁၃
နုန	၃၅
နေတ္တိံသဝရဓာရိဘိ	၇၁
နှာပိတော	၁၀၂
[ပ]	
ပံသုနိ	၃၉၄
ပကတိံ	၈၉
ပကုဇ္ဈေယျုံ	၃၄၆
ပက္ကံ	၃၉၂
ပက္ကမ္ဗဝနေ	၂၄၅
ပက္ခန္ဒိနာ	၂၈
ပက္ခိနော	၁၃၇
ပက္ခီ	၂၁၄
ပဂဗ္ဘေန	၂၈
ပင်္ကေ	၇၃
ပစိ	၂၃၈
ပစ္စဂ္ဃံ	၃၉၂
ပစ္စယာ	၂၂၁
ပစ္စုပေထ	၃၂၃
ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန	၂၁၆
ပစ္စောဒ္ဒိတံ	၁၆၇
ပဇာ	၃၉၅
ပဇာနတော	၇၃
ပဇာနမတ္ထံ	၃၈
ပဉ္စာလာ	၁၉၆
ပညဝန္တော	၃၁၉
ပဋိကင်္ခါမိ	၂၂၆
ပဋိက္ကမန္တု	၁၃၅
ပဋိက္ကမသိ	၈၆
ပဋိကူဋဿ	၁၆၇
ပဋိဂ္ဂဏှာတိ	၃၄၉
ပဋိနန္ဒတိ	၁၂၀
ပဋိပဇ္ဇတိ	၂၁၃
ပဋိလောမဉ္စ	၁၂၀
ပဋိသေဓိတာရော	၁၁၂
ပဏာမေတိ	၂၅
ပဏ္ဍိတာ	၁၉၇
ပဏ္ဍိတော	၃၂၃
ပတမာနော	၅၄
ပတိနော	၃၅၅
ပတ္တံ	၁၇၉၊ ၃၈၀
ပတ္တယာန	၄၀၁
ပတ္တိယာ	၂၁
ပတ္ထေတိ	၂၃၆
ပထဝိပ္ပဘာသော	၃၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Pa]	
Pathavissitā	283	Palapante	292
Padasā	346	Paliguṇṭhito	137
Padā	202	Pavaḍḍhati	323
Paduṭṭhaṁ	344	Pavane	164
Padese	365	Pavasanti	112
Padmāni	292	Pavisatu	246
Papīḷitā	204	Pasadā	131
Pabbataṁ	325	Pasārayī	287
Pabbatūpatthare	115	Passa	102, 387
Pamatto	390	Passasi	162
Pamāṇakataṁ	56	Passupatū	227
Pamādā	390	Passesi	137
Pamuñce	162	Pahaṭṭhā	20
Pamuñceyya	226	Pahito	392
Parakkamanto	357	Pahetave	160
Paratthaṁ	92	Pāṇā	134, 283
Paramabhaddakā	189	Pāṇiṁ	287
Parābhavo	46	Pāṇino	371
Parikiṇṇa’mha	71	Pātubhavantu	13
Parittā	135	Pānadūpamo	205
Paridahissati	182	Pāpaṁ	134
Paripucchito	243	Pāpaṁ pāpena	28
Paripuṇṇaṁ	56	Pāpajanena	65
Paribbaje	380	Pāpiyā	160
Pariyāhi	398	Pāpuṇe	21
Parivajjaye	295	Pāpena	240
Parivāritā	199	Pāraṁ	118
Parivārena	225	Pālayantu	31
Pariharanti	283	Pāleti	214
Parodasi	164	Piṅgalena	221

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]		[ပ]	
ပထဝိဿိတာ	၂၈၃	ပလပန္တေ	၂၉၂
ပဒသာ	၃၄၆	ပလိဂုဏ္ဌိတော	၁၃၇
ပဒါ	၂၀၂	ပဝဍ္ဎတိ	၃၂၃
ပဒုဋ္ဌံ	၃၄၄	ပဝနေ	၁၆၄
ပဒေသေ	၃၆၅	ပဝသန္တိ	၁၁၂
ပဒ္မါနိ	၂၉၂	ပဝိသတု	၂၄၆
ပပီဠိတာ	၂၀၄	ပသဒါ	၁၃၁
ပဗ္ဗတံ	၃၂၅	ပသာရယီ	၂၈၇
ပဗ္ဗတူပတ္ထရေ	၁၁၅	ပဿ	၁၀၂၊ ၃၈၇
ပမတ္တော	၃၉၀	ပဿသိ	၁၆၂
ပမာဏကတံ	၅၆	ပဿုပတူ	၂၂၇
ပမာဒါ	၃၉၀	ပဿေသိ	၁၃၇
ပမုဉ္စေ	၁၆၂	ပဟဋ္ဌာ	၂၀
ပမုဉ္စေယျ	၂၂၆	ပဟိတော	၃၉၂
ပရက္ကမန္တော	၃၅၇	ပဟေတဝေ	၁၆၀
ပရတ္ထံ	၉၂	ပါဏာ	၁၃၄၊ ၂၈၃
ပရမဘဒ္ဒကာ	၁၈၉	ပါဏိံ	၂၈၇
ပရာဘဝေါ	၄၆	ပါဏိနော	၃၇၁
ပရိကိဏ္ဏ’မှ	၇၁	ပါတုဘဝန္တု	၁၃
ပရိတ္တာ	၁၃၅	ပါနဒူပမော	၂၀၅
ပရိဒဟိဿတိ	၁၈၂	ပါပံ	၁၃၄
ပရိပုစ္ဆိတော	၂၄၃	ပါပံ ပါပေန	၂၈
ပရိပုဏ္ဏံ	၅၆	ပါပဇနေန	၆၅
ပရိဗ္ဗဇေ	၃၈၀	ပါပိယာ	၁၆၀
ပရိယာဟိ	၃၉၈	ပါပုဏေ	၂၁
ပရိဝဇ္ဇယေ	၂၉၅	ပါပေန	၂၄၀
ပရိဝါရိတာ	၁၉၉	ပါရံ	၁၁၈
ပရိဝါရေန	၂၂၅	ပါလယန္တု	၃၁
ပရိဟရန္တိ	၂၈၃	ပါလေတိ	၂၁၄
ပရောဒသိ	၁၆၄	ပိင်္ဂလေန	၂၂၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pitupitāmahaṁ	321
Pitvā	321
Pitvāna	65
Piyaṁ	260
Piyataro	144
Piyadassanā	316
Piyā	115, 355
Piyena	144
Pivitvā	213
Puṅgavena	290
Pucimandaparivāro	96
Pucchāma	376
Puṭakammassa	351
Puṇṇaṁ nadiṁ	159
Puttanaṭṭha	168
Puthū	366
Pubbācariyavaco	334
Pubbeva	216, 304, 323
Puriso	139
Pure	344
Pūtilomo	11
Pūrahattho	325
Pettipitāmahānaṁ	43
Pemaṁ	216
Peyyaṁ	159
Pokkharaṇī	115
Poṭṭhapādova	122
Pottho	390
Pothayissati	202
Porāṇaṁ	89, 144

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Posaṁ	264
Poso	46, 272
[Pha]	
Phandati	214
Phāti	383
Phālaṁ khādeyyuṁ	167
Phālanaṭṭhassa	168
[Ba]	
Bandhavo	286
Balaṁ	365
Balavataṁ	25
Balavā	86
Balasā	54
Balākā	328
Balāke	328
Bahujjano	191
Bahunā	170
Bahubhāṇena	162
Bahussutassa	406
Bārāṇasiggaho	361
Bārāṇasyaṁ	392
Bāliyaṁ	201
Bālo	206
Bāhā gahetvāna	255
Bāhāya	255
Bindussaro	396
Bīraṇathambhakasmiṁ	152
Bubhukkhito	13
Bodhiyā	31

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပိတုပိတာမဟံ	၃၂၁
ပိတွာ	၃၂၁
ပိတွာန	၆၅
ပိယံ	၂၆၀
ပိယတရော	၁၄၄
ပိယဒဿနာ	၃၁၆
ပိယာ	၁၁၅၊ ၃၅၅
ပိယေန	၁၄၄
ပိဝိတွာ	၂၁၃
ပုင်္ဂဝေန	၂၉၀
ပုစိမန္ဒပရိဝါရော	၉၆
ပုစ္ဆာမ	၃၇၆
ပုဋကမ္မဿ	၃၅၁
ပုဏ္ဏံ နဒိံ	၁၅၉
ပုတ္တနဋ္ဌ	၁၆၈
ပုထူ	၃၆၆
ပုဗ္ဗာစရိယဝစော	၃၃၄
ပုဗ္ဗေဝ	၂၁၆၊ ၃၀၄၊ ၃၂၃
ပုရိသော	၁၃၉
ပုရေ	၃၄၄
ပူတိလောမော	၁၁
ပူရဟတ္ထော	၃၂၅
ပေတ္တိပိတာမဟာနံ	၄၃
ပေမံ	၂၁၆
ပေယျံ	၁၅၉
ပေါက္ခရဏီ	၁၁၅
ပေါဋ္ဌပါဒေါဝ	၁၂၂
ပေါတ္ထော	၃၉၀
ပေါထယိဿတိ	၂၀၂
ပေါရာဏံ	၈၉၊ ၁၄၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပေါသံ	၂၆၄
ပေါသော	၄၆၊ ၂၇၂
[ဖ]	
ဖန္ဒတိ	၂၁၄
ဖာတိ	၃၈၃
ဖာလံ ခါဒေယျုံ	၁၆၇
ဖာလနဋ္ဌဿ	၁၆၈
[ဗ]	
ဗန္ဓဝေါ	၂၈၆
ဗလံ	၃၆၅
ဗလဝတံ	၂၅
ဗလဝါ	၈၆
ဗလသာ	၅၄
ဗလာကာ	၃၂၈
ဗလာကေ	၃၂၈
ဗဟုဇ္ဇနော	၁၉၁
ဗဟုနာ	၁၇၀
ဗဟုဘာဏေန	၁၆၂
ဗဟုဿုတဿ	၄၀၆
ဗာရာဏသိဂ္ဂဟော	၃၆၁
ဗာရာဏသျံ	၃၉၂
ဗာလိယံ	၂၀၁
ဗာလော	၂၀၆
ဗာဟာ ဂဟေတွာန	၂၅၅
ဗာဟာယ	၂၅၅
ဗိန္ဒုဿရော	၃၉၆
ဗီရဏထမ္ဘကသ္မိံ	၁၅၂
ဗုဘုက္ခိတော	၁၃
ဗောဓိယာ	၃၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Bondi	146
Byagamā	211
Byagghaṁ	367
Byaggha	365
Byagghacchāpasarīvaṇṇa	396
Byagghā	323
Byapagamma	365
Byasanaṁ	118, 162
Byākāsi	152
Byāharaṁ	162
Brahmaṁ	13
Brahmagutto	13
Brahmacariyavikopanā	299
Brahme	312
Brāhmaṇa	159
Brāhmaṇā	30
Brūmi	124
Brūsi	43, 217
[Bha]	
Bhakkhā	13
Bhagavato	135
Bhaginiṁ	272
Bhagga	15
Bhaggava	73
Bhaje bhajantaṁ	188
Bhaṇa samma	319
Bhattu	392
Bhatturatthe	357
Bhaddaṁ te	325

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhadde	355
Bhadrāni	134
Bhadrena	252
Bhanti	283
Bhayā	350
Bharurājā	158
Bhareyya	272
Bhavittaṁ	73
Bhātaraṁ	272
Bhāvayaṁ	21
Bhāsasi	302
Bhikkhaṁ	325
Bhikkhako	154
Bhikkhasi	52
Bhikkhassu	52
Bhikkhāmi	52
Bhinditvā	179
Bhiyyo bālā	346
Bhīto	8
Bhuñja	159
Bhuñjati	371
Bhuñjamāno	240
Bhuñjasi	264
Bhutvā	213
Bhutvāna	52
Bhusāmiva	378
Bhūtapacaniṁ	238
Bhūtā	134
Bhūtāni	135, 237
Bhūto	238

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗောန္ဒိ	၁၄၆
ဗျဂမာ	၂၁၁
ဗျဂ္ဃံ	၃၆၇
ဗျဂ္ဃ	၃၆၅
ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသရီဝဏ္ဏ	၃၉၆
ဗျဂ္ဃါ	၃၂၃
ဗျပဂမ္မ	၃၆၅
ဗျသနံ	၁၁၈၊၁၆၂
ဗျာကာသိ	၁၅၂
ဗျာဟရံ	၁၆၂
ဗြဟ္မံ	၁၃
ဗြဟ္မဂုတ္တော	၁၃
ဗြဟ္မစရိယဝိကောပနာ	၂၉၉
ဗြဟ္မေ	၃၁၂
ဗြာဟ္မဏ	၁၅၉
ဗြာဟ္မဏာ	၃၀
ဗြူမိ	၁၂၄
ဗြူသိ	၄၃၊၂၁၇
[ဘ]	
ဘက္ခာ	၁၃
ဘဂဝတော	၁၃၅
ဘဂိနိံ	၂၇၂
ဘဂ္ဂ	၁၅
ဘဂ္ဂဝ	၇၃
ဘဇေ ဘဇန္တံ	၁၈၈
ဘဏ သမ္မ	၃၁၉
ဘတ္တု	၃၉၂
ဘတ္တုရတ္ထေ	၃၅၇
ဘဒ္ဒံ တေ	၃၂၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘဒ္ဒေ	၃၅၅
ဘဒြာနိ	၁၃၄
ဘဒြေန	၂၅၂
ဘန္တိ	၂၈၃
ဘယာ	၃၅၀
ဘရုရာဇာ	၁၅၈
ဘရေယျ	၂၇၂
ဘဝိတ္တံ	၇၃
ဘာတရံ	၂၇၂
ဘာဝယံ	၂၁
ဘာသသိ	၃၀၂
ဘိက္ခံ	၃၂၅
ဘိက္ခကော	၁၅၄
ဘိက္ခသိ	၅၂
ဘိက္ခဿု	၅၂
ဘိက္ခာမိ	၅၂
ဘိန္ဒိတွာ	၁၇၉
ဘိယျော ဗာလာ	၃၄၆
ဘီတော	၈
ဘုဉ္ဇ	၁၅၉
ဘုဉ္ဇတိ	၃၇၁
ဘုဉ္ဇမာနော	၂၄၀
ဘုဉ္ဇသိ	၂၆၄
ဘုတွာ	၂၁၃
ဘုတွာန	၅၂
ဘုသာမိဝ	၃၇၈
ဘူတပစနိံ	၂၃၈
ဘူတာ	၁၃၄
ဘူတာနိ	၁၃၅၊၂၃၇
ဘူတော	၂၃၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhūmiṁ	225
Bhogaṁ	287
Bhojanaṁ	267
Bhoti	206
Bhottuṁ	13
[Ma]	
Maṁ	310
Maṁsaṁ	124
Makkaṭiyāni	405
Maggaṁ	395
Maggā	4
Macchakā	219
Macchagumbaṁ	92
Macchuddānaṁ	383
Macche	208
Mañjukā	316
Mañjubhāṇakaṁ	137
Maññate	163
Maññasi	245
Maññāmi	236
Maṇikuṇḍalesu	128
Mattaññutā	267
Mattaññū	268
Matto	390
Madditvā	86
Mantabhāṇī	317
Mantayavho	97
Mandamandova	214
Mandhātu	283

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mammamhi	208
Mayampi	290
Mayūragīvasaṅkāsaṁ	137
Mayūrā	160
Mayhaṁ	406
Mahatiṁ	225
Mahatī	20
Mahabbalo	82
Mahākāyappadālano	83
Mahābrahme	264
Mahāmāyā	298
Mahārājā	361
Mahāvanaṁ	323
Mahesī	355
Māṇavako	63
Māṇavo	350
Mātarañca	267
Mānatthaddho	225
Mānusakā	328
Mā maṁ	134
Māsito	403
Māhesu	323
Migarājā	351
Migarājāpi	97
Migā	131, 367
Migādhibhū	61
Migī	25
Migo	272, 309
Mittaṁ	350
Mittena	322

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘူမိံ	၂၂၅
ဘောဂံ	၂၈၇
ဘောဇနံ	၂၆၇
ဘောတိ	၂၀၆
ဘောတ္တုံ	၁၃
[မ]	
မံ	၃၁၀
မံသံ	၁၂၄
မက္ကဋိယာနိ	၄၀၅
မဂ္ဂံ	၃၉၅
မဂ္ဂါ	၄
မစ္ဆကာ	၂၁၉
မစ္ဆဂုမ္ဗံ	၉၂
မစ္ဆုဒ္ဒါနံ	၃၈၃
မစ္ဆေ	၂၀၈
မဉ္ဇုကာ	၃၁၆
မဉ္ဇုဘာဏကံ	၁၃၇
မညတေ	၁၆၃
မညသိ	၂၄၅
မညာမိ	၂၃၆
မဏိကုဏ္ဍလေသု	၁၂၈
မတ္တညုတာ	၂၆၇
မတ္တညူ	၂၆၈
မတ္တော	၃၉၀
မဒ္ဒိတွာ	၈၆
မန္တဘာဏီ	၃၁၇
မန္တယဝှော	၉၇
မန္ဒမန္ဒောဝ	၂၁၄
မန္ဓာတု	၂၈၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မမ္မမှိ	၂၀၈
မယမ္ပိ	၂၉၀
မယူရဂီဝသင်္ကာသံ	၁၃၇
မယူရာ	၁၆၀
မယှံ	၄၀၆
မဟတိံ	၂၂၅
မဟတီ	၂၀
မဟဗ္ဗလော	၈၂
မဟာကာယပ္ပဒါလနော	၈၃
မဟာဗြဟ္မေ	၂၆၄
မဟာမာယာ	၂၉၈
မဟာရာဇာ	၃၆၁
မဟာဝနံ	၃၂၃
မဟေသီ	၃၅၅
မာဏဝကော	၆၃
မာဏဝေါ	၃၅၀
မာတရဉ္စ	၂၆၇
မာနတ္ထဒ္ဓေါ	၂၂၅
မာနုသကာ	၃၂၈
မာ မံ	၁၃၄
မာသိတော	၄၀၃
မာဟေသု	၃၂၃
မိဂရာဇာ	၃၅၁
မိဂရာဇာပိ	၉၇
မိဂါ	၁၃၁၊ ၃၆၇
မိဂါဓိဘူ	၆၁
မိဂီ	၂၅
မိဂေါ	၂၇၂၊ ၃၀၉
မိတ္တံ	၃၅၀
မိတ္တေန	၃၂၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mitto	26
Mithilaggahaṁ	35
Missībhāvaṁ	298
Mukhe	7
Muccare	367
Muñca	326
Muñcathā'yirā	163
Muttā	270
Mutto	325
Muduṁ	3, 401
Mudunā	3
Mudusambhāsā	295
Mummure	122
Musaluttaraṁ	377
Musalena	110
Musā	213
Mūlāni	48
Mūsikā	167
Me	133
Mettaṁ	133
Mettena	56
Mocaya	325
Moracchāpova	396
Morūpasevinā	252
Moro	31
[Ya]	
Yaṁ	236
Yaṁ nu	46
Yaṁ passati	236

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yajathañca	287
Yañca na passati	236
Yañcetaṁ	386
Yaññaṁ	287
Yato	160
Yattha	213
Yathāsukhaṁ	146, 245
Yathodake	216
Yadāyasaṁ	128
Yanti	78, 366
Yamhi	50
Yavaṁ	159
Yasassinaṁ	307, 334
Yaso	307
Ya'ssa	260
Yassattha	313
Yahiṁ icchasi	208
Yā	307
Yācanā	152
Yācamāno	260
Yā ce'sā	386
Yādisā'yaṁ	264
Yāva	252, 389
Yāvatā	283
Yāva so	267
Yūpo	302
Ye	283
Yena	307, 323
Yena vuccati	387
Yehi	120

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မိတ္တော	၂၆
မိထိလဂ္ဂဟံ	၃၅
မိဿီဘာဝံ	၂၉၈
မုခေ	၇
မုစ္စရေ	၃၆၇
မုဉ္စ	၃၂၆
မုဉ္စထာ'ယိရာ	၁၆၃
မုတ္တာ	၂၇၀
မုတ္တော	၃၂၅
မုဒုံ	၃၊၄၀၁
မုဒုနာ	၃
မုဒုသမ္ဘာသာ	၂၉၅
မုမ္မုရေ	၁၂၂
မုသလုတ္တရံ	၃၇၇
မုသလေန	၁၁၀
မုသာ	၂၁၃
မူလာနိ	၄၈
မူသိကာ	၁၆၇
မေ	၁၃၃
မေတ္တံ	၁၃၃
မေတ္တေန	၅၆
မောစယ	၃၂၅
မောရစ္ဆာပေါဝ	၃၉၆
မောရူပသေဝိနာ	၂၅၂
မောရော	၃၁
[ယ]	
ယံ	၂၃၆
ယံ နု	၄၆
ယံ ပဿတိ	၂၃၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယဇထဉ္စ	၂၈၇
ယဉ္စ န ပဿတိ	၂၃၆
ယဉ္စေတံ	၃၈၆
ယညံ	၂၈၇
ယတော	၁၆၀
ယတ္ထ	၂၁၃
ယထာသုခံ	၁၄၆၊၂၄၅
ယထောဒကေ	၂၁၆
ယဒါယသံ	၁၂၈
ယန္တိ	၇၈၊၃၆၆
ယမှိ	၅၀
ယဝံ	၁၅၉
ယသဿိနံ	၃၀၇၊၃၃၄
ယသော	၃၀၇
ယ'ဿ	၂၆၀
ယဿတ္ထာ	၃၁၃
ယဟိံ ဣစ္ဆသိ	၂၀၈
ယာ	၃၀၇
ယာစနာ	၁၅၂
ယာစမာနော	၂၆၀
ယာ စေ'သာ	၃၈၆
ယာဒိသာ'ယံ	၂၆၄
ယာဝ	၂၅၂၊၃၈၉
ယာဝတာ	၂၈၃
ယာဝ သော	၂၆၇
ယူပေါ	၃၀၂
ယေ	၂၈၃
ယေန	၃၀၇၊၃၂၃
ယေန ဝုစ္စတိ	၃၈၇
ယေဟိ	၁၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yo	256
Yogakkhemassa	21
Yogakkhemo	322
Yoggaṁ	152
Yodha	334
[Ra]	
Rakkhasīhiva	118
Rakkhā	135
Rakkhitaṁ	115
Rakkhe	323
Raṭṭhā	174
Raṇaṁ katvā	83
Ratiṁ so	284
Rathūmijātehi	199
Rathesabha	289
Ramasi	255
Ramāma	405
Ramāmase	245
Ramme	115
Ravamānova	100
Rājabhoggaṁ	334
Rājārahaṁ	334
Rukkhamūle	174
Rukkharopakā	313
Rucirā	329
Ruccati	124
Ruccate	219
Rudāmi	310
Ruppato	394

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Ruhiraṁ	252
Renukaṁ	211
Rogena	394
Romaka	344
Rosako	246
Rohiṇīnaṁ	290
[La]	
Lakkhaṇaṁ	377
Lakkhivā	371
Laṅghipitāmahā	328
Lacchati	236
Laddhaṁ	236
Labhamāno	358
Lābhāraho	287
Luddaṁ	110
Lehati	40
Lokapālā	112
Lokāmisaṁ	209
Loko	164
Lomaṁ	272
Lolo	208, 271
Lohaṁ	270
Lohitapo	408
[Va]	
Vaggu	396
Vacanaṁ vutto	349
Vaje	226
Vajjāsi	401

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယော	၂၅၆
ယောဂက္ခေမဿ	၂၁
ယောဂက္ခေမော	၃၂၂
ယောဂ္ဂံ	၁၅၂
ယောဓ	၃၃၄
[ရ]	
ရက္ခသီဟိဝ	၁၁၈
ရက္ခာ	၁၃၅
ရက္ခိတံ	၁၁၅
ရက္ခေ	၃၂၃
ရဋ္ဌာ	၁၇၄
ရဏံ ကတွာ	၈၃
ရတိံ သော	၂၈၄
ရထူမိဇာတေဟိ	၁၉၉
ရထေသဘ	၂၈၉
ရမသိ	၂၅၅
ရမာမ	၄၀၅
ရမာမသေ	၂၄၅
ရမ္မေ	၁၁၅
ရဝမာနောဝ	၁၀၀
ရာဇဘောဂ္ဂံ	၃၃၄
ရာဇာရဟံ	၃၃၄
ရုက္ခမူလေ	၁၇၄
ရုက္ခရောပကာ	၃၁၃
ရုစိရာ	၃၂၉
ရုစ္စတိ	၁၂၄
ရုစ္စတေ	၂၁၉
ရုဒါမိ	၃၁၀
ရုပ္ပတော	၃၉၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရုဟိရံ	၂၅၂
ရေနုကံ	၂၁၁
ရောဂေန	၃၉၄
ရောမက	၃၄၄
ရောသကော	၂၄၆
ရောဟိဏီနံ	၂၉၀
[လ]	
လက္ခဏံ	၃၇၇
လက္ခိဝါ	၃၇၁
လင်္ဃိပိတာမဟာ	၃၂၈
လစ္ဆတိ	၂၃၆
လဒ္ဓံ	၂၃၆
လဘမာနော	၃၅၈
လာဘာရဟော	၂၈၇
လုဒ္ဒံ	၁၁၀
လေဟတိ	၄၀
လောကပါလာ	၁၁၂
လောကာမိသံ	၂၀၉
လောကော	၁၆၄
လောမံ	၂၇၂
လောလော	၂၀၈၊ ၂၇၁
လောဟံ	၂၇၀
လောဟိတပေါ	၄၀၈
[ဝ]	
ဝဂ္ဂု	၃၉၆
ဝစနံ ဝုတ္တော	၃၄၉
ဝဇေ	၂၂၆
ဝဇ္ဇာသိ	၄၀၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vajjuṁ	292
Vajjhi'tthiyo	110
Vajjhe	361
Viṭabhiṁ	97
Vaḍḍhabyaṁ	126
Vaṇaṁ	392
Vaṇṇaṁ	13, 333
Vaṇṇena	13, 102
Vaṇṇo	153
Vataṁ	408
Vatāyaṁ	149
Vattati	120
Vattatu	199
Vatthaṁ	182, 401
Vadantibhi	199
Vadāmi	367
Vadhitvā	240
Vanaṁ	323
Vanathaṁ	188
Vanāni	149
Vanimhase	126
Vantakasāvo	182
Vantādaṁ	397
Varaṁ varaṁ	365
Valāheneva	118
Valīmukho	271
Vasaṁ	8
Vasāmase	376
Vasīkatvā	192
Vā	216

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vācaṁ	162
Vācāya	162
Vāṇijā	118
Vāmato	349
Vāmūruṁ	401
Vāmena	206
Vāyasampi	160
Vāyaso	328
Vārismiṁ	298
Vālapāsānaṁ	148
Vālodakaṁ	88
Vāsaṁ	31
Vāsi	11
Vikaṇṇakena	208
Vigaticchāna	236
Vigayha	152
Vicarito	144
Vijānati	272
Vijānāhi	25
Vijjaṁ	204
Vijjāmayaṁ	286
Vijjulatā	199
Viññāya	284
Viḍayhase	201
Vitakkanissitena	252
Vitudaṁ	149
Vitudate	170
Viditvāna	295
Vidhānaṁ	192
Vidhi	192

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝဇ္ဇုံ	၂၉၂
ဝဇ္ဈိ'တ္ထိယော	၁၁၀
ဝဇ္ဈေ	၃၆၁
ဝိဋဘိံ	၉၇
ဝဍ္ဎဗျံ	၁၂၆
ဝဏံ	၃၉၂
ဝဏ္ဏံ	၁၃၊ ၃၃၃
ဝဏ္ဏေန	၁၃၊ ၁၀၂
ဝဏ္ဏော	၁၅၃
ဝတံ	၄၀၈
ဝတာယံ	၁၄၉
ဝတ္တတိ	၁၂၀
ဝတ္တတု	၁၉၉
ဝတ္ထံ	၁၈၂၊ ၄၀၁
ဝဒန္တိဘိ	၁၉၉
ဝဒါမိ	၃၆၇
ဝဓိတွာ	၂၄၀
ဝနံ	၃၂၃
ဝနထံ	၁၈၈
ဝနာနိ	၁၄၉
ဝနိမှသေ	၁၂၆
ဝန္တကသာဝေါ	၁၈၂
ဝန္တာဒံ	၃၉၇
ဝရံ ဝရံ	၃၆၅
ဝလာဟေနေဝ	၁၁၈
ဝလီမုခေါ	၂၇၁
ဝသံ	၈
ဝသာမသေ	၃၇၆
ဝသီကတွာ	၁၉၂
ဝါ	၂၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝါစံ	၁၆၂
ဝါစာယ	၁၆၂
ဝါဏိဇာ	၁၁၈
ဝါမတော	၃၄၉
ဝါမူရုံ	၄၀၁
ဝါမေန	၂၀၆
ဝါယသမ္ပိ	၁၆၀
ဝါယသော	၃၂၈
ဝါရိသ္မိံ	၂၉၈
ဝါလပါသာနံ	၁၄၈
ဝါလောဒကံ	၈၈
ဝါသံ	၃၁
ဝါသိ	၁၁
ဝိကဏ္ဏကေန	၂၀၈
ဝိဂတိစ္ဆာန	၂၃၆
ဝိဂယှ	၁၅၂
ဝိစရိတော	၁၄၄
ဝိဇာနတိ	၂၇၂
ဝိဇာနာဟိ	၂၅
ဝိဇ္ဇံ	၂၀၄
ဝိဇ္ဇာမယံ	၂၈၆
ဝိဇ္ဇုလတာ	၁၉၉
ဝိညာယ	၂၈၄
ဝိဍယှသေ	၂၀၁
ဝိတက္ကနိဿိတေန	၂၅၂
ဝိတုဒံ	၁၄၉
ဝိတုဒတေ	၁၇၀
ဝိဒိတွာန	၂၉၅
ဝိဓာနံ	၁၉၂
ဝိဓိ	၁၉၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vinayena	264
Vināditā	199
Vinipātena	380
Vipulaṁ	304
Vibhajjitaṁ	149
Vimuttānaṁ	31
Viyūḷhe	304
Virūpakkhehi	133
Virocati	387
Virocanā	283
Vilapi	201
Vilutto vilumpati	219
Vilumpateva	219
Vivanaṁ	174
Vivanasmiṁ	287
Vivarānugū	192
Vivariya	48
Visamasīlena	28
Visayā	287
Visuddhi	406
Vissasenova	313
Vissuto	86
Vihaṅgama	401
Viharemu	30
Vihiyyati	323
Viheṭhayi	83
Vītatapo	408
Vīraka	137
Vuḍḍhabyassa	126
Vuttiṁ	323

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vutti	380
Veṇikato	170
Vedaṁ	304
Vedagū	30
Vedayanti	221
Vedehaṁ	35
Veraṁ	256
Vesāyino	287
Veḷuyaṭṭhiyā	245
Vo	321
[Sa]	
Saṁ	61
Saṁghānaṁ	367
Saṁyamaṁ	83
Saṁyamo	50
Saṁsaggā	322
Saṁsīdi	267
Sa	238, 240
Sakaṁ	272
Sakāse	405
Sakiyā	162
Sakuṇo	399
Sakkharadhotapāṇī	260
Sakhā	26, 328
Sakhya	367
Sagocaro	28
Saggaparāyaṇā	78
Saggā	113
Saṅkapparāgadhotena	252

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိနယေန	၂၆၄
ဝိနာဒိတာ	၁၉၉
ဝိနိပါတေန	၃၈၀
ဝိပုလံ	၃၀၄
ဝိဘဇ္ဇိတံ	၁၄၉
ဝိမုတ္တာနံ	၃၁
ဝိယူဠှေ	၃၀၄
ဝိရူပက္ခေဟိ	၁၃၃
ဝိရောစတိ	၃၈၇
ဝိရောစနာ	၂၈၃
ဝိလပိ	၂၀၁
ဝိလုတ္တော ဝိလုမ္ပတိ	၂၁၉
ဝိလုမ္ပတေဝ	၂၁၉
ဝိဝနံ	၁၇၄
ဝိဝနသ္မိံ	၂၈၇
ဝိဝရာနုဂူ	၁၉၂
ဝိဝရိယ	၄၈
ဝိသမသီလေန	၂၈
ဝိသယာ	၂၈၇
ဝိသုဒ္ဓိ	၄၀၆
ဝိဿသေနောဝ	၃၁၃
ဝိဿုတော	၈၆
ဝိဟင်္ဂမ	၄၀၁
ဝိဟရေမု	၃၀
ဝိဟိယျတိ	၃၂၃
ဝိဟေဌယိ	၈၃
ဝီတတပေါ	၄၀၈
ဝီရက	၁၃၇
ဝုဍ္ဎျဿ	၁၂၆
ဝုတ္တိံ	၃၂၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝုတ္တိ	၃၈၀
ဝေဏိကတော	၁၇၀
ဝေဒံ	၃၀၄
ဝေဒဂူ	၃၀
ဝေဒယန္တိ	၂၂၁
ဝေဒေဟံ	၃၅
ဝေရံ	၂၅၆
ဝေသာယိနော	၂၈၇
ဝေဠုယဋ္ဌိယာ	၂၄၅
ဝေါ	၃၂၁
[သ]	
သံ	၆၁
သံဃာနံ	၃၆၇
သံယမံ	၈၃
သံယမော	၅၀
သံသဂ္ဂါ	၃၂၂
သံသီဒိ	၂၆၇
သ	၂၃၈၊၂၄၀
သကံ	၂၇၂
သကာသေ	၄၀၅
သကိယာ	၁၆၂
သကုဏော	၃၉၉
သက္ခရဓောတပါဏီ	၂၆၀
သခါ	၂၆၊၃၂၈
သချ	၃၆၇
သဂေါစရော	၂၈
သဂ္ဂပရာယဏာ	၇၈
သဂ္ဂါ	၁၁၃
သင်္ကပ္ပရာဂဓောတေန	၂၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṅgantuṁ	207
Saṅgaraṁ	124
Saṅgāmāvacaro	86
Saṅgāhikaṁ	217
Saccañca	50
Saccupasaṁhitaṁ	158
Saccena	4
Sañjāyati	88
Saññuttaṁ	217
Saṭhassa	167
Saṭṭhihāyanaṁ	310
Sataṁ	361
Sataṁ dhammaṁ	174
Sataṁ dhammo	78
Satageṇḍu	302
Satapattaṁva	350
Sattadhā	302
Sattannaṁ Sammāsambuddhānaṁ	135
Sattā	134
Sattiñca	401
Saddaheyya	382
Saddhaṁ	102, 325
Saddhāya	102
Santaṁ	219
Santāsaṁ	8
Santi	66
Santi devā	112
Santo	59
Santhavaṁ	37, 102
Santhavasmā	39
Santhavena	40
Santhavo	307
Sandānakhādinā	28
Sandhiṁ katvā	48
Sannivāsena	216
Sappañño	240
Sabbakāmadadaṁ	389
Sabbakāmadadassa	346
Sabbaṅgaparidāhinā	252
Sabbadāṭhinaṁ	225
Sabbalokaṁ	56
Sabbasaṁyojanakkhayaṁ	21
Sabbasametānaṁ	312
Sabbaso	56
Sabbāmitte	83
Sabbe	192
Sabbeva	283
Sabbhireva	102
Sabhojanā	213
Samaññaṁ	59
Samaccare	61
Samādissaṁ	387
Samādhikāni	344
Samālu	302
Samāsetha	102
Samekkhaṁ	59
Samekkheyya	188
Sampamūḷhā	344
Sambhajeyya	188
Samma	320

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သင်္ဂန္တုံ	၂၀၇
သင်္ဂရံ	၁၂၄
သင်္ဂါမာဝစရော	၈၆
သင်္ဂါဟိကံ	၂၁၇
သစ္စဉ္စ	၅၀
သစ္စုပသံဟိတံ	၁၅၈
သစ္စေန	၄
သဉ္ဇာယတိ	၈၈
သညုတ္တံ	၂၁၇
သဌဿ	၁၆၇
သဋ္ဌိဟာယနံ	၃၁၀
သတံ	၃၆၁
သတံ ဓမ္မံ	၁၇၄
သတံ ဓမ္မော	၇၈
သတဂေဏ္ဍု	၃၀၂
သတပတ္တံဝ	၃၅၀
သတ္တဓာ	၃၀၂
သတ္တန္နံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ	၁၃၅
သတ္တာ	၁၃၄
သတ္တိဉ္စ	၄၀၁
သဒ္ဒဟေယျ	၃၈၂
သဒ္ဓံ	၁၀၂၊ ၃၂၅
သဒ္ဓါယ	၁၀၂
သန္တံ	၂၁၉
သန္တာသံ	၈
သန္တိ	၆၆
သန္တိ ဒေဝါ	၁၁၂
သန္တော	၅၉
သန္ထဝံ	၃၇၊ ၁၀၂
သန္ထဝသ္မာ	၃၉
သန္ထဝေန	၄၀
သန္ထဝေါ	၃၀၇
သန္ဒာနခါဒိနာ	၂၈
သန္ဓိံ ကတွာ	၄၈
သန္နိဝါသေန	၂၁၆
သပ္ပညော	၂၄၀
သဗ္ဗကာမဒဒံ	၃၈၉
သဗ္ဗကာမဒဒဿ	၃၄၆
သဗ္ဗင်္ဂပရိဒါဟိနာ	၂၅၂
သဗ္ဗဒါဌိနံ	၂၂၅
သဗ္ဗလောကံ	၅၆
သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယံ	၂၁
သဗ္ဗသမေတာနံ	၃၁၂
သဗ္ဗသော	၅၆
သဗ္ဗာမိတ္တေ	၈၃
သဗ္ဗေ	၁၉၂
သဗ္ဗေဝ	၂၈၃
သဗ္ဘိရေဝ	၁၀၂
သဘောဇနာ	၂၁၃
သမညံ	၅၉
သမစ္စရေ	၆၁
သမာဒိဿံ	၃၈၇
သမာဓိကာနိ	၃၄၄
သမာလု	၃၀၂
သမာသေထ	၁၀၂
သမေက္ခံ	၅၉
သမေက္ခေယျ	၁၈၈
သမ္ပမူဠှာ	၃၄၄
သမ္ဘဇေယျ	၁၈၈
သမ္မ	၃၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sammāsambuddhasāvako	284
Sayaṁ	367
Sayetha	122
Sayeyyātha	213
Saraṇato	25
Saradosataṁ	15
Sarantiyā	383
Sarabū	135
Sarābhivassebhi	199
Saritaṁpatiṁ	399
Sarīradabya	126
Sarīravā	132
Sarīrasmiṁ	126
Sarīsapāni	135
Sasārathiṁ	334
Sahasā	112
Sahassakaṇḍo	302
Sahāyo	286
Sahiraññā	213
Sākhā sākhā	96
Sāgaraṁva	201, 399
Sāṭheyyaṁ	167
Sādhayemase	217
Sādhu	191
Sādhumpi sādhunā	3
Sādhusīliyaṁ	126
Sāpadāni	115
Sāmaggiyā	367
Sāmassa	89
Sāmākabhojana	329

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sārattarattā	128
Sārathī	243
Sāradikaṁ	291
Sālaka	244
Sāsanaṁ	256
Sikharākārakappito	90
Sikhinī	328
Siṅgālo	225
Siṅgī	309
Siṭṭhaṁ me	272
Sithilaṁ	129
Sippikasambukaṁ	92
Sinnapatto	149
Siyā	73
Siriṁ	376
Sivaṁ	387
Sivā	115
Sisirabhayena	246
Sīdanti	268, 295
Sīlaṁ	328, 333
Sīlavataṁ	405
Sīlasamāhitā	66
Sīlena	217
Sīlesu	182
Sīhapādapatiṭṭhito	99
Sīhena	115
Sīho	8
Sukhaṁ	73
Sukhadukkhena	144
Sugatūpapattiyā	395

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော	၂၈၄
သယံ	၃၆၇
သယေထ	၁၂၂
သယေယျာထ	၂၁၃
သရဏတော	၂၅
သရဒေါသတံ	၁၅
သရန္တိယာ	၃၈၃
သရဗူ	၁၃၅
သရာဘိဝဿေဘိ	၁၉၉
သရိတံပတိံ	၃၉၉
သရီရဒဗျ	၁၂၆
သရီရဝါ	၁၃၂
သရီရသ္မိံ	၁၂၆
သရီသပါနိ	၁၃၅
သသာရထိံ	၃၃၄
သဟသာ	၁၁၂
သဟဿကဏ္ဍော	၃၀၂
သဟာယော	၂၈၆
သဟိရညာ	၂၁၃
သာခါ သာခါ	၉၆
သာဂရံဝ	၂၀၁၊ ၃၉၉
သာဌေယျံ	၁၆၇
သာဓယေမသေ	၂၁၇
သာဓု	၁၉၁
သာဓုမ္ပိ သာဓုနာ	၃
သာဓုသီလိယံ	၁၂၆
သာပဒါနိ	၁၁၅
သာမဂ္ဂိယာ	၃၆၇
သာမဿ	၈၉
သာမာကဘောဇန	၃၂၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာရတ္တရတ္တာ	၁၂၈
သာရထိ	၂၄၃
သာရဒိကံ	၂၉၁
သာလက	၂၄၄
သာသနံ	၂၅၆
သိခရာကာရကပ္ပိတော	၉၀
သိခိနီ	၃၂၈
သိင်္ဂါလော	၂၂၅
သိင်္ဂီ	၃၀၉
သိဋ္ဌံ မေ	၂၇၂
သိထိလံ	၁၂၉
သိပ္ပိကသမ္ဗုကံ	၉၂
သိန္နပတ္တော	၁၄၉
သိယာ	၇၃
သိရိံ	၃၇၆
သိဝံ	၃၈၇
သိဝါ	၁၁၅
သိသိရဘယေန	၂၄၆
သီဒန္တိ	၂၆၈၊ ၂၉၅
သီလံ	၃၂၈၊ ၃၃၃
သီလဝတံ	၄၀၅
သီလသမာဟိတာ	၆၆
သီလေန	၂၁၇
သီလေသု	၁၈၂
သီဟပါဒပတိဋ္ဌိတော	၉၉
သီဟေန	၁၁၅
သီဟော	၈
သုခံ	၇၃
သုခဒုက္ခေန	၁၄၄
သုဂတူပပတ္တိယာ	၃၉၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Suggahītasmiṁ	162
Sucintitaṁ	167
Suto	399
Sudaṁ	366
Subhāvitaṁ	56
Subho	376
Suvaṇṇaṁ	169
Suvaṇṇena	98
Suvaṇṇo	98
Suvāditena	208
Susamāhito	182
Susū	260
Suhadayoti	245
Suhanū	28
Sūkare	365
Sūro	86, 357
Sūlo	163
Se	333
Seggu	164
Sena	20
Seyyaṁ	361
Seyyaṁso	361
Seyyaso	361
Seyyo	65
Selaṁ	260
Sevasi	35
Sevāle	137

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
So	205
Sojaccaṁ	126
Soṇena	28
Sossati	97
Soḷassubbedho	302
[Ha]	
Haṁsā	160
Haṁsā vinīlakaṁ	35
Haññati	209, 387
Haññate	163
Haññāma	376
Hato	113, 208
Hadaye kataṁ	226
Hadaye viddho	252
Hanasi	245
Hani	270
Hantvā	110, 240
Handa	63
Hayaggamālibhi	199
Hayo	89
Haritāmayo	302
Haritāmātā	219
Harissavaṇṇo	30
Hareyyuṁ	167
Hāpenti	395
Hāyati	307
Hiṁsito	221
Hitaṁ cittaṁ	56

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုဂ္ဂဟီတသ္မိံ	၁၆၂
သုစိန္တိတံ	၁၆၇
သုတော	၃၉၉
သုဒံ	၃၆၆
သုဘာဝိတံ	၅၆
သုဘော	၃၇၆
သုဝဏ္ဏံ	၁၆၉
သုဝဏ္ဏေန	၉၈
သုဝဏ္ဏော	၉၈
သုဝါဒိတေန	၂၀၈
သုသမာဟိတော	၁၈၂
သုသူ	၂၆၀
သုဟဒယောတိ	၂၄၅
သုဟနူ	၂၈
သူကရေ	၃၆၅
သူရော	၈၆၊ ၃၅၇
သူလော	၁၆၃
သေ	၃၃၃
သေဂ္ဂု	၁၆၄
သေန·	၂၀
သေယျံ	၃၆၁
သေယျံသော	၃၆၁
သေယျသော	၃၆၁
သေယျော	၆၅
သေလံ	၂၆၀
သေဝသိ	၃၅
သေဝါလေ	၁၃၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သော	၂၀၅
သောဇစ္စံ	၁၂၆
သောဏေန	၂၈
သောဿတိ	၉၇
သောဠဿုဗ္ဗေဓော	၃၀၂
[ဟ]	
ဟံသာ	၁၆၀
ဟံသာ ဝိနီလကံ	၃၅
ဟညတိ	၂၀၉၊ ၃၈၇
ဟညတေ	၁၆၃
ဟညာမ	၃၇၆
ဟတော	၁၁၃၊ ၂၀၈
ဟဒယေ ကတံ	၂၂၆
ဟဒယေ ဝိဒ္ဓေါ	၂၅၂
ဟနသိ	၂၄၅
ဟနိ	၂၇၀
ဟန္တွာ	၁၁၀၊ ၂၄၀
ဟန္ဒ	၆၃
ဟယဂ္ဂမာလိဘိ	၁၉၉
ဟယော	၈၉
ဟရိတာမယော	၃၀၂
ဟရိတာမာတာ	၂၁၉
ဟရိဿဝဏ္ဏော	၃၀
ဟရေယျုံ	၁၆၇
ဟာပေန္တိ	၃၉၅
ဟာယတိ	၃၀၇
ဟိံသိတော	၂၂၁
ဟိတံ စိတ္တံ	၅၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]		**[Ha]**	
Hitehi	349	Hiriyāpi	59
Hitvā	89	Hissa	201
Hiyyetha	59	Hīḷeti	236
Hiraññaṁ me	169	Hemajālābhichannaṁ	334

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]		[ဟ]	
ဟိတေဟိ	၃၄၉	ဟိရိယာပိ	၅၉
ဟိတွာ	၈၉	ဟိဿ	၂၀၁
ဟိယျေထ	၅၉	ဟီဠေတိ	၂၃၆
ဟိရညံ့ မေ	၁၆၉	ဟေမဇာလာဘိဆန္နံ	၃၃၄

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[A]

Agocaraṭṭhānassa ādīnavā 53
Agocaro paravisayo 54
Aggijuhanaṁ micchātapaṁ 38-9
Aṅgavijjānubhāva 183
Acetanakaṁ kammaṁ nāma na hoti 338-9
Aḍḍavinicchayo dhammena samena saggamaggo 1, 2
Aticārī brāhmaṇī 153
Aticāro nāma cittuppādamattena na hoti 336
Aticiraṁ vasantā nāma appiyā 25
Atimukharā pāpuṇanti dukkhaṁ 161-2
Attano visaye gocarabhūmiyaṁ abalavā nāma natthi 219
Attānameva paṭhamaṁ athaññamanusāseyya 399
Atthagavesakadāraka 216-7
Adhammikarañño kāle bhayāni upagatāneva 113
Anālayassa ānisaṁsā 72
Anitthigandhakumāra 297
Anukiriyā 34, 136, 148
Anujo 90
Anesanaṁ ekavīsatividhaṁ 74-5
Anesanā nāmesā Buddhādīhi paṭikuṭṭhā 75
Anesanāya ādīnavā 76-7
Anodissamettābhāvanā 134
Antā tayo 398
Apisaddā anuggahatthasambhāvanatthā 26
Appatissavāso nāma na vaṭṭati 318
Appiyasampayogo dukkho 187
Abhūtaguṇakathā 396
Abhūtavādī nirayaṁ upeti 374
Amatamahānibbānaṁ ṭhapetvā sabbe saṅkhatadhammā 33
Amittā cattāro 350
Ayuttabhojanassa ādīnavā 76
Ayokāyo 83
Ayyasamā bhariyā 314-5
Arahaddhaja 181-2
Ariyā cattāro 38, 256
Alīnacittakumāra 19, 20
Asādhusannivāso nāma anatthakaro 92
Assasanto passasanto niddaṁ upagañchi nakulo 47

ဇာတကဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

လက္ခိတဗ္ဗပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အ]

အဂေါစရဋ္ဌာနဿ အာဒီနဝါ ၅၃
အဂေါစရော ပရဝိသယော ၅၄
အဂ္ဂိဇုဟနံ မိစ္ဆာတပံ ၃၈-၉
အင်္ဂဝိဇ္ဇာနုဘာဝ ၁၈၃
အစေတနကံ ကမ္မံ နာမ န ဟောတိ ၃၃၈-၉
အဍ္ဍဝိနိစ္ဆယော ဓမ္မေန သမေန သဂ္ဂမဂ္ဂေါ ၁၊ ၂
အတိစာရီ ဗြာဟ္မဏီ ၁၅၃
အတိစာရော နာမ စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တေန န ဟောတိ ၃၃၆
အတိစိရံ ဝသန္တာ နာမ အပ္ပိယာ ၂၅
အတိမုခရာ ပါပုဏန္တိ ဒုက္ခံ ၁၆၁-၂
အတ္တနော ဝိသယေ ဂေါစရဘူမိယံ အဗလဝါ နာမ နတ္ထိ ၂၁၉
အတ္တာနမေဝ ပဌမံ အထညမနုသာသေယျ ၃၉၉
အတ္ထဂဝေသကဒါရက ၂၁၆-၇
အဓမ္မိကရညော ကာလေ ဘယာနိ ဥပဂတာနေဝ ၁၁၃
အနာလယဿ အာနိသံသာ ၇၂
အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရ ၂၉၇
အနုကိရိယာ ၃၄၊ ၁၃၆၊ ၁၄၈
အနုဇော ၉၀
အနေသနံ ဧကဝီသတိဝိဓံ ၇၄-၅
အနေသနာ နာမေသာ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ပဋိကုဋ္ဌာ ၇၅
အနေသနာယ အာဒီနဝါ ၇၆-၇
အနောဒိဿမေတ္တာဘာဝနာ ၁၃၄
အန္တာ တယော ၃၉၈
အပိသဒ္ဒါ အနုဂ္ဂဟတ္ထသမ္ဘာဝနတ္ထာ ၂၆
အပ္ပတိဿဝါသော နာမ န ဝဋ္ဋတိ ၃၁၈
အပ္ပိယသမ္ပယောဂေါ ဒုက္ခော ၁၈၇
အဘူတဂုဏကထာ ၃၉၆
အဘူတဝါဒီ နိရယံ ဥပေတိ ၃၇၄
အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ ဌပေတွာ သဗ္ဗေ သင်္ခတဓမ္မာ ၃၃
အမိတ္တာ စတ္တာရော ၃၅၀
အယုတ္တဘောဇနဿ အာဒီနဝါ ၇၆
အယောကာယော ၈၃
အယျသမာ ဘရိယာ ၃၁၄-၅
အရဟဒ္ဓဇ ၁၈၁-၂
အရိယာ စတ္တာရော ၃၈၊ ၂၅၆
အလီနစိတ္တကုမာရ ၁၉၊ ၂၀
အသာဓုသန္နိဝါသော နာမ အနတ္ထကရော ၉၂
အဿသန္တော ပဿသန္တော နိဒ္ဒံ ဥပဂဉ္ဆိ နကုလော ၄၇

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[A]

Ahirājakulāni cattāri 133
Ahivātarogo 72

[Ā]

Āgantukānaṁ sakkārakaraṇaṁ 261
Āgantukānaṁ saṅgaho 253
Ācariyassa nāma paṭisattunā bhavituṁ na yuttaṁ 227
Ācariyena saddhiṁ viggaho nāma na vaṭṭati 229
Ācariyena saddhiṁ sākacchā nāma vaṭṭati 229
Ācāra-ariyo 38, 256
Ājānīyalaṇḍassa ānisaṁso 18
Ājānīyā na karonti uccāraṁ vā passāvaṁ vā udake 18
Ādāsamukharañño āṇā 273
Ānandabodhi 290
Ānandabodhiyā mālāpūjakaraṇaṁ 290
Ālambaro nāma bherī 311
Ālayassa ādīnavā 72-3
Āhāraṁ āhāreti paṭisaṅkhā yoniso 267
Āḷiṅgo nāma mudiṅgo 311

[I]

Icchā nāma taṇhā anantagocarā 236
Itthimāyā anantā 298
Itthiyo upasevanti purisaṁ 295
Itthiyo duppūrā nadīsamā 295
Itthiyo nāma arakkhiyā 294
Itthiyo nāma nirayesu apāyesu ca sīdanti 295, 299
Itthiyo nāma yakkhiniyo 116
Itthiyo nāma visuddhasattānampi saṁkilesaṁ uppādesuṁ 248, 296
Itthīnaṁ kilesaggi 305-6
Itthīnaṁ nadīsadisatā 115
Itthī na icchati tathārūpaṁ purisaṁ 307
Itthīsu sabhāvo nāmeko natthi 110
Idaṁ me idaṁ me 169

[U]

Ucchiṭṭhabhatta 153
Udakaṁ gaṅgā 235
Udakakāyo 83
Udakassa pātanaṁ suvaṇṇabhiṅkārena 334
Udapāna 64
Uddissakabhattaṁ bhuñjamānopi pāpena na upalippati sappañño 240
Uddhumātapādassa bhesajjāni 17

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အ]

အဟိရာဇကုလာနိ စတ္တာရိ ၁၃၃
အဟိဝါတရောဂေါ ၇၂

[အာ]

အာဂန္တုကာနံ သက္ကာရကရဏံ ၂၆၁
အာဂန္တုကာနံ သင်္ဂဟော ၂၅၃
အာစရိယဿ နာမ ပဋိသတ္တုနာ ဘဝိတုံ န ယုတ္တံ ၂၂၇
အာစရိယေန သဒ္ဓိံ ဝိဂ္ဂဟော နာမ န ဝဋ္ဋတိ ၂၂၉
အာစရိယေန သဒ္ဓိံ သာကစ္ဆာ နာမ ဝဋ္ဋတိ ၂၂၉
အာစာရအရိယော ၃၈၊ ၂၅၆
အာဇာနီယလဏ္ဍဿ အာနိသံသော ၁၈
အာဇာနီယာ န ကရောန္တိ ဥစ္စာရံ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ ဥဒကေ ၁၈
အာဒါသမုခရညော အာဏာ ၂၇၃
အာနန္ဒဗောဓိ ၂၉၀
အာနန္ဒဗောဓိယာ မာလာပူဇကရဏံ ၂၉၀
အာလမ္ဗရော နာမ ဘေရီ ၃၁၁
အာလယဿ အာဒီနဝါ ၇၂-၃
အာဟာရံ အာဟာရေတိ ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ၂၆၇
အာဠိင်္ဂေါ နာမ မုဒိင်္ဂေါ ၃၁၁

[ဣ]

ဣစ္ဆာ နာမ တဏှာ အနန္တဂေါစရာ ၂၃၆
ဣတ္ထိမာယာ အနန္တာ ၂၉၈
ဣတ္ထိယော ဥပသေဝန္တိ ပုရိသံ ၂၉၅
ဣတ္ထိယော ဒုပ္ပူရာ နဒီသမာ ၂၉၅
ဣတ္ထိယော နာမ အရက္ခိယာ ၂၉၄
ဣတ္ထိယော နာမ နိရယေသု အပါယေသု စ သီဒန္တိ ၂၉၅၊ ၂၉၉
ဣတ္ထိယော နာမ ယက္ခိနိယော ၁၁၆
ဣတ္ထိယော နာမ ဝိသုဒ္ဓသတ္တာနမ္ပိ သံကိလေသံ ဥပ္ပါဒေသုံ ၂၄၈၊ ၂၉၆
ဣတ္ထီနံ ကိလေသဂ္ဂိ ၃၀၅-၆
ဣတ္ထီနံ နဒီသဒိသတာ ၁၁၅
ဣတ္ထီ န ဣစ္ဆတိ တထာရူပံ ပုရိသံ ၃၀၇
ဣတ္ထီသု သဘာဝေါ နာမေကော နတ္ထိ ၁၁၀
ဣဒံ မေ ဣဒံ မေ ၁၆၉

[ဥ]

ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တ ၁၅၃
ဥဒကံ ဂင်္ဂါ ၂၃၅
ဥဒကကာယော ၈၃
ဥဒကဿ ပါတနံ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရေန ၃၃၄
ဥဒပါန ၆၄
ဥဒ္ဒိဿကဘတ္တံ ဘုဉ္ဇမာနောပိ ပါပေန န ဥပလိပ္ပတိ သပ္ပညော ၂၄၀
ဥဒ္ဒုမာတပါဒဿ ဘေသဇ္ဇာနိ ၁၇

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[U]

Upanandattherassa
  mahicchakathā 398-9
Upāyapañño 158
Upāhanachattāni apanetvā
  ācariyassa vandanaṁ 253
Upekkhāpāramī 324
Uyyānapālaṅgāni cattāri 175
Usabharājā 205-6

[E - O]

Esa dhammo balavataṁ
  issarānaṁ ayaṁ sabhāvo 25
Esikatthambho 86
Odissakamettābhāvanā 133
Orimatīraṁ gaṅgā 235
Osadhāni tīṇi 197

[Ka]

Kakkaṭo aṭṭhimeva taco 310
Katūpakārassa nāma
  paccupakāraṁ
  kātuṁ vaṭṭati 45-6
Kalyāṇakammaṁ akarontassa
  ādīnavā 143
Kalyāṇa,pāpakārīnaṁ
  phalāni 185
Kasāva 182
Kākapeyyā nadī 159
Kāmataṇhā nāmesā
  samuddo viya duppūrā 281
Kāyanibbindānisaṁsakathā 393-5

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kāyasaṁsaggo 322
Kāraṇā appakassa bahukā
  atthā parihāyanti 69
Kālākāla 191
Kāliṅgabodhi 290
Kāḷasīho 8
Kiṁsukopamā 242
Kilesabandhanaṁ thirataraṁ
  addubandhanehi 127
Kilesānaṁ paridahanaṁ 250-2
Kileso nāma
  tiracchānehipi
  garahito 168
Kucchippamāṇassa ajānatā 266
Kurudhammo nāma pañca
  sīlāni 331, 335
Kūṭavāṇijo 165
Kesarasīho
  surattahatthapādo 8, 224

[Kha]

Khantimettānuddayānaṁ
  ānisaṁsā 346
Khandhaparittassa ānisaṁsā 132
Kharavācā piyā nāma
  na honti 316-7

[Ga]

Gaṅgā catasso 235
Gaṇadāna 77
Ganthānaṁ
  padapaccābhaṭṭhaṁ 42

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဥ]

ဥပနန္ဒတ္ထေရဿ
  မဟိစ္ဆကထာ ၃၉၈-၉
ဥပါယပညော ၁၅၈
ဥပါဟနဆတ္တာနိ အပနေတွာ
  အာစရိယဿ ဝန္ဒနံ ၂၅၃
ဥပေက္ခာပါရမီ ၃၂၄
ဥယျာနပါလင်္ဂါနိ စတ္တာရိ ၁၇၅
ဥသဘရာဇာ ၂၀၅-၆

[ဧ-ဩ]

ဧသ ဓမ္မော ဗလဝတံ ဣဿရာနံ
  အယံ သဘာဝေါ ၂၅
ဧသိကတ္ထမ္ဘော ၈၆
ဩဒိဿကမေတ္တာဘာဝနာ ၁၃၃
ဩရိမတီရံ ဂင်္ဂါ ၂၃၅
ဩသဓာနိ တီဏိ ၁၉၇

[က]

ကက္ကဋော အဋ္ဌိမေဝ တစော ၃၁၀
ကတူပကာရဿ နာမ
  ပစ္စုပကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ ၄၅-၆
ကလျာဏကမ္မံ အကရောန္တဿ
  အာဒီနဝါ ၁၄၃
ကလျာဏ,ပါပကာရီနံ
  ဖလာနိ ၁၈၅
ကသာဝ ၁၈၂
ကာကပေယျာ နဒီ ၁၅၉
ကာမတဏှာ နာမေသာ
  သမုဒ္ဒေါ ဝိယ ဒုပ္ပူရာ ၂၈၁
ကာယနိဗ္ဗိန္ဒာနိသံသကထာ ၃၉၃-၅

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[က]

ကာယသံသဂ္ဂေါ ၃၂၂
ကာရဏာ အပ္ပကဿ ဗဟုကာ
  အတ္ထာ ပရိဟာယန္တိ ၆၉
ကာလာကာလ ၁၉၁
ကာလိင်္ဂဗောဓိ ၂၉၀
ကာဠသီဟော ၈
ကိံသုကောပမာ ၂၄၂
ကိလေသဗန္ဓနံ ထိရတရံ
  အဒ္ဒုဗန္ဓနေဟိ ၁၂၇
ကိလေသာနံ ပရိဒဟနံ ၂၅၀-၂
ကိလေသော နာမ
  တိရစ္ဆာနေဟိပိ
  ဂရဟိတော ၁၆၈
ကုစ္ဆိပ္ပမာဏဿ အဇာနတာ ၂၆၆
ကုရုဓမ္မော နာမ ပဉ္စ
  သီလာနိ ၃၃၁၊၃၃၅
ကူဋဝါဏိဇော ၁၆၅
ကေသရသီဟော
  သုရတ္တဟတ္ထပါဒေါ ၈၊၂၂၄

[ခ]

ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယာနံ
  အာနိသံသာ ၃၄၆
ခန္ဓပရိတ္တဿ အာနိသံသာ ၁၃၂
ခရဝါစာ ပိယာ နာမ
  န ဟောန္တိ ၃၁၆-၇

[ဂ]

ဂင်္ဂါ စတဿော ၂၃၅
ဂဏဒါန ၇၇
ဂန္ထာနံ ပဒပစ္စာဘဋ္ဌံ ၄၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]	
Ganthānaṁ sajjhāyasammohaṭṭhānaṁ	42
Gandhakuṭi nāma appameyyā	198
Gambhīrapañño	158
Gāmavāsī	166
Gijjhā yojanasatamatthake ṭhatvā kuṇapaṁ passanti	46
Guttilagandhabbassa vīṇāsaddo	228, 231
[Gha]	
Gharāvāsassa dosā	213
Gharāvāsena me kammaṁ natthi	209
[Ca]	
Cakkabyūho	363
Cakkavattirājā ratanamayarathe nisīditvā ākāse vicariṁ	33
Cammakāyo	83
Cāgo	189
Cittamhi āvile paguṇā na paṭibhanti	91
Cūḷāmaṇi	111
Corīsamā bhariyā	314-5
[Cha]	
Chandaka	180, 228
Chandakadāna	40
Chandāgamanaṁ nappasaṁsanti paṇḍitā	158
Chātabhayaṁ	113, 331

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Janasandha	273
Javanapañño	158, 270
Jātasindhavānaṁ appasaddatā	88
Jātīnaṁ hīnapaṇītatā	5
Jīva tvaṁ vīsatuttaraṁ vassasataṁ	15
Jīvapaṭijīvaṁ nāma porāṇa-kāle uppannaṁ	14, 16
Jīvitaṁ nāma parittaṁ	124
Jīvitadāna	141
Jīvitapariccāgānisaṁsā	357
[Ña]	
Ñāṇosadhaṁ	197
[Ta]	
Taṇhakkhaya	284
Taṇhā nāmesā vipattimūlā	197, 283
Taṇhāsanthavo	37, 39
Tathāgato upāyakusalo	69
Tadaṅgavimutti	31
Tammo	204
Tāpasavesa	246
Tikkhapañño	158, 270
Tiṇasīho	8
Titthiyārāmassa netaṁ ṭhānaṁ anucchavikaṁ	155-6
Tumula	199
Toraṇa-esikatthambhānaṁ visesatā	86

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ]	
ဂန္ထာနံ သဇ္ဈာယသမ္မောဟဋ္ဌာနံ	၄၂
ဂန္ဓကုဋိ နာမ အပ္ပမေယျာ	၁၉၈
ဂမ္ဘီရပညော	၁၅၈
ဂါမဝါသီ	၁၆၆
ဂိဇ္ဈာ ယောဇနသတမတ္ထကေ ဌတွာ ကုဏပံ ပဿန္တိ	၄၆
ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗဿ ဝီဏာသဒ္ဒေါ	၂၂၈၊ ၂၃၁
[ဃ]	
ဃရာဝါသဿ ဒေါသာ	၂၁၃
ဃရာဝါသေန မေ ကမ္မံ နတ္ထိ	၂၀၉
[စ]	
စက္ကဗျူဟော	၃၆၃
စက္ကဝတ္တိရာဇာ ရတနမယရထေ နိသီဒိတွာ အာကာသေ ဝိစရိံ	၃၃
စမ္မကာယော	၈၃
စာဂေါ	၁၈၉
စိတ္တမှိ အာဝိလေ ပဂုဏာ န ပဋိဘန္တိ	၉၁
စူဠာမဏိ	၁၁၁
စောရီသမာ ဘရိယာ	၃၁၄-၅
[ဆ]	
ဆန္ဒက	၁၈၀၊ ၂၂၈
ဆန္ဒကဒါန	၄၀
ဆန္ဒာဂမနံ နပ္ပသံသန္တိ ပဏ္ဍိတာ	၁၅၈
ဆာတဘယံ	၁၁၃၊ ၃၃၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇနသန္ဓ	၂၇၃
ဇဝနပညော	၁၅၈၊ ၂၇၀
ဇာတသိန္ဓဝါနံ အပ္ပသဒ္ဒတာ	၈၈
ဇာတီနံ ဟီနပဏီတတာ	၅
ဇီဝ တွံ ဝီသတုတ္တရံ ဝဿသတံ	၁၅
ဇီဝပဋိဇီဝံ နာမ ပေါရာဏ-ကာလေ ဥပ္ပန္နံ	၁၄၊ ၁၆
ဇီဝိတံ နာမ ပရိတ္တံ	၁၂၄
ဇီဝိတဒါန	၁၄၁
ဇီဝိတပရိစ္စာဂါနိသံသာ	၃၅၇
[ဉ]	
ဉာဏောသဓံ	၁၉၇
[တ]	
တဏှက္ခယ	၂၈၄
တဏှာ နာမေသာ ဝိပတ္တိမူလာ	၁၉၇၊ ၂၈၃
တဏှာသန္ထဝေါ	၃၇၊ ၃၉
တထာဂတော ဥပါယကုသလော	၆၉
တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ	၃၁
တမ္မော	၂၀၄
တာပသဝေသ	၂၄၆
တိက္ခပညော	၁၅၈၊ ၂၇၀
တိဏသီဟော	၈
တိတ္ထိယာရာမဿ နေတံ ဌာနံ အနုစ္ဆဝိကံ	၁၅၅-၆
တုမုလ	၁၉၉
တောရဏေသိကတ္ထမ္ဘာနံ ဝိသေသတာ	၈၆

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Da]

Daṇḍa 190
Dassana-ariyo 38, 256
Dassanasaṁsaggo 322
Dānaṁ appakaṁ nāma natthi cittapasāde sati 78
Dānaṁ nāma lobhadosa-vasikehi dātuṁ na sakkā 78
Dārukāyo 83
Dāsisamā bhariyā 315
Dīghāyulakkhaṇaṁ 377
Dupāhanūpamo 205
Dubbalajjhāsayassa dubbalasamādānā 407
Dubbuṭṭhibhayaṁ 331
Dubbhikkhe manussā kākabhattādīni dātuṁ nāsakkhiṁsu 136
Dūto dūto ahaṁ 289
Devadattassa akataññu-mittadubbhitā 64
Devadhītānaṁ pubbakammāni 232
Devasaṅkhalikā 117
Deve avassante kiṁ karonti porāṇaka-rājāno? 331-2
Dohaḷa 145

[Dha]

Dhammaghosakabhikkhu 261
Dhammo 189

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Dha]

Dhiti 189
Dhīrā puggalā 128

[Na]

Nagaravāsī 166
Nandattherassa arahattapattatā 85
Nibbedhikapañño 158, 270
Nissaraṇavimutti 31
Nhāpitaputto hīnajacco 5

[Pa]

Pakkhīnaṁ vāyaso anto 398
Paccāmittānaṁ atikkamanadhammā cattāro 189
Paccāmitto nāma na avajāni-tabbo āsaṅkitabboyeva 48
Pañcakkhandhā aniccā 169
Paññāyo aṭṭha cha 158, 270
Paṭippassaddhivimutti 31
Paṭivedha-ariyo 38, 256
Paṇḍitabhāvadīpanassa vatthūni cuddasa 273
Paṇḍitavāṇijo 165
Paṇḍitasaṁsaggānaṁ guṇā 102
Paṇḍitānaṁ kammāni 323
Paṇḍitānaṁ vacanāni 122
Paṇḍusīho 8
Pattānumodanānisaṁsā 381-3
Pattidānassa ānisaṁsā 381-3
Pathavījayamanta 223

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဒ]

ဒဏ္ဍ ၁၉၀
ဒဿနအရိယော ၃၈၊ ၂၅၆
ဒဿနသံသဂ္ဂေါ ၃၂၂
ဒါနံ အပ္ပကံ နာမ နတ္ထိ စိတ္တပသာဒေ သတိ ၇၈
ဒါနံ နာမ လောဘဒေါသ-ဝသိကေဟိ ဒါတုံ န သက္ကာ ၇၈
ဒါရုကာယော ၈၃
ဒါသိသမာ ဘရိယာ ၃၁၅
ဒီဃာယုလက္ခဏံ ၃၇၇
ဒုပါဟနူပမော ၂၀၅
ဒုဗ္ဗလဇ္ဈာသယဿ ဒုဗ္ဗလသမာဒါနာ ၄၀၇
ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိဘယံ ၃၃၁
ဒုဗ္ဘိက္ခေ မနုဿာ ကာကဘတ္တာဒီနိ ဒါတုံ နာသက္ခိံသု ၁၃၆
ဒူတော ဒူတော အဟံ ၂၈၉
ဒေဝဒတ္တဿ အကတညု-မိတ္တဒုဗ္ဘိတာ ၆၄
ဒေဝဓီတာနံ ပုဗ္ဗကမ္မာနိ ၂၃၂
ဒေဝသင်္ခလိကာ ၁၁၇
ဒေဝေ အဝဿန္တေ ကိံ ကရောန္တိ ပေါရာဏက-ရာဇာနော? ၃၃၁-၂
ဒေါဟဠ ၁၄၅

[ဓ]

ဓမ္မဃောသကဘိက္ခု ၂၆၁
ဓမ္မော ၁၈၉

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဓ]

ဓိတိ ၁၈၉
ဓီရာ ပုဂ္ဂလာ ၁၂၈

[န]

နဂရဝါသီ ၁၆၆
နန္ဒတ္ထေရဿ အရဟတ္တပတ္တတာ ၈၅
နိဗ္ဗေဓိကပညော ၁၅၈၊ ၂၇၀
နိဿရဏဝိမုတ္တိ ၃၁
နှာပိတပုတ္တော ဟီနဇစ္စော ၅

[ပ]

ပက္ခီနံ ဝါယသော အန္တော ၃၉၈
ပစ္စာမိတ္တာနံ အတိက္ကမနဓမ္မာ စတ္တာရော ၁၈၉
ပစ္စာမိတ္တော နာမ န အဝဇာနိ-တဗ္ဗော အာသင်္ကိတဗ္ဗော-ယေဝ ၄၈
ပဉ္စက္ခန္ဓာ အနိစ္စာ ၁၆၉
ပညာယော အဋ္ဌ ဆ ၁၅၈၊ ၂၇၀
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ ၃၁
ပဋိဝေဓအရိယော ၃၈၊ ၂၅၆
ပဏ္ဍိတဘာဝဒီပနဿ ဝတ္ထူနိ စုဒ္ဒသ ၂၇၃
ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော ၁၆၅
ပဏ္ဍိတသံသဂ္ဂါနံ ဂုဏာ ၁၀၂
ပဏ္ဍိတာနံ ကမ္မာနိ ၃၂၃
ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနာနိ ၁၂၂
ပဏ္ဍုသီဟော ၈
ပတ္တာနုမောဒနာနိသံသာ ၃၈၁-၃
ပတ္တိဒါနဿ အာနိသံသာ ၃၈၁-၃
ပထဝီဇယမန္တ ၂၂၃

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Pa]

Padumabyūho 363
Padumaraññño dānasālāyo cha 108
Pamāṇaṁ ajānantā bhojane apāyesu sīdanti 268
Pamāṇaṁ jānantā bhojane diṭṭhadhammikasamparāye na sīdanti 268
Pamāṇajānanaṁ sundaraṁ 267
Parikkhāro sabbakālepi mameva pādamūlaṁ āgacchati 41
Pariggaṇhanapaññāya abhāvo 7
Paribhogasaṁsaggo 322
Paresaṁ hatthe maraṇato araññe anāthamaraṇameva varataraṁ 174
Pāpajanena saddhiṁ saṅgamo na seyyo 65
Pārimatīraṁ gaṅgā 235
Pāsādā tayo 299
Pāsādo satabhūmiko 302
Piṅgala 221
Piṭṭhi-ācariya 91
Pitte kupite ummattako jāto 104
Piyabhāvaṁ bahujanassa icchanto sakhilavāco assa 317
Puññasadisaṁ aññaṁ āyatanaṁ nāma natthi 372
Puthupañño 158, 270

[Pa]

Pubbācariyā vuccanti mātāpitaro 334
Puriso aṅgasampanno dullabho 190
Pemakāraṇāni dve 215-6
Pokkharaṇī 115
Porāṇakapaṇḍitā aniyyānikaṭṭhānepi vīriyaṁ kariṁsu 303

[Pha - Ba]

Phalakakāyo 83
Bandhavā cattāro 286
Balakāya 199
Balavāhana 201
Balākā nāma meghasaddena gabbhaṁ gaṇhanti 328
Bahikaraṇūpāyā cattāro 293
Bahubhāṇī 160-1
Bahūpakāro me ayaṁ 23
Bārāṇasinagaraṁ dvādasa-yojanikaṁ 16
Bījanī 9
Buddhaguṇe anussarantā patiṭṭhaṁ labhiṁsu upāsakā 101
Buddhapaṭikaṇṭako pathaviyā gilito 219, 220
Buddhānaṁ ovādaṁ akarontā apāyesu mahādukkhaṁ pāpuṇanti 118

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ပ]

ပဒုမဗျူဟော ၃၆၃
ပဒုမရညော ဒါနသာလာယော ဆ ၁၀၈
ပမာဏံ အဇာနန္တာ ဘောဇနေ အပါယေသု သီဒန္တိ ၂၆၈
ပမာဏံ ဇာနန္တာ ဘောဇနေ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယေ န သီဒန္တိ ၂၆၈
ပမာဏဇာနနံ သုန္ဒရံ ၂၆၇
ပရိက္ခာရော သဗ္ဗကာလေပိ မမေဝ ပါဒမူလံ အာဂစ္ဆတိ ၄၁
ပရိဂ္ဂဏှနပညာယ အဘာဝေါ ၇
ပရိဘောဂသံသဂ္ဂေါ ၃၂၂
ပရေသံ ဟတ္ထေ မရဏတော အရညေ အနာထမရဏမေဝ ဝရတရံ ၁၇၄
ပါပဇနေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂမော န သေယျော ၆၅
ပါရိမတီရံ ဂင်္ဂါ ၂၃၅
ပါသာဒါ တယော ၂၉၉
ပါသာဒေါ သတဘူမိကော ၃၀၂
ပိင်္ဂလ ၂၂၁
ပိဋ္ဌိအာစရိယ ၉၁
ပိတ္တေ ကုပိတေ ဥမ္မတ္တကော ဇာတော ၁၀၄
ပိယဘာဝံ ဗဟုဇနဿ ဣစ္ဆန္တော သခိလဝါစော အဿ ၃၁၇
ပုညသဒိသံ အညံ အာယတနံ နာမ နတ္ထိ ၃၇၂
ပုထုပညော ၁၅၈၊ ၂၇၀

[ပ]

ပုဗ္ဗာစရိယာ ဝုစ္စန္တိ မာတာ-ပိတရော ၃၃၄
ပုရိသော အင်္ဂသမ္ပန္နော ဒုလ္လဘော ၁၉၀
ပေမကာရဏာနိ ဒွေ ၂၁၅-၆
ပေါက္ခရဏီ ၁၁၅
ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ အနိ-ယျာနိကဋ္ဌာနေပိ ဝီရိယံ ကရိံသု ၃၀၃

[ဖ-ဗ]

ဖလကကာယော ၈၃
ဗန္ဓဝါ စတ္တာရော ၂၈၆
ဗလကာယ ၁၉၉
ဗလဝါဟန ၂၀၁
ဗလာကာ နာမ မေဃသဒ္ဒေန ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ ၃၂၈
ဗဟိကရဏူပါယာ စတ္တာရော ၂၉၃
ဗဟုဘာဏီ ၁၆၀-၁
ဗဟူပကာရော မေ အယံ ၂၃
ဗာရာဏသိနဂရံ ဒွါဒသ-ယောဇနိကံ ၁၆
ဗီဇနီ ၉
ဗုဒ္ဓဂုဏေ အနုဿရန္တာ ပတိဋ္ဌံ လဘိံသု ဥပါသကာ ၁၀၁
ဗုဒ္ဓပဋိကဏ္ဋကော ပထဝိယာ ဂိလိတော ၂၁၉၊ ၂၂၀
ဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒံ အကရောန္တာ အပါယေသု မဟာဒုက္ခံ ပါပုဏန္တိ ၁၁၈

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ba]

Buddhānaṁ ovādakarā saṁsārapāraṁ nibbānaṁ gacchanti 118-9
Buddhārammaṇapītiyā ānisaṁsā 101
Buddhehi sadiso paṇḍito nāma natthi 237
Bodhisattassa ovādo 405
Bodhisattā nāma sippaṁ vācentā ācariyamuṭṭhiṁ na karonti 203, 229

[Bha]

Bhaginisamā bhariyā 314-5
Bhayāni tīṇi 113, 331
Bhariyā catasso Nimmānaratidevaloke 315
Bhariyā tisso niraye nibbattanti 315
Bhariyā satta 314-5
Bhikkhunā nāma kāyavācācittehi saññatena bhavitabbaṁ 330
Bhojanasmiṁ agiddhitāsaṅkhāto mattaññubhāvo sādhu 267

[Ma]

Makkaṭānaṁ ayaṁ jātisabhāvo 65, 271
Makkaṭā nāma calacittā 272
Makkaṭo kāraṇā, kāraṇaṁ na jānāti 272
Maṅgalasilāpaṭṭa 80
Maṭṭhā cattāro 98
Maṇikkhandhassa ānubhāvo 93-4
Maṇicora 112
Mattaññuno ānisaṁsā 269
Madhuraphalo tittako asāta-amadhurasaṁsaggena 95-6
Madhuraphalo madhurova madhurasaṁsaggena 96
Manussatiracchānānaṁ puññāni 328
Manussabhāsā 143
Manussā nāma bahukiccā 71
Mantosadhaṁ 197
Mandabhāṇī 162
Mandhātussa iddhiyo 282-4
Mahallakassa kiriyā nāma na sampajjati 230
Mahallakopi bālova 206
Mahākāyā satta 83
Mahājātassaro ekābaddho mahānadiyā 72
Mahātherā asīti 129
Mahāpañño 158
Mātāpitūnaṁ upakārakaraṇaṁ bhāroyeva 45
Mātāsamā bhariyā 314-5
Mātugāmavasaṁ gatā balavantopi dubbalā 295-6

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဗ]

ဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒကရာ သံသာရပါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တိ ၁၁၈-၉
ဗုဒ္ဓါရမ္မဏပီတိယာ အာနိသံသာ ၁၀၁
ဗုဒ္ဓေဟိ သဒိသော ပဏ္ဍိတော နာမ နတ္ထိ ၂၃၇
ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေါ ၄၀၅
ဗောဓိသတ္တာ နာမ သိပ္ပံ ဝါစေန္တာ အာစရိယမုဋ္ဌိံ န ကရောန္တိ ၂၀၃၊၂၂၉

[ဘ]

ဘဂိနိသမာ ဘရိယာ ၃၁၄-၅
ဘယာနိ တီဏိ ၁၁၃၊၃၃၁
ဘရိယာ စတဿော နိမ္မာနရတိဒေဝလောကေ ၃၁၅
ဘရိယာ တိဿော နိရယေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ ၃၁၅
ဘရိယာ သတ္တ ၃၁၄-၅
ဘိက္ခုနာ နာမ ကာယဝါစာစိတ္တေဟိ သညတေန ဘာဝိတဗ္ဗံ ၃၃၀
ဘောဇနသ္မိံ အဂိဒ္ဓိတာသင်္ခါတော မတ္တညုဘာဝေါ သာဓု ၂၆၇

[မ]

မက္ကဋာနံ အယံ ဇာတိသဘာဝေါ ၆၅၊၂၇၁
မက္ကဋာ နာမ စလစိတ္တာ ၂၇၂
မက္ကဋော ကာရဏာ,ကာရဏံ န ဇာနာတိ ၂၇၂
မင်္ဂလသိလာပဋ္ဋ ၈၀
မဋ္ဌာ စတ္တာရော ၉၈
မဏိက္ခန္ဓဿ အာနုဘာဝေါ ၉၃-၄
မဏိစောရ ၁၁၂
မတ္တညုနော အာနိသံသာ ၂၆၉
မဓုရဖလော တိတ္တကော အသာတအမဓုရသံသဂ္ဂေန ၉၅-၆
မဓုရဖလော မဓုရောဝ မဓုရသံသဂ္ဂေန ၉၆
မနုဿတိရစ္ဆာနာနံ ပုညာနိ ၃၂၈
မနုဿဘာသာ ၁၄၃
မနုဿာ နာမ ဗဟုကိစ္စာ ၇၁
မန္တောသဓံ ၁၉၇
မန္ဒဘာဏီ ၁၆၂
မန္ဓာတုဿ ဣဒ္ဓိယော ၂၈၂-၄
မဟလ္လကဿ ကိရိယာ နာမ န သမ္ပဇ္ဇတိ ၂၃၀
မဟလ္လကောပိ ဗာလောဝ ၂၀၆
မဟာကာယာ သတ္တ ၈၃
မဟာဇာတဿရော ဧကာဗဒ္ဓေါ မဟာနဒိယာ ၇၂
မဟာထေရာ အသီတိ ၁၂၉
မဟာပညော ၁၅၈
မာတာပိတူနံ ဥပကာရကရဏံ ဘာရောယေဝ ၄၅
မာတာသမာ ဘရိယာ ၃၁၄-၅
မာတုဂါမဝသံ ဂတာ ဗလဝန္တောပိ ဒုဗ္ဗလာ ၂၉၅-၆

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ma]

Mātugāmānaṁ atittā
tayo 295
Mātugāmo nāma na sakkā
rakkhituṁ 121, 123
Mātugāmo nāma bahumāyā 106
Migānaṁ siṅgālo anto 398
Mittasanthavo 37, 39
Mittā, mittabhāvānaṁ
jānanakāraṇāni 120
Mittā, mittānaṁ
sukhadukkhatā 217
Mitto dubbalo nāma natthi 26
Mūlosadhaṁ 197
Mettābhāvanā duvidhā 133-5
Mettābhāvanāya
ānisaṁsā 11, 179, 360-1
Mettāya ānisaṁsā
ekādasa 55
Metti abhijjati satta-
kulaparivaṭṭe 26
Moraparittassa ānisaṁsā 32

[Ya]

Yakkhanagara 116
Yakkho pesanakārako viya 16
Yakkho Vessavaṇassa
upaṭṭhāko 14-5
Yācanā nāma amanāpā
nāgānampi 258-9, 261
Yuddho tividho 363
Yogakkhemaṁ 322-3

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Ra]

Rakkhāvaraṇamanta 30-1
Rajjaparimāṇāni cha 3
Ratanānaṁ tiṇṇaṁ
appamāṇaguṇatā 134
Rahassakathā 6
Rukkhānaṁ eraṇḍo anto 398
Rūpapasaṁsakānaṁ
vivādapucchā 138-9
Rogabhayaṁ 113, 331

[La]

Lakuṇḍakabhaddiyassa
khuddakasarīratā 130
Lābhasakkārakāraṇāni
cattāri 378, 380
Lāḷudāyī sārajja-
bahulo 151-2
Liṅga-ariyo 38, 256
Licchavikumārikā jātisampannā 5
Lokadhammatā 160
Lokadhammo aṭṭhavidho 174
Lokasmiṁ asusānaṁ
nāma natthi 50
Lokāmisa 209
Loke sāsanaṁ anusiṭṭhi
ovādo na veraṁ 256
Lobhānaṁ ādīnavā 301
Lobho nāma vināsamūlaṁ 269
Lohakāyo 83

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မာတုဂါမာနံ အတိတ္တာ
တယော ၂၉၅
မာတုဂါမော နာမ န သက္ကာ
ရက္ခိတုံ ၁၂၁၊ ၁၂၃
မာတုဂါမော နာမ ဗဟုမာယာ ၁၀၆
မိဂါနံ သိင်္ဂါလော အန္တော ၃၉၈
မိတ္တသန္ထဝေါ ၃၇၊ ၃၉
မိတ္တာ, မိတ္တဘာဝါနံ
ဇာနနကာရဏာနိ ၁၂၀
မိတ္တာ, မိတ္တာနံ သုခဒုက္ခတာ ၂၁၇
မိတ္တော ဒုဗ္ဗလော နာမ နတ္ထိ ၂၆
မူလောသဓံ ၁၉၇
မေတ္တာဘာဝနာ ဒုဝိဓာ ၁၃၃-၅
မေတ္တာဘာဝနာယ
အာနိသံသာ ၁၁၊ ၁၇၉၊ ၃၆၀-၁
မေတ္တာယ အာနိသံသာ
ဧကာဒသ ၅၅
မေတ္တိ အဘိဇ္ဇတိ သတ္တ-
ကုလပရိဝဋ္ဋေ ၂၆
မောရပရိတ္တဿ အာနိသံသာ ၃၂

[ယ]

ယက္ခနဂရ ၁၁၆
ယက္ခော ပေသနကာရကော ဝိယ ၁၆
ယက္ခော ဝေဿဝဏဿ
ဥပဋ္ဌာကော ၁၄-၅
ယာစနာ နာမ အမနာပါ
နာဂါနမ္ပိ ၂၅၈-၉၊ ၂၆၁
ယုဒ္ဓေါ တိဝိဓော ၃၆၃
ယောဂက္ခေမံ ၃၂၂-၃

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[ရ]

ရက္ခာဝရဏမန္တ ၃၀-၁
ရဇ္ဇပရိမာဏာနိ ဆ ၃
ရတနာနံ တိဏ္ဏံ အပ္ပမာဏ-
ဂုဏတာ ၁၃၄
ရဟဿကထာ ၆
ရုက္ခာနံ ဧရဏ္ဍော အန္တော ၃၉၈
ရူပပသံသကာနံ ဝိဝါဒပုစ္ဆာ ၁၃၈-၉
ရောဂဘယံ ၁၁၃၊ ၃၃၁

[လ]

လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယဿ
ခုဒ္ဒကသရီရတာ ၁၃၀
လာဘသက္ကာရကာရဏာနိ
စတ္တာရိ ၃၇၈၊ ၃၈၀
လာဠုဒါယီ သာရဇ္ဇ-
ဗဟုလော ၁၅၁-၂
လိင်္ဂအရိယော ၃၈၊ ၂၅၆
လိစ္ဆဝိကုမာရိကာ ဇာတိသမ္ပန္နာ ၅
လောကဓမ္မတာ ၁၆၀
လောကဓမ္မော အဋ္ဌဝိဓော ၁၇၄
လောကသ္မိံ အသုသာနံ
နာမ နတ္ထိ ၅၀
လောကာမိသ ၂၀၉
လောကေ သာသနံ အနုသိဋ္ဌိ
ဩဝါဒေါ န ဝေရံ ၂၅၆
လောဘာနံ အာဒီနဝါ ၃၀၁
လောဘော နာမ ဝိနာသမူလံ ၂၆၉
လောဟကာယော ၈၃

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Va]

Vatthukāmakilesakāmesu
titti nāma natthi 284
Vatthuvijjācariya 271
Vadhakasamā bhariyā 314-5
Vamma 20, 86
Valāhakassarājā 117-8
Vāṇijā dve 165-6
Vātavūpasamānaṁ
bhesajjāni 352-3, 390
Vālikakāyo 83
Vālukā gaṅgā 235
Vikkhambhanavimutti 31
Vinicchayaṭṭhānaṁ āgacchantā
nāma natthi 2
Vinicchayāmacca 166-8
Vinīlaka 34
Vipannasīlo gārayho
catūsu rūpasampannādīsu
vijjamānesupi 126
Vimutti pañcavidhā 31
Visākhāya kaniṭṭhabhaginī
Sujātā 313
Vuḍḍhāpacāyikakammassa
ānisaṁsā 131
Vejjā tikicchituṁ nāsakkhiṁsu 195
Vesāyī vuccati yamo 287

[Sa]

Saṁsaggā pañca 322
Saṁsaggāsaṁsaggapuggalā 37-8

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Sa]

Sakaṭabyūho 363
Sakhisamā bhariyā 314-5
Saccaṁ 189
Saṇhavācā bahūnaṁ piyā 317
Satthabhayaṁ 113
Satthāraṁ nimantentāpi te
upāsake anto-
karitvāva nimantenti 87
Saddhabhatta 325
Saddhādeyyaṁ nāma
na vinipātetabbaṁ 22
Santhavo duvidho 37, 39
Sandhiyuttakameṇḍaka-
mahādhanu 80
Sappañño uddissakatabhattaṁ
bhuñjamānopi pāpena na
upalippati 240
Sappurisā nāma hirottappena
pabbajitadhuraṁ gaṇhanti 59
Sappurisena saddhiṁ
samāgamo sukhāvaho 38, 40
Sabbadhammā 31
Samaṇadhammakaraṇakālo 52
Samasīlo samadhātukā
saṁsandanti ekato 28-9
Samiddhi 51
Samucchedavimutti 31
Samullapanasaṁsaggo 322
Sarīraguttikamme cheko 147
Savanasaṁsaggo 322

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဝ]

ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု
တိတ္တိ နာမ နတ္ထိ ၂၈၄
ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယ ၂၇၁
ဝဓကသမာ ဘရိယာ ၃၁၄-၅
ဝမ္မ ၂၀၊၈၆
ဝလာဟကဿရာဇာ ၁၁၇-၈
ဝါဏိဇာ ဒွေ ၁၆၅-၆
ဝါတဝူပသမာနံ
ဘေသဇ္ဇာနိ ၃၅၂-၃၊၃၉၀
ဝါလိကကာယော ၈၃
ဝါလုကာ ဂင်္ဂါ ၂၃၅
ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ ၃၁
ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တာ
နာမ နတ္ထိ ၂
ဝိနိစ္ဆယာမစ္စ ၁၆၆-၈
ဝိနီလက ၃၄
ဝိပန္နသီလော ဂါရယှော
စတူသု ရူပသမ္ပန္နာဒီသု
ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ ၁၂၆
ဝိမုတ္တိ ပဉ္စဝိဓာ ၃၁
ဝိသာခါယ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ
သုဇာတာ ၃၁၃
ဝုဍ္ဎာပစာယိကကမ္မဿ
အာနိသံသာ ၁၃၁
ဝေဇ္ဇာ တိကိစ္ဆိတုံ နာသက္ခိံသု ၁၉၅
ဝေသာယီ ဝုစ္စတိ ယမော ၂၈၇

[သ]

သံသဂ္ဂါ ပဉ္စ ၃၂၂
သံသဂ္ဂါသံသဂ္ဂပုဂ္ဂလာ ၃၇-၈

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[သ]

သကဋဗျူဟော ၃၆၃
သခီသမာ ဘရိယာ ၃၁၄-၅
သစ္စံ ၁၈၉
သဏှဝါစာ ဗဟူနံ ပိယာ ၃၁၇
သတ္ထဘယံ ၁၁၃
သတ္ထာရံ နိမန္တေန္တာပိ တေ
ဥပါသကေ အန္တော-
ကရိတွာဝ နိမန္တေန္တိ ၈၇
သဒ္ဓဘတ္တ ၃၂၅
သဒ္ဓါဒေယျံ နာမ န ဝိနိပါတေတဗ္ဗံ ၂၂
သန္ထဝေါ ဒုဝိဓော ၃၇၊၃၉
သန္ဓိယုတ္တကမေဏ္ဍကမဟာဓနု ၈၀
သပ္ပညော ဥဒ္ဒိဿကတဘတ္တံ
ဘုဉ္ဇမာနောပိ ပါပေန န
ဥပလိပ္ပတိ ၂၄၀
သပ္ပုရိသာ နာမ ဟိရောတ္တပ္ပေန
ပဗ္ဗဇိတဓုရံ ဂဏှန္တိ ၅၉
သပ္ပုရိသေန သဒ္ဓိံ သမာဂမော
သုခါဝဟော ၃၈၊၄၀
သဗ္ဗဓမ္မာ ၃၁
သမဏဓမ္မကရဏကာလော ၅၂
သမသီလော သမဓာတုကာ
သံသန္ဒန္တိ ဧကတော ၂၈-၉
သမိဒ္ဓိ ၅၁
သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ ၃၁
သမုလ္လပနသံသဂ္ဂေါ ၃၂၂
သရီရဂုတ္တိကမ္မေ ဆေကော ၁၄၇
သဝနသံသဂ္ဂေါ ၃၂၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sāsanāni dasa	276
Sāsane kodhamattampi niggaṇhituṁ na sakkoti	253
Siṅgī	309
Sindhavapotakassa āgata-kālato paṭṭhāya rajjaṁ hatthagatameva	265
Sindhavapotakassa vego	265
Sindhavo assapotako	262-3
Sippaṁ nāma attano sukhatthāya gaṇhanti	204
Sisira	246
Sīmantara	193
Sīlaṁ nāma paramavisuddhi	342
Sīlavantānaṁ santike vasantā sīlavantā	66
Sīlasseva jeṭṭhako loke	387
Sīhā cattāro	8
Sujātā devaccharā viya	111
Surāpānassa ādīnavā	177-8, 389
Suvaṇṇo suvaṇṇena mantaye devo devena	97-8
Sūkarassa cintā	10, 11
Soko piyavatthuto uppajji	179
[Ha]	
Hatthino nāma vuḍḍhipattā posakeyeva mārenti	37
Hatthisippānaṁ sikkhanaṁ	203-4
Hāsapañño	158

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာသနာနိ ဒသ	၂၇၆
သာသနေ ကောဓမတ္တမ္ပိ နိဂ္ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ	၂၅၃
သိင်္ဂီ	၃၀၉
သိန္ဓဝပေါတကဿ အာဂတ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ ရဇ္ဇံ ဟတ္ထဂတမေဝ	၂၆၅
သိန္ဓဝပေါတကဿ ဝေဂေါ	၂၆၅
သိန္ဓဝေါ အဿပေါတကော	၂၆၂-၃
သိပ္ပံ နာမ အတ္တနော သုခတ္ထာယ ဂဏှန္တိ	၂၀၄
သိသိရ	၂၄၆
သီမန္တရ	၁၉၃
သီလံ နာမ ပရမဝိသုဒ္ဓိ	၃၄၂
သီလဝန္တာနံ သန္တိကေ ဝသန္တာ သီလဝန္တာ	၆၆
သီလဿေဝ ဇေဋ္ဌကော လောကေ	၃၈၇
သီဟာ စတ္တာရော	၈
သုဇာတာ ဒေဝစ္ဆရာ ဝိယ	၁၁၁
သုရာပါနဿ အာဒီနဝါ	၁၇၇-၈၊ ၃၈၉
သုဝဏ္ဏော သုဝဏ္ဏေန မန္တယေ ဒေဝေါ ဒေဝေန	၉၇-၈
သူကရဿ စိန္တာ	၁၀၊ ၁၁
သောကော ပိယဝတ္ထုတော ဥပ္ပဇ္ဇိ	၁၇၉
[ဟ]	
ဟတ္ထိနော နာမ ဝုဍ္ဎိပတ္တာ ပေါသကေယေဝ မာရေန္တိ	၃၇
ဟတ္ထိသိပ္ပါနံ သိက္ခနံ	၂၀၃-၄
ဟာသပညော	၁၅၈

Jātakaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A - Ā]	
Aggāḷavacetiya	257-8
Aṅga (raṭṭha)	193-4
Aṅgulimāla	16
Aciravatī (nadī)	87, 101
Ajātasattu	218, 222, 362-3
Añjanavaṇṇa (hatthi)	332-3
Anāthapiṇḍika	261, 313, 368-9, 388
Anitthigandhakumāra	297, 299
Anuruddhatthera	85, 114, 180, 234, 242
Anotattadaha	84
Araka (tāpasa)	55, 57, 179
Alīnacittakumāra	19, 21
Alīnacitta (rājā)	20
Asitābhū	210
Assaka (rājā)	143-4
Assaji	347
Ānandatthera	5, 16, 21-3, 26, 29, 34, 36, 47, 60, 69, 74, 77, 83, 87, 89, 90, 110, 116, 122, 152, 160, 162, 185, 192, 212, 234, 252, 261, 265, 281, 284, 288, 290-1, 318, 353, 359, 362, 372, 378, 386, 393
[Ā]	
Āḷavī	257-8
[I]	
Indapatta (raṭṭha)	195-6, 331-2
Indasamānagotta (tāpasa)	36, 38
[U]	
Ukkaṭṭhā	236-7
Ujjenī (nagara)	227
Uttarapañcāla (raṭṭha)	195-6
Uttarāpatha	27, 262
Upanandatthera	398, 400
Uparī (aggamahesī)	142-4
Upasāḷaka (brāhmaṇa)	49-50
Upasenatthera	406
Uposatha (rājā)	282
Uppalavaṇṇā	342
[E]	
Erāpatha	133
[Ka]	
Kaccāyana	342
Kaṇhāgotamaka	133
Kandagalaka	148, 150
Kapila (nagara)	196
Kapila (pura)	83

ဇာတကဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ-အာ]	
အဂ္ဂါဠဝစေတိယ	၂၅၇-၈
အင်္ဂ (ရဋ္ဌ)	၁၉၃-၄
အင်္ဂုလိမာလ	၁၆
အစိရဝတီ (နဒီ)	၈၇၊ ၁၀၁
အဇာတသတ္တု	၂၁၈၊ ၂၂၂၊ ၃၆၂-၃
အဉ္ဇနဝဏ္ဏ (ဟတ္ထိ)	၃၃၂-၃
အနာထပိဏ္ဍိက	၂၆၁၊ ၃၁၃၊ ၃၆၈-၉၊ ၃၈၈
အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရ	၂၉၇၊ ၂၉၉
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ	၈၅၊ ၁၁၄၊ ၁၈၀၊ ၂၃၄၊ ၂၄၂
အနောတတ္တဒဟ	၈၄
အရက (တာပသ)	၅၅၊ ၅၇၊ ၁၇၉
အလီနစိတ္တကုမာရ	၁၉၊ ၂၁
အလီနစိတ္တ (ရာဇာ)	၂၀
အသိတာဘူ	၂၁၀
အဿက (ရာဇာ)	၁၄၃-၄
အဿဇိ	၃၄၇
အာနန္ဒတ္ထေရ	၅၊ ၁၆၊ ၂၁-၃၊ ၂၆၊ ၂၉၊ ၃၄၊ ၃၆၊ ၄၇၊ ၆၀၊ ၆၉၊ ၇၄၊ ၇၇၊ ၈၃၊ ၈၇၊ ၈၉၊ ၉၀၊ ၁၁၀၊ ၁၁၆၊ ၁၂၂၊ ၁၅၂၊ ၁၆၀၊ ၁၆၂၊ ၁၈၅၊ ၁၉၂၊ ၂၁၂၊ ၂၃၄၊ ၂၅၂၊ ၂၆၁၊ ၂၆၅၊ ၂၈၁၊ ၂၈၄၊ ၂၈၈၊ ၂၉၀-၁၊ ၃၁၈၊ ၃၅၃၊ ၃၅၉၊ ၃၆၂၊ ၃၇၂၊ ၃၇၈၊ ၃၈၆၊ ၃၉၃
[အာ]	
အာဠဝီ	၂၅၇-၈
[ဣ]	
ဣန္ဒပတ္တ (ရဋ္ဌ)	၁၉၅-၆၊ ၃၃၁-၂
ဣန္ဒသမာနဂေါတ္တ (တာပသ)	၃၆၊ ၃၈
[ဥ]	
ဥက္ကဋ္ဌာ	၂၃၆-၇
ဥဇ္ဇေနီ (နဂရ)	၂၂၇
ဥတ္တရပဉ္စာလ (ရဋ္ဌ)	၁၉၅-၆
ဥတ္တရာပထ	၂၇၊ ၂၆၂
ဥပနန္ဒတ္ထေရ	၃၉၈၊ ၄၀၀
ဥပရီ (အဂ္ဂမဟေသီ)	၁၄၂-၄
ဥပသာဠက (ဗြာဟ္မဏ)	၄၉-၅၀
ဥပသေနတ္ထေရ	၄၀၆
ဥပေါသထ (ရာဇာ)	၂၈၂
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ	၃၄၂
[ဧ]	
ဧရာပထ	၁၃၃
[က]	
ကစ္စာယန	၃၄၂
ကဏှာဂေါတမက	၁၃၃
ကန္ဒဂလက	၁၄၈၊ ၁၅၀
ကပိလ (နဂရ)	၁၉၆
ကပိလ (ပုရ)	၈၃

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kalyāṇa (rājā)	282
Kalyāṇī (nadī)	117
Kassapa (gotta)	325
Kassapa (Buddha)	101, 232-3
Kāliṅga (raṭṭha)	331, 333, 342
Kāsi (gāma)	51, 62, 64, 72, 159, 203, 218, 348, 354, 362-3
Kāsi (raṭṭha)	14, 64, 66, 77, 92, 119, 123, 133, 136, 142, 150, 153, 226, 245, 285, 324, 369
Kāḷakasenāpati	171, 179, 180
Kitavāsa (rājā)	178
Kuru (raṭṭha)	196, 331
Kekaka (raṭṭha)	195-6
Kokālika	60-2, 98, 100, 160, 162, 321-2, 324, 395, 397-8
Koṇḍañña (gotta)	325
Komāraputta	404, 406
Kosala (rājā)	1, 3, 5, 11, 14, 19-21, 67, 69, 114, 116, 127, 155, 189, 190, 218, 261, 284, 324, 353, 359, 362-3, 390

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Kha]	
Khemā (devī)	32
[Ga]	
Gaṅgā (nadī)	133, 138-9, 145, 235-6, 258-9, 299, 301, 306, 310-11, 324, 370, 383, 406
Gandhāra (raṭṭha)	42, 199
Gandhāra (rājā)	200, 202
Gayāsīsa	34, 180
Gāmaṇicanda	273-8, 280-1
Gijjhakūṭa	45, 49
Giridatta (assabandha)	89, 90
Guttila (gandhabba)	227, 230, 232
Guttilakumāra	227
Gotama (Buddha)	155, 198, 227, 239, 373-5
[Ca]	
Cātumahārājika	82, 281-3
Ciñcamāṇavikā	110, 146
Cittakūṭa (pabbata)	97, 161
Cittarāja (yakkha)	335
Cittalatāvana	172
Cūḷa-anāthapiṇḍika	261
Cūḷanandiya (vānara)	183-5
Cūḷalohita (goṇa)	377-8
[Cha]	
Chattapāṇi (rājā)	176
Chabyāputta	133

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကလျာဏ (ရာဇာ)	၂၈၂
ကလျာဏီ (နဒီ)	၁၁၇
ကဿပ (ဂေါတ္တ)	၃၂၅
ကဿပ (ဗုဒ္ဓ)	၁၀၁၊ ၂၃၂-၃
ကာလိင်္ဂ (ရဋ္ဌ)	၃၃၁၊ ၃၃၃၊ ၃၄၂
ကာသိ (ဂါမ)	၅၁၊ ၆၂၊ ၆၄၊ ၇၂၊ ၁၅၉၊ ၂၀၃၊ ၂၁၈၊ ၃၄၈၊ ၃၅၄၊ ၃၆၂-၃
ကာသိ (ရဋ္ဌ)	၁၄၊ ၆၄၊ ၆၆၊ ၇၇၊ ၉၂၊ ၁၁၉၊ ၁၂၃၊ ၁၃၃၊ ၁၃၆၊ ၁၄၂၊ ၁၅၀၊ ၁၅၃၊ ၂၂၆၊ ၂၄၅၊ ၂၈၅၊ ၃၂၄၊ ၃၆၉
ကာဠကသေနာပတိ	၁၇၁၊ ၁၇၉၊ ၁၈၀
ကိတဝါသ (ရာဇာ)	၁၇၈
ကုရု (ရဋ္ဌ)	၁၉၆၊ ၃၃၁
ကေကက (ရဋ္ဌ)	၁၉၅-၆
ကောကာလိက	၆၀-၂၊ ၉၈၊ ၁၀၀၊ ၁၆၀၊ ၁၆၂၊ ၃၂၁-၂၊ ၃၂၄၊ ၃၉၅၊ ၃၉၇-၈
ကောဏ္ဍည (ဂေါတ္တ)	၃၂၅
ကောမာရပုတ္တ	၄၀၄၊ ၄၀၆
ကောသလ (ရာဇာ)	၁၊ ၃၊ ၅၊ ၁၁၊ ၁၄၊ ၁၉-၂၁၊ ၆၇၊ ၆၉၊ ၁၁၄၊ ၁၁၆၊ ၁၂၇၊ ၁၅၅၊ ၁၈၉၊ ၁၉၀၊ ၂၁၈၊ ၂၆၁၊ ၂၈၄၊ ၃၂၄၊ ၃၅၃၊ ၃၅၉၊ ၃၆၂-၃၊ ၃၉၀

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ခ]	
ခေမာ (ဒေဝီ)	၃၂
[ဂ]	
ဂင်္ဂါ (နဒီ)	၁၃၃၊ ၁၃၈-၉၊ ၁၄၅၊ ၂၃၅-၆၊ ၂၅၈-၉၊ ၂၉၉၊ ၃၀၁၊ ၃၀၆၊ ၃၁၀-၁၁၊ ၃၂၄၊ ၃၇၀၊ ၃၈၃၊ ၄၀၆
ဂန္ဓာရ (ရဋ္ဌ)	၄၂၊ ၁၉၉
ဂန္ဓာရ (ရာဇာ)	၂၀၀၊ ၂၀၂
ဂယာသီသ	၃၄၊ ၁၈၀
ဂါမဏိစန္ဒ	၂၇၃-၈၊ ၂၈၀-၁
ဂိဇ္ဈကူဋ	၄၅၊ ၄၉
ဂိရိဒတ္တ (အဿဗန္ဓ)	၈၉၊ ၉၀
ဂုတ္တိလ (ဂန္ဓဗ္ဗ)	၂၂၇၊ ၂၃၀၊ ၂၃၂
ဂုတ္တိလကုမာရ	၂၂၇
ဂေါတမ (ဗုဒ္ဓ)	၁၅၅၊ ၁၉၈၊ ၂၂၇၊ ၂၃၉၊ ၃၇၃-၅
[စ]	
စာတုမဟာရာဇိက	၈၂၊ ၂၈၁-၃
စိဉ္စမာဏဝိကာ	၁၁၀၊ ၁၄၆
စိတ္တကူဋ (ပဗ္ဗတ)	၉၇၊ ၁၆၁
စိတ္တရာဇ (ယက္ခ)	၃၃၅
စိတ္တလတာဝန	၁၇၂
စူဠအနာထပိဏ္ဍိက	၂၆၁
စူဠနန္ဒိယ (ဝါနရ)	၁၈၃-၅
စူဠလောဟိတ (ဂေါဏ)	၃၇၇-၈
[ဆ]	
ဆတ္တပါဏိ (ရာဇာ)	၁၇၆
ဆဗျာပုတ္တ	၁၃၃

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Janapadakalyāṇī	83-4
Janasandha (rājā)	270, 273
Jambudīpa	19, 20, 44 (ādipiṭṭhesu)
Jetavana	1, 8, 11 (ādipiṭṭhesu)
[Ta - Tha]	
Takkasilā	2, 34, 42 (ādipiṭṭhesu)
Tapodārāma	51
Tambapaṇṇidīpa	116, 118
Tāvatiṁsa	33, 82, 84-5, 282
Tirīṭavacchakumāra	285
Thullakumārikā	376, 378
[Da]	
Dakkhiṇāgiri (janapada)	311
Daṇḍakahiraññа (pabbata)	30, 32, 34
Dantapura (nagara)	331, 342
Disāpāmokkha	42, 44, 79, 91, 125-6, 183, 185, 237, 378
Duṭṭhakumāratissa	178
Duṭṭhagāmaṇi-abhaya (rājā)	371
Devadatta	34, 36, 54 (ādipiṭṭhesu)
[Dha]	
Dhanañcayakorabya (rājā)	331-2, 335

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhanañcayaseṭṭhi	313
Dhanuggahatissatthera	362-3, 367
Dhammadhaja (purohita)	171, 173
[Na]	
Nandatthera	83-5, 87
Nandanamūlapabbhāra	178
Nandanavana	172
Nandapaṇḍita	342
Nandarājakumāra	83-4
Nāgadīpa	117
Nāḷāgiri	222
Nigaṇṭhanāṭaputta	240
[Pa]	
Paṇḍava (assa)	89
Paṇḍukambalasilā	232
Padumakumāra	106, 109
Padumarājā	108, 110
Pāṭali (nagara)	142
Pādañjali	241
Pārāsariya (brāhmaṇa)	185
Puññalakkhaṇadevī	368
Puṇṇa	342
Punabbasukā	347
Pubbārāma	404
Purāṇī (brāhmaṇī)	103
Poṭṭhapāda	121-2
[Ba]	
Ballika (rājā)	3-5

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇနပဒကလျာဏီ	၈၃-၄
ဇနသန္ဓ (ရာဇာ)	၂၇၀၊၂၇၃
ဇမ္ဗုဒီပ	၁၉၊၂၀၊၄၄ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ဇေတဝန	၁၊၈၊၁၁ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
[တ-ထ]	
တက္ကသိလာ	၂၊၃၄၊၄၂ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
တပေါဒါရာမ	၅၁
တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပ	၁၁၆၊၁၁၈
တာဝတိံသ	၃၃၊၈၂၊၈၄-၅၊၂၈၂
တိရီဋဝစ္ဆကုမာရ	၂၈၅
ထုလ္လကုမာရိကာ	၃၇၆၊၃၇၈
[ဒ]	
ဒက္ခိဏာဂိရိ (ဇနပဒ)	၃၁၁
ဒဏ္ဍကဟိရည (ပဗ္ဗတ)	၃၀၊၃၂၊၃၄
ဒန္တပုရ (နဂရ)	၃၃၁၊၃၄၂
ဒိသာပါမောက္ခ	၄၂၊၄၄၊၇၉၊၉၁၊ ၁၂၅-၆၊၁၈၃၊၁၈၅၊ ၂၃၇၊၃၇၈
ဒုဋ္ဌကုမာရတိဿ	၁၇၈
ဒုဋ္ဌဂါမဏိအဘယ (ရာဇာ)	၃၇၁
ဒေဝဒတ္တ	၃၄၊၃၆၊၅၄ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
[ဓ]	
ဓနဉ္စယကောရဗျ (ရာဇာ)	၃၃၁-၂၊ ၃၃၅

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ	၃၁၃
ဓနုဂ္ဂဟတိဿတ္ထေရ	၃၆၂-၃၊၃၆၇
ဓမ္မဓဇ (ပုရောဟိတ)	၁၇၁၊၁၇၃
[န]	
နန္ဒတ္ထေရ	၈၃-၅၊၈၇
နန္ဒနမူလပဗ္ဘာရ	၁၇၈
နန္ဒနဝန	၁၇၂
နန္ဒပဏ္ဍိတ	၃၄၂
နန္ဒရာဇကုမာရ	၈၃-၄
နာဂဒီပ	၁၁၇
နာဠာဂိရိ	၂၂၂
နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တ	၂၄၀
[ပ]	
ပဏ္ဍဝ (အဿ)	၈၉
ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ	၂၃၂
ပဒုမကုမာရ	၁၀၆၊၁၀၉
ပဒုမရာဇာ	၁၀၈၊၁၁၀
ပါဋလိ (နဂရ)	၁၄၂
ပါဒဉ္ဇလိ	၂၄၁
ပါရာသရိယ (ဗြာဟ္မဏ)	၁၈၅
ပုညလက္ခဏာဒေဝီ	၃၆၈
ပုဏ္ဏ	၃၄၂
ပုနဗ္ဗသုကာ	၃၄၇
ပုဗ္ဗာရာမ	၄၀၄
ပုရာဏီ (ဗြာဟ္မဏီ)	၁၀၃
ပေါဋ္ဌပါဒ	၁၂၁-၂
[ဗ]	
ဗလ္လိက (ရာဇာ)	၃-၅

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Bārāṇasī	2-6, 9, 12, (ādipiṭṭhesu)
Bimbādevītherī	352-3, 390
Bimbisāra (rājā)	218, 362
Brahmadatta (rājā)	2, 3, 6 (ādipiṭṭhesu)
[Bha]	
Bhaddajikumāra	299, 300
Bhaddajitthera	299, 301-3
Bhaddiya (nagara)	299
Bhaddiya (seṭṭhi)	299, 300
Bharu (nagara)	156
Bharu (raṭṭha)	156
Bharu (rājā)	156
Bhojanasuddhika (rājā)	288, 290
[Ma]	
Magadha (raṭṭha)	49, 193-4
Maṇikaṇṭha (nāgarājā)	258
Mandhātu (rājā)	282-4
Mahākassapatthera	85, 258, 342
Mahānandiya (vānara)	183, 185
Mahānāma (sakka)	72
Mahāpajāpatigotamī	185, 352
Mahāpanāda	301-3
Mahāpiṅgala (rājā)	220-2
Mahāmāyādevī	21, 129, 342
Mahāmoggallānatthera	5, 8, 9, 21, 85, 97-8, 141, 321-2, 324, 342, 353, 404

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mahālohita (goṇa)	377-8
Mahāvana	5
Mahāsammata (rājā)	281
Mahāsoṇa (assa)	27, 28
Mātali	232, 234
Mithilā	34-6, 301
Mūsila (gandhabba)	228-31, 234
Mettiyabhūmajaka	347
[Ya - Ra]	
Yamunā (nadī)	138-9
Rājagaha	49-51, 169, 180-1, 347
Rādha	121-2
Rāhulatthera	62, 64, 99, (ādipiṭṭhesu)
Roja	281
Rojamalla	212
[La]	
Lakuṇḍakabhaddiyatthera	129-30, 132
Lakuṇḍakasāmaṇera	130
Lāḷudāyitthera	150, 152, 240, 241
Licchavīkumārī	5, 8
[Va]	
Varakalyāṇa (rājā)	282
Vararoja	281
Videha (raṭṭha)	34-5, 301

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗာရာဏသီ	၂-၆၊ ၉၊ ၁၂ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ဗိမ္ဗာဒေဝီထေရီ	၃၅၂-၃၊ ၃၉၀
ဗိမ္ဗိသာရ (ရာဇာ)	၂၁၈၊ ၃၆၂
ဗြဟ္မဒတ္တ (ရာဇာ)	၂၊ ၃၊ ၆ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
[ဘ]	
ဘဒ္ဒဇိကုမာရ	၂၉၉၊ ၃၀၀
ဘဒ္ဒဇိတ္ထေရ	၂၉၉၊ ၃၀၁-၃
ဘဒ္ဒိယ (နဂရ)	၂၉၉
ဘဒ္ဒိယ (သေဋ္ဌိ)	၂၉၉၊ ၃၀၀
ဘရု (နဂရ)	၁၅၆
ဘရု (ရဋ္ဌ)	၁၅၆
ဘရု (ရာဇာ)	၁၅၆
ဘောဇနသုဒ္ဓိက (ရာဇာ)	၂၈၈၊ ၂၉၀
[မ]	
မဂဓ (ရဋ္ဌ)	၄၉၊ ၁၉၃-၄
မဏိကဏ္ဌ (နာဂရာဇာ)	၂၅၈
မန္ဓာတု (ရာဇာ)	၂၈၂-၄
မဟာကဿပတ္ထေရ	၈၅၊ ၂၅၈၊ ၃၄၂
မဟာနန္ဒိယ (ဝါနရ)	၁၈၃၊ ၁၈၅
မဟာနာမ (သက္က)	၇၂
မဟာပဇာပတိဂေါတမီ	၁၈၅၊ ၃၅၂
မဟာပနာဒ	၃၀၁-၃
မဟာပိင်္ဂလ (ရာဇာ)	၂၂၀-၂
မဟာမာယာဒေဝီ	၂၁၊ ၁၂၉၊ ၃၄၂
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ	၅၊ ၈၊ ၉၊ ၂၁၊ ၈၅၊ ၉၇-၈၊ ၁၄၁၊ ၃၂၁-၂၊ ၃၂၄၊ ၃၄၂၊ ၃၅၃၊ ၄၀၄

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မဟာလောဟိတ (ဂေါဏ)	၃၇၇-၈
မဟာဝန	၅
မဟာသမ္မတ (ရာဇာ)	၂၈၁
မဟာသောဏ (အဿ)	၂၇၊ ၂၈
မာတလိ	၂၃၂၊ ၂၃၄
မိထိလာ	၃၄-၆၊ ၃၀၁
မူသိလ (ဂန္ဓဗ္ဗ)	၂၂၈-၃၁၊ ၂၃၄
မေတ္တိယဘူမဇက	၃၄၇
[ယ-ရ]	
ယမုနာ (နဒီ)	၁၃၈-၉
ရာဇဂဟ	၄၉-၅၁၊ ၁၆၉၊ ၁၈၀-၁၊ ၃၄၇
ရာဓ	၁၂၁-၂
ရာဟုလတ္ထေရ	၆၂၊ ၆၄၊ ၉၉၊ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ရောဇ	၂၈၁
ရောဇမလ္လ	၂၁၂
[လ]	
လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရ	၁၂၉-၃၀၊ ၁၃၂
လကုဏ္ဍကသာမဏေရ	၁၃၀
လာဠုဒါယိတ္ထေရ	၁၅၀၊ ၁၅၂၊ ၂၄၀၊ ၂၄၁
လိစ္ဆဝီကုမာရီ	၅၊ ၈
[ဝ]	
ဝရကလျာဏ (ရာဇာ)	၂၈၂
ဝရရောဇ	၂၈၁
ဝိဒေဟ (ရဋ္ဌ)	၃၄-၅၊ ၃၀၁

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Videha (rājā)	34, 35-6
Vinīlaka (haṁsa)	34-6
Virūpakkha	133
Visākhā (upāsikā)	261, 313
Vissasena (rājā)	312-3
Vejayanta (ratha)	232
Vedehī	362
Vesālī (raṭṭha)	5, 239, 352
Vessavaṇa	357
Veḷuvana	34, 48, 64 (ādipiṭṭhesu)
[Sa]	
Sakka (devarājā)	84, 112-4, (ādipiṭṭhesu)
Sakkadattika (rājā)	113-4
Satadhamma	75
Samiddhithera	51
Saviṭṭhaka (kāka)	138
Sāma (rājā)	89
Sāriputtatthera	5, 9, 21, 34, 44, 47, 85, 97-8, 103, 136, 141, 144, 147, 180, 185, 225, 261, 265, 270, 321-2, 324, 342, 345, 352-3, 359, 378, 390, 393
Sālūka (sūkara)	377-8
Sāvatthī	40, 57, 69 (ādipiṭṭhesu)
Sirīsavatthu (yakkhanagara)	116
Sīha (senāpati)	239
Sujātā	111-4, 313, 315, 317
Suddhodanamahārājā	21, 44, 129
Sundarī	373-5
Supatta (kākarājā)	390, 393
Suphassā (kākī)	390-3
Sumukha (kākasenāpati)	390-1, 393
Suruci (rājā)	301
Susīma (rājā)	41, 43-4
Suhanu (assa)	27-8
Senaka (vānara)	71-2, 103, 129 (ādipiṭṭhesu)
Somadatta (brāhmaṇa)	151-2
[Ha]	
Himavanta	6, 9, 32 (ādipiṭṭhesu)

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိဒေဟ(ရာဇာ)	၃၄၊၃၅-၆
ဝိနီလက(ဟံသ)	၃၄-၆
ဝိရူပက္ခ	၁၃၃
ဝိသာခါ(ဥပါသိကာ)	၂၆၁၊၃၁၃
ဝိဿသေန(ရာဇာ)	၃၁၂-၃
ဝေဇယန္တ(ရထ)	၂၃၂
ဝေဒေဟီ	၃၆၂
ဝေသာလီ(ရဋ္ဌ)	၅၊၂၃၉၊၃၅၂
ဝေဿဝဏ	၃၅၇
ဝေဠုဝန	၃၄၊ ၄၈၊၆၄ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
[သ]	
သက္က(ဒေဝရာဇာ)	၈၄၊၁၁၂-၄၊ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
သက္ကဒတ္တိက(ရာဇာ)	၁၁၃-၄
သတဓမ္မ	၇၅
သမိဒ္ဓိထေရ	၅၁
သဝိဋ္ဌက(ကာက)	၁၃၈
သာမ(ရာဇာ)	၈၉
သာရိပုတ္တတ္ထေရ	၅၊၉၊၂၁၊၃၄၊၄၄၊ ၄၇၊ ၈၅၊ ၉၇-၈၊ ၁၀၃၊ ၁၃၆၊ ၁၄၁၊၁၄၄၊၁၄၇၊ ၁၈၀၊ ၁၈၅၊ ၂၂၅၊၂၆၁၊၂၆၅၊၂၇၀၊၃၂၁-၂၊ ၃၂၄၊၃၄၂၊၃၄၅၊၃၅၂-၃၊၃၅၉၊ ၃၇၈၊၃၉၀၊၃၉၃
သာလူက(သူကရ)	၃၇၇-၈
သာဝတ္ထိ	၄၀၊၅၇၊ ၆၉ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
သိရီသဝတ္ထု(ယက္ခနဂရ)	၁၁၆
သီဟ(သေနာပတိ)	၂၃၉
သုဇာတာ	၁၁၁-၄၊၃၁၃၊၃၁၅၊ ၃၁၇
သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ	၂၁၊၄၄၊၁၂၉
သုန္ဒရီ	၃၇၃-၅
သုပတ္တ(ကာကရာဇာ)	၃၉၀၊၃၉၃
သုဖဿာ(ကာကီ)	၃၉၀-၃
သုမုခ(ကာကသေနာပတိ)	၃၉၀-၁၊ ၃၉၃
သုရုစိ(ရာဇာ)	၃၀၁
သုသီမ(ရာဇာ)	၄၁၊၄၃-၄
သုဟနု(အဿ)	၂၇-၈
သေနက(ဝါနရ)	၇၁-၂၊၁၀၃၊ ၁၂၉(အာဒိပိဋ္ဌေသု)
သောမဒတ္တ(ဗြာဟ္မဏ)	၁၅၁-၂
[ဟ]	
ဟိမဝန္တ	၆၊၉၊ ၃၂ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Akatvāva = Karonto (Syā) 279
Akāraṇena = Akāraṇā (Sī, I) 308
Akāleyeva = Kālasseva (Sī) Akālasseva (Syā, I) 191
Ajiṇṇāsaṅkā = Ajīrako rogo (Ka) 327
Ajjhavāhari = Ajjhupāhari (Sī, I) 267
Añjanavaṇṇena tava vaṇṇaṁ = Añjanavaṇṇaṁ nāgaṁ (Sī, I) 333
Añjanavaṇṇo = Añjanavasabho (Sī, I) Añjanasannibho (Syā) 332
Aññaṁ vā = Aññathā (Syā, Ka) 135
Añño pana byaggha-āṇāpanasamattho = Aññe dasa byagghe ānayanasamattho (Sī, Syā, I) 366
Aṭṭhayojanamatto = Aḍḍhayojanamatto (Sī, Syā) 302
Aṭṭhāsi = Uṭṭhāsi (Sī, I) 9
Aḍḍaṁ = Aṭṭaṁ (Sī) 1
Atidhātatāya = Atibhāratāya (Ka) Atidāvatāya (Syā) 266
Atītabhave = Atītattabhāve (Sī, Syā, I) 143
Atthāya = Atthe (Sī, Syā, I) 358
Atricchaṁ = Atricchā (Sī, I) 211
Atha = Avassaṁ (Syā, Ka) 188
Adiṭṭhapubbadukkharūpo = Atidukkharūpo (Ka) 174
Addasa = Addasaṁsu (Sī, I) 335

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ ···ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က···ကေသုစိ မရမ္မ-ပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ ···ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အကတွာဝ = ကရောန္တော (သျာ) ၂၇၉
အကာရဏေန = အကာရဏာ (သီ၊ ဣ) ၃၀၈
အကာလေယေဝ = ကာလဿေဝ (သီ) အကာလဿေဝ (သျာ၊ ဣ) ၁၉၁
အဇိဏ္ဏာသင်္ကာ = အဇီရကော ရောဂေါ (က) ၃၂၇
အဇ္ဈဝါဟရိ = အဇ္ဈုပါဟရိ (သီ၊ ဣ) ၂၆၇
အဉ္ဇနဝဏ္ဏေန တဝ ဝဏ္ဏံ = အဉ္ဇနဝဏ္ဏံ နာဂံ (သီ၊ ဣ) ၃၃၃
အဉ္ဇနဝဏ္ဏော = အဉ္ဇနဝသဘော (သီ၊ ဣ) အဉ္ဇနသန္နိဘော (သျာ) ၃၃၂
အညံ ဝါ = အညထာ (သျာ၊ က) ၁၃၅
အညော ပန ဗျဂ္ဃအာဏာပနသမတ္ထော = အညေ ဒသ ဗျဂ္ဃေ အာနယနသမတ္ထော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၆၆
အဋ္ဌယောဇနမတ္တော = အဍ္ဎယောဇနမတ္တော (သီ၊ သျာ) ၃၀၂
အဋ္ဌာသိ = ဥဋ္ဌာသိ (သီ၊ ဣ) ၉
အဍ္ဍံ = အဋ္ဋံ (သီ) ၁
အတိဓာတတာယ = အတိဘာရတာယ (က) အတိဒါဝတာယ (သျာ) ၂၆၆
အတီတဘဝေ = အတီတတ္တဘာဝေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၄၃
အတ္ထာယ = အတ္ထေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၅၈
အတြိစ္ဆံ = အတြိစ္ဆာ (သီ၊ ဣ) ၂၁၁
အထ = အဝဿံ (သျာ၊ က) ၁၈၈
အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗဒုက္ခရူပေါ = အတိဒုက္ခရူပေါ (က) ၁၇၄
အဒ္ဒသ = အဒ္ဒသံသု (သီ၊ ဣ) ၃၃၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Adhammacaraṇenāti = Adhammacariyāya vāti (Sī, Syā, I)	380
Anantaraṁ na passi = Antaṁ neva passi (Ka)	60
Anamataṭṭhānaṁ = Anāmakaṭṭhānaṁ (Ka)	50
Anamatantipi = Anāmakantipi (Ka)	50
Analaṅkatena bībhacchenāti = Alaṅkatena vigatenāti (Ka)	252
Anukāmaya kāmenāti = Anukāmayānukāmenāti (Sī, I)	144
Antodhure = Rathadhure (Ka)	337
Andhakā = Andhitā (Sī)	295
Aparipuṇṇāni = Aparisuddhāni (I)	250
Apaloketvā = Oloketvā (Sī, Syā, I)	82
Apāpāyīti = Apāpāsīti (Sī, Syā, I)	115
Apārivāsikaṁ = Abhiṇhaparivāsitaṁ (Ka)	392
Appa’nāyatanesupīti = Apināyatanesupīti (Syā)	371
Apparasaṁ = Sarasaṁ (Sī)	88
Appicchena = Appiccho (Ka)	398
Abbhantara-ambo = Abbhantara-ambā (Sī)	355
Abbhantaroti = Abbhantareti (Sī, I)	354
Abhinibbutacittā = Abhinibbutattā (Sī, I)	344
Ambapiṇḍiṁ = Vaṇṭaṁ (Ka)	81
Ayaṁ te lolo = Ayaṁ bālo (Syā)	363
Ayadāmāni = Āyasāni (Ka)	129
Ayuttepi honte = Yuttopi hotu ayuttopi (Ka) Yuttampi hotu, ayuttampi hotu (Syā)	166
Arakkhitā = Arakkhiyā (Sī) Arakkhikā (Syā)	121
Alaṅkatābharaṇaṁ = Lalitadārakaṁ (Sī, I) Pilandhanakumāraṁ (Syā)	177
Avaḍḍhitvā = Āvajjetvā (Sī)	56
Avissajjetvā = Katvā (Sī, I)	16
Asubhasabhāvo = Assa sabhāvo (Sī, I) Asucibhāvo (Syā)	395

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဓမ္မစရဏေနာတိ = အဓမ္မစရိယာယ ဝါတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၈၀
အနန္တရံ န ပဿိ = အန္တံ နေဝ ပဿိ (က)	၆၀
အနမတဋ္ဌာနံ = အနာမကဋ္ဌာနံ (က)	၅၀
အနမတန္တိပိ = အနာမကန္တိပိ (က)	၅၀
အနလင်္ကတေန ဗီဘစ္ဆေနာတိ = အလင်္ကတေန ဝိဂတေနာတိ (က)	၂၅၂
အနုကာမယ ကာမေနာတိ = အနုကာမယာနုကာမေနာတိ (သီ၊ ဣ)	၁၄၄
အန္တောဓုရေ = ရထဓုရေ (က)	၃၃၇
အန္ဓကာ = အန္ဓိတာ (သီ)	၂၉၅
အပရိပုဏ္ဏာနိ = အပရိသုဒ္ဓါနိ (ဣ)	၂၅၀
အပလောကေတွာ = ဩလောကေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၈၂
အပါပါယီတိ = အပါပါသီတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၁၅
အပါရိဝါသိကံ = အဘိဏှပရိဝါသိတံ (က)	၃၉၂
အပ္ပ’နာယတနေသုပီတိ = အပိနာယတနေသုပီတိ (သျာ)	၃၇၁
အပ္ပရသံ = သရသံ (သီ)	၈၈
အပ္ပိစ္ဆေန = အပ္ပိစ္ဆော (က)	၃၉၈
အဗ္ဘန္တရအမ္ဗော = အဗ္ဘန္တရအမ္ဗာ (သီ)	၃၅၅
အဗ္ဘန္တရောတိ = အဗ္ဘန္တရေတိ (သီ၊ ဣ)	၃၅၄
အဘိနိဗ္ဗုတစိတ္တာ = အဘိနိဗ္ဗုတတ္တာ (သီ၊ ဣ)	၃၄၄
အမ္ဗပိဏ္ဍိံ = ဝဏ္ဋံ (က)	၈၁
အယံ တေ လောလော = အယံ ဗာလော (သျာ)	၃၆၃
အယဒါမာနိ = အာယသာနိ (က)	၁၂၉
အယုတ္တေပိ ဟောန္တေ = ယုတ္တောပိ ဟောတု အယုတ္တောပိ (က) ယုတ္တမ္ပိ ဟောတု၊ အယုတ္တမ္ပိ ဟောတု (သျာ)	၁၆၆
အရက္ခိတာ = အရက္ခိယာ (သီ) အရက္ခိကာ (သျာ)	၁၂၁
အလင်္ကတာဘရဏံ = လလိတဒါရကံ (သီ၊ ဣ) ပိလန္ဓနကုမာရံ (သျာ)	၁၇၇
အဝဍ္ဎိတွာ = အာဝဇ္ဇေတွာ (သီ)	၅၆
အဝိဿဇ္ဇေတွာ = ကတွာ (သီ၊ ဣ)	၁၆
အသုဘသဘာဝေါ = အဿ သဘာဝေါ (သီ၊ ဣ) အသုစိဘာဝေါ (သျာ)	၃၉၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A - Ā]	
Ahañhi = Taṁ te pavedemi. Ahañhi (Sī)	174
Ahituṇḍiko = Ahiguṇṭhiko (Sī, Syā, I)	244
Ākaḍḍhiyamānaso = Kampitamānaso (Sī)	310
Āgate = Gate (Sī, Syā, I)	192
Āgato = Āṇatto (Ka)	392
Ācāragocare = Anācāragocare (Ka)	82
Ācāravihāre = Cāravihāre (I)	212
Ājīvikāti =Ājīvakāti (Sī, Syā)	344
Āṇattikaro = Atthakāro (Ka)	392
Āpāsu = Avāsu (Ka)	287
Āropetvā = Ārocetvā (Sī, I)	172
Āropetvā = Ārocetvā (Sī, Syā, I)	176
Āvāhetvā = Pavāhitaṁ (Syā, Ka)	107
Āsādeti = Pakkhipitvā gato (Ka)	193
Āsādetvāpi = Āsajjitvāpi (Ka)	46
Āsiñceyyātha = Āvajjessatha (Sī, I) Āvaṭeyyātha (Syā)	93
Āharāpetuṁ = Ārocetuṁ (Ka)	18
[I - U]	
Idaṁ = Idha (Sī, Syā, I)	400
Idānivayassa = Idānissa (Ka)	90
Indapatthanagare = Indapattanagare (Sī, I, Ka) Indapaṭṭanagare (Syā)	331
Imampi = Nāmampi (Sī)	369
Ime pamāṇavantā = Nopamāṇavantā (Sī) No pamāṇavantā (Syā, I)	135
Ime sudaṁ = Imassutā (Syā, Ka)	365
Isigaṇo = Hatthigaṇā (Ka)	120
Ugghāṭetvā assosi = Nibbāṭhetvā assasi (Sī, I) Uppāṭetvā assasi (Syā)	365
Ujuññeva = Odhiyaññeva (Sī, Syā, I)	81

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ - အာ]	
အဟညှိ = တံ တေ ပဝေဒေမိ။ အဟညှိ (သီ)	၁၇၄
အဟိတုဏ္ဍိကော = အဟိဂုဏ္ဌိကော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၄၄
အာကဍ္ဎိယမာနသော = ကမ္ပိတမာနသော (သီ)	၃၁၀
အာဂတေ = ဂတေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၉၂
အာဂတော = အာဏတ္တော (က)	၃၉၂
အာစာရဂေါစရေ = အနာစာရဂေါစရေ (က)	၈၂
အာစာရဝိဟာရေ = စာရဝိဟာရေ (ဣ)	၂၁၂
အာဇီဝိကာတိ = အာဇီဝကာတိ (သီ၊ သျာ)	၃၄၄
အာဏတ္တိကရော = အတ္ထကာရော (က)	၃၉၂
အာပါသု = အဝါသု (က)	၂၈၇
အာရောပေတွာ = အာရောစေတွာ (သီ၊ ဣ)	၁၇၂
အာရောပေတွာ = အာရောစေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၇၆
အာဝါဟေတွာ = ပဝါဟိတံ (သျာ၊ က)	၁၀၇
အာသာဒေတိ = ပက္ခိပိတွာ ဂတော (က)	၁၉၃
အာသာဒေတွာပိ = အာသဇ္ဇိတွာပိ (က)	၄၆
အာသိဉ္စေယျာထ = အာဝဇ္ဇေဿထ (သီ၊ ဣ) အာဝဋေယျာထ (သျာ)	၉၃
အာဟရာပေတုံ = အာရောစေတုံ (က)	၁၈
[ဣ - ဥ]	
ဣဒံ = ဣဓ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၀၀
ဣဒါနိဝယဿ = ဣဒါနိဿ (က)	၉၀
ဣန္ဒပတ္ထနဂရေ = ဣန္ဒပတ္တနဂရေ (သီ၊ ဣ၊ က) ဣန္ဒပဋ္ဋနဂရေ (သျာ)	၃၃၁
ဣမမ္ပိ = နာမမ္ပိ (သီ)	၃၆၉
ဣမေ ပမာဏဝန္တာ = နောပမာဏဝန္တာ (သီ) နော ပမာဏဝန္တာ (သျာ၊ ဣ)	၁၃၅
ဣမေ သုဒံ = ဣမဿုတာ (သျာ၊ က)	၃၆၅
ဣသိဂဏော = ဟတ္ထိဂဏာ (က)	၁၂၀
ဥဂ္ဃါဋေတွာ အဿောသိ = နိဗ္ဗာဋေတွာ အဿသိ (သီ၊ ဣ) ဥပ္ပါဋေတွာ အဿသိ (သျာ)	၃၆၅
ဥဇုဉ္ဉေဝ = ဩဓိယဉ္ဉေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၈၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Uttāretvā = Ukkācetvā (Sī, I)	64
Uddhārasodhanatthāya = Uddhārasādhanatthāya (Sī, I)	308
Upakūthito = Upakūsito (Sī, Syā, I)	122
Upakūdhitotipi = Upakūjitotipi (Sī, I) Upakuṭṭhitotipi (Syā)	122
Upagatāneva = Anapagatāneva (Sī)	113
Uparī = Ubbarī (Sī, Syā, I)	142
Upalāḷentā = Upalāpentā (Syā)	138
Uppajjeyyāti = Uppādeyyāmāti (Sī, I)	71
Uppilavanti = Uppalapanti (Syā)	88
Uyyojesīti = Vippayojesīti (Sī)	306
Ussadanirayesu = Ussūdanirayesu (Syā)	295
Uhannanti = Ūhantanti (Sī) Ūhantīti (I)	67
[E]	
Ekaṁ saraṁ = Gharaṁ (Syā, I)	193
Ekako rukkhamūle = Araññasmiṁ rukkhamūle (Sī, Syā, I)	174
Ekato = Ekako (Sī, I)	361
Ekapadaṁ = Ekaṁ (Sī, I)	217
Ekasmiṁ jhāmakhette = Ekaṁ jhāmakhettaṁ dassetvā (Sī, Syā, I)	84
Evaṁ taṁ = Tassa (Sī, I)	333
Evametaṁ = Evameva (Ka)	302
Esoti = Ekoti (Sī)	130
[O]	
Okkantikanti = Okkandikanti (Sī, Syā, I)	405
Okkantitvā = Okkanditvā (Sī, Syā, I)	405
Otāretvā = Osādetvā (Sī, I)	86
Otārentā = Otarantā (Ka)	60
Ohacchaṁ = Ūhacca (Sī, I)	65

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဥ]	
ဥတ္တာရေတွာ = ဥက္ကာစေတွာ (သီ၊ ဣ)	၆၄
ဥဒ္ဓါရသောဓနတ္ထာယ = ဥဒ္ဓါရသာဓနတ္ထာယ (သီ၊ ဣ)	၃၀၈
ဥပကူထိတော = ဥပကူသိတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၂၂
ဥပကူဓိတောတိပိ = ဥပကူဇိတောတိပိ (သီ၊ ဣ) ဥပကုဋ္ဌိတောတိပိ (သျာ)	၁၂၂
ဥပဂတာနေဝ = အနပဂတာနေဝ (သီ)	၁၁၃
ဥပရီ = ဥဗ္ဗရီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၄၂
ဥပလာဠေန္တာ = ဥပလာပေန္တာ (သျာ)	၁၃၈
ဥပ္ပဇ္ဇေယျာတိ = ဥပ္ပါဒေယျာမာတိ (သီ၊ ဣ)	၇၁
ဥပ္ပိလဝန္တိ = ဥပ္ပလပန္တိ (သျာ)	၈၈
ဥယျောဇေသီတိ = ဝိပ္ပယောဇေသီတိ (သီ)	၃၀၆
ဥဿဒနိရယေသု = ဥဿူဒနိရယေသု (သျာ)	၂၉၅
ဥဟန္နန္တိ = ဦဟန္တန္တိ (သီ) ဦဟန္တီတိ (ဣ)	၆၇
[ဧ]	
ဧကံ သရံ = ဃရံ (သျာ၊ ဣ)	၁၉၃
ဧကကော ရုက္ခမူလေ = အရညသ္မိံ ရုက္ခမူလေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၇၄
ဧကတော = ဧကကော (သီ၊ ဣ)	၃၆၁
ဧကပဒံ = ဧကံ (သီ၊ ဣ)	၂၁၇
ဧကသ္မိံ ဈာမခေတ္တေ = ဧကံ ဈာမခေတ္တံ ဒဿေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၈၄
ဧဝံ တံ = တဿ (သီ၊ ဣ)	၃၃၃
ဧဝမေတံ = ဧဝမေဝ (က)	၃၀၂
ဧသောတိ = ဧကောတိ (သီ)	၁၃၀
[ဩ]	
ဩက္ကန္တိကန္တိ = ဩက္ကန္ဒိကန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၀၅
ဩက္ကန္တိတွာ = ဩက္ကန္ဒိတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၀၅
ဩတာရေတွာ = ဩသာဒေတွာ (သီ၊ ဣ)	၈၆
ဩတာရေန္တာ = ဩတရန္တာ (က)	၆၀
ဩဟစ္ဆံ = ဦဟစ္စ (သီ၊ ဣ)	၆၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kañcanapattiyā nāma = Kañcanapantiyā nāma (Syā) Kañcanapabbataguhāya (Ka)	358
Kaḍḍhāpessāmīti = Kathāpessāmīti (Ka)	166
Kaṇayasadisena = Kattarisadisena (Ka)	328
Kaṇṭakuraṇḍakavaṇṇaṁ = Koraṇḍakavaṇṇaṁ (Ka)	60
Kaṇḍañca = Dhanuñca tūṇiñca (Sī, I)	361
Katvā = Gahetvā (Ka)	127
Karaṇaṁ = Kāraṇaṁ (Sī, Syā, I)	124
Karissati = Sarissati (Ka)	400, 401
Kareṇuyā = Kaṇeruyā (Sī, I)	308
Kasāyaphalāni = Kasaṭaphalāni (Sī, I) Kadaliphalāni (Syā)	145
Kākaniḍḍhasmintipi = Kākanīḷamhītipi (Ka)	329
Kākapeyyamāhu = Peyyamāhu (Sī, I)	159
Kāko = Udakakāko (Sī, Syā)	399
Kāmesu micchā na caritabbaṁ = Kāmesumicchācāro na caritabbo (Syā, Ka)	335
Kāsigāmake = Gāmake (Sī, I)	72
Kiṁ sobhananti = Sobhanaṁ asobhananti (Sī, I)	385
Kiñcipi = Kiñcāpi (Ka)	79
Kiṇiṁ = Kiṇissaṁ (Sī, I)	383
Kimatthamabhisandhāyāti = Kamatthamabhisandhāyāti (Sī, I)	346
Kiriṅkarosīti = Kikiṁ karosīti (Sī, I)	65
Kīḷāpente = Kīḷāyante (Syā, Ka)	386
Kujjhanasadisaṁ hoti = Kujjhanasadisaṁ viya hoti (I)	176
Kuṇṭhaṁ = Koṇṭhaṁ (Sī, I) Koṇḍaṁ (Syā)	107
Kuddhaṁ = Kodhaṁ (Ka)	4
Kuddhā = Vatvā (Sī, I)	369
Kubbantaṁ = Kubbānaṁ (Sī, I)	255
Kumāri ko nāmesa = Kumāriko nāmesa (Syā, I)	164
Kurudhammajātakavaṇṇanā = Garudhammajātakavaṇṇanā (Ka)	330

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကဉ္စနပတ္တိယာ နာမ = ကဉ္စနပန္တိယာ နာမ (သျာ) ကဉ္စနပဗ္ဗတဂုဟာယ (က)	၃၅၈
ကဍ္ဎာပေဿာမီတိ = ကထာပေဿာမီတိ (က)	၁၆၆
ကဏယသဒိသေန = ကတ္တရိသဒိသေန (က)	၃၂၈
ကဏ္ဋကုရဏ္ဍကဝဏ္ဏံ = ကောရဏ္ဍကဝဏ္ဏံ (က)	၆၀
ကဏ္ဍဉ္စ = ဓနုဉ္စ တူဏိဉ္စ (သီ၊ ဣ)	၃၆၁
ကတွာ = ဂဟေတွာ (က)	၁၂၇
ကရဏံ = ကာရဏံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၂၄
ကရိဿတိ = သရိဿတိ (က)	၄၀၀၊ ၄၀၁
ကရေဏုယာ = ကဏေရုယာ (သီ၊ ဣ)	၃၀၈
ကသာယဖလာနိ = ကသဋဖလာနိ (သီ၊ ဣ) ကဒလိဖလာနိ (သျာ)	၁၄၅
ကာကနိဍ္ဎသ္မိန္တိပိ = ကာကနီဠမှီတိပိ (က)	၃၂၉
ကာကပေယျမာဟု = ပေယျမာဟု (သီ၊ ဣ)	၁၅၉
ကာကော = ဥဒကကာကော (သီ၊ သျာ)	၃၉၉
ကာမေသု မိစ္ဆာ န စရိတဗ္ဗံ = ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော န စရိတဗ္ဗော (သျာ၊ က)	၃၃၅
ကာသိဂါမကေ = ဂါမကေ (သီ၊ ဣ)	၇၂
ကိံ သောဘနန္တိ = သောဘနံ အသောဘနန္တိ (သီ၊ ဣ)	၃၈၅
ကိဉ္စိပိ = ကိဉ္စာပိ (က)	၇၉
ကိဏိံ = ကိဏိဿံ (သီ၊ ဣ)	၃၈၃
ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယာတိ = ကမတ္ထမဘိသန္ဓာယာတိ (သီ၊ ဣ)	၃၄၆
ကိရိင်္ကရောသီတိ = ကိကိံ ကရောသီတိ (သီ၊ ဣ)	၆၅
ကီဠာပေန္တေ = ကီဠာယန္တေ (သျာ၊ က)	၃၈၆
ကုဇ္ဈနသဒိသံ ဟောတိ = ကုဇ္ဈနသဒိသံ ဝိယ ဟောတိ (ဣ)	၁၇၆
ကုဏ္ဌံ = ကောဏ္ဌံ (သီ၊ ဣ) ကောဏ္ဍံ (သျာ)	၁၀၇
ကုဒ္ဓံ = ကောဓံ (က)	၄
ကုဒ္ဓါ = ဝတွာ (သီ၊ ဣ)	၃၆၉
ကုဗ္ဗန္တံ = ကုဗ္ဗာနံ (သီ၊ ဣ)	၂၅၅
ကုမာရိ ကော နာမေသ = ကုမာရိကော နာမေသ (သျာ၊ ဣ)	၁၆၄
ကုရုဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ = ဂရုဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (က)	၃၃၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kurudhamme = Garudhamme (Ka) 331
Kulaputtaṁ = Kulaputte (Sī, I) 397
Kulassa = Kākassa (Ka) 328
Kusaladhammabhāvanaṁ = Kusaladhammabhāgaṁ vā (Ka) 361
Kekake cāti = Kekaye cāti (Sī) 196
Kekaketi = Kekayeti (Sī) 195
Kekakaraṭṭhaṁ = Kekayaraṭṭhaṁ (Sī) 196
Kena = Tena (Syā, Ka) 344
Keḷisīlānaṁ = Keḷisīlavatānaṁ (Ka) 405
Koṇḍo = Koṇṭho (Sī) Koṇṭo (I) 192
Ko nā’yaṁ = Konvāyaṁ (Syā) 399
Ko nā’yanti = Konvāyanti (Syā) 399
Komārapatītipi = Komāripatītipi (Syā) 110
Komāraputtoti = Komāyaputtoti (Sī) Komāriyaputtoti (Syā) 404
Komāri ko nāma = Komāriko nāma (Syā, I) 164

[Kha - Ga]

Khajjathaññeva = Khajjatu eva (Sī, I) 71
Khajjathaññeva = Khajjataññeva (Sī, I) 71
Khāṇukakāle = Khāṇukorakāle (Sī, I) 242
Khādeyyuṁ = Adeyyuṁ (Sī, Syā, I) 167
Khipitvā = Khipi (Sī, I) 335
Khipe patitamacchaṁ =Jāle pakkhittamacchaṁ (Ka) 363
Khuddakāyeva = Yadi evaṁ khuddakāyeva (Syā, Ka) 132
Khuddako = Bhaṇḍako (Syā) 130
Gacchamāna caramāna = Ḍeyamāna gacchamāna (Syā)
Tattha tattha ḍayamāna (Ka) 401
Gaṇetvā = Vaḍḍhitvā (Syā, Ka) 340
Gantvā = Hutvā (Ka) 368

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကုရုဓမ္မေ = ဂရုဓမ္မေ (က) ၃၃၁
ကုလပုတ္တံ = ကုလပုတ္တေ (သီ၊ ဣ) ၃၉၇
ကုလဿ = ကာကဿ (က) ၃၂၈
ကုသလဓမ္မဘာဝနံ = ကုသလဓမ္မဘာဂံ ဝါ (က) ၃၆၁
ကေကကေ စာတိ = ကေကယေ စာတိ (သီ) ၁၉၆
ကေကကေတိ = ကေကယေတိ (သီ) ၁၉၅
ကေကကရဋ္ဌံ = ကေကယရဋ္ဌံ (သီ) ၁၉၆
ကေန = တေန (သျာ၊ က) ၃၄၄
ကေဠိသီလာနံ = ကေဠိသီလဝတာနံ (က) ၄၀၅
ကောဏ္ဍော = ကောဏ္ဌော (သီ) ကောဏ္ဋော (ဣ) ၁၉၂
ကော နာ’ယံ = ကောန္ဝာယံ (သျာ) ၃၉၉
ကော နာ’ယန္တိ = ကောန္ဝာယန္တိ (သျာ) ၃၉၉
ကောမာရပတီတိပိ = ကောမာရိပတီတိပိ (သျာ) ၁၁၀
ကောမာရပုတ္တောတိ = ကောမာယပုတ္တောတိ (သီ)
ကောမာရိယပုတ္တောတိ (သျာ) ၄၀၄
ကောမာရိ ကော နာမ = ကောမာရိကော နာမ (သျာ၊ ဣ) ၁၆၄

[ခ-ဂ]

ခဇ္ဇထဉ္ဉေဝ = ခဇ္ဇတု ဧဝ (သီ၊ ဣ) ၇၁
ခဇ္ဇထဉ္ဉေဝ = ခဇ္ဇတဉ္ဉေဝ (သီ၊ ဣ) ၇၁
ခါဏုကကာလေ = ခါဏုကောရကာလေ (သီ၊ ဣ) ၂၄၂
ခါဒေယျုံ = အဒေယျုံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၆၇
ခိပိတွာ = ခိပိ (သီ၊ ဣ) ၃၃၅
ခိပေ ပတိတမစ္ဆံ = ဇာလေ ပက္ခိတ္တမစ္ဆံ (က) ၃၆၃
ခုဒ္ဒကာယေဝ = ယဒိ ဧဝံ ခုဒ္ဒကာယေဝ (သျာ၊ က) ၁၃၂
ခုဒ္ဒကော = ဘဏ္ဍကော (သျာ) ၁၃၀
ဂစ္ဆမာန စရမာန = ဍေယမာန ဂစ္ဆမာန (သျာ) တတ္ထ တတ္ထ
ဍယမာန (က) ၄၀၁
ဂဏေတွာ = ဝဍ္ဎိတွာ (သျာ၊ က) ၃၄၀
ဂန္တွာ = ဟုတွာ (က) ၃၆၈

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ga - Gha]	
Gamissatha = Gamittha (Sī, I)	49
Gavesanto = Aguṇagavesako (Sī)	3
Gahitāni = Gaṇitāni gaṇitāni (Syā)	358
Giridatto = Giridanto (I)	89
Gehasambhāre = Gehe (Sī, I)	17
Gocaraṭhāyinaṁ = Lāpagocaraṭhāyinaṁ (Sī)	54
Gocaraṭhāyinanti = Agocaraṭhāyinanti (Sī)	54
Gopayitvā = Vāhayitvā (Syā) Gāhayitvā (Ka)	337
Ghaṭṭeyyuṁ = Ghāteyyuṁ (Ka)	346
Gharāvāsacintāya = Sagharāvāsacittatāya (Sī)	91
[Ca - Cha]	
Cakkavākajātake = Kākajātake (Sī, Syā, I)	288
Caṇakamuṭṭhiṁ = Varakamuṭṭhiṁ (I, Ka)	68
Cāṭimattaṁ bhattameva pūtiṁ = Pātibhuttabhattaṁ pūtimeva (Syā, Ka)	363
Cāpi = Cāsi (Sī, I)	355
Cinanti = Vinanti (Syā)	274
Chattiṁsa = Sattatiṁsa (Sī, Syā)	234
Chetvā = Jhatvā (Sī, I) Ghatvā (Syā)	239
[Ja]	
Janikaṁ nibbattakinti = Janitaṁ nibbattitanti (Ka)	238
Jarasūkare = Daharasūkare (Sī, I)	364
Jātasārā = Jātisārā (Ka)	149
Jānittaṁ bhāvittanti = Jānitaṁ bhāvitanti (Sī, I)	73
Jānitvā = Ajānāpetvā (Syā, Ka)	363
Jānibhāvaṁ = Jānanabhāvaṁ (Sī, Syā, I)	230
Jānissatīti = Jānātīti (Sī, Syā, Ka)	90
Jāyati = Jāto (Ka)	211
Jīvantaṁ sūle = Jīvasūle (Sī, Syā)	400
Jetavane = Veḷuvane (I)	202

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဂ-ဃ]	
ဂမိဿထ = ဂမိတ္ထ (သီ၊ ဣ)	၄၉
ဂဝေသန္တော = အဂုဏဂဝေသကော (သီ)	၃
ဂဟိတာနိ = ဂဏိတာနိ ဂဏိတာနိ (သျာ)	၃၅၈
ဂိရိဒတ္တော = ဂိရိဒန္တော (ဣ)	၈၉
ဂေဟသမ္ဘာရေ = ဂေဟေ (သီ၊ ဣ)	၁၇
ဂေါစရဋ္ဌာယိနံ = လာပဂေါစရဋ္ဌာယိနံ (သီ)	၅၄
ဂေါစရဋ္ဌာယိနန္တိ = အဂေါစရဋ္ဌာယိနန္တိ (သီ)	၅၄
ဂေါပယိတွာ = ဝါဟယိတွာ (သျာ) ဂါဟယိတွာ (က)	၃၃၇
ဃဋ္ဋေယျုံ = ဃာတေယျုံ (က)	၃၄၆
ဃရာဝါသစိန္တာယ = သဃရာဝါသစိတ္တတာယ (သီ)	၉၁
[စ-ဆ]	
စက္ကဝါကဇာတကေ = ကာကဇာတကေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၈၈
စဏကမုဋ္ဌိံ = ဝရကမုဋ္ဌိံ (ဣ၊ က)	၆၈
စာဋိမတ္တံ ဘတ္တမေဝ ပူတိံ = ပါတိဘုတ္တဘတ္တံ ပူတိမေဝ (သျာ၊ က)	၃၆၃
စာပိ = စာသိ (သီ၊ ဣ)	
စိနန္တိ = ဝိနန္တိ (သျာ)	၂၇၄
ဆတ္တိံသ = သတ္တတိံသ (သီ၊ သျာ)	၂၃၄
ဆေတွာ = ဈတွာ (သီ၊ ဣ) ဃတွာ (သျာ)	၂၃၉
[ဇ]	
ဇနိကံ နိဗ္ဗတ္တကိန္တိ = ဇနိတံ နိဗ္ဗတ္တိတန္တိ (က)	၂၃၈
ဇရသူကရေ = ဒဟရသူကရေ (သီ၊ ဣ)	၃၆၄
ဇာတသာရာ = ဇာတိသာရာ (က)	၁၄၉
ဇာနိတ္တံ ဘာဝိတ္တန္တိ = ဇာနိတံ ဘာဝိတန္တိ (သီ၊ ဣ)	၇၃
ဇာနိတွာ = အဇာနာပေတွာ (သျာ၊ က)	၃၆၃
ဇာနိဘာဝံ = ဇာနနဘာဝံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၃၀
ဇာနိဿတီတိ = ဇာနာတီတိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၉၀
ဇာယတိ = ဇာတော (က)	၂၁၁
ဇီဝန္တံ သူလေ = ဇီဝသူလေ (သီ၊ သျာ)	၄၀၀
ဇေတဝနေ = ဝေဠုဝနေ (ဣ)	၂၀၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Jha - Ṭha]	
Jhāpitakānaṁ = Jhāpitamatānaṁ (Ka)	50
Ṭhānaṁ = Phalaṁ (Ka)	71
[Ta]	
Taṁ = Kiṁ (Sī, I)	61
Taṁ = Cittaṁ (Sī, I)	335
Taṁ = Tvaṁ (Sī, Syā, I)	115
Taṁ te = Tañce (Sī)	168
Taṇhāsaṅkhātaṁ = Taṇhāsanthavasaṅkhātaṁ (Ka)	188
Tambapaṇṇisare = Tambapaṇṇitale (Ka)	118
Tammāko = Taṁmākoti vattabbe tamhāko (Sī) Tumhākanti vattabbe tumhāka iti vuttaṁ (I)	204
Taruṇaravivaṇṇaṁ = Taruṇaruciravaṇṇaṁ (Syā)	337
Talasā = Thalasā (Syā, Ka)	204
Tava = Te vā (Sī)	43
Tāpasacaraṇaṁ = Tapacaraṇaṁ (Sī, I)	66
Tāvakharampi = Atitibbatarampi (Ka)	400
Tigāvutaḍḍhayojanamatte = Gāvutaḍḍhayojanamatte (Sī, Syā, I)	192
Tiṭṭha tāvetassa = Akkuddhassa tāva tassa (Ka)	318
Tiṭṭhanti = Rasanti nadanti (Sī, I)	366
Tiyaṁsaṁ = Tikhiṇasakkharaṁ (Syā)	330
Tīhi catūhi = Dvīhi catūhi (Sī, I)	172
Tuṇhī hutvā = Tuṇhī acchanti, tuṇhī hutvā (Sī, I)	61
Te = Taṁ (Ka)	143
Tvaṁ = Yaṁ (Sī)	164
[Tha]	
Tharuggahehi = Dhanuggahehi (Syā, Ka)	199
Thāmavantopi = Paññavantopi (Ka)	295
Thuṇāti = Viṇāti (Syā, Ka)	207
Thūṇāya = Cūḷāya (Syā, Ka)	339

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဈ-ဌ]	
ဈာပိတကာနံ = ဈာပိတမတာနံ (က)	၅၀
ဌာနံ = ဖလံ (က)	၇၁
[တ]	
တံ = ကိံ (သီ၊ ဣ)	၆၁
တံ = စိတ္တံ (သီ၊ ဣ)	၃၃၅
တံ = တွံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၁၅
တံ တေ = တဉ္စေ (သီ)	၁၆၈
တဏှာသင်္ခါတံ = တဏှာသန္ထဝသင်္ခါတံ (က)	၁၈၈
တမ္ဗပဏ္ဏိသရေ = တမ္ဗပဏ္ဏိတလေ (က)	၁၁၈
တမ္မာကော = တံမာကောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ တမှာကော (သီ) တုမှာကန္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ တုမှာက ဣတိ ဝုတ္တံ (ဣ)	၂၀၄
တရုဏရဝိဝဏ္ဏံ = တရုဏရုစိရဝဏ္ဏံ (သျာ)	၃၃၇
တလသာ = ထလသာ (သျာ၊ က)	၂၀၄
တဝ = တေ ဝါ (သီ)	၄၃
တာပသစရဏံ = တပစရဏံ (သီ၊ ဣ)	၆၆
တာဝခရမ္ပိ = အတိတိဗ္ဗတရမ္ပိ (က)	၄၀၀
တိဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမတ္တေ = ဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမတ္တေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၉၂
တိဋ္ဌ တာဝေတဿ = အက္ကုဒ္ဓဿ တာဝ တဿ (က)	၃၁၈
တိဋ္ဌန္တိ = ရသန္တိ နဒန္တိ (သီ၊ ဣ)	၃၆၆
တိယံသံ = တိခိဏသက္ခရံ (သျာ)	၃၃၀
တီဟိ စတူဟိ = ဒွီဟိ စတူဟိ (သီ၊ ဣ)	၁၇၂
တုဏှီ ဟုတွာ = တုဏှီ အစ္ဆန္တိ၊ တုဏှီ ဟုတွာ (သီ၊ ဣ)	၆၁
တေ = တံ (က)	၁၄၃
တွံ = ယံ (သီ)	၁၆၄
[ထ]	
ထရုဂ္ဂဟေဟိ = ဓနုဂ္ဂဟေဟိ (သျာ၊ က)	၁၉၉
ထာမဝန္တောပိ = ပညဝန္တောပိ (က)	၂၉၅
ထုဏာတိ = ဝိဏာတိ (သျာ၊ က)	၂၀၇
ထူဏာယ = စူဠာယ (သျာ၊ က)	၃၃၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dakkhiṇajāṇukaṁ = Dakkhiṇajattuṁ (Sī) Dakkhiṇajannu (Syā, I)	107
Dattatthero = Uttaratthero (Sī) Uttatthero (I)	362
Datvā = Uccāretvā (Syā, Ka)	194
Dappena = Dittarūpena (Ka)	390
Dasa = Cuddasa (Sī, I, Ka)	276
Daharo kapi saddheyya = Daharopi taṁ na saddheyya (Sī) Daharopi na saddheyya (Syā)	403
Daḷhaparikkhitto = Naḷaparikkhitto (Sī, I)	70
Dinnadānena rakkhitasīlena = Dinnadāne rakkhitasīle (Sī)	102
Divā = Divasampi (Ka)	339
Dissamānarūpena = Dissamānarūpā (Syā, Ka)	383
Ducchindaniyaṁ = Acchindiyaṁ (Sī) Ducchindiyaṁ (Syā)	127
Duppasayhoti = Duppasahoti (Sī, Syā, I)	201
Durabhisambhavaṁ = Durabhibhavaṁ (Sī, I)	213
Detīti = Na detīti (Ka)	129
Dvaṅgulabahalaṁ = Aṭṭhaṅgulabahalaṁ (Ka)	83
[Dha - Na]	
Dhanikā piyāti = Dhanakāmikāti (Sī) Dhanakāmiyāti (Syā)	401
Dhanukāramuduvākesu = Maruvavākesu (Sī) Marucavākesu (I)	105
Dhammakathikoti = Dhammikoti (Sī, I)	393
Dhammantevāsiko = Kammantevāsiko (Sī)	253
Dhuttikadhātutā = Dhuttikajātikā (Syā) Chindahirottappāvuttikadhātukā (Ka)	104
Dhenūnaṁ = Rohiṇīnaṁ (Sī, I) Khiradhenūnaṁ (Syā)	386
Na karomi cāha = Na karomīti cāha (Sī, Syā, I)	374
Nadamānā = Nisīdamānā (Ka)	60
Nadassaṁ = Nāddasaṁ (Ka)	124
Nadīpiṭṭhena = Nadītitthena (Ka)	12
Na bhuñjīyantīti = Na subhuñjāti (Sī, I) Na bhuñjitabbāti (Syā)	328

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ]	
ဒက္ခိဏဇာဏုကံ = ဒက္ခိဏဇတ္တုံ (သီ) ဒက္ခိဏဇန္နု (သျာ၊ ဣ)	၁၀၇
ဒတ္တတ္ထေရော = ဥတ္တရတ္ထေရော (သီ) ဥတ္တတ္ထေရော (ဣ)	၃၆၂
ဒတွာ = ဥစ္စာရေတွာ (သျာ၊ က)	၁၉၄
ဒပ္ပေန = ဒိတ္တရူပေန (က)	၃၉၀
ဒသ = စုဒ္ဒသ (သီ၊ ဣ၊ က)	၂၇၆
ဒဟရော ကပိ သဒ္ဓေယျ = ဒဟရောပိ တံ န သဒ္ဓေယျ (သီ) ဒဟရောပိ န သဒ္ဓေယျ (သျာ)	၄၀၃
ဒဠ္ဟပရိက္ခိတ္တော = နဠပရိက္ခိတ္တော (သီ၊ ဣ)	၇၀
ဒိန္နဒါနေန ရက္ခိတသီလေန = ဒိန္နဒါနေ ရက္ခိတသီလေ (သီ)	၁၀၂
ဒိဝါ = ဒိဝသမ္ပိ (က)	၃၃၉
ဒိဿမာနရူပေန = ဒိဿမာနရူပါ (သျာ၊ က)	၃၈၃
ဒုစ္ဆိန္ဒနိယံ = အစ္ဆိန္ဒိယံ (သီ) ဒုစ္ဆိန္ဒိယံ (သျာ)	၁၂၇
ဒုပ္ပသယှောတိ = ဒုပ္ပသဟောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၀၁
ဒုရဘိသမ္ဘဝံ = ဒုရဘိဘဝံ (သီ၊ ဣ)	၂၁၃
ဒေတီတိ = န ဒေတီတိ (က)	၁၂၉
ဒွင်္ဂုလဗဟလံ = အဋ္ဌင်္ဂုလဗဟလံ (က)	၈၃
[ဓ-န]	
ဓနိကာ ပိယာတိ = ဓနကာမိကာတိ (သီ) ဓနကာမိယာတိ (သျာ)	၄၀၁
ဓနုကာရမုဒုဝါကေသု = မရုဝဝါကေသု (သီ) မရုစဝါကေသု (ဣ)	၁၀၅
ဓမ္မကထိကောတိ = ဓမ္မိကောတိ (သီ၊ ဣ)	၃၉၃
ဓမ္မန္တေဝါသိကော = ကမ္မန္တေဝါသိကော (သီ)	၂၅၃
ဓုတ္တိကဓာတုတာ = ဓုတ္တိကဇာတိကာ (သျာ) ဆိန္ဒဟိရောတ္တပ္ပါဝုတ္တိကဓာတုကာ (က)	၁၀၄
ဓေနူနံ = ရောဟိဏီနံ (သီ၊ ဣ) ခီရဓေနူနံ (သျာ)	၃၈၆
န ကရောမိ စာဟ = န ကရောမီတိ စာဟ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၇၄
နဒမာနာ = နိသီဒမာနာ (က)	၆၀
နဒဿံ = နာဒ္ဒသံ (က)	၁၂၄
နဒီပိဋ္ဌေန = နဒီတိတ္ထေန (က)	၁၂
န ဘုဉ္ဇီယန္တီတိ = န သုဘုဉ္ဇာတိ (သီ၊ ဣ) န ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာတိ (သျာ)	၃၂၈

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Na]

Na mayaṁ sampamūḷhāti mayaṁ mūḷhā = Na mayaṁ asma mūḷhāti (Sī, I) 344
Na hi taṁ virūḷhe = Neva hi taṁ ruheyya (Sī, I) 406
Nāgacchanti = Nāgacchati (Syā) 221
Nikkhañcussīsako'hitaṁ = Nikkhamussīsake kataṁ (Sī, I)
Nikkhañcussīsake kataṁ (Syā, Ka) 400
Nibbisayaṁ = Nissariyaṁ (Syā) 360
Nimimhaseti = Vinimhaseti (Syā) Vanimhaseti (Ka) 333
Nimbakasaṭaṁ = Nimbakasāvaṁ (Syā) Nimbarasaṁ khādanto (Ka) 96
Niravajjaṁ = Nirāmisaṁ (Sī, I) 21
Nivattāpento = Tintāpento (Sī) 131
Nivāsakoti = Nivāsikoti (Sī, Syā, I) 392
Nivāsaparibbayena = Neva nivāpena na paribbayena (Sī) 196
Nivāsaparibbayo = Nivāpaparibbayo (Sī) 195
Niviṭṭhaṭṭhāneyeva = Ciṇṇaṭṭhāneyeva (Sī, Syā, I) 145
Nivedesi = Nivesesi (Sī, Syā, I) 176
Nivesayi = Nivesesi (Sī, I) Nivāsesi (Syā) 190
Nisinnaṁ = Nilīnaṁ (Sī, I) 159
Nīharitvā = Katvā (Sī, I) 47
Neva hatthī = Te vā hatthī (Sī) 44
No idanti = No idhāti (Sī, Syā) 401
Nhatvā gattānulitto = Nhātānulitto (Sī, Syā, I) 332

[Pa]

Pakkaphalapiṇḍisañchannaṁ = Pakkaphalapiṇḍisampannaṁ (Sī, Syā, I) 146
Pakkamitvā = Nikkhamitvā (Sī) 6
Pakkhittaloṇaṁ = Pakkhittatilā (Sī, I) 318
Paggharantena mukhaṁ pūrāpetvā = Paggharantena murumurāpetvā (Sī, Syā, I) 116
Paccupetha = Paccametha (Sī, I) 323
Paññāpetuṁ = Saññāpetuṁ (Ka) 339
Paṭipakkhā = Samasatthā (Sī, I) 236

နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န]

န မယံ သမ္ပမူဠှာတိ မယံ မူဠှာ = န မယံ အသ္မ မူဠှာတိ (သီ၊ ဣ) ၃၄၄
န ဟိ တံ ဝိရူဠှေ = နေဝ ဟိ တံ ရုဟေယျ (သီ၊ ဣ) ၄၀၆
နာဂစ္ဆန္တိ = နာဂစ္ဆတိ (သျာ) ၂၂၁
နိက္ခဉ္စုဿီသကော’ဟိတံ = နိက္ခမုဿီသကေ ကတံ (သီ၊ ဣ)
နိက္ခဉ္စုဿီသကေ ကတံ (သျာ၊ က) ၄၀၀
နိဗ္ဗိသယံ = နိဿရိယံ (သျာ) ၃၆၀
နိမိမှသေတိ = ဝိနိမှသေတိ (သျာ) ဝနိမှသေတိ (က) ၃၃၃
နိမ္ဗကသဋံ = နိမ္ဗကသာဝံ (သျာ) နိမ္ဗရသံ ခါဒန္တော (က) ၉၆
နိရဝဇ္ဇံ = နိရာမိသံ (သီ၊ ဣ) ၂၁
နိဝတ္တာပေန္တော = တိန္တာပေန္တော (သီ) ၁၃၁
နိဝါသကောတိ = နိဝါသိကောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၉၂
နိဝါသပရိဗ္ဗယေန = နေဝ နိဝါပေန န ပရိဗ္ဗယေန (သီ) ၁၉၆
နိဝါသပရိဗ္ဗယော = နိဝါပပရိဗ္ဗယော (သီ) ၁၉၅
နိဝိဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ = စိဏ္ဏဋ္ဌာနေယေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၄၅
နိဝေဒေသိ = နိဝေသေသိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၇၆
နိဝေသယိ = နိဝေသေသိ (သီ၊ ဣ) နိဝါသေသိ (သျာ) ၁၉၀
နိသိန္နံ = နိလီနံ (သီ၊ ဣ) ၁၅၉
နီဟရိတွာ = ကတွာ (သီ၊ ဣ) ၄၇
နေဝ ဟတ္ထီ = တေ ဝါ ဟတ္ထီ (သီ) ၄၄
နော ဣဒန္တိ = နော ဣဓာတိ (သီ၊ သျာ) ၄၀၁
နှတွာ ဂတ္တာနုလိတ္တော = နှာတာနုလိတ္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၃၂

[ပ]

ပက္ကဖလပိဏ္ဍိသဉ္ဆန္နံ = ပက္ကဖလပိဏ္ဍိသမ္ပန္နံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၄၆
ပက္ကမိတွာ = နိက္ခမိတွာ (သီ) ၆
ပက္ခိတ္တလောဏံ = ပက္ခိတ္တတိလာ (သီ၊ ဣ) ၃၁၈
ပဂ္ဃရန္တေန မုခံ ပူရာပေတွာ = ပဂ္ဃရန္တေန မုရုမုရာပေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၁၆
ပစ္စုပေထ = ပစ္စမေထ (သီ၊ ဣ) ၃၂၃
ပညာပေတုံ = သညာပေတုံ (က) ၃၃၉
ပဋိပက္ခာ = သမသတ္ထာ (သီ၊ ဣ) ၂၃၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Paṇḍitena = Atipaṇḍitena (Sī, I)	52
Patanabhāvaṁ ñatvā = Patanabhayena (Syā, Ka)	81
Patiṭṭhāpentena = Patthentena (Ka)	125
Patiṭṭhito = Patthito (Ka)	163
Patitamacchaṁ = Jāle pakkhittamacchaṁ (Ka)	363
Pattacīvarāneva = Maṭṭacīvarāneva (Sī)	407
Patvā = Datvā (I)	382
Pathavissitā = Paṭhavinissitā (Sī, I)	283
Papātānusārena = Papātataṭānusārena (Sī) Pabbatānusārena (Ka)	108
Pamattā = Pamuttā (Ka)	296
Pamādena = Amattāti appamāṇena (Sī, I)	390
Pamukhe = Padumake (Sī, Syā)	294
Pamoceyya = Pamocetvā (I, Ka)	226
Parato = Purato (Sī, Syā)	338
Parājayabhāvassa = Parajjanabhāvassa (Sī, I)	19
Paridahissati = Paridahessati (Sī, I)	182
Paridahissatīti = Paridahessatīti (Sī, I)	182
Paripanthena = Paribandhena (Ka)	18
Parivattesīti = Parivattayīti (Sī, I)	152
Parivāretvā = Sampaharitvā (Sī) Samparivāretvā (Syā, I)	191
Parihāyamāno = Asukhāyamāno (Sī, I)	27
Parehipi na viheṭhīyati = Parepi na viheṭheyyāti (Syā)	387
Palapante’te = Vilapantete (Syā, Ka)	292
Palāya’hanti = Palāyihanti (Syā, Ka)	307
Palāyikaṁ paribbājakaṁ = Palāyitaparibbājakaṁ (Ka)	235
Palāyitaparibbājakaṁ = Palāsīparibbājakaṁ (Sī) Palāyiparibbājakaṁ (Syā, I)	198
Pavattiyā = Pattayasā (Syā, Ka)	384
Passatha = Vayassa (Sī)	68

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပဏ္ဍိတေန = အတိပဏ္ဍိတေန (သီ၊ ဣ)	၅၂
ပတနဘာဝံ ဉတွာ = ပတနဘယေန (သျာ၊ က)	၈၁
ပတိဋ္ဌာပေန္တေန = ပတ္ထေန္တေန (က)	၁၂၅
ပတိဋ္ဌိတော = ပတ္ထိတော (က)	၁၆၃
ပတိတမစ္ဆံ = ဇာလေ ပက္ခိတ္တမစ္ဆံ (က)	၃၆၃
ပတ္တစီဝရာနေဝ = မဋ္ဋစီဝရာနေဝ (သီ)	၄၀၇
ပတွာ = ဒတွာ (ဣ)	၃၈၂
ပထဝိဿိတာ = ပဌဝိနိဿိတာ (သီ၊ ဣ)	၂၈၃
ပပါတာနုသာရေန = ပပါတတဋာနုသာရေန (သီ) ပဗ္ဗတာနုသာရေန (က)	၁၀၈
ပမတ္တာ = ပမုတ္တာ (က)	၂၉၆
ပမာဒေန = အမတ္တာတိ အပ္ပမာဏေန (သီ၊ ဣ)	၃၉၀
ပမုခေ = ပဒုမကေ (သီ၊ သျာ)	၂၉၄
ပမောစေယျ = ပမောစေတွာ (ဣ၊ က)	၂၂၆
ပရတော = ပုရတော (သီ၊ သျာ)	၃၃၈
ပရာဇယဘာဝဿ = ပရဇ္ဇနဘာဝဿ (သီ၊ ဣ)	၁၉
ပရိဒဟိဿတိ = ပရိဒဟေဿတိ (သီ၊ ဣ)	၁၈၂
ပရိဒဟိဿတီတိ = ပရိဒဟေဿတီတိ (သီ၊ ဣ)	၁၈၂
ပရိပန္ထေန = ပရိဗန္ဓေန (က)	၁၈
ပရိဝတ္တေသီတိ = ပရိဝတ္တယီတိ (သီ၊ ဣ)	၁၅၂
ပရိဝါရေတွာ = သမ္ပဟရိတွာ (သီ) သမ္ပရိဝါရေတွာ (သျာ၊ ဣ)	၁၉၁
ပရိဟာယမာနော = အသုခါယမာနော (သီ၊ ဣ)	၂၇
ပရေဟိပိ န ဝိဟေဌီယတိ = ပရေပိ န ဝိဟေဌေယျာတိ (သျာ)	၃၈၇
ပလပန္တေ’တေ = ဝိလပန္တေတေ (သျာ၊ က)	၂၉၂
ပလာယ’ဟန္တိ = ပလာယိဟန္တိ (သျာ၊ က)	၃၀၇
ပလာယိကံ ပရိဗ္ဗာဇကံ = ပလာယိတပရိဗ္ဗာဇကံ (က)	၂၃၅
ပလာယိတပရိဗ္ဗာဇကံ = ပလာသီပရိဗ္ဗာဇကံ (သီ) ပလာယိပရိဗ္ဗာဇကံ (သျာ၊ ဣ)	၁၉၈
ပဝတ္တိယာ = ပတ္တယသာ (သျာ၊ က)	၃၈၄
ပဿထ = ဝယဿ (သီ)	၆၈

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Paharitvā = Hatthe pahaṁsitvā (Sī) Hattena pahaṁsitvā (I) 93
Pahiṇakammena = Pahenagamanena (Sī, I) 74
Pāṭalinagare = Potale nāma nagare (Sī) Potali nāma nagare (I) 142
Pātiyaṁ = Pākiyaṁ (Sī) 177
Pātetvā = Pothetvā (Ka) 124
Pānadūpamoti = Dupāhanūpamoti (Syā, Ka) 204
Pāpuṇissasi = Pāpuṇissanti (Sī) Passissati (Syā) Passanti (I) 183
Pārāsariyo = Porāṇācariyo (Ka) 185
Pivanti ce = Pivanti ve (Sī) Pivantiva (I) 115
Pivanti ce = Pivanteva (Sī, I) 115
Pucchiṁsu = Āpucchiṁsu (Ka) 19
Puñjitvā = Puñchitvā (Sī) Suphusitvā (Ka) 357
Puṭṭho = Phuṭṭho (Sī, Syā) 88
Puṭṭhoti = Phuṭṭhoti (Syā) 88
Pubbārāme = Jetavane (Ka) 404
Pubbepi āsādesiyevāti = Mīḷhena pakkhipiyevāti (Ka) 193
Purimakaṇḍapuṅkhe = Purimakaṇḍaṁ puṅkhe (Syā) Purimakaṇḍaṁ pakkhena (Ka) 81
Purise = Vāṇijake (Ka) 116
Peseti = Paveseti (Syā, Ka) 83
Porāṇapakatiṁ = Pubbapakatiṁ (Syā) 89

[Ba]

Balliko = Malliko (Sī) 3
Ballikoti = Mallikoti (Sī) 3
Bahipasse pamukhe = Bāhirapadumake (Sī) Bāhirapasse padumake (Syā) 294
Bahu-āgatā = Bahu-āgato (Sī, I) 53
Bahumāyā = Thaddhahadayā (Sī) Thaddhahadayo (Syā) 106

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပဟရိတွာ = ဟတ္ထေ ပဟံသိတွာ (သီ) ဟတ္ထေန ပဟံသိတွာ (ဣ) ၉၃
ပဟိဏကမ္မေန = ပဟေနဂမနေန (သီ၊ ဣ) ၇၄
ပါဋလိနဂရေ = ပေါတလေ နာမ နဂရေ (သီ) ပေါတလိ နာမ နဂရေ (ဣ) ၁၄၂
ပါတိယံ = ပါကိယံ (သီ) ၁၇၇
ပါတေတွာ = ပေါထေတွာ (က) ၁၂၄
ပါနဒူပမောတိ = ဒုပါဟနူပမောတိ (သျာ၊ က) ၂၀၄
ပါပုဏိဿသိ = ပါပုဏိဿန္တိ (သီ) ပဿိဿတိ (သျာ) ပဿန္တိ (ဣ) ၁၈၃
ပါရာသရိယော = ပေါရာဏာစရိယော (က) ၁၈၅
ပိဝန္တိ စေ = ပိဝန္တိ ဝေ (သီ) ပိဝန္တိဝ (ဣ) ၁၁၅
ပိဝန္တိ စေ = ပိဝန္တေဝ (သီ၊ ဣ) ၁၁၅
ပုစ္ဆိံသု = အာပုစ္ဆိံသု (က) ၁၉
ပုဉ္ဇိတွာ = ပုဉ္ဆိတွာ (သီ) သုဖုသိတွာ (က) ၃၅၇
ပုဋ္ဌော = ဖုဋ္ဌော (သီ၊ သျာ) ၈၈
ပုဋ္ဌောတိ = ဖုဋ္ဌောတိ (သျာ) ၈၈
ပုဗ္ဗာရာမေ = ဇေတဝနေ (က) ၄၀၄
ပုဗ္ဗေပိ အာသာဒေသိယေဝါတိ = မီဠှေန ပက္ခိပိယေဝါတိ (က) ၁၉၃
ပုရိမကဏ္ဍပုင်္ခေ = ပုရိမကဏ္ဍံ ပုင်္ခေ (သျာ) ပုရိမကဏ္ဍံ ပက္ခေန (က) ၈၁
ပုရိသေ = ဝါဏိဇကေ (က) ၁၁၆
ပေသေတိ = ပဝေသေတိ (သျာ၊ က) ၈၃
ပေါရာဏပကတိံ = ပုဗ္ဗပကတိံ (သျာ) ၈၉

[ဗ]

ဗလ္လိကော = မလ္လိကော (သီ) ၃
ဗလ္လိကောတိ = မလ္လိကောတိ (သီ) ၃
ဗဟိပဿေ ပမုခေ = ဗာဟိရပဒုမကေ (သီ) ဗာဟိရပဿေ ပဒုမကေ (သျာ) ၂၉၄
ဗဟုအာဂတာ = ဗဟုအာဂတော (သီ၊ ဣ) ၅၃
ဗဟုမာယာ = ထဒ္ဓဟဒယာ (သီ) ထဒ္ဓဟဒယော (သျာ) ၁၀၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ba]	
Bārāṇasyanti = Bārāṇassanti (Sī, Syā, I)	392
Byagghacchāpasarīvaṇṇa = Byagghacchāpasadisavaṇṇa (Syā)	396
Byagghacchāpasarīvaṇṇāti = Byagghacchāpasadisavaṇṇāti (Syā)	396
Brahmavaṇṇaṁ seṭṭhavaṇṇaṁ = Brahmavakkaṁ seṭṭhavakkaṁ (Ka)	13
Brāhmaṇagāmato = Brāhmaṇavāsato (Syā) Brāhmaṇavāṭato (Ka)	332
[Bha]	
Bhaggāti = Gaggāti (Sī, I)	15
Bhattā = Tāto (Sī, Syā, I)	307
Bhaddalī = Kundalī (Sī, I)	306
Bharaṇaposakā = Bharaṇaposako (Syā)	357
Bharuraṭṭhe Bharurājā = Kururaṭṭhe Kururājā (Ka)	156
Bharurājāti Bharuraṭṭhe = Kururājāti Kururaṭṭhe (Ka)	158
Bhāvetvā = Ghaṭetvā (Syā, Ka)	361
[Ma]	
Maṁsaṁ uppāṭanakālo = Papaṁ uppādanakālo (Ka)	258
Makkhetvā = Pakkhipitvā (Sī, I)	22
Maggaṁ gahetvā = Migaṁ gahetuṁ (Ka)	49
Maggaṁ gahetvā = Migaṁ gahetuṁ (Syā, Ka)	186
Mataṭṭhānaṁ = Āmakaṭṭhānaṁ (Ka)	50
Matiṁ = Patibbataṁ (Ka)	296
Mattavaravāraṇā = Mattavāraṇo (Ka)	129
Mattikālepanaṁ karissantīti = Mattikālepaṁ dassantīti (Sī, I)	22
Madhurasaddo = Mudu madhurasaddo (Sī)	396
Manasi = Sarasi (Ka)	255
Manussassa = Sampannamānasassa (Sī, I)	272
Mandaṁ sammajjanaṭṭhānaṁ = Maṇḍapasammajjanaṭṭhānaṁ (Syā) Maṇḍalasammajjanaṭṭhānaṁ (Ka)	402
Mama = Tava (Sī, I)	166

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဗ]	
ဗာရာဏသျန္တိ = ဗာရာဏဿန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၉၂
ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသရီဝဏ္ဏ = ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသဒိသဝဏ္ဏ (သျာ)	၃၉၆
ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသရီဝဏ္ဏာတိ = ဗျဂ္ဃစ္ဆာပသဒိသဝဏ္ဏာတိ (သျာ)	၃၉၆
ဗြဟ္မဝဏ္ဏံ သေဋ္ဌဝဏ္ဏံ = ဗြဟ္မဝက္ကံ သေဋ္ဌဝက္ကံ (က)	၁၃
ဗြာဟ္မဏဂါမတော = ဗြာဟ္မဏဝါသတော (သျာ) ဗြာဟ္မဏဝါဋတော (က)	၃၃၂
[ဘ]	
ဘဂ္ဂါတိ = ဂဂ္ဂါတိ (သီ၊ ဣ)	၁၅
ဘတ္တာ = တာတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၀၇
ဘဒ္ဒလီ = ကုန္ဒလီ (သီ၊ ဣ)	၃၀၆
ဘရဏပေါသကာ = ဘရဏပေါသကော (သျာ)	၃၅၇
ဘရုရဋ္ဌေ ဘရုရာဇာ = ကုရုရဋ္ဌေ ကုရုရာဇာ (က)	၁၅၆
ဘရုရာဇာတိ ဘရုရဋ္ဌေ = ကုရုရာဇာတိ ကုရုရဋ္ဌေ (က)	၁၅၈
ဘာဝေတွာ = ဃဋေတွာ (သျာ၊ က)	၃၆၁
[မ]	
မံသံ ဥပ္ပါဋနကာလော = ပပံ ဥပ္ပါဒနကာလော (က)	၂၅၈
မက္ခေတွာ = ပက္ခိပိတွာ (သီ၊ ဣ)	၂၂
မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ = မိဂံ ဂဟေတုံ (က)	၄၉
မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ = မိဂံ ဂဟေတုံ (သျာ၊ က)	၁၈၆
မတဋ္ဌာနံ = အာမကဋ္ဌာနံ (က)	၅၀
မတိံ = ပတိဗ္ဗတံ (က)	၂၉၆
မတ္တဝရဝါရဏာ = မတ္တဝါရဏော (က)	၁၂၉
မတ္တိကာလေပနံ ကရိဿန္တီတိ = မတ္တိကာလေပံ ဒဿန္တီတိ (သီ၊ ဣ)	၂၂
မဓုရသဒ္ဒေါ = မုဒု မဓုရသဒ္ဒေါ (သီ)	၃၉၆
မနသိ = သရသိ (က)	၂၅၅
မနုဿဿ = သမ္ပန္နမာနသဿ (သီ၊ ဣ)	၂၇၂
မန္ဒံ သမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနံ = မဏ္ဍပသမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနံ (သျာ) မဏ္ဍလသမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနံ (က)	၄၀၂
မမ = တဝ (သီ၊ ဣ)	၁၆၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mamāyanaṭṭhānamassa = Piyaṭṭhānamassa (Sī, I)	251
Mahatthikā = Mahiddhiyā (Sī, Syā, I) Mahiddhikā (Ka)	372
Mahiṁsacammānaṁ = Mahiṁsacammāni (Sī, Syā)	83
Mahesī cātipi = Mahesī vātipi (Sī, Syā)	355
Mātikā = Cāṭikā (Sī)	178
Migānaṁ siṅgālo = Kotthuko (Sī, I) Koṭṭhako (Syā)	398
Mittikā = Pattikā (Sī, Syā, I)	165
Mukhato lohitaṁ paggharati = Mukhaṁ lohitamakkhitaṁ (Sī, Syā, I)	141
Mūlaghaccāya = Mūlaghacchāya (Ka)	48
Mokkho = Sukhaṁ (Ka)	328
Morachade = Morapāde (Sī, Syā, I)	201
[Ya]	
Yaṁ = Yattha (Sī, I)	371
Yaṭṭhiphiyāni =Padarāni (Sī, I) Yaṭṭhiyāni (Syā)	101
Yamunāya = Nammadāya (Sī, I)	310
Yasapāṇi = Pāyāsapāṇi (Sī)	171
Yuddho = Yuddhe (Sī, Syā)	363
Yo = So (Sī, I)	13
Yo = So tvaṁ (Ka)	35
Yoggāciṇṇaṁ caraṇaṁ = Yoggaṁ ciṇṇacaraṇaṁ (Sī) Yoggā ciṇṇacaraṇaṁ (Ka)	152
Yo varattaṁ = Yo ca yottaṁ (Ka)	226
Yo vāpi = Yo cāpi (Ka)	374
[Ra]	
Rakkhāmi = Rakkhiṁ (Sī, I)	335
Rajjena = Yasena (Sī)	79
Raṭṭhehi = Raṭṭhena (Sī, I)	157
Rājakārāme = Rājikārāme (Ka)	14

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မမာယနဋ္ဌာနမဿ = ပိယဋ္ဌာနမဿ (သီ၊ ဣ)	၂၅၁
မဟတ္ထိကာ = မဟိဒ္ဓိယာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) မဟိဒ္ဓိကာ (က)	၃၇၂
မဟိံသစမ္မာနံ = မဟိံသစမ္မာနိ (သီ၊ သျာ)	၈၃
မဟေသီ စာတိပိ = မဟေသီ ဝါတိပိ (သီ၊ သျာ)	၃၅၅
မာတိကာ = စာဋိကာ (သီ)	၁၇၈
မိဂါနံ သိင်္ဂါလော = ကောတ္ထုကော (သီ၊ ဣ) ကောဋ္ဌကော (သျာ)	၃၉၈
မိတ္တိကာ = ပတ္တိကာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၆၅
မုခတော လောဟိတံ ပဂ္ဃရတိ = မုခံ လောဟိတမက္ခိတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၄၁
မူလဃစ္စာယ = မူလဃစ္ဆာယ (က)	၄၈
မောက္ခော = သုခံ (က)	၃၂၈
မောရဆဒေ = မောရပါဒေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၀၁
[ယ]	
ယံ = ယတ္ထ (သီ၊ ဣ)	၃၇၁
ယဋ္ဌိဖိယာနိ = ပဒရာနိ (သီ၊ ဣ) ယဋ္ဌိယာနိ (သျာ)	၁၀၁
ယမုနာယ = နမ္မဒါယ (သီ၊ ဣ)	၃၁၀
ယသပါဏိ = ပါယာသပါဏိ (သီ)	၁၇၁
ယုဒ္ဓေါ = ယုဒ္ဓေ (သီ၊ သျာ)	၃၆၃
ယော = သော (သီ၊ ဣ)	၁၃
ယော = သော တွံ (က)	၃၅
ယောဂ္ဂါစိဏ္ဏံ စရဏံ = ယောဂ္ဂံ စိဏ္ဏစရဏံ (သီ) ယောဂ္ဂါ စိဏ္ဏစရဏံ (က)	၁၅၂
ယော ဝရတ္တံ = ယော စ ယောတ္တံ (က)	၂၂၆
ယော ဝါပိ = ယော စာပိ (က)	၃၇၄
[ရ]	
ရက္ခာမိ = ရက္ခိံ (သီ၊ ဣ)	၃၃၅
ရဇ္ဇေန = ယသေန (သီ)	၇၉
ရဋ္ဌေဟိ = ရဋ္ဌေန (သီ၊ ဣ)	၁၅၇
ရာဇကာရာမေ = ရာဇိကာရာမေ (က)	၁၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ra]	
Rukkhabile = Rukkhajāle (Ka)	47
Rumāya uppanna = Dumāyaṁ uppannaṁ (Ka)	344
Renukanti = Rerukanti (Sī, I)	210
[La]	
Lakuṇḍakabhaddiyaṁ = Lakuṇṭakabhaddiyaṁ (Sī)	129
Lañjantūti = Limpantūti (Sī, I)	224
Lañji = Limpi (Sī, I)	224
Laḷamānā = Vilāsamānā (Syā) Kīḷāyamānā (Ka)	111
Lābhaṁ = Lābhassa (Sī, Syā)	287
[Va]	
Vaṭṭapotakaṁ = Maṇḍūkapotakaṁ (Sī, I)	363
Vaṭṭamayaṁ = Vaddhamayaṁ (Sī, Syā, I)	140
Vaṭṭetvā = Vaḷetvā (Sī, I) Pīḷetvā (Ka)	177
Vaḍḍhakī = Vaḍḍhakī nivattetvā (Sī)	18
Vaḍḍhitabhattaṁ = Bhattavaḍḍhitikaṁ (Sī, I)	325
Vattamānakiriyaṁ = Vattanakiriyaṁ (Sī, I) Manussānaṁ kiriyaṁ (Ka)	169
Vadāpetīti = Dāpetīti (I)	363
Vantattā = Abhavā (Sī, I)	182
Vambhetukāmā = Vañcetukāmā (Sī, I)	237
Vayassa = Siṅgāla (Ka)	396
Valāheneva = Vālāheneva (Sī)	118
Vasanagāmaṁ gato = Vasanagāmato (Syā)	140
Vasasi = Vasāpesiṁ (Ka)	356
Vāreti = Vārento (Syā)	399
Vāretukāmo = Hāretukāmo (Sī, I)	161
Vijjamānesu vākesu = Vijjamānāsu maruvāsu (Sī) Vijjamānāsu marūdvāsu (I)	105
Vitarāmi = Visahāmi (Sī, I)	13

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ရ]	
ရုက္ခဗိလေ = ရုက္ခဇာလေ (က)	၄၇
ရုမာယ ဥပ္ပန္န = ဒုမာယံ ဥပ္ပန္နံ (က)	၃၄၄
ရေနုကန္တိ = ရေရုကန္တိ (သီ၊ ဣ)	၂၁၀
[လ]	
လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယံ = လကုဏ္ဋကဘဒ္ဒိယံ (သီ)	၁၂၉
လဉ္ဇန္တူတိ = လိမ္ပန္တူတိ (သီ၊ ဣ)	၂၂၄
လဉ္ဇိ = လိမ္ပိ (သီ၊ ဣ)	၂၂၄
လဠမာနာ = ဝိလာသမာနာ (သျာ) ကီဠာယမာနာ (က)	၁၁၁
လာဘံ = လာဘဿ (သီ၊ သျာ)	၂၈၇
[ဝ]	
ဝဋ္ဋပေါတကံ = မဏ္ဍူကပေါတကံ (သီ၊ ဣ)	၃၆၃
ဝဋ္ဋမယံ = ဝဒ္ဓမယံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၄၀
ဝဋ္ဋေတွာ = ဝဠေတွာ (သီ၊ ဣ) ပီဠေတွာ (က)	၁၇၇
ဝဍ္ဎကီ = ဝဍ္ဎကီ နိဝတ္တေတွာ (သီ)	၁၈
ဝဍ္ဎိတဘတ္တံ = ဘတ္တဝဍ္ဎိတိကံ (သီ၊ ဣ)	၃၂၅
ဝတ္တမာနကိရိယံ = ဝတ္တနကိရိယံ (သီ၊ ဣ) မနုဿာနံ ကိရိယံ (က)	၁၆၉
ဝဒါပေတီတိ = ဒါပေတီတိ (ဣ)	၃၆၃
ဝန္တတ္တာ = အဘာဝါ (သီ၊ ဣ)	၁၈၂
ဝမ္ဘေတုကာမာ = ဝဉ္စေတုကာမာ (သီ၊ ဣ)	၂၃၇
ဝယဿ = သိင်္ဂါလ (က)	၃၉၆
ဝလာဟေနေဝ = ဝါလာဟေနေဝ (သီ)	၁၁၈
ဝသနဂါမံ ဂတော = ဝသနဂါမတော (သျာ)	၁၄၀
ဝသသိ = ဝသာပေသိံ (က)	၃၅၆
ဝါရေတိ = ဝါရေန္တော (သျာ)	၃၉၉
ဝါရေတုကာမော = ဟာရေတုကာမော (သီ၊ ဣ)	၁၆၁
ဝိဇ္ဇမာနေသု ဝါကေသု = ဝိဇ္ဇမာနာသု မရုဝါသု (သီ) ဝိဇ္ဇမာနာသု မရူဒွါသု (ဣ)	၁၀၅
ဝိတရာမိ = ဝိသဟာမိ (သီ၊ ဣ)	၁၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Videharaṭṭhasāmikaṁ = Videharaṭṭhissaraṁ (Sī)	35
Vinimayavasena = Vinivaṭṭanavasena (Ka)	333
Viya viddhaṁ = Paviṭṭhaṁ (Sī, Syā, I)	207
Viyāsīti = Vihāsīhi (Syā) Ṭhassasīti (Ka)	353
Viyūḷhe = Virūḷhe (Ka)	304
Virocanā = Pavirocamānā (Ka)	283
Vivarānugūti = Vivarantagūti (Sī, I)	192
Vissattho = Nirāsaṅko (Syā)	277
Vihiyyati = Vihiṁsati (Sī, I)	322
Viheṭhessāmīti = Vīmaṁsissāmīti (Syā, Ka)	407
Vīthiṁ āvaritvā = Kiñci dānavattaṁ avicāretvā (Syā), Vīthiṁ vicaritvā (Ka)	389
Vīriyavikkamena = Vīriyasaṅkhātena (Ka)	194
Vutte = Puṭṭho (?)	105
Vutto = Vutte (Sī, I)	14
Vedanāppattatāya = Vedanāmattatāya (Sī)	149
Vedanāppatto = Vedanāmatto (Sī, I)	208
Veḷuvane = Jetavane (Syā, Ka)	92
Veḷuvane = Jetavane (Sī, Syā, I)	48
Veḷuvane = Jetavane (Ka)	395
[Sa]	
Saṁkiliṭṭhavāsaṁ = Sakalattavāsaṁ (Sī, I)	330
Saṁsīdasi = Saṁsīdati (Ka)	298
Saṁharitvā = Saṅgharitvā (Sī)	108
Sakadāgāmiphale = Anāgāmiphale (Sī, Syā)	290
Saṅgharitvā = Saṁharitvā (Syā, I)	180
Sace = Na kho (Syā, Ka)	307
Saccāhaṁ = Sacāhaṁ (Ka)	335

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝိဒေဟရဋ္ဌသာမိကံ = ဝိဒေဟရဋ္ဌိဿရံ (သီ)	၃၅
ဝိနိမယဝသေန = ဝိနိဝဋ္ဋနဝသေန (က)	၃၃၃
ဝိယ ဝိဒ္ဓံ = ပဝိဋ္ဌံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၀၇
ဝိယာသီတိ = ဝိဟာသီဟိ (သျာ) ဌဿသီတိ (က)	၃၅၃
ဝိယူဠှေ = ဝိရူဠှေ (က)	၃၀၄
ဝိရောစနာ = ပဝိရောစမာနာ (က)	၂၈၃
ဝိဝရာနုဂူတိ = ဝိဝရန္တဂူတိ (သီ၊ ဣ)	၁၉၂
ဝိဿတ္ထော = နိရာသင်္ကော (သျာ)	၂၇၇
ဝိဟိယျတိ = ဝိဟိံသတိ (သီ၊ ဣ)	၃၂၂
ဝိဟေဌေဿာမီတိ = ဝီမံသိဿာမီတိ (သျာ၊ က)	၄၀၇
ဝီထိံ အာဝရိတွာ = ကိဉ္စိ ဒါနဝတ္တံ အဝိစာရေတွာ (သျာ)၊ ဝီထိံ ဝိစရိတွာ (က)	၃၈၉
ဝီရိယဝိက္ကမေန = ဝီရိယသင်္ခါတေန (က)	၁၉၄
ဝုတ္တေ = ပုဋ္ဌော (?)	၁၀၅
ဝုတ္တော = ဝုတ္တေ (သီ၊ ဣ)	၁၄
ဝေဒနာပ္ပတ္တတာယ = ဝေဒနာမတ္တတာယ (သီ)	၁၄၉
ဝေဒနာပ္ပတ္တော = ဝေဒနာမတ္တော (သီ၊ ဣ)	၂၀၈
ဝေဠုဝနေ = ဇေတဝနေ (သျာ၊ က)	၉၂
ဝေဠုဝနေ = ဇေတဝနေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၈
ဝေဠုဝနေ = ဇေတဝနေ (က)	၃၉၅
[သ]	
သံကိလိဋ္ဌဝါသံ = သကလတ္တဝါသံ (သီ၊ ဣ)	၃၃၀
သံသီဒသိ = သံသီဒတိ (က)	၂၉၈
သံဟရိတွာ = သင်္ဃရိတွာ (သီ)	၁၀၈
သကဒါဂါမိဖလေ = အနာဂါမိဖလေ (သီ၊ သျာ)	၂၉၀
သင်္ဃရိတွာ = သံဟရိတွာ (သျာ၊ ဣ)	၁၈၀
သစေ = န ခေါ (သျာ၊ က)	၃၀၇
သစ္စာဟံ = သစာဟံ (က)	၃၃၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sajātiputto = Sīhajātiputto (Ka)	98
Saṭṭhimattāni vassasahassāni = Sattamattāni vassasatāni (Sī, I)	74
Saṇhabhāṇena = Saṇhavācena (Ka)	316
Saṇhabhāsanena = Saṇhavācabhāvena (Ka)	317
Satapattamāṇavassa = Satapattasakuṇassa (Syā)	347
Satta Buddhe = Sabbabuddhe (Syā, Ka)	135
Sattasatamattā = Pañcasatamattā (Sī, I)	360
Sattādhivacanaṁ = Sattavevacanaṁ (Ka)	63
Saddaheyya = Na saddaheyya (Sī, Syā)	403
Saddena = Sare (Sī) Sarena (Syā)	316
Santadhammotipi = Sataṁ dhammotipi (Ka)	76
Sannirujjhitvā = Sannirumbhitvā (Sī, I)	6
Sa pāpena upalippatīti = Sa pāpamupalimpatīti (Ka)	239
Saputtāya tāya = Saputtadārāya (Ka)	26
Sabbarandhānaṁ = Sambandhānaṁ (Ka)	48
Sabbasaddasseva = Sabbasattasseva (Syā, I), Sabbasattavasena (Ka)	134
Samānajātīnaṁ = Samāgatānaṁ (Sī, I)	312
Samāluharitāmayoti = Jhasāluharitāmayoti (Sī)	302
Samma = Sīha (Sī, I)	10
Sayaṁ = Ayaṁ (Ka)	298
Sarabhāṇaṁ = Padabhāṇaṁ (Sī, I)	60
Saravantānamuttamo = Pavadantānamuttamo (Sī, I)	396
Savāditena = Suvāditena (Ka)	208
Sahassakumbhaṇḍarakkhasā = Koṭisahassaṁ kumbhaṇḍarakkhasā (Sī, I)	357
Sākhā = Sākhaṁ (Syā, Ka)	96
Sākhāyo = Sākhaṁ (Ka)	96
Sā cāpi = Sā asi (Sī, I)	355
Sādhessāmāti = Sodhessāmāti (Syā) Karissāmāti (Ka)	381

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သဇာတိပုတ္တော = သီဟဇာတိပုတ္တော (က)	၉၈
သဋ္ဌိမတ္တာနိ ဝဿသဟဿာနိ = သတ္တမတ္တာနိ ဝဿသတာနိ (သီ၊ ဣ)	၇၄
သဏှဘာဏေန = သဏှဝါစေန (က)	၃၁၆
သဏှဘာသနေန = သဏှဝါစဘာဝေန (က)	၃၁၇
သတပတ္တမာဏဝဿ = သတပတ္တသကုဏဿ (သျာ)	၃၄၇
သတ္တ ဗုဒ္ဓေ = သဗ္ဗဗုဒ္ဓေ (သျာ၊ က)	၁၃၅
သတ္တသတမတ္တာ = ပဉ္စသတမတ္တာ (သီ၊ ဣ)	၃၆၀
သတ္တာဓိဝစနံ = သတ္တဝေဝစနံ (က)	၆၃
သဒ္ဒဟေယျ = န သဒ္ဒဟေယျ (သီ၊ သျာ)	၄၀၃
သဒ္ဒေန = သရေ (သီ) သရေန (သျာ)	၃၁၆
သန္တဓမ္မောတိပိ = သတံ ဓမ္မောတိပိ (က)	၇၆
သန္နိရုဇ္ဈိတွာ = သန္နိရုမ္ဘိတွာ (သီ၊ ဣ)	၆
သ ပါပေန ဥပလိပ္ပတီတိ = သ ပါပမုပလိမ္ပတီတိ (က)	၂၃၉
သပုတ္တာယ တာယ = သပုတ္တဒါရာယ (က)	၂၆
သဗ္ဗရန္ဓာနံ = သမ္ဗန္ဓာနံ (က)	၄၈
သဗ္ဗသဒ္ဒဿေဝ = သဗ္ဗသတ္တဿေဝ (သျာ၊ ဣ)၊ သဗ္ဗသတ္တဝသေန (က)	၁၃၄
သမာနဇာတီနံ = သမာဂတာနံ (သီ၊ ဣ)	၃၁၂
သမာလုဟရိတာမယောတိ = ဈသာလုဟရိတာမယောတိ (သီ)	၃၀၂
သမ္မ = သီဟ (သီ၊ ဣ)	၁၀
သယံ = အယံ (က)	၂၉၈
သရဘာဏံ = ပဒဘာဏံ (သီ၊ ဣ)	၆၀
သရဝန္တာနမုတ္တမော = ပဝဒန္တာနမုတ္တမော (သီ၊ ဣ)	၃၉၆
သဝါဒိတေန = သုဝါဒိတေန (က)	၂၀၈
သဟဿကုမ္ဘဏ္ဍရက္ခသာ = ကောဋိသဟဿံ ကုမ္ဘဏ္ဍရက္ခသာ (သီ၊ ဣ)	၃၅၇
သာခါ = သာခံ (သျာ၊ က)	၉၆
သာခါယော = သာခံ (က)	၉၆
သာ စာပိ = သာ အသိ (သီ၊ ဣ)	၃၅၅
သာဓေဿာမာတိ = သောဓေဿာမာတိ (သျာ) ကရိဿာမာတိ (က)	၃၈၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sāmike kālakate tena sokena = Sāmikavasena sokena (Sī, I)	362
Siṅgīveramaricādīni = Siṅgīverajīrakādīni (Sī, I)	327
Siṭṭhaṁ = Satthaṁ (Sī, Syā, I)	272
Siddhippattā = Siddhiyātrā (Syā)	268
Sinnapattoti = Sīnapattoti (Sī) Sītapattoti (I)	149
Sīlena vā nihīnatarā = Vatādīhi vā na samā nihīnatarā (Ka)	347
Sujāte = Tato (Sī)	315
Sutvāpi = Ñatvā (Ka)	156
Sudanti = Assutāti (Syā, Ka)	366
Sundarīmāraṇaṁ = Sundarīsamāgamaṁ (Syā, Ka)	373
Supavattitaṁ = Suppavatti (Sī) Suppavattati (Syā)	271
Suphassā = Supassā (Syā)	390
Suvaṇṇoti sundaravaṇṇo = Supaṇṇoti sundarapaṇṇo (Sī, Syā, I)	98
Suhadayoti maññasi = Hadaye atimaññasi (Sī, I)	245
Suhadayoti maññasi = Hadayetimaññasi (Sī, I)	245
Sete katvā = Nitthuse katvā (Syā)	254
Sena = Sakena (Sī)	20
Seyyo = Seyyā (Sī, Syā, I)	380
Soṇḍasahāyena = Bhaṇḍaṁ pahārakena (Ka)	380
Sodhetvā = Pothetvā (Sī, Syā, I)	363
Sodhetvā = Sādhetvā (Sī, I)	308
[Ha]	
Haññāmāti = Hañchemāti (Sī, I) Hañchāmāti (?)	376
Hatthattaṁ = Hatthatthaṁ (Syā)	344
Hatthīnaṁ me vasena = Hatthīnaṁ laṇḍavasena (Ka)	93

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သာမိကေ ကာလကတေ တေန သောကေန = သာမိက-ဝသေန သောကေန (သီ၊ ဣ)	၃၆၂
သိင်္ဂီဝေရမရိစာဒီနိ = သိင်္ဂီဝေရဇီရကာဒီနိ (သီ၊ ဣ)	၃၂၇
သိဋ္ဌံ = သတ္ထံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၇၂
သိဒ္ဓိပ္ပတ္တာ = သိဒ္ဓိယာတြာ (သျာ)	၂၆၈
သိန္နပတ္တောတိ = သီနပတ္တောတိ (သီ) သီတပတ္တောတိ (ဣ)	၁၄၉
သီလေန ဝါ နိဟီနတရာ = ဝတာဒီဟိ ဝါ န သမာ နိဟီနတရာ (က)	၃၄၇
သုဇာတေ = တတော (သီ)	၃၁၅
သုတွာပိ = ဉတွာ (က)	၁၅၆
သုဒန္တိ = အဿုတာတိ (သျာ၊ က)	၃၆၆
သုန္ဒရီမာရဏံ = သုန္ဒရီသမာဂမံ (သျာ၊ က)	၃၇၃
သုပဝတ္တိတံ = သုပ္ပဝတ္တိ (သီ) သုပ္ပဝတ္တတိ (သျာ)	၂၇၁
သုဖဿာ = သုပဿာ (သျာ)	၃၉၀
သုဝဏ္ဏောတိ သုန္ဒရဝဏ္ဏော = သုပဏ္ဏောတိ သုန္ဒရပဏ္ဏော(သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၉၈
သုဟဒယောတိ မညသိ = ဟဒယေ အတိမညသိ (သီ၊ ဣ)	၂၄၅
သုဟဒယောတိ မညသိ = ဟဒယေတိမညသိ (သီ၊ ဣ)	၂၄၅
သေတေ ကတွာ = နိတ္ထုသေ ကတွာ (သျာ)	၂၅၄
သေန = သကေန (သီ)	၂၀
သေယျော = သေယျာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၈၀
သောဏ္ဍသဟာယေန = ဘဏ္ဍံ ပဟာရကေန (က)	၃၈၀
သောဓေတွာ = ပေါထေတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၆၃
သောဓေတွာ = သာဓေတွာ (သီ၊ ဣ)	၃၀၈
[ဟ]	
ဟညာမာတိ = ဟဉ္ဆေမာတိ (သီ၊ ဣ) ဟဉ္ဆာမာတိ (?)	၃၇၆
ဟတ္ထတ္တံ = ဟတ္ထတ္ထံ (သျာ)	၃၄၄
ဟတ္ထီနံ မေ ဝသေန = ဟတ္ထီနံ လဏ္ဍဝသေန (က)	၉၃

Gāthāsūci

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akammakāmā alasā mahagghasā (Aṁ 2. 467 piṭṭhe)	314
Akāle vassatī tassa	113
Akāsi yoggaṁ dhuva'mappamatto	152
Akkuddhasantā vadhadaṇḍa-tajjitā (Aṁ 2. 468 piṭṭhe)	315
Akkodhena jine kodhaṁ	4
Agghanti macchā adhikaṁ sahassaṁ	382
Acāri vatāyaṁ vitudaṁ vanāni	149
Ajaññaṁ jaññasaṅkhātaṁ	394
Ajjāpi me taṁ manasi	255
Ajjhenañca tapaṁ sīlaṁ	296
Aññadatthuharo mitto (Dī 3. 152 piṭṭhe)	350
Añño uparimo vaṇṇo	153
Aṭṭhitaṁ me manasmiṁ me	226
Attānameva paṭhamaṁ (Khu 1. 37 piṭṭhe)	399
Atthi me puriso deva	189
Attho atthi sarīrasmiṁ	126
Atricchaṁ atilobhena	211
Adamha te vāri pahūtarūpaṁ	65
Addhā pādañjalī sabbe	241
Addhā hi nūna migarājā	351

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Adhamo migajātānaṁ	61
Anantapāyī sakuṇo	399
Analā mudusambhāsā	294
Anikkasāvo kāsāvaṁ	181
Anusūyako ahaṁ deva	175
Annabhaccā ca'bhaccā ca	333
Apādakehi me mettaṁ	133
Api ce pattamādāya	380
Api cepi dubbalo mitto	26
Api dibbesu kāmesu	283
Api ruhaka chinnāpi	104
Api vīraka passesi	137
Apetayaṁ cakkhumā ekarājā	31
Appaṁ pivitvāna nihīnajacco	88
Appamāṇaṁ hitaṁ cittaṁ	56
Appamāṇo Buddho	134
Appeva bahukiccānaṁ	71
Abaddhā tattha bajjhanti (Khu 5. 28 piṭṭhe)	176
Abhikkantena vaṇṇena (Khu 2. 39 piṭṭhe)	233
Abhijjamāne vārismiṁ	298
Abhidhāvatha cūpadhāvatha ca	199
Abhutvā bhikkhasi bhikkhu	51
Abhūtavādī nirayaṁ upeti (Khu 1. 130 piṭṭhe)	374

ဂါထာသူစိ

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကမ္မကာမာ အလသာ မဟဂ္ဃသာ (အံ ၂·၄၆၇-ပိဋ္ဌေ)	၃၁၄
အကာလေ ဝဿတီ တဿ	၁၁၃
အကာသိ ယောဂ္ဂံ ဓုဝ'မပ္ပမတ္တော	၁၅၂
အက္ကုဒ္ဓသန္တာ ဝဓဒဏ္ဍတဇ္ဇိတာ (အံ ၂-၄၆၈-ပိဋ္ဌေ)	၃၁၅
အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ	၄
အဃန္တိ မစ္ဆာ အဓိကံ သဟဿံ	၃၈၂
အစာရိ ဝတာယံ ဝိတုဒံ ဝနာနိ	၁၄၉
အဇညံ ဇညသင်္ခါတံ	၃၉၄
အဇ္ဇာပိ မေ တံ မနသိ	၂၅၅
အဇ္ဈေနဉ္စ တပံ သီလံ	၂၉၆
အညဒတ္ထုဟရော မိတ္တော (ဒီ ၃-၁၅၂-ပိဋ္ဌေ)	၃၅၀
အညော ဥပရိမော ဝဏ္ဏော	၁၅၃
အဋ္ဌိတံ မေ မနသ္မိံ မေ	၂၂၆
အတ္တာနမေဝ ပဌမံ (ခု ၁-၃၇-ပိဋ္ဌေ)	၃၉၉
အတ္ထိ မေ ပုရိသော ဒေဝ	၁၈၉
အတ္ထော အတ္ထိ သရီရသ္မိံ	၁၂၆
အတြိစ္ဆံ အတိလောဘေန	၂၁၁
အဒမှ တေ ဝါရိ ပဟူတရူပံ	၆၅
အဒ္ဓါ ပါဒဉ္ဇလီ သဗ္ဗေ	၂၄၁
အဒ္ဓါ ဟိ နူန မိဂရာဇာ	၃၅၁

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဓမော မိဂဇာတာနံ	၆၁
အနန္တပါယီ သကုဏော	၃၉၉
အနလာ မုဒုသမ္ဘာသာ	၂၉၄
အနိက္ကသာဝေါ ကာသာဝံ	၁၈၁
အနုသူယကော အဟံ ဒေဝ	၁၇၅
အန္နဘစ္စာ စ'ဘစ္စာ စ	၃၃၃
အပါဒကေဟိ မေ မေတ္တံ	၁၃၃
အပိ စေ ပတ္တမာဒါယ	၃၈၀
အပိ စေပိ ဒုဗ္ဗလော မိတ္တော	၂၆
အပိ ဒိဗ္ဗေသု ကာမေသု	၂၈၃
အပိ ရုဟက ဆိန္နာပိ	၁၀၄
အပိ ဝီရက ပဿေသိ	၁၃၇
အပေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာ	၃၁
အပ္ပံ ပိဝိတွာန နိဟီနဇစ္စော	၈၈
အပ္ပမာဏံ ဟိတံ စိတ္တံ	၅၆
အပ္ပမာဏော ဗုဒ္ဓေါ	၁၃၄
အပ္ပေဝ ဗဟုကိစ္စာနံ	၇၁
အဗဒ္ဓါ တတ္ထ ဗဇ္ဈန္တိ (ခု ၅-၂၈-ပိဋ္ဌေ)	၁၇၆
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန (ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ)	၂၃၃
အဘိဇ္ဇမာနေ ဝါရိသ္မိံ	၂၉၈
အဘိဓာဝထ စူပဓာဝထ စ	၁၉၉
အဘုတွာ ဘိက္ခသိ ဘိက္ခု	၅၁
အဘူတဝါဒီ နိရယံ ဥပေတိ (ခု ၁-၁၃၀-ပိဋ္ဌေ)	၃၇၄

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Abbhantaro nāma dumo	354
Ambho ko nāmayaṁ rukkho	149
Amhākampa’tthi puriso	190
Ayaṁ isī upasama-saṁyame rato	246
Ayaṁ maṇi veḷuriyo	376
Aya’massakarājena	144
Ayameva sā ahamapi so anañño	109
Ayya na taṁ jahissāmi	310
Arako hutvā mettacittaṁ	179
Ariyavatta’si vakkaṅga (Khu 6. 92 piṭṭhe)	256
Ariyāvakāsosi pasanna-netto (Khu 6. 16 piṭṭhe)	256
Ariyo anariyaṁ kubbantaṁ	255
Alaṁ me’tehi ambehi	146
Alīnacittaṁ nissāya	20
Allaṁ sukkhañca bhuñjanto	267
Avadhī vata attānaṁ	161
Asamekkhitakammantaṁ	7
Asuci pūtilomosi	10
Ahaṁ kapi’smi dummedho	325
Ahaṁ taṁ saraṇaṁ samma	230
Ahaṁ naṭosmi bhaddante	154
[Ā]	
Āpāsu me yuddhaparājitassa	287
Āraññikassa isino	320
Āvaṭṭanī mahāmāyā	298
Āvedhañca na passāmi	251
[Ā - I]	
Āsīvisampi maṁ santaṁ	218
Iṅgha ekapadaṁ tāta	217
Iṅgha vaṭṭamayaṁ pāsaṁ	140
Itthiyā kāraṇā rāja	176
Idaṁ kho sā na jānāti	400
Idaṁ tadācariyavaco	185
Idaṁ vatvā mahārājā	361
Idāni so idhāgantvā	377
“Idhū’ragānaṁ pavaro paviṭṭho	13
Imañca jammaṁ musalena hantvā	109
Imāsāhaṁ dhammaṁ sutvā (Khu 2. 47 piṭṭhe)	234
Ime sudaṁ yanti disodisaṁ pure	365
Isīna’mantaraṁ katvā	157
[U]	
Ucce viṭabhimāruyha	97
Ucce sakuṇa ḍemāna	400
Udakathalacarassa pakkhino	137
Udumbarā cime pakkā	403
Udetayaṁ cakkhumā ekarājā	30
Upasāḷakanāmāni	50
Ubhayaṁ me na khamati	124
Ubhopi palapante’te	292
Usabhasseva te khandho	397
[E]	
Ekacintitoyamattho	206
Ekaputtako bhavissasi	244
Etaṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā	128
Etampi disvā naravīriyaseṭṭha	162

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဗ္ဘန္တရော နာမ ဒုမော	၃၅၄
အမ္ဘော ကော နာမယံ ရုက္ခော	၁၄၉
အမှာကမ္ပ’တ္ထိ ပုရိသော	၁၉၀
အယံ ဣသီ ဥပသမသံယမေ ရတော	၂၄၆
အယံ မဏိ ဝေဠုရိယော	၃၇၆
အယ’မဿကရာဇေန	၁၄၄
အယမေဝ သာ အဟမပိ သော အနညော	၁၀၉
အယျ န တံ ဇဟိဿာမိ	၃၁၀
အရကော ဟုတွာ မေတ္တစိတ္တံ	၁၇၉
အရိယဝတ္တ’သိ ဝက္ကင်္ဂ (ခု ၆-၉၂-ပိဋ္ဌေ)	၂၅၆
အရိယာဝကာသောသိ ပသန္န-နေတ္တော (ခု ၆-၁၆-ပိဋ္ဌေ)	၂၅၆
အရိယော အနရိယံ ကုဗ္ဗန္တံ	၂၅၅
အလံ မေ’တေဟိ အမ္ဗေဟိ	၁၄၆
အလီနစိတ္တံ နိဿာယ	၂၀
အလ္လံ သုက္ခဉ္စ ဘုဉ္ဇန္တော	၂၆၇
အဝဓိ ဝတ အတ္တာနံ	၁၆၁
အသမေက္ခိတကမ္မန္တံ	၇
အသုစိ ပူတိလောမောသိ	၁၀
အဟံ ကပိ’သ္မိ ဒုမ္မေဓော	၃၂၅
အဟံ တံ သရဏံ သမ္မ	၂၃၀
အဟံ နဋောသ္မိ ဘဒ္ဒန္တေ	၁၅၄
[အာ]	
အာပါသု မေ ယုဒ္ဓပရာဇိတဿ	၂၈၇
အာရညိကဿ ဣသိနော	၃၂၀
အာဝဋ္ဋနီ မဟာမာယာ	၂၉၈
အာဝေဓဉ္စ န ပဿာမိ	၂၅၁
[အာ-ဣ]	
အာသီဝိသမ္ပိ မံ သန္တံ	၂၁၈
ဣင်္ဃ ဧကပဒံ တာတ	၂၁၇
ဣင်္ဃ ဝဋ္ဋမယံ ပါသံ	၁၄၀
ဣတ္ထိယာ ကာရဏာ ရာဇ	၁၇၆
ဣဒံ ခေါ သာ န ဇာနာတိ	၄၀၀
ဣဒံ တဒါစရိယဝစော	၁၈၅
ဣဒံ ဝတွာ မဟာရာဇာ	၃၆၁
ဣဒါနိ သော ဣဓာဂန္တွာ	၃၇၇
“ဣဓူ’ရဂါနံ ပဝရော ပဝိဋ္ဌော	၁၃
ဣမဉ္စ ဇမ္မံ မုသလေန ဟန္တွာ	၁၀၉
ဣမာသာဟံ ဓမ္မံ သုတွာ (ခု ၂-၄၇-ပိဋ္ဌေ)	၂၃၄
ဣမေ သုဒံ ယန္တိ ဒိသောဒိသံ ပုရေ	၃၆၅
ဣသီန’မန္တရံ ကတွာ	၁၅၇
[ဥ]	
ဥစ္စေ ဝိဋဘိမာရုယှ	၉၇
ဥစ္စေ သကုဏ ဍေမာန	၄၀၀
ဥဒကထလစရဿ ပက္ခိနော	၁၃၇
ဥဒုမ္ဗရာ စိမေ ပက္ကာ	၄၀၃
ဥဒေတယံ စက္ခုမာ ဧကရာဇာ	၃၀
ဥပသာဠကနာမာနိ	၅၀
ဥဘယံ မေ န ခမတိ	၁၂၄
ဥဘောပိ ပလပန္တေ’တေ	၂၉၂
ဥသဘဿေဝ တေ ခန္ဓော	၃၉၇
[ဧ]	
ဧကစိန္တိတောယမတ္ထော	၂၀၆
ဧကပုတ္တကော ဘဝိဿသိ	၂၄၄
ဧတံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ	၁၂၈
ဧတမ္ပိ ဒိသွာ နရဝီရိယသေဋ္ဌ	၁၆၂

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[E]

Etassa kiccena idhānupatto 287
Ete amitte cattāro (Dī 3. 152 piṭṭhe) 350
Ete bhavanti ākārā 120
Etha byagghā nivattavho 323
Evaṁ dhammaṁ niraṁkatvā 76
Evaṁ nissayasampanno 20
Evaṁ mahatthikā esā (Khu 1. 10 piṭṭhe) 372
Evaṁ sabbehi ñāṇehi 243
Evaṁ so suhito hoti 403
Evametaṁ tadā āsi 302
Evameva idhekacce 408
Evameva idhekacco 349
Evameva tuvaṁ brahme 312
Evameva nūna rājānaṁ 35
Evameva manussesu 131, 225
Evameva mayaṁ rāja 69
Evameva yo dukkulīno anariyo 204
Evameva yo dhanaṁ laddhā 389
Evampi lokāmisaṁ opatanto 209
Esa uppalasannāho 400
Esa devamanussānaṁ (Khu 1. 10 piṭṭhe) 372
Esa dhammo siṅgālānaṁ 320

[O]

Omadda khippaṁ palighaṁ 86

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kacchapā kassapā honti 325
Kacchapo pāvisī vāriṁ 141
Kaṇhāhidaṭṭhassa karonti heke 197
Katā me rakkhā katā me parittā 135
Kantāre puttamaṁsaṁva (Visuddhi 1. 43 piṭṭhe) 268
Kalyāṇadhammoti yadā janinda 59
Kāmaṁ yahiṁ icchasi tena gaccha 208
Kā’yaṁ balākā rucirā 329
Kā’yaṁ balākā sikhinī 327
Kālaṁ vohaṁ na jānāmi 52
Kāle nikkhamanā sādhu 191
Kālo ghasati bhūtāni 237
Kāḷā migā setadantā tavīme 43
Kāḷā migā setadantā mamīme 43
Kitavāso nāmahaṁ rāja 178
Kimatthamabhisandhāya 346
Kukkuṭo maṇayo daṇḍo 372
Kulaputtova jānāti 396-7
Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā 167
Kena te’tādito vaṇṇo (Khu 2. 39 piṭṭhe) 233
Ko te suto vā diṭṭho vā 65
Ko nā’yaṁ loṇatoyasmiṁ 399
Ko nu uddhitabhattova 325

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဧ]

ဧတဿ ကိစ္စေန ဣဓာနုပတ္တော ၂၈၇
ဧတေ အမိတ္တေ စတ္တာရော (ဒီ ၃-၁၅၂-ပိဋ္ဌေ) ၃၅၀
ဧတေ ဘဝန္တိ အာကာရာ ၁၂၀
ဧထ ဗျဂ္ဃာ နိဝတ္တဝှော ၃၂၃
ဧဝံ ဓမ္မံ နိရံကတွာ ၇၆
ဧဝံ နိဿယသမ္ပန္နော ၂၀
ဧဝံ မဟတ္ထိကာ ဧသာ (ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ) ၃၇၂
ဧဝံ သဗ္ဗေဟိ ဉာဏေဟိ ၂၄၃
ဧဝံ သော သုဟိတော ဟောတိ ၄၀၃
ဧဝမေတံ တဒါ အာသိ ၃၀၂
ဧဝမေဝ ဣဓေကစ္စေ ၄၀၈
ဧဝမေဝ ဣဓေကစ္စော ၃၄၉
ဧဝမေဝ တုဝံ ဗြဟ္မေ ၃၁၂
ဧဝမေဝ နူန ရာဇာနံ ၃၅
ဧဝမေဝ မနုဿေသု ၁၃၁၊ ၂၂၅
ဧဝမေဝ မယံ ရာဇ ၆၉
ဧဝမေဝ ယော ဒုက္ကုလီနော အနရိယော ၂၀၄
ဧဝမေဝ ယော ဓနံ လဒ္ဓါ ၃၈၉
ဧဝမ္ပိ လောကာမိသံ ဩပတန္တော ၂၀၉
ဧသ ဥပ္ပလသန္နာဟော ၄၀၀
ဧသ ဒေဝမနုဿာနံ (ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ) ၃၇၂
ဧသ ဓမ္မော သိင်္ဂါလာနံ ၃၂၀

[ဩ]

ဩမဒ္ဒ ခိပ္ပံ ပလိဃံ ၈၆

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကစ္ဆပါ ကဿပါ ဟောန္တိ ၃၂၅
ကစ္ဆပေါ ပါဝိသီ ဝါရိံ ၁၄၁
ကဏှာဟိဒဋ္ဌဿ ကရောန္တိ ဟေကေ ၁၉၇
ကတာ မေ ရက္ခာ ကတာ မေ ပရိတ္တာ ၁၃၅
ကန္တာရေ ပုတ္တမံသံဝ (ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၄၃-ပိဋ္ဌေ) ၂၆၈
ကလျာဏဓမ္မောတိ ယဒါ ဇနိန္ဒ ၅၉
ကာမံ ယဟိံ ဣစ္ဆသိ တေန ဂစ္ဆ ၂၀၈
ကာ’ယံ ဗလာကာ ရုစိရာ ၃၂၉
ကာ’ယံ ဗလာကာ သိခိနီ ၃၂၇
ကာလံ ဝေါဟံ န ဇာနာမိ ၅၂
ကာလေ နိက္ခမနာ သာဓု ၁၉၁
ကာလော ဃသတိ ဘူတာနိ ၂၃၇
ကာဠာ မိဂါ သေတဒန္တာ တဝိမေ ၄၃
ကာဠာ မိဂါ သေတဒန္တာ မမိမေ ၄၃
ကိတဝါသော နာမဟံ ရာဇ ၁၇၈
ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယ ၃၄၆
ကုက္ကုဋော မဏယော ဒဏ္ဍော ၃၇၂
ကုလပုတ္တောဝ ဇာနာတိ ၃၉၆-၇
ကူဋဿ ဟိ သန္တိ ကူဋကူဋာ ၁၆၇
ကေန တေ’တာဒိတော ဝဏ္ဏော (ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ) ၂၃၃
ကော တေ သုတော ဝါ ဒိဋ္ဌော ဝါ ၆၅
ကော နာ’ယံ လောဏတောယသ္မိံ ၃၉၉
ကော နု ဥဒ္ဓိတဘတ္တောဝ ၃၂၅

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Ko nu kho Bhagavā hetu 215
Ko nu saddena mahatā 61
Ko'yaṁ bindussaro vaggu 396

[Ga - Gha]

Gajaggameghehi hayaggamālibhi 199
Gaṇikā Uppalavaṇṇā 342
Gāme vā yadi vāraññe 73
Guṇavanto nigguṇā honti 296
Goṇo putto hayo ceva 273
Gharā nā'nīhamānassa 213

[Ca - Cha]

Caje cajantaṁ vanathaṁ na kayirā 188
Catuppado ahaṁ samma 10
Cattāro pañca ālope (Khu 2. 343 piṭṭhe thera) 267
Cirampi kho taṁ khādeyya 100
Cirassaṁ vata passāmi 397
Chadanaṁ katvāna subbatānaṁ (Khu 1. 294 piṭṭhe) 256

[Ja - Ña]

Janittaṁ me bhavittaṁ me 73
Jarūdapānaṁ khaṇamānā 270
Jānāma taṁ na mayaṁ sampamūḷhā 344
Jīva vassasataṁ bhagga 15
Jīvitaṁ byādhi kālo ca 52
Ñātīnañca piyo hoti 387

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Taṁ taṁ gāmapati brūmi 124
Tañca appañca ucchiṭṭhaṁ 76
Tayo giriṁ antaraṁ kāmayāmi 196
Tava saddhañca sīlañca 333
Tasmā khaṇe nātikhaṇe 270
Tasmā mattaññutā sādhu 267
Tasmā sakhilavācassa 316
Tasmā satañca asataṁ 78
Tasmā sabbena lokena 361
Tasmā hi chandāgamanaṁ 157
Tassa dohaḷinī bhariyā 392
Tassa Sakko vata'ññāya 408
Tassā me passa vimānaṁ (Khu 2. 39 piṭṭhe) 233
Tāta māṇavako eso 63
Te ca tena asantuṭṭhā 270
Tedāni vakkaṅga kimattha'-mussukā 343
Tena me'tādiso vaṇṇo (Khu 2. 39 piṭṭhe) 233
Tenamhi evaṁ jalitānubhāvā (Khu 2. 39 piṭṭhe) 233
Tesāhaṁ pahito dūto 392
Tvañca kho maṁ pajānāsi 264
Tvameva dāni'makara 210
Tvampi bhadde mahesīsi 354
Tvampi vassasataṁ jīva 15

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကော နု ခေါ ဘဂဝါ ဟေတု ၂၁၅
ကော နု သဒ္ဒေန မဟတာ ၆၁
ကော'ယံ ဗိန္ဒုဿရော ဝဂ္ဂု ၃၉၆

[ဂ - ဃ]

ဂဇဂ္ဂမေဃေဟိ ဟယဂ္ဂမာလိဘိ ၁၉၉
ဂဏိကာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ ၃၄၂
ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ ၇၃
ဂုဏဝန္တော နိဂ္ဂုဏာ ဟောန္တိ ၂၉၆
ဂေါဏော ပုတ္တော ဟယော စေဝ ၂၇၃
ဃရာ နာ'နီဟမာနဿ ၂၁၃

[စ - ဆ]

စဇေ စဇန္တံ ဝနထံ န ကယိရာ ၁၈၈
စတုပ္ပဒေါ အဟံ သမ္မ ၁၀
စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ (ခု ၂-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ ထေရ) ၂၆၇
စိရမ္ပိ ခေါ တံ ခါဒေယျ ၁၀၀
စိရဿံ ဝတ ပဿာမိ ၃၉၇
ဆဒနံ ကတွာန သုဗ္ဗတာနံ (ခု ၁-၂၉၄-ပိဋ္ဌေ) ၂၅၆

[ဇ - ဉ]

ဇနိတ္တံ မေ ဘဝိတ္တံ မေ ၇၃
ဇရူဒပါနံ ခဏမာနာ ၂၇၀
ဇာနာမ တံ န မယံ သမ္ပမူဠှာ ၃၄၄
ဇီဝ ဝဿသတံ ဘဂ္ဂ ၁၅
ဇီဝိတံ ဗျာဓိ ကာလော စ ၅၂
ဉာတီနဉ္စ ပိယော ဟောတိ ၃၈၇

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ]

တံ တံ ဂါမပတိ ဗြူမိ ၁၂၄
တဉ္စ အပ္ပဉ္စ ဥစ္ဆိဋ္ဌံ ၇၆
တယော ဂိရိံ အန္တရံ ကာမယာမိ ၁၉၆
တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စ ၃၃၃
တသ္မာ ခဏေ နာတိခဏေ ၂၇၀
တသ္မာ မတ္တညုတာ သာဓု ၂၆၇
တသ္မာ သခိလဝါစဿ ၃၁၆
တသ္မာ သတဉ္စ အသတံ ၇၈
တသ္မာ သဗ္ဗေန လောကေန ၃၆၁
တသ္မာ ဟိ ဆန္ဒာဂမနံ ၁၅၇
တဿ ဒေါဟဠိနီ ဘရိယာ ၃၉၂
တဿ သက္ကော ဝတ'ညာယ ၄၀၈
တဿာ မေ ပဿ ဝိမာနံ (ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ) ၂၃၃
တာတ မာဏဝကော ဧသော ၆၃
တေ စ တေန အသန္တုဋ္ဌာ ၂၇၀
တေဒါနိ ဝက္ကင်္ဂ ကိမတ္ထ'-မုဿုကာ ၃၄၃
တေန မေ'တာဒိသော ဝဏ္ဏော (ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ) ၂၃၃
တေနမှိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ (ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ) ၂၃၃
တေသာဟံ ပဟိတော ဒူတော ၃၉၂
တွဉ္စ ခေါ မံ ပဇာနာသိ ၂၆၄
တွမေဝ ဒါနိ'မကရ ၂၁၀
တွမ္ပိ ဘဒ္ဒေ မဟေသီသိ ၃၅၄
တွမ္ပိ ဝဿသတံ ဇီဝ ၁၅

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dakkheyye'kapadaṁ tāta	217
Daḍḍho vāhasahassehi	222
Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṁ	289
Dadāmi vo brāhmaṇā nāga'metaṁ	334
Dariyā satta vassāni	375
Daḷhaṁ daḷhassa khipati	3
Diṭṭhā mayā vane rukkhā	147
Disvā khurappe dhanuveganunne	304
Duddadaṁ dadamānānaṁ	78
Dūsito giridattena	89
Dvayaṁ yācanako tāta	152
Dve dve gahapatayo gehe	169
Dve me goṇā mahārāja	151
[Dha]	
Dhajamaparimitaṁ anantapāraṁ	201
Dhanuggaho asadiso	82
Dhanuhatthakalāpehi	70
Dhiratthu taṁ yasalābhaṁ	380
Dhiratthu'maṁ āturaṁ pūtikāyaṁ	394
Dhīro ca vidhividhānaññū	191
[Na]	
Na kaṇṇāyatamuttena	251
Na kahāpaṇavassena	283
Na kho panetaṁ subhaṇaṁ	122
Na taṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā	128
Na taṁ pādā vadhissāmi	194
Na taṁ yāce ya'ssa piyaṁ jigīse	260

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Na naṁ umhayate disvā	120
Nanu jīvite na ramasi	255
Nanu passasimaṁ kāḷiṁ	316
Nanu maṁ samma jānāsi	329
Nanu maṁ suhadayoti maññasi	245
Namatthu saṁghāna samāgatānaṁ	367
Na mātaraṁ pitaraṁ vā	272
Na mā'yamaggi tapati	163
Name namantassa bhaje bhajantaṁ	188
Na me piyo āsi akaṇhanetto	221
Na me mātā vā pitā vā	351
Na me ruccati bhaddaṁ vo	319
Nayidaṁ cittavato lomaṁ	272
Nayidaṁ visamasīlena	28
Nayimassa vijjāmaya'matthi kiñci	286
Navena sukhadukkhena	144
Na santhavaṁ kāpurisena kayirā	37
Na santhavasmā para'matthi pāpiyo	39
Na santhavasmā para'matthi seyyo	40
Na santi devā pavasanti nūna	112
Na hi vaṇṇena sampannā	316
Nānāchandā mahārāja	385
Nānummatto nāpisuṇo	379
Nāyaṁ isī upasamasaṁyame rato	246
Nāyaṁ gharānaṁ kusalo	271
Nāyaṁ dhammaṁ adhammaṁ vā	241

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ]	
ဒက္ခေယျေ'ကပဒံ တာတ	၂၁၇
ဒဍ္ဎော ဝါဟသဟဿေဟိ	၂၂၂
ဒဒါမိ တေ ဗြာဟ္မဏ ရောဟိဏီနံ	၂၈၉
ဒဒါမိ ဝေါ ဗြာဟ္မဏာ နာဂ'မေတံ	၃၃၄
ဒရိယာ သတ္တ ဝဿာနိ	၃၇၅
ဒဠှံ ဒဠှဿ ခိပတိ	၃
ဒိဋ္ဌာ မယာ ဝနေ ရုက္ခာ	၁၄၇
ဒိသွာ ခုရပ္ပေ ဓနုဝေဂနုန္နေ	၃၀၄
ဒုဒ္ဒဒံ ဒဒမာနာနံ	၇၈
ဒူသိတော ဂိရိဒတ္တေန	၈၉
ဒွယံ ယာစနကော တာတ	၁၅၂
ဒွေ ဒွေ ဂဟပတယော ဂေဟေ	၁၆၉
ဒွေ မေ ဂေါဏာ မဟာရာဇ	၁၅၁
[ဓ]	
ဓဇမပရိမိတံ အနန္တပါရံ	၂၀၁
ဓနုဂ္ဂဟော အသဒိသော	၈၂
ဓနုဟတ္ထကလာပေဟိ	၇၀
ဓိရတ္ထု တံ ယသလာဘံ	၃၈၀
ဓိရတ္ထု'မံ အာတုရံ ပူတိကာယံ	၃၉၄
ဓီရော စ ဝိဓိဝိဓာနညူ	၁၉၁
[န]	
န ကဏ္ဏာယတမုတ္တေန	၂၅၁
န ကဟာပဏဝဿေန	၂၈၃
န ခေါ ပနေတံ သုဘဏံ	၁၂၂
န တံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ	၁၂၈
န တံ ပါဒါ ဝဓိဿာမိ	၁၉၄
န တံ ယာစေ ယ'ဿ ပိယံ ဇိဂီသေ	၂၆၀

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
န နံ ဥမှယတေ ဒိသွာ	၁၂၀
နနု ဇီဝိတေ န ရမသိ	၂၅၅
နနု ပဿသိမံ ကာဠိံ	၃၁၆
နနု မံ သမ္မ ဇာနာသိ	၃၂၉
နနု မံ သုဟဒယောတိ မညသိ	၂၄၅
နမတ္ထု သံဃာန သမာဂတာနံ	၃၆၇
န မာတရံ ပိတရံ ဝါ	၂၇၂
န မာ'ယမဂ္ဂိ တပတိ	၁၆၃
နမေ နမန္တဿ ဘဇေ ဘဇန္တံ	၁၈၈
န မေ ပိယော အာသိ အကဏှနေတ္တော	၂၂၁
န မေ မာတာ ဝါ ပိတာ ဝါ	၃၅၁
န မေ ရုစ္စတိ ဘဒ္ဒံ ဝေါ	၃၁၉
နယိဒံ စိတ္တဝတော လောမံ	၂၇၂
နယိဒံ ဝိသမသီလေန	၂၈
နယိမဿ ဝိဇ္ဇာမယ'မတ္ထိ ကိဉ္စိ	၂၈၆
နဝေန သုခဒုက္ခေန	၁၄၄
န သန္ထဝံ ကာပုရိသေန ကယိရာ	၃၇
န သန္ထဝသ္မာ ပရ'မတ္ထိ ပါပိယော	၃၉
န သန္ထဝသ္မာ ပရ'မတ္ထိ သေယျော	၄၀
န သန္တိ ဒေဝါ ပဝသန္တိ နူန	၁၁၂
န ဟိ ဝဏ္ဏေန သမ္ပန္နာ	၃၁၆
နာနာဆန္ဒာ မဟာရာဇ	၃၈၅
နာနုမ္မတ္တော နာပိသုဏော	၃၇၉
နာယံ ဣသီ ဥပသမသံယမေ ရတော	၂၄၆
နာယံ ဃရာနံ ကုသလော	၂၇၁
နာယံ ဓမ္မံ အဓမ္မံ ဝါ	၂၄၁

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nāssa sīlaṁ vijānātha	67, 214
Nāhaṁ tumhe vinindāmi	313
Nāhaṁ balākā sikhinī	328
Netaṁ sīhassa naditaṁ	100
[Pa]	
Pakkhandinā pagabbhena	28
Paṭisambhidā vimokkhā ca (Khu 1. 10 piṭṭhe)	372
Paduṭṭhacittassa na phāti hoti	383
Paduṭṭhacittā ahitānukampinī (Aṁ 2. 467 piṭṭhe)	314
Padesarajjaṁ issariyaṁ (Khu 1. 10 piṭṭhe)	372
Panādo nāma so rājā	302
Pabbatūpatthare ramme	115
Pamāṇavantāni sarīsapāni	135
Parapāṇarodhā jīvanto	407
Pavāsā āgato tāta	122
Passa saddhāya sīlassa	102
Pāṇi ce muduko cassa	293
Pivanti ce mahārāja	115
Pucimandaparivāro	96
Pucchāmi taṁ devi mahānubhāve (Khu 2. 39 piṭṭhe)	233
Puṇṇaṁ nadiṁ yena ca peyyamāhu	159
Puttadārampi ce hantvā	240
Putto ca ājaññarathaṁ	385
Punapā’pajjasī samma	328-9
[Pa]	
Pubbeva sannivāsena	215
Purisūsabhaṁ maññamānā	207
Pure tuvaṁ sīlavataṁ sakāse	405
Porāṇakukkuṭo ayaṁ	148
[Pha - Ba - Bha]	
Phuṭṭhassa me aññatarena byādhinā	394
Balavanto dubbalā honti	295
Bahūni narasīsāni	238
Bārāṇasyaṁ mahārāja	392
Bālo vatāyaṁ dumasākhagocaro	68
Bālo vatāyaṁ sunakho	226
Brāhmaṇassa gāmavaraṁ	386
Bhaṇa samma anuññāto	319
Bhatturatthe parakkanto	357
Bhaddako vata’yaṁ pakkhī	214
Bhutvā tiṇaparighāsaṁ	263
[Ma]	
Macchānaṁ bhojanaṁ datvā	383
Matto ahaṁ mahārāja	177
Manujassa sadā satīmato (Saṁ 1. 82 piṭṭhe)	268
Mamannapānaṁ vipulaṁ uḷāraṁ	259
Mamevāyaṁ maññamāno	346
Mahatī vata te bondi	146
Mahesī Rāhulamātā	342
Mā kho tvaṁ tāta pakkosi	63
Mā tvaṁ nadi rājaputta	99

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နာဿ သီလံ ဝိဇာနာထ	၆၇၊ ၂၁၄
နာဟံ တုမှေ ဝိနိန္ဒာမိ	၃၁၃
နာဟံ ဗလာကာ သိခိနီ	၃၂၈
နေတံ သီဟဿ နဒိတံ	၁၀၀
[ပ]	
ပက္ခန္ဒိနာ ပဂဗ္ဘေန	၂၈
ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိမောက္ခာ စ (ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ)	၃၇၂
ပဒုဋ္ဌစိတ္တဿ န ဖာတိ ဟောတိ	၃၈၃
ပဒုဋ္ဌစိတ္တာ အဟိတာနုကမ္ပိနီ (အံ ၂-၄၆၇-ပိဋ္ဌေ)	၃၁၄
ပဒေသရဇ္ဇံ ဣဿရိယံ (ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ)	၃၇၂
ပနာဒေါ နာမ သော ရာဇာ	၃၀၂
ပဗ္ဗတူပတ္ထရေ ရမ္မေ	၁၁၅
ပမာဏဝန္တာနိ သရီသပါနိ	၁၃၅
ပရပါဏရောဓာ ဇီဝန္တော	၄၀၇
ပဝါသာ အာဂတော တာတ	၁၂၂
ပဿ သဒ္ဓါယ သီလဿ	၁၀၂
ပါဏိ စေ မုဒုကော စဿ	၂၉၃
ပိဝန္တိ စေ မဟာရာဇ	၁၁၅
ပုစိမန္ဒပရိဝါရော	၉၆
ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ (ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ)	၂၃၃
ပုဏ္ဏံ နဒိံ ယေန စ ပေယျမာဟု	၁၅၉
ပုတ္တဒါရမ္ပိ စေ ဟန္တွာ	၂၄၀
ပုတ္တော စ အာဇညရထံ	၃၈၅
ပုနပါ’ပဇ္ဇသိ သမ္မ	၃၂၈-၉
[ပ]	
ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန	၂၁၅
ပုရိသူသဘံ မညမာနာ	၂၀၇
ပုရေ တုဝံ သီလဝတံ သကာသေ	၄၀၅
ပေါရာဏကုက္ကုဋော အယံ	၁၄၈
[ဖ-ဗ-ဘ]	
ဖုဋ္ဌဿ မေ အညတရေန ဗျာဓိနာ	၃၉၄
ဗလဝန္တော ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ	၂၉၅
ဗဟူနိ နရသီသာနိ	၂၃၈
ဗာရာဏသျံ မဟာရာဇ	၃၉၂
ဗာလော ဝတာယံ ဒုမသာခဂေါစရော	၆၈
ဗာလော ဝတာယံ သုနခေါ	၂၂၆
ဗြာဟ္မဏဿ ဂါမဝရံ	၃၈၆
ဘဏ သမ္မ အနုညာတော	၃၁၉
ဘတ္တုရတ္ထေ ပရက္ကန္တော	၃၅၇
ဘဒ္ဒကော ဝတ’ယံ ပက္ခီ	၂၁၄
ဘုတွာ တိဏပရိဃာသံ	၂၆၃
[မ]	
မစ္ဆာနံ ဘောဇနံ ဒတွာ	၃၈၃
မတ္တော အဟံ မဟာရာဇ	၁၇၇
မနုဇဿ သဒါ သတီမတော (သံ ၁-၈၂-ပိဋ္ဌေ)	၂၆၈
မမန္နပါနံ ဝိပုလံ ဥဠာရံ	၂၅၉
မမေဝါယံ မညမာနော	၃၄၆
မဟတီ ဝတ တေ ဗောန္ဒိ	၁၄၆
မဟေသီ ရာဟုလမာတာ	၃၄၂
မာ ခေါ တွံ တာတ ပက္ကောသိ	၆၃
မာ တွံ နဒိ ရာဇပုတ္တ	၉၉

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mānussikā ca sampatti (Khu 1. 10 piṭṭhe) 372
Mā bāliyaṁ vilapi na hissa tādisaṁ 201
Mā maṁ apādako hiṁsi 133
Māyā cetā marīcī ca (Khu 6. 93 piṭṭhe) 298
Mā sālūkassa pihayi 377
Migānaṁ siṅgālo anto 398
Mittasampadamāgamma (Khu 1. 10 piṭṭhe) 372

[Ya]

Yaṁ itthiyā vindati sāmiko dhanaṁ (Aṁ 2. 467 piṭṭhe) 314
Yaṁ ussukā saṅgharanti 371
Yaṁ etā upasevanti 295, 298
Yaṁ tveva jaññā sadiso mamanti 37
Yaṁ nu gijjho yojanasataṁ 46
Yaṁ passati na taṁ icchati 235
Yaṁ pucchito na taṁ akkhāsi 139
Yaṁ labhati na tena tussati 235
Yaṁ vanejo vanejassa 403
Yaṁ suvaṇṇo suvaṇṇena 97
Yato ca kho bahutaraṁ 267
Yato maṁ saratī rājā 160
Yattha posaṁ na jānanti 264
Yathā kesā ca massū ca 291
Yathāpi kītā purisassu-pāhanā 204

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Yathāpi jeṭṭhā bhaginī kaniṭṭhakā (Aṁ 2. 467 piṭṭhe) 314
Yathā māṇavako panthe 349
Yathā sāradikaṁ bījaṁ 291
Yathodake acche vippasanne 92
Yathodake āvile appasanne 91
Yadā parābhavo hoti 46
Yadā matto ca ditto ca 389
Yamhi saccañca dhammo ca 50
Yasaṁ kittiṁ dhitiṁ sūraṁ 296
Yasassinaṁ kule jātaṁ 307
Yassa ce'te na vijjanti 189
Yassatthā dūramāyanti 289
Yassa divā ca ratto ca 289
Yasse'te caturo dhammā 189
Yācīdha disvāna patiṁ pamo-dati (Aṁ 2. 467 piṭṭhe) 314
Yācīdha bhariyā vadhakāti vuccati (Aṁ 2. 468 piṭṭhe) 315
Yācīdha mātā bhaginī sakhīti ca (Aṁ 2. 468 piṭṭhe) 315
Yāni karoti puriso 185
Yāvatā candimasūriyā 283
Yāvatā maṇiṁ ghaṁsāma 376
Yāva so mattamaññāsi 267
Yā sabbadā hoti hitānu-kampinī (Aṁ 2. 467 piṭṭhe) 314
Ye kuḷīrā samuddasmiṁ 310
Ye ca kāhanti ovādaṁ 118

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[မ]

မာနုဿိကာ စ သမ္ပတ္တိ (ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ) ၃၇၂
မာ ဗာလိယံ ဝိလပိ န ဟိဿ တာဒိသံ ၂၀၁
မာ မံ အပါဒကော ဟိံသိ ၁၃၃
မာယာ စေတာ မရီစီ စ (ခု ၆-၉၃-ပိဋ္ဌေ) ၂၉၈
မာ သာလူကဿ ပိဟယိ ၃၇၇
မိဂါနံ သိင်္ဂါလော အန္တော ၃၉၈
မိတ္တသမ္ပဒမာဂမ္မ (ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ) ၃၇၂

[ယ]

ယံ ဣတ္ထိယာ ဝိန္ဒတိ သာမိကော ဓနံ (အံ ၂-၄၆၇-ပိဋ္ဌေ) ၃၁၄
ယံ ဥဿုကာ သင်္ဃရန္တိ ၃၇၁
ယံ ဧတာ ဥပသေဝန္တိ ၂၉၅၊ ၂၉၈
ယံ တွေဝ ဇညာ သဒိသော မမန္တိ ၃၇
ယံ နု ဂိဇ္ဈော ယောဇနသတံ ၄၆
ယံ ပဿတိ န တံ ဣစ္ဆတိ ၂၃၅
ယံ ပုစ္ဆိတော န တံ အက္ခာသိ ၁၃၉
ယံ လဘတိ န တေန တုဿတိ ၂၃၅
ယံ ဝနေဇော ဝနေဇဿ ၄၀၃
ယံ သုဝဏ္ဏော သုဝဏ္ဏေန ၉၇
ယတော စ ခေါ ဗဟုတရံ ၂၆၇
ယတော မံ သရတီ ရာဇာ ၁၆၀
ယတ္ထ ပေါသံ န ဇာနန္တိ ၂၆၄
ယထာ ကေသာ စ မဿူ စ ၂၉၁
ယထာပိ ကီတာ ပုရိသဿု-ပါဟနာ ၂၀၄

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ယ]

ယထာပိ ဇေဋ္ဌာ ဘဂိနီ ကနိဋ္ဌကာ (အံ ၂-၄၆၇-ပိဋ္ဌေ) ၃၁၄
ယထာ မာဏဝကော ပန္ထေ ၃၄၉
ယထာ သာရဒိကံ ဗီဇံ ၂၉၁
ယထောဒကေ အစ္ဆေ ဝိပ္ပသန္နေ ၉၂
ယထောဒကေ အာဝိလေ အပ္ပသန္နေ ၉၁
ယဒါ ပရာဘဝေါ ဟောတိ ၄၆
ယဒါ မတ္တော စ ဒိတ္တော စ ၃၈၉
ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ ၅၀
ယသံ ကိတ္တိံ ဓိတိံ သူရံ ၂၉၆
ယသဿိနံ ကုလေ ဇာတံ ၃၀၇
ယဿ စေ'တေ န ဝိဇ္ဇန္တိ ၁၈၉
ယဿတ္ထာ ဒူရမာယန္တိ ၂၈၉
ယဿ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ ၂၈၉
ယဿေ'တေ စတုရော ဓမ္မာ ၁၈၉
ယာစီဓ ဒိသွာန ပတိံ ပမောဒတိ (အံ ၂-၄၆၇-ပိဋ္ဌေ) ၃၁၄
ယာစီဓ ဘရိယာ ဝဓကာတိ ဝုစ္စတိ (အံ ၂-၄၆၈-ပိဋ္ဌေ) ၃၁၅
ယာစီဓ မာတာ ဘဂိနီ သခီတိ စ (အံ ၂-၄၆၈-ပိဋ္ဌေ) ၃၁၅
ယာနိ ကရောတိ ပုရိသော ၁၈၅
ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ ၂၈၃
ယာဝတာ မဏိံ ဃံသာမ ၃၇၆
ယာဝ သော မတ္တမညာသိ ၂၆၇
ယာ သဗ္ဗဒါ ဟောတိ ဟိတာ-နုကမ္ပိနီ(အံ ၂-၄၆၇-ပိဋ္ဌေ) ၃၁၄
ယေ ကုဠီရာ သမုဒ္ဒသ္မိံ ၃၁၀
ယေ စ ကာဟန္တိ ဩဝါဒံ ၁၁၈

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[Ya]

Ye ca kho naṁ pasaṁsanti 349
Yena kāmaṁ paṇāmeti 25
Ye na kāhanti ovādaṁ 118
Yena mittena saṁsaggā 322
Yenāsi kisiyā paṇḍu 307
Ye brāhmaṇā vedagū sabbadhamme 30-1
Yesaṁ vo ediso dhammo 321, 351
Yo ca vantakasāva'ssa 182
Yo dukkhaphuṭṭhāya bhaveyya tāṇaṁ 165
Yo ve mettena cittena 56
Yo ve sabbasametānaṁ 312

[Ra]

Rājā mātā mahesī ca 331

[Va]

Vaṇṇagandharasūpeto 96
Vatthuttamadāyikā nārī (Khu 2. 39 piṭṭhe) 233
Varaṁ varaṁ tvaṁ nihanaṁ pure cari 365
Vassāni paññāsa samādhikāni 343
Vālodakaṁ apparasaṁ nihīnaṁ 88
Vikantaṁ sūkaraṁ disvā 378
Vijjamānesu vākesu 105
Vinīla duggaṁ bhajasi 35
Virūpakkhehi me mettaṁ 133
Vilumpateva puriso 219

Paṭhamapādā Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Saṅkapparāgadhotena 251
Saṅketheva amittasmiṁ 48
Saṅgāmāvacaro sūro 86
Sace ca tanujo poso 90
Sace panā'dikeneva 307
Sacepi selasmi vapeyya bījaṁ 406
Saṭhassa sāṭheyyamidaṁ sucintitaṁ 167
Sattatanti sumadhuraṁ 230
Sandhiṁ katvā amittena 47
Sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ 389
Sabbattha katapuññassa 371
Sabbāmitte raṇaṁ katvā 82
Sabbe sattā sabbe pāṇā 134
Sabbesu kira bhūtesu 66
Sabbehi kiṁsuko diṭṭho 243
Sabbehi kira ñātīhi 318
Sabbo jano hiṁsito piṅgalena 221
Sabbo loko attamano ahosi 164
Sabbhireva samāsetha 102
Sarīradabyaṁ vuḍḍhabyaṁ 126
Sahassakaṇḍo satageṇḍu 302
Sāyaṁ samaññā idha ma'jja pattā 59
Sāriputto tadā seṭṭhi 342
Siṅgālo mānatthaddho ca 225
Siṅgī migo āyata-cakkhunetto 309
Siṅgena nihanāhe'taṁ 346

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ယ]

ယေ စ ခေါ နံ ပသံသန္တိ ၃၄၉
ယေန ကာမံ ပဏာမေတိ ၂၅
ယေ န ကာဟန္တိ ဩဝါဒံ ၁၁၈
ယေန မိတ္တေန သံသဂ္ဂါ ၃၂၂
ယေနာသိ ကိသိယာ ပဏ္ဍု ၃၀၇
ယေ ဗြာဟ္မဏာ ဝေဒဂူ သဗ္ဗဓမ္မေ ၃၀-၁
ယေသံ ဝေါ ဧဒိသော ဓမ္မော ၃၂၁၊ ၃၅၁
ယော စ ဝန္တကသာဝ’ဿ ၁၈၂
ယော ဒုက္ခဖုဋ္ဌာယ ဘဝေယျ တာဏံ ၁၆၅
ယော ဝေ မေတ္တေန စိတ္တေန ၅၆
ယော ဝေ သဗ္ဗသမေတာနံ ၃၁၂

[ရ]

ရာဇာ မာတာ မဟေသီ စ ၃၃၁

[ဝ]

ဝဏ္ဏဂန္ဓရသူပေတော ၉၆
ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာ နာရီ (ခု ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ) ၂၃၃
ဝရံ ဝရံ တွံ နိဟနံ ပုရေ စရိ ၃၆၅
ဝဿာနိ ပညာသ သမာဓိကာနိ ၃၄၃
ဝါလောဒကံ အပ္ပရသံ နိဟီနံ ၈၈
ဝိကန္တံ သူကရံ ဒိသွာ ၃၇၈
ဝိဇ္ဇမာနေသု ဝါကေသု ၁၀၅
ဝိနီလ ဒုဂ္ဂံ ဘဇသိ ၃၅
ဝိရူပက္ခေဟိ မေ မေတ္တံ ၁၃၃
ဝိလုမ္ပတေဝ ပုရိသော ၂၁၉

ပဌမပါဒါ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သင်္ကပ္ပရာဂဓောတေန ၂၅၁
သင်္ကေထေဝ အမိတ္တသ္မိံ ၄၈
သင်္ဂါမာဝစရော သူရော ၈၆
သစေ စ တနုဇော ပေါသော ၉၀
သစေ ပနာ’ဒိကေနေဝ ၃၀၇
သစေပိ သေလသ္မိ ဝပေယျ ဗီဇံ ၄၀၆
သဌဿ သာဌေယျမိဒံ သုစိန္တိတံ ၁၆၇
သတ္တတန္တိ သုမဓုရံ ၂၃၀
သန္ဓိံ ကတွာ အမိတ္တေန ၄၇
သဗ္ဗကာမဒဒံ ကုမ္ဘံ ၃၈၉
သဗ္ဗတ္ထ ကတပုညဿ ၃၇၁
သဗ္ဗာမိတ္တေ ရဏံ ကတွာ ၈၂
သဗ္ဗေ သတ္တာ သဗ္ဗေ ပါဏာ ၁၃၄
သဗ္ဗေသု ကိရ ဘူတေသု ၆၆
သဗ္ဗေဟိ ကိံသုကော ဒိဋ္ဌော ၂၄၃
သဗ္ဗေဟိ ကိရ ဉာတီဟိ ၃၁၈
သဗ္ဗော ဇနော ဟိံသိတော ပိင်္ဂလေန ၂၂၁
သဗ္ဗော လောကော အတ္တမနော အဟောသိ ၁၆၄
သဗ္ဘိရေဝ သမာသေထ ၁၀၂
သရီရဒဗျံ ဝုဍ္ဎဗျံ ၁၂၆
သဟဿကဏ္ဍော သတဂေဏ္ဍု ၃၀၂
သာယံ သမညာ ဣဓ မ’ဇ္ဇ ပတ္တာ ၅၉
သာရိပုတ္တော တဒါ သေဋ္ဌိ ၃၄၂
သိင်္ဂါလော မာနတ္ထဒ္ဓေါ စ ၂၂၅
သိင်္ဂီ မိဂေါ အာယတ-စက္ခုနေတ္တော ၃၀၉
သိင်္ဂေန နိဟနာဟေ’တံ ၃၄၆

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sīlaṁ kireva kalyāṇaṁ	387
Sīhaṅgulī sīhanakho	99
Sīho ca sīhanādena	8
Sukhaṁ jīvitarūposi	174
Sukhaṁ jīvitarūposmi	174
Sukhā gharā vacchanakha	213
Sutā hi mayhaṁ paramā visuddhi	405
Suvaṇṇatā susaratā (Khu 1. 10 piṭṭhe)	372
Susū yathā sakkharadhotapāṇī	259
Sūro sūrena saṅgamma	194
Seno balasā patamāno	54
Seyyaṁso seyyaso hoti	361
So ayaṁ hāyati ceva	399
So brahmagutto cirameva jīva	13
Sobhati maccho gaṅgeyyo	139
So maṁ dahati rāgaggi	163
So vedajāto ajjhabhaviṁ amitte	304
Sohaṁ nayena sampanno	54
Sohaṁ sīlaṁ samādissaṁ	387
Svāgataṁ vata me ajja (Khu 2. 47 piṭṭhe)	234
[Ha]	
Haṁsā koñcā mayūrā ca	131
Hantvā chetvā vadhitvā ca	239
Hiraññaṁ me suvaṇṇaṁ me	169

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သီလံ ကိရေဝ ကလျာဏံ	၃၈၇
သီဟင်္ဂုလီ သီဟနခေါ	၉၉
သီဟော စ သီဟနာဒေန	၈
သုခံ ဇီဝိတရူပေါသိ	၁၇၄
သုခံ ဇီဝိတရူပေါသ္မိ	၁၇၄
သုခါ ဃရာ ဝစ္ဆနခ	၂၁၃
သုတာ ဟိ မယှံ ပရမာ ဝိသုဒ္ဓိ	၄၀၅
သုဝဏ္ဏတာ သုသရတာ (ခု ၁-၁၀-ပိဋ္ဌေ)	၃၇၂
သုသူ ယထာ သက္ခရဓောတပါဏီ	၂၅၉
သူရော သူရေန သင်္ဂမ္မ	၁၉၄
သေနော ဗလသာ ပတမာနော	၅၄
သေယျံသော သေယျသော ဟောတိ	၃၆၁
သော အယံ ဟာယတိ စေဝ	၃၉၉
သော ဗြဟ္မဂုတ္တော စိရမေဝ ဇီဝ	၁၃
သောဘတိ မစ္ဆော ဂင်္ဂေယျော	၁၃၉
သော မံ ဒဟတိ ရာဂဂ္ဂိ	၁၆၃
သော ဝေဒဇာတော အဇ္ဈဘဝိံ အမိတ္တေ	၃၀၄
သောဟံ နယေန သမ္ပန္နော	၅၄
သောဟံ သီလံ သမာဒိဿံ	၃၈၇
သွာဂတံ ဝတ မေ အဇ္ဇ (ခု ၂-၄၇-ပိဋ္ဌေ)	၂၃၄
[ဟ]	
ဟံသာ ကောဉ္စာ မယူရာ စ	၁၃၁
ဟန္တွာ ဆေတွာ ဝဓိတွာ စ	၂၃၉
ဟိရညံ မေ သုဝဏ္ဏံ မေ	၁၆၉

သာသနာရေးဦးစီးဌာန
စာကြည့်တိုက်
ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်

ဇာတကဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

သောဓနပတ္တံ

ပိဋ္ဌေ	ပန္တိယံ	အသုဒ္ဓပါဌော	သုဒ္ဓပါဌော
၃၀၀	၂၇	ရုမ္မူက္ခလေ	ရုက္ခမူလေ
၃၆၇	၁၁	ဂတွာ	ဂန္တွာ